Digitized by Google

37
41 F
1

Digitized by Google

GRATIANI
DECRETORUM
LIBRI . QUINQUE
SECUNDUM
GREGORIANOS . DECRETALIUM . LIBROS . TITULOSQUE . DISTINCTI

PER

JOHANNEM . A . TURRECREMATA

ORDINIS . PRÆDICATORUM

S·R·E· EPISCOPUM · CARDINALEM · SABINUM

Nunc primum prodeunt

Ex codice bibliothecæ Barberinæ

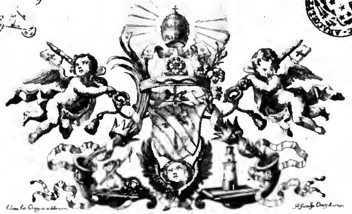
Præfatione, brevibus Scholiis, & quinque Indicibus illuſtrati

CURA

JUSTI . FONTANINI

Archiepiſcopi Ancyrani.

VOLUMEN PRIMUM.

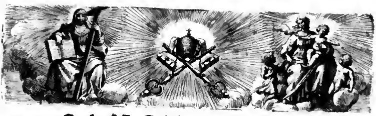

ROMÆ . MDCCXXVI

Typis & ſumtibus Hieronymi Mainardi apud theatrum Capranicenſe.

PRÆSIDUM PERMISSU.

37. H. F. 1

SANCTISSIMO
BEATISSIMO . AC . CLEMENTISSIMO . PATRI
ET . DOMINO . DOMINO
NICOLAO
DIVINA . PROVIDENTIA
PAPÆ · V
JOHANNES · DE · TURRECREMATA

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Tituli ſanctæ Mariæ trans Tiberim
presbyter Cardinalis, ſancti Sixti vulgariter nuncupatus,
ſeipſum cum humili commendatione
ad pedum oſcula beatorum offert.

SUpienti mibi, Pontifex Maxime, *ex ſtudiorum meorum laboribus aliquid offerre ac dedicare* Sanctitati tuæ, *obtulit ſe mihi liber* Decretorum, *nuper a me ex confuſione quadam & tumultuaria rerum congerie non ſine magna, ut exiſtimo, lectoris utilitate, redactus in ordinem. Nam etſi is liber variis ſacrorum Conciliorum canonibus, Pontificum decretis,*

ſanctorum Patrum regulis, ac Imperatorum legibus refertiſſimus ſit, ut non modo utilis Eccleſiæ Dei, ſed pene neceſſarius videri poſſit, noſtra tamen ſententia, ordine minus recto contextus, plurima incompoſita, locisque incongruis, continens: quæ inordinatio plurimos a ſtudio ac lectione ſui deterret, ac retrahit.

Plurimum ſiquidem momenti & utilitatis ordo ſibi vindicat, tum ceteris in rebus, tum in libris præſertim: quandoquidem præter facilitatem intelligendi, addit etiam memoriæ robur & vires non ſine ſplendore quodam & venuſtate operis. Ubi vero neglectus eſt ordo, & memoria tardior atque hebetior fit, & intelligendi obſcuritas & difficultas ſuboritur, & reperiendi res, ac materias ſingulas, quas in promptu ad manus ſtudioſis quibuſque expediat invenire, mirus labor inſurgit. Hæ igitur cauſæ animum meum induxerunt, Beatissime Pater, *ut ea, quæ in hoc aureo* Decretorum *volumine minus artificioſe deprompta ſunt, juxta numerum* Decretalium *in quinque diſtinxerim libros, Titulos & Rubricas adjiciens elaborato plane ordine, ac diligentius exquiſito.*

Addidi quoque rubricellas, ubi deeſſe videbantur, ſicut in tractatu de Pœnitentia licet intueri. Plures etiam ex earum numero, quas Gratianus *poſuit, utpote quæ ſenſui ſuorum capitulorum minus quadrare, ac minus congruere viſæ ſunt, in alias, propoſito magis congruas, immutavi. Interdum etiam capitulum unum in plura diſtinxi, cum*

ſcilicet

ſcilicet diverſitatem rerum & materiarum in uno atque eodem capitulo contineri proſpexi. Eos autem Titulos ſolum attigi, quibus dumtaxat, juxta ingenii mei parvitatem, ex ſolius Decreti *continentia ſatisfieri poſſe ſum arbitratus; plurima de eiſdem rebus præteriens, de quibus in Decretalibus ac Legibus prolixius & copioſius, quam in hoc aureo* Decretorum *volumine, habetur. Fateor vero,* Beatissime Pater, *plerumque me magnitudine operis, & difficultate deterritum, atque in medio decurſu fatigatum, a propoſito diſcedere voluiſſe. Subnixus tamen ac fiſus virtuti Salvatoris noſtri* Jesu Christi, *cœptum opus conſummare perrexi. Nam cum ſit virtus & ſapientia, ut Apoſtolus ad Corinthios ait, facile potuit vires meas, quamvis per ſe debiles, inſtaurare, fovere ingenium, & pinguem currenti calamo miniſtrare doctrinam.*

Scio, non defuturos qui opus ipſum calumnientur, meque ſuperfluo & vano labore deſudaſſe contendant. Sed quantumlibet obtrectatorum linguæ obloquantur & garriant, ego tamen laborem ipſum meum multis, & maxime animarum ſaluti, prædicationis, & doctrinæ ſtudio intendentibus, quibus principaliter hoc opus elaboravi, profuturum exiſtimo.

Suſcipiat igitur Sanctitas tua *opus ipſum ſolita clementia ſua: quod opto, abs te tanta gratia & voluptate legatur, quanta difficultate, vexantibus me undique ægrotationibus meis, fuit elaboratum ad honorem & gloriam*

ſan-

E P I S T O L A

ſanctiſſimæ Trinitatis, *quæ* Beatitudinem *tuam ad ſanctum felixque Eccleſiæ ſuæ regimen, longæve conſervare dignetur.*

JUSTI

Digitized by Google

JUSTI · FONTANINI
ARCHIEPISCOPI · ANCYRANI
IN . NOVAM
DECRETORUM . GRATIANI
EDITIONEM
PRÆFATIO

SAcrorum *Canonum Codices* & *Collectiones* magno olim apud majores noſtros in pretio & uſu fuiſſe, nemo eſt, qui ignoret, modo ſanctioris doctrinæ fontes primoribus labris attigerit. *Canonum* illi appellatione ſtatuta & regulas, dicta & ſententias intellexerunt, ad Dei cultum rite peragendum, ejuſque præſertim ſacros miniſtros optime inſtituendos, ſive eæ a ſummis Chriſti Vicariis & Conciliis, ſive a ſanctis Patribus ſeorſum traditæ prodiiſſent. Rei teſtem locupletem habemus Romanum pontificem Leonem IV. in epiſtola II. ad præſules Britanniæ cap. VI. ubi laudat ſanctorum *Patrum ſtatuta*, *quæ*, ait, *apud nos* CANONES *prætitulantur*. Leoni accedit Anſelmus Havelbergenſis epiſcopus in libro I. Dialogorum adverſus Græcos cap. IX. *Regulæ*, inquit, *quas ſancti Patres ſanxerunt*, *digne* CANONES *appellatæ ſunt*. His *regulis* & *canonibus* nomen etiam *decretorum* tributum eſt. Nam Concilium II. Turonenſe A. D. 567. celebratum, canone XX. per *decreta* Sedis Apoſtolicæ intelligit *Codicem canonum* Eccleſiæ Romanæ: quem poſtea Hadrianus I. dono dedit Carolo Magno A. D. 787. obſervante Jacobo Sirmondo in Conciliis Philippi Labbei tomo VI. pag. 1821. Ad hæc Zacharias itidem Romanus pontifex in epiſtola VII. reſpondens ad capitula Pippini, nondum Regis Francorum, memorat cap. VII. *librum decretorum beati Siricii papæ*, Collectionem innuens Dionyſii Exigui Abbatis Romani, pontificias epiſtolas a Si-

I. Canonum Codices & Collectiones cur ſic dictæ, & earum uſus.

Siricio ad Anaſtaſium II. complexam. Dionyſii enim Codex, ſuis Conciliorum canonibus ab eo ſubnexus, *Collectio decretorum pontificum Romanorum* inſcribitur. A Siricio autem incepit, quia antiquiores non reperit. In priſcis Eccleſiæ monumentis nihil frequentius occurrit, quam veterum *Canonum Codices* & *Collectiones*, quas primarii & ſecundarii animarum paſtores, ſacræque diſciplinæ ſtudioſi quacumque neceſſitate, in Conciliis, in ſacris judiciis, in adminiſtratione Sacramentorum, conſcientiæ regimine, & proximorum cura præſto habere, utque tutis certiſque regulis, ex jure divino, & unanimi Patrum & Eccleſiarum ſententia hauſtis, probatiſque, conſtantes, ſæpe adire conſueverunt.

II. Ex quibuſdam Collectionibus Canonum aliqua male accepta, inque Apoſtolicam Sedem perverſe detorta.

VEterrimæ, quibus omnium mater Eccleſia Romana uſa eſt, *Canonum Collectiones*, duæ fuerunt; altera poſt Concilium I. Nicænum, altera poſt Calchedonenſe, vulgata. De utraque, deque aliis æque vetuſtis Diſſertationem inſtituit Petrus de Marca. De latinis & Græcis *Canonum Collectionibus* uberiùs agentem conſule Guillelmum Voellum cum utroque Juſtello, Henrico & Chriſtophoro, in præfationibus tomi I. Bibliothecæ Juris canonici veteris. Sed immanem eorum fraudem pariter detecturus pag. 276. confer Stephani Baluzii præfationem ad Opuſcula jam dicti Petri de Marca §. x. De reliquis inferioris ævi *Canonum Collectionibus* egit idem Baluzius in præfatione ad Antonii Auguſtini Dialogos de Emendatione Gratiani. Multa quidem ſunt Baluzii merita in rem literariam. Ejus tamen ingenium ſanctitati Apoſtolicæ Sedis haud ſemper æquum, & proinde a recta via non raro deflectens palam ſe prodit, dum phraſi parum amica, non tamen ſua, *novum jus*, ut perperam vocat, ſæculo demum IX. in Romanas Collectiones ex *Iſidoriana* invectum comminiſcitur, principatu Caroli Magni ſub finem ſæculi VIII. primum viſa, & Clementis I. priorumque pontificum, qui Siricium præceſſerunt, famoſas epiſtolas continente: perque multas paginas totus in eo eſt vir eruditus, ut in ſuo iſto *novo jure* parum modeſte, ne dicam ſcurriliter traducendo, ſibi delicias faciat. Sed in ſinceris & puris antiquitatis canonicæ fontibus magna cum laude verſatus Chriſtianus Lupus Baluzium alioſque in Appellationum ad Romanam ſedem antiquitatem oblocutos, *ſomniare* ait. Eum paſſim vide, ſpeciatim vero pag. 9. edit. I. libri inſcripti, *Divinum ac immobile Sancti Petri Apoſtolorum principis circa omnium ſub cælo fidelium ad Romanam ejus cathedram Appellationes, adverſum profanas hodie vocum novitates aſſertum privilegium*. Etiam vir purpuratus Joſephus Aguirrius hac in re Baluzii inverecundiam perſtringit, licet alia via, in Conciliis Hiſpaniæ tomo I. pag. 75. & 91. Quare nobis viri præſtantes Baluzianam præfationem ad examen revocandi laborem ademerunt. Sed fallit quoque ſeipſum Baluzius ubi *ſæculi noni*, quod pro ſui *novi juris* epocha inculcaverat, ſtatim oblitus, *antiquo jure*, ut ait, *dormitante*, *novum* illud ſuum in Occidente invaluiſſe arbitratur *poſtquam* DECRETUM GRATIANI *publicæ legis vim roburque obtinuit*, nimirum ſæculo XII. Sic enim Baluzius a ſæculo IX. ad XII. relicto magno hiatu properavit: quodque prius ſæculo IX. adſixerat, mox ſæculo XII. adfigit: nec interim docet nos, quomodo *jus vetus* tamdiu *dormitaverit* uſque ad ſæculum IX. & deinde a IX. ad XII. per tot ſæcula nemine unquam illud expergefaciente.

Quod

III. Magnorum virorum Eccleſiæ Romanæ judicia de Collectione Iſidoriana.

QUod epiſtolæ Iſidorianæ, non aliunde ad nos, quam ex Galliis tandem advectæ, quibus unis Baluzius id tribuit, ſtatim ac prodierunt, propius agnitæ non fuerint, quomodo hujus generis perplura alia, hoc non hominibus, ſed tempori adſcribendum eſſe, nemo probus rerum judex puto negaverit. Sed poſtmodum clariori die illuceſcente, geminum Vaticanæ purpuræ lumen, Nicolaus a Cuſa lib. III. cap. II. de Concordantia catholica, & Johannes a Turrecremata in Summa Eccleſiaſtica lib. II. cap. CI. Iſidorianum fucum nonnihil odorari cœperunt; ut jam primi inventi honos Romanæ Eccleſiæ proceribus, non aliis recentioribus tribuendus ſit. Quidni etiam Romanis adnumeremus utriuſque juriſprudentiæ & politioris literaturæ antiſtitem maximum Antonium Auguſtinum Archiepiſcopum Tarraconenſem, Muſarum lacte in Italia nutrirum, ſacri Palatii XII. judicibus in Urbe adſcriptum, a Julio III. Pont. Max. Legatum in Britanniam, & a Paullo IV. ad Ferdinandum I. Cæſarem in Germaniam ire juſſum? Viri elogium Cæſar Baronius Eccleſiæ Annalibus inſcripſit A.D. 1097. §. XL. *eruditione Legum ſacrarum ſua ætate facile principi*. Hic porro tantus vir in notis ad Collectionem Hadriani I. longe antequam naſceretur David Blondellus ſerio ad fontes digitum intendens, quamplurima in Iſidori centonibus vellicavit, quæ illorum ſuppoſitionem maniſeſto detegerent. Eum vide in Conciliis Labbeanis romo VI. pag. 1845. Auguſtinum ſecutus magnus Annalium conditor, & critices ſanioris parens, de iiſdem epiſtolis, fidei alias & moribus diſſona haud continentibus, cenſuram auro & cedro digniſſimam protulit A. D. 865. §. VII. & VIII. ubi air, & verum ait, *illis non indigere Romanam Eccleſiam, ut, ſi falſitatis arguantur, ſuis ipſa deſtituatur juribus & privilegiis; cum, etſi illis careat, ex legitimis germaniſque aliorum pontificum epiſtolis decretalibus ſatis ſuperque roborata conſiſtat.* Baronio concinit Robertus Cardinalis Bellarminus libro II. de Romano Pontifice cap. XIV. Immo ſeorſum in eas cenſuram & ipse conſcripſir. Triumvirorum ſumma dignitate & eruditione excellentium numerum implet Johannes Cardinalis Bona, qui libro II. Rerum lirurgicarum cap. III. hac in re Baronii ſentenriam ſe amplecti profitetur. Noſtrorum ergo ſanctioris doctrinæ vindicum, ut alios non paucos æque noſtros prætereamus, unanimi conſenſui & auctoritati quis jam in hac luce hominum non aſſurgat, eamve aſpernari audeat? Quivis alius certe, quam jurium Apoſtolicæ Sedis vere ſtudioſus. Si tamen adhuc tanti res eſt, alii probatiſſimi viri advocentur ad partes; Lucas Holſtenius in prima ex Diſſertationibus de ſacramento Confirmationis apud Græcos, a magno Cardinali Franciſco Barberino ſeniore, ſacri ſenatus principe, & S. R. E. Vicecancellario vulgatis, pag. 5. 18. 34. 50. 51. Philippus Labbeus in notis ad Bellarmini Catalogum romo I. pag. 649. & in Conciliis tomo I. pag. 78. Ad hæc Lupus de Appellationibus pag. 361. 548. 549. Carolus Cointius in Annalibus eccleſiaſticis Francorum tomo VI. A. D. 785. §. XVII. pag. 264. Antonius Charlas de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ lib. I. cap. IX. §. 6. pag. 27. edir. I. Nicolaus Antonius in Bibliotheca Hiſpana veteri, per Cardinalem Aguirrium triennio ab editis Hiſpaniæ Conciliis cum erudito orbe communicata, libro V. cap. IV. §. 200. & 201. Emanuel Schelſtratius in Antiquitate illuſtrata tomo II. pag. 208. col. 2. Antonius Pagius A. D. 865. §. IV. & Jo. Mabillonius in Annalibus Benedictinis tomo II. lib. XXV. A.D. 785. pag. 275. Sed auctorum in re perſpicua jam ſatis, & forte etiam nimis. Hæc Baluzius a nobis elicuit de Iſidorianis epiſtolis a *Gratiano* citatis, & centies ſanctæ Sedi Apoſtolicæ objectis; quaſi vero illis ſublatis, alia nobis ex genuinæ antiquitatis penu argumenta non ſuppetant, quibus Romanæ Eccleſiæ præſtantiam divinitus traditam undequaque aſſeramus.

IV. De Gratiani Collectione, deque ipſo auctore varia proferuntur.

JAm ad rem noſtram, *Gratiani* ſcilicet *Collectionem*, accedamus. Poſt Reginonis Prumienſis, Burchardi Wormatienſis, Anſelmi Lucenſis, Deuſdedit S. R. E. presbyteri Cardinalis tituli Eudoxiæ, & Jvonis Carnotenſis *Canonum Codices*, ſæculis IX. & XI. congeſtos, *Gratianus* ſuum, præ ceteris, qui ante prodierant, inſtructiſſimum elaboravit. Is, ut plerique omnes ſacrorum *Canonum Collectores*, fuit monachus, ætate ſua perinſignis, & regulam ſancti Benedicti profeſſus. Literatorum nomenclatores alii de *Cluſia*, alii de *Claſſa*, alii de *Cluſſa*, quidam de *Ginſa*, ſeu *Guiſa* in *Tuſcia*, inque cœnobio Bononienſi ſancti Felicis monachum, fuiſſe narrant. Vetuſtiores conveniunt, fuiſſe *Tuſcum*. Non ergo fuit Claſſenſis Ravennas, nec Bononienſis, licet *Bononiæ habitans* Codicem ſuum adornaverit, ut in loco inferius adducendo teſtatur Henricus a Gandavo. Archiepiſcopus Meſſanenſis ex Columnenſium ſtemmate ortus Johannes ordinis Prædicatorum in libro nondum typis expreſſo de *Viris illuſtribus*, Venetiis olim ſervato in bibliotheca cœnobii ſanctorum Johannis & Paulli ejuſdem ordinis, nunc Romæ in Caſanatenſi, *Gratiani* patriam facit *Carrariam* opidum agri Urbevetani prope *Ficullas* ad ſextum ab Urbeveteri lapidem in Tuſcia ſuburbicaria, ibidemque in Abbatia ſancti Nicolai de *monte* monaſticam vitam profeſſum teſtatur. Hæc Abbatia ſita eſt in ipſa Urbeveteri, prope quam eſt *mons*, unde dicitur, muris *clauſus* & undique *cinctus*, nunc vineam continens. Hinc fortaſſe *Gratianus* dictus de *Cluſa*, vel de *Cincta*. Ceterum apud Urbevetanos *Carraria* opidum hac tempeſtate ignoratum. Abbatiam, prius ad Benedictinos, poſtmodum ad Præmonſtratenſes pertinentem Pius II. Pont. Max. cum altera ſanctorum Severi & Martyrii extra mœnia Urbiſveteris junxit A. D. 1458. VI. Kal. Septembres. Sed ipſa Columnæ verba, licet pluſcula, huc proferamus. Hæc vero ſunt: *Gratianus, monachus Abbatiæ montis Orbetani diœceſis Urbevetanæ, ex opido Carraria prope Ficullas, homo ſtudioſiſſimus fuit. Hic presbyter & monachus exiſtens, librum* DECRETORUM; *per diverſa volumina ſparſum, in unum recollegit & dicta reducens* *. *Et cum opus, ſic per eum compoſitum, ſummo vellet Pontifici præſentare, nec per ſe ipſum poſſet habere ingreſſum, quia monachus & pauper erat, cuidam magno prælato adhæſit, qui librum reſpiciens, & inſipiens pauperculi monachi ſibi laborem attribuens, librum ſummo Pontifici præſentavit, attribuens ſibi opus: quod cum Gratianus percepiſſet, cum magna inſtantia, introductione alterius, Papæ fecit ſe præſentari, injuſtum reputans, ut, quod multis laboribus & ſudoribus ediderat, alter de ſuo labore gloriaretur. Et facta diligenti examinatione, & veritate inventa, quod opus tam utile & proficuum Eccleſiæ Dei Gratianus ediderat, eſt per ſummum* Pontificem *generaliter approbatum, facto quoque mandato, ut per omnes ſcholas univerſaliter legeretur; ipſumque ad epiſcopatum Cluſinum promovit: in quo multa ſcribens & dictans, diem clauſit extremum. Claruit tempore Conradi Imperatoris, & temporibus Innocentii & Eugenii.* Hucuſque Johannes Columna, ad ſedem Meſſanenſem evectus ab Alexandro IV. Pont. Max. A. D. 1255. & poſtea Urbani IV. in Urbe Vicarius. In tabulis tamen eccleſiæ Cluſinæ altum de *Gratiani* epiſcopatu ſilentium, propterea fortaſſe, quod præ modeſtia eam dignitatem ab ſe repulerit. Tunc certe ſacra diſciplina nullo modo ferebat, ut cujuſpiam eccleſiæ epiſcopatus cum Romano Cardinalatu ſtare poſſet. Siquidem Albericus monachus Trium fontium in Chronico, Acceſſionibus hiſtoricis Godefridi Guillelmi Leibnitii comprehenſo, Gratianum *Cardinalis* elogio honeſtavit A.D. 1156. Apud Onuphrium Panvinium in libro de Pontificibus maximis pag. 119. inter Cardinales

nales ab Alexandro III. creatos A.D. 1178. exſtat *magiſter Gratianus ex Subdiacono & ſcriptore Apoſtolico ſanctorum Coſmæ & Damiani*. A primo *Gratiani* interprete *Hugucione Ferrarienſi*, de quo poſtea, *Gratianus* honoris cauſſa *magiſter* paſſim vocatur: immo & *Omnibonus*, qui ſub Friderico I. Imperatore, ut auctor eſt Albericus, ſcripſit de *Concordia diſcordantium canonum*: quem librum in duas partes ſectum, primam *Diſtinctiones* XXVI. alteram *Cauſſas* XXXVII. (forte XXXVI.) complexam, poſtea, eodem Alberico teſte, ſequutus eſt *Gratianus*, Omnibono multa addens. Noſtri *Collectio* in tres partes dividitur, quæ ſunt

I. *Diſtinctiones* CI.
II. *Cauſſæ* XXXVI.
III. *De Conſecratione Diſtinctiones* V.

Omniboni enim Diſtinctiones XXVI. ad unam ſupra centum *Gratianus* amplificavit, Cauſſæque XXXVI. poſt Quæſtionem II. ſubjecit tractatum de *Conſecratione*, Diſtinctiones VII. continentem, Cauſſæ XXXIII. Quæſtioni III. ſubnectens alium tractatum de *Pœnitentia*. An Collectio, *Omnibonum* auctorem præferens, cujus præter Albericum nemo meminit, alicubi deliteſcat, nos fugit. Scriptoris nomen libro ipſi pro titulo adhæſiſſe ait Albericus: qui Chronicon ſuum ultra A. D. 1241. nequaquam produxit; adeoque Columnæ æqualis cenſendus eſt. In Bullario Cluniacenſi pag. 79. 81. 86. 88. 98. exſtant quinque diplomata ſummorum Pontificum Lucii III. Urbani III. & Innocentii III. annorum 1184. 1185. & 1204. quibus inter alios ſubſcribit *Gratianus ſanctorum Coſmæ & Damiani Diaconus Cardinalis*. Quare ſi *Gratianus* noſter is eſt, diutiſſime vixerit; non tamen ſine exemplo; quandoquidem Neapoleo Urſinus S. R. E. Cardinalis Diaconus ſancti Hadriani, demortuus Avenione die XXIII. Martii A. D. 1347. in ſacro ſenatu vixit totos annos LVII. Aſſiſii poſtea ſepultus, ex Franciſco Maria Angelo a Rivotorto in Hiſtoria Conventus Aſſiſienſis lib. I. Tit. XLII. pag. 75. Sed nomen Muſis amicum Jo. Chifletius Canonicus Tornacenſis, qui locum in Chronico Alberici, ſua ætate nondum excuſo, obſervaverat, de noſtri Cardinalatu dubitare videtur in Diſſertatione Apologetica de Juris utriuſque architectis, Juſtiniano, Triboniano, *Gratiano*, & ſancto Raymundo, cap. V. §. 4. ratus ab Alberico *Gratianum* quendam *Piſanum* cum noſtro conflari. Paullus Troncius in Annalibus Piſanis A. D. 1178. p. g. 143. Eugenii III. fratris filium, Abbatemque ſancti Paulli ad ripam Arni fuiſſe tradit. Vellem antiquis teſtibus id exploratius fieret, quam, ut uni Alphonſo Ciaconio, ſive etiam Troncio tota rei fides niti videretur. Baronius, qui A. D. 1169. & 1171. ejus legationes recenſet, patriam omnino ſilet. Curatores Gregorianæ editionis operis *Gratiani* teſtantur, *in plerisque vetuſtis hujus Collectionis exemplaribus illud inſcribi, Concordiam diſcordantium canonum*, nimirum lemmate ſumto ex *Omnibono*, ſi tamen lemma iſtud eſt *Gratiani*, & non potius a librariis inductum. *Concordia Canonum*, phraſis eſt perantiqua. Sic enim poſteriorem partem Creſconianæ Collectionis inſcriptam viri docti adnotaverunt. *Huguccio Ferrarienſis* initio *Commentarii* MS. in *Gratianum* hæc habet: *magiſtri* (Gratiani) *eſt diſperſos canones & decreta in unum corpus colligere, & ſi qua* VIDEBANTUR *contraria, ad* CONSONANTIAM *redigere*. In codicibus vetuſtiſſimis & quamplurimis non *Concordantia diſcordantium*

 cano-

canonum, ſed *Decretum Gratiani monachi* legi ajunt proxime adducti Romani Curatores. Omnium tamen vetuſtiſſimus & plane *Gratiano* æqualis Guillelmus Cenomanenſis antiſtes non *Decretum*, ſed *Decreta Gratiani* appellavit, quorum *magnum volumen* Eccleſiæ ſuæ dono dedit apud Mabillonium in Analectis tomo III. pag. 374. Fuit is Remenſis Archidiaconus ſub Samſone Archiepiſcopo A.D. 1141. teſte Guillelmo Marloro in Hiſtoria Metropolis Remenſis tomo I. pag. 465. obiitque circa A.D. 1186. ex fratribus Sammarthanis in Gallia Chriſtiana tomo II. fol. 516. 2. Gratiani *Codicem decretorum* vocat ſcriptor Ferrarienſis Gervaſius Ricobaldus Eccleſiæ Ravennatis Canonicus, *Decretumque Gratiani* Martinus Minorita, uterque Alberico & Columna junior, nuper editi a V. C. Jo.Georgio Eccardo, olim hæretico, nunc catholico, in Corpore Hiſtoricorum tomo I. pag. 1279. & 1626. Innocentius III. juris canonici conſultiſſimus Pontifex, apud Odoricum Raynaldum in Annalibus Baronio adjectis A. D. 1202. §. 12. ex Cauſſa VII. Q. I. C. II. *Nuper*, antiquo vocabulo uſus, *Corpus decretorum* per antonomaſiam appellavit. Eadem phraſi utitur Innocentio proximus Tancredus Archidiaconus Bononienſis, & Vincentius Hiſpanus, Decretalium interpres Guillelmo Durando vetuſtior, qui florebat A. D. 1270. Hic enim laudat Vincentii opus in procemio *Speculi*; unde Gratianeæ Collectionis pretium, ſtatim ab ipſa illius editione omnibus exploratum, maxime elucet. Eodem ævo Henricus Gandavenſis in libro, quem Sigeberti Catalogo ſubjecit, *Gratiani* codicem ait *Decreta* vocari, cap. XLIX. Tot teſtibus, aliiſque a Baluzio indicatis nos quoque incumbentes, *Decretorum* nomen huic novæ editioni præmiſimus. At *Gratiani* auctoris nomine prætermiſſo, *Decretum* antonomaſtice, quaſi opus hoc uno titulo ſatis notum, occurrit in aliquot S. R. E. Cardinalium ſupremis tabulis, a Franciſco Ducheſnio vulgatis in Hiſtoria Cardinalium Francorum tomo I. pag. 278. 461, 412. 785. 965. annorum ſcilicet 1319. 1321. 1378. 1384. Tempus, quo *Gratianus Decreta* ſua congeſſit, *Hugucio* ad Cauſſam II. Q. VI. C. XXXI. *Poſt appellationem* §. *forma*, his verbis deſignat: *liber iſte compoſitus, domino Jacobo Bononienſi jam docente in ſcientia legali, & Alexandro* III. *Bononiæ reſidente in cathedra magiſtrali in divina pagina*. Atqui Jacobus ibidem adhuc docebat A. D. 1150. ex Guidone Pancirolo in libro II. de Claris legum interpretibus cap. XVI.

V. Gratiani opus vix editum magni factum.

VIxdum *Gratianus* Codicem ſuum Eugenio III. Pontifici oblatum emiſerat, quum tanti habitus eſt, ut *Hugucionem*, ejus ævi Ferrarienſem Epiſcopum, interpretem nactus fuerit. Hujus meminerunt Correctores Romani ante finem ſuæ præfationis, inque Bibliothecæ Baluzianæ tomo II. pag. 27. notatur exſtitiſſe ejus *Commentarius in Gratianum*, poſtea cum reliquis codicibus MSS. in bibliothecam regiam illatus. Plutei Vaticani codice 2280. prægrandem hujuſmodi *Commentarium* ſervant, qui non ab ipſo *Hugucione*, ſed ob ejus deceſſum ab alio, natione Hiſpano, in verſibus leoninis operi ſubjectis dicitur abſolutus. Pro *Hugucione Ferrarienſi* in exemplaria, ab Antonio Auguſtino memorata initio Dialogi IX. libri II. de Emendatione Gratiani, ignavia librariorum invectus fuit *Hugucion feria*, alicubi etiam indicatus per notam compendiariam H. Aliqui non *Hugucionem*, ſed *Hugonem* vocant: quod perinde eſt.

Atta-

Attamen *Hugucionem*, non certe *Hugonem*, habet Adelardi Ferrarienſis Dynaſtæ A. D. 1196. *Hugucione* ipſo ſuperſtite extincti, epitaphium leoninum, *Ferrariæ* nuper effoſſum in æde principe, quum eam in ſplendidiorem formam exſtruendam curaret ampliſſimus ejus Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis Thomas Rufus, quem honoris cauſſa nomino. Illud præſtat ſubiicere propterea etiam, quod eo ſpiſſæ nugæ funditus evertantur.

Strenuus hic miles mores, artuſq.ue ſeniles
Depoſuit tardus noſter princeps Adelardus,
Guillelmus ſævo genuit quem Bulgarus ævo:
Quem pietas clarum, & bona munificentia carum
Fecit, qui plenos ſemper mandavit egenos:
Qui populo exemplum ſtruit hoc de marmore templum:
[1] *Celſtinus planſit, triſtiſque* [2] HUGUCIO *manſit:*
[3] *Marcheſilla orat, virque* [4] *Atto in funere plorat,*
Annis millenis centum ſex & nonagenis
Per meritum Chriſti requiem depoſcimus iſti.

1. Cœleſtinus Papa III. ſummus Ferrariæ dominus
2. Alias Hugo, Epiſcopus Ferrarienſis.
3. Filia Adelardi
4. Alias Azzo Ateſtinus, Marcheſillæ conjux.

Reliquos *Decretorum Gratiani* antiquos interpretes, ſeu *gloſſatores* poſt *Hugucionem* (apud Ferdinandum Ughellum temere geminatum) indicat Pancirolus libro III. cap. IV. & VI. Ita factum ubique gentium, ut Codex *Gratiani*, ex omnium Eccleſiarum canonibus in unam ſententiam coeuntibus ab eodem compactus, in Catholicorum academiis, & epiſcopalibus curiis pro lege ſcripta, ex Romanorum Pontificum, Conciliorum, & Patrum fontibus deducta exciperetur. Ad hæc ſancti Patres & Concilia non aliunde, quam ex *Gratiano* paſſim citata: quod præ aliis diſcimus ex Petro Urbevetano epiſcopo ſub Urbano V. Pontifice in Gloſſis MSS. ad librum Pontificalem, & ex ſcriptis Petri Cardinalis ab Alliaco. Martinus, *Polonus* vulgo dictus, ex ordine Prædicatorum, quinque pontificum Capellanus & Pœnitentiarius, hoc eſt Clementis IV. Gregorii X. Innocentii V. Johannis XXI. & Nicolai III. idem opus *Decretorum* in compendium alphabeticum redegit, quod *Margaritam* inſcripſit, cum *Gratiano* ſæpe editam, atque etiam ſeorſum. Quod ſi *Gratiano* in longo opere humanitus labi interdum contigit, cogitandum eſt quo ſæculo tandem ſcripſerit, quæ & quanta volumina in bibliothecarum pluteis clauſa triverit, ut hanc ſuam *Canonum Collectionem*, omnium, quæ antea prodierant, uberrimam & abſolutiſſimam, componeret, inque novum ſyſtema redactam cum Chriſtiano orbe communicaret.

VI. Ob Pandectarũ juris civilis inventionem, & in gymnaſiis explicationem Decreta Gratiani in publicis ſcholis prælecta.

PEr ea tempora in direptione Amalphitana a Piſanis cum Lothario II. Auguſto, auctore ſancto Bernardo, pro Innocentio II. fœderatis contra Rogerium Siciliæ Comitem & poſtea Regem, Antipapæ Anacleti patronum, aureus Pandectarum juris civilis codex repertus eſt, perque Italiam paſſim exſcriptus. Henricus Brencmannus in Pandectarum Hiſtoria dudum excuſa hoc ſtatuit A. D. 1135. Hinc Juſtinianeæ jurisprudentiæ explicatio in gymnaſia, præſertim Bononiæ, tanto eum plauſu tunc primum inducta, ut noſtræ religionis, & Eccleſiæ canonum interpretes neglecti propterea viderentur; quum fere omnes, ſacro etiam & monaſtico ordini adſcripti, ad jus Romanum excolendum totas ingenii vires converterent. Res eouſque proceſſit, ut optimus Claravallenſis

ſis Abbas, qui ſuiſmet oculis ſub Innocentio II. civilem juriſprudentiam primum renaſci & adoleſcere, mox ſub Eugenio III. inter ſacrorum myſtas quaquaverſum dominari conſpexit, ſe continere non potuerit, quin de hoc graviter quereretur libro I. cap. IV. de Conſideratione ad eumdem Eugenium. Verba ejus audiamus: *quotidie perſtrepunt in palatio* LEGES; *ſed* JUSTINIANI, *non Domini. Juſtene etiam iſtud? Tu videris. Nam certe Lex Domini immaculata, convertens animas. Hæ autem non tam leges, quam lites ſunt, & cavillationes, ſubvertentes judicium. Tu ergo, paſtor & epiſcopus animarum, qua mente, obſecro, ſuſtines, coram te ſemper ſilere illam; garrire iſtas?* Hæc Bernardus. Confer ſubſequens caput X. Vir ſapiens & mitiſſimus Johannes Mabillonius in notis ad verba proxime allata, non hic a Bernardo culpari ait *abſolute Juſtiniani leges, ſed earum abuſus, cum vel eis utuntur eccleſiaſtici non ad finiendas, ſed ad ferendas lites, vel eas præferunt legibus divinis*. Hoc utinam non ſæpe contingeret. Bernardi voces eodem ipſo Eugenio pontifice incaſſum non ceciderunt. Vix enim *Gratiani volumen inſigne*, ut in libro II. de Epiſcopis Bononienſibus A.D. 1161. vocat Carolus Sigonius, Eugenio oblatum, quum pontifex veritus, ne jus ſacrum omnino obſoleſceret, univerſis ad civile, quod recens emerſerat, confluentibus, gradus quoſdam honorificos & privilegia, juri eccleſiaſtico in ſcholis operam dantibus conferenda, auctore *Gratiano* excogitavit, ut hoc pacto juvenes ad ea ſtrenue conſequenda excitaret. Adi Petrum Urbevetanum in Dialogo de Subcœleſti hierarchia apud Cæſarem Egaſſium Bulæum in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis tomo II. pag. 256. Guillelmus Paſtrengicus Petrarchæ neceſſarius in Originibus rerum fol. 35. de *Gratiani* libro hæc habet: *in toto orbe, ubi fides catholica colitur, inſignis habetur*. Ab eo tempore *Decretorum doctores* frequenter auditi. Initio tamen neque id ſatis viſum ad avocandos regularium animos ab interpretando extra clauſtra jure civili. Etenim Alexandro III. Pont. Max. A.D. 1163. opus fuit canonem VIII. in Concilio V. Turonenſi condere, *ne ſpirituales viri ad leges mundanas* in publicis gymnaſiis *legendas* e clauſtris cœnobiorum *permitterentur exire*.

VII. Gratianei Codicis fama, Epiſtolarum Decretalium collectiones fieri cœptæ, & in publicas ſcholas inductæ.

OCcaſio, quam diximus, Gratianei Codicis publice in gymnaſiis prælegendi, viam ſtravit concinnandis epiſtolarum *Decretalium* Collectionibus, in iiſdem publicis gymnaſiis pariter prælegendis, quæ numerum *quinarium* compleverunt, donec earum luminibus obſtruxit ſexta *Decretalium Gregorii* IX. Collectio, in libros V. ab ejus Capellano & Pœnitentiario ſancto Raymundo Barchinonenſi ordinis Prædicatorum diſtincta. Primam confecit Bernardus Circa præpoſitus Ticinenſis, poſtea epiſcopus Faventinus, cui *Baldi* cognomen tribuit Ferdinandus Ughellus. Eas omnes Gregorio XIII. nuncupatas una edidit Præſul Tarraconenſis Ilerdæ A.D. 1576. Sed optima editio eſt Pariſienſis Cramoiſiana, cui acceſſerunt notæ Jacobi Cujacii A.D. 1609. in folio. Brevem earum notitiam exhibet Nicolai Antonii Bibliotheca Hiſpana vetus libro VIII. cap. III. §. 82. Gregoriana Collectio, maximorum Pontificum auctoritate roborata, in Corpore canonicæ juriſprudentiæ *Gratiani Decretorum* volumini ſubiecta eſt. Idem *Gratianus* Codicem ſuum nova methodo inſtruxit, Dionyſii Exigui, ceterorumque Collectiones diſſectas, & induſtria ſua, profecto admi-

admirandâ, temperatas, compingens: quas & aliquot legibus Juſtinianeis, quarum æque fuit peritiſſimus, novis Pontificum conſtitutionibus, Conciliorumque & Patrum teſtimoniis vir ætate ſua maximus amplificavit. De ſuo præterea multa addidit, ſcite, ut plurimum diſputata, quibus, veluti glutine, membra in partes ſecta conjungerentur. Turrecremata, doctrinæ canonicæ promptuarium, hæc in proprios uſus, perinde ac reliqua, pro ſua ſapientia convertit.

VIII. Gratianeæ Collectionis pretiū & auctoritas. A ſummis viris juſſu Pontificum emendata.

Franciſcus Florens, profeſſione juris eccleſiaſtici clarus, Diſſertationem edidit de Methodo & auctoritate Gratianeæ, ac reliquarum canonum Collectionum. Petrus de Marca in libro III. de Concordia cap. VI. §. II. ait, auctorum loca in *Gratiani Collectionem* relata non majori auctoritate pollere, quam antea obtinebant: *quare*, inquit vir doctus, *canonum & pontificiarum conſtitutionum excerpta ſuprema auctoritate apud omnes excellunt. Quæ vero e provincialibus conciliis aut Patrum libris accepta ſunt, non omnes tenere poſſunt*. Scio de auctoritate *Gratiani* a multis quæri. Singulorum ſententias congerit Gerardi Maſtrichtii, hominis heterodoxi, *Hiſtoria*, ut vocatur, *Juris eccleſiaſtici & pontificii*, potius confuſa & rudis farrago, unde vix aliqnid ſanum eruere poſſis: quod etiam dictum velim de notis & additamentis, quibus conſpurcavit Baluzianam editionem Dialogorum Antonii Auguſtini. Non diffitemur, quin *Gratiani*, ut Collectoris, auctoritas tanti ſit, ac ſunt fontes illi ſive Pontificum literæ, ſive Concilia, ſive alii ſcriptores, quos honoris cauſſa *Patres* appellamus, unde ſua depromſit. Maxima auctoritas, quæ Pontificum epiſtolis ineſt, neminem fugit. Ceterorum *concors* & *unanimis ſenſus*, in pluribus, diverſiſque Chriſtiani orbis Eccleſiis ſervatus, ſummum pondus in rebus ad doctrinam morum, diſciplinamque canonicam pertinentibus præſeferre, non puto a quoquam negari poſſe. *Concilia* enim & *Patres*, hoc modo ſimul concordes, non tam rerum auctores, quam traditionis teſtes habendi ſunt: quique eos ſingulatim loquentes parvi facere non verentur, caveant, ne ulterius procedant, generali eorumdem conſenſui detracturi. Atque hôc eſt, quod non unius *Gratiani*, ſed omnium quotquot ante ipſum libros Canonum condiderunt, auctoritatem conſtituit. Idem *Gratianus* ex Pontificum epiſtolis, *provincialibus Conciliis*, & *Patrum libris* non privatum ſtudium, ut ajebat Marca, ſed legem per ſe claram, & unanimem, generalemque canonicæ diſciplinæ conſenſum eruere voluit: quem omnes, ſecus ac Marca opinatur, non ſolum tenere poſſunt, ſed etiam debent. Hoc probe norunt qui hactenus celeberrimis Commentariis in *Decreta Gratiani* enarranda incubuerunt. Hoc norunt ſummi Pontifices Pius IV. & V. & Gregorius XIII. qui ob aſſiduas Gratianei corporis exſcriptiones ſive calamo, ſive typis factas, fœdatum in quamplurimis intelligentes, de eo per doctiſſimos viros, & in antiquitate peritos emaculando cogitaverunt: qui ſi interdum humanitus lapſi a poſteris deprehenduntur, non ideo male habendi, ſed illis ignoſcendum; quandoquidem non omnia videre potuerunt, & eorum ætate libri, unde diſcere pôſſent, nondum prodierant. Denique non Dii, ſed homines fuerunt. Initio Dialogorum ſcribit Antonius Auguſtinus, Gratiani *emendationem tanta cura per tot annos actam, ut neceſſe fuerit a tribus Pontificibus multos ampliſſimos viros ex purpuratis ſuis, & alios doctiſſimos homines hac una in re aſſidue verſari*. Hos poſtea recenſet in fine libri II. quorum elenchum

chum aliundè auctum huc transferemus, ab hiſtoriæ literariæ ſtudioſis gratiam inituri. Quid enim de *Gratiano* honorificentius dici poteſt, quam ejus opus tot tantorumque hominum collatis laboribus, juſſu Pontificum illuſtrari meruiſſe?

VIRI

A PONTIFICIBUS MAXIMIS PIO IV. ET V. ET GREGORIO XIII.

Emendationi Gratiani præfecti.

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales.

1. *M. Antonius Columna Romanus.*
2. *Hugo Boncompagnus Bononienſis, poſtea Gregorius XIII. Pont. Max.*
3. *Alexander Sfortia Romanus.*
4. *Guillelmus Sirletus Calaber.*
5. *Franciſcus Alciatus Mediolanenſis.*

ADDITI A PIO V.

6. *Guido Ferrerius Vercellenſis.*
7. *Antonius Caraſa Neapolitanus.*

DOCTORES.

8. *Felix Montaltus Generalis ordinis Sancti Franciſci, dein Cardinalis, & poſtea Xyſtus V. Pont. Max.*
9. *Chriſtophorus Patavinus Generalis ordinis ſancti Auguſtini eremitarum.*
10. *Thomas Manricus Hiſpanus, ordinis ſancti Dominici, Magiſter ſacri Palatii.*
11. *Euſtachius Lucatellus Bononienſis, poſtea Regii Lepidi Epiſcopus.*
12. *Joſephus Pamphilus Veronenſis, poſtea Sacriſta Palatii, & epiſcopus Signinus in Latio.*
13. *Franciſcus Turrianus Hiſpanus, poſtea Societatis Jeſu.*
14. *Marianus Victorius Reatinus, poſtea Epiſcopus Amerinus.*
15. *Michael Thomaſius Majoricenſis, poſtea Epiſcopus Ilerdenſis.*
16. *Hieronymus Pariſetus Regienſis.*
17. *Antonius Cuccus Mediolanenſis.*
18. *Jo. Marſa Hiſpanus.*
19. *Franciſcus Leo Hiſpanus, poſtea Societatis Jeſu.*

ADDITI.

20. *Melchior Cornelius Luſitanus.*
21. *Latinus Latinius Viterbienſis.*
22. *Arnaldus Pontacus Gallus, poſtea Epiſcopus Vaſatenſis.*
23. *Petrus Ciaconius Hiſpanus.*
24. *Franciſcus Pegna Hiſpanus, cujus ſunt additiones Decretalium ſine nomine, quia templum Dianæ incendiſſe viſus eſt.* Sunt ad oram editionis Gregorianæ.

Apud Pithœos fratres hi ſubjunguntur, quorum nomina Auguſtinus abſens ignoravit.

25. *Flaminius Nobilius Lucenſis, adnotationum curator.*
26. *Lalenus Salemius Viterbienſis.*
27. *Petrus Morinus Gallus.*

A Do-

A Dominico Macro in Vita Latini Latinii, tomo II. hujus Lucubrationum præpoſita, adduntur

28. *Gabriel Palæotus Bononienſis*
29. *Carolus Borromæus Mediolanenſis* } *Cardinales.*
30. *Philippus Boncompagnus Bononienſis*
31. *Paullus Conſtabilis Ferrarienſis, magiſter ſacri Palatii poſt Manricum.*
32. *Jo. Rodericus Hiſpanus.*
33. *Jo. Molinæus Gandavenſis.*
34. *Simon Majolus Aſtenſis, Epiſcopus Vulturarienſis.*
35. *Achilles Statius Luſitanus.*

IX. Aliæ curæ virorum illuſtrium, & laudes in Gratianum collatæ.

Ipſemet Auguſtinus inter curas Eccleſiæ Tarraconenſis operam ſuam in rei literariæ & canonicæ bonum collaturus, ea tempeſtate libros II. Dialogorum xx. hoc de argumento cudere adgreſſus eſt: quorum ſingulis multa in fine, poſt editum Romæ *Gratianum*, adjecit, hujus Collectionem peregregie illuſtrantia. Baluzius poſtmodum haud pauca & ipſe emendavit. Omnium tamen ſtudia & diligentiam viciſſe dicendi ſunt Petrus & Franciſcus fratres Pithœi, qui univerſum opus ſcrupuloſiſſime ad ipſos uſque apices expendentes, ſingula loca recognoſcere, & primigeniis auctoribus reſtituere conati ſunt, additis annis & locorum nominibus, in quibus eos ſingula opera ſua ſcripſiſſe animadverterunt, ut inde illorum vis & auctoritas pateficret. Opus, auro contra æſtimandum, cum Decretalium Gregorianarum volumine, ſimiliter ab iiſdem fratribus illuſtrato, ſub titulo *Corporis juris canonici* prodiit Pariſiis apud Dionyſium Thierry A.D. 1687. tomis duobus in folio, poſtea in Germania recuſum. *Petrus*, auctor præcipuus, primo hæreticus, poſtea catholicus, obiit A.D. 1596. Quod monuiſſe intererit, ne ejus ſcripta ſine diſtinctione recipiantur. Ceterum probi judices *Gratianum* ſemper magni fecerunt. Qui eum, licet *Tuſcum*, tamen Petri Lombardi *Novarienſis* & Petri Comeſtoris *Trecenſis* germanum ex matre inhoneſta dixerunt, fabulatores merito audiunt apud viros emunctæ naris, quibus prævivit ſanctus Antoninus in Chronico, Parte III. tit. xv. cap. VI. Papirius Maſſonus libro v. de Epiſcopis Urbis in Eugenio III. *Gratiani codicem decretorum* cenſet *utiliſſimum generi ſacerdotum*: *quod opus*, inquit, *omnes docti plurimi facere ac laudare coguntur*. His ſtatim ſubjungit: *premium, quod ab Eugenio vir ille mitiſſimus accepit, mihi adhuc ignotum eſt. Quam vero apud omnes adeptus eſt immortalitatem nominis, hoc ſolidum eſſe teſtimonium virtutis & gloriæ ſemper exiſtimavi*. Ita de *Gratiano* ſenſit Maſſonus, vir doctus, non certe ſtipes: quod pro illis dictum volumus, qui *Gratiani* nomine audito, frontem contrahunt. Maſſono conſonum habemus Chifletium Diſſertationis cap. v. ubi *Gratiani* defenſionem inſtituit. Hæreticorum noviſſimis præſtigiis hoc loco refutandis immorari non decet, qui *Gratiani Decretis* ſua falſa dogmata comprobari mentiuntur. Hac re nihil amentius excogitari poteſt, idque meminiſſe, refutaſſe erit. Opus *Gratiani*, ut *ampliori ſtudio collectum*, & *rite diſpoſitum*, laudat Baronius A.D. 1151. §. VI. magis laudaturus, ſi a Turrecremata diſpoſitum vidiſſet. Illud *valde laborioſum* Bellarminus in Catalogo appellat, quanvis *delectum auctorum* ab eo non habitum culpet, Iſidorianas Epiſtolas inter alia fortaſſe innuens, quas ſupra ab eo rejectas vidimus. Sed quis eſt, qui ſæculo XII. immenſum & varium opus

ſcribens, *delectum* ſemper habere potuerit? Sex tantum in eo loca Bellarminus cenſura percellit. At his longe plura viri docti animadverterunt: neque enim Romani Pontifices, *Gratiani* Decreta generatim ſuſcipientes, omnia iiſdem comprehenſa ſingulatim adprobaverunt; quod optime obſervat Chriſtianus Lupus cap. VIII. de Appellationibus pag. 455. edit I. Nemo tamen inficiabitur, quin *Gratiano* multum ex hoc etiam capite debeamus, quod perplures veterum actorum lacinias in ſuis *Decretis* nobis ſervaverit, quas, totis jiſdem actis poſtea deperditis, tanquam tabulas naufragio ſuperſtites, illi uni poſteritas debet. *Gratiani* exemplo alii *Canonum Collectores*, non tamen ei pares, paullo poſt emerſerunt, ut Sicardus Cremonenſis antiſtes, A.D. 1215. exſtinctus, qui *Mitrale* vel *Summam de officiis*, & Chronicon, nondum edita, ſcripſit. Item Gregorius presbyter, Polycarpi MS. compluries a Curatoribus editionis Romanæ laudati auctor. Hos Pithœi minus recte *Gratiano* antiquiores fecerunt. Baluzius in præfatione ad Dialogos Auguſtini §. XXV. *Gratiani primam* editionem agnoſcit *Moguntiæ* factam volumine magnæ molis a *Petro Schoiffer* A.D. 1472. Verum hæc *ſecunda*, non prima eſt. *Primam* dedit *Henricus Eggeſtein Argentinnæ* A.D. 1471. in folio maximo; aliam *Nicolaus Jenſon Venetiis* A.D. 1478. in folio; mox aliam *Jo. de Colonia & Jo. Manthen* dederunt *Venetiis* A.D. 1479. itidem in folio; aliam demum *Adamus de RotWil Venetiis* A.D. 1480. in quarto. Has poſtmodum quamplurimæ ſequutæ ſunt, quas ſingulatim enumerare non vacat, nec certe ad nos attinet, de nova hac noſtra editione tandem acturos.

X. Turrecremata Decretorum Gratiani interpres, eorundemque novus architectus. Quid in hac editione præſtitum ſit.

INter nobiles probatoſque Corporis Decretorum *Gratiani* explanatores merito habetur *Johannes a Turrecremata*, ex Magiſtro Sacri Palatii inter purpuratos Patres ab Eugenio IV. Pontifice cooptatus. In theologia æque ac in univerſa juriſprudentia, præcipue canonica, *eximius* dicitur a Bellarmino in Catalogo. Eum *Fidei defenſoris ac protectoris* honore dignatur Pius II. apud Labbeum in notis ad Bellarminum tomo I. pag. 615. Luculenta enim pietatis & doctrinæ ſpecimina exhibuit in tribus Conciliis, Conſtantienſi, Baſileenſi, & Florentino. Ipſemet ſe duobus primis interfuiſſe teſtatur in mox laudandis Commentariis ad Diſt. XVII. c. I. §. XIV. Tertii vero Collatio XXII. duas ejus diſputationes complectitur. Vir ſupra omnem laudem poſitus, in *Decreta Gratiani* abſolutiſſimos commentarios, partim Caliſto III. partim Nicolao V. inſcriptos vulgavit, qui in quinque volumina diſtincti, ſed tomis quatuor comprehenſi, & Jo. Boerii notis ſummariiſque locupletati, poſt editionem I. Lugdunenſem apud Jo. de Jonuelle A.D. 1519. tomis VI. in forma folii curatam, denuo prodierunt rudibus typis, quos *Gothicos* vocant, Lugduni ex officina Blaſii Guidonis A.D. 1555. pariter in forma folii. Auctor in epiſtola, qua tomum primum Caliſto III. nuncupavit, *Gratiani codicem* mirifice laudat: neque id officioſe præſtitiſſe dicendus eſt qui poſt editos tam operoſos Commentarios in *Gratianum*, mox longe omnium operoſiſſimam ſcriptionem ſuſcepit, qua totum *Decretorum* ædificium, ab ſe reſolutum, ad formam & ordinem Collectionis *librorum* & *titulorum* epiſtolarum *Decretalium*, quæ Gregorii IX. dicuntur, iterum ſtruxit, ei de ſuo *rubricas* adjungens. Scripti exemplar chartaceum in forma folii ſervatur in theſauro literario Bibliothecæ Barberinæ,

rinæ, a Nicolao Antonio commendatum in Bibliotheca Hiſpana veteri libro x. cap. x. §. 525. ubi de noſtri lucubrationibus ſermonem habet. Codex, *Turris aurea Decretorum* a librario, ut putamus, inſcriptus fuit poſt Turrecrematam ad epiſcopatum Sabinum ex Titulo Sanctæ Mariæ trans Tiberim, evectum. Opus enim complevit Cardinalis *ſancti Xyſti*, d cavit Nicolao V. Cardinalis *ſanctæ Mariæ trans Tiberim*, codex vero exaratus, quum jam eſſet *Epiſcopus Sabinus*, Hujus codicis notitia olim perlata ad VINCENTIUM MARIAM URSINUM, in utroque ordine, Prædicatorum, & S. R. E. Cardinalium Turrecrematæ collegam & fratrem, permagna cupido ſtatim ejus animum inceſſit Barberinum exemplar cum rei canonicæ ſtudioſis, præcipue inter clerum celeberrimæ ſedi Beneventanæ, cui præerat, ſubjectum, communicandi. Quare Eminentiſſimo Cardinali Franciſco Barberino juniore peroſficioſe annuente, codex non parvæ molis, nec lectu facilis tandem exſcriptus eſt. Mihi vero immanis chartarum ſtruis recognoſcendæ, formiſque typographicis committendæ ſollicitudo injuncta eſt: qua in editione abſolvenda, ſi non modicum per totos XVI. menſes laborem devoraſſe me dixero, nihil a vero abſonum dixero. In ea procuranda, ſingulorum Canonum citationes probæ a ſpuriis diſtinctæ, ac ad priſtinos fontes, ubi licuit, ſecundum præſtantiores editiones recenſitæ. Ad editionem Romanam exactæ pariter fere omnes. Quaſdam enim paucas variare, aut tangere, nobis, earum lectionem pro codice habentibus, religio fuit. Characterum diverſitate omnia diſtinximus. Ad ſacrorum Bibliorum loca, in contextu recitata, librorum, capitum, & verſiculorum numeros e regione exaravimus; quæque de noſtro alicubi poſt ſingulos canones perſæpe acceſſerunt, ea literis minutioribus inter geminos uncos clauſimus, ut noſtra ab alienis ſejungeremus. Suſpectis brevi monito conſuluimus; perperam in dubium vocatis præſto fuimus, non raro adductis auctoribus, qui ea tuerentur. Pro majori canonicæ eruditionis utilitate partitionem & numeros vulgatæ editionis *Gratiani* ad oram ſingulorum Canonum adnotavimus, ut facile conferri, & quacunque occaſione mox reperiri poſſent. Præterea quinque Indices contexti;

I. *Librorum, titulorum, rubricarum, & canonum.*

II. *Canonum tantum, principiis eorum, ordine alphabetico ita contextis, ut huic noſtræ, & etiam reliquis editionibus accommodetur.*

III. *Rerum.*

IV. *Hiſtoricus.*

V. *Geographicus & chronologicus.*

Pithœorum curæ multa nobis ſubminiſtrarunt. Ex iis non ſine criſi ſelegimus quæ ad rem noſtram facere videbantur, ſcriptorum, unde teſtimonia proferuntur, expreſſis *ætatibus* atque *epochis* certioribus; locorum etiam *nominibus*, ubi opera, quæ laudantur, conſcripta, & quo interdum miſſa. Denique gnari eruditorum querelæ in eos, qui aliorum libros prælo ſubiicientes auctorum nuncupatorias epiſtolas inde avellunt, ut ſuas tantum in earum locum ſufficiant, nos ipſam Turrecrematæ epiſtolam ad Nicolaum V. Pont. Max. operi præpoſuimus, quæ Cardinalis mentem in eo condendo explanat, deque tota ſcriptione nos docet. In tanto labore exantlando, inque ſuos titulos redigendo par eſt credere, Cardinali Turrecrematæ totum *Decretorum* corpus memoriæ inhæſiſſe, alias perceptu difficillimum eſt, quonam pacto illud ipſe iterum condere & di-

 ſtri-

ſtribuere potuerit, præcipue quum ſæpenumero ſinguli Canones ſecti, in pluribus, diverſiſque titulis collocandi, atque huc & illuc ab eo transferendi fuerint: quos idemtidem & nos, ſtudioſis compendium facturi, tantum per prima verba innuimus, lectorem ad loca, titulis & paginarum numeris indicatis, mittentes, ubi tota reperiuntur. In hac editione nullus eſt Canon, qui *Palea* inſcribatur: de qua voce Curatores Romani in admonitione, & Auguſtinus in fine Dialogi II. non pauca dixerunt, quæ huc reducuntur, ut ij Canones per alium, *Gratiano* juniorem adjecti fuerint: quod ſenſit etiam Baronius A.D. 1151. §. VI. ideoque a multis codicibus MSS. abeſſe noſcuntur. Adieciſſe putatur *Cotta Palea*, *Gratiani* diſcipulus, ideoque ſuum nomen adſcripſiſſe: de quo *Palea* Alexander Imola, aliique ſuperiorum ætatum juriſconſulti metionem fecerunt. Ejuſmodi Canonum, a Turrecrematæ editione exſulantium, eſt C. XIV. *Conſtantinus*, Diſt. XCVI. *Palea* inſcriptus, pro quo præſtabit adire Baronium A.D. 324. §. CXVII. & A.D. 1191. §. LIII. & LXI. ſed & nuper adductum Lupum cap. VIII. de Appellationibus pag. 455. Hoc quoque monendum eſt, in fine cujuſque canonis proprium auctoris atque operis nomen ſignari, ubi Canon ſubſequens reperitur. At in principio cujuſcumque Rubricæ ante primum Canonem hoc adnotatur: Reliquum eſt, ut qui Turrecrematæ geſta & ſcripta ſcire cupit, præ aliis adeat Jacobi Echardi tomum I. de Scriptoribus ordinis Prædicatorum pag. 837.

XI. Poſt complures Gratiani editiones, Summis Pontificibus caras, cui nova hæc debeatur?

SUpereſt, lector, ut opellæ, *Gratiano* edendo a nobis collatæ, amice faveas; ſacrorumque *Canonum Codicem*, omnium, quotquot fuerunt, uberrimum a laborioſiſſimo Cardinali magnis vigiliis & conatu plane herculeo tribus ab hinc ſæculis in aptius ſyſtema diſpoſitum excipere non graveris: quem primo editum, Commentariis deinde explicatum, mox nova methodo digeſtum, atque recognitum Pontifices maximi Eugenius III. Caliſtus III. Nicolaus V. uterque Pius IV. & V. & Gregorius XIII. hilari vultu exceperunt. Sique tuis ſtudiis profuturum agnoveris, CARDINALI URSINO, jam SUMMO CHRISTI VICARIO BENEDICTO XIII. habeto gratias, qui *Turrecrematæ Gratianum* exſcribendum, inque rei eccleſiaſticæ utilitatem publica luce donandum curavit. Quandoquidem vero dedecet, quemquam ſuæ laudis mercede fraudari, hoc loco patere volumus, egregium par eruditorum, Vincentium Thomam Moneliam ordinis Prædicatorum, & Dominicum Georgium Bibliothecæ ampliſſimi Cardinalis Imperialis præfectum, nobis in hoc negocio auxiliatrices manus alacriter commodaviſſe; quibus propterea *Gratianus*, ejuſque *Decretorum* cultores multum quoque ſe debere cognoſcant.

Digitized by Google

PRÆFATIONIS
CAPITA.

I. *Canonum Codices & Collectiones cur ſic dictæ, & earum uſus,* Pag. I

II. *Ex quibuſdam Collectionibus Canonum aliqua male accepta, inque Apoſtolicam Sedem perverſe detorta.* II

III. *Magnorum virorum Eccleſiæ Romanæ judicia de Collectione Iſidoriana.* III

IV. *De Gratiani Collectione, deque ipſo auctore varia proferuntur.* IV

V. *Gratiani opus vix editum magni factum.* VI

VI. *Ob Pandectarum juris civilis inventionem, & in gymnaſiis explicationem Decreta Gratiani in publicis ſcholis prælecta.* VII

VII. *Gratianei Codicis fama Epiſtolarum Decretalium Collectiones fieri cœptæ, & in publicas ſcholas inductæ.* VIII

VIII. *Gratianeæ Collectionis pretium & auctoritas. A ſummis viris juſſu Pontificum emendata.* IX

IX. *Aliæ curæ virorum illuſtrium & laudes in Gratianum collatæ.* XI

X. *Turrecremata Decretorum Gratiani interpres, eorundemque novus architectus. Quid in hac editione præſtitum ſit.* XII

XI. *Poſt complures Gratiani editiones, ſummis Pontificibus caras, cui nova hæc debeatur.* XIV

IMPRI.

IMPRIMATUR:
Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.
Nuncius Baccarius Epiſcopus Bojanenſis Viceſgerens

ADPROBATIO CENSORIS

OPus *Gratiani* non modo a ſtudioſis profeſſorbus Juris Canonici, ſed ab ipſis rei ſacræ ſupremis moderatoribus & legiſlatoribus, ſanctimoniæ ac doctrinæ laude perinde claris, peroptatum atque promotum, aſſiduis olim curis a Joanne Cardinali de Turrecremata apte digeſtum, ſed inofficioſo trium ſæculorum ſilentio preſſum, felicibus tandem auſpiciis ac juſſu opportuno Sanctiſſimi Domini Noſtri BENEDICTI XIII. Pont. Max. ſuæ luci redditum, numeriſque omnibus abſolutum, ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Præſule Juſto Fontanino Archiepiſcopo Ancyrano literarius orbis ambabus ulnis excipiet. Quam vero gratiam auctori, patrono, vindici, & inſtauratori debeat, ſatis intelliget ubi doctiſſimam Præfationem Præſulis, in eruditorum Faſtis jamdiu celebris, attente leget, quemadmodum ego legi, mandato mihi facto a Reverendiſſimo Patre Magiſtro ſacri Palatii Apoſtolici. Inde etiam videbit quam ſolidis ſacrarum legum fundamentis *Collectio* iſta nitatur, quam validos traditionum aſſertores in dictis Patrum, quam uberes, quam perſpicuos, quam genuinos diſciplinæ catholicæ fontes ubique aperiat editio, omnium, quæ antea prodierint, providentiſſime, ac exactiſſime ex veri criterii regulis curata. In quorum fidem dabam ex domeſtico muſeo ſub Quirinali Nonis Decembris MDCCXXV.

Franciſcus Blanchinus Sanctiſſimi Domini Noſtri Prælatus domeſticus.

IMPRIMATUR.
Frater Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum ſacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

INDEX

INDEX

Librorum, Partium, Titulorum, Rubricarum, & Capitum, ſeu Canonum

GRATIANI · DECRETORUM

LIBER . I . PARS . I

De Deo, & de præcipuis ejus creaturis, Angelo & homine. pag. 1

TITULUS . I ibid.

De Summa Trinitate & Fide catholica.

RUBRICA . I ibid.

De Unitate, Deitate, & Trinitate perſonarum.

I. Quid de ſumma Trinitate, ſecundum Fidem catholicam, tenendum ſit. ibid.
II. Spiritus ſanctus procedit a Patre & Filio. 2
III. De eodem. ibid.

RUBRICA . II ibid.

De incommutabilitate Divinæ naturæ.

I. Incommutabilis Deus quandoque ſua mutat ſtatuta. ibid.
II. Comparatione divinæ immutabilitatis omnia creata mutabilia & varia eſſe dicuntur. ibid.

RUBRICA . III 3

De præſcientia & prædeſtinatione.

I. De differentia præſcientiæ & prædeſtinationis. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. idid.
IV. De eodem. ibid.
V. Prædeſtinatio propriis meritis & Sanctorum precibus adimpletur. 4
VI. Quod prædeſtinati nunquam poſſunt niſi bene mori. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. De incomprehenſibilitate divinorum judiciorum cum prædeſtinatione electorum & præſcientia improborum. ibid.
XI. In prædeſtinatione duæ intelliguntur præordinationes ſive duo effectus. 5
XII. Multipliciter dicuntur filii, ſcilicet præſcientia Dei, aut ſecundum præſentem juſtitiam. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Scribi in libro vitæ, vel inde deleri, intelligitur dupliciter. 6

RUBRICA . IV 7

De neceſſitate Fidei catholicæ.

I. Neceſſarium eſt Fidei Catholicæ regulas cuſtodire. ibid.
II. Ubi Fides non eſt, Juſtitia eſſe non valet. ibid.
III. Fides catholica eſt, quæ in ſymbolo continetur, quam Romana tenet Eccleſia. ibid.
IV. Quid de Fide catholica explicite credere communiter teneantur omnes fideles. ibid.
V. Quid de Fide catholica majores, ſcilicet Prælati Eccleſiæ, credere teneantur explicite. ibid.
VI. Symbolum Fidei eſt publice in Eccleſia laicis prædicandum. 8

RUBRICA . V ibid.

De quorundam errorum in Fide catholica & ſuperſtitionum anathematizatione.

I. Anathematizantur in Gangrenſi Concilio qui occaſione divini cultus aſſerebant, ſubtrahenda eſſe neceſſaria parentibus. idid.
II. Anathematizantur feminæ laicæ, comam ſibi amputantes, aſſerentes ita Chriſtianæ religioni convenire. ibid.
III. Anathematizantur qui deteſtantur conjugia. ibid.
IV. De eodem. 8
V. De eodem. 9
VI. Anathematizantur feminæ, quæ perverſa intentione veſte utuntur virili. ibid.
VII. Anathematizantur qui die Dominico, in illius contemtum, aut aliqua ſuperſtitione, jejunant. ibid.
VIII. Anathematizantur quidam ſuperbi, qui ſingularitatem abſtinentiæ ſectantes, communia damnant jejunia Eccleſiæ. ibid.
IX. Anathematizantur qui Eccleſias ſanctorum martyrum damnantes, oblationes & feſtivitates ſanctorum docent contemnendas. ibid.
X. Anathematizantur qui Eccleſiam contemnunt, & docent domum Dei contemtibilem eſſe debere. ibid.
XI. Anathematizantur qui eccleſiaſticas functiones contemnentes, ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi Eccleſias ſibi fabricant. ibid.
XII. Anathematizantur nuptias damnantes. ibid.
XIII. Anathematizantur qui abſolute damnant fideles, carnes comedentes. ibid.
XIV. Anathematizantur parentes, qui filios alere negligunt. 10
XV. Anathematizantur quidam, qui ita in pallio, quo utebantur, juſtitiam ponebant, ut utentes alia communi veſte, dicerent non poſſe ſalvari. ibid.
XVI. Quæ intentio fuerit primum in determinatione prædictorum canonum. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. Anathematizantur dicentes, quod Adam non merito peccati, ſed neceſſitate naturæ moriturus erat. ibid.
XIX. Anathematizantur dicentes, parvulos non culpam originalem, ſed ſolum pœnam a parentibus contrahere. ibid.
XX. Anathematizantur dicentes, gratiam ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, & non præbere adjutorium, ne iterentur. 11
XXI. Anathematizantur dicentes, per gratiam ſolam nobis dari intellectum agendorum, ſed non efficaciam bene operandi. ibid.
XXII. Anathematizantur dicentes, ſine gratia poſſe meritorie impleri divina præcepta. ibid.
XXIII. Alii errores plures leguntur anathematizati, ſicut Arii, Macedonii, Neſtorii, Eutychetis, Theodori Mopſveſteni, Macarii Antiocheni, & ſociorum ejus. ibid.

TITULUS . II 12

De Angelis.

RUBRICA . I ibid.

De perfectione Angelicæ naturæ.

I. Angelus præ ceteris creaturis imagine divinitatis fuit inſignitus. ibid.
II. Angelus malus creatus eſt bonus & perfectus decore virtutum. ibid.
III. Primus Angelus inter peccantes, fuit ſupremus inter omnes. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. 13

RUBRICA . II ibid.

De diſtinctione Angelorum.

I. Novem ſunt ordines Angelorum. ibid.

RUBRICA . III ibid.

De lapſu Angeli.

I. De caſu diaboli. ibid.

RUBRICA . IV 14

De vigili ſtudio malorum Angelorum adverſus genus humanum.

I. De ſtudio diaboli ad perturbandum genus humanum. ibid.
II. De eodem. ibid.

TITULUS . III ibid.

De homine.

RUBRICA . I ibid.

De nobilitate creationis.

I. Homo imagine & ſimilitudine Dei inſignitus, fuit creatus. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Homo gratia & virtutibus adornatus, fuit creatus. ibid.
IV. Argumentatio Gratiani, quod primus homo creatus fuit in caritate. ibid.

RUBRICA . II 15

De lapſu primi hominis.

I. Qualiter homo ſuggeſtione diaboli, virtutibus exutus fuit. ibid.

PARS . II . LIBRI . I

De toto corpore Eccleſiæ militantis & varietate membrorum & officiorum in eo.

TITULUS . I ibid.

De Eccleſia catholica ſive univerſali dicta.

RUBRICA . I ibid.

De unitate Eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus hominibus.

I. Extra unitatem Eccleſiæ Spiritus Sanctus non accipitur. ibid.
II. Extra catholicam Eccleſiam non eſt Deo acceptum ſacrificium, nec ſalus hominibus. 16
III. Vera ſacrificia, nonniſi in Fide Eccleſiæ celebrantur. ibid.
IV. Sola Eccleſia catholica habet claves ligandi & ſolvendi. ibid.
V. In ſola Eccleſia catholica datur remiſſio peccatorum. ibid.
VI. Inutilia ſunt dona, quæ præter unitatem Eccleſiæ habentur. ibid.

RUBRICA . II 17

De his, qui dicuntur eſſe in Eccleſia, vel qui non.

I. In Eccleſia catholica illi ſoli intelliguntur eſſe, qui in fide & obedientia Apoſtolicæ Sedis perſeverant. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Eccleſia catholica, ſecundum conditionem præſentis vitæ, indiſtincte mixtos continet bonos & malos. ibid.
IV. De eodem. 18
V. In Eccleſia catholica mali fideles licet eſſe dicantur nomine ſummario, non tamen ſunt merito. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.

TITULUS . II ibid.

De Eccleſia Romana & ejus Primatu.

RUBRICA . I ibid.

De Primatu Romanæ Eccleſiæ.

I. Beatus Petrus, a Chriſto princeps Apoſtolorum conſtitutus ſit, & primatum acceperit auctoritatis. ibid.
II. Primatus auctoritatis datus a Chriſto beato Petro in omnes ejus ſucceſſores in Eccleſia derivatur. 19
III. Ab auctoritate beati Petri derivatur juriſdictionis auctoritas in alios Eccleſiæ prælatos. ibid.
IV. Non ſolvitur vel ligatur, niſi quem auctoritas Petri ligaverit, aut ſolverit. ibid.

V. Pri-

V. Primatum Romanæ Eccleſiæ non aliqua Synodus, ſed Chriſtus inſtituit. 19
VI. Romana Eccleſia ceterarum primatum obtinuit. 20
VII. Non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Romana Eccleſia primatum accepit. ibid.

RUBRICA . II 21
De ordine aliorum Sedium Patriarchalium poſt Romanam.

I. Secundum a Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum. ibid.
II. Quæ Patriarchalium Sedium primum, vel deinceps teneant locum. ibid.
III. Quod Romanus Pontifex habet poteſtatem ordinandi & diſponendi clericos cujuslibet Eccleſiæ. ibid.
IV. De eodem. ibid.

RUBRICA . III ibid.
De ſuperioritate tribunalis judicii Eccleſiæ Romanæ.

I. Romana Eccleſia ratione primatus ſui, ſua auctoritate valet judicare de omnibus; de ea vero nulli judicare permittitur. ibid.
II. Inferiorum facta, Superiorum ſententiis obnoxia ſunt. ibid.
III. De eodem. 22
IV. Inferiores majoribus nec benedicere, nec maledicere poſſunt. ibid.
V. Oſtenditur idem ex geſtis Marcellini Papæ. ibid.
VI. Majoras a minoribus judicari non poſſunt. ibid.
VII. Hoc idem, quod minores non poſſunt judicare majores, ante dicit ax geſtis in Concilio Calchedonenſi contra Dioſcorum. 23
VIII. Idem oſtenditur ex reprehenſione, quam Papa Gelaſius facit contra Acacium & Conſtantinopolitanos, præſumentes ipſum ad judicium vocare. ibid.
IX. Prima Sedes nullius judicio ſubjaceat. ibid.
X. Caſu hæreſis, judicatur. ibid.
XI. Judicium ſummi Pontificis ſoli Deo reſervatur. ibid.
XII. Summorum ejectionem Pontificum Dominus ſibi reſervavit. 24
XIII. Quod Romana Eccleſia, ratione ſui primatus, habet, ut ad eam poſſit appellari, & ab ipſa nuſquam, & quod abſolvere poſſit damnatos ab aliis. ibid.
XIV. Epiſcopi gravioribus cauſis pulſati, Apoſtolicam Sedem appellent. ibid.
XV. Quaſi ad matrem, ab omnibus appelletur ad Romanam Eccleſiam. ibid.
XVI. Majorem Sedem appellet qui a proprio Metropolitano ſe gravari putaverit. ibid.
XVII. Ab omnibus appelletur ad Romanam Eccleſiam. ibid.
XVIII. Quoties aliquis appellaverit, audientia ſibi non denegetur. ibid.
XIX. Injuſte damnatis reſtitutionem & oppreſſis auxilium Romana dat Eccleſia. 25
XX. Romanam ſedem appellet qui judicem ſuſpectum habuerit. ibid.
XXI. A comprovincialibus accuſatus vel judicatus, Apoſtolicam ſedem appellet. ibid.
XXII. Ab aliis damnatos vel excommunicatos Apoſtolica ſolvit auctoritas. ibid.
XXIII. De eodem. ibid.
XXIV. De aodem. ibid.
XXV. De eodem. ibid.
XXVI. De eodem. 26

RUBRICA . IV ibid.
De obedientia debita Eccleſiæ Romanæ.

I. Quod Romanæ Eccleſiæ, ratione ſui primatus, præceptis, eſt ab omnibus obediendum. ibid.
II. Apoſtolicis præceptis, nullus ſuperbe reſiſtat. ibid.
III. Quicquid Romana Eccleſia ſtatuit vel ordinat, ab omnibus eſt obſervandum. ibid.
IV. A pontificalibus ſit alienus officiis qui Apoſtolicus non vult obedire præceptis. ibid.
V. De eodem. 27
VI. Cui pro actibus pravis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus. ibid.
VII. A nullo debet ſuſcipi quem Romana repellit Eccleſia. 27
VIII. Romanæ Eccleſiæ conſuetudines eadem cauſa ſunt ab omnibus obſervandæ. ibid.
IX. Ab omnibus ſervari debent quæ Romana ſervat Eccleſia. 28

RUBRICA . V ibid.
De prærogativa Romanæ Eccleſiæ, quod in ea Fidei veritas & religio ſemper inviolata permanſit.

I. Eccleſiæ Romanæ prærogativa, ratione ſui primatus, eſt, quod in ea Chriſtianæ Fidei veritas ac religio ſemper inviolata permanſit. ibid.
II. Fides Romanæ Eccleſiæ omnes hæreſes deſtruit, nullam fovet. ibid.
III. Nullis hæreſibus Romana ſuccubuit Eccleſia. ibid.
IV. Profeſſione ſuæ Fidei aurem erroris Romana abſcidit Eccleſia. 29
V. Ad Eccleſiam ſive Sedem Romanam, ratione ſui primatus, in dubiis & arduis recurrendum eſt, & inde indubitata ſumenda eſt definitio. ibid.
VI. Suis meritis firmus, nonnumquam turbatur alienis. ibid.
VII. Aliorum ora non timet fides, quam Romana Eccleſia commendat. ibid.
VIII. Aliud quam Romana Eccleſia, neque ſentire, neque docere permittitur. ibid.
IX. Alexandrinæ Eccleſiæ a Romano diſſentire non licet. 30

TITULUS . III ibid.
De jure & legibus ſive conſtitutionibus, quibus regitur univerſalis Eccleſia.

RUBRICA . I ibid.
Prima diviſio juris in naturale & humanæ inſtitutionis.

I. Prima diviſio juris in naturale, & humanæ inſtitutionis. ibid.
II. Differentia divinarum & humanarum legum. ibid.
III. Secunda diviſio juris, & unde dicatur jus. ibid.
IV. Quid ſit lex, quid mos. ibid.
V. Tartia diviſio juris, & quid ſit jus naturale. ibid.
VI. Quid ſit jus civile. 31
VII. Quid ſit jus gentium. ibid.
VIII. Quid ſit jus militare. ibid.
IX. Quid ſit jus publicum. ibid.
X. Quid ſit jus Quiritium. ibid.
XI. De ſpeciebus ſive differentiis juris Quiritium ſive Romani. ibid.
XII. Quid ſit lex. ibid.
XIII. Quid ſit plebiſcitum. ibid.
XIV. Quid ſit ſenatuſconſultum. ibid.
XV. Quid ſit conſtitutio vel edictum. 32
XVI. Quæ ſunt reſponſa prudentum. ibid.
XVII. Quæ ſunt tribuniciæ & conſulares leges. ibid.
XVIII. Quid ſit ſatira lex. ibid.
XIX. Quæ ſint Rhodiæ leges. ibid.
XX. De differentia juris naturalis & ceterorum. ibid.
XXI. Objectio, quod jus naturale mutatur. ibid.
XXII. Mulier enixa, gratias actura, Eccleſiam intrare eadem hora non prohibetur. ibid.
XXIII. Reſponſio. 33
XXIV. Secunda differentia juris naturalis ad alia. ibid.
XXV. Jure divino omnia ſunt communia omnibus. Jure conſtitutionis hoc meum eſt, illud vero alterius. ibid.
XXVI. Tertia differentia juris naturalis ad alia. ibid.
XXVII. Adverſus naturala jus nulli quidquam agere licet. 34

RUBRICA . II ibid.
De cauſa inſtitutionis humanarum legum.

I. Quod cauſa conſtitutionum legum ſit humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem reſtrenare. ibid.

RUBRICA . III ibid.
De qualitate inſtituendarum legum.

I. Qualis debeat eſſe lex. ibid.
II. Quid ſit officium legum. ibid.

RUBRICA . IV 34
De auctoritate legum.

I. De legibus tunc aſt judicandum, cum inſtituuntur, non cum inſtitutæ fuerint. ibid.
II. Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur. ibid.
III. Quod leges humanæ conſuetudine firmantur & ubrogantur etiam. 35
IV. De exordio conſtitutionis humanæ. ibid.
V. De conditoribus legum. ibid.
VI. Nomina eorum, qui leges XII. tabularum expoſuerunt. ibid.

RUBRICA . V ibid.
De interpretatione legum.

I. Solus conditor legum debet eſſe interpres. ibid.

RUBRICA . VI ibid.
De obſervantia legum humanarum.

I. Leges ſive conſtitutiones Principum, ubi Evangelicis aut canonicis decretis non obviant, omni reverentia dignæ habendæ ſunt. ibid.
II. Legis auctoritate diſſolvitur quod contra eam fit. 36
III. Leges principum & regulas patrum contemni non decet. ibid.
IV. Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. ibid.
V. Leges Imperatorum in adiutorium Eccleſiæ aſſumi licat. ibid.
VI. Reges Pontificibus pro æterna vita, & Pontifices Regibus pro temporalibus indigent. ibid.
VII. Decens eſt, ut etiam princeps obſervet leges ſuas. ibid.
VIII. Duæ ſpecies legum. ibid.

RUBRICA . VII 37
De auctoritate divina legis.

I. Quod naturale jus, ſive lex divina, præfertur legibus humanis quibuſcumque. ibid.
II. Leges Principum naturali non prævalent juri. ibid.
III. Nihil Evangelicis regulis obvium Imperatori agere licet. ibid.
IV. Stare non valet quod contra propheticam, evangelicam, vel Apoſtolicam doctrinam ſeu conſtitutionem factum fuerit. ibid.

RUBRICA . VIII ibid.
De infallibilitate veritatis ſacræ Scripturæ.

I. In ſcripturis canonicis mendacia non admittuntur. ibid.
II. Nihil auctoritatis in canonicis ſcripturis remanebit, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa. 38

RUBRICA . IX ibid.
De auctoritate ſacræ Scripturæ.

I. Sacra Scriptura literis omnium Epiſcoporum eſt præponenda. ibid.
II. Nullorum Sanctorum ſcripturæ ſunt comparandæ canonicis ſcripturis in auctoritate. ibid.
III. Præferatur ſacra Scriptura ſcripturis omnium doctorum, quia in ipſa ſola eſt certitudo veritatis. ibid.
IV. Ex dictis quorumlibet Epiſcoporum contra divina mandata calumniæ non ſunt colligendæ. ibid.
V. Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturis, & earum expoſitoribus. ibid.
VI. Exemplis ratio ſana præfertur. ibid.
VII. Sacræ Scripturæ ſinhærentes non obſcurantur iniquitate mundana. 39
VIII. Ignorantia Scripturarum, ignorantia Chriſti eſt. ibid.
IX. A Domino ſciuntur vel ignorantur qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, vel ignorant. ibid.
X. Quod artes liberales legendæ ſunt in obſequium intelligentiæ ſacræ Scripturæ. ibid.
XI. Non prohibeantur clerici ſæculares literas legere. ibid.

RUBRICA . X ibid.
De amplitudine ſacræ Scripturæ.

I. Quod quicquid utile in aliis ſcientiis ad ſapientiam & virtutem eſt, in ſacra Scriptura reperitur. ibid.

RU-

RUBRICA. XI. 40

De recta intelligentia habenda ſacra Scripturæ.

I. Quod ſacra Scriptura non ſecundum proprium ſenſum, ſed ſecundum traditionem ſanctorum Patrum exponenda eſt. ibid.

II. Qui ſcripturas ſacras male intelligit vel ſæculari ſapientia abutitur, vino inebriatur & ſicera ibid.

III. Magiſtri erroris exiſtunt qui veritatis diſciplinam contemnunt. ibid.

RUBRICA. XII ibid.

De libris, qui incipiunt a canone ſacrum Scripturarum.

I. Quæ ſint Scripturæ canonicæ, aut qui libri recipiantur in canone ſanctorum Scripturarum. ibid.

RUBRICA. XIII 41

De conſtitutionibus canonicis.

I. Quid dicatur Canon. ibid.

II. Diviſio canonum, large ſumto nomine canonis. ibid.

RUBRICA. XIV ibid.

De auctoritate canonum ſacrorum Conciliorum.

I. Quod canones ſanctorum Patrum præferendi ſunt conſtitutionibus Principum, maxime ubi inveniuntur contrarii. ibid.

II. Nihil Evangelicis regulis obvium Imperatori agere licet. ibid.

III. In eccleſiaſticis cauſis regia voluntas ſacerdotibus non eſt præferenda. ibid.

IV. Moribus & decretis Romanorum Pontificum conſtitutiones contraire non poſſunt. 42

V. Quæ ſunt ſacerdotibus propria, regibus uſurpare non licet. ibid.

VI. Tribunalia regum ſacerdotali poteſtati ſubjecta ſunt. ibid.

VII. Quod aliorum ſcripturæ canonibus non ſunt præferendæ. ibid.

RUBRICA. XV ibid.

De obſervatione ſacrorum canonum.

I. Traditiones, a Patribus conſtitutæ, non ſunt infringendæ. ibid.

II. In Spiritum ſanctum blaſphemant qui canones ſacros violant. ibid.

III. Conſtitutum Synodi, quod univerſalis Eccleſiæ probat aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oportet. 43

IV. Non debent ullo modo variari quæ ad perpetuam ordinantur quietem. ibid.

V. Non communicet ſacris altaribus qui ſacris neſcit obedire canonibus. ibid.

VI. Servandæ ſunt regulæ, a ſanctis Patribus in Synodo conſtitutæ. ibid.

VII. Canones Apoſtolorum Apoſtolica auctoritate reiiciuntur. ibid.

VIII. Apoſtolorum canones ſunt recipiendi. ibid.

IX. Exceptis L. capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur. ibid.

X. Ad idem arguit Gratianus. 44

RUBRICA. XVI ibid.

De intelligentia ſacrorum canonum.

I. Ex tempore, loco, perſona, & cauſa, regulæ canonum intelliguntur. ibid.

II. Pro veritate rerum temperantur regulæ ſanctorum Patrum. ibid.

III. Pro diverſitate locorum, temporum, & hominum ſcripturæ intelligendæ ſunt. ibid.

IV. Quod, cum canones Conciliorum contrariari reperiuntur, ſtandum ſit illis, quorum antiquior & potior eſt auctoritas. ibid.

RUBRICA. XVII ibid.

De interpretatione ſacrorum canonum.

I. Quod canonum interpretatio pertinet ad Romanam Eccleſiam, quæ conditrix eſt canonum. ibid.

RUBRICA. XVIII 45

De relaxatione ſacrorum Canonum.

I. Quæ conſtitutiones valeant temperari, vel quæ non. ibid.

II. Inter canonicas ſcripturas, decretales epiſtolæ connumerantur. ibid.

III. In ordine male accepto ſimoniaci pœnitentiam agere non poſſunt. 45

IV. Pro tempore neceſſitate, Apoſtolicæ ſedis decreta temperantur. ibid.

RUBRICA. XIX ibid.

De auctoritate conſtitutionum Apoſtolicæ Sedis quæ in corpore canonum non continentur.

I. Quod Apoſtolicæ Sedis ſanctiones in omni honore & auctoritatem habendæ ſunt, ac ſi in corpore Codicis canonum continerentur. ibid.

II. Omnes ſanctiones Apoſtolicæ Sedis irrefragabiliter ſunt obſervandæ. 46

III. Tolerandum jugum, quod a ſancta Sede imponitur, licet importabile videatur. ibid.

TITULUS. IV ibid.

De Conciliis.

RUBRICA. I ibid.

De diviſione Conciliorum.

I. Quid ſit Concilium ſive Synodus. ibid.

II. Quod Concilia quædam ſunt univerſalia, quædam particularia. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De Conciliis univerſalibus.

I. De tempore Conciliorum univerſalium, & quæ ſint præcipua inter illa. ibid.

II. De temporibus Conciliorum. 48

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. 49

RUBRICA. III 50

I. De auctoritate & eminentia quatuor Conciliorum. ibid.

II. Quæ Concilia ſuſcipiat ſancta Romana Eccleſia. ibid.

III. Sexta Synodus, auctoritate Hadriani corroboratur. ibid.

IV. Sexta Synodus canones conſcripſit. ibid.

V. Conſtitutiones VI. Synodici. 51

VI. Ibidem confirmantur cetera Concilia & opuſcula quædam ſanctorum Patrum. ibid.

VII. Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe Concilium recipitur. ibid.

VIII. Contra id, quod dictum eſt, quod Nicæna Synodus XX. canones inſtituiſſet, arguitur ex epiſtola Athanaſii Alexandrini, quam Marco Papæ ſcripſit, dicens. ibid.

IX. Reſponſio. 52

X. Niceni Concilii XX. tantum capitula habentur. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

I. Abſque Romani Pontificis auctoritate congregari ſynodus non debet. ibid.

II. Non eſt ratum concilium, quod auctoritate Romanæ Eccleſiæ fultum non fuerit. ibid.

III. Nullus uſurpet conceſſa Romanæ Eccleſiæ. ibid.

IV. Abſque Apoſtolicæ Sedis auctoritate Synodum aliquibus congregare non licet. ibid.

V. Non Concilium, ſed conventiculum dicitur quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur. ibid.

VI. Præter conſcientiam Romani pontificis nec concilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet. 53

RUBRICA. V ibid.

De celebratione conciliorum provincialium.

I. Quod bini conventus per ſingulos annos ab epiſcopis celebrentur. ibid.

II. Quo tempore concilia epiſcoporum ſunt celebranda. ibid.

III. Ad morum correctionem, & controverſiarum diſſolutionem bis in anno epiſcopale concilium fiat. ibid.

IV. Non cogantur presbyteri ad ſacra Concilia eulogias deferre. 54

RUBRICA. VI ibid.

I. De pœnis epiſcoporum, qui ad Concilium venire contemnunt. ibid.

II. Corripiantur epiſcopi, qui ad Concilium vocati, venire recuſant. ibid.

III. Canonicis ſubjaceat pœnis metropolitanus, qui ſaltem ſemel in anno celebrare Concilium negligit. ibid.

IV. Sine gravi neceſſitate Epiſcopus ad Synodum ire non tardet. 54

V. Excuſatorias literas dirigant qui gravati ad Synodum ire non poſſunt. ibid.

VI. A communione ſit alienus qui Synodo adeſſe contemſit. 55

VII. Uſque ad proximam Synodum a communione abſtineat qui a metropolitano vocatus, abſque gravi neceſſitate Synodo adeſſe neglexerit. ibid.

VIII. Communione privetur epiſcopus, qui a metropolitano vocatus ad Synodum venire contemnit. ibid.

IX. De notificatione canonum & geſtorum in Conciliis facienda per provinciam. ibid.

TITULUS. V ibid.

De reſcriptis.

RUBRICA. I. ibid.

De viribus & auctoritate reſcriptorum.

I. Reſcripta vim & auctoritatem habent, quæ a jure & legibus non diſcordant. ibid.

II. Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione violari. ibid.

RUBRICA. II. 56

De iis, quibus repelluntur reſcripta,

I. Reſcripta, contra jus & leges impetrata, nullas vires habent. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Reſcripta repelluntur, niſi preces veritate nitantur. ibid.

V. Si dubitetur, an reſcriptum per fraudem ſit impetratum, cognoſcatur hoc prius, quam executioni mandetur. ibid.

VI. In arduis & in contentione reſcripta repelluntur, niſi oſtendantur originalia. ibid.

VII. Reſcripta carent auctoritate, in quibus dies non aſſignantur & nomen Principis concedentis. ibid.

RUBRICA. III 57

De pœnis tam impetrantium reſcripta per ſubreptionem, quam negligentium cognoſcere ſubreptionem.

I. Mendax impetrator debet carere impetratis. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Pœna judicum, qui vetant arguere ſubreptionem. ibid.

TITULUS. VI ibid.

De conſuetudine.

RUBRICA. I ibid.

De definitione conſuetudinis & ſpeciebus ejus.

I. Quid ſit conſuetudo. ibid.

II. De duplici ſpecie conſuetudinis, ſcilicet generalis, & ſpecialis. ibid.

RUBRICA. II 58

De valore conſuetudinis.

I. Veritati & rationi conſuetudo eſt poſtponenda. ibid.

II. Quælibet conſuetudo veritati eſt poſtponenda. ibid.

III. Veritate revelata, conſuetudinem ſibi cedere oportet. ibid.

IV. Conſuetudo fruſtra rationi opponitur. ibid.

V. Rationem conſuetudo non debet impedire. ibid.

VI. Dei veritatem, non hominum conſuetudinem, ſequi oportet. 59

VII. Pravus uſus lege & ratione ſuperatur. ibid.

VIII. Uſus & conſuetudo legem & rationem vincere non poteſt. ibid.

IX. Inviolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legibus, nec ſacris canonibus obviare monſtratur. ibid.

X. Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil Fidei contrarium uſurpat. ibid.

XI. Ubi auctoritas deficit, mos populi & majorum inſtituta pro lege tenenda ſunt. ibid.

XII. Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. 60

XIII. Conſuetudines, quæ Fidei non officiunt, ſi a majoribus traditæ ſunt, obſerventur. ibid.

XIV. Traditiones a Patribus conſtitutæ, non ſunt infringendæ. ibid.

XV. Mores diuturni pro lege ſunt habendi. 60

XVI. Quicquid ſit contra longam conſuetudinem, revocari oportet. ibid.

XVII. Immota permaneat conſuetudo, quæ contra Fidem catholicam nihil uſurpare dignoſcitur. ibid.

XVIII. Non negentur quæ conſuetudinis ſunt. ibid.

RUBRICA. III ibid.
De extirpandis malis conſuetudinibus.

I. Quod conſuetudo, non quæ in loco majori viguit, ſed quæ religioſior eſt, eligenda. ibid.

II. Mala conſuetudo radicitus eſt evellenda. 61

III. Reſecanda ſunt, quæ neque auctoritate, vel moribus univerſitatis comprobuntur. ibid.

TITULUS. VII ibid.
De poſtulatione.

RUBRICA. I ibid.
Qui valeant poſtulari.

I. Scholaſticus ex foro, aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus. ibid.

II. Clericus alienæ diœceſis, vel laicus undecumque, valet poſtulari in epiſcopum. ibid.

RUBRICA. II ibid.
A quibus debeant poſtulari.

I. Laicus curialis poſtulatur a principe, cum curiæ nexibus adſtrictus eſt, clericus alterius diœceſis, ab epiſcopo ſuo. ibid.

TITULUS. VIII 62
De electione.

RUBRICA. I ibid.
Quod electione, non ſucceſſione, prælati ſint in eccleſia.

I. Epiſcopus ſucceſſores ſibi conſtituere non debet. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. Populi gubernatio divina electione præſtetur. 63

VII. Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ. ibid.

VIII. Non ſunt habendi inter epiſcopos qui nec a clericis eliguntur, nec a plebibus expetuntur. ibid.

RUBRICA. II ibid.
Ad quos ſpectet electio.

I. Ad collegium eccleſiæ cujuſcumque ſpectat electio. ibid.

II. Ille debet Abbas inſtitui, quem ſua congregatio & poſſeſſionis dominus ordinari popoſcerit. 64

III. Laici electioni pontificum ſeipſos non ingerant, ſcilicet ad eligendum. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Electioni epiſcoporum Imperator intereſſe non debet. ibid.

VI. Apoſtolica auctoritate, non regio favore epiſcopus eſt eligendus. 65

VII. Non recipiatur a comprovincialibus qui regia ordinatione epiſcopale culmen adipiſcitur. ibid.

VIII. De eodem. ibid.

IX. Irrita ſit electio Epiſcopi aut presbiteri a principibus facta. ibid.

X. Non eligantur a populo qui ſunt promovendi ad clerum. ibid.

XI. Voluntas principis per modum conſenſus in electione pontificis deſideratur. ibid.

XII. Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur. ibid.

XIII. In epiſcoporum electione principis deſideratur aſſenſus. 66

XIV. Clerus & populus pontificis electioni interſint, ſed clerus ad electionem finiendam, & populus ad conſenſum præſtandum. ibid.

XV. In electione epiſcopi populus adeſſe debet. ibid.

XVI. De eodem. ibid.

XVII. Clericorum & Civium voluntate Metropolitanus eſt ordinandus. 67

XVIII. Cum clero & populo archipresbyteri fiat electio. 6

XIX. Rogat Papa Imperatorem, ut conſentiat, quod talis eligatur in epiſcopum eccleſiæ Reatinæ. ibid.

XX. Regia petitione ordinatur quidam epiſcopus in eccleſia Reatina. ibid.

XXI. Quod in electione epiſcoporum conſilium religioſorum virorum expetendum eſt. ibid.

XXII. In electione antiſtitis electores communi utilitati, non ſuo lucro, proſpicere debent. ibid.

XXIII. In electione epiſcopi nec munerum datio, nec aliquorum patrocinia convaleſcant. 68

XXIV. De eodem. ibid

XXV. Electio non vitiatur, ſi ignorante electo, pecunia ſive datio munerum intervenerit. ibid.

RUBRICA. III ibid.
Quis ſit eligendus, & quis non.

I. De gremio eccleſiæ, dum tamen in ea invenitur dignus, eſt eligendus eccleſiæ prælatus. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. 69

IV. De eodem. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. De eodem. 70

VIII. Cum permiſſione epiſcopi Abbas locum ſuum poteſt deſerere. ibid.

IX. Si de gremio non poteſt eligi, eligendus ſaltem eſt de diœceſi. ibid.

X. Non ſunt eligendi ad epiſcopatum, niſi quos vita probabilis commendat. ibid.

XI. De eodem. ibid.

XII. Eligendus eſt qui pro ingenio diſcentium, moderari ſcit verba doctrinæ. ibid.

XIII. Contra Chriſtum faciunt qui gratiæ, non meritis, eccleſiaſticum gradum tribuunt. ibid.

XIV. Ad ſacerdotium non eligitur, niſi qui ceteris & doctior & ſanctior habeatur. 71

XV. Qui longam ſui corporis continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet. ibid.

XVI. Cujuſdam epiſcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet & filios. ibid.

XVII. Habens uxorem & filios, prohibetur eligi. ibid.

XVIII. Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. 72

XIX. Sacerdotes ex laicis non ſunt ordinandi. ibid.

XX. De eodem. ibid.

XXI. De eodem. ibid.

XXII. De eodem. ibid.

XXIII. Rudibus & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda. ibid.

XXIV. Hoc quod dictum eſt, quod ex laicis nullus in epiſcopum eligendus, regulariter eſt intelligendum. ibid.

XXV. De eodem. 73

XXVI. Non eſt invitus aliquis ad epiſcopatum trahendus. ibid.

XXVII. De eodem. ibid.

XXVIII. Non licet ante electionem pro indemnitate eccleſiæ paciſci, aut juramentum facere. ibid.

XXIX. Poſt electionem, pro indemnitate eccleſiæ licet electo juramentum præſtare. 74

XXX. Reprehendendus eſt qui cum prodeſſe poteſt, electionem de ſe factam refugit. ibid.

XXXI. De eodem. ibid.

XXXII. Sublimitatis locus etſi ſit ſuſcipiendus ex obedientia cum imponitur, indecenter tamen appetitur. 75

XXXIII. De eodem. ibid.

RUBRICA. IV ibid.
De tempore electionis.

I. Nullius epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertiam depoſitionis alterius. ibid.

II. Quod ultra tres menſes non differatur electio epiſcopi. 76

RUBRICA. V 76
De decreto electionis.

I. Electio epiſcopi debet fieri cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

I. In quibus locis epiſcopi ſunt conſecrandi. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Epiſcopales ſedes non longo intervallo disjungi debere. ibid.

RUBRICA. VII 77
De confirmatione electionis.

I. Epiſcoporum confirmatio regulariter ſpectat ad metropolitanum, niſi aliquis immediate ſubſit Romanæ eccleſiæ. ibid.

II. Non erit epiſcopus qui præter metropolitani conſcientiam fuerit ordinatus. ibid.

III. Confirmatio vero metropolitani ſpectat ad primatem, vel patriarcham. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Ante confirmationem electionis diſcutienda eſt conditio electi. ibid.

VI. De eodem. 78

VII. De eodem. ibid.

VIII. Cum vota eligentium in duas ſe diviſerint partes, quis eorum alteri ſit præferendus. ibid.

IX. Irrita ſit electio, quæ non a catholicis facta probatur. ibid.

RUBRICA. VIII 79
De electione Romani Pontificis.

I. Poteſtas eligendi Romanum pontificem fuit olim propter tyrannorum, ſchiſmaticorum & hæreticorum diſſentiones tradita Imperatoribus ab eccleſia. ibid.

II. Imperator jus habet eligendi pontificem. ibid.

III. Electio Romani pontificis ad jus attinet Imperatoris. ibid.

IV. Præſentibus legatis Imperatoris ordinetur pontifex Romanus. 80

V. Revocatur rationabiliter præfata auctoritas, data Imperatoribus eligendi ſummum pontificem. ibid.

VI. Inconſultis legatis Imperatoris Hadrianus ad pontificatum eligitur. ibid.

VII. Renunciat Rex privilegio de eligendo ſummo pontifice, & libere illius electionem concedit Romanis. ibid.

VIII. Pactum inter Papam & Imperatores, quod nullum impedimentum præſtetur per quemcumque, quominus electio ſummi pontificis canonice fiat. 81

IX. De eodem. ibid.

X. Juramentum domini Ottonis, quod fecit domino papæ Johanni. ibid.

XI. Quod a Cardinalibus eligendus eſt Romanus Pontifex, & quo ordine. ibid.

XII. Anathematizantur omnes præſumentes impedimentum præſtare electioni canonicæ Romani Pontificis. 82

XIII. Anathema ſit qui canonicæ electioni Romani pontificis contradicere præſumſerit. 83

XIV. Quod, papa ſuperſtite, nullus de electione futuri pontificis, eo inconſulto, loquatur. ibid.

XV. Vivente epiſcopo, alius ſibi ſuccedere non valet. ibid.

XVI. Non eſt epiſcopus qui in locum viventis irrepſerit. ibid.

XVII. Quid agendum ſit, ſi papa ante diſceſſum ſuum de futuri pontificis electione cum Cardinalibus non deliberaverit. 84

XVIII. De eo, qui ſine concordi electione cardinalium inthronizatur. ibid.

XIX. Si certamine concertantium duo fuerint ordinati. ibid.

XX. De eo, qui pecunia vel populari tumultu, non canonica electione, ordinatur. ibid.

TITULUS. IX ibid.
De conſecratione Prælatorum.

RUBRICA. I ibid.
Quis ſit conſecrandus in epiſcopum.

I. Non conſecretur in epiſcopum, niſi canonice electus. ibid.

II. De

II. De eodem. 84
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. II 85

A quibus epiſcopus eſt conſecrandus.

I. Epiſcopi ab omnibus comprovincialibus epiſcopis conſerrentur. ibid.
II. Ceteris aſſentientibus, a tribus comprovincialibus ordinetur epiſcopus. ibid.
III. Non ordinetur epiſcopus extra conſcientiam metropolitani. idid.
IV. Epiſcopi a ſuo metropolitano, & ipſe ab eiſdem, conſecretur. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Si, ceteris conſentientibus, ordinationi epiſcoporum duo vel tres contradicant obtineat ſententia plurimotum. ibid.
VII. De eodem. 86
VIII. De eodem. ibid.
IX. Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopus non ordinet. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Qui a comprovincialibus ſuis, ſui metropolitani non habita præſentia, fuerit conſecratus, infra duos menſes illius ſe præſentes aſpectibus. ibid.
XII. Si unus tantum in provincia remanſerit epiſcopus, ad conſecrationem epiſcopi de unice provincia epiſcopi convocentur. 87
XIII. Ab omnibus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur. ibid.
XIV. Quod epiſcopi conſecrandi non e paucioribus, quam a tribus conſecrentur. ibid.

RUBRICA. III 87

De ſcrutinie fiende ante conſecrationem.

I. Quomodo ſit examinandus primo qui in epiſcopum conſecratur. ibid.
II. Metropolitanorum & epiſcoporum examine promoventus ceteri epiſcopi. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De ritu conſecrationis.

I. Qualiter epiſcopus conſecretur. ibid.
II. Ordinationes epiſcoporum qua hora fieri debeant. ibid.

RUBRICA. V 88

De tempore & hora conſecrationis.

I. Infra quod tempus eſt conſecrandus. ibid.
II. Ultra tres menſes epiſcoporum non differatur electio. ibid.
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De juramento præſtando obediendi ſuo ſuperiori & canones ſervandi.

I. Vota ſuæ promiſſionis ſpondeant quos eccleſiaſtica promovet diſciplina. ibid.

TITULUS. X 89

De tranſlatione Prælatorum.

RUBRICA. I ibid.

De poſſibilitate tranſlationis prælatorum & eccleſiarum.

I. Neceſſitatis vel utilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt. ibid.
II. Non mutat ſedem qui, aliorum ſententie, neceſſitatis vel utilitatis cauſa, a ſua tranſire compellitur. ibid.
III. Nihil habeat commune cum priori qui ab una eccleſia in aliam transfertur. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De cauſis tranſlationis.

I. Duæ cauſæ, propter quas licet Prælati poſſunt transferri de una eccleſia ad aliam. ibid.
II. Neceſſitate temporis, epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt. 90

RUBRICA. III ibid.

De auctoritate, qua fienda eſt tranſlatio.

I. Non ambitione, ſed ſynodali auctoritate de eccleſia ad eccleſiam tranſeatur. ibid.
II. Adulter judicandus eſt epiſcopus, qui ſine auctoritate Romani pontificis ad aliam transfertur eccleſiam. ibid.

RUBRICA. IV 91

De pœnis transferentium ſe propria temeritate.

I. Removendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam redire cogendus. ibid.
II. Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus & propria careat. 91
III. Utraque careat eccleſia qui contemtu minoris, ad majorem aſpicet. 91
IV. Deponatur qui locum alterius invadere non timet. ibid.
V. Tranſlatio, propria temeritate facta, irrita habetur, & epiſcopus reſtituatur eccleſiæ, cujus ante fuerat, ſi illa vocans ipſum repetit. ibid.
VI. De eodem. ibid.

TITULUS. XI 92

De uſu pallii.

RUBRICA. I ibid.

Quibus regulariter pallium debeatur.

I. Intra tres menſes fidem ſuam exponere & pallium poſtulare a Romana eccleſia quiſque metropolitanus ſtudeat. ibid.
II. Honor palli non detur niſi meritis exigentibus & fortiter poſtulantibus. ibid.
III. Niſi poſt conſuetam fidei profeſſionem dari non debet pallium. ibid.
IV. Qui pallium deſideret accipere, prius illicita e ſe removere promittat. ibid.
V. Quod nna precibus, aut humani favoris gratia, pallium detur. ibid.

RUBRICA. II 93

A quo concedendum ſit pallium.

I. Papa, cum pallium tribuit, nove privilegia concedit, aut renovat antiqua. ibid.
II. Uſus pallii conceditur & antiqua privilegia innovantur. ibid.
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De loco & tempore uſus pallii.

I. Nonniſi ad miſſarum ſolemnia Archiepiſcopo uti pallio licet. ibid.
II. De eodem. ibid.

TITULUS. XII

De renunciatione.

RUBRICA. I 94

Quis poteſt renunciare.

I. Qui compos rationis non eſt, renunciare non poteſt. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De cauſis renunciationis.

I. Infirmitas corporis qua quis redditur impotens ad officium paſtorale, eſt cauſa ſufficiens ad renunciationem. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Non quælibet corporis imbecillitas ſufficit ad renunciationem. 95
IV. Infeſtatio malorum non ſufficit ad renunciationem. ibid.

RUBRICA. III 96

Cui facienda eſt renunciatio.

I. Sempee in manu Superioris, ſi habet Superiorem, eſt renunciatio facienda. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De ritu renunciationis.

I. Inſcriptis renunciatio fieri debet. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De effectu renunciationis.

I. Renuncians, ad eccleſiam cui renuncias, regreſſum non habet. ibid.
II. Epiſcopus, qui cauſa humilitatis monachus efficitur, ad pontificatum redire non valet. ibid.

TITULUS. XIII 97

De negligentia ſupplenda Prælatorum.

RUBRICA. I ibid.

De malo negligentia prælatorum.

I. Qui non reſiſtit errori, conſentit. ibid.
II. Conſentire convincitur qui, cum poſſit, perverſis negligit obviare. ibid.
III. Malorum impietati favet qui eis obviare ceſſat. ibid.
IV. Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. ibid.
V. Negligentia prælatorum in corrigendo vitia, cadit in diſcrimen animarum. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De pœnis negligentium prælatorum.

I. Corripiatur epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit. ibid.
II. De eodem. 98
III. Populus judicabit epiſcopum, ſua officia non agentem. ibid.
IV. Communione privetur epiſcopus, qui eccleſiam ſibi commiſſam adire neglexerit. ibid.
V. Retrudantur in monaſterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De ſuppletione negligentia Prælatorum.

I. Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere neglexerit. ibid.
II. Conſecrat papa epiſcopum, quem archiepiſcopus noluit conſecrare. 99
III. Committitur inferioribus, ſcilicet clericis, ſupplere defectum epiſcopi in conſtituendo œconomum. ibid.

TITULUS. XIV ibid.

De ætate & qualitate & ordine præficiendorum.

RUBRICA. I ibid.

De ætate præficendorum.

I. Nec epiſcopus diaconum ante XXV. annos, nec metropolitanus presbyterum, aut epiſcopum ante XXX. annos ordinare præſumat. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De qualitate præficiendorum.

I. Primo oportet, epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſive eſſe ſine crimine. ibid.
II. A die baptiſmi ſine crimine debet inveniri qui in epiſcopum eligitur. 100
III. Secundo oportet eum eſſe unius uxoris virum. ibid.
IV. Tertio oportet epiſcopum ſobrium eſſe in cibo & potu. ibid.
V. Quarto, oportet epiſcopum prudentem eſſe, ſcilicet ſcientie ſacræ ſcripturæ & peritia ſæcularium literarum, ac diſpenſatione negociorum mundanorum. ibid.
VI. Sacerdotibus maxime eſt evitanda ignorantia. ibid.
VII. Officialem libellum ab epiſcopo excipiant presbyteri, cum ordinantur. ibid.
VIII. In ſcientia ſacerdotum nec excuſatione eſt digna, nec venia. ibid.
IX. Canones non licet Sacerdotibus ignorare. 101
X. Quæ ſacerdotibus neceſſaria ad diſcendum ſint. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. Sæcularium negociorum imperiti, non ſunt in epiſcopos ordinandi. ibid.
XIII. Quinto oportet, quod præficiendus in epiſcopum aut prælatum, adornetur virtutibus & bonis moribus. ibid.
XIV. Sexto oportet, quod præficiendus in epiſcopum vel ſacerdotem, ſit hoſpitalis. ibid.
XV. Septimo oportet, quod præficiendus, ſit doctor & diſciplina correctionis & ſermone prædicationis. 102
XVI. Octavo oportet, epiſcopum & ſacerdotem, pudicum eſſe. ibid.
XVII. Nono oportet, præficiendum non percuſſorem eſſe, ita ut magis verbis, quam verberibus timeatur. ibid.
XVIII. Decimo oportet, præficiendum in epiſcopum non eſſe litigioſum. ibid.
XIX. Undecimo oportet, præficiendum non eſſe cupidum, neque avarum. ibid.
XX. Qui cupiditatem a ſe non abſcindit, bonorum auctori inhærere non valet. ibid.
XXI. Duodecimo oportet, præficiendum ita bene eſſe præpoſitum domui ſuæ, utpote qui familiam ſuam honeſte educaverit. ibid.

RUBRICA. III 103

De ordine præficiendorum.

I. Quomodo, & gradatim a minoribus ad majores aſcendendo, promovendus eſt quis in epiſcopum. ibid.
II. Ad ſacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus probatus, accedat. ibid.
III. Cujuslibet meriti laicus ad ſummum non aſpiret ſacerdotium. ibid.
IV. Non aſpicet ad ſummum ſacerdotium qui eccleſiaſticis non eſt diſciplinis imbutus. 104
V. Niſi per diſtinctos gradus quis ad ſacerdotium non aſpiret. ibid.
VI. Per quæ intervalla temporum ordinentur

BIBLIOTECA NAZ.

Digitized by Google

tur qui de monachis in clericatu eligun-tur. 104

TITULUS. XV ibid.

De officiis eccleſiaſticis, & eorum differentiis.

RUBRICA. I ibid.

De officio Papæ.

I. Primo ad officium papæ pertinet hamo piſcari, cum ſolus Petrus mandatum acceperit, ut hamo piſcem caperet. ibid.
II. Secundo ad officium papæ pertinet majorem chriſtianæ religionis zelum habere. ibid.
III. Tertium officium papæ eſt fidei quæſtiones terminare. ibid.
IV. Quarto ad officium papæ pertinet majora eccleſiarum negocia definire. 105
V. Quinto officium papæ eſt oppreſſos defendere & tueri. ibid.
VI. Sexto ad officium papæ pertinet maxime epiſcoporum eſſe defenſorem. Hinc epiſcopi, gravioribus cauſis pulſati, Apoſtolicam ſedem appellandi habeant facultatem. ibid.
VII. Quaſi ad matrem, ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam. ibid.
VIII. Majorem ſedem appellet qui a proprio metropolitano ſe gravari putaverit. ibid.
IX. Ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De officio patriarchæ.

I. Quid nomine patriarchæ deſignatur. ibid.
II. In quibus locis primates vel patriarchæ debeant ordinari. 106
III. De eodem. ibid.
IV. De numero & ordine patriarchalium ſedium. ibid.
V. Quod officium patriarchæ inter alia eſt, cauſas devolutas ab archiepiſcopis per appellationem ad ipſum, definire. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De officio primatis.

I. Quid nomine primatis importetur. ibid.
II. Patriarchæ & primates, licet diverſorum nominum, ſunt ejuſdem tamen officii. ibid.
III. Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus. 107
IV. Princeps ſacerdotum vel ſummus ſacerdos non appelletur, niſi primæ ſedis epiſcopus. ibid.
V. Abſque primatis conſenſu metropolitanum epiſcopum non ordinet. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De officio archiepiſcopi ſeu metropolitani.

I. Quid nomine metropolitani importetur. ibid.
II. Non vocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent. ibid.
III. Quomodo civitatum menſura dictus eſt metropolitanus. ibid.
IV. Non aliorum, ſed primatis ſui judicio quiſque ſe ſubiiciat epiſcopus. 108
V. Metropolitani eſt audire cauſas epiſcoporum, & corrigere eorum exceſſus. ibid.
VI. Ultra morem antiquum, a parochianis presbyteris nihil epiſcopi exigant. ibid.
VII. Non erit epiſcopus qui præter metropolitani conſcientiam fuerit ordinatus. ibid.
VIII. Quod nec epiſcopi ſine conſenſu metropolitani, nec iſte ſine illorum conſenſu aliquid agere valeant de his, quæ ad communem ſtatum provinciæ ſpectant. ibid.
IX. Sine metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus. ibid.
X. Metropolitanus ſine epiſcoporum conſenſu vel præſentia alicujus eorum non audiat cauſas. 109
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De officio epiſcopi.

I. Quid nomine epiſcopi importetur. ibid.
II. Qui præeſſe, non prodeſſe deſiderat, epiſcopari non debet. 110
III. Apoſtolorum in eccleſia locum tenent epiſcopi. ibid.
IV. Quæ officia ad epiſcopum ſpectant. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem in quibus chorepiſcopi ab epiſcopis differant. ibid.
VII. Presbyteri officia non præſumant epiſcoporum aſſumere. ibid.
VIII. Officii epiſcopi eſt beneficia & officia prudenter diſpenſare, ut nec omnia uni; nec laicis aut ſanguine conjunctis res eccleſiæ diſpenſandas committat. ibid.
IX. Sæcularibus viris res eccleſiæ non committantur. 111
X. Eccleſiaſtica non committat epiſcopus officia propinquis vel favore conjunctis. ibid.
XI. Præcipua ſunt officia epiſcopi, contemplatio divinorum, & docere populum. ibid.
XII. Officium epiſcopi eſt ſtudere diſcordes ad pacem revocare. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Officium epiſcopi eſt viduis & deſolatis deſolationis & conſequationis auxilia præbere. ibid.
XV. De eodem. 112
XVI. Qui omnibus præeſt, ſingulos relevare contendat. ibid.
XVII. Officium epiſcopi eſt pauperibus juxta poſſibilitatem providere. ibid.
XVIII. De eodem. ibid.
XIX. Officium epiſcopi eſt magiſtros & doctores in diœceſi congruis locis conſtituere. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De officio archidiaconi.

I. Quid pertinet ad Archidiaconum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. 113
IV. Archidiaconus, archipresbyter, præpoſitus, decanus nec officia, nec beneficia eccleſiaſtica ſine conſenſu tribuant epiſcopi. ibid.

RUBRICA. VII. ibid.

De officio archipresbyteri.

I. Quid ad archipresbyteri officium pertineat. ibid.

RUBRICA. VIII & IX ibid.

De officio decani & præpoſiti.

I. Nullus in decanum aut præpoſitum eligatur, niſi prius fuerit in presbyterum aut diaconum ordinatus. ibid.
II. Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. ibid.
III. Nullus in decanum eligi debet, niſi prudentia & merito clareat. ibid.

RUBRICA. X 114

De officio primicerii.

I. Quid ad primicerii officium pertineat. ibid.

RUBRICA. XI ibid.

De officio ſacriſtæ ſive cuſtodis.

I. Quid ad theſaurarii officium pertineat. ibid.

RUBRICA. XII ibid.

De officiis vicarii.

I. Non debet eſſe œconomus laicus, ſed clericus. ibid.

RUBRICA. XIII 115

I. De officio vicedomini. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA. XIV ibid.

De officio presbyteri.

I. Quid ad presbyteri officium pertineat. ibid.

RUBRICA. XV ibid.

De officio judicis delegati.

I. Judices delegati, in officio ſuo non præſumant violare jura & privilegia metropolitanorum. ibid.
II. Privilegia metropolitanorum inconcuſſa oportet ſervari. ibid.

RUBRICA. XVI 116

De officio delegati.

I. Quod judices delegati debent etiam epiſcoporum jura ſervare illæſa. ibid.
II. Subdiaconus delegatus papæ eſſe poteſt. 116
III. Excommunicetur qui Legatum ſedis Apoſtolicæ impedire tentaverit. ibid.
IV. Legatus debet ſuæ legationis literas exhibere. ibid.

RUBRICA. XVII ibid.

De officio judicis ordinarii.

I. Qui dicatur judex ordinarius & qui arbiter. ibid.

RUBRICA. XVIII 117

De officio judicis.

TITULUS. XVI ibid.

De majoritate & obedientia.

RUBRICA. I ibid.

De majoritate multiplici, & varia diſtributione graduum & ordinum in eccleſia.

I. Graduum & ordinum diſtributio in eccleſia, unitatem conſervat eccleſiaſticam. ibid.
II. Eſt majoritas ex ordinis ſuperioritate, qua presbyter major eſt diacono, & diaconus ſubdiacono, & ſic deinceps. ibid.
III. Minores majoribus obedientiam exhibeant. 118
IV. Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipſe ab inferioribus honoretur. ibid.
V. Diaconi presbyteris eſſe ſe ſuperiores non cognoſcant. ibid.
VI. Eſt majoritas ex officii dignitate, qua archidiaconus major eſt archipresbytero. ibid.
VII. De eodem. 119
VIII. Eſt majoritas in juriſdictionis auctoritate, qua Petrus & Paulus Apoſtolis, & cunctis Eccleſiæ prælatis majores ſunt. ibid.
IX. Minores & majores non dignitate, ſed vita intelligi oportet. ibid.
X. Eſt majoritas ex temporis antiquitate, qua major habetur qui prius ordinatur. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. Eſt majoritas ex vitæ merito, qua major dicitur qui converſationis ſanctimonia proximior Deo eſt. ibid.

RUBRICA. II 120

De virtute obedientiæ.

I. Sola obedientia eſt quæ fidei meritum poſſidet. ibid.

RUBRICA. III ibid.

Quis cui obedire teneatur.

I. Obedientiam minores majoribus debent. ibid.
II. Deo maxime ab hominibus & in omnibus obediendum eſt. ibid.
III. Papæ poſt Deum ab omnibus obedientia debetur. ibid.
IV. Obediendum eſt poteſtatibus ſæcularibus. ibid.
V. Obediendum eſt epiſcopis a clericis, & plebibus, etiamſi mali ſint, niſi a fide exorbitaverint. 121
VI. De eodem. ibid.
VII. Non ſunt habendi clerici qui epiſcopali non gubernantur providentia. ibid.
VIII. Quod obediendum eſt prælatis religioſorum a ſuis religioſis. ibid.
IX. De eodem. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

In quibus obedientia ſit, & in quibus non.

I. Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis miſſam cani jubet. ibid.
II. Præceptis non obedire multoties expedit. ibid.
III. De eodem. 122
IV. Non ſunt audiendi qui contra Deum jubent. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Per obedientiam bonum deſerere, nunquam malum facere. ibid.
VII. Non eſt obediendum quod contra Deum præcipitur. 123
VIII. De eodem. ibid.
IX. In dubiis obediendum eſt. ibid.

LIBER

LIBRI . I . PARS . III 123
De eccleſia materiali, & miniſtris ejus.
TITULUS . I ibid
De ædificandis eccleſiis.
RUBRICA . I ibid
De auctoritate, qua eccleſiæ de novo veniunt conſtruendæ.
I. Sine nutu ſedis Apoſtolicæ, aut epiſcopi, eccleſia non debet inſtitui. ibid.
II. Ædificare in diœceſi alterius eccleſiam non licet epiſcopo. ibid.
RUBRICA . II ibid.
De præjudicio non faciendo antiquis eccleſiis per ædificationem novarum.
I. Qui res ſuas alicui delegaverit, decimationum proventus priori eccleſiæ auferre non poterit. ibid.
II. Antiquiores eccleſiæ nec decimis nec ulla poſſeſſione priventur. 124
III. Antiquiores eccleſiæ propter novas juſtitiam ſuam non perdant. ibid.
RUBRICA . III ibid.
De non conjungendo in eccleſiis clericatu cum monachatu.
I. Qui eccleſiis quoquomodo militant, monaſteriorum abbates eſſe non poſſunt. ibid.
RUBRICA . IV ibid.
De menſura conſtruendarum eccleſiarum.
I. Excommunicetur qui confinia Eccleſiæ frangere tentaverit. ibid.
RUBRICA . V ibid.
De reparandis veteribus eccleſiis.
I. Non accipiant epiſcopi tertiam, niſi dirutas eccleſias reparare voluerint. ibid.
II. Epiſcopi providentia reparentur eccleſiæ deſtitutæ. 125
III. De eodem. ibid.
RUBRICA . VI ibid.
De permutandis eccleſiis ad alia loca.
I. Quibus ex cauſis loca ſanctorum mutanda ſint. ibid.
II. Epiſcopus, qui alterius diœceſis eccleſiam ædificat, ejus conſecrationem ſibi vindicare non audeat. ibid.
RUBRICA . VII ibid.
De unione eccleſiarum.
I. Duos epiſcopatus in unum redigere poteſt Apoſtolica auctoritas. ibid.
II. De eodem. 126
RUBRICA . VIII ibid.
De dote aſſignanda eccleſiæ ædificandæ.
I. Eccleſia non eſt ædificanda niſi prius fuerit dotata. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
TITULUS . II 127
De conſecratione eccleſiarum.
RUBRICA . I ibid.
De cauſa conſecrationis eccleſiarum.
I. Cauſa, propter quam fienda eccleſiarum conſecratio. ibid.
II. Non conſecretur eccleſia, quæ propter quæſtum cupiditatis ædificatur. ibid.
RUBRICA . II 128
De auctoritate, qua eccleſiæ veniunt conſecrandæ.
I. Olim erat præceptum, ut abſque auctoritate Apoſtolicæ ſedis non dedicaretur eccleſia. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Non dedicentur baſilicæ, quæ præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, ſunt ædificatæ. ibid.
IV. Publicæ proceſſiones non fiant in oratoriis, ſive in eccleſiis, quæ præter voluntatem ſedis Apoſtolicæ conſecrantur. ibid.
RUBRICA . III 129
De miniſtro conſecrationis.
I. Epiſcopus, qui alterius diœceſis eccleſiam ædificat, ejus conſecrationem ſibi vindicare non audeat. ibid.
II. Pro dedicandis eccleſiis nihil exigatur. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA . IV ibid.
De forma conſecrationis.
I. Precibus divinis conſecrentur eccleſiæ. ibid.
II. Eccleſiarum conſecratio abſque miſſis fieri non debet. 129
RUBRICA . V ibid.
De locis non conſecrandis.
I. Non eſt conſecranda eccleſia, in qua paganus ſepultus invenitur. ibid.
II. De eccleſia, in qua fidelium ſive infidelium cadavera ſepeliuntur. ibid.
RUBRICA . VI 130
De anniverſaria ſolemnitate conſecrationis eccleſiarum.
I. Singulis annis dedicationum ſolemnitates celebrentur. ibid.
II. Quod octo diebus dedicationum ſolemnitas eſt celebranda. ibid.
RUBRICA . VII ibid.
De iteratione conſecrationis.
I. Eccleſia ſemel Deo conſecrata, quando ſit iterum conſecranda. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Conſecrantur eccleſiæ, de quarum conſecratione dubitatur. 131
VII. Quando eccleſia eſt iterum conſecranda, vel ſaltem exorcizanda. ibid.
RUBRICA . VIII ibid.
I. Quod in eccleſiis convivia non ſunt facienda. ibid.
II. Clerici ad agapen vocati, partes ſibi non tollant. ibid.
TITULUS . III ibid.
De conſecratione altaris.
RUBRICA . I ibid.
De auctoritate, qua altaria erigi debent.
I. Abſque epiſcopi permiſſu in eccleſia conſecrata non erigatur altare. ibid.
II. Evertantur altaria, quæ ſine ſanctorum reliquiis eriguntur. ibid.
RUBRICA . II 132
De materia, ex qua altaria eſſe debent.
I. Chriſmate non ungantur altaria, niſi fuerint lapidea. ibid.
RUBRICA . III ibid.
De miniſtro conſecrationis.
I. Chriſmatis unctione & ſacerdotali benedictione ſacrantur altaria. ibid.
RUBRICA . IV ibid.
De forma conſecrationis.
I. Veſtimenta ſacra & vaſa pro vetuſtate conſumta, incendantur, & cineres eorum in loco ſacro proiiciantur. ibid.
II. Mortui non obvolvantur veſtimentis altaris. ibid.
III. Sacra vaſa nonniſi a ſacratis hominibus contrectentur. ibid.
IV. Nonniſi a ſacratis hominibus ſacra veſtimenta ferantur. ibid.
V. In uſus laicorum non licet converti ligna eccleſiæ dedicatæ. ibid.
TITULUS . IV 133
De oratoriis privatis.
RUBRICA . UNICA ibid.
De non dicendis miſſis in oratoriis privatis ſine licentia epiſcopi.
I. In privatis oratoriis licet orare, ſed non miſſas celebrare. ibid.
II. In privatis oratoriis abſque conſenſu epiſcopi nullus miniſtrare præſumat. ibid.
III. Qui extra parochias habent oratoria, his diebus ad parochias redire coguntur. ibid.
TITULUS . V ibid.
De divinis officiis dicendis in eccleſia.
RUBRICA . I ibid.
De uniformatione ſervanda in divinis officiis.
I. In matutinis & veſpertinis officiis unus & idem ordo ſervetur. ibid.
II. Omnes provinciales eundem in pſallendo teneant modum, quem metropolitana ſedes. ibid.
RUBRICA . II 134
I. De ordine officiorum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA . III 134
De hymnis dicendis in officio divino.
I. Ex Salvatoris & Apoſtolorum docemur exemplo, hymnos cantare. ibid.
RUBRICA . IV 135
De devotione & diſcretione habenda in officio divino.
I. Quod mente magis, quam voce Deo pſallendum eſt. ibid.
II. Corde, non voce, Deum laudare debemus. ibid.
III. De immoderata & indiſcreta pſalmorum, ſive officiorum decantatione vitanda. ibid.
IV. In ſanctorum ſolemnitatibus divinis officiis, non ſaltationibus, vel cantilenis, populi debent vacare. ibid.
RUBRICA . V 136
De temporibus, quibus clerici tenentur Deo perſolvere laudes.
I. De eodem. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA . VI ibid.
De pœna clericorum negligentium intereſſe officiis divinis.
I. Corripiantur clerici, qui matutinis vel veſpertinis officiis ſe ſubtrahunt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. 137
VI. Excommunicetur clericus, qui ab epiſcopo monitus, matutinis vel veſpertinis horis eſſe neglexerit. ibid.
RUBRICA . VII ibid.
De iis, qui prohibentur in divinis officiis publice cantare.
I. Qui ab epiſcopo non ordinantur, in pulpito non legant, nec pſallant. ibid.
II. Cantandi officium diaconi ſibi non uſurpent. ibid.
TITULUS . VI ibid.
De celebratione miſſarum.
RUBRICA . I ibid.
I. De origine modi celebrationis Miſſarum. ibid.
RUBRICA . II 138
De ordine pſallendi & adminiſtrandi in miſſa.
I. Sicut in metropolitana eccleſia, ita ubique miſſarum ſolemnia celebrentur. ibid.
RUBRICA . III ibid.
De frequentatione celebrationis miſſarum in eccleſia.
I. Quotidianum ſacrificium non eſt iteratio paſſionis, ſed commemoratio. ibid.
II. Quot miſſas ſacerdotibus in die celebrare licet. ibid.
III. Etiam prima parte diei miſſas celebrare licet. ibid.
RUBRICA . IV 139
De tempore & hora celebrationis miſſarum.
I. Sacrificia nonniſi ſuper altare, & in locis Deo ſacratis offerantur. ibid.
II. Qua hora miſſarum officia ſint celebranda. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA . V ibid.
De ritu celebrationis miſſarum.
I. Sacrificia, nonniſi ſuper altare, & in locis ſanctis offerantur. ibid.
II. Nonniſi in locis ſacratis miſſarum celebrentur ſolemnia. ibid.
III. Sacrificare & miſſa celebrare non licet, niſi in locis Deo ſacratis. ibid.
IV. Abiiciatur ſacerdos, qui in locis non ſacris miſſas celebrare præſumit. 140
V. Quomodo in eccleſia combuſta miſſa poſſit celebrari. ibid.
VI. Ex qua materia calix cum patena fieri debeat. ibid.
VII. In ligneis vaſculis Dominici corporis & ſanguinis ſacramenta non ſunt celebranda. ibid.
VIII. Non in ſerico, ſed in puro lineo ſacrificium conſecretur altaris. ibid.

RU-

RUBRICA . VI 140

De hymnis dicendis in miſſis.

I. In novo Teſtamento qui hymni decantati ab Angelis inveniantur. ibid.

RUBRICA . VII 141

De præfationibus dicendis in miſſa.

I. Quæ præfationes in miſſa ſunt cantandæ. ibid.

RUBRICA . VIII ibid.

De reverentia in miſſarum celebratione.

I. Nonniſi a jejuniis hominibus ſacramenta celebrentur altaris. ibid.

II. Cum baculo, aut capite velato ad celebrandum miſſarum ſolemnia clericus non ingrediatur. ibid.

III. Quis, non niſi jejunus, celebrara præſumat. ibid.

IV. Sacramentum corporis Chriſti nonniſi jejuni debemus accipere. 142

RUBRICA . IX ibid.

De clericis, qui prohibentur celebrare.

I. De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. ibid.

II. A regimine ſuſpendatur eccleſiæ, qui frequenter in terram eliditur. ibid.

III. Qui poſt ordinationem in lapſum ceciderit, myſteria ſacra tractare non debet. 14[illegible]

IV. Non eſt audienda miſſa presbyteri, qui concubinam habet. ibid.

V. Quæ illuſio prohibeat a celebratione miſſæ. ibid.

VI. Presbyter miſſar non celebret in altari, in quo epiſcopus eadem die celebravit. 144

RUBRICA . X ibid.

De miniſtris condjutoribus in celebratione miſſarum.

I. Quot teſtes epiſcopus ſacrificans ſecum habere debeat. ibid.

II. Niſi duobus præſentibus presbyter miſſam celebrare non præſumat. ibid.

III. Quiſquis ſacrificat, ſacerdotem ſibi vicinum habeat, qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit. ibid.

IV. Si ſacerdos neceſſitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur. ibid.

RUBRICA . XI 145

De commemoratione pro defunctis in miſſa.

I. In miſſarum omnibus ſolemnibus pro defunctis oratio fiat. ibid.

II. Ante precem non ſunt a ſacerdote nomina recitanda. ibid.

RUBRICA . XII ibid.

De pace danda in miſſa.

I. Ante confecta myſteria pacem non debemus offerre. ibid.

TITULUS . VII ibid.

De audientia miſſarum.

RUBRICA . I ibid.

De obligatione audiendi miſſas diebus feſtivis.

I. Die Dominico miſſas ex integro ſæculares audire debent. ibid.

II. Populus non ante diſcedat, quam miſſa ex integro celebretur. 146

RUBRICA . II ibid.

De pœna non audientium ex integro miſſam præfatis diebus.

I. Communione privetur qui uſque ad finem, miſſarum ſolemnia non audierit. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Excommunicetur qui, prætermiſſo eccleſiæ conventu, ad ſpectacula vadunt. ibid.

RUBRICA . III ibid.

De ſacerdotibus, quorum miſſa audienda non eſt.

I. Non audiatur miſſa presbyteri concubinam habentis. ibid.

TITULUS . VIII ibid.

De feriis.

RUBRICA . I ibid.

De temporibus feriandi in eccleſia.

I. Tempora ad feriandum, in miſſa ſunt laicis annuncianda. ibid.

II. Ante Adſcenſionem Domini litaniæ tribus diebus celebrentur. 147

III. Servetur ab omnibus feſtivitas inventionis Dominicæ Crucis. ibid.

IV. Nec die Sabbati eſt faciendum, nec die Dominico lavacrum prohibendum. ibid.

V. Quod dies Dominica debet eſſe ſemper venerabilis. ibid.

RUBRICA . II ibid.

De Paſcha ſemper die Dominico celebrando.

I. Nonniſi die Dominico ſanctum Paſcha celebretur. ibid.

II. Nonniſi die Dominico ſanctum Paſcha celebretur. 148

III. De eodem. ibid.

IV. Dies Paſchæ & Concilii formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur. ibid.

V. Quod in Conciliis venturum Paſcha ſemper annuncietur. ibid.

VI. De eodem. ibid.

TITULUS . IX ibid.

De reliquiis & veneratione ſanctorum.

RUBRICA . I ibid.

De ſacris imaginibus.

I. De imaginibus ſanctorum non violandis. ibid.

RUBRICA . II 149

De ſacrarum imaginum veneratione.

I. Imagines ſanctorum, memoria ſunt & recordatio præteritorum. ibid.

II. Non imaginem agni, ſed in hominis ſpecie Chriſtus eſt figurandus. ibid.

RUBRICA . III ibid.

De diſcretione habenda in veneratione ſanctorum.

I. Valde periculoſum eſt aſſerere & venerari, ut ſanctos, qui ſancti non ſunt. ibid.

II. Chriſtum violat qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit. ibid.

III. Æternæ væ damnationis inveniet & ultionis qui bonos, velut malos, deſerit. ibid.

RUBRICA . IV 150

De traſlatione reliquiarum.

I. Quomodo liceat alicui corpora ſanctorum de loco ad locum transferre. ibid.

TITULUS . X ibid.

De purificatione poſt partum.

RUBRICA . I ibid.

De muliere enixa, quæ non prohibetur intrare eccleſiam.

I. Mulier enixa gratias actura, Eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA . II ibid.

De muliere menſtruata.

TITULUS . XI 151

De obſervatione jejuniorum.

RUBRICA . I ibid.

De triplici jejunio, uno ſpirituali ſeu a peccatis, & dupliri corporali, ſeu moderatæ refectionis, & eccleſiaſticæ inſtitutionis.

De primo jejunio.

I. Non a cibis, ſed ab iniquitatibus abſtinere, eſt magnum jejunium & generale. ibid.

De ſecundo jejunio.

II. Quotidiana jejunia duplicatis vel triplicatis ſunt præferenda. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

De tertio jejunio.

V. Jejunia non ſolvantur legitime abſque neceſſitate probabili. ibid.

RUBRICA . II 152

De prima inſtitutione jejunii.

I. In Paradiſo abſtinentia, poſt Paradiſum edendi laſcivia cœpit. ibid.

RUBRICA . III ibid.

De temporibus jejuniorum ex præcepto.

I. Ante ſolemnitatem Paſchæ Quadrageſima eſt celebranda. ibid.

II. Quinta feria ultimæ ſeptimanæ Quadrageſimæ jejunium ſolvi non licet. ibid.

III. Exceptis diebus Dominicis, in Quadrageſima non ſolvatur jejunium. ibid.

IV. De obſervatione Quadrageſimæ. 153

V. De jejunio quatuor temporum. ibid.

VI. De eodem. 153

VII. De eodem. ibid.

VIII. De eodem. ibid.

IX. De eodem. ibid.

X. De eodem. 154

XI. Quare in ſupraſcriptis menſibus jejunia lex imperavit. ibid.

RUBRICA . IV ibid.

De temporibus jejuniorum ex conſilio.

I. Feria IV. & VI. non ſunt jejunia ſolvenda. ibid.

II. Ob reverentiam ſepulturæ Dominicæ, Sabbato jejunare debemus. 155

III. De eodem. ibid.

IV. De triduo jejunio ante Adſcenſionem. ibid.

V. Septem hebdomadibus a carne & deliciis ante Paſcha clerici abſtineant. ibid.

VI. Septimam hebdomadam Teleſphorus Quadrageſimæ addidit. ibid.

VII. A quinquageſima jejunandi propoſitum ſumant, quos eccleſiaſtici gradus exornat dignitas. ibid.

RUBRICA . V 156

De cibis, a quibus abſtinendum in diebus jejunii.

I. In quadrageſima abſtinendum eſt a carne & omnibus, quæ ſementinam trahunt originem. ibid.

RUBRICA . VI ibid.

De horis ſolvendi jejunia.

I. Ante Miſſarum ſolemnia, circa horam nonam decantata, in Quadrageſima nulli comedere licet. ibid.

RUBRICA . VII ibid.

De temporibus, in quibus non indicantur jejunia.

II. Anathematizantur qui Manichæorum more die Dominica jejunant. ibid.

III. Diei Dominicæ & quintæ feriæ non eſt celebrandum jejunium. 157

IV. De eodem. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. Quomodo accipienda ſit vocatio prædicta jejuniorum in præfatis diebus. ibid.

VIII. Jejunantes talibus diebus ex devotione, non veniunt reprehendendi. ibid.

IX. De eodem. ibid.

RUBRICA . VIII 158

De temporibus abſtinendi a carnibus præter quam in jejuniis eccleſiæ.

I. Quo tempore ab uſu carnium ſit abſtinendum. ibid.

II. Diebus Sabbatorum a carnibus abſtinere debemus. ibid.

RUBRICA . IX ibid.

De circumſtantiis jejunii.

I. Abſque puritate mentis jejunia & orationes non proſunt. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Quod diſcretio ita habenda eſt in jejunio, ut nec ſenſus integritati præferatur. ibid.

IV. Quod ſobrietas & moderato in jejuniis habenda eſt. ibid.

RUBRICA . X 159

De fructu & validitate jejunii.

II. Ciborum temperantia ſalutem, abundantia contrarium parit. ibid.

III. Ciborum deliciæ ſi ſuperabundaverint, lædunt. ibid.

IV. Multorum infirmitates jejunia ſanant. ibid.

TITULUS . XII ibid.

De immunitate eccleſiarum.

RUBRICA . I ibid.

De immunitate eccleſiarum quoad loca.

I. Apoſtolica auctoritate diſtricte prohibetur, & oblationes altaribus factas a laicis auferri, & eccleſias incaſtellari. ibid.

II. Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia, niſi clericorum, ponantur. 160

III. Quod loca ſacra non aliis uſibus, quam divinis, deputentur. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Imperatoribus eccleſiæ non ſunt obnoxiæ. ibid.

RUBRICA . II 161

De immunitate eccleſiarum quoad perſonas.

I. Omnes clerici vel monachi tutelæ immunitatem habere debent. ibid.

II. Hæretici utiliter patiuntur quæ catholici utiliter inferunt. 161
III. Eccleſias reſtaurare contritas, non pontifices perſequi, boni principis eſt. 162
IV. Recommendat papa Imperatori quietem & defenſionem eccleſiæ. ibid.
V. Reſcriptum Honorii Imperatoris ad Bonifacium papam. ibid.
VI. Schiſmaticos & hæreticos ſæculi poteſtates coerceant. 163
VII. Ab eccleſiæ unitate diviſi, a ſæcularibus poteſtatibus coerceantur. ibid.
VIII. Iniquitas pravorum, quamvis bonis proficiat, tamen punienda eſt. ibid.
IX. Furta & cetera crimina a rege ſunt cohibenda. 164
X. A regibus terræ contra inimicos ſuos petat auxilium eccleſia. ibid.
XI. Rite eccleſia contra perſecutores ſuos petit auxilium principum. 165
XII. Malos eccleſia juſte perſequitur. ibid.
XIII. Petit papa, ut Imperator inimicis eccleſiæ obviet. ibid.
XIV. Quod novarum collectionum, ideſt exactionum & ſordidorum munerum clerici immunitatem acceperunt. 166
XV. De eodem. ibid.
XVI. Quod clerici non ſunt imperialibus exactionibus ſubiiciendi. ibid.
XVII. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De immunitate eccleſiarum a tributis.

I. Domus, atria, horti, juxta eccleſiam poſiti, manſus, de quo dotata eſt eccleſia, & decimæ & oblationes, immunes ſunt a tributis. ibid.
II. De eodem. 167
III. Ad ordinaria tamen tributa prædia tenentur eccleſiæ, ut remittantur per eam, qui poteſt remittere. ibid.
IV. De exterioribus eccleſiæ ſolvitur tributum. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De immunitate eccleſiarum quo ad fugientes ad eas.

I. Confugientem ad eccleſiam extrahere non licet. ibid.
II. Non licet alicui hominem de eccleſia rapere. ibid.
III. Fugientem ad eccleſiam nemo audeat abſtrahere. 168
IV. De atrio eccleſiæ, quod xxx. paſſibus clauditur, niſi prius data ſecuritate, fugiens non abſtrahatur. ibid.
V. Ante ſecuritatem acceptam, de atrio eccleſiæ fugitivus non cogatur exire. ibid.
VI. Poſt præſtitam ſecuritatem ſervi reſtituantur dominis, qui ab eccleſiam confugerint. ibid.
VII. Securitate accepta ad ratiocinia reddenda fugitivi ab eccleſia exire cogantur. 169
VIII. Eripiatur in libertatem ſervus, cui Chriſtiano, Judæus ſignaculum circumciſionis impreſſit: alioquin ab eccleſia domino ſuo reddatur invitus. ibid.
IX. Si raptor cum rapta ad eccleſiam confugerit, quid fieri debeat. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De pœna violantium immunitatem eccleſiæ.

I. Excommunicetur qui confinia eccleſiæ frangere tentaverit. ibid.
II. Ab eccleſiæ arceantur ingreſſu qui aliquid de eccleſia violenter rapiunt. ibid.
III. Eccleſiarum non eſt dignus ingreſſu qui eas violat. 170
IV. Segregetur ab eccleſia clericus, qui ſervum vel diſcipulum ſuum ad eam fugientem verberare præſumit. ibid.
V. Qui de atrio, vel porticibus eccleſiæ fugientem abſtrahit, excommunicetur. ibid.

TITULUS. XIII ibid.

De rebus Eccleſiæ non alienandis.

RUBRICA. I ibid.

De cauſa retentionis rerum mobilium, ſive immobilium in eccleſia.

I. Quare in primitiva eccleſia prædia vendebantur. ibid.
II. Quare prædia fidelium hodie ab eccleſia non alienentur. 171
III. De eodem. ibid.
IV. Quando eccleſiæ pecuniæ forma inſtituta eſt. ibid.
V. Quod licite & convenienter eccleſia facultates poſſidet. ibid.

RUBRICA. II 172

De diſpenſatione rerum eccleſiæ.

I. Res eccleſiaſticas epiſcopus diſpenſet. ibid.
II. Res eccleſiæ ſint in epiſcopi poteſtate. ibid.
III. Res eccleſiæ quaſi communes epiſcopus diſpenſet. ibid.
IV. Quod reditus & oblationes fidelium in quatuor partes epiſcopus diſpenſando dividere debet. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. 173
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.

I. De licita diviſione rerum eccleſiæ per præbendas. ibid.
II. Reſponſio ad quæſtionem. ibid.

RUBRICA. IV 174

De alienatione non fienda rerum eccleſiæ.

I. Res eccleſiæ epiſcopis aliquo modo alienare non licet. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Conſtitutio nova. ibid.
IV. Non licet epiſcopo res eccleſiarum in proprios uſus convertere. ibid.
V. Abbati vel epiſcopo res eccleſiæ alienare non licet ibid.
VI. Prædia eccleſiæ non licet papæ alienare. 175
VII. Epiſcopi, qui nihil eccleſiæ conferunt, famulos ejus libertati non donent. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De caſibus, in quibus res eccleſiæ alienari poſſunt.

I. Niſi cauſa neceſſitatis nec epiſcopo liceat rem eccleſiæ uſurpare. ibid.
II. Neceſſitate debiti urgentis res eccleſiæ alienari poſſunt. ibid.
III. Quod cauſa pietatis res eccleſiæ alienari poſſunt. ibid.
IV. Pro redemptione captivorum vaſa ſacra non prohibentur alienari. 176
V. De eodem. ibid.
VI. Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant. ibid.
VII. Cauſa etiam meliorationis, ſive utilitatis res eccleſiæ licet alienare ſive diſtrahere. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. Cauſa incommoditatis, vel exigente utilitatis, res eccleſiæ alienari poſſunt. 177
X. De eodem. ibid.
XI. Intuitu religionis licet res eccleſiæ alienare. ibid.
XII. Non ultra quinquageſimam partem rerum eccleſiæ monaſterio, quod conſtituit, epiſcopo licet conferre. ibid.
XIII. Jure proprietatis res eccleſiæ monaſteriorum ædificiis tradere licet. ibid.

RUBRICA. VI 178

De forma ſervanda in rerum alienatione.

I. Forma obſervanda in alienatione rerum eccleſiæ, cum neceſſitas, aut utilitas illam fieri compulerit. ibid.
II. Quæ de rebus eccleſiæ in remunerationem præſtantur obſequii, rata permanebunt. ibid.
III. Primati inſinuetur neceſſitas, quæ res eccleſiæ diſtrahere compellit. ibid.
IV. De forma, quæ nunc obſervatur. ibid.
V. Hæc forma non requiritur cum res alienando modica eſt, & neceſſitas imminet. ibid.
VI. Forma ſervanda in alienatione rerum monaſteriorum. ibid.
VII. Sine licentia epiſcopi quidquid abbas vendiderit, irritum dolueatur. ibid.
VIII. Forma obſervanda in alienatione rerum eccleſiarum parochialium. 179

RUBRICA. VII 179

De pœna alienantium res eccleſiæ præter formam juris.

I. De epiſcopo, qui nulla neceſſitate res eccleſiæ vendit. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Res eccleſiæ epiſcopus alienare vel uſurpare non præſumat. ibid.
IV. De poſſeſſione eccleſiaſticæ juris quidquid a pontifice, vel presbytero diſtrahitur, inane & vacuum habeatur. 180
V. Alienationes & ordinationes factæ ab intruſis ſine conſenſu clericorum, irritæ ſunt. ibid.
VI. Epiſcopo defuncto, vel adhuc in extremis agente, nihil de rebus ejus eſt uſurpandum. ibid.
VII. Qui in clero conſtituti ſunt, de rebus eccleſiæ nihil alienare præſumant. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

I. De pœna recipientium res eccleſiæ præter formam juris. ibid.

RUBRICA. IX 181

I. De poteſtate repetendi res alienatas. ibid.
II. Res eccleſiæ, quæ abſente epiſcopo diſtrahuntur, ad jus eccleſiaſticum revocentur. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Epiſcopus heredem non habens, non alium, quam eccleſiam heredem inſtituat. ibid.

TITULUS. XIV 182

De rebus eccleſiæ non uſurpandis ſive rapiendis.

RUBRICA. I ibid.

De gravitate ſceleris uſurpantium res eccleſiæ.

I. Eccleſiæ pecuniam auferens, ut homicida damnetur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Sacrilegii crimen incurrit qui prædia eccleſiaſtica invadit. ibid.
IV. Quidquid Domino conſecratur, ad jus pertinet ſacerdotum. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De bonis decedentium epiſcoporum non uſurpandis.

I. Poſt mortem epiſcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. ibid.
II. Quod, mortuo epiſcopo, omnia bona ſua deſcribantur. ibid.
III. De eodem. 183
IV. Res epiſcopi morientis metropolitano non licet invadere. ibid.
V. Alienam eccleſiam non licet invadere. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De pœna uſurpantium ſeu rapientium bona eccleſiæ.

I. Excommunicentur laici qui morientium clericorum audent bona arripere. ibid.
II. Excommunicationi ſubjaceat qui eccleſiaſtica prædia invadit. ibid.
III. Invaſoribus rerum eccleſiaſticarum quæ pœna ſit imponenda. ibid.
IV. Qui res eccleſiaſticas vendit, ad altare non audeat accedere. 184
V. Excommunicentur qui principum auctoritate res invadunt eccleſiæ. ibid.
VI. Divini muneris participatione privetur qui eccleſiaſtica privilegia calcat ibid.
VII. De clericis, qui eccleſiæ documenta ſupprimunt, aut adverſariis tradunt. 185
VIII. In quadruplum reſtituat qui rem invadit eccleſiæ. ibid.
IX. Pro tenore ſæcularium legum puniantur invaſores rerum eccleſiaſticarum. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Eccleſiæ rem ſurripiens, in decuplum reſtituat quod abſtulit. ibid.
XII. Honeſtum eſt, ut eccleſia rem ſibi ablatam repetens, ſine augmento illam exigat & recipiat. 186
XIII. Eadem pleſtitur pœna qui res eccleſiæ, & domum epiſcoporum invadit. ibid.

TI-

TITULUS. XV ibid.
De prabendis & dignitatibus in eccleſia.
RUBRICA. I ibid.
Quibus prebenda & dignitates conferri debeant.
I. Columbas vendit qui eccleſiam indiſcipli naris committit. ibid.
II. Qui ſumtibus propriis ſuſtentari poſſunt, ab eccleſia ſtipendia non accipiant. 187
III. Juxta meritum laboris, clericis ſtipendia ſacerdotes diſtribuant. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. II ibid.
A quo prabenda & dignitates conferri debeant.
I. Regulariter a prælato conferri debene. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De pœna eorum, qui beneficia a laicis ſuſcipiunt, & qui illa conferre præſumunt.
I. De manu laici epiſcopatus vel abbatia ſuſcipi non debet. ibid.
II. Qui per laicos eccleſias obtinet, & qui ei manus imponit, communione privetur. 188
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Excommunicetur qui per laicos eccleſias obtinet. ibid.
VI. Qui per laicos eccleſias obtinet, & qui ei manus imponit, communione privetur. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Nullus clericus per laicos eccleſiam obtineat. ibid.
IX. Non habeat laicus in eccleſia aliquid ſtatuendi facultatem. 189
X. Eccleſiaſticas dignitates laici diſponere non debent. ibid.
XI. Laicus ſacrilegus habetur, qui diſpoſitionem rerum eccleſiaſticarum uſurpat. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
I. In una eccleſia duo prælati eſſe non debet. ibid.
II. Duobus monaſteriis unus abbas præeſſe non poteſt. ibid.
III. Una eccleſia duobus ſacerdotibus dividi non poteſt. ibid.
IV. In duabus eccleſiis non debet eſſe unus rector, ſed duo: nec eccleſiæ ſint valde tenues. ibid.
V. Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta. 190
VI. In duabus eccleſiis clericus conſcribi non debet. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Cadit a priori eccleſia qui de altera ſe intromittit. ibid.
IX. Diſpenſari poteſt quis, ut duabus eccleſiis præſit. ibid.
TITULUS. XVI 191
Quod eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.
RUBRICA. I ibid.
Quod pure & libere prabenda conferantur.
I. De his, qui eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia vendunt. ibid.
II. Ab officio ſuſpendatur epiſcopus beneficia vel officia eccleſiaſtica vendens. ibid.
III. Non altaria, nec præbendas epiſcopis vendere licet. ibid.
IV. Qui eccleſiaſtica beneficia emunt, eccleſiam emere quoque probantur. ibid.
RUBRICA. II 192
I. Quod plene cum juribus ſuis & pertinentiis & ſine diminutione aliqua præbendæ conferantur. ibid.
II. Beneficiis eccleſiaſticis monachus presbyter perfruatur. ibid.
TITULUS. XVII ibid.
De clerico non reſidente in eccleſia vel prabenda.
RUBRICA UNICA ibid.
De pœna eorum, qui in ſuis eccleſiis reſidere: ſive ſervire contemnunt.
I. In monaſterio deputetur epiſcopus, qui in eccleſia ſua reſidere contemnit. ibid.
II. Nulli epiſcoporum conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ſe eccleſiam conferre. ibid.
III. Excommunicentur clerici, qui, relicta ſua eccleſia, ad eam redire noluerint. ibid.
IV. De eodem. 193
V. Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire. ibid.
VI. De eodem. ibid.
TITULUS. XVIII ibid.
De clerico ægrotante vel debilitato.
RUBRICA UNICA ibid.
Quod clerici propter morbum ſive ægritudinem non ſint a ſuis beneficiis, aut prælaturis amovendi, & alii loco eorum ſubſtituendi.
I. Pro moleſtia corporis ſuo honore non privetur epiſcopus. ibid.
II. Flagellatis a Deo afflictio addi non debet. ibid.
III. Infirmitatis cauſa loco ſuo quis privari non debet. 194
IV. Pro infirmitate, vel ægritudine pontifices non ſunt abiiciendi, nec in eorum loco ſunt ſubſtituendi alii. ibid.
V. Epiſcopo gravato infirmitate alius ſubrogari poteſt. ibid.
TITULUS. XIX ibid.
De his, quæ fiunt a prælato ſine conſenſu ſui capituli.
RUBRICA. I ibid.
De his, quæ circa negocia eccleſiarum ſuarum prælati non debet agere ſine conſenſu capituli ſui.
I. In ordinationibus ſuis conferendis debet prælatus habere conſenſum capituli ſui. ibid.
II. In cauſarum definitionibus debet prælatus conſenſum habere ſui capituli. ibid.
III. Ad vindictam facilis non debet eſſe epiſcopus. 195
IV. De eodem. ibid.
V. In alienatione rerum eccleſiarum debet prælatus habere conſenſum capituli ſui. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De his, quæ prælatus contra res eccleſiarum ſuarum poteſt.
I. Epiſcopus res modici pretii ad eccleſiam pertinentes, poteſt ſine conſenſu canonicorum alienare. ibid.
II. Epiſcopus poteſt ſine conſenſu capituli alienationes facere decimarum & oblationum in ſuſtentationem religioſorum & ſpiritualium virorum. ibid.
III. Prælatus res eccleſiæ, detentas a quibuſcumque, ſine etiam conſenſu capituli poteſt revocare. ibid.
TITULUS. XX 196
Religioſa domus epiſcopis ſint ſubjecta.
RUBRICA. I ibid.
Qua auctoritate domus religioſa conſtruenda ſint.
I. Sine conſcientia epiſcopi monaſteria nullus ædificet. ibid.
II. Sine permiſſione epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Abſque epiſcopi, vel abbatis voluntate nullus monachorum cellulam conſtruere præſumat. ibid.
RUBRICA. II ibid.
I. Domus religioſæ cui ſubjaceant. ibid.
II. Abbates, & alia officia per epiſcopos debent inſtitui. ibid.
III. Examinetur ab epiſcopo religioſis feminis præponendus. 197
IV. In epiſcoporum poteſtate abbates conſiſtant. ibid.
V. Epiſcopalia nullus miniſtret abbatibus, qui alicui epiſcoporum noluerint ſubeſſe. ibid.
VI. Utilitates monaſterii a proprio epiſcopo debent diſponi. ibid.
VII. Gratia viſitandi & exortandi, monaſterium epiſcopus adire poteſt. ibid.
VIII. Frequenter epiſcopi monaſteria viſitent, & quæ corrigenda ſunt, corrigant. ibid.
RUBRICA. III ibid.
Domus religioſa ſæculari uſui committenda non ſunt.
I. Neque commatres ſibi facere, neque ad feminas accedere monachis licet. ibid.
II. Monaſteria, quæ ſemel Deo ſunt dedicata, monaſteria ſemper perſeverent. 198
III. Qui loca ſacra communia diverſoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur. ibid.
TITULUS. XXI ibid.
De capellis monachorum & aliorum religioſorum.
RUBRICA. UNICA
Quid juris habeant monachi ſive religioſi in capellis ſuis.
I. Monachi in capellis, ſibi ab epiſcopis cum omni jure ſuo conceſſis, habebunt temporalia & ſpiritualia, & inſtitutiones. ibid.
II. In capellis, propriis expenſis fundatis, monachi habebunt temporalia, epiſcopus vero ſpiritualia. 199
III. Quorumcumque monachorum eccleſiæ, epiſcoporum ſubdantur regimini. ibid.
IV. De eodem. ibid.
TITULUS. XXII ibid.
De jurepatronatus.
RUBRICA. I ibid.
Quibus conveniat juſpatronatus.
I. Juſpatronatus convenit fundatoribus ſeu dotatoribus eccleſiarum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Ille debet abbas inſtitui, quem ſua congregatio & poſſeſſionis dominus ordinari popoſcerit. 200
RUBRICA. II ibid.
De multiplici jure, quod patroni habent in eccleſiis, quarum patroni ſunt.
I. Fundatores eccleſiarum, ſi inopes eſſe cœperint, ab eis alimenta accipiant. ibid.
II. Heredes ejus, qui eccleſiam conſtruxit, quoque pro ea ſollicitudinem gerere debent. ibid.
III. Fundatores eccleſiæ ordinandos in ea epiſcopo offerant. ibid.
IV. Epiſcopus non poteſt patronum privare jurepatronatus. ibid.
V. De eodem. 201
VI. Epiſcoporum providentia a fundatoribus eccleſiæ honoretur. ibid.
RUBRICA. III ibid.
I. Laici presbyteros de eccleſiis non eiiciant. ibid.
II. Non liceat laicis presbyteros de eccleſia eiicere. ibid.
III. Abſque epiſcoporum conſenſu laici presbyteros de eccleſiis non eiiciant. ibid.
RUBRICA. IV
I. Reliquiæ auferantur eccleſiarum, ſi heredes contendant de eis. ibid.
TITULUS. XXIII ibid.
De parochiis.
RUBRICA. I ibid.
De diviſione parochiarum.
I. Singuli ſacerdotes proprias debent habere eccleſias. ibid.
RUBRICA. II 202
De his, in quibus jus parochia conſiſtit.
I. Jus parochiæ conſiſtit in his, quod omnes parochiani audiant miſſas diebus feſtivis in ſuis parochiis. ibid.
II. Secundo conſiſtit in decimis perſonalibus, quæ eccleſiæ parochiali debentur. ibid.
III. Tertio conſiſtit in oblationibus, quæ dandæ ſunt ſacerdoti parochialis, qui pro populo orare debet. ibid.
IV. Quarto conſiſtit in ſuſceptione ſacramentorum, ſcilicet pœnitentiæ & aliorum, quæ nonniſi a parochiali presbytero de ſua, aut ſuperioris auctoritate ſuſcipienda ſunt. ibid.
V. Quinto conſiſtit in cœmeterio. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De diviſione unius parochia in plures, vel unione plurium in unam.
I. Ubi multitudo excreſcit fidelium, ubi epiſcopi ſunt ordinandi. ibid.

RU-

RUBRICA . IV 203
Quod Parochiarum termini nulla temporis præſcriptione mutantur.

TITULUS . XXIV ibid.
De cenſibus, exactionibus, & procurationibus.

RUBRICA . I ibid.
De cenſibus.

I. Non debet epiſcopus aliquid à monaſterio exigere præter conditiones, quas dedicationis tempore conſtituerit. 201
II. Conſueta ſervitia epiſcopis monaſteria exhibeant. ibid.
III. De agro eccleſiaſtico presbyter non cogatur cenſum perſolvere. 204

RUBRICA . II ibid.
De exactionibus.

I. A clericis & piis locis ultra ſtatuta patrum epiſcopus aliquid non exigat. ibid.
II. Epiſcopus turpis lucri gratia nihil a monachis vel clericis ſuis exigere debet. ibid.
III. Præter honorem cathedræ nihil epiſcopus per diœceſes exigat. ibid.

RUBRICA . III ibid.
De procurationibus.

I. Ultra morem antiquum a parochianis presbyteris nihil epiſcopi exigant. ibid.
II. A parochianis ſtipendia nonniſi cum caritate epiſcopi exigant. ibid.
III. Ultra duos ſolidos a parochianis eccleſiis epiſcopus non præſumat accipere. 205.
IV. Sacerdotes ab epiſcopis ultra modum non graventur. ibid.

TITULUS . XXV ibid.
De decimis, primitiis, & oblationibus.

RUBRICA . I ibid.
De jure, quo decimæ a populo ſacerdotibus debeantur.

I. Quod lege quodammodo naturali decimæ debentur. ibid.
II. Quod lege divina decimæ jubentur ſolvi. ibid.
III. Quod lege canonica clericis a laicis decimæ debeantur. 206.

RUBRICA . II
Quibus eccleſiis decimæ debeantur. ibid.

I. Baptiſmalibus eccleſiis decimæ perſonales dari debent. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Decimæ prædiales dari debent eccleſiæ, intra cujus tamen parochiam ſitum eſt prædium, & hoc, niſi aliud obtineat conſuetudo. ibid.

RUBRICA . III ibid.
De quibus rebus decimæ debentur.

I. Fideliter decimas dat qui omnium ſuorum decimas ſolvit. ibid.
II. Excommunicentur qui ſacerdotibus decimas dare nolunt. 207

RUBRICA . IV ibid.
De pœna decimas non ſolventium.

I. Communione privetur qui decimas vel oblationes extra epiſcopi conſcientiam tenere voluerit. ibid.
II. Juxta diſpoſitionem epiſcopi decimæ diſtribuantur. ibid.
III. Anathema ſit qui præter epiſcopi conſcientiam decimas vel oblationes diſpenſare voluerit. ibid.
IV. De eodem. 208
V. De eodem. ibid.
VI. Reus apud Deum habeatur qui ſacerdotibus decimas non ſolverit. ibid.
VII. Quia decimæ non redduntur, indictio fiſci acceſſit. ibid.

RUBRICA . V 209
De merito & utilitate ſolventium decimas.

I. Decimæ Sacerdoribus ſunt reddendæ. ibid.

RUBRICA . VI ibid.
In quibus fructus decimarum exponendi ſunt.

I. Liberum eſt clericis decimas monachis concedere. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA . VII ibid.
De pœna eorum, qui non clericis, ſed laicis, aut conſanguineis decimas diſtribuunt.

I. De pœna epiſcopi, qui oblationes ſive decimas, neglectis propriæ diœceſis ſacerdotibus, confert laicis, ſive conſanguineis. 209
II. Nihil de jure ſuæ diœceſis epiſcopi præſumant auferre. 210

RUBRICA . VIII ibid.
De decimis non redimendis.

RUBRICA . IX ibid.
De his, qui decimas ſolvere non tenentur.

I. De propriis laboribus monachi & canonici decimas minime ſolvere cogantur. ibid.

RUBRICA . X ibid.
De primitiis.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA . XI ibid.
De oblationibus.

I. Ad miſſarum ſolemnia ſemper aliquid eſt offerendum. ibid.
II. Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſiis negant. 211
III. De eodem. ibid.
IV. Qui oblata eccleſiis, aut teſtamento relicta retinere præſumſerit, excommunicetur. ibid.
V. Oblationes eccleſiæ laicis uſurpare non licet. ibid.
VI. Minime auferantur à laicis oblationes altaribus vel crucibus factæ. ibid.
II. Eccleſiarum oblationes ſub laicorum dominio non teneantur. ibid.

LIBRI . I . PARS . IV 212
TITULUS . I ibid.
De ſacramentis in communi.

RUBRICA . I ibid.

I. Quid ſit ſacramentum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Quid ſit ſignum. ibid.

RUBRICA . II ibid.
Ex quibus conſtat ſacramenta, ſive quibus perficiuntur.

I. Sacramentum conſtat ex verbo & re ſenſibili. ibid.
II. Omnia ſacramenta crucis ſignaculo perficiuntur. ibid.

RUBRICA . III ibid.

I. De virtute inexiſtente ſacramentis. ibid.
II. Quid divina virtus in ſacramentis operetur. ibid.

RUBRICA . IV 213
De diviſione ſacramentorum.

I. Sacramentorum alia ſunt neceſſitatis, alia dignitatis. ibid.

RUBRICA . V ibid.
Unde efficacia ſacramentorum proveniat.

I. Non merita ſacerdotum, ſed virtus divina ſacramenta ſanctificat. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Non merito hominum, ſed virtute Spiritus ſancti peccata remittuntur. ibid.
IV. Deus non meritum perſonarum, ſed ſacerdotum officia conſiderat. 214
V. Sacramentis malitia non nocet epiſcopi, aut ſacerdotis. ibid.
VI. Sacerdotes nomen Domini invocant, Dominus autem benedictionem præſtat. ibid.

RUBRICA . VI ibid.
De effectu ſacramentorum.

I. Talem effectum ſacramenta efficiunt, qualis eſt qui accedit, ut ſumat. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. 215
IV. Sancta nocent malis, & mala proſunt bonis. ibid.
V. Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem ſpiritus habere non poſſunt. ibid.

RUBRICA . VII ibid.
De miniſtris ſacramentorum.

I. Sacramentorum miniſtri, boni & juſti eſſe debent, alias diſpenſando ſacramenta graviter peccant. ibid.
II. De his, qui ſanctis male utuntur. ibid.
III. Quiſque non tam ſanctificatur ex hoſtiis, quam pro peccato polluitur. 216
IV. Sacramenta quamvis obſint indigne tractantibus, proſunt tamen digne ſumentibus. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Sacerdotes hæreticorum, Chriſti honoribus non digni habentur. 216
IX. Manus immunda tacta inquinat, non mundat. 217.
X. De eodem. ibid.
XI. Qui digne ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur divinum. ibid.
XII. Sacramenta ſive a malis, ſive a bonis, dum tamen in foro eccleſiæ diſpenſantur, vera & rata ſunt. ibid.
XIII. Non fugiantur ſacramenta, a quocumque miniſtrentur. ibid.

RUBRICA . VIII ibid.
De ſacramentis, quæ dantur, vel accipiuntur extra eccleſiam.

I. Sacramenta ab hæreticis, & ſchiſmaticis in forma eccleſiæ diſpenſata, vera & rata ſacramenta ſunt. ibid.
II. De eodem. 218
III. Sacramenta, quæ non mutantur, catholicis & hæreticis communia probantur. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Hominum malitia ſacramenta non profanat. ibid.
VI. Etiam per malos boni colliguntur. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Sacramenta extra eccleſiam in forma eccleſiæ data, licet vera ſint in ſe, non tamen habent effectum ſalutis. ibid.
IX. De eodem. 219
X. Licet ſacramenta miniſtrent mali, remiſſionem peccatorum tamen non præſtant. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. 220

RUBRICA IX ibid.
A quibus miniſtris ſacramenta non ſunt accipienda.

I. Ab hæreticis ſcienter ſacramenta non ſunt accipienda, niſi baptiſmi ſacramentum in caſu neceſſitatis. ibid.
II. Hæreticorum benedictio maledictio eſt. ibid.
III. A miniſtris peccatoribus ſacramenta poſſunt recipi, quamdiu ab eccleſia tolerantur. ibid.
IV. De manu ſacerdotis, qui ab eccleſia toleratur, licite ſacramenta ſumuntur. ibid.
V. Sacramenta data extra eccleſiam, ideſt forma eccleſiæ non ſervata, nullius ſunt virtutis. 220
VI. De eodem. ibid.
VII. Per manus impoſitionem confirmentur qui ab hæreticis baptiſma accipiunt. ibid.

RUBRICA . X ibid.
De his, quibus ſacramenta non ſunt diſpenſanda.

I. Adultos, recipientes ſacramenta, oportet eſſe mente devotos. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Non pœnitentibus ſacramenta non ſunt danda. ibid.

RUBRICA . XI 222

I. De ſacramentis non iterandis. ibid.
II. Secundo aut tertio nemo confirmetur. ibid.
III. De eodem. ibid.

TITULUS . II ibid.
De ſacramento baptiſmi.

RUBRICA . I ibid.

I. Sine ſacramento viſibili & fide inviſibili nemo ſolvitur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Qui ex viro & muliere concipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmo ſalvatur. 223
IV. De eodem. ibid.
V. Præter baptiſmum, Chriſti parvulis nulla ſalus promittitur. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Quicumque per concupiſcentiam naſcitur, per baptiſmum regeneratur. 224

RUBRICA . II ibid.
De origine aquæ baptiſmalis.

I. Unde aſperſionis ſanctificatio exordium ſumſit. ibid.

RUBRICA . III ibid.
De his, quibus conſtat aqua baptiſmalis.

I. Non tam ablutione corporis quam fide cor-

dis baptiſma conſiſtit. 224
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De virtute baptiſmi & ejus cauſa.
I. Aqua baptiſmi non purgaret peccata, niſi tactu Dominici corporis eſſet ſanctificata. ibid.
RUBRICA. V 225
De miniſtris baptiſmi.
I. Nemo, niſi ſacerdos, baptizare præſumat.
II. Nihil eorum, quæ ſunt decreta primis ordinibus, vindicent ſibi diaconi. ibid.
III. Non præſumat mulier baptizare. ibid.
IV. Laici, neceſſitate cogente, baptizare poſſunt. ibid.
V. Valet baptiſma, etiamſi per laicos miniſtratur. ibid.
VI. Non iteretur baptiſma, quod a pagano miniſtratur. 226
VII. De eodem. ibid.
VIII. Sicut per bonum, ita per malum miniſtrum æque baptiſmus miniſtratur. ibid.
IX. Non merita miniſtrorum, ſed virtus Chriſti in baptiſmate operatur. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. An approbetur baptiſma, quod a non baptizato præſtatur. ibid.
XII. Baptiſma ſive per bonum, ſive per malum miniſtretur, iterari non debet. 227
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Et per bonos & per malos miniſtros æque baptizat Chriſtus. ibid.
XV. Nec baptiſma, nec baptizandi poteſtatem ſchiſmatici amittunt. ibid.
XVI. Mali non ſua poteſtate, ſed Chriſti virtute baptiſmum miniſtrant. 228
XVII. De eodem. 229
XVIII. De eodem. ibid.
XIX. De eodem. ibid.
XX. Non tranſit ad aquam baptiſmatis malitia benedicentis. ibid.
XXI. Extra eccleſiam baptiſmus accipi poteſt, ſed non prodeſt. ibid.
RUBRICA. VI 230
De forma baptiſmi.
I. Baptizandi quare exorcizentur, & exſufflentur. ibid.
II. De his, qui ſemel, non tertio in baptiſmate merguntur. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. VII ibid.
De immerſione, quæ regulariter fit in baptiſmo.
I. De his, qui in nomine Chriſti ſemel tantum merguntur. ibid.
RUBRICA. VIII 231
De ſucipientibus baptiſmum in adulta ætate.
I. Alterius profeſſio non valet ei, qui pro ſe reſpondere poteſt. ibid.
II. Aliorum teſtimonio ægrotantes ſunt baptizandi. ibid.
III. Ante baptiſmum diabolo & ejus operibus abrenunciare debemus. ibid.
IV. Non tranſit ad novam vitam quem non pœnitet veteris vitæ. ibid.
V. Ante baptiſmum pœnitentiam agere debemus. ibid.
RUBRICA. IX ibid.
De baptiſmo parvulorum.
I. Aliorum fide & profeſſione parvuli baptizantur. ibid.
II. Parvulis in fide offerentium prodeſt baptiſma. ibid.
III. Sacramentum fidei, non propria fides parvulum facit fidelem. 232
IV. Offerentium fides parvulos facit fideles. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Parvulis baptizatis parentum perfidia non nocet. ibid.
VII. Aliorum fides in baptiſmo parvulos ſalvat. 233.
VIII. Quod parvuli quandiu in uteris maternis exiſtunt, baptizari non poſſunt, ſed neceſſe eſt, ut prius ex utero naſcantur. 234
IX. Non baptizatur cum matre quidquid in ejus corpore eſt. ibid.
X. Quare non baptizatur cum matre qui in ejus utero eſt. 234
XI. De eodem. ibid.
RUBRICA. X.
De effectu baptiſmi.
I. In baptiſmo concupiſcentia extinguitur, non ut non ſit, ſed ut non obſit. ibid.
II. Per fidem & baptiſmum juſtificamur a peccatis. ibid.
III. Per aquam baptiſmi de terreno fit homo cæleſtis. 235
IV. De corpore & ſanguine Chriſti participat qui per baptiſma membrum ejus efficitur. ibid.
V. In baptiſmate omnia peccata moriuntur. ibid.
VI. Sicut baptiſma nulli negatur, ita nemo eſt, qui non peccato moriatur. ibid.
VII. Non ſolum originalia, ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmo. ibid.
VIII. Baptizati, Chriſto incorporantur, & ejus membra fiunt. 236
IX. Vetus infirmitas in baptizato non penitus abſumitur. ibid.
RUBRICA. XI ibid.
De ficte accedentibus ad baptiſmum.
I. Sicut in veteri teſtamento quidam ſpirituales, ita in novo quidam carnales inveniuntur. ibid.
II. Quomodo proſit baptiſmus ei, qui ficte accedit. 237
RUBRICA. XII ibid.
De ſucipientibus baptiſmum extra eccleſiam.
I. Qui extra eccleſiam ſuſcipiunt baptiſma, aut in peccato mortali baptizantur, effectum non conſequuntur. ibid.
II. Baptiſmus Chriſti, etſi nulla perverſitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. XIII 238
De baptiſmo non iterando.
I. Non iteratur baptiſmus, qui in nomine Trinitatis præſtatur. ibid.
II. Non iteratur baptiſmus, cujus formam integram conſtat collatam. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Baptizantur qui tantum in nomine Domini baptizati probantur. ibid.
V. Quod in fide ſanctæ Trinitatis non iteratur baptiſmus ab hæreticis præſtitus. ibid.
VI. Non iteretur ſacramentum quod extra eccleſiam miniſtratur. 239
VII. Quomodo recipiantur in eccleſia qui apud hæreticos in nomine Trinitatis baptizantur. ibid.
VIII. Non eſt rebaptizandus qui ab hæreticis baptizatur. ibid.
IX. Baptizati a paganis in nomine Trinitatis baptizentur. ibid.
X. Neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri licet. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. De Arianis, quando baptizentur & quando non. 240
XIII. Baptizentur parvuli, de quibus ignoratur, an ſint baptizati. ibid.
XIV. De eodem. ibid.
XV. De eodem. ibid.
XVI. De eodem. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. De eodem. ibid.
RUBRICA. XIV 241
De pœna rebaptizatorum.
I. De his, qui ignoranter bis baptizantur. ibid.
II. De his, qui ex induſtria bis baptizantur. ibid.
RUBRICA. XV. ibid.
De ſupplentibus vicem baptiſmi.
I. Effuſio ſanguinis implet vicem baptiſmi. ibid.
II. Quamvis recte vivant catechumeni, ſine baptiſmo tamen ſalvari non poſſunt. 242.
RUBRICA. XVI. ibid.
De ritu baptiſmi.
I. Generale baptiſma nonniſi in Sabbato ſancto Paſchæ, & Pentecoſte celebretur. ibid.
II. Quare in prædictis temporibus baptiſma celebretur. ibid.
III. De eodem. 243
IV. In ſolemnitate paſchali & Pentecoſten catechumeni baptizentur. 243
V. Neceſſitate cogente quolibet tempore baptizare licet. ibid.
VI. Niſi neceſſitate cogente, inter Paſcha & Pentecoſten nullus baptizare præſumat. ibid.
VII. De eodem. 244
RUBRICA. XVII ibid.
De exorciſmo & catechiſmo.
I. Sine exorciſmis, & exſufflationibus nullus baptizetur. ibid.
II. Officium baptizandi catechumeni præveniant. ibid.
III. Quo tempore catechumeni ad exorcizandum ſint deferendi. ibid.
IV. In unaquaque eccleſia baptizandi catechizari poſſent. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Antequam baptizentur quilibet ſunt examinandi. ibid.
VIII. Baptizandi quare exorcizentur & exſufflentur. 245
IX. De eodem. ibid.
X. Quare ſignetur baptizandus in fronte & corde. ibid.
XI. Quare ſuper eum orationes deinde dicantur. ibid.
XII. Quare ſale inicietur catechumenus. ibid.
XIII. Quare iterum exorcizentur. ibid.
XIV. Sacerdotes exorcizando dæmonia pellunt. ibid.
XV. Quare ſaliva nares & aures tanguntur. ibid.
XVI. Quare nares, non ora baptizandorum epiſcopus tangat. ibid.
XVII. Energumeni omnibus diebus exorcizentur. 246
RUBRICA. XVIII ibid.
De ſacra unctione baptizatorum.
I. Quare a ſacerdote inungantur. ibid.
II. Baptizatos presbyteris chriſmate ungere licet. ibid.
III. Baptizatos in frontibus presbyteris ungere non licet. ibid.
IV. Chriſmatis pannum ſecundo linire, & ſuper alium baptizatum mittere licet. ibid.
V. De veteri chriſmate baptiſma conſecrare non licet. ibid.
VI. Chriſma conficere, & per ſuas diœceſes deſtinare omni tempore epiſcopo licet. ibid.
VII. Qui baptizandi officium recipit, ſine chriſmate proficiſci non debet. ibid.
VIII. Quomodo fontem baptiſmi Trinitatis præſentia conſecrat. 247
IX. Quare baptizatus a presbytero ungatur in cerebro. ibid.
X. De forma, qua utitur ſacerdos in ungendo. ibid.
XI. Quare unguentum ſuper capita baptizatorum ponatur. ibid.
XII. Quare candida veſtis traditur Chriſtianis. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
RUBRICA. XIX ibid.
De ſuſcipientibus infantes in baptiſmo.
I. Neceſſitate cogente in baptiſmo & confirmatione idem compater eſſe poteſt. ibid.
II. Non plures, ſed unus parvulum in baptiſmo ſuſcipiat. 248
III. Qui non eſt baptizatus, nec confirmatus, alium in baptiſmate, vel chriſmate tenere non debet. ibid.
IV. Abbati vel monacho commatres habere non licet. ibid.
V. Qui in baptiſmo parvulos ſuſcipiunt, pro eis apud Deum fidejuſſores exiſtunt. ibid.
RUBRICA. XX ibid.
De circumciſione.
I. Sicut nunc in baptiſmate, ita olim in circumciſione remittebantur peccata. ibid.
II. Originale peccatum nunc in baptiſmate, olim in circumciſione remittebatur. ibid.
RUBRICA. XXI ibid.
De baptiſmo Johannis.
I. In Johannis baptiſmate non erat peccati remiſſio. ibid.

II. De

II. De eodem. 249

RUBRICA. XXII

I. De baptiſmo Chriſti. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. XXIII

De batiſmo diſcipulorum Chriſti.

I. Diſcipuli Chriſti ejus baptiſmate creduntur abluti. ibid.

II. Apoſtoli omnes Chriſti baptiſmate baptizati creduntur. ibid.

TITULUS. III

De ſacramenta confirmationis.

RUBRICA I

De neceſſitate ſacramenti confirmationis.

I. Poſt baptiſma, confirmationis ſacramentum præſtetur. ibid.

RUBRICA II 250

De myſterio ſacramenti confirmationis.

I. Manus impoſitionis ſacramentum dignius eſt ſacramento baptiſmi. ibid.

II. Non ab aliis, quam ab epiſcopis manus impoſitionis ſacramentum perfici poteſt. ibid.

III. Presbyteri ultra ſuum modum tendere non præſumant. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De effectu ſacramenti confirmationis, ejus materia, & loco, ubi confertur.

I. Quid conferat Spiritus ſanctus in baptiſmate, quid in confirmatione. ibid.

II. Quare confirmationis ſacramentum baptizato tradatur. ibid.

RUBRICA. IV 251

De non iterando ſacramento confirmationis.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De eis in ſacramenti confirmationis.

I. Ad confirmationem nonniſi jejuni veniant. ibid.

II. Epiſcopi nonniſi jejuni baptizatos confirment. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De ſuſcipientibus infantes in confirmatione.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

TITULUS. IV ibid.

De ſacramento Euchariſtia.

RUBRICA. I ibid.

De interpretatione hujus vocis Euchariſtia.

RUBRICA. II 252

De inſtitutione ſacramenti Euchariſtiæ, & ejus cauſa.

I. Viſibiles creaturæ in Chriſti corpus & ſanguinem inviſibiliter convertuntur. ibid.

II. In veritate ſui corporis & ſanguinis Chriſtus diſcipulis ſuis præſentavit quod Melchiſedech ſacramentaliter obtulit. ibid.

III. Idem eſt ſacerdos & ſacrificium. ibid.

RUBRICA. III 253

De materia ſacramenti Euchariſtia.

I. Panis, & vinum, & aqua in ſacramentis ſunt offerenda. ibid.

II. Vinum ſine aqua, vel e converſo in ſacramentis offerri non licet. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Præter vinum, & aquam, & panem in ſacramento nihil debet offerri. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. Prohibetur, ne ſacrificio altaris quis uvas conjungat. ibid.

VII. Reprobantur varii errores quorundam contra materiam hujus ſacramenti. 254.

VIII. Quare in ſacrificio aqua vino miſceatur. ibid.

RUBRICA. IV 255

De forma verborum, quibus Euchariſtiæ ſacramentum conficitur.

I. Ante conſecrationem eſt panis, ſed verbis Chriſti in ejus convertitur corpus. ibid.

II. Spiritus ſanctus inviſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat. 256

III. Oſtenditur argumentis & exemplis, quod præter naturam ſubſtantia panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti poſſunt converti. ibid.

RUBRICA. V 257

Ex quibus conſtet ſacramentum Euchariſtiæ.

I. Sacramento, & re ſacramenti ſacrificium eccleſiæ conficitur. ibid.

RUBRICA. VI 257

De miniſtris ſacramenti Euchariſtiæ.

I. Solus ſacerdos eſt miniſter conſecrans hoc ſacramentum. ibid.

II. De miniſtris, a quibus contrectanda ſunt ſacramenta Dominica. ibid.

III. Sacerdotes per ſe ipſos hoc ſacramentum adminiſtrare debent. 258

IV. Miniſtri hujus ſacramenti debent eſſe bonæ & ſanctæ vitæ. ibid.

V. De eodem. ibid.

RUBRICA. VII ibid.

De veritate Sacramenti Euchariſtiæ.

I. De veritate corporis, & ſanguinis Chriſti nulli ambigere licet. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Non natura naſcitur, ſed conſecratione nobis conficitur corpus & ſanguis Chriſti. 259

IV. Quod ante benedictionem, & panis & vinum eſt, poſt benedictionem corpus & ſanguis Chriſti. ibid.

V. Sub ſpecie viſibili panis & vini inviſibilem Chriſti carnem & ſanguinem honoramus. ibid.

VI. Confeſſio magiſtri Berengarii. ibid.

VII. Quare elementorum ſpecies reſerventur, cum ſit vere Chriſti corpus & ſanguis. 260

VIII. Poſt benedictionem panis efficitur corpus Chriſti. ibid.

IX. Non ſolum ſub figura, ſed etiam in veritate Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum celebratur. ibid.

X. Quod verum corpus Chriſti continetur in hoc ſacramento, quod etſi in multis conſecretur, non tamen plurima corpora, ſed unum eſt in omnibus. 261

XI. Poſt conſecrationem licet figura panis & vini remaneat, tamen nihil eſt, niſi corpus & ſanguis Chriſti. ibid.

XII. Corpus Chriſti, quod ſumitur, & figura eſt in ſpecie, & veritas in ſubſtantia. ibid.

XIII. Verum Chriſti corpus & ſanguinem ſumimus in ſacramento, per cujus ſumtionem unum efficimur cum Chriſto. ibid.

XIV. Veram Chriſti carnem, & verum ejus ſanguinem manducamus, & bibimus. 262

XV. In cœna Chriſtus fuit & conviva & convivium. 263

XVI. Corpus, quod ex Virgine ſumtum eſt, a fidelibus quotidie accipitur. ibid.

XVII. Verum Chriſti corpus & verum ejus ſanguinem quotidie accipimus. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

De exiſtentia ſpecierum panis, & vini in hoc ſacramento, ſive ſubjecto.

I. Poſt conſecrationem non ſubſtantia, ſed ſpecies remanet. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. IX 264

De excellentia hujus ſacramenti ſuper omnia alia.

I. Nulla oblatio corpori & ſanguini Chriſti comparari valet. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. X ibid.

De ſacra communione, & ejuſdem frequentatione.

I. Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter, qui poſt conſecrationem communicare contemnit. ibid.

II. Quiſque ſacerdos quoties miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat. ibid.

III. Corpus Chriſti ſine ejus ſanguine ſacerdos non debet accipere. ibid.

IV. Euchariſtiæ communionem qui quotidie accipit, nec reprehenditur nec commendatur. ibid.

V. Qui ſemper peccat, cæleſtem medicinam ſemper accipiat. 265

VI. Non abſtineat a communione Domini qui excommunicari non meretur. ibid.

VII. Ter in anno quiſque fidelium communicet. ibid.

VIII. In cœna Domini ſacram communionem debemus accipere. ibid.

RUBRICA. XI 265.

De pœna non communicantium ſtatutis diebus ab eccleſia.

I. Projiciatur ab eccleſia qui à communione ſacramenti ſe pro luxuria avertit. ibid.

II. Non habeantur catholici qui his tribus temporibus communicare deſpiciunt. 266

III. Corripiantur qui in eccleſia communicare, contemnunt. ibid.

RUBRICA. XII ibid.

I. De reverenti diſpoſitione præambula ad digne ſumendum hoc ſacramentum. ibid.

II. Quod nonniſi cum bona conſcientia accedendum eſt ad hoc ſacramentum. ibid.

III. Non a quo, ſed ante quem offeratur, conſiderandum eſt. ibid.

IV. Spiritaliter magis, quam corporaliter corpus Chriſti debemus accipere. ibid.

V. Ante ſacram communionem ab uxore quiſque abſtineat. 267

VI. Sacramentum corporis Chriſti nonniſi jejuni debemus accipere. ibid.

VII. De eodem. ibid.

RUBRICA. XIII ibid.

Quando nocturna pollutio impedit acceſſum ad hoc ſacramentum.

I. De multiplici genere illuſionis. ibid.

II. Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi. 268

RUBRICA. XIV ibid.

De indigne accedentibus ad hoc ſacramentum.

I. Inficiuntur, non mundantur ſceleroſi, qui communicare non deſinunt. ibid.

II. Sacramentum, non veritatem Chriſti corporis accipit qui ab eo diſcordat. ibid.

III. Sancta nocent malis, & mala pro ſunt bonis. ibid.

IV. Et qui indigne accipit, tantum corpus Chriſti accipit. ibid.

V. Homo, quantum eſt in ſe, polluere dicitur hoc ſacramentum, quod indigne ſumit. 269

VI. De eodem. ibid.

RUBRICA. XV ibid.

Quibus negandum eſt corpus Chriſti, & quibus non.

I. Quod manifeſtis peccatoribus non eſt ſtatim communio danda. ibid.

II. Non prohibeantur mali menſam Domini manducare. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Magis, & hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria. ibid.

V. Poſt converſionem non eſt deneganda gratia communionis. ibid.

VI. Non eſt deneganda communio, his qui patibulis ſuſpenduntur. ibid.

VII. Omnibus pœnitentibus in morte poſitis communio non eſt neganda. 270

VIII. De eodem. ibid.

IX. De eodem. ibid.

X. Quod etiam in furiam verſis, aut infirmitatis oppreſſione obmuteſcentibus communio non eſt neganda, ſi pœnitentiam petierint. ibid.

RUBRICA. XVI ibid.

De duplici modo manducationis, ſcilicet ſacramentali & ſpiritali.

I. Non carnaliter, ſed ſpiritaliter Chriſti corpus & ſanguinem debemus accipere. ibid.

II. Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit, accipitur, & quomodo non. 271

III. Corpus, & ſanguinem Chriſti nulli, ſecundum ſe, accipere licet. ibid.

IV. Dupliciter convenit corpus Chriſti manducare, & ſanguinem ejus bibere. ibid.

V. Quot modis Chriſti caro intelligatur. ibid.

VI. Credere in Chriſtum eſt manducare Chriſtum. ibid.

RUBRICA. XVII 272

De effectu hujus ſacramenti.

I. Non corpus, ſed animam fulcit panis vitæ æternæ. ibid.

II. Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis vivus. ibid.

III. Quod Chriſtus viſibiliter in ſacramentis, ſpiritaliter in veritate manducatur & bibitur. ibid.

IV. Quomodo ſpiritaliter corpus Chriſti ſit accipiendum. 272.
V. Spiritus ſanctus inviſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat. ibid.
VI. Dupliciter hoc ſacramentum intelligitur. 273
VII. Sacrificium altaris ſacramentum eſt unitatis. ibid.
VIII. Quod per ſumtionem corporis Chriſti in hoc ſacramento, unum efficimur ſpiritaliter cum Chriſto. ibid.
IX De eodem. ibid.

RUBRICA.XVIII ibid.
De figura hujus ſacramenti.
I. In ſanguine agni Chriſti ſanguis, qui nunc vere ſumitur, olim præfigurabatur. ibid.
II. Quomodo manna & aqua de petra ſint idem cum noſtro cibo. 274
III. De eodem. ibid.

RUBRICA.XIX ibid.
De modo exiſtendi Chriſtum in hoc ſacramento.
I. Quomodo per partes Chriſtus manducatur, & integer remanet. ibid.
II. Corpus Chriſti in ſingulis portionibus ſinguli totum accipiunt. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Quamvis quotidie manducetur Chriſtus, integer tamen permanet vivus. ibid.

RUBRICA.XX 275
De diviſione ſacramenti Euchariſtiæ.
I. Quare tres partes fiunt de corpore Chriſti. ibid.

RUBRICA.XXI ibid.
De repræſentatione dominicæ paſſionis in hoc ſacramento.
I. Dum hoſtia frangitur, paſſio Chriſti ad memoriam revocatur. ibid.
II. Quomodo Chriſtus ſemel ſit immolatus, & quomodo quotidie immoletur. ibid.
III. Quomodo Chriſtus ſemel ſit immolatus, & quomodo quotidie immoletur. ibid.
IV. Hoſtia, quæ ſemel oblata eſt, in recordationem ſuæ mortis quotidie offertur.

RUBRICA.XXII 276
De cuſtodia Euchariſtiæ.
I. Pro infirmantibus Euchariſtia ſemper debet eſſe parata. ibid.
II. Pœnitentia ejus, qui non bene ſacrificium cuſtodit. ibid.
III. Pœnitentia ejus, cujus negligentia aliquid de ſanguine ſtillat. ibid.
IV. Quæ ſit imponenda pœnitentia ei, qui ſacrificium evomit. ibid.

TITULUS.V ibid.
De ſacramento pœnitentiæ.

RUBRICA.I ibid.
De difinitione pœnitentiæ.
I. Quid ſit pœnitentia. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. 277

RUBRICA.II ibid.
De poſſibilitate peccandi poſt baptiſmum.
I. Hæreſis Joviniani fuit, baptizatos ex aqua & Spiritu ſancto non poſſe peccare criminaliter. ibid.
II. Confutatur multipliciter prædicta hæreſis. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 278
V. De eodem. ibid
VI. De eodem. ibid.
VII. Exemplis etiam veteris Teſtamenti prædicta hæreſis improbatur. ibid.
VIII. Item arguitur ex caſu diaboli. 279

RUBRICA.III ibid.
De poſſibilitate pœnitentiæ, & indulgentiam conſequendi de omni peccato.
I. Improbatur error negantium, indulgentiam dari pœnitentibus. 279
II. De eodem. ibid.
III. Da eodem. ibid.
IV. Quod homo per pœnitentiam indulgentiam poteſt a Deo ſuſcipere quorumcumque peccatorum. ibid.
V. De eodem. 280
VI. Argumentatio, quod non omni peccatori venia promittitur. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Reſponſio. ibid.
IX. Da aodem. 280

RUBRICA.IV 281
De pronitate Dei ad indulgendum pœnitentibus.
I. Liberaliſſimus eſt Deus ad indulgendum pœnitentibus. ibid.
II. De aodem. ibid.
III. Licet venia pœnitentibus ſit promiſſa, non tamen negligenter, ſed cum inſtantia eſt poſtulanda. ibid.

RUBRICA.V ibid.
De neceſſitate pœnitentiæ.
I. Neceſſaria eſt peccatoribus ad pœnitentia divinam gratiam conſequendam. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Da eodem. 282

RUBRICA.VI ibid.
De effectu & utilitate pœnitentiæ.
I. Per pœnitentiam pœnitens conſequitur veniam peccatorum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Per pœnitentiam quis efficitur de eccleſia. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Pœnitentia liberat a pœna peccati debita. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. 283
VIII. Pœnitentia revocat divinam ſententiam. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Pœnitentia facit reviviſcere bona per peccatum mortificata. ibid.
XII. Pœnitentia opera per peccatum ſordidata reddit Deo accepta. 284
XIII. Pœnitentia meretur gloriam æternam. ibid.
XIV. Pœnitentia reſtituit ad honorem, ſive dignitatem amiſſam. ibid.
XV. De eodem. ibid.
XVI. Pœnitentia reſtituit ad officia prima. ibid.
XVII. Pœnitentia facit hominem participem bonorum, quæ fuerint in eccleſia. 285
XVIII. Per pœnitentiam quicumque homo ſurgit ad majorem gratiam, quam habuit ante caſum. ibid.
XIX. De eodem. ibid.

RUBRICA.VII ibid.
De qualitate, & conditionibus decem ſalutaris pœnitentiæ.
I. Primo pœnitentia debet fieri intra unitatem eccleſiæ. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Pœnitentia debet aſſe feſtina. 286
IV. Pœnitentia debet habere ſpem veniæ. ibid.
V. Pœnitentia debet eſſe voluntaria. ibid.
VI. Pœnitentia debet eſſe lacrymoſa. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Pœnitentia debet eſſe debitis circumſtantiis veſtita. ibid.
IX. Pœnitentia debet eſſe integra, ut de omnibus peccatis ſimul fiat. 287
X. Pœnitentia debet eſſe, quantum ad actum interioris diſplicentiæ, habitualiter continua. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Pœnitentia debet eſſe vera, & non ficta. 288
XV. De aodem. ibid.
XVI. De eodem. idib.
XVII. De aodem. ibid.
XVIII. De eodem. ibid.
XIX. De eodem. ibid.
XX. De eodem. ibid.
XXI. De eodem. ibid.
XXII. De eodem. 289
XXIII. Sub qua intelligentia ſunt accipienda prædicta verba doctorum. ibid.
XXIV. Pœnitentia debet eſſe æqua & juſta, ſecundum proportionem peccatorum. ibid.
XXV. De eodem. ibid.

RUBRICA.VIII ibid.
De multiplici ſpecie pœnitentiæ.
I. De tripici ſpecie pœnitentiæ. ibid.
II. Alia diviſio pœnitentiæ. 290
III. Alia diviſio pœnitentiæ. 290.
IV. Alia diviſio pœnitentiæ. ibid.
V. Falſa eſt pœnitentia, quæ non ex diſplicentia peccati, ſed ex malevolentia animi procedit. ibid.
VI. Falſa aſt pœnitentia ejus, qui non emendat peccatum, quod commiſit. ibid.
VII. Falſa eſt pœnitentia, cum non de omnibus peccatis, ſed de uno ſolo, aut de aliquibus agitur. 291
VIII. Falſa eſt pœnitentia, quæ non ſecundum auctoritatem Patrum pro qualitate criminum ipſorum imponitur. ibid.
IX. Falſa eſt pœnitentia, cum res aliena, par quam contractum eſt peccatum, non reſtituitur. ibid.
X. Falſa eſt pœnitentia, quando de pœnitentia agitur pœnitentia. 292

RUBRICA.IX ibid.
De partibus pœnitentiæ.
I. Tres ſunt partes pœnitentiæ, ſcilicet contritio, confeſſio, & humilitas ſatiſfactionis. ibid.

RUBRICA.X ibid.
De tempore, quo agenda eſt pœnitentia.
I. Quod in vita ſola præſenti poteſt quis pœnitere. ibid.
II. Tempus pœnitentiæ aſt uſque ad ultimum articulum vitæ. ibid.
III. Pœnitentia, quæ differtur uſque ad ultimum vitæ, dubia eſt, & ſecuritatem non habet. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. 293

RUBRICA.XI ibid.
De iteratione pœnitentiæ.
I. Argumentatio contra eos, qui pœnitentiam negabant poſſe iterari. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 294
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. De aodem. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. 295.
XIV. De eodem. ibid.
XV. De eodem. ibid.
XVI. De eodem. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. De eodem. ibid.
XIX. De eodem. ibid.
XX. De eodem. ibid.
XXI. Reſpondetur ad auctoritates adductas in oppoſitum. 296.
XXII. De eodem. ibid.
XXIII. De eodem. ibid.
XXIV. Probatur, quod per pœnitentiam non ſemel tantum, ſed ſæpiſſime dimittuntur peccata. ibid.
XXIV. De eodem. 297.
XXV. De eodem. ibid.
XXVI. De eodem. ibid.
XXVII. De eodem. ibid.
XXVIII. Alia argumentatio prædictorum hæreticorum. ibid.
XXIX. Reſponſio. ibid.
XXX. Alia argumentatio. 298
XXXI. Reſponſio. ibid.
XXXII. De eodem. ibid.
XXXIII. De eodem. 299

RUBRICA.XII ibid.
A quibus verus pœnitens conſulitur abſtinere.
I. Conſulitur, ut pœnitens cohibeat ſe a multis. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Pœnitens negociationis lucra abjiciat. ibid.

RUBRICA.XIII ibid.
De difficultate congrue agendi pœnitentiam.
I. Difficulter agitur congrua pœnitentia. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA.XIV 300
De ſolemni pœnitentia.
I. Quod pœnitentia ſolemnis imponitur pro cri-

Digitized by Google

crimine publico & vulgatiſſimo, quod univerſam commoveat urbem. 300
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Pœnitentia ſolemnis non eſt imponenda clericis, niſi prius a ſuis ordinibus degradatis. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. 301
VII. Pœnitentia ſolemnis non eſt iteranda. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. Solemniter pœnitentes non debent ad ſacros ordines promoveri. ibid.
XI. Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Solemniter pœnitentes non debent militiam ſæcularem exercere. 302
XV. Decennio pœniteant qui poſt pœnitentiam ad ſæcularem militiam redeunt. ibid.
XVI. A communione ſuſpendantur qui poſt pœnitentiam ad ſæcularia redeunt. ibid.
XVII. Et qualitas criminum, & contritio pœnitentium in ſatisfactione imponenda a ſacerdote, conſideretur. ibid.
XVIII. Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur. ibid.
XIX. Eccleſiaſticum, non forenſe judicium pœnitentes expetant. 303
XX. Solemniter pœnitentes non debent communicare, niſi in articulo mortis. ibid.
XXI. De eodem. ibid.
XXII. De eodem. ibid.
RUBRICA. XV ibid.
De impœnitentia.
I. Impœnitentia eſt peccatum irremiſſibile. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. 304
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Impœnitentibus venia concedi non poteſt. ibid.
IX. Judas non vera pœnituit, cum deſperans ſe ſuſpendit. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. De eodem. 305
XII. Impœnitentia eſt maximum peccatorum. ibid.
XIII. Impœnitentes, tanquam ethnici habentur. ibid.
TITULUS. VI ibid.
De prima parte pœnitentiæ, ſeu de contritione.
RUBRICA. I ibid.
I. Quid ſit contritio. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De cauſis doloris contritionis.
I. Quare dolendum ſit de peccato commiſſo. ibid.
II. Dolendum eſt de peccatis, quia per peccatum de virtutibus homo ſe ſpoliat. 306
III. Dolendum eſt etiam, quia aliis occaſio, ſive exemplum fuit mali. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De neceſſitate contritionis peccatorum.
RUBRICA. IV ibid.
De qualitate contritionis.
RUBRICA. V ibid.
De utilitate contritionis.
I. Quod per contritionem ſine ſacramentali actuali confeſſione fiat remiſſio peccatorum. ibid.
II. De eodem. 307
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. 308
XIII. De eodem. ibid.
XIV. De eodem. ibid.
XV. De eodem. ibid.
XVI. De eodem. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. De eodem. 309
XIX. De eodem. ibid.
XX. De eodem. ibid.
XXI. De eodem. ibid.
XXII. De eodem. ibid.
XXIII. De eodem. ibid.
TITULUS. VII ibid.
De ſecunda parte pœnitentiæ, ſeu de confeſſione, quæ fit miniſtris eccleſiæ.
RUBRICA. I ibid.
De neceſſitate confeſſionis.
I. Ubi eſt taciturnitas confeſſionis, venia non eſt ſperanda criminis. ibid.
II. Argumenta, quod ſine confeſſione nullus conſequatur veniam peccatorum. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. De eodem. 311
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. De eodem. ibid.
XV. Reſpondetur ad auctoritates adductas, quod ſola contritione ſolverentur peccata. 312
XVI. De eodem. ibid.
XVII. Reſponſio ad rationes factas, quod contritioni ſine confeſſione venia daretur peccatorum: quæ militant, ſi de contritione loquantur, quæ annexum habet propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi ad arbitrium ſacerdotis. 3?1
XVIII. De eodem. ibid.
RUBRICA. II ibid.
I. De qualitate confeſſionis ſacramentalis. ibid.
II. Circumſtantiæ, peccatum aggravantes, ſunt confitendæ. ibid.
III. Confeſſio debet eſſe ore proprio facta. ibid.
IV. Confeſſio ſacramentalis debet eſſe ſecrete facta. 314
RUBRICA. III ibid.
De fructu ſive effectu confeſſionis.
I. Confeſſio animam purgat a peccatis. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De iteratione confeſſionis.
I. Non eſt neceſſarium ad ſalutem, peccata ſemel rite ſacerdoti confeſſa iterum confitari. ibid.
II. Utile eſt pœnitenti frequenter peccata ſua in conſpectu Dei confiteri. ibid.
III. Utile eſt, etiam pluribus ſacerdotibus peccata ſua confiteri. 315
RUBRICA. V ibid.
De miniſtro, cui confeſſio eſt facienda.
I. Solus ſacerdos ex officio eſt miniſter, cui confeſſio ſacramentalis eſt facienda. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Quod quærendus eſt diſcretus & peritus. ibid.
V. Confeſſor munere ſcientiæ debet pollere, & benevolus ac compatiens eſſe pœnitentibus. ibid.
VI. De eodem. 316
VII. Intimo caritatis affectu pœnitentem debemus ſuſcipere. ibid.
VIII. Melius eſt errare in miſericordia remittendi, quam in ſeveritate ulciſcendi. ibid.
IX. Sine perſonarum exceptione, imploranti, pœnitentia imponatur. ibid.
X. Sacerdos miniſter confeſſionis debet eſſe mundatus ab his vitiis, quæ in aliis deteſtatur. ibid.
XI. Confitendum eſt ſacerdoti, qui ab eccleſia non ſit ſeparatus. 317
XII. Confitendum eſt ſacerdoti meliori, quam poteſt. ibid.
XIII. In articulo neceſſitatis poteſt quis confiteri proximo ſuo non ſacerdoti. ibid.
XIV. Nullus ſacerdos audiat confeſſionem parochiani alterius, eo invito. ibid.
XV. Cuilibet ſacerdoti commiſſum (niſi pro ejus ignorantia) alter ſacerdos non ſuſcipiat ad pœnitentiam. ibid.
RUBRICA. VI 318
De clavibus eccleſiæ.
I. Solus Chriſtus auctoritative dimittit peccata. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Quod miniſterialem clavium poteſtatem Chriſtus dedit ſacerdotibus. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Soli ſacerdotes, in unitate eccleſiæ exiſtentes, habent uſum poteſtatis clavium. ibid.
VI. Merito ſe privari facit poteſtate clavium qui hanc injuſte exercet. ibid.
VII. De eodem. ibid.
RUBRICA. VII 319
De pœna ſacerdotis revelantis confeſſionem.
I. Deponitur ſacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præſumit. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De abſolutione ſive reconciliatione nulli deneganda eam petenti.
I. Quod abſolutio, ſeu reconciliatio nulli eſt deneganda, qui ſuis officio, aut indicio aliquo illam poſtulaverit. ibid.
II. Qui metu mortis reconciliatur, convaleſcens, ſine communione impleat pœnitentiam. ibid.
III. Reus eſt animarum presbyter, qui morientibus pœnitentiam abnegat. ibid.
IV. Pœnitentia morientibus non eſt deneganda. idid.
TITULUS. VIII 320
De ſatisfactione.
RUBRICA. I ibid.
Definitio ſatisfactionis.
I. Quid eſt ſatisfactio. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De neceſſitate ſatisfactionis.
I. Sine ſatisfactione, ſaltem habita in propoſito, culpa non deletur. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De quantitate, ſive menſura ſatisfactionis, imponenda pœnitentibus.
I. Quod ſecundum quantitatem delicti ſatiſfactio eſt imponenda. ibid.
II. Pro qualitate peccati pœnitentia eſt injungenda. ibid.
III. Tempus pœnitentiæ qualitatem ſequatur delicti. 321
IV. De eodem. ibid.
V. Quæ ſit falſa pœnitentia. ibid.
VI. Quod onus injungendæ ſatisfactionis pœnitentibus communiter relinquitur moderandum arbitrio præſidentium. ibid.
VII. Æqualitas criminum, & contritio pœnitentium in ſatisfactione a ſacerdote conſideretur. ibid.
VIII. Epiſcopi arbitrio pro qualitate peccati, pœnitentiæ diſtribuantur. ibid.
IX. Tempus & modus pœnitendi delinquentibus, præſidentium judicio imponatur. ibid.
X. Licet ſatisfactio injungenda, communiter arbitraria ſit, pro quibuſdam tamen culpis, menſuræ ejus ſunt a canone deſignatæ. ibid.
XI. Quare quondam ſeptennis pœnitentia imponebatur. ibid.
XII. Longior datur pœna ſatisfactoria, quam fuerat culpa. 322
RUBRICA. IV ibid.
De circumſtantiis ſatisfactionis.
I. Primo ſatisfactio debet eſſe humilis, & voluntaria. ibid.
II. Secundo ſatisfactio, ut ſit ſalutaris, debet eſſe in caritate facta. ibid.
III. De eodem. ibid.

IV. Ter-

Digitized by Google

IV. Tertio pœnitens legem diligat, iniquitatem odio habeat. 322
V. Quarto debet eſſe integra, ſcilicet de omnibus peccatis ſimul. ibid.
VI. Quinto ſatisfactionis onus cum gaudio & plena obedientia debet ſuſcipi. ibid.
RUBRICA. V. 323
De effectu ſive fructu ſatisfactionis.
I. Satisfactio curat præterita peccata, & præſervat a futuris. ibid.
II. Satisfactio meretur indulgentiam a Deo. ibid.
III. Satisfactio facta in peccato mortali, effectum ſuum conſequitur per pœnitentiam, remoto peccato. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
RUBRICA. VI 324
De partibus ſatisfactionis.
I. Satisfactionis partes ſunt tres, ſcilicet jejunium, oratio, & eleemoſyna. ibid.
II. Inter iſtas partes ſatisfactionis potior eſt eleemoſyna. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Satisfactio etiam fit per flagella, patienter tolerata, quibus pœnitentes quoque in hac vita percutiuntur. ibid.
RUBRICA. VII ibid.
De reſtitutione facienda.
I. Non fit vera pœnitentia, niſi reſtituatur res aliena. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De his, quibus non eſt imponenda ſatisfactio pro peccatis.
I. Quod infirmis, in periculo mortis exiſtentibus, non eſt imponenda ſatisfactio pro peccatis, ſed innoteſcenda tantum. ibid.
RUBRICA. IX 325
De publica ſatisfactione.
I. Pro publicis criminibus publica ſatisfactio eſt imponenda. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA. X ibid.
De ſatisfactione venialium.
I. Per orationem Dominicam ſatisfactio fit pro venialibus. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
TITULUS. IX 326
De Sacramento ordinis.
RUBRICA. I ibid.
De cauſa inſtitutionis diverſorum graduum, & ordinum in eccleſia.
I. Graduum, & ordinum diſtributio eccleſiaſticam unitatem conſervat. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De communi nomine eorum, qui in ordinibus eccleſiaſticis adminiſtrant in eccleſia.
I. Unde nomen eccleſiaſticorum graduum ſumatur. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De nominibus & merito ordinum eccleſiaſticorum.
RUBRICA. IV 328
De officiis ſingulorum ordinum.
I. De officio oſtiarii. ibid.
II. De officio exorciſtæ. ibid.
III. De officio acholythi. ibid.
IV. De officio pſalmiſtæ. ibid.
V. De officio lectoris. ibid.
VI. De officio ſubdiaconi. ibid.
VII. De officio diaconi. ibid.
VIII. De officio presbyteri. ibid.
IX. De officio epiſcopi. ibid.
RUBRICA. V 329
De Tonſura.
I. Clerici omnes debent portare tonſuram ſive coronam. ibid.
II. De eodem, & ne clerici comam nutriant. ibid.
III. Cogendi ſunt clerici tonſuram deferre. ibid.
IV. Excommunicandi ſunt clerici, contemnentes portare tonſuram. ibid.
V. A quo ſit inſtituta tonſura, & qualiter contemtum temporalium ſignet. ibid.
RUBRICA. VI 329
De ætate ordinandorum.
I. Quæ ætas temporis obſervanda ſit in ſingulis ordinibus. ibid.
II. De eodem. 330
III. Quod ordinandus in ſubdiaconum debet eſſe ætatis xx. annorum. ibid.
IV. Quod ordinandus ad diaconatum, debet eſſe ætatis xxv. annorum. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Quod in presbyterum ordinandus debet eſſe ætatis xxx. annorum. ibid.
VIII. Ante xxx. annos presbyter non ordinetur. ibid.
IX. Neceſſitate cogente, xxv. annorum presbyter ordinetur. ibid.
RUBRICA. VII 331
De qualitate ordinandorum.
I. Oportet ordinandos, maxime quibus regimen eccleſiarum committi debet, eſſe immunes a criminibus. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Oportet, ordinandum eſſe doctum, virtute præditum, non lucra terrena quærentem. ibid.
V. Qui digne ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur. ibid.
VI. Suſcipiens ordines debet re & nomine eſſe ſanctus. ibid.
RUBRICA. VIII 332
De pœna eorum, qui ordinant non habentis qualitatem ordinandorum.
I. Annoæ ſuſpenſioni ſubjaceat qui præter canonum formam aliquem ordinat. ibid.
II. Ad ſummum ſacerdotium non aſpiret qui divinis ſtipendiis non eſt eruditus. ibid.
III. Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. ibid.
IV. Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui a ſe ſcandalizantur. ibid.
V. Non ordinetur clericus ex pœnitentibus. ibid.
VI. Poſt baptiſma militantes, vel in foro decertantes, a ſacris ordinibus prohibeantur. 333
RUBRICA. IX ibid.
De examine ſive ſcrutinio in ordine faciendo.
I. Ante probationem nullus ordinetur clericus. ibid.
II. Qui ordinandi ſunt, quarta feria ad examinationem conveniant. ibid.
III. De his, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. 334
VI. Per quæ intervalla temporum ordinentur qui de monachis in clericatum eliguntur. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De quibus criminibus aut impedimentis examinandi ſunt ordinandi. ibid.
RUBRICA. X. 335
De voto caſtitatis adnexo ordinibus ſacris.
I. Non fiat ſubdiaconus qui ſe caſte victurum non promittit. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Caſte ſe victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. ibid.
IV. Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur. ibid.
V. Diaconi non prohibeantur a miniſterio pro nuptiis, ſi in ordinatione dicant, ſe continere non poſſe. ibid.
VI. De eodem. 336
RUBRICA. XI ibid.
De clericis furtive ſuſcipientibus ordines.
I. Prohibetur, ne quis furtive ordines ſuſcipiat: quod fit, cum clandeſtine extra conſcientiam ſui ſuperioris ſuſcipiuntur. ibid.
II. Promotus ad ordines minores, & ad ſacrum ſimul, quod eſt etiam furtive ordines ſumere, venit deponendus. ibid.
III. Epiſcopus ex certa ſcientia conferens minores ordines cum ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros ſimul venit deponendus. 336
IV. Epiſcopus ex negligentia ſimul præfata conferens debet privari poteſtate conferendi talem ordinem. ibid.
RUBRICA. XII ibid.
I. De tempore ordinis. ibid.
II. Presbyteri, & levitæ qua hora ordinentur. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 337
V. Presbyteri, & levitæ qua hora ordinentur. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Quare ordinationes ſummorum ſacerdotum, ſcilicet epiſcoporum, die Dominica fiant. ibid.
VIII. Quod mane Dominicæ diei, continuato jejunio, poſſit ſacer ordo conferri. ibid.
IX. De eodem. ibid.
RUBRICA. XIII ibid.
De vita, & modo conferendi ſingulis ordines.
I. Qualiter ordinatur epiſcopus. ibid.
II. Qualiter ordinatur presbyter. 338
III. Presbyter cum ordinatur, debet utroque humero ſtola muniri. ibid.
IV. Qualiter ordinetur diaconus. ibid.
V. Reſpondetur ad quæſtionem, qua quæritur, utrum in ordine diaconorum & presbyterorum manus debeant chriſmate inungi. ibid.
VI. Qualiter ordinetur ſubdiaconus. ibid.
VII. Qualiter ordinetur acholytus. ibid.
VIII. Qualiter exorciſta. ibid.
IX. Qualiter ordinetur lector. ibid.
X. Qualiter ordinetur oſtiarius. 339
XI. Qualiter pſalmiſta. ibid.
RUBRICA. XIV ibid.
De non per ſaltum, ſed gradatim ſuſcipiendis ordinibus.
I. Niſi per diſtinctos gradus quis ad ſacerdotium non aſpiret. ibid.
II. Quæ intervalla temporis ſingulis ſint obſervanda. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Ordinatus in presbyterum, prætermiſſo uno ordine de minoribus, non debet exequi officium ſuperioris ordinis, niſi primo ſuſcepto prætermiſſo. ibid.
TITULUS. X. ibid.
De non ordinandis.
RUBRICA. I ibid.
De non ordinandis notabilibus vitiis notatis.
I. Ordinandi non ſunt notabilibus vitiis maculati. ibid.
RUBRICA. II 341
De cupidis non ordinandis.
I. Avari ordinandi non ſunt. ibid.
II. Ratio prima, propter quam avarus prohibetur ordinari, quia nec cupiditate violari ſacerdotes oportet. ibid.
III. Secunda ratio, quia qui cupiditatem a ſe non abſcidit, bonorum auctori inhærere non valet. ibid.
IV. Ratio tertia, quia avarus omnium bona invadit, quorum neceſſitatibus ſubvenire debet. ibid.
V. Indoctus, terrena lucra quærens, vitiatus ordinari non debet. 342
RUBRICA. III ibid.
De bigamis non ordinandis.
I. Ordinandi non ſunt bigami. ibid.
II. Non peccat bigamus, ſed prærogativa ſacerdotis exuitur. ibid.
III. Secundis nuptiis poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens, ad ſacrum ordinem conſcendere non valet. ibid.
IV. Duarum matronarum maritus poſt baptiſma, clericus non ordinetur. ibid.
V. Qui virginem uxorem non duxerit, ad ſacros non accedat ordines. ibid.
VI. Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. 343
VII. Non fiat ſacerdos, cujus uxorem evidenter conſtat adulterium admiſiſſe. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma vi-

viduam duxerit uxorem, non admittatur ad clerum. 343

X. Qui ſecunda conjugia ſortitur, clericus non fiat. ibid.

XI. Spectaculis publicis mancipatam, vel ancillam ducens uxorem, diaconus non fiat. ibid.

XII. Inter lectores, vel oſtiarios deputetur ſubdiaconus ſecundam ducens uxorem. ibid.

XIII. Viduam ducens uxorem, ſubdiaconus fieri poteſt. ibid.

RUBRICA. IV 344

De neophytis ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt neophyti. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De ſervis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt ſervi, niſi a propriis dominis libertatem legitimam conſequantur. ibid.

II. De ſervili conditione ad ſacros ordines nullus accedat. ibid.

III. Poſt libertatis donum famuli eccleſiæ revocentur in clerum. ibid.

IV. Ad clericatum ſuſcipiantur qui, nullo obſequio retento, a dominis ſuis libertatem percipiunt. 345

V. Servus, ſi latenter irrepſerit ad ſacerdotium, peculii amiſſione mulctetur. ibid.

VI. Servus, clericus factus, ſervituti maneat obnoxius. ibid.

VII. Nec ad religioſæ vitæ propoſitum, nec ad clericatus officium, ſine dominorum conſenſu, ſervi admittantur. ibid.

RUBRICA. VI 346

De filiis presbyterorum aut illegitime natis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt illegitime nati ſine diſpenſatione ſuperioris. ibid.

II. Si religioſi inventi fuerint filii ſacerdotum, ordinentur. ibid.

III. Diſpenſat papa cum illegitime nato, ad epiſcopatum. ibid.

IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. VII ibid.

De ſolemniter pœnitentibus non ordinandis.

I. Non ſunt ordinandi ſolemniter pœnitentes. ibid.

II. Qui ad pœnitentiam agendam in monaſterio recluditur, presbyter non ordinetur. 347

III. Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

De curialibus non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt curiales. ibid.

II. De quibus laicis qui ad clericatum venire non poſſunt. ibid.

III. Non admittantur curiales ad clericatus officium. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Quare ſit conſtitutum, ne curiales ordinentur. ibid.

RUBRICA. IX 348

De homicidis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt homicidæ. ibid.

II. Ad majorem gradum provehi non poteſt clericus, qui paganum occiderit. ibid.

III. Qui defendendo ſe, paganum occiderit, ſacerdotali careat officio. ibid.

IV. Non promoveatur ad diaconatum qui poſt baptiſmum ad necandum accinctus fuerit. ibid.

RUBRICA. X ibid.

De corpore vitiatis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt, corpore vitiati, & maxime qui non caſu vitiati, ſed culpa ſua. ibid.

II. Qui ſemetipſum abſcidit, non ordinetur. 349

III. Non producantur ad clerum qui ſeipſos abſcindunt. ibid.

IV. Non eſt ordinandus qui partem digiti ſibi volens abſcidit. ibid.

V. Licite ordinatur epiſcopus qui per hominum inſidias eunuchizatur. ibid.

VI. Quod corpore vitiatus non ſua culpa, niſi timeatur de nimia deformitate, vel periculum ex nimia debilitate, non pellitur ab ordine. ibid.

VII. Non excluduntur a clero qui a medicis, vel a barbaris, vel dominis exſecantur. ibid.

VIII. Non prohibetur a ſacris ordinibus qui medicorum inciſione claudus efficitur. ibid.

IX. Non prohibetur a clero qui digitum caſu ſibi abſcidit. ibid.

X. Non ſunt præſtanda jura ſacerdotii, cui oculus erutus eſt. 350

RUBRICA. XI ibid.

De conjugatis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt conjugati. ibid.

II. In conjugium conſtitutus ad ſacerdotium aſſumi non debet. ibid.

III. Non ordinentur diaconi qui caſtitatem non profitentur. ibid.

RUBRICA. XII 351

De obligatis ad ratiocinia non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt ratiociniis obligati, ſicut ſunt tutores, curatores, & procuratores. ibid.

II. Sine patroni conſenſu non ordinetur qui cujuslibet patrocinio eſt obligatus. ibid.

RUBRICA. XIII ibid.

De infamibus non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt infames. ibid.

RUBRICA. XIV ibid.

De apoſtatis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt apoſtatæ. ibid.

RUBRICA. XV 352

De ſeditionariis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt ſeditionem facientes. ibid.

RUBRICA. XVI ibid.

De differentibus baptizari uſque ad ægritudinem, non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt adulti, qui baptizati diſtulerunt uſque ad ægritudinem. ibid.

RUBRICA. XVII ibid.

De peregrinis & ignotis non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt peregrini, & ignoti, ſive qui de alia diœceſi ſunt, ſine conſenſu proprii epiſcopi, aut papæ licentia. ibid.

II. Oſius epiſcopus dixit. ibid.

III. Clericus unius eccleſiæ in alia non ordinetur. ibid.

IV. Qui ſine ſui epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit ejus ordinatio. ibid.

V. Clericus unius eccleſiæ in alia non ordinetur. ibid.

VI. Apoſtolica permiſſione unius eccleſiæ clericus in altera valet ordinari. 353

RUBRICA. XVIII ibid.

De ambitioſis & importunis non ordinandis.

I. Importuni, & ambitioſi, ſi ſint, ordines ſunt ab eis repellendi. ibid.

RUBRICA. XIX ibid.

Ordinandi non ſunt involuntarii, aut inviti.

I. Punitur epiſcopus annua ſuſpenſione, qui, nulla cauſa exiſtente neceſſitatis, aut utilitatis eccleſiæ, invitum ordinare præſumit. ibid.

II. Nullus promoveatur invitus. ibid.

III. Privilegium amittit qui ſua poteſtate non legitime utitur. ibid.

IV. Punitur qui in caſu neceſſitatis ab epiſcopo promoveri contemnit. 354

V. De eodem. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. Non eſt invitus aliquis ad epiſcopatum vehendus. ibid.

VIII. De eodem. ibid.

IX. De eodem. ibid.

RUBRICA. XX ibid.

De his, qui ſunt minoris ætatis, non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt qui ſunt minoris ætatis. ibid.

RUBRICA. XXI ibid.

De lapſis poſt ſuſceptum ordinem, ad ſuperiores ordines non ordinandis.

I. Ordinandi non ſunt ad ordines ſuperiores qui poſt ſuſceptum ordinem lapſi ſunt. ibid.

II. Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pœnitentiam aliquis ad clericatum redeat. 355

RUBRICA. XXII ibid.

De arreptitiis vel epylepticis ad ſuperiores ordines non promovendis.

I. Ordinandi non ſunt arreptitii, vel epyleptici. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

RUBRICA. XXIII ibid.

De feminis non ordinandis.

I. Ordinandæ non ſunt feminæ.

II. Viduæ vel ſeniores, presbyteræ appellantur. 356

TITULUS. XI ibid.

De miniſtris ſacri ordinis.

RUBRICA. I ibid.

De his, qui poſſunt conferre omnes ordines, & qui nonniſi minores tantum.

I. Miniſter, a quo omnes ordines poſſint & debent regulariter conferri, eſt epiſcopus. ibid.

II. Epiſcopus ordines conferens, debet totam ordinationem complere. ibid.

III. Abbas, ſacerdos exiſtens, ſubditis ſuis in monaſterio ſuo conferre poteſt tonſuram & duos ordines minores. ibid.

IV. Epiſcopus neminem ordinare debet abſolutum, ſcilicet ſine titulo. ibid.

V. Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta. 357

RUBRICA. II ibid.

De epiſcopo non baptizato, & ordinante.

I. Epiſcopus non baptizatus nullos ordines conferre poteſt. ibid.

II. De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De epiſcopo non ordinato, & ordinante.

I. Epiſcopus non ordinatus in ſacerdotem, nullos ordines poteſt conferre, quia ordo ſacerdotalis videtur eſſe ſubſtantiale ordinis epiſcopalis. ibid.

II. Epiſcopus in ſacerdotem ordinatus, prætermiſſo aliquo alio ordine, non poteſt conferre ordinem, quem prætermiſit. ibid.

RUBRICA. IV 358

De epiſcopo ordinante clericos alterius diœceſis ſine licentia proprii epiſcopi.

I. Nullus epiſcopus debet ordinare clericos alterius diœceſis ſine licentia proprii epiſcopi, aut papæ. ibid.

II. In alterius eccleſia, niſi ea vacante, nulli liceat aliquid agere. ibid.

III. Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit, minime accedat epiſcopus. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Deponendus venit epiſcopus, qui alterius diœceſis clericos ordinat ſine conſenſu proprii epiſcopi. ibid.

VI. Sine dimiſſoriis literis in aliena eccleſia clericus non ordinetur. 359

VII. Ordinans clericum alienæ diœceſis ſuſpenditur per annum a celebratione miſſarum. ibid.

VIII. Ordinati ab alieno epiſcopo ſine licentia proprii epiſcopi, privantur communione. ibid.

IX. Clerici, ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati, a proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De epiſcopo, qui renunciavit dignitati epiſcopali, & ordines confert.

RUBRICA. VI ibid.

De epiſcopo hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, aut excommunicato, ſive interdicto, ordinante.

I. Ordinatio, ab epiſcopis hæreticis, ſchiſmaticis, ſimoniacis, ſuſpenſis, excommunicatis, interdictis, ſeu depoſitis, in forma eccleſiæ facta, licet ſit vera, quantum ad veritatem ſacramenti, eſt tamen irrita, quantum ad executionem. 360

II. Qui perfectionem ſpiritus non habent, ipſam dare non poſſunt. ibid.

III. Tan

III. Simoniacus per pravam manus impoſitionem, non conſecrationem, ſed damnationem præſtat. 360
IV. De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit, ſimoniacum eſſe. 361

RUBRICA. VII ibid.
De his, cum quibus diſpenſatur, & cum quibus non, ut executionem habeant ſuſceptorum ordinum ab hæreticis, ſchiſmaticis, ſimoniacis, & excommunicatis.

I. Poſſibilis eſt diſpenſatio in ordinibus, ſuſceptis ab hæreticis. ibid.
II. Diſpenſatur cum ordinatis ab hæreticis, qui coacti, ab eis ordines ſuſceperunt. ibid.
III. Diſpenſatur cum ordinato ab epiſcopo hæretico, ſi iterata ordinatione non fuerit maculatus. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Diſpenſatur cum ordinatis ab hæreticis, niſi in contemtum eccleſiæ & fidei ſe ab illis fecerint ordinari. 362
VI. Diſpenſatur cum ordinato ignoranter ſimoniacis. 363
VII. De illis, qui non ſimoniace a ſimoniacis ordinantur. ibid.
VIII. Non diſpenſatur cum eo, qui ſcienter ordines ſuſcipit a ſimoniaco. ibid.
IX. Diſpenſatur cum ordinato ex ignorantia ab hæretico, vel excommunicato; qui ordinem epiſcopalem recepit in eccleſia, ut adminiſtret in ordinibus ſuſceptis; ad ſuperiores vero promoveri non debet, niſi eſſet neceſſitas magna, & converſatio ſancta. ibid.
X. Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes invadunt, aliquos ordinare non poſſunt. ibid.
XI. Nunquam diſpenſatur cum eo, qui ſcienter ab hæretico ſuſcepit ordines, qui extra eccleſiam recepit ordinem epiſcopalem. ibid.

RUBRICA. VIII 364
De non iterandis ordinibus.

I. Non diſpenſatur cum ordinato, qui bis baptiſmum ſuſceperit. ibid.
II. De his, qui ignoranter bis baptizantur. ibid.

RUBRICA. IX ibid.
De non conferendis ordinibus per ſimoniam.

I. Inaniter ſacerdos dicitur qui ſimoniace ordinatur. ibid.
II. Anathematis ſententia damnatur qui ſimoniace ordinatur. ibid.
III. Damnetur epiſcopus, qui per pecuniam ordinat. ibid.
IV. A ſacerdotio ſit alienus qui per pecuniam ordinat, vel ordinatur. ibid.
V. Et qui dat, & qui accipit, ut ordines ſacri præſtentur, anathematizetur. 365

RUBRICA. X ibid.
De lapſis.

I. Inducitur per Gratianum patrum auctoritas, quod criminibus irretiti, a propriis ordinibus deiciantur. ibid.
II. Arguitur, quod lapſi, in ſuum ordinem reparari non poſſint. ibid.
III. Qui poſt ordinationem labitur, depoſitus remanebit. ibid.
IV. Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reparari valet. ibid.
V. Poſt peractum homicidium, ſacerdotale officium adminiſtrari non poteſt. ibid.
VI. Ad majorem gradum provehi non poteſt clericus, qui paganum occiderit. 366
VII. Qui defendendo ſe, paganum occiderit, ſacerdotali careat officio. ibid.
VIII. Qui homicidii facto aut præcepto, aut conſilio poſt baptiſmum fuerit conſcius, clericus non ordinetur. ibid.
IX. Epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen committens, cadat ab officio. ibid.
X. De ſacris ordinibus lapſi, reparari non poſſunt. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. Loco lapſi alius ordinandus eſt. ibid.
XIII. Qui poſt ordinationem in lapſum ceciderit, myſteria ſacra tractare non debet. 367
XIV. Arguitur in contrarium, & exemplis, & auctoritate probatur, quod lapſi poſt peractam pœnitentiam, proprios gradus poſſint adminiſtrare, & ad majores conſcendere. ibid.
XV. Clerici poſt lapſum, in ſuis ordinibus reparari poſſunt. ibid.
XVI. In priſtinum gradum poſt pœnitentiam ſacerdotes revocari poſſunt. 368
XVII. Lapſi reparari poſſunt. ibid.
XVIII. Poſt acerrimam pœnitentiam, lapſi reparentur. ibid.
XIX. De eodem. ibid.
XX. Poſt condignam pœnitentiam priſtina recipiat officia. ibid.
XXI. De eodem. ibid.
XXII. De eodem. ibid.
XXIII. Reparationis beneficium nonniſi poſt pœnitentiam debet concedi. ibid.
XXIV. Solvitur diverſitas, quæ videtur eſſe in dictis ſanctorum patrum, ubi oſtenditur qui ſint reparandi poſt lapſum, & qui non. 369
XXV. Replicatur contra hanc reſponſionem multipliciter. ibid.
XXVI. Difficile eſt poſt lapſum priſtinum gradum redire. 370
XXVII. Lapſus poſt pœnitentiam, altario tantummodo miniſtret. ibid.
XXVIII. De ſacerdotibus, diaconibus, vel laicis, qui idolis thurificant. ibid.
XXIX. Reſponſio ad auctoritates jam inductas, quæ innuere videntur, quod lapſi non veniunt reparandi. ibid.
XXX. Non poteſt reſtitui in ſacerdotium cujus manifeſtum fuerit crimen. 371
XXXI. Qui ſint poſt lapſum reparandi, vel qui non. ibid.

TITULUS. XII ibid.
De ſacramento extremæ unctionis.

RUBRICA. I ibid.
A quibus diſpenſari poteſt hoc ſacramentum.

I. A ſolis ſacerdotibus, ſive ſimplicibus, ſive epiſcopis, conferri poteſt extremæ unctionis ſacramentum. ibid.

RUBRICA. II ibid.
Quibus extrema unctio dari debeat.

I. Quod hoc ſacramentum extremæ unctionis non datur, niſi languidis, & pœnitentibus. ibid.

RUBRICA. III 372
Quæ ſit materia extremæ unctionis.

I. Materia hujus ſacramenti eſt oleum ſanctum, ab epiſcopo conſecratum. ibid.

RUBRICA. IV ibid.
Qualis ſit ejus effectus.

I. Effectus hujus ſacramenti principalis eſt quædam ſanatio, ſive medicatio contra defectus, quibus ſpiritualiter quis infirmatur. ibid.

TITULUS. XIII ibid.
De teſtamentis, & ultimis voluntatibus.

RUBRICA. I ibid.
De obſervanda ſemper ultima voluntate teſtatoris.

I. Ultima conſervari debet voluntas. ibid.
II. Non ſunt caſſandæ piæ voluntates defunctorum. ibid.
III. Teſtatoris arbitrium ſervari oportet. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Quæ monaſteriis ab epiſcopo conferuntur, revocari non debent. ibid.

RUBRICA. II 373
De executorum pœna, qui voluntati teſtatoris contravenerint, aut eam exequi negligunt.

I. Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſiis negant. ibid.
II. Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſiis negant. ibid.
III. Qui oblata eccleſiis, aut teſtamento relicta retinere præſumſerit, excommunicetur. ibid.
IV. Qui ſacris locis relicta, retinere contendit, ſacrilegium committit. ibid.

RUBRICA. III 373
De eo, quod ſemper Chriſto in teſtamento venit computandum.

I. Pro numero filiorum pars hereditatis Deo offeratur. ibid.

RUBRICA. IV ibid.
De his, qui teſtari non poſſunt.

I. Servus teſtamentum facere non poteſt. ibid.
II. Poſt monaſterii ingreſſum nulli relinquitur teſtandi licentia. 374
III. Poſt ingreſſum monaſterii, eidem monaſterio ſunt omnia conferenda. ibid.
IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. V ibid.
De quibus clerici teſtari poſſunt & de quibus non.

I. De rebus propriis vel acquiſitis epiſcopi heredibus ſuis relinquant. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Quomodo de rebus eccleſiæ ſacerdotibus teſtari liceat. 375
V. Prælatus de bonis eccleſiæ nihil poteſt in teſtamento relinquere. ibid.
VI. Quæ ante ſuam ordinationem, vel per hereditariam ſucceſſionem acquiſivit epiſcopus, cui vult, derelinquat. ibid.
VII. Quomodo poſſunt eſſe rata quæ de eccleſiæ proprietate teſtamento legantur. ibid.
VIII. Epiſcopus heredem non habens, non alium, quam eccleſiam heredem inſtituat. ibid.

TITULUS. XIV 376
De ſucceſſionibus ab inteſtato.

RUBRICA. I ibid.
Quis clerico inteſtato morienti ſuccedat.

I. Clerico inteſtato morienti in his bonis, quæ perſonæ intuitu obvenerunt, deficientibus cognatis, ſuccedat eccleſia. ibid.
II. De eodem. ibid.

TITULUS. XV ibid.
De ſepulturis.

RUBRICA. I ibid.
De eccleſiis, quæ jus habent tumulandi defunctos.

I. Jus ſepulturæ competit tam cathedralibus, quam parochialibus, ac religioſis locis, quibus jure, vel privilegio eſt conceſſum. ibid.
II. Ubi quiſque ſibi ſepulturam eligere debet. ibid.

RUBRICA. II 377
Apud quam eccleſiam debet quis ſepeliri.

I. Libere poteſt quis eligere ſibi ſepulturam ubicumque velit, dum tamen parochiali eccleſiæ legitima portio relinquatur. ibid.
II. Obiicitur primo, quod in ſepulturis parentum filii ſint collocandi. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Argumentum in contrarium. ibid.
V. Reſponſio ad iſta. ibid.
VI. Obiicitur ſecundo, quod propria temeritate, ſepulturam parentum relinquere non licet. 378
VII. Reſponſio ad iſta. ibid.
VIII. Intra eccleſiam tamen nullus ſepeliatur, niſi ſit emerita perſona. ibid.
IX. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.
De utilitate ſepeliendi locis ſacris.

I. Quare mortui juxta eccleſiam ſepeliantur. ibid.

RUBRICA. IV 379
De quibus proſit in eccleſia ſepeliri & quibus non.

I. A ſacris non juvantur poſt mortem quibus peccata dimiſſa non ſunt. ibid.
II. Quibus proſit in eccleſia ſepeliri.

RUBRICA. V ibid.
De his, quibus interdicitur ſepultura in eccleſia.

I. Paganis, & infidelibus interdicitur ſepultura. ibid.
II. De eccleſia, in qua fidelium, ſive infidelium cadavera ſepeliuntur. ibid.
III. Nulla fiat pro illis oratio, qui ſe ipſos interficiunt. ibid.
IV. Non eſt deneganda communio his, qui in

in patibulis ſuſpenduntur. 380

RUBRICA. VI ibid.

De nihil exigendo pro ſepultura.

I. Pro ſepultura nihil muneris eſt exigendum. ibid.

II. Etiam coacti, de ſepultura pretium non debemus accipere. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. 381

RUBRICA. VII ibid.

De triſtitia, quæ prohibetur, & quæ non, in morte amicorum.

I. Nec pro noſtra, nec pro morte aliorum triſtari debemus. ibid.

II. Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit. ibid.

III. Sub qua interpretatione accipienda ſunt jam dicta ſanctorum. ibid.

IV. Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent, de mortuis triſtari non debent. ibid.

V. De eodem. 382

RUBRICA. VIII ibid.

De mortuis, an ſciant quæ hic aguntur, vel non.

I. Mortui ex ſe neſciunt quæ hic geruntur. ibid.

TITULUS. XVI ibid.

De ſuffragiis fidelium defunctorum.

RUBRICA. I ibid.

De modis, quibus abſolvuntur, ſive adjuvantur animæ defunctorum.

I. Animæ mortuorum quatuor modis ſolvuntur. ibid.

RUBRICA. II 383

Quibus defunctis, & quibus non, proſunt orationes & eleemoſynæ viventium.

I. Qui mortui, & qui non, viventium ſacrificiis, & eleemoſynis adjuvantur. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. In pœnitentia defunctis, bona proſunt viventium. ibid.

IV. Objicitur contra. ibid.

V. Reſponſio. 384

RUBRICA. III. ibid.

De obſervantia certorum dierum, ſolita fieri in officiis mortuorum.

I. Quare certi dies in mortuorum commemoratione ſervantur. ibid.

LIBER. SECUNDUS 385

PARS. I ibid.

De Judiciis, & eorum partibus.

TITULUS. I ibid.

De Judicio divino.

RUBRICA. I ibid.

De univerſalitate divini judicii.

I. Omnia opera, tam manifeſta, quam ſecreta divino judicio ſubſunt. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. II 386

De rectitudine divini judicii.

I. Fruſtra ſpernitur ab homine, quem Deus juſtificat. ibid.

II De eodem. ibid.

III. Deus illos non punit in alia vita, qui in præſenti flagellis ejus puniti pœnitentiam egerunt. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Quæ ſunt venialia peccata, quæ poſt hanc vitam purgantur. ibid.

RUBRICA. III 387

De incomprehenſibilitate divini judicii.

I. De incomprehenſibilitate divinorum judiciorum circa prædeſtinationem electorum, & præſcientiam reproborum. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. IV 388

De certitudine, & infallibilitate.

I. Multi Dei judicio, cui omnia certiſſime videntur, ſunt damnati, qui ab hominibus non ſunt excluſi. ibid.

TITULUS. II ibid.

De judicio humano privato.

RUBRICA. I ibid.

De judicio privato diſcreto.

I. Judicium diſcretum homo exercet, quando ſeipſum judicat prius. ibid.

II. Primum noſmetipſos, deinde proximos debemus corrigere. ibid.

RUBRICA. II 388

De judicio temerario.

I. Temerarium judicium eſt quod oritur ex ſuſpicione, & damnabile eſt. ibid.

II. Chriſtum violat qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum credit. ibid.

III. Æternæ damnationis inveniet pœnam qui bonos, velut malos dicit. ibid.

IV. Non eſt curandum judicium hominum, ubi ſana eſt conſcientia. 389

V. De eodem. ibid.

VI. Quos conſcientia juſtificat, aliorum maledicta non timeant. ibid.

VII. Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus. ibid.

TITULUS. III 390

De judicio publico, & contentioſo.

RUBRICA. I ibid.

De cauſa inſtitutionis hujus judicii.

I. Ordo judiciarius ſtatutus eſt in republica in protectionem innocentiæ, & culpæ punitionem. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De perſonis, quas in ordinario judicio adeſſe oportet.

I. Quatuor genera perſonarum eſſe oportet in juditio ordinario. ibid.

II. Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non valet. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De loco judicii.

I. Locus judicis debet eſſe communis, & totus. ibid.

RUBRICA. IV 391

De gravitate & modeſtia ſervanda in judicio.

I. In loco cauſarum contentioſi locum non habent. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De tempore, in quo judicia interdicuntur.

I. Miniſtri eccleſiæ die Dominico cauſas non debent ventilare. ibid.

II. Solemnibus diebus & legitimorum jejuniorum, ſecularia placita non agantur. ibid.

III. De eodem. ibid.

RUBRICA. VI 392

De his, quæ ad judicium veniunt humanum.

I. Incerta, & dubie judicari non poſſunt. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Peccatum, quod judici tantum notum eſt, ab eo damnari non debet. ibid.

RUBRICA. VII 393

De ordine judiciario, quando ſervandus eſt, & quando non.

I. In cauſis dubiis, ſive criminibus occultis, ordo judiciarius ſemper ſervandus eſt. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt, quamvis ſententia divini judicii ſint condemnati. ibid.

IV. In criminibus notoriis, ſive cauſis manifeſtis judiciarius ordo non requiritur. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. Ordinem judiciarium manifeſta non deſiderat cauſa. ibid.

RUBRICA. VIII 394

De qualitatibus, quibus judicium, ut juſtum ſit, debet muniri.

I. Prima eſt, ut in eo, ſi cauſa dubia eſt, ordo judiciarius reſervetur. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Secunda qualitas, quod cum maturitate & gravitate fiat. ibid.

V. Non ſunt aliqua judicanda, niſi prius plena inquiſitione fuerint diſcuſſa. 395

VI. Tertia qualitas eſt, quod mixturam habeat pietatis cum rigore juſtitiæ. ibid.

VII. Juſte judicans miſericordiam cum juſtitia ſervat. 396

VIII. Qui remittit, & qui corripit, uterque miſeretur. 396

IX. Manſuetudo, & diſtrictio ab invicem non ſeparentur. ibid.

X. Qualitas quarta eſt, quod fiat cum veritate. ibid.

XI. Quinta qualitas eſt, quod non ad arbitrium, ſed ſuper leges, & authentica ſcripta, & allegata probata legitime, fiat. ibid.

XII. Ille de vita alterius judicet, qui non habet in ſeipſo, quod puniat. 397

RUBRICA. IX ibid.

De his, quibus pervertitur humanum judicium.

I. Quot modis humanum judicium pervertitur. ibid.

II. De gravitate peccati eorum, qui vel odio, vel amicitia, vel munere, vel metu, vel quolibet alio modo juditium pervertunt. ibid.

III. De his, qui metu poteſtatis veritatem occultant. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. De eodem. ibid.

RUBRICA. X 398

De judicio candentis ferri, aut aquæ & ſimilium.

I. Ferventis aquæ & candentis ferri judicium in eccleſia fieri prohibetur. ibid.

II. Quod beatus Gregorius Mennam epiſcopum juramento fecit purgari, prohibuitque, illum purgationis vulgaris lege purgari. ibid.

TITULUS. IV ibid.

De judicibus.

RUBRICA. I ibid.

De ratione nominis judicis.

I. Quæ ſit interpretatio nominis judicis. ibid.

RUBRICA. II 399

De vario genere judicum.

I. De duplici genere judicum. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De his, qui judices eſſe non poſſunt.

I. Infames perſonæ judices eſſe non debent. ibid.

II. Surdus, mutus, perpetuo furioſus, impubes etiam, & ſervus judices eſſe non poſſunt. ibid.

III. Qui inimici ſunt judices eſſe non poſſunt. ibid.

IV. Inferiores ſuperiorum judices eſſe non poſſunt. 400

V. De eodem. ibid.

VI. Inferiores majoribus nec benedicere, nec maledicere poſſunt. ibid.

VII. De eodem. ibid.

VIII. Majores a minoribus judicari non poſſunt. 401

IX. Minoris ſententia majores damnari non valent. ibid.

X. Laicus judex eſſe non poteſt clericorum. ibid.

XI. Apud judicem ſecularem nullus clericus conveniatur. ibid.

XII. Judex eſſe non valet qui eſt ſubditus alterius. ibid.

XIII. Nulli liceat aliarum provinciarum judicium expetere. ibid.

XIV. De eodem. 402

XV. Quot civitates unaquæque provincia habet. ibid.

XVI. Non aliorum, ſed primatus ſui judicio quiſque ſe ſubjiciat epiſcopus. ibid.

XVII. Quando epiſcopus parochianum alterius excommunicare valet. ibid.

XVIII. Non poteſt eſſe judex qui accuſator eſt, aut teſtis. ibid.

XIX. Non poteſt eſſe judex excommunicatus. ibid.

XX. Ad judicandum excommunicati non ſunt recipiendi. ibid.

XXI. Non poteſt eſſe judex hæreticus. ibid.

XXII. Non habeantur excommunicati qui ab hæreticis excommunicantur. ibid.

XXIII. Non poteſt clericus eſſe judex in cauſa ſanguinis. 403

XXIV. Non poteſt mulier judex eſſe. ibid.

RUBRICA. IV 401

De qualitatibus, quibus cognoſcuntur boni judices.

I. Prima qualitas eſt, ut ſit immunis ab eo peccato, quod in aliis condemnat. *ibid.*
II. Gravatus criminibus, aliena judicare non debet. *ibid.*
III. Primo noſmetipſos, deinde proximos debemus corrigere. *ibid.*
IV. Sacerdos ſua peccata primum, deinde aliena detergat. *ibid.*
V. Abſque Apoſtolicæ ſedis decreto extraneos judices adire non poſſumus. 404
VI. Secunda eſt, ut judex purus ſit, nec pretio nec favore corruptus. *ibid.*
VII. De his, qui aliquo modo judicium pervertunt. *ibid.*
VIII. Tertia eſt, ut in judice non ira, non furor, ſed ratio dominetur. *ibid.*
IX. Graviter delinquit qui ex ira ſententiam profert. *ibid.*
X. Ratio debet corrigere quod furore promulgatum fuerit. *ibid.*
XI. In dictandis ſententiis rectores nullo modo furore ducantur. *ibid.*
XII. Quarta eſt, ut recte etiam judicando, non temporalem, ſed æternam remunerationem expectet. 405
XIII. Judici juſtum judicium vendere non licet. *ibid.*
XIV. Quæ male acquiruntur, aliquando bene poſſunt expendi. *ibid.*
XV. Quinta eſt, ut nihil ex arbitrio ſuo faciat, ſed juxta leges & jura judicet omnia. *ibid.*
XVI. Sexta eſt, quod non ſit facilis ad credendum. *ibid.*
XVII. Non credatur quod certis judiciis non demonſtratur. 406

RUBRICA. V *ibid.*

De qualitatibus, quibus cognoſcuntur mali judices.

I. Prima qualitas, ſi judex ſit cupidus, quia talis cito vendit judicium. *ibid.*
II. Secunda eſt, ſi judex non ſit gravis in judicando, ut ante judicet, quam intelligat. *ibid.*
III. Tertia eſt, ſi judex non prævio ordine judiciario, ut prævenire debet, ad ſententiam procedit. *ibid.*
IV. Quarta eſt, quando vita judicis nec officio, nec loco convenit. *ibid.*

RUBRICA. VI *ibid.*

De gravitate peccati judicis injuſte judicantis.

I. De his, qui aliquo modo judicium pervertunt. *ibid.*
II. De his, qui metu poteſtatis veritatem occultant. *ibid.*

RUBRICA. VII 407

Quomodo judices dandi ſint.

I. Ad arbitrium rei dandi ſunt judices. *ibid.*

TITULUS. V *ibid.*

De judicibus arbitris.

RUBRICA. I *ibid.*

Qui ſint judices arbitri, & de duplici genere eorum.

I. Qui ſunt judices arbitri, & de duplici genere eorum. *ibid.*
II. De eodem. *ibid.*

RUBRICA. II *ibid.*

Qui eſſe poſſunt judices arbitri, & qui non.

I. Arbiter poteſt eſſe etiam qui non eſt integræ famæ. *ibid.*
II. Arbiter eſſe poteſt filius etiam in re patris.
III. Arbiter eſſe prohibetur in ea re, in qua ſecundum leges quis judex eſt ordinarius. *ibid.*
IV. Arbiter eſſe non poteſt ſervus, bene tamen libertinus. *ibid.*

RUBRICA III 408

Quod ab arbitris provocare non liceat.

I. A quibus judicibus provocare non licet. *ibid.*
II. A judicibus, qui eliguntur communi conſenſu partium, provocare licet. *ibid.*

TITULUS. VI 408

De foro competenti.

RUBRICA. I *ibid.*

Quod cauſæ quorumcumque regulariter audiendæ ſunt in proprio foro, ideſt coram tribunali proprii judicis.

I. Nonniſi in foro ſuo clericus audiatur. *ibid.*
II. De eodem. *ibid.*
III. Accuſatus, nonniſi in foro ſuo audiatur. *ibid.*
IV. De eodem. *ibid.*
V. Quot civitates unaquæque provincia habeat. *ibid.*
VI. Non aliorum, ſed primatus ſui judicio quiſque ſe ſubjiciat epiſcopus. *ibid.*
VII. De eodem. *ibid.*
VIII. Ad ſæcularia judicia nullus clericus eſt pertrahendus. 409
IX. A ſæculari judice clericus non eſt audiendus. *ibid.*
X. Nonniſi ad epiſcoporum judicium clericus devocetur. *ibid.*
XI. Ante civilem judicem ſacerdotes non accuſentur. *ibid.*
XII. Epiſcopo non permittente, apud ſæcularem judicem clericus pulſari non debet. *ibid.*
XIII. Fratres apud presbyteros judicentur. 410
XIV. Nullus clericus propter aliquam cauſam intret in curiam. *ibid.*
XV. Presbyter apud epiſcopum tantum judicari debet. *ibid.*
XVI. Clericus clericum ad publica judicia non pertrahat. *ibid.*
XVII. Qui cum clerico litigium habet, epiſcopum ipſius adeat. *ibid.*
XVIII. Clericus adverſus clericum negocium habens, ſæcularia judicia non exerceat. 411

RUBRICA. II *ibid.*

De pœna ejus, qui abſque juris licentia cauſam provocat ad alienum forum.

I. Excommunicetur catholicus, qui cauſam ſuam infidelium committit judicio. *ibid.*
II. Neque pro civili, neque pro criminali cauſa epiſcopus apud civilem judicem producatur. *ibid.*
III. Clericum ad civilem judicem producens clericus anathema ſit. *ibid.*
IV. Proprio privetur honore publici judicii ab Imperatore cognitionem poſtulans. *ibid.*
V. Sacerdotes a regibus ſunt honorandi, non judicandi. *ibid.*
VI. Qua pœna feriatur clericus clericum ad ſecularia judicia pertrahens. 412
VII. Clericus non accuſetur, niſi ante eccleſiaſticum judicem. *ibid.*

RUBRICA. III *ibid.*

De cauſis, quibus ſortitur quis aliud forum.

I. Primo ratione delicti. *ibid.*
II. Ratione domicilii. *ibid.*
III. Cum cauſa fidei agitur. *ibid.*
IV. Nec timore, nec pecuniis, nec potentum ſuffragio epiſcopi confirmetur electio. *ibid.*
V. Per appellationem. *ibid.*
VI. Cuique liceat ſacroſanctæ Sedis antiſtitis judicium eligere. 413
VII. De eodem. *ibid.*
VIII. Per deſignationem, aut juſſionem papæ. *ibid.*
IX. In cauſa, in qua epiſcopus deponendus veniret. *ibid.*
X. Ante Apoſtolicam cenſuram in cauſis epiſcoporum non eſt definitiva ferenda ſententia. *ibid.*
XI. In cauſa dubitabili, quæ, niſi in concilio, expediri non poteſt. *ibid.*
XII. Per conſenſum utriuſque partis. *ibid.*

RUBRICA. IV 414

De foro, quod expetendum ſit, ſi judices electi inter ſe diſcordaverint.

I. A quo ſit ferenda ſententia, in quam comprovinciales epiſcopi diſcordant. *ibid.*
II. Quando judices electi de ſententia diſcordes extiterint, de vicina provincia archiepiſcopus advocetur. *ibid.*

RUBRICA. V 414

De cauſis, quæ, etiamſi vertantur inter ſæculares, pertinent ad forum eccleſiaſticum.

I. In cauſis ſervorum, & ruſticorum Eccleſiæ. *ibid.*
II. Servi eccleſiarum publicis angariis non fatigentur. *ibid.*
II. Item in cauſis pœnitentium. *ibid.*
IV. Item in cauſis miſerabilium perſonarum. 415
V. De eodem. *ibid.*
VI. In cauſis viatorum, & peregrinorum. *ibid.*
VII. Communione privetur qui Romipetas, vel peregrinos, vel mercatores moleſtare præſumſerit. *ibid.*
III. Excommunicetur qui oratores, eccleſias, bona earum, perſonas eodem fugientes infeſtare præſumit. *ibid.*
IV. Qui oratoribus pauperibus arma noferentibus in malum obviaverit, excommunicetur. *ibid.*
V. Item cum agitur de crimine eccleſiaſtico. *ibid.*

RUBRICA. VI *ibid.*

De his, per quæ quis eximitur ab aliquo foro.

I. Apoſtolica auctoritas a juriſdictione archiepiſcopi epiſcopos valet eximere. *ibid.*

RUBRICA. VII 416

An aliquis poſſit renunciare proprio foro, puta clericus eccleſiaſtico, & alterius, ſcilicet ſæcularis, forum adire.

I. Clericus non poteſt renunciare foro eccleſiaſtico, ut adeat ſæculare, cum hoc ſit jus publicum. *ibid.*
II. De eodem. *ibid.*

TITULUS. VII *ibid.*

De advocatis, ſive poſtulandis.

RUBRICA. I *ibid.*

Quid ſit advocare.

I. Quid ſit advocare, ſive poſtulare. *ibid.*

RUBRICA. II 417

De his, quibus prohibetur advocatio.

I. Qui advocare non poſſunt in toto, vel in parte. *ibid.*
II. Advocare non poteſt qui catholicus non eſt. *ibid.*
III. De eodem. *ibid.*
IV. Advocare non poteſt qui pactus eſt de ſalario cum gravi damno litigatoris. *ibid.*
V. Prohibetur etiam advocare in cauſa, in qua judex, aut teſtis eſt. *ibid.*
VI. Prohibetur advocare clericus in criminali cauſa coram judicio ſæculari. 418
VII. Non debent agitare judicium ſanguinis qui ſacramentum Domini tractant. *ibid.*
VIII. Prohibetur ſacerdos, & quicumque, qui in ſacris ordinibus conſtituti fuerint, advocare coram judice ſæculari: coram vero judice eccleſiaſtico in cauſa propria, aut pro quibuslibet pauperibus, vel miſerabilibus perſonis bene poſſunt. *ibid.*
IX. De ſæcularibus negociis epiſcopus cognoſcere non debet. *ibid.*
X. Epiſcopus nec in cauſa propria, nec in cauſa eccleſiæ ſuæ advocare poteſt. *ibid.*
XI. Monachi ſine abbatis imperio non præſumant eccleſiaſtica celebrare myſteria, nec forenſis negocii ſuſceptores exiſtant. *ibid.*
XII. Sine teſtimonio abbatis ad clericatus officium monachi non eligantur. 419

RUBRICA. III *ibid.*

De pœna advocantium contra inhibitionem canonicam.

I. De eodem. *ibid.*

RUBRICA. IV *ibid.*

De obſervandis ad debite advocandum.

I. Primo advocatus obſervare debet modeſtiam, ut non procaciter, ſeu conviciando proponat. *ibid.*
II. Advocatus debet obſervare veritatem, ut non cavillationibus utatur litem poſtulando. *ibid.*
III. Debet legalitatem ſervare, ut cauſam, quam aſſumſit, quantum juſtitia per-

Digitized by Google

mittit, foveat, nihil de contingentibus omittendo. 419
IV. Debet ſervare moderationem in ſalario exigendo. 420

RUBRICA. V ibid.
De ſalaria advocatis debita.

I. Quod licitum ſit advocato patrocinium juſtum vendere. ibid.
II. Licet non conveniat profeſſis religioſis pro impenſis patrocinii munera accipere, clericis tamen in foro eccleſiaſtico licitum eſt. ibid.
III. De eodem. ibid.

TITULUS. VIII ibid.
De procuratoribus.
RUBRICA. I ibid.
Quis poteſt eſſe procurator, & quis non.

I. Infamis perſona procurator eſſe non poteſt. ibid.

RUBRICA. II ibid.
In quibus cauſis admittitur procurator, & in quibus non.

I. Licet in cauſis civilibus admittatur procurator ad cauſæ defenſionem, non tamen in criminalibus. ibid.
II. In omnibus cauſis, præterquam in criminibus, epiſcopi, & ſacerdotes per ſe advocationem habeant. ibid.
III. Quod in criminalibus ad allegandum cauſas abſentiæ bene admittitur procurator. 421
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. In crimine injuriarum admittitur, quod illuſtris perſona per procuratorem agat. ibid.

TITULUS. IX
De libelli oblatione.
RUBRICA. I ibid.
De forma conceptionis libellorum.

I. Forma conceptionis accuſatorii libelli. ibid.

RUBRICA. II 422
Quis debet libellum porrigere, & qua continere debeat.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.
In quibus cauſis locum habet.

I. Regulariter in omnibus cauſis arduis, in quibus ordinarie agitur, libellus locum habet. ibid.

RUBRICA. IV. ibid.
Quis ſit effectus oblati libelli.

I. Effectus libelli eſt rem litigioſam facere. ibid.

TITULUS. X ibid.
De mutuis petitionibus.
RUBRICA. I ibid.
De reconventione.

I. Quando locum habet, & quando non, reconventio, ſive mutua petitio. ibid.
II. De eodem. 423
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De ordine expediendi in judicio mutuas petitiones.

I. Quod quæſtio major, & potiſſime alteri præjudicialis poſthabet locum in judicis. ibid.

TITULUS. XI
De litis conteſtatione.
RUBRICA. I 424
De tempore, & ordine, quibus fieri debet litis conteſtatio.

I. Quomodo fieri debeat litis conteſtatio, & intra quod tempus facta valeat. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De effectibus litis conteſtationis.

I. Litis conteſtatio tollit dilatorias exceptiones declamatorias judicii. ibid.
II. Litis conteſtatio efficit, ut poſt eam judex recuſari non poſſit. ibid.

TITULUS. XII
Quod, lite non conteſtata, non procedatur ad teſtium depoſitionem, vel ad definitivam ſententiam.
RUBRICA. I 425
In quibus caſibus eſt hoc obſervandum, & in quibus non.

I. Regulariter, lite non conteſtata, non proceditur ad teſtium productionem, nec ad definitivam ſententiam, niſi ſit contumax. ibid.
II. Quæ in abſentes geruntur, omnino evacuentur. ibid.
III. Qui cauſæ negligit adeſſe, ſententia debet feriri. ibid.
IV. Abſens nec accuſari, nec judicari poteſt. ibid.
V. Altera parte abſente, definitiva non feratur ſententia. ibid.
VI. In abſentem non eſt ferenda ſententia. ibid.

TITULUS. XIII
De dilationibus.
RUBRICA. I 426
De multiplici genere dilationum, ſive induciarum.

I. Sunt induciæ, quæ dicuntur citatoriæ, quæ dantur veniendi ad judicem. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Vocatio ad ſynodum, ejus, qui impetitur, in ſcriptis & per ſpacium ſiet congruum. ibid.
IV. Quibus temporum ſpaciis reus vocetur ad cauſam. ibid.
V. Sunt induciæ, quæ dantur ante litis conteſtationem, & vocantur deliberatoriæ. ibid.
VI. De induciis præſtandis. ibid.
VII. Sunt induciæ poſt litis conteſtationem, quæ dicuntur reparatoriæ, & dantur utrique parti. ibid.
VIII. Sunt induciæ, quæ dicuntur reſtitutoriæ, quæ dabantur ſpoliatis, & tandem reſtitutis, infra quas a ſtrepitu judiciorum quieſcebant. 427
IX. Induciæ ſex menſium ejectis, vel expoliatis præbeantur. ibid.
X. Poſt reſtitutionem induciæ præſtandæ ſunt. ibid.
XI. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De moderatione temporis, & quantitatis induciarum.

I. Quot menſium induciæ præſtandæ ſint. ibid.
II. De induciis præſtandis. ibid.
III. De eodem. ibid.

TITULUS. XIV
De reſtitutione ſpoliatorum.
RUBRICA. I 428
De facienda plena reſtitutione quibuslibet ſpoliatis.

I. Expoliatis, vel ejectis omnia ſunt redintegranda. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Dejiciantur a clero, & infames ſiant qui loca expulſorum adulterina fœditate invaſerunt. 429
VI. Neque de conjugii fœdere, neque de adulterii crimine inter virum & uxorem judicium eſt agitandum. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De tempore, quo reſtitutia ſpoliatis facienda ſit ſcilicet ante litis ingreſſum.

I. Ante litem conteſtatam, poſſeſſori cuncta ſunt reſtituenda. ibid.
II. De eodem.
III. Nullus debet accuſari, dum ſuis rebus fuerit expoliatus. ibid.
IV. Non convocetur ad ſynodum, nec in aliquo judicari debet expoliatus. ibid.
V. De eodem. 430
VI. De eodem. ibid.
VII. Dum poſſeſſiones, vel res epiſcopi detinentur, aliquid ſibi objici non poteſt. ibid.
VIII. Ante litem conteſtatam violenter ablata reſtituantur. 430
IX. Ante reſtitutionem aliquis vocari non debet. ibid.

RUBRICA. III ibid.
In quibus caſibus ceſſat reſtitutio.

TITULUS. XV
De dolo, & contumacia.
RUBRICA. I 431
Quid ſit dolus, & contumacia.

I. Dolus eſt calliditas falſa, ſive machinatio arte verborum adhibita ad decipiendum proximum. ibid.
II. Contumacia eſt inobedientia, cum quis poſt trinam, vel unam peremtoriam vocatus coram judice, apparere contemnit. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De pœnis contra contumaces.

I. Excommunicetur qui judicibus ſuis obtemperare noluerit. ibid.
II. Pro his tribus criminibus quilibet communione privetur. 432
III. Qui cauſæ negligit adeſſe, ſententia debet feriri. ibid.
IV. Abſens nec accuſare, nec accuſari poteſt per alium. ibid.
V. De eodem. ibid.

TITULUS. XVI
Ut lite pendente nihil innovetur.
RUBRICA. UNICA ibid.
Propter quod lite pendente nihil ſit innovandum.

I. In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis eventum. ibid.
II. Ante tempus ſententiæ non licet clericis ab epiſcopo ſuo diſcedere. ibid.

TITULUS. XVII
De confeſſi,
RUBRICA. I ibid.
Cui confeſſia præjudicet.

I. Confeſſio præjudicat confitenti, & non alteri.
II. De eodem. 433

RUBRICA. II ibid.
Quæ confeſſio præjudicet.

I. Sola ſpontanea confeſſio præjudicat confitenti. ibid.
II. Miniſtrorum confeſſio non ſit extorta, ſed ſpontanea. ibid.

TITULUS. XVIII 434
De probationibus.
RUBRICA. I ibid.
Cui incumbat onus probationis.

I. Niſi actor probet quod intendit, reus abſolvetur. ibid.
II. Onus probationis reo non incumbit. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De ſex ſpeciebus probationis.

I. Prima per facti evidentiam, ut cum quis in crimine deprehenditur. ibid.
II. Secunda eſt, cum quid ita notorium eſt, ut nulla poſſit tergiverſatione celari. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Tertia eſt per famam. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Quarta eſt per præſumtionem. ibid.
VII. Quinta eſt per juramenti delationem. ibid.
VIII. Sexta eſt per inſtrumenta, quorum nomine etiam teſtes veniunt intelligendi. ibid.

TITULUS. XIX ibid.
De teſtibus, & atteſtationibus.
RUBRICA. I ibid.
Qui poſſunt eſſe teſtes, & qui non.

I. Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non valent qui ad ſacerdotium eligi prohibentur. ibid.
II. Infideles, apoſtatæ a fide teſtes eſſe non poſſunt contra fideles. 437
III. Conſanguinei & familiares adverſus extraneos teſtimonium non dicant. ibid.
IV. Nuper inimici, accuſatores vel teſtes eſſe non poſſunt. ibid.
V. Qui poſſunt eſſe accuſatores, vel teſtes. ibid.
VI. Infames, qui ad ſortilegos, & divinos concurrunt, nec accuſatores, nec te-

ſtes eſſe poſſunt. 437
VII. Familiares, ſuſpecti, de domo prodeuntes, non recipiantur in accuſatione. ibid.
VIII. Clericus non vocetur ad teſtimonium ejus cauſæ, cujus prius cognitionem ſuſcepit. ibid.
IX. Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum XIV. non pervenerint, teſtes eſſe non poſſunt. ibid.

RUBRICA. II 438
De numero teſtium, ſcilicet quot requirantur.

I. Unius vero teſtimonio regulariter non ſtatur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. In caſibus, in quibus dubitatur de baptiſmo, vel conſecratione eccleſiarum, ſtatur bene unius teſtimonio. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Duo teſtes legitimi regulariter ſufficiunt, in aliquibus autem caſibus plures requiruntur. ibid.
VI. Quot teſtibus convinci debeatur. ibid.
VII. Quot teſtibus epiſcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici ſint convincendi. 439
VIII. Epiſcopi nonniſi ſub LXXII. teſtibus condemnandi ſunt. ibid.

RUBRICA. III ibid.
De habenda conſideratione inter teſtes alia, & alia inter atteſtantes.

I. Honeſtioribus, & gravioribus teſtibus potius credendum eſt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. IV ibid.
Jurare debent teſtes.

I. Teſtes antequam teſtimonium perhibeant jurare debent. ibid.
II. Teſtes corporaliter præſtito ſacramento, teſtimonium dicant. ibid.
III. Item, quod non admiſceant falſum, nec aliquid de ſuo adiciant. ibid.

RUBRICA. V 440
De gravitate peccati, & pœna teſtantium contra veritatem.

I. De his, qui metu poteſtatis veritatem occultant. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Qui falſum teſtimonium dicunt, & veritatem pecunia negant, ſceleris Judæ participes fiunt. ibid.
VI. Veritatem prodit non ſolum qui pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam qui veritatem non libere prædicat. ibid.
VII. De eodem. ibid.

TITULUS. XX 441
De teſtibus cogendis, vel non.

RUBRICA. UNICA ibid.
Qui ſint cogendi ad teſtandum.

I. In civilibus negociis poteſt quilibet cogi ad perhibendum teſtimonium veritati. ibid.
II. Clerici, ubi veritas per ſæculares perſonas legitimas manifeſtari non poſſet, per ſuum epiſcopum cogi poſſunt ad teſtandum. ibid.

TITULUS. XXI ibid.
De jurejurando.

RUBRICA. I ibid.
De licita præſtatione Juramenti.

I. Juramentum pro fœdere pacis eſt faciendum. ibid.
II. Perjurare peccatum eſt, non jurare. ibid.
III. In neceſſariis verum jurare non eſt peccatum. ibid.
IV. Non prohibet Deus jurare. 442
V. Juramentum accipere non prohibemur. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De cauſis inſtitutionis juramenti inter homines.

I. Cauſa introductionis juramenti eſt infirmitas dubitantium, ſive non credentium verbo ſimplici perſuadentis bonum. ibid.
II. Nec tamquam bonum appetendum, nec tamquam malum, juramentum eſt evitandum. 442
III. Jurare non eſt peccatum. ibid.
IV. Juratio non eſt peccatum. 443
V. Cauſa introductionis juramenti eſt deteſtatio idolorum, ſive evitatio idololatriæ. ibid.
VI. Infirmis jurare conceditur. ibid.

RUBRICA III ibid.
De caſibus, in quibus licitum eſt jurare.

I. Primo pro pacis fœdere. ibid.
II. Secundo pro infamiæ purgatione. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Tertio pro fide recta ſervanda. 444
V. Pro reverentia, & obedientia præſtanda. ibid.
VI. Pro veritate inquirenda. ibid.
VII. In conficiendis inſtrumentis ſacerdotes ad teſtimonium non vocentur. ibid.
VIII. Pro damno dato, vel dando. ibid.

RUBRICA. IV ibid.
De his, qui non admittuntur ad jurandum.

I. Ante rationabiles annos aliqui non cogantur jurare. ibid.
II. Ante XIV. annos nullus jurare cogatur. ibid.
III. Juramentum a ſacerdotibus non eſt exigendum. 445
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Si presbyter contra laicum, vel laicus contra clericum querimoniam habet. ibid.
VII. Cuiquam laico clericus nihil jurare præſumat. ibid.
VIII. Ad innocentiæ ſuæ aſſertionem clerici jurare debent. ibid.

RUBRICA. V ibid.
De forma, ſive modo tenendo in jurando.

I. Licet per creaturam jurare quandoque licite concedatur, per caput tamen ejus, aut per capillum jurans, quaſi Deum blaſphemans, merito punitur. ibid.
II. Per creaturas ſecundum ſe jurandum non eſt. ibid.
III. Excommunicetur clericus, per creaturas pertinaciter jurans. 446
IV. Quod per aliquas chartulas, in quantum in eis veritas divina manifeſtatur, jurare permittitur. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Licet uti fide ejus, qui, ut eam ſervet, per dæmonia jurat. ibid.
VII. De eodem. ibid.

RUBRICA. VI ibid.
De comitibus juramenti, ut recte fiat.

I. Tria exiguntur, ut juramentum recte fiat. ibid.
II. De eodem. 447

RUBRICA. VII ibid.
De intelligentia, ſub qua accipiendum eſt juramentum, an ſcilicet ad intentionem jurantis vel recipientis.

I. Juramentum cum dolo jurantis, ſecundum ſanum intellectum ejus, cui juratur, eſt accipiendum. ibid.
II. Perjurus eſt qui ſuper lapidem falſum jurat. ibid.
III. Apud Deum verba noſtra non ex ore, ſed ex corde procedunt. ibid.
IV. Inter juramentum, & locutionem fidelium nulla debet eſſe differentia. ibid.
V. Antequam aliquis juret, pejerat, ſi ſe contra conſcientiam jurare parat. ibid.
VI. De eodem. ibid.

RUBRICA. VIII 448.
De ritu obſervando in præſtando juramento.

I. Propter reverentiam, nonniſi a jejunis præſtanda ſunt juramenta. ibid.
II. Quibus temporibus jurare prohibemur. ibid.

RUBRICA. IX ibid.
De illicitis juramentis non obſervandis.

I. Aliquando non expedit promiſſum ſolvere ſacramentum. ibid.
II. Pietas fuit, quod David Nabal, ſicut juraverat, non occidit. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Non eſt ſervandum juramentum, quo malum incaute promittitur. ibid.
V. De duobus malis minus eligi oportet. 449
VI. Tolerabilius eſt juramentum non implere, quam quod turpe eſt, facere. ibid.
VII. Incommutabilis Deus quandoque ſua mutat ſtatuta. ibid.
VIII. Sapientis eſt quod male loquitur, revocare. ibid.
IX. Non omnia promiſſa ſunt ſolvenda. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Juramentum, quo malum incaute promittitur, non eſt obſervandum. ibid.
XII. Temeritas emendatur, cum incaute ſolvitur definitio. 450
XIII. Illicitum juramentum non eſt ſervandum. ibid.
XIV. Non ſerventur juramenta, quæ fuerint contra divina mandata. ibid.
XV. De eodem. ibid.
XVI. De eodem. ibid.
XVII. Non eſt appellanda fides, quæ ad peccatum faciendum admittitur. ibid.
XVIII. Si propterea fides non ſervatur, ut redeatur ad bonum, non ideo violatur. ibid.
XIX. De eodem. 451
XX. De quodam Hubaldo, qui juravit, ſe non miniſtraturum neceſſaria matri & fratribus. ibid.
XXI. Licet autem juramenta illicita ſervanda non ſint, aliqua tamen ſervanda ſunt, quæ ſcilicet prius ignorabantur eſſe illicita. ibid.
XXII. De eodem. ibid.
XXIII. De eodem. 452

RUBRICA. X ibid.
De perjurantibus.

I. Quando quis perjurare dicitur. Perjurat enim qui aliter facturus eſt, quam promiſit. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eo, qui jurat falſum, quod putat verum. ibid.

RUBRICA. XI ibid.
De pœnitentia, & pœna perjurantibus debita.

I. Male jurans pœnitentiam agat. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Pœnitentia ejus, qui in manu epiſcopi, aut in cruce conſecrata perjurat. 453
IV. Qua pœna ſit feriendus qui neceſſitate coactus perjurat. ibid.
V. Qui perjurat, & alios perjurare facit, qua pœnitentia ſit feriendus. ibid.

RUBRICA. XII ibid.
De compellentibus alios ad perjurandum.

I. Qui perjurare compellit, & qui compellitur, perjurus habetur. ibid.
II. Homicidam vincit qui ſciens ad perjurium homines compellit. ibid.
III. Non peccat qui juramentum exigit ab eo, quem neſcit falſum jurare. ibid.
IV. Uſque ad exitum vitæ non communicet qui alios ad perjuria trahit. ibid.
V. Cui ſit indicandum falſum, quod ab aliquo juratur. ibid.

TITULUS. XXII 454
De exceptionibus.

RUBRICA UNICA ibid.

I. Quo tempore exceptio dilatoria opponi & probari debet, & peremtoria conſtari. ibid.

TITULUS. XXIII ibid.
De præſcriptionibus.

RUBRICA. I ibid.
De præſcriptionum introductione.

I. De varia cauſa introductionis præſcriptionum. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De his, quæ requiruntur ad præſcriptionem.

I. Requiritur in præſcriptione bona fides. ibid.
II. Non eſt adultera virgo, quæ neſciens, viro nubit alieno. ibid.
III. Requiritur in præſcriptione poſſeſſio non interrupta. ibid.

RU-

RUBRICA . III 455
De ſpeciebus præſcriptionum.
I. Eſt præſcriptio longævi temporis, quæ eſt X. annorum inter præſentes, & XX. inter abſentes. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Eſt præſcriptio longiſſimi temporis, ſcilicet XXX. vel. XL. aut centum annorum. ibid.

RUBRICA . IV 456
De temporis ſpacio, quo præſcriptio inducitur.
I. Præſcriptio XXX. annorum currit contra privatas perſonas, & etiam olim contra eccleſias. ibid.
II. Ruſticanæ parochiæ apud epiſcopos, qui eas poſſident, a XXX. annis, ſine violentia, permaneant immobiles. ibid.
III. Diœceſes XXX. annis ab epiſcopis poſſeſſæ, immobiles permaneant. ibid.
IV. Territorii poſſeſſio conventum non adimit. ibid.
V. Tricennalis poſſeſſio intra unam provinciam ſervari debet. ibid.
VI. Spacia, quæ definita fuerint, tempore præſcribi non poſſunt. ibid.
VII. Repeti non poſſunt, quæ XXX. annis quiete poſſidentur. 457
VIII. Vita irrite diſponentis non poterit pertinere ad tricennium temporis. ibid.
IX. Hodie contra eccleſiam, ſive loca religioſa non militat præſcriptio niſi XL. annorum. ibid.
X. Tricennio temporis aliquid monachi præſcribere non valent. ibid.
XI. Quadraginta annorum præſcriptio religioſis domibus conceditur. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Privilegia Romanæ eccleſiæ nonniſi centum annorum præſcriptione tolluntur. ibid.

RUBRICA . V 458
De rebus, quæ præſcribi non poſſunt.
I. Status parochiarum nec præſumtione, nec temporis præſcriptione mutari poteſt. ibid.
II. Limitis poſſeſſio præſcribi non poteſt. ibid.
III. Privilegia per XXX. annos poſſeſſa, immobilia ſervari debent. ibid.
IV. Quæ in beneficiis poſſidentur, præſcribi non poſſunt. ibid.
V. Quæ humanitatis intuitu aliquibus præſtantur, præſcribi non poſſunt. ibid.
VI. Temporis præſcriptio non obiicitur, ubi hoſtilitatis metus intervenerit. 459
VII. Temporis non currit præſcriptio, ubi furor hoſtilitatis incumbit. ibid.

TITULUS . XXIV ibid.
De ſententia, & re judicanda.

RUBRICA . I ibid.
De forma, & modo, quo ſententia proferenda eſt.
I. Non præcipitanter, ſed cum gravitate ſententia proferenda eſt. ibid.
II. Res dubia non eſt definienda certa ſententia. 460
III. In dictandis ſententiis rectores nullo modo furore ducantur. ibid.
IV. Sententia debet ſcriptis proferri. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Sententia debet proferri præmiſſo ordine judiciario. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Sententia proferri debet præſentibus partibus, & per contumaciam abſentibus. ibid.
IX. Reo abſente accuſator non audiatur. ibid.
X. Abſens nec accuſari, nec judicari poteſt. ibid.
XI. Altera parte abſente, definitiva non feratur ſententia. 461
XII. In abſentem non eſt ferenda ſententia. ibid.

RUBRICA . II ibid.
De his, quæ ſententiam invalidant.
I. Caſus, in quibus non eſt neceſſaria appellatio. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. 461
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.

RUBRICA . III ibid.
Quibus ex cauſis ſententia aliquando dicitur injuſta.
I. Injuſta dicitur ſententia, lata in criminoſum, quæ non zelo juſtitiæ, ſed ira aut odii livore profertur. ibid.
II. De eodem. 462
III. Sententia juſta non eſt, quæ eſt pro pretio extorta. ibid.
IV. Injuſta eſt ſententia lata in criminoſum ira, ſive odii livore, non zelo juſtitiæ. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Injuſta ſententia eſt, quæ de incertis datur. ibid.

RUBRICA . IV ibid.
De retractatione iniquæ ſententiæ.
I. Viribus caret ſententia injuſte prolata. ibid.

RURICA . V ibid.
De tenenda omnino ſententia rite prolata.
I. Quod concordi ſententia comprovincialium emanaverit, immobiliter permaneat. ibid.
II. Epiſcopus, qui ab epiſcopis ſuæ provinciæ, conſonam reportaverit ſententiam, ab aliis judicari non poterit. 463
III. Vincula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda ibid.
IV. Excommunicetur qui judicibus ſuis obtemperare noluerit. ibid.

RUBRICA . VI ibid.

TITULUS . XXV ibid.
De appellationibus.

RUBRICA . I ibid.
Quid eſt appellatio.
I. Appellatio eſt remedium, quo cauſa viriata ſublevatur. ibid.

RUBRICA . II ibid.
De appellantibus.
I. Quis poteſt appellare. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. 464
IV. De eodem. ibid.
V. Quod appellatio facta ab initio prodeſt etiam aliis in eodem crimine condemnatis. ibid.

RUBRICA . III ibid.
Ad quam poſſit appellari.
I. A minori ad majus tribunal appellatur. ibid.
II. Primatis, aut univerſalis eccleſiæ ſedem appellet qui gravatur a proprio metropolitano. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Ad Romanam ſedem indiſtincte appellatur. 465

RUBRICA . IV ibid.
I. A quibus non eſt appellandum. ibid.
II. A quibus Judicibus provocare non licet. ibid.
III. Ab executore ſententiæ, niſi modum excedat, appellari non poteſt. ibid.
IV. Non licet appellari ab eis, ad quos provocatum fuerit. ibid.

RUBRICA . V ibid.
De tempore appellationis, & executionis ejuſdem.
I. Quod ante datam ſententiam, vel poſt, appellari poteſt. idid.
II. Non denegetur appellatio ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinavit. ibid.
III. Ante datam ſententiam licet alicui appellare. ibid.
IV. Poſt datam ſententiam intra quod tempus quiſque appellare debeat. ibid.
V. Intra X. dies appellationis remedium conceditur. 466
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. Quod appellatione pendente, nihil ſit innovandum. ibid.
XI. De eodem. ibid.

RUBRICA . VI 467
Quoties licitum ſit appellare.
I. Tertio in una & eadem cauſa ſub eiſdem capitulis, appellare non licet. ibid.

RUBRICA . VII 467
De forma appellationis.

RUBRICA . VIII ibid.
De literis dimiſſoriis.
I. A quo appellatur ad quem appellatum fuerit, dimiſſoriæ literæ dirigantur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 468

RUBRICA . IX ibid.
De libertate deſiſtendi ab appellatione.
I. Appellans libertatem habet deſiſtendi ab appellatione. ibid.

RUBRICA . X ibid.
De non deferentibus appellationem.
I. De cauſa appellationis cognoſcere non licet, niſi ei, ad quem appellatur. ibid.
II. Judicia appellantium ab eis ſunt audienda, ad quos appellatur. ibid.
III. De Remenſi archiepiſcopo, qui Romanam ſedem appellantem auſus eſt judicare. 469
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.

RUBRICA . XI ibid.
De injuſte & fruſtra appellantibus.
I. De his, qui cauſa dilationis appellant. ibid.
II. Injuſte appellans, omnino puniendus eſt. ibid.
III. Cum poſſeſſor appellat, dum eventus cauſæ dubius eſt, poſſeſſionis fructus ſequeſtrentur. ibid.

RUBRICA . XII ibid.
De his, quorum appellatio non recipitur.
I. Nec contumacis in abſentia condemnati, nec notorii malefactoris recipitur appellatio. ibid.
II. Propter plura facinora condemnatus, ſi a majori appellaverit, præmiſſis aliis, recipienda eſt appellatio; ſi vero a minori, non. 470

PARS . II . LIBRI . II ibid.
De contractibus humanis.

TITULUS . I ibid.
De precariis.

RUBRICA . I ibid.
De forma & modo, quo precariæ fieri debeant.
I. Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter debeant. ibid.
II. Precariæ cum fiunt, ſunt in ſcripta redigendæ, ne retentione diuturna præjudicium eccleſiæ generetur. ibid.

RUBRICA . II 471
De tempore, quo precariæ renovandæ veniant.
I. Precariæ de quinquennio in quinquennium debent renovari. ibid.

RUBRICA . III ibid.
De revocatione precariarum, irrationabiliter factarum.
I. Precariæ, irrationabiliter factæ, ſunt revocandæ. ibid.
II. Reſcindantur precariæ & commutationes, ab invaſoribus factæ. ibid.

TITULUS . II ibid.
De emtione, & venditione.

RUBRICA . I ibid.
De his, quæ in emtione, & venditione damnantur.
I. Turpe lucrum ſequitur qui minus emit, ut pluris vendat. ibid.

RUBRICA . II ibid.
Quibus perſonis maxime prohibetur ſtudium emendi vilius, & vendendi carius.
I. Qui volunt eſſe in clero, a ſtudio negociationis abſtineant. ibid.
II. Alienetur a clero, uſuras, aut ſuperabundantiam exigens. 472

TITULUS . III ibid.
De rerum permutatione.

RUBRICA . I ibid.
De auctoritate, qua permutationes eccleſiarum aut monaſteriorum fieri poſſunt.
I. Nulli liceat in ſuum jus monaſterium convertere, ſed alii tantum ad ordinandum illud tradere valeat. ibid.
II. Epiſcopi & fratrum conſilio monaſterium

ad

ad meliorandum alii ſupponere quiſquam non prohibetur. 472

RUBRICA. II ibid.

De cauſa, propter quam permutationes fieri poſſunt.

III. Quibus ex cauſis loca ſanctorum mutanda ſunt. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De auctoritate, qua perſonarum, ſcilicet prælatorum, mutationes fieri poſſunt.

RUBRICA. IV ibid.

De cauſis, in quibus convenienter hujuſmodi mutationes fiunt.

II. De eodem. 473

III. De eodem. ibid.

TITULUS. IV ibid.

De bello.

RUBRICA. I ibid.

An militare, ſive bellare ſit licitum.

I. Arguitur, quod bellare, ſive ulciſci non liceat. ibid.

II. Bella carnalia bellorum ſpiritualium figuram gerunt. ibid.

III. Præcepta patientiæ virtute animi, non oſtentatione corporis ſervanda ſunt. 474

IV. In bellicis armis multi poſſunt placere Deo. ibid.

RUBRICA. II 475

De his, quæ in bello commendabilia ſunt, & quæ reprehenſibilia.

I. Quæ obſervanda in bello ſunt. ibid.

II. Quæ ſunt in bello jure reprehendenda. ibid.

III. Militare non eſt peccatum. ibid.

IV. Pacata ſunt bella, quæ geruntur, ut mali coerceantur, & boni ſubleventur. ibid.

RUBRICA. III 476

De inſidiis: an illis uti liceat in bello.

I. Nihil ad juſtitiam intereſt ſive aperte, ſive ex inſidiis aliquis pugnet. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De juſto bello. Quod dicatur juſtum bellum.

I. Quid ſit juſtum bellum. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Innoxius tranſitus filiis Iſrael negabatur, atque ideo juſta bella gerebant. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De injuria ſociorum licite armis propulſanda.

I. Juſtitia plenus eſt qui patriam bello tuetur a barbaris. ibid.

II. Qui a ſocio non repellit injuriam, ſimilis eſt ei, qui facit. ibid.

III. Malorum impietati favet qui ei obviare ceſſat. 477

IV. Non ſunt immunes a ſcelere qui non liberant eos, quos poſſunt a facto liberare. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De merito & præmio eorum, qui pro defenſione eccleſiæ bella ſuſcipiunt.

I. In certamine, quod contra infideles geritur, quiſquis moritur, cæleſte regnum meretur. ibid.

II. Cæleſte regnum a Deo conſequitur qui pro Chriſtianorum defenſione moritur. ibid.

RUBRICA. VII ibid.

De perſonis, quibus bellum in propria perſona prohibetur.

I. Epiſcopis aut clericis, in ſacro ordine conſtitutis, non convenit aliqua auctoritate bellum in propria perſona facere. ibid.

II. De eodem. 478

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Epiſcopi non debent occupari negociis militaribus. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

Quod liceat clericis pro defenſione fidei aut eccleſiæ exhortari fideles ad bellum.

I. Oſtenditur multis exemplis, quod licet ſacerdotibus non conveniat arma accipere ad bellandum, convenit tamen eis alios ad accipiendum arma in oppreſſorum defenſionem, & inimicorum Dei, & eccleſiæ impugnationem, exhortari. ibid.

II. Ultor ſui gregis papa debet eſſe; ac præcipuus adjutor. ibid.

III. Contra Langobardos precibus Hadriani papæ Carolus ſuſcepit bellum. 478

IV. Beatus Gregorius quoſdam hortatur, ut milites congregent, & contra hoſtes viriliter arma parent. 479

V. De eodem. ibid.

VI. In mortem cujuslibet hominis, epiſcopi ſe immiſcere formident. ibid.

RUBRICA. IX ibid.

De tempore belli.

I. Neceſſitate inſtante, omni tempore licitum eſt bellare. ibid.

TITULUS. V 480

De treugis, & pace.

RUBRICA. I ibid.

De gravitate peccati non habentium pacem cum proximis.

I. Corripiatur qui rixas & contentiones amat. ibid.

II. Diſſidentium fratrum oblationes in eccleſia non recipiantur. ibid.

III. Extra eccleſiam eſſe probatur qui pacem cum proximo non habet. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De pœna nolentium proximis ſuis reconciliari.

I. A cœtu alienentur fidelium qui ad concordiam redire contemnunt. ibid.

II. Inediis maceretur acerrimis qui fratri ſuo reconciliari noluerit. ibid.

III. Expellendi ſunt a communione fidelium, qui ſibi invicem reconciliari nolunt. ibid.

RUBRICA. III 481

De diligentia habenda per prælatos ponendi treugas, ſive pacem inter diſcordantes.

I. Clerici diſcordantes revocentur, vel dejiciantur. ibid.

II. Diſſidentes epiſcopi ad concordiam redire cogantur. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De pœna non ſervantium treugas, a prælatis Eccleſiæ conſtitutas.

I. Frangentes treugas, a prælatis eccleſiæ conſtitutas, excommunicentur. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De tempore, quo regulariter treugæ ſervandæ ſunt, id eſt a bello ceſſandum.

I. Neceſſitate inſtante & quadrageſimalibus diebus bellum inire licet. ibid.

TITULUS. VI ibid.

De pactis.

RUBRICA. I ibid.

De obſervatione pactorum, id eſt quæ obſervanda ſint, & quæ non.

I. Pacta contra bonos mores vel leges, aut honeſtas conſuetudines obſervanda non ſunt. ibid.

II. Pacta licita & honeſta ſunt obſervanda. 482

RUBRICA. II ibid.

De his, in quibus pacta prohibentur fieri.

I. In collatione rerum ſpiritualium pacta fieri non debent. ibid.

LIBER. III 483

De vita & honeſtate clericorum.

PARS. I ibid.

De vita & honeſtate omnium fidelium cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant.

TITULUS. I ibid.

De vita & honeſtate omnium clericorum.

RUBRICA. I ibid.

De congruentia, qua clerici ſanctitate vitæ & converſationis honeſtate debent ceteris præpollere.

I. Quod clericus ſingularis vitæ ſanctimonia debeat pollere, ipſa interpretatio vocabuli aperte demonſtrat. ibid.

II. Hoc oſtenditur ex officio magiſterii; unde pro grado ſui officii quemque meliorem eſſe oportet. 484

III. De eodem. ibid.

IV. Ex eminentia gradus & dignitatis clerici debent laicis honeſtate vitæ præcellere. ibid.

V. Corrumpitur, & ad terram ſacerdotum trahitur, niſi legaliter & juſte ſervetur. ibid.

RUBRICA. II 484

In quibus conſiſtit honeſtas clericorum.

I. Primo exigit honeſtas clericorum, ut comam non nutriant, ſed tonſuram capitis in modum ſphæræ portent. ibid.

II. Secundo conſiſtit honeſtas clericorum etiam in exterioribus, ſcilicet in decenti habitu & ornatu veſtimentorum, & hujuſmodi. ibid.

III. Corrigantur clerici, qui unguentis, & claris veſtibus & fulgidis laſciviunt. ibid.

IV. Clerici ſive in itinere ambulent, ſive alibi degant, congruis ſibi veſtibus utantur. 485

V. De eodem. ibid.

VI. Extra domos ſine proprio ornatu ſacerdotes non appareant. ibid.

VII. De eodem. ibid.

VIII. Tertio conſiſtit honeſtas clericorum in gravitate inceſſus. ibid.

IX. De eodem. ibid.

X. Quarto conſiſtit honeſtas clericorum in modeſtia & ſobrietate cibi & potus. 486

XI. Diaconus, presbyter & epiſcopus ebrietati & aleæ deſervientes, niſi deſierint, deponantur. ibid.

XII. Triginta diebus a communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit. ibid.

XIII. Presbyteri, qui ſimul conveniunt, ebrietatem & commeſſationes summopere vitent. ibid.

XIV. De confertis nec convivia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licet. ibid.

XV. De eodem. ibid.

XVI. Quinto conſiſtit honeſtas clericorum, in ſacris ordinibus exiſtentium, in munditia vitæ, ſive in continentia caſtitatis. ibid.

XVII. Sacerdotibus ſemper caſtitas præcipitur. 487

XVIII. Qui divinis ſacramentis deſerviunt, continentes eſſe oportet. ibid.

XIX. Sacerdotes & Levitæ ſuis non miſceantur uxoribus. ibid.

XX. Miniſtris altaris, epiſcopis & presbyteris eadem lex continentiæ eſt. ibid.

XXI. Sexto conſiſtit honeſtas clericorum in contemtu terrenorum, & amore divinorum. ibid.

XXII. Nihil præter Deum habeat qui in ejus ſortem eligitur. ibid.

XXIII. Clericis ac Deo devotis nec cauſas agere, nec aliquid proprium habere licet. ibid.

XXIV. Septimo exigit clericorum honeſtas, ut in collegiatis eccleſiis clerici communem vitam, manducando & bibendo juxta eccleſiam ducant. 488

XXV. Juxta eccleſiam clericorum clauſtra conſtruantur. ibid.

XXVI. In atrio eccleſiæ non ponantur, niſi ædificia clericorum. ibid.

XXVII. Clerici nil proprium poſſideant. ibid.

XXVIII. Octavo conſiſtit honeſtas clericorum, quod horas ſtatutas ſive officium divinum debitis temporibus devote perſolvant. 489

XXIX. Sine officii detrimento, artificiolo clericus neceſſarium quærat. ibid.

XXX. De eodem. ibid.

XXXI. De eodem. ibid.

XXXII. De eodem. ibid.

XXXIII. Nono conſiſtit honeſtas clericorum in hoc, quod clerici tabernas non ingrediantur. ibid.

XXXIV. Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergaſterium habere voluerit. ibid.

XXXV. Clerici, niſi neceſſitate compulſi, tabernas non ingrediantur. ibid.

XXXVI. Chriſtiani ex ſymbolis convivia non celebrent. ibid.

XXXVII. De eodem. 490

XXXVIII. Decimo honeſtas clericorum exigit, ut ſemper in eorum conviviis & menſæ benedictio, & ſacræ ſcripturæ lectio ſit. ibid.

XXXIX. De eodem. ibid.

XL. Sa-

Digitized by Google

XL. Sacrarum ſcripturarum lectio ſacerdotalibus conviviis ſemper admiſceatur. 490
XLI. Undecimum exigit honeſtas clericorum, ut ſtudio litterarum intendant & maxime divinarum. ibid.
XLII. Inſcientia ſacerdotum nec excuſatione eſt digna, nec venia. ibid.
XLIII. Canones non licet ſacerdotibus ignorare. ibid.
XLIV. Quæ ſacerdotibus neceſſaria ad diſcendum ſint. ibid.
XLV. Reprehenduntur ſacerdotes, qui, omiſſis Evangeliis, legunt comœdias. ibid.
XLVI. Duodecimo exigit clericorum honeſtas, ut negociis ſæcularibus non implicentur. 491
XLVII. De eodem. ibid.
XLVIII. Sæcularium negociorum procurationem clerici non ſuſcipiant. ibid.
XLIX. Non licet clericis moliciis & ſæcularibus rebus obligari. ibid.
L. Sæcularibus negociis clerici non alligentur. ibid.
LI. De eodem. ibid.
LII. Qui commmetantur in clero, turpibus non deſerviant lucris. ibid.
LIII. De eodem. 492
LIV. De eodem. ibid.
LV. In ſacris ordinibus conſtituti, ſæcularem curam adſumere non debent. ibid.
LVI. Ratiocinitatum cauſas clericus non debet adſumere. ibid.
LVII. Fugiendus eſt clericus negociator. ibid.
LVIII. Clerico negociari non licet. ibid.
LIX. De eodem. 493
LX. De eodem. ibid.
LXI. De eodem. ibid.
LXII. De eodem. 494
LXIII. Nomine careat ſacerdotis qui Dei miniſtros a ſuis avocat officiis. ibid.
LXIV. Decimotertio conſiſtit honeſtas clericorum, quod non interſint ſpectaculis & nuptiarum conviviis. ibid.
LXV. De eodem. ibid.
LXVI. Quilibet clerici ſpectaculis intereſſe non debent. ibid.
LXVII. Decimoquarto honeſtas clericorum conſiſtit in hoc, quod non arma militia ſive ſæcularia portent. ibid.
LXVIII. De eodem. ibid.
LXIX. De eodem. ibid.
LXX. Pro clerico, qui in bello aut in rixa moritur, oblatio non offeratur. 495
LXXI. Gradu amiſſo, in monaſterio trudantur clerici voluntarie arma ſumentes. ibid.
LXXII. Proprii gradus amiſſione mulctentur militaria arma clerici ferentes. ibid.
LXXIII. Decimoquinto conſiſtit clericorum honeſtas, ut eorum converſatio ita ſanctimonia reſplendeat, ut nihil in ea reprehenſione dignum ſit. ibid.

RUBRICA. III ibid.
De periculo damnationis, quod clerici incurrunt, ſi vita & honeſtate non fulgeant.
I. Corripitur, & ad terram trahitur ſacerdotium, niſi legaliter & juſte ſervetur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Gratia, non locus animam ſalvat. 496
IV. De eodem. ibid.
V. Non eſt vere ſacerdos omnis, qui vocatur ſacerdos. ibid.

RUBRICA. IV ibid.
De cohabitatione clericorum cum mulieribus.
I. Non habitent cum clericis mulieres, niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Presbyter uxorem ſuam, quaſi ſororem ſuam, diligat, & quaſi hoſtem fugiat. ibid.
IV. Matronarum domicilia frequentans deponatur. ibid.
V. Simul cum mulieribus habitare ſacerdotibus non licet. ibid.
V. De eodem. 497
VI. De eodem. 497
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Venundentur ab epiſcopo quæ appetunt illicita clericorum conſortia. 498
XII. Non habeant feminæ cum clericis, niſi quas neceſſitudo excuſet. ibid.
XIII. Epiſcopus provideat, ne occaſione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines ſocientur. ibid.

RUBRICA. V ibid.
De clericis fornicariis, qualiter puniantur in honore, officiis & in beneficiis, in concubinis & in filiis.
I. In ſacris ordinibus conſtituti non ducant uxores, & ſi duxerint, ſeparentur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Presbyter ducens uxorem, ab ordine deponatur. ibid.
IV. Excludendi ſunt a ſuorum graduum dignitate ſubdiaconi, & deinceps, ſi continentes eſſe nolunt. ibid.
V. De quodam epiſcopo, qui ante ſui epiſcopatus apicem concubinam habuit. ibid.
V. Officio, vel beneficio privetur presbyter, vel diaconus, uxorem ſuſcipiens, vel ſuſceptam retinens. 499
IV. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Matronarum domicilia frequentans deponatur. ibid.
IX. Clericus adulteraſſe convictus aut confeſſus, in monaſterio recludatur. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. In crimine captus presbyter vel diaconus, deponatur, ſed non communione privetur. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. Non ingrediantur eccleſiam presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi, qui in fornicationis crimine jacent. 500
XIV. Concubinæ clericorum vendi vel in ſervitutem redigi debent. ibid.
XV. Venundentur ab epiſcopo quæ appetunt illicita clericorum conſortia. ibid.
XVI. Ex miniſteriis eccleſiæ geniti, in ſervitutem ejuſdem devocentur. ibid.
XVII. Non audiatur miſſa presbyteri, concubinam habentis. ibid.
XVIII. Non audienda miſſa eſt a presbytero qui concubinam habet. ibid.

RUBRICA. VI ibid.
De clericis conjugatis.
I. Clerici in minoribus ordinibus conſtituti uxores ducere poſſunt. ibid.
II. Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. 501
III. Clerici in ſacris ordinibus conſtituti uxores ducere non poſſunt. ibid.
IV. De eodem. ibid.

TITULUS. II ibid.
De vita & honeſtate epiſcoporum, ſive prælatorum.

RUBRICA. I ibid.
De rationibus convenientiæ, quod epiſcopi ſive prælati debeant vita ſanctitate & honeſtate converſationis reſpondere.
I. Prima ratio, quia dignitas non facit epiſcopum, ſed vita. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Secunda ratio, quia qui ſuſceptum officium non adminiſtrat, non eſt epiſcopus, ſed canis impudicus. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.

RUBRICA. II 502
In quibus conſiſtit honeſtas epiſcoporum ſive prælatorum.
I. Primo in ſufficientia literarum ad eruditionem aliorum. ibid.
II. Secundo conſiſtit honeſtas prælatorum in religioſæ vitæ exemplaritate. ibid.
III. Tertio in continuo ſtudio lectionis & meditationis ſacrarum ſcripturarum. ibid.
IV. Libros gentilium non legat epiſcopus. ibid.
V. Reprehenduntur ſacerdotes, qui, omiſſis Evangeliis, legunt comœdias. 502
VI. Sacram ſcripturam, non grammaticam, debet exponere epiſcopus. ibid.
VII. Quarta pertinet ad honeſtatem epiſcoporum ſive prælatorum, ut doctrinæ populi & prædicationi divini verbi inſiſtant. 503
VIII. Æternæ damnationis pœnam incurrit prædicator, qui ſemen divini verbi non ſpargit. ibid.
IX. Quinto in fuga occupationum ſæcularium ſive terrenarum, & in vacatione divinorum. ibid.
X. In his, quæ ad communis vitæ uſum pertinent, laici ſibi invicem operam dant. ibid.
XI. Sexto conſiſtit zelo religionis, & correctione vitiorum in ſubditis ſuis. ibid.
XII. Suſpendatur ab officio clericorum fornicationi conſentiens epiſcopus. ibid.
XIII. Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. 504
XIV. Homines ſunt diligendi, peccata odio habenda. ibid.
XV. Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. ibid.
XVI. Septimo pertinet ad honeſtatem prælatorum, ut non ſint negligentes in officio ſuo, ſed ut vigilem curam habeant de ſubditis ſuis. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. Cum augmento honoris cura ſollicitudinis augetur. ibid.
XIX. Quod officium epiſcopale ſollicite eſt adimplendum. ibid.
XX. Populus judicabit epiſcopum ſui officia non agentem. ibid.
XXI. Ut in infeſtatione malorum epiſcopus gregem ſibi commiſſum non derelinquat. ibid.
XXII. In perſecutionibus epiſcopus eccleſiam non deſerat. ibid.
XXIII. Nono conſiſtit honeſtas epiſcoporum ut epiſcopus non celebret ſolemniter in diœceſi aliena ſine licentia diœceſani. 505
XXIV. Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit, minime accedat epiſcopus. ibid.
XXV. Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim. ibid.
XXVI. De eodem. ibid.
XXVII. Decimo conſiſtit honeſtas prælatorum in humilitate veſtimentorum, ciborum, & converſationis cum ſuo clero. ibid.
XXVIII. Epiſcopi & clerici invicem ſibi honorem exhibeant. ibid.
XXIX. Epiſcopus non dominum, ſed collegam ſe presbyterorum cognoſcat. 506
XXX. Undecimo exigit honeſtas prælatorum, ut prælatus venationes & familiaritates immoderatas conſanguineorum evitet. ibid.
XXXI. Duodecimo pertinet ad honeſtatem prælatorum, ut ſint compatientes peccantibus, manſueti ac benigni miſeris & infirmis. ibid.
XXXII. Vere juſtus miſeris compatitur, delinquentibus indignatur. ibid.
XXXIII. Peccantes manſuetudine vocentur, non auſteritate abiiciantur. ibid.
XXXIV. Decimo tertio pertinet ad honeſtatem prælatorum, ut liberales ſint erga neceſſitatem patientes, pauperibus & oppreſſis ſollicite providendo. ibid.
XXXV. Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi. 507
XXXVI. Non parietes templi ornare, ſed pauperibus providere gloria epiſcopi eſt. ibid.
XXXVII. Decimoquarto exigit prælatorum ſive epiſcoporum honeſtas, conſilio & auxilio procurare pacem, & manutenere. ibid.
XXXVIII. De eodem. ibid.
XXXIX. De eodem. ibid.
XL. Decimoquinto exigit honeſtas epiſcoporum, ut res eccleſiæ cum timore Dei ad utilitatem diſpenſentur. ibid.
XLI. De eodem. ibid.

XLII. De-

Digitized by Google

XLII. Decimoſexto pertinet ad honeſtatem epiſcoporum, ut diebus ſolemnibus interſint officio eccleſiæ ſuæ. 508

XLIII. Decimoſeptimo exigit epiſcoporum honeſtas, ut maturos familiares & religioſos viros habeat cubicularios. ibid.

XLIV. Pravos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet. ibid.

XLV. Viros boni teſtimonii ſemper epiſcopi ſecum habeant. ibid.

XLVI. Decimo octavo pertinet ad honeſtatem epiſcoporum, ut ſuarum habitationum domos habeant prope eccleſiam. ibid.

RUBRICA. III ibid.

Vitæ probitas neceſſaria in ſacerdotibus.

I. Non ordines, ſed vitæ merita nos Deo commendant. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Honor adeptus cedit prælatis male viventibus in damnationem. 509

TITULUS. III ibid.

De vita & honeſtate papæ.

RUBRICA. I ibid.

De neceſſitate bene & honeſte vivendi, quam habet papa.

I. Eminentia dignitatis papæ non licentiam male vivendi tribuit, ſed neceſſitatem, ut ſancte & honeſte vivat. ibid.

II. Filii ſanctorum ſunt qui exercent opera eorum. ibid.

III. Non loca vel ordines, ſed merita nos Deo conjungunt. ibid.

RUBRICA. II 510

In quibus conſiſtit honeſtas papæ.

II. Item pertinet ad honeſtatem papæ, ut non lucris temporalibus incumbat, ſed quæ ſunt Jeſu Chriſti, principaliter quærat. ibid.

III. Pertinet ad honeſtatem papæ firmam, inviolatamque fidem & profeſſionem ſervare & defendere. ibid.

IV. Profitetur Pelagius papa tomum ſui deceſſoris ſe per omnia ſervare. ibid.

V. Item pertinet ad honeſtatem papæ, ut fidei zelator & bellator fortis obviet & reſiſtat erroribus. ibid.

VI. Non prodeſt, ſuo errore non pollui qui alieno conſentit. ibid.

VII. Qui non occurrit, conſentit. 511

VIII. Conſentire convincitur qui, cum poſſit, perverſis negligit obviare. ibid.

IX. Pertinet ad honeſtatem papæ zelus ad augmentum religionis Chriſtianæ. ibid.

X. Pertinet ad honeſtatem papæ, ut malorum & adulantium laudibus non glorietur. ibid.

XI. Ad honeſtatem papæ convenit, ut pervigili cauſa gregem dominicum paſcat. ibid.

XII. Pertinet ad honeſtatem papæ obſervare canones univerſorum conciliorum. ibid.

XIII. Papæ honeſtas exigit, ut ſanctorum patrum decreta, ſive univerſalis eccleſiæ ſtatuta non tranſgrediatur. ibid.

XIV. Pertinet ad honeſtatem papæ, ut prædeceſſorum decreta obſervet. ibid.

XV. Statuta deceſſorum Apoſtolicorum Apoſtolicus deſtruere non debet. 512

XVI. Sibi injuriam facit Apoſtolicus, qui fratrum ſuorum jura perturbat. ibid.

XVII. Pertinet ad honeſtatem papæ, ut privilegia eccleſiarum illæſa ſerventur. ibid.

XVIII. Privilegia eccleſiarum Apoſtolicus debet ſervare illæſa. ibid.

XIX. Pertinet ad honeſtatem papæ non dare privilegium uni eccleſiæ in damnum alterius. ibid.

XX. Metropolitani jus dignitatis traditæ ſibi antiquitus, intemeratum obtineant. ibid.

XXI. Privilegia metropolitanorum inconcuſſa ſervari oportet. ibid.

RUBRICA. III 513

De magnitudine peccati, quod papa incurrit, ſi bene & honeſte non vivit.

I. Magnitudo peccati, vel dignitatis quæcumque fortiter ducit. ibid.

II. Damnatur Apoſtolicus, qui ſuæ & fraternæ ſalutis eſt negligens. ibid.

III. Non ordines, ſed vitæ merita nos Deo commendant. ibid.

IV. De eodem. 513

V. Ex electione non præficiuntur epiſcopi, ſed comprobantur. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De periculo, quod univerſali eccleſiæ imminet, cum papa male & inhoneſte vivit.

I. Maxime eccleſiam lædit, ſub nomine ſanctitatis delinquens. ibid.

II. De eodem. 514

III. Quod vulnerato paſtore per malam vitam, grave periculum infirmitatis ovibus imminet. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De providentia habenda, ut qui ad ſummum pontificatum eligitur, ſanctimonia vitæ, & converſationis honeſtate ſingulariter adornetur.

I. De ſingulari providentia habenda in electione ſummi pontificis. ibid.

TITULUS. IV ibid.

De vita & honeſtate Cardinalium.

RUBRICA. I ibid.

De ſanctitate zeli & diligentia ſingulari habenda per eos in electione Romani pontificis.

I. Cum diligentia maxima, & rectiſſima intentione debent Cardinales tractare de electione Romani pontificis. ibid.

RUBRICA. V ibid.

TITULUS. X 515

De vita & honeſtate regularium.

RUBRICA. I ibid.

Qui poterit, & qui non, ingredi religionem.

I. Qui monachorum propoſitum appetit, etiam invito epiſcopo, eſt recipiendus. ibid.

II. Qui militiæ aut rationibus publicis obligati ſunt, ad eccleſiaſticum ſeu regularem habitum non aſſumantur. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV Nec ad religioſæ vitæ propoſitum, nec ad clericatus officium ſine dominorum conſenſu admittantur ſervi. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. De eodem. 516

RUBRICA. II ibid.

De tempore probationis.

I. Quondam tempus probationis extendebant in triennium, cum recipiendus eſſet laicus incognitus. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Aliquando, ut puta in clerico ignoto, tempus probationis aſſignatur brevius. ibid.

IV. Tempus probationis, maxime poſt legitimam ætatem, aſſignatur unius anni. ibid.

V. Qui impuberes monaſterio offeruntur, facti puberes, niſi de hoc requiſiti, ratum id habeant, poſſunt licite reſilire. ibid.

VI. Uſque ad annos XII. paternæ voluntatis puella ſubjacet arbitrio. ibid.

RUBRICA. III 517

De profeſſione.

I. Virginitatis profeſſio quo tempore firma eſſe cœperit. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Profeſſionem viduitatis & faciant, & habitum religionis ſumant qui caſtitatem ſervare proponunt. ibid.

IV. Infantes oblati a parentibus, ſub plurimorum teſtimonio ſuſcipiantur. ibid.

V. Modus & ſolemnitas faciendæ profeſſionis hoc ordine ſervetur. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De debito, quo profitentes voluntarie religionem, tenentur in ea manere.

I. Non licet de monaſteriis egredi quem parentes intra annos diſcretionis ibi fecerint ordinari, qui poſt adultam ætatem conſenſum commodaverit. ibid.

II. Aut propria profeſſio, aut paterna devotio monachum facit. 518

III. In monaſterio perpetuo maneat qui a parentibus ibi traditus fuit. ibid.

IV. Non liceat puellis nuptias eligere, quæ ſpontanea voluntate virginitatis ſuſceperunt propoſitum. ibid.

V. Extra voluntatem propriam retruſi in monaſteriis, non teneantur. ibid.

VI. Tonſura vel veſtis religioſa in minori ætate ſuſcepta, a parentibus irrita fieri poteſt. 518

VII. Non poteſt deſeri propoſitum monachi ſponte ſuſceptum. 518

VIII. Reſtituantur heredibus res eorum, qui ab epiſcopis vel abbatibus decepti eas ibi depoſuerunt. 519

RUBRICA. V ibid.

De pœna apoſtatarum a religione.

I. Qui religioſum habitum ſponte ſuſceptum deſerere voluerit, ad ipſum redire cogatur. ibid.

II. Semel in clero aſcripti, vel monaſteriis deputati, ad militiam non redeant. ibid.

III. Ad habitum redire cogatur & recludatur in monaſterio quæ religioſam veſtem abjecit. ibid.

IV. Diſtrictæ cuſtodiæ tradatur qui a religionis propoſito ad ſæcularem habitum rediit. 520

RUBRICA. VI ibid.

De his, qui in religione manere non reguntur.

I. Monaſterialibus diſciplinis nullus ſuppliciatur invitus. ibid.

II. De eodem. 521

RUBRICA. VII. ibid.

De regularibus vagantibus.

I. Monachi, qui ſine licentia epiſcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur. ibid.

II. Monachi circumvagantes per defenſores ſunt compellendi. ibid.

RUBRICA. VIII.

De his, in quibus conſiſtit bonitas vitæ & converſationis honeſtas regularium.

I. Pertinet ad vitæ ſanctimoniam & honeſtatem regularium, ut nihil poſſideant proprium. Clericis voto religionis adſtrictis communia omnia eſſe debent. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Non licet aliquid habere his, qui ſuis renunciant, & communiter vivere ſpondent. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. Pertinet ad vitæ ſanctimoniam, & honeſtatem regularium obſervantia caſtitatis. ibid.

VI. Monachus, & virgo Deo conſecrata, ſi nupſerint, excommunicentur. ibid.

VII. Pertinet ad vitæ ſanctimoniam regularium plena obedientia ad ſuos ſuperiores. In epiſcoporum ergo poteſtate abbates conſiſtant, & abbatibus monachi omni obedientia, & devotione ſubjaceant. ibid.

VIII. Pertinet ad honeſtatem regularium ut ſemper & ubique deferat veſtes profeſſionis ſuæ. ibid.

IX. Profeſſionem viduitatis faciant, & habitum religionis ſumant quæ caſtitatem ſervare proponunt. ibid.

X. Pertinet ad vitæ ſanctimoniam & honeſtatem regularium non otio, ſed orationibus & lectioni, ſive exercitio operis vacare. ibid.

XI. Pertinet ad honeſtatem monachorum, vitam, & converſationem ab aliis diſcretam habere. ibid.

XII. Monaſterii diſtrictionem & eccleſiaſticum miniſterium quiſque ſimul tenere non poteſt. ibid.

XIII. Monachi, qui ad clericatum promoventur, a priori propoſito diſcedere non debent. ibid.

XIV. Monachus non habet officium docentis, ſed plangentis. ibid.

XV. In populari frequentia monachi eſſe non debent. ibid.

XVI. Monachus paſcitur, clerici paſcunt. ibid.

XVII. Secundum etymologiam nominis, ſolitariam vitam ducat monachus. ibid.

XVIII. Pertinet ad honeſtatem regularium nihil agere ſine conſilio majorum ſuorum. 522

XIX. Pertinet ad honeſtatem regularium, ab omni familiaritate monialium, ſive aliarum feminarum ſe alienare. ibid.

XX. Cum monialibus, monachis habitare non licet. ibid.

XXI. Puellarum monaſteria monachorum præſidio & miniſterio regantur. ibid.

RU-

Digitized by Google

RUBRICA. IX 525

De his, quæ prohibentur regularibus.

I. Monacho carnem guſtare non licet. *ibid.*
II. Prohibetur, maxime religioſis, de morte propinquorum lugere. 526
III. Prohibetur regularibus officia litigioſa exercere. *ibid.*
IV. Prohibetur regularibus teſtamentum facere. *ibid.*
V. Poſt ingreſſum monaſterii ejdem monaſterii ſunt omnia concedenda. *ibid.*
VI. De eodem. *ibid.*
VII. Prohibetur regularibus aliquid vovere ſine conſenſu prælati ſui. *ibid.*
VIII. De eodem. *ibid.*
IX. Prohibetur regularibus in uno & eodem monaſterio cum monialibus habitare. *ibid.*
X. A monaſterio monachorum longius conſtruantur monaſteria puellarum. *ibid.*
XI. Prohibetur regularibus ſudariola, zonas, & alia ſimilia munuſcula e mulieribus accipere. 527
XII. Prohibetur regularibus ſacerdotibus, populum non habentibus, ſine licentia epiſcopi executionem poteſtatis clavium extra monaſterium exercere. *ibid.*
XIII. De eodem. *ibid.*
XIV. Monachi intra clauſtrum morantes, clericorum officia exterius non adminiſtrent. *ibid.*
XV. Nullus monachus, præter Domini ſacerdotes, audeat prædicare. *ibid.*
XVI. Miſſæ celebrari, & mortuos ſepeliri in monaſterio non prohibentur. *ibid.*
XVII. Regulares de conſenſu epiſcopi, aut privilegio papæ, legitime poteſtatem clavium exercere valent. *ibid.*
XVIII. Beneficiis eccleſiaſticis monachus presbyter perfruatur. 528
XIX. De eodem. *ibid.*
XX. Clericorum officia monachi presbyteri libere adminiſtrent. *ibid.*
XXI. Monachi, presbyteri honore decorati, poteſtatem habeant ligandi, & ſolvendi. *ibid.*
XXII. De eodem. *ibid.*
XXIII. Digne in monaſterio vivens ad clericatū, populi electione, poterit promoveri. *ibid.*
XXIV. In ordinem clericatus promoveri monachi poſſunt. *ibid.*
XXV. In loco, quo abbas judicaverit, monachus eligatur, & ab epiſcopo ordinetur. 529
XXVI. Tempore maturitatis, eccleſiaſticis monachi promoveantur ordinibus. *ibid.*
XXVII. Eccleſiaſtica officia nec avida elatione monachi ſuſcipiant, nec blandiente deſidia reſpuant. *ibid.*
XXVIII. Gelaſius quemdam Rufinum monachum jubet ſacerdotem fieri, & in quadam baſilica ordinari. *ibid.*
XXIX. Qui de clerico monachus efficitur, proprio epiſcopo ordinante poterit eligi & conſecrari. *ibid.*
XXX. Prohibetur regularibus eſſe compatres. *ibid.*
XXXI. De eodem. *ibid.*
XXXII. Prohibetur regularibus ad ſacros ordines, vel ad officia eccleſiaſtica promoveri ſine licentia prælatorum ſuorum. 530
XXXIII. De eodem. *ibid.*
XXXIV. Epiſcopus, qui in alterius diœceſi eccleſiam ædificat, ejus conſecrationem ſibi vindicare non audeat. *ibid.*
XXXV. Prohibetur profeſſis, ſine licentia ſuorū prælatorum egredi de monaſterio. *ibid.*
XXXVI. Prohibetur monialibus ſingularia domicilia habere. *ibid.*
XXXVII. Prohibetur regularibus profeſſis matrimonium contrahere. *ibid.*
XXXVIII. Non eſt fas viduis poſt ſuſceptum velamen a ſacro propoſito diſcedere. *ibid.*
XXXIX. Non tribuitur eis licentia nubendi, qui continentiam ſervare decreverunt. 531
XL. Pejores ſunt adulteris qui continentiæ propoſitum violant. *ibid.*

RUBRICA. X *ibid.*

De pœna regularium, qui poſt votum caſtitatis emiſſum, matrimonium contrahunt, ac caſtitatem non obſervant.

I. Excommunicentur viduæ, quæ religioſo habitu abjecto, nuptias elegerint. 531
II. De viduis & virginibus, quæ a religioſo propoſito diſcedunt. *ibid.*
III. Ex quolibet ſenſu corporis mulier corrumpi poteſt. 531
IV. De eodem. *ibid.*
V. Viduæ & puellæ, quæ poſt religionis habitum nubunt, a communione ſuſpendantur. *ibid.*
VI. De his, quæ, votum virginitatis habentes, nubunt, necdum ſacro velamine tectæ. *ibid.*
VII. Non ſunt admittendæ ad pœnitentiam virgines ſacræ, ſi publice nupſerint. 531
VIII. Monachus & virgo Domino conſecrata, ſi nupſerint, excommunicentur. *ibid.*
IX. Monachus, & virgo, quæ ſe Deo dedicavit, nuptias contrahere non poſſunt. *ibid.*
X. Diaconiſſa, quæ poſt ordinationem nubit, anathema ſit. *ibid.*
XI. Inter bigamos reputatur quæ virginitatem pollicitam prævaricata fuerit. *ibid.*
XII. Cogatur ad pœnitentiam filia clerici, ſi devota maritum duxerit. *ibid.*
XIII. Devota, niſi peccare deſierit, non eſt in eccleſia recipienda. *ibid.*
XIV. Monachus uxorem ducens, nunquam ſacri gradus mereatur conſortium. 534
XV. Ante profeſſam continentiam nubant viduæ quibus volunt. *ibid.*
XVI. Non permittatur viduæ poſt profeſſionem continentiæ, votum deſerere. *ibid.*

RUBRICA. XI *ibid.*

De pœna eorum, qui violant feminas, continentiæ voto Deo ſacratas.

I. Clericus deponatur, laicus excommunicetur, qui cum moniali mœchatus fuerit. *ibid.*
II. Dum vivunt, lamentis pœnitentiæ ſe afficiant qui ſanctimonialibus ſcienter copulantur. *ibid.*
III. De eodem. *ibid.*
IV. In monaſterio revocetur quæ a fornicatione recedere noluerit. *ibid.*
V. Qui ſacro tectam velamine in conjugium ducit, anathema ſit. *ibid.*
VI. De eodem. 535
VII. De eodem. *ibid.*
VIII. Filii ſunt perditionis qui violant corpora conſecratarum feminarum. *ibid.*
IX. Poſt profeſſam continentiam quiſquis uxorem duxerit, ab ea ſeparetur. *ibid.*

RUBRICA. XII *ibid.*

De regularibus tranſeuntibus ad auſteriorem vitam.

I. Monachum nullus ſuſcipiat aut ordinet abſque abbatis ſui permiſſu. *ibid.*
II. Qui monachorum propoſitum appetit, etiam invito epiſcopo eſt recipiendus. *ibid.*
III. Quod regulares, prælati ſui licentia petita, etiam non obtenta, poſſunt tranſire ad auſteriorem vitam. 536
IV. De eodem. *ibid.*
V. De eodem. *ibid.*
VI. Non ſunt prohibendæ virgines ſacræ, quæ religionis cauſa diſtrictius monaſterium adire voluerint. *ibid.*

RUBRICA. XIII *ibid.*

De bonis temporalibus intrantium religionem.

I. Poſt ingreſſum religionis & tempus probationis poteſt quis liberis ſuis & propinquis bona ſua dividere. *ibid.*
II. De eodem. *ibid.*
III. De eodem. *ibid.*
IV. Recedens autem a religione infra tempus probationis, omnia poteſt reportare, quæ ſecum in religionem detulerat. *ibid.*
V. Clericus religionem intrans, & infra tempus probationis exiens, poteſt ſuum repetere beneficium. 537
VI. Qui de monacho epiſcopus ordinatur, quod ante conſecrationem habuit, monaſterio; quod vero poſt conſecrationem acquiſivit, propriæ eccleſiæ relinquat. *ibid.*

RUBRICA. XIV 537

De regularibus, aſſumtis ad epiſcopatum, ſive ad dignitates eccleſiaſticas.

I. Regulares, facti epiſcopi, abſolvuntur in aliquibus jugo profeſſionis. *ibid.*
II. Regulares, facti epiſcopi, non debent mutare ordinis habitum ac propoſitum, quantum ad ſubſtantialia. *ibid.*

RUBRICA. XV *ibid.*

De conſecratione virginum monialium.

I. Nonniſi certis diebus velamen imponatur virginibus. *ibid.*
II. Ante LX. ætatis ſuæ annum virgines non conſecrentur. *ibid.*
III. Ante XL. annum virgines non velentur. *ibid.*
IV. Ante XXV. annum virgines non conſecrentur. 538
V. De eodem. *ibid.*
VI. Quis debeat velamina imponere ſanctimonialibus. *ibid.*
VII. Pœnitentium reconciliatio, chriſmatis & puellarum conſecratio a presbyteris non fiat. *ibid.*
VIII. Permiſſione epiſcopi virgines conſecrare presbyter valet. *ibid.*
IX. Quod non velatur, niſi virgo. *ibid.*

RUBRICA. XVI *ibid.*

De diligentia habenda circa regimen puerorum.

I. Impuberes & adoleſcentes in uno conclavi manentes probatiori ſeniori deputentur. *ibid.*

RUBRICA. XVII *ibid.*

De favore præſtando regularibus.

I. Regulares ſpeciali favore defendantur ab Apoſtolica Sede. *ibid.*
II. Regulares facilius provehantur ad ſacros ordines, quam ſæculares. 519
III. Si religioſi inventi fuerint filii ſacerdotum, ordinentur. *ibid.*
IV. Benignius diſpenſatur cum regularibus ſuper irregularitate. *ibid.*

TITULUS. VI *ibid.*

De voto & voti redemtione.

RUBRICA. I *ibid.*

De obſervatione votorum.

I. Licita vota adimplenda ſunt. *ibid.*
II. Quæ Deo voventur, neceſſario reddantur. *ibid.*
III. De eodem. *ibid.*
IV. Non poteſt vir continentiæ vota reſcindere, quæ, ejus aſſenſu, mulier Deo promiſit. *ibid.*
V. De eodem. 540
VI. Vota illicita, ſive ſtulta adimplenda non ſunt. *ibid.*
VII. Turpia vota non ſunt ſervanda. *ibid.*

RUBRICA. II *ibid.*

De gravitate peccati tranſgreſſionis votorum.

I. Eſt dignus ſupplicii qui ſeipſum Deo ſubtrahit, a voto reſiliens. *ibid.*
II. Ante Dei oculos cadunt, qui bona, quæ concipiunt, agere recuſant. *ibid.*
III. Damnabile eſt voventibus, vella nubere. *ibid.*
IV. Damnationem habebit, ſi nupſerit quæ virginitatem vovit. *ibid.*

RUBRICA. III 541

De pœna tranſgredientium votum caſtitatis aut religionis.

RUBRICA. IV *ibid.*

De his, qui vovere poſſunt, & qui non.

I. Pueri ante annos pubertatis rata vota facere non poſſunt. *ibid.*
II. Servus non poteſt vovere ſine licentia domini ſui ea, per quæ ab obſequio domini abſtraheretur. *ibid.*
III. Nullus conjugatorum poteſt votum continentiæ facere ubſque conſenſu amborum communi. *ibid.*
IV. Non debet extorqueri mulieri conſenſus ad continentiam Deo vovendam. *ibid.*
V. Vir poteſt reſcindere vota continentiæ, quæ ſine ejus conſenſu Deo uxor obtulerat. 542
VI. Non poteſt vir continentiæ vota reſcindere, quæ ejus aſſenſu mulier Deo promiſit. *ibid.*

Digitized by Google

VII. Religioſus vovere non poteſt ſine licentia ſui ſuperioris, maxima ea, quæ ſingularitatem denotarent in religione. 542
RUBRICA. V ibid.
De revocatione votorum.
I. Uſque ad annos duodecim, paternæ voluntatis puella ſubjacat arbitrio. ibid.
II. Tribus modis juramenta, ſive vota ſolvuntur. ibid.
III. Cum nullus ante XIV. annos cogatur jurare, licite per parentes revocantur vota impuberum filiorum. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Regularium vota quandoque per ſuos ſuperiores revocantur. 543
VII. Revocantur quandoque per viros vota uxorum. ibid.
VIII. Arbitrium viri mulierem in omnibus ſequi oportet. ibid.
IX. De eodem. ibid.
TITULUS. VII ibid.
De vita & honeſtate principum ſæcularium.
RUBRICA. I ibid.
De cauſa inſtitutionis poteſtatis ſæcularis.
I. Quare ſint inſtituta regia poteſtas & legalia tormenta. ibid.
II. Quod ſacardotes efficere docendo non valent, diſciplinæ terrore poteſtas extorquet. ibid.
III. Et regia & ſacerdotalis defendat auctoritas quæ ad divinam confeſſionem pertinent. 544
RUBRICA. II ibid.
De obedientia & reverentia ſæcularibus principibus debita.
I. Æterna fraudatur mercede qui fidem & reverentiam poteſtatibus ſervare contemnit. ibid.
II. Militaris diſciplina regi omnia ſervat. ibid.
III. Imperatori eccleſia tributa negare non debet. ibid.
IV. Poteſtatibus tributa non ſunt neganda. ibid.
V. De ſuis exterioribus eccleſiæ ſolvunt tributum. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De officio debito principibus.
I. Malos comprimere, & bonos ſublevare regum officium eſt. ibid.
II. Pertinet ad principes ſæculares eccleſiam defendere. 545
III. Querimonias eccleſiarum qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire. ibid.
IV. Imperatores cum epiſcoporum proviſione eccleſiæ defenſionem adverſus divitum potentiam debent ſuſcipere. ibid.
V. Non ſunt immunes a ſcelere qui non liberant eos, quos poſſunt a facto liberare. ibid.
VI. Hæretici utiliter patiuntur quæ catholici utiliter inferunt. ibid.
VII. Commendatur rex, qui cauſa dilatandæ religionis bella movit. ibid.
RUBRICA. IV 546
In quibus conſiſtat honeſtas principum ſæcularium.
I. Pertinet ad honeſtatem principis ſubjectum eſſe eccleſiæ. ibid.
II. Pertinet ad honeſtatem principum de negociis eccleſiaſticis non ſe intromittere, niſi in favorem fidei. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Synodali conventui Imperatores intereſſe non convenit, niſi ubi de fide agitur. ibid.
V. Pertinet ad honeſtatem principum jura pontificum non uſurpare. ibid.
VI. Imperatores debent pontificibus ſubeſſe, non præeſſe. ibid.
VII. Eccleſiæ Imperatoribus non ſunt obnoxiæ. 547
VIII. Pertinet ad honeſtatem principum ſic poteſtatis ſuæ menſuram tenere, ut judicare miniſtros eccleſiæ non præſumant. ibid.
IX. A ſæculari poteſtate pontifex prorſus nec ſolvi, nec ligari valet. ibid.
X. Regum & principum patres & magiſtri ſacerdotes eſſe debent, 547
XI. Auctoritas ſacra pontificum, & regalis poteſtas hujuſmodi gubernacula regunt. ibid.
TITULUS. VIII 548
De vita & honeſtate militum.
RUBRICA. I ibid.
Quando militare ſit licitum.
RUBRICA. II ibid.
De cauſa inſtitutionis militiæ.
I. Militia videtur inſtituta vel ad injuriam propulſandam vel ad vindictam inferendam. ibid.
RUBRICA. III ibid.
In quibus conſiſtit honeſtas militum.
I. Summa laus eſt militiæ, reipublicæ utilitatibus obedientiam exhibere. ibid.
II. Non eſt homicidii reus miles, qui poteſtati obediens, hominem occiderit. ibid.
TITULUS. IX ibid.
De vita & honeſtate doctorum ſive magiſtrorum.
RUBRICA. I ibid.
De ſtudio literarum præambulo ad magiſterium.
I. Oportet prius ſtudentem eſſe ſive diſcipulum, quam doctoris ſuſcipere officium. ibid.
II. De eodem. 549
III. De eodem. ibid.
RUBRICA. II ibid.
Quibus ſcientiis ſtudendum ſit Chriſtianis.
I. Chriſtianis, & maxime clericis ſtudendum eſt libris ſacrarum literarum, quia ſacræ ſcripturæ inhærentes, non obſcurantur iniquitate mundana. ibid.
II. Ignorantia ſcripturarum eſt ignorantia Chriſti. ibid.
III. A Domino ſciuntur vel ignorantur qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, vel ignorant. ibid.
IV. Libros gentilium non legat epiſcopus. ibid.
V. Reprehenduntur ſacerdotes, qui omiſſis Evangeliis, legunt comœdias. ibid.
VI. Reprehenduntur epiſcopi, qui filios ſuos ſæcularibus erudiunt literis. ibid.
VII. Beatus Hieronymus ab Angelo verberatur, quia Ciceronis librum legebat. ibid.
VIII. Sæculares literæ legendæ ſunt, ut non ignorentur. 550
IX. Quare prohibetur Chriſtianis poetica figmenta legere. ibid.
X. Non contemnant ſcholaſtici eccleſiaſticam ſimplicitatem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
Quibus reſpectibus permittitur laudabiliter ſtudium ſæcularium literarum.
I. Laudabiliter ſtudent miniſteriis ſæcularibus qui quod in eis utile eſt, aut ad intelligentiam ſacrarum literarum, aut ad confutationem errorum, aut ad uſum ſacræ eruditionis, convertunt. ibid.
II. Non prohibeantur clerici ſæculares literas legere. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 551
V. Grammatica legenda eſt, ut per eam ſacræ ſcripturæ intelligantur. ibid.
VI. Exemplo Danielis probatur, non eſſe peccatum ſæcularium literis erudiri. ibid.
VII. Auctoritate gentilium, eorum vanitas retunditur atque convincitur. ibid.
VIII. Ad intelligentiam ſacrarum ſcripturarum, ſæcularium peritia neceſſaria oſtenditur. ibid.
RUBRICA. IV 552
De ordinandis magiſtris in ſingulis diœceſibus.
RUBRICA. V ibid.
De his, in quibus conſiſtit honeſtas magiſtrorum ſive doctorum.
I. Pertinet ad honeſtatem magiſtrorum, ut ſanctorum doctrinas doceant, non proprias, quia magiſtri errorum communiter exiſtunt qui veritatis diſciplinam contemnunt. ibid.
II. Pertinet ad honeſtatem magiſtri, ut non ſit arrogans, quia arrogantes neſciunt inferce quod docent. 553
III. Pertinet ad honeſtatem magiſtri bona vita & bona doctrina clareſcere. ibid.
IV. De eodem. ibid.
TITULUS. X ibid.
De vita & honeſtate prædicatorum.
RUBRICA. I ibid.
De prædicatione divini verbi non contemnenda.
I. Æque ſervandum eſt verbum Chriſti, ac corpus Chriſti. ibid.
II. De eodem. 553
RUBRICA. II ibid.
Quibus prædicare conveniat.
I. Nullus laicus, nec religioſus, niſi de licentia epiſcopi, aut papæ audeat prædicare. ibid.
II. Mulieri in conventu viros docere non permittitur. ibid.
RUBRICA. III ibid.
Quibus prædicatio ſit proponenda.
I. Ad prædicationem admittitur omnis homo ſive fidelis, ſive infidelis. ibid.
II. Indignis ſive contemtoribus, utpote porcis, & canibus, ſacra verba non ſunt prædicanda. ibid.
III. De eodem. 554
IV. De eodem. ibid.
V. Porcis & canibus ſancta non ſunt committenda. ibid.
RUBRICA. IV. ibid.
De his, in quibus conſiſtit honeſtas prædicatorum.
I. Pertinet ad honeſtatem prædicatoris, ut ſit eruditus literis, & vita irreprehenſibilis. ibid.
II. Monitoris perſonam recte non ſuſcipit qui verbis, non operibus docet. ibid.
III. Poſt acerrimam pœnitentiam lapſi reparentur. ibid.
IV. Pertinet ad honeſtatem prædicatoris, ut diſcretus & circumſpectus ſit in loquendo. ibid.
V. Pertinet ad honeſtatem prædicatoris, ut ſit patiens, ne propter perſecutiones ceſſat a prædicatione. 556
VI. Pertinet ad honeſtatem prædicatoris, ut ad honorem Dei & animarum profectum ſuam referat prædicationem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Pertinet ad honeſtatem prædicatoris, ut non ſit deliciis deditus, quoniam ignominioſum eſt. ibid.
IX. Pertinet ad honeſtatem prædicatoris, ut utilia prædicet. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De proviſione ſumtuum fienda prædicatoribus.
I. Se ipſum condemnat qui evangelizantibus neceſſaria ſubtrahit. ibid.
RUBRICA. VI ibid.
De prædicatoribus malis.
I. Si prædicator non bene ac honeſte vivat, nihilominus verba prædicatoris non ſunt contemnenda. ibid.
II. Qui bene prædicat, & male vivit, Deum dicitur inſtruere, quomodo eum damnare debeat. 557
TITULUS. XI ibid.
De vita & honeſtate virginum.
RUBRICA. I ibid.
De exhortatione obſervanda virginitatis.
I. Virginitas ex conſilio ſuadetur, non ex imperio præcipitur. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De duplici virginitate, mentis, & corporis.
I. Melior eſt virginitas mentis, quam carnis. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De corruptione virginitatis.
I. Mente incorrupta, non corrumpitur caro. ibid.
II. In corpore pudicitia violari non poteſt, ſi mens inviolata ſervetur. ibid.
III. Caro non peccat, ſi a contagione anima fuerit munda. ibid.
IV. Non eripitur pudicitia carnis, ſi mente ſervatur. 558

V. Vir-

V. Virginitas non ſervatur, mente corrupta. 558
VI. Quæ opprimuntur, incontaminatis ſe virginibus comparare non audeant. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
In quibus conſiſtit honeſtas virginum.
I. Pertinet ad honeſtatem virginum, ut eorum virginitas ſit grata, ut bonis operibus adornetur. ibid.
II. Abſque ceteris operibus nec ſola virginitas ſalvat, nec cetera abſque virginitate proficiunt. 559
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
TITULUS. XII ibid.
De vita & honeſtate viduarum.
RUBRICA. I ibid.
Quæ dicitur vidua.
I. Quæ ſit vidua, vel ejecta, vel meretrix. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. II 560
In quibus conſiſtit honeſtas viduarum.
I. Pertinet ad honeſtatem viduarum, ut ſint viris, rebus, & mundo deſtitutæ. ibid.
II. Pertinet ad honeſtatem viduarum fugere familiaritatem virorum, maxime clericorum. ibid.
III. Pertinet ad honeſtatem viduarum, ut aſſidue eccleſiam Dei bonis operibus & orationibus adjuvent. ibid.
TITULUS. XIII ibid.
De vita & honeſtate conjugatorum.
RUBRICA. I ibid.
De inſtitutione conjugii.
I. Duplex fuit inſtitutio conjugii. ibid.
RUBRICA. II ibid.
In quibus conſiſtit honeſtas conjugatorum.
I. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum, ut mulieres ſubſint viris ſuis. ibid.
II. De eodem. 561
III. Arbitrium viri mulieres in omnibus ſequi oportet. ibid.
IV. Nulla eſt mulieri poteſtas, ſed in omnibus viri dominio ſubſit. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum, ut non libidinoſe, ſed ordinato amore ſe diligant. ibid.
VII. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum, ut ſimul ſibi ſervent caſtitatem. ibid.
VIII. Pertinet honeſtatem conjugatorum, ut fucis atque pompoſis veſtibus non utantur. ibid.
IX. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum, ut vir in omnibus actibus uxorem ſuam præcedat. 562
X. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum, aliquibus temporibus, ut orationis, jejuniorum, feſtivitatum, & tempore purgarionis, & tempore menſtruorum, abſtineant a conjugali concubitu. ibid.
XI. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum, curam habere filiorum. ibid.
XII. Pertinet ad honeſtatem conjugatorum verbo & exemplo filios ſuos de vitiis ad virtutes provocare. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
LIBRI. III. PARS. II 563
De virtutibus tam in communi, quam in ſpeciali, quæ ad vitæ ſanctimoniam, & converſationis honeſtatem pertinent.
TITULUS. I ibid.
De virtutibus in communi.
RUBRICA. I ibid.
De origine virtutis.
I. Virtus non ex neceſſitate nobis provenit, ſed Dei perfectio, ſive donum eſt. ibid.
II. Statim naſcitur virtus in anima, cum vitiis renunciatur. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De profectu virtutum.
I. Unaquæque virtus quaſi quibuſdam gradibus augetur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 564
RUBRICA. III 564
Quomodo apud infideles, virtutes veræ eſſe negentur.
I. Apud infideles non videtur eſſe vera virtus. ibid.
II. Exponitur qualiter intelligendum ſit quod veræ virtutes non ſint apud infideles. ibid.
RUBRICA. IV 565
De effectu virtutis.
I. Virtus delet peccatum. ibid.
II. Virtus præbet contra nuditatem veſtimentum animæ. ibid.
III. Virtus depingit animam divina pulchritudine. ibid.
IV. Virtus perducit ad gloriam. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De virtutibus, quibus adeſſe dicitur Spiritus ſanctus, & quibus non.
I. Virtutibus, ſine quibus ad vitam non provehitur, ſemper adeſt Spiritus ſanctus in cordibus illas habentium. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA. VI 566
De detrimento, quod ex amiſſione virtutum incurritur.
I. Per perditionem virtutum, fidei, ſpei, & caritatis, amittitur Dei & eccleſiæ ſocietas. ibid.
TITULUS. II ibid.
De ſpeciali virtute fidei, prima inter virtutes theologicas.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit fides ſimpliciter.
I. Fides eſt rerum non apparentium. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De fide formata.
I. Quid ſit fides formata. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. III 567
De origine & qualitate fidei.
I. Gratia non ſolum peccata dimittit, ſed etiam legem implere facit. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De neceſſitate fidei.
RUBRICA. V ibid.
De articulis fidei.
RUBRICA. VI ibid.
De ſymbolo fidei publice in eccleſia decantando.
RUBRICA. VII ibid.
De incremento fidei.
I. Fides quibuſdam gradibus creſcit, & perficitur. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De effectu fidei.
I. Fides connectit fideles in unum. ibid.
II. Ubi fides non eſt, falſa eſt omnis virtus, ideſt non conducens ad vitam æternam. 568
III. Fides meretur vitam æternam. ibid.
IV. Fides impetrat remiſſionem peccatorum & ſanctificationem. ibid.
RUBRICA. IX ibid.
De diſputatione fidei.
I. Publice de Fide cum infidelibus diſputandum non eſt, ubi tumultus & perfidiæ occaſio, & ſimplicium fidelium ſcandalum timetur. ibid.
RUBRICA. X ibid.
De tribunali, ad quod in dubitationibus fidei eſt recurrendum.
I. Valet ad fidem auctoritas eccleſiæ. ibid.
II. Ad Romanam refertur eccleſiam quoties ratio fidei ventilatur. ibid.
III. Aliorum ora non timet fides, quam Romana eccleſia commendat. ibid.
RUBRICA. XI 569
De defenſione fidei.
I. Pertinet ad omnes Chriſtianos fidem defendere. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. XII ibid.
De cogendis, vel non cogendis ad fidem.
I. Non aſperis, ſed blandis verbis ad fidem ſunt aliqui provocandi. ibid.
II. Sicut non ſunt Judæi ad fidem cogendi, ita nec converſi ab ea recedere permittuntur. ibid.
TITULUS. III 570
De caritate.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit caritas.
I. Deſcribitur caritas ex variis effectibus. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De neceſſitate virtutis caritatis.
I. Sine caritate nullus pervenit ad beatitudinem. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De nobilitate virtutis caritatis.
I. Caritas eſt ſpeciale donum bonorum. ibid.
II. De eodem. 571
III. Nobilitas caritatis oſtenditur ex eo maxime, quod ſine ea nulla bona opera ſunt æternæ vitæ meritoria. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De multiplici gradu caritatis, & incremento ejuſdem.
I. Caritas quibuſdam gradibus perficitur, & recipit incrementa. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. V 572
De præceptis caritatis, ſcilicet dilectionis Dei & proximi.
I. Diligendus eſt Deus toto corde, tota anima, ſuper omnia, ac proximus, ſicut nos. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Quando quis diligit proximum, ſicut ſeipſum. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Quemadmodum homo debet diligere proximum, ſicut ſeipſum. ibid.
VI. Qualiter præcepta de dilectione inimicorum intelligenda ſunt. ibid.
RUBRICA. VI 573
De ordine ſervando in dilectione.
I. Illi pervertunt modum, ordinemque diligendi, qui inferiora ſuperioribus præponunt. ibid.
RUBRICA. VII ibid.
De effectu caritatis.
II. Caritas facit hominem potentem reſiſtere peccatis, & abundare operibus bonis. ibid.
III. Caritas eccleſiæ peccatum dimittit, vel tenet. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De amiſſione caritatis.
I. Caritas viatores nondum in gratia confirmat, ſed amitti tantum poteſt per peccatum. ibid.
II. Exponuntur documenta ſanctorum doctorum dicentium, caritatem veram ſemel habitam, amitti non poſſe. ibid.
TITULUS. IV 574
De virtute juſtitiæ.
RUBRICA. I ibid.
De laude juſtitiæ.
I. Quid ſit juſtitia. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De actu ſive officio juſtitiæ.
I. Juſtitia plenus eſt qui patriam bello tuetur a barbaris. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De connexione juſtitiæ ad virtutes theologicas.
I. Ubi caritas non eſt, ibi fides vel juſtitia locum habere non valet. ibid.
RUBRICA. IV 575
Juſtitia ſemper eſt miſericordia temperanda.
I. Vere juſtus miſeris compatitur, delinquentibus indignatur. ibid.
RUBRICA. V ibid.
Quod juſtitia bono zelo & caritate ſit exercenda.
TITULUS. V ibid.
De correctione, quæ actus juſtitiæ dicta eſt.
RUBRICA. I ibid.
De neceſſitate & utilitate correctionis in republica.
I. Delinquentes corrigantur a ſacerdotibus, & incorrigibiles inventi excommunicentur. ibid.
II. Mali ab eccleſia ſunt eliminandi. ibid.

III. Valde offendit qui dominica debita impune dimittit. 575
IV. Qui dominica mandata contemnunt, ſeveris coercentur vindictis. ibid.
V. Ad iram Deus provocatur, cum peccata puniri differuntur. ibid.
VI. Nec qui parcit, aſt amicus, nec qui verberat, inimicus. 576
VII. Non odio habetur, ſed diligitur qui caſtigatur & corripitur. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De peccato & pœna prælatorum, ſeu majorum, qui malos corrigere negligunt.

I. In populos ira Dei ſævit, cum prædicator delinquentes palpat, non corripit. ibid.
II. Qui non occurrit, conſentit. ibid.
III. Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. ibid.
IV. Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. ibid.
V. Malorum impietati favet qui eis obviare ceſſat. ibid.
VI. Qui crudeles jugulat, non eſt talis, qualis patientibus videtur. ibid.
VII. Non eſt miſericors qui vitiis nutriendis parcit. 577
VIII. Variis modis errantes corripiuntur a Deo. ibid.
IX. Qui crimina, quæ poteſt emendare, non corrigit, ipſa committit. ibid.
X. Quædam in veteri teſtamento licebant, quæ in novo prohibentur. ibid.
XI. De juſta, & injuſta miſericordia. ibid.
XII. Non-debemus pauperi in mala cauſa miſereri. ibid.

RUBRICA. III 578

Quod non crudelitati, ſed pietati attribuenda ſit malorum correctio.

II. Miniſter eſt Domini qui malos percutit in eo, quod mali ſunt. ibid.
III. Non ſcelus admittit judex, qui hominem vincit. ibid.
IV. Non ſanguinem fundit qui homicidas & ſacrilegos punit. ibid.
V. Non amatur ſervus vel filius, cum non corripitur. ibid.
VI. Innocentis officium eſt nulli nocere, & peccatum punire. ibid.
VII. Non qui ad bonum, ſed qui ad malum cogit, perſequitur. ibid.
VIII. Crimina pro Deo punire non eſt crudelitas, ſed pietas. 579

RUBRICA. IV ibid.

De qualitate, quæ debet eſſe in corrigente.

I. Qui aliorum vitia puniunt, ſua prius corrigere ſtudeant. ibid.
II. Primum noſmetipſos, deinde proximos debemus corrigere. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De varia menſura habenda in correctione.

I. Pro diverſitate culparum ſubditi a præpoſitis corripiantur. ibid.
II. Non ſeveritate, ſed benevolentia ſubditos prælati corripiant. 580
III. Benevolentia pluſquam ſeveritas erga corrigendos agat. ibid.
IV. Diſciplina non eſt ſervanda ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina. ibid.
V. Juſte judicans miſericordiam cum juſtitia ſervat. ibid.
VI. Manſuetudo, & diſtrictio ab invicem non ſeparentur. ibid.
VII. Vere juſtus miſeris compatitur, iniquitatibus indignatur. ibid.
VIII. Homini miſerendum, peccatori iraſcendum. ibid.

RUBRICA. VI 581

De circumſtantiis, quibus debet veſtiri correctio.

I. Correctio facienda eſt non ex odio, ſed ex caritate; homines enim ſunt diligendi, peccata odio habenda. ibid.
II. Veniam tamen a ſubditis non petat prælatus, qui in corripiendo modum excedit. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Non in calore iræ, ſed cum deliberatione correctio eſt facienda. ibid.
V. Ratio debet corrigere quod furore promulgatum fuit. 48:

RUBRICA. VII ibid.

De effectu correctionis.

I. In correctione malorum Deus omnipotens placatur. ibid.
II. Ad iram Deus provocatur, cum peccata puniri differuntur. 582
III. Quies eccleſiæ, Principum ſeveritate juvatur. ibid.
IV. Impræſentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

De correctione malorum ad bonum faciendum.

I. Quomodo mali ſunt tolerandi, & quomodo ab eis recedendum ſit. ibid.
II. Quod mali ſunt tolerandi a bonis. 583
III. Pro pace eccleſiæ mali ſunt tolerandi. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Pacificus eſt qui corrigit quæ poteſt, aut excludit a ſe quæ non poteſt. ibid.
VI. Malos, quos eccleſia recipit, nec expellit, a bonis tolerandi, nec judicandi ſunt. ibid.
VII. Paſtor eſt diligendus, mercenarius tolerandus, latro cavendus. 584
VIII. Quæ mala ſunt punienda, & quæ toleranda. ibid.
IX. Levius occulta, ſeverius autem ab eccleſia punienda ſunt delicta manifeſta. ibid.
X. Non ſemper in eos, qui peccant, vindicta eſt exercenda. ibid.
XI. Non ſemper in eos, qui peccant, vindicta eſt exercenda. 585
XII. Quod a multitudine peccatur, vel ab eo, qui multitudinem habet ſociam, ab eccleſia non punitur, ſed defletur. 586

RUBRICA. IX ibid.

De diſſimulatione ſive tolerantia malorum.

I. Exemplo Chriſti, mali ſunt ad bonum cogendi. ibid.
II. Mali ſunt prohibendi a malo, & cogendi ad bonum. ibid.
III. Non qui ad bonum, ſed qui ad malum cogit, perſequitur. 587

TITULUS. VI ibid.

De virtute prudentiæ.

RUBRICA. I ibid.

Quid ſit prudentia.

I. Prudentia eſt virtutes eligere, & vitia reprobare. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De tendentia prudentiæ ad ſapientiam.

I. Prudentia ſine ſapientia haberi non poteſt. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De his, quos maxime convenit eſſe prudentes.

I. Prudentia maxime neceſſaria eſt prælatis. ibid
II. Neceſſaria eſt prudentia prædicatori. ibid.
III. Neceſſaria eſt prudentia confeſſori in clavium exercitiis. ibid.

TITULUS. VII 588

De virtute temperantiæ.

RUBRICA. I ibid.

Quid ſit temperantia cibi.

I. Temperantia cibi eſt, cum non plus, quam neceſſe eſt, ſervitur corpori, ſed ſola ejus infirmitas reficitur ad uſus exercendæ virtutis. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De laude temperantiæ.

I. Temperantia ciborum & veſtium, non diſſolutio eorum, laudatur. ibid.

RUBRICA. III ibid.

In quibus maxime temperantia conſiſtat.

I. Temperantiæ virtus non in abſtinentia cibi, ſed in æquanimitate tolerandi conſiſtit, ſcilicet cum ſanitas nocet, nec jejunia moleſtant. ibid.
II. Conſiſtit etiam virtus temperantiæ in conformitate eorum, cum quibus vivitur. 589

RUBRICA. IV ibid.

De effectu temperantiæ.

TITULUS. VIII 589

De virtute caſtitatis, ſive pudicitia.

RUBRICA. I ibid.

De ſtudioſa diligentia obſervandi caſtitatem.

I. Excommunicentur viduæ, quæ, religioſo habitu abjecto, nuptias elegerint. ibid.
II. Quod caſtitatis bonum magis conſiſtit in voluntate ſancti propoſiti, quam in corpore. ibid.
III. Corpore intacto, caſtitas nonnumquam amittitur. 590
IV. Adulterium perpetratur, cum vel innupta turpiter concupiſcitur. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De gradibus caſtitatis.

I. Triplex diſtinguitur gradus caſtitatis, ſcilicet conjugalis, vidualis, & virginalis. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De amiſſione caſtitatis.

I. Non violentia, ſed ſola mala voluntate caſtitas amittitur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 591
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

Qualiter caſtitas annexa eſt ordini ſacro.

RUBRICA. V ibid.

De tranſgreſſoribus voti caſtitatis.

TITULUS. IX 592

De virtute patientiæ.

RUBRICA. I ibid.

De injuriis non tolerandis ſemper.

I. Exemplis & auctoritatibus objicitur, quod injuriæ non ſunt propulſandæ, ſed patienter tolerandæ. ibid.
II. Objicitur in contrarium, quia, licet poſtulatio auxilii ad propulſandas injurias jure non petatur, tamen propulſatio earum a poteſtate rite præſtatur. ibid.
III. Licite eccleſia contra hoſtes ſuos auxilium poſtulat ab Imperatore, vel a poteſtatibus ordinatis. ibid.
IV. Catholici adverſus hæreticos a poteſtatibus ordinatis defenſionem poſſunt poſtulare. ibid.
V. Quantum intereſt inter perſecutionem hæreticorum, & catholicorum. 593

RUBRICA II ibid.

De præceptis patientiæ.

RUBRICA. III ibid.

De modo, quo patientiæ præcepta ſunt obſervanda.

I. Præcepta patientiæ virtute animi, non oſtentatione corporis ſervanda ſunt. ibid.
II. Laudabilis eſt patientia in injuriis propriis, non autem in redundantibus in Deum, vel in eccleſiam. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Pro injuria propria aliquem epiſcopo excommunicare non licet. ibid.
V. Valde offendit qui dominica debita impune dimittit. 594
VI. Licite quis ulciſcitur ſibi injuriam illatam, redundantem in injuriam Dei, ſive eccleſiæ. ibid.
VII. Silveſter papa eos anathematizavit, qui in eum manus injecerunt. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. Crimina pro Deo punire non eſt crudelitas, ſed pietas. ibid.
X. Quædam in veteri teſtamento licebant, quæ hodie prohibentur. ibid.

TITULUS. X ibid.

De virtute perſeverantiæ.

RUBRICA. I ibid.

De neceſſitate virtutis perſeverantiæ in bono ad conſequutionem beatitudinis.

I. Virtuti perſeverantiæ beatitudinis præmium debetur. ibid.
II. De eodem. 595
III. Fruſtra bona opera inchoantur, ſi non continuantur. ibid.

RU-

RUBRICA. II 595
De pretioſitate virtutis perſeverantiæ.
I. Perſeverantia eſt donum ſingulare filiorum Dei ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
TITULUS. XI ibid.
De virtute miſericordiæ, ſive pietatis, liberalitatis, clementiæ, ac eleemoſynæ.
RUBRICA. I ibid.
De miſericordia Dei.
I. Miſericordia Domini oſtenditur in adminiſtratione ſacramentorum, per quæ ſuſcipitur remiſſio peccatorum. ibid.
II. Miſericordia Dei oſtenditur in promtitudine indulgendi peccatoribus. 596
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Miſericordia Dei ad omnes ſe extendit. ibid.
VI. De eodem. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De obligatione ad miſericordiam exhibendam per nos proximis noſtris.
I. Miſericordiæ officium omnibus datur in præceptum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. 597
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De multiplici genere miſericordiæ, & comparatione eorum ad invicem.
I. De multiplici genere eleemoſynarum. ibid.
II. Eleemoſynæ corporali præfertur eleemoſyna cordis. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
Quibus eleemoſyna exhibenda eſt, & quibus non.
I. De circumſpectione adhibenda in officio liberalitatis. ibid.
II. Inmane peccatum eſt res ſuas hiſtrionibus donare. 598
III. Graviter delinquunt qui venatoribus aliquid donant. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De ordine & diſcretione obſervandis in profuſione miſericordiæ.
I. Quæ ſint in liberalitate ſervanda. ibid.
II. Quod non ſimul omnia ſunt diſtribuenda. ibid.
III. Quod conſanguineis, & propinquis primo eleemoſyna eſt cum diſcretione tamen. ibid.
RUBRICA. VI 599
De quibus eſt facienda eleemoſyna.
I. Quod eleemoſynæ non ſunt faciendæ ex fœnore, vel uſuris, ſimonia, nec ex quolibet male acquiſito. ibid.
II. De uſuris, eleemoſynæ fieri non poſſunt. ibid.
III. Oblatio de rapina reprobatur a Deo. ibid.
IV. Quæ de rebus conceſſis, & bene acquiſitis eleemoſyna impenditur, placet Deo. ibid.
V. Bonus uſus non juſtificat quæſita injuſte. ibid.
VI. Cum alterius detrimento alteri ſubvenire non licet. 600
RUBRICA. VII ibid.
De circumſtantiis miſericordiæ, ut ſit ſalutaris.
I. Ut ſalutaris ſit eleemoſyna, oportet, ut mens facientis ſit a crimine munda. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Eleemoſynæ & ſacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex ſcelere. ibid.
IV. Diſciplina non eſt ſervanda ſine miſericordia & miſericordia ſine diſciplina. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De effectu miſericordiæ, ſive merito.
I. Miſericordia liberat a peccatis. ibid.
II. De eodem. ibid.
LIBRI. III. PARS. III 601
In qua agitur de peccatis.
TITULUS. I
De peccato in communi.
RUBRICA. I ibid.
Definitio peccati.
I. Quid ſit peccatum. ibid.
II. De eodem. 601
RUBRICA. II ibid.
De modis, quibus committitur peccatum.
I. Peccata committuntur ſive procedunt tribus modis. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA III ibid.
De cauſa interiori peccati.
I. Voluntas eſt cauſa peccati. ibid.
II. De quibus peccatis definitio iſta peccati intelligenda ſit. 602
III. De eodem. ibid.
IV. Nec peccatum, nec juſtitia opere, ſed voluntate perficitur. ibid.
V. Nemo traditur ad culpam, niſi ductus propria voluntate. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De difficultate abſtinendi a peccatis.
I. Licet mala, quæ alienata mente fiunt, non imputentur ad peccatum, tamen omnia imputantur ad pœnam facienti. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium. 603
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. V ibid.
Quid agendum ſit, ſi alterum duorum vitari non poteſt.
I. Quare difficile ſit ſine peccato vivere. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. 604
RUBRICA. VI ibid.
De diverſis gradibus inæqualitatis inter peccata.
I. Minus malum de duobus eligendum eſt. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. VII 605
De effectu peccati, qui eſt reatus pœnæ.
I. Peccata non ſunt paria, ſed quædam majora & graviora aliis. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De aggravatione & alienatione peccatorum.
I. Aggravantur peccata ex circumſtantiis. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Alienantur etiam peccata ex circumſtantiis. 606
TITULUS. II ibid.
De peccato mortali.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit peccatum mortale.
I. Peccatum mortale eſt, quod damnationem æternam meretur. ibid.
II. De eodem. ibid
RUBRICA. II ibid.
Quæ ſint peccata mortalia.
I. Quæ ſunt inter peccata mortalia nominanda. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De ſimulatione vitiorum mendoſa.
I. Sub ſpecie virtutum ſæpe ſe vitia ingerunt. ibid.
RUBRICA. IV 607
De triplici differentia peccati mortalis.
I. Triplex eſt differentia peccati mortalis. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De effectu peccati mortalis ſive de damnis, quæ homo per illud incurrit.
I. Qui peccatis mortalibus involvuntur, Deum negare dicuntur. ibid.
II. Per peccatum mortale tota eccleſia dicitur offendi. ibid.
III. Per peccatum mortale fit quis extra eccleſiam, ideſt non eſt de ſpiritu eccleſiæ. ibid.
IV. Et qui aperto ſacrilegio, & qui perverſa vita fidelibus non ſociantur, ad eccleſiam non pertinere probantur, ideſt non ſunt de ſpiritu ecceleſiæ. ibid.
V. A Deo ſeparamus quos impios demonſtramus. 608
RUBRICA. VI ibid.
De remiſſione peccatorum mortalium.
I. Per verbum Dei fit remiſſio peccatorum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Non meritis hominum, ſed virtute Spiritus ſancti peccata remittuntur. ibid.
IV. Peccata remittuntur miniſterialiter per eccleſiæ miniſtros in collatione ſacramentorum. 608
V. Peccata non remittuntur iis, qui non ſunt in unitate eccleſiæ. ibid.
VI. Nec peccatis ſolvi, nec cæleſte regnum ingredi poteſt ab unitate diviſus eccleſiæ. 609
RUBRICA. VII ibid.
De reditu peccatorum.
I. Peccata ſemel dimiſſa, nunquam redeunt in ſe, nec quoad maculam, nec quoad reatum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Peccata ſemel dimiſſa, per ſequens peccatum redeunt in ſuo effectu, in quantum ex peccatis dimiſſis actus ſequentis peccati quandam ingratitudinis deformitatem infert. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. 610
IX. De eodem. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Intelligentia, ſub qua jam inductæ auctoritates intelligendæ ſunt. ibid.
TITULUS. III ibid.
De peccato originali.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit peccatum originale.
I. Peccatum originale naturaliter eſt languor, ſive carnis concupiſcentia. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De univerſali extenſione peccati originalis in omnes, qui ex concubitu maris & feminæ propagati ſunt.
I. Qui ex viro & muliere concipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmo ſalvatur. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De curatione ſeu remiſſione peccati originalis.
I. Sicut nunc in baptiſmate, ita olim in circumciſione remittebantur peccata. ibid.
II. Originale peccatum nunc in baptiſmate, olim in circumciſione remittebatur. ibid.
III. In baptiſmate concupiſcentia extinguitur, non ut non ſit, ſed ut non obſit. 611
IV. Vetus infirmitas in baptizato non penitus abſumitur. ibid.
TITULUS. IV ibid.
De peccato veniali.
RUBRICA. I ibid.
Quæ ſint peccata venialia.
I. Quæ dicuntur peccata venialia. ibid.
II. Quæ ſunt venialia peccata, quæ poſt hanc vitam purgantur. ibid.
III. Actus idem numero, qui venialis eſt, mortalis effici non poteſt, bene tamen idem actus ſpecie. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De diverſis gradibus peccatorum venialium.
I. Non ſunt contemnenda venialia, quia illorum aſſuetudo præſtat occaſionem cadendi in mortale. ibid.
RUBRICA. III. 612
De non contemnendis peccatis venialibus.
I. Delentur venialia peccata per tunſionem, eleemoſynas, jejunia, & orationes. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De remiſſione peccatorum venialium.
I. Delentur per orationem Dominicam. ibid.
II. Delentur peccata venialia per aſperſionem aquæ benedictæ. ibid.
III. Delentur peccata venialia per dignam Euchariſtiæ ſuſceptionem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
TITULUS. V ibid.
De peccato in Spiritum ſanctum.
I. Quid ſit peccatum in Spiritum ſanctum. ibid.
II. De eodem. ibid.
TITULUS. VI 613
De peccato inobedientiæ.
RUBRICA. I. ibid.
De gravitate peccati inobedientiæ.
I. Inobedienti a peccatum hariolandi eſt. ibid.
II. Non ſunt habendi clerici qui epiſcopali non gubernantur providentia. ibid.

RUBRICA. II 611

De pœna inobedientiæ.

I. Inobedientes parentum juſſionibus, ſeveris debent corrigi diſciplinis. ibid.

TITULUS. VII ibid.

De peccato gulæ & ebrietatis.

RUBRICA. I ibid.

De tempore, quo eſus carnium, & uſus vini conceſſus eſt hominibus.

I. Eſus carnium & vini potus poſt diluvium conceſſus legitur, poſt Chriſti adventum inhibitus. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De tempore, quo primum gula & ebrietas cœpit.

I. In Paradiſo abſtinentia, poſt Paradiſum edendi laſcivia cœpit. ibid.

RUBRICA. III 614

De reprehenſione gulæ & ebrietatis.

I. Alienum eſt a ſapiente, potationibus & ebrietatibus vacare. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De tempore, quo maxime reprehenduntur commeſſationes & ebrietates.

I. Non eſt vacandum commeſſationibus & ebrietatibus. ibid.

RUBRICA. V 615

De modis, quibus gula committitur.

I. Quot modis nos vitium gulæ tentet. ibid.
II. Non cibus, ſed appetitus in culpa eſt. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De multiplici effectu gulæ & ebrietatis.

I. Gula meat ad luxuriam. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Gula eſt omnium vitiorum cauſa. ibid.
V. Veniam habent quæ ignorantes ebrii committunt. ibid.
VI. Gula generat morbos, & moleſtias ingerit. ibid.
VII. Lædunt ciborum deliciæ, ſi ſuperabundaverint. 616

TITULUS. VIII ibid.

De peccato luxuriæ.

RUBRICA. I ibid.

Quid nomen luxuriæ accipiendum eſt.

I. Omnis inordinata pollutio communi nomine luxuria vocatur. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De ortu luxuriæ.

I. Luxuria ortum trahit materialiter a gula, ſive ebrietate. ibid.
II. Non ſolum in commiſſione actus carnalis luxuriæ, ſed etiam in ſolo conſenſu animi in delectatione luxuriæ peccatum conſiſtit. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De effectu luxuriæ.

I. Luxuria templum Dei violat. ibid.
II. De eodem. 617
III. Luxuria ſapientes infatuat, immoderatus enim uſus mulierum Salomonem ad idolatriam traxit. ibid.
IV. Scabiem habet cui luxuria dominatur. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De fornicatione, prima ſpecie luxuriæ.

I. Quid ſit fornicatio. ibid.
II. Illicitus coitus & omnie non legitimus uſus illorum membrorum, nomine mœchiæ intelligitur. ibid.
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. V 618

De ſtupro, ſecunda ſpecie luxuriæ.

I. Quid ſit ſtuprum. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De adulterio, tertia ſpecie luxuriæ.

I. Quid ſit adulterium. ibid.

RUBRICA. VII ibid.

De inceſtu.

I. Quid ſit inceſtus. ibid.
II. Qui inceſtuoſi dicuntur, & quæ pœna eorum ſit. ibid.
III. Inceſtuoſi uſque ad ſatisfactionem excommunicentur. ibid.
IV. Non ducat uxorem qui uſque ad mortem alterius in inceſtu perſeveravit. ibid.

RUBRICA. VIII 619

De raptu.

I. Quid ſit raptus. ibid.
II. De pœnis raptorum. 619
III. Raptores puellarum, & conſentientes excommunicentur. ibid.
IV. Ob immanitatem ſceleris obiciantur raptores viduarum & virginum. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Excommunicetur raptor viduæ vel virginis cum ſibi faventibus. ibid.
VIII. Anathematizetur qui viduam alterius extra parentum voluntatem rapit, aut beneficio regis poſtulat. 620

RUBRICA. IX ibid.

De peccato contra naturam.

I. Quod peccatum contra naturam omnes tranſcendit gradus luxuriæ. ibid.
II. Minus eſt ſecundum naturam coire, quam contra naturam delinquere. ibid.
III. Graviora ſunt flagitia, quæ contra naturam probantur. ibid.
IV. Turpior & flagitioſior eſt uſus contra naturam, quam fornicationis, vel adulterii. ibid.

TITULUS. IX ibid.

De peccato avaritiæ.

RUBRICA. I ibid.

De damnatione avaritiæ.

I. Temporalibus lucris deſerviens, Deo militare nequaquam probatur. ibid.
II. Qui cupiditatem a ſe non abſcidit, bonorum auctori inhærere non valet. 621
III. Avarus omnium bona invadit, quorum neceſſitatibus ſubvenire valet. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De gravitate peccati avaritiæ.

I. Radix omnium malorum eſt avaritia. ibid.
II. Dubium eſt, an ſciens avarus, an neſciens hæreticus gravius peccet. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De effectu avaritiæ.

TITULUS. X 622

De mendacio.

RUBRICA. I ibid.

Quid ſit mendacium, ſive mentiri.

I. Non eſt mentiri dicere falſum quod putat verum; ſed loqui aliquid contra id, quod animo ſentit, voluntate fallendi. ibid.
II. Non mentitur qui animum fallendi non habet; eſt enim mendacium falſa vocis ſignificatio cum intentione fallendi. ibid.
III. De eodem. ibid.

RUBRICA. II 623

In quibus mentiri ſit grave peccatum, in quibus veniale.

I. Falli in his, quæ ad fidem non pertinent, aut parvum, aut nullum eſt peccatum. ibid.
II. In his, quæ ad fidem pertinent, gravius eſt falli, quam alios in aliis decipere. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Non omne mendacium æque peccatum eſt. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Mendacia, quæ joco dicuntur, non ſunt peccata mortalia. ibid.

RUBRICA. III 624

De diverſis gradibus mendaciorum.

I. Quot ſunt genera mendacii. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De prohibitione mendacii.

I. Cavendum eſt omne mendacium. ibid.
II. Non licet alicui cauſa humilitatis mentiri. ibid.
III. Non licet mentiri, ut arrogantia vitetur. ibid.
IV. Non eſt aliquo modo quilibet decipiendus. 625
V. Pro temporali vita alicujus perfectus mentiri non debet. ibid.
VI. Noſtro peccato alterius ſaluti non debemus conſulere. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Veterum exemplo mentiri non licet. ibid.
IX. Obſtetrices de pietate remuneratæ, de mendacio ſunt punitæ. ibid.
X. Simulatio utilis eſt, & in tempore aſſumenda. ibid.

RUBRICA. V 626

De duplici modo mendacii, ſcilicet verbis & ſimulatis operibus.

I. Filii ſunt diaboli qui mendacium amant. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

Expoſitio veterum patrum de mendacio.

I. Opponitur ex geſtis per Abraham, quod non omne mendacium ſit reprehenſibile, ſive cavendum. ibid.
II. Quomodo Abraham excuſatur de mendacio; qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit. ibid.
III. Obiicitur idem ex geſtis per Jacob. ibid.

TITULUS. XI 627

De peccato detractionis.

RUBRICA. I ibid.

De gravitate peccati detractionis.

I. Gravius peccant qui bonorum vitæ detrahunt, his, qui aliorum ſubſtantias diripiunt. ibid.
II. Raptoribus deteriores, epiſcoporum ſunt detractores. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Interfectores fratrum, detractores eorum, eoſque audientes, homicidæ habentur. 628

RUBRICA. II ibid.

De perſonis, de quibus maxime eſt culpabile detrahere.

I. Sacerdotes, maxime a populo, nec arguendi, nec detrahendi ſunt. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De pœna detractorum.

I. Detractores & minitorum auctores epiſcopi non accuſent. ibid.
II. Detractores, niſi ſe correxerint, in barathrum perditionis cadunt. ibid.

RUBRICA. IV 629

De cauſa, propter quam permittitur a Deo, ut de ſanctis detrahatur.

I. Deus quoque permittit, adverſus bonos excitari detractiones. ibid.
II. Ne quis de ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. ibid.
III. Ut boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt. ibid.

TITULUS. XII ibid.

De murmuratione.

RUBRICA. UNICA ibid.

De pœna murmurantium.

I. Murmurantes a fratrum unitate alieni efficiantur. ibid.
II. Corripiatur qui rixas & contentiones amat. 630

LIBER. QUARTUS 631

PARS. I ibid.

De Matrimonio.

TITULUS. I ibid.

De Sponſalibus.

RUBRICA. I ibid.

Quid ſint ſponſalia.

I. Quid ſponſalia proprie dicta dicantur. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De duplici ſpecie ſponſalium.

I. Species ſponſalium duæ ſunt, ſcilicet una, quæ fit per verba de futuro; alia per verba de præſenti. ibid.

RUBRICA. III 632

De ætate, in qua ſponſalia contrahuntur.

I. Ante ſeptennium nequeunt contrahi ſponſalia. ibid.
II. Licet impuberes poſſint contrahere ſponſalia de futuro, non tamen de præſenti, niſi eſſent proximi pubertati. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

Qualiter ſponſalia contrahantur.

I. Inter alios modos ſponſalia contrahuntur annuli ſubarrhatione. ibid.
II. De ſignificatione quorumdam ſignorum ſponſalium. ibid.
III. Contrahi poſſunt ſponſalia per nuncios inter abſentes. 633
IV. Honeſtius ſponſalia, quam ipſarum adoleſcentularum cura, tractantur. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.

RU.

RUBRICA. V 633

Qualiter ſponſalia diſſolvantur.

I. Diſſolvuntur per ingreſſum religionis ſponſalia. ibid.
II. Deſponſata monaſterium impune poteſt eligere. ibid.
III. Diſſolvuntur ſponſalia per mutuum diſſenſum. ibid.
IV. Diſſolvuntur ſponſalia per fornicationem ſupervenientem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Diſſolvuntur per cauſam in hæreſim: quæ mœchatio quædam eſt. ibid.
VII. Diſſolvuntur ſponſalia per ſupervenientem affinitatem, altero eorum fornicante. ibid.

RUBRICA. VI ibid.

De clandeſtina deſponſatione.

I. Clandeſtina conjugia fieri non debent. ibid.
II. Nulli nuptias occulte celebrare licet. ibid.
III. Nuptiæ publice celebrari debent. 635
IV. Etſi perhibeatur, quod deſponſatio fuerit clandeſtina, nihilominus ſic facta tenet. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Aſſignatur ratio, quare deſponſatio clandeſtina, licet non diſſolvat ſponſalia, tamen prohibeatur. ibid.

TITULUS. II ibid.

De matrimonio.

RUBRICA. I ibid.

Quid ſit matrimonium.

RUBRICA. II ibid.

Quod matrimonium ſit bonum & licitum.

I. Licitæ & honorabiles ſunt nuptiæ. ibid.
II. Damnatur qui nuptias non licitas eſſe dicit. 6 6
III. De eodem. ibi
IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. III ibid.

Quando matrimonium ſit inſtitutum.

I. Matrimonium, ſecundum quod ord natur ad procreationem prolis, inſtitutum eſt in Paradiſo terreſtri; ſecundum quod ordinatur in remedium infirmitatis, inſtitutum eſt extra. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De cauſis inſtitutionis matrimonii.

I. Duæ ſunt cauſæ inſtitutionis matrimonii, ſcilicet procreatio prolis, & remedium contra peccati vulnus. ibid.
II. Partus feminarum eſt eis ſola cauſa nubendi. ibid.
III. Immoderatus uſus conjugatorum excuſatur a fornicatione, cum cauſa filiorum procreandorum, aut evitandi illicitos concubitus commiſcentur. ibid.

RURBICA. V ibid.

An matrimonium ſit dicendum ubi altera illarum cauſarum vel ambæ deficiunt.

I. Conjuges ſunt qui cauſa ſolius incontinentiæ ſibi invicem copulantur. ibid.
II. Fornicarii ſunt, non conjuges qui ſterilitatis venena procurant. ibid.

RUBRICA. VI ibip.

De bonis matrimonii, quot & quæ ſint.

I. Triplex bonum conjugii fuit in parentibus Chriſti. ibid.

RUBRICA. VII 618

De modo, quo contrahitur matrimonium.

I. Conſenſu conjugatorum contrahitur matrimonium. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Conſenſus in conjugalem ſocietatem eſt qui facit matrimonium. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

De obſervandis in contrahendo conjugio.

I. In contrahendo conjugio iſta ſunt obſervanda. ibid.
II. Quomodo ſponſus & ſponſa ad benedictionem accedant. ibid.
III. Sine publicis nuptiis, nullus ducat uxorem. 619

RUBRICA. IX ibid.

De ſignificatione eorum, quibus ſolemnizatur conjugium.

I. Quæritur quid ſibi velint ſolemnitates illæ velaminis, & annuli, quæ in conjugiis obſervantur. ibid.

RUBRICA. X 639

De duplici perfectione matrimonii, ſcilicet quoad eſſe, & quoad operationem, ſive quoad officium.

I. Conjugium dicitur perfectum perfectione ſua in ipſa deſponſatione per verba de præſenti. ibid.
II. A prima fide deſponſationis conjuges appellantur. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Triplex bonum conjugii fuit in parentibus Chriſti. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Non eſt inter eos matrimonium, quos non copulat conjunctio ſexuum. ibid.
VII. Illa mulier non pertinet ad matrimonium, cum qua non celebratur nuptiale miniſterium. ibid.
VIII. Conjunctorum conjunctio matrimonium perficit. 640
IX. Matrimonium ſponſali conventione initiatur, commixtione perficitur. ibid.
X. Cum deſponſata fuerit tradita, & in uſum dedicata, rite conjux appellatur. ibid.
XI. Sub qua intelligentia accipiendæ ſint auctoritates, dicentes: non eſt conjugium ubi non eſt carnis commixtio. ibid.

RUBRICA. XI ibid.

De conjugio beatæ Mariæ Virginis & Ioſeph, quomodo perfectum conjugium.

I. Conjugium inter beatam Mariam & Joſeph fuit perfectum, quoad eſſe conjugii, licet non perfectione operationis, ſive officii. ibid.
II. Duobus modis conjuges dicuntur. ibid.
III. Conſuetudine ſcripturæ ſponſæ conjuges, & ſponſi viri appellantur. ibid.
IV. De eodem. 641
V. Maria conjux dicitur more ſcripturæ, cum ſimpliciter ſponſa eſſet. ibid.
VI. Dominus non commendaſſet matrem diſcipulo, ſi eam Joſeph cognoviſſet. ibid.
VII. Maria uxor Joſeph appellatur, quia ſic ab eo putabatur futura. ibid.
VIII. Ad nuptias Mariæ Joſeph non pervenit. ibid.
IX. Reſpondetur cuidam objectioni contra prædictam diſtinctionem conjugium. ibid.

RUBRICA. XII 642

De differentia matrimonii legitimi & rati.

I. Triplex dicitur conjugium. ibid.

RUBRICA. XIII ibid.

De effectu matrimonii.

I. Effectus matrimonii eſt, quod ex eo quod ſemel eſt conjugium inter aliquos fideles, nunquam deſinit eſſe, quidquid alteri conjugum accidat. ibid.
II. Nulla ratione diſſolvitur conjugium, quod ſemel initum probatur. ibid.
III. Qualiſcumque ſit vir, ex quo ſemel placuit, non eſt dimittendus. ibid.
IV. Similiter de uxore intelligitur. 643
V. Non licet uxorem dimittere, niſi cauſa fornicationis. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Communione privetur qui extra fornicationis cauſam uxorem ſuam dimittit. ibid.
VIII. Alius effectus matrimonii eſt, quod poſt copulam carnalem alter conjugum nec religionem, nec caſtitatem profiteri, altero invito, poteſt. ibid.
IX. Abſque viri conſenſu monaſterio mulier deputata, ad ejus conſortium non prohibeatur redire. 644
X. Ad uxorem redire cogitur qui ſine ejus conſenſu religioſam veſtem ſuſcepit. ibid.
XI. Sine uxoris conſenſu religionis propoſitum ſumere viro non licet. ibid.
XII. Sine conſcientia epiſcopi viro & uxori cauſa religionis divertere non licet. ibid.
XIII. Sine uxoris voluntate viro continere non licet. ibid.
XIV. Vir non eſt ſuſcipiendus in monaſterium, niſi uxor convertatur. 645
XV. Continentiæ vota non licet uxori ſuſcipere, niſi eadem vir ejus elegerit. ibid.
XVI. Non poteſt vir continentiam ſervare, niſi uxoris teneat aſſenſum. ibid.
XVII. Non debet extorqueri mulieris conſenſus ad continentiam Deo vovendam. 645
XVIII. Vir poteſt abuere vota continentiæ, quæ ſine ejus conſenſu Deo uxor obtulerat. ibid.
XIX. Vota continentiæ ſine uxor conſenſu reddi non poſſunt. ibid.
XX. Alius effectus matrimonii eſt, quo compellitur uterque conjugum reddere debitum ſibi invicem, niſi alter fuerit fornicatus. ibid.
XXI. Continentiæ meritum habet qui incontinentia uxoris, ſibi debitum reddere cogitur. ibid.

RUBRICA. XIV 646

De actu conjugali.

I. Actus conjugalis cauſa ſuſcipiendæ prolis non eſt peccatum. ibid.
II. Actus conjugalis cauſa reddendi debitum non eſt peccatum. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Actus conjugalis, intra limites tamen matrimonii, factus cauſa vitandæ fornicationis, non eſt peccatum mortale. ibid.
V. Propter lapſum venialem incontinentiæ, non negentur pœnitentibus licita conjugia. ibid.
VI. Ab ingreſſu eccleſiæ temperare ſe debet vir cum uxore dormiens. ibid.
VII. Actus conjugalis cauſa explendæ libidinis excedens limites matrimonii, eſt peccatum mortale. 647
VIII. Liberorum procreatio in matrimonio laudatur, meretricia voluptas etiam in uxore damnatur. ibid.

RUBRICA. XV ibid.

De tempore ſolutionis debiti conjugalis.

I. Tempore, quo uxori debitum redditur, a carnibus agni abſtinere oportet. ibid.
II. A conjugali concubitu in ſanctorum ſolemnitatibus eſt abſtinendum. ibid.
III. Diebus jejuniorum etiam a propriis uxoribus abſtineri oportet. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Uxoris uſus certis diebus ceſſare debet. ibid.
VI. Non vere pœnitentiam agit qui continentiam non ſervat. ibid.
VII. Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur, ad ejus concubitum vir non accedat. 648
VIII. De eodem. ibid.

RUBRICA. XVI ibid.

Quis poteſt contrahere.

I. Quilibet poteſt contrahere matrimonium, niſi prohibeatur. ibid.

LIBRI. IV. PARS. II ibid.

In qua de XVI. impedimentis matrimonii.

TITULUS. I ibid.

De impedimento primo, erroris perſonæ.

RUBRICA. I ibid.

De errore perſonæ, qui impedit matrimonium.

I. Quod error perſonæ impedit matrimonium. ibid.
II. Objectio contraria. 649
III. Reſponſio. ibid.
IV. Quod autem error perſonæ aliquando excuſat. ibid.

RUBRICA. II 650

De erroribus circa perſonam, qui non evacuant matrimonium.

I. Error fortunæ, aut qualitatis non evacuat matrimonium. ibid.

TITULUS. II ibid.

De impedimento II. ſcilicet conditionis, ſive de conjugio ſervorum.

RUBRICA. I ibid.

An ſervus poſſit matrimonium contrahere.

I. Servus poteſt contrahere matrimonium ſive cum ancilla, ſive cum ingenua. ibid.
II. Licet ſervis matrimonia contrahere. ibid.

RUBRICA. II ibid.

An error conditionis evacuet matrimonium.

I. Liberi contrahentis ſcienter cum ancilla aut e converſo, matrimonium non impeditur, ſed tenet. ibid.
II. Inter patronum, & libertam legitimum conſtat eſſe conjugium. 651
III. Non licet mulieri dimittere quem ſciens ſervum accepit in virum. ibid.
IV. Si liber contraxit cum ancilla ignorante, vel libera cum ſervo, nullum eſt matrimo-

monium, niſi poſtquam ſcivit ejus conditionem, & conſenſerit in eum vel eam aliquo modo. 653
V. Servitutis occaſione dimitti non valet qui poſt controverſiam ſtatus ſe in libertatem aſſeruerit. ibid.
VI. Occaſione conditionis doloſe mutatæ, vir non diſcedat ab ea, quam tempore libertatis accepit. ibid.
VII. Legitima ſervorum conjugia ſua auctoritate domini non dirimant. ibid.

TITULUS. III ibid.
De impedimento III. ſcilicet voti.

RUBRICA. I ibid.
Qualiter votum ſolemne caſtitatis impediat matrimonium.

I. Votum ſolemne caſtitatis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.
Qualiter votum caſtitatis ſimpliciter impediat matrimonium.

I. Votum ſimplex caſtitatis impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. ibid.

TITULUS. IV ibid.
De impedimento IV. matrimonii, ſcilicet conſanguinitatis.

RUBRICA. I ibid.
De prohibitione contrahendi cum conſanguineis.

I. Arguitur, quod liceat cum conſanguineis contrahere. ibid.
II. Reſponſio. ibid.
III. Datur ratio, quare antiquitus commixtio conſanguineorum permittebâtur, nunc autem eſt conſtitutio, quod non fiat. ibid.
IV. Infamia notantur qui conſanguineas ducunt uxores. 654
V. Nullus ducat uxorem, a conſanguineo ſuo cognitam, vel aliqua pollutione maculatam. ibid.

RUBRICA. II ibid.
Uſque ad quem gradum conſanguinitatis prohibeatur contrahere matrimonium.

I. Secundum antiqua jura uſque ad generationem VII. prohibebatur contrahi matrimonium. ibid.
II. Ex propinquitate ſui ſanguinis vel uxoris uſque in VII. gradum nullus ducat uxorem. ibid.
III. Uſque ad VII. generationem, progeniem ſuam unuſquiſque ſervare oportet. ibid.
IV. De eodem. 655
V. Quouſque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur, ſibi invicem non copulentur. ibid.
VI. Ex propinquitate ſui ſanguinis uſque ad VII. gradum nullus ducat uxorem. ibid.
VII. Anglis permittitur, ut in IV. vel V. generatione copulentur. ibid.
VIII. In V. vel VI. generatione nullus amplius copuletur conjugio. ibid.
IX. Quare uſque ad VI. gradum conſanguinitas obſervetur. ibid.
X. In IV & V. gradu, qui conjuncti inventi fuerint, ſeparentur. 656

RUBRICA. III ibid.
Quomodo ſunt gradus conſanguinitatis computandi.

I. Modus, quo antiquitus conſanguinitatis gradus computarentur. ibid.
II. Quomodo dirimuntur gradus cognationis. ibid.
III. Quomodo ſint computandi gradus conſanguinitatis. ibid.
IV. Qualiter parentelæ gradus ſuſcipiantur. 659

RUBRICA. IV ibid.
De nominibus graduum arboris conſanguinitatis.

I. Æquivocatio eſt, cum ſoror uxoris cognata vocatur. ibid.
II. Nomina graduum ſuperiorum, ſive inferiorum, ſeu ex latere venientium. ibid.

TITULUS. V 660
De impedimento V. ſcilicet de cognatione ſpirituali.

RUBRICA. I ibid.
Quid ſit ſpiritualis cognatio.

I. Spiritualis cognatio quædam eſt ſpiritualis proximitas, proveniens ex ſacramenti datione. ibid.

RUBRICA. II ibid.
In quibus Sacramentis contrahitur ſpiritualis cognatio.

I. Solum in ſacramento baptiſmatis, & ſacramento confirmationis cognatio ſpiritualis contrahitur, quæ matrimonium impediat contrahendum, & dirimat contractum. ibid.

RUBRICA. III ibid.
Quando ſpiritualis cognatio impedit matrimonium.

I. Separetur, & gravi pœna plectatur qui filiolam ſuam ſpiritualem, vel matrem duxerit uxorem. ibid.
II. De eodem. 661
III. Filia ſpiritualis carnali filio nubere non poteſt. ibid.
IV. Filio ſuo nullus tradere audeat quam de ſacro fonte ſuſcepit. ibid.
V. Duas commatres ſucceſſive alicui habere non licet, ſi copula carnalis cum uxore prima præceſſit cogenerationem ſpiritualem ejus. ibid.
VI. Octo annis pœniteat qui duabus commatribus commiſcetur. ibid.

RUBRICA. IV 662
Quando per cognationem ſpiritualem cauſa matrimonii non impediatur, licet aliquando effectus.

I. Separentur, quoad exigentiam debiti, ſi poſſunt induci ad continentiam, viri ab uxoribus, quæ natos ſuos coram epiſcopo tenent. ibid.
II. Ab uxore ſeparetur qui filiaſtrum ſuum coram epiſcopo tenuit. ibid.
III. Non ſeparetur a viro uxor, quoad vinculum matrimonii, quæ filiaſtrum ſuum de ſacro fonte levavit. ibid.
IV. Non ſeparetur a viro, ſed pœnitentiam agat quæ filium ſuum coram epiſcopo fraudulenter tenuit. ibid.
VI. Non ſeparentur ab uxoribus qui filiaſtros ſuos coram epiſcopo tenent. 663
VII. Non ſeparetur ab uxore qui neceſſitatis cauſa filium ſuum baptizavit. ibid.
VIII. Filii naturales, ſive ante, ſive poſt compaternitatem nati fuerint, licite conjungi poſſunt inter ſe. ibid.
IX. Qui ex compatre, vel ex commatre poſt ſuſceptos filios nati fuerint, matrimonio conjungi non poſſunt. ibid.
X. Non cogitur quis dimittere filiam ſuæ commatris, quam duxit in conjugium. ibid.
XI. Uxorem compatris ducere poteſt cujus ipſa commater non fuerat. 664
XII. De eodem. ibid.

RUBRICA. V ibid.
Quæ ſit filia ſpiritualis dicenda, deque pœna eorum, qui cum filia ſpirituali fornicantur.

I. Quæ ſit filia ſpiritualis. ibid.
II. Par pœnitentia ei indicitur, qui ſpiritualem filiam, & pœnitentialem ſuam violare monſtratur. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.

TITULUS. VI 665
De VI. impedimento, ſcilicet de cognatione legali, quæ fit per adoptionem.

RUBRICA UNICA ibid.

I. Qualiter cognatio legalis impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum. ibid.
II. Inter filios naturales, & filios adoptionis cognatio impedit matrimonium, quamdiu ſunt in eadem patris poteſtate. ibid.
III. De eodem. ibid.

TITULUS. VII. 665
De VII. impedimento, ſcilicet criminis, ſive de eo, qui duxit in matrimonium eam, quam polluit per adulterium.

RUBRICA. I ibid.
De criminibus, quæ impediunt matrimonium contrahendum.

I. Raptus impedit matrimonium contrahendum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Inceſtus prohibet matrimonium contrahi. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Cum noverca, vel filiaſtra, vel ſorore ſuæ uxoris dormiens, ad conjugium pervenire non poterit: viris tamen earum legitima non negentur conjugia. 666
VI. Violatio publicæ honeſtatis juſtitiæ prohibet matrimonium contrahi. ibid.
VII. Impedit matrimonium contrahendum, cum alter conjugum per induſtriam & malitiam proprium filium de ſacro fonte ſuſceperit. ibid.
VIII. Impedit matrimonium ſi quis ſanctimonialem cognoſcat. ibid.
IX. Impedit matrimonium contrahendum ſi quis fuerit ſolemniter pœnitens. ibid.
X. De eodem. ibid.

RUBRICA. II 667
De criminibus, quæ dirimunt matrimonium contractum.

I. Dirimit matrimonium contractum ſi mulier occiderit uxorem alicujus viri, animo habendi virum illius; aut ſi occiderit virum alicujus, ut habeat ejus uxorem. ibid.
II. Dirimit matrimonium contractum adulterium, quando fides datur inter adulterantes de contrahendo poſt mortem legitimæ, vel legitimi. ibid.

TITULUS. VIII ibid.
De impedimento VIII. ſcilicet de diſpari cultu.

RUBRICA. I ibid.
De matrimonio infidelium: quod inter ipſos ſit verum conjugium.

I. Objicitur, quod non poſſit eſſe conjugium inter infideles. ibid.
II. Arguitur multiplici auctoritate, quod inter infideles ſit conjugium. ibid.
III. Bigami probantur qui ante baptiſmum habuerunt unam, & poſt baptiſmum alteram. 668
IV. Infidelis poteſtate ſit poſt baptiſmum uxorem recipere, quam ante dimiſerat. ibid.
V. Dicitur, quod conjugium ſit inter infideles, & reſpondetur ad auctoritates in oppoſitum. ibid.
VI. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.
De diſpari cultu, quomodo impediat matrimonium.

I. Fideles infidelibus non ſunt conjugio ſociandi. ibid.
II. Cum hæreticis catholici non miſceant conjugia. 669
III. Chriſtiana communione careat qui Judaicæ pravitati conjugali ſe vinculo ſociat. ibid.

RUBRICA III ibid.
De caſu, in quo alter conjugum infidelium ad fidem convertatur, altero in errore perſeverante, an ſimul cohabitare poſſint.

I. Vir ad fidem converſus poteſt diſcedere ab uxore infideli; ſub ſpe tamen converſionis ejus conſulitur cum ea habitare. ibid.
II. Ab infidelibus conjugibus licet alicui recedere. 670
III. Quando vero non eſt ſpes converſionis, ſed magis timetur, quod fidelis per cohabitationem cum infideli labatur in errorem, ſeparandi ſunt. 672
IV. Si uxor infidelis nollet cohabitare cum viro fideli, aut nonniſi cum blaſphemia creatoris, ſolvitur matrimonium. ibid.
V. Licite dimittitur uxor, quæ virum ſuum coge-

coget quæri ad malum. 672
VI. Amore cujuſlibet non eſt a fide recedendum. ibid.

RUBRICA.IV 673
De prole, utrum debeat ſequi parentem fidelem, vel infidelem.

I. Quando alter conjugum convertitur, proles ſequi debet fidelem parentem, aut ſeparata a parentibus, in locis religioſis inſtrui. ibid.
II. A parentum infidelium ſeparentur conſortio filii fideles, ne in eorum involvantur erroribus. ibid.

RUBRICA.V ibid.
De caſu, in quo alter conjugium fidelium labatur in errorem gentilitatis.

I. In quo caſu alter non poteſt contrahere, licet poſſit agere ad divortium propter fornicationem ſpiritualem. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA.VI ibid.
An vivente uxore infideli, ſive in errorem converſa, alter poſſit aliam ducere.

I. Obiicitur, quod non poſſit vir aliam uxorem ducere, vivente prima infideli. ibid.
II. Non poteſt aliquis poſt baptiſmum alteram ducere, vivente ea, quæ ante baptiſmum ſibi fuerat virgo copulata. 674
III. Licet fideli uxorem aliam ducere uxorem quam Chriſtianæ fidei odio infidelis dimittit. ibid.
IV. Reſpondetur ad quæſtionem. ibid.

TITULUS.IX ibid.
De impedimento IX. ſcilicet metus, ſive violentiæ.

RUBRICA.I ibid.
Quod nulla ſit cogenda nubere alicui.

I. Quod nisi libera voluntate nulla eſt compellenda alicui nubere. ibid.
II. Quorum unum futurum eſt corpus, unus debet eſſe animus, atque ideo nulla eſt invita copulanda alicui. ibid.
III. Viduæ, & virgines propria voluntate ſibi maritos eligant. ibid.

RUBRICA.II 675
Quod coactio violenta, ſive metus cadens in conſtantem virum, impedit matrimonium.

I. Separatur matrimonium ubi coactio intervenit. ibid.

TITULUS.X ibid.
De impedimento X. ſcilicet ordinis.

RUBRICA.I ibid.
Qui ordines non impediunt matrimonium.

I. In omnibus ordinibus conſtituti, niſi ſint religioſi, qui continentiam profiteantur, contrahere poſſunt. ibid.
II. In minoribus ordinibus conſtituti uxores ducant, niſi voto, & religioſo habitu prohibeantur. ibid.
III. Ad ſubdiaconatum aſcenſuri continentiam profiteantur. 676

RUBRICA.II ibid.
Qui ordines impediant matrimonium contrahendum, & dirimant poſtea contractum.

I. In ſacris ordinibus conſtituti contrahere non poſſunt, & ſi contraxerint, ſeparetur matrimonium. ibid.
II. Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. ibid.
III. In tribus gradibus conſtituti, ab uxoribus abſtineant. ibid.

TITULUS.XI ibid.
De impedimento XI. ſcilicet de ligamine, ſive vinculo ad aliam uxorem.

RUBRICA.I ibid.
Quod vinculum prioris matrimonii prohibet alteri matrimonialiter copulari.

I. Alligatus uni, matrimonialiter alteri conjungi non poteſt. ibid.

RUBRICA.II ibid.
Quod nullo modo liceat, vivente priore, de alia filios procreare.

I. Quod præter legitimam uxorem committitur, adulterii crimine damnatur. ibid.
II. De eodem. 677
III. Satius eſt abſque liberis defungi, quam ex illicito concubitu ſtirpem quærere. ibid.
IV. Ex ancilla filii non ſunt quærendi. 677
V. Adulteria non ſunt facienda, voluntate filios generandi. ibid.

TITULUS.XII ibid.
De impedimento XII. ſcilicet de publicæ honeſtatis juſtitia.

TITULUS.XIII 678
De impedimento XIII. ſcilicet affinitatis.

RUBRICA.I ibid.
De origine, unde contrahitur affinitas.

I. Affinitas contrahitur per copulam carnalem tam legitimam, quam fornicariam. ibid.
II. Per pollutionem extraordinariam affinitas non contrahitur. ibid.

RUBRICA.II ibid.
De duratione vinculi affinitatis.

I. Affinitas in ſuperſtite non deletur. ibid.

RUBRICA.III 679
De prohibitione contrahendi cum affinibus.

I. In parentela propria & conjugis eadem conſanguinitas eſt obſervanda. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Nurus non aliter eſt deputanda, quam filia. ibid.

RUBRICA.IV ibid.
Uſque ad quem gradum affinitatis prohibeatur matrimonium.

I. Affinitas primi gradus impediebat quondam matrimonium uſque ad VII. gradum; nunc vero uſque ad IV. tantum. ibid.
II. Ex propinquitate ſui ſanguinis, vel uxoris, uſque in VII. gradum nullus ducat uxorem. ibid.
III. A conſanguineis propriis vel ſuæ uxoris pariter cuique eſt abſtinendum. ibid.
IV. Uſque ad VII. generationem progeniem ſuam unumquemque ſervare oportet. ibid.
V. Affinitas ſecundi generis quondam uſque ad VI. gradum impediebat, ſed nunc non. ibid.
VI. De eodem. 680
VII. Nullus ducat in conjugem relictam conſanguineorum uxoris ſuæ uſque in III. progeniem. ibid.
VIII. Affinitas tertii generis prohibebat uſque ad tertium gradum, ſed nunc non. ibid.

RUBRICA.V ibid.
De modo computationis graduum affinitatis.

I. Quare conſanguinei uxoris ad virum pertinere dicuntur, & quomodo gradus affinitatis ſint computandi. ibid.

TITULUS.XIV ibid.
De impedimento XIV. ſcilicet coeundi.

RUBRICA.I ibid.
Quæ impotentia coeundi impediat, & quæ non, & quando impediat, & quando non.

I. Impotentia coeundi naturalis, quæ eſt in pueris, vel puellis, impedit matrimonium ad tempus, ſcilicet quamdiu ineſt eis talis impotentia. ibid.
II. Impotentia naturalis coeundi, quæ eſt frigiditatis, ſi perpetua eſt, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. 681
III. Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem vir cognoſcere non potuit. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Impotentia coeundi per maleficium ſuperveniens matrimonio ante carnalem copulam, ſi perpetuum ſit, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. ibid.
VI. Nulla impotentia coeundi, vel infirmitas ſuperveniens matrimonio jam contracto dirimit ipſum. 682
VII. Furioſi matrimonium contrahere non poſſunt. ibid.
VIII. Qualiſcumque ſit vir, ex quo ſemel placuit, non eſt dimittendus. ibid.
IX. Similiter de uxore intelligitur. ibid.

RUBRICA.II ibid
De modo probationis impedimenti coeundi.

I. Modus obſervandus, cum divortium petitur ratione impoſſibilitatis coeundi. ibid.
II. De eodem. ibid.

TITULUS.XV 682
De impedimento XV. ſcilicet interdicti eccleſiæ.

TITULUS.XVII ibid.
De prohibitione feriarum.

RUBRICA.I ibid.
Quid tempore feriarum interdicatur, ſive prohibeatur.

I. Tempore feriarum non interdicitur contractus matrimonii, ſed ſolemnitas nuptiarum, & adductio ſolemnis, & carnalis copula. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA.II 683
Quod ſit tempus feriarum.

I. Taxatio temporis feriati. ibid.
II. De eodem. ibid.

LIBRI.IV.PARS.III ibid.
De divortiis.

TITULUS.I ibid.
De accuſatione matrimonii.

RUBRICA.I ibid.
De his, qui matrimonium accuſare, vel in ipſum teſtificari poſſunt.

I. In quæſtione matrimoniali ſuper gradibus conſanguinitatis vel affinitatis accuſatores, vel teſtes ſunt conſanguinei. ibid.
II. Qui jurejurando propinquitatem firmare debeant. ibid.
III. Suæ confeſſioni relinquantur, quorum inceſtum nullus jurejurando affirmat. ibid.
IV. In quæſtione matrimoniali orta ſuper adulterio, uterque conjux poteſt eſſe accuſator. 684

RUBRICA.II ibid.
De examine conſanguinitatis.

I. Juramentum eorum, qui conſanguinitatem probant. ibid.
II. Juramentum accuſatoris. ibid.
III. Juramentum teſtium. ibid.

TITULUS.II 685
De divortiis.

RUBRICA.I ibid.
De cauſis, propter quas divortia celebrantur quoad thorum, ſive mutuam ſervitutem.

I. Fornicatio carnalis cauſat divortium. ibid.
II. Cauſa fornicationis vir dimittat uxorem, non tamen adulteram ducat. ibid.
III. Sola viri fornicatio uxorem maculat. ibid.
IV. Fornicatio ſpiritualis etiam cauſat divortium. ibid.
V. Quæ ſimulacrum facit, nec reſipiſcit, dimittatur a viro. ibid.

RUBRICA.II ibid.
De caſibus, in quibus propter fornicationem corporalem non ſit divortium.

I. Primus caſus, cum uterque fornicatus fuerit. ibid.
II. Qui fornicatur, fornicationis cauſa uxorem ſuam dimittere non poteſt. ibid.
III. Qualem quiſque vult invenire uxorem, talem ſe ſervet eidem. 686
IV. Judicium de alio expetere non debet qui de ſe judicari contemnit. ibid.
V. Secundus caſus eſt, ſi mulier credens maritum mortuum, nubat. ibid.
VI. Viro, vel uxore de captivitate redeuntibus priora reintegrentur conjugia. ibid.
VII. Tertius caſus eſt, ſi quis neſciens dormiet cum ſorore ſuæ uxoris. ibid.
VIII. Quartus caſus, ſi mulier fuerit vi oppreſſa. 687
IX. Quintus caſus, ſi maritus poſt adulterium perpetratum eam cognoverit, vel toleraverit. ibid.
X. Qui adulteræ debitum reddit, tribus annis pœniteat. ibid.

RUBRICA.III ibid.
De judice, ad quem ſpectat ferre ſententiam de divortio.

I. Sine conſcientia epiſcopi viro & uxori cauſa religionis divertere non licet. ibid.
II. Non licet alicui uxorem dimittere, niſi cauſa diſſidii primum eccleſiæ probetur. ibid.
III. Niſi coram eccleſia conſanguinitate probata, uxorem dimittere non licet. 688

RUBRICA . IV 688
De prohibitione, quod per divortium ſeparati, alteri nubere vetantur.

I. Vinculum conjugii fornicatione diſſolvi non poteſt. *ibid.*
II. Nulla ratione diſſolvitur conjugium, quod ſemel initum probatur. *ibid.*
III. Sive vir ab uxore, ſive uxor a viro cauſa fornicationis diſceſſerit, alteri adhærere prohibetur. *ibid.*
IV. De eodem. *ibid.*
V. Ab uxore dimiſſus, vel dimiſſa a viro, ad pœnitentiam redigatur, niſi aut continenter vivere, aut ſibi reconciliari voluerint. *ibid.*
VI. Mœchatur qui a viro dimiſſam ducere præſumit. 689
VII. Adultera probatur quæ, vivente viro, alteri nubit. *ibid.*
VIII. Mulieri fideli, quæ virum dimittit adulterum, alii nubere non licet. *ibid.*
IX. Ad pœnitentiam eſt cogendus qui multis nuptiis copulatur. *ibid.*
X. Qui ob fornicationem uxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur. *ibid.*

RUBRICA . V. *ibid.*
De poſſibilitate reconciliationis poſt divortium.

I. Poſt pœnitentiam adulterii, uxorem ſuam vir poteſt recipere. *ibid.*
II. Adulterio purgato per pœnitentiam, poteſt fieri reconciliatio conjugii. 690
III. De eodem. *ibid.*
IV. Cum fornicationis vitium excluditur, caſtitatis virtus adſciſcitur. *ibid.*
V. Non habetur fallax apud Deum qui pœnitendo ad veritatem revertitur. *ibid.*

RUBRICA . VI *ibid.*
De ſecundis nuptiis.

I. Reprobantur ſecundæ nuptiæ, primo marito, aut uxore, vivente. *ibid.*
II. Secundum veritatis rationem fornicari convincitur qui ſecundam ducit uxorem. 691
III. Ut vitetur periculum fornicationis, ſecunda matrimonia conceduntur. *ibid.*
IV. Primo viro, alias marito, defuncto, vel prima uxore, nec ſecundæ, nec tertiæ, nec deinceps nuptiæ ſunt condemnandæ. *ibid.*
V. Secunda conjugia ſicut & prima licita eſſe probantur. *ibid.*
VI. De eodem. 692

LIBER . QUINTUS 693
PARS . I *ibid.*
De accuſationibus, & criminibus, quæ in occaſione veniunt.

TITULUS . I *ibid.*
De accuſationibus.

RUBRICA . I *ibid.*
De qualitate accuſationis.

I. Accuſationem debet præcedere caritativa admonitio. *ibid.*
II. Sacerdotes nonniſi a viris idoneis & probatis accuſari poſſunt. *ibid.*
III. Communione privetur qui primati adverſus epiſcopum conqueritur priuſquam eum familiariter conveniat. 694

RUBRICA . II *ibid.*
De his, qui accuſare non poſſunt.

I. Accuſator, teſtis, & judex aliquis ſimul eſſe non poteſt. *ibid.*
II. Quilibet in cauſis duas perſonas gerere non valet. *ibid.*
III. Chriſtianos accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt qui fidem acceptam deſeruerunt. *ibid.*
IV. Hæretici, Judæi, Pagani Chriſtianos accuſare non poſſunt. *ibid.*
V. Infames, eos, qui ſunt bonæ famæ, accuſare non poſſunt. *ibid.*
VI. Qui legem ſuam ſponte tranſgreditur, ante ſuam reverſionem recte agentes accuſare non poteſt. *ibid.*
VII. De eodem. 695
VIII. Anathematizati fideles accuſare non poſſunt. *ibid.*
IX. Ad accuſandum non admittitur qui in excommunicatione perſeverat. *ibid.*
X. Hæretici probantur qui ſchiſmate, vel excommunicatione ab eccleſia fuerint ſeparati. 695
XI. Ante ſatisfactionem excommunicati ad accuſationem non admittantur. *ibid.*
XII. Infames, qui ad ſortilegos & divinos concurrunt nec accuſatores, nec teſtes eſſe poſſunt. *ibid.*
XIII. Suſpecti, aut gratioſi ad accuſationem non admittuntur. *ibid.*
XIV. A criminoſis ſacerdos accuſari non permittitur. 696
XV. Qui criminoſus ſunt, ſacerdotes accuſare non poteſt. *ibid.*
XVI. De eodem. *ibid.*
XVII. Accuſati, niſi prius ſe purgaverint, alios accuſare non poſſunt. *ibid.*
XVIII. De eodem. *ibid.*
XIX. De eodem. *ibid.*
XX. Infamis, vel ſacrilegus religioſum Chriſtianum accuſare non poteſt. *ibid.*
XXI. De eodem. *ibid.*
XXII. Qui non ſunt recipiendi in accuſatione. *ibid.*
XXIII. Qui inimicitiis ſtudet, vel facile litigat, nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt. *ibid.*
XXIV. Detractores, & inimicorum auctores non accuſent epiſcopos. *ibid.*
XXV. Nuper inimici, accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt. *ibid.*
XXVI. De eodem. 697
XXVII. Qui inimici vel ſuſpecti ſunt, & qui odio quoslibet inſequuntur, ab accuſatione removentur. *ibid.*
XXVIII. Inceſtuoſi & non legitime conjuncti, ſacerdotes, & legitime conjunctos accuſare non poſſunt. *ibid.*
XXIX. Qui non poſſunt eſſe accuſatores, vel teſtes. *ibid.*
XXX. Qui accuſare prohibeantur, & qui recipiantur. *ibid.*
XXXI. In quibus caſibus mulier admittitur ad accuſationem. 698
XXXII. Læſæ majeſtatis, & publicorum judiciorum, & ſimoniæ accuſatio æqualiter proponatur. *ibid.*

RUBRICA . III *ibid.*
De prohibitione, ne ſubditi & inferiores accuſent prælatos; aut majores ſuos.

I. Laici in accuſationem epiſcoporum non ſunt recipiendi. *ibid.*
II. Laicus clericum non accuſet. *ibid.*
III. De eodem. *ibid.*
IV. Anathematizatus ſacerdotes accuſare non poteſt. *ibid.*
V. De eodem. *ibid.*
VI. Nec clerici in accuſatione laicorum, nec laici in accuſatione clericorum ſunt recipiendi. *ibid.*
VII. Minores non debent accuſare majores. *ibid.*
VIII. De eodem. *ibid.*
IX. De eodem. *ibid.*
X. Qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, ſacerdotes accuſare non poſſunt. *ibid.*
XI. Laici clericos accuſare non poſſunt. *ibid.*
XII. Oves paſtorem ſuum, niſi a fide exorbitaverit, accuſare non poſſunt. *ibid.*
XIII. Quod jamdicta prohibitio non eſt accipienda aliter, niſi de ſubditis criminoſis, vel de accuſatione, quæ non ex affectu caritatis, ſed malignitatis procedit. *ibid.*
XIV. Quare laici non audiantur in occaſione epiſcoporum. 700
XV. Sacerdotes nonniſi a viris idoneis, & probatis accuſari poſſunt. *ibid.*
XVI. Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores epiſcoporum. *ibid.*
XVII. Majores natu non accuſent, niſi qui ſint rectæ fidei, & converſationis. *ibid.*
XVIII. Abſque duobus, vel tribus teſtibus non recipiatur epiſcoporum accuſatio. *ibid.*
XIX. Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt. *ibid.*
XX. De eodem. *ibid.*
XXI. Non omnes ſubditi, ſed criminoſi tantum prohibentur accuſare prælatos. 700
XXII. De eodem. *ibid.*
XXIII. De eodem. 701
XXIV. Infames vero, & qui, culpis exigentibus, ad ſacerdotium provehi non poſſunt, ſacerdotes non accuſent. *ibid.*
XXV. Nonniſi a coæqualibus accuſari debent ſacerdotes. *ibid.*
XXVI. Qui criminoſi ſunt, ſacerdotes accuſare non poſſunt. *ibid.*
XXVII. Deo non placet qui ſervos ſuos accuſat. *ibid.*
XXVIII. Populus ſacerdotes arguere, vel increpare non valet. *ibid.*
XXIX. De eodem. *ibid.*
XXX. Accuſatores, & perſonas, quas leges ſæculi non admittunt, eccleſiaſticæ quoque repellunt. *ibid.*
XXXI. Subditi boni, & ex zelo caritatis accuſare poſſunt prælatos ſuos. 702
XXXII. Paulus Dyaclinæ civitatis epiſcopus ſubditorum accuſatione convictus deponitur. *ibid.*
XXXIII. Quod ſubditi prælatos ſuos accuſare non poſſunt. *ibid.*
XXXIV. Vitam prælatorum ſubditi nulla ſimulatione negligant. *ibid.*
XXXV. Clerici exceſſus ſui epiſcopi auribus deferant Romani pontificis. *ibid.*
XXXVI. De eodem. 703
XXXVII. Clerici, aut laici ſine examinatione ad epiſcoporum accuſationem non admittantur. *ibid.*
XXXVIII. Niſi irreprehenſibiles, in majorum accuſatione non recipiantur. *ibid.*
XXXIX. De eodem. *ibid.*
XL. Quod monachi accuſare non poſſunt ſacerdotes, & epiſcopos præſumti niſi temeritate, bene tamen neceſſitudine caritatis. *ibid.*
XLI. Monachi in accuſatione non ſunt audiendi. *ibid.*
XLII. De eodem. *ibid.*

RUBRICA . IV *ibid.*
De caſibus, in quibus ſubditi accuſare poſſunt ſuperiores ſuos.

I. Laici quantumcumque infames, prælatos ſuos accuſare poſſunt, tam de hæreſi, quam de ſimonia. *ibid.*
II. Dubium eſt, an ſciens avarus, an neſciens hæreticus gravius peccet. 704
III. De eodem. *ibid.*

RUBRICA . V *ibid.*
De forma accuſationis.

I. Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis. *ibid.*
II. De eodem. *ibid.*
III. Accuſatio ſemper in ſcriptis fieri debet. *ibid.*
IV. De eodem. *ibid.*
V. In quibus caſibus accuſatio poteſt fieri ſine inſcriptione. *ibid.*

RUBRICA . VI 705
De accuſatione non ſuſcipienda per ſcripta, ſed voce propria legitimi accuſatoris.

I. De eodem. *ibid.*
II. De eodem. *ibid.*
III. Nullius accuſatio ſuſcipiatur per ſcripta. *ibid.*

RUBRICA . VII *ibid.*
De pœna eorum, qui deficiunt in accuſatione.

I. De his, qui non probanda obiiciunt. *ibid.*
II. Si accuſator in accuſatione deficit, talionem recipiat. *ibid.*
III. De eodem. *ibid.*
IV. De his, qui falſis criminibus aliquem impetunt. 705
V. Convitium non eſt pro accuſatione habendum. *ibid.*

RUBRICA . VIII *ibid.*
De his, qui ab accuſatione deſiſtunt.

I. De eo, qui promiſſione deceptus, ab accuſatione deſiſtit. *ibid.*
II. De his, qui, ut accuſationem deſererent, eccleſiaſticos ordines accipiunt. *ibid.*
III. De eo, quem pœnitet criminaliter accuſaſſe. *ibid.*

De eſ-

Digitized by Google

RUBRICA. IX 706
De effectu accuſationis.
I. Effectus accuſationis eſt depoſitio. ibid.
II. Paulus Dyachinæ civitatis epiſcopus ſubditorum accuſatione convictus, deponitur. ibid.
III. De eodem. 707
TITULUS. II ibid.
De calumniatoribus.
RUBRICA. I ibid.
Quid dicatur calumnia.
I. Quid ſit calumniari, prævaricari, & tergiverſari. ibid.
RUBRICA. II ibid.
Qualiter quis de calumnia convincitur.
I. Convinci videtur quis de calumnia eo ipſo, quod non probat quod intendit. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De pœna calumniatorum.
I. Calumniatores eadem pœne veniunt puniendi, qua veniebant accuſati. ibid.
II. De eodem. 708
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Qua pœna feriatur qui crimen illatum non probat. ibid.
TITULUS. III ibid.
De Simonia.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit Simonia.
I. Simonia eſt ſtudioſe voluntas emendi vel vendendi aliquid ſpirituale. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De deteſtabilitate vitii Simoniæ, & enormitate ſuper omnia.
I. Simoniaci gratiam non præſtant, quam vendere quærunt. ibid.
II. Inaniter ſacerdos dicitur, qui ſimoniace ordinatur. ibid.
III. De eodem. 709
IV. Deteſtabilis oſtenditur ſimonie exemplis utriuſque teſtamenti. ibid.
V. Simoniaci ſacerdotes eſſe non poſſunt. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Simoniaci fidei integritatem non habent. ibid.
VIII. Simoniacus infidelis eſſe probatur. ibid.
IX. Simoniacorum hæreſis ceteris damnabilior eſſe probatur. ibid.
X. Opponitur, quod ſpiritualia vendere non ſit peccatum. 710
XI. Reſponſio Hieronymi ſuper Michæam. ibid.
XII. Divinatio in bonum non ſonat. ibid.
XIII. Objicitur item, quod licet emere ſpiritualia. 711
XIV. Quæ malo inchoantur principio, non bono peraguntur exitu. ibid.
XV. Non ſuperædificatur bonum opus ubi Chriſtus fundamentum non eſt. ibid.
XVI. Non poteſt fieri eleemoſyna de pecunia ſimoniace acquiſita. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De malis, quæ eccleſiæ imminent, cum ſimonia regnare permittitur.
I. Plurima damna parit ſimonia in eccleſia Dei. ibid.
II. Quam damnoſa ſit promotio malorum hominum ad regimen eccleſiæ. 712
III. De eodem. ibid.
IV. Simoniacorum ſacramenta effectu gratiæ carent. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De modis, quibus ſimonia committitur.
I. Ordinationes, quæ ſimoniace fiunt, falſæ dijudicantur. ibid.
II. De multiplici genere ſimoniacorum. ibid.
III. Etiam damnationem invenient, qui quolibet munere ad ſacerdotium accedunt. ibid.
IV. Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur. 713
V. Nec pretio, nec gratia, vel ſupplicatione aliquis ad ſacros ordines accedat. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De multitudine rerum ſpiritualium, pro quibus nihil eſt exigendum.
I. A baptizandis, vel conſignandis pretia non exigantur. ibid.
II. Non eſt aliquid exigendum ab his, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt. 713
III. Qui baptizantur nummos in concam a nomine mittere cogantur. 714
IV. Nihil a ſacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in chriſmate ponitur. ibid.
V. Pro perceptione chriſmatis, vel baptiſmatis aliquid exigi non debet. ibid.
VI. A percipiente gratiam communionis pretium exigi non debet. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur. ibid.
IX. Nec pretio, nec gratia, vel ſupplicatione aliquis ad ſacros ordines aſcendat. ibid.
X. Neque favore, neque venalitate ad ſacros ordines quiſquam promoveatur. ibid.
XI. Opponitur exemplo beati Gregorii, quod prece, & favore aliquis promoveri poſſit. ibid.
XII. Quiſquis in Romana eccleſia ſacrum ordinem acceperit, ab ea ulterius egredi non poterit. 715
XIII. Solutio. ibid.
XIV. Ab ordinato non debet aliquid exigi, ſed voluntarie oblata ſuſcipi. ibid.
XV. Munera inviſibilis gratiæ quæſtu non ſunt comparanda. ibid.
XVI. Non pro dedicandis baſilicis, vel pro cunctis ſacramentis conferendis aliquid exigi debet. ibid.
XVII. Pro dedicandis eccleſiis nihil exigatur. ibid.
XVIII. De eccleſia, quæ pactione conſecratur. ibid.
XIX. De eodem. 716
XX. Ab his, qui ad converſionem accedunt, nihil eſt exigendum, nec pretio aliquis ad converſionem eſt invitandus. ibid.
XXI. De eodem. ibid.
XXII. De eodem. ibid.
XXIII. De his, qui ordines munerum acceptione diſpenſant. ibid.
XXIV. De his, qui eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia vendunt. 717
XXV. Nec altaria, nec præbendas epiſcopis vendere licet. ibid.
XXVI. Quidquid data, vel promiſſa pecunia, in ſacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur. ibid.
XXVII. Qui eccleſiaſtica beneficia emunt, eccleſias quoque emere probantur. ibid.
XXVIII. Quare in Evangelio non prohibeatur inveſtitura eccleſiæ a laicis fieri. ibid.
XXIX. Miniſtri, & ſervitores eccleſiæ abſque venalitate ab epiſcopis ordinentur. 718
XXX. Qui dona Dei emunt, vel vendunt, pariter a Deo damnantur. 719
XXXI. Qui gratiam a Deo accipiunt, & non gratis exercent, venditores ſunt columbarum. ibid.
XXXII. Simoniaci ſunt epiſcopi, qui decimas, & oblationes laicis, non clericis diſtribuunt. ibid.
XXXIII. Spiritum ſanctum vendit qui decimas pro pecunia tribuit. ibid.
XXXIV. De eodem. ibid.
XXXV. Pro ſepultura nihil muneris eſt exigendum. ibid.
XXXVI. Etiam coacti, de ſepulturæ pretium non debemus accipere. 720
XXXVII. De eodem. ibid.
XXXVIII. De eodem. ibid.
XXXIX. Simoniacus eſt qui ut eligatur, præmia largitur. ibid.
XL. Sicut ordinatio, ſic electio, vel conſenſus ſine venalitate debet præferri. ibid.
RUBRICA. VI ibid.
De vario genere ſimoniæ.
I. De triplici genere ſimoniacorum. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. VII
De ignoranter ſimoniace ordinatis.
I. De illis, qui non ſimoniace a ſimoniacis ordinantur. ibid.
II. De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit ſimoniacum eſſe. ibid.
RUBRICA. VIII 721
De multiplici pœna ſimoniacorum.
I. Anathematis ſententia damnatur qui a ſimoniaco ordinatur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Simoniaci, ſacerdotes eſſe non poſſunt. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. Qui pretio ordinant, lepram, non officium conferunt. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. 722
XIII. De eodem. ibid.
XIV. De eodem. ibid.
XV. Spolietur honore qui eccleſiam per pecuniam obtinet. ibid.
XVI. De eodem. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. Partem habebit cum Simone qui contra ſimoniacos vehementer non exarſerit. ibid.
XIX. Non ordinari, nec promoveri in eccleſia Dei per pecunias aliquis valet. ibid.
XX. De eodem. ibid.
XXI. Careat honore male acquiſito qui eccleſiaſtica beneficia per pecuniam invenire tentaverit. ibid.
XXII. De eodem. ibid.
XXIII. De eodem. 723
XXIV. De eodem. ibid.
XXV. Simonis damnatio dantem & accipientem pariter involvit. ibid.
XXVI. De eodem. ibid.
RUBRICA. IX ibid.
De pœna non exardeſcentis, pro officii ſui loco, in ſimoniacos.
RUBRICA. X ibid.
De diſpenſatione varia cum ſimoniacis.
I. De parvulis, qui cupiditate parentum eccleſias emunt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit, non epiſcopo, ſed uni ex principibus ejus. ibid.
TITULUS. IV 724
Ne prælati vices ſuas, vel eccleſiaſticas ſub annuo cenſu concedant.
RUBRICA. UNICA ibid.
Conducticiis presbyteris eccleſiæ non committantur.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
TITULUS. V ibid.
De magiſtris.
RUBRICA. I ibid.
De inſtitutione magiſtrorum pro doctrina populorum.
I. Magiſtros & doctores epiſcopi congruis locis conſtituant. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De prohibitione, ne aliquid exigatur pro licentia docendi.
TITULUS. VI ibid.
De Judæis, & Saracenis.
RUBRICA. I ibid.
De modo, quo invitandi ſunt ad fidem.
I. Non aſperis, ſed blandis verbis ad fidem ſunt aliqui provocandi. ibid.
II. De eodem. 729
RUBRICA. II ibid.
De his, quæ Judæis prohibentur.
I. Officia publica Judæis non ſunt committenda. ibid.
II. Sacrilegium faciunt qui Judæis publica committunt officia. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De his, quæ Judæis permittuntur.
I. Permittitur Judæis, & Saracenis feſtivitates, feriaſque ſuas ſine inquietudine obſervare. ibid.
II. Judæos non debemus perſequi, ſed Saracenos. ibid.

h a RU-

RUBRICA. IV 725
Qualiter Judæi a fidelibus tractandi ſunt.
I. Niſi ad fidem Judæus acceſſerit, ſeparetur ab uxore fideli. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Judæis ad fidem venientibus cum infidelibus nulla ſit communio. ibid.
IV. De eodem. 726
V. De eodem. ibid.
RUBRICA. V ibid.
Quid juris ſit ſervis Judæorum.
I. In libertatem vindicentur ſervi, qui ab infidelitate fidem accedunt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. VI 727
De puniendis Judæis converſis ad fidem, qui poſtea apoſtatant a fide.
I. Judæi a fide apoſtatantes, cogantur redire. ibid.
II. Qualiter puniendi ſunt converſi de Judæis, Chriſtum blaſphemantes. ibid.
III. Perfidia parentum filiis obeſſe non debet. ibid.
TITULUS. VII ibid.
De hæreticis.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit hæreſis, & ejus differentia a ſchiſmate.
I. Unde hæreſis dicatur. ibid.
II. Non error hæreticum facit, ſed pertinacia defenſionis. ibid.
III. Hæretici ſunt qui quod prave ſentiunt, contumaciter defendunt. 728
IV. Schiſmatis, & hæreſis differentia. ibid.
RUBRICA. II ibid.
Deus permittit hæreſes eſſe.
I. Quare divina providentia multos permittat errare. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De cauſa unde naſcitur hæreſis.
I. Præſumtio ſenſus proprii via eſt ad hæreſes. ibid.
II. Qui mendacio veritatem immutat, patrum terminos transferre probatur. ibid.
RUBRICA. IV ibid.
De gravitate peccati hæreſis.
I. Peccatum hæreſis ceteris gravius eſt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 729
RUBRICA. V ibid.
De diverſitate hæreſum.
I. Quot ſunt ſectæ hæreticorum. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. 732
RUBRICA. VI ibid.
De modis quibus aliquis dicitur hæreticus.
I. Hæreticus primo dicitur qui falſas, aut novas quæſtiones gignit, vel ſequitur. ibid.
II. Hæreticus ſecundus dicitur, qui male ſentit contra dicta ſacræ ſcripturæ. ibid.
III. Hæreticus tertio dicitur qui adverſus Romanam eccleſiam agit, & ejus dignitatem a Deo traditam auferre conatur. ibid.
IV. Hæreticus quarto dicitur qui aliter de fide ſentit, quam Apoſtolica ſedes. ibid.
V. Hæreticus quinto dicitur, licet minus proprie, qui a ſacramentis, & communione fidelium eſt diviſus. ibid.
VI. Hæreticus ſexto dicitur, large tamen, Simoniacus. ibid.
RUBRICA. VII 733
De vitanda communione cum hæreticis.
I. Etiam corpore ab eo recedendum eſt, qui fidem Chriſti non habet. ibid.
II. Hæreticorum conſortia ſunt a fidelibus fugienda. ibid.
III. Abjiciantur qui adverſariorum communicant pravitati. ibid.
IV. Conſodalitatem, & convivia hæreticorum clerici vitare debent. ibid.
V. Ab hæreticis Sacramenta non ſunt ſuſcipienda. 734
VI. Annum pœniteat qui de manu hæretici nociens prohibitam communionem accipit. 731
VII. De eodem. ibid.
VIII. Potius eſt mortem arripere, quam de manu hæretici communionem accipere. ibid.
IX. Sacramenta extra eccleſiam miniſtrari, ſalutem vero conferre non poſſunt. ibid.
X. De eodem. 735
RUBRICA. VIII ibid.
De multiplici pœna hæreticorum.
I. Omnis hæreticus eſt excommunicatus ipſo jure. ibid.
II. Qui in damnatam hæreſim labitur, ejus damnationis ſe participem facit. ibid.
III. Non ultra in eum procedere oportet, qui in hæreſim jam damnatam recedit. ibid.
IV. De eodem. 736
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Omnis hæreticus, quicumque ſit, venit a dignitate deponendus. ibid.
VIII. Proprio ſpolientur honore qui contra pacem eccleſiæ nituntur. ibid.
IX. Jure divino omnia ſunt communia omnibus; jure vero conſtitutionis, hoc meum, illud vero alterius. ibid.
X. Juſte e catholicis poſſidentur quæ ab hæreticis auferuntur. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. Res eccleſiaſticæ ab hæreticis injuſte poſſidentur. ibid.
XIII. De eodem. 737
XIV. Eccleſia ratione hæreticos perſequitur. ibid.
XV. De eodem. 738
XVI. De eodem. ibid.
XVII. De eodem. ibid.
XVIII. De eodem. ibid.
XIX. Errante damnabilior eſt qui ejus defendit errorem. ibid.
RUBRICA. IX ibid.
De compulſione hæreticorum redeundi ad fidem.
I. Hæretici ad ſalutem, etiam inviti, trahendi ſunt. ibid.
II. De eodem. 739
III. De eodem. ibid.
RUBRICA. X ibid.
De forma receptionis redeuntium ad fidem.
I. Iterum ordinentur qui ex Novatianis ad ad eccleſiam redierint. ibid.
II. De eodem. 740
III. Donatiſtæ, & Novatiani, quamvis reprehenſibiliter ordinati, tamen ex neceſſitate tolerantur. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Ab hæreſi redeuntes, hæreſim & ejus auctorem publice deteſtentur. ibid.
VII. De eodem. ibid.
RUBRICA. XI ibid.
De varia diſpenſatione circa redeuntes ad eccleſiam.
I. De his, qui ab hæreticis redeunt, an ſint recipiendi in ſua dignitate, vel non. ibid.
II. Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis, in ſuis ordinibus recipi poſſunt. ibid.
III. De eodem. 741
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
TITULUS. VIII ibid.
De ſchiſmaticis.
RUBRICA. I ibid.
De differentia ſchiſmatis ab hæreſi.
RUBRICA. II 742
De magnitudine peccati ſchiſmatis & de gravi punitione ejus a Deo.
I. Non habet Dominum patrem qui univerſalis eccleſiæ relinquit unitatem. ibid.
II. Varia crimina variis ſunt pœnis afficienda. ibid.
III. Profanus eſt, extra eccleſiam beati Petri agnum comedere tentans. ibid.
IV. Perditionem ſibi acquirunt qui ab epiſcopis recedentes, unitatem eccleſiæ ſcindunt. 743
RUBRICA. III 745
Qui dicendi ſunt ſchiſmatici.
I. Non eſt in eccleſia qui cum epiſcopo pacem non habet. ibid.
II. De eodem. 744
RUBRICA. IV ibid.
De vitanda communione cum ſchiſmaticis.
I. Unitas non communicat ſchiſmaticis conſentiens. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De pœnis ſchiſmaticorum.
II. De eodem. 745
III. De eodem. ibid.
IV. Sacri officii poteſtate penitus carent hæretici. ibid.
V. Nec conſecrat, nec conſecratur in ſchiſmate conſtitutus epiſcopus. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. ibid.
RUBRICA. VI 746
De fautoribus ſchiſmaticorum.
I. Fautores ſchiſmaticorum eadem pœna, qua ipſi, ſunt plectendi. ibid.
RUBRICA. VII ibid.
De compulſione ſchiſmaticorum, ut redeant ad unitatem eccleſiæ.
I. Ut ad unitatem eccleſiæ revertantur, ſunt ſchiſmatici compellendi. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Medicinali ſeveritate mali cogantur ad bonum. ibid.
IV. De eodem. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De receptionis forma ſchiſmaticorum & redeuntium ad unitatem eccleſiæ.
I. Schiſmatici volentes redire ad unitatem eccleſiæ, cum manus impoſitione recipiantur, ut accipiant Spiritum ſanctum. ibid.
RUBRICA. IX 747
De diſpenſatione cum redeuntibus ad eccleſiæ unitatem.
I. Qui ab hæreſi, vel ſchiſmate ad eccleſiam redeunt, in quo inveniuntur ordine, ex beneficio perſeverent. ibid.
TITULUS. IX ibid.
De apoſtatis.
RUBRICA. I ibid.
De triplici genere apoſtaſiæ.
I. Triplex ſpecies eſt apoſtaſiæ. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De enormitate peccati apoſtaſiæ.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De pœna apoſtatarum.
I. Apoſtatæ omnes ſunt infames. ibid.
II. De eodem. 748
III. Apoſtatæ nec ad accuſationem, nec ad teſtimonium recipiendi ſunt. ibid.
RUBRICA. IV. ibid.
De compulſione apoſtatarum.
I. Apoſtatæ cogendi ſunt redire ad id, quod ſpoponderunt. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA. V ibid.
De pœna iterantium bapiſma.
II. De eodem. ibid.
TITULUS. X ibid.
De homicidio.
RUBRICA. I ibid.
De duplici ſpecie homicidii, ſcilicet ſpiritualis & corporalis.
I. Occidit qui ad nocendum movetur. ibid.
RUBRICA. II 749
De multiplici genere homicidii ſpiritualis.
I. Interfectores fratrum, detractores eorum, eoſque odientes, homicidæ habentur. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De multiplici modo commiſſionis homicidii ſpiritualis.
I. Non ſolum qui manibus occidunt, ſed etiam quorum conſilio & fraude alii occiduntur, homicidæ probantur. ibid.
II. Homicida eſt qui fratri ſuo mala ſuadet. ibid.

RU-

RUBRICA. IV 749
De homicidiis interpretative dictis.
I. Homicida dicitur, qui in extrema neceſſitate poſitis non ſubvenit. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Homicida dicitur paſtor non arguens delinquentem. ibid.
IV. De eodem. 750
RUBRICA. V ibid.
An liceat alicui aliquem occidere.
I. Argumenta, quod nulli liceat aliquem occidere. ibid.
II. Mali non ſunt interficiendi, ſed flagellis emendandi. ibid.
III. Præter ſupplicium mortis rei ſunt puniendi. ibid.
IV. De eodem. 751
V. De eodem. ibid.
VI. Qui rei ſunt ſanguinis, ab eccleſia debent defendi. ibid.
VII. Argumenta, quod liceat alicui aliquem occidere. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. Reſponſio ad argumentum, in contrarium ſumtum ex præcepto divino. ibid.
X. Reſpondetur ad auctoritates Auguſtini. ibid.
RUBRICA. VI ibid.
In quibus caſibus homicidium deputatur ad culpam.
II. Si plures contra unum rixentur, qua pœna quiſque eorum puniatur. ibid.
III. Qui dicatur accipere gladium. ibid.
IV. Homicida eſt qui ſponte occidit quos judex jubet occidere. 752
RUBRICA. VII ibid.
In quibus caſibus homicidium non deputatur ad culpam.
I. Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormenta exercent, aut capitalem ferunt ſententiam. ibid.
II. Immunis eſt dictator a culpa, cum legum auctoritas in improbos exercetur. ibid.
III. Ex officio non eſt peccatum homines occidere. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Nonnunquam potius peccat qui cauſam mortis præbet, quam ille, qui occidit. ibid.
VI. Non peccat qui ex officio nocentem interficit. 753
VII. De eodem. ibid.
VIII. Furioſo, & mente alienato non imputatur ad culpam homicidium. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. Caſu facienti homicidium non imputatur. ibid.
XI. De eodem. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. De eodem. 754
XV. Miniſter Dei eſt qui invitus homicidium facit. ibid.
RUBRICA. VIII ibid.
De procuratoribus abortuum, utrum ſint homicidæ.
I. Non eſt homicida qui abortum procurat antequam anima corpori ſit infuſa. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
RUBRICA. IX 755
De enormitate occidentium ſe ipſos.
I. Qui, Deo auctore, bella geſſerunt, præceptum occidendi nequaquam tranſgreſſi ſunt. ibid.
II. Nemini licet ſibi injicere manus. 756
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De eodem. ibid.
RUBRICA. X ibid.
De pœnis homicidarum.
I. Homicidium committens ſponte verbo vel facto, irregularitatem incurrit. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. Homicidium committens etiam neceſſitate, evitabili tamen, irregularitatem incurrit. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Homicidium committens etiam caſu, dando operam rei illicitæ, incurrit irregularitatem. 757
VII. Clericus facto vel verbo committens homicidium, venit ab officij honore deponendus. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. ibid.
X. Perpetuo careat officio presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interficit. ibid.
XI. De his, qui ſponte, vel caſu homicidium faciunt. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. Homicidæ infames etiam reputantur. ibid.
RUBRICA. XI 758
De variis pœnis aſſignatis homicidis.
I. De pœnitentia eorum, qui ſponte homicidium commiſerunt. ibid.
II. De his, qui ſponte, vel caſu homicidium faciunt. ibid.
III. Quinquennio a communione abſtineat qui caſu homicidium fecerit. ibid.
IV. Quibus temporum ſpaciis a communione abſtineat qui voluntate, vel caſu ancillam ſuam interfecerit. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. Quæ pœnitentia eſt imponenda ei, qui matrem occiderit. ibid.
VII. Pœnitentia Aſtulphi, qui uxorem ſuam interfecit. 759
RUBRICA. XII ibid.
De diſpenſatione circa clericum homicidam.
I. Cum clerico, qui homicidium ſponte facit, nulla fit diſpenſatio. ibid.
II. Diſpenſatur, ut in ſuſceptis ordinibus permaneat clericus, qui neceſſitate vel caſu commiſit homicidium. 760
III. De eodem. ibid.
IV. Diſpenſatur etiam cum clerico homicida paupere, ut poſſit habere beneficium. ibid.
TITULUS. XI ibid.
De clericis pugnantibus in duello.
RUBRICA. I ibid.
De generali probibitione duellandi.
I. In veteri Teſtamento monomachia non recipitur. ibid.
RUBRICA. II ibid.
De pœna clericorum duellantium.
I. Oratio vel oblatio pro clerico in duello mortuo non offeratur. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
TITULUS. XII ibid.
De adulteriis.
RUBRICA. I ibid.
Adulterium, & ejus probibitio.
I. Definitio adulterii. ibid.
RUBRICA. II 761
De his, qui accuſare poſſunt, vel repelli ab accuſatione adulterii.
RUBRICA. III ibid.
De pœna canonica adulterorum.
RUBRICA. IV ibid.
De inceſtu.
RURICA. V ibid.
De pœna canonica inceſtum committentium.
TITULUS. XIII ibid.
De raptoribus, incendiariis, & violatoribus eccleſiarum.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit raptus perſonarum, ſcilicet feminarum.
RUBRICA. II ibid.
De pœna canonica raptorum feminarum.
RUBRICA. III ibid.
De pœna raptorum, qui ſcilicet violenter. & aperte res alienas rapiunt.
I. Raptor rerum excommunicandus venit ab epiſcopo, in cujus territorio rapinam fecit. ibid.
RUBRICA. IV 762
De pœna canonica incendiariorum.
I. Membra detruncans, domos incendens abſque judiciali auctoritate, excommunicetur. ibid.
II. De eodem. ibid.
RUBRICA. V 762
De pœna canonica violatorum eccleſiarum.
I. Violatores eccleſiarum ſunt excommunicati. ibid.
II. Sacrilegi judicantur qui eccleſiæ facultates alienant. ibid.
TITULUS. XIV
De furtis.
RUBRICA. I ibid.
Quid ſit furtum, & de probibitione ejus.
I. Majoris pœnæ eſt eripere violenter aliquid, quam furari. ibid.
RUBRICA. II 763
In quibus quis furti crimen incurrit.
I. Non ſolum in majoribus, ſed etiam in minoribus furtum committitur. ibid.
II. In rebus inventis, quæ de propinquo fuerunt in bonis alicujus, cum animo detinendi accipiuntur, furti crimen incurritur. ibid.
III. Peccat qui rem inventam non reddit. ibid.
IV. Furti nomine reſpectu rei quis tenetur, etiamſi illam directe ſurripere non propoſuerit. ibid.
RUBRICA. III ibid.
De caſibus, in quibus res alienas tollere non eſt furtum.
I. Non eſt furtum aliena tollere in articulo neceſſitatis. ibid.
II. Non eſt furtum, dum mandato ſuperioris quis domi res tollit inferiorum. ibid.
III. Non committitur furtum, dum quis ſibi debitum tollit ab invito. ibid.
RUBRICA. IV 764
De pœna furti.
I. Fures infames ſunt, nec accuſare poſſunt, nec teſtes eſſe. ibid.
II. Presbyter in furto deprehenſus ab omni honore deponitur. ibid.
TITULUS. XV ibid.
De ſacrilegio.
RUBRICA. I ibid.
Quibus modis committitur ſacrilegium.
I. Sacrilegium facit qui pecuniam eccleſiæ rapit. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Nemini permiſſum eſt de eo, quod papa ſtatuit, judicare, vel ejus ſententiam retractare. ibid.
VI. De eodem. 765
RUBRICA. II ibid.
De pœna triplici ſacrilegorum, ſcilicet pecuniaria, & ſpirituali, excommunicationis, & civili, ſcilicet capitali.
I. De pœna pecuniaria injungenda ſacrilegis. ibid.
II. De multiplici genere ſacrilegii, & pœna ejuſdem. ibid.
III. Pro graduum varietate mulctentur qui clericos occidunt. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. De pœna ſpirituali, ſcilicet excommunicationis, quam ſacrilegi incurrunt. ibid.
VI. Niſi canonice judicatum epiſcopum comprehendens laicus excommunicetur. ibid.
VII. Flagellatores presbyterorum poſt tertiam admonitionem reſipiſcentes, revocari poſſunt. ibid.
VIII. Excommunicationis ſententiam incurrit verberans clericum. 766
IX. De pœna civili ſacrilegorum. ibid.
TITULUS. XVI ibid.
De reſtitutione rerum ablatarum.
RUBRICA. I ibid.
De neceſſitate reſtituendi res furtim ablatas.
I. Pœnitentia non agitur, ſi res aliena, cum valet reſtitui, non reſtituitur. ibid.
II. Si res aliena conſecrata fuerit, non eadem, ſed valor ejus reſtituendus eſt. ibid.
RUBRICA. II 767
De variis modis, quibus fit reſtitutio.
I. De eodem. ibid.
II. De eodem. ibid.
TITULUS. XVII ibid.
De uſuris.

RU-

RUBRICA.I 767

De duplici ſpecie uſurarum, ſcilicet ſpirituali & ſancta; corporali, & iniqua.

I. Nec ſuo nomine, nec alieno clericus fœnerator exiſtat. ibid.

RUBRICA.II ibid.

Quid ſit uſura corporalis.

I. Quando amplius exigitur, quam datur, uſura accipitur. ibid.
II. De eodem. ibid.

RUBRICA.III ibid.

De modis, quibus, & de rebus, in quibus committitur uſura.

I. Qui plus, quam dederit, expetit, uſuram accipit. ibid.
II. Quidquid ſupra datum exigitur, uſura eſt. 768
III. Quidquid ſorti accidit, uſura eſt. ibid.
IV. De eodem. ibid.

RUBRICA.IV ibid.

De proibitione & damnatione uſuræ.

I. Uſuras exigere clericis minime licet. ibid.
II. Pro pecunia, quam clericus dedit, juſto pretio ſpecies recipere poteſt. ibid.
III. Clericus non accipiat plus, quam commodavit. ibid.
IV. Etiam laicis eſt uſura damnabilis. ibid.
V. Rapinam facit qui uſuram accipit. 769
VI. Non minus crudelis eſt qui pauperem trucidat fœnore, quam qui diviti aliqua rapit. ibid.

RUBRICA.V ibid.

De pœna uſurariorum.

I. Clericus negociationibus ſæcularibus, & uſuris deditus ſuſpendendus eſt ab officio, ſive deponendus a dignitate. ibid.
II. Uſuras exigens, ſive clericus, ſive regulæ ſubjectus, deiiciatur. ibid.
III. Degradetur clericus, qui uſuras accipere deregitur. ibid.
IV. A quæſtibus negociationis clerici abſtineant. ibid.
V. Excommunicentur miniſtri, qui fœnerantur. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. De eodem. 770
VIII. De eodem. ibid.

RUBRICA.VI ibid.

De reſtitutione uſurarum.

RUBRICA.VII ibid.

Quando liceat uſuras exigere.

I. Ab illo uſuram exigere poſſumus, cui jure nocemus. ibid.

TITULUS.XVIII ibid.

De crimine falſi.

RUBRICA.UNICA. ibid.

De pœna falſariorum circa literas Apoſtolicas.

I. Incarcerandus eſt per epiſcopum qui epiſtolam falſam, quaſi ab Apoſtolico, detulerit. ibid.
II. Falſarius literarum Apoſtolicarum pœnam privationis officiorum & beneficiorum perpetuam incurrit. 771

TITULUS.XIX. ibid.

De ſortilegiis.

RUBRICA.I ibid.

Qui dicantur ſortilegi.

I. Sortilegorum definitio. ibid.

RUBRICA.II ibid.

De prohibitione utendi ſortibus indifferenter.

I. Argumenta, quod liceat uti ſortibus. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Reſponſio ad jam dicta, quod non liceat indifferenter ſortibus uti. ibid.
IV. Exemplo Jonæ vel Matthiæ, non oportet ſortibus credi. 772
V. Ad ſæcularia negocia, divina oracula non ſunt convertenda. ibid.
VI. Exemplo Matthiæ, vel Jonæ non eſt ſortibus indifferenter credendum. ibid.

RUBRICA.III ibid.

Quid ſit ſuperſtitio, & de multiplici genere ſuperſtitionum.

I. Inſtitutiones hominum quæ ſint ſuperſtitioſæ, & quæ non. ibid.

RUBRICA.IV 771

De prohibitione & damnatione ſuperſtitionum ac divinationum.

I. Non ſunt obſervanda quæ a divinantibus præcipiuntur, quamvis contingant ea, quæ ab eis prænunciantur. 773
II. De eodem. ibid.
III. Chriſtiana & vera pietas planetarios expellit & damnat. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Elementa colere lunæ, & ſtellarum curſus in operibus Chriſtianis ſervare non licet. ibid.
VI. Sors nihil aliud, quam divinatio & maleficium eſſe decernitur. ibid.
VII. Incantatores & ſortilegos, veluti Chriſti inimicos, inſequi oportet. 774
VIII. Kalendarum obſervationes agere non licet. ibid.
IX. Dies Ægyptiaci, & Kalendæ Januarii non ſunt obſervandæ. ibid.
X. Grave peccatum eſt dies obſervare & menſes, & annos. ibid.
XI. Sine incantatione herbas, vel petras licet habere. ibid.

RUBRICA.VI 775

De fructibus ſive rebus, unde ſacrificia, oblata dæmonibus, ſumta ſunt.

I. Non ſunt habenda immunda, de quibus aliquid dæmonibus eſt oblatum. ibid.
II. Non ideo reliqua ſunt immunda, quia de area, vel torculari aliquid ad dæmonum ſacrificia, tollitur. ibid.
III. Immunis eſt a reatu qui emit quod neſcit idolis immolatum. ibid.

RUBRICA.VI ibid.

De origine & multiplici genere divinationum.

I. De multiplici genere divinationis, & a quo ſumſit originem. ibid.

RUBRICA.VII 776

De ſubtilitate dæmonum ad præcognoſcenda & prænuncianda aliqua futura.

I. Quot modis dæmones futura prænoſcant. ibid.
II. Quod ex corporeis motibus internas animæ cogitationes diabolus deprehendat, res occultiſſima eſt. 777

RUBRICA.VIII ibid.

De falſitate eorum, quæ præſtigiis dæmonum fiunt.

I. Quæ dæmonum præſtigiis fuerant circa mutationes creaturarum, non in corpore, ſed in ſpiritu fuerunt. ibid.
II. Quæ magorum præſtigiis fiunt, non vera, ſed phantaſtica eſſe probantur. ibid.
III. De eodem. 779
IV. Contra ſacrilegos, & idolorum cultores, cuſtodia paſtoralis invigilet. ibid.

RUBRICA.IX 780

De perſecutione in ſacrilegos & divinatores per eccleſiæ prælatos facienda.

I. Sortilegam & magicam artem epiſcopi modis omnibus eliminare ſtudeant. ibid.

RUBRICA.X ibid.

De pœna ſortilegorum & incantatorum.

I. Quod ſortilegi, & divinatores veniant excommunicandi. ibid.
II. Anathema ſit qui hariolos, vel incantatores obſervat. ibid.
III. Sacris officiis dediti, magi vel incantatores non fiant. ibid.
IV. Honore privetur epiſcopus, vel presbyter, qui magos, vel haruſpices conſulit. ibid.
V. De his, qui auguriis, & divinationibus ſtudent. 781
VI. De eodem. ibid.
VII. Excommunicetur clericus, monachus, & laicus, divinationes vel auguria, vel ſortes ſequutus. ibid.
VIII. Ab eccleſia ſeparetur auguriis vel incantationibus deſerviens. ibid.
IX. Infirmitatibus hominum incantatores nihil remedii præſtare poſſunt. ibid.

RUBRICA.XI ibid.

De damnatione & punitione maleficiorum, quæ quidam in perniciem inimicorum ſuorum faciunt.

I. Abiicitur ſacerdos, qui hujuſmodi maleficiis operam dedit. ibid.

TITULUS.XX 782

De colluſione detegenda.

RUBRICA.I 782

Quid ſit colluſio.

I. Colluſio eſt inter actorem & reum latens & fradulenta conventio. ibid.

RUBRICA.II ibid.

Quomodo colluſio detegatur.

RUBRICA.III ibid.

De pœna colluſionum.

I. Colluſor cum incidat in vitium prævaricatoris, ejus pœna punitur. ibid.

TITULUS.XXI 783

De clerico venatore.

RUBRICA.I ibid.

Quæ venatio ſit licita, & quæ non, ſed prohibita.

I. Venatio arenoſa, qua quis pugnat in arena cum dentatis beſtiis, oſtenditur illicita. ibid.
II. Exercens venationem arenariam, & ad hoc locans operas ſuas, efficitur infamis & ab accuſatione in judicio repellitur. ibid.
III. Fovere tales venantes eſt grave peccatum. ibid.
IV. Venatio ſaltuoſa, quæ fit in ſilvis & ſaltibus, laicis licet non prohibeatur cauſa neceſſitatis, aut recreationis extra tempora jejuniorum, prohibetur tamen cauſa voluptatis. ibid.
V. De eodem. ibid.
VI. De eodem. ibid.
VII. Venatio ſaltuoſa, quæ cum canibus, & avibus fit, prohibetur epiſcopis & clericis. ibid.

RUBRICA.II ibid.

De pœna clerici venatoris.

I. Pœna ſuſpenſionis punitur epiſcopus venator, & clericus in ſacris ordinibus conſtitutus. ibid.
II. De eodem. 784

TITULUS.XXII ibid.

De clerico percuſſore.

RUBRICA.I ibid.

Quod non liceat, clericos eſſe percuſſores.

I. De eodem. ibid.

RUBRICA.II ibid.

De caſibus, in quibus clericis licet percutere.

I. Clerico, poteſtatem habenti, licitum eſt diſciplinæ cauſa, moderate tamen, juxta qualitatem criminum, & perſonarum, ſubditos ſuos verberibus caſtigare. ibid.
II. Prælati paſſim pro quolibet crimine non debent ſubditos ſuos clericos, & maxime majores, verberibus caſtigare. ibid.
III. Prælati etſi diſciplinæ cauſa poſſint moderate, verberibus, delinquentes corripere, hoc tamen non licet epiſcopo propriis manibus efficere. ibid.
IV. Regulares prælati, diſciplinæ cauſa, poſſunt propriis manibus ſubditos ſuos, juxta regularum ſuarum inſtituta, moderate verberibus corripere. ibid.

RUBRICA.III 785

De pœna clerici percuſſoris.

I. Deiiciatur ab officio presbyter, diaconus, & epiſcopus, verberibus timeri quærens. ibid.

TITULUS.XXIII ibid.

De clerico maledico.

RUBRICA.I ibid.

De duplici maledictione, approbata, & damnabili.

I. Maledictio, quæ dicitur imprecatio mali, procedens ex zelo juſtitiæ, & Dei, & ſanctorum, approbatur. ibid.
II. Sancti viri non ex voto ultionis, ſed amore juſtitiæ aliquos maledicunt. 786
III. Divina maledictio meritum maledicti deſignat. ibid.
IV. Maledictio, quæ eſt imprecatio mali, procedens ex odio, aut livore vindictæ, damnabilis eſt, & prohibita. ibid.
V. Qui non corde, ſed ore maledicunt, labiorum immunditiam contrahunt. ibid.

RUBRICA.II ibid.

Quis dicatur clericus maledictus.

I. Maledicus clericus dicitur qui vitio detractionis in proximum, aut blaſphemiæ in Chriſtum, aut ſanctos ejus notatus eſt. ibid.

RU-

RUBRICA. III 787

De pœna clerici maledici.

I. Maledici vitio detractionis ſunt infames. ibid.

II. Clericus maledicus convictus ſuſpendendus eſt ab officio. ibid.

TITULUS. XXIV ibid.

De clerico excommunicato, interdicto, vel depoſito miniſtrante.

RUBRICA. I ibid.

De pœna clericorum, qui in excommunicatione conſtituti, adminiſtrant.

I. Sine ſpe reconciliationis ſit qui excommunicatus communicare præſumit. ibid.

II. De his, qui, damnati a ſynodo, ſacra miniſteria contingunt. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De pœna clericorum, qui in excommunicatione conſtituti, adminiſtrant.

I. Solus papa cum clerico in excommunicatione exiſtente, adminiſtrante, diſpenſat. ibid.

II. Quæ ſit pœna ſacerdotum, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt. 788

TITULUS. XXV ibid.

De clerico per ſaltum promoto.

RUBRICA. I ibid.

Quod gradatim aſcendendum eſt de minori ordine ad majorem.

I. De eo, qui furtive ordines recipit. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De diſpenſatione fienda cum clerico per ſaltum promoto.

TITULUS. XXVI ibid.

De eo, qui furtive ordinem recipit.

RUBRICA. I ibid.

De prohibitione ſuſcipiendi ordines furtive.

RUBRICA. II ibid.

De pœna ſuſcipientis ordinem furtive.

TITULUS. XXVII ibid.

De privilegiis, & exceſſibus privilegiatorum.

RUBRICA. I ibid.

Quid dicatur privilegium.

RUBRICA. II 789

De non violandis eccleſiarum privilegiis.

I. Privilegia eccleſiarum nulla debent improbitate convelli. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. De eodem. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. Quomodo accipienda ſit inviolabilitas privilegiorum eccleſiarum. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De his, per quæ privilegium amittitur.

I. Amittitur privilegium, vel derogatur eidem per ſuperioris derogationem. ibid.

II. Perditur privilegium per abuſum. 790

III. De eodem. ibid.

IV. Perditur privilegium per delictum. ibid.

V. Epiſcopalis dignitas civitati ſubtrahitur, quæ ſuos præſules interfecerit. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. Ceſſat privilegium, quando inde redundat grave ſcandalum, & enorme, quod inde ſequitur. 791

TITULUS. XXVIII ibid.

De purgatione canonica.

RUBRICA. I ibid.

Quibus purgatio canonica indicenda ſit, quia infamatis.

I. Sacerdos a populo accuſatus, juramento ſuam innocentiam aſſerat. ibid.

II. De Leone epiſcopo, quem beatus Gregorius fecit purgationem præſtare. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De Maximo Salonitano epiſcopo, ut ſacramento ſemetipſum expurget. ibid.

RUBRICA. II 792

De purgatione canonica voluntarie aſſumta per ſummos pontifices.

I. Qualiter Sixtus ſemetipſum purgavit. ibid.

II. De Leone qualiter ſemetipſum purgaverit. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De forma purgationis.

I. Quæ forma obſervanda eſt in juramento purgationis. ibid.

II. De eodem. 793

RUBRICA. IV 793

Coram clericorum collegio purgatio facienda eſt.

I. Diaconus, ſi de crimine convinci non poterit, apud epiſcopum ſecreto ſeipſum purificet. ibid.

RUBRICA. V ibid.

Quot, & quales eſſe debeant compurgatores.

I. De purgatione clericorum, ſi convinci non potuerint. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Qualiter ſacerdotes purgare ſe debent. ibid.

TITULUS. XXIX 794

De vulgari purgatione.

RUBRICA. I ibid.

De prohibitione vulgaris purgationis per aquam frigidam, aut per ferrum candens, ſive per duellum.

I. Vulgaris purgatio Apoſtolica auctoritate prohibetur. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De quibuſdam aliis purgationibus, antiquitus obſervatis, quibus jam derogatum eſt per patrum ſequentium ſtatuta.

I. Si furta in monaſterio fiant, judicio monachi expurgentur. ibid.

II. Qui de adulterio accuſatur, probabili ſe expurget judicio. ibid.

III. Cum plures de adulterio accuſantur, & unus ceteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi in judicium novus ceciderit. 795

IV. Pro ſingulis miſſa celebretur, qui de aliquo crimine accuſantur. ibid.

LIBRI. V. PARS. II ibid.

TITULUS. I ibid.

De pœnis.

RUBRICA. I ibid.

De multis, variiſque pœnis variis criminibus deputatis.

I. Pœnæ non ſolum male agentibus, ſed etiam attentantibus agere, inferuntur. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. ibid.

V. De eodem. 796

VI. De eodem. ibid.

VII. De eodem. ibid.

VIII. De eodem. ibid.

IX. De eodem. ibid.

X. De eodem. ibid.

XI. De eodem. ibid.

XII. De eodem. ibid.

RUBRICA. II 797

De non exaſperandis pœnis, niſi in certis caſibus.

I. Pœnæ regulariter magis leviandæ, quam exaſperandæ ſunt. ibid.

RUBRICA. III ibid.

De generibus puniendorum.

I. Quatuor ſunt genera puniendorum. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. 798

RUBRICA. IV ibid.

De conſiderationibus habendis in puniendo, quibus pœnæ attenuentur vel graveatur.

I. Septem veniunt conſideranda in punitione. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De his, quibus pœnæ ſunt inferendæ.

I. Pœnæ ſpirituales, aut æternæ numquam a Deo inferuntur, niſi delinquentibus, etiamſi a damnatis parentibus deſcendant. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Non parentum, ſed propria culpa quemquam condemnat. ibid.

IV. Iniquitates parentum filiis obeſſe non poſſunt. 799

V. Pœna corporalis quandoque infertur a Deo non delinquentibus, etſi ratione delinquentium. ibid.

VI. De eodem. ibid.

VII. De eodem. ibid.

VIII. De eodem. 799

IX. In crimine læſæ majeſtatis punitur etiam alius pro alio. ibid.

RUBRICA. VI 800

De intelligentia hujus dicti, quod Dominus non puniat bis idipſum.

I. Qui inter flagella pœnitentiam egerunt, non veniunt bis a Deo judicandi, ſive puniendi. ibid.

TITULUS. II ibid.

De pœnitentiis, & remiſſionibus.

TITULUS. III ibid.

De ſententia excommunicationis.

RUBRICA. I ibid.

Quid ſit excommunicatio, & de duplici ejus principali ſpecie, ſcilicet minoris, quæ ſeparat a ſacramentis, & majoris, ſcilicet anathematis, quæ ſeparat a communione fidelium.

I. Aliud excommunicatio, aliud anathematizatio. ibid.

II. Duobus modis aliquis ſatanæ traditur. ibid.

III. De eodem. 801

IV. De eodem. ibid.

RUBRICA. II ibid.

De convenientia, qua Chriſti eccleſia adverſus malos gladio excommunicationis utitur.

I. Non contradicit, ſed potius obedit Evangelio qui malos excommunicat. ibid.

RUBRICA. III 801

Pro quibus culpis excommunicationis ſententia inferenda ſit.

I. Quibus exigentibus culpis aliquis ſit communione privandus. ibid.

II. Pro parvis & levibus cauſis nullus communione privetur. ibid.

RUBRICA. IV ibid.

De effectu ſive incommodis provenientibus ab excommunicatione.

I. A Deo ſeparamus quos impios demonſtramus. ibid.

II. Satanæ traditur qui ab eccleſia excommunicatur. ibid.

III. Excommunicatio privat hominem vita ſpirituali, & mortificat omnia bona opera. ibid.

IV. Qui a Chriſti corpore præciditur, ſpiritum juſtitiæ tenere non poteſt. ibid.

V. Excommunicatio impedit, ne quis abſolutionem peccatorum conſequatur. ibid.

VI. Excommunicatio abſolvit ſubditos a ſacramento fidelitatis, quamdiu principes manent in excommunicatione. ibid.

VII. Excommunicati nec teſtes eſſe, nec accuſare poſſunt. ibid.

VIII. De eodem. ibid.

RUBRICA. V ibid.

De formidanda vehementer excommunicatione, etiamſi injuſta.

I. Gregi timenda eſt, ſententia paſtoris. ibid.

II. Sententia paſtoris timenda eſt, licet injuſte liget. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. De eodem. 804

RUBRICA. VI ibid.

De his, qui excommunicare poſſunt, & qui non.

I. Soli Superiores excommunicare poſſunt. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. De eodem. ibid.

IV. Hæretici, excommunicati, & ſchiſmatici, vere excommunicare non poſſunt. ibid.

V. De eodem. 805

VI. De eodem. ibid.

VII. De eodem. ibid.

RUBRICA. VII ibid.

De forma excommunicationis ſolemnis.

I. Modus, & forma excommunicationis. ibid.

II. De eodem. ibid.

RUBRICA. VIII ibid.

De uſu & obſervantia tenenda in ſententia excommunicationis.

I. Secunda, vel tertia admonitione interpoſita, excommunicatio procedat. ibid.

II. De eodem. ibid.

III. Ex-

III. Excommunicationis ſententia debet fieri in ſcriptis. 805
IV. De eodem. 806

RUBRICA. IX ibid.
De his, qui excommunicari poſſunt, & qui non.

I. Mali & perverſi errantes, & in errorem alios mittentes, ſunt excommunicandi. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. De eodem. ibid.
IV. De eodem. ibid.
V. Qui corrigi nolunt, excommunicationis ferro debent abſcindi. ibid.
VI. Regulariter unus pro delicto alterius nunquam venit excommunicandus, ut pro patre filius, aut pro domino ſervus, niſi participarent in crimine. ibid.
VII. De eodem. 807
VIII. Mortui non poſſunt pro quolibet crimine excommunicari, nec mortui excommunicati indifferenter abſolvi. ibid.
IX. Eccleſia viventes poteſt ligare vel ſolvere, non mortuos. ibid.
X. De eodem. ibid.
XI. Incorrigibilis damnationis ſententia relaxari non poteſt. 808
XII. Pro crimine hæreſis poſt mortem qui excommunicari poteſt, & debet. ibid.
XIII. De eodem. ibid.

RUBRICA. X ibid.
De non habenda communione cum excommunicatis majori excommunicatione.

I. Excommunicatorum nomina publice omnibus denunciandа ſunt, ut ab omnibus evitentur. ibid.
II. A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus. 809
III. Soli per ſententiam excommunicati, ſunt vitandi. ibid.
IV. Cum pagano licet comedere, ſed cum excommunicato minime licet. ibid.
V. Pro facinore ab hæreticis excommunicatus, a catholicis non eſt recipiendus. ibid.
VI. Quiſquis per diſciplinam ab hæreticis excommunicatur, non eſt a catholicis recipiendus. ibid.

RUBRICA. XI ibid.
De pœna participantium cum excommunicatis.

I. Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat. ibid.
II. De eodem. 810
IV. De eodem. ibid.
IV. De his, qui tempore ſuæ excommunicationis communicare præſumunt. 810
V. Deponatur epiſcopus, qui excommunicatis communicat. ibid.
VI. Excommunicatus eſt qui excommunicatis communicat. ibid.
VII. De eodem. ibid.
VIII. De eodem. ibid.
IX. De eodem. 811
X. Communicare non licet his, qui excommunicato communicant. ibid.
XI. Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. ibid.
XII. De eodem. ibid.
XIII. Excommunicationis contrahi pœnam qui cum excommunicato communicat. ibid.
XIV. De eodem. ibid.
XV. Pro modo peccati puniatur qui excommunicatis communicat. ibid.

RUBRICA. XII ibid.
De his, qui inculpabiliter communicant cum excommunicatis.

I. Non omnes communicantes cum excommunicatis veniunt puniendi ab eccleſia. ibid.
II. De his, qui ſine culpa excommunicantur. 812
III. Inſtante neceſſitate communicare cum excommunicatis non nocet, dummodo non præbeatur conſenſus iniquitati. ibid.
IV. Excommunicatis non communicat qui eis animo non conſentit. ibid.

RUBRICA. XIII ibid.
De cauſis, pro quibus quis vere venit excommunicandus.

I. Excommunicandus venit epiſcopus, venire ad concilium contemnens. ibid.
II. De eodem. 813
III. Excommunicandus venit nolens Apoſtolicis præceptis obedire. ibid.
IV. Excommunicandus venit clericus diſſolute vivens. ibid.
V. Excommunicandi veniunt laici morientium clericorum bona diripientes. ibid.
VI. Excommunicandi veniunt qui principum auctoritate eccleſiam invadunt. ibid.
VII. Excommunicandi ſunt ſortilegiis intendentes. ibid.
VIII. Excommunicandus eſt qui duas ſimul uxores habere præſumit. ibid.
IX. Falſi teſtes, & homicidæ communione priventur. ibid.
X. Excommunicetur potens, qui clericum pauperem religioſum expoliare præſumit. ibid.
XI. De eodem. 813
XII. De eodem. ibid.
XIII. De eodem. ibid.
XIV. Excommunicetur ſacerdos, qui miſſam inchoatam præſumſerit incompletam relinquere. ibid.
XV. Excommunicetur clericus, qui comam relaxaverit. ibid.
XVI. De eodem. ibid.

RUBRICA. XIV 814
De cauſis, pro quibus quis ipſo facto, & jure eſt excommunicatus.

I. Excommunicatus eſt a jure ipſo facto qui incidit in hæreſim jam damnatam. ibid.
II. De eodem. ibid.
III. Excommunicatus eſt qui Romanam eccleſiam caput eſſe negat, & ei, tanquam capiti, obedire contemnit. ibid.
IV. Excommunicatus eſt verberans clericum, aut religioſam perſonam. ibid.
V. Excommunicatus eſt participans in crimine cum excommunicato. ibid.
VI. Excommunicati ſunt fautores ſchiſmaticorum ibid.
VII. Excommunicati ſunt incendiarii, & violatores eccleſiarum. ibid.

RUBRICA. XV ibid.
De invaliditate ſententiæ excommunicationis, inique ſive injuſte data.

I. Sententia paſtoris reum vel innocentem non facit. ibid.
II. Injuſta prælati ſententia, quoad Deum, non condemnat, vel abſolvit. ibid.
III. Non eſt petenda ſolutio, cum iniqua ſententia fertur. ibid.
IV. Deus nec nocet, nec nocere aliquem patitur injuſte. ibid.
V. Injuſta vincula dirumpit juſtitia. 815
VI. Injuſte aliquem anathematizans, ſibi, non aliis nocet. ibid.
VII. Qui illicite aliquem excommunicat, ſemetipſum, non illum, condemnat. ibid.
VIII. Vita, non ſententia quemlibet ligat, vel ſolvit. ibid.
IX. De eodem. ibid.

RUBRICA. XVI ibid.
De pœna injuſte excommunicantis.

I. Qua pœna feriatur qui illicite aliquem excommunicat. ibid.

RUBRICA. XVII 816
De forma reconciliationis excommunicati.

I. Modus reconciliationis excommunicatorum. ibid.

FINIS. INDICIS. TITULORUM. RUBRICARUM. ET. CANONUM.

INDEX

Digitized by Google

INDEX · CANONUM

Per eorum principia, editioni vulgatæ etiam accommodatus.

A

AB accuſato. III. q. XI. 696
Ab antiqua. *de Conſecrat.* d. IV. c. XLIV. 259
Abbas poteſt. XVIII. q. II. c. VIII. 70. 96
Abbatem cuilibet. XVIII. q. II. c. III. 70
Abbatem in monaſterio. XVIII. q. II. c. IV. 64. 100
Abbates. XVIII. q. II. c. XVI. 121
Abbatibus presbyteris. XII. q. II. c. XLI. 178
Abbatibus, qui. XVIII. q. II. c. XVIII. 197
Ab eo, a quo II. q. VI. c. XXIV. 467
Ab excommunicatis. IX. q. I. c. IV. 363
Ab executione. II. q. VI. c. XXI. §. 16. 465
Ab exordio. *diſt.* XXXV. c. II. 615
Ab illo. XIV. q. IV. c. XII. 770
Ab Imperatoribus. XXIII. q. III. c. X. 545
Ab infirmis. XXVI. q. VII. c. I. 324
Abſente adverſario. III. q. IX. c. XI. 425
Abſente eo. III. q. IX. c. III. 460
Abſim per. III. q. IX. c. XVIII. 412
Abſens vero. III. q. IX. c. XIII. 425. 461
Abſit a. *diſt.* I. c. XXVI. 367
Abſit Judas. XI. q. III. c. LXXXIII. 440
Acacius non eſt factus. XXIV. q. I. c. I. 735
Acacius non fuit. XXIV. q. I. c. III. 735
Accedens. *diſt.* I. c. X. 366
Accepiſti myſterium. *de Conſecrat.* *diſt.* IV. c. XC. 247
Accepiſti poſt. *de Conſecr.* d. IV. c. XCII. 247
Acceſſerunt. *de Conſecr.* d. II. c. XCII. 263
Accipite. *de Conſecr.* d. II. c. LXXXVIII. 252
Accuſatoribus. III. q. V. c. III. 697
Accuſatorum. II. q. VII. c. I. 704
Accuſatus. III. q. VI. c. V. 25
Achab quoque ut. *de Pœnit.* d. III. c. XXVI. 282
Achab quoque cum. *de Pœnit.* d. I. c. LX. §. 2. 323
Achab rex. *de Pœnit.* d. III. c. XXVII. 282
Acholytus. *diſt.* XXIII. c. XVI. 338
Acutius. *diſt.* XXVI. c. II. 342
Accuſatio quoque. II. q. VII. c. XV. 695
Accuſatio epiſcoporum. II. q. VII. c. XIX. 700
Accuſatores & teſtes. III. q. V. c. II. 437
Accuſatores vel teſtes. III. q. V. c. XII. 437
Accuſator. VI. q. V. c. II. 434
Ad acholytum. *diſt.* XXV. c. I. §. 3. 328
Adam per. XXXII. q. V. c. XVIII. 561
Adam ergo. *de Pœnit.* d. II. c. XXX. 14
Adam primus homo. XXXIII. q. VIII. c. XI. 15. 406
Ad Deum ingemiſcentibus. XXXII. q. V. c. VII. 57
Ad diaconum. *diſt.* XXV. c. I. §. 7. 328
Addidiſtis. XX. q. I. c. II. 517
Ad ejus vero concubitum. *diſt.* V. c. IV. 648
Ad epiſcopos. XVII. q. IV. c. XI. 170
Ad epiſcopum. *diſt.* XXV. c. I. §. 9. 328
Ad exorciſtam. *diſt.* XXV. c. I. §. 2. 328
Ad hæc decimationes. XIII. q. II. ante c. I. 45
Ad hoc baptiſmus. *de Conſecr.* d. IV. c. CXLIII. 236
Ad hoc diſpenſationis. *diſt.* LXXXIX. c. VII. 326
Ad hoc diſpoſitionis. *diſt.* LXXXIX. c. VII. 117
Ad hoc locorum. XVI. q. I. c. XXIII. 590
Ad hoc vero, quod ſubjungitur. *diſt.* XXXII. c. VI. §. I. 210
Adhuc inſtant. *de Pœnit.* d. III. c. XXXII. 297
Ad hunc etiam. d. I. c. LXXXVII. §. 2. 313
Adjicimus. XVI. q. I. c. XIX. 527
Ad lectorem. *diſt.* XXV. c. I. §. 5. 328
Ad limina. XXX. q. I. c. VII. 663
Ad menſam. XI. q. III. c. XXIV. 809
Adminiſtratores. XXIII. q. V. c. XXVI. 545
Admoneant. XXVI. q. VII. c. XV. 781
Admonere te volumus. XVI. q. I. c. XXIV. 372
Admonere te cum lacrymis. XXXIII. q. II. c. VIII. 759
Ad oſtiarium. *diſt.* XXV. c. I. §. I. 328
Ad presbyterum. *diſt.* XXV. c. I. §. 8. 328
Ad primicerium. *diſt.* XXV. c. I. §. 13. 114
Ad pſalmiſtam. *diſt.* XXV. c. I. §. 4. 328
Ad reatum. *diſt.* LXXXI. c. XXXIII. 498
Ad Romanam eccleſiam omnes. II. q. VI. c. VI. 24
Ad Romanam eccleſiam ab. II. q. VI. c. VI. 24. 105
Ad Sedem Apoſtolicam. XXXV. q. V. c. II. 656
Ad ſubdiaconum. *diſt.* XXV. c. I. §. 6. 328
Ad theſaurarium. *diſt.* XXV. c. I. §. XIV. 114
Adulterii. XXXII. q. VII. c. XI. 620
Adulterium. XXXII. q. I. c. II. §. 3. 618
Aegrotantes. *de Conſecr.* d. IV. c. LXXV. 231
Aequaliter. XXXV. q. III. c. XIII. 679
Affectum. XXVI. q. VII. c. X. 322
Agapitus abbas. XVI. q. I. c. XIII. 527
Agapitus papa. *de Conſecr.* d. I. c. XXIII. 130
Agathoſa. XXVII. q. II. c. XXI. 644
Age. *de Pœnit.* d. I. c. XLIV. 285. 310
Agnovimus. XXVI. q. VI. c. XIII. 319
Agunt. *de Conſecr.* d. IV. c. XCVI. 231
Ait Cœleſtinus. XXIV. q. I. c. XXXV. 402
A judicibus. II. q. VI. c. XXXIII. 116. 465
Alia cauſa. XVI. q. I. c. VI. 524
Alias autem. *diſt.* XXV. c. III. §. 4. & 5. 606
Alienationes. XII. q. II. c. XXXVI. 180
Alieni erroris. III. q. IV. c. I. 694
Alienum. XXVI. q. VI. c. LXVII. 301
Alienus eſt. XXIV. q. I. c. XIX. 742
Alienus ſit. *diſt.* XC. c. IV. 619
Alii e contrario. *de Pœnit.* d. I. c. XXXVI. §. 2. 310
Aliorum. IX. q. III. c. XIV. 23
Aliquando civilis. III. q. XI. c. IV. 423
Aliquando eo uſque. XXXII. q. II. c. VII. 637
Aliquando etiam. IV. q. IV. poſt c. II. 704
Aliquanti. XXVI. q. V. c. VI. 781
Aliquantos. *diſt.* LI. c. I. 353
Aliquas ſcimus. XV. q. I. c. V. 753
Aliter legitimum. XXX. q. V. c. I. 634
Aliud eſt. *de Conſecr.* d. IV. c. XXXIX. 227
Aliud quidem. *de Pœnit.* d. I. c. LXV. 303
Alligant. XXVI. q. VII. c. XII. 316
Altare & decimas. I. q. III. c. XIV. 719
Altaria niſi lapidea. *de Conſecrat.* d. I. c. XXXI. 132
Altaria placuit. *de Conſecr.* d. I. c. XXXII. 132
Altaris. *de Conſecr.* d. I. c. XXXIX. 132
Amen. *de Pœnit.* *diſt.* II. poſt c. XIV. 568
Ananias. XVII. q. I. c. III. 540
Anaſtaſius. *diſt.* XIX. poſt c. VII. 359
Animadvertendum. XXII. q. II. c. II. 447
Animadvertere. *de Pœnit.* d. V. c. I. §. 2. 306
Animæ. XIII. q. II. c. XXII. 382
An non diſtincta. XXIV. q. III. c. XIX. 813
An putatis. *diſt.* LXXXVI. c. XIII. 283
Ante baptiſmum. *de Conſecr.* d. IV. c. XIV. 244
Ante benedictionem verborum. *de Conſecrat.* *diſt.* II. c. XL. 259. 612
Anteceſſor. XI. q. III. c. CIV. 812
Ante omnia clericis. *diſt.* XXXV. c. IX. 486. 615
Ante omnia peto. *diſt.* XL. c. VIII. 508
Anteriorum. II. q. VI. c. XXVIII. 466
Ante ſententiam. II. q. VI. c. XXX. 464. 466
Ante viginti. *de Conſecrat.* d. IV. c. LV. 244
Antiqui. XXXII. q. II. c. XIX. 666
Antiquis. IX. q. III. c. XII. 25
Antiquitus. II. q. II. c. I. 419
A parvulo. *de Conſecr.* d. IV. c. CXXXIV. 235
Aperiant. XXXI. q. I. c. XI. 691
Aperte. XXIV. q. I. c. XXXVI. 402
Apoſtolica. VIII. q. I. c. VIII. 62
Apoſtolicæ. XXIV. q. III. c. XIII. 806
Apoſtolicis viris. XVI. q. I. c. LXVII. 556
Apoſtolicos. XII. q. II. c. XIII. 375
Apoſtolus Paulus. *diſt.* LXXXI. c. I. 531
Apoſtolus dicit. XXXII. q. VII. c. III. 688
Appellatione. II. q. VI. c. XXXI. §. I. 466
Apud miſericordem. XXXII. q. I. c. X. 690
Apud nos. XXXII. q. V. c. XX. 643
Apud veros. XXIII. q. I. c. VI. 475
Aquam. *de Conſecr.* *diſt.* II. c. XX. 612
A quodam. *de Conſecr.* d. IV. c. XXIV. 216
Arceantur. III. q. VII. c. II. §. 8. 417
Archidiaconum. *diſt.* LXXXI. c. XXIX. 497
Archidiaconus. *diſt.* XXV. c. I. §. XI. 118
Archiepiſcopus ab. *diſt.* LXVI. c. I. 87
Archiepiſcopus nihil. IX. q. III. c. V. 109
Archipresbyter vero. *diſt.* XXV. c. I. §. XII. XIII. 118
A recta. XXIV. q. I. c. IX. 28
Arguta. II. q. VI. c. XIII. 469
Arianorum. *de Conſecr.* d. I. c. XXII. 130
Arianos I. q. I. c. LXXIII. 216
Artaldus. *diſt.* LXXIV. c. II. 74
A ſanctis Patribus. XXV. q. I. c. XIV. 43
Aſſumi. *diſt.* XXVIII. c. VI. 350
A ſubdiacono. *diſt.* XCIII. c. V. 188
Auctoritas. *de Pœnit.* *diſt.* III. c. XLII. 586
Auctoritates. *de Pœnit.* *diſt.* IV. poſt c. XIV. 6. 0
Audacter. VIII. q. I. c. XVIII. 63
Audi. XI. q. III. c. XXI. 800
Auditum eſt. II. q. V. c. XVIII. 792
Audivimus, quod. XXIV. q. I. c. IV. 402. 804
Audivimus, dilectiſſimi. I. q. II. c. I. 716
Audivimus quoſdam. III. q. II. c. IV. 429
Auguriis. XXVI. q. V. c. XI. 781
Auguſtino. XII. q. II. c. II. 181
Aurum. XII. q. II. c. IXX. 176
Aut facta. *de Pœn.* d. I. c. XIX. 797

B

BAptiſmi. *de conſ. diſt.* IV. c. XXXIV. 241
Baptiſmus. *de conſ. diſt.* IV. c. XXVI. 226
Baptizandi, ſibi. *de conſecr. diſt.* IV. c. XVIII. 244
Baptizandi nomen. *de conſecr. diſt.* IV. c. LX. 244
Baptizandis. I. q. I. c. CXIX. 711
Baptizandos. *de conſecr. diſt.* IV. c. LVIII. 244
Baptizatur quippe. *de Pœnit. diſt.* III. c. XVI. 228. 295
Baſilicas. *de conſecr. diſt.* I. c. VI. 128
Beatus Paulus. XXII. q. II. c. V. 622
Beatus Petrus. VI. q. I. c. V. 782
Beatus prædeceſſor. III. q. IV. c. II. 694
Benedictio illi. I. q. I. c. IV. 709. 722
Biduum. II. q. VI. c. XXIX. 466
Bonæ rei. XII. q. II. c. LXXIV. 177
Boni. *diſt.* XCVI. c. XVI. 162
Bonorum auctori. *diſt.* XLVII. c. VII. 102. 341
Bonus judex. III. q. VII. c. IV. §. I. & 2. 397. 405

C

CAin. *de Pœnit. diſt.* I. c. LX. 313
Canon. *diſt.* III. c. I. 41
Calumniator. II. q. III. c. II. 705
Canones generalium. *diſt.* XV. c. I. 47
Canones, qui. *diſt.* XVI. c. I. 48
Canones apud Nicæam. *diſt.* I. c. LX. 347
Canonica. XI. q. III. c. CVII. 325
Canonum ſtatuta. XXV. q. IV. c. III. 472
Cantantes. *diſt.* XCII. c. I. 135
Caput enim. XXXII. q. VI. c. V. 562
Caritas eſt. *de Pœnit. diſt.* II. c. V. 570
Caritas autem. *de Pœnit. diſt.* II. poſt c. XLV. 578
Caritas in quibuſdam. *de Pœnit. diſt.* II. c. XIX. 578
Caritatem. XII. q. II. c. XLV. 182
Carnem. *de Conſecr. diſt.* V. c. XXXII. 585
Cæſellas. X. q. II. c. I. 174
Catechiſmi. *de Conſecr. diſt.* IV. c. LVII. 244
Catechumenum. *de Conſecrat. diſtinct.* IV. c. XXXVII. 242
Catinenſis. *diſt.* LXI. c. XVII. 69

i Cave

Cave Chriſtiane. xxvIII. q. I. c. xv. 668
Caveant. xII. q. Ix. c. II. 435
Cavendum eſt. x. q. III. c. vII. 204
Cavete. *de Pœnit. diſt.* vI. c. I. §. I. 315
Cavete fratres. xxII. q. v. c. xx. 626
Caupones. *diſt.* LxxxvIII. c. xI. 493
Cautus ſit. *de Pœnit. diſt.* v. c. I. §. 3. 313
Cecidit. *de Pœnit. diſt.* II. c. xLv. §. I. 11
Celebritatem *de Conſecr. diſt.* III. c. xxII. 147
Cellulas. xvIII. q. II. c. xIII. 196
Cenomanenſem. *diſt.* Lvl. c. xIII. 346
Certum eſt hoc. *diſt.* x. c. III. 41
Certum eſt pro. xI. q. III. c. xLIII. 432
Certum eſt, quod. xxIv. q. III. c. Ix. 608. 802
Certum eſt quidem. *de Conſecr. diſt.* I. c. vII. 128
Ceterorum. *diſt.* Lxxxv. c. I. §. I. 316
Ceterum x. xvI. q. I. c. xLvII. 210
Ceterum Dei. *diſt.* LxxxvI. c. xx. 597
Ceterum Schiſmaticorum. *diſt.* xxxII. c. vI. §. 4. 218
Chriſtiana. xxxII. q. v. c. xxIII. 684
Chriſtiano. xxxIII. q. Iv. c. v. 647
Chriſtus. *de Conſecr. diſt.* II. c. LvII. 272
Circumcelliones. xxIII. q. v. c. I. 710
Cito turpem. I. q. I. c. xvI. 721
Clemens. vIII. q. I. c. xIII. 212
Clementis. *diſt.* xvI. c. III. 43
Clerici, qui. *diſt.* xxIII c. xxII. 119
Clerici ab indignis. xxv. q. Iv. c. I. 769
Clerici edendi. *diſt.* xLIv. c. Iv. 489
Clerici enim. *diſt.* xcI. c. III. 136
Clerici in prochis. xvIII. q. II. c. x. §. I. 196
Clerici omnes. I. q. II. c. x. 187
Clerici, qui in adoleſcentia. *diſt.* xxxIII. c. Iv. 155
Clerici, qui in quacumque. xxIII. q. vIII. c. v. 495
Clerici quilibet. xvI. q. III. c. xI. 458
Clerici vel ſæculares. xIII. q. I. c. xI. 211
Clerici vero. *diſt.* xcI. c. v. 136
Clerico jaciente. *diſt.* L. c. xxxvII. 757
Clericos in. *diſt.* LxxI. c. Iv. 352
Clericos, qui. *de Conſecr. diſt.* I. c. xxxIv. 133
Clericos autem. I. q. II. c. vI. 187
Clericos aut laicos. II. q. vII. c. xLIx. 701
Clericum per creaturas. xxII. q. I. c. Ix. 446
Clericum, qui. *diſt.* L. c. Iv. 348
Clericum viduarum. xxI. q. I. c. II. 190
Clericus ab inſtanti. xxI. q. I. c. I. 190
Clericus adverſus. II. q. vII. c. x. 699
Clericus hæreticorum. xxIv. q. III. c. xxxv. 733
Clericus maledicus. *diſt.* xLvI. c. vI. 786
Clericus profeſſionem. *diſt.* xLI. c. vIII. 485
Clericus quantumlibet. *diſt.* xcI. c. Iv. 136
Clericus, qui abſque. *diſt.* xcI. c. III. 489
Clericus, qui Chriſti. xII. q. I. c. v. 483
Clericus ſolus. *diſt.* LxxxI. c. xx. 496
Clericus victum. *diſt.* xcI. c. III. 489
Cleros. *diſt.* xxI. c. I. 126
Cœpiſti. xI. q. III. c. xLvIII. 815
Cœpit Hermenegi dus. xxIv. q. I. c. xLII. 734
Cognovimus de. xxII. q. II. c. xxIx. 273
Cognovimus etiam. xvIII. q. II. c. xIx. 197
Cognoſcamus. *diſt.* xxIv. c. xIv. 343
Cogitationis. *de Pœn. d.* I. c. xIv. 796
Cogitatio. *de Pœn. d.* I. c. xx. 797
Cohibent. *de Pœnit. d.* v. c. I. §. 9. 299
Colligitur itaque. II. q. vII. c. LII. 703
Commendavit. *de Conſecr. d.* II. c. xxII. 273
Commeſſationes. *diſt.* xLIv. c. I. 614
Committunt. xvII. q. Iv. *poſt* c. xxIx. 754
Communiter. *diſt.* xxxIII. c. III. 355
Comperimus, quod. xxIv. q. III. c. II. 815
Comperimus autem. *de Conſecr. diſt.* II. et xII. 264
Comprovinciales. *diſt.* LxIv. c. Iv. 85
Concedimus. *de Conſecr. d.* I. c. xxx. 140
Conceſſo. xII. q. II. c. xxvI. 272
Conciliorum. *diſt.* III. c. II. 47
Confidimus. xxv. q. I. c. I. 511
Confirmamus. *diſt.* xvI. c. vII. 21
Confirmandum. xxvI. q. vI. c. Lxv. 300
Congregatio. xvI. q. vII. c. xLIII. 61
Contingens. xxvII. q. II. c. vI. 639
Conjugium enim. xxvIII. q. I. *poſt* c. xvII. 642
Conjunctiones. xxxv. q. II. c. II. 614
Conjux. xxvII. q. II. c. Ix. 639
Conqueſtus. Ix. q. III. c. vIII. 206
Conſanguinei. III. q. v. c. I. 437
Conſanguineorum. III. q. Iv. c. Iv. 697
Conſanguineos. xxxv. q. vI. c. I. 683
Conſanguinitas. xxxv. q. Iv. c. I. 655
Conſenſus eſt efficiens. xxvII. q. II. *ante* c. I. §. I. *in fine*. 638
Conſenſum facit. xxvII. q. II. *ante* c. I. 638
Conſentire. *diſt.* LxxxIII. c. v. 513
Conſequens eſt. *diſt.* LxxxvIII. c. II. 492
Conſidera. xxII. q. I. c. vIII. 443
Conſiderandum eſt de. xvI. q. vII. c. xxxv. 201
Conſiderandum eſt, quod. *de Pœnit. diſt.* Iv. c. I. 609
Conſideratio. xvI. q. I. c. xv. 372
Conſideret. *de Pœnit. diſt.* v. c. I. 605
Conſpiratores. q. Iv. c. v. 696
Conſtantinopolitanæ. *diſt.* xxII. c. II. & vI. 22
Conſtat autem. *diſt.* I. c. xII. 31
Conſtat, baptiſma. *de Conſecr. diſt.* Iv. c. xIx. 225
Conſtat ex. *de Pœnit. diſt.* Iv. c. II. §. 2. 609
Conſtat multos. I. q. I. c. cxI. 161
Conſtituimus, ut *diſt.* LxxvI. c. II. 153
Conſtituimus, iterum. III. q. v. c. Ix. 437
Conſtituit ſane. xx. q. III. c. v. 519
Conſtituit ſanctum Concilium. xvII. q. Iv. c. xxxI. 725
Conſtitutio vel edictum. *diſt.* II. c. III. 32
Conſtitutio primi. *diſt.* LxIII. c. xxxII. 81
Conſtitutiones contra. *diſt.* x. c. Iv. 42
Conſtitutiones ſanctorum. xvI. q. vII. c. xvII. 188
Conſtitutum. xvI. q. I. c. Ix. 210
Conſuetudinem. *diſt.* xI. c. vI. 59
Conſuetudinis. *diſt.* xI. c. Iv. 59
Conſuetudo autem. *diſt.* I. c. v. 57
Conſuetudo, quæ. *diſt.* vIII. c. vIII. 58
Conſuetudo præcedens. *diſt.* xII. c. vII. 60
Conſulto. *de Conſecr. diſt.* I. c. xLvI. 140
Conſuluiſti. II. q. v. c. xx. 398
Continue. *de Pœnit. diſt.* III. c. Iv. 294
Contradicimus. xxxv. q. II. c. xxI. 655
Contra idolorum. xxvI. q. v. c. x. 779
Contra morem, *diſt.* c. c. vIII. 91
Contrarium. *de Pœnit. diſt.* v. c. III. 302
Contra ſanctorum. xvI. q. vII. c. xxIx. 201
Contumaces. *diſt.* I. c. xxI. 137
Convenientibus. I. q. vII. c. Iv. 161
Convenior. xxIII. q. vIII. c. xxI. 160
Conveniunt. *de Conſecr. diſt.* v. c. xII. 114
Converſio. *de Pœnit. diſt.* I. c. xxxIv. 308
Convertimini. *de Pœnit. diſt.* I. c. xxxIv. 308
Convivia. *diſt.* xLIv. c. vI. 588
Corpora. *de Conſecr. diſt.* I. c. xxxvII. 150
Corporalia. I. q. I. c. xLIx. 217
Corporeum. *de Conſecr. diſt.* II. c. xcI. 263
Corpus, &. *de Conſecr. diſt.* II. c. Lx. 256
Corpus Chriſti. *de Conſ. d.* II. c. LxxIx. 261
Corpus mulieris. xxxII. q. v. c. vI. §. 3. & 4. 591
Corripiantur. xxIv. q. III. c. xvII. 579
Credere. *de Conſecr. diſt.* II. c. LIx. 272
Credo placere. xxI. q. III. c. II. 491
Crimen & Simoniaca. I. q. I. c. xI. 709
Criminationes. II. q. vII. c. LII. 703
Criminis. *diſt.* xxv. *poſt* c. III. §. 4. 603
Crucis. *de Conſecr. diſt.* III. c. xIx. 147
Cuidam mulieri. xxIx. q. I. *in princip.* 648
Cui portio. xII. q. I. c. vI. 487
Cujus rei cauſa. xxIx. q. I. c. xI. 651
Cum accuſatur. III. q. III. c. I. 426
Cum ad celebrandas. *de Conſecrat. diſtinct.* I. c. Lxv. 146
Cum ad verum. *diſt.* xcvI. c. vI. 546
Cum a Judæis. xxIII. q. vIII. c. II. 478
Cum aliquis vel excommunicatus. xI. q. III. c. cvIII. 816
Cum aliquis exit. xxIv. q. III. c. vII. 566
Cum apud Theſſalonicam. xI. q. III. c. LxIx. 404
Cum autem. *diſt.* xcII. *ante* c. I. 135
Cum baptiſat malus. *de Conſecr. diſt.* Iv. c. xxvII. 226
Cum beatiſſimus. xxIv. q. I. c. xvI. 10
Cum beatus. *diſt.* xIv. c. vIII. 784
Cum caput. xxxII. q. v. c. xv. 561
Cum certa ratione. II. q. vI. c. xLI. 461
Cum devotiſſimam. xII. q. II. c. vIII. 185
Cum dicitur. xxvIII. q. I. c. xIv. §. I. 564
Cum eccleſia. xxIv. q. I. c. xxxIII. 17
Cum eccleſiæ. III. q. II. c. II. 410
Cum enim Deus. *de Pœnit. diſt.* I. c. xxxv. 309
Cum enim. *diſt.* v. c. I. 150
Cum ergo per. xxIv. q. I. c. xxI. 809
Cum ergo in. *diſt.* Ix. c. xI. 37
Cum ergo dicitur. xxxII. q. II. *poſt* c. xII. 631
Cum ergo ſecundum. I. q. I. *poſt* c. xxvIII. 712
Cum eſt illata. xI. q. III. c. xLvI. 814
Cum exaudieto. *diſt.* I. c. xIx. 284
Cum excommunicato. xI. q. III. c. xvIII. 810
Cum frangitur. *de Conſecr. d.* II. c. xxxvII. 275
Cum gravia. xIII. q. II. c. xvII. 172
Cum Hadrianus. *diſt.* LxIII. c. xxIx. 80
Cum homo. xxIII. q. v. c. xIx. 752
Cum humilitatis cauſa. xxII. q. II. c. Ix. 624
Cum igitur genus humanum. xxxv. q. I. c. I. 613
Cum in captivitate. xxxIv. q. I. c. II. 656
Cum initiatur. xxvII. q. II. c. v. 639
Cum itaque baptiſmi. *de Conſecr. diſt.* Iv. c. cxLI. 438
Cum liqueat. I. q. I. c. xxII. 709
Cum longe. *diſt.* LxIII. c. xxv. 66
Cum miniſter. xxIII. q. v. c. xIv. 752
Cum multa nobis. *diſt.* LxxxvI. c. v. 102
Cum multæ. xv. q. vIII. c. III. 500
Cum omne. *de Conſecr. diſt.* II. c. vII. 254
Cum omnibus. *diſt.* LxxxI. c. xxvII. 497
Cum omnis avaritia. I. q. I. c. xx. 709
Cum ordinaretur. I. q. I. c. xIv. 721
Cum paſtoris. II. q. vII. c. LvIII. 508
Cum Paulus dicat. I. q. I. c. xxvI. 718
Cum per bellicam. xxxIv. q. I. c. I. 686
Cum percuſſio. vII. q. I. c. II. 193
Cum pro parvulis. *de Conſecrat. diſt.* Iv. c. LxxvII. 235
Cum quibus. xxIv. q. III. c. xxxvI. 568
Cum quiſque fratrum. xxIII. q. Iv. c. xIx. 584
Cum renunciatur. xxxII. q. I. c. Ix. 563
Cum ſanctam eccleſiam. *de Pœnit. diſt.* II. c. xv. 563
Cum ſancti. xxIv. q. III. c. xII. 786
Cum ſcriptura. I. q. I. c. LxxxIII. 214
Cum ſimus. Ix. q. III. c. III. 98
Cum ſocietas. xxvII. q. II. c. xvII. 639
Cum tantum. *de Conſecr. d.* Iv. c. xLvII. 219
Cuncta per. Ix. q. III. c. xvII. xvIII. 25
Cuncta, quæ. *de Pœnit. d.* I. c. LxxxvII. 311
Cunctorum. vI. q. I. c. v. §. I. 484
Curæ. xI. q. II. c. xx. 808
Curandum. *diſt.* xxxIv. c. Ix. 142
Curat. *de Conſecr. diſt.* v. c. xx. 259
Cur ergo legi. *diſt.* xxxvII. c. vIII. 550
Curiales. *diſt.* LIII. *ante* c. I. 347
Cuſtodi. xI. q. III. c. LIv. 386
Cyprianus. xxI. q. III. c. Iv. 498

D

DÆmonium. xxvI. q. vII. c. xvIII. 774
Damnationis. xxIv. q. II. c. v. 808
David ſi enim. *de Pœnit. diſt.* II. c. xI. §. 5. 278
David quoque. *de Pœnit. diſt.* III. c. xxIII. 282
De affinitate. xxxv. q. II. c. I. 654
De aliena eccleſia. *diſt.* LxxI. c. II. 118
De Arianis. *de Conſecr. diſt.* Iv. c. cIx. 140
De Benedicto. xxxII. q. I. c. v. 689
Debent. xI. q. III. c. cvI. 805
Debet homo. xxIII. q. Iv. c. LIII. 572
De capitulis. *diſt.* x. c. Ix. 15
De catechumenis. *de Conſecr. diſt.* Iv. c. xv. 243
Decenter. *diſt.* LxxxIx. c. vI. 111
Decernimus, ut dum. *diſt.* xvIII. c. xvII. 55
Decernimus, ut quamdiu. xvI. q. vII. c. xxxII. 200
Decernimus, veſtram. III. q. Ix. c. x. 415
Decernimus, ut ii. *diſt.* xxvIII. c. II. 335
Decernimus, ut antiquæ. x. q. I. c. x. 129
De cetero. I. q. I. c. cIx. 161
Decimæ tributa. xvI. q. I. c. LxvI. 209
Decimas Deo. xvI. q. vII. c. vI. 205
Decimas a populo. xvI. q. I. c. xLvII. 205
Decimas, quas. xvI. q. vII. c. I. 206
De communione. xxIv. q. II. c. I. 807
De Conciliis. *diſt.* xvIII. c. II. 53
De conſanguinitate. xxxv. q. II. c. xvII. §. I. 655
De conventione. xxIv. q. III. c. vI. §. I. 435
Decreta. xxvII. q. II. c. xxvIII. 633
Decreto. II. q. vI. c. xI. 468
Decrevit ſancta ſynodus. *diſtinct.* LxxxvIII. c. I. 448. 492

Du

Digitized by Google

De crimine. xv. q. v. c. i. 793
De cujus. de Pœnit. diſt. ii. c. xlv. §. 2. 12
De decimis. xvi. q. i. c. xlv. 202
Dedit. i. q. i. c. xcvi. 227
De eccleſiarum. de Conſecr. diſt. i. c. xvi. 137
De eccleſiaſticis. xxv. q. ii. c. viii. 512
De epiſcopis. xxiii. q. viii. c. ix. in principio. 477
De eſu. de Conſecr. diſt. iii. c. xi. 118
De eulogiis. diſt. xviii. c. viii. 54
De excommunicatione. xxiv. q. iii. c. xv. 805
De fabrica. de Conſecr. diſt. i. c. xxiv. 150
Defenſionis. diſt. lxxxvii. c. ii. 112
De filia. xxvii. q. i. c. xxvi. 533
Definiendum eſt. de Pœnit. diſt. iv. c. viii. §. finis. 6
Definimus, neminem. diſt. xxii. c. vii. 21
Definimus, minime. xviii. q. ii. c. xxi. 525
Definimus, eum. iv. q. i. c. xxi. 695
Definitio incauta. xxii. q. iv. c. xvii. 450
Definitio peccati. xv. in princ. q. i. §. 5. 602
Definitiva. ii. q. vi. c. xli. §. 2. 461
Definivit. xvii. q. iv. c. xxxv. 168
Defuncto. xviii. q. ii. c. v. 69
De hac quidem. de Conſecr. diſt. ii. c. xxxvi. 27
Dehinc. de Conſecr. diſt. iv. c. xxvi. 245
De his clericis, pro. diſt. l. c. vi. 348
De his clericis, qui. diſt. l. c. xxxvi. 756
De his, qui frequenter. xxx. q. i. c. viii. 690
De his, qui filiaſtros. xxx. q. i. c. vi. 663
De his, qui inceſti. xxxv. q. iii. c. ix. 618
De his, qui ſuſcepta. de Pœnit. d. v. c. v. 301
De his vero viſum. d. l. c. xxxiv. 372
De eo, quod interrogaſtis. xxx. q. i. c. v. 660
De his vero non. xxxiii. q. ii. c. xii. 666
De his vero ſuper. de Conſecr. d. v. c. iii. 250
De his vero, qui. xxvi. q. vii. c. iii. 302
De homine. de Conſecr. diſt. v. c. ix. 222
De hymnis. de Conſecr. diſt. i. c. lix. 134
De jejunio. diſt. lxxvi. c. ii. 153
De iis, qui ab eccleſiæ. i. q. i. c. xcvii. §. 6. 219.
De iis, qui contra. diſt. xii. c. xiii. 123
De iis, quos voluntas. diſt. xxviii. c. v. 335
De illicita. xxiv. q. iii. c. vi. 815
De illis, qui. xxiv. q. iii. c. viii. 18
De illis presbyteris. xi. q. iii. c. cix. 788
De illis qui ſunt. xxiv. q. iv. c. viii. 607
De meeſtis. xxxv. q. iii. c. viii. 618
Deinde. de Conſecr. diſt. iv. c. lxx. 246
De inductis. iii. q. iii. c. ii. 427
De Judæis. diſt. xlv. c. v. 569
De laicis. xii. q. ii. c. xlvi. 183
De libellis. diſt. xx. c. i. 41. 156
Deliciæ. diſt. xli. c. ii. 615
De Liguribus. xxiii. q. v. c. xliii. 163
De locorum. de Conſecr. diſt. i. c. iv. 128
De manifeſta. ii. q. i. c. xvii. 393
De monachis, qui. xvi. q. i. c. iii. 524
De monachis, monaſterium. xviii. q. ii. c. xii. 295
De neptis. xxvi. q. ii. c. iii. 674
Denique ſi. diſt. xxi. c. vi. 22
Denique, ut. de Pœnit. diſt. i. c. lx. §. 2. 311
Denique hi. d. xcvi. c. v. 547
Denique plebs. de Pœnit. d. i. c. lx. 311
Denique quam ſit. vii. q. i. c. ix. 743
Denique ſacerdotes. d. iv. c. vi. 155
Denique ſi non poteſt. xiv. q. v. c. x. 418
Denique Suffredus. vi. q. iii. c. iii. 108
De omnibus. de Conſecr. d. i. c. cxxiii. 145
Denunciamus. d. cxxiv. c. vii. §. 2. 353
De obſervatione. de Conſecr. d. iii. c. xxvi. 148
De occidendis. xxiii. q. v. c. viii. 712
De ordinationibus. i. q. i. c. cxvi. 713
De parentela illa. xxxv. q. vi. c. v. 684
De perſona. d. lxx. c. iv. 86
De prædeſtinatione. xxiii. q. iv. 3
De præſcriptionibus. xvi. q. iii. c. xvi. §. 5. 455
De præſentium. xvi. q. i. c. xx. 418
De precariis. x. q. ii. c. vi. 471
De presbyterorum. xvii. q. iv. c. xxiii. 755
De primatibus. d. xcix. §. i. ante c. i. 106
De propinquis. xxxv. q. iii. c. iii. 679
De pudicitia. xxiii. q. v. c. v. 521
De puellis. xxxvi. q. ii. c. iv. 619
De quibus. d. xxv. c. iii. §. 5. & 6. 606
De quibuſdam. d. xxxvii. c. xii. iii. 724
De quotidianis. de Pœnit. d. iii. c. xx. 325
De raptoribus. xxxv. q. i. c. iii. 369
De rebus quæ. xii. q. ii. c. xxii. 184
De rebus vero. xii. q. i. c. xxv. 173
De redditibus. xii. q. ii. c. xxviii. 173
De ſpiritu. de Conſecr. d. v. c. xxxix. 2
Deſignata. d. ii. c. ii. 347
Deſponſatam. xxvii. q. ii. c. xxvii. 633
De Syracuſanæ. diſt. xxviii. c. xiii. 71
Deteriores. vi. q. i. c. xv. 627
Detractores. iii. q. iv. c. x. 628
Detrahe. i. q. i. c. liv. 212
De trina. de Conſecr. d. iv. c. cxxx. 230
De viduis. xxvii. q. i. c. vii. 532
De vitio nefando. xii. q. ii. c. xvii. 183
Devotam. xxvii. q. i. c. xxiii. 533
Devotis Deo. xx. q. i. c. xi. 537
Deus dehonorationem. de Pœniten. diſtin. i. c. lxxviii. 389. 596
Deus maſculum. xxxi. q. i. c. xii. 691
Deus omnipotens. ii. q. i. c. xx. 452
Deus quando. xxiv. q. iii. c. xxxviii. 786
Diaconi quicunque. d. xxviii. c. viii. 315
Diaconi, vel. xii. q. ii. c. xxxv. 180
Diaconiſſam. xxvii. q. i. c. xxiii. 533
Diaconos. diſt. xciii. c. xiii. 225
Diaconum. d. xcix. c. iii. 115
Diaconus dum ordinatur. d. xxiii. c. xi. 339
Dicat aliquis: uxorem. xxxii. q. ix. c. ix. 677
Dicat aliquis, cum. xxiii. q. v. c. xxv. 544
Dicenti. xxv. q. ii. c. xvi. 55
Dictum eſt nobis. d. lxxxi. c. viii. 98
Dictum eſt, quod d. xxiv. c. iii. 122
Dictum eſt a Deo. i. q. i. c. xcvi. 214
Dictum eſt, ſolere. i. q. i. c. cv. 724
Dictum eſt nobis, quaſdam. xxx. q. i. c. iv. 662
Dictum eſt nobis, quod. xxix. q. i. c. viii. 22. 2. 651
Didicimus, omnes xxiv. q. i. c. xxxi. 745
Didicimus quod. de Conſecr. d. ii. c. vi. 253
Diem Dominicam. de Conſecr. d. iii. c. xiii. 147
Diffect autem. d. viii. in principio. 33
Dignitate. d. viii. c. i. §. dignitate. 33
Dilectio. xvi. q. iii. c. vii. 435
Dilectionis. d. lxxvi. c. xii. 337
Dilectiſſimi. viii. q. ii. c. ii. 67
Dilectiſſimis. xii. q. i. c. ii. 88
Diſciplina. d. xlv. c. ix. 325
Diſcipulos. de Conſecr. d. x. c. xxvi. 763
Diſcordantes. d. xc. c. i. 111
Diſpar. xxiii. q. viii. c. xi. 735
Diſpenſatio. d. xliii. c. v. 103
Diſplicet. xxiii. q. iv. c. xxxviii. 718
Diffidentes. d. cx. c. vi. 481
Divinæ. d. cxxxvii. c. iv. 112
Divinis præceptis. xxv. q. i. c. ii. 511
Divortium. de Pœnit. d. i. c. xxi. 798
Diuturni. diſt. xii. c. vi. 60
Dixi. de Pœnit. d. i. c. iv. 307
Dixit Apoſtolus xxiv q. iii. c. xxix. 727
Dixit Dominus ad. xiv. q. v. c. xii. 763
Dixit Dominus in. xxxii. q. i. c. ii. 685
Dixit Dominus dimitte. de Pœnit. diſt. iv. c. ii. 629
Doctor. xvi. q. i. c. xxi. 527
Dolendum. de Pœnit diſt. v. c. i. §. 2. 306
Domino. diſt. i. c. xxviii. 369
Dominus in. i. q. i. c. xcvii. §. vi. 214
Dominus ad illum. xxxii. q. vii. c. vi. 689
Dominus Deus. xxiii. q. ii. c. ii. 476
Dominus non vult. diſt. cxxxvi c. xv. 598
Dominus par jus. de Pœnit. diſt. i. c. iii. 318
Donare. diſt. cxxxvi. c. vii. 598
Donatum. i. q. vii. c. xx. 740
Duæ ſunt inquit. xix. q. ii. c. ii. 415
Duæ ſunt eleemoſynæ. diſt. xlv. c. xiii. 597
Dudum. iii. q. xi. c. ix. 53
Dum homo. xxiii. q. v. c. xli. 753
Duobus modis. xxvii. q. ii. c. ii. 631
Duo iſta nomina. xxiii. q. iv. c. xxxv. 580
Duo mala. diſt. xiii. c. i. 604
Duo ſunt quippe. diſt. xcvi. c. x. 547
Duo ſunt genera. xii. q. i. c. vii. 487
Duo ſunt omnino. xxii. q. ii. c. xiv. §. 2. 623
Dupliciter. de Conſecr. d. ii. c. xlix. 271

E

EA enim. x. q. ii. c. ii. 274
Ea quæ. i. q. iii. c. v. 717
Ea vero. de Pœnit. diſt. i. c. lxxxvii. §. 7. 325
Ebron. xiii. q. ii. c. ii. 177
Ecce Urbanus. xvi. q. v. ante c. i. 199
Ecce autem. xxiv. q. iii. c. xviii. 806
Ecce dico. xxii. q. v. c. 2. 447
Ecce evidenter. xiv. q. iii. c. iv. 767
Ecce bis. vii. q. i. c. vi. 96
Ecce loquuntur. xxiii. q. iv. c. iv. 583
Ecce nunc tempus. de Pœnit. diſt. i. c. xxxix. 310. 314
Ecce quod epiſcopus. v. q. iii. c. i. 421
Ecce quod juramenta. xxii. q. iv. c. xix. 450
Ecce quibus. diſt. xli. in principio. 484
Eccleſia Chriſti. de Pœnit. d. i. c. lxx. 18. 280
Eccleſia, ideſt. de Conſecr. d. i. c. vii. 125
Eccleſia paradiſo. de Conſecr. d. iv. c. xlv. 129
Eccleſia antiquitus. xvi. q. i. c. xliii. 124
Eccleſiæ caritas. de Conſecr. d. iv. c. cxl. 16. 573
Eccleſia deſtitutæ. de Conſecr. d. i. c. iii. §. i. 125
Eccleſiæ meæ. diſt. xcvii. c. i. 262
Eccleſiæ principes. diſt. xxxv. c. iv. 100
Eccleſia, quæ pactione. i. q. iv. c. xi. 129. 715
Eccleſiæ vel altaria. de Conſecr. d. i. c. xviii. 118
Eccleſia habet ſenatum. xvi. q. i. c. vii. 525
Eccleſiam, in qua mortuorum. de Conſecr. d. i. c. xxviii. 129
Eccleſiam ubi paganus. de Conſecr. diſt. i. c. xxvii. 129
Eccleſias Arianorum. de Conſecr. d. i. c. xxi. 110
Eccleſias per congrua. de Conſecr. d. i. c. xiii. 129
Eccleſias ſingulas. xiii. q. i. c. i. 208
Eccleſiaſtica. diſt. xxiii. c. ix. 336
Eccleſiaſticæ. xxv. q. ii. c. xii. 55
Eccleſiaſticarum. diſt. xi. c. v. 52
Eccleſiis. de Conſecr. d. i. c. xx. 120
E contra Paulus. xxx. q. iii. poſt c. viii 526
E contrario Adam. xiii. q. ii. c. iii. 377
Ego autem veſtræ. i. q. vii. c. ii. 78
Ego autem & veſtræ. i. q. vi. c. ii. 720
Ego Berengarius. de Conſecr. d. ii. c. xlii. 259
Ego Ludovicus. diſt. lxiii. c. xxx. 80
Ego ſolis. diſt. ix. c. v. 37
Egreſſus. xxvii. q. ii. c. xii. 641
Ejectionem. diſt. xxxix. c. xi. 24
Ejectis. iii. q. ii. c. v. 427
Ejiciens. diſt. lxxxviii. c. xi. 493
Ejus, qui ideo. ii. q. vi. c. xxx. §. i. 464. 466
Eleemoſyna. xiv. q. v. c. vii. 599
Eleutherus frater. xviii. q. ii. c. xxx. 136. 205
Emendari. i. q. i. c. civ. 714
Emerſiſti. de Conſecr. d. iv. c. lxxxix. 247
Engeltrudem. iii. q. iv. c. xii. 800
Enimvero. diſt. xix. c. iv. 26
Eodem. de Conſecr. d. iv. c. lxxxi. 230
Eos, qui ad eccleſiam. diſt. lxxxvii. c. vi. 157
Eos, qui eccleſiam emerunt. i. q. v. c. iii. 519. 723
Eos, qui per pecuniæ. i. q. i. c. xxi. 709
Eos, qui poſt Subdiaconatum. d. xxxii. c. x. 500
Eos, qui rapiunt. xxxvi. q. ii. c. i. 619
Eos, qui ſemel. xx. q. iii. c. iii. 519
Eos, quos. de Conſecr. d. iv. c. cxviii. 248
Eos ſacerdotes. vii. q. i. c. xliii. 98
Eos vero, qui. diſt. c. c. xlii. 258
Epheſiis. diſt. xliii. c. iv. 503
Epiſcopatus autem. diſt. xxi. c. i. §. 2. 109
Epiſcopi de rebus xii. q. i. c. xix. 374
Epiſcopi ab omnibus. diſt. lxiv. c. i. 77
Epiſcopi eorumque. xxvi. q. v. c. xii. 780
Epiſcopi judicio. diſt. xxiv c. iv. 87
Epiſcopi lectioni. ii. q. vii. c. lx. 508
Epiſcopi non in caſtellis. diſt. lxxx. c. iii. 76
Epiſcopi, presbyteri. xxi. q. vi. c. iii. 485
Epiſcopi qui extra. ix. q. c. viii. 505
Epiſcopi ſi a propriis. iii. q. i. c. ii. 428
Epiſcopi ſuis rebus. iii. q. i. c. i. 428
Epiſcopo non licere. viii. q. i. c. iii. 62
Epiſcopo non liceat. viii. q. i. c. iv. 62
Epiſcoporum. diſt. cxxiv. c. v. 119. 354
Epiſcopos per Æmiliam. diſt. lxiii. c. xiii. 84
Epiſcopos, presbyteros. diſt. xxxi. c. iii. 487
Epiſcopos ſecundum. diſt. xvii. c. vii. 119
Epiſcopum, presbyterum. diſt. xxxiv. c. i. 783
Epiſcopum non oportet. diſt. lxi. c. vi. 70
Epiſcopum aut presbyterum. diſt. xlv. c. vii. 785
Epiſcopum de diœceſi. vii. q. i. c. xxv. 193
Epiſcopum non debere. ix. q. ii. c. vii. 158
Epiſcopum oportet. diſt. cxiv. c. vii. 85

Epi-

Digitized by Google

INDEX

Epiſcopus ad Synodum. *diſt.* xviii. c. ix. 54
Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus alea. *diſt.* xxxv. c. i. 486
Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus uſuras. *diſt.* xlvii. c. i. 769
Epiſcopus aut presbyter, aut diaconus nequaquam. *diſt.* lxxxviii. c. iii. 492
Epiſcopus benedictionem. *diſtinct.* lxxvii. c. vi. 99. 330
Epiſcopus cum ordinatur. *d.* xxiii. c. vii. 87. 317
Epiſcopus de loco. vii. *q.* i. c. xxxvii. 90
Epiſcopus Deo. *de Conſecr.* d. i. c. lix. 144
Epiſcopus dum fuerit. *diſt.* lxi. c. xi. 76
Epiſcopus eccleſiaſticarum. xii. *q.* i. c. xxiii. 172
Epiſcopus gentilium libros. *diſt.* xxxvii. c. i. 402. 549
Epiſcopus in diœceſim. vii. *q.* i. c. xxviii. 352
Epiſcopus in quolibet. *diſt.* xcv. c. ix. 506
Epiſcopus non eſt ordinandus. *d.* lxv. c. iii. 86
Epiſcopus nullius. xv. *q.* viii. c. vi. 194
Epiſcopus nullum prohibeat. *de Conſecr.* d. i. c. lxvii. 553
Epiſcopus pauperibus. *diſt.* lxxxii. c. i. 112
Epiſcopus qui filios. xii. *q.* i. c. xxxiv. 181. 375
Epiſcopus qui invitum. *diſt.* lxxiv. c. i. 353
Epiſcopus rebus. xii. *q.* ii. c. lii. 176
Epiſcopus ſi infirmitate. *de Conſecr. diſt.* iii. c. lv. 508
Epiſcopus ſine concilio. *diſt.* xxiv. c. vi. 194. 356
Epiſcopus vilem. *diſt.* xli. c. vii. 501
Erant autem. *de Pœnit.* d. iii. c. xxxii. §. 2. 297
Erga eum. xxvi. *q.* vii. c. xi. 305
Ergo nec eſt filius. *de Pœnit.* d. i. c. xxxvi. 309
Ergo ſi caritatem. *de Pœnit. diſt.* ii. c. v. §. 2. 572
Erit autem. *diſt.* iv. c. ii. 34
Error, cui. *diſt.* lxxxiii. c. iii. 97
Error ſortunæ. xxix. *q.* i. §. 5. 650
Erubeſcant. *diſt.* xxxii. c. xi. 498
Etiam. *diſt.* lxxxvi. c. xi. 783
Eſt aliud. xxiv. *q.* i. c. viii. 104
Eſt autem. ii. *q.* vi. c. xli. §. 1. 461
Eſt cibus. *de Conſecr.* d. ii. c. xxxviii. 258
Eſt autem. *de Pœnit.* d. i. c. lxxxvii. 290. 320
Eſt etiam alia. *diſt.* lxxxvi. c. xvi. 598
Eſt etiam contra officium. xxii. *q.* iv. c. ii. 448
Eſt injuſta. xxiii. *q.* iv. c. xxxiii. 577
Eſt ordo. xxxii. *q.* v. c. xii. 220. 560
Eſto ſubjectus. *diſt.* xcv. c. vii. 505
Eſtote. i. *q.* i. c. cxix. 333
Eſt quædam. *diſt.* l. c. lxi. §. 2. 303
Eſt unitas. *de Conſecr.* d. ii. c. xlix. 18
Et dixit. *de Conſecr.* d. ii. c. xxvi. 265
Et hoc diximus. xvi. *q.* ix. c. ix. 186
Et hoc quoque ſtatuitum. xxxv. *q.* iii. c. xii. 680
Et hoc univerſi. *diſt.* lxxi. c. i. 352
Etiam corde. i. *q.* i. c. xlviii. 232
Et jurabunt. xxii. *q.* i. c. vii. 443
Et purgabit. *diſt.* l. c. xv. 284
Et qui emendat. *diſt.* xlv. c. xi. 396
Et quoniam. *de Pœnit. diſt.* i. c. lxxxviii. §. 2. 315
Et ſacrorum. xii. *q.* ii. c. xiv. 176
Et ſancta. *de Conſecr.* d. ii. c. lxvi. 215
Et ſi ad tempus. xi. *q.* iii. c. liii. 386
Et ſi illi, qui nulla. xii. *q.* ii. c. xxxix. 175
Et ſi Judæorum. d. liv. c. xvii. 726
Et ſi legibus. xxv. *q.* ii. c. xvi. §. iii. 57
Et ſi non cognitio. xxv. *q.* ii. c. xvi. §. 4. 56
Et ſi non frequentius. *de Conſecr. diſt.* ii. c. xvi. 265
Et temporis. xvi. *q.* i. c. xlviii. 125
Evidenter. xi. *q.* iii. c. xxiv. §. 2. 801
Evidentiſſime. xxxiii. *q.* v. *poſt* c. xx. 543
Eum, qui aſſeverat. d. l. c. xlvi. 753
Eum, qui contra. vii. *q.* i. c. xl. 91
Eunuchus. d. lv. c. viii. 349
Euphemium. *q.* iii. c. vii. 706
Ex antiquis. d. liv. c. ix. 345
Ex auctoritate. xvi. *q.* i. c. xxiv. 528
Excellentiſſimus. xi. *q.* iii. c. cii. 811
Exceptio fori. iii. *q.* vi. *poſt* c. ii. 424. 454
Excommunicatos. xi. *q.* iii. c. xvii. 810
Ex dictis. d. xci. c. ii. 136
Exemplo. xiii. *q.* ii. c. iii. 177
Exemplum. xii. *q.* i. c. xii. 171
Ex hinc. *de Conſec.* d. iv. c. lxiv. 245
Ex his itaque apparet. xxii. *q.* iv. c. xxi. 471
Ex his itaque evidenter. xxviii. *q.* i. *poſt* c. xiv. 668
Ex his omnibus colligitur, quod juramenta. xxii. *q.* v. c. xiii. 447
Ex his omnibus colligitur, quod vindicta. xxiii. *q.* iv. *poſt* c. liv. 581
Ex his omnibus auctoritatibus. xxvii. *q.* ii. c. xlv. 641
Ex his omnibus datur. ii. *q.* vii. c. xxi. 700
Ex his verbis. i. *q.* i. c. xcvii. 220
Exiſtimant. xi. *q.* iii. c. lxxxiv. 607
Ex merito. vi. *q.* i. c. xiii. 627
Ex mulieris. i. *q.* iii. c. ix. 738
Exorciſta. d. xxiii. c. xvii. 338
Expedit. xii. *q.* i. c. xiii. 171
Ex perſona. *de Pœnit.* d. iii. c. xxi. §. 1. 296
Ex pœnitentibus. d. l. c. lv. 301. 332
Ex præmiſſis. d. i. *ante* c. i. 365
Ex quo. *de Conſecr.* d. iv. c. vi. 248
Extra conſcientiam metropolitani epiſcopi. *diſt.* lxiv. c. v. 336
Extra catholicam. i. *q.* i. c. lxxi. 16. 117. 121
Extra conſcientiam metropolitani nullus. *diſt.* lxiv. c. v. 85
Extraordinaria. xxxv. *q.* iii. c. xi. 678
Ex voluntate. xv. *q.* i. *in princ.* §. 1. 602

F

Faciat. xxii. *q.* ii. c. xv. 625
Faciensis. *diſt.* lxxxvi. c. iii. 504
Facilius. *de Pœnit. diſt.* i. c. xxxii. 307
Factæ. *diſt.* iv. c. i. 34
Factus. vii. *q.* i. c. v. 83
Facultates. xiii. *q.* i. c. i. 456
Falſas. *de Pœnit.* d. v. c. vi. 291
Faciendum eſt. xiii. *q.* ii. c. xxix. 382
Feminæ. xxx. *q.* v. c. vii. 612
Feminas. d. lxxxi. c. xxxi. 498
Ferrum. d. l. c. xviii. 368
Fertur ſimoniaca. i. *q.* i. c. xxviii. 711
Ficta. *de Pœnit. diſt.* ii. c. xii. 565
Fidelis femina. xxxii. *q.* vii. c. viii. 689
Fideliorum. d. l. c. liv. 285
Fieri poteſt. xxxii. *q.* vii. c. iv. 688
Filia dicitur. xxx. *q.* i. *poſt* c. vii. 664
Filii autem. xxviii. *q.* i. c. x. 673
Filii Dei. *de Pœnit. diſt.* iv. c. xii. 1
Filiis. xvi. *q.* vii. c. xxxi. 200
Filium. i. *q.* i. c. cxxii. 715
Filius. *de Conſecr.* d. iv. c. viii. 314
Firma autem. xx. *q.* i. c. i. 517. 541
Firmiſſime. *de Conſecr.* d. iv. c. iii. 223
Firmum. *de Poenit.* d. ii. c. xxv. 4
Fixum. xii. *q.* v. c. iv. 375
Flagitia. xxxii. *q.* vii. c. xiii. 620
Fleat. *de Poenit. diſt.* i. c. lxxix. 286. 596
Florentinum. d. lxxxv. c. i. 78
Forma Apoſtolorum. ii. *q.* vi. c. xxxi. 467
Forma vero. ii. *q.* vi. c. xxxi. 467
Fornicari. d. lxxxviii. c. ix. 492
Fornicatio. xxxvi. *q.* i. c. ii. §. 1. 617
Forte dicas. *de Conſecr.* d. ii. c. xliii. 583
Forte in populo. xxiii. *q.* iv. c. xi. 583
Fortitudo. xxiii. *q.* iii. c. v. 476. 574
Frater. xvii. *q.* iv. c. vi. 369
Fraternitas. xii. *q.* ii. c. xi. 186
Fraternitatem tuam a nobis. d. lxxi. c. v. 353
Fraternitatem tuam ita. d. lxxx. c. vi. 76
Fraternitatem veſtram. d. liv. c. xv. 726
Fraternitatis. xxxv. *q.* x. c. i. 678
Fratrem. d. lxxxvi. c. vi. 507
Fratres, quos. ix. *q.* iii. c. xix. 26
Fratres noſtros. *de Poenit.* d. v. c. viii. 291
Fratres non ſolum. xxxiii. *q.* iv. c. iii. 647
Fratris. xi. *q.* i. c. xl. 401
Frequens. d. liv. c. x. 345
Fugentiue. xvi. *q.* vii. c. xxvii. 199
Fruſtra. d. viii. c. vii. 58
Fucare. *de Conſecr.* d. v. c. xxxviii. 561
Fuerunt. d. vii. c. ii. 35
Fuit enim. *de Poenit. diſt.* ii. c. xliv. §. 3. 12
Fuit ſemper. ix. *q.* iii. c. xi. 25
Fur. xiv. *q.* vi. c. iv. 763
Futuram. xii. *q.* i. c. xv. 270

G

Generalis. d. viii. c. ii. §. 2. 120
Generalis. d. liv. c. xii. 345
Generaliter. xvi. *q.* i. c. xl. 361
Genuit. xxvii. *q.* ii. c. xi. 640
Geſta. d. lxxiv. c. ii. 353
Gloria. xii. *q.* ii. c. lxxi. 507
Gonſaldus. xvii. *q.* ii. c. ii. 94
Gradus. xxxv. *q.* iii. *poſt* c. xxi. 656
Gratia ſi. i. *q.* i. c. i. 117
Gratia, quæ *de Conſecr. diſt.* iv. c. cxlv. 567
Gratiam. i. *q.* i. c. xv. 721
Grave. xi. *q.* iii. c. lxxiv. 460
Guiliſarius. xxiii. *q.* iv. c. xxx. 594

H

Habebatur. *diſt.* xviii. c. iii. 53
Habebat. xii. *q.* i. c. xvii. 171
Habent. xxiii. *q.* ii. c. xxvii. 381
Habeo. *diſt.* xvi. c. vi. 50
Habet hoc. ii. *q.* v. c. vi. 791
Habet hoſtis. xvi. *q.* ii. c. i. 14
Habeto. xxiii. *q.* iv. c. xxx. §. 1. 594
Habetur. iii. *q.* ix. c. vi. 426
Habuiſſe. *diſt.* xxxiii. c. vii. 498
Hac auctoritate. *de Pœnit. diſtinct.* iii. c. xxii. 296. 301
Hac conſona. xxv. *q.* i. c. xiii. 43
Hac ratione. xxxi. *q.* i. ix. 691
Hadrianus papa ii. *diſt.* lxiii. c. ii. 64
Hadrianus papa Romam. *diſt.* lxiii. c. xxii. 79
Hæc ante ſcripſimus. *diſt.* xxx. c. xvi. 558
Hæc autem ſcripſimus. *diſt.* xxx. c. xvi. 10
Hæc autem vita. xxiii. *q.* iv. c. xv. 12
Hæc autem ſortilegia. xxvi. *q.* ii. *poſt* c. ix. 775
Hæc de caritate. *de Pœnit.* d. iii. *in principio.* 293
Hæc eſt blaſphemia. *de Pœnit.* d. ii. c. lix. 304
Hæc eſt caritas. *de Pœnit. diſt.* ii. §. 1. 570
Hæc eſt fides. xxiv. *q.* i. c. xiv. 7. 568
Hæc hujus placiti. xii. *q.* ii. c. xxxviii. 180
Hæc imago. xxxiii. *q.* v. c. xiii. 14
Hæc perpetrantes. xxvii. *q.* i. c. xvii. 535
Hæc ſalubrites. xxxv. *q.* viii. c. ii. 656
Hæreſis. xxiv. *q.* iii. c. xxvii. 727
Hæreticus eſt. xxiv. *q.* iii. c. xxviii. 732
Hæ vero, quæ. xxvii. *q.* i. c. ii. §. 1. 532. 652
Hanc conſuetudinem. xiii. *q.* i. c. xv. 211
Herba, *de Pœnit. diſt.* ii. *poſt* c. xiv. 564
Hic diſtinguendum eſt. xxix. *q.* ii. *poſt* c. ii. 674
Hic ergo. *de Conſecr.* d. i. c. xiv. 139
Hic quoque. xi. *q.* iii. c. lxxxii. 440
Hi de quibus. *de Conſecr.* d. iv. c. xxxviii. 238
Hi duo. *de Conſecr.* d. i. c. lv. 140
Hi ergo. xxvii. *q.* i. c. xiii. 134. 666
Hinc eſt. *de Pœnit.* d. ii. c. xlv. §. 1. 11
Hinc etiam. *diſt.* xlix. c. i. 119
Hinc in ſacerdotis veſte. *diſt.* xliii. c. i. *poſt medium.* 567
Hi, qui altario. *diſt.* l. c. lii. 354
Hi, qui arbores. *diſt.* l. c. xlix. 758
Hi, qui baptiſmum. i. *q.* i. c. li. 222
Hi, qui de paginis. xxvi. *q.* i. c. iii. 772
Hi, qui in eccleſia. xxi. *q.* iii. c. vi. 492
Hi, qui iterant. *de Conſecr.* d. ii. c. xx. 266
Hi, qui matrimonium. xxxii. *q.* vii. c. xxv. 682
Hi, qui poſt ſanctam. *diſt.* l. c. lxii. 352
Hi, qui ſe carnali. *diſt.* liv. c. v. 349
Hi quoſcumque. i. *q.* c. xliv. 332
His, a quibus. xxiii. *q.* viii. c. xxx. 403
His auctoritatibus. ii. *q.* vii. c. xiii. 699
His igitur lege. *diſt.* xxii. c. iii. 495
His itaque. *diſt.* vi. c. iii. *ante finem.* 33
His ita reſpondet. Sicut xii. *q.* i. c. xxvii. 137
His ita reſpondetur: antequam. xxvi. *q.* ii. *poſt* c. i. 772
His ita reſpondetur conſenſus. xxix. *q.* i. *in principio* §. 3. 649
His ita reſpondetur conjugia. xxx. *q.* v. *poſt* c. ix. 635
His omnibus. xvi. *q.* i. c. xxv. 72. 518
His qui diverſorum. xxvi. *q.* vii. c. iv. 320
His qui in tempore. xxvi. *q.* vi. c. x. 319
His reſpondetur. xxxv. *q.* i. *in princip.* §. 2. 653
Hoc autem ex deſperatione. xiii. *q.* ii. c. xxvi. 382
Hoc autem de illis. xv. *q.* ii. c. i. 420
Hoc autem intelligendum eſt. iii. *q.* xi. c. iii. 423
Hoc autem ſancti. *de Pœnit. diſt.* iii. c. xxxv. *in fine.* 612

Hoc

Hoc edicto . II. q. VII. c. XLIV. 707
Hoc eſt . de Conſecr. diſt. II. c. XLVIII. 257
Hoc habet proprium . diſt. XLVI. c. I. 552
Hoc idem . de Pœnit. diſt. I. c. XXXII. 307
Hoc ipſum . XXXIII. q. II. c. XI. 521
Hoc nequaquam . VII. q. I. c. XLV. 96
Hoc quoque ad nos . diſt. XIX. c. III. 103
Hoc quoque ſtatutum . de Conſecr. diſt. I. c. XXI. 144
Hoc ſacramentum . de Conſecr. diſtinct. II. c. XXIII. 273
Hoc ſanctum . XXXII. q. II. c. XVI. 674
Hoc ſit in judicio . XXVI. q. VII. c. VIII. 521
Hoc ſolum nunc dico . XXXIII. q. V. c. VII. 559
Hoc tamen . I. q. II. c. I. 126
Hoc tantum . XVIII. q. II. c. I. 396
Hoc videtur dicere . XXII. q. V. c. VIII. 451
Homicidas . XXIII. q. V. c. XXXI. 578
Homicidiorum vero . XXXIII. q. III. c. XXIV. 628. 749
Homicidiuos . XXXIII. q. III. c. XXVIII. 748
Homines . XII. q. II. c. III. 452
Homo Chriſtianus . diſt. XL. c. VI. 513. 605
Honeſtum . XXII. q. V. c. XVI. 448
Honorantur . XXXII. q. II. c. XIII. 631
Honoratus . diſt. LXXIV. c. VIII. 73. 154
Horrendus . XXXII. q. V. c. XVII. 642
Hos nimirum gradus . de Pœnit. diſt. II. poſt c. XV. §. 2. 365
Hoſpitalem . diſt. XLII. ante c. I. 105
Hoſpitiolum . diſt. XXXII. c. XVII. 496
Hoſtilitatis . VII. q. I. c. XXII. & XLIV. 790
Huic ſedi . diſt. XVII. c. III. 52
Hujus obſervantiæ . diſt. LXXVI. c. VI. 154
Hujus principatus . de Pœnit. diſt. II. c. XLV. §. I. 21
Humanæ . XXII. q. V. c. XI. 447
Humanum genus . diſt. I. c. I. 70
Hunc numerum . diſt. LXXVI. c. VIII. 152

I

Jacobus . de Conſecr. d. I. c. XLVII. 237
Jam nunc illud . XXVIII. q. I. c. VIII. 669
Id conſtituimus . XVII. q. IV. c. XXXVI. 168
Ideo huic . II. q. VI. c. X. 25. 105
Ideo divina . XXIV. q. III. c. XL. 728
Ideo permittente . XXV. q. I. c. XVI. 511
Ideo prohibetur . diſt. XXVII. c. IX. 550
Idololatria . XXVIII. q. I. c. V. 672
Id ſemper . de Conſecr. d. V. c. XIV. 134
Id tamen agat . de Pœnit. diſt. I. c. LXXXV. §. 2. 125
Jejunia in eccleſia . de Conſecr. d. V. c. XVII. 152
Jejunia ſane . de Conſecr. d. III. c. XVI. 154
Jejunium autem . de Conſecr. d. V. c. XXV. 152
Jejunium dominicæ . de Conſecr. diſt. III. c. XIV. 157
Jejunium quarti . d. LXXVI. c. VII. 154
Jejunium quod ter . d. LXXVI. c. I. 151
Igitur genus . XXVI. q. IV. c. I. 775
Igitur cum ſæpe . XXIII. q. VIII. c. VII. 478
Igitur poſt ſanctæ . d. LXXVI. c. V. 153
Igitur ſecundum . XXV. q. II. c. V. 115
Ignis . de Pœnit. d. III. c. XLIII. 186
Ignorantia . d. XXXVIII. c. I. 100
Iis poteſtatis . de Pœnit. d. I. c. LIV. 280
Illa anima . de Pœnit. d. II. c. XXXV. 14. 565
Illa autem . d. XII. c. XI. 57
Illa præpoſitorum . XI. q. III. c. LXVII. 404
Illæ autem famulæ Dei . XXXII. q. V. c. XIV. 558
Ille ergo falſum . XXII. q. II. poſt c. V. 622
Ille gladium . XXIII. q. IV. c. XXXVI. 752
Ille pœnitentiam . de Pœnit. d. III. c. IX. 288. 294
Ille qui hominem . XXII. q. V. c. V. 453
Ille rex . de Pœnit. d. III. c. XXV. 297
Illicitum . XXII. q. IV. c. XXIII. 452
Illi offerunt . I. q. I. c. LXIII. 216
Illi vero . de Pœnit. d. II. §. 6. in fine . 572
Illos planetarios . XXVI. q. I. c. VIII. 771
Illud perſcrutari . de Conſecr. d. IV. c. VII. 232
Illud autem animadverte . d. XL. c. IX. 495
Illud autem ſtatuendum . XX. q. I. c. X. 516
Illud brevitet . d. XII. c. IV. 60
Illud divini . VII. q. I. c. XV. 344
Illud etiam in . II. q. VI. c. XXVIII. §. 2. 464
Illud etiam ſinceritatem . XIII. q. II. c. V. 371
Illud etiam non . XXVI. q. V. c. XII. §. 1. 777
Illud etiam ſciſcitari . XXIII. q. IV. c. XLVI. 752
Illud etiam noc . XXX. q. III. c. VII. 663
Illud generaliter . d. LXIV. c. IX. 77
Illud inferendum . VIII. q. I. c. XX. 513
Illud nos . d. LXXVII. c. I. 104
Illud plane . XI. q. III. c. XXXXVII. 815
Illud quidem . VIII. q. II. c. I. 68
Illud quod eſt . XXVI. q. I. c. VI. 772
Illud quod in ſacro . XII. q. II. c. XVII. 383
Illud quoque ſanctitas . d. LXXI. c. I. 252
Illud quoque nos . XXVI. q. VI. c. LXVI. 100
Illud ſacramentum . XXXV. q. VI. c. VI. 684
Illud ſane quod . d. LXXX. c. IV. 76
Illud ſane plurimum . XXIV. q. III. c. XXXIV. 713
Illud ſuperfluum . d. XIV. c. III. 21. 371
Illud vero . de Pœnit. d. III. c. XXVI. 2 7
Imitare . VI. q. I. c. X. 629
Immolans . XIV. q. V. c. II. 599
Imperator . II. q. VI. c. XXXIX. 467
Imperatores . d. IX. c. I. 17
Imperiali . XXV. q. II. c. XIII. 34. 56
Imperium . d. X. c. V. 42
Importuna . de Pœnit. d. I. c. LVIII. 272
Impudicas . XXVII. q. I. c. XI. 522
In actione . de Pœnit. d. I. c. LXXXIV. 289
In adoleſcentia . XXXIII. q. II. c. XIV. 646
In altari . de Conſecr. d. II. c. XCVII. 144
Inanis . de Pœnit. d. III. c. XII. 288. 295
In antiquis . XII. q. II. c. VII. 385
In apibus . VII. q. I. c. XLI. 389
In baptiſmate . de Conſecr. d. IV. c. CII. 248
In calicem . de Conſecr. d. II. c. LXXXIII. 254
In canonibus . XVI. q. I. c. LVI. 207
In canonicis . d. XIX. c. VI. 45
In capite . d. I. c. LXIII. 300
Incaſſum . de Pœnit. d. III. c. XVIII. 289. 295. 595
In catechiſmo . de Conſecr. d. IV. c. C. 247
Incerta . XXX. q. V. poſt c. IX. 592
Inceſtuoſi . XXXV. q. VIII. c. III. 618
Inceſtus . XXXVI. q. I. c. II. §. 4. 618
In Chriſto ſemel . de Conſecr. d. II. c. LIII. 275
In Chriſto pater . de Conſecr. d. II. c. LXXXII. 261
In Chriſto enim . XXIX. q. II. in princip. 650
In Chriſtum . de Pœnit. d. II. poſt c. XIV. 566
In cœna . de Conſecr. d. II. c. XVII. 265
Incommutabilis . XXII. q. IV. c. IX. 2. 449
In conjugali . XXVII. q. I. c. XLI. §. I. 590
In conjugio . XXXII. q. I. c. III. 685
In copulatione . XXXV. q. II. c. XVIII. 655
In criminali . IV. q. III. poſt c. I. 434
In criminalibus . V. q. III. c. II. 420
In cunctis . XI. q. III. c. III. 389
In decima actione . XVIII. q. II. c. XXIV. 525
Indicarum . d. LXXXIX. c. V. 111
In die . de Conſecr. d. V. c. XV. 134
Indigne . XII. q. II. c. XXI. 384
In dolo . XII. q. II. c. I. 452
Induciæ . III. q. III. c. III. 426
Inebriaverunt . XV. q. I. c. IX. 606
In eccleſia . de Conſecr. d. IV. c. CXXX. 233
In eccleſiaſtico . XIII. q. II. c. XIV. 380
In eo fornicator . XXXII. q. IV. c. XII. 616
In evangelio . de Pœnit. d. I. c. LX. 312
Infames . VI. q. I. c. XVII. 351
Infamis . III. q. VII. c. I. 399. 420
Inferior . d. XXI. c. IV. 21. 400
Inferiorum . d. LXXXVI. c. I. 97
In fine . d. I. c. XXVIII. XXXIII. q. II. c. XI. in fine . 44
In Galliarum . XXV. q. II. c. III. 512
In gravibus . III. q. VII. c. V. 403
In his rebus . d. XI. c. VII. 59
In jejuniis . de Conſec. d. I. c. I. 132
In illis civitatibus . d. LXXX. c. II. 106
In inceſtu . d. XLI. c. VIII. 485
In ipſa autem . d. LXXXVI. poſt c. VI. 597
In ipſarum conſideratione . XXII. q. II. c. VII. 623
Iniquum eſt . XXII. q. VI. c. III. 686
In iſtis . d. IV. c. III. 34
Injuſtum . XI. q. III. c. LXXXIX. 462
In lectum . XXXIV. q. I. c. VI. 686
In legibus . XII. q. II. c. X. 385
In literis . VII. q. II. c. I. 342
In loco . V. q. IV. c. III. 391
In malis . XXII. q. IV. c. V. 540
In mandatis habemus . d. XLIII. c. II. 553
In memoriam . d. XIX. c. III. 45
In neceſſitate . de Conſecr. d. IV. c. XXI. 235
Innocens & abſque . d. XLIII. ante c. I. 103
Innocens credit . XXII. q. IV. c. XXIII. 451
In nomine . d. XXIII. c. I. 81
In nona actione . XVI. q. VII. c. XXII. 114
Innovamus . d. LX. c. III. 113. 354
In novo Teſtamento poſt . d. XXI. c. II. 18
In novo Teſtamento dictum . XXII. q. I. c. III. 445
In nullo loco . XVIII. q. II. c. XXII. 526
In omnibus . d. LXXXI. c. XXVI. 497
In omni matrimonio . XXVII. q. II. c. XXXVI. 640
In oratorio . d. XLII. c. VII. 160
In parochia . XVI. q. I. c. XXXI. 530
In pœnitentia . de Pœnit. d. V. c. I. 286
In præſenti . XIII. q. II. c. XX. 383
In primis . II. q. I. c. VII. 394
In qualibet . XXIII. q. VIII. c. XXIII. 166
In quibus rebus . XXII. q. II. c. VI. 623
In quibus iſti . de Conſecr. d. II. c. XXXVII. 258
Inquit . de Conſecr. d. II. c. LXXXI. 274
In ſancta Nicæna . II. q. VII. c. IV. 699
In ſancta hac . de Conſecr. d. I. c. XLI. 132
In ſancta Romana . d. XCII. c. II. 137
In ſacris canonibus . XVI. q. I. c. XVI. 207
In ſacramentorum oblationibus . de Conſecr. d. II. c. I. 251
In ſacramento . de Conſecr. d. II. c. V. 253
In ſacerdotibus . d. LXI. c. II. 70. 72
In ſcripturis veſtris reperimus . II. q. II. c. IV. 429
In ſcripturis veſtris vos . VIII. q. I. c. IX. 74
In ſingulis gradibus . diſt. XXXVII. c. II. 129
In ſingulis quoque . diſt. LXXXVI. c. XIX. 596
Inſtitutio . de Conſecr. diſt. II. c. XXXI. 238
Inſtitutionis . XXV. q. II. c. VII. 510
In ſynodo congregata diſt. LXIII. c. XXIII. 79
In ſynodo , quam . diſt. C. c. V. 98
In tantum hanc . diſt. XXI. c. IX. 21. 408
In tantum hominum . de Pœnit. diſt. III. c. XXXIII. 298
Intelligi . XXVI. q. I. c. V. 773
Inter beatos . diſt. XXII. c. II. 119
Inter cetera denique . X. q. III. c. VIII. 205
Inter cetera , ut . XXII. q. IV. c. XXII. 458
Inter cetera VII. vitia . XXXII. q. VII. c. XV. §. I. 616
Interdicimus . XVI. q. I. c. X. 527
Interdixit . diſt. XXXII. c. XVI. 497
Integritas . XXXII. q. I. c. XIII. 556
Inter hæc ſciendum . de Pœnit. d. II. c. XXIII. 608
Inter hæc hircum . de Pœn. d. III. c. XXXV. 304
Inter hæreſin . XXIV. q. III. c. XXVI. 728
Inter Mariam . XXVII. q. II. poſt c. XXXIX. §. I. 640
Inter memoratos . XVI. q. III. c. VI. 458
Inter nos . diſt. LXIII. c. XXXI. 82
Inter querelas . XXIII. q. IV. c. XXVII. 591
Interrogatum . II. q. V. c. XXIV. 794
Interrogo vos . I. q. I. c. XCIV. 552
Interveniente . XXXII. q. VII. c. I. 642
Inter verba . XI. q. III. c. LV. 389
In venditionibus . XVII. q. IV. c. XL. 378
Invenimus in . XXIV. q. I. c. XXXI. §. 2. 746
Invenimus has . de Conſecr. diſt. I. c. LXXI. 142
Inventa eſt . XXVII. q. II. c. XLIV. 642
Inventum eſt . XVI. q. VII. c. XXXVIII. 207
In veteri . diſt. LXXVII. c. VII. 119
Invitat . de Conſecr . d. II. c. LXX. 274
Inutile . diſt. LXXXVIII. c. VIII. 492
Johannes apocriſarius . XXII. q. IV. c. XVIII. 450
Johannes ſi enim . de Pœnit. diſt. II. c. XL. 278
Ipſa autem detractio . VI. q. I. poſt c. IX. 629
Ipſam caritatem . de Pœnit. diſt. II. c. XVI. §. I. 571
Ipſa pietas . XXIII. q. IV. c. XXIV. 584
Ipſe ligandi . XI. q. III. c. LX. 118
Ipſi Apoſtoli . II. q. VII. c. XXXVIII. 699
Ipſi enim . de Pœn. diſt. I. c. LXXXVIII. §. 2. 318
Ipſi ſunt canones . IX. q. III. c. XVI. 25
Ita enim . XI. q. III. poſt c. LXV. 460
Ita ſæpe . XI. q. III. c. LXVIII. 404
Irreligioſa . de Conſecr. diſt. III. c. II. 135
Irriſor . de Pœnit. diſt. III. c. XI. 288 & 294
Is autem . XXII. q. II. c. IV. 622
Is qui pœnitentiam . XXVI. q. VI. c. VIII. 270
Ita diligere . XXX. q. III. c. I. 660
Ita Dominus . diſt. XX. c. VII. 12
Ita ergo . XXII. q. I. c. V. 449
Ita ne aliquem polluat . XXXII. q. V. c. III. 590
Ita nos . XXV. q. II. c. XXV. 795
Itaque cenſuimus . XXIV. q. III. c. XX. 810

k Ita-

Digitized by Google

Itaque etiam locus. XXXIII. q. II. c. IV. 390
Itaque quemadmodum. *de Pœnit. diſt.* III. c. XXV. 565
Itaque, ut ex præmiſſis. XV. q. I. *poſt* c. II. 603
Ita ut ſecundum. IX. q. III. c. VIII. *in fine* 789
Item a mortuo. *de Pœnit. diſt.* I. c. XXXIV. 308
Item cum Hadrianus. *diſt.* XVI. c. IV. 44
Item domus. XII. q. II. c. III. 177
Item illud. *de Pœnit. diſt.* I. c. LXXXVII. 312
Item illud Auguſtini. XXVIII. q. I. *poſt* c. XVII. 668
Item objicitur. I. q. I. *poſt* c. XXIV. *in fine* 711
Item opponitur. XXII. q. II. c. XXII. 626
Item quod dicitur. XXII. q. II. c. VII. 623
Iteratur. *de Conſecr. diſt.* II. c. LXXI. 138
Judæi, qui. XXVIII. q. I. c. X. 672
Judæi baptizati I. q. IV. c. VII. 727
Judæorum. XXVIII. q. I. c. XI. 673
Judas pœnituit. *de Pœnitent. diſtinct.* III. c. XXXVI. 290 & 304
Judas, qui. XVII. q. IV. c. XXXIII. 169
Judex criminoſum. II. q. I. c. II. 460
Judex dictus. XXIII. q. II. c. I. §. I. 398
Judex non eſt. XXIII. q. V. c. XXX. 578
Judicantem. XXX. q. V. c. XI. 395
Judices. I. q. I. c. XXIII. 710
Judicet ſe ipſum. *de Pœn. d.* I. c. LXXXV. 286. 388
Judicet ille. III. q. VII. c. IV. 403
Judicibus. II. q. VI. c. XLI. 468
Judicum. II. q. VI. c. XXXIII. 399
Jugem. *diſt.* XLIX. c. I. §. 8. 617
Julianus. XI. q. III. c. XCIV. 122
Juramenti. XXII. q. V. c. XII. 447
Juravit. XXII. q. IV. c. IV. 448
Jus generale. *diſt.* I. c. II. 30
Jus autem, aut. *diſt.* I. c. VI. VII. 30
Jus autem conſtitutionis. *d.* VII. *in principio.* 35
Jus civile. *diſt.* I. c. V. 31
Jus gentium. *diſt.* I. c. VIII. 31
Jus militare. *diſt.* I. c. IX. 31
Jus publicum. *diſt.* I. c. X. 31
Jus Quiritum. *diſt.* I. c. XI. 31
Juſta autem. XXIII. q. II. c. II. §. I. 476
Juſtorum ſemita. *de Pœnit. diſt.* II. c. X. 565
Juſtorum eſt Principem. *diſt.* IX. c. II. 36
Juſtum eſt bellum. XXIII. q. II. I. I. 476
Juſtum eſt, ut. XXIII. q. III. c. IX. 97
Juvenculas. XX. q. I. I. c. XII. 537
Juxta Calchedonenſis. XVI. q. I. c. XI. 527
Juxta hanc. XXVII. q. II. *poſt* c. XXXIX. 640
Juxta ſanctionem. XVI. q. I. c. XL. §. III. 166

L

LAcrymæ. *de Pœnit. diſt.* I. c. II. 307
Laici presbyteros. XVI. q. VII. c. XXXVII. 201
Laici in accuſatione. II. q. VII. c. XIV. 700
Laicis quamvis. XVI. q. VII. c. XXIV. 189
Laico. II. q. VII. c. III. 698
Laicos. II. q. VII. c. V. 699
Lator præſentium Flavius. *diſt.* LV. c. XI. 394
Lator præſentium Johannes. XVI. q. I. c. III. 123
Lator Nemeſion. II. q. VII. c. XLIV. 702
Latorem præſentium pet. I. q. I. c. CXXI. 714
Latorem præſentium matricidam. XXXIII. q. II. c. XV. 758
Lavamini. *de Pœnit. d.* III. c. XV. 295
Lectis. *diſt.* LXIII. c. XVIII. 65
Lector cum. *diſt.* XXIII. c. XVIII. 338
Lector ſi. *diſt.* XXIV. c. XVIII. 343
Lectores. *diſt.* XXXII. c. VIII. 501
Legant epiſcopi. *diſt.* XXXVII. c. V. 549
Legatur. XXIV. q. II. c. II. 807
Lege. *diſt.* X. c. I. 41
Legem, quam piiſſimus. *diſt.* LIII. c. I. 347
Leges inſtituuntur. *diſt.* IV. c. III. 35
Leges eccleſiæ. III. q. VI. c. XIII. 401
Legi. XXIII. q. VIII. c. XIII. 579
Legimus de. *diſt.* XXXVII. c. VII. 549
Legimus in. *diſt.* XCIII. c. XXIV. 117
Legimus aliqua. *diſt.* XXVII. c. IX. 550
Legimus quoſdam. *diſt.* V. c. XXX. 159
Legitur. *diſt.* LXXXI. c. XXV. 497
Legum eccleſiaſticarum. II. q. I. c. IX. 460. 805
Lex eſt conſtitutio ſcripta. *diſt.* I. c. III. 30
Lex eſt conſtitutio populi. *diſt.* II. *in princ.* 31
Lex continentiæ. *diſt.* XXXI. c. X. 487
Libellorum. II. q. VIII. c. V. §. 2. 421
Libellum. III. q. III. c. IV. §. 4. 422
Libenter. *de Pœnit. d.* I. c. XLVIII. 281
Liberi arbitrii. *de Pœnit. d.* II. c. XL. §. 4. 563
Liberorum. XXXII. q. IV. c. XIV. 647
Liceat appellatori. II. q. VI. c. I. 453
Liceat etiam in criminalibus. II. q. VI. c. XX. 465
Licet aliquid. XXVI. q. II. c. XI. 775
Licet ergo. *diſt.* LXIII. c. XV. 71
Licet in regulis. XVI. q. III. c. V. 458
Licet nonnumquam. *diſt.* XLV. c. VI. 580
Licet omnibus. *diſt.* LXXXVII. c. I. 111
Licet plerumque. *diſt.* XLV. c. IV. 580
Licite. XXXII. q. VII. c. II. 642
Ligna. *de Conſecr. d.* I. c. XXXVIII. 132
Liquido. *de Conſecr. d.* II. c. LIV. 142
Literas. *diſt.* LXIII. c. XIV. 84
Loquitur. XXIV. q. I. c. XVIII. 15
Lucretiam. XXXII. q. V. c. IV. §. I. 590
Lugdunenſis. IX. q. II. c. X. 359
Luxuriam. *diſt.* XXXV. c. V. 615
Luxurioſa. *diſt.* XXXV. c. III. 614

M

MAgis timeamus. XXXII. q. V. c. IX. 558
Magna. *de Pœnit. d.* I. c. V. 307
Magnæ. XXII. q. IV. c. X. 449
Magnum. II. q. I. c. XXVIII. 120
Magnus. *diſt.* LIV. c. III. 351
Majores. XVI. q. VII. c. VIII. 208
Majorum. II. q. VII. c. XI. 699
Mala. *diſt.* VIII. c. III. 61
Maledicam. I. q. I. c. LXXVI. 220
Mandamus. XIX. q. III. c. II. 536
Mandaſtis. II. q. V. c. X. 792
Manet. XXIV. q. I. c. V. 19
Manifeſta accuſatione. II. q. I. c. XV. 393
Manifeſta autem. XII. q. I. c. XX. 374
Manifeſtum eſt. XXXIII. q. V. c. XI. 543
Manus. *de Conſecr. diſt.* V. c. IV. 250
Maria. *diſt.* L. *poſt* c. XII. 367
Maritum. *diſt.* XXXIII. c. II. 342
Mater, Mediolanum. *diſt.* XII. c. XI. 155
Mater eccleſia. *de Conſecr. d.* IV. c. CXXXIX. 232
Maximianus. XXIII. q. III. c. II. 165
Maximum. I. q. VII. c. XIX. 740
Mediator. *de Pœnit. diſt.* I. c. XLIX. §. 2. 318
Medicamentum. *de Pœn. d.* I. c. LXXVII. 324. 600
Medicina. *de Pœnit. diſt.* I. c. LXXVI. 324
Meliore propoſito. XXVII. q. I. c. XXI. 531
Memor. XXIV. q. I. c. X. 28
Mennam. II. q. V. c. VII. 398
Menſuram. *de Pœnit. d.* I. c. LXXXVI. 321
Meretrices. XXXII. q. IV. c. XI. 617
Merito hic quæritur. XXXII. q. II. c. XV. 633
Merito quæritur. XV. q. I. c. I. 603
Metropolitano. *diſt.* LXIII. c. XIX. 67
Metropolitanum. II. q. VII. c. XLV. 108
Metropolitanus. *diſt.* XXI. c. I. 107
Metuentes. XVII. q. IV. c. XXXII. 163
Mihi autem videtur. XXII. q. II. c. XII. 623
Miles cum obediens. XXIII. q. V. c. XIII. 548
Militare. XXIII. q. I. c. V. 475
Militiis. XXI. q. III. c. V. 491
Miniſtri altaris. *diſt.* LXXXI. c. XIX. 499
Miniſtri, qui. XIV. q. IV. c. II. 769
Miramur, tantum. *diſt.* LXI. c. V. 77
Miramur, quomodo. XXIV. q. I. c. XXXVII. 402
Mirandum eſt. *de Pœnit. diſt.* II. c. XLII. 595
Miratus. *diſt.* XCIII. c. II. 27
Miror autem. *de Poenit. d.* I. c. LVII. 279
Miror, minus. *diſt.* L. c. IV. 365
Miror, quomodo. XVII. q. IV. c. VIII. 167
Miſerum eſt. *diſt.* LXI. c. V. 72. 548
Miſſarum celebrationes. *de Conſecr. diſt.* I. c. I. & II. 127
Miſſarum ſolemnia. *de Conſecr. diſt.* I. c. XIII. 139
Miſſas. *de Conſecr. diſt.* I. c. LXIV. 145
Moderamine. XVI. q. I. c. XXIII. 528
Moderatio. *diſt.* XCIII. c. XXIII. §. 8. 596
Monachi vagantes. XVI. q. I. c. XXXIII. 419
Monacho non licet. XX. q. IV. c. II. 526
Monacho orarium. XXVII. q. I. c. XXXII. 527. 534
Monachos quoque. XVI. q. I. c. XXIX. 529
Monachum, aut. XX. q. I. c. III. 518
Monachum, niſi abbatis. XX. q. IV. c. III. 535
Monachus vero. *diſt.* LXXVII. c. IX. 334
Monachus non docentis. XVI. q. I. c. IV. 524
Monaſteria vel. XVIII. q. II. c. XVII. 125
Monaſteria puellarum. XVIII. q. II. c. XXIII. 526
Monaſteriis. XIX. q. III. c. VI. 516
Monaſterium. XVI. q. VII. c. XXXIII. 200
Monemus. XII. q. II. c. XVIII. 179
Monomachiam. II. q. III. c. XXII. 760
Mos antiquus. *diſt.* LXV. c. V. 77
Mos eſt. XII. q. II. c. XXX. 173
Movet. XXII. q. I. c. XVI. 446
Moyſes gentis. *diſt.* VII. c. I. 35
Moyſes amicus. VIII. q. I. c. VI. 62
Moyſes tradidit. XXXII. q. II. c. IX. 754
Moyſis libri quinque. XXIV. q. III. c. XXX. 40
Mulierem conſtat. XXXII. q. V. c. XVII. 403. 561
Mulieres. *diſt.* XXXII. c. XIX. 356
Mulier quamvis docta. *d.* XXIII. c. XXIX. 225. 553
Mulier ſi fide. XXII. q. IV. c. XXI. 450
Mulier ſi quidpiam. XXXII. q. II. c. XIV. 542
Mulier ſi ſine licentia. XXXIII. q. V. c. III. 542
Multæ. I. q. I. c. XXXVIII. 215
Multi epiſcopi. XXIV. q. II. c. VI. 808
Multi ſacerdotes. *diſt.* XL. c. XII. 331
Multi ſine. XIV. q. V. c. VIII. 763
Multi ſunt. *de Conſecr. d.* IV. c. LXXXII. 230
Multiplex. *de Pœnit. diſt.* I. c. XLIX. 608
Multis denuo. *diſt.* XVII. c. V. 52
Multis ab urbe. *diſt.* XLIV. c. V. 436
Multi ſæcularium. I. q. I. c. LXXXIV. 213
Multorum relatione comperimus. XXVII. q. II. c. XX. 644
Multorum relatione cognovimus. XXXV. q. VI. c. X. 688
Multorum auctoritatibus. I. q. II. c. X. 716
Mutationes. VII. q. I. c. XXXIV. 89
Myſterium. I. q. I. c. LXXXIV. §. 2. 213

N

NAbuchodonoſor. XXIII. q. IV. c. XXII. 387
Nam cum tempore. XXIII. q. VIII. c. XXII. 166
Nam Moyſes. XIII. q. I. c. I. §. 2. 210
Nam paſtor. *de Pœnit. diſt.* I. c. XLVII. §. 2. 316
Naſci. *diſt.* LVI. c. V. 798
Naturale jus. *diſt.* V. *in principio.* 32
Ne amiſſo. XXIII. q. IV. c. XXXIV. 577
Nec aliqua. XXVII. q. I. c. IV. 532
Nec artificioſo. XXII. q. II. c. XIII. 625
Nec eam, quam aliquis. XXXV. q. II. c. X. 654
Nec emeritis. *diſt.* LXI. c. XII. 68
Neceſſaria rerum. I. q. VII. c. VI. 45
Neceſſaria etiam. XII. q. I. c. III. 458
Neceſſario. *d.* LXXXVI. c. VIII. 157
Neceſſarium. *de Conſecr. d.* IV. c. I. 222
Neceſſe eſt, ut eſſe. I. q. I. c. LXXIII. 217
Neceſſe eſt autem. *de Conſecr. d.* V. c. LI. 138
Neceſſe eſt ut juxta. *diſt.* XXIX. c. III. 44
Neceſſe eſt etiam. *d.* XLVII. *poſt* c. VIII. 102. 562
Neceſſe eſt, ut male jurans. XII. q. IV. c. XIV. 452
Nec eſt neceſſe. *de Pœnit. d.* I. c. LXXXVII. §. 2. 314
Nec eſt contrarium. XXIII. q. V. c. XLIX. §. 8. *in fine.* 751
Nec hoc quoque. XIV. q. IV. c. VII. 768
Nec illud otioſum. XXX. q. V. c. VIII. 633
Nec ii quidem qui inviti. XV. q. I. c. XI. 754
Nec licuit. *d.* XVII. c. IV. 52
Nec mirum. XXVI. q. V. c. XIV. 777
Nec Moyſes. *de Conſecr. d.* II. c. LXXXVII. 263
Nec nos moveat. *de Pœnit. diſt.* IV. c. VIII. 4
Nec quemquam. *de Conſecrat. diſt.* IV. c. CXXVII. 224
Nec quiſquam. XXIV. q. II. c. IV. 807
Nec ſolo tactu. XXXII. q. V. c. XI. 590
Nec ſufficere. VIII. q. I. c. XXIV. 501
Ne forte. *de Pœnit. d.* I. c. LXXIV. 303
Neganda eſt accuſatis licentia. III. q. XI. c. II. 423
Neganda eſt accuſatis, qui. III. q. XI. c. I. 422
Negare. *diſt.* IX. c. IV. 38
Negligere. II. q. VII. c. LV. 97
Negotiatorem. *diſt.* LXXXVIII. c. IX. 492
Neminem abſolute. *d.* LXX. c. I. 356
Neminem putes. *de Pœnit. d.* I. c. XLIII. 281. 310
Neminem quiſquam. *d.* XLV. c. II. 784
Nemini præterquam. XV. q. III. c. IV. 432
Nemini eſt. XVII. q. IV. c. XXX. 764
Nemini regum. XVI. q. VII. c. XL. 472

Nemo

Nemo contemnat. xi. q. iii. c. xxxi. 463
Nemo de amotorum numero. xvi. q. iii. c. xvii. 457
Nemo deſperandus. de Pœnit. d. vii. c. i. 292
Nemo digne. de Pœnit. d. vi. c. i. §. 1. 317
Nemo enim repente. de Pœnit. d. ii. poſt c. xiv. §. 1. 563
Nemo epiſcoporum. xi. q. iii. c. xii. 802
Nemo eccleſiam. de Conſecr. d. i. c. ix. 126
Nemo in peccatis. de Pœnit. d. i. c. lvi. 215
Nemo judicabit. ix. q. iii. c. xiii. 83
Nemo per ignorantiam. de Conſecr. diſt. i. c. ii. 126
Nemo peritorum. xi. q. iii. c. lxxxi. 397
Nemo poteſt &. xvi. q. i. c. ii. 524
Nemo poteſt bene. de Pœnit. d. i. c. i. 286
Nemo quippe. d. lxxxiii. c. ii. 313
Nemo recte. d. lxxxi. c. ii. 554
Nemo ſibi blandiatur. xxxii. q. iv. c. iv. 676
Nemo tollit. de Conſecr. d. iv. c. cxli. 118
Nemo vel in foro. de Pœnit. d. i. c. viii. 417
Nemo unquam. xi. q. i. c. i. 401
Neophytus. d. lxi. c. ix. 73
Neque ad Cain. d. xc. c. iii. 480
Neque apud altare. d. lxxxviii. c. xiv. 494
Neque decennii. xvi. q. iv. c. iii. 457
Neque enim poteſt. i. q. i. c. xciv. 553
Neque enim ſi agris. xiv. q. v. c. ix. 199
Neque furioſus. xxxii. q. vii. c. xxvi. 682
Neque in homine. i. q. i. c. xxxvi. 217
Neque poteſt. i. q. i. c. xcv. 217
Neque quorumlibet. diſt. ix. c. x. 38
Neque viduas. xxvii. q. i. c. iii. 530
Ne quis arbitretur. xxii. q. ii. c. xiv. 625
Ne quis jejunet. de Conſecr. diſt. iii. c. xv. 157
Nervi. diſt. xiii. c. ii. 604
Ne tales. de Conſecr. diſt. v. c. xxix. 159. 616
Nihil contra quemlibet. ii. q. i. c. iv. 393
Nihil contra ordinis ſtatutum. vii. q. i. c. xvi. 144
Nihil in de Conſecr. d. ii. c. vii. 264
Nihil enim prodeſt. de Conſecr. d. v. c. xxiii. 158
Nihil enim ſic. de Conſecr. d. v. c. xxviii. 159
Nihil eſt, quod. de Pœnit. d. i. c. xvi. §. 4. 305
Nihil eſt aliud. de Conſecr. d. iv. c. lxxvi. 232
Nihil illo eſt. diſt. lxxxiii. c. vi. 318
Nihil iniquius. xxxii. q. vi. c. i. 685
Nihil Judæ. de Pœnit. diſt. iii. c. xxxviii. 290
Nihil prodeſt. de Pœnit. d. iii. c. xx. 322. 600
Nihil ſic debet. xi. q. iii. c. xxxiii. 804
Nimium. xxiii. q. viii. c. i. 478
Ninivitæ. de Pœnit. d. iii. c. xxix. 283
Niſi aut in. diſt. lvi. c. i. 539. 346
Niſi bella. xxiii. q. i. c. i. 473
Niſi fuerit abſens. iii. q. ix. poſt c. viii. 421
Nobiliſſimus. diſt. xcvi. c. iii. 116
Nobis. diſt. lxiii. c. xvii. 67
Nocte. de Conſecr. d. i. c. xlviii. 112
Nomen. ii. q. i. c. xii. 392
Noli meis. diſt. ix. c. iii. 38
Noli exiſtimare. xiii. q. i. c. iii. 474
Noli frater. diſt. ix. c. ix. 38
Noli putare. xxxiii. q. iii. c. xxvii. 749
Nolite errare. diſt. ii. c. iii. 27
Nolite nos. diſt. xxi. c. v. 400
Nolite timere. xi. q. iii. c. lxxxvi. 440
Nolite velle. xiv. q. v. c. i. 599
Nolo, ut aliquis. xii. q. i. c. x. 522
Noluit itaque lex. xxxii. q. v. c. xvi. 561
Non æſtimemus. xiii. q. ii. c. xix. 378
Non afferamus. xxiv. q. i. c. xxi. 242
Non debere. diſt. lxxx. c. v. 76
Non debet ordinari. diſt. lxv. c. ii. 86
Non debet epiſcopus. xxx. q. i. c. x. 664
Non decet. diſt. xii. c. i. 26
Non dicatis. xii. q. i. c. xi. 522
Non dico. de Conſecr. d. v. c. xviii. 151
Non enim juſtus. diſt. xlvii. poſt c. viii. 563
Non ergo. xxiii. q. iv. c. xxxiii. 3
Non erit turpis. xxxii. q. i. c. viii. 690
Non eſt a plebe. ii. q. vii. c. i. 698
Non eſt aqua. de Conſecr. d. iv. c. i. 229
Non eſt contra præceptum. xxii. q. i. c. ii. 442
Non eſt contra Dei. xxii. q. i. c. xiii. 442
Non eſt credendum. iii. q. xi. c. iii. 423
Non eſt crudelis. xxiii. q. v. c. xxviii. 576
Non eſt dubium. xxvii. q. ii. c. xvi. 639
Non eſt facile. diſt. xl. c. ii. 509
Non eſt innocentiæ. xxiii. q. v. c. xxxvii. 578
Non eſt noſtrum. xxiii. q. v. c. xi. 756
Non eſt obſervandum. xxii. q. iv. c. xxii. 449
Non eſt peccatum. diſt. vi. c. iii. 268
Non eſt permittendum. diſt. lxiii. c. vi. 65
Non eſt putanda. i. q. i. c. xxvii. 599
Non eſt, quod cuiquam. xv. q. i. c. x. 602
Non exemplo. xxvi. q. i. c. iv. 772
Non ex quo. de Conſecr. d. iv. c. cxlvi. 236
Non fidelibus. xxxii. q. v. c. v. 591
Non fruſtra. xxiii. q. v. c. xviii. 543
Non habenti. xii. q. ii. c. i. 175
Non hoc corpus. de Conſecr. d. ii. c. xlv. 271
Non in inferenda. xxiii. q. iii. c. vii. 476
Non invenitur. xxiii. q. iv. c. xii. 164
Non invitari. ix. q. ii. c. ix. 358
Non in vobis mutamus. de Conſecr. diſt. iv. c. xliii. 232
Non iſte. de Conſecr. d. ii. c. lvi. 272
Non ita caveatur. xxii. q. ii. c. ii. 624
Non itaque quorumlibet. i. q. i. poſt c. xxii. 785
Non liceat cuiquam. iii. q. xi. c. xiv. 408
Non liceat alicui. xi. q. i. c. xlviii. 383
Non liceat clericis. xii. q. ii. c. xliii. 182
Non liceat cuilibet. diſt. xxiii. c. xxxii. 329
Non liceat in. diſt. xcii. c. iii. 337
Non liceat Chriſtianis. xxvi. q. v. c. iii. 773
Non liceat papæ. xii. q. ii. c. xx. 175
Non liceat parentibus. xix. q. iii. c. x. 536
Non liceat ſacerdotes. diſt. xliv. c. xii. 486
Non licet v. feria. de Conſecr. d. iii. c. vii. 152
Non licet abbati. de Conſecr. d. iv. c. ciii. 248
Non licet ante. de Conſecr. d. iv. c. lix. 244
Non licet fieri. de Conſecr. d. iv. c. cvii. 239
Non licet imperatori. diſt. x. c. ii. 37. 41
Non licet populo. diſt. lxiii. c. viii. 65
Non licet epiſcopo. diſt. lxxxvi. c. xxv. 784
Non licet fœnerari. diſt. xlvi. c. ix. 768
Non licet in quadrageſima. xxxiii. q. iv. c. ix. 682
Non licet iniquitas. xxvi. q. vii. c. xiii. 774
Non licet judici. xi. q. vi. c. lxxi. 405
Nox loca. diſt. xl. c. iv. 509
Non mediocriter. de Conſecr. d. v. c. xxiv. 135
Nonne directa. iii. q. iv. c. i. 432
Nonne Sodomitæ. i. q. i. c. xxxvii. 218
Non nocet. i. q. i. c. lxxxix. 214
Non nos beatum Petrum. diſt. xl. c. i. 509
Nonnulli diaconi. diſt. xciii. c. xx. 118
Nonnulli ideo. de Pœnit. d. i. c. lv. 269
Non obſerveris. xxvi. q. vii. c. xvi. 774
Non omnes. ii. q. vii. c. xxix. 506
Non omnis panis. de Conſecr. d. ii. c. lxi. 260
Non omnis, qui dicit. ii. q. vii. c. xxx. 501
Non omnis, qui parcit. v. q. v. c. ii. 176
Non oportet hæreticorum. i. q. i. c. lxvi. 220
Non oportet epiſcopum. vii. q. i. c. xix. 98
Non oportet ſacris. xxvi. q. v. c. iv. 780
Non oportet cum. xxviii. q. i. c. xvi. 669
Non oportet a ſeptuageſima. xxxiii. q. iv. c. x. 683
Non oportet clericos. diſt. xliv. c. ii. 489
Non oportet vocatos. diſt. xviii. c. v. 54
Non oportet diaconum. diſt. xciii. c. xv. 118
Non oportet aliquid. de Conſecr. d. ii. c. iv. 253
Non oportet filiam. xxx. q. iii. c. iii. 661
Non oportet in quadrageſima. xxxiii. q. iv. c. viii. 682
Non oportet miniſtros altaris vel quoslibet clericos ſpectaculis. de Conſecr. diſt. v. c. xxxvii. 494
Non oportet miniſtros clericos. diſt. xliv. c. x. 489
Non oportet miniſtros vel clericos ad agapen. diſt. xlii. c. iii. 831
Non oportet miniſtros altaris vel etiam clericos. diſt. lxxxi. c. xxviii. 497
Non oſculatur. v. q. v. c. vi. 576
Non perjurabit. xii. q. iv. c. xv. 452
Non placuit. xvi. q. vii. c. xxiii. 389
Non plures. de Conſecr. diſt. iv. c. ci. 248
Non pax. xxiii. q. viii. c. iii. 478
Non poſtulantium. iii. q. vii. c. ii. §. 2. & 3. 417
Non poteſt corpus. xxxii. q. v. c. viii. 557
Non poteſt ergo homines. ii. q. vii. c. xxiv. 437
Non poteſt eſſe ſalubris. xxiii. q. iv. c. xxxii. 586
Non poteſt quiſquam juſtificari. de Pœnit. d. i. c. xxxviii. 310
Non poteſt fieri. xxxii. q. v. c. vi. §. i. 591
Non poteſt quis gratiam. de Pœnit. diſt. i. c. xli. 223. 310
Non prohibeat. de Conſecr. d. ii. c. lxviii. 269
Non putes. xxiii. q. v. c. xxxvi. 578
Non ratione. de Conſecr. d. iv. c. xi. 246
Non regenerabantur. de Conſecr. diſt. iv. c. xxxv. 248
Non revertebantur. de Pœnit. diſt. ii. ex c. ix. & x. 594
Non ſane quicquid. xiv. q. v. c. xv. 405
Non ſanat. i. q. i. c. i. 221
Non ſatis eſt. diſt. lxxxvi. c. xiv. 198
Non ſemel. xviii. q. ii. c. xxix. 107
Non ſemper malum. xi. q. iii. c. xcii. 121
Non ſemper promiſſa. xxii. q. iv. c. xii. 449
Non ſolent. ii. q. vi. c. xxx. 463
Non ſolum de commiſſo. xxxii. q. v. i. c. xv. 616
Non ſolum in jurando. xxii. q. iv. c. vii. 449
Non ſolum mœchatio. xxviii. q. i. c. vi. 614
Non ſolum venditores. i. q. iii. c. xi. 719
Non ſtatim. xxvi. q. i. c. ii. 772
Non ſufficit. de Pœnit. d. i. c. lxiii. 324
Non turbatur. xxiv. q. i. c. vii. 22
Non vos hominum. xxiii. q. v. c. xliii. 578
Nos ad fidem. diſt. xcvi. c. ii. 546
Noſtri adverſus. xxiii. q. iii. c. iii. 592
Nos autem. de Conſecr. d. ii. c. xli. 259
Non conſuetudinem. diſt. xii. c. viii. 69
Nos dicimus. i. q. i. c. lxxxvii. §. 7. 214
Nos in hominem. ix. q. i. c. vi. 78
Nos in quemquam. ii. q. i. c. i. 394
Noſtrates. xxx. q. v. c. iii. 632
Nos ſacramentum. ii. q. v. c. iii. 445
Nos ſanctorum exempla. ii. q. v. c. ii. paullo inferius. 445
Nos ſanctorum prædeceſſorum. xv. q. vi. c. iv. 803
Noſſe. diſt. lxiii. c. xii. 66
Noſſe deſideras. xxx. q. i. c. iii. 660
Nos ſequentes. vi. q. i. c. xix. 701
Noſſe vos. de Conſecr. d. iii. c. xxi. 148
Notandum ſane eſt. xxiii. q. ii. c. iii. 476
Notandum eſt. xxiv. q. iii. c. xxxvii. 801
Notandum quoque. ii. q. iii. poſt c. viii. 707
Notificamus. xxxv. q. vi. c. iii. 683
Notificaſti. xxxiii. q. v. c. ii. 541
Novatianus epiſcopus. vii. q. i. c. vi. 83
Novit, Dominus. de Pœnit. d. i. c. lxiv. 283
Novit fraternitas. diſt. c. c. iii. 69. 92
Noviſſime. de Conſecr. d. v. c. v. 250
Nubendi. xxvii. q. i. c. xx. 531
Nulla ædificia. xii. q. i. c. iv. 488
Nullam damnationem. ii. q. v. c. iii. 432
Nulla officia. diſt. liv. c. xiv. 725
Nulla præter baptiſmum. de Conſecr. diſt. iv. c. cxliii. 228
Nulla ratio. diſt. lxii. c. i. 65
Nulla ratione. diſt. xciii. c. viii. 128
Nulli archiepiſcopi. diſt. xcix. c. ii. 107
Nulli clerico. diſt. xliv. c. iii. 489
Nulli eſt. de Conſecr. d. iv. c. cxxxi. 235
Nulli de ſervili. diſt. liv. c. ii. 344
Nulli dubium. iii. q. i. c. i. 14
Nulli dubium. xii. q. v. c. i. 375
Nulli epiſcoporum liceat cum. xii. q. i. c. xxvii. 174
Nulli epiſcoporum liceat a ſubjecto. xvi. q. i. c. lxii. 204
Nulli ex propinquitate. xxxv. q. ii. c. xix. 655
Nulli fas eſt. diſt. xix. c. v. 26
Nulli liceat ignorare. xii. q. ii. c. iii. 182
Nulli licet ſcire. xxxii. q. ix. c. iv. 677
Nulli ſacerdotum. diſt. xxxviii. c. iv. 101
Nulli unquam infami. q. iv. c. xi. 696
Nullum epiſcoporum. ix. q. ii. c. vi. 358
Nullum facere. diſt. xxviii. c. i. 335
Nullum in utroque ſexu. xxxv. q. ii. c. vii. 654
Nullum peccatum. diſt. xxv. c. iii. 611
Nullum ſine dote. xxx. q. v. c. vi. 639
Nullus abbas pretium. i. q. ii. c. iii. 716
Nullus abbas vel monachus. xix. q. iii. c. i. 536
Nullus ad eccleſiaſticum. diſt. lviii. c. i. 930
Nullus alterius. ix. q. ii. c. i. 358
Nullus anathematizatorum. iii. q. iv. c. vi. 695
Nullus autem. de Conſecr. d. iv. c. xi. 237

Nullus

Nullus clericorum amplius. xiv. q. iv. c. vi. 768
Nullus clericorum ſervum. xvii. q. iv. c. xix. 170
Nullus debitæ. *de Pœnit. d.* i. c. xlii. 120
Nullus eorum, qui connumerantur. xxi. q. vi. c. ii. 485
Nullus eorum, qui in ſacro ſunt ordine. xxvii. q. i. c. xiii. 726
Nullus epiſcoporum, dum. ii. q. ii. c. iii. 429
Nullus epiſcoporum, aut. xv. q. iv. c. i. 391
Nullus epiſcoporum ſervum. *diſt.* liv. c. i. 344
Nullus epiſcopus vel infra poſitus. xv. q. iv. c. iii. 391
Nullus epiſcopus aut presbyter, ſeu diaconus. *de Conſecr. d.* i. c. lvii. 141
Nullus epiſcopus aut presbyter, aut diaconus. i. q. i. c. c. 714
Nullus epiſcopus in eccleſia ſua. *diſt.* lx. c. ii. 112
Nullus ex eccleſiaſtico. xxii. q. v. c. xxii. 445
Nullus expectet. *de Pœnit. d.* vii. c. vi. §. 2. 291
Nullus fidelis. xxx. q. v. c. ii. 614
Nullus in epiſcopum eligatur. *diſt.* lx. c. iv. 72
Nullus in epiſcopum, niſi. *diſt.* lxii. c. iii. 84
Nullus introducatur. iv. q. iv. c. ii. 190
Nullus invitis. *diſt.* lvi. c. xiii. 68
Nullus laicorum eccleſias. xvi. q. vii. c. xviii. 188
Nullus laicorum principum. *diſt.* lxiii. c. i. 64
Nullus laicus. ii. q. vii. c. ii. 698
Nullus miniſtrorum. *de Conſecr. diſt.* iv. c. cxxv. 246
Nullus miſſam. *diſt.* xxxii. c. v. 146
Nullus monachus talia. ii. q. vii. c. liv. 703
Nullus monachus congregatione. xviii. q. ii. c. xiv. 196
Nullus mortuus. xiii. q. ii. c. xviii. 178
Nullus neque viduam. xxxvi. q. ii. c. vi. 620
Nullus omnino. xvi. q. vii. c. xi. 111
Nullus ordinetur. *diſt.* xxiv. c. ii. 131
Nullus pœnitentem. *diſt.* lv. c. ii. 112
Nullus pontifex. *diſt.* lxxix. c. vii. 75
Nullus poteſt. ii. q. ii. c. v. 430
Nullus poſt cibum. vii. q. i. c. xvi. 141
Nullus presbyter miſſas. *de Conſecr. diſt.* v. c. xv. 140
Nullus presbyter in. *de Conſecr. d.* i. c. xxv. 131
Nullus presbyterorum. *de Conſecr. diſt.* v. c. xxxv. 486
Nullus primas, nullus metropolitanus diœceſanu. ix. q. iii. c. viii. 109
Nullus primas, nullus metropolitanus, nulluſque. ix. q. ii. c. iii. 158
Nullus res eccleſiæ. xvii. q. iv. c. xxxix. 178
Nullus ſacerdotum. xi. q. iii. c. xlii. 802
Nullus ſervus. iii. q. v. c. xi. 696
Nullus unquam. iv. q. iv. c. i. 190
Nunc autem divina. *diſt.* xxi. c. vii. 22
Nunc autem cum monachus. xix. q. iii. c. ix. §. 2. 516
Nunc autem non. *de Conſecr. d.* iv. c. xlvi. 229
Nunc autem ſi. *de Pœnit. d.* i. c. lxxxvii. 114
Nunciatum. *diſt.* lxxxiv. c. ii. 98
Nunc vero. ix. q. iii. c. xx. 21
Nunquam aquæ. *de Conſecr. d.* iv. c. x. 224
Nunquam de manu tua. *de Conſecr. diſt.* v. c. xxxiii. 523
Nunquam de vitiis. *diſt.* xvi. c. iv. 798
Nunquam divinatio. i. q. i. c. xxiv. 710
Nunquid Cain. *de Pœnit. d.* i. c. xxvi. 185
Nunquid non erunt. xxviii. q. i. c. i. 668
Nunquid non omnia. *de Conſecr. d.* v. c. x. 212
Nuper. vii. q. i. c. ii. 142
Nuptiarum bonum. xxvii. q. ii. c. xli. 635
Nuptiarum ergo. *diſt.* xxvi. c. iii. §. 4. 649

O

Obedientiam. *diſt.* xciii. *ante* c. i. 120
Obeuntibus. *diſt.* lx. c. xxxv. 67
Obitum Victoris. *diſt.* lxi. c. xvi. 69
Obitum Theodori. xii. q. v. c. ii. 480
Oblationes. *d.* xc. c. ii. 480
Obſervandum. xv. q. ii. c. i. 420
Obtineri xxiii. q. iv. c. xxi. 4
Occidit Phinees. xxiii. q. viii. c. xiv. 577
Odio habeantur. *diſt.* lxxxvi. c. ii. 504. 581
Odit. i. q. i. c. lxii. 216
Offeratur. iii. q. iii. c. iv. §. 5. 424
Offerebat. xxxii. q. vii. c. xii. 620
Officii noſtri. xxiv. q. i. c. xiii. 104
Oleo. *diſt.* xcv. c. ii. §. 2. 372
Olim juſſus. viii. q. i. c. viii. 74
Olim idem. *diſt.* xcv. c. v. 119
Omne, quod irreprehenſibile. xxv. q. i. c. viii. 37
Omne itaque. xxvii. q. ii. c. x. 637
Omne genus. xxii. q. ii. c. xvi. 625
Omne, quod alites. xxviii. q. i. c. xiv. *ante* §. 1. 601
Omne, quod in pacis. xxiii. q. i. c. i. 441
Omne, quod non eſt ex fide. xxviii. q. i. *ante* c. i. 667
Omnes, ſive. *diſt.* xxii. c. i. 20
Omnes, quos. *de Conſecr. d.* iii. c. xxx. 2
Omnes baſilicæ. *de Conſecr. d.* i. c. iii. 129
Omnes cauſationes. xxxii. q. vii. c. vii. 689
Omnes cujuſcumque. xxv. q. ii. c. xvi. 56
Omnes decimæ. xvi. q. vii. c. v. 207
Omnes deinceps. xxviii. q. i. c. xiv. 726
Omnes eccleſiæ. xvii. q. iv. c. v. 762
Omnes epiſcopi. ii. q. vi. c. v. 105
Omnes feminæ. xxvii. q. i. c. xxxvi. 517
Omnes fideles, qui. *de Conſecr. d.* i. c. lxii. 146
Omnes fideles per. *de Conſecr. d.* i. c. i. 249
Omnes hujus ſæculi. *d.* xlvii. c. iii. 620
Omnes illi. vi. q. i. c. iv. 695
Omnes leges, aut. *diſt.* i. c. i. 30
Omnes leges, tam. ii. q. ii. c. ii. 429
Omnes pſallentes. *diſt.* xxxiii. c. vi. 502
Omnes, qui adverſus. iii. q. v. c. xiii. 697
Omnes, quos in pœnitentia. xxx. q. i. c. viii. 664
Omnes, quos ſanctorum Patrum. iii. q. iv. c. vii. 695
Omnes ſive patriarchi. *d.* xxii. c. i. 712
Omnes vero infames. vi. q. i. c. ii. 701
Omnia quæcumque. *de Conſecr. diſt.* ii. c. lxxiv. 261
Omnia, quæ adverſus. iii. q. ix. c. iv. 415
Omnia Sacramenta. i. q. i. c. lxxviii. 215
Omnia talia. *d.* xii. c. xii. 61
Omni die. *de Conſec. d.* v. c. xi. 246
Omnibus conſideratis. xxiv. q. i. c. xx. 16
Omnibus nobis. xxxi. q. ii. c. i. 650
Omnibus vobis. ii. q. v. c. xix. 791
Omnino puniendus. ii. q. vi. c. xxvii. 469
Omni timore. xxiii. q. viii. c. ix. 477
Omnis ætas. xii. q. i. c. i. 538
Omnis autem. *d.* iii. c. iv. 34
Omnis chriſtianus, dilectiſſimi. xi. q. iii. c. xxxii. 802
Omnis chriſtianus procuret. *de Conſecr. d.* i. c. lxix. 210
Omnis cujuſlibet. i. q. i. c. cxii. 161
Omnis electus. *d.* lxiii. c. vii. 65
Omnis homo. *de Pœnit. diſt.* ii. c. xxi. 267
Omnis jactantia. xxi. q. iv. c. i. 484
Omnis infidelium. xxvii. q. i. *poſt* c. xiv. §. 1. 564
Omnis mœchia. xxxiii. q. iv. c. xi. §. 1. 617
Omnis oppreſſus. ii. q. vi. c. iii. 453
Omnis, qui jam *de Conſecr. d.* iv. c. xcvi. 221. 231
Omnis, qui gemebat. vii. c. xxxvi. 89
Omnis, qui juſte. *diſt.* xlv. c. x. 396
Omnis, qui non diligit. *de Pœnit. diſt.* i. c. xxxvii. 309
Omnis, qui recedit. xxiv. q. i. c. xxiv. 731
Omnis res. xxvii. q. ii. c. iv. 633
Omnium veſtrum. xxiii. q. vi. c. xlvi. 477
Oportet quoque. *d.* xl. *ante* c. i. 101
Oportet cum. viii. q. i. c. xii. 70
Oportet etiam ordinandum. *d.* xxxvi. *ante* c. i. 587
Oportet infantes. xx. q. ii. c. iv. 517
Oportet ſacerdotes. *d.* lxxxi. c. xxiii. 496
Oportet us primum. iii. q. ii. c. iii. 430
Oppoſitus. ii. q. vii. c. xxii. 700
O propheta. i. q. i. c. lxxx. 216
Optatum. *d.* c. c. iv. 92
Oratorium. *d.* xlii. c. vi. 160
Ordinationes epiſcoporum. *d.* lxxv. c. i. 85
Ordinationes presbyterorum, levitarumque. *d.* lxxv. c. iii. 316
Ordinationes presbyterorum, & diaconorum. *d.* lxxv. c. vii. 117
Ordinationes, quæ interveniente. i. q. i. c. cxiii. 712
Ordinationes, quæ ab hæreſiarchis. ix. q. i. c. v. 363
Ordinatos. *d.* xix. c. iv. 104
Ordinem dilectionis. *de Pœnit. d.* ii. c. v. §. ii. *prope finem*. 571
Ordo. ii. q. i. c. *poſt* c. xvi. 190
Origo. xxxvi. q. iv. c. v. 562
Orſus. *d.* lxi. c. x. 68
Oſtendens. *de Pœnit. d.* i. c. xxxiii. 308
Oſtendit. xxiii. q. iii. c. xi. 477
Oſtenditur. *de Conſecr. d.* iv. c. xxxii. 238
Oſtiarius. *d.* xxiii. c. xix. 339
Oves quæ. ii. q. vii. c. xiii. 699
Oves paſtorem. vi. q. i. c. ix. 702

P

Pacem. *de Conſecr. d.* ii. c. ix. 245
Pagani. ii. q. vii. c. xxv. 694
Palam. *diſt.* v. c. ix. 29
Pallium tibi. *diſt.* c. c. vi. 93
Pallium vobis. *diſt.* c. c. x. 91
Panem. *de Conſecr. d.* ii. c. lxxiv. 266
Panis & calicis. i. q. i. c. lxxxiv. §. 1. 251
Panis & calix. *de Conſecr. d.* ii. c. xxxix. 259
Panis eſt. *de Conſecr. d.* ii. c. lv. 255
Paratus. xxii. q. i. c. ii. 474
Par autem. *diſt.* iv. c. vi. 156
Parentela. xxxv. q. iv. c. iv. 659
Pariter quoque. *diſt.* xliii. *poſt* c. v. 554
Parſimoniam. *diſt.* xli. c. v. 588
Parvuli, qui ſine. xxii. q. v. c. xiv. 444
Parvuli, xii. *de Conſecr. d.* iv. c. lxxiv. 231
Parvuli fideles. *de Conſecr. d.* iv. c. cxxxviii. 232
Parvulos. *de Conſecr. d.* iv. c. cx. 240
Paſce. *diſt.* lxxxvi. c. xxi. 597. 749
Paſchæ. *de Conſecr. d.* iii. c. xxiii. 148
Pata ergo, quod expoliati. iii. q. i. *poſt* c. vi. 410
Patet ergo, quod nulli. ii. q. vi. *poſt* c. xiv. 469
Patet profecto. ix. q. iii. c. x. 21
Patriarcha. *diſt.* xxi. c. i. §. 6. 185
Paulum itaque. ii. q. iii. c. vi. 706
Paulus Petrum. ii. q. vii. c. xxxiv. 119
Paulus ſi enim. *de Pœnit. d.* ii. c. xl. 278
Paulus quoque. *de Pœnit. d.* iv. c. xix. 281
Paulus dicit. ii. q. vii. c. xxviii. 702
Paulus Dyachon. ii. q. vii. c. xliii. 706
Peccatum eſt. xxviii. q. i. c. xiv. *ante* §. 1. 601
Peccatum, quod ex Adam. *de Pœnit. diſt.* iv. c. vii. 610
Peracta. *de Conſecr. d.* ii. c. x. 284
Per adoptionem. xxx. q. iii. c. vi. 665
Per aquam. *de Conſecr. d.* iv. c. ix. 235
Per baptiſmum. *de Conſecr. d.* iv. c. ii. 234
Perfecta. *de Pœnit. diſt.* iii. c. viii. 292
Per Iſaiam. i. q. i. c. xcviii. 216
Per laicos. xvi. q. vii. c. xx. 188
Perlatum eſt ad nos. xix. q. iii. c. viii. 174
Perlatum ad nos fuerat. *de Conſecr. diſt.* iii. c. xxviii. 148
Perlatum eſt ad ſanctam. xxix. q. i. c. vii. 652
Perlatum eſt ad Sedem. *diſt.* xc. c. xii. 480
Perlatum eſt ad nos. *diſt.* lxxxviii. c. iv. 418
Pernicioſam. xviii. q. ii. c. xxv. 510
Pernicioſe. xxxiii. q. iii. c. xxiii. 749
Per principalem. ix. q. iii. c. xxi. 21
Per ſcripta. ii. q. viii. c. v. 705
Per ſingulas eccleſias. xvi. q. iii. c. i. 456
Per ſingulas provincias oportet. ix. q. iii. c. i. 108
Pervenit ad noſtras. *diſt.* xviii. c. vi. 94
Pervenit ad notitiam. *de Conſecr. diſt.* ii. c. xxx. 258
Pervenit ad me. *de Conſecr. d.* iii. c. xii. 147
Pervenit ad nos, fratrem. ii. q. vii. c. lix. 97. 502
Pervenit ad nos, Amalphitanæ. vii. q. i. c. xx. 196
Pervenit ad nos, quod, ſi quis. xi. q. i. c. xxxix. 126
Pervenit ad nos, unde. xvi. q. i. c. ix. 527
Pervenit ad nos, quod in monaſterio. xviii. q. ii. c. xx. 197
Pervenit ad nos, quod quoſdam. xxvi. q. v. c. viii. 774
Pervenit ad nos, quod quidam. xxvii. q. i. c. xv. 534
Pervenit ad nos, quoſdam. *diſt.* l. c. ix. 366
Pervenit ad nos diaconus. xxx. q. i. c. i. 299

Per-

Pervenit ad nos fama ſiniſtra. I. q. III. c. XIII. 209. 719
Pervenit ad ſanctam Synodum. diſt. LXXXVI. c. XXVI. 491
Peſſimam. XXIII. q. VIII. c. XXXII. 761
Petiſti. VII. q. I. c. XVII. 95
Petrus Apoſtolus. de Poenit. d. II. c. III. in medio. 277
Petrus doluit. de Poenit. d. I. c. I. 307
Petrus Diaconus. diſt. XXXIX. c. I. 101
Petrus Simoni. I. q. I. c. XIX. 709
Pictacium. XXX. q. III. c. II. 661
Piæ. XVI. q. VII. c. XXVI. 199
Pium eſt. de Poenit. d. III. c. XLV. 323
Placet omnibus. diſt. LXV. c. V. 85
Placet rationabilis. XVI. q. I. c. XL. §. IV. 266
Placita. XV. q. IV. c. II. 391
Placuit, ut a quibuſcumque. II. q. VI. c. IX. 24
Placuit pro. VI. q. III. c. IV. 402
Placuit, ut pœnitentes. d. L. c. LXVIII. 301
Placuit, ut omnes. de Conſecr. d. III. c. IX. 152
Placuit de infantibus. de Conſecrat. d. IV. c. CXI. 240
Placuit, ut ante. d. LXXVII. c. V. 330
Placuit, ut quotieſcumque. d. XVIII. c. X. 54
Placuit communi. XVI. q. I. c. VIII. 524
Placuit, eorum. II. q. VII. c. LIII. 703
Placuit, epiſcopos. d. XXXII. c. XIII. 676
Placuit ergo. de Conſecr. d. IV. c. CLII. 10
Placuit etiam. d. XC. c. IX. 480
Placuit huic Sanctæ. XVI. q. III. c. VIII. 456
Placuit omnibus reſidentibus. XVI. q. I. c. I. 524
Placuit omnibus communi. d. XI. c. XXIV. 133
Placuit per omnia. XIII. q. II. c. VII. 378
Placuit pro communi. VI. q. III. c. IV. 761
Placuit, ut altaria. de Conſecr. d. I. c. XXVI. 131
Placuit, ut ante. XX. q. I. c. XIV. 538
Placuit, ut deinceps. de Pœnit. d. VI. c. III. 202
Placuit, ut de ordinatione. I. q. I. c. XXII. 365
Placuit, ut dies. de Conſecr. d. III. c. XXIV. 148
Placuit, ut epiſcopi. XXI. q. III. c. III. 491
Placuit, ut nemini. VII. q. I. c. XXI. 192
Placuit, ut nullus epiſcoporum. I. q. I. c. CII. 204. 714
Placuit, ut ordinandis. diſt. XXXVIII. c. VII. 105
Placuit, ut poſtquam. de Conſecr. diſt. III. c. XXV. 148
Placuit, ut qui. XXIII. q. V. c. XII. 179
Placuit, ut quicumque clerici. diſt. LXXIV. c. IV. 354
Placuit, ut quicumque parvulos. de Conſecr. diſt. IV. c. CLIII. 10
Placuit, ut quicumque dixerit, ideo. de Conſ. diſt. IV. c. CLVI. 11
Placuit, ut quicumque dixerit, gratiam. de Conſecr. diſt. IV. c. CLIV. 11
Placuit, ut quoties. I. q. II. c. I. 119
Placuit, ut ſecundum. XXXII. q. VII. c. V. 688
Placuit, ut ſiquis aliquem Clericorum. II. q. V. c. I. 418
Placuit, ut unuſquiſque. I. q. I. c. III. 713
Polluimus. I. q. I. c. LXXXIV. §. 4. 260
Ponat. de Pœnit. d. V. c. I. §. 6. 322
Ponderet. d. L. c. XIV. 367
Pontifex. d. XXI. c. I. 110
Pontifices. VII. q. I. c. IV. 194
Porro purgationis. II. q. V. c. XVII. 792
Porro &. d. LXVI. c. II. 87
Porro ſi. XVI. q. III. c. XIV. 459
Porro canonum. d. III. c. I. 41
Porro de affinitate. XXXV. q. V. c. III. 680
Porro duorum. XXXV. q. III. c. XXII. 680
Porro illi. de Pœnit. d. I. c. XXXI. 307
Porro ſcias. d. LXIII. c. IV. 65
Poſſeſſiones. XVI. q. IV. c. I. 457
Poſt appellationem. II. q. VI. c. XXXI. 467
Poſt baptiſmum. de Conſecr. d. IV. c. XCI. 247
Poſt D. annos. XVI. q. III. c. IX. 457
Poſtea ſignatur. de Conſecr. d. IV. c. LXIII. 245
Poſtea tanguntur. de Conſecr. d. IV. c. LVIII. 245
Poſt Paſcha. d. LXXVI. c. X. 157
Poſtquam aſcenderit. de Conſecr. diſt. IV. c. LXXXVIII. 247
Poſtquam hoſtilis. XVI. q. I. c. XLIX. 126
Poſtquam pretio. XIII. q. II. c. XIII. 380
Poſtquam quemquam. diſt. L. c. LXI. 76. 366
Poſtquam ſe. de Conſecr. d. IV. c. LXI. 230. 245
Poſt ſuſceptum. XXX. q. III. c. V. 661
Poſtulatus. III. q. VII. c. VII. 388
Poſt uxoris obitum. XXX. q. IV. c. V. 664
Poteſt diſcuſſus. de Pœnit. diſt. II. c. XI. 565
Poteſt & aliter. XXVII. q. II. poſt c. XXXIX. §. 2. 640
Poteſt in hac prohibitione. XXIII. q. IV. poſt c. XXVI. 593
Poteſt etiam aliter diſtingui. XVI. q. III. c. VII. 436
Poteſt etiam aliter intelligi. XVI. q. III. poſt c. XV. §. 1. 455
Plebs. d. LXIII. c. XI. 66
Plebis ſcita. d. II. c. I. 11
Plerique ſacerdotes. VIII. q. I. c. V. 62
Plerique ex Judæis. de Conſecr. diſt. IV. c. XCIV. 227
Plerique refugientes. XIV. q. III. c. III. 768
Pœna ſane. XXIII. q. V. c. II. 750
Poenale. XIV. q. V. c. XIII. 762
Pœnæ. de Pœnit. diſt. I. c. XVIII. 797
Pœnitentem. XXVI. q. VII. c. IX. 316
Pœnitentes tempore. d. L. c. LXIII. 300
Pœnitentes ſi. de Pœnit. d. III. c. X. 288
Pœnitentes vel inſcii. d. LV. c. III. 348
Pœnitentia eſt quædam. de Pœnit. d. III. c. IV. & continue. 277. 287. 294
Pœnitentia ergo. de Pœnit. d. III. c. XLIX. 322
Pœnitentia eſt, & mala. de Pœnit. diſt. III. c. I. 293
Pœnitere. de Pœnit. diſt. III. c. IV. §. 2. 287
Pœnitentia itaque. de Pœnit. d. III. c. IV. 294
Pœnitentiam agere. de Pœnit. diſt. III. c. VI. 287. 294
Pœnitentia vera. de Pœnit. d. I. c. XXXIX. 305
Pœnitentibus. XXVI. q. VII. c. V. 321
Præcepit. XXIII. q. V. c. XIX. 643
Præceptis. d. XII. c. II. 26
Præcepta ſynodalia. de Conſecr. d. I. c. V. 128
Præcepta vero. XXIII. q. IV. poſt c. XXXII. 572
Præceptum ergo. II. q. II. c. VI. 430
Præceptum Domini. XXIII. q. V. c. XXI. 641
Præcipiendum eſt. XIII. q. II. c. XV. 381
Præcipimus, ne. diſt. XXIV. c. X. 143
Præcipimus, ut in. XII. q. I. c. XXIV. 172
Præcipimus, ut tam. XXI. q. VI. c. V. 485
Præcipimus, ut juxta. XVI. q. I. c. LIII. 202
Præcipimus etiam. XXI. q. II. c. V. 724
Præcipimus, ut epiſcopi. diſt. XC. c. XI. 481. 507
Præcipue. XI. q. III. c. III. 809
Prædeſtinatio. XXIII. q. IV. c. XXIII. 1
Prædia. XII. q. II. c. VI. 182
Prædicator. XVI. q. I. c. XLIV. 204
Prædixerat. de Pœnit. d. I. c. LXXV. 304
Præſcientia. de Pœnit. diſt. IV. c. VIII. 5
Præſcriptione. XXV. q. II. c. XVI. §. 2. 57
Præſcriptionum. XVI. q. III. c. XV. §. 1. 454
Præſens clericus. XX. q. III. c. IV. 520
Præſenti decreto. V. q. II. c. II. 416
Præſenti concilio. diſt. LIV. c. XVIII. 726
Præſentium portitorem. I. q. V. c. III. 721
Præſentium latoris. VII. q. I. c. III. 194
Præſul. II. q. V. c. II. 439
Præſulum. XVI. q. III. c. II. 456
Præſumunt. II. q. VII. c. XXII. 700
Præterea ſciſcitatis. diſt. XXIII. c. XII. 338
Præterea devotionis. XXIII. q. VIII. c. XII. 572
Præterea frequenter. diſt. II. c. III. 347
Præterea non licet. III. q. VII. c. II. §. 10. 419
Præterea placuit. diſt. XXVIII. c. VII. 350
Præterea ſicut principibus. XXIII. q. V. poſt c. XXV. 545
Præter hoc. diſt. XXXII. c. VI. 143
Prævaricator. II. q. III. poſt c. VIII. §. 2. 782
Prava. diſt. V. c. IV. 150
Precariæ a nemine. X. q. II. c. IV. 470
Precariæ de quinquennio. X. q. II. c. V. 471
Precariæ & commutationes. XII. q. II. c. XLIX. 471
Presbyter euchariſtiam. de Conſecr. diſt. II. c. XCIII. 276
Presbyter ante triginta. diſtinct. LXXVIII. c. IV. 330
Presbyter, aut diaconus, quem. XV. q. V. c. II. 431
Presbyter, aut diaconus, qui. diſt. LXXXI. c. XII. 499
Presbyter cum ordinatur. d. XXIII. c. VIII. 338
Presbyter Græce. diſt. XXI. c. I. §. XII. 115
Presbyter inconſulto epiſcopo virgines. XXVI. q. VI. c. I. 538
Presbyter inconſulto epiſcopo non. XXVI. q. VI. c. XIV. 300
Presbyter mane. diſt. XCI. c. II. 136
Presbyter quidam. diſt. XXXII. c. XVIII. 456
Presbyter ſi a plebe. II. q. V. c. XIII. 411
Presbyter ſi per pecuniam. I. q. I. c. III. 722
Presbyter ſi uxorem. d. XXVIII. c. IX. 498
Presbyter vel quilibet. II. q. V. c. V. 441
Presbyteri baptizatos. de Conſecr. diſt. IV. c. CXX. 246
Presbyteri, diaconi. diſt. XXXIV. c. XIX. 494
Presbyteri, qui. de Conſecr. d. IV. c. CXXIII. 246
Presbyteri ſeu Diaconi. V. q. VI. c. III. §. 2. 440
Presbyteris ſeu. de Conſecr. d. IV. c. CXIX. 245
Presbyteris, diaconis. diſt. XXVII. c. VIII. 498
Presbyterorum. diſt. LVI. c. I. 132
Presbyteros ultra. diſt. XCV. c. II. 110
Presbyteros diaconos. XVI. q. I. c. XXXVIII. 124
Presbyteros, qui. diſt. L. c. XXXII. 370
Presbyterum, de quo. diſt. L. c. III. 365
Prima actione. XVI. q. III. c. XIII. 459
Prima adnotatio. diſt. XVI. c. XI. 42
Prima quidem. de Conſecr. d. II. c. XLIV. 270
Prima autem Synodus. I. Parte diſt. XVI. c. X. 11. 48
Primæ Sedis. diſt. XCIX. c. III. 107
Prima igitur. de Conſecr. IV. diſt. IV. c. LXXIII. 2
Prima inſtitutio conjugii. XXXII. q. II. poſt c. II. 560. 616
Prima ſalus. XXV. q. I. c. IX. 7
Primas. diſt. XXI. c. I. §. IV. 106
Primates. II. q. I. c. V. 194
Primo gradu. XXXV. q. IV. c. VI. 619
Primo ſemper. III. q. I. c. XIII. 196
Primum eſt. XXII. q. I. c. VIII. 624
Primum interrogatur. de Conſecr. d. IV. c. XCV. 231
Primum itaque. diſt. XXV. c. VI. 100
Primus homo. de Poenit. d. I. c. XXXIV. 14
Princeps vitiorum. de Poenit. d. II. c. XXXII. 15
Principes ſæculi. XXIII. q. V. c. XX. 548
Principatus. I. q. I. c. XXV. 711
Principibus. diſt. LXIII. c. XXVII. 79
Principium. de Poenit. d. II. c. XLV. 12
Priſca. d. C. c. II. 92
Privatus. d. LXXI. c. VI. 61
Privilegia ſunt. d. III. c. III. 788
Privilegia eccleſiarum & ſacerdotum. XXV. q. C. II. 512
Privilegia eccleſiarum, ſanctorum. XXV. q. II. c. XVII. 789
Privilegia ergo. XXV. q. II. c. XXV. 791
Privilegium. XI. q. III. c. LXIII. 790
Prius ergo oportet. III. q. XI. c. VI. 427
Prius eſt. III. q. XI. c. IV. 425
Priuſquam ad nos. diſt. XXVIII. c. IV. 150
Priuſquam conveniret. XXVII. q. II. c. XLII. 641
Probinum. XVI. q. I. c. XVIII. 521
Proclivis. XX. q. III. c. II. 519
Prodeſt. XXIII. q. V. c. IV. 582
Pro dilectione. de Pœnit. diſt. II. c. XCV. 269
Productior. de Pœnit. diſt. III. c. VII. 322
Progeniem. XXXV. q. II. c. XVI. 654
Prohibendum eſt. XII. q. II. c. XV. §. 1. 378
Prohibentur. II. q. I. c. XIV. 697
Prohibere. diſt. XXIII. c. XXI. 129
Prohibetur. XXIII. q. V. poſt c. VIII. §. 2. 751
Proinde ſicut nos. de Pœn. d. II. §. 6. 572
Pro membris XXIII. q. III. c. IV. 595
Pronunciandum. de Conſecr. diſt. III. c. I. 146
Pro obeuntibus XIII. q. II. c. XXI. 383
Pro peccatis. XXIV. q. III. in principio §. 4. 799
Pro peccato. XXIV. in principio. 799
Prophetavit. I. q. I. c. LXXIX. 215
Propoſito. XXXII. q. V. c. IV. 590
Propoſitum. XX. q. III. c. I. 518
Proprie. de Conſecr. d. IV. c. XIII. 242
Propter eccleſiaſticas. d. XVIII. c. IV. 55
Propter eos. VII. q. I. c. XXVI. 195
Propter gloriam. de Conſecr. diſt. IV. c. LXIX. 245
Propter hujus utilitatem. de Pœnit. diſt. II. c. XLI. §. I. 595
Propter ſuperfluam. II. q. VI. c. XXVI. 465
Pro qualitate. XXVI. q. VII. c. VII. 321
Pro reverentia Dei. d. XLIV. c. XI. 490
Provinciæ. d. XCIX. c. I. 107
Proximos, de Pœnit. diſt. II. §. 4. 578

Puſilliſta . d. xxiii. c. xx. 339
Puoni . xxv. q. ii. c. xvi. §. 2. 57
Pudenda . xxiv. q. i. c. xxxiii. 745
Pudicus . d. xliii. *ante* c. i. 102
Pudor . xxxii. q. ii. c. i. 637
Puella . xx. q. ii. c. ii. 516
Puella . xx. q. i. c. viii. 518
Pueri ad ſacros . i. q. i. c. cxx. 714
Pueri ante . xxii. q. v. c. xv. 542
Putant . xiv. q. iii. c. ii. 765

Q

QUacumque arte . xxii. q. v. c. ix. 431. 447
Quadrageſima vi. ſeptimanas. *diſt.* iv. c. v. 155
Quadrageſima ſumma . *de Conſecr. diſt.* v. c. xvi. 153
Quæcumque enim . *de Pœnit.* d. iv. c. v. 610
Quæcumque mulier . *diſt.* xxx. c. ii. 8
Quædam capitula . *diſt.* xcvi. c. ii. 545
Quædam etiam leges . *diſt.* ii. c. vi. 32
Quædam lex . xxxv. q. ii. c. xx. 655
Quælibet occulta . xxiii. q. viii. c. x. 496
Quærendum eſt . ii. q. vii. c. xviii. 700
Quæris . *de Conſecr.* d. iv. c. cxxix. 232
Quæritur, cur patriarcha . xxii. q. ii. c. xxxi. 626
Quæro ergo . vi. q. i. c. xxi. 621
Quæſitum eſt ab aliquibus . xiii. q. ii. c. xxx. 269
Quæſitum eſt de epiſcopis . i. q. iii. c. iv. 191
Quæſitum eſt ſuper . xxiii. q. iv. c. xlv. 752
Quæ ad perpetuam . xxv. q. i. c. iii. 42
Quæ autem ſunt minuta . *diſt.* xxv. *poſt* c. iii. §. 7. 611
Quæ Chriſto . xxvii. q. i. c. x. 533
Quæ contra mores . *diſt.* viii. c. ii. 481
Quæ dignior . xxiv. q. i. c. xxvi. 733
Quæ ipſis . *diſt.* xxxviii. c. v. 101
Quæ Lotharius rex . ii. q. i. c. xv. 398. 434
Quæ ſemel . xix. q. iii. c. iv. 198
Qualem . *diſt.* xxv. c. iii. §. 1. 99
Qualis nos . xxiii. q. v. c. xliv. 163
Qualis condemnatio . ii. q. vii. c. ix. 121
Qualis debeat . xxx. q. v. c. iv. 618
Qualis enim ædificatio . viii. q. i. c. xxi. 484
Qualis hinc . *diſt.* xxv. c. iv. 586
Qualitas . *de Pœnit.* d. v. c. ii. 299
Qualiter ordinati . vii. q. i. c. xiii. 94
Quam indignum . *de Pœnit.* d. i. c. lix. 279
Quamobrem . *de Pœnit.* d. i. c. lxviii. 283
Quam periculoſum . vii. q. i. c. viiii. 96
Quum pio . i. q. ii. c. ii. 482
Quam præpoſterum eſt . xiii. q. ii. c. xxv. 381
Quamquam omnes . d. xxiii. c. vi. 88
Quamquam ſacerdotem . d. lxxxiii. *poſt* c. vi. 556
Quamquam ſacerdotum . xiv. q. ii. c. ii. 441
Quamquam ſecundum . ii. q. vii. c. xxxiv. 419
Quamvis caute . *de Pœnit.* d. iii. c. xxi. 296. 301
Quamvis Choreepiſcopis . d. lxviii. c. iv. 110
Quamvis dictum ſit . xxii. q. i. c. xv. 442
Quamvis plenitudo . *de Pœnit. diſt.* i. c. lxxxix. 314
Quamvis triſte . vii. q. i. c. xiv. 94
Quamvis univerſæ . d. xxi. c. iii. 19
Quamvis unum . *de Conſecr. diſt.* iv. c. xxix. 238
Quando ab Hieroſolymis . *de Conſecrat.* d. iv. c. cxlvii. 249
Quando autem convenerint . *diſt.* xliv. c. viii. 490
Quando epiſcopus . d. xxiv. c. v. 333
Quando ergo vir eccleſiaſticus . xi. q. iii. c. xxiii. 554
Quando & ubi . d. lxxv. c. vi. 337
Quando neceſſitas . d. lxxxvi. c. iv. 581
Quando presbyteri, aut . d. xxviii. c. ii. 335
Quando presbyteri in . d. xxxviii. c. ii. 100
Quando presbyteri per . d. xliv. c. ix. 490
Quandoque unam . ii. q. vi. c. xli. §. 19. 464
Quando vult . xxiii. q. iv. c. xxxix. 162. 545
Quanto a nobis . ii. q. v. c. viii. 791
Quanto Apoſtolica . d. lxiii. c. x. 66
Quanto tempore . iii. q. ii. c. i. 427
Quantum dicit . *diſt.* l. c. xlviii. 733
Quantumlibet . *de Pœnit. diſt.* i. i. lii. 279
Quapropter in ſiliabus . xxvii. q. ii. c. xxxvii. 640
Quapropter inſtructi . d. xxiii. c. i. §. 2. 514
Quapropter nec clericorum . ii. q. vii. c. xlvi. 702
Qua traditione . *diſt.* xxii. c. v. 23
Quatuor modis . xi. q. iii. c. lxxviii. 397
Quatuor autem . xii. q. ii. c. xxvii. 172
Quas actiones . xvi. q. iii. c. xvi. §. 4. 457
Quemadmodum dicit . *de Pœnit. diſt.* ii. c. xxiv. 4
Quemadmodum illicita . d. xii. c. ix. 60
Quemadmodum membrum . xxiii. q. vii. c. iv. 802
Quemadmodum non recte . xxxii. q. vii. c. x. 605
Quem pœnitet . *de Pœnit.* d. i. c. lxxxviii. 313
Queſta eſt . xvii. q. ii. c. xii. 380
Queſti . xvi. q. i. c. xlvi. 206
Qui abſtulerit . xii. q. ii. c. vi. 182
Qui accuſare . iii. q. ix. c. viii. 426
Qui admiſſa plangit, nec . *de Pœnit. diſt.* iii. c. xiv. 288. 295
Qui admiſſa plangunt . *de Pœnit. diſt.* iii. c. xiii. 288. 295
Qui autem impœnitens . *de Pœnit.* d. vii. c. vi. *ad extremum* . 305
Qui autem de Eccleſia . xvii. q. iv. *poſt* c. xxix. 766
Qui bene . *de Conſecr.* d. ii. c. xciv. 276
Qui bis . *de Conſecr.* d. iv. c. cxvii. 241
Qui bona agunt . xvii. q. i. c. iv. 540
Qui calumniam . v. q. vi. c. ii. 708
Qui Chriſti . xii. q. ii. c. i. 182
Qui clementiam . *diſt.* lxxxvi. c. xxii. 597
Qui communicaverit . xi. q. iii. c. xix. 811
Qui contemta veritate . *diſt.* iii. c. vi. 18
Qui compulſus . xvii. q. v. c. i. 453
Qui contra Eccleſiæ pacem . xxiv. q. i. c. xxvi. 736
Qui crimen obiicit . ii. q. viii. c. iv. 704
Qui crimen intendit . vi. q. i. c. vi. 695
Qui de menſa . *diſt.* xxxviii. c. xi. 551
Qui die . *de Conſecr.* d. i. c. lxvi. 146
Qui diſcordat . *de Conſecr.* d. ii. c. lxv. 263
Qui divina . xiii. q. vi. c. xxviii. 526
Qui dormierit . xxxii. q. iii. c. xx. 665
Qui ea, quæ Dei ſunt . *diſt.* xxxviii. c. x. 549
Qui eccleſiaſticis . *diſt.* xxxvi. c. ii. 107
Qui egerit . *de Pœnit. diſt.* vii. c. iii. 284
Qui epiſcopatum . viii. q. i. c. xi. 75
Qui epiſcopus . *diſt.* xxiii. c. ii. 7
Qui ergo . *de Pœnit. diſt.* i. c. lxxxviii. §. 5. 317
Qui & divinis . xii. q. ii. c. xxiv. 184
Qui ex familiis . *diſt.* liv. c. iv. 344
Qui exigit jurationem . xxii. q. v. c. vi. 455
Qui in aliquo . *diſt.* ii. c. v. 534
Qui in caſtigatione . xxiii. q. iv. c. vi. 647
Qui in eccleſia . xxiv. q. iii. c. xxxi. 728
Qui in maternis . *de conſecr. diſt.* iv. c. cxv. 234
Qui malos . xxiii. q. v. c. xxix. 578
Qui manducant, & bibunt . *de Conſecr.* d. ii. c. lviii. 272
Qui manducat me . *de Conſecr. diſt.* ii. c. lxxv. 274
Qui merito . xxiv. q. ii. c. xxxi. 811
Qui monachum . xvii. q. iv. c. xxvii. 765
Qui natus eſt . *de Pœnit. diſt.* i. c. xxxv. 309
Qui nec regiminis . ii. q. vii. c. xxxii. 501
Qui negligunt . xxiv. q. iii. c. iii. 786
Qui non probaverit . ii. q. iii. c. iii. 705
Quinque modis . *de Conſecr.* d. v. c. xxii. 615
Qui oblationes . xiii. q. ii. c. ix. 211. 373
Qui occiderit . xvii. q. iv. c. xxviii. 758
Qui partem . *diſt.* liv. c. vi. 549
Qui peccat . xxiii. q. iv. c. xi. 737
Qui pejerare . xxii. q. v. c. ii. 447
Qui perjurat . xxii. q. v. c. ii. 453
Qui perfectionem . i. q. i. c. xvii. 360
Qui per pecunias . i. q. i. c. ix. 364
Qui poteſt . xxiii. q. iii. c. viii. 97
Qui propinquam . xxxv. q. iii. c. iv. 680
Qui rapit . xvii. q. iv. c. xviii. 764
Qui recedit . *de Pœnit. diſt.* iv. c. xiv. 609
Qui recedunt . xxvi. q. vi. c. vii. 270
Qui recte judicat . xi. q. vi. c. lxvi. 405
Qui religioſis . xviii. q. ii. c. xi. 197
Qui reſiſtit . xi. q. iii. c. xcvii. 122
Qui ſaccum . *diſt.* l. c. xlv. 763
Qui ſanctus . *de Pœnit.* d. i. c. lxvi. 267
Qui ſe ſcit . ii. q. vi. c. xii. 468
Qui ſemel . *diſt.* l. c. ii. 565
Qui ſenatoribus . *diſt.* lxxxvi. c. ix. 598
Qui ſcit . ii. q. vi. c. xiv. 25
Qui ſcelerate . *de Conſecr. diſt.* ii. c. xxiv. 268
Qui ſincera . *diſt.* xlv. c. iii. 569
Qui ſine crimine . *diſt.* xxvi. c. v. 342
Qui ſine peccato . iii. q. vii. c. iii. 579
Qui ſine ſalvatore . xxvi. q. ii. c. vii. 587
Qui ſitit . xxxiii. q. v. c. vii. 559
Qui ſpiritualem . xxx. q. iv. c. iv. 664
Qui ſtudet . i. q. i. c. xi. 708
Qui ſubdiaconum . xvii. q. iv. c. xxvii. 765
Qui ſuo gradu . *diſt.* l. c. xxxi. 370
Qui vere & pure . xvi. q. i. c. xii. 530
Qui vero huic . *diſt.* lxxxi. c. xv. *verſus finem* . 613
Qui vero emerit . xii. q. ii. c. xiii. §. 1. 180
Qui viderit . xxxii. q. v. c. xiii. 590
Qui virus . xxiii. q. v. c. xxxviii. 577
Qui vos ſpernit . viii. q. i. c. xiv. 70
Qui vult confiteri . *de Pœnit.* d. vi. c. i. 315
Qui vult eleemoſynam . *de Pœnit. diſt.* iii. c. xix. 600
Quia Agatho . xxvii. q. ii. c. xxv. 645
Quia cognovimus . x. q. iii. c. vi. 108
Quia corpus aſſumptum . *de Conſecr. diſt.* ii. c. xxxv. 252
Quia dices . *de Conſecr. diſt.* v. c. xxxi. 158
Quia divinitatis . *de Pœnit. diſt.* i. c. lxxxiii. 303
Quia epiſcopus . v. q. iii. c. iii. 420
Quia ergo iſta . xv. q. iii. c. iv. *Gratian.* 432
Quia ex ſola . xxiv. q. i. c. xxii. 16
Quia igitur . *diſt.* lxiii. c. ix. 65
Quia in quibuſdam . *diſt.* xxxix. c. iv. 115
Quia ingredientibus . xix. q. iii. c. vii. 374
Quia Johannes . xii. q. v. c. iii. 372
Quia juxta patrum ſententias . v. q. vi. c. iii. 708
Quia per ambitiones . *diſt.* lxiv. c. vi. 85
Quia radix . *de Pœnit.* d. ii. c. xiii. 621
Quia tot . xi. q. i. c. 2. 421
Quia ſacerdotes . x. q. i. c. xiii. 202
Quia ſancta . *diſt.* lxiii. c. xxviii. 80
Quia ſanctitas . *diſt.* l. c. xvi. 284
Quia ſimpliciter . *diſt.* lvi. c. xiv. 346
Quia te quaſi obnoxium . *diſt.* l. c. xxxviii. 756
Quia tua fraternitas . xii. q. i. c. viii. 488
Quibuſdam narrantibus . i. q. i. c. cxvii. 713
Quibus epiſcopi . xi. q. iii. c. xxvii. 805
Quibus ergo Hieronymus . ii. q. vii. c. xxxii. 501
Quibus peccata . xiii. q. ii. c. xvi. 379
Quicumque itaque . *diſt.* lxxvii. c. iii. 330
Quicumque vero . *de Pœnit.* d. i. c. viii. 417
Quicumque ab illa . *de Pœnit.* d. ii. c. xxiv. 4
Quicumque ab unitate . xxiv. q. i. c. xxvii. 609
Quicumque a parentibus . xx. q. i. c. iv. 518
Quicumque auſus . *de Pœnit.* d. iv. c. viii. 795
Quicumque clericus . xxiii. q. viii. c. iv. 495
Quicumque aut conſanguinitate . xi. q. iii. c. lxxix. 397
Quicumque dignitatem . *diſt.* l. c. xxx. 370
Quicumque epiſcopi . xii. q. ii. c. lxvi. 178
Quicumque epiſcopus . xvi. q. iii. c. iv. 456
Quicumque ex clero . xxiii. q. viii. c. vi. 495
Quicumque ex gradu . xii. q. v. c. vii. 376
Quicumque fidelium . xvi. q. vii. c. xxx. 200
Quicumque igitur . d. l. c. xxviii. 284
Quicumque libertatem . d. liv. c. v. 345
Quicumque militum . xii. q. ii. c. iv. 185
Quicumque non confidentia . ii. q. vi. c. xxv. 469
Quicumque recognoverit . xvi. q. vii. c. iv. 206
Quicumque ſacerdotum . xxvi. q. v. c. xiii. 781
Quicumque ſacros . i. q. i. c. xii. 709. 721
Quicumque ſane . i. q. v. c. i. 725
Quicumque ſtudet . i. q. i. c. ii. 364. 708
Quicumque tempore . xiv. q. iv. c. ix. 471
Quicumque veſtrum . xii. q. i. c. ix. §. 1. 540
Quicumque voluerit . xvi. q. i. c. xliv. 124
Quidam autem hæretici . xxiv. q. iii. xxxix. 729
Quidam clerici . d. lxxxi. c. xxx. 498
Quidam Deo . *de Pœnit.* d. i. c. xc. 315
Quidam deſponſavit . xxvii. q. ii. c. xxxi. 634
Quidam monachi . xvi. q. i. c. xvii. 521
Quidam monachorum . xviii. q. ii. c. x. 196
Quidam vero e contrario . xxiii. q. iv. c. xviii. 584

Quid autem de . *d.* XLV. c. I. 202
Quid autem iniquius. XXIV. *q.* III. c. XXX. 40. 552
Quid culpetur . XXVI. *q.* I. c. IV. 471
Quid eum prodeſt . *d.* LXXXIII. c. IV. 510
Quid ergo ait . XXIII. *q.* V. c. VI. 582
Quid ergo mirum . XI. *q.* III. c. XCIX. 122
Quid ergo voluit . XXIII. *q.* IV. c. III. 581
Quid eſt aliud . *diſt.* LXXXVIII. c. XIII. 494
Quid eſt, Chriſtum . *de Conſecr. diſt.* II. c. XLVI. 271
Quid eſt diligere . *de Pœnit.* d. II. c. v. §. 2. 570
Quid eſt hoc . *diſt.* L. c. XVII. 368
Quid eſt quod dicitur . *de Pœnit. diſt.* IV. c. XIII. 609
Quid dicam . XIV. *q.* IV. c. XI. 769
Quid faciet . XXIII. *q.* IV. c. XXV. 746
Quid in omnibus . XXXII. *q.* VII. c. XVI. 728
Quid prodeſt . *d.* LXI. c. VII. 72
Quid ſit . *de Conſecr.* d. II. c. LXXIII. 271
Quicquid parochiarum. XII. *q.* II. c. XXXVI. 180
Quidquid inter ſe . XXXII. *q.* II. c. III. 637
Quidquid invitibilis . I. *q.* I. c. CI. 715
Quippe cum . *d.* V. c. IV. 648
Quis æſtimaret . XXVI. *q.* VII. c. XVII. 774
Quis aliquando . *de Pœn.* d. I. c. LXXXVII. 299
Quis autem leges . *d.* X. c. XI. 36
Quis dubitet . *d.* XCVI. c. IX. 547
Quis enim . *de Conſecr.* d. II. c. XXXIII. §. I. 271
Quis neſciat ſanctam . *diſt.* IX. c. VIII. 38
Quis neſciat, aut . *diſt.* XII. c. XI. 28
Quis non poteſt . XXIII. *q.* IV. c. XLIII. 586
Quisquis cum militibus . *de Pœn.* d. I. c. IX. 795
Quisquis dixerit . *de Conſecr. diſt.* IV. c. CLV. 11
Quisquis epiſcopus . XII. *q.* II. c. XIX. 174
Quisquis ex concupiſcentia . *de Conſecr.* d. IV. c. XLXVII. 224
Quisquis ille eſt . II. *q.* VIII. c. III. 704
Quisquis inventus . XVII. *q.* IV. c. XXI. 765
Quisquis metu . XI. *q.* III. c. LXXX. 397
Quisquis per pecuniam . I. *q.* I. c. V. 722
Quisquis pro aliquo . XXIV. *q.* 4. c. XXXVIII. 809
Quisquis probatus . II. *q.* VI. c. XIX. 431
Quisquis rebus . *diſt.* XLI. c. I. 589
Quisquis vel quod poteſt . XXIII. *q.* IV. c. V. 583
Quo jure . *diſt.* VIII. c. I. 33
Quolibet itaque . *diſt.* LXXXI. c. I. 331
Quomodo ergo . *diſt.* XVI. c. XII. 52
Quomodo exandivit . *de Conſecr. diſt.* IV. c. XLI. 228
Quomodo corpus . *de Pœnit. diſt.* IV. c. XL. *ante* §. I. 566
Quomodo ſacerdos . XI. *q.* III. c. XLIV. 814
Quomodo virginibus . XXXI. *q.* I. c. X. 691
Quoniam adhuc . XI. *q.* I. c. XLI. §. 2. 387
Quoniam quibusdam . XIX. *q.* III. c. V. 198
Quoniam diverſarum . XXI. *q.* II. c. I. 359
Quoniam idem . *diſt.* X. c. VIII. 36
Quoniam inveſtituras . XVI. *q.* VII. c. XIII. 188
Quoniam mos . *diſt.* LXV. c. VII. 77
Quoniam multa . *diſt.* XLVIII. c. I. 344
Quoniam multi ſub . *diſt.* XLVII. c. II. 769
Quoniam multi clerici . XIV. *q.* IV. c. VIII. 770
Quoniam multos . XI. *q.* III. c. III. 812
Quoniam non cognovi . *d.* LXXXVIII. c. XII. 493
Quoniam quidam metropolitanorum, ſicut . *diſt.* LXV. c. II. 88
Quoniam quidam metropolitanorum fidem . *diſt.* C. c. I. 92
Quoniam quidem . *diſt.* XVIII. c. VII. 54
Quoniam quidquid . XVI. *q.* I. c. LXVIII. 195
Quoniam ſancte . *diſt.* XVI. c. VII. 51
Quoniam vetus Oriens . XXIV. *q.* I. c. XXV. 17
Quoniam vetuſto . XXIV. *q.* I. c. XXV. 742
Quoniam videmus . *diſt.* LXIX. c. I. 356
Quorum clericorum gradus . *diſt.* XXI. c. I. §. 2. 326
Quorumdam clericorum. *diſt.* XXIII. c. XIV. 356
Quorumdam relatione . *diſt.* XXXIV. c. I. 506
Quorum vices . *diſt.* LXVIII. c. VI. 110
Quos a paganis . *de Conſecr.* d. IV. c. LII. 239
Quos conſtiterit . I. *q.* I. c. VI. 723
Quotidie . *de Conſecr.* d. II. c. XIII. 264
Quoties cordis oculus . I. *q.* VII. c. IX. 444
Quoties epiſcopi . II. *q.* VI. c. XVI. 465
Quoties fidei . XXIV. *q.* I. c. XII. 104
Quoties frater . II. *q.* V. c. XVII. 792
Quoties poſt auditam . II. *q.* VI. c. XXVI. 469
Quotieſcumque aut dies natalis . XXXIII. *q.* IV. c. II. 647
Quotquot virginitatem . XXVII. *q.* I. c. XXIV. 533
Quodam loco . XXVI. *q.* IV. c. III. 777
Quod a voto . XVII. *q.* I. *in principio* . 539
Quod autem uſurarum . *diſt.* XLVII. *ante* c. I. 341
Quod autem omni . *de Pœnit.* d. I. c. LVIII. 280
Quod autem multos . *de Pœnit. diſt.* III. c. XXXI. 298
Quod autem apud . *de Conſecr.* d. IV. c. V. 248
Quod autem ab hæretico . XXIV. *q.* I. *in principio* . 735
Quod autem ait . XXXI. *q.* II. c. XVIII. 613
Quod autem aliqua . XXXI. *q.* II. *in princ.* 674
Quod autem conſanguineas . XXXV. *q.* I. *in principio* . 653
Quod autem dicitur . *de Pœnit.* d. VI. c. II. 317
Quod autem ea . XV. *q.* I. *in principio ante* c. I. 602
Quod autem error . XXIX. *q.* I. *in principio* . c. 4. 649
Quod autem frater . XXXV. *q.* IV. c. V. 659
Quod autem hi qui . IV. *q.* I. c. II. 695
Quod autem illicitum . XXII. *q.* IV. c. XXIII. §. I. 452
Quod autem interrogaſti . XXXIII *q.* I. c. 2. 681
Quod autem nobis obiiciunt . XXIII. *q.* VII. c. III. 736
Quod autem nulli . XXIII. *q.* V. *in prin.* 750
Quod autem peccata . *de Pœnit. diſt.* IV. *ante* c. I. §. I. 609
Quod autem poſtulas . VI. *q.* V. c. I. 414
Quod autem propter . XXXIII. *q.* I. *in principio* . 681
Quod autem ſortes . XXVI. *q.* II. *in princ.* 771
Quod autem ſortilegi . XXVI. *q.* V. *in princ.* 782
Quod autem tibi dictum . XXVII. *q.* I. c. VII. 690
Quod autem unius . XXXV. *q.* VI. *poſt* c. XI. *ante q.* VII. 458
Quod Chriſtus . XXIII. *q.* IV. c. II. 585
Quodcumque . XXIV. *q.* I. c. VII. 19
Quod David . XXII. *q.* IV. c. III. 448
Quod Deo . XXXIII. *q.* V. c. IV. 519
Quod dicit Dominus . *diſt.* XLI. c. IV. 588
Quod dicitis . *diſt.* XVI. c. XIV. 51
Quod die dominico . *diſt.* LXXV. c. V. 337
Quod ergo a patribus . *diſt.* LXXV. c. IV. 316
Quod erraverat . XXIII. *q.* V. c. II. 577
Quod fieri non debet . III. *q.* III. c. IV. §. 4. 424
Quod interrogaſti . *diſt.* XXVII. c. VI. 748
Quod militare . XXIII. *q.* I. *in principio* . 473
Quod prædeceſſor . XI. *q.* III. c. CV. 281
Quod prophetia . I. *q.* I. *poſt* c. XXII. §. 2. 710
Quod ſi dormierit . XXXI. *q.* I. c. XIII. 692
Quod ſi in quibuslibet . *diſt.* LXI. c. V. §. 2. 514
Quod ſi neceſſitas . X. *q.* II. c. III. 178
Quod ſi plurimi . XXIII. *q.* IV. c. XXIV. *in medio* . 741
Quod ſi pœnitentiam . XXVII. *q.* I. c. V. 532
Quod ſuſpecti . III. *q.* V. c. XV. 399
Quod vero dicitis . XXV. *q.* II. c. X. 512
Quod vero injuria . XXIII. *q.* III. *ante* c. I. 592
Quod vero non formatum . XXXII. *q.* II. c. VIII. 754
Quod vero quarto loco . II. *q.* V. *in prin.* 458
Quod vero uxore . XXVIII. *q.* II. *in prin.* 673

R

RAptor . XXVII. *q.* II. c. XXXIII. 634
Raptores . XXXVI. *q.* II. c. II. 619
Raptus . XXXVI. *q.* I. c. II. §. 5. 619
Rationis ordo omnino . *diſt.* C. c. IX. 93
Rationis ordo non . XVI. *q.* VII. c. XXXIV. 201
Reatina . *diſt.* LXII. c. XVI. 67
Rebaptizare . *de Conſecr.* d. IV. c. CVIII. 239
Recedite . *diſt.* XLV. c. XVI. 506
Recte enim . *de Pœnit.* d. IV. c. XLII. §. 2. 286
Redintegranda . III. *q.* I. c. IV. 428
Regenerante . *de Conſecr.* d. IV. c. CXXXVI. 235
Regulæ . *diſt.* XVII. c. II. 52
Regulæ . *diſt.* XXIX. c. II. 44
Regum officium . XXIII. *q.* V. c. XXIII. 544
Relatio . XXI. *q.* I. c. V. 190
Relatum eſt nobis . X. *q.* III. c. IX. 205. 264. 551
Relatum nobis eſt . *de Conſecr.* d. II. c. XI. 40. 264
Relatum eſt ad Sedem . V. *q.* II. c. III. 705
Relatum eſt auribus . XXXI. *q.* C. IV. 667
Relegentes . XXIII. *q.* V. c. XLIV. 163
Religioſum . XII. *q.* II. c. LXXV. 177
Remiſſionem . I. *q.* I. c. XXXIX. 219
Remittuntur . XXIII. *q.* V. c. XLIX. 608
Remoto . VII. *q.* I. c. XXX. 91
Renovantes . *diſt.* XXII. c. VI. 106
Reos capitalium . V. *q.* III. c. I. 422
Reos ſanguinis . XXIII. *q.* V. c. VII. 751
Repertuntur quamplurimi . I. *q.* I. c. VII. 364
Repertuntur qui . *de Pœnit.* d. III. c. II. 293
Reprehenſibile . XXIII. *q.* VIII. c. XIX. 478
Requiritis . I. *q.* VII. c. V. 45
Requiſiſti . XXXIII. *q.* I. c. II. 611
Res autem humanæ . XXII. *q.* V. c. XXI. 544
Res contra naturam . *diſt.* XXV. *poſt* c. III. §. I. 603
Reſcripta contra . XXV. *q.* II. c. XV. 56
Reſcripta ſive . XXV. *q.* II. c. XVI. 57
Reſecandæ . XXIV. *q.* III. c. XVI. 575
Res eccleſiæ . XII. *q.* I. c. XXVI. 172
Reſponſa . *diſt.* II. c. IV. 12
Reſuſcitatum . *de Poenit.* d. I. c. XXXV. 308
Revera mirabile . *de Conſecr.* d. II. c. LXIX. 256
Revera juſtus . III. *q.* IX. c. XII. 425
Revera non poteſt . XXXII. *q.* V. c. II. 557
Revertar . *de Poenit. diſt.* IV. c. V. 610
Revertimini . XVI. *q.* I. c. LXV. 208
Reum . XVII. *q.* IV. c. IX. 163
Rex . XXIII. *q.* V. c. XL. 164
Rhodiæ . *diſt.* II. c. VIII. 32
Ridiculum eſt, & . *diſt.* XII. c. V. 42
Ridiculum eſt, ut . XI. *q.* III. c. XLV. 814
Rogamus . XXIV. *q.* I. c. XV. 29
Rogationes . *de Conſecr.* d. III. c. III. 147
Rogatu . XXIII. *q.* VIII. c. X. 478
Rogo . XI. *q.* III. c. XXV. 811
Romanos . *de Poenit. diſt.* II. *poſt* c. XXIX. 568
Romanus eccleſiæ . *diſt.* LXXXI. c. XI. 499
Romanus pontifex . *de Conſecr.* d. IV. c. XXIII. 226
Rurſus . *de Poenit. diſt.* II. c. XLV. 12

S

SAbbato . *de Conſecrat. diſt.* III. c. XIII. 255
Sacerdos, ut . III. *q.* VII. c. VII. 403
Sacerdos Dei . *de Conſecr.* d. II. c. LXXXIX. 252
Sacerdos ante . *de Pœnit. diſt.* VI. c. I. 319
Sacerdos autem . *d.* XXI. c. I. §. 2. 257
Sacerdos itaque . *de Poenit.* d. VI. c. I. §. 2. 316
Sacerdos pœnitentiam . XXVI. *q.* VII. c. VI. 316
Sacerdotale . *d.* LXI. c. I. 72
Sacerdote . *de Conſecr. diſt.* I. c. LXIII. 146
Sacerdotes, & . II. *q.* VII. c. VIII. 121
Sacerdotes, qui . VI. *q.* I. c. VIII. 258. 628
Sacerdotes, nomen . *d.* XLIX. c. II. 331
Sacerdotes, ſi in fornicationis laqueum . *d.* L. c. XXXIII. 372
Sacerdotes cum . *de Conſecr.* d. IV. c. LXVII. 245
Sacerdotes Dei . *d.* XXXVII. c. II. 490
Sacerdotibus . XI. *q.* I. c. XLII. §. 2. 387
Sacerdotibus, ut ſemper . *d.* XXXI. c. II. 487
Sacerdotibus omnibus . *de Conſecr. diſt.* III. c. VI. 152
Sacerdotum decretum . XXI. *q.* III. c. VII. 491
Sacramenta, quæ . I. *q.* I. c. XXXIV. 218
Sacramenta altaris . *de Conſecr.* d. I. c. XLIX. 148
Sacramentum eſt *de Conſecr.* d. II. c. XXXII. 212
Sacramentum hactenus . II. *q.* V. c. I. 445
Sacratas . *d.* XXIII. c. XXV. 355
Sacri . XXV. *q.* I. c. XVI. §. 2. 44
Sacrificium Deo . *de Pœnit.* d. I. c. III. 307
Sacrificium viſibile . *de Conſecr.* d. II. c. XXXII. 212
Sacrilegium, & contra . XVII. *q.* IV. c. IV. 373
Sacrilegium committitur . XVII. *q.* IV. *poſt* c. XX. 764
Sacrorum . *d.* LXIII. c. XXXIV. 70
Sacroſancta religio . I. *q.* I. c. XCII. 258
Sacroſancta Romanæ . *diſt.* XXII. c. II. 20
Sæculares, qui conjugale . XXXV. *q.* VI. c. X. 687
Sæculares, qui in . *de Conſecr. diſt.* II. c. XIX. 266
Sæpe contingit, ut in . II. *q.* V. c. XXIII. 794
Sæpe contingit, ut dum . *diſt.* L. c. L. 753
Sæpe fit . XII. *q.* II. c. LXXII. 470
Sæpe malorum . XXVIII. *q.* I. c. XII. 725
Sæpe ſe vitia . *diſt.* XLI. c. VI. 606
Sal cœleſtis ſapientiæ . *de Conſecr. diſt.* IV. c. LXV. 245
Salomon quippe . XXXII. *q.* IV. c. XIII. 617
Salomon vero . *diſt.* XLV. *poſt* c. VIII. 784
Salvator prædixit . I. *q.* III. c. VIII. 717

Sal-

Salvator, qui. *de Conſecr. diſt.* v. c. xi. 2
Saluberrimum. i. q. vii. c. xxi. 361
Salvo. ix. q. iii. c. iv. 109
Samuel. xxiii. q. v. *poſt* c. vii. §. 1. 751
Sana. *diſt.* ix. c. xi. 38
Sancimus res. xxiii. q. viii. *ad* c. xxiii. 167
Sancimus ut. xxv. q. ii. c. xvi. §. 6. 56
Sancta Romana. *diſt.* xv. c. iii. 50
Sancti. *de Pœnit. diſt.* ii. c. xxv. §. 2. 285
Sanctimoniales. xx. q. i. xiii. 537
Sanctimonialis. *diſt.* xxiii. c. xxiv. 523
Sanctis. xi. q. iii. c. cx. 811
Sanctorum Patrum exempla. i. q. i. c. x. 722
Sanctorum patrum canonibus. x. q. i. c. xiv. 159
Sanctorum canonum. *diſt.* lxx. c. ii. 190
Sanctum. *de Conſecr. d.* iv. c. xxxvi. 215
Sane cavendum. *de Pœnit. d.* iii. c. xviii. 295
Sane conſanguinitas. xxxv. q. iii. c. xiv. 679
Sane diſcimus. xv. q. i. c. vii. 615
Sane profertur. xxiv. q. ii. c. vi. 808
Sane quia monachorum. xvi. q. ii. c. vi. 199
Sane quiſquis. xv. q. iii. c. iv. 698
Sane ſi communi. *diſt.* lxv. c. i. 85
Sane, Theſſalonicenſi epiſcopo. xvi. q. vii. c. xv. 188
Sapiens. *de Pœnit. diſt.* ii. c. xxxvii. 565
Satagendum. xxv. q. i. c. x. 510
Satira. *diſt.* ii. c. vii. 32
Satis oſtendimus. *de Conſecr. d.* iv. c. cxlviii. 229
Satis evidenter. *diſt.* xcvi. c. vii. 547
Satisfactio pœnitentiæ. *de Pœnit. diſt.* iii. c. iii. 320
Satisfactio namque. *de Pœnit. diſt.* iii. c. xliv. §. 3. 323
Saul. *de Poenit. d.* i. c. lx. 311
Scenicis. *de Conſecr. diſt.* ii. c. xcvi. 269
Sceleratior. *de Pœnit. diſt.* iii. c. xxxix. 305
Schiſma. xxiv. q. i. c. xxxiv. 744
Sciant cuncti. ii. q. viii. c. ii. 704
Sciatis. xxxiii. q. iv. c. l. 647
Scias. vii. q. i. c. xxxv. 89
Sciendum, quod. *diſt.* xxix. c. i. 44
Sciendum vero eſt. i. q. i. c. xcvii. §. 7. 219
Sciendum ſummopere. viii. q. i. c. x. 120
Sciendum eſt, hanc. xxvi. q. iv. c. ii. 776
Sciendum eſt omnibus. xxvii. q. i. c. xxxvii. 535
Sciendum quippe. *de Pœnit. diſt.* ii. c. xxii. 611
Scimus autem. *diſt.* xliii. c. iii. 556
Scindite. *de Pœnit. diſt.* i. c. xxxiii. 307
Scimus, vos non ignorare. xii. q. i. c. ix. 521
Scio, inquit. *de Pœnit. d.* ii. c. xl. §. 4. *verſus finem*. 573
Scire debes. vii. q. i. c. vii. 743
Scire debet. *diſt.* lxxvi. c. viii. 157
Scire etenim. xi. q. iii. c. iii. §. 1. 508
Scire vos oportet. xxiii. q. viii. c. viii. 478
Sciſcitantibus. xv. q. viii. c. v. 220
Sciſcitaris. vii. q. i. c. xlvii. 504
Sciſcitatur. xxx. q. iv. c. i. 661
Scit ſancta Romana. *diſt.* xii. c. iii. 60
Scitote. vi. q. iii. c. ii. 107
Scripſit mihi. vii. q. i. c. i. 193
Scripſit nobis. xxvii. q. ii. c. xxvi. 645
Scriptorum. *diſt.* c. c. xi. 93
Scriptum eſt in. vi. q. iii. c. i. 402
Scriptum eſt victimæ. xiv. q. v. c. xi. 600
Scriptura. *de Conſecr. diſt.* ii. c. iii. 253
Secunda. *de Pœnit. d.* i. c. lxxii. 303
Secundum canonicam. xxii. q. viii. c. xxiv. 166
Secundum catholicam. xi. q. iii. c. xlvii. 814
Secundum Eccleſiæ. *diſt.* xix. c. viii. 360
Secundum verba. xxviii. q. v. c. v. 645
Securi. ii. q. vii. c. xxxi. 509
Sed aliud eſt poſtulari. *diſt.* lxi. c. x. 61
Sed aliud eſt, quod. ii. q. vii. c. liv. 703
Sed aliud eſt ex. xiii. q. ii. c. vii. 378
Sed Calliſtus. ii. q. viii. c. v. 705
Sed contra legitur. *diſt.* xxxvii. *poſt* c. vii. §. 2. 39. 550
Sed contra multa. xxiii. q. iii. c. i. §. 1. 592
Sed e contra aliæ inveniuntur. xxviii. q. i. §. 1. 667
Sed & hoc neceſſario. x. q. iii. c. iii. 189
Sed & illud adde. xxvi. q. ii. c. ix. 607
Sed hoc intelligendum. i. q. i. c. cvii. 710
Sed hoc ſpecialiter. xxiv. q. ii. c. iii. 811
Sed hujuſmodi. *de Pœnit. diſt.* i. c. lix. 280
Sed illud Hormiſdæ. *diſt.* i. c. xxxii. 370
Sed illud non otioſe. *diſt.* xlv. c. xvii. 503
Seditionarios. *diſt.* xlvi. c. viii. 352
Sed licet ipſa. *diſt.* xlii. c. ii. *in fine*. 131
Sed licet infames. vi. q. i. *poſt* c. xii. 703
Sed notandum. i. q. i. c. xxxix. §. 1. 213
Sed objicitur, quod Joſeph. xxii. q. i. c. xvi. §. 1. 446
Sed objicitur illud Ambroſii. xxiii. q. iv. *poſt* c. xxix. 594
Sed objicitur Joſeph. xxix. q. i. *in princ.* §. 3. 649
Sed objicitur illud, quod Dominus. xxiii. q. v. *poſt* c. vii. §. 1. 751
Sed objicitur præmiſſis. xxx. q. v. *poſt* c. viii. 635
Sed quæritur, quare. xxii. q. ii. c. xxi. 626
Sed quæritur, cum ſit par. xxxii. q. v. *poſt* c. xxii. 685
Sed quæritur quis conſenſus. xxvii. q. ii. *poſt* c. ii. 638
Sed qui pro perſecutoribus. xxiv. q. iii. *poſt* c. xi. 785
Sed quum. *diſt.* v. *in principio*. 32
Sed verba. *de Poenit. diſt.* iii. c. xvii. §. 2. 289
Sedulo monendi. *diſt.* xxxviii. c. xii. 550
Semel Chriſtus. *de Conſecr. diſt.* ii. c. li. 275
Semel immolatus. *de Conſecr. d.* ii. c. lii. 275
Senatus conſultum. *diſt.* ii. c. ii. 31
Sententia aliquando. ii. q. vi. c. xli. 451
Sententia paſtoris. xi. q. iii. c. i. 803
Sententia aliquando. xi. q. iii. *poſt* c. lxv. 451
Sententia Cham. ii. q. vii. c. xii. 699
Sententia eſt injuſta. xi. q. iii. *poſt* c. lxxiii. 462
Senti de Auguſtino. xi. q. iii. c. li. 389
Septies. *de Pœnit. diſt.* ii. c. xxii. 296
Septuaginta. *diſt.* xvi. c. xii. 5
Sequitur non. *diſt.* xlvii. *ante* c. i. 102
Sequitur ſecunda. i. q. ii. *in princip.* 715
Seriatim. *d.* xxxii. c. xiv. 675
Series. xxxv. q. v. c. i. 656
Serpens. *de Pœnit. diſt.* i. c. xlvii. 310
Servatis. xxv. q. ii. c. v. 115
Servi autem. *diſt.* liv. *in principio*. 515
Servitium. xviii. q. ii. c. xxxi. 203
Sexaginta. *diſt.* xvi. c. ii. 43
Sextam ſanctam. *de Conſecr. d.* iii. c. xxix. 149
Sextam Synodum. *diſt.* xvi. c. v. 50
Sexto die. *diſt.* xxxv. c. viii. 152. 613
Sexta Synodus. *diſt.* xvi. c. ix. 48
Si ad matris. *de Conſecr. diſt.* iv. c. cxiv. 234
Si ad peccatum. xxii. q. iv. c. xx. 450
Si ad ſcripturas. *diſt.* ix. c. vi. 38
Si ægrotans. v. q. iii. c. i. 421
Si de area. xxvi. q. ii. c. x. 775
Sic decet. xxv. q. ii. c. xxii. 790
Si de rebus. xxiii. q. vii. c. ii. 736
Si detractores. ii. q. vii. c. xv. §. 3. 628
Si dicat vir. xxxii. q. v. c. i. 541
Si dominus. xi. q. iii. c. xciii. 122
Si ducturi. xxxii. q. vi. c. ii. 561
Si duo forte. *d.* lxxix. c. viii. 84
Si duo fratres. *d.* l. c. li. 754
Si duo viri. xxxv. q. vi. c. iv. 683
Si ea, de quibus. xxiii. q. iv. c. l. 575
Si ea deſtruerem. xxv. q. ii. c. iv. 512
Si eccleſia. xxiii. q. iv. c. xlii. 165
Si enim, inquit. *de Poenit. d.* ii. c. xl. 277
Si enim & ipſa fides. *de Poenit. diſt.* ii. c. xv. §. 1. 567
Si epiſcopo. ii. q. v. c. xxvi. 795
Si agamus. *de Poenit. diſt.* i. c. lxvii. 283
Si aliqua cauſa. xxii. q. i. c. xi. 446
Si aliquid forte. xxii. q. iv. c. vi. 448. 449
Si antequam. *de Pœnit. diſt.* i. c. xxxiv. §. 2. 308
Si Apoſtolus. *de Poenit. diſt.* iii. c. v. 294
Si apud carnales. xxiii. q. v. c. xxiv. 544
Si autem pecunia. i. q. vi. c. iii. 63
Si autem eorum. *de Poenit. d.* i. c. xlix. 292
Si autem aliquis metropolitanorum. ix. q. iii. c. vii. 109
Si autem ex corde. xxiv. q. i. c. iv. 804
Si autem foris. xxiv. q. i. c. xxxi. §. 4. 746
Si autem fuerit. ii. q. vi. c. xxxix. 465
Si autem presbyteri. xv. q. xii. c. v. 195
Si baptizata. *de Conſecr. d.* iv. c. cxxxii. 223
Si cauſa. xxxiii. q. iv. c. iv. 647
Si clericatus. xvi. q. i. c. xxxvii. 528
Si conſuetudinem. *diſt.* viii. c. v. 58
Si cujus uxorem. *diſt.* xxiv. c. xi. 342
Si cupis eſſe. xvi. q. i. c. v. 524
Si cuſtos. xxvii. q. i. c. xviii. 519
Sic autem Deus. i. q. i. c. xxxii. 218
Sic enim neque recedere. xxviii. q. i. c. ix. 670
Sic eos. xvii. q. iv. c. iii. 192
Sic in ſanctificando. *de Conſecr. d.* ii. c. ii. 253
Sic non ſunt. xxxii. q. ix. c. x. 677
Sic omnes. *diſt.* xix. c. ii. 45
Sic populus. i. q. i. c. lxi. 216
Sicubi defunctus. xii. q. v. c. vi. 376
Sic vive. xvi. q. i. c. xxvi. 528
Sicut Achab. *de Poenit. d.* iii. c. xxix. 297
Sicut alterius. vii. q. i. c. xxxix. 90
Sicut antiquitus. xvii. q. iv. c. vi. 124
Sicut Apoſtoli. xi. q. iii. c. xvi. 810
Sicut auctoritas. *de Poenit. d.* i. c. xxx. §. 1. 307
Sicut bonum eſt. xxvii. q. i. c. i. 531
Sicut crudelis. xxxii. q. i. c. i. 685
Sicut diœceſim. xvi. q. iii. c. iii. 456
Sicut Domini veſtimentum. i. q. ii. c. ix. 187
Sicut eccleſia. xii. q. ii. c. xlviii. 135
Sicut enim eccleſiaſticarum. xi. q. i. c. xxx. 35
Sicut enim caritas. *de Poenit. d.* iii. c. xxii. §. 2. 290
Sicut enim tibi. xi. q. i. c. xxx. 503
Sicut enim peccatum. xxxii. q. v. c. x. 589
Sicut epiſcopus. i. q. ii. c. iv. 715
Sicut ergo Dei. *de Poenit. diſt.* ii. c. xlv. *ante finem*. 2
Sicut ergo religioſis. xvi. q. iv. c. iii. 457
Sicut etiam. xxii. q. i. c. xvi. 446
Sicut eunuchus. i. q. i. c. xxix. 712
Sicut excellentiam. xxiii. q. iii. c. xlviii. 161
Sicut ficti. i. q. i. c. xxxv. 214
Sicut hi. *diſt.* xlvii. c. viii. 341
Sicut inquit laudabile. ii. q. vii. c. xlvi. 702
Sicut in Sacramentis. *de Conſecr. diſt.* iv. c. cli. 236
Sicut in unaquaque. xxi. q. ii. c. iv. 189
Sicut is. i. q. vi. c. iii. 68
Sicut femina. xxxii. q. ii. c. x. 754
Sicut is, qui invitatus. i. q. vi. c. iii. 353
Sicut Judas. *de Conſecr. d.* ii. c. lxviii. 268
Sicut neophytus. *diſt.* xlviii. c. ii. 144
Sicut nemo impudico. xxx. q. v. c. v. 598
Sicut non alii. *de Conſecr. d.* i. c. xi. 119
Sicut non ſuo. *diſt.* xlvi. c. x. 763
Sicut noſtris. *de Conſecr. d.* iv. c. lxii. 245
Sicut omnino. xii. q. ii. c. xvi. 176
Sicut qui eccleſiam. xvii. q. iv. c. xii. 605
Sicut qui monaſteria. xx. q. i. c. ix. 518
Sicut quædam. *diſt.* xiv. c. ii. 45
Sicut Sacerdotes. ii. q. vii. c. vi. 699
Sicut ſancti Evangelii. *diſt.* xv. c. ii. 50
Sicut ſatius. xxxii. q. ix. c. viii. 677
Sicut ſine judicio. ii. q. i. c. iii. 393
Sicut ſtellas. *diſt.* xxxviii. c. viii. 549
Sicut tribus. *de Poenit. diſt.* ii. c. xxi. 607
Sicut vera. *de Poenit. d.* iii. c. xxxv. *in fine*. 290
Sicut verus. *de Conſecr. d.* ii. c. lxxxiv. 252
Sicut viri. *diſt.* xl. c. viii. 484
Sicut urgeri. i. q. i. c. xlvii. 219
Si epiſcopus, condito. xii. q. v. c. v. 375
Si epiſcopus humanitatis. xvi. q. iii. c. xii. 458
Si epiſcopus metropolitanus. *diſt.* xviii. c. xiii. 55
Si epiſcopus, presbyter. *diſt.* l. c. vii. 366
Si epiſcopus ſuis fuerit. iii. q. ii. c. viii. 430
Si epiſcopus unam. xii. q. ii. c. lxxiii. 174
Si eos. *de Conſecr. d.* iv. c. cxlviii. 249
Si ergo tantus. vii. q. i. c. xvi. 68
Sic ergo in hæreſi. i. q. i. c. xlvii. 214
Si ergo laicis. *diſt.* xliv. c. xix. 186
Si ergo privilegia. xxv. q. ii. *poſt* c. xxi. 789
Si ergo vivit. *de Pœnit. d.* i. c. xxxvii. 309
Si evangelica. *diſt.* lv. c. xiii. 55
Si ex bono. *de Poenit. d.* iv. c. viii. 324
Si femina ingenua. xxix. q. i. c. v. 621
Si fide Trinitatis. *de Conſecr. d.* iv. c. cxlvii. §. 2. 242
Si fœneraveris. xiv. q. iii. c. i. 767
Si forte quod. *diſt.* lxiii. c. xxxvi. 178
Si forte in provincia. *diſt.* lxv. c. ix. 87
Si forte mulier. *de Pœnit. d.* i. c. xi. 296
Si gens. *diſt.* lvi. c. x. 139
Si habes. xxiv. q. iii. c. i. 806
Si homicidium. xxiii. q. v. c. xli. 743
Si homo eſſes. xxvii. q. i. c. xxx. 520

Si igitur . xxiv. q. iii. c. x. 786
Si ille . diſt. i. c. lviii. 347
Si imperator . diſt. xcvi. c. xi. 546
Si in adjutorium . d. x. c. vii. 36
Si infidelis dicit . xxviii. q. i. c. vii. 672
Si infidelis diſcedit . xxix. q. ii. c. ii. 674
Si inimicus . d. xciii. c. i. 27
Si in laicis . d. xxxviii. c. iii. 100
Si in morte . xxiii. q. viii. c. xx. 479
Si in plebibus . d. lxiii. c. xx. 67
Si in qualibet . xx. q. ii. c. i. 518
Si inter . de Conſecr. d. iv. c. xxv. 226
Si is, qui præeſt . xi. q. iii. c. ci. 123
Si is, qui prælatus eſt. xxiii. q. iv. c. xxviii. 575
Si jubet . xxvi. q. vi. c. i. 538
Si Judas . de Pœnit. d. iv. c. i. 609
Si juſtus . i. q. i. c. xxx. 217
Si juxta Apoſtolum . d. xxxviii. c. ix. 39
Si laici . d. xxiv. c. xii. 343
Si lapſis . d. i. c. i. 365
Si legitimi . ii. q. v. c. xii. 793
Simili modo . xxviii. q. i. c. xvi. 672
Similiter & hoc . xvi. q. i. c. lviii. 186
Similiter in jam præfixa . iii. q. v. c. x. 695
Si monachus . xvi. q. i. c. xxii. 192
Si motum . de Conſecr. d. ii. c. xxx. 132
Si mulier . diſt. v. c. ii. 150
Si non ex fidei merito . xxiii. q. iv. c. xlix. 545
Si non licet . xxiii. q. v. c. xx. 755
Si non ſuis . de Conſecr. d. ii. c. xv. 265
Si nulla extant . de Conſecr. d. iv. c. cxiii. 240
Si nulla urget . xxiii. q. viii. c. xv. 479
Si nupſerit . diſt. xxvii. c. v. 540
Si officia . diſt. xxx. c. ii. 103
Si omnis . vi. q. i. c. vii. 385
Si omnium . vi. q. iv. poſt c. iv. 462
Sine exceptione . xiv. q. ii. c. xii. 176
Sine ornatu . xxi. q. vi. c. v. 485
Singula . diſt. lxxxix. c. i. 110
Singuli . de Conſecr. d. vi. c. lxxvii. 274
Sint tibi quotidiana. de Conſecr. d. v. c. xix. 158
Sint tibi jejunia . de Conſecr. d. v. c. xx. 151
Sint manifeſte . xii. q. i. c. xxi. 374
Si papa . diſt. xl. c. vi. 513
Si pater . xxv. q. iv. c. ii. 661
Si Paulus Apoſtolus . xxxii. q. v. c. xi. 558
Si peccatum eſſet . xxii. q. i. c. xiv. 443
Si peccatum David. de Pœnit. d. i. c. lxxxiii. 324
Si peccaverit . iii. q. i. c. xix. 393
Si per ebrietatem. de Conſecr. d. ii. c. xxviii. 276
Si per negligentiam . de Conſecr. diſt. ii. c. xxvii. 276
Si per ordinationem . diſt. lxiii. c. v. 65
Si per ſortiarias . xxxiii. q. i. c. iv. 684
Si Petrus . xxiv. q. i. c. xvii. 29
Si plures judices . ii. q. vi. c. xli. 461
Si plures heredes . xvi. q. vii. c. xxxvi. 201
Si poſt ordinationem . diſt. l. c. xii. 367
Si presbyter . xxvi. q. vi. c. xii. 319
Si publicis . xxii. q. iv. c. i. 540
Si qua beneficia . xvi. q. ii. c. xvi. §. 7. 56
Si qua de rebus . xii. q. ii. c. xliii. 181
Si qualibet culpa . xxii. q. ii. c. xx. 625
Si qua femina furore zeli . d. l. c. xliii. 758
Si quas jam præciſi . xxiii. q. viii. c. ii. §. i. 736
Si qua mulier, aut vir . xxx. q. iii. c. ix. 374
Si qua mulier, derelicto viro . d. xxx. c. iii. 8
Si qua mulier prægnans . de Conſecr. d. iv. c. cxv. 234
Si qua mulier ſuo . d. xxx. c. vi. 9
Si quandoque . xv. q. vi. c. i. 433
Si quando videris. de Pœn. d. iii. c. xlvi. 323
Si quatuor . xxxiii. q. viii. c. xxxiv. 751
Si qua virgo . xxvii. q. i. c. xxii. 533
Si quem a clericatu . xvi. q. i. c. xxxii. 529
Si quem forte . xxiv. q. i. c. xl. 734
Si quem pœnituerit . ii. q. iii. c. viii. 706
Si qui apud . de Conſecr. diſt. iv. c. xxviii. 238
Si qui a Simoniacis . i. q. i. c. cviii. 363
Si qui excluſi ab iſto . i. q. i. c. xl. 361
Si qui clerici ab epiſcopis. diſt. lxxiv. c. iii. 354
Si quicquid . de Conſecr. diſt. iv. c. xxxv. 234
Si quidem & illa . xxxi. q. i. c. x. 676
Si quid in Eccleſia . ii. q. vii. c. xlviii. 703
Si quid inveniſti . xxv. q. v. c. vi. 763
Si quid veri . diſt. xxxviii. c. xiii. 551
Si qui filii . diſt. xxx. c. i. 8
Si quilibet . diſt. lxv. c. xvi. 726
Si qui neceſſitate . de Conſecr. d. iv. c. xvi. 243
Si qui propter . d. xxx. c. iv. 8
Sic quippe . xxvii. q. ii. c. xlv. 641
Si qui presbyteri . i. q. vii. c. i. 740
Si quis laicus abſtineretur. xi. q. iii. c. xxvi. 811
Si quis laicus, vel . xvi. q. i. c. xlii. 123
Si quis liber . xxix. q. ii. c. ii. 650
Si quis membrorum. xxiii. q. viii. c. xxxi. 762
Si quis monachus fuerit. xvi. q. i. c. xxviii. 529
Si quis monachus contentiones . diſt. xc. c. v. 480. 630
Si quis necandi . de Pœnit. d. i. c. x. 796
Si quis neque ſanctis . i. q. i. c. cxv. 712
Si quis non dicam. de Pœnit. d. i. c. vi. §. 9. 795
Si quis non recto . xxiv. q. iii. c. iv. 815
Si quis nuptias . diſt. xxx. c. xii. 9
Si quis objecerit . i. q. iii. c. vii. 191
Si quis obligatus . diſt. liv. c. vii. 351
Si quis obitus . xiv. q. iv. c. iv. 472
Si quis, papa ſuperſtite . diſt. lxxix. c. ii. 83
Si quis pecunia . diſt. lxxix. c. ix. 84
Si quis per capillum . xxii. q. i. c. x. 445
Si quis per ignorantiam . i. q. i. c. lix. 357
Si quis perjuraverit . xxii. q. v. c. iv. 453
Si quis permiſerit . xxiv. q. i. c. xli. §. i. 734
Si quis per ſuperbiam . diſt. xxx. c. ix. 9
Si quis per vetus . xxii. q. ii. c. xix. 625
Si quis poſitus . de Pœnit. d. vii. c. ii. 292
Si quis poſt acceptum . diſt. xxxiii. c. i. 342
Si quis extra . diſt. xxx. c. xi. 9
Si quis veſtrum . ii. q. vi. c. iv. 24
Si quis abſcidit . diſt. liv. c. iv. 349
Si quis a catholica . xxiii. q. iv. c. vii. 802
Si quis adeo procax . iii. q. vii. c. ii. §. 9. 419
Si quis a medicis . diſt. liv. c. vii. 349
Si quis amodo . diſt. lxxxi. c. xvi. 499
Si quis ancillam . xxix. q. ii. c. iii. 651
Si quis Apoſtolicæ . diſt. lxxix. c. i. 84
Si quis a proprio . xxiv. q. ii. c. ii. 809
Si quis autem . diſt. xxxviii. c. x. 551
Si quis auſus . diſt. lxxi. c. iii. 352
Si quis autem Synodo . diſt. xviii. c. xii. 55
Si quis autem legationem . diſt. xciv. c. ii. 116
Si quis autem Epiphaniæ . de Conſecr. d. iv. c. xiv. 243
Si quis autem &c. de Pœnit. diſt. vii. c. iv. 292
Si quis autem ex liugatoribus . iii. q. vii. c. i. §. 14. 49
Si quis autem non habens . de Pœnit. diſt. iii. c. xlix. 171
Si quis baſilicam . de Conſecrat. diſt. i. c. x. 127
Si quis carnem . diſt. xxx. c. xiii. 9
Si quis clericus monachus . xxvi. q. v. c. ix. 781
Si quis clericus abbas . xvi. q. vii. c. xvi. 188
Si quis clericus relaxaverit . xxiv. q. iii. c. xix. 813
Si quis clericus adulteraſſe . d. lxxxi. c. x. 499
Si quis clericus ſolidum . xiv. q. iv. c. v. 763
Si quis clericorum . diſt. xlvii. c. v. 769
Si quis circa . ii. q. iii. c. i. 705
Si quis coactus . xxii. q. v. c. iii. 453
Si quis confugerit . i. q. i. c. liii. 357
Si quis conjugatus . xxvii. q. ii. c. xxi. 644
Si quis contriſtatus . diſt. xc. c. x. 480
Si quis contumax . xvii. q. iv. c. xx. 170
Si quis convictus . xxii. q. v. c. vii. 445
Si quis cum militibus . vi. q. i. c. xxii. 799
Si quis cum noverca. xxxii. q. vii. c. xxiv. 666
Si quis cum telo . de Pœn. diſt. i. c. ix. 796
Si quis dator . i. q. iii. c. ii. 191
Si quis de alio . de Conſ. d. iv. c. cxxii. 246
Si quis de alterius monaſterio. d. lvi. c. xi. 530
Si quis de clericis . xii. q. ii. c. xxiii. 185
Si quis de corpore . xxvi. q. vi. c. vi. 303
Si quis dederit . xxiv. q. i. c. xli. 734
Si quis deinceps epiſcopatum . i. q. i. c. xii. 187
Si quis deinceps priorum. xvii. q. iv. c. xxii. 765
Si quis de ordine . vii. q. i. c. xxxii. 91
Si quis de religioſo . diſt. lxxvii. c. viii. 334
Si quis dereliquerit . diſt. xxx. c. xiv. 562
Si quis diaconus . diſt. l. c. xxiv. 369
Si quis deſponſata. xxvii. q. ii. c. xxxviii. 640
Si quis divinis . xxx. q. v. c. ix. 635
Si quis dixerit . xi. q. iii. c. lvii. 149
Si quis docet . d. xxx. c. x. 9
Si quis domum . xvii. q. iv. c. xxi. 765
Si quis eorum, qui in . d. xxx. c. viii. 9
Si quis eorum, qui ad . d. xxxii. c. vii. 500
Si quis ex epiſcopis . d. lxxix. c. v. 82
Si quis epiſcoporum in alienæ. xvi. q. v. c. i. 125
Si quis epiſcoporum commonitus . diſt. xviii. c. xiv. 55
Si quis epiſcopum . ii. q. iii. c. xv. 706
Si quis epiſcopus per . i. q. i. c. viii. 332
Si quis epiſcopus præbendas . i. q. iii. c. iii. 191
Si quis epiſcopus criminaliter. vi. q. iv. c. v. 463
Si quis epiſcopus ſuæ . vii. q. i. c. xxxi. 91
Si quis epiſcopus nulla . x. q. ii. c. viii. 179
Si quis epiſcopus damnatus . xi. q. iii. c. vi. 787
Si quis epiſcopus in concilio. xi. q. iii. c. vii. 787
Si quis epiſcopus, aut abbas . xi. q. iii. c. xci. 120
Si quis epiſcopus ſæcularibus . xvi. q. vii. c. xiv. 188
Si quis epiſcopus aut presbyter . xxvi. q. v. c. v. 499. 780
Si quis epiſcopus per manus . d. xcii. c. vii. 98
Si quis epiſcopus fornicationem . d. lxxxiii. c. i. 503
Si quis epiſcopus presbyter . xxxii. q. i. c. vi. 534
Si quis epiſcopus, ſive . i. q. vii. c. xxii. 740
Si quis erga epiſcopum . ii. q. ii. c. xvi. 694
Si quis etiam. de Conſecr. d. i. c. xxxv. 133
Si quis ex clericis . d. xxiii. c. xxiii. 329
Si quis ex pluribus . ii. q. vi. c. xxxi. §. 3. 470
Si quis per ſuperbiam . d. xxx. c. ix. 9
Si quis tanquam . d. xxx. c. vii. 9
Si quis vel . d. xxx. c. v. 9
Si quis ex ſacerdotibus . diſt. lxxix. c. vi. 83
Si quis extra eccleſiam . diſt. xxx. c. xi. 9
Si quis ex uno . xxx. q. iv. c. iii. 660
Si quis filiaſtrum . xxx. q. i. c. ii. 662
Si quis frater . xxiv. q. ii. c. xxviii. 811
Si quis fuerit multis nuptiis . xxxii. q. vii. c. ix. 639
Si quis gentilis . xxviii. q. i. c. ii. 668
Si quis grammaticam . diſt. xxxvii. c. x. 39
Si quis hæreticæ . i. q. i. c. xlii. 740
Si quis habuerit uxorem . xxix. q. ii. c. i. 674
Si quis hariolos . xxvi. q. v. c. i. 780
Si quis hominem . xi. q. iii. c. xviii. 149
Si quis jam tranſlatus . xx. q. ii. c. iii. 89
Si quis igitur . diſt. lxxxvi. c. xxiii. 195
Si quis in ægritudine . diſt. lvii. c. i. 352
Si quis incognitus . xvii. q. ii. c. iii. 541
Si quis in infirmitate . diſt. lv. c. x. 349
Si quis ingenuus . xxix. q. i. c. i. 651
Si quis in metropolitana . diſt. lxv. c. viii. 86
Si quis inquit de eccleſia . x. q. i. c. lxx. 734
Si quis inſaniens . xx. q. i. c. xii. 320
Si quis intrat . de Conſecr. d. ii. c. xviii. 265
Si quis iraſcitur . xiii. q. ii. c. viii. 373
Si quis iratus . ii. q. iii. c. v. 706
Si quis Judaicæ . xxviii. q. i. c. xviii. 669
Si quis nuptias diſt. xxx. c. xii. 9
Si quis judicem . ii. q. vi. c. xxi. 465
Si qui filii . diſt. xxx. c. i. 8
Si qui, ſunt presbyteri . diſt. lxxxi. c. xv. 500
Si quis poſt baptiſmum . diſt. li. c. iv. 348
Si quis præbendam . i. q. iii. c. xv. 722
Si quis præbendas . i. q. iii. c. xv. 192
Si quis præpropera . diſt. i. c. xxvii. 304
Si quis præventus . xxii. q. iv. c. xix. 450
Si quis presbyter contra laicum . ii. q. v. c. iv. 445
Si quis presbyter vel diaconus . vii. q. i. c. xxiv. 193
Si quis presbyter propter . diſt. xxx. c. xvii. 10. 156
Si quis presbyter, aut epiſcopus, de Conſecr. diſt. iv. c. lxxix. 230
Si quis presbyter aut diaconus . diſt. xcii. c. ix. 133. 137. 368.
Si quis presbyter ab epiſcopo . xi. q. iii. c. v. 744
Si quis principum . xvi. q. vii. c. xxv. 189
Si quis pro ægritudine . diſt. liv. c. ix. 349
Si quis prohibeat . xi. q. iii. c. ci. §. ii. 123
Si quis propter Deum . diſt. xxx. c. iv. 8
Si quis pulſatus . de Pœnit. d. i. c. xiii. 796
Si quis putaverit . ii. q. vi. c. vii. 105. 454
Si quis reliquerit . diſt. xxx. c. xiv. 10
Si quis ſacerdos . xxx. q. i. c. ix. 664
Si quis ſacerdotum . diſt. lxxxi. c. xxii. 499
Si quis ſacro . xxvii. q. i. c. xvii. 514
Si quis ſponſam alterius. xxvii. q. ii. poſt c. x. 639
Si quis ſponſam filii . xxvii. q. ii. c. xxxii. 666
Si quis ſuadente . xvii. q. iv. c. xxix. 766

Si quis iam fœminam. de Pœnit. d. 1. c. XLII. 796
Si quis tanquam. diſt. XXX. c. VIII. 156
Si quis tantam. de Pœnit. diſt. II. c. XVI. 571
Si quis triginta. diſt. LXXVIII. c. I. 330
Si quis vel virginitatem. diſt. XXX. c. V. 9
Si quis vero a ſuo propoſito. III. q. IV. c. III. 747
Si quis veſtrum. II. q. VI. c. IV. 105
Si quis viduam licet. diſt. XXIV. c. XIII. 343
Si quis viduam aut ab. diſt. L. c. VIII. 346
Si quis viduam aut ejectam. diſt. XXIV. c. XV. 343
Si quis viduam uxorem. XXXII. q. VII. c. XX. 665
Si quis virorum. diſt. XXX. c. XV. 10
Si quis virginem, vel viduam. XXXVI. q. II. c. V. 619
Si quis vivente. XXXI. q. I. c. V. 667
Si qui ſunt vituperatores. II. q. VII. c. XVII. 700
Si quis voluntarie. diſt. L. c. XLIV. 757
Si quis uſuram. XIV. q. IV. c. X. 759
Si quis voluerit. de Conſecr. d. IV. c. CXXI. 245
Si quis vult monaſterium. XVI. q. VII. c. XII. 472
Si quis vult pontifex. diſt. XXXVI. c. III. 112
Si quis uxorem ſuam ſcit. XXXI. q. I. c. VI. 687
Si quos igitur. XXIII. q. IV. c. XLVII. 581
Si quotieſcumque. de Conſecr. d. II. c. XIV. 265
Si qui vero ſine. VII. q. I. c. XXIII. 392
Si qui vero per. de Pœnit. diſt. V. c. IV. 3 2
Si qui vero ſunt. diſt. XXXII. q. I. c. III. 675
Si qui voluerint. I. q. VII. c. VIII. 739
Si rector. diſt. XLIII. c. I. 514
Si res aliena. XIV. q. VI. c. I. 766
Si revera. de Conſecr. d. IV. c. XXX. 238
Si Romanorum. diſt. XIX. c. I. 45
Si ſacerdos peccaverit. de Pœnit. d. I. c. LIX. 280
Si ſacerdos ſine crimine. VI. q. I. c. I. 696
Si ſacerdotes. XVI. q. III. c. X. 457
Si ſæculi. XII. q. II. c. IX. 185
Si ſententiæ. II. q. VI. c. XLI. 461
Si ſermo. de Pœnit. diſt. II. c. XX. 571
Si ſervus abſente. diſt. LIV. c. XIX. 515
Si ſervus ſciente. diſt. LIV. c. XX. 515
Si ſobrius. diſt. XXXV. in principio. 486
Si ſolus. diſt. IX. c. IX. 59
Si ſubdiaconus. diſt. XXIV. c. XVII. 343
Si teſtes. IV. q. III. c. III. 434
Si tranſitus. diſt. LXXIX. c. X. 84
Si tributum. XI. q. I. c. XXVII. 167
Si triginta annorum. d. LXXVIII. c. V. 330
Si tu abſtines. XXVII. q. II. c. XXIV. 644
Sive autem. de Pœnit. d. III. c. XXXIII. 299
Sive de conjugii. XXXIII. q. II. c. IV. 429
Sive hæreticus. de Conſecr. d. IV. c. LI. 239
Si vero aliquo caſu. XVI. q. III. poſt c. XV. §. 1. 454
Si vero diaconus. diſt. XXVII. c. I. §. 2. 336
Si vero ii, qui appellavit. II. q. VI. poſt c. XLI. 468
Si vero, quod non decet. d. XIX. c. III. §. 1. 770
Si verum eſſe. XXXI. q. II. c. I. 675
Sive parvuli. de Conſecr. d. IV. c. LIII. 244
Si vir & uxor divertere. XXVII. q. II. c. XXIII. 644
Si vir & uxor non. XXXV. q. III. c. XV. 679
Si virginitatis. XX. q. I. c. I. 517
Si virgo. XXXIV. q. I. c. V. 454
Si uxorem. XXXII. q. V. c. XVIII. 643
Solemnitates. de Conſecr. d. I. c. XVII. 130
Solent. de Conſecr. d. I. c. I. 156
Solet etiam. de Conſecr. d. IV. c. XXXI. 226. 236
Solet quæri. XXXII. q. II. c. VI. 637
Sollicitatores. de Pœnit. diſt. I. c. XV. 796
Sollicite. d. XLIX. c. I. §. 2. 331
Sollicitudo. d. LII. c. I. 339
Sors. XXVI. q. II. c. I. 771
Sortes. XXVI. q. V. c. VII. 773
Sortilegi. XXVI. q. I. c. I. 771
Spacium. III. q. III. c. IV. 427
Species. de Conſecr. diſt. II. c. XXXIV. 263
Spiritus ſanctus in ſancta. I. q. I. LVIII. 218
Spiritus ſanctus, qui. de Conſecr. d. V. c. II. 250
Spiritus ſanctus in. de Pœnit. d. II. c. XI. §. 1. 565
Sponſalia futurorum. XX. q. V. c. III. 631
Sponſalia ante ſeptennium. XXX. q. II. ante c. I. 632
Sponſus, & ſponſa. XXX. q. V. c. V. 638
Sponſus ille. diſt. LVI. c. VI. 799
Spontanea. I. q. IV. c. XX. 392
Statuendum. XVI. q. II. c. VII. 199
Statuimus, ut ſicut. I. q. I. c. CVI. 725
Statuimus decretum. q. ... c. VIII. §. ... 740
Statuimus, quod. XII. q. II. c. XXXIX. 373
Statuimus, ut ſi quis. XVI. q. I. c. LV. 207
Statuimus, ne profeſſiones. XIX. q. III. c. II. 536
Statuimus, ne in. d. LXI. c. VIII. 72
Statuimus etiam, ut. diſt. XXXVI. c. IV. 213
Statuimus, ut ſeptem. diſt. IV. c. IV. 155
Statuit. II. q. V. c. XXV. 795
Statuta. II. q. I. c. VII. 460
Statutum eſt, ut qui. II. q. VI. c. XXXVII. 437
Statutum eſt, &. XVIII. q. I. c. I. 537
Statutum eſt a. XXVII. q. II. c. XXXIV. 614
Studeat ſanctitas. diſt. L. c. XXXIX. 757
Studendum. diſt. XC. c. VII. 111
Studii. diſt. LXI. c. XV. 69
Stuprum. XXXVI. q. I. c. II. §. 2. 618
Subdiaconus quondam. XXIV. q. I. c. XXXIX. 809
Subdiaconus cum. diſt. XXIII. c. XV. 338
Subdiaconus non. diſt. XXXVII. c. IV. 330
Submittitur. diſt. XXI. c. VIII. 22
Subtrahit. de Pœnit. diſt. IV. c. XI. §. 1. & 2. 566
Sufficiat. XXVII. q. II. c. II. 638
Sufficit. de Conſecr. diſt. V. c. LIII. 238
Suggeſtum. VII. q. I. c. XLVI. 95
Summa iniquitas. VI. q. I. c. XVI. 627
Summa militiæ. diſt. XCVI. c. XII. 549
Summopere. XI. q. III. c. LXX. 404
Summum in rebus. XII. q. II. c. IX. 574
Sumunt. de Pœnit. diſt. III. c. XXXII. 298
Sunt enim qui. de Pœnit. d. I. ante c. I. 306
Sunt enim nuptiæ. XXVII. q. II. ante c. I. §. 1. 635
Sunt etiam quorum appellationes. II. q. VI. c. XLI. §. II. 469
Sunt in eccleſia. VIII. q. I. c. XIX. 510
Sunt namque. d. XLV. c. XIV. 395
Sunt nonnulli, qui quidem. I. q. I. c. CXIV. 718
Sunt nonnulli, qui præpoſitos. II. q. VII. c. XXI. 700
Sunt nonnulli, nullo. XVI. q. I. c. XXV. 528
Sunt plures. de Pœnit. d. III. c. XLII. 287
Sunt plurimi. VI. q. I. c. XI. 629
Sunt quædam. XVII. q. I. c. I. 539
Sunt qui arbitrentur. de Pœnit. d. I. c. LVI. 269
Super quibus conſuluit. XXX. q. III. c. IV. 663
Suppliciter. XXIII. q. VIII. c. XVIII. 479
Sunt quidam dicentes. XXV. q. I. c. VI. 510
Sunt qui dicunt. XXVII. q. II. c. XIX. 643
Super tribus. de Pœnit. d. I. c. LXXI. 303
Suſcipitis ne. d. X. c. VI. 42
Suſpectos. III. q. V. c. IX. 437
Symbolum etiam. de Conſecr. d. IV. c. V, VI. 8
Synodum. d. XVII. c. I. 52
Synodum. d. XV. c. I. §. 7. 47

T

TAciturnitas. de Pœnit. d. I. c. LXXXVIII. 309
Tales. d. XXII. c. IV. 217
Talia. VIII. q. III. c. I. 73
Talis mihi crede. de Pœnit. diſt. III. c. XXVIII. 281. 596
Tamdiu. III. q. II. c. VII. 427
Tam ſacerdotes. XXIV. q. III. c. XV. 575
Tanta eſt eccleſiæ. de Conſecr. d. II. c. LXXIII. §. 2. 261
Tanta eſt labes. II. q. VII. poſt c. XXII. in fine. 715
Tanta itaque. de Pœnit. d. I. c. LXXXVIII. §. 2. 317
Temerarium. XI. q. III. c. XLIX. 389
Tempora. XXVI. q. VII. c. II. 321
Temporis. VII. q. I. c. XLIV. 90
Tempus vero. II. q. VI. poſt c. XLIV. 465
Tempus autem conſecrationis. d. LXXV. §. tempus. 88
Tempus, quod inter. XIII. q. II. c. XXIII. 383
Tempus autem exequendæ. II. q. VI. poſt c. XL. 466
Teneamus. I. q. I. c. LVII. 16
Tenere. d. XXXI. c. IV. 487
Te quidem. XI. q. I. c. XXIX. 418
Tertio quæritur. XV. q. III. in principio. 698
Terrulas. XII. q. II. c. LIII. 177
Teſtamentum veteris. diſt. VI. c. I. 143. 267
Teſtes abſque ulla infamia. II. q. VII. c. XXXII. 436
Teſtes autem. IV. q. III. c. I. 437
Teutgaudum. XI. q. III. c. X. 819
Tibi domino. d. LXIII. c. XXXIII. 85
Timorem. de Conſecr. d. II. c. XXV. 266
Tolerabilius. XXXII. q. V. c. I. 557
Tolerandi. XXIII. q. IV. c. I. 580
Totam. de Pœnit. diſt. III. c. XXIV. 281
Transferunt. XXIV. q. III. c. XXXIII. 726
Tres perſonas. XXIII. q. IV. c. XII. 584
Tres ſunt. de Pœnit. d. I. c. LXXXI. 289
Tria ſunt, quibus. III. q. VII. c. I. 350
Tria ſunt genera. d. XLV. c. XII. 597
Tribus ſiquidem. XXII. q. IV. c. XIX. 450
Tribus ex cauſis. de Conſecr. d. I. c. XXXVI. 125
Tribus gradibus. de Conſecr. d. II. c. XXIII. 257
Tributum. XXIII. q. VIII. c. XXII. 167
Triforme. de Conſecr. d. II. c. XXII. 275
Tu bonus. XXIII. q. II. c. II. 555
Tu dixiſti. XXIII. q. V. c. X. 756
Tu malum. XXII. q. I. c. VI. 448
Tunc ſalvabitur. XXXIII. q. V. c. VII. 519
Tunc valere. de Conſecr. d. IV. c. XLII. 237
Tu percutis. XXIII. q. IV. c. XXXVIII. 739
Turbat. d. XXXVII. c. VIII. 39

V

VAe, qui dicitis. XI. q. III. c. LIX. 149
Va'de. d. XCIV. c. I. 116
Valentinianus. d. LXIII. c. III. 64
Vaſa. de Conſecr. d. I. c. XLIV. 140
Vaſis. XXIII. q. IV. c. XXIII. 3. 387
Ubicumque facultas. XVI. q. I. c. XVI. 372
Ubicumque ſepeliamur. XIII. q. II. c. XXVI. 381
Ubicumque temporum. XIII. q. II. c. VI. 376
Ubi didiciſtis. d. LXXIV. c. VII. 354
Ubinam legiſtis. d. XCVI. c. IV. 546
Ubi non eſt conſenſus. XXI. q. II. c. I. 632
Ubi pars. de Conſecr. d. II. c. LXXVIII. 274
Ubi ſana fides. XXIV. q. I. c. XXIX. 7. 574
Velamen. XX. q. II. poſt c. II. 538
Velatæ. XXVII. q. I. c. XVII. 535
Vel qui operas. III. q. VII. c. II. §. 2. 783
Vendentes. I. q. III. c. X. 719
Venerabilis. de Conſecr. d. IV. c. XVII. 243
Venerabiles. de Conſecr. d. III. c. XXVIII. 149
Venit. de Conſecr. d. IV. c. LXXI. 247
Venter. de Conſecr. d. V. c. XXII. 615
Ventum eſt. I. q. I. c. XVIII. 360
Vera juſtitia. d. XLV. c. XV. 506
Verbum Dei. de Pœnit. d. I. c. II. 608
Vereor. VIII. q. I. c. XXII. 98
Veritas. de Pœnit. d. I. c. LXXXVII. §. 6. 314
Veritate. d. VIII. c. IV. 58
Verum hoc de. XIII. q. II. c. XX. 384
Verum hoc intelligendum eſt. XX. q. IV. poſt c. III. 526
Verum, quia. d. LXIII. c. XXVIII. 80
Verum ſi presbyter. d. I. c. XXXIX. in fine. 760
Verus. de Conſecr. d. IV. c. CI. 224
Veſtimenta. de Conſecr. d. I. c. XLII. 132
Veſtram. d. X. c. XIII. 36
Victor. d. XCVII. c. II. 262
Videamus. XI. q. III. c. XXII. ante finem. 554
Vide benignum. de Pœnit. d. I. c. LXIX. 322
Videntes. XII. q. I. c. XVI. 171
Vide quantum. I. q. I. c. LXV. 570
Vides. d. X. c. X. 36
Vidua, quæ ſanctæ religionis. XX. q. I. c. XVI. 517
Vidua eſt. d. XXXIV. c. XVI. 559
Vidua quidem. XXVII. q. I. c. XXXIV. 534
Vidua vero. d. XXXIV. poſt c. XIX. 559
Vidua, quæ ſe. XXVII. q. I. c. XXXIII. 534
Viduæ, quæ ſtipendio. d. LXXXI. c. XXXIV. 560
Viduas a propoſito. XXVII. q. I. c. II. 531
Viduas, quæ ſpontanea. XXVII. q. I. c. XVI. 530
Viduas honora. I. q. II. c. V. 560
Viginti. d. XVI. c. XIII. 52
Violatores. XXV. q. I. c. V. 42
Vino. d. XXXVII. c. IV. 40
Vinolentum. d. XXXV. c. V. 615
Vir cum propria conjuge. XXXIII. q. IV. c. VII. 646
Vir juſtus. XXIII. q. I. c. IV. §. 2. 128
Virginem, quæ ſe. XXVII. q. I. c. XI. 583. 533
Virgines ſacræ. XX. q. IV. c. ... 536

Virginibus ſacris. xxvii. q. i. c. xiv. 534
Viſum. d. xlvii. c. vi. 102
Vita. xvi. q. ii. c. i. 198
Vitiandi. xviii. q. ii. c. xxviii. 197
Viſum. de Conſecr. d. i. c. lxxii. 145
Ultima. xiii. q. ii. c. iv. 372
Unaquæque provincia. iii. q. vi. c. xv. 404
Unaquæque mulier. xiii. q. ii. c. iii. 377
Una ſolæ. xxvii. q. v. c. vi. 645
Unde ſive. i. q. i. c. lxxxiv. §. iv. 213
Undecumque. d. lvi. c. iii. 798
Unde præmiſſa. de Poenit. diſt. i. c. lxxxvii. §. ii. 312
Unicuique fidelium. de Conſecr. diſt. i. c. xxxiii. 133
Unicuique providendum eſt. xi. q. iii. c. lxxxii. 440
Unio. x. q. iii. c. iii. 124
Unus. diſt. xxvi. c. i. 100
Univerſa. xxv. q. ii. c. xvi. §. 8. 56
Unum abbatem. xxi. q. i. c. iv. 189
Unum ſolum eſt. xxiii. q. v. c. iii. 386
Unus. ii. q. iii. c. vi. 388
Unuſquiſque ſimplicem. xxii. q. iv. c. viii. 449
Vocatio. v. q. ii. c. i. 426
Volaterranæ. xii. q. ii. c. xxv. 181
Volumus, accedente. xvi. q. iv. c. ii. 457
Volumus, ut ſacerdotes. d. lxxxi. c. xxiv. 497
Volumus, ut frater. d. lxxxix. c. ii. 99
Voluiſſent. de Poenit. d. i. c. ix. 304
Vos ante. de Conſecr. d. iv. c. cv. 248
Vos autem. xvi. q. i. c. xxx. 529
Voventibus virginitatem. xvii. q. i. c. ii. 539. 540
Urbes. d. lxxx. c. i. 106
Uſura. xiv. q. iii. c. iv. 767
Uſque adeo peccatum. xv. q. i. in principio. 601. 602
Uſque adeo ſane. d. xxxiii. c. v. 55
Uſus auctoritati. diſt. xi. c. i. 59
Uſus naturalis. xxxii. q. vii. c. xiv. 620
Ut calix. de Conſecr. d. i. c. xlv. 140
Ut Chriſtus. de Poenit. d. i. c. xxxv. 309
Ut cognoverunt. de Poenit. d. ii. c. xxxix. §. 3. 277
Ut conſtitueretur. diſt. l. c. xxv. 355
Ut enim. de Poenit. d. iv. c. xi. 5
Ut epiſcopi. de Conſecr. d. v. c. vii. 252
Ut evidenter. i. q. i. c. lxxxii. 215
Ut jejuni. de Conſecr. d. v. c. vi. 252
Utilem. xxii. q. ii. c. xxi. 625
Utinam. diſt. lxxvi. c. xi. 157
Ut lex. xxvii. q. i. c. xi. 535
Ut noveritis. xxii. q. i. c. iv. 441
Ut oſtenderet. de Conſecr. d. iv. c. cxxxiii. 235
Ut pridem. xxiii. q. viii. c. xvii. 479
Ut quid paras. de Conſecr. d. ii. c. xlvii. 272
Utrum ſub figura. de Conſecr. d. ii. c. lxxii. 260
Vulgarem. ii. q. v. c. vii. §. i. 794
Vulgaris. de Poenit. d. i. c. xvi. 796
Vulnerato. i. q. i. c. xxviii. 714. 712
Uxor. xvii. q. iv. c. xxxiii. 169
Uxorem ducere. xxxiii. q. iv. c. xi. 689

INDICIS CANONUM
FINIS

Digitized by Google

PRÆFATIONI ADDENDA

PAg. VI. *linea* 27. *poſt* 1384. *adde* . A Johanne XXII. Pont. Max. apud Odoricum Raynaldum A. D. 1334. §. 27. Gratianeum opus honoris & excellentiæ cauſſa vocatur *Canon* .

Pag. VII. *lin.* 32. *poſt* ſcripſerit, *adde* : eo ſcilicet, quo cenſoria natio a republica literaria penitus exſulabat. Cogitandum eſt etiam.

Pag. VIII. *lin.* 14. *poſt* contingeret, *adde* . Innocentius IV. apud Raynaldum A. D. 1317. §. 15. & ſanctus Carolus Borromæus apud Carolum a Baſilica Petri in ejus Vita, libro VII. cap. XI. de profeſſione juris civilis in hominibus Deo ſacris cum Bernardo ſimiliter cenſuerunt.

Pag. XI. *lin.* 15. *poſt* illuſtrantia, *adde* . Sirmondus in Antirrhetico II. Parte II. cap. III. canonum aliquot Gratiani citationes ab ſe correctas pro aliarum ſpecimine adducit: & Holſtenius complures Gratiani contextus integriores & fuſiores , magno rei ſacræ ſtudioſorum beneficio edendos ex codicibus Vaticanis aliiſque congeſſit; poſtea in ejuſdem Collectione Romana per Cardinalem Franciſcum Barberinum ſeniorem vulgatos.

FRA-

FRATRIS JOHANNIS.DE.TURRECREMATA

ORDINIS.PRÆDICATORUM

EPISCOPI.SABINENSIS . S.R.E. CARDINALIS

NOVA.ORDINATIO DECRETI.GRATIANI

In libros V. ſecundum totidem Decretalium libros diſtincta.

LIBER.PRIMUS

PARS.I

TITULUS.I

De Summa Trinitate & Fide catholica.

RUBRICA.I

De Unitate, Deitate, & Trinitate perſonarum.

I. *Quid de ſumma Trinitate, ſecundum Fidem catholicam, tenendum ſit.*
Auguſtinus in libro I. de Trinitate cap.IV. [ſ.7, circa A.D. 400. in *Africa.*]

OMNES, quos legere potui, qui ante me ſcripſerunt de Trinitate, quæ Lib. I. Pars I.
Deus eſt, divinorum librorum veterum & novorum Catholici tra- Tit. I. Rubr. I.
ctatores, hoc intenderunt ſecundum ſcripturas docere, quod Pater *De Conſec. diſt.*
& Filius, & Spiritus Sanctus unius ejuſdemque ſubſtantiæ inſepara- II. C. XXX.
bili æqualitate divinam inſinuent unitatem, ideoque non ſint tres Dii,
ſed unus Deus, quamvis Pater Filium genuerit: & ideo Filius non
ſit qui Pater eſt, Filiuſque a Patre ſit genitus, & ideo non ſit Pater
qui Filius eſt, Spirituſque Sanctus nec Pater ſit, nec Filius, ſed tantum Patris & Fi-
lii Spiritus, Patri & Filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens unitatem:
non tamen eamdem Trinitatem natam de Maria Virgine, & ſub Pontio Pilato cruci-
fixam, & ſepultam tertia die reſurrexiſſe, & in cælum adſcendiſſe; ſed tantummodo
Filium: nec eamdem Trinitatem deſcendiſſe in ſpecie columbæ ſuper Jeſum bapti- *Marci* I. 10.
zatum, aut die Pentecoſtes poſt Adſcenſionem Domini, ſonitu facto de cælo, qua- *Matth.* III. 16.
ſi ferretur flatus vehemens, & linguis diviſis, velut ignis, ſediſſe ſuper unumquem- *Act.* II. 2.
que eorum; ſed tantummodo Spiritum Sanctum: nec eamdem Trinitatem dixiſſe de
cælo: *tu es Filius meus*, ſive cum baptizatus eſt a Johanne, ſive in monte, quando *Marci* I. 11.
cum illo erant tres diſcipuli, aut quando ſonuit vox dicens: *& clarificavi & ite-*
rum clarificabo; ſed tantummodo Patris vocem fuiſſe ad Filium factam, quamvis Pater *Io.* XII. 28.
& Filius, & Spiritus ſanctus, ſicut inſeparabiles ſunt, ita inſeparabiliter operentur.

Ex Symbolo Ephesini Concilii CC. Epiſcoporum, quod habitum eſt contra Neſtorium
[imo ex epiſt. Cyrilli & Synodi Alexandrinæ A. D. 431. in *Ægypto*, Concil. tom. III. pag. 405. edit. Labbei.]

Digitized by Google

II. *Quod Spiritus ſanctus procedit a Patre & Filio.*

De Conſec. diſt. v. C. xxxi c. — *Jo. xvi. 14.* — *Ibidem.* — *Ibid. 13.* — *Jo. xvi. 14.*

DE Spiritu dicit Dominus in Evangelio: *Ille me clarificabit*. Hoc rectiſſime ſentientes, unum Chriſtum Dominum, & Filium, non velut alterius egentem gloria, confitemur, a Spiritu Sancto gloriam conſequutum, quia ejus Spiritus nec melior, nec ſuperior ipſo eſt: ſed quia mira opera faciens, ad demonſtrationem ſuæ Deitatis, virtute proprii Spiritus utebatur, ab ipſo dicitur *clarificari*, quod virtus ſua vel diſciplina quælibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia Spiritus ejus, & intelligatur in perſona proprietas, juxta id, quod Spiritus eſt, & non Filius; attamen ab illo alienus non eſt. Nam Spiritus appellatus eſt veritatis, & *veritas* Chriſtus eſt. Unde & ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo Patre, procedit. Denique hinc ipſe Spiritus etiam per manus ſanctorum Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens, Dominum glorificavit Jeſum Chriſtum poſtquam adſcendit in cælum. Nam creditus eſt Chriſtus natura Deus exiſtere, per ſuum Spiritum virtutes efficiens. Ideoque dicebat: *de meo accipiet, & annunciabit vobis.*
Item Didymus in lib. II. de Spiritu Sancto contra errores Græcorum cap. IV. [A.D. 372. *Alexandriæ*. Inter Opera B. Hieronymi edita Romæ A. D. 1571. tom. vi. pag. 308.]

III. *De eodem.*

Dist. eadem. C. xi. — *Jo. xiv. 13. & xvi. 6.* — *Jo. xiv. 6.* — *Jo. xvi. 13.* — *Jo. v. 30.* — *Ibid. 19.*

SAlvator, qui & veritas, ait: *Non enim loquetur a ſemetipſo*, hoc eſt non ſine me, & ſine meo & ſine Patris arbitrio, quia inſeparabilis eſt a mea & Patris voluntate. *Et amplius*. Quia ex ſe non eſt, ſed ex Patre, & ex me eſt. Hoc enim ipſum, quod conſiſtit & loquitur, a Patre & a me ille eſt. *Ego veritatem loquor*, ideſt inſpiro quæ loquitur, ſiquidem Spiritus veritatis eſt. *Dicere autem, & loqui* in Trinitate, non ſecundum conſuetudinem noſtram, qua ad nos ſermocinamur & loquimur, accipiendum eſt; ſed juxta formam incorporalium naturarum, & maximè Trinitatis, quæ voluntatem ſuam ingerit in corda credentium, & eorum cordibus inſerit, qui eam digni ſunt audire. *Et infra*. *Loqui* ergo Patrem & *audire* Filium, vel e contrario, Filio loquente audire Patrem, ejuſdem naturæ in Patre, & in Filio, conſenſuſque, ſignificatio eſt. Spiritus ſanctus, qui eſt Spiritus veritatis, & Spiritus ſapientiæ, non poteſt audire, Filio loquente, quæ neſcit, cum hoc ipſum ſit, quod profertur a Filio, ideſt procedens Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens a veritate, conſolator manans de conſolatore. Denique ne quis illum a Patris & Filii voluntate & ſocietate diſcerneret, ſcriptum eſt: *Non enim a ſemetipſo loquetur, ſed ſicut audiet, loquetur*. Cui ſimile etiam de ſe ipſo Salvator ait: *Sicut audio & judico*. Et alibi: *non poteſt Filius facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem*.

RUBRICA. II

De incommutabilitate Divinæ naturæ. *Item ex Concilio Toletano* [viii. c. 2. A. D. 653. in *Hiſpania*, Concil. tom. vi. pag. 402. D.]

I. *Quod incommutabilis Deus quandoque ſua mutat ſtatuta.*

xxII. Q. iv. C. ix. — *Hierem. xviii. 7.*

INcommutabilis, idemque ſemper exiſtens Deus ſua natura, ſæpe in ſacris literis ſua legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Unde licet ſit impaſſibilis, atque incommutabilis, crebro tamen ejus & juramenta leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris extant myſteriis adoperta. *Jurare* nempe Dei, eſt a ſeipſo nullatenus ordinata convellere. Pœnitere vero, eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sicut enim per Hieremiam dicitur: *repente loquar adverſus gentem, & adverſus regnum, ut eradicem & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo ſuo, agam & ego pœnitentiam a malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* Item *Auguſtinus*. [Imo Gratianus].

II. *Quod comparatione divinæ immutabilitatis omnia creata mutabilia & varia eſſe dicuntur.*

De pœnit. diſt. II. C. xlv. ante finem. — *Pſal. cxlii. 2.* — *Pſal. cxv. 10. & cxliii. 4.* — *Eccl. I. 1.*

SIcut ergo Dei comparatione, qui mutabilitatem neſcit, omnis creatura vitioſa dicitur, quia mutabilitatis eſt capax, juxta illud: *non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens: & aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus*; ſic comparatione ejus creaturæ, quæ mutationem non recipit, omnis creatura, quæ permutatur, non vera, ſed vana eſſe probatur. Unde *omnis homo mendax* dicitur, & *vanitati ſimilis factus*. Hinc in Eccleſiaſte: *cuncta, quæ ſub ſole ſunt*, ideſt quæ temporum viciſſitudinem

reci-

Digitized by Google

recipiunt, non tantummodo *vanitas*, quæ omni creaturæ, ratione mutabilitatis, ineſt; ſed etiam *vanitas vanitatum*, varietate permutationis, quam recipiunt, eſſe dicuntur. Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. II.

RUBRICA. III

I. *De differentia præſcientiæ & prædeſtinationis Auguſtinus*. [Imo S. Proſper in *reſponſionibus* ad capitula Gallorum c. VII. in *Gallia* A. D. 426.]

PRædeſtinatio quoque Dei ſemper in bono eſt, qui peccatum ſola hominis voluntate commiſſum aut remittendum novit cum laude miſericordiæ, aut plectendum cum laude juſtitiæ. In malis autem operibus ſola præſcientia Dei intelligenda eſt, quia ſicut *præſcivit & prædeſtinavit* quæ ipſe fecit, & ut faceremus dedit, ita præſcivit tantum, non etiam prædeſtinavit quæ nec ipſe fecit, nec ut faceremus exegit. Hi autem, de quibus dicitur: *ex nobis exierunt, ſed non fuerunt ex nobis: ſi enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent nobiſcum*; voluntate exierunt, voluntate ceciderunt, & quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati. Eſſent tamen prædeſtinati, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate ac veritate manſuri: ac per hoc prædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi, nemini cauſa labendi. *Item Auguſtinus*. [Imo Fulgentius ad Monymum lib. I. cap. XXVI. A. D. 510. in *Africa*.]

XXIII. Q. IV. C. XXIII.
Proſper C. XV.
I. Io. II. 19.
Proſper ad objectiones Vincentianas cap. XII. & ſub nomine Auguſtini ad articulos ſibi falſo impoſitos art. XII. c. XII.

II. *De eodem*.

VAſis iræ nunquam Deus redderet interitum, ſi non ſpontaneum inveniretur homo habere peccatum, quia nec Deus peccanti homini juſte inferret iram, ſi homo ex prædeſtinatione Dei cecidiſſet in culpam. *Item Auguſtinus*. [Imo Proſper in reſponſionibus ad capitula Gallorum c. VI.] *Eadem Q.*

III. *De eodem*:

DE prædeſtinatione Dei ſive ad bonum ſive ad malum, in omnibus operari ineptiſſime dicitur, ut ad utrumque homines quædam neceſſitas videatur impellere, cum in bonis voluntas ſit intelligenda non ſine gratia, in malis autem voluntas intelligenda ſit ſine gratia. Cum vero aliquos a Deo traditos deſideriis ſuis, aut obduratos legimus, aut relictos magis in peccatis ſuis, hoc ipſos meruiſſe profitemur, quia talia eorum crimina præceſſerunt, ut ipſi ſibi pœnam debuerint, qua eis etiam ſupplicium verteretur in reatum. Atque ita non de judicio Dei querimur, quo deſerit meritos deſeri, & miſericordiæ ejus gratias agimus, qua liberat non meritos liberari. Vires itaque obedientiæ non ideo cuique ſubtraxit, quia receſſurum ab ipſa obedientia eſſe prævidit, *Item Gratianus*. *Eadem Q.*

IV. *De eodem*.

NOn ergo neceſſitatem facit correctionis, vel obdurationis divina prædeſtinatio, ſeu præſcientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereant. Neque enim quia prædeſtinatio, ſeu præſcientia Dei falli non poteſt, neceſſario eveniunt quæ prædeſtinantur, vel præſciuntur; ſicut nec neceſſario prædeſtinantur vel præſciuntur quæ futura ſunt, ſed quia bona abſque ejus gratia, mala præter ejus ſcientiam evenire non poſſunt. Quamvis ergo convenienter dicatur: *hæc prædeſtinata ſunt*, vel *præſcita neceſſario evenient*, non tamen ideo abſolute verum eſt, ſed neceſſario eveniunt quæ prædeſtinata ſunt vel præſcita, quia hic neceſſitas refertur ad verum eventum, ibi ad intuitum divinæ præſcientiæ. Unde Auguſtinus: *duæ ſunt*, inquit, *neceſſitates, ſimplex una, veluti: neceſſe eſt, omnes homines eſſe mortales: altera conditionis, ut, ſi aliquem ambulare quis ſcit, eum ambulare neceſſe eſt*. Quod enim quiſque novit, id eſſe aliter ac notum eſt, nequit. Sed hæc minime ſecum illam ſimplicem trahit. Hanc enim neceſſitatem non propria facit natura, ſed conditionis adiectio. Nulla enim neceſſitas cogit incedere voluntate gradientem, quamvis eum tunc cum graditur, incedere neceſſarium ſit. Eodem ergo modo ſi quid providentia præſens videt, id neceſſe eſt eſſe, tametſi nullam naturæ habet neceſſitatem, ut quidem ea futura, quæ ex arbitrii libertate proveniunt, præſcientia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata divinum, neceſſaria fiunt per diſpoſitionem Divinæ notionis. Per ſe vero conſiderata, abſolutam naturæ ſuæ libertatem non deſerunt, Fient ergo procul dubio cuncta, quæ futura Deus prænoſcit, ſed eorum

Eadem Q.
Incertus auctor de prædeſtinatione Dei.

quæ-

Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. III. quædam de libero proficiſcuntur arbitrio, quæ quatenus eveniant, exiſtendo tamen, naturam propriam non amittunt, quæ priuſquam fierent, etiam non evenire potuiſſent. *Gregorius in dialogo.* [lib. I. c. IX. A. D. 593. *Romæ*.]

V. *Prædeſtinatio propriis meritis & Sanctorum precibus adimpletur.*

XXIII. Q. IV. C. XXI. OBtineri nequaquam poſſunt quæ prædeſtinata non fuerint, ſed ea, quæ Sancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, ut precibus obtineantur, Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita, ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatenus poſtulando mereantur accipere quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare. *Auguſtinus lib. de Corrept. & gratia* [C. IX. §. XO. circa A. D. 427. in *Africa*.]

VI. *Quod prædeſtinati nunquam poſſunt niſi bene mori.*

De pænit. diſt. IV. C. VIII. NEc nos moveat, quod filiis ſuis quibuſdam Deus non dat iſtam perſeverantiam. Abſit enim, ut ita ſit, ſi de illis prædeſtinatis eſſent & ſecundum propoſitum vocatis Sanctis, qui vere ſunt filii promiſſionis. *Idem*. [Ibidem §. 23. & c. XIII. §. 39.]

VII. *De eodem.*

Diſt. eadem. QUemadmodum dicit ipſe ad Patrem: *ut omne, quod dediſti mihi, non pereat,*
Jo. VI. 39. *ſed habeat vitam æternam*. Hi ergo Chriſto intelliguntur dari, qui ordinati ſunt in vitam æternam. Ipſi ſunt illi prædeſtinati, & ſecundum propoſitum vocati Sancti, quorum nullus perit, ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus,
Jo. Ibid. finit hanc vitam, quoniam ſic eſt ordinatus, & ideo Chriſto datus, *ut non pereat ſed habeat vitam æternam*. Ita *Aug. de Corrept. & grat.* [c. VII. §. 13.]

VIII. *De eodem.*

De pænit. diſt. II. C. XXIV. QUicumque ab illa originali damnatione iſta divinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt, non eſt dubium, quin procuretur eis Evangelium, cum audiunt, credunt, & in Fide, quæ per dilectionem operatur, uſque in finem perſeverant. Et ſi quando exorbitent, correpti emendantur, & quidam eorum, etſi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt. *Item Auguſt. de Corrept. & grat.* [c. VII. §. 14. & 16. cap. IX. §. 24.]

IX. *De eodem.*

Diſt. eadem. C. XXV. FIrmum Dei fundamentum ſtat immobile, habens ſignaculum hoc, Scit Deus qui
II. Tim. 2. 19. ſunt ejus. Horum Fides, quæ per dilectionem operatur, profecto omnino non deficit, aut ſi qui ſunt, quorum vita deficit, reparantur antequam vita finiatur iſta;
Galat. V. 6. & deleta iniquitate, quæ intercurrerat, uſque in finem perſeverantiæ deputantur. *In*
Diſt. eadem C. XXVI. & XXVII. *eodem*. Nullus eorum ex bono in malum commutatus finit hanc vitam. *In eodem*, Talibus *Deum diligentibus omnia cooperantur* in bonum, uſque adeo prorſus omnia,
Rom. VIII. 28. ut etiam ſi qui eorum deviant, aut exorbitant, etiam hoc ipſum facit eis proficere in bonum. *Item Idem.* [cap. VIII. §. 19.]

X. *De incomprehenſibilitate divinorum judiciorum cum prædeſtinatione electorum & præſcientia improborum.*

De pænit. diſt. IV. C. VIII. SI ex bono in malum deficiente bona voluntate, moriuntur, reſpondeant, ſi poſſunt, cur illos Deus, cum fideliter & pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculo rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum, Utrum hoc in poteſtate non habuit? An eorum mala futura neſcivit? Nempe nihil horum, niſi perverſiſſime atque inſaniſſime dicitur. Cur ergo non fecit? Reſpondeant
Rom. XI. 33. qui nos irrident, quando in talibus rebus exclamamus: *Quam inſcrutabilia ſunt judicia ejus & inveſtigabiles viæ ejus!* Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit: aut vero ſcriptura illa mentitur, quæ de morte, velut immatura, hominis juſti
Sap. IV. 11. ait: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, & ne fictio deciperet animam ejus*. Cur ergo ſi tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non eſt

Digitized by Google

eſt *iniquitas*, nec *acceptio perſonarum*, & in cujus poteſtate eſt quandiu quiſque in hac vita maneat, quæ *tentatio* dicta eſt *ſuper terram*? Sicut ergo coguntur fateri, *donum Dei* eſſe, ut finiat homo vitam iſtam, antequam ex bono mutetur in malum; ita cur autem id aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei eſſe in bono perſeverantiæ, ſecundum ſcripturas, de quibus teſtimonia multa jam poſui, fateantur nobiſcum, & cur aliquibus detur, aliis non detur, ſine murmure adverſus Dominum dignentur ignorare nobiſcum. *Item Auguſtinus.* [tract. LXVIII. in Jo. c. XIV. §. I. circa A. D. 412. in *Africa*, Sententia quidem eſt hujus capitis: ſed ipſa verba ſunt in Gloſſa ordinaria ad c. XIV. Jo.]

Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. III.
Rom. IX. 14. & II. 11.
Iob. VII. 1.
Epheſ. I. 8.

XI. *In prædeſtinatione duæ intelliguntur præordinationes ſive duo effectus.*

UT enim ex præmiſſa auctoritate Apoſtoli datur intelligi, duæ ſunt præordinationes, una, qua quiſque præordinatur, hic ad juſtitiam & remiſſionem peccatorum percipiendam; altera, qua aliquis prædeſtinatur ad vitam æternam in futuro obtinendam. Harum effectus ſunt præſens juſtificatio & futura glorificatio: quæ omnia in præmiſſa auctoritate convenienter diſtinguuntur. Prima enim prædeſtinatio, qua præordinatur ad præſentem juſtitiam, deſignatur, dum dicitur: *Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*: cujus effectus infra ſupponitur; in *qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo*: Secunda præordinatio ibi oſtenditur: *qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum*: cujus effectus præmittitur dum dicitur: *qui benedixit nos in benedictione*. Hæ duæ præordinationes, & earum effectus ita ſe habent, ut prima & ejus effectus natura præcedant, & lege conſequendi inferantur. Si enim eſt aliquis præordinatus ad vitam, conſequenter infertur: ergo eſt prædeſtinatus ad juſtitiam, & ſi conſequitur vitam æternam, ergo eſt conſequutus juſtitiam. Sed non convertitur. Unde multi participes ſunt primæ præordinationis, & ejus effectus, ad quos ſecunda, vel ejus effectus minime pertinere probantur. Juxta hanc diſtinctionem intelligenda eſt auctoritas illa Johannis: *Ex nobis exierunt; ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum. Ex nobis*, inquit, *exierunt*, ideſt a noſtra ſocietate receſſerunt, quia primæ præordinationis & ejus effectus nobiſcum participes erant; ſed non erant ex nobis, ideſt, ſecundæ præordinationis, & ejus ſcilicet effectus ſocietatem nobiſcum non inierant. *Item Auguſtinus de Correptione & gratia.* [c. IX. §. XX.]

De pœnit. diſt. IV. C. XI.
Epheſ. I. 4. 5. 6.
Io. I. II. 19.

XII. *Multipliciter dicuntur filii, ſcilicet præſcientia Dei, aut ſecundum, præſentem juſtitiam.*

PRæſcientia Dei ſunt filii Dei qui nondum ſunt nobis, & ſunt jam Deo: de quibus Evangeliſta ait Johannes: *Quia Jeſus erat moriturus pro gente, nec tantum pro gente ſed etiam ut filios Dei diſperſos congregaret in unum.* Quod utique credendo, futuri erant per Evangelii prædicationem, & tamen antequam eſſet factum, jam filii Dei erant in memoriali Patris ſui, inconcuſſa ſtabilitate conſcripti. Et ſunt rurſus quidam, qui filii Dei propter ſuſceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec ſunt tamen Filii Dei: de quibus ait idem Johannes: *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis. Quod ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum.* Non ait, *ex nobis exierunt*, ſed, quia *non manſerunt nobiſcum, jam non ſunt ex nobis*; verum ait, *ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis*, hoc eſt & quando videbantur ex nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur; unde id oſtendis? *quod ſi fuiſſent*, inquit, *ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*. Filiorum Dei vox eſt. Johannes loquitur, in Filiis Dei loco præcipuo conſtitutus. Cum ergo *Filii Dei* dicunt de his, qui perſeverantiam non habuerunt: *ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis*, & addunt: *quod ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*, quid aliud dicunt, niſi non erant filii Dei etiam quando erant in profeſſione, & in nomine filiorum Dei? Non quia juſtitiam ſimulaverunt, ſed quia in ea non permanſerunt. Neque enim ait: nam ſi fuiſſent ex nobis, veram, non fictam juſtitiam tenuiſſent, utique nobiſcum; ſed: *ſi fuiſſent*, inquit, *ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum. Gratianus.*

De pœnit. diſt. IV. C. VIII.
Io. XI. 52.
1. Io. II. 19.

XIII. *De eodem.*

FIlii Dei duobus modis appellantur, Dicuntur *Filii Dei* participatione hereditatis æternæ, ſicut Johannes ait in Evangelio: *quotquot crediderunt in eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Et Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos: *Expectatio creaturæ revelationem*

De pœnit. diſt. IV. C. XII.
Io. I. 12.
Rom. VIII. 19.

Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. III. *nem filiorum Dei expectat*. Et infra: *ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum*. Et infra. *Ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expe-*
Rom. VIII. 21. 23. *ctantes*. Hinc etiam Auguſtinus eadem verba Apoſtoli exponens ait: *modo tantum crea-*
tura eſt, nondum filiorum forma perfecta. Hoc ergo modo non ſunt Filii Dei, niſi partici-
Aug. in Epiſt. ad Rom. c. LIII. pes beatitudinis æternæ. In præſenti tamen dicuntur Filii tribus modis, vel prædeſtinatione tantum, ſicut ij, de quibus Johannes ait: *ut filios Dei, qui erant diſperſi*. Vel præ-
Jo. XI. 52. deſtinatione & ſpe æternæ beatitudinis, ſicut illi, de quibus Dominus ait: *Filioli adhuc modicum vobiſcum*; vel merito Fidei & præſentis juſtitiæ, non autem prædeſtinatione cla-
Jo. XIII. 33. ritatis æternæ, ſicut his, de quibus Dominus ait: *Si dereliquerint filii ejus legem meam & in*
Pſal. LXXXVIII. 31. *judiciis meis non ambulaverint*. Hi ergo, de quibus in præſenti agitur, filii ſunt merito Fidei & præſentis juſtitiæ, non autem ſunt filii adoptionis æternæ.

XIV. *Scribi in libro vitæ, vel inde deleri, intelligitur dupliciter, ſecundum* Gratianum.

De pœnit. diſt. IV. c. VIII. §. Finis. DEffiniendum eſt quid ſit *ſcribi in libro vitæ*, vel de eodem *deleri*, ſecundum juſtitiam, quid ſecundum præſcientiam. Secundum præſcientiam *ſcribi*, eſt ad vitam præor-
Eph. I. 3. 4. dinari, quod ab æterno factum eſt. Unde Apoſtolus in Epiſtola ad Epheſios: *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto Jeſu, ſicut elegit nos in Chriſto ante conſtitutionem mundi, ut eſſemus ſancti & immaculati, & in conſpectu ejus in caritate. Qui prædeſtinavit nos in*
Auguſtin. tract. XII. in Io. §. 12. & lib. XX. de Civit. Dei c. VII. §. 3. [circa A. D. 412. in Africa.] *adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum*. Similiter *ſecundum præſcientiam deleri*, eſt ad mortem, non ad vitam præſciri: quod & ipſum ab æterno factum eſt. Unde Dominus in Evangelio: *qui credit in me, habet vitam æternam: qui autem non credit, jam judicatus eſt*. Hinc & Auguſtinus ait: *Novit Dominus qui ſunt ejus. Ex his nemo ſeducitur. Non-*
De pœnit. Ibid. c. X. §. Porro. *dum apparuit judicium, ſed jam factum eſt*. Porro *ſecundum juſtitiam ſcribi*, eſt ſe auctore ea operari, quorum merito ſit dignus æterna ſalute. Hunc duplicem modum ſcribendi in Evangelio Deus aſſignavit, dicens diſcipulis: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.*
II. Tim. II. 19. *Si quo minus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum*. Iterum: *venio & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. Dicens: *in domo Patris mei manſiones multæ ſunt, ſi quominus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum*, oſtendit, eos, quibus loquebatur, ſcriptos in libro vitæ, prædeſtinatione. Subjiciens: *ſi abiero & preparavero vobis locum*, oſtendit, illos adhuc eſſe ſcribendos operatione. Hinc & Auguſtinus in ejuſ-
Tract. XXVIII. in Io. §. 1. circa A. D. 412. Ibid. dem loci explanatione ait: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Domus Dei, templum Dei, regnum cælorum ſunt homines juſti, in quibus ſunt multæ differentiæ, & hæ ſunt manſiones ipſius domus*. Hæ autem jam paratæ ſunt in prædeſtinatione, ſicut ait Apoſtolus: *Qui elegit nos ante conſtitutionem mundi* prædeſtinando, parando autem in opera-
Jo. XIV. 2. tione. Unde quos *prædeſtinavit, hos & vocavit*, ſecundum hoc dicitur: *fecit Deus quæ*
Eph. I. 4. *futura ſunt*, ideſt quæ facturus erat. *Et infra*. Si quominus, confirmat eſſe, quia ſi non eſſet, dixiſſet: ibo & parabo, & prædeſtinabo. Sed quia ibi ſunt, non eſt opus aliquid
Rom. VIII. 30. parare. Quia vero nondum ſunt in operatione, addit: *& ſi abiero & præparavero*, abiens
Iſa. XLI. 23. ſed non relinquens. Parat, quia ſubtrahit ſe, & latet, ut ſit Fides, quæ non eſt de viſa re & inde eſt meritum fidei. Ex hac vivit juſtus & mundatur ei cor, dum peregrinatur &
Jo. XIV. 3. in ea deſideratur, quod nondum habetur. Hæc eſt præparatio manſionis ejus, qui ſic parat nos ſibi & ſe nobis, ut maneat in uobis & nos in eo, quantum quiſque erit particeps ejus plus vel minus pro diverſitate meritorum. Et hæc eſt multitudo manſionum. Secundum juſtitiam deletur, quia gratia ſubtracta, ea operari permittitur, qnibus æternam damnationem meretur. Hinc Propheta loquens ex perſona Chriſti ait: *Deleantur de li-*
Pſal. LXVIII. 29. *bro viventium*, hoc eſt ſubtrahatur eis gratia, qua ſubtracta, hi in profundum vitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitantur. *Et cum juſtis non ſcribantur*, ideſt non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna ſalute.

RUBRICA. IV

De neceſſitate Fidei catholicæ.

I. *Quod neceſſarium ſit Fidei Catholicæ regulas cuſtodire*. Hormiſda Papa. [Epiſt. 21. Epiſcopis Hiſpaniæ A. D. 519. Concil. tom. IV. pag. 1501. *Roma in Hiſpaniam*.]

PRima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire, & a conſtitutis patrum nullatenus deviare. *Item Auguſtinus*. [de Sermone Domini in monte, lib. I. C. V. §. 13. circa A. D. 393. in *Africa*.]

II. *Quod ubi Fides non eſt, juſtitia eſſe non valet*.

UBi ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia, *quia juſtus ex fide vivit*. Neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant, quia ſimiliter ubi caritas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia. *Dilectio enim proximi malum non operatur*. Quam ſi hæretici haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia.

Habacuc. II. 4. *Rom.* I. 17. *Rom.* XIII. 10. *Coloſ.* I. 24.

III. *Fides catholica eſt, quæ in ſymbolo continetur, quam Romana tenet Eccleſia*. Item Hieronymus. [Epiſt. ad Damaſum, forte circa A. D. 378. e *Paleſtina Romam*.]

HÆc eſt fides, Papa Beatiſſime, quam in catholica Eccleſia didicimus, quamque ſemper tenuimus, in qua ſi minus perite, aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel malevolum, vel etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobabit. *Item* Sancta Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino providente & beato Apoſtolo Petro opem ferente, in futuro manebit ſine ulla hæreticorum inſultatione, atque firma & immobilis omni tempore perſiſtet. *Item ad Neophytos Auguſtinus*. [Homilia III. forte circa A. D. 415. in *Africa*.]

XXIV. *Q.* I. c. XIV.

Hæc videntur ſumta ex epiſt. Marci Papa ad Athanaſium.

IV. *Quid de Fide catholica explicite credere communiter teneantur omnes fideles*.

PRima igitur & ſecunda prædicatione de iis tantum loquuti ſumus, quæ vobis priuſquam ad fontem ſanctum veniretis, juxta catholicæ Eccleſiæ inſtituta tradidimus. *Et infra*. In hoc ergo fonte antequam vos toto corpore tingeremus, interrogavimus; *Credis in Deum Patrem omnipotentem*, Reſpondiſtis. *Credo*. Rurſus interrogavimus; *Credis & in Jeſum Chriſtum filium ejus, qui natus es de Spiritu Sancto ex Maria Virgine*? Reſpondiſtis ſimiliter: *Credo*. Iterum interrogavimus: *Credis in Spiritum Sanctum*? Reſpondiſtis ſimiliter; *Credo*. Hoc autem fecimus juxta Domini Jeſu Chriſti Salvatoris imperium, qui cum ad Patrem in cælum aſcenderet, diſcipulis ſuis, ideſt Apoſtolis mandavit dicens: *euntes docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Item quod autem interrogavimus: *Credis ſanctam Eccleſiam, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem*? Non eo modo interrogavimus, ut quomodo in Deum creditur, ſic in Eccleſiam ſanctam & catholicam, quæ propterea ſancta & catholica eſt, quia recte credit in Deum? Non ergo diximus, ut in Eccleſiam, quaſi in Deum crederetis. Sed intellige nos dicere, & dixiſſe, ut in Eccleſia ſancta & catholica converſantes, in Deum crederetis. Crederetis reſurrectionem carnis, quæ futura eſt.

De Conſec. IV. *Diſt.* c. LXXIII.

Matth. XXVIII. 19.

Ex Concilio Carthaginenſi IV. cui interfuit Auguſtinus [Cap. I. A. D. 398. in *Africa* Concil. to. I. pag. 1198.]

V. *Quid de Fide catholica majores, ſcilicet Prælati Eccleſiæ, credere teneantur explicite*.

QUi Epiſcopus ordinandus eſt, antea examinetur, ſi natura fuerit prudens, ſi docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vita caſtus, ſi ſobrius, ſi ſemper ſuis negociis cavens, ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, ſi in Lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus, & ante omnia ſi fidei documenta verbis ſimplicibus aſſerat, ideſt Patrem & Fi-

Diſt. XXIII. c. I.

Lib. I. Pars I. Tit. I. Rub. V.

Filium, & Spiritum Sanctum, unum Deum eſſe confirmans, totamque Trinitatis unitatem, deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem & coæternam & coomnipotentem prædicans; ſi ſingulas quaſque in Trinitate perſonas plenum Deum, & totas tres perſonas unum Deum; ſi incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu Sancto factam, ſed in Filium tantum credat, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, Deus verus ex Patre eſſet, & verus homo ex matre, carnem ex matris viſceribus habens, & animam humanam rationalem ſimiliter in eo utriuſque naturæ, ideſt Deus & homo, una perſona, unuſque Filius, unus Chriſtus, unus Dominus, creator omnium, quæ ſunt, & auctor & rector, & Deus cum Patre & cum Spiritu Sancto omnium creaturarum: qui paſſus ſit pro ſalute noſtra vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte, reſurrexerit vera carnis ſuæ receptione, & vera animæ reaſſumptione, in qua veniet judicare vivos & mortuos. Quærendum eſt etiam ab eo, ſi novi & veteris Teſtamenti, ideſt legis & prophetarum & Apoſtolorum unum eundemque credat auctorem, & demum vivos ac mortuos judicaturum; & ſi Diabolus non per conditionem, ſed per arbitrium ſit factus malus. Quærendum & ab eo, ſi credit hujus, quam geſtamus carnis, & non alterius reſurrectionem, ſi credit judicium futurum & recepturos ſingulos pro his, quæ in hac carne geſſerunt, vel pœnas vel præmia, ſi nuptias non prohibeat, ſi ſecunda matrimonia non damnet, ſi carnium perceptionem non culpet, ſi pœnitentibus reconciliatis communicet, ſi in Baptiſmate peccata omnia, ideſt tam illud originale peccatum contractum, quam illa, quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimittantur; ſi extra Eccleſiam catholicam nullus ſalvetur. Cum in his omnibus examinatus, inventus fuerit plene inſtructus, tunc cum conſenſu clericorum & laicorum, & conventu totius provinciæ Epiſcoporum, maximeque metropolitani vel auctoritate vel præſentia, ordinetur Epiſcopus. Suſcepto in nomine Chriſti Epiſcopatu, non ſuæ declarationi, nec ſuis moribus, ſed his Patrum deffinitionibus acquieſcat. *Ex Concilio Agathenſi* [Can. XIII. Concil. tom. IV. pag. 1388. A. D. 506. in *Gallia*.]

VI. *Quod ſymbolum Fidei eſt publice in Eccleſia laicis prædicandum.*

De conſec. diſt. IV. C. VI. SYmbolum etiam placuit, ab omnibus Eccleſiis una die, ideſt ante VIII. dies Dominicæ Reſurrectionis, publice in Eccleſia competentibus prædicari.

RUBRICA. V

De quorundam errorum in Fide catholica & ſuperſtitionum anathematizatione.

I. *Anathematizantur in Gangrenſi Concilio qui occaſione divini cultus aſſerebant, ſubtrahenda eſſe neceſſaria parentibus.* [Can. XVI. Concil. tom. II. pag. 416. circa A. D. 324. in *Paphlagonia*.]

Diſt. XXX. c. I. SI qui filii parentes, maxime fideles, deſeruerint occaſione divini cultus, hoc juſtum eſſe judicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipſum in eis venerentur quod fideles ſunt, anathema ſint. *Item* [Ibid. can. XVII.]

II. *Anathematizantur feminæ laicæ, comam ſibi amputantes, aſſerentes ita Chriſtianæ religioni convenire.*

Ibidem. c. II. QUæcumque mulier, religioni judicans convenire, comam ſibi amputaverit, quam Deus ad velamen ejus, & ad memoriam ſubjectionis illi dedit, tanquam reſolvens jus ſubjectionis, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. XIV.]

III. *Anathematizantur qui deteſtantur conjugia.*

Ibidem c. III. SI quæ mulier, derelicto viro, diſcedere voluerit, ſoluto vinculo conjugali nuptias condemnando, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. X.]

IV. *De eodem.*

Ibidem. c. IV. SI quis propter Deum virginitatem profeſſus, in conjugio poſitos per arrogantiam vituperaverit, anathema ſit.

V. De

V. *De eodem*. [Ibid. can. IX.]

SI quis vel virginitatem, vel continentiam profeſſus, tanquam abominabiles, nuptias judicat, & non propter hoc ſolum, quod continentiæ & virginitatis bonum, ſanctum propoſitum ſit, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. XIII.] *Diſt. XXX. C. V.*

VI. *Anathematizantur feminæ quæ perverſa intentione veſte utuntur virili*.

SI qua mulier ſuo propoſito utile judicans, ut virili veſte utatur, & propter hoc viri habitum imitetur, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. XVIII.] *Ibid. C. VI.*

VII. *Anathematizantur qui die Dominico, in illius contemtum, aut aliqua ſuperſtitione, jejunant*.

SI quis, tamquam hoc continentiæ convenire judicans, die Dominico jejunaverit in ejuſdem diei contemtum, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. XIX.] *Ibid. C. VII.*

VIII. *Anathematizantur quidam ſuperbi, qui ſingularitatem abſtinentiæ ſectantes, communia damnant jejunia Eccleſiæ*.

SI quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, propter neceſſitatem corporalem ſuperbiat, & jejunia, communia totius Eccleſiæ, putaverit contemnenda, perfectam in ſua conſcientia judicans rationem, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. XX.] *Ibid. C. VIII.*

IX. *Anathematizantur qui Eccleſias ſanctorum martyrum damnantes, oblationes & feſtivitates ſanctorum docent contemnendas*.

SI quis per ſuperbiam, tanquam perfectum ſe exiſtimans, conventus, qui per loca & baſilicas ſanctorum martyrum fiunt, vel accuſaverit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque Sanctorum contemnendas, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. V.] *Ibid. C. IX.*

X. *Anathematizantur qui Eccleſiam contemnunt, & docent domum Dei contemtibilem eſſe debere*.

SI quis docet, domum Dei contemtibilem eſſe debere, & congregationes, quæ in ea fiunt, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. VI.] *Ibid. C. X.*

XI. *Anathematizantur qui Eccleſiaſticas functiones contemnentes, ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi Eccleſias ſibi fabricant*.

SI quis extra Eccleſiam privatim populos congregans contemnat Eccleſiaſticas ſanctiones, & ipſam Eccleſiam apud ſe ſine conſilio Epiſcopi cum presbytero agat, anathema ſit. *Item*. [Ibid. can. I.] *Ibid. C. XI.*

XII. *Anathematizantur nuptias damnantes*.

SI quis nuptias in accuſationem duxerit, & mulierem fidelem ac religioſam cum viro ſuo dormientem abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tanquam non poſſe conjugatos in domum Dei ingredi, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. I.] *Ibid. C. XII.*

XIII. *Anathematizantur qui abſolute damnant fideles, carnes comedentes*.

SI quis carnem manducantem ex fide cum religione præter ſanguinem & idolo immolatam & ſuffocatam, crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit. *Item* [Ibid. can. II.] *Ibid. C. XIII.*

XIV. *Anathematizantur parentes, qui filios alere negligunt.*

1. *Diſt.* XXX. C. XIV. SI quis reliquerit proprios filios, & non eos aluerit, &, quod pietatis eſt, neceſſaria non præbuerit, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putaverit, anathema ſit. *Item.* [Ibid. can. XII.]

XV. *Anathematizantur quidam, qui ita in pallio, quo utebantur, juſtitiam ponebant, ut utentes alia communi veſte, dicerent non poſſe ſalvari.*

Ibid. C. XV. SI quis virnrum putaverit ſancto propoſito, ideſt continentiæ, convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo juſtitiam habiturus, & reprehendat vel judicet alios, qui cum reverentia birris utuntur, & alia veſte communi, quæ in uſu eſt, anathema ſit. *Item.* [Ibid. can. ultimo.]

XVI. *Quæ intentio fuerit primum in determinatione præfatorum canonum?*

Ibid. C. XVI. HÆc autem ſcripſimus non abiicientes eos, qui in Eccleſia Dei ſecundum Scripturas propoſitum ſanctum continentiæ eligunt, ſed eos, qui ſuſcipiunt habitum ejus, & in ſuperbiam efferuntur adverſus eos, qui ſimplicius vivunt. Sed hos condemnamus, qui extollunt ſe adverſus Scripturas, & Eccleſiaſticos canones, & nova introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum caſtitate & religione, Deo acceptiſſimam dicimus, & renunciationem ſæcularium negociorum, atque actuum cum humilitate approbando, laudamus, & nuptiarum vinculum, quod ſecundum caſtitatem perdurat, honoramus, & divites cum juſtitia & bonis operibus non abiicimus. *Item ex Concilio Martini Papæ.* [Imo ex collectione Canonum Martini Bracarenſis cap. LVII. circa A.D. 572. Concil. tom. V. pag. 912. in *Hiſpania*.]

XVII. *De eodem.*

1. *Diſt.* XXX. C. XVII. SI quis presbyter propter publicam pœnitentiam a ſacerdote acceptam abſque aliqua neceſſitate, die Dominica pro quadam religione jejunaverit, ſicut Manichæi, anathema ſit.

Similiter quia, quod ab Apoſtolis traditum eſt, canon tenet antiquus, placuit, ut per omnes Dominicas & per omnes dies Pâſchæ uſque ad Pentecoſten, non proſternant ſe in oratione cauſa humilitatis, ſed recto vultu ad Dominum, orationis fungantur officio, quia in his diebus gaudium Reſurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarum a carne abſtineat, placuit ſancto Concilio, ut prægustet, & ſic ſi vult abſtinere, abſtineat. Si autem ſpernit, ita ut olera cocta cum carnibus non deguſtet, iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis a ſe removens, deponatur de ordine clericatus.

Ex Concilio Milevitano II. cui interfuit Auguſtinus, & Anſelmus Romanæ Eccleſiæ legatus contra Pelagianos. [Can. I. A.D. 416. in *Numidia* Concil. tom. II. pag. 1538.]

XVIII. *Anathematizantur dicentes, quod Adam non merito peccati ſed neceſſitate naturæ moriturus erat.*

De Conſec. diſt. IV. C. CLII. PLacuit ergo omnibus Epiſcopis, qui fuerunt in hac ſancta Synodo, conſtituere hæc quæ in præſenti Concilio definita ſunt, ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit. *Item* [Ibidem can. II.]

XIX. *Anathematizantur dicentes, parvulos non culpam originalem, ſed ſolum pœnam a parentibus contrahere.*

Ibid. C. CLIII. PLacuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem peccatorum eos non baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur; unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non vera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt quod ait Apoſtolus: *per unum hominem intravit peccatum in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*, niſi quemadmodum Eccleſia catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter

Digitized by Google

pter hanc enim regulam Fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt. *Item*. [Ibid. can. III.] Lib. I. Part. I. Tit. I. Rub. V.

XX. ***Anathematizantur dicentes, gratiam ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, & non prabere adjutorium, ne iterentur.***

PLacuit, ut quicunque dixerit, gratiam Dei, qua juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit. *Item*. [Ibid. can. IV.] Ibid. C. clxv.

XXI. ***Anathematizantur dicentes, per gratiam ſolam nobis dari intellectum agendorum, ſed non efficaciam bene operandi.***

QUiſquis dixerit, eandem gratiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere debeamus, aut valeamus, anathema ſit. *Item*. [Ibid. can. V.] Ibid. C. clv.

XXII. ***Anathematizantur dicentes, ſine gratia poſſe meritorie impleri divina præcepta.***

PLacuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per gratiam, tanquam ut ſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſemus etiam ſine illa implere mandata divina, anathema ſit. *Item Beda in lib. de temporibus* [c. 65. circ. A.D. 726. in Anglia.] Ibid. C. clvi.

XXIII. ***Alii errores plures leguntur anathematizati, ſicut Arii, Macedonii, Neſtorii, Eutychetis, Theodori Mopſveſteni, Macarii Antiocheni, & ſociorum ejus.***

PRima autem Synodus Nicæna CCCXVIII. patrum contra Arium Alexandrinum presbyterum, qui tres inæquales gradus in Trinitate aſſerebat, Patrem ſcilicet majorem, filium minorem, Spiritum ſanctum creaturam, temporibus Conſtantini Principis & Silveſtri Papæ Romani, Macarii Hieroſolymitani, Alexandri Alexandrini, qui, condemnata eadem hæreſi, ſtatuere canones XX. quorum auctor maxime præfatus Alexander Epiſcopus fuit. 1. Parte Diſt. xvi. C. x. A.D. 325. Apud Labbeum Concil. tom. II. pag. 27.

Secunda in Conſtantinopoli CL. patrum contra Macedonium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui negabat, Spiritum Sanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani & Theodoſii Principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, Nectarii Alexandrini, qui condemnata præfata hæreſi, ſtatuerunt canones tres, quorum auctor maxime beatus Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus fuit. A.D. 381. Concil. tom. II. pag. 953.

Tertia in Epheſo CCC. patrum contra Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui dicebat, Beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genitricem, ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Divinitatis, temporibus Theodoſii Imperatoris junioris, Cæleſtini Papæ Romani, Juvenalis Conſtantinopolitani Epiſcopi, Cyrilli Alexandrini, qui XV. capitula contra Neſtorii blaſphemias, totidemque canones, auctore eodem ſancto Cyrillo, anathematizando conſcripſerunt. A.D. 431. Concil. tom. III. pag. 511.

Quarta in Calchedone DCXXX. patrum contra Eutychetem Conſtantinopolitanum Abbatem, qui aſſerebat, Chriſtum poſt humanam aſſumtionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo divinam naturam permanere, temporibus Marciani Principis, Leonis Papæ Romani, Juvenalis Hieroſolymitani, Anatolii Conſtantinopolitani, qui condemnata præſcripta hæreſi, ſtatuerunt canones XXVII. quorum auctor maxime idem ſanctus Anatolius Conſtantinopolitanus Epiſcopus fuit. A.D. 451. Concil. tom. IV. pag. 755.

Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum Mopſveſtenum & omnes hæreticos: qui Theodorus dicebat, aliud eſſe Deum Jeſum, & aliud Chriſtum: & Sanctam Virginem negabat, genitricem Dei fuiſſe, temporibus Juſtiniani Principis, Vigilii Papæ Romani, domni Antiocheni, Eutychetis Conſtantinopolitani, qui XIV. capitula anathematizando ſcripſerunt contra Theodori & ſociorum ejus blaſphemias. A.D. 553. Concil. tom. V. pag. 568.

Sexta in Conſtantinopoli CL. Patrum contra Macarium Antiochenum Epiſcopum, & ſocios ejus, qui unam voluntatem & operationem in Chriſto falſa ſuſpicione adſtruebant, temporibus Conſtantini Principis, Agathonis Papæ Romani, Georgii Conſtantinopolitani, qui condemnata hæreſi præfata anathematizando ſcripſerunt IX. capitula interius annexa. A.D. 680. Concil. tom. VI. pag. 1009.

TITULUS. II
De Angelis
RUBRICA. I
De perfectione Angelicæ naturæ.

I. *Quod Angelus præ ceteris creaturis imagine divinitatis fuit inſignitus.*

S. Gregorius. [Moral. lib. xxxii. cap. xxiii. §. 47. A. D. 590. Romæ.]

De Pœnit. Diſt. II. c. XLI. Ezech. XXVIII. 12.

RUrſus per prophetam dicitur: *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis Paradiſi Dei fuiſti*. Multa enim de ejus magnitudine locuturus, primo verbo cuncta complexus eſt. Quid nanque boni non habuit qui *ſignaculum Dei ſimilitudinis* fuit? De ſigillo quippe anuli talis ſimilitudo imaginaliter exprimitur, qualis in ſigillo eodem eſſentialiter habetur. Et licet homo ad ſimilitudinem Dei creatus ſit, Angelo tamen, quaſi majus aliquid tribuens, non eum ad ſimilitudinem Dei conditum, ſed ipſum *ſignaculum* Dei ſimilitudinis dicit: ut quo ſubtilior eſt in natura, eo in illo ſimilitudo Dei plenius credatur expreſſa. *Argumentatio Gratiani*.

II. *Quod Angelus malus creatus eſt bonus & perfectus decore virtutum.*

Diſt. ead. cap. XLIV. §. 1.

FUit enim in veritate conditus, ſed dum de ſe ſuperbiendo præſumſit, ab ea alienus factus eſt. In veritate autem quomodo creatus perhibetur, ſi ſine dilectione ſui conditoris creatus eſſe probatur? Aut quomodo bonus a Deo conditus aſſeritur, ſi nihil divinæ dilectionis in ſui creatione accepit? Quomodo ante ſuperbiæ motum ſine vitio extitit, ſi conditorem ſuum nullatenus dilexit? Aut quomodo par, ſive excellentior ceteris creaturis dicitur, ſi nonnullis eorum in Dei amore conditis, hic ab ejus dilectione vacuus factus eſt? Unde autem hæc diſtantia inter bonos & malos Angelos præceſſit, ſi ex creante injuſtus videtur Deus, qui ante peccatum infert pœnam, vel qui hoc punit, quod creando infudit? Si autem non ex creante, cur non ex traduce reſtat, ut ex propriæ libertatis arbitrio vitium ſuperbiæ in angelicam naturam proceſſerit? Bona ergo condita eſt, quæ ſuo vitio a bono in malum commutata eſt. Sed quomodo bona eſſe potuit, ſi dilectione penitus caruit? Neque enim Angelus nobis ſimilis factus eſt, quos uſque ad certum tempus ætatis infirmitas gravat, ut neque virtus, neque vitium ullum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in ſui creatione, ſicut & ceteri, de quibus dicitur: *Angelicæ virtutes, quæ in Dei amore perſtiterunt*. Non ait: *quæ Deum diligere cœperunt*, ſed *quæ in ejus amore perſtiterunt*: quæ ex creatione diligere cœperunt, ut principium divinæ dilectionis omnibus credatur eſſe commune. *Item* Gratianus. [ex Gregorio ibid. Lib. xxxii. cap. xxiv. §. 51.]

Gregor. Moral. lib. XXVII. cap. XXXIX. al. XXIV. §. 65.

III. *Quod primus Angelus inter peccantes, fuit ſupremus inter omnes.*

De Pœnit. Diſt. II. C. XLV. Iob. XL. 10. Ezech. XXXI. 8. 9. Iſa. XIV. 8.

PRincipium enim, inquit Beatus Gregorius, viarum Dei, *Behemoth* dicitur, quia nimirum cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit. Hujus primatus eminentiam conſpicit Propheta cum dicit: *cedri non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei. Abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus, & platani non fuerunt æquales frondibus illius. Omne lignum Paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi & pulchritudini ejus, quoniam ſpecioſum fecit eum in multis, condenſiſque frondibus*. Quid namque accipi in *cedris*, & *abietibus* & *platanis* poteſt, niſi illa virtutum cæleſtium proceræ celſitudinis agmina in æternæ lætitiæ viriditate plantata, quæ quamvis excelſa ſint condita, huic tamen nec prælata ſunt, nec æquata? Qui *ſpecioſus factus in multis, condenſiſque frondibus* dicitur, quia prælatum ceteris legionibus tanta illum ſpecie pulchriorem reddidit, quanta ei ſuppoſita Angelorum multitudo decoravit. Iſta arbor in *Paradiſo* Dei, tot quaſi condenſas frondes habuit, quot ſub ſe poſitas ſupernorum ſpirituum legiones attendit. Qui & idcirco peccans, ſine venia damnatus eſt, quia magnus ſine comparatione fuerat creatus. *Item Gregorius* [cap. xxiii. §. 48.]

IV. De eodem.

De Pœnit. Diſt. II. C. XLV. §. 2. Ezech. XXVIII. 13.

DE cujus illic adhuc deſcriptione ſubiungit: *aurum opus decoris tui & foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt*. Aurum opus extitit decoris ejus, quia ſapien-

pientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit. *Foramina* vero idcirco in lapidibus fiunt, Lib. I. Pars I. Tit. II. Rubr. I. & III. ut vinculati *auro*, in ornamenti compoſitione jungantur, & nequaquam a ſe diſſideant, quos interfuſum *aurum* impletis *foraminibus* ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis ſuæ *foramina* præparata ſunt, quia videlicet capax caritatis eſt conditus, quaſi repleri voluiſſet, ſtantibus Angelis, tanquam poſitis in regis ornamento lapidibus potuiſſet inhærere. Si enim caritas auro ſeſe penetrabilem præbuiſſet, ſanctis Angelis ſociatus in ornamento, ut diximus, regio, lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iſte *foramina*, ſed ſuperbiæ vitio, caritatis *auro* non ſunt repleta; namque idcirco ligantur *auro*, ne cadant. Idcirco iſte cecidit; quia etſi perforatus, manum artificis amoris vinculo ligari contemſit. Nunc autem ceteri lapides, qui hic ſimiliter fuerant perforati, penetrantes ſe invicem, caritate ligati ſunt: atque hoc in munere iſto cadente meruerunt, ut nequaquam jam de ornamento regio cadendo, ſolvantur. Item Gregorius [Ibid.]

V. *De eodem*.

Hujus principatus celſitudinem adhuc idem Propheta intuens adjungit: *Tu Cherub extentus & protegens, & poſui te in monte ſancto Dei: in medio lapidum ignitorum ambulaſti*. De Pœnit. Diſt. II. C. XLV. §. I. Ezech. XXVIII. 14. Cherub quippe plenitudo ſcientiæ interpretatur; & idcirco iſte *Cherub* dicitur, quia transſcendiſſe cunctos ſcientia non dubitatur. Qui *in medio ignitorum lapidum* ambulavit, quia inter Angelorum corda, caritatis igne ſuccenſa, clarus gloria conditionis extitit, quem bene *extentum* ac *protegentem* dicit. Omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus. Qui comparatione claritatis ſuæ obumbraſſe ceterorum claritatem creditur, ipſe fuiſſe *extentus & protegens* reperitur. Reliquos enim quaſi obumbrando operuit qui eorum magnitudinem excellentia majore transſcendit. Quod ergo illic *ſpecioſus in multis frondibus*, quod illic *ſignaculum ſimilitudinis*, quod illic *Cherub*, quod illic *protegens* dicitur; hoc hic voce Dominica *Behemoth* iſte *viarum Dei principium* vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ amiſit, inſinuat, ut homini oſtendat quid ipſe, ſi ſuperbiat de electionis ſuæ culpa, paſſurus ſit, ſi feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloria tantæ claritatis elevavit. Conſideret ergo homo elatus quid in terra mereatur, ſi prælatus Angelis in cælo, de cælo in terram proſternitur. *Gregorius* [Ibid. cap. XXIII. Homil. XXXIV. in Evangel. §. 7.]

RUBRICA. II

De diſtinctione Angelorum.

I. *Quod novem ſunt ordines Angelorum*.

Hinc eſt, quod primatus ejus potentiam adhuc inſinuans, idem propheta ſubjungit: *Omnis lapis pretioſus operimentum tuum: Sardius, Topazius & Jaſpis, Chryſolithus & Onyx, & Berillus, Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus*. Ibid. §. I. Ezech. XXVIII. 13. Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem ſunt ordines Angelorum. Nam cum per ſacra eloquia Angeli, Archangeli, Throni, & Dominationes, Virtutes, Principatus, Poteſtates, Cherubim, atque Seraphim aperta narratione memorantur, ſupremorum civium quantæ ſint diſtinctiones oſtenditur.

RUBRICA. III

De lapſu Angeli.

I. *De caſu Diaboli*.

Cecidit Lucifer, qui mittebat *Ur* ad univerſas nationes: & ille, qui in Paradiſo deliciarum inter XII. nutritus eſt lapides, vulneratus a morte, demum ad Inferna deſcendit. Ibid. Unde & Salvator in Evangelio, *videbam*, inquit, *Sathanam quaſi fulgur de cælo cadentem*. Iſai. XIV. 12. Luc. X. 18. Sed ſi altiſſima illa ſublimitas cecidit, quis cadere non poſſit? Si in cælo ruinæ, quanto magis in terra?

Lib. I. Pars I. Tit. III. Rubr. IV.

RUBRICA . IV
De vigili ſtudio malorum Angelorum adverſus genus humanum.

I. *De ſtudio Diaboli ad perturbandum genus humanum*.

Alexander Papa [epiſt.ııI.Iſidoriana, Concil.to.ı. pag.550.]

xI.Q.ı.c.ı. ı.Petr.v.8. NUlli dubium eſt, quia boni a malis ſemper perſequuntur, & tribulantur propter quod nos oportet humiliari ſub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nam diabolus non ceſſat *circumire quærens quem devoret* & quærere quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in ſervitio Salvatoris, eique familiares invenerit. Familiares dico eos, quos ſacrari & in ordine Apoſtolatus conſtitui Deus voluir. Ipſi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibns & oblarionibus ea delent, atque conſumunt. *Et infra*. Joannes Papa [VIII] probat ſcribens Iſaac Syracuſano Epiſcopo [forte Lingonenſi A.D. 876. *Roma in Galliam*.]

II. *De eodem*.

xvi.Q.ıI.c.ı. HAbet hoſtis noſter mille nocendi modos, nec ignoramus aſturiam ejus. Conatur namque a principio ruinæ ſuæ unirarem Eccleſiæ reſcindere, caritatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare. Dolet enim ſatis & erubeſcit, caritatem, quam in cælo nequivit habere, homines conſtantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oporret, quantum fragilitati noſtræ conceditur, omnes aditus nocendi, ejus verſutiæ muniamus, ne mors ingrediatur per portas noſtras.

TITULUS . III
De homine.

RUBRICA . I
De nobilitate creationis.

I. *Homo imagine & ſimilitudine Dei inſignitus, fuit creatus*.

Auguſtinus in Quæſtionibus veteris & novi Teſtamenti. [Imo Hilarius diaconus cap.cvı. circa A.D. 380.]

xxxııı. Q.v. c. xııı. Gen. ı. 26. ı. Cor. xI. 7. HÆC imago Dei eſt in homine, ut unus factus ſit homo, ex quo ceteri oriantur, habens imperium Dei, quaſi vicarius ejus, quia unius Dei haber imaginem, ideoque mulier non eſt facta ad imaginem Dei. Sic enim dicir: *& fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum*. Auguſtinus. [Imo Ambroſius Exameron lib.vı. cap.vııı.circa A.D. 389. *Mediolani*.]

II. *De eodem*.

De Pœnit. Diſt. ıI. c.xxxv. ILla anima à Deo pingitur, quæ habet in ſe virtutum gratiam renitentem, ſplendoremque pietatis. Illa anima bene picta eſt, in qua elucet divinæ operationis effigies. Illa anima bene picta eſt, in qua eſt ſplendor gloriæ & paternæ imago ſubſtantiæ. Secundum hanc imaginem ante peccatum depictus fuit Adam, ſed ubi lapſus eſt, depoſuit. *Auguſtinus*. [Imo Ambroſius Epiſt.xııı. ad *Sabinum*, §. xlv. A.D. 390. Ibid.]

III. *Homo gratia & virtutibus adornatus fuit creatus*.

Ibid. c.xxxıv. PRimus homo recens Dei opus erat, confabulator aſſiduus, qui ſanctorum Angelorum complantatus erat virtutibus.

IV. *Argumentatio Gratiani, quod primus homo creatus fuit in caritate*.

Ibid. c. xxx. ADam ergo cum in virili ætate a Domino creatus ſit, antequam a Diabolo tentaretur, dum de larere ejus uxor formaretur, dum in extaſi raptus angelicæ curiæ intererat, dum evigilans, futura Chriſti & Eccleſiæ Sacramenta vaticinabatur, aut caritatem aut odium habebar. Si autem odium habebar, non fuit diabolus auctor noſtri peccari. Item ſi ſine carirate a Deo crearus eſt, ejus ſimilitudinem nequaquam ſui creatione accepit. Item ſi ſine caritate creatus eſt, juſtus & innocens a Deo factus non eſt, crea-

creatura namque rationis capax & liberi arbitrii, juſtitiæ & innocentiæ ſine caritate particeps eſſe non poteſt. Colligitur ergo, quod Adam antequam peccaret, caritatem habuit, ſine qua juſtus & innocens eſſe non potuit. Unde Auguſtinus in Geneſi ad literam: *quomodo renovari dicimur, ſi non recipimus quod perdidit primus homo? Hoc plane recipimus, quia juſtitiam, ex qua per peccatum lapſus eſt homo.*

Lib. I. Pars II. Tit. I. Rubr. I.

Lib. VI. cap. XXIV. §. 15.

RUBRICA. II
De lapſu primi hominis.

I. *Qualiter homo ſuggeſtione Diaboli, virtutibus exutus fuit.*

Ambroſius [Imo ex verbis Sermonis II. Auguſtino adſcripti in concione ad Cathecumenos circa A.D. 410. in *Africa*]

PRinceps vitiorum omnium dum vidit Adam ex humo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compoſitum, caritate ſplendidum, primos parentes illis donis ac tantis bonis expoliavit pariter ac peremit, namque cum homini abſtuliſſet pudicitiam & continentiam ſuo dominio eum ſubjugavit, *& paulo poſt*: Adam amiſſa temperantia, intemperans factus eſt, perdita caritate, malus inventus eſt. *Item Ambroſius* ad Sabinum: *Quando Adam ſolus erat, non eſt prævaricatus, quia mens ejus adhærebat Domino.* Item *Gregorius*. [Lib. VI. Epiſt. V. circa A. D. 600. *Romæ*.]

Ibidem cap. XXXII.

Lib. VI. Epiſt. 41. & in nov. edit. 49. §. 2. circa A.D. 390.

II. *De eodem.*

ADam primus homo pro peccato de Paradiſo ejectus eſt, hoc eſt: quia nobilitatem Dei a ſe dejecit, nobilitate loci privatur.

Diſt. XL. C. XI.

PARS · II · LIBRI · I
De toto corpore Eccleſiæ militantis & varietate membrorum & officiorum in eo.
TITULUS . I
De Eccleſia catholica ſive univerſali dicta.
RUBRICA . I
De unitate Eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus hominibus.

I. *Extra unitatem Eccleſiæ Spiritus Sanctus non accipitur.*

LOquitur Dominus ad Petrum: *Ego dico tibi, quod tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Super unam ædificabat Eccleſiam, & quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat & dicat: *Sicut miſit me Pater & ego mitto vos: accipite Spiritum Sanctum*; tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant utique ceteri Apoſtoli, quod Petrus fuit, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis. Sed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia Chriſti una monſtretur: quam unam Eccleſiam in Cantico quoque Canticorum Spiritus Sanctus ex perſona Chriſti Domini deſignat, & dicit: *una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matris ſuæ electa genitrici ſuæ.* Hanc Eccleſiæ unitatem & beatus Apoſtolus Paulus docet, & Sacramentum unitatis oſtendit, dicens: *Unum corpus & unus ſpiritus; una ſpes vocationis noſtræ, unus Dominus, una Fides, unum baptiſma, unus Deus.* Quam unitatem tenere firmiter & vindicare debemus, maxime nos Epiſcopi, qui in Eccleſia præſidemus, ut Epiſcopatum quoque ipſum unum atque indiviſum probemus. Nemo fraternitatem fallat, nemo Fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat. Epiſcopatus unus eſt, cujus ſingularis in ſolidum pars tenetur: & Eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo multi radii ſunt, ſed unum lumen, & rami arboris multi ſunt, ſed robur unum tenaci radice fun-

XXIV. Q. I. c. XVIII.

Matth. XVI. 18.

Io. XX. 22.

Cantic. VI. 8.

Eph. IV. 5.

Lib.I.Pars II. Tit.I. Rubr.I. fundatum: & quomodo de fonte uno rivi plurimi defluunt, & numeroſitas, licet diffuſa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen ſervatur integra in origine. Avelle radium Solis a corpore, diviſionem unitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: a fonte præcide rivum, præciſus areſcit. Sic & Eccleſia, Domini luce perfuſa, per totum orbem radios ſuos porrigit. Unum tamen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos per univerſam terram copia ubertatis extendit, profluentes largitur rivos, ramos latius expandit. Unum tamen caput eſt, & origo una, & una mater fœcunditatis copioſæ. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti. Incorrupta eſt, & pudica. Unam domum novit. Unius cubilis ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. *Item Gregorius in moralibus.* [Lib.xxxv. cap.v. A. D. 590. *Romæ*.]

II. *Extra catholicam Eccleſiam non eſt Deo acceptum ſacrificium, nec ſalus hominibus.*

xxiv. Q. 1. C. xxii. QUia ex ſola catholica Eccleſia veritas conſpicitur, apud ſe eſſe locum Dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyſes ponitur, ut Dei faciem contempletur, quia niſi Fidei ſoliditatem tenuerit, divinam præſentiam non agnoſcit.
Matth.xvi.18. De qua ſoliditate Dominus dicit: *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Sola quippe eſt, per quam ſacrificium Dominus accipiat libenter, ſola quæ pro errantibus intercedat fiducialiter; unde etiam de Agni hoſtia Dominus præcepit dicens:
Exod.xii.46. *in una domo comedetis, nec efferetis de carnibus ejus extra fores*. In una namque domo comeditur, quia in una catholica Eccleſia vera hoſtia Redemptoris immolatur: de cujus carnibus divina lex efferri foras prohibet, quia dari ſanctum canibus vetat. Sola eſt, quæ intra ſe poſitos valida caritatis compage cuſtodit; unde & aqua diluvii arcam quidem ad ſublimiora ſuſtulit; omnes autem, quos extra arcam invenit, extinxit. *Item Auguſtinus*. [in ſententiis per Proſperum collectis c.xv. circa A. D. 416.]

III. *Vera ſacrificia, nonniſi in Fide Eccleſiæ celebrantur.*

1.Q.1.C.lxxi. EXtra catholicam Eccleſiam non eſt locus veri ſacrificii. *Item Hieronymus.* [Imo Auguſtinus lib.vii. de Baptiſmo c.21. §.99. A. D. 412. in *Africa*.]

IV. *Quod ſola Eccleſia catholica habet claves ligandi & ſolvendi.*

xxiv.Q.1.C.xx. OMnibus conſideratis, puto me non temere dicere, alios ita eſſe in *domo Do-*
Matth.xxi.18. *mini*, ut ipſi ſint etiam eadem *domus Dei*, quæ dicitur ædificari *ſupra petram*:
Cant.iv.7. 12. quæ *unica columba* appellatur, quæ *ſponſa pulchra ſine macula, & ruga*, & *hortus*
13. *concluſus, fons ſignatus, puteus aquæ vivæ, paradiſus cum fructu pomorum*. Quæ
Matth.xvi.19. domus etiam claves accepit, ac poteſtatem *ſolvendi & ligandi*. Hanc domum ſi quis
Matth.xviii.17 corrigentem, corripientemque contemſerit, *ſit tibi*, inquit, *tanquam ethnicus, &*
Pſal.xxv. 8. *publicanus*. De hac domo dicitur: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habi-*
Pſal. lxvii. 7. *tationis gloriæ tuæ*. Et: *qui habitare facis unanimes in domo*. Et: *jucundatus ſum in*
Pſal.cxxi. 1. *his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*. Et: *beati, qui habitant in domo*
Pſal.lxxxiii.5. *tua, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Item *Auguſtinus*. [Tract. cxxi. in cap. xx. Jo. §. iv. A. D. 412. in *Africa*]

V. *Quod in ſola Eccleſia catholica datur remiſſio peccatorum.*

De Conſec.diſt. iv.C.cxl. ECcleſiæ caritas, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus eorum, qui participes ſui ſunt, peccata dimittit: eorum, qui ſui non ſunt, tenet. *Idem*. [Tract. xiii. §. 17. ad cap. iii. Jo. A. D. 412. *Ibidem*]

VI. *Inutilia ſunt dona, quæ præter unitatem Eccleſiæ habentur.*

1.Q.1. C.lvii. TEneamus unitatem, fratres mei, præter unitatem & qui facit miraculum nihil eſt. In unitate erat populus Iſrael, & non faciebat miracula. Præter unitatem erant magi Pharaonis, & faciebant ſimilia Moyſi. Populus Iſrael, ut dixi, non faciebat miracula. Qui erant ſalvandi apud Deum? Qui faciebant miracula, an qui non faciebant? Petrus Apoſtolus reſuſcitavit mortuum, Simon magus fecit multa. Erant quidem Chriſtiani, qui non poterant facere quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon; ſed inde gaudebant, quia nomina eorum ſcripta erant in cælo.
[Epiſt. cxxix. al. lxxix. c. 7. A. D. 458. Romæ Aquilejam.] *Item* Leo ad Niceram Epiſcopum: *hanc regulam ſervandam in omnibus Eccleſiis prædicamus, ut lavacrum ſemel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: unus Domi-*

Dominus, una fides, unum baptiſma, eujus ablutio nulla iteratione violanda eſt, ſed ſola ſpiritus ſanctificatio invocanda, ut quod ab hæreticis nemo aeeepit, a eatholieis ſaeerdotibus conſequatur. Hieronymus [ad Damaſum, forte circa A.D. 378. e Palæſtina *Romam*.] Lib. I. Part. II. Tit. I. Rub. II.

RUBRICA. II

De his, qui dicuntur eſſe in Eccleſia, vel qui non.

I. *Quod in Eeeleſia eatholica illi ſoli intelliguntur eſſe, qui in fide & obedientia Apoſtolieæ Sedis perſeverant.*

QUoniam vetus Oriens, intet ſe populorum furore colliſus, *indiſciſſam Domini tunieam* & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit, & Chriſti *vineam exterminant vulpes*, ut intet *lacus contritos, qui aquam non babent*, difficile, ubi *fons ſignatus & bortus concluſus ſit*, poſſit intelligi, ideo mihi cathedram Petri & fidem Apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendam; inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Neque vero vaſtitas tanti elementi liquentis, & interjacens latitudo tertarum me a *pretioſa margarita* potuit inquiſitione prohibere. *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & Aquilæ*. Profligato a ſobole mala patrimonio, apud vos ſolos incorrupta Patrum ſervatur hæreditas. Ibi ceſpite terra fœcundo dominici ſeminis, puritatem centeno fructu refert; hic obruta ſulcis frumenta in *lolium avenaſque* degenerant. Nunc in occidente Sol juſtitiæ otitur; in Oriente autem *Lucifer* ille, qui ceciderat, ſupta ſidera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis *lux mundi*, vos *ſal terræ*, vos vaſa *aurea & argentea*. Hic teſtacea vaſa, virga ferrea, & æterno operiuntur incendio. Quamquam ergo tui me terret magnitudo, tamen invitat humanitas. A Sacerdote victima ſalutem, a paſtore præſidium ovis flagito. Fatiſcat invidia, Romani culminis recedat ambitio. Cum ſucceſſore Piſcatoris, & diſcipulo Chriſti loquor. Ego nullum præmium, niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, ideſt cathedræ Petri, communione conſocior. *Super illam petram, fundatam Eeeleſiam ſcio*. Quicumque extra hanc domum *Agnum comederit*, prophanus eſt. Si quis in *Noe Arca* non fuit, peribit tegnante diluvio. Et quia pro facinoribus meis ad eam ſolitudinem commigtavi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine diſterminat, non poſſum ſanctum Domini, tot interjacentibus ſpaçiis, a ſanctimonia tua ſemper expetere. Ideo collegas tuos, Ægyptios confeſſores, ſequor, & ſub onerariis navibus parva navicula deliteſco. Non novi Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicumque *tecum non colligit, ſpargit*, hoc eſt qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. *Item Pelagius Papa*. [circa A.D. 557. *Romæ*, Concil. tom. v. pag. 805.]

XXIV. Q. I. C. XXV. — Io. XIX. 23. — Cant. II. 15. — Hierem. II. 13. — Matth. XIII. 46. — Ibid. XXIV. 28. — Matth. XIII. 27. — Iſa. XIV. 12. — Matth. V. 14. — II. Tim. II. 20. — Matth. XVI. 18. — Exod. XII. 4. — Gen. VII. 23. — Luc. XI. 23.

II. *De eodem*.

CUm Eccleſia una ſit, cui in Canticis Canticorum dicitur: *Una eſt eolumba mea*, nullam aliam eſſe conſtat, niſi quæ in Apoſtolica radice eſt fundata: a quibus ipſam fidem in univerſo orbe propagatam, non poteſt dubitari. Quod vobis, licet notiſſimum omnino ſit, beati tamen Auguſtini teſtimonio comprobemus. Audite quid in quodam opere ſuo præclariſſimus Doctor dicat Eccleſiæ. Ait enim: *quod ſi nullo modo recte poteſt dici Eccleſia, in qua ſchiſma eſt, reſtat, ut quoniam Eccleſia nulla eſſe non poteſt, ea ſit, quam in Sedis Apoſtolicæ per ſueceſſiones Epiſeoporum radice conſtitutam, nullorum bominum malorum malitia (etiamſi nota, exeludi non poſſit, ſcd pro temporum ratione toleranda judieetur) ullo modo valeat extinguere*. Item Gregorius [Homil. XXXVIII. in Evang. lib. II. §. 7. circa A.D. 593. *Romæ*.]

XXIV. Q. I. C. XXXIII. — Cant. VI. 8.

III. *Quod Eeeleſia catbolica, ſecundum conditionem præſentis vitæ, indiſtincte mixtos continet bonos & malos.*

HÆC autem vita, quæ inter cælum & infernum ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit, ita utrarumque partium cives communiter recipit: quos tamen Sancta Eccleſia, & indi ſcrete ſuſcipit, & poſtmodum in egreſſione diſcernet. Si ergo boni eſtis, quamdiu in hac vita ſubſiſtitis, æquanimiter tolerate malos. Nam quisquis malos non tolerat, ipſi ſibi per intolerantiam teſtis eſt, quia bonus non eſt. Abel enim eſſe renuit, quem Cain malitia non exercet. *Item Auguſtinus de Baptiſmo* [in lib. de unico Baptiſmo contra Petilianum cap. XIV. & XV. §. 23. & 25. circa A. D. 401. in *Africa*.]

XXIII. Q. IV. C. XV.

IV. *De eodem.*

De conſecrat. diſt. IV. C. XXIX. *Matth. III. 12.*

E St unitas Eccleſiæ, quæ late patet, in Sacramentorum videlicet ſocietate, & communione: quæ complectitur cum granis & *paleas*, quando eas corporaliter mixtas ita patitur, ut neque illas juſti vitent, neque ab illis juſti vitentur. Sic ſunt in Eccleſia homines mali, ut in corpore humano humores mali, qui interdum exeunt ex corpore. *Ita Origenes in librum Judicum* [Imo ſuper cap. XXIV. Levitici, homil. XIV. circa A.D. 217. in *Ægypto*.]

V. *Quod in Eccleſia catholica mali fideles licet eſſe dicantur nomine ſummario, non tamen ſunt merito.*

XXIV. Q. III. C. VII.

C Um aliquis exit a veritate, a timore Dei, a fide, a caritate, exit de caſtris Eccleſiæ, etiamſi per Epiſcopi vocem minime abiiciatur, ſicut e contrario aliquis dum non recto judicio foras mittitur, ſcilicet ſi ante non exiit, ideſt, non egit, ut mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus eſt, & qui foras eſt, intus videtur retineri. *Item Auguſtinus* [Serm. XI. de verbis Domini §. LXXI. cap. XVIII. §. 30. forte circa A.D. 410. in *Africa*.]

VI. *De eodem.*

Ibid. C. VIII. *1. Cor. II. 2.* *Judæ 1. 19.* *Sap. 1. 5.*

D E illis, qui ſunt ab Eccleſia ſegregati, non dicit: ea, *quæ ſunt ſpiritus, non percipientes*, ne ad ſcientiæ perceptionem referrentur, ſed dictum eſt: *Spiritum non habentes.* Hoc utique non diceretur, niſi de ſegregatis ab Eccleſia, qui dicti ſunt *ſpiritum non habentes*. Sed nec ille dicendus eſt eſſe in Eccleſia, & ad iſtam ſocietatem ſpiritus pertinere, qui ovibus Chriſti ficto corde miſcetur. *Sanctus enim ſpiritus diſciplinæ fugiet fictum.* Neque enim ſolum ad Eccleſiam non pertinent qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt, ſed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter mixti, per peſſimam vitam ſeparantur. *Hieronymus* [in cap. V. epiſt. ad Epheſ. A.D. 386. in *Palæſtina*.]

VII. *De eodem.*

De pœnit. diſt. I. C. LXX. *Luc. V. 31.*

E Ccleſia Chriſti glorioſa eſt, *non habens maculam, neque rugam*, aut aliquid iſtiuſmodi. Qui ergo peccator eſt, & aliqua ſorde maculatus, de Eccleſia Chriſti non poteſt appellari, nec Chriſto ſubjectus dici. Poſſibile autem eſt, ut quomodo Eccleſia Chriſti, quæ prius rugam habuit & maculam, in juventutem & munditiam poſtea reſtituta eſt, ita & peccator currat ad medicum, quia *non habent opus ſani medico, ſed male habentes*; ut curentur vulnera ipſorum, & fiant de Eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti. De Eccleſia catholica & ejus unitate multa vide libro V. in titulo *de Schiſmaticis*, & in parte IV. libri I. Titulo *de Sacramentis in communi*.

TITULUS. II

De Eccleſia Romana & ejus Primatu.

RUBRICA. I

De Primatu Romanæ Eccleſiæ.

I. *Quod beatus Petrus, a Chriſto princeps Apoſtolorum conſtitutus ſit, & primatum acceperit auctoritatis.*

Anacletus [in Epiſt. II. Iſidotiana, Concil. tom. I. pag. 520.]

Diſt. XXI. C. II. *Matth. XVI. 18.*

I N novo Teſtamento poſt Chriſtum Dominum a Petro ſacerdotalis cœpit ordo, quia ipſi primo pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, dicente Domino ad eum: *Tu es*, inquit, *Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam; & tibi dabo claves regni cælorum.* Hic ergo ligandi, ſolvendique poteſtatem primus accepit a Domino, primuſque ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Ceteri vero Apoſtoli cum eodem pari conſortio honorem & poteſtatem acce-

ceperunt, ipſumque principem eorum eſſe voluerunt: qui etiam, jubente Domino, in Lib. I. Part II. Tit. II. Rub. I.
toto orbe diſperſi, Evangelium prædicaverunt; ipſiſque decedentibus, in loco eorum ſur-
rexerunt Epiſcopi, quorum ordinatio prætaxato fieri debet ordine, & eodem modo: quos
qui recipit, & verba eorum, Deum recipit. Qui autem ſpernit eos, eum, a quo miſſi
ſunt, & cujus funguntur legatione, ſpernit: & ipſe indubitanter ſpernetur a Domino. *Luc. x. 12.*
Videntes autem ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios paucos, *rogaverunt Do-*
minum meſſis, ut mitteret operarios in meſſem ſuam. Unde ab eis electi ſunt LXXII. Di- *Matth. ix. 38.*
ſcipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loco ſunt conſtituti in Eccleſia.
Item Auguſtinus ſuper Johannem [tract. cxxiv. in cap. xii. Jo. A. D. 412. in *Africa*.]

II. *Quod primatus auctoritatis datus a Chriſto beato Petro in omnes ejus ſucceſſores in Eccleſia derivatur.*

Q*Uodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis*. Si hoc Petro tan- xxiv. Q. I. C. vi.
tum dictum eſt, non hoc facit Eccleſia. Si autem & in Eccleſia fit, utique *Matth. xvi. 18.*
ergo quæ in terra, ligantur & in cælo, & quæ ſolvuntur in rerra, ſoluta
ſunt & in cælo; quia cum excommunicat Eccleſia in terra, in cælo ligatur excom-
municatus; cum reconciliat Eccleſia, & in cælo ſolvitur reconciliatus. Si hoc ergo in
Eccleſia fit, Petrus quando claves accepit, Eccleſiam Sanctam ſignificavit. Si ergo
in perſona Petri ſignificati ſunt in Eccleſia boni, & in Judæ perſona ſignificati ſunt
in Eccleſia mali. *Item Leo*. [Papa I. ad Epiſcopos Viennenſes Epiſt. x. al. lxxxix. A.D. 445. *Roma in Galliam*.]

III. *Quod ab auctoritate beati Petri derivatur juriſdictionis auctoritas in alios Eccleſiæ prælatos.*

ITA Dominns noſter Jeſus Chriſtus humani generis Salvator inſtituit, ut veritas, *Diſt. xx.* C. vii
quæ ante, legis & prophetarum præconio continebatur, per Apoſtolicam tubam in
ſalutem univerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt: *in omnem terram exivit ſonus eorum,* *Pſal. xviii. 5.*
& in fines orbis terræ verba eorum. Sed hujus muneris ſacramentum ita Dominus
ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in beatiſſimo Petro, Apoſtolo-
rum omnium ſummo, principaliter collocaret, ut ab ipſo, quaſi quodam capite, dona
ſua, velut in corpus omne, diffunderet, ut exortem ſe myſterii intelligeret eſſe divi-
ni, qui auſus fuiſſet a Petri ſoliditate recedere. Hunc enim in conſortium individuæ
unitatis aſſumtum, id quod ipſe erat, Dominus voluit nominari, dicendo: *Tu es Pe-* *Matth. xvi. 18.*
trus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, ut æterni templi ædificatio mi-
rabili munere gratiæ Dei in Petri ſoliditare conſiſteret; hanc Eccleſiam ſua firmitate
corroborans, ut illam nec humana temeritas poſſet appetere, nec portæ inferi contra
illam prævalere. Verum hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem, Deo (ut diximus)
ædificante conſtructam, nimis impia vult præſumtione violare quiſquis ejus poteſta-
tem tentat infringere favendo cupiditatibus ſuis, & id quod accepit a veteribus, non
ſequendo. *Item Leo Papa*. [Serm. III. in Anniverſario ſuæ aſſumtionis, cap. II. & Serm. II. de Natali Apoſtolo-
rum cap. II. circa A.D. 443. *Romæ*.]

IV. *Non ſolvitur vel ligatur, niſi quem auctoritas Petri ligaverit, aut ſolverit.*

MAnet ergo Petri privilegium ubicumque ex ipſius æquitate fertur judicium. xxiv. Q. I. C. v.
Nec nimia ſeveritas, vel remiſſio eſt, ubi nihil erit ligatum vel ſolutum, niſi
quod beatus Petrus aut ligaverit, aut ſolverit. *Item Pelagius Urbis Romæ Epiſco-*
pus omnibus Orthodoxis. [Imo Gelaſius I. in Decreto, Concil. tom. iv. pag. 126. A. D. 494. *Romæ*.]

V. *Primatum Romanæ Eccleſiæ non aliqua Synodus, ſed Chriſtus inſtituit.*

QUamvis univerſæ, per Orbem catholicæ Eccleſiæ, unus thalamus Chriſti ſint, ta- *Diſt. xxi.* C. iii.
men Sancta Romana Eccleſia catholica & Apoſtolica nullis ſynodicis conſtitu-
tis, ceteris Eccleſiis prælata eſt. Sed Evangelica voce Domini & Salvatoris *Matth. xvi. 18.*
noſtri primatum obtinuit, *tu es*, inquiens Dominus, *Petrus, & ſuper hanc petram*
ædificabo Eccleſiam meam: cui data eſt ſocietas etiam beatiſſimi Pauli, vaſis ele-
ctionis, qui non diverſo, ſicut hæretici garriunt, ſed uno rempore, una eademque
die glorioſa morte cum Petro in urbe Roma ſub Cæſare Nerone agonizans, corona-
tus eſt: & ſupradictam pariter Romanam Eccleſiam Chriſto Domino conſecrarunt,

 eam

Lib. I. Pars II. Tit. I. Rub. II. eam quoque omnibus urbibus in univerſo mundo ſua præſentia atque venerando triumpho prætulerunt. Eſt ergo prima Apoſtoli Petri Sedes Romana Eccleſia, *non habens maculam, neque rugam*, nec aliquid hujuſmodi. *Nicolaus Papa II. ſcribit Mediolanenſibus.* [per Petrum Damiani Legatum ſuum A. D. 1060. *Roma in Inſubriam*. Ex collectione M. S. Anſelmi Lucenſis lib. I. C. XXIV.]

VI. *Romana Eccleſia ceterarum primatum obtinuit.*

Diſt. XXII. C. I. OMnes ſive Patriarchij cujuslibet apices, ſive metropoleon primatus, aut Archiepiſcopatuum cathedras, vel Eccleſiarum, ſive cujuſcumque ordinis dignitates inſtituit Romana Eccleſia. Illam vero ſolus ipſe fundavit & *ſuper petram* fidei mox naſcentis erexit, qui beato Petro, æternæ vitæ clavigero, terreni ſimul & cæleſtis imperii jura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud verbum, quo conſtructum eſt cælum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundavit Eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, cujus auctoritate fulcitur. Unde non dubium eſt, quia quiſquis cuilibet Eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit. Qui autem Romanæ Eccleſiæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum, auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur, & cum ille vocetur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe violat qui adverſus illam agit, quæ eſt mater fidei: & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur. *Et infra*. (Lib. III. de Sacram. cap. I.) Unde & ipſe Sanctus Ambroſius ſe in omnibus ſequi magiſtram Sanctam Romanam profitetur Eccleſiam. *Item Anacletus Servus Chriſti Jeſu.* [Epiſt. III. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 529.]

VII. *Non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Romana Eccleſia primatum accepit.*

Diſt. XXII. C. II. SAcroſancta Romana, & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Salvatore primatum obtinuit, ſicut Beato Petro Apoſtolo dixit: (Matth. XVI. 18.) *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælo*; adhibita eſt etiam ſocietas in eadem Romana urbe beatiſſimi Pauli, vaſis electionis, qui uno die unoque tempore cum Petro glorioſa morte coronatus eſt, & ambo ſanctam Romanam conſecraverunt Eccleſiam, atque aliis omnibus urbibus in univerſo mundo tam ſua præſentia, quam venerando triumpho prætulerunt. Et licet aſſidua apud Deum pro omnibus effundatur omnium ſanctorum oratio, (Rom. I. 9. 10.) his tamen verbis Paulus beatiſſimus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: *Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in Spiritu meo in Evangelio filii ejus, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.*

Prima ergo Sedes eſt, cæleſti beneficio, Romana Eccleſia, quam, ut memoratum eſt, beatiſſimi Apoſtoli Petrus & Paulus ſuo martyrio conſecraverunt.

Secunda autem Sedes apud Alexandriam, beati Petri nomine a Marco ejus diſcipulo atque Evangeliſta, conſecrata eſt.

Tertia vero Sedes apud Antiochiam ejuſdem beati Petri Apoſtoli nomine habetur honorabilis, quam illic priuſquam Romam veniret, habuit, et Ignatium Epiſcopum conſtituit, & illic primum nomen Chriſtianorum exortum eſt. *Et poſt pauca*. Inter beatos Apoſtolos quædam fuit diſcretio poteſtatis, & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen conceſſum eſt a Domino (& ipſi inter ſe voluerunt idipſum) ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis, & Cephas, ideſt caput & principium teneret Apoſtolatus: qui & candem formam ſuis ſucceſſoribus & reliquis Epiſcopis tenendam tradiderunt. (Pſal. XCVIII. 6.) Et non ſolum hoc in novo Teſtamento eſt conſtitutum, ſed etiam in Veteri fuit: unde ſcriptum eſt: *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus*, ideſt primi inter eos fuerunt. *Et poſt pauca*. Hæc vero Apoſtolica Sedes caput & cardo, ut prætactum eſt, a Domino, & non ab alio conſtituta eſt. Et ſicut cardine oſtium regitur, ſic hujus Sanctæ Apoſtolicæ Sedis auctoritate omnes Eccleſiæ, Domino diſponente, reguntur. *Item in Synodo VII.* [Imo II. Oecumenica can. V. A. D. 381. in *Thracia* Concil. tom. II. pag. 959.]

RU-

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rub. II. & III.

RUBRICA. II
De ordine aliarum Sedium Patriarchalium poſt Romanam.

I. *Secundum a Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum.*

COnſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propter quod ſit *Nova Roma*. Item *ex* VI. *Synodo* *. Renovantes ſacri Conſtantinopolitani Concilii decreta, petimus, ut Conſtantinopolitana Sedes ſimilia privilegia, quæ ſuperior Roma habet, accipiat; non tamen in Eccleſiaſticis rebus magnificetur, ut illa: ſed hæc *ſecunda* poſt illam exiſtens, priuſquam Alexandrina Sedes numeretur, deinde Antiochena, & poſtmodum Hieroſolymitana. *Diſt.* XXII. C. III. *&* VI. * *Imo* VIII. *ſub Hadriano* II. *can.* XXI. *A. D.* 869. *&* 870. CPoli, *Concil. tom.* VIII. *pag.* 1140.

II. *Quæ Patriarchalium Sedium primum, vel deinceps teneant locum.*

DEfinimus, neminem prorſus mundi Potentum, quemquam eorum, qui Patriarchalibus ſedibus præſunt, inhonorare aut movere a proprio throno tentare; ſed omni reverentia & honore dignos judicare; præcipue quidem Sanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, deinceps autem Conſtantinopoleos Patriarcham, demum vero Alexandriæ, Antiochiæ, ac Hieroſolymorum. *Item Stephanus* [V.] *Epiſcopus Gualberto Patriarchæ.* *Eadem Diſt.* XXII. C. VII.
[Imo Vualperto A. D. 891. Romà *Aquilejam*, ex Ivone in Decreto, Parte V. cap. XIII.]

III. *Quod Romanus Pontifex habet poteſtatem ordinandi & diſponendi clericos cujuſlibet Eccleſiæ.*

NUnc vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicujus Eccleſiæ privilegium infringere, licet Apoſtolica prærogativa poſſimus de qualibet Eccleſia clericum ordinare, deſine jam cujuſpiam zelo Comenſis Eccleſiæ Antiſtitem protelare, quia ſi protelaveris, & eum conſecrare, jam toties monitus, non maturaveris, procul dubio ad nos veniens, conſecratus abibit. *Item Nicolaus Papa.* [I. Michaeli Imperatori Epiſt. VIII. Concil. tom. VIII. pag. 317. A. D. 861. Romæ *CPolim*.] IX. *Q.* III. C. XX.

IV. *De eodem.*

PER principalem ergo beatiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, jus habemus, non ſolum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacumque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos convocare, atque Eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus, invitare. [Idem Ibid. pag. 319.] *Ibidem.* C. XXI.

RUBRICA. III
De ſuperioritate tribunalis judicii Eccleſiæ Romanæ.

I. *Quod Romana Eccleſia ratione primatus ſui, ſua auctoritate valet judicare de omnibus, de ea vero nulli judicare permittitur.*

PAtet profecto Sedis Apoſtolicæ judicium (cujus auctoritate major non eſt) a nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare judicio: juxta quod Innocentius Papa Ruſo & ceteris Epiſcopis per Theſſaliam conſtitutis ſcribens, ait: *nemo unquam Apoſtolico culmini, de cujus judicio non licet retractare, manus obvias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit judicari.* Et beatus Papa Gelaſius: *nec de ejus judicio*, ideſt Romanæ Eccleſiæ, *canones unquam præceperunt judicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolvi: cujus potius ſequenda decreta mandaverunt.* Idem ſcribit *Conſtantinopolitano Epiſcopo, dicens.* IX. *Q.* III. C. X.
[Eadem Epiſt. VIII. pag. 309.]

II. *Inferiorum facta, Superiorum ſententiis obnoxia ſunt.*

INferior Sedes ſuperiorem abſolvere non poteſt. Sola enim potior inferiorem convenienter abſolvit. Hinc liquido pervidetur, quia quem non poteſt abſolvere, non *Diſt.* XXI. C. IV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rub. III.

non poteſt judicio inferior potiorem ligare ; unde Propheta ait : *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum , qui ſecat in ea ? Aut exaltabitur ſerra contra eum , qui trabit eam ?* His itaque ex divina Scriptura & probabilium Patrum doctrina commemoratis, Sole clarius exhibuimus , non poſſe quenquam , qui minoris auctoritatis eſt , eum , qui majoris poteſtatis eſt , judiciis ſuis addicere , aut propriis definitionibus ſubjugare . *Idem* . [Ibidem .]

Iſa. x. 15.

III. *De eodem .*

Diſt. xxi. C. v.

NOlite nos exiſtimare facta cujuſcunque proximorum noſtrorum , quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere ; ſed quod ita velimus filios circa ſpiritualem patrem , & diſcipulos erga magiſtrum devotos eſſe ac ſobrios , ut nulla peuitus temeritate ad eorum vitam (ut non tantum dicamus dijudicandum) ſed nec ſaltem tenuiter reprehendendam , proſiliant . *Idem* . [Ibidem .]

IV. *Inferiores majoribus nec benedicere , nec maledicere poſſunt .*

Ibid. C. vi.

DEnique ſi in Epiſtola ad Ebræos legimus, quod *minor a majore benedicitur* , reſtat profecto, ut, exigenre ratione, etiam *maledicatur* . Siquidem præuoſcentes hæc periculoſa tempora illi, qui ante nos fuerunt , providam conſuetudinem in Eccleſiis tradidernnt , hodieque in Romana Eccleſia , quæ magiſtra eſt omnium Eccleſiarum, inprætermiſſa ſervatur , itaur nullus Sacerdos, majore ſuo non annuente, conſacerdote , cujusliber rei benedictionem dare niratur ; ſed anterior ſtans ad pronunciandum aliquam lectionem , benedictionem quidem poſtulat , ſed ei quilibet inferior non audet benedicere . Cur hoc ? Numquid benedicere peccatum eſt ? Abſit . De maledicis enim, non de benedicis dicit Apoſtolus, quia *regnum Dei non poſſidebunt* : ſed per hoc innuitur, quantæ cenſuræ freno inferiores quique a ſuis præpoſitis judicandi, coercendique ſunt, ſi hi nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant . *Idem Michaeli Imperatori* . [Eodem tomo viii. Concilior. pag. 306.]

Ebr. vii. 7.

Gal. v. 21.

V. *Oſtenditur idem ex geſtis Marcellini Papæ .*

Ibidem C. vii.

Auguſtinus de unico Baptiſmo contra Petilianum cap. xvi. §. 27.

NUnc autem divina inſpiratione non nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit oſtendere vobis, ſi tamen audire velitis, non poſſe quemquam rite ab his, qui inferioris diguitatis vel ordinis ſunt , judicialibus ſubmitti definitionibus . Siquidem tempore Diocletiani, & Maximiani Auguſtorum, Marcellinus Epiſcopus urbis Romæ , qui poſtea inſignis marryr effectus eſt , adeo compulſus eſt a paganis , ut templum eorum ingreſſus , grana thuris ſuper prunas imponeret : cujus rei gratia collecto numeroſorum Concilio Epiſcoporum , & inquiſitione facta, hoc idem Ponrifex ſe egiſſe confeſſus eſt. Nullus tamen eorum proferre ſententiam auſus eſt , dum ei ſæpiſſime omnes dicerent : *Tuo ore judica cauſam tuam , non noſtro judicio* . Et iterum . *Noli audiri in noſtro judicio , ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam* . Et rurſus : *Quoniam ex te* , inquiunt , *juſtificaberis , aut ex tuo ore condemnaberis* . Et iterum dicunt : *Prima Sedes non judicabitur a quoquam* . Idem in eadem . Sed cum quodam tempore quidam contra Xyſtum Papam tentaſſent quædam mali rumoris obiicere , & in Concilio , cui & Valentinianus Auguſtus intererat , dictum fuiſſet , non licere adverſus Pontificem ſententiam dare , ſurrexit idem protinus Imperator & in arbitrio præfati Pontificis tribuit judicare judicium ſuum . Etenim nullus Pontificum, minorum vel inferiotum urbium ſubactus judiciis invenitur . *Idem* . [Ibidem .]

VI. *Majores a minoribus judicari non poſſunt.*

Ibidem C. viii.

SUbmittitur Ignatius minorum , inferiorum & ſubjectorum deliberationibus , cum , ſacris canonibus præcipientibus & exemplis ſanctorum Patrum , ſemper ubi eſt major auctoritas, ſit eundum : & in omnibus controverſiis ad potioris Sedis judicia actio dirigatur : quod non ſolum a catholicis, verum etiam ab ipſis conſtat obſervatum eſſe hæreticis . Alioquin acephalum liquet eſſe Concilium , ubi de tanta perſona agitur, & majorum non expectatur ſententia ; cum nec in cauſa clericorum inferioris gradus , ſolius Epiſcopi ſui judicium tantummodo poſtulandum ſit . *Idem* Michaeli Imperatori . [Ibid. pag. 308.]

VII. *Hoc*

VII. *Hoc idem, quod minores non poſſunt judicare majores, ante dicit ex geſtis in Concilio Calchedonenſi contra Dioſcorum.*

IN tantum hanc præſumtionem ſaucti Patres apud Calchedonem deteſtati ſunt, ut Dioſcorum Alexandrinum Antiſtitem inter cetera idcirco potiſſimum ſine ulla reſtitutione damnaverint, quia ponens in cælo os ſuum, lingua ejus tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in Sanctum Leonem Papam dictavit, itaut in ſententia contra ipſum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes: *quoniam ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit. Præſumſit enim excommunicationem dictare adverſus ſanctiſſimum & beatiſſimum Archiepiſcopum magnæ Romæ Leonem.* Nunquid ibi legitur inquiſitionem fuiſſe factam, utrum juſte Dioſcorus ipſam excommunicationem dictaſſet? Non plane: ſed abſque omni controverſia hoc in eo ulti ſunt, quia cum eſſet inferior, potiorem quibuslibet conatus eſt laceſſere injuriis, teſte Anatolio Conſtantinopolitano Præſule, qui dicit: *propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit in Dominum Archiepiſcopum Leonem.* Item *Gelaſius.* [Epiſt. iv. ad Fauſtum Magiſtrum, fungentem legationis officio CPoli, Concil. tom. iv. pag. 1169. A. D. 491. Roma *CPolim*.]

Diſt. xxi. C. ix. — Pſal. lxxii. 9. — Concil. Calchedon. Act. v. Concil. tom. iv. pag. 557.

VIII. *Idem oſtenditur ex reprehenſione, quam Papa Gelaſius facit contra Acacium & Conſtantinopolitanos, præſumentes ipſum ad judicium vocare.*

QUA traditione majorum, Apoſtolicam Sedem in judicium vocant? An ſecundæ Sedis antiſtites, & tertiæ, ceterique bene conſcii ſibi, Sacerdotes depelli debuerunt? Et qui extitit religionis inimicus, depelli non debuit? Videant ergo, ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequantur. Ceterum iſti, qui Sacri, qui Eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur, Sedem Apoſtolicam ad judicium vocare non poſſunt. Conſtantinopolitanæ vero civitatis Epiſcopus, qui utique per canones inter Sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit ſubmoveri? *Item Innocentius.* [Imo Silveſter I. in Concilio Romano II. cap. xx. A. D. 324. *Romæ*, Concil. tom. I. pag. 1555.]

Diſt. xxii. C. v.

IX. *Prima Sedes nullius judicio ſubjaceat.*

NEmo judicabit primam Sedem, juſtitiam temperare deſiderantem. Neque enim ab Auguſto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo judex judicabitur. *Item ex geſtis Bonifacii martyris.* [A. D. 750. in *Germania*.]

Ix. Q. iii. C. xiii.

X. *Caſu hæreſis judicatur.*

SI Papa, ſuæ & fraternæ ſalutis negligens, deprehenditur inutilis & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper a bono taciturnus, quod magis officit ſibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos catervatim ſecum ducit primo mancipio Gehennæ, cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus; hujus culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus, quia cunctos ipſe judicaturus, a nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur a Fide devius: pro cujus perpetuo ſtatu univerſitas fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuam ſalutem poſt Deum, ex illius incolumitate animadvertit propenſius pendere. *Item Symmachus.* [Imo Ennodius Ticinenſis in libello pro Synodo iv. Romana A. D. 503. *Romæ*, Concil. tom. iv. pag. 1352.

Diſt. xl. C. vi.

XI. *Judicium ſummi Pontificis ſoli Deo reſervatur.*

ALiorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari; ſed Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit, Beati Petri Apoſtoli ſucceſſores cælo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inviolatam habere conſcientiam. Nolite exiſtimare, eas animas inquiſitionis non habere formidinem, quas Deus præ ceteris ſuo reſervavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore ſubſidium, quando ipſorum factorum utitur eo teſte, quo judice.

Ix. Q. iii. C. xiv.

Di-

Lib. I. Part. II. Tit. III. Regu. III. Dicas forſitan: omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio. Replicabo: uni dictum: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*. Et rurſus patet ſanctorum voce Pontificum, dignitatem Sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium eſt, ubique ſubmittitur: dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hac mihi per prophetam dictum videtur: Si hæc humiliatur, *ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam veſtram?* Item *Anacletus Papa*. [Epiſtola II. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 523.]

Matth. xvi. 18.

Iſai. x. 3.

XII. *Summorum ejectionem Pontificum Dominus ſibi reſervavit.*

Diſt. lxxix. C. xi. EJectionem ſummorum Pontificum Dominus ſibi reſervavit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus & ſpiritualibus populis conceſſiſſet. *Item Sixtus Papa omnibus Rectoribus Eccleſiæ ſcribit dicens*. [Sixtus I. Epiſt. II. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 557.]

XIII. *Quod Romana Eccleſia, ratione ſui primatus, habet, ut ad eam poſſit appellari, & ab ipſa nuſquam, & quod abſolvere poſſit damnatos ab aliis.*

II. Q. vi. C. iv. SI quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua adverſitate, licenter hanc Sanctam & Apoſtolicam Sedem appellet, & ad eam, quaſi ad caput, ſuffragium habeat, ne innocens damnetur, aut Eccleſia ſua detrimentum patiatur. *Idem Grato Epiſcopo*. [Sixtus I. Epiſt. II. Iſidoriana, Concilior. tom. I. pag. 557.]

XIV. *Epiſcopi gravioribus cauſis pulſati, Apoſtolicam Sedem appellent.*

Ibid. C. v. OMnes Epiſcopi, qui in aliquibus pulſantur, vel criminantur gravioribus cauſis, quoties neceſſe fuerit, libere Apoſtolicam Sedem appellent, atque ad eam, quaſi ad matrem, confugiant. *Item Marcellus Epiſcopus*. [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 948.]

XV. *Quaſi ad matrem, ab omnibus appelletur ad Romanam Eccleſiam.*

Ibid. C. vi. AD Romanam Eccleſiam omnes Epiſcopi, qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput ſuum, confugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem atque conſecrationem: quod omnibus convenit minime denegari Epiſcopis, ſed abſque ulla cuſtodia, aut excommunicatione vel damnatione, aut expoliatione, libere ire concedatur. *Item Victor Epiſcopus*. [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 593.]

XVI. *Majorem Sedem appellet qui a proprio Metropolitano ſe gravari putaverit.*

Ibid. C. vii. SI quis putaverit, ſe a proprio Metropolitano gravari, apud Patriarcham vel Primatem diœceſeos, aut penes univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ judicetur Sedem. *Item Zephyrinus urbis Romæ Archiepiſcopus*. [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 604.]

XVII. *Ab omnibus appelletur ad Romanam Eccleſiam.*

Ibid. C. viii. AD Romanam Eccleſiam ab omnibus, maxime tamen ab oppreſſis, eſt appellandum, & concurrendum, quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, a ſuis oppreſſionibus releventur: quia non poteſt, nec debet mater oblviſci filium ſuum. *Item Julius Papa*. [in Reſcriptis ad Orientales cap. xxii. A. D. 337. Roma in Orientem, Concil. tom. II. pag. 489.]

XVIII. *Quoties aliquis appellaverit, audientia ſibi non denegetur.*

Ibid. C. ix. PLacuit, ut a quibuſcumque Eccleſiaſticis judicibus ad alios judices Eccleſiaſticos (ubi eſt major auctoritas) provocatum fuerit, audientia non negetur. *Idem Julius*. [Ibid. cap. xxx pag. 491.]

XIX. *Inju-*

XIX. *Injuſte damnatis reſtitutionem & oppreſſis auxilium Romana dat Eccleſia.* LIB. I. PARS II. TIT. II. RUB. III.

IDeo huic ſanctæ Sedi præfata privilegia ſpecialiter ſunt conceſſa, tam de congregandis Conciliis & judiciis ac reſtitutionibus Epiſcoporum, quam & de ſummis Eccleſiarum negociis, ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & iniuſte damnati reſtitutionem ſumant, & talia ab impiis non præſumantur abſque ultione, nec exerceantur abſque ſua damnatione. *Item Leo Papa* [I. Ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſt. LXXXII. al. LXXXIV. A.D. 445. Roma in *Macedoniam*.] II. Q. VI. C. X.

XX. *Romanam ſedem appellet qui judicem ſuſpectum habuerit.*

QUI ſcit, ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſte ferat, aliquem ſibi prælatum eſſe; ſed obedientiam, quam exegerit, etiam ipſe dependat: & ſicut non vult gravis oneris ſarcinam ferre, ita non audeat aliis importabile pondus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis & mitis magiſtri, dicentis: *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde.* Item *Sixtus Papa* [II. Epiſt. I. *Iſidoriana*, Concil. tom. I. pag. 821.] *Ibidem* C. XIV. *Matth.* XI. 29.

XXI. *A comprovincialibus accuſatus vel judicatus, Apoſtolicam ſedem appellet.*

ACcuſatus vel judicatus a comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus, licenter appellet & adeat Apoſtolicæ Sedis Pontificem, qui aut per ſe, aut per Vicarios ſuos retractari ejus negocium procuret, & dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam agit, alius in ejus loco non ponatur, aut ordinetur Epiſcopus; quoniam quanquam comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſam Epiſcopi ſcrutari liceat, non tamen definire inconſulto Romano Pontifice permiſſum eſt. *Item Athanaſius Patriarcha Felici Papæ* [II. A.C. 367. Alexandria *Romam*, Concil. tom. II. pag. 846.] III. Q. VI. C. V.

XXII. *Ab aliis damnatos vel excommunicatos Apoſtolica ſolvit auctoritas.*

FUit ſemper veſtræ Apoſtolicæ ſedis licentia, injuſte damnatos vel excommunicatos, poteſtati ſuæ, ſua auctoritate reſtituere, & ſua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnaverunt, aut excommunicaverunt, Apoſtolico punire privilegio, ſicut etiam noſtris & anterioribus novimus factum temporibus. *Item* [Ibidem.] IX. Q. III. C. XI.

XXIII. *De eodem.*

ANtiquis regulis ſancitum eſt, ut quidquid, quamvis in remotis aut in longinquo poſitis provinciis, ſuper eorum querelis aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum eſſe, quam ad notitiam almæ Sedis veſtræ eſſet deductum, ut hujus auctoritate, juxta quod fuiſſet faciendum pronunciatio infirmaretur, aut firmaretur. *Item Gelaſius* [I. ad Fauſtum Legatum A.D. 493. Roma *CPolim*, Concil. tom. IV. pag. 1169.] *Ibidem* C. XII.

XXIV. *De eodem.*

IPſi ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus Sedis examen voluerunt deferre. Ab ipſa vero numquam prorſus appellari debere ſanxere, ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare. Ipſam ad nullius commeare judicium, nec de ejus unquam præceperunt judicio judicari, ſententiamque ejus conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potius ſequenda decreta mandaverunt. *Item omnibus Epiſcopis.* [Gelaſius ad Epiſcopos Dardaniæ A.D. 495. Roma in *Dardaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1199.] *Ibidem* C. XVI.

XXV. *De eodem.*

CUncta per mundum novit Eccleſia, quod ſacroſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum eſt, ab illa autem nemo eſt appella- *Ibidem* C. XVII.

Lib. I. Pars II. Tit. II. Rubr. IV. lare permiſſus. Sed nec illa prætermus, quod Apoſtolica Sedes ſine ulla Synodo præcedente & ſolvendi quos Synodus inique damnaverat, & damnandi, nulla exiſtente Synodo, quos oportuit, habuerit facultatem : et hoc nimirum pro ſuo principatu, quem beatus Petrus Apoſtolus Domini voce & tenuit ſemper & tenebit. *Idem* Epiſcopis per Dardaniam conſtitutis. [Ibidem] *cuncta per mundum novit Eccleſia, quoniam quorumlibet*
IX. Q. III. C. XVIII. *ſententiis ligata pontificum, Sedes beati Petri Apoſtoli jus habeat reſolvendi, utpote quæ de omni Eccleſia fas habet judicandi*. Item *Sixtus Hiſpaniæ Epiſcopis*. [Sixtus II. Epiſt. II. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 823.]

XXVI. *De eodem*.

Ibid. C. XIX. FRatres, quos timore terreno injuſte damnaſtis, ſcitote a nobis juſte eſſe reſtitutos, quibus ex auctoritate Apoſtolica beati Petri omnia, quæ eis ſunt ablata, integerrime reddi præcipimus, ſi non vultis & vos, & principes veſtri a collegio noſtro & membris Eccleſiæ ſeparari.

RUBRICA. IV
De obedientia debita Eccleſiæ Romanæ.

I. *Quod Romanæ Eccleſiæ, ratione ſui primatus, præceptis eſt ab omnibus obediendum*.

Item Caliſtus [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 610.]

Diſt. XII. C. I. NON decet, a capite membra diſcedere, ſed juxta Scripturæ teſtimonium, omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quod Apoſtolica Eccleſia mater ſit omnium Eccleſiarum, a cujus vos regulis nullatenus convenit deviare : & ſicut Dei filius venit facere voluntatem Patris, ſic & vos voluntatem implete veſtræ matris, quæ eſt Eccleſia, cujus caput, ut prædictum eſt, Romana exiſtit Eccleſia. Quicquid ergo ſine diſcretione juſtitiæ, contra hujus diſciplinam actum fuerit, ratum haberi nulla ratio permittit. *Item Gregorius* [Papa IV. circa A. D. 828. Roma in *Galliam*.]

II. *Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbe reſiſtat*.

Ibidem C. II. PRæceptis Apoſtolicis non dura ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiam, quæ a ſancta Romana Eccleſia, & Apoſtolica auctoritate juſſa ſunt, ſalutifere impleantur, ſi ejuſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, communionem habere deſideratis. Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus, cum nulli dubium ſit, quod non ſolum pontificalis cauſatio, ſed omnis Sanctæ Religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput Eccleſiarum, debeat referri, & inde normam ſumere, unde ſumſit exordium, ne caput inſtitutionis videatur omitti. Cujus auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui noluerint ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli. Si quis hæc Apoſtolicæ Sedis præcepta non obſervaverit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur. *Item Stephanus* [V. circa A. D. 888. *Romæ*.]

III. *Quicquid Romana Eccleſia ſtatuit vel ordinat, ab omnibus eſt obſervandum*.

Diſt. XIX. C. IV. ENim vero quia in ſpeculum & exemplum ſancta Romana Eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit, propoſita eſt ab omnibus, quicquid ſtatuit, quicquid ordinat, perpetuo & irrefragabiliter obſervandum eſt. *Item Gregorius* [IV. circa A. D. 828. *Romæ*, Concil. tom. VII. pag. 1573.]

IV. *A pontificalibus ſit alienus officiis qui Apoſtolicis non vult obedire præceptis*.

Diſt. XIX. C. V. NUlli fas eſt velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ Sedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſterium : quod veſtram ſequi oportet caritatem. Sit ergo ruinæ ſuæ

ſuæ dolore proſtratus quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris a ſancto fiat miniſterio; nec de ejus judicio quiſquam poſtea curam habeat, quoniam jam damnatus a ſancta & Apoſtolica Eccleſia, ac auctoritate ſua, de inobedientia atque præſumtione a quoquam eſſe non dubitatur, quia majoris excommunicationis dejectione eſt abiiciendus, cui ſanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina; qui non ſolum præfatæ ſanctæ Eccleſiæ juſſionibus parere debuit, ſed etiam aliis, ne præterirent, inſinuare. Sitque alienus a divinis pontificalibus officiis qui noluit præceptis obtemperare Apoſtolicis. *In Concilio Martini Papæ.* [Imo Gratianus.] Lib. I. Pars II. Tit. II. Rub. IV.

V. *De eodem.*

OBedientiam autem inferiores ex ordine, Superioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis ipſe inimicus extiterit; nec in Eccleſia eſſe poterit qui ejus cathedram deſerit. Unde beatus Petrus princeps Apoſtolorum in ordinatione Clementis alloquens populum, inter cetera ait. [Epiſtola I. & Fabianus epiſt. I. utraque Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 88. & 637.] *Diſt.* XCIII. in principio.

VI. *Cui pro actibus pravis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus.*

SI inimicus eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis pravis, vos nolite expectare, ut ipſe vobis dicat: *cum illo nolite amici eſſe*; ſed prudenter obſervare debetis, ut voluntati ejus abſque commonitione obſecundare, & avertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis adverſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur, ut unuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias habere, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si vero quis amicus fuerit iis, quibus ipſe non loquitur, unus eſt ipſe ex illis, qui exterminare Eccleſiam Dei volunt: & quum corpore videatur eſſe nobiſcum, mente tamen & animo contra nos eſt, & eſt multo nequior hoſtis hic, quam illi, qui foris ſunt, & evidenter inimici ſunt. Hie enim per amicitiarum ſpeciem quæ inimica ſunt, gerit, & Eccleſiam diſpergit & vaſtat. Ideoque hujuſmodi Apoſtoli is inſtitutis vos monentes inſtruimus, ut effecta certior caritas veſtra, ſollicitius deinceps agere ſtudeat & cautius, ne perverſi & infideles homines lædendi fideles & benevolos habeant facultatem. *Item Gregorius* [I. lib. V. Epiſt. XXVI. vel CXXVI. A. D. 596. Roma in *Dalmatiam*.] *Ibidem* C. I.

VII. *A nullo debet ſuſcipi quem Romana repellit Eccleſia.*

MIratus valde ſum, quia in tanto Salonitanæ Eccleſiæ clero & populo vix duo in ſacris ordinibus inventi ſunt, frater ſcilicet & coepiſcopus meus Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus, Archidiaconus ejuſdem Eccleſiæ, qui communicare Maximo, ſacerdotium rapienti, minime conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim, filii cariſſimi, penſare ordines veſtros, & quem Sedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere, ut prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei veſtra dilectio communicaretur, ne particeps obligationis exiſteret. *Item Julius Papa.* [Epiſt. I. Iſidoriana ad Orientales, Concil. tom. I. pag. 480.] *Ibidem* C. II.

VIII. *Romanæ Eccleſiæ conſuetudines eadem cauſa ſunt ab omnibus obſervandæ.*

NOlite *errare, fratres mei cariſſimi: doctrinis variis & extraneis nolite abduci.* En inſtituta Apoſtolorum, & Apoſtolicorum virorum, canoneſque habetis. His fruimini, ut freti eis, contra cuncta inimicorum jacula perſiſtere valeatis. Satis enim indignum eſt, quemquam vel pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri Sedem & ſequi viderit & docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit principatum. *Item Innocentius I. ad Decentium Epiſcopum* [Eugubinum Epiſt. I. A. D. 416. Concil. tom. II. pag. 1245. Roma in *Umbriam*.] *Diſt.* XI. C. III. *Iacob.* I. 16. *Ebr.* XIII. 9.

IX. *Ab*

IX. *Ab omnibus ſervari debent quæ Romana ſervat Eccleſia.*

Diſt. XII. C. XI. QUis neſciat, aut non advertat id, quod a principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc uſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſervari? Nec ſuperinduci aut introduci aliquid, quod auctoritatem debeat aliunde accipere vel exemplum? Præſertim cum ſit manifeſtum, in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, & Africam, atque Siciliam, Inſulaſque interjacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ſucceſſores ejus, conſtituêre ſacerdotes. Legant autem ſi in his provinciis alius Apoſtolus invenitur, aut legitur docuiſſe. Quod ſi non legunt, quia nuſquam inveniunt, oportet, eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, a qua principium eos accepiſſe non dubium eſt, ne, dum peregrinis ſermonibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad Urbem veniſſe, ac nobiſcum in Eccleſia conveniſſe non dubium eſt, & quem morem vel in conſecrandis myſteriis vel ceteris agendis arcanis teneat, agnoviſſe. Quod ſufficere arbitramur ad informationem Eccleſiæ tuæ, vel reformationem, ſi prædeceſſores tui minus aliquid aut aliter tenuerint, & ſatis certum haberemus, niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſet. Quibus idcirco reſpondemus, non quod te ignorare credamus, ſed ut majori auctoritate vel tuos inſtituas: vel ſi qui a Romanæ Eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas, ut ſcire valeamus qui ſint, qui aut novitates inducunt, aut alterius Eccleſiæ, quam Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſervandam.

RUBRICA. V

De prærogativa Romanæ Eccleſiæ, quod in ea Fidei veritas & religio ſemper inviolata permanſit.

I. *Eccleſiæ Romanæ prærogativa, ratione ſui primatus, eſt, quod in ea Chriſtianæ Fidei veritas ac religio ſemper inviolata permanſit.*

Lucius Papa omnibus Epiſcopis [Epiſtola Iſidoriana ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ, Concil. tom. I. pag. 725.]

XXIV. Q. I. C. IX. A recta ergo Fide, & Apoſtolico tramite propter ullam perſecutionem nolite recedere, ſcientes, quoniam, juxta Salvatoris ſententiam, *beati* ſunt, *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Matth. V. 10. Hæc eſt Apoſtolorum viva traditio, hæc vera caritas, quæ prædicanda eſt, & præcipue diligenda ac fovenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc ſancta & Apoſtolica mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis novitatibus depravanda ſuccubuit, ſed, ut in exordio normam Fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus, illibata fine tenus manet. *Item Sixtus* [II. Epiſt. I. Iſidoriana ad Gratum, Concil. tom. I. pag. 810.]

II. *Fides Romanæ Eccleſiæ omnes hæreſes deſtruit, nullam fovet.*

Ibidem C. X. MEmor ſum, me ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cujus confeſſio a Domino Jeſu Chriſto eſt glorificata, & cujus Fides nullam hæreſim unquam fovit, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quam ut omnes conatus meos ei cauſæ, in qua univerſalis Eccleſiæ ſalus infeſtatur, impendam. *Item Euſebius Papa* [Epiſt. III. Iſidoriana ad Epiſcopos Tuſciæ, Concil. tom. I. pag. 1389.]

III. *Nullis hæreſibus Romana ſuccubuit Eccleſia.*

Ibidem C. XI. IN Sede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt catholica ſervata religio. *Item Gregorius*. [Imo Ambroſius ad Lucæ caput XXII. lib. X. c. XII. A. D. 376. *Mediolani*.]

IV. *Pro-*

IV. *Profeſſione ſuæ Fidei aurem erroris Romana abſcidit Eccleſia.*

SI Petrus volens percuſſit aurem, docuit quod aurem in ſpecie habere non deberent, quam in miniſterio non haberent. Sed bonus Dominus & ipſi refudit auditum, ſecundum prophetica dicta demonſtrans, & ipſos, ſi convertantur, poſſe ſanari, qui in paſſione Chriſti vulnerati ſunt, eo quod omne peccatum in miniſterio fidei abluatur. Tollit ergo Petrus aurem. Quare Petrus? quia ipſe eſt, qui claves accepit regni cælorum. Ille enim condemnat qui & abſolvit, quoniam ligandi & ſolvendi idem adeptus eſt poteſtatem. Tollit autem aurem male audientis. Tollit gladio ſpirituali aurem interiorem male intelligentis. Caveamus, ne cui tollatur auricula, dum legitur paſſio Domini. Si ad divinitatem ejus referimus infirmitatem corporeæ paſſionis, exciditur auricula, & exciditur a Petro, qui non paſſus eſt Chriſtum prophetam æſtimari; ſed Dei filium docuit fideli confeſſione ſignari. *Item Auguſtinus contra Manichæos.* [Lib. xi. cap. II. contra Fauſtum Manichæum circa A. D. in *Africa*.]

XXIV. Q. I. C. XVII.
Iſai. XXXV. 10.
Matth. XVI. 18.

V. *Ad Eccleſiam ſive Sedem Romanam, ratione ſui primatus, in dubiis & arduis recurrendum eſt, & inde indubitata ſumenda eſt definitio.*

PAlam eſt, quod in re dubia, ad Fidem valeat auctoritas Eccleſiæ catholicæ, quæ ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum, uſque ad hodiernum diem, ſuccedentium ſibimet Epiſcoporum ſerie, & tot populorum conſenſione firmatur. *Item Ambroſius* [ad c. v. Lucæ A. D. 376. *Mediolani*.]

Diſt. V. C. IX.

VI. *Suis meritis firmus, nonnunquam turbatur alienis.*

NON turbatur navis, quæ Petrum habet: turbatur illa, quæ Judam habet. Etſi multa illic Diſcipulorum merita navigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In utraque Petrus; ſed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis. Caveamus ergo perfidum, caveamus proditorem, ne per unum plurimi fluctuemus. Ergo non turbatur hæc navis, in qua prudentia navigat, abeſt perfidia, fides ſuperat. Quemadmodum enim turbari potuit, cui præerat is, in quo firmamentum Eccleſiæ eſt? Illic ergo turbatio, ubi modica fides. Ibi ſecuritas, ubi perfecta dilectio. Denique etſi aliis imperatur, ut *laxent retia ſua*, ſoli Petro dicitur: *Duc in altum*, hoc eſt in profundum diſputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem divitiarum videre, ideſt ſcire Dei filium & profeſſionem divinæ generationis aſſumere? Quam, licet mens nequeat humana plenæ rationis inveſtigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. *Item Hieronymus* [ad Damaſum in expoſitione ſymboli, forte circa A.D. 378. e Palæſtina *Romam*.]

XXIV. Q. I. C. VIII.
Luc. V. 4.
Rom. XI. 33.

VII. *Aliorum ora non timet fides, quam Romana Eccleſia commendat.*

HÆC eſt fides, Papa beatiſſime, quam in catholica Eccleſia didicimus, quamque ſemper tenuimus; in qua ſi minus perite aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel malevolum, vel etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobabit. *Item.* Sancta Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino providente, & beato Apoſtolo Petro opem ferente, in futuro manebit ſine ulla hæreticorum inſultatione, atque firma & immobilis omni tempore perſiſtet. *Item Marcellus univerſis Epiſcopis per Antiochiam conſtitutis* [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 948.]

Ibidem C. XIV.

VIII. *Aliud quam Romana Eccleſia, neque ſentire, neque docere permittitur.*

ROgamus, fratres dilectiſſimi, ut non aliud doceatis, neque ſentiatis, quam quod a beato Petro Apoſtolo & reliquis Apoſtolis & Patribus accepiſtis. Ipſe enim eſt caput totius Eccleſiæ, cui ait Dominus: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Ejus enim ſedes primitus apud vos fuit, quæ poſtea, jubente Domino, Ro-

Ibidem C. XV.
Matth. XVI. 18.

Digitized by Google

Lib. I. Part. II. Tit. III. Rub. I. Romam tranſlata eſt : cui, adminiculante gratia divina, hodierna præſidemus die. Si vero veſtra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ ceſſit Sedi, nulla eſt, quæ non ſit ejus ſubjecta ditioni: nec ab ejus diſpoſitione vos deviare oportet, ad quam cuncta majora eccleſiaſtica negocia, divina diſponente gratia, juſſa ſunt referri, ut ab ea regulariter diſponantur, a qua ſumſere principia. *Item Leo Epiſcopus Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino* [Epiſt. xi. alias lxxxi. A. D. 445. Roma in Ægyptum.]

IX. *Alexandrinæ Eccleſiæ a Romana diſſentire non licet.*

xxiv. Q. 1. C. xvi. CUM beatiſſimus Petrus Apoſtolicum a Domino acceperit principatum, & Romana Eccleſia in ejus permaneat inſtitutis, nefas eſt credere, quod ſanctus Epiſcopus, diſcipulus ipſius, Marcus, qui Alexandrinam primo gubernavit Eccleſiam, aliis regulis & traditionibus ſua decreta firmaverit; cum ſine dubio de eodem fonte gratiæ unus ſpiritus & diſcipuli fuerit & magiſtri: nec aliud ordinatus tradere potuit, quam quod ab ordinatore ſuſcepit.

TITULUS. III

De jure & legibus ſive conſtitutionibus, quibus regitur univerſalis Eccleſia.

RUBRICA. I

I. *Prima diviſio Juris in naturale, & humanæ inſtitutionis.*

Gratianus

Diſt. 1. C. 1. HUmanum genus duobus regitur, naturali videlicet jure, & moribus. Jus naturale eſt, quod in lege & Evangelio continetur, quo quiſque jubetur aliis facere quod ſibi vult fieri. Unde Chriſtus in Evangelio: Matth. vii. 12. *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, vos eadem facite eis.* Hæc enim *eſt lex & prophetæ. Hinc* Iſidorus in libro v. etymologiarum [Cal. circa A.D. 630. in Hiſpania.]

II. *Differentia divinarum & humanarum legum.*

Ibidem C. 1. OMnes leges aut divinæ ſunt, aut humanæ. Divinæ natura, humanæ moribus conſtant; ideoque hæc diſcrepant, quoniam aliæ aliis gentibus placent. Fas, lex divina eſt, Jus, lex humana. Tranſire per agrum alienum, fas eſt, jus non eſt [*Gratianus.*] Ex verbis hujus auctoritatis evidenter datur intelligi in quo differant inter ſe lex divina & humana, cum omne quod fas eſt, nomine divinæ vel naturalis legis accipiatur; nomine vero legis humanæ mores jure conſcripti & traditi intelligantur. Eſt autem jus, generale nomen, multas ſub ſe continens ſpecies. *Unde in eodem libro Iſidorus ait* [C. iii.]

III. *Secunda diviſio Juris, & unde dicatur Jus.*

Ibidem C. ii. JUS, generale nomen eſt. Lex autem Juris eſt ſpecies. Jus autem dictum eſt, quia juſtum eſt. Omne autem Jus legibus & moribus conſtat. [Idem Iſidorus Ibidem.]

IV. *Quid ſit lex, quid mos.*

Ibidem C. iii. iv. v. LEX eſt conſtitutio ſcripta; mos autem longa conſuetudo eſt, de moribus tracta tantummodo. *Idem*, [Ibidem cap. iv.]

V. *Tertia diviſio Juris, & quid ſit Jus naturale.*

Ibidem C. vi. vii. JUS autem aut naturale eſt, aut civile, aut gentium. Jus naturale eſt commune omnium nationum eo quod ubique inſtinctu naturæ, non conſtitutione habetur aliqua, ut viri

viri & feminæ conjunctio, liberorum ſucceſſio, & puerorum educatio, communis omnium poſſeſſio, & omnium una libertas, eorum acquiſitio, quæ cælo, terra, marique capiuntur. Item depoſitæ rei vel commodatæ pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim repulſio. Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt, nunquam injuſtum, ſed naturale, æquumque habetur. *Idem* [C. v.] LIB. I. PARS II. TIT. III. RUB. I.

VI. *Quid ſit jus civile.*

JUS civile eſt, quod quiſque populus, vel quæque civitas ſibi proprium divina, humanaque cauſa conſtituit. *Idem* [C. vi.]

VII. *Quid ſit jus gentium.*

JUS gentium eſt ſedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, ſervitutes, poſtliminia, fœdera, pacis induciæ, legatorum non violandorum religio, connubia, inter alienigenas prohibita, & hoc inde gentium jus appellatur, quia eo jure omnes fere gentes utuntur. *Item* [Lib. v. C. vii.] *Ibidem* C. viii.

VIII. *Quid ſit jus militare.*

JUS militare eſt belli inferendi ſolemnitas, fœderis faciendi nexus, ſigno dato egreſſio in hoſtem, vel pugnæ commiſſio. Item ſigno dato receptio. Item flagitij militaris diſciplina, ſi locus deſeratur. Item ſtipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor, veluti cum corona vel torques donantur. Item prædæ deciſio, & pro perſonarum qualitatibus & laboribus juſta diviſio, ac principis portio. *Idem* [C. viii.] *Ibid.* C. ix.

IX. *Quid ſit jus publicum.*

JUS publicum eſt in ſacris, & ſacerdotibus & magiſtratibus. *Idem* [C. ix.] *Ibid.* C. x.

X. *Quid ſit jus Quiritum.*

JUS Quiritum, eſt proprium Romanorum, quod nulli tenent, niſi Quirites, ideſt Romani: in quo agitur de legitimis hereditatibus, de curationibus, de contractibus, de tutelis, de uſucapionibus: quæ Jura apud nullum alium populum reperiuntur, ſed & propria ſunt Romanorum, & in eos ſolos conſtituta. *Idem* [C. ix.] *Ibid.* C. xi.

XI. *De ſpeciebus ſive differentiis Juris Quiritum ſive Romani.*

COnſtat autem Jus Quiritum ex legibus & plebiſcitis, & ſenatusconſultis & conſtitutionibus principum, etiam edictis, ſive reſponſis prudentum. *Idem* [C. x.] *Ibid.* C. xii.

XII. *Quid ſit lex.*

LEX eſt conſtitutio populi, qua majores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt. *Idem* [C. xi.] *Diſt.* II. in principio.

XIII. *Quid ſit plebiſcitum.*

PLebiſcita ſunt quæ plebes tantum conſtituunt & vocantur *plebiſcita*, eo, quia ea plebs ſciat, vel quod ſciſcitatur & rogat, ut fiant. *Idem* [C. xii.] *Ibid.* C. i.

XIV. *Quid ſit ſenatusconſultum.*

SEnatusconſultum eſt quod tantum Senatores populis conſulendo decernunt. *Idem* [C. xiii.] *Ibid.* C. ii.

XV. Quid

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rub. I.

XV. *Quid ſit conſtitutio vel edictum.*

Diſt. I. C. II. Conſtitutio vel edictum eſt quod tantum Rex vel Imperator conſtituit vel edidit. *Idem* [C. XIV.]

XVI. *Quæ ſunt reſponſa prudentum.*

Ibidem C. XV. Reſponſa prudentum ſunt quæ Juriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus; unde & *reſponſa* Pauli dicta ſunt. Fuerunt enim quidam prudentes & arbitri æquitatis, qui inſtitutiones civilis Juris compoſitas ediderunt, quibus diſſidentium lites contentioneſque ſopirent. *Idem* [C. XV.]

XVII. *Quæ ſunt tribunitiæ & conſulares leges.*

Diſt. I. C. VI. Ant. Auguſtinus lib. I. Dial. I. de Emendatione Gratiani pag. 47. Quædam etiam leges dicuntur ab his, qui eas condiderunt, ut *Conſulares*, *Tribunicia*, *Juliæ*, *Corneliæ*. Nam & ſub Octaviano Cæſare ſuffecti Conſules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ a nominibus eorum appellatur *Papia Poppæa*, continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneis in teſtamento legaret, quam ut quarta pars ſupereſſet heredibus, ex cujus nomine lex *Falcidia* nominata eſt. *Idem* [Iſidorus Etym. lib. V. c. XVI. A.D. 630. in *Hiſpania*.]

XVIII. *Quid ſit ſatira lex.*

Ibidem C. VII. Satira vero lex eſt, quæ de pluribus ſimul rebus eloquitur, dicta quidem a copia rerum, & quaſi a *ſaturitate*; unde & *ſatiram* ſcribere eſt poemata varia condere ut Horatii, Juvenalis, & Perſii [Idem c. XVII.]

XIX. *Quæ ſint Rhodiæ leges.*

Diſt. I. C. VIII. Rhodiæ leges navalium commerciorum, ſunt ab Inſula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum uſus fuit. *Gratianus*.

XX. *De differentia Juris naturalis & ceterorum.*

Diſt. V. in principio. Naturale Jus inter omnia primatum obtinet & tempore, & dignitate. Cœpit enim ab exordio rationabilis creaturæ, nam nec variatur tempore, ſed immutabile permanet. *Idem*. [Gratianus]

XXI. *Objectio, quod jus naturale mutetur.*

Ibidem. Sed cum naturale jus in lege & Evangelio ſupra dicatur eſſe comprehenſum, quædam autem contraria iis, quæ in lege ſtatuta ſunt, nunc inveniantur conceſſa, non videtur jus naturale immutabile permanere. In lege namque præcipiebatur, ut *mulier, ſi maſculum pareret*, XL. *ſi vero feminam*, LXXX. *diebus a templi ceſſaret ingreſſu*.
Levit. XII. 5-7. Nunc autem poſt partum, ſtatim Eccleſiam ingredi non prohibetur. Item mulier, quæ menſtrua patitur, ex lege immunda reputabatur. Nunc autem nec Eccleſiam intrare,
Ibidem XV. 25. nec ſacræ communionis myſteria percipere inhibetur; ſicut illa, quæ parit, vel illud quod gignitur, nec ſtatim poſt partum baptizari prohibetur. *Unde Gregorius ſcribit* [ad interrogationes Auguſtini Anglorum Epiſcopi c. X. circa A.D. 603. Roma in *Angliam*.]

XXII. *Mulier enixa, gratias actura Eccleſiam intrare eadem hora non prohibetur.*

Ibidem C. II. Si mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Eccleſiam, nullo pondere peccati gravatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis autem commixtione voluptas eſt; in partu vero, prolis gemitus; unde & ipſi

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rub. I.

ipſi primæ mulieri dicitur: *In doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare in Eccleſiam, ipſam ei pœnam vertimus in culpam. *Item Iſidorus*. [Iino Gratianus.]

XXIII. *Reſponſio*.

Diſt. vi. C. iii. ante finem.

HIs itaque reſpondetur. In lege & Evangelio naturale Jus continetur: non tamen quæcumque & in lege & in Evangelio inveniuntur, naturali Juri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia, ut: *non occides &c.* quædam myſtica, utpote ſacrificiorum præcepta, & alia his ſimilia. Moralia mandata ad naturale jus ſpectant, atque ideo nullam mutabilitatem recepiſſe monſtrantur. Myſtica vero, quantum ad ſuperficiem, a naturali jure probantur aliena, quantum ad moralem intelligentiam, inveniuntur ſibi adnexa, & per hoc, etſi ſecundum ſuperficiem videantur eſſe mutata, tamen ſecundum moralem intelligentiam, mutabilitatem neſcire probantur. Naturale ergo jus, ab exordio rationalis creaturæ incipiens, ut ſupradictum eſt, manet immobile. Jus vero conſuetudinis poſt naturalem legem exordium habuit, ex quo homines convenientes in unum, cœperunt ſimul habitare. Quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain civitatem ædificaſſe legitur: quod cum in diluvio propter hominum raritatem fere videretur extinctum, poſtmodum a tempore Nemroth reparatum, ſive potius immutatum exiſtimatur. Cum ipſe ſimul cum aliis alios cœpit opprimere, alii ſua imbecillitate eorum ditioni cœperunt eſſe ſubjecti. Unde in Geneſi legitur de eo: *cœpit Nemroth eſſe robuſtus venator coram Domino*, ideſt hominum oppreſſor & extinctor, quos ad turrim ædificandam allexit. *Idem* [Gratianus.]

XXIV. *Secunda differentia Juris naturalis ad alia*.

Diſt. viii. in principio.

DIffert autem jus naturale a conſuetudine, & a conſtitutione. Nam jure naturali omnia ſunt communia omnibus, quod non ſolum inter eos ſervatum creditur, de quibus legitur: *multitudinis credentium erat cor unum & anima una*; verum etiam ex præcedenti tempore a philoſophis traditum invenitur. Unde apud Platonem illa civitas juſtiſſime ordinata traditur, in qua quiſque neſcit affectus proprios. Jure ergo conſuetudinis vel conſtitutionis hoc meum eſt, illud vero alterius. *Unde Auguſtinus ait ſuper Johannem*. [Tract. vi. ad c. i. Jo. §. 25. circa A. D. 412. in *Africa*.]

Act. iv. 32.

XXV. *Jure divino omnia ſunt communia omnibus. Jure conſtitutionis hoc meum eſt, illud vero alterius*.

Ibidem C. i.

QUO jure defendis villas eccleſiæ, divino, an humano? Divinum jus in ſcripturis divinis habemus; humanum in legibus Regum; unde quiſquis poſſidet quod poſſidet, nonne Jure humano? Nam Jure divino *Domini eſt terra & plenitudo ejus*. Pauperes & divites Dominus de uno limo fecit, & pauperes & divites una terra ſupportat. Jure ergo humano dicitur: *hæc villa mea eſt*, *hæc domus mea eſt*, *hic ſervus meus eſt*. Jura autem humana, Jura Imperatorum ſunt: Quare? Quia ipſa Jura humana per Imperatores & reges ſæculi Deus diſtribuit generi humano. Item tolle jura Imperatoris, & quis audet dicere: *hæc villa mea eſt, meus eſt iſte ſervus, mea eſt domus*? Si autem, ut teneantur iſta ab hominibus, regum jura fecerunt, vultis reticeamus leges, ut gaudeatis? Item relegantur leges, ubi manifeſte præceperunt Imperatores, eos, qui præter eccleſiæ catholicæ communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, ut nihil nomine eccleſiæ audeant poſſidere. Sed dicitis: quid nobis & Imperatori? Sed, ut jam dixi, de jure humano agitur. Apoſtolus voluit, ſerviri regibus, voluit honorari reges, & dixit: *Regem reveremini*. Noli dicere: *quid mihi & regi*? Quid tibi ergo, & poſſeſſioni? Per jura regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti: *quid mihi & regi*? Noli dicere poſſeſſiones tuas, quia ipſa jura renunciaſti humana. quibus poſſeſſiones poſſidentur.

XXVI. *Tertia differentia Juris naturalis ad alia*.

Ibidem §. dignitate.

DIgnitate vero Jus naturale ſimiliter prævalet conſuetudini & conſtitutioni. Quæcumque enim vel moribus recepta, vel ſcriptis comprehenſa, ſi naturali Juri fuerint adverſa, vana & irrita ſunt habenda. Unde *Auguſtinus ait Confeſſionum libro* [iii. c. viii. §. 15. circa A. D. 400. in *Africa*.]

Lib.I. Pars II. Tit.III. Rubr. II. III. & IV.

XXVII. *Adverſus naturale Jus nulli quidquam agere licet.*

Diſt.VIII. C. II.

QUÆ contra mores hominum ſunt flagitia, pro morum diverſitate ſunt vitanda, ut pactum inter ſe gentis aut civitatis conſuetudine vel lege firmatum, nulla civis aut peregrini libidine violetur. Turpis enim pars omnis, univerſo ſuo non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem vel contra pactum quorumlibet jubet, etſi numquam ibi factum eſt, tamen faciendum eſt, & ſi omiſſum eſt, reſtaurandum eſt, & ſi ſtatutum non erat, inſtituendum eſt. Si enim regi licet in civitate, cui regnat, jubere aliquid, quod neque ante ipſum quiſquam, aut ipſe unquam juſſerat, & ſi non eſt contra ſocietatem ejus civitatis, obtemperatur ei: immo contra ſocietatem eſt, ſi non obtemperatur ei, generale quippe pactum eſt ſocietatis humanæ obtemperare regibus ſuis. *Gregorius.* Quanto magis Deo regeneratori univerſæ creaturæ, ad ea, quæ juſſerit, ſine dubitatione ſerviendum eſt? Sicut enim in poteſtatibus ſocietatis humanæ major poteſtas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus. *Item Iſidorus.*

[Originum lib.v.c.xx. A. D. 610. in *Hiſpania*.]

RUBRICA. II

Quod cauſa conſtitutionum legum ſit, humanam coërcere audaciam, & nocendi facultatem refrænare.

Diſt. IV. C. I.

FActæ ſunt autem leges; ut earum metu humana coërceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, ut in ipſis improbis formidato ſupplicio refrænetur audacia, & nocendi facultas. *Idem* [eod.lib.c.xxi. & lib.II. c.x. ibid.]

RUBRICA. III

I. *Qualis debeat eſſe lex.*

Ibidem C.I.

ERit autem lex honeſta, juſta, poſſibilis, ſecundum naturam, & ſecundum conſuetudinem, patriæ, loco, temporique conveniens, neceſſaria, utilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem incautum in captione contineat, nullo privato commodo, ſed pro communi civium utilitate conſcripta. *Idem* [Lib.v.c.xx. Ibid.]

II. *Quid ſit officium legum.*

Diſt.III.C.IV.

OMnis autem lex aut permittit aliquid, ut: *vir fortis petat præmium*; aut vetat, ut: *ſacrarum virginum nulli nuptias petere liceat*; aut punit, ut: *qui cædem fecerit, capite plectatur*. Ejus enim præmio, aut pæna vita moderatur humana. Divina autem præcipit, ut: *diliges Dominum Deum tuum*. *Auguſtinus in libro de vera religione.* (Deut. VI. 5.)

[c.xxxi.§.57. circa A. D. 390. in *Africa*.]

RUBRICA. IV

De auctoritate legum.

I. *De legibus tunc eſt judicandum, cum inſtituuntur, non cum inſtitutæ fuerint.*

Diſt.IV.C.III.

IN iſtis temporalibus legis, quamquam de his homines judicent, cum eas conſtituunt, tamen cum fuerint inſtitutæ & firmatæ, non licebit judici de ipſis judicare, ſed ſecundum ipſas. *Gregorius Papa* [Lib.VII. indict.I. Epiſt.VII. Januario Caralitano A.D. 598. Roma in *Sardiniam*.]

II. *Quæ contra leges fiunt pro infectis habentur.*

XXV. Q. II. C. XIII.

IMperiali conſtitutione ſancitum eſt aperte, ut ea, quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint. *Cod. L. 1. ſcilic.* de precibus Imperatori offerendis. *Auguſtinus* [Imo Gratianus.]

III. *Quod*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rub. V. & VI.

III. *Quod leges humanæ conſuetudine firmantur & abrogantur etiam.*

Leges inſtituuntur, cum promulgantur, firmantur, cum moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrarium, nonnullæ leges hodie abrogatæ ſunt; ita moribus utentium leges ipſe confirmantur; unde illud Teleſphori Papæ, quo decrevit, ut clerici generaliter a quinquageſima a carnibus & deliciis jejunent, quia moribus utentium approbatum non eſt, aliter agentes tranſgreſſionis reos non arguit. *Iſidorus* [Imo Gratianus.] *Diſt. IV. C. III.*

IV. *De exordio conſtitutionis humanæ.*

Jus autem conſtitutionis cœpit a juſtificationibus, quas Dominus tradidit, dicens Moyſi: *Si emeris ſervum Ebræum.* Unde idem in *Libro V. Etymolog. ait* [C. V. circa A. D. 630. in Hiſpania.] *Diſt. VII. in principio. Exod. XXI. 2.*

V. *De conditoribus legum.*

Moyſes gentis Ebrææ primus omnium divinas leges ſacris literis explicavit. Phoronæus Rex Græcis primus leges, judiciaque conſtituit. Mercurius Triſmegiſtus primus leges Ægyptiis tradidit. Solon primus leges Athenienſibus dedit. Lycurgus Lacedæmoniis jura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo ſucceſſit in regno, primus leges Romanis edidit. Deinde cum populus ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet, Decemviros legibus ſcribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in latinum ſermonem translatas XII. tabulis expoſuerunt. [Idem ibidem continenter.] *Ibidem C. I.*

VI. *Nomina eorum, qui leges XII. tabularum expoſuerunt.*

Fuerunt autem hi, Ap. Claudius, T. Genucius, P. Seſtius, Sp. Veturius, C. Julius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Poſtumius. Hi Decemviri legum conſcribendarum electi ſunt. Leges autem redigere in libros primus Conſul Pompejus inſtituere voluit, ſed non perſeveravit, obtrectatorum metu. Deinde Cæſar cœpit id facere, ſed ante interfectus eſt. Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate & incuria obſoleverunt: quarum etſi jam eſt nullus uſus, notitia tamen neceſſaria videtur. Novæ autem a Conſtantino Cæſare cœperunt & reliquis ſuccedentibus, erantque permixtæ & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor Auguſtus ad ſimilitudinem Gregoriani & Hermogeniani, *codicem* factum conſtitutionum a Conſtantini temporibus, ſub proprio cujuſque Imperatoris titulo diſpoſuit, quem a ſuo nomine *Theodoſianum* vocavit. [Gratianus.] *Diſt. VII. C. II.*

RUBRICA. V

De interpretatione legum.

I. *Solus conditor legum debet eſſe interpres.*

Sicut enim eccleſiaſticarum legum eccleſiaſticus judex eſt adminiſtrator, ita civilium nonniſi civilis dicitur eſſe executor. Sicut enim ille ſolus habet jus interpretandi canones, qui habet poteſtatem condendi eos; ita ſolum civilium legum dicitur eſſe interpres, qui eis jus & auctoritatem impertitur. *XI. Q. I. C. XXX.*

RUBRICA. VI

I. *Leges ſive conſtitutiones Principum, ubi Evangelicis aut canonicis decretis non obviant, omni reverentia dignæ habendæ ſunt.*

Leo IV. Lothario Aug. [Imo Gratianus.]

De capitulis vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorumque Pontificum prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis, quanto valuimus & valemus, Chriſto propitio, & nunc & in ævum nos conſervaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet vobis aliter dixerit, vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem. *Johannes VIII. Ludovico Imperatori* [circa A. D. 873. Roma in Galliam.] *Diſt. X. C. IX. Ant. Auguſtinus lib. I. de Emendatione Gratiani, Dialogo XIX. pag. 216. 222.*

II. *Legis*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. VI.

II. *Legis auctoritate diſſolvitur quod contra eam fit.*

Diſt. X. C. I. VIdes, fili cariſſime, quia quod contra leges accipitur, per leges diſſolvi meretur. *Item Gelaſius Rufino & Aprili Epiſcopis* [Imo Epiſt. VIII. ad Anaſtaſium Imp. circa A. D. 494. Concil. tom. IV. pag. 1182. *Romæ*.]

III. *Leges principum & regulas patrum contemni non decet.*

Ibidem C. XI. QUis autem leges principum aut patrum regulas, aut admonitiones paternas debere contemni putat, niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? *Item Leo IV. Imperatori Lothario Aug.* [circa A. D. 847. *Romæ*.]

IV. *Romana lex nullius temeritate debet corrumpi.*

Ibidem C. XIII. VEſtram flagitamus clementiam, ut, ſicut hactenus Romana lex viguit abſque univerſis procellis, & quæ pro nullius perſona hominis reminiſcatur corrupta eſſe, ita nunc ſuum robur propriumque vigorem obtineat. *Auguſtinus contra Petilianum in Dialogo* [id eſt lib. II. contra literas Petiliani c. LVIII. circa A. D. 402. in *Africa*.]

V. *Leges Imperatorum in adiutorium Eccleſiæ aſſumi licet.*

Ibidem C. VII. SI in adiutorium veſtrum terreni Imperii leges aſſumendas putatis, non reprehendimus. Nam fecit hoc Paulus, cum adverſus iniurioſos Romanum civem ſe eſſe teſtatur. *Item Cyprianus Juliano*. [Imo Gratianus ex epiſtola VIII. Nicolai I. ad Michaelem Imp. Concil. tom. VIII. pag. 291. circa A. D. 865. Roma *CPolim*.]

VI. *Reges Pontificibus pro æterna vita, & Pontifices Regibus pro temporalibus indigent.*

Ibidem C. VIII. QUoniam idem mediator Dei & hominum homo Jeſus Chriſtus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, propria volens medicinali humilitate hominum corda ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in inferiora demergi, ut Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quantumvis ſpiritualis actio a carnalibus diſtaret incurſibus, & Deo militans minime ſe negociis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur qui eſſet ſæcularibus negociis implicatus. *Item ex verbis Iſidori* [Lib. III. ſententiarum de ſummo Bono c. LIII. circa A. D. 625. in *Hiſpania*.]

VII. *Decens eſt, ut etiam princeps obſervet leges ſuas.*

Diſt. IX. C. II. JUſtum eſt, Principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim jura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quando & ipſe illis reverentiam præbet. Principes legibus teneri ſuis, nec in ſe damnare poſſe jura, quæ in ſubjectis conſtituunt, juſtum eſt. Juſta eſt enim vocis auctoritas eorum, ſi, quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur. *Item Urbanus Papa in capitulo Sancti Rufini* [forte A. D. 1096. in *Gallia*.]

VIII. *Duæ ſpecies legum.*

XIX. Q. II. C. II. DUæ ſunt, inquit, leges, una publica, altera privata. Publica lex eſt, quæ a ſanctis Patribus, ſcriptis eſt confirmata, ut lex eſt canonum, quæ quidem propter tranſgreſſiones eſt tradita. Verbigratia. Decretum eſt in canonibus, clericum non debere de ſuo Epiſcopatu ad alium tranſire ſine commendaticiis literis ſui Epiſcopi: quod propter criminoſos conſtitutum eſt, ne videlicet infames ab aliquo Epiſcopo ſuſcipiantur perſonæ. Solebant enim officia ſua, cum non poterant in ſuo Epiſcopatu, in alio celebrare: quod jure præceptis & ſcriptis deteſtatum eſt. Lex vero privata eſt, quæ inſtinctu Sancti ſpiritus in corde ſcribitur, ſicut de quibuſdam dixit Apoſtolus: *qui habent legem*
Rom. 2. 15. II. 14. *Dei ſcriptam in cordibus ſuis*. Et alibi: *cum gentes legem non habeant*, ſi naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ipſi ſibi ſunt leges. [Gratianus.]

RU-

RUBRICA. VII

I. *Quod naturale jus, ſive lex divina, præfertur legibus humanis quibuſcunque.*

Gratianus

CUM ergo in naturali jure nihil aliud præcipiatur, quam quod Deus vult fieri, nihilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica ſcriptura nihil aliud, quam in divinis legibus inveniatur; divinæ vero leges natura conſiſtant; patet, quod quæcumque divinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ contraria probantur, eadem & naturali juri inveniuntur adverſa. Unde quæcumque divinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ, ſeu divinis legibus poſtponenda cenſentur, eiſdem naturale jus præferri oportet. *Auguſtinus ad Bonifacium* [Epiſt. LXXXV. §. 8. al. 2. circa A.D. 417. in *Africa*.] *Diſt. IX. C. XI.*

II. *Leges Principum naturali non prævalent juri.*

IMperatores quando pro falſitate contra veritatem conſtituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perſeverantes. Quando autem pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſævientes, & corriguntur intelligentes. Quicumque ergo legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium. Quicumque autem legibus Imperatorum, quæ contra voluntatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui non prohibuerunt in populo Dei, nec everterunt quæ contra Dei præcepta fuerunt inſtituta, culpantur, & qui prohibuerunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et Rex Nabuchodonoſor cum ſervus eſſet idolorum, conſtituit ſacrilegam legem, ut ſimulacrum adorarent; ſed ejus impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem tamen Rex divino judicio correptus piam & laudabilem legem pro veritate conſtituit, ut quicumque diceret blaſphemiam in Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret. *Item Symmachus in VI. Synodo* [A. D. 504. Concil. tom. IV. pag. 1375. *Romæ*.] *Diſt. IX. C. I.* *Dan. III. 5.*

III. *Nihil Evangelicis regulis obvium Imperatori agere licet.*

NON licet Imperatori vel cuiquam pietatem cuſtodienti, aliquid contra divina mandata præſumere, nec quidquam quod Evangelicis, propheticis, aut Apoſtolicis regulis obviet, agere. *Item Marcellinus Papa* [Epiſt. II. Iſidoriana c. III. Concil. tom. I. pag. 916.] *Diſt. X. C. II.*

IV. *Stare non valet quod contra propheticam, evangelicam, vel Apoſtolicam doctrinam ſeu conſtitutionem factum fuerit.*

OMne, quod inreprehenſibile eſt, catholica defendit Eccleſia. *Et infra*. Injuſtum judicium, & definitio injuſta, regio metu vel juſſu a judicibus ordinata, non valeat. Nequaquam quod contra evangelicam, vel propheticam, vel Apoſtolicam doctrinam, conſtitutionemve eorum, ſive ſanctorum Patrum actum fuerit, ſtabit: & quod ab infidelibus vel hæreticis factum fuerit, omnino caſſabitur. *Iſidorus ad Hieronymum epiſt.* VIII. *XXV. Q. I. C. VIII.*

[Imo Auguſtinus ad Hieronymum Epiſt. LXXXII. §. 3. alias XIX. A. D. 405. in *Africa*.]

RUBRICA. VIII

I. *In ſcripturis canonicis mendacia non admittuntur.*

EGO ſolis eis ſcriptorum, qui jam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque referre, ut nullum eorum ſcribendo erraſſe audeam credere, aut ſi aliquid in eis offendo, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud exiſtimo, quam vel mendoſum eſſe codicem, vel non eſſe aſſecutum interpretem quod dictum eſt, vel me minime intellexiſſe non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet ſanctitate, quantave doctrina polleant, non ideo verum putem, quia ita ipſi ſenſerunt, ſed quia mihi per alios auctores, vel canonicas vel probabiles rationes, quæ a vero non abhorreant, perſuadere potuerunt. *Idem in Epiſtola I. ad Hieronymum*. [Imo Hieronymus ad Lucinium Boeticum. Epiſt. LII. al. XXVIII. A. D. 397. ex Syria in *Hiſpaniam*.] *Diſt. IX. C. V.*

II. *Nihil*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. IX.

II. *Nihil auctoritatis in canonicis ſcripturis remanebit, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa.*

Diſt. IX. C. 7. SI ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint vel officioſa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cujus pondere contentioſæ falſitatis obteretur improbitas? *Idem de unico baptiſmo lib.* II. [Imo de Baptiſmo contra Donatiſtas lib. II. c. III. §. 4. A. D. 412. in *Africa*.]

RUBRICA. IX

I. *Sacra Scriptura literis omnium Epiſcoporum eſt præponenda.*

Ibidem C. VIII. QUis neſciat, ſanctam Scripturam canonicam tam veteris, quam novi Teſtamenti certis terminis ſuis contineri, eamque poſterioribus omnibus Epiſcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari non poſſit, utrum verum, vel utrum rectum ſit quid quid in ea ſcriptum conſtiterit eſſe? Epiſcoporum autem literas, quæ poſt confirmatum canonem vel ſcriptæ ſunt, vel ſcribuntur, per ſermonem forte ſapientiorem in ea re cujuslibet peritioris, & per aliorum Epiſcoporum graviorem auctoritatem, doctioremque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, ſi quid in eis forte deviatum a veritate eſt? *Item in prologo lib.* III. *de Trinitate* [§. 2. circa A. D. 400. in *Africa*.]

II. *Nullorum Sanctorum ſcripturæ ſunt comparandæ canonicis ſcripturis in auctoritate.*

Ibidem C. III. NOli meis literis, quaſi canonicis ſcripturis inſervire. Sed in illis & quod non credebas, incunctanter, cum inveneris, crede. In iſtis autem quod certum non habebas, niſi certum intellexeris, noli firmum tenere. *Idem ad Vincentium Victorem lib.* II. [Lib. IV. cap. I. de anima & ejus origine ad Vincentium Victorem, forte A. D. 419. in *Africa*.]

III. *Præferatur ſacra Scriptura ſcripturis omnium doctorum, quia in ipſa ſola eſt certitudo veritatis.*

Ibidem C. IV. NEgare non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis majoribus, ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis, quæ poſſunt juſto judicio & nulla temeritate culpari. *Idem in Epiſtola ad Vincentium* [XCIII. alias XLVIII. c. X. §. 35. A. D. 408. *ibid.*]

IV. *Ex dictis quorumlibet Epiſcoporum contra divina mandata calumniæ non ſunt colligendæ.*

Ibidem C. IX. NOli, frater, contra divina tam multa, tam præclara, tam indubitata teſtimonia, colligere velle calumnias ex Epiſcoporum ſcriptis, ſive noſtrorum, ſicut Hilarii, ſive (antequam pars Donati ſepararetur) ipſius unitatis, ſicut Cypriani & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis diſtinguendum eſt. Non enim ſic leguntur, tanquam ita ex eis teſtimonium proferatur, ut contra ſentire non liceat, ſicubi forte aliter ſapuerint, quam veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, ut non dedigne- Phil. III. 15. mur etiam nobis dictum ab Apoſtolo accipere: *Et ſiquid aliter ſapitis, & hoc quoque vobis Deus revelabit. Idem ad Fortunatum* [Epiſt. CXLVIII. c. IV. §. 15. alias CXI. A. D. 413. *ibidem*.]

V. *Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturis, & earum expoſitoribus.*

Ibidem C. X. NEque quorumlibet diſputationes, quamvis catholicorum, & laudatorum hominum, velut ſcripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, ſalva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum ſcriptis improbare atque reſpuere, ſi forte invenerimus quod aliter ſenſerint, quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta vel a nobis. Talis ego ſum in ſcriptis aliorum, quales volo eſſe intellectores meorum. *Idem ad Caſulanum.* [Imo lib. I. de Civit. Dei cap. XXII. §. 2. alias cap. XXIII. A. D. 413. *ibidem*.]

VI. *Exemplis ratio ſana præfertur.*

Ibidem C. XI. SAna quippe ratio etiam exemplis anteponenda eſt, cui quidem & exempla concordant; ſed illa, quæ tantum digniora ſunt imitatione, quantum excellentiora pietate. *Item Zephyrinus Papa.* [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 604.]

VII. *Sa-*

VII. *Sacræ Scripturæ inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana.*

Sicut ſtellas cæli non extinguit nox, ſic mentes fidelium, inhærentes firmamento Sacræ Scripturæ, non obſcurat mundana iniquitas. *Item Hieronymus in Iſaiam*. [In proœm.ad Euſtochium A.D.406.in *Paleſtina*.]

*Diſt.*XXXVIII.C. VIII.

VIII. *Ignorantia Scripturarum, ignorantia Chriſti eſt.*

Si juxta Apoſtolum Paulum, *Chriſtus Dei virtus* & *Dei ſapientia* eſt, ignorantia ſcripturarum ignorantia Chriſti eſt. *Item Gregorius in Moralibus*. [Imo in regula Paſtorali P.I.c.I. A.D. 590. *Romæ*.]

Ibidem C. IX.
1. *Cor.*I. 14.

IX. *A Domino ſciuntur vel ignorantur qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, vel ignorant.*

Qui ea, quæ Dei ſunt, ſapiunt, a Deo ſapiuntur, & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, a Deo neſciuntur, Paulo atteſtante, qui ait: *Si quis ignorat ignorabitur*. Idem. *Quicumque ſtultus eſt in culpa, ſapiens erit in pœna*. Item *Hieronymus ſuper Epiſtolam ad Titum*. [Cap.I. A.D. 386. in *Paleſtina*.]

Ibid. C.X.
1. *Cor.*XIV. 38.
Moral. lib. XV. C.XXIII. mutato verborum ordine.

X. *Quod artes liberales legendæ ſunt in obſequium intelligentiæ ſacræ Scripturæ.*

Si quis grammaticam artem novit vel dialecticam, ut recte loquendi rationem habeat, & inter vera & falſa judicet, non improbamus. Geometria autem & arithmetica & muſica habent in ſua ſcientia veritatem, ſed non eſt ſcientia illa, ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt noſſe legere Scripturas, & intelligere prophetas, Evangelio credere, Apoſtolos non ignorare. Grammaticorum autem doctrina poteſt etiam proficere ad vitam, dum fuerit in meliores uſus aſſumta. *Item Beda in libros Regum*. [in lib.II.c.IX. A.D. 720. in *Anglia*.]

*Diſt.*XXXVII. C. X.

XI. *Non prohibeantur clerici ſæculares literas legere.*

Turbat acumen legentium, & deficere cogit qui eos a legendis ſæcularibus libris omnimodis exiſtimat prohibendos. In quibus ſi qua inventa ſunt utilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioquin Moyſes, & Daniel, ſapientiæ & literis Ægyptiorum, Chaldæorumque non paterentur erudiri, quorum tamen ſuperſtitiones & delicias horrebant. Nec ipſe magiſter gentium aliquos verſus poetarum ſuis vel ſcripturis indidiſſet vel dictis. *Rabanus de preſſuris Eccleſiæ* [ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis A.D.847. in *Germania*. Ex his Gratianus.]

Ibidem C. VIII.

RUBRICA. X

I. *Quod quicquid utile in aliis ſcientiis ad ſapientiam & virtutem eſt, in ſacra Scriptura reperitur.*

Sed contra legitur, quod Moyſes & Daniel omni *ſcientia Ægyptiorum & Chaldæorum* eruditi fuerunt. Legitur etiam quod præcepit Dominus filiis Iſrael, ut ſpoliarent Ægyptios *auro & argento*, moraliter inſtruens, ut ſive *aurum* ſapientiæ, ſive *argentum* eloquentiæ apud poëtas inveniremus, in uſum ſalutiferæ eruditionis vertamus. In Levitico etiam *primitias* mellis, ideſt dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino jubemur offerre. Magi quoque *tria munera* obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes philoſophiæ volunt intelligi. Denique, ut in expoſitione Pſalterii Caſſiodorus teſtatur: *Omnis ſplendor rhetoricæ eloquentiæ, omnes modi poeticæ locutionis, quælibet varietas decoræ pronunciationis a divinis ſcripturis ſumſit exordium*. Hinc etiam Ambroſius ait ſuper Epiſtolam Coloſſenſium: *Omnis ratio ſupernæ ſcientiæ vel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earum & auctor, ut qui hunc novit, nihil ultra quærat, quia hic eſt perfecta virtus & ſapientia, quidquid alibi quæritur, hic perfecte invenitur*. In Daniele & Salomone oſtendit infidelibus ſe auctorem totius ſapientiæ, quod infideles non putant, quia non legunt in Evangeliis, & prophetis aſtrologiam & alia hujuſmodi, quæ deſpecta ſunt, quia nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem, & dum his ſtudent, curam animæ non habent. Qui vero Chriſtum novit, theſaurum ſapientiæ & ſcientiæ invenit, quia id novit, quod utile eſt. *Clemens*. [Papa I.Epiſt.V. Iſidoriana ad ſuos diſcipulos, Concil.tom.I.pag.110.]

*Diſt.*XXXVII. C. VII.
*Act.*VII. 22.
Daniel. I. 4.
Exod. III. 2. XI. 21.
Levit. II. 12.
Matth. II. 11.
In prologo C. XV. & *ſequenti.*
*In principio expoſitionis, Ambroſio adſcripta, cap.*I. *epiſt. ad Coloſſenſes.*

RU-

Digitized by Google

RUBRICA . XI

I. *Quod ſacra Scriptura non ſecundum proprium ſenſum, ſed ſecundum traditionem ſanctorum Patrum exponenda eſt.*

Diſt. xxxvii C. xiv.

RElatum nobis eſt, quod quidam in veſtris partibus commorantes ſacris doctrinis adverſantur, & prout eis videtur, non ſecundum traditiones Patrum, ſed juxta ſuum ſenſum docere videntur. Multas enim quidam, ut audivimus, veſtrarum partium ingenioſi homines ex iis, quæ legunt veriſimilitudines capiunt, & ideo diligenter obſervandum eſt, ut lex Dei cum legitur, non ſecundum propriam ingenii intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis divinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi unuſquiſque ſponte præſumſit, ſed non oportet. Non enim ſenſum alienum extrinſecum & extraneum debetis quærere, ut quoquomodo ipſum ex ſcripturarum auctoritate confirmetis, ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis oportet. Et ideo oportet ab eo ſcientiam addiſcere ſcripturarum, qui eam a majoribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſervat, ut & ipſe poſſit eam, quam recte ſuſcepit, competenter aſſerere. Cum enim ex divinis ſcripturis integram & firmam regulam veritatis ſuſceperit, abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalihus ſtudiis, quæ forte in pueritia attigerit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat. Ita tamen, ut ubi vera didicerat, falſa & ſimulata declinet. *Item Hieronymus in Iſaiam* [lib. ix. cap. xxviii. A. D. 406. in *Palæſtina*.]

II. *Qui ſcripturas ſacras male intelligit vel ſæculari ſapientia abutitur, vino inebriatur & ſicera.*

Ibid. C. iv.

VIno inebriantur qui Scripturas ſanctas male intelligunt, atque pervertunt; ſicera, qui abutuntur ſæculari ſapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam tendicula ſunt appellanda, quam phantaſmata, idest umbræ quædam & imagines, quæ citò pereunt & ſolvuntur. *Idem*. Secundum tropologiam pſeudo-prophetas eos debemus accipere qui aliter ſcripturarum verba accipiunt, quam Spiritus Sanctus ſonat, & divinos eos, qui conjectura mentis ſuæ incerta futurorum, quaſi vera pronunciant abſque divinorum auctoritate verborum. *Idem*. Quicumque Scripturas non ita intelligunt, ut rei veritas habet, uvam acerbam comedunt. *Item Leo* [1. epiſt. xxiv. c. 4. alias x. ad Flavianum A. D. 445. Roma C*Felim*.]

Hieron. lib. v. ad cap. xxix. Ierem.

Ibid. lib. vi. cap. xxxi. Ierem.

III. *Magiſtri erroris exiſtunt, qui veritatis diſciplinam contemnunt.*

xxiv. Q. iii. C. xxx.

QUid autem iniquius eſt, quam impia ſapere & ſapientioribus, doctioribusque non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt quicumque ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas voces, non ad Apoſtolicas literas, nec ad evangelicas auctoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt: & ideo magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuerunt. *Innocentius Papa ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum*. [Epiſt. iii. c. vii. Concil. tom. ii. pag. 1256.]

RUBRICA . XII

I. *Quæ ſint Scripturæ canonicæ, aut qui libri recipiantur in canone ſanctarum Scripturarum.*

MOyſis libri v. ideſt *Geneſis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numeri*, *Deuteronomii*, & Jeſu Nave i. libri *Judicum*. i. *Regnorum* libri iv. Simul & *Ruth*, *Prophetarum*, xvi. *Salomonis* libri v. *Pſalterium*. Item hiſtoriarum *Job* liber i. *Tobiæ* i. *Eſther*. i. *Judith*. i. *Machabæorum* ii. *Eſdræ* ii. *Paralipomenon* ii. Item *novi Teſtamenti Evangeliorum libri* iv. *Pauli Apoſtoli Epiſtolæ* xiv. *Epiſtolæ Johannis* iii. *Epiſtolæ Petri* ii. *Epiſtola Judæ* i. *Epiſtola Jacobi*. i. *Actus Apoſtolorum*, *Apocalypſis Johannis*. Cetera autem, quæ vel ſub nomine *Matthiæ*, ſive *Jacobi* minoris, vel ſub nomine *Petri & Johannis*, quæ a quodam Leucio ſcripta ſunt, vel ſub nomine *Andreæ*, quæ ab Xenocharide & Leonida philoſophis, vel ſub nomine *Thomæ*, & ſi qua ſunt alia, non ſolum repudianda, verum etiam noveris eſſe damnanda. *Iſidorus lib.* vi. *Etymologiarum*. [c. xvi. circa A. D. 630. in *Hiſpania*.]

RU-

RUBRICA. XIII
De canonibus, ſive inſtitutis canonicis.

I. *Quid dicatur Canon*.

CAnon græce, latine *regula* nuncupatur. *Regula* dicta eſt eo quod recte ducit, nec aliquem aliorſum trahit. Alii dixerunt, *Regulam* dictam vel quia regat, vel quia normam bene vivendi præbeat, vel quia quod diſtortum pravumque eſt, corrigat. *Gracianus*. [Ibidem] *Diſt. III. C. I.*

II. *Diviſio canonum, large ſumto nomine canonis.*

POrro canonum alii ſunt *decreta Pontificum*, alii *ſtatuta Conciliorum*. Conciliorum *Ibidem*. vero alia ſunt *univerſalia*, alia *provincialia*. Provincialium alia celebrantur auctoritate Romani Pontificis, præſente videlicet Legato ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, alia vero auctoritate Patriarcharum, vel Primatuum, vel Metropolitanorum ejuſdem provinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda ſunt. Sunt autem quædam privatæ leges, tam eccleſiaſticæ, quam ſæculares, quæ privilegia appellantur.

RUBRICA. XIV

I. *Quod canones ſanctorum Patrum præferendi ſunt conſtitutionibus Principum, maxime ubi inveniuntur contrarii.*

Nicolaus omnibus Epiſcopis [Imo Epiſt. XXXII. ad Synodum Silvanectenſem, Concil. tom. VIII. pag. 414. A. D. 863. Roma in *Galliam*.]

LEge Imperatorum non in omnibus eccleſiaſticis controverſiis utendum eſt, præſer- *Diſt. X. C. I.* tim cum inveniatur Evangelicæ ac canonicæ ſanctioni aliquoties obviare. *Idem*. Lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus. Imperiali judicio non poſſunt jura eccleſiaſtica diſſolvi: ad quod oſtendendum, duorum horum, Innocentii ſcilicet, & Gregorii ſatis ſufficiunt teſtimonia. Sanctus quidem Innocentius in Decretali epiſtola *Epiſt. XVIII. cap. II. Concil. tom. II. pag. 1269.* ſua ad Alexandrum Antiochenum Epiſcopum ait: *Quod ſciſcitaris, utrum diviſis imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant, duo Metropolitani debeant nominari, non viſum eſt nobis ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei eccleſiam commutari, honoreſque aut diviſiones perpeti, quas pro ſuis cauſis faciendis duxerit Imperator*. Beatus Gregorius ſcribens ad Teoctiſtam Patriciam ait inter cetera: *Si*, inquit, *religionis cauſa conjugia debere diſſolvi dicantur, ſciendum eſt, quia & ſi hoc lex humana conceſſit,* *Lib. XI. Epiſt. XLV. alias lib. IX. Epiſt. XXXIX.* *lex tamen divina prohibuit*. Ecce, quemadmodum imperiali judicio non poſſunt eccleſiaſtica jura diſſolvi. Ecce, qualiter quod lex humana conceſſit, lex divina prohibuit: non quod Imperatorum leges, quibus ſæpe utitur Eccleſia contra hæreticos, ſæpe contra tyrannos atque contra pravos quoſcumque defenditur, dicamus penitus renuendas, ſed quod eas Evangelicis & Apoſtolicis atque canonicis decretis, quibus poſtponendæ ſunt, non poſſe inferre præjudicium aſſeramus. *Item Symmachus in VI. Synodo* [Romana A. D. 504. Concil. tom. IV. pag. 1175.]

II. *Nihil Evangelicis regulis obvium Imperatori agere licet.*

NON licet Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti, aliquid contra divina *Ibidem C. II.* mandata præſumere, nec quidquam, quod Evangelicis, propheticis, aut Apoſtolicis regulis obviet, agere. *Item Felix Papa* [III. Epiſt. IX. ad Zenonem Aug. A. D. 484. Concil. tom. IV. pag. 1084. Roma *CPolim*]

III. *In eccleſiaſticis cauſis regia voluntas ſacerdotibus non eſt præferenda.*

Ibidem C. II.

CErtum eſt, hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cum de cauſis Dei agitur juxta ipſius *Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum de Emendatione Gratiani pag. 444.* conſtitutum, regiam voluntatem ſacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre, & ſacroſancta per eorum præſules potius diſcere, quam docere; eccleſiaſticam formam ſequi, non huic humanitus ſequenda jura præfigere, neque ejus ſanctionibus

Digitized by Google

Lib. I. Part. II. Tit. III. Rubr. XV.

velle dominari, cujus clementiæ Deus voluit tuæ piæ devotionis colla ſubmittere, ne, dum menſura cæleſtis diſpenſationis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis. *Idem* [Imo Hadrianus I. cap.xxxix. A. D. 785, Concil. tom.vi. pag.1835, *Romæ*.]

IV. *Moribus & decretis Romanorum Pontificum conſtitutiones contraire non poſſunt.*

Ibidem C. iv. CONſtitutiones contra canones & decreta præſulum Romanorum, vel bonos mores, nullius ſunt momenti. *Nicolaus papa* [1.Epiſt.viii.A.D.865.Roma *CPolim*, Concil.to.vi.pag.1835.]

V. *Quæ ſunt ſacerdotibus propria, regibus uſurpare non licet.*

Ibidem C. v. IMperium veſtrum ſuis Reipublicæ quotidianis adminiſtrationibus debet eſſe contentum, non uſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolum conveniant. *Item Gregorius Nazianzenus Imperatoribus CPolitanis* [Imo ad cives Nazianzenos, angoris plenos, & ad Magiſtratum iratum A. D. 371.in *Pontica*.]

VI. *Tribunalia regum ſacerdotali poteſtati ſubjecta ſunt.*

Ibidem C.vi. SUſcipitisne libertatem verbi? Libenter accipitis, quia lex Chriſti ſacerdotali vos ſubiicit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdidit? Dedit enim & nobis poteſtatem, dedit principatum multo perfectiorem principatibus veſtris. Aut numquid juſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus carni, ſi a terrenis cæleſtia ſuperentur, & ſi divinis præferantur humana? *Leo Papa* [IV.] *ſcribit Epiſcopis Britanniæ* [Epiſt.II. c.vi. A. D. 850. Concil. to.viii.pag.32.Roma in *Angliam*.]

VII. *Quod aliorum ſcripturæ canonibus non ſunt præferendæ.*

Diſt.xxiii. C.i.

Baluzius in notis ad Auguſtinum de Emendatione Gratiani pag.449.

DE libellis & commentariis aliorum non convenit aliquos judicare, & ſanctorum Conciliorum canones relinquere, vel Decretalium regulas, quæ habentur apud nos ſimul cum canonibus, quibus in omnibus eccleſiaſticis utimur judiciis, ideſt Apoſtolorum, Nicænorum, Antiochenorum, Neocæſarienſium, Gangrenſium, Sardicenſium, Carthaginenſium, Africanorum, & cum illis regulæ præſulum Romanorum, Silveſtri, Siricii, Innocentii, Zoſimi, Cæleſtini, Leonis, Hilari, Gelaſii, Hormiſdæ & Gregorii junioris. Iſti omnino ſunt & per quos judicant Epiſcopi, & per quos epiſcopi ſimul & clerici judicantur. Nam ſi tale emerſerit vel contigerit inuſitatum negocium, quod minime poſſit per iſtos finiri, tunc illorum, quorum meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel ſanctorum doctorum ceterorum ſimilium, ſi reperta fuerint, magnanimiter ſunt retinenda ac promulganda: vel ad Apoſtolicam Sedem referatur de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo, quod qui illa, quæ diximus, ſanctorum Patrum ſtatuta, quæ apud nos *canonum* nomine prætitulantur, ſive ſit epiſcopus, ſive ſit clericus, ſive laicus, non indifferenter convincitur recipere, nec catholicam & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Evangelia utiliter & efficaciter ad effectum ſuum retinere vel credere probatur. *Nicolaus Ignatio Epiſcopo.* [Imo Epiſt.lxx.ad Hincmarum, & ad ceteros Epiſc. in regno Caroli conſtitutos A.D.867.Concil.to.viii.pag.471.Roma in *Galliam*.]

RUBRICA. XV

I. *Traditiones, a Patribus conſtitutæ, non ſunt infringendæ.*

Diſt.xii.C. v. RIdiculum eſt, & ſatis abominabile dedecus, ut traditiones, quas antiquitus a Patribus ſuſcepimus, infringi patiamur. *Item Damaſus Papa.* [Imo Gratianus ex Decretis Damaſo tributis, forte A.D.374.Concil.tom.II.pag.885.Romà in *Africam*.]

II. *In Spiritum ſanctum blaſphemant qui canones ſacros violant.*

xxv. Q. i. C.v. VIolatores canonum voluntarie, graviter a ſanctis Patribus judicantur, & a ſancto Spiritu, inſtinctu cujus ac dono dictati ſunt, damnantur. Quoniam blaſphemare Spiritum ſanctum non incongrue videntur qui contra eoſdem ſacros canones, non neceſſitate compulſi, ſed libenter, ut præmiſſum eſt, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumtio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum, quia, ut jam prælibatum eſt, contra eum agit, cujus nunc & gratia, ſancti canones editi ſunt. *Gelaſius Papa* [I.] [Epiſt.xiii.ad Epiſcopos Dardaniæ A.D. 495.Concil.to.iv.pag.1199.Romà in *Dardaniam*.]

III. *Con-*

III. *Conſtitutum Synodi, quod univerſalis Eccleſiæ probat aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oportet.* Lib. I. Pars II Tit. III. Rubr. XV.

COnfidimus, quod nullus, jam veraciter Chriſtianus, ignoret, uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem præ ceteris oportere, quam primam: quæ & unamquamque Synodum ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit. *Item Leo Papa* [I. Anatolio Epiſcopo Epiſt. LXXX. alias LIII. c. IV. A. D. 452. Roma *CPolim*.] XXV. Q. I. C. I.

IV. *Non debent ullo modo variari quæ ad perpetuam ordinantur quietem.*

QUæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem, nulla commutatione varientur; nec ad privatum trahantur commodum quæ ad bonum ſunt commune præfixa; ſed manentibus terminis, quos conſtituerunt Patres, nemo injuſte uſurpet alienum, ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quiſque voluerit, in latitudine ſe exerceat caritatis. *Item Gregorius* [Epiſt. VII. lib. II. alias VII. lib. I. ad Jo. Epiſcopum Lariſſæum A. D. 592. Roma in *Theſſaliam*.] Ibidem C. III.

V. *Non communicet ſacris altaribus qui ſacris neſcit obedire canonibus.*

HAC conſona ſanctis Patribus definitione ſancimus, ut qui ſacris obedire canonibus neſcit, nec ſacris miniſtrare altaribus, vel communionem capere ſit dignus. *Item ex Concilio Calchedonenſi.* [Can. I. A. D. 451. Concil. tom. IV. pag. 756. in *Bithynia*.] Ibidem C. XIII.

VI. *Servandæ ſunt regulæ, a ſanctis Patribus in Synodo conſtitutæ.*

A ſanctis Patribus in unaquaque Synodo uſque nunc prolatas regulas tenore ſtatuimus. *Iſidorus* [ex præfatione Dionyſii Exigui ad Canones Apoſtolorum, Concilior. tom. I. pag. 2. circa A. D. 700. in *Hiſpania*.] Ibidem C. XIV.

VII. *Canones Apoſtolorum Apoſtolica auctoritate rejiciuntur.*

CAnones, qui dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec Sedes Apoſtolica recepit, nec ſancti Patres illis conſenſum præbuerunt, pro eo quod ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamvis in eis inveniantur utilia, ab auctoritate tamen canonica atque Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, & inter apocrypha deputata. *Zephyrinus Papa contra ſcribit epiſcopis per Siciliam conſtitutis.* [Epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 604.] Diſt. XVI. C. I.

VIII. *Apoſtolorum canones ſunt recipiendi.*

SExaginta, alias *ſeptuaginta*, ſententias Apoſtoli præſcripſerunt cum aliis quamplurimis epiſcopis, & ſervandas eſſe cenſuerunt. *Leo IX. contra epiſtolam Nicetæ Abbatis.* [Imo Humbertus Epiſcopus Silvæ Candidæ in reſponſione ad libellum Nicetæ presbyteri, in Bibliotheca PP. Lugdunenſi, tom. XVIII. pag. 410. A. D. 1054. Roma *CPolim*.] Ibidem C. I.

IX. *Exceptis L. capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur.*

CLementis librum, ideſt Petri Apoſtoli Itinerarium, & Canones Apoſtolorum numerant Patres inter apocrypha, exceptis capitulis L. quæ decreverunt orthodoxæ fidei adjungenda. *Sexta Synodus cap.* II. Placuit huic ſanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum LXXXV. capitula. *Epiſtola Iſidori in capite Canonum.* Iſidorus ſervus Chriſti lectori ſuo conſervo. Propter eorum auctoritatem ceteris Conciliis præponimus canones, qui dicuntur Apoſtolorum, licet a quibuſdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roboraverunt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. *Item.* Primus ordo, ut prædictum eſt, de celebrando Concilio ibi incertus habetur, & poſtmodum canones Apoſtolorum, atque Apoſtolicorum (ideſt a ſancto Clemente uſque ad ſanctum Silveſtrum) decretorum, atque diverſorum Conciliorum breviarium, eſt interpolatum, ſequens ordinem ſuum. *Item* [Gratianus]

Ibidem C. II. — *Imo Concilium Quiniſextum A. D. 692. Concil. tom. VI. pag. 1140.* — *Concil. tom. I. pag. 3.*

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. XVI. & XVII.

X. *Ad idem arguit Gratianus.*

Diſt. XVI. C. IV. ITem cum Hadrianus Papa, VI. Synodum ſuſcipiat cum omnibus canonibus ſuis: cum etiam ſancta VIII. univerſalia Concilia profeſſione Romani Pontificis ſint roborata, in ſexta autem Synodo, ſive in VII. Concilio, Apoſtolorum canones ſint recepti & approbati, patet, quod non ſunt inter apocrypha deputandi.

RUBRICA. XVI

I. *Ex tempore, loco, perſona, & cauſa, regulæ canonum intelliguntur.*

Iſidorus [In libro de homine & ratione per ſynonima c. *de doctrina & ignorantia* A. D. 620. in *Hiſpania*.]

Diſt. XXIX. C. I. SCiendum, quod pleraque capitula, ex cauſa, ex perſona, ex loco, ex tempore ſunt conſideranda: quorum modi quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante judicant, quam intelligant, ante inculpant, quam iterando lecta perquirant. *Hinc & Gregorius ait* [Ex Anſelmi Lucenſis collectione (ut putatur) lib. XIII. cap. IIII.]

II. *Pro varietate rerum temperantur regulæ ſanctorum Patrum.*

Ibid. C. II. REgulæ ſanctorum Patrum pro tempore, loco, perſona, & negocio, inſtante neceſſitate, traditæ ſunt. *Item Hieronymus in epiſtolam ad Epheſios.* [In procemio A. D. 386. in *Palæſtina*.]

III. *Pro diverſitate locorum, temporum, & hominum ſcripturæ intelligendæ ſunt.*

Ibid. C. III. NEceſſe eſt, ut juxta diverſitates temporum, locorum, & hominum, quibus ſcriptæ ſunt, diverſas & cauſas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo beatus Johannes in Apocalypſi ſua ad ſeptem ſcribens eccleſias, in unaquaque earum vel ſpecialia vel univerſalia vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & ſanctus Apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias vulneribus medetur illatis: nec ad inſtar imperiti medici uno collyrio omnium oculos vult curare. *Item Iſidorus ad Maſſamum Epiſcopum.* [al. *Maſſanum* & *Maſſonem*, ex Ant. Auguſtino lib. I. Dial. IV. de Emendatione Gratiani pag. 39. 45. Inter Opera S. Iſidori edit. Colonienſis anni 1617. pag. 245. A. D. 609. in *Hiſpania*.]

IV. *Quod, cum canones Conciliorum contrariari reperiuntur, ſtandum ſit illis, quorum antiquior & potior eſt auctoritas.*

Diſt. L. C. XXVIII §. 3. XXXIII. Q. II. C. XI. in fine. IN fine autem hujus epiſtolæ hoc adijciendum putavi, ut quotieſcumque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius Concilii magis teneatur ſententia, cujus antiquior & potior extat auctoritas.

RUBRICA. XVII

I. *Quod canonum interpretatio pertinet ad Romanam Eccleſiam, quæ conditrix eſt canonum.*

Leo IV. [Imo Gratianus.]

XXV. Q. I. C. XVI. §. 2. SAcri ſiquidem canones ita aliquid conſtituunt, ut interpretationis auctoritatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſervent. Ipſi namque ſoli, canones valent interpretari, qui jus condendi eos habent; unde in nonnullis capitulis Conciliorum cum aliquid obſervandum decernitur, ſtatim ſubinſertur: niſi auctoritas Romanæ Eccleſiæ imperaverit aliter: vel, ſalva tamen in omnibus Apoſtolica auctoritate.

RUBRICA . XVIII

I. *Quæ conſtitutiones valeant temperari, vel quæ non.*

Leo Papa [1. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſt.II. alias xc. ante caput 5.circa A.D.441.Roma in *Galliam*.]

SIcut quædam ſunt, quæ nulla poſſunt ratione convelli, ita multa ſunt, quæ aut pro neceſſitate temporum,aut pro conſideratione ætatum oporteat temperari, illa ſemper conſideratione ſervata, ut in iis, quæ vel dubia fuerint, aut obſcura, id noverimus ſequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum Patrum inveniatur adverſum. *Auguſtinus de Doctrina Chriſtiana lib.* II. [c.VIII.§.12.circa A.D.400.in *Africa*.] *Diſt.* XIV. *C.* II.

II. *Inter canonicas ſcripturas, decretales epiſtolæ connumerantur.*

IN canonicis ſcripturis, eccleſiarum catholicarum quamplurimum, divinarum ſcripturarum ſolertiſſimus indagator auctoritatem ſequatur; inter quas ſane illæ ſint, quas Apoſtolica Sedes habere, & ab ea alii meruerunt accipere epiſtolas. Tenebit ergo hunc modum in ſcripturis canonicis, ut eas, quæ ab omnibus recipiuntur eccleſiis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures gravioreſque accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque, auctoritatis eccleſiæ tenent. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi, quanquam hoc inveniri vix poſſit, æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. *Leo* IV. *ſcribit Epiſcopis Britanniæ* [circa A.D.850.Concil.to.VIII.pag.31.Roma in *Angliam*.] *Diſt.* XIX. *C.* VI.

III. *In ordine male accepto ſimoniaci pœnitentiam agere non poſſunt.*

REquiritis de iis, qui turpiſſimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimeſcunt, & ſua facta, improba temeritate, Simonis hæreſi conjungunt, utrum poſſint in ordine pænitentiam agere, an tantummodo extra ordinem, & ſacerdotalem fieri gradum: quod nos quidem convictis & iis, qui tam deteſtabile nefas, quod jam multis damnatum eſt Conciliis, peregiſſe noſcuntur, nulla poſſumus pœnitentia ſubvenire, & tot ſpiritualibus patribus obviare, ſed in illorum patrum me ſententia convenire, omnibus certum ſit. *Idem* [Imo Gelaſius 1.ad Epiſcopos Lucaniæ Epiſt.IX.cap.2.A.D.494. Roma in *Lucaniam* Concil.to.IV.pag.1183.] 1.*Q.*VII.*C.*V.

IV. *Pro temporum neceſſitate, Apoſtolicæ ſedis decreta temperantur.*

NEceſſaria rerum diſpoſitione conſtringimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine convenimur ſic canonum paternorum decreta librare, & retro præſulum deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, ut adhibita quæ præſentium neceſſitas temporum in reſtaurandis eccleſiis relaxanda depoſcit, diligenti conſideratione, quantum poteſt fieri, temperemus. *Ibidem C.* VI.

RUBRICA . XIX

I. *Quod Apoſtolicæ Sedis ſanctiones in omni honore & auctoritate habendæ ſunt, ac ſi in corpore Codicis canonum continerentur.*

Nicolaus Papa ſcribit Archiepiſcopis & Epiſcopis per Gallias [A.D. 865. Roma in *Galliam*, Concil. tom.VIII. pag.799.]

SI Romanorum Pontificum decreto, ceterorum opuſcula tractatorum approbantur vel reprobantur, itaut quod vere ſedes Apoſtolica probat, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto potius quæ ipſa pro catholica fide, pro profanis dogmatibus repellendis, pro variis & multifariis Eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus, diverſo tempore ſcripſit, omni debeat honore præferri, & ab omnibus prorſus in quibuslibet opportunitatibus, diſcretione vel diſpenſatione magiſtra, reverenter aſſumi? Quamquam quidam veſtrum ſcripſerint, haud illa decretalia priſcorum Pontificum in toto Codicis Canonum corpore contineri deſcripta, cum ipſi ubi ſuæ intentioni hæc ſuffragari conſpiciunt, illis indifferenter utuntur, & ſolum nunc ad imminutionem poteſtatis Sedis Apoſtolicæ, & ad ſuorum argumentum pri- *Diſt.* XIX. *C.* I.

Lib. I. Part. II. Tit. III. Rubr. XIX.

privilegiorum, minus accepta eſſe, perhibeant. *Item*, Si Ideo, non eſſe decretales epiſtolas priſcorum Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in Codice canonum non habentur adſcriptæ, ergo nec Gregorii ſancti, nec ullius alterius, qui ante vel poſt ipſum fuit, eſt aliquod inſtitutum vel ſcriptum recipiendum, eo quod in Codice canonum non habeatur adſcriptum, Ergo doctrinam eorum & ſanctiones, de Codicibus ſuis eradant. Ut quid vel membranas occupant, poſtquam non habentur acceptæ? ſed quare multum immoremur, cum nec ipſas divinas ſcripturas novi & veteris Teſtamenti jam recipimus, ſi iſtos dixerimus audiendos? Etenim neutrum horum in Codice canonum eccleſiaſticorum habetur inſertum. Sed reſponſuri ſunt iſti, qui ad reſiſtendum potius, quam ad obediendum ſemper parati ſunt, dicentes, quod inter Canones inveniatur capitulum ſancti Papæ Innocentii, cujus auctoritate doceatur, a nobis utrumque Teſtamentum eſſe recipiendum, quamquam in ipſis paternis canonibus nullum eorum ex toto contineatur inſertum. Quibus ad hæc aſſerendum eſt, quoniam ſi vetus novumque Teſtamentum ſunt recipienda, non quod Codici canonum ex toto habeantur annexa, ſed quod de his recipiendis ſancti Papæ Innocentii prolata videatur eſſe ſententia; reſtat nimirum, quod decretales epiſtolæ Romanorum Pontificum ſunt recipiendæ, etiamſi non ſunt canonum Codici compaginatæ: quoniam inter ipſos canones unum beati Leonis capitulum conſtat eſſe permixtum, quo ita *omnia decretalia conſtituta* Sedis Apoſtolicæ cuſtodiri mandantur, ut ſi quis in illa commiſerit, noverit ſibi veniam denegari. Dicendo vero *omnia decretalia conſtituta*, nullum de decretalibus conſtitutis prætermiſit, quod non mandaverit eſſe cuſtodiendum. Et rurſus aſſerendo, *omnium prædeceſſorum noſtrorum*, nullum Pontificum Romanorum, qui ante ſe fuerunt, excepit, cujus ita non præceperit decretalia conſtituta ab omnibus cuſtodiri, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil intereſt, utrum ſint omnia, necne, decretalia Sedis Apoſtolicæ ſtatuta inter Conciliorum canones immixta, cum in uno corpore omnia compaginari non poſſint: & illa eis interſint, quæ deſunt his, quæ deſunt, & vigorem ſuum aſſignant, præſertim cum ſynodalia geſta, inter quæ ipſi canones ſtatuti ſunt, in Codice canonum non habeantur, ſed a nobis debito omni cultu venerentur. Conſonat autem huic beatiſſimo Papæ Leoni ſanctus & facundiſſimus in omnibus decretis ſuis Gelaſius Papa, ita inquiens: *Decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Roma pro diverſorum Patrum conſultatione ediderunt, venerabiliter ſuſcipiendas decernimus*. In quo notandum, quia non dixit: *Decretales epiſtolas, quæ inter Canones habentur*, vel: *quas moderni Pontifices ediderunt*, ſed: *quas beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Roma ediderunt*. Dictis autem *diverſis temporibus*, etiam illa tempora vir Sanctus comprehendit, quæ, crebreſcentibus Paganorum perſecutionibus, ad Sedem Apoſtolicam deferri cauſas Epiſcoporum difficillime permittebant. His ita divina favente gratia prælibatis, oſtendimus, nullam differentiam eſſe inter illa decreta, quæ in corpore canonum habentur Sedis Apoſtolicæ præſulum, & ea, quæ pro multitudine vix per ſingula voluminum corpora reperiuntur, cum omnia & omnium prædeceſſorum ſuorum decretalia conſtituta atque *decretales epiſtolas, quas Beatiſſimi Papæ diverſis temporibus ab urbe Roma; ediderunt, venerabiliter eſſe ſuſcipiendas*, & cuſtodiendas, eximios præſules Leonem ſcilicet & Gelaſium mandaſſe probavimus. *Item Agatho Papa omnibus Epiſcopis*. [Imo Gratianus ex Concilio Romano de rebus Britannicæ Eccleſiæ ſub Agathone A. D. 680. Concil. tom. VI. pag. 580.]

Epiſt. III. C. VII. ad Exuperium Toloſanum, Concil. tom. II. pag. 1256.

Epiſt. III. alias I. c. V. ad Epiſcopos Campaniæ. A. D. 441.

Concil. Rom. apud Labbeum tom. IV. pag. 1263. A. D. 494.

II. *Omnes ſanctiones Apoſtolicæ Sedis irrefragabiliter ſunt obſervandæ*.

Ibidem C. II.

SIC omnes Apoſtolicæ Sedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tamquam ipſius divina voce Petri firmatæ. *Item ex capitulis Caroli Imperatoris*. [In Capitularibus Baluzii tom. I. pag. 357 A. D. 801. in *Gallia*]

III. *Tolerandum jugum, quod a ſancta Sede imponitur, licet importabile videatur*.

Ibidem C. III.

IN memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut, quæ nobis mater ſacerdotalis eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab ipſa ſancta Sede imponatur jugum, tamen feramus & pia devotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, ſive ſit presbyter, ſive diaconus, aliquam perturbationem machinando,

nando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolica Sede detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non venerit, ſalva fide & integra erga Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam uſquequo per epiſtolam aut per idoneos ſuæ partis legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere quid de talibus Romana lex ſtatuat definire, ut & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.

Lib. I. Pars II. Tit. IV. Rub. I. & II.

TITULUS . IV

De Conciliis.

RUBRICA . I

De diviſione Conciliorum.

I. *Quid ſit Concilium ſive Synodus*.

Auguſtinus de Doctrina Chriſtiana cap. 1 I. [Imo Iſidorus Originum lib. VI. c. XVI. circà A. D. 630. in *Hiſpania*]

SYnodus autem ex Græco interpretatur *comitatus*, vel *cœtus*. Concilii vero nomen tractum eſt ex more Romano. Tempore enim, quo cauſa agebatur, conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant: unde Concilium a communi intentione dictum eſt, quaſi *conſidium*, *d* in *l* litera tranſeunte. Vel Concilium dictum eſt a communi intentione, eo quod in unum dirigant omnem mentis obtutum. Supercilia enim oculorum ſunt: unde qui ſibimet diſſentiunt, non agunt Concilium, quia non ſentiunt in unum. Cœtus vero conventus eſt vel congregatio, a coëundo, ideſt a conveniendo in unum. Hinc & conventus eſt nuncupatus, quia ibi omines conveniunt in unum. Sicut a *conventu* cœtus, ſic & *concilium* a ſocietate multorum in unum, appellatur. *Iſidorus*. [Imo Gratianus.]

Diſt. XV. C. I. §. 7.

II. *Quod Concilia quædam ſunt univerſalia, quædam particularia*.

COnciliorum alia ſunt univerſalia, alia provincialia. Provincialium alia celebrantur auctoritate Romani Pontificis, præſente videlicet Legato ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, alia vero auctoritate patriarcharum, vel primatum, vel metropolitanorum ejuſdem provinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda ſunt. Sunt autem quædam privatæ leges tam eccleſiaſticæ, quam ſæculares, quæ privilegia appellantur, de quibus *Iſidorus* in libro V. Etymologiarum [Cap. XVI.]

Diſt. ul. C. ul.

RUBRICA . II

De Conciliis univerſalibus.

I. *De tempore Conciliorum univerſalium, & quæ ſint præcipua inter illa*.

Leo Papa [Imo Iſidorus.]

CAnones generalium Conciliorum, ut Iſidorus ait in libro V. Etymologiarum cap. [XVI.] a temporibus Conſtantini incœperunt. In præcedentibus namque annis, perſecutione fervente, docendarum plebium minime dabatur facultas. Inde Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat Epiſcopis licentia conveniendi in unum, niſi tempore prædicti Imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc & ſancti Patres in Concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes juxta fidem Evangelicam & Apoſtolicam, ſecundum poſt Apoſtolos ſymbolum tradiderunt. Inter cetera autem Concilia, quatuor ſunt venerabiles Synodi, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina.

Diſt. XV. C. 1.

Harum *prior* Nicæna Synodus CCCXVIII. Epiſcoporum Conſtantino Auguſto imperante peracta eſt, in qua Arianæ perfidiæ condemnata eſt blaſphemia, quam de inæqualitate ſanctæ Trinitatis idem Arius aſſerebat. Conſubſtantialem Deo Patri Dei filium eadem ſancta Synodus per ſymbolum definivit.

A.D. 325. Concil. tom. II. pag. 27.

Secunda Synodus CL. Patrum ſub Theodoſio ſeniore Conſtantinopoli congregata eſt, quæ Macedonium, Spiritum ſanctum Deum eſſe negantem, condemnans, conſubſtantia-

A.D. 381. Concil. tom. II. pag. 953.

Digitized by Google

[Lib.I. Pars II. Tit.IV. Rub.II.] tialem Patri & filio Spiritum ſanctum demonſtravit, dans ſymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſſio in eccleſiis prædicat.

[A.D.431. Concil. tom. III. pag.533.] *Tertia* Synodus Epheſina prima CCC. Epiſcoporum ſub juniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtorium duas perſonas aſſerentem in Chriſto, juſto anathemate condemnavit, oſtendens, manere in Chriſto duas naturas & unam Domini noſtri Jeſu Chriſti perſonam.

[A.D.451. Concil. tom. IV. pag.755.] *Quarta* Synodus Calchedonenſis ſexcentorum triginta ſacerdotum ſub Marciano Principe habita eſt, in qua Eutychen Conſtantinopolitanum Abbatem, verbi Dei & carnis unam naturam pronunciantem, & ejus Dioſcorum defenſorem, quondam Alexandrinum Epiſcopum, & ipſum rurſum Neſtorium Epiſcopum cum reliquis hæreticis una Patrum ſententia prædamnavit, prædicans eadem Synodus, Chriſtum Deum ſic natum de virgine, ut in eo ſubſtantiam & divinæ & humanæ confiteamur naturæ.

Hæ ſunt quatuor Synodi principales, Fidei naturam pleniſſime prædicantes. Sed & ſi qua ſunt alia Concilia, quæ ſancti Patres, Spiritu Dei pleni, ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritates, omni manent ſtabilita vigore, quorum geſta in hoc opere condita continentur. *Beda in libro de temporibus ſcribit dicens* [c.LXV. circa A. D. 726. in *Anglia*]

II. *De temporibus Conciliorum.*

[Diſt.XVI.C.IX. A.D.680.681. Concil. tom. V. pag.587.] SExta Synodus univerſalis Conſtantinopoli celebrata eſt, & Græco ſermone conſcripta temporibus Papæ Agathonis, exequente piiſſimo Principe Conſtantino intra palatium ſuum, ſimulque legatis Apoſtolicæ Sedis & Epiſcopis CL. reſidentibus.

[Vide ſupra lib. I. Pars I. tit. I. Rubr. V. §.XXIII. pag.II.] *Prima* enim univerſalis Synodus in Nicæa congregata eſt contra Arium CCCXVIII. Patrum, temporibus Julii Papæ [*imo Silveſtri*] ſub Conſtantino principe.

Secunda in Conſtantinopoli CL. Patrum contra Macedonium & Eunomium temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius ejuſdem urbis Epiſcopus eſt ordinatus.

Tertia in Epheſo CCC. Patrum contra Neſtorium Auguſtæ urbis Epiſcopum ſub Theodoſio Magno principe, & Papa Cæleſtino.

Quarta in Calchedone DCXXX. Patrum ſub Leone Papa temporibus Marciani principis contra Eutychen, nefandiſſimorum monachorum præſulem.

[A.D.553. Concil. tom. V. pag.411.] *Quinta* in Conſtantinopoli temporibus Vigilii Papæ ſub Juſtiniano principe, contra Theodorum & omnes hæreticos. *Idem*. [Imo Iſidorus in principio collectionis Conciliorum circa A. D. 700. in *Hiſpania*]

III. *De eodem.*

[Diſt.XVI. C.X.] PRima autem Synodus in Nicæa CCCXVIII. Patrum contra Arium Alexandrinum presbyterum, qui tres inæquales gradus in Trinitate aſſerebat, Patrem ſcilicet majorem, Filium minorem, Spiritum ſanctum creaturam, temporibus Conſtantini principis, Silveſtri Papæ Romani, Macarii Hieroſolymitani, Alexandri Alexandrini: qui, condemnata eadem hæreſi, ſtatuerunt canones XX. quorum auctor maxime præfatus Alexander Epiſcopus fuit.

Secunda in Conſtantinopoli CL. Patrum contra Macedonium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui negabat, Spiritum ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani & Theodoſii principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, Nectarii Alexandrini: qui, condemnata præfata hæreſi, ſtatuerunt canones tres: quorum auctor maxime beatus Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus fuit.

Tertia in Epheſo CCC.* Patrum contra Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui dicebat, Beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genitricem, ut aliam perſonam carnis, aliam faceret deitatis; temporibus Theodoſii Imperatoris junioris, Cæleſtini Papæ Romani, Juvenalis Conſtantinopolitani Epiſcopi, Cyrilli Alexandrini: qui XV. capitula contra Neſtorii blaſphemias, totidemque canones, auctore eodem Sancto Cyrillo, anathematizando conſcripſerunt.

* vel CC.

Quarta in Calchedone DCXXX. Patrum contra Eutychen Conſtantinopolitanum Abbatem, qui aſſerebat, Chriſtum poſt humanam aſſumtionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo divinam naturam permanere; temporibus Marciani Principis, Leonis Papæ Romani, Juvenalis Hieroſolymitani, Anatolii Conſtantinopolitani: qui, condemnata præſcripta hæreſi, ſtatuerunt canones XXVII. quorum auctor maxime idem Sanctus Anatolius Conſtantinopolitanus Epiſcopus fuit.

Quin-

Digitized by Google

Lib. I. Pars II. Tit. iv. Rub. II.

Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum Mopſveſtenum, & omnes hæreticos: qui Theodorus dicebat, aliud eſſe Dei verbum, & aliud Chriſtum: & Sanctam Virginem negabat genitricem Dei fuiſſe, temporibus Juſtiniani principis, Vigilii Papæ Romani, Domni Antiocheni, Eutychii Conſtantinopolitani: qui XIV. capita anathematizando ſcripſerunt contra Theodori & ſociorum ejus blaſphemias.

Sexta in Conſtantinopoli CL. Patrum contra Macarium Antiochenum Epiſcopum & ſocios ejus, qui unam voluntatem & operationem in Chriſto falſa ſuſpicione aſtruebant, temporibus Conſtantini, Agathonis Papæ Romani, Georgii Conſtantinopolitani: qui condemnata hæreſi præfata, anathematizando ſcripſerunt IX. capitula inferius adnexa. *Idem* [Imo incertus Scriptor circa A. D. 750.]

IV. *De eodem.*

Diſt. xvi. C. xi.

PRima adnotatio Ancyranæ Synodi, quæ ante Nicænam fertur fuiſſe, ſed propter auctoritatem majorem poſtponitur, in qua Patres XVIII. ſtatuerunt canones XXIV. quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus Epiſcopus extitit.
Circa A. D. 314. Concil. tom. I. pag. 1456.

Secunda Neocæſarienſis, quæ poſt Ancyranam, & Antiochenam legitur fuiſſe: in qua Patres XVIII. [al. xxiv.] ſtatuerunt canones XIV. quorum auctor maxime Vitalis Epiſcopus Salonitanus extitit.
Circa A. D. 314. Concil. tom. I. pag. 1479.

Tertia Gangrenſis, quæ poſt Nicænam legitur fuiſſe, in qua Patres XVI. ſtatuerunt canones XX. propter quaſdam neceſſitates eccleſiaſticas, maxime contra Euſtathium, qui dicebat, quod nullus in conjugali gradu poſitus, nec ullus fidelis, qui non omnibus renunciaret, quæ poſſideret, ſpem ullam ad Deum haberet, & multa alia venenoſa, quæ enunciare longum eſt.
Circa A. D. 324. Concil. tom. II. pag. 413.

Quarta Sardicenſis, in qua Patres LX. ſtatuerunt canones XXI. quorum auctor maxime Oſius Cordubenſis Epiſcopus, & Vincentius Capuanus Epiſcopus, & Januarius Beneventanus, & Calepodius Neapolitanus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Legati extiterunt.
A. D. 347. Concil. tom. II. pag. 623.

Quinta Antiochena, in qua Patres XXX. ſtatuerunt canones XXV. quorum auctor maxime Euſebius Palæſtinenſis extitit.
A. D. 341. Concil. tom. II. pag. 559.

Sexta Laodicenſis, in qua Patres XXXII. ſtatuerunt canones LIX. quorum auctor maxime Theodoſius extitit.
Circa A. D. 364. Concil. tom. I. pag. 1495.

Septima Carthaginenſis, in qua Patres CCXVIII. ſtatuerunt canones XXIII. quorum auctor maxime Aurelius Epiſcopus Carthaginenſis extitit, & ſanctus Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus in eadem Synodo legitur fuiſſe temporibus Honorii Auguſti.
A. D. 397. Concil. tom. II. pag. 1167.

Octava Africana ſub Theodoſio juniore Auguſto, in qua Patres CCXXIV. recitaverunt & firmaverunt canones CV. quæ per univeſa Concilia Africanæ provinciæ temporibus Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi leguntur eſſe conſcripta.
Alia ſub Siricio A. D. 393. alia ſub Bonifacio I. A. D. 419. Concil. tom. II. pag. 1641. & 1643.

Nona Arelatenſis, in qua Patres DC. [LXXVIII.] ſtatuerunt canones [XXII.] quorum auctores, maxime Silveſter urbis Romæ Epiſcopus, & ſanctus Marinus Arelatenſis Epiſcopus extiterunt, temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt.
A. D. 314. Concil. tom. I. pag. 1421.

Decima item Arelatenſis [IV.] in qua Patres XVIII. [XVII.] ſtatuerunt canones [IV.] quorum auctor maxime Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus extitit.
A. D. 524. Concil. tom. IV. pag. 1622.

Undecima item Arelatenſis, in qua Patres XVIII. [nullus tamen adeſt] ſtatuerunt canones [LVI.]

Duodecima [incognita] item Arelatenſis in vico Ortenſico, in qua Patres XI. conſtituerunt canones, quorum auctor maxime ſanctus Cæſarius Epiſcopus extitit.
A. D. 452. Concil. tom. IV. pag. 1010.

Tertiadecima item Arelatenſis, in qua Patres XIX. ſtatuerunt canones [VII.] quorum auctor maxime Sarpidius [Sapaudus] Arelatenſis Epiſcopus extitit.
A. D. 554. Concil. tom. V. pag. 780.

Quartadecima Arauſicana [I.] in qua Patres XVI. [XVII.] ſtatuerunt canones XI. [XXX.] quorum auctor maxime Hilarius Epiſcopus extitit.
A. D. 441. Concil. tom. III. pag. 1446.

Quintadecima Epaonenſis, in qua Patres XXVI. [XXV.] ſtatuerunt canones XL. quorum auctor maxime Cæſarius [Avitus] Epiſcopus extitit.
A. D. 517. Concil. tom. IV. pag. 1573.

Sextadecima Agathenſis, in qua Patres XXXIV. ſtatuerunt canones [LXXI.] quorum auctor maxime Cæſarius extitit.
A. D. 506. Concil. tom. IV. pag. 1381.

Septimadecima Aurelianenſis [V.] in qua Patres LXXI. ſtatuerunt canones [XXIV.] quorum auctor maxime Aurelianus Arelatenſis Epiſcopus extitit.
A. D. 549. Concil. tom. V. pag. 490.

Octavadecima item Aurelianenſis [I.] in qua Patres XXXII. ſtatuerunt canones [XXXI.] quorum auctor maxime Melanius Redonenſis Epiſcopus extitit.
A. D. 511. Concil. tom. IV. pag. 1403.

Lib. I. Pars II. Tit. iv. Rub. III

Nonadecima item Aurelianenſis [III.] in qua Patres XXV. [I.] ſtatuerunt canones [XXXIII.] quorum auctor maxime ſanctus Albinus Andegavenſis Epiſcopus extitit.

A.D. 538. Concil. tom. v. pag. 294.

Viceſima Arvenſis, in qua Patres XV. ſtatuerunt canones [XVI.] quorum auctor maxime Honoratus Brecuenſis [Bituricenſis] Epiſcopus extitit.

A.D. 535. Concil. tom. iv. pag. 1803.

Viceſimaprima Maticenſis [Matiſconenſis I.] in qua Patres XXI. ſtatuerunt canones, [XIX.] quorum auctor maxime Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus extitit.

A.D. 581. Concil. tom. v. pag. 966.

Viceſimaſecunda item Matiſconenſis [II.] in qua Patres LXVIII. [LXIV.] ſtatuerunt canones [XX.] quorum auctor maxime Priſcus Lugdunenſis extitit.

A.D. 585. Concil. tom. v. pag. 979.

Viceſimatertia Lugdunenſis, [II.] in qua Patres XVIII. [XIV.] ſtatuerunt canones, quorum auctor maxime Philippus Viennenſis Epiſcopus extitit.

A.D. 567. Concil. tom. v. pag. 847.

Viceſimaquarta item Lugdunenſis, [III.] in qua Patres XX. [VIII.] ſtatuerunt canones, [VI.] quorum auctor maxime idem Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus extitit.

A.D. 583. Concil. tom. v. pag. 973.

RUBRICA. III

I. *De auctoritate & eminentia quatuor Conciliorum.*

Gregorius [Papa I. lib. I. Epiſt. XXIV. A.D. 591. Roma in *Orientem*.]

Diſt. XV. C. II.

SIcut ſancti Evangelii quatuor libros, ſic *quatuor* Concilia ſuſcipere & venerari me fateor; Nicænum ſcilicet, in quo perverſum Arii dogma deſtruitur: Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur: Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorii impietas judicatur: Calchedonenſe vero, in quo Eutychetis & Dioſcori pravitas reprobatur. Hæc tota devotione complector, integerrima approbatione cuſtodio, quia in his, velut in quadrato lapide, ſanctæ Fidei ſtructura conſurgit, & eujuslibet vitæ atque actionis norma conſiſtit. *Quintum* quoque Concilium pariter veneror, in quo epiſtola, quæ *Ibæ* dicitur, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominis in duabus ſubſtantiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur; & in quo ſcripta quoque Theodori, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata, refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo: quas venerantur, amplector, quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, & non illa deſtruit quiſquis præſumit aut ſolvere quos ligant, aut ligare quos reſolvunt. *De eiſdem ſcribit & Gelaſius Papa*, *dicens* [in Synodo Romana A. D. 494. Concil. tom. IV. pag. 1262. *Romæ*]

II. *Quæ Concilia ſuſcipiat ſancta Romana Eccleſia.*

Ibid. C. III.

SAncta Romana Eccleſia poſt illas veteris Teſtamenti & novi Scripturas, quas regulariter ſuſcipimus, etiam has ſuſcipi non prohibet. Sanctam Synodum CCCXVIII. Patrum, mediante Conſtantino Max. Aug. in qua Arius hæreticus condemnatus eſt: ſanctam Synodum Conſtantinopolitanam, mediante Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: ſanctam Synodum Epheſinam primam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſſimi Papæ Cæleſtini, mediante Cyrillo Alexandrinæ Sedis Antiſtite, & Arcadio Epiſcopo, ab Italia deſtinato: ſanctam Synodum Calchedonenſem, mediante Marciano Auguſto & Anatolio Conſtantinopolitano Epiſcopo, in qua Neſtoriana & Eutychiana hæreſes ſimul cum Dioſcoro, ejuſque complicibus, damnatæ ſunt. Sed & ſi quæ ſunt Concilia, a ſanctis Patribus hactenus inſtituta, poſt iſtorum quatuor auctoritatem, & cuſtodienda & recipienda decernimus & mandamus. *Hadrianus Papa* [I.] *ſcribit Taraſio Patriarchæ* [A.D. 787. Concil. tom. VII. pag. 122. Roma *CPolim.*]

III. *Sexta Synodus, auctoritate Hadriani corroboratur.*

Diſt. XVI. C. V.

SExtam Synodum ſanctam recipio cum canonibus ſuis. Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit, quod ex quarta actione ſextæ Synodi facile abſolvitur. *Ait enim Petrus Epiſcopus Nicomediæ* [A. D. 787. in Concilio Nicæno II. Concil. tom. VII. pag. 234. in *Bithynia*.]

IV. *Sexta Synodus canones conſcripſit.*

Ibidem C. VI.

HAbeo librum continentem canones ſanctæ Synodi VI. Patriarcha dixit. *Quidam per ignorantiam ſcandalizantur pro canonibus iſtis, dicentes: nunquid* VI. *Synodus*

dus canones fecit ? Sciant ergo, quoniam ſancta Synodus VI. ſub Conſtantino congregata eſt contra eos, qui dicebant, unam operationem eſſe & eſſe voluntatem unam in Chriſto: in qua ſancti Patres illos, utpote hæreticos, anathematizaverunt & orthodoxam fidem explanaverunt. Soluta eſt hæc Synodus Conſtantini XIV. anno. Poſt quatuor vero aut quinque annos iidem ſancti Patres congregati ſunt ſub Juſtiniano filio Conſtantini, & prædictos canones promulgaverunt, de quibus nullus dubitat. Qui enim ſub Conſtantino in Synodo fuerunt, iidem Epiſcopi ſub Juſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim ut Synodus univerſales canones eccleſiaſticos promulgaret. *Item*. Sancta Synodus VI. poſt promulgatam definitionem ab ea contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregaverat, non multo poſt defuncto, Juſtiniano filio ejus regnante pro eo, eadem ſancta Synodus divinitus inſpirata iterum Conſtantinopoli quarto aut quinto anno congregata eſt, & canones numero CCII. ad correctionem Eccleſiæ promulgavit. Ex his ergo colligitur, quod VI. Synodus bis congregata eſt, primo ſub Conſtantino, & nullos canones conſtituit, ſecundo ſub Juſtiniano filio ejus, & præfatos canones promulgavit: unde ſancti patres in eadem ſecundo congregati dixerunt Lib. I. Pars II, Tit. IV. Rubr. III.
[Concilium Quiniſextum A. D. 692. Concil. tom. VI. pag. 1133.]

V. *Conſtitutiones* VI. *Synodi*.

Quoniam ſanctæ & univerſales Synodi V. ſub Juſtiniano Auguſto, VI. ſub Conſtantino patre ſuo Auguſto, de myſterio Fidei pleniſſime diſputantes, canones non fecerunt, ſicut ceteræ quatuor univerſales Synodi, propterea nos convenientes in hanc imperialem urbem ſacros canones conſcripſimus. *Item*. Placuit huic ſanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum LXXXV. capitula. *Item* [Can. II. Ibid. pag. 1140.] *Diſt. XVI. C. VII.*

VI. *Ibidem confirmantur cetera Concilia & opuſcula quædam ſanctorum Patrum*.

Confirmamus & ceteros Sanctorum canones & Synodos, ideſt Nicænam, Ancyranam, Neocæſarienſem, Gangrenſem, Antiochenam, Laodicenſem, Conſtantinopolitanam, Epheſinam I. Calchedonenſem, Sardicenſem, Carthaginenſem, & opuſcula Theophili Alexandrini, & Dionyſiii Alexandrini epiſcopi Dionyſii Alexandrini epiſcopi, & Petri Alexandrini epiſcopi & martyris, & Gregorii Thaumaturgi Neocæſarienſis Epiſcopi, Athanaſii Alexandrini Epiſcopi, Baſilii Cæſaræ Cappadociæ epiſcopi, Gregorii Nyſſeni Epiſcopi, Gregorii Theologi, Amphilochii Iconienſis epiſcopi, Timothei Alexandrini epiſcopi, Germani Conſtantinopolitani Epiſcopi, Cyrilli Alexandrini epiſcopi, Cypriani Carthaginenſis epiſcopi, & ſynodum ſuam. *Item Stephanus Papa ſcribit clero CPolitano*. *Ibidem C. VII.*
[Imo Nicolaus I. epiſt. VI. ad Photium A. D. 862. Concil. to. VIII. pag. 285. Roma *CPolim*.]

VII. *Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe Concilium recipitur*.

Quod dicitis, neque Sardicenſe Concilium, neque decretalia vos habere ſanctorum pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicenſe concilium, quod penes vos in veſtris regionibus actum eſt, & omnis Eccleſia, recipit: qua ratione convenerit, ut hoc ſancta Conſtantinopolitana Eccleſia abjiceret, & (ut dignum eſt) non retineret? [Epiſtola ſuppoſiticia S. Athanaſii & Ægiptiorum ad Marcum Papam, Concil. to. I. pag. 469.] *Ibidem C. XXV.*

VIII. *Contra id, quod dictum eſt, quod Nicæna Synodus XX. canones inſtituiſſet, arguitur ex epiſtola Athanaſii Alexandrini, quam Marco Papæ ſcripſit, dicens*.

Septuaginta Nicæni concilii capitula, quæ de præfata Synodo, jubente Domino meo Alexandro, decreto omnium epiſcoporum attuli, quæ ſunt igne combuſta, optamus, ut a veſtræ ſanctæ Sedis veſtra auctoritate percipere per præſentes Legatos mereamur. *Item*. Præſentibus nobis LXX. capitula in præfata Synodo tractata ſunt, XL. a Græcis, græca edita lingua, & XL. a latinis ſimiliter latina edita lingua. Sed viſum eſt CCCXVIII. epiſcopis Spiritu ſancto repletis, & maxime jam dicto Alexandro, & Apoſtolicæ Sedis Apocriſariis, ut X. capitula adunarentur aliis, atque locis congruis inſererentur *Ibidem C. XII.* *Robertus Bellarminus in Catalogo A. D. 1145. ex Baronio A. D. 336. §. LIX.*

rentur

LIB. I. PARS II. TIT. IV. RUBR. IV. rentur, & ad formam LXX. diſcipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, LXX. tanti & tam excellentis concilii fierent capitula, quæ omnem Chriſtianorum informarent orbem. *Gratianus* [Ibidem.]

IX. *Reſponſio*.

Diſt. XVI. C. XII. QUomodo ergo XX. tantum capitula in Nicæna ſynodo ſtatuta dicuntur, cum LXX. capitula, ut Athanaſius ſcribit, in ea ſtatuta monſtrentur? His ita reſpondetur: capitula Nicænæ Synodi quædam in diſſuetudinem abierunt, XX. in Romana eccleſia habentur; unde *Stephanus Papa ſcripſit Moguntino Epiſcopo* [imo Stephanus IV. in Synodo Romana A. D. 769. Concil. tom. VI. pag. 1723. *Romæ*.

X. *Nicæni Concilii XX. tantum capitula habentur*.

Ibidem C. XIII. VIginti tantum capitula Nicænæ Synodi in ſancta Romana eccleſia habentur. Sed quo neglectu alia defecerint, ambigunm eſt. Plurimi arbitrantur, Antiocheno ea eſſe concilio inſerta. Sardicenſe quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

RUBRICA. IV

I. *Abſque Romani Pontificis auctoritate congregari ſynodus non debet*.

Marcellus Papa Maxentio Epiſcopo [Epiſt. II. Iſidoriana, Concil. tom. I. pag. 952.]

Diſt. XVII. C. I. SYnodum epiſcoporum abſque hujus ſanctæ Sedis auctoritate (quamquam quoſdam epiſcopos poſſitis congregare) non poteſtis regulariter facere. *Item Julius Papa Orientalibus epiſcopis* [Epiſtola Iſidoriana II. cap. XXIX. Concil. tom. II. pag. 490.]

II. *Non eſt ratum concilium, quod auctoritate Romanæ Eccleſiæ fultum non fuerit*.

Ibidem C. II. REgula veſtra nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Epiſcopis hoc Concilium actum eſt, nec Romanæ Eccleſiæ Legatus interfuit, canonibus præcipientibus, ſine ejus auctoritate Concilia fieri non debere; nec ullum ratum eſt, aut erit unquam Concilium, quod ejus non fuerit fultum auctoritate. *Item Damaſus* [Epiſt. IV. Iſidoriana ad Stephanum Archiepiſcopum, Concil. tom. II. pag. 875.]

III. *Nullus uſurpet conceſſa Romanæ eccleſiæ*.

Ibidem C. III. HUic Sedi conceſſa nullus uſurpare ſine ejus conſultu præſumat, qui non vult honore ecclaſiaſtico indignus, ut contemtor, judicari. *Item Gregorius* [Imo Pelagius I. Epiſt. ad Valerianum Patricium A. D. 557. *Romæ* Concil. tom. V. pag. 807.]

IV. *Abſque Apoſtolicæ Sedis auctoritate Synodum aliquibus congregare non licet*.

Ibidem C. IV. NEc licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum congregare. Sed quoties aliqua de univerſali Synodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem, aut ſponte ii, qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant ad Apoſtolicam Sedem pro percipienda ratione, conveniant; aut, ſi forte (ſicut de talibus
Proverb. XVIII. 3. eſt ſcriptum: peccator *cum venerit in profundum, contemnit*) ita obſtinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquomodo neceſſe eſt, aut (ne aliorum perditio eſſe poſſint) ſecundum canones per ſæculares oportet comprimi poteſtates. *Item Pelagius* Epiſcopis, qui convenerant ad illicitam vocationem Johannis CPolitani [Pelagius II. epiſt. VIII. A.D. 587. Roma *CPolim*, Concil. tom. V. pag. 949. 952.]

V. *Non Concilium, ſed conventiculum dicitur quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur*.

Ibidem C. V. MUltis denuo Apoſtolicis & canonicis atque eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſque ſcientia Romani pontificis concilia celebrari. Quapropter, ut jam dictum eſt, recte non concilium, ſed veſtrum conventiculum vel conciliabulum caſſatur: & quicquid in eo actum eſt, irritum habetur & vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut

ut nullius hortatu talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ Sedis communione carere non vultis. *Et infra.* Si vero in qualibet provincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius provinciæ epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conveniat, ad majorem tunc Sedem referantur. Et ſi illic facile & juſte non diſcernuntur, ubi fuerit Synodus regulariter congregata, canonice & juſte judicentur. Majores vero & difficiliores quæſtiones (ut ſancta Synodus ſtatuit & beata conſuetudo exigit) ad Sedem Apoſtolicam ſemper referantur. *Item Julius Papa Orientalibus Epiſcopis* [Epiſt. I. Iſidoriana c. II. Concil. tom. II. pag. 478.] Lib. I. Pars II. Tit. IV. Rubr. V.

VI. *Præter conſcientiam Romani pontificis nec concilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet.*

Dudum a ſanctis Apoſtolis, ſucceſſoribuſque eorum in antiquis decretum eſt ſtatutis, quæ hactenus ſancta & univerſalis Apoſtolica tenet eccleſia, non oportere præter ſententiam Romani pontificis, concilia celebrari, vel epiſcopum damnari, quoniam ſanctam Romanam eccleſiam primatum omnium eccleſiarum eſſe voluerunt: & ſicut beatus Petrus Apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum, ita & eccleſia, ſuo nomine conſecrata, Domino inſtituente, prima ſit & caput ceterarum: & ad eam, quaſi ad matrem atque apicem, omnes majores eccleſiæ cauſæ, & judicia epiſcoporum recurrant, & juxta ejus ſententiam terminum ſumant, nec extra Romanum quicquam ex his decerni debere Pontificem; *unde Leo Papa Anaſtaſio Epiſcopo Theſſalonicenſi* [Leo I. epiſt. XII. alias LXXXII. c. VII. A. D. 445. Roma in *Illyricum*.] II. Q. XI. C. IX.

RUBRICA. V

De celebratione conciliorum provincialium.

I. *Quod bini conventus per ſingulos annos ab epiſcopis celebrentur.*

De conciliis autem epiſcopalibus non aliud indicimus, quam quod ſancti Patres ſalubriter ordinaverunt, ut ſcilicet bini conventus per ſingulos annos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diverſos ordines eccleſiæ naſci adſolent, judicetur: ac ſi forte inter ipſos, qui præſunt, de majoribus peccatis naſcitur (quod abſit) cauſa, quæ provinciali examini nequeat definiri, fraternitatem tuam de totius negocii qualitate metropolitanus curabit inſtruere, ut, ſi coram poſitis partibus, nec tuo fuerit res ſopita judicio, ad noſtram cognitionem, quicquid illud eſt, transferatur. *Item ex Nicæno concilio* [can. V. Concil. tom. II. pag. 46. A. D. 325. in *Bithynia*.] *Diſt. XVIII. C. II.*

II. *Quo tempore concilia epiſcoporum ſunt celebranda.*

Habeatur ſemel concilium ante diem quadrageſimæ, ut omnibus (ſi quæ ſunt) ſimultatibus amputatis, mundum, & ſolemne poſſit Deo offerri jejunium. Secundum vero agatur circa tempus autumni. *Item ex Concilio Antiocheno* [can. XX. A. D. 341. Concil. tom. II. pag. 579. 586. in *Syria*] *Ibidem* C. III.

III. *Ad morum correctionem, & controverſiarum diſſolutionem bis in anno epiſcopale concilium fiat.*

Propter eccleſiaſticas cauſas, & quæ exiſtunt, controverſias diſſolvendas, ſufficere viſum eſt bis in anno per ſingulas provincias epiſcoporum Concilium fieri. Semel quidem poſt tertiam hebdomadam paſchalis ſolemnitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ conſequitur, & in medio temporis inter Paſcha & Pentecoſten Concilium compleatur. Admoneant autem comprovinciales epiſcopos hi, qui in amplioribus civitatibus, ideſt qui in metropolitanis degunt. Secundum vero Concilium idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi menſis decimus invenitur. In ipſis autem Conciliis & presbyteros & diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes quotquot ſe læſos exiſtimant, ſynodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos Concilia ſine metropolitanorum epiſcoporum conſcientia facere, quibus de omnibus cauſis conſtat eſſe permiſſum judicium. *Item Leo* IV. [ad Epiſcopos Britanniæ Epiſt. II. c. II. A. D. 850. Roma in *Angliam*, Concil. tom. VIII. pag. 31.] *Ibidem* C. IV.

Lib. I. Pars II. Tit. III. Rubr. VI.

Diſt. xviii. C. viii.

IV. *Non cogantur presbyteri ad ſacra Concilia eulogias deferre*.

DE eulogiis ad ſacra Concilia deferendis nihil invenimus a majoribus terminatum, ſed ſicut unicuique presbytero placuerit. Nam ſi conſtitutum fuerit aliquid illo in tempore benedictiones afferri, forſitan minus libenter ad Synodos occurrent, & magis venire obtrectabunt: quæ non ſunt (ut arbitror) rationabiliter quærendæ, nec, ultro delatæ, reſpuendæ.

RUBRICA. VI

I. *De pœnis epiſcoporum, qui ad Concilium venire contemnunt*.

Ex Concilio Laodicenſi [can. xl. incerti anni, Concil. tom. I. pag. 1501. 1513. in *Aſia minori*]

Diſt. xviii. C. v.

NON oportet vocatos epiſcopos ad Synodum, contemnere, ſed adire debere, & aut docere, aut doceri quæ ſunt ad eccleſiæ, ceterorumque correctionem utilia. Quod ſi contemſerint, ſeipſos videntur accuſare, niſi forte pro infirmitate ire non poſſint. *Item ex Concilio Calchedonenſi* [can. xix. A. D. 451. in *Bithynia* Concil. to. IV. pag. 764. 777.]

II. *Corripiantur epiſcopi, qui ad Concilium vocati, venire recuſant*.

Ibidem C. vi.

PErvenit ad noſtras aures, quod in provinciis conſtituta epiſcoporum concilia minime celebrentur. Hoc ex eo probatur, quod multæ, quæ correctione opus habent eccleſiaſticæ res, negligantur: Statuit ergo hæc ſancta Synodus, ſecundum Patrum regulas, bis in anno in unum convenire per ſingulas provincias epiſcopos, ubi ſingula, quæ emerſerint, corrigantur. Qui vero noluerint convenire epiſcopi conſtituti in ſuis civitatibus, & hoc maxime, cum ſui corporis ſanitate ſint conſiſtentes, cum & ab omnibus aliis urgentibus neceſſitatibus inexcuſabiles, negociis ſint liberi, licere eos fraternæ caritatis commonitionibus corripi. *Item ex* VII. *Synodo*. [Can. vi. A. D. 787. Concil. tom. VII. pag. 602. in *Bithynia*]

III. *Canonicis ſubjaceat pœnis metropolitanus, qui ſaltem ſemel in anno celebrare Concilium negligit*.

Ibidem C. vii.

QUoniam quidem regula eſt, quæ dicit, bis in anno per ſingulas provincias oportere fieri per conventum epiſcoporum regulares inquiſitiones propter fatigationes, & ut opportune habeantur ad iter agendum hi, qui congregandi ſunt, definierunt ſextæ Synodi ſancti Patres, omni excuſatione remota, modis omnibus ſemel in anno fieri, & depravata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renovamus: et ſi quiſquam Princeps inventus fuerit hoc prohibere, communione privetur. Si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere abſque neceſſitate, vel vi, ſeu aliqua rationabili occaſione, canonicis pœnis ſubjaceat. Dum autem Synodus agitur ſuper canonicis & Evangelicis negociis, oportet congregatos epiſcopos in meditatione & ſollicitudine fieri cuſtodiendorum divinorum, & vivificorum Domini mandatorum. *Et poſt pauca*. Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert Epiſcopus ſecum, ſive jumentum, ſive aliam ſpeciem, expetendi. Quod ſi hoc egiſſe convictus fuerit, ſolvat quadruplum. *Item ex Concilio Carthaginenſi* IV. [can. xxi. A. D. 398. Concil. tom. II. pag. 1201. in *Africa*]

IV. *Sine gravi neceſſitate Epiſcopus ad Synodum ire non tardet*.

Ibidem C. ix.

EPiſcopus ad Synodum ire non tardet, ſi non ſatis gravi neceſſitate inhibeatur ſic tamen, ut in perſona ſua legatum mittat, ſuſcepturus (ſalva Fidei veritate) quicquid Synodus ſtatuerit. *Item ex Concilio Carthaginenſi* V. [can. x. A. D. 398. Concil. tom. II. pag. 1217. in *Africa*]

V. *Excuſatorias literas dirigant qui gravati ad Synodum ire non poſſunt*.

Ibidem C. x.

PLacuit, ut quotieſcumque congregandum eſt Concilium, epiſcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia graviori neceſſitate impediuntur, competenter occurrant. Quod ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas literatorie ſubſcribant:

niſi.

niſi autem rationem impedimenti ſui apud ſuum Primatem reddiderint, Eccleſiæ ſuæ communione debent eſſe contenti. *Item ex Concilio Arelatenſi* [II. can. XIX. A. D. 451. Concil. tom. IV. pag. 1013. in *Gallia*] Lib. I. Pars II. Tit. V. Rubr. I.

VI. *A communione ſit alienus qui Synodo adeſſe contemſit.*

SI quis autem Synodo adeſſe neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam Concilium diſſolvatur, crediderit eſſe deſerendum, alienum ſe a fratrum communione agnoſcat: nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti Synodo fuerit abſolutus. *Item ex Concilio Agathenſi* II. [Imo I. can. XXXV. A. D. 506. Concil. tom. IV. pag. 1389. in *Gallia*,] Diſt. XVIII. C. XII.

VII. *Uſque ad proximam Synodum a communione abſtineat qui a metropolitano vocatus, abſque gravi neceſſitate Synodo adeſſe neglexerit.*

SI epiſcopus metropolitanus ad comprovinciales epiſcopos epiſtolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem ſummi pontificis, aut ad Synodum invitet, poſtpoſitis omnibus (excepta gravi infirmitate corporis ac præceptione regia) ad conſtitutam diem adeſſe non differant. Quod ſi defuerint, ſicut priſca canonum præcepit auctoritas, uſque ad proximam Synodum a caritate fratrum & eccleſiæ communione priventur. *Item ex Concilio Tarraconenſi* [can. VI. A. D. 516. Concil. tom. IV. pag. 1564. in *Hiſpania*] Ibidem C. XIII.

VIII. *Communione privetur epiſcopus, qui a metropolitano vocatus ad Synodum venire contemnit.*

SI quis epiſcoporum commonitus a metropolitano, ad Synodum, nulla gravi intercedente neceſſitate corporali, venire contemſerit, ſicut ſtatuta Patrum ſanxerunt, uſque ad futurum Concilium, cunctorum epiſcoporum caritatis communione privetur. *Item in Toletano Concilio* [XVI. can. VII. A. D. 693. Concil. tom. VI. pag. 1342. in *Hiſpania*.] Ibidem C. XV.

IX. *De notificatione canonum & geſtorum in Conciliis facienda per provinciam.*

DEcernimus, ut dum in qualibet provincia Concilium agitur, unuſquiſque epiſcoporum admonitionibus ſuis infra ſex menſium ſpacia omnes abbates, presbyteros, diaconos, atque clericos, ſeu etiam omnem conventum civitatis ipſius, ubi præeſſe dignoſcitur, necnon & diœceſis ſuæ plebem, congregare nequaquam moretur, quatenus coram eis pleniſſime omnia referet, quæ eodem anno in Concilio acta vel definita eſſe noſcuntur. Quod ſi quiſquam hæc parvi pendenda crediderit, ſententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtat uſquequaque mulctatus. Ibidem C. XVII.

TITULUS. V

De reſcriptis.

RUBRICA. I

De viribus & auctoritate reſcriptorum.

I. *Reſcripta vim & auctoritatem habent, quæ a jure & legibus non diſcordant.*

Pelagius Papa Jo. Comiti [Ex Ivone Part. IV. c. CXCI. circa A. D. 557. *Romæ*.]

DIcenti, ſacras juſſiones ſe habere præ manibus, reſpondemus, ſcire illum oportere, quod ipſe clementiſſimus princeps generalibus legibus conſtituit, illa ſacra uniuſcujuſque ſupplicantis deſiderio conceſſa prævalere & effectui mancipari, quæ cum juris & legum ratione concordant: ea vero, quæ ſurreptione, vel falſis precibus forſitan impetrantur, nullum ſupplicantibus ferre remedium. *Item Gregorius Papa* [I. lib. VII. Indict. II. epiſt. LXI. ad Præjectam illuſtrem. A. D. 599. Roma in *Siciliam*] XXV. Q. II. C. XVI.

II. *Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione violari.*

ECcleſiaſticæ moderationi omnino eſt conveniens, ut quæ ordinata fuerint, vel deciſa, nulla in poſterum debeant refragatione turbari. Ad hoc propoſitum Ibidem C. XII.

valent

Lib. I. Pars II. Tit. v. Rubr. II. valent omnia capitula de auctoritate epiſtolarum decretalium, & præceptorum Apoſtolicæ Sedis. *Sunt in Titulo* III. *de Conſtitutionibus, ſupra pag.*30.

RUBRICA. II

De iis, quibus repelluntur reſcripta,

I. *Reſcripta, contra jus & leges impetrata, nullas vires habent.*

Gregorius in Regeſto [lib. VII. Indict. II. epiſt. VII. Januario Caralitano. A.D. 599. Roma in *Sardiniam*.]

XXV. Q. II. C. XIII. IMperiali conſtitutione ſancitum eſt aperte, ut ea, quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint. *Cod.* l. 1. tit. *de precibus, Imperatori offerendis*. Imperatores *Theodoſius & Valentinianus* [Cod. lib. I. tit. XIX. l. VII. A. D. 426. *Ravennæ*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XV. REſcripta contra jus elicita, ab omnibus judicibus præcipimus refutari, niſi forte ſit aliquid, quod non lædat alium, & proſit petenti, vel crimen ſupplicantibus indulgeat. *Imperator Anaſtaſius* [Cod. lib. I. tit. XXII. l. VI. A. D. 496.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XVI. OMnes cujuſcumque, majoris vel minoris adminiſtrationis, univerſæ noſtræ Reipublicæ judices, monemus, ut nullum reſcriptum, nullam pragmaticam ſanctionem, nullam ſacram annotationem, quæ generali juri vel utilitati publicæ adverſa eſſe videantur, in diſceptatione cujuslibet litigii patiantur proferri; ſed generales ſanctas conſtitutiones modis omnibus non dubitent obſervandas. *L. eodem, tit. de diverſis Reſcriptis, Imperator* Zeno [Cod. lib. I. tit. XXIII. l. VII. A. D. 477. *CPoli*.]

IV. *Reſcripta repelluntur, niſi preces veritate nitantur.*

XXV. Q. II. C. XVI. §. 8. UNiverſa reſcripta, ſive in perſonam precantium, ſive ad quemlibet judicem manaverint, quæ vel *adnotatio*, vel *pragmatica ſanctio* nominetur, ſub ea conditione proferri præcipimus, *ſi preces veritate nitantur*: nec aliquem fructum precator, oraculi percipiat impetrati, licet in judicio aſſeveret veritatem, niſi quæſtio fidei precum imperiali beneficio monſtretur inſerta. Nam & magnificus vir quæſtor, & viri ſpectabiles magiſtri ſcriniorum, qui ſine præfata adjectione qualecumque divinum reſponſum dictaverint, & judices, qui ſuſceperint, reprehenſionem ſubibunt: & qui illicite dictata ſcribere auſi fuerint, cujuſcumque ſcrinii memoriales, ſeu pragmaticarii, vel adjutores primicerii, amiſſione cinguli feriantur. *Conſtantinus* [Cod. lib. I. tit. XXII. l. IV. A.D. 311. Aquis in *Gallia*.]

V. *Si dubitetur, an reſcriptum per fraudem ſit impetratum, cognoſcatur hoc prius, quam executioni mandetur.*

Ibidem §. 4. ET ſi non cognitio, ſed executio mandatur de veritate precum, inquiri oportet, ut, ſi fraus intervenerit, de negocio cognoſcatur. *Imperatores Diocletianus & Maximianus* [Cod. lib. I. tit. XXIII. l. III. A.D. 292. ad Criſpinum præſidem *Phœnicis*.]

VI. *In arduis & in contentione reſcripta repelluntur, niſi oſtendantur originalia.*

Ibidem §. 6. SAncimus, ut authentica ipſa atque originalia reſcripta, ex noſtra manu ſubſcripta, non exempla eorum, inſinuentur. *Imperator Conſtantinus* [Cod. eod. l. IV. A.D. 322. *Samariæ*]

VII. *Reſcripta carent auctoritate, in quibus dies non aſſignatur & nomen Principis concedentis.*

Ibidem §. 7. SI qua beneficia perſonalia ſine die & conſule fuerint deprehenſa, auctoritate careant.

RU-

RUBRICA. III

De pœnis tam impetrantium reſcripta per ſubreptionem, quam negligentium cognoſcere ſubreptionem.

I. *Mendax impetrator debet carere impetratis.*

Pelagius papa Johanni Comiti [Imo Gratianus.]

RESCRIPTA, ſive ſint adnotationes, ſive pragmaticæ ſanctiones, expreſſam debent habere in ſe conditionem, *ſi preces veritate nitantur*. Mendax enim precator debet carere impetratis, & quibus ſcripta diriguntur, ſunt puniendi, ſi precum mendacia vetuerint argui: unde Imperatores *Diocletianus & Maximianus & Conſtantinus in tit. eod.* Cod. *ſi contra juris utilitatem* [Lib.I. tit.xxii. L.I. A.D. 294.Sirmii in *Pannonia*.] xxv. Q. ii. C. xvi.

II. *De eodem.*

PRÆSCRIPTIONE mendaciorum oppoſita, ſive in juris narratione mendacium reperiatur, ſive in facti, ſive in tacendi fraude, pro tenore veritatis, non deprecantis affirmatione, datum judicem agnoſcere debere, & ſecundum hoc de cauſa convenit ferre ſententiam. *Imperatores Theodoſius & Valentinianus* [Cod. lib.i. tit. xxii. L.v. A. D.426. *Romæ*.] Ibidem §.1.

III. *De eodem.*

ETSI legibus conſentaneum ſacrum oraculum mendax precator attulerit, precator careat penitus impetratis: &, ſi nimia mentientis inveniatur improbitas, etiam ſeveritati ſubjaceat judicantis. *Item Imperator Conſtantinus* [Ibid. L.iii. A. D.313. ad Baſſum PP.] Ibidem §.3.

IV. *Pœna judicum, qui vetant arguere ſubreptionem.*

PUNIRI jubemus X. librarum auri mulcta judices, qui vetuerint precum argui falſitatem. Ibidem §.4.

TITULUS. VI

De conſuetudine

RUBRICA. I

De definitione conſuetudinis & ſpeciebus ejus

I. *Quid ſit conſuetudo.*

Iſidorus [Lib.v. Erymologiarum C.iii. c. A. D. 610.in *Hiſpania*.]

CONSUETUDO autem eſt jus quoddam, moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. Nec differt, an ſcriptura, an ratione conſiſtat, quando legem ratio commendat. Porro ſi ratione lex conſtat, lex erit omne jam, quod ratione conſtiterit, dumtaxat quod religioni conveniat, quod diſciplinæ congruat, quod ſaluti proficiat. Vocatur autem *conſuetudo*, quia in communi eſt uſu. *Item Auguſtinus ad Januarium*. [lib.i. ſeu epiſt.liv. alias. cxviii. c.i. A. D.400. in *Africa*.] Diſt.i.C.v.

II. *De duplici ſpecie conſuetudinis, ſcilicet generalis, & ſpecialis.*

ILLA autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obſervantur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis (quorum eſt in eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata atque ſtatuta retineri: ſicuti quod Domini paſſio & reſurrectio & adſcenſio in cælum, adventus de cælo Spiritus ſancti anniverſaria ſolemnitate celebrantur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab univerſa, quocumque ſe diffundit, eccleſia. Alia vero, quæ per loca terrarum regioneſque variantur, ſicuti eſt, quia alii jejunant ſabbato; alii non; alii quotidie communicant corpori & ſanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt; & ſi quid aliud hu- Diſt.xii. C.xi. Cap.iI. §.1.

Digitized by Google

Lib.I. Pars II. Tit. vi. Rub. I.

hujuſmodi animadverti poteſt; totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes. Nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit eccleſiam, ad quamcumque forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe convincitur, indifferenter eſt habendum: & pro eorum, inter quos vivitur ſocietate, ſervandum eſt. Mater mea, Mediolanum me ſecuta, invenit eccleſiam ſabbato non jejunantem. Cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virum Ambroſium. At ille ait: cum Romam venio, jejuno ſabbato. Cum Mediolani ſum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi. Hoc cum matri renunciaſſem, libenter amplexa eſt. *Gratianus.* Hoc autem de illa conſuetudine intelligendum eſt, quæ vel univerſalis Eccleſiæ uſu, vel temporis prolixitate roboratur. Ceterum ſi pro varietate temporum vel animorum vel locorum variæ conſuetudines introducantur, inventa opportunitate reſecandæ ſunt potius, quam obſervandæ.

RUBRICA. II
De valore conſuetudinis.

I. *Veritati & rationi conſuetudo eſt poſtponenda.*

Auguſtinus de unico baptiſmo lib. II. [Imo de baptiſmo contra Donatiſtas lib. III. c. vi. §. 9. & c. viii. §. 11. circa A. D. 400. in *Africa*.]

Diſt. viii. *C.* iv. *Aut. Auguſtin. lib.* I. *Dial.* xix. *de Emendatione Gratiani pag.* 220.

VEritate manifeſtata, cedat conſuetudo veritati. Plane reſpondeo, quis dubitet, veritati manifeſtatæ debere conſuetudinem cedere? *Item*. Nemo conſuetudinem rationi & veritati præponat, quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit. *Item Gregor. VII. Guilimundo Averſano epiſcopo* [Imo Guitmundo, ex Ivone Parte iv. c. ccxiii. circa A. D. 1075. Roma in *Campaniam*.]

II. *Quælibet conſuetudo veritati eſt poſtponenda.*

Ibidem C. v. *Io.* xiv. 6. *S. Cyprianus in Concilio Carthaginenſi cap.* lxiii. *A.D.* 256. *& in Firmiliani ad Cyprianum epiſt.* lxxv.

SI conſuetudinem fortaſſis opponas, advertendum eſt, quod Dominus dicit: *Ego ſum veritas, & vita*. Non dixit: *ego ſum conſuetudo*, ſed *veritas*. Et certe (ut beati Cypriani utamur ſententia) quælibet conſuetudo, quantumvis vetuſta, veritati omnino eſt poſtponenda, & uſus, qui veritati eſt contrarius, abolendus. *Auguſtinus de baptiſmo parvulorum* [Imo lib. III. de baptiſmo contra Donatiſtas c. v. §. 8. A.D. 400. in *Africa*.]

III. *Veritate revelata, conſuetudinem ſibi cedere oportet.*

Diſt. viii. *C.* xi. *Io.* xiv. 6. *Auguſtin. ibid. Cap.* vi. §. 9. *Cap.* vii. §. 10. *Cap.* ix. §. 12. *Gal.* ii. 11.

QUI contemta veritate, præſumit conſuetudinem ſequi, aut circa fratres invidus eſt & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus eſt, inſpiratione, cujus eccleſia ejus inſtruitur. Nam Dominus in Evangelio: *Ego ſum*, inquit, *veritas*. Non dicit: *Ego ſum conſuetudo*. Itaque veritate manifeſtata, cedat conſuetudo. Revelatione ergo facta veritatis, cedat conſuetudo, quia & Petrus, qui circumcidebat, ceſſit Paulo, veritatem prædicanti. Igitur cum Chriſtus *veritas* ſit, magis veritatem, quam conſuetudinem ſequi debemus, quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit. *Idem in libro* IV. *de baptiſmo* [contra Donatiſtas c. v. §. 7. A. D. 400. in *Africa*.]

IV. *Conſuetudo fruſtra rationi opponitur.*

Ibidem C. vii.

FRuſtra, inquit quidam, qui ratione vincuntur, conſuetudinem nobis obiiciunt, quaſi conſuetudo major ſit veritate, aut non ſit in ſpiritualibus ſequendum quod melius a Spiritu ſancto revelatum eſt. Hoc plane verum eſt, quia ratio & veritas conſuetudini præponendæ ſunt. Sed ſi conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri. *Cyprianus* [Epiſt. lxxiv. ad Pompejum A. D. 256. in *Africa*.]

V. *Rationem conſuetudo non debet impedire.*

Ibidem C. viii. *Eſdr.* iv. 38. *Cyprianus Epiſt.* lxxiii. *ad Iubajanum A.D.* 256.

COnſuetudo, quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire non debet, quominus veritas prævaleat & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: propter quod relicto errore, ſequamur veritatem, ſcientes, quia apud Eſdram veritas vincit, ut ſcriptum eſt: *Veritas manet & invaleſcit in æternum & vivit, & obtinet in ſæcula ſæculorum*. *Idem*. Ignoſci poteſt ſimpliciter erranti, ſicut de ſeipſo dicit Apoſtolus Pau-

Paulus : *qui prius fui blaſphemus , perſecutor , & injurioſus , ſed miſericordiam merui , quia ignoranter feci* . Poſt inſpirationem vero & revelationem veritatis ſactam, qui in eo , quod erraverat, perſeverat , prudens & ſciens perſeverat : etiam non in venia ignorantiæ peççat ; præſumtione enim atque obſtinatione quadam nititur, cum ratione ſuperetur . *Idem* [Epiſt.LXIII. ad Cæcilium A. D. 253. in *Africa*.] I in.I. Pars II. Tit.vi.Rvb.II. 1.Tim.1. 13.

VI. *Dei veritatem , non hominum conſuetudinem , ſequi oportet* .

SI ſolus Chriſtus audiendus eſt , non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putaverit , ſed quid , qui ante omnes eſt, Chriſtus , prior fecerit ; neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet , ſed Dei veritatem , cum per Iſaiam prophetam loquatur Deus & dicat : *Sine cauſa colunt me , mandata & doctrinas hominum docentes* . Item *Iſidorus in Synonymis lib.* II. [C.xvi. circa A. D. 610. in *Hiſpania* .] *Diſt.*ix.C.ix. *Iſa.*xxix.13.

VII. *Pravus uſus lege & ratione ſuperatur* .

USus auctoritati cedat , pravum uſum lex & ratio vincat . *Item Codicis lib.*VIII. [tit.LIII. L.I. Imp. Conſtantinus ad Proculum A. D. 319. *CPoli.*] . *Diſt.*xi.C.ii.

VIII. *Uſus & conſuetudo legem & rationem vincere non poteſt* .

COnſuetudinis, uſuſque longævi non vilis auctoritas eſt , verum non uſque adeo ſui valitura momento , ut aut rationem vincat , aut legem ſcriptam . *Auguſtinus ait ex dictis Baſilii* [Imo Baſilius ipſe in libro de Spiritu ſancto c.xxvii. A. D. 375. in *Pontica*.] *Ibid.*C.iv.

IX *Inviolabilis eſt conſuetudo , quæ nec humanis legibus , nec ſacris canonibus obviare monſtratur* .

ECcleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam ſcripturis, quaſdam vero Apoſtolica traditione per ſucceſſiones in miniſterio confirmatas accepimus ; quaſdam vero conſuetudine roboratas opprobavit uſus: quibus par ritus,& idem utriuſque pietatis debetur affectus. Unde quis vel aliquantulum ſacrarum ſcripturarum expertus , hæſitaverit ? Si enim attentaverimus conſuetudines eccleſiæ non per ſcripturas a Patribus traditas , nihili æſtimare ; quantum religio detrimenti ſit latura, intente inſpicientibus liquido conſtabit . Quæ enim (ut inde ordiamur) ſcriptura , ſalutiferæ Crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri ? Vel quæ trifariam digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis vel conſecrationis verba commendavit ? Nam non modo quod in Evangelio continetur vel ab Apoſtolo inſertum eſt , in ſecretis dicimus ; ſed & alia plura adiicimus , magnam quaſi vim commendantia myſteriis . Quæ Orientem verſus nos orare literarum forma docuit ? Benedicimus fontem baptiſmatis oleo unctionis . Huc accedit , quod ter oleo inungimus quos baptizamus : verbis abrenuntiare Satanæ . Angeliſque ejus informamus . Unde hæc & alia in hunc modum non pauca, niſi quia tacita ac myſtica traditione a Patribus eccleſiaſtico more , reverentiori diligentia ſunt in myſteriis obſervata ſilentio , quam publicata ſcripto ? *Item ad Caſulanum preſbyterum* [Imo Pius Papa I. in Decretis Iſidorianis , ex Ivone Part.iv. c.lxvi. Concil. tom.I. pag.579. *Romæ*.] *Ibidem* C.v.

X. *Laudabilis eſt coſuctudo , quæ nihil Fidei contrarium uſurpat* .

COnſuetudinem laudamus , quæ tamen contra Fidem catholicam nil uſurpare dignoſcitur . *Idem ad eundem* [B. Auguſtinus ad Caſulanum epiſt. xxxvi. c.I. §.2. alias lxxxvi. A. D. 397. in *Africa*.] *Ibidem* C.vi.

XI. *Ubi auctoritas deficit , mos populi & majorum inſtituta pro lege tenenda ſunt* .

IN his rebus , de quibus nihil certi ſtatuit divina ſcriptura , mos populi Dei , & inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt : & ſicut prævaricatores legum divinarum , ita contemtores conſuetudinis eccleſiarum coercendi ſunt . *Nicolaus Michaeli Imperatori* [Epiſt.vi. ad Photium A. D. 862. Concil. tom.viii. pag.286. & Leo ix. Michaeli Epiſcopo CPolitano epiſt.I. c.xxix. Concil. tom. ix. pag.966. circa A. D. 1053. *Romæ*.] *Ibidem* C.vii.

Lib. I. Part. I. Tit. vi. Rubr. II.

XII. *Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas.*

Diſt. xii. C. II. SCit ſancta Romana eccleſia, quod nihil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, ſi illis canonica non obſiſtit auctoritas, pro qua eis obviare debeamus. Unde nil judicamus eis debere vel poſſe reſiſtere. *Item Hjeronymus ad Lucinium* [Epiſt. LII. alias XXVIII. circa A. D. 397. e Palæſtina in *Hiſpaniam*.]

XIII. *Conſuetudines, quæ Fidei non officiunt, ſi a majoribus traditæ ſunt, obſerventur.*

Ibidem C. IV. ILlud breviter te admonendum puto, traditiones eccleſiaſticas, præſertim cum Fidei non officiunt, ita obſervandas, ut a majoribus traditæ ſunt: nec aliquorum conſuetudinem, aliorum contrario more ſubverti. *Item Nicolaus Ignatio Epiſcopo* [Imo epiſt. LXX. ad Hincmarum & epiſcopos in regno Caroli, circa A. D. 867. Concil. tom. VIII. pag. 471. Roma in *Galliam*.]

XIV. *Traditiones a Patribus conſtitutæ, non ſunt infringendæ.*

Ibidem C. v. RIdiculum eſt, & ſatis abominabile dedecus, ut temporibus noſtris vel falſo inſimulari ſanctam Dei eccleſiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus a Patribus ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantium infringi patiamur. *Inſtitutionum lib.* I. *tit.* II. [De jure naturali, gentium & civili §. 9. A. D. 533. *CPoli*.

XV. *Mores diuturni pro lege ſunt habendi.*

Ibidem C. VI. DIuturni mores, conſenſu utentium approbati, legem imitantur. *Item Codicis lib.* VIII. *cap.* LII. *tit.* I. [Imo tit. LIII. l. I. A. D. 225.]

XVI. *Quicquid fit contra longam conſuetudinem, revocari oportet.*

Ibidem C. VII. COnſuetudo præcedens, & ratio, quæ conſuetudinem ſuaſit, tenenda eſt. Et quicquid contra longam conſuetudinem fiet, ad ſollicitudinem ſuam revocabit Præſes provinciæ. *Item Gregorius univerſis epiſcopis Numidiæ* [lib. I. Epiſt. LXXV. A. D. 591. Roma in *Africam*]

XVII. *Immota permaneat conſuetudo, quæ contra Fidem catholicam nihil uſurpare dignoſcitur.*

Ibidem C. VIII. NOS conſuetudinem, quæ tamen contra Fidem catholicam nil uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedimus, ſive de primatibus conſtituendis, ſive de ceteris capitulis, exceptis iis, qui ex Donatiſtis ad epiſcopatum perveniunt: quos provehi ad primatus dignitatem (etiam cum ordo clericorum eos deferat ad locum eundem) modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commiſſæ ſibi plebis curam gerere; non autem etiam illos antiſtites, quos catholica Fides in eccleſiæ ſinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus, anteire. *Item Gregorius* [ad Maximum Salonitanum Epiſcopum epiſt. LXXXIII. lib. VII. A. D. 598. Roma in *Dalmatiam*]

XVIII. *Non negentur quæ conſuetudinis ſunt.*

Ibidem C. IX. QUemadmodum illicita perpetrari non patimur, ſic quæ ſunt conſuetudinis, non negamus.

RUBRICA. III

De extirpandis malis conſuetudinibus.

I. *Quod conſuetudo, non quæ in loco majori viguit, ſed quæ religioſior eſt, eligenda.*

Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo [lib. XII. epiſt. XXXI. reſpon. III. circa A. D. 603. Roma in *Angliam*.]

Ibidem C. x. NOvit, fraternitas tua, Romanæ eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit nutritam. Sed mihi placet, ut ſive in Romana, ſive in Gallicorum, ſive in qualibet eccleſia aliquid inveniſti quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſollicite eligas, & in Anglorum eccleſia, quæ adhuc in fide nova eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſiis colligere poteris, infundas. Non enim pro locis res, ſed pro rebus loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque eccleſiis, quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige; & hæc quaſi in faſciculum collecta, apud Anglorum mentes in

con-

conſuetudinem depone. *Nicolaus Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo* [Epiſt.xlvii. A. D. 866. Roma in *Galliam*, Concil. tom.viii. pag.858.] Lib. I. Pars II. Tit.vii. Rub.I. & II.

II. *Mala conſuetudo radicitus eſt evellenda.*

MAla conſuetudo, quæ non minus, quam pernicioſa corruptela, vitanda eſt, niſi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab impiis aſſumitur, & incipiunt prævaricationes, & variæ præſumtiones, celerrime non compreſſæ, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari. *Item Auguſtinus ſcribit ad inquiſitionem Januarii* [libro II. ſeu epiſt.lv. alias cxix. cap.xix. §.35. circa A. D. 400. in *Africa*] Diſt.viii. C.iii.

III. *Reſecanda ſunt, quæ neque auctoritate, vel moribus univerſitatis comprobantur.*

OMnia talia, quæ neque ſanctarum ſcripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis epiſcoporum ſtatuta inveniuntur, nec conſuetudine univerſæ eccleſiæ roborata ſunt, ſed diverſorum locorum diverſis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut numquam omnino inveniri poſſint cauſæ, quas in eis conſtituendis homines ſequuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodo contra Fidem ſint, ipſam tamen religionem, quam pauciſſimis & manifeſtiſſimis celebrationum ſacramentis miſericordia Dei voluit eſſe liberam, ſervilibus oneribus premunt, itaut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui etiamſi tempus libertatis non cognoverint, legalibus tamen ſacramentis, non præſumtionibus humanis, ſubiiciuntur. Diſt.xii. C.xii.

TITULUS. VII
De poſtulatione.

RUBRICA. I
Qui valeant poſtulari.

I. *Scholaſticus ex foro, aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus.*

Concilium Sardicenſe [cap.xiii. A. D. 347. in *Thracia*, Concil.tom. II. pag. 648.]

OSius Epiſcopus dixit: & hoc neceſſarium arbitror, ut diligentiſſime tractetur, ſi forte aut dives laicus, aut ſcholaſticus de foro, aut de adminiſtratione epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non prius ordinetur, niſi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus, & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcendat ad culmen epiſcopatus. *Item ex Concilio Carthaginenſi* [I. c. v. A. D. 348. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 715. Diſt.lxi. C.x.

II. *Clericus alienæ diœceſis, vel laicus undecumque, valet poſtulari in epiſcopum.*

PRivatus, epiſcopus Vegeſelitanus dixit: ſuggero ſanctitati veſtræ, ut ſtatuatis, non licere, clericum alienum ab aliquo ſuſcipi ſine literis epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere, nec laicum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum obtineat ſine conſcientia ejus epiſcopi, de cujus plebe eſt. Gratus epiſcopus dixit: hæc obſervantia pacem cuſtodit. Nam & memini, in ſanctiſſimo Concilio Sardicenſi ſimiliter ſtatutum, ut nemo alterius plebis hominem ſibi uſurpet, ſed ſi forte erit neceſſarius, petat a collega ſuo, & per conſenſum epiſcopi ſui habeat. Diſt.lxxi. C.vi. Concil. tom. II. pag.650. C. D. Ant. Auguſtin. lib.1. de Emendat. Gratiani pag.106.

RUBRICA. II
A quibus debeant poſtulari.

I. *Laicus curialis poſtulatur a principe, cum curiæ nexibus adſtrictus eſt, clericus alterius diœceſis, ab epiſcopo ſuo.*

Gratianus.

SED aliud eſt *poſtulari*, & aliud *eligi*. Poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore: clericus alterius civitatis a ſuo epiſcopo; ſed non eligitur aliquis, niſi in Diſt.lxi. C.x.

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Rub. I. ſacris ordinibus conſtitutus. Fit enim *electio* cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati. *Poſtulatio* vero ſimplici petitione: quam diſtinctionem beatus *Gregorius* innuit in regeſto, ſcribens cuidam epiſcopo [Benenato lib. II. Epiſt. xix. A. D. 592. Roma in *Campaniam*] de quo infra Tit. VIII. Rubrica v. c. I. *de decreto electionis*.

TITULUS. VIII

De electione.

RUBRICA. I

Quod electione, non ſucceſſione, prælati ſint in eccleſia.

I. *Epiſcopus ſucceſſores ſibi conſtituere non debet.*

Concilium Antiochenum [Cap. xxiii. A. D. 341. in *Syria*, Concil. tom. II. pag. 572.]

VIII. Q. I. C. II. EPiſcopo non licere decrevimus pro ſe alterum ſucceſſorem ſibi conſtituere, licet ad exitum vitæ perveniat. Quod ſi tale aliquid factum fuerit, irritum ſit hujuſmodi conſtitutum. Servetur autem jus eccleſiaſticum id continens, non aliter oportere fieri, niſi cum Synodo & judicio epiſcoporum & electione clericorum, qui poſt obitum quieſcentis, poteſtatem habent eum, qui dignus extiterit, eligere & promovere. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis can. VIII, Concil. tom. V. pag. 906.]

II. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. IV. EPiſcopo non liceat ante finem vitæ alium in loco ſuo conſtituere ſucceſſorem. Si quis autem hoc uſurpare tentaverit, talis conſtitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, niſi cum conſilio & judicatu epiſcoporum, qui poſt exitum prædeceſſoris, poteſtatem habent eligere. *Item Hilarus papa* [in Synodo Romana can. V. A. D. 465. *Romæ*, Concil. tom. IV. pag. 1062.]

III. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. V. PLerique ſacerdotes, in mortis confinio conſtituti, in locum ſuum feruntur alios, deſignatis nominibus, ſubrogare, ut ſcilicet non legitima expectetur electio, ſed defuncti gratificatio pro populi habeatur aſſenſu: quod quam grave ſit, æſtimate. Atque ideo, ſi placet, etiam hanc licentiam generaliter de eccleſiis auferamus, ne (quod turpe dictu eſt) homini quidquam putes deberi, quod Dei eſt. Ab univerſis acclamatum eſt: *hæc præſumtio numquam fiat. Quæ Dei ſunt, ab homine dari non poſſunt.* Item *Hieronymus* [ad Titum c. I. A. D. 386. in *Palæſtina*.]

IV. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. VI. MOyſes amicus Dei, cui facie ad faciem Deus locutus eſt, potuit utique ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem. Sed extraneus de alia tribu eligitur Jeſus, ut ſciremus, principatum in populos, non ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ. At nunc cernimus, plures hanc rem, beneficium facere, ut non quærant eos in eccleſia erigere columnas, quos plus cognoſcant eccleſiæ prodeſſe; ſed quos, vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, & (ut deteriora taceam) qui, ut clerici fierent, muneribus impetrarunt. *Item Innocentius* [II. in Concilio Lateranenſi II. Can. XVI. A.D. 1139. *Romæ*, Concil. to. X. pag. 1006.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. VIII. APoſtolica auctoritate prohibemus, ne quis eccleſiam & præbendas, præpoſituras, capellanias, aut aliqua eccleſiaſtica officia hæreditario jure valeat vindicare, aut expoſtulare præſumat; quod ſi quis improbus aut ambitionis reus attentare præſumſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit. *Item ex libro Numerorum* [Imo Origenis, Rufino interprete, Homilia XXII. C. XXVII. Numerorum, circa A. D. 217. in *Ægypto*.]

VI. *Po-*

VI. *Populi gubernatio divina electione præfertur.* Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. II.

SI ergo tantus ille, ac talis, Moyſes, non permittit judicio ſuo de eligendo populi principe, de conſtituendo ſucceſſore, quis erit, qui audeat vel ex plebe, quæ ſæpe clamoribus, aut gratia aut pretio fortaſſe excitata moveri ſolet? Vel ex ipſis etiam ſacerdotibus quis erit, qui ſe idoneum ad hoc judicet, niſi ſi cui oranti & petenti a Domino hoc reveletur? Sicut & Deus dicit ad Moyſem: *Aſſume ad temetipſum Jeſum filium Nave, hominem, qui habet Spiritum Dei in ſemetipſo, & impones manus tuas ſuper eum: & ſtatues eum coram Eleazaro ſacerdote: & præcepta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & præcipe de ipſo coram eis, & dabis claritatem tuam ſuper illum, ut audiant illum filii Iſrael.* Audis evidenter ordinationem principis populi tam manifeſte deſcriptam, ut pene expoſitione non egeat? Nulla hic populi acclamatio, nulla conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt. Propinquis, agrorum & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit, homini ſcilicet tali, qui habet (ſicut ſcriptum audiſtis) in ſemetipſo *ſpiritum Dei, & præcepta Dei in conſpectu* ejus ſunt: & qui Moyſi valde notus & familiaris ſit, ideſt in quo ſit claritas legis & ſcientia, ut poſſint illum audire filii Iſrael. *Item Hieronymus* [imo Origenes, Rufino interprete, Homilia IV. in Judices C. IV. circa A. D. 217. in *Ægypto*.]

VIII. Q. I. C. XVI.

Num. XXVII. 18.

VII. *Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ.*

AUdacter fortaſſis aliquid dicimus; tamen quod ſcriptum eſt, dicimus. Non ſemper princeps populo & judex eccleſiæ per Dei arbitrium datur, ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur malignum in conſpectu Dei, dantur nobis principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo. Audi namque quod Dominus dixit: *fecerunt ſibi regem, & non per me: principem, & non per conſilium meum.* Et hoc dictum videtur de Saul illo, quem utique ipſe Dominus elegerat, & regem fieri juſſerat. Sed quoniam non ſecundum Dei voluntatem, ſed ſecundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum ſua voluntate vel conſilio conſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in eccleſiis fieri: quod pro meritis populi, aut in verbo & opere potens a Deo tribuitur rector eccleſiæ, aut ſi malignum faciat populus, in conſpectu Domini, talis eccleſiæ judex datur, ſub quo famem & ſitim populus patiatur, *non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbum Domini. Leo papa* [I. Epiſt. I. al. XCII. c. I. ad Ruſticum Narbonenſem A. D. 443. Roma in *Galliam*]

VIII. Q. I. C. XVIII.

Oſee VIII. 4.

Amos VIII. 11.

VIII. *Non ſunt habendi inter epiſcopos qui nec a clericis eliguntur, nec a plebibus expetuntur.*

NUlla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus epiſcopis cum metropolitani judicio conſecrati; unde cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat, nequaquam iſtis eſſe tribuendum quod nec docetur fuiſſe collatum? Si qui autem clerici ab iſtis pſeudo-epiſcopis in eis eccleſiis ordinati ſunt &c. *ut infra in cauſa Simoniacorum.* Diſt. LXII. C. I.

RUBRICA. II

Ad quos ſpectet electio.

I. *Ad collegium eccleſiæ cujuſcumque ſpectat electio.*

Ex decreto Bonifacii [caput incertum apud Ivonem Parte VII. cap. CIV.]

COngregatio debet eligere ſibi Abbatem poſt mortem Abbatis ſui, vel eo vivente, ſi ipſe diſceſſerit, vel peccaverit. Epiſcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco ſuo. Ipſe autem non poteſt aliquem ordinare de ſuis propinquis vel amicis ſine voluntate fratrum. *Pelagius papa Mellito ſubdiacono* [apud Ivonem Parte VII. c. XXIV. forte circa A. D. 557. *Romæ*] XVI. Q. VII. C. XXIII.

II. *Ille*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. II.

II. *Ille debet Abbas inſtitui, quem ſua congregatio & poſſeſſionis dominus, ordinari popoſcerit.*

XVIII. Q. II. C. IV.

ABbatem in monaſterio illum volumus ordinari, quem ſibi de ſua congregatione & monachorum electio & poſſeſſionis dominus, & (quod magis obſervandum eſt) ordo vitæ ac meritum popoſcerit ordinari. *Item Hadrianus* [Papa II. in Concilio CPolitano IV. can. XXII. A. D. 870. *CPoli*, Concil. tom. VIII. pag. 1141.]

III. *Laici electioni pontificum ſeipſos non ingerant, ſcilicet ad eligendum.*

Diſt. LXIII. C. I.

NUllus laicorum principum vel poteotum ſemet inſerat electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitæ, vel cujuslibet epiſcopi, ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio vel confuſio vel contentio, præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtativorum vel ceterorum laicorum habere conveniat. *Et infra*. Quiſquis ſæcularium principum, vel potentum, vel alterius dignitatis laicus adverſus communem, conſonaotem, atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentaverit, anathema ſit, donec obediat & conſentiat quicquid eccleſia de ordioatione & electione proprii præſulis ſe velle monſtraverit. *Item ex* VIII. *Synodo* [Can. XXI. A. D. 870. Concil. tom. VIII. pag. 1141. *CPoli*]

IV. *De eodem.*

Ibid. C. II. *Sve Part.* V. C. CXXII.

HAdrianus papa II. (quod Nicolaus ejus prædeceſſor diſpoſuerat) miſſos ſuos, Donatum ſcilicet Oſtieoſem epiſcopum, & Stephanum Nepeſinum epiſcopum, & Martinum diacooum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad Baſilium Imperatorem & ad filios ejus Cooſtantinum & Leonem Auguſtos, Conſtantinopolim direxit: cum quibus & Anaſtaſius bibliothecarius Romanæ Sedis, utriuſque linguæ, Græcæ & Latinæ peritus, perrexit: & Synodo congregata (quam octavam univerſalem Synodum, illuc convenientes appellaverunt) exortum ſchiſma de Ignatii depoſitione & Photii ordinatione ſedaverunt, Photium anathematizantes, & Ignatium reſtituentes: in qua ſic ſtatutum eſt: promotiones & conſecrationes epiſcoporum, concordans prioribus conciliis clericorum electione ac decreto, epiſcoporum collegii fieri, ſancta hæc & univerſalis Synodus defioit & ſtatuit, atque jure promulgat, neminem laicorum principum vel potentum ſemet inſerere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitani, aut cujuſlibet epiſcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat electio, contentio vel coofuſio, præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtativorum vel laicorum ceterorum habere conveniat; ſed ſilere & attendere ſibi uſquequo regulariter a collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri pontificis. Si vero quiſquam laicorum ad contractandum & cooperandum invitatur ab eccleſia, licet hujuſmodi laico cum reverentia, ſi forte voluerit, obtemperare ſe adſciſcentibus. Taliter enim dignum paſtorem ſibi regulariter ad ſuam & eccleſiæ ſalutem promovet clerus. *Item ex hiſtoria Tripartita* [Caſſiodori lib. VII. c. VIII. circa A. D. 555. in *Lucania*]

V. *Electioni epiſcoporum Imperator intereſſe non debet.*

Ibidem C. II. *Theodoret. lib.* IV. C. VI.

VAlentinianus Imperator veniens ab oriente ad Heſperias partes (ut refert hiſtoria eccleſiaſtica) morto Auxentio Arianæ perfidiæ magiſtro, qui Mediolanenſem eccleſiam, ut lupus dilaniaverat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi conſecrari epiſcopum, evocans epiſcopos, hæc eis locutus eſt: *noſtis aperte, eruditi divinis eloquiis, qualem oporteat eſſe pontifieem, & quod non deeet, eum verbo ſolo, ſed etiam converſatione gubernare ſubjectos, & totius ſemetipſum imitatorem virtutis oſtendere, teſtemque doctrinæ converſationem bonam habere. Talem itaque in pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, ſincere noſtra tapita ſubmittamus, & ejus monita, dum, tanquam homines deliquerimus, neceſſario, veluti eurantis medicamina, ſuſeipiamus*. Hæc autem cum dixiſſet Imperator, petiit Synodus, ut magis ipſe decerneret, ſapiens & pius exiſtens. At ille, *ſuper vos*, inquit, *eſt talis electio. Vos enim gratia divina potiti, & illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere*. Tunc ſacerdotes de epiſcopali ſede tractabant. Cum autem ordinatione divina Ambroſius, non dum baptizatus, electus fuiſſet, exultans Imperator ait: *Gratias tibi ago, Domine omnipotens & Salvator noſter, quoniam huic viro ego quidem commiſeram torpora, tu autem animas*

Theodoret. lib. IV. C. VII.

Digitized by Google

animas & meam ſententiam juſtitiæ tuæ oſtendiſti convenire. Cumque ſanctus Ambroſius contriſtaretur de hoc quod acciderat (ut idem ipſe in epiſtolis ſuis ſcripſit). Conſortavit eum Imperator & ait: *noli timere, quia & Deus, qui te elegit, ſemper te adjuvabit, & ego adjutor & defenſor tuus. (ut meum ordinem decet) ſemper exiſtam*. Item *Nicolaus Lothario Regi* [Ex Ivone Part. v. c. cccxvii. circa A. D. 866.]

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Rub. II.

Epiſt. LXIII. §. 65. ad Vercellenſes, alias XXV. circa A. D. 396. Epiſt. XXI. §. 7. ad Valentinianum juniorem, alias XIV.

VI. *Apoſtolica auctoritate, non regio favore epiſcopus eſt eligendus.*

PОrro ſcias, quia relatum eſt nobis, quod quicunque ad epiſcopatum in regno tuo provehendus eſt, nonniſi faventem tibi permittas eligi. Idcirco Apoſtolica auctoritate ſub divini judicii conteſtatione injungimus tibi, ut in Trevirenſi urbe & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum ſuper hoc noſtro fiat Apoſtolatui. *Item ex Concilio Pariſienſi* [III. can. VIII. A. D. 557. Concil. tom. v. pag. 814. in *Gallia*]

Diſt. LXIII. C. IV.

VII. *Non recipiatur a comprovincialibus qui regia ordinatione epiſcopale culmen adipiſcitur.*

SI per ordinationem regiam honoris iſtius culmen pervadere aliquis, nimia temeritate, præſumſerit, a conprovincialibus ipſius loci epiſcopis recipi nullatenus mereatur, quam indebite ordinatum agnoſcant. Si quis de comprovincialibus recipere eum contra interdicta præſumſerit, ſit a fratribus omnibus ſegregatus, & ab epiſcoporum omni caritate ſemotus. *Item ex Concilio Laodicenſi* [Can. XIII. incerti anni, Concil. tom. I. pag. 1511. in *Phrygia Pacatiana*.]

Ibidem C. V.

VIII. *De eodem.*

NOn eſt permittendum turbis electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promovendi. *Item ex ſecunda actione VI. Synodi* CCCL. *Epiſcoporum* [imo ex Actione VII. Synodi VII. Can. III. A. D. 787. Concil. tom. VII. pag 905. in *Bithynia*.]

Ibidem C. VI.

IX. *Irrita ſit electio Epiſcopi aut presbiteri a principibus facta.*

OMnis electio epiſcopi vel presbyteri aut diaconi, a principibus facta, irrita maneat, ſecundum regulam, quæ dicit: *Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, Eccleſias per ipſas obtinuerit, deponatur: & ſegregentur ab Eccleſia omnes, qui illi communicant*. Item *ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis can. I. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 905.]

Ibidem C. VII.

Can. Apoſtolor. XXXV.

X. *Non eligantur a populo qui ſunt promovendi ad clerum.*

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promoventur, ſed in judicio epiſcoporum ſit, ut ipſi eum probent, ſi in ſermone & fide & ſpirituali vita edoctus ſit. His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione ſacerdotum; atque injungitur eis neceſſitas obediendi, non libertas imperandi. Contra vero ſcribit beatus *Gregorius Johanni epiſcopo primæ Juſtinianæ Illyricæ* [lib. IV. epiſt. VIII. A. D. 595. Roma in *Macedoniam*.]

Diſt. LXIII. C. VIII.

XI. *Voluntas principis per modum conſenſus in electione pontificis deſideratur.*

QUia igitur ſuſcepta fratrum atque coëpiſcoporum relatio ad locum vos ſacerdotii totius concilii unito conſenſu, & ſereniſſimi principis voluntate declarat accerſiri, gratias Salvatori noſtro magna cum exultatione retulimus. Nos quoque in perſona fraternitatis tuæ per omnia conſentimus, atque omnipotentem Deum deprecamur, ut caritatem veſtram ſicut ſua gratia elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat. *Item Stephanus Guidoni Comiti* [Caput incertum, ex Gratiano S. Antoninus in Chron. Parte II. tit. XVI. c. I. §. I.]

Ibidem C. IX.

XII. *Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur.*

LEctis ſagacitatis veſtræ apicibus, qui, defuncto eccleſiæ Reatinæ antiſtite, clerum & plebem ejuſdem eccleſiæ elegiſſe ſibi futurum antiſtitem, & a nobis conſecrandum, veſtro ſtudio directum eſſe, ne ipſa eccleſia diu ſine proprio conſiſtat paſtore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipſum electum unanimitate & canonica ipſius eccleſiæ electione, ut mandaſtis, tam citiſſime ordinare omiſimus, eo quod Imperialem nobis (ut mos eſt) abſolutionis minime detulit epiſtolam; pro qua ſcilicet re ambiguum nobis eſt. Ideo voluntati veſtræ in hoc parere diſtulimus, ne auguſtalis animus duriſ-

Ibid. C. XVIII.

Baluzii Capitularia A. D. 801. 816. tom. I. pag. 718.

Iac. Sirmondus in præfatione Concil. Galliæ tom. II. pag. 613.

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Reg. II. duriſſime hoc quocumque modo perciperet. Sed ſcientes Dei eccleſiam ſine proprio diu paſtore non debere conſiſtere, gloriæ veſtræ mandamus (quoniam nos aliter nos agere non debuimus) ut a veſtra ſolertia, Imperiali (ut priſca conſuetudo dictat) percepta licentia, & nobis, quemadmodum ſcire vos credimus, imperatoria directa epiſtola, tunc voluntati veſtræ de hoc parebimus, eundemque electum, Domino adjuvante, conſecrabimus, quod cariſſime fili, moleſte nullo modo ſuſcipias. *Item ex Toletano Concilio* [XII. c. VI. A.D. 681. in *Hiſpania*, Concil. to. VI. pag. 1230.]

XIII. *In epiſcoporum electione principis deſideratur aſſenſus.*

Dist. LXIII. C. XXV. CUm, longe lateque diffuſo tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nunciorum, quo, aut non queat regibus audientibus decedentis præſulis tranſitus notificari, aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio expectari, naſcitur ſæpe, aut noſtro ordine de relatione talium difficultas, aut regiæ poteſtati, dum; conſultum veſtrum pro ſubrogandis pontificibus ſuſtinet numeroſa neceſſitas; unde placuit omnibus pontificibus Hiſpaniæ, atque Galliciæ, ut, ſalvo privilegio uniuſcujuſque provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano pontifici quoſcumque regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani epiſcopi judicium dignos eſſe probaverit, in quibuslibet provinciis in præcedentium ſedibus præficere præſules, & decedentibus epiſcopis, eligere ſucceſſores, ita tamen, ut quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus infra trium menſium ſpacium metropolitani proprii præſentiam viſurus accedat. *Item Gregorius ſubdiacono Johanni* [Lib. II. Epiſt. XXX. A. D. 593. Roma in *Inſubriam*]

XIV. *Clerus & populus pontificis electioni interſint, ſed clerus ad electionem finiendam, & populus ad conſenſum præſtandum.*

Ibidem C. X. QUanto Apoſtolica ſedes, Deo auctore, cunctis prælata conſtat eccleſiis, tanto inter multiplices curas & illa nos valde ſollicitat, ubi ad conſecrandum antiſtitem, noſtrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione ſe filii noſtri Conſtantii, diaconi ſui, unanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio, ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus, hujus idcirco præcepti auctoritate ſuffultum, Genuam te proficiſci neceſſe eſt. Et quia multi illic Mediolanenſium, coacti barbarica feritate, conſiſtunt, eorum te voluntates oportet, convocatis eis in commune, perſcrutari. Et, ſi nulla eos diverſitas ab electionis unitate diſterminat, ſiquidem in prædicto filio noſtro Conſtantio omnium voluntates, atque conſenſus perdurare cognoſcis, tunc eum a propriis epiſcopis (ſicut antiquitatis mos exigit) cum noſtræ auctoritatis aſſenſu, ſolatiante Domino, facias conſecrari, quatenus hujuſmodi ſervata conſuetudine, & Apoſtolica ſedes proprium vigorem retineat, & a ſe conceſſa, aliis ſua jura non minuat. *Item Gelaſius papa Philippo & Geruntino epiſcopis.* [Apud Anſelmum lib. V. c. I. circa A.D. 480.]

XV. *In electione epiſcopi populus adeſſe debet.*

Ibidem C. XI. PLebs Diotrenſis, data nobis petitione, deflevit, diu ſe ſine rectoris proprii gubernatione diſpergi. Ac (ſicut aſſeritur) is, qui a vobis jam probatus dicitur, a paucis & tenuibus putatur electus, cum ad nos pertineat univerſos aſſidua ammonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum ſacerdotio viderint, & ſine aliqua reprehenſione, conſentiant. Et ideo, fratres cariſſimi, diverſos ex omnibus ſæpe dicti loci parochiis presbyteros, diaconos & univerſam turbam vos oportet ſæpius convocare, quatenus non, prout cuique libuerit, ſed concordantibus animis, talem vobis monentibus, ſibi quærant ſola divinitatis attentione perſonam, quam nulla contrarietas a conſtitutis poſſit revocare præſcriptis. *Item Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Romano Archiepiſcopo Ravennati* [apud Anſelmum lib. VI. c. XXXVI. Mendoſus titulus; nam Romanus obiit circa A. D. 882 Jo. VIII. adhuc ſuperſtite, ex ejus epiſt. CCCIV. Concil. tom. IX. pag. 217.]

Lib. VI. C. XXXVI.

XVI. *De eodem.*

Ibidem C. XII. NOſſe tuam fraternitatem volumus, ad noſtras aures fore perventum, Imolenſem epiſcopum de hac luce migraſſe, in cujus ſucceſſoris electione populi diviſionem proveniſſe audivimus: Quod quia ſæpe contingere ſolet (quærentibus ſingulis quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti) non adeo miramur. Verumtamen in hoc tuam plurimum oportet Philip. II. 21.

adhi-

adhiberi ſollicitudinem, ut convocato clero & populo, talis ibi eligatur per miſericordiam Dei, cui ſacri non obvient canones, ſacerdotum quippe eſt electio: & fidelis populi conſenſus adhibendus eſt, quia docendus eſt populus, non ſequendus. *Item Leo Papa* [I. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſt. XII. c. VI. alias LXXXII. A. D. 445. Roma in *Macedoniam*.] Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. II.

XVII. *Clericorum & Civium voluntate Metropolitanus eſt ordinandus.*

Metropolitano defuncto cum in loco ejus alius fuerit ſubrogandus, provinciales epiſcopi ad civitatem Metropolitani convenire debent, ut omnium clericorum atque civium voluntate diſcuſſa, ex presbyteris ejuſdem eccleſiæ, vel ex diaconibus optimus ordinetur. *Item Iſidorus in libro Officiorum.* [Imo Gratianus; abeſt enim hoc caput ab Officiis Iſidori.] *Diſt.* LXIII. C. XIX.

XVIII. *Cum clero & populo archipresbyteri fiat electio.*

Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu inde ejecti fuerint, Archidiaconus quantocius proficiſcatur illuc, & cum clericis & populo ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus paſtor Domui Dei conſtituatur: & dum ordinatur, ejus providentia ipſa plebs cuſtodiatur. *Item Leo IV. Lothario & Ludovico Auguſt.* [Caput incertum. Tres *Coloni*, ſeu *Colones*, aut *Coli* Reatinæ Eccleſiæ præfuerunt. I. A.D. 853. quo Synodo Romanæ ſub Leone IV. ſubſcripſit, Concil. tom. VIII. pag. 123. II. A.D. 922. ex Gabrielis Naudæi Inſtauratione Tabularii Reatini pag. 31. III. A.D. 1122. apud Ughellum tomo I. pag. 1198. edit. II. Conſule epiſt. VII. & IX. Hadriani I. ad Carolum Magnum, Concil. Galliæ tom. II. pag. 96. & 120. & epiſt. CCLX. Jo. VIII. ad Anſpertum Mediolanenſem, Concil. tom. VIII. pag. 187. ejuſdemque epiſt. CLXXI. CCXXI. CCXXIII. CCCIV. & Dacherii Spicilegium tom. II. pag. 247. edit. I.] *Ibidem* C. XX.

XIX. *Rogat Papa Imperatorem, ut conſentiat, quod talis eligatur in epiſcopum eccleſiæ Reatinæ.*

Reatina eccleſia, quæ per tot temporum & annorum ſpacia paſtoralibus curis deſtituta conſiſtit, dignum eſt, ut brachio amplitudinis veſtræ ſublevetur, ac gubernationis tegmine protegatur: unde ſalutationis alloquio præmiſſo, veſtram manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem eccleſiam regendam concedere dignemini; ut, veſtra licentia accepta, ibidem eum, Deo juvante, conſecrare valeamus epiſcopum. Sin autem in prædicta eccleſia nolueritis, ut præficiatur epiſcopus, Tuſculanam eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi veſtra ſerenitas dignetur concedere, ut conſecratus a noſtro præſulatu, Deo omnipotenti veſtroque Imperio grates peragere valeat. *Idem Ritæ Comitiſſæ.* [Caput incertum] *Diſt.* LXIII. C. XVI. *Ant. Auguſtinus lib. I. de Emendatione Gratiani Dial. XIX. pag. 218. & 224.*

XX. *Regia petitione ordinatur quidam epiſcopus in eccleſia Reatina.*

Nobis dominus Imperator & Imperatrix per ſuas epiſtolas direxerunt, ut Colonum in Reatina eccleſia, quæ paſtoris officio per longa jam tempora deſtituta videbatur, epiſcopum facere deberemus, ſicut & fecimus. *Innocentius* [papa. II. in Concilio Lateranenſi II. can. XXVIII. A. D. 1139. Concil. to. X. pag. 1009.] *Diſt.* LXIII. C. XVII.

XXI. *Quod in electione epiſcoporum conſilium religioſorum virorum expetendum eſt.*

Obeuntibus ſane epiſcopis, quoniam ultra tres menſes vacare eccleſiam, ſanctorum patrum prohibent ſanctiones, ſub anathematis vinculo interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporum excludant religioſos viros, ſed eorum conſilio honeſta & idonea perſona in epiſcopum eligatur. Quod ſi, excluſis eis religioſis, electio fuerit celebrata, quod abſque aſſenſu eorum & convenientia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum. *Gregorius* [papa I. lib. II. epiſt. XXIX. ad clerum Mediolanenſem A.D. 594. Roma in *Inſubriam*.] *Ibidem* C. XXXV.

XXII. *In electione antiſtitis electores communi utilitati, non ſuo lucro, proſpicere debent.*

Dilectiſſimi filii, officii noſtri cenſura commoniti, ſuademus, ut in hac ſuſcipiendi antiſtitis cauſa nullus veſtrum, neglecta utilitate communi, ſuo lucro proſpiciat, ne, ſi quiſquam propria commoda appetit, frivola æſtimatione fallatur, quia nec libero judicio præferendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Penſantes igitur quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis gratia divina prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obedientiam præbete. Judicari namque a vobis ultra non debet ſemel VIII. Q. I. C. I.

LIB. I. PARS II. TIT. VIII. RUBR. III. prælatus; ſed tanto nunc ſubtiliter judicandus eſt, quanto poſtmodum judicandus non eſt. *Idem* [lib. II. epiſt. XXII. A. D. 594. Roma in *Dalmatiam*]

XXIII. *In electione epiſcopi nec munerum datio, nec aliquorum patrocinia convaleſcant.*

VIII. Q. I. C. I. ILlud quidem præ omnibus curæ tibi ſit, ut in hac electione nec datio quibuſcumque modis interveniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia convaleſcant. Nam ſi quorumdam patrocinio quiſquam fuerit electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reverentia exigente, compellitur; ſicque fit, ut & res illius minuantur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus non ſervetur. Talem ergo, te admonente, debet ſibi perſonam eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſerviat, ſed vitæ moribus decorata tanto ordine digna valeat inveniri. *Idem Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi* [lib. VII. epiſt. CXI. A.D. 600. Roma in *Dalmatiam*.]

XXIV. *De eodem.*

I. Q. VI. C. III. SIcut is, qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus, ſic qui ultro ambit, vel importune ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius in profundum deſcendat? Itaque, frater cariſſime, in ſacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat, ſit ſimplex ſine venalitate conſenſus, pura præferatur electio, ut ad ſumma ſacerdotii, non ſuffragio venditorum provectus, ſed Dei credatur eſſe judicio. *Idem* [imo Gratianus.]

XXV. *Electio non vitiatur, ſi ignorante electo, pecunia ſive datio munerum interveniat.*

Ibidem. SI autem pecunia promiſſa fuerit vel ſoluta, electo vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem vel ordinationem pervenerit, ei nullatenus obeſſe videtur, nec ad reatum criminis pertinet, cujus conſcientiam non habuit, nec ad electionis vel ordinationis caſſationem, ad quam alias non per pravam illorum cupiditatem perveniſſe docetur.

RUBRICA. III

Quis ſit eligendus, & quis non.

I. *De gremio eccleſiæ, dum tamen in ea invenitur dignus, eſt eligendus eccleſiæ prælatus.*

Cœleſtinus papa [I. ad epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis epiſt. II. c. IV. Roma in *Galliam* A. D. 428. Concil. tom. II. pag. 1620.]

Diſt. LXI. C. XII. NEC emeritis in ſuis eccleſiis peregrini & extranei, & qui ante ignoti ſunt, ad excluſionem eorum, qui bene ſuorum civium merentur teſtimonium, præponantur. *Idem* [eadem epiſt. c. V. ibidem pag. 1621.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XIII. NUllus invitis detur epiſcopus. Cleri, plebis, & ordinis conſenſus & deſiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur eccleſia, ſi de civitatis ipſius clero, cui eſt epiſcopus ordinandus, nullus (quod evenire non credimus) dignus poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi ſunt, ut aliqui de alienis eccleſiis merito præferantur. Habeat unuſquiſque fructum ſuæ militiæ in eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minime alter obrepat: nec alii debitam alter ſibi audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægravari: & quos ſibi ingeri ex tranſverſo agnoverint, non timeant refutare. Qui etſi non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus eſt, debent habere judicium. *Item Gregorius civibus Neapolitanis* [I. lib. VIII. epiſt. XL. A.D. 600. Roma in *Campaniam*.]

III. *De*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. III.

III. *De eodem.*

STudii veſtri ſit etiam alium, qui aptus ſit, providere, ut ſi forte Petrus, quem a vobis electum aſſeritis, huic ordini non videatur idoneus, ſit, in quem ſe veſtra declinare poſſit electio. Nam grave cleri illius erit opprobrium, ut ſi hic ſortaſſe approbatus non ſuerit, alium ſe dicant, qui eligi debeat, non habere. *Item Gregorius* [1. Barbato epiſcopo Benoventano lib. XI. epiſt. XVI. A.D. 603. Roma in *Samnium*.] *Diſt. LXI. C. XV.*

IV. *De eodem.*

OBitum Victoris Panormitanæ civitatis antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ ſraternitati tuæ operam ſolemniter delegamus, quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quidquid eſt in patrimonio ejuſdem a quoquam præſumatur eccleſiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam eccleſiam properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque ejuſdem eccleſiæ admonere feſtinet, ut, remoto ſtudio, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio valeat dignus reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus reſpuatur: qui dum fuerit poſtulatus cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum, ad nos ſacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas eccleſia (niſi forte inter clericos ipſius civitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad epiſcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri) proviſurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet converſationis vel meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant, ne & illæ ſuæ voluntatis effectum non inveniant, & tu periculum ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autem ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia, ſub tua cura diſpoſitioneque, quouſque illic proprius fuerit ordinatus epiſcopus, eſſe concedimus. *Item Pelagius papa Eucarpo epiſcopo Meſſanenſi* [apud Anſelmum lib. VI. c. XLIV. A.D. 580. Roma in *Siciliam*. Eſt Pelagius II. nam *Eucarpus* vixit ab A.D. 580. ad A.D. 590. ex Roccho Pirro in Sicilia ſacra tom. I. pag. 460. Ei ſucceſſit Felix A.D. 590.] *Ibid. C. XVI.* *Io. Diaconus lib. III. C. XXII.*

V. *De eodem.*

CAtinenſis eccleſiæ viſitationem tibi injungimus, cujus epiſcopum de hac luce tranſiſſe, ſuſcepta cleri relatione, didicimus. Impoſſibile enim eſt, ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracuſanis partibus alii cuilibet cauſas, quæ ad Dominum pertinent, committamus, niſi forte talem per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere voluerit, de cujus conſcientia poſſimus eſſe ſecuri, ut a te labores iſtos paulnlum removere poſſimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſium eccleſiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod, canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat atque ſuadeat, & ſtatim cum ad urbem Romam cum decreto & teſtiſicatione relationis tuæ tranſmitte. *Item Gregorius omnibus epiſcopis* [Imo Mariniano Ravennati lib. VII. Indict. I. epiſt. XVIII. A.D. 598. & in Synodo Lateranenſi A.D. 601. Concil. tom. V. pag. 1607.] *Ibidem C. XVII.*

VI. *De eodem.*

DEfuncto vero Abbate cujuſcumque congregationis, non extraneus eligatur, niſi de eadem congregatione, quem ſibi propria voluntate concors fratrum ſocietas elegerit. Quod ſi aptam inter ſe perſonam invenire nequiverint, ſolerter ſibi de aliis monaſteriis eligant ordinandum. *Et infra*. Pariter autem cuſtodiendum eſt, ut invito Abbate, ad ordinandum alia monaſteria, aut ad ordines ſacros, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. *Et infra*. Nullus monachum ſine teſtimonio & conceſſione Abbatis in eccleſia aliqua teneat, vel ad aliquem honorem promoveat. Hanc ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus epiſcopis firmam ſtatuimus illibatamque ſervari, ut & ſuæ eccleſiæ (juvante Domino) tantummodo ſint jure contenti, & monaſteria eccleſiaſticis conditionibus, ſeu angariis, vel quibuſlibet obſequiis ſæcularibus nullo modo ſubjaceant. Nullis canonicis juribus deſerviant; ſed remotis vexationibus, ac cunctis gravaminibus, divinum opus cum ſumma animi devotione perficiant. *Item Gregorius* [1. Caſtorio Arimenſi lib. IV. epiſt. XLIII. A.D. 595. Roma in *Æmiliam*] *XVIII. Q. II. C. V.*

VII. *De*

Lib.I. Pars II. Tit. viii. Rub. iii.

VII. *De eodem.*

xviii. Q. I. C. iii.

ABbatem cuilibet monaſterio, non alium, ſed quem dignum moribus atque actibus monaſticæ diſciplinæ, communi conſenſu congregatio popoſcerit, ordinari volumus. Miſſas autem publicas per epiſcopos, vel clericos in monaſteriis omnino celebrari prohibemus. *Item ex Concilio Moguntino* [incerti anni apud Ivonem Part. vii. c. civ.]

VIII. *Cum permiſſione epiſcopi Abbas locum ſuum poteſt deſerere.*

xviii. Q. I. C. viii.

ABbas poteſt pro humiliatione, & cum permiſſione epiſcopi, locum ſuum relinquere. Tamen eligant ſibi fratres Abbatem de ipſis, ſi habent. Sin autem de extraneis. *Item ex primo libro Capitulorum Caroli & Ludovici Imperatorum* [in Baluzii Capitularibus to. 1. pag. 118. A.D. 803.]

IX. *Si de gremio non poteſt eligi, eligendus ſaltem eſt de diœceſi.*

Diſt. lxiii. C. xxxiv.

SAcrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine ſancta eccleſia ſuo liberius potiatur honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet epiſcopi per electionem cleri & populi, ſecundum ſtatuta canonum, de propria diœceſi (remota perſonarum & munerum acceptione) ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant. *Item ex Concilio Laodicenſi* [Can. xii. incerti anni, in *Phrygia Pacatiana*, Concil. to. 1. pag. 1517.]

X. *Non ſunt eligendi ad epiſcopatum, niſi quos vita probabilis commendat.*

Diſt. lxi. C. vi.

EPiſcopum non oportet præter judicium metropolitanorum & finitimorum epiſcoporum conſtitui ad eccleſiæ principatum, nec eligantur, niſi hi, quos multo ante nota probabiliſque vita commendat. Et nihilominus ſi in ſermone fidei, & recta ratione pro ſua converſatione probati fuerint. *Item Hormiſda papa omnibus epiſcopis* [Hiſpaniæ, epiſt. xxv. c. 3. A.D. 517. Concil. tom. iv. pag. 1467. Roma in *Hiſpaniam*]

XI. *De eodem.*

Ibidem C. ii. & iii.

IN ſacerdotibus eligendis vel ordinandis curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe convenit quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis. *Et infra*. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare cui gubernacula committuntur eccleſiæ. Non negamus, eſſe in laicis Deo placitos mores; ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelium. Diſcere quiſque debet, antequam doceat, & exemplum religioſæ converſationis de ſe potius aliis præſtare, quam ſumere. Emendatiorem eſſe convenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo. Longa obſervatione religioſus cultus tradatur, ut luceat: & clericalibus obſequiis erudiendus inſerviat, ut ad venerandi gradus ſummam perductus, quis ſit fructus humilitatis, oſtendat. *Et infra*. Nec tantum de laicis inhibemus: ſed nec de pœnitentibus quidem quiſquam ad hujuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Satis illi poſtulanti ſit venia. Qua conſcientia abſolvat reum qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte, confeſſum? Quis enim quem paulo ante vidit jacentem veneretur antiſtitem? Præſerens memorandi criminis labem, non habet lucidam ſacerdotii dignitatem. *Item Petrus* [Imo Clemens 1. epiſt. 1. Iſidoriana ad Jacobum, Concil. tom. 1. pag. 86.]

XII. *Eligendus eſt qui pro ingenio diſcentium, moderari ſcit verba doctrinæ.*

viii. Q. 1. C. xii.

OPortet eum, qui docet, & inſtruit animas rudes, eſſe talem, ut pro ingenio diſcentium ſemetipſum poſſit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo apprime eſſe eruditus & doctus, irreprehenſibilis, maturus, pavidus, ſicut ipſi probaſtis fore Clementem hunc poſt me. *Idem Hieronymus* [ad Titum c. 1. ad ea verba: *& conſtituas per civitates*, A.D. 386. in *Paleſtina*.]

XIII. *Contra Chriſtum faciunt qui gratiæ, non meritis, eccleſiaſticum gradum tribuunt.*

Ibidem C. xiv.
Luc. x. 16.

QUi vos ſpernit, me ſpernit. Ex quo manifeſtum eſt, eos qui, Apoſtoli lege contemta, eccleſiaſticum gradum non meritis voluerint alicui deferre, ſed gratia, contra Chriſtum facere, qui, qualis in eccleſia presbyter conſtituendus ſit, per Apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt. *Item in libro Levitici* [Imo Origenes, Rufino interprete, Homil. vi. ad cap. viii. Levitici, c. A. D. 217. in *Ægypto*]

XIV. *Ad*

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Rub. iii.

XIV. *Ad ſacerdotium non eligitur, niſi qui ceteris & doctior & ſanctior habeatur.*

LIcet ergo Dominus de conſtituendo principe præcepiſſet, & elegiſſet; tamen convocatur & ſynagoga. Requiritur ergo in ordinando ſacerdote etiam populi præſentia, ut ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium. Et hoc, atteſtante populo, ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideat. Hoc eſt autem quod Apoſtolus præcipit in ordinatione ſacerdotis, dicens: *Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.* Ego tamen & aliquid amplius video in eo, quod dicit: *quia convocavit Moyſes omnem ſynagogam*, ut hoc ſit colligere omnes animi vires, & in unum congregare virtutes, ut cum ſermo de ſacerdotalibus habetur ſacramentis, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ ſint, ut nihil in eis ſcientiæ, nihil ſapientiæ, nihil deſit induſtriæ, ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſacrarum cogitationum, ut quid ſit pontifex, quid unctio, quid indumenta ejus, conferens intra ſacrarium cordis ſui poſſit advertere. *Gregorius* [clero &] *nobilibus civibus Neapolitanis* [lib viii. epiſt. xl. A. D. 600. Roma in *Campaniam.*]

Diſt. xxiii. C. xv. — Levit. viii. 4. — 1. Tim. iii. 7. — Levit. viii. 4.

XV. *Qui longam ſui corporis continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet.*

PRiuſquam ad nos ſcripta veſtra diſcurrerent, Johannem diaconum, qui ab altera parte electus eſt, parvulam habere filiam, quorundam relatione, cognovimus. Unde ſi rationem voluiſſent attendere, nec illi eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumtione ad epiſcopatum audet accedere qui adhuc longam corporis ſui continentiam, filia teſte, convincitur non habere? *Item Pelagius Cethego Patricio* [Papa I. circa A. D. 557. *Romæ*, ex collectione Lucæ Holſtenii, Concil. tom. v. pag. 808.]

Diſt. xxviii. C. iv.

XVI. *Cujuſdam epiſcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet & filios.*

DE Syracuſanæ urbis antiſtite optaveramus in ipſo initio, gloriæ veſtræ deſideriis obedire, niſi nos multiplex ratio ipſius non paucis temporibus ordinationem differre ſacerdotii coegiſſet ob hoc, quod vel perſonæ qualitas (ſicut & vos melius noſtis) vel ſuperſtes uxor, vel filii (per quos eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtantia) noſtros animos diutius ab ejus ordinatione ſuſpenderent. Et quantum ad humanam cautelam pertinet, integro pene anno diſtulimus, opinantes, quod in melius Syracuſanorum provenire poſſet electio. Sed quia in voluntatis ſuæ propoſito irrevocabiliter perſtiterunt, & nullus eſt alius repertus in eadem eccleſia, niſi longioribus adhuc temporum differretur ſpaciis, nec paulo amplius inſanirent (ſicut filii veſtri, viri magnifici, Prætoris teſtificatione didicimus) inter hujuſmodi ambiguitates illud conſultius judicavimus faciendum, ut congrua providentia cauſam, propter quam principalis inſtitutio habentem filios, & uxorem ad epiſcopatus ordinem promoveri prohibet, ſalva diſpoſitione concilii muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ urbis epiſcopo prius quam à nobis contingeret ordinari, hujuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur quantula eſſet, præſentis temporis habita rerum deſcriptione, ſubſtantiam, & nihil umquam per ſe aut per filios & uxorem, ſive quamlibet propinquam aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam de rebus uſurparet eccleſiæ, & univerſa ſui epiſcopatus quæſita tempore eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret, nihil ultra id, quod modo deſcriptum eſt, ſuis filiis vel heredibus relicturus. *Item Pelagius papa Eucarpo epiſcopo Meſſanenſi* [ſupra Rubr. iii. c. v. pag. 60.]

Ibidem C. xiii.

XVII. *Habens uxorem & filios, prohibetur eligi.*

CAtinenſis eccleſiæ viſitationem tibi injungimus, cujus epiſcopum de hac luce tranſiſſe, ſuſcepta cleri relatione, didicimus. Impoſſibile eſt enim, ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracuſanis partibus alii cuilibet cauſas, quæ ad Dominum pertinent, committamus, niſi forte talem per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere voluerit, de cujus conſcientia poſſimus eſſe ſecuri, ut a te labores iſtos paululum removere poſſimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſium eccleſiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod, canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat atque ſuadeat, & ſtatim eum ad urbem Romam cum decreto

Diſt. xxi. C. xvii.

creto

Digitized by Google

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Rub. iii. creto & teſtificatione relationis tuæ transmitte. *Urbanus papa* [II. in Synodo Beneventana Can. I. A. D. 1091. Ex Synodico Beneventano Vincentii Mariæ Card. Urſini pag. 7. & apud Labbeum tom. x. pag. 484.]

XVIII. *Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus.*

Diſt. lx. C. iv. Nullus in epiſcopum eligatur, niſi in ſacris ordinibus religioſe vivens fuerit inventus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum & presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos primitiva legitur habuiſſe eccleſia. Subdiaconos vero (quia & ipſi altaribus miniſtrant) opportunitate exigente concedimus, ſi tamen ſpectatæ ſint religionis & ſcientiæ: quod ipſum non ſine Romani pontificis vel metropolitani licentia fieri firmiter permittimus. *Gregorius Brunichildæ Reginæ Francorum* [Papa I. lib. vii. epiſt. cxiv. A. D. 599. Roma in *Galliam*]

XIX. *Sacerdotes ex laicis non ſunt ordinandi.*

Diſt. lxi. C. i. Sacerdotale officium in veſtris partibus in tantam (ſicut didicimus) eſt ambitionem perductum, ut ſacerdotes ſubito (quod nimis grave eſt) ex laicis ordinentur. *Item Hormiſda papa omnibus epiſcopis* [Hiſpaniæ, epiſt. xxv. C. i. A. D. 517. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tom. iv. pag. 1467.]

XX. *De eodem.*

Ibid. C. ii. In ſacerdotibus, vel ordinandis curam oportet eſſe perſpicuam. *Item Innocentius papa* [I. epiſt. xii. ad Aurelium Carthaginenſem A. D. 416. Roma in *Africam*, Concil. tom. II. pag. 1264.]

XXI. *De eodem.*

Ibidem C. iv. Miſerum eſt, eum fieri magiſtrum, qui nunquam fuit diſcipulus; eumque ſummum ſacerdotem fieri, qui in nullo gradu numquam obſequutus fuerat ſacerdoti. [Cœleſtinus I. epiſt. II. C. II. ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ A. D. 429. Roma in *Apuliam*, Concil. tom. II. pag. 1621.]

XXII. *De eodem.*

Ibidem C. vii. Quid proderit, per ſingula ſtipendia clericos militaſſe, & omnem egiſſe in dominicis caſtris ætatem, ſi hi, qui futuri ſunt ſacerdotes, ex laicis requirantur, qui vacantes ſæculo, & omnem eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transſcendere; & in aliud vitæ genus (calcata reverentia eccleſiaſticæ diſciplinæ) tranſire? Talibus itaque, fratres cariſſimi, neceſſe eſt, ut obviemus: hiſque fraternitatem veſtram decretis commonemus, ne quis laicum ad clericatus ordinem admittat & ſinat fieri, unde & illum decipiat, & ſibi cauſas generet, quibus reus conſtitutorum decretalium fiat. *Item Leo* [Papa I. epiſt. alias xxxxvii nunc I. ad Africanos A. D. 442. Româ in *Africam*.]

XXIII. *Rudibus & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda.*

Ibidem C. viii. Statuimus, ne in aliquo Apoſtolica & canonica decreta violentur, & ne his eccleſia Domini regenda eredatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcii, & totius humilitatis ignari, non ab infimis ſumere incrementum, ſed a ſummis volunt habere principium; enm valde iniquum ſit & abſurdum, ut imperiti magiſtris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis [Gratianus]

XXIV. *Hoc quod dictum eſt, quod ex laicis nullus in epiſcopum eligendus, regulariter eſt intelligendum.*

Ibidem §. His omnibus. His omnibus auctoritatibus laici prohibentur in epiſcopatum eligi. Contra beatus Nicolaus ex laico electus eſt in epiſcopum, beatus Severus ex lanificio aſſumtus eſt in archiepiſcopum, beatus Ambroſius eum nondum eſſet baptizatus, in archiepiſcopum eſt electus. Sed ſciendum eſt, quod eccleſiaſticæ prohibitiones proprias habent cauſas, quibus ceſſantibus, ceſſant & ipſæ. Ut enim laicus in epiſcopum non eligeretur, hæc cauſa fuit, quia vita laicalis, eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non erudita, neſcit exempla religionis de ſe præſtare aliis, quæ in ſe ipſa experimento non didicit. Cum ergo quilibet laicus merito ſuæ perfectionis clericalem vitam transſcendit, exemplo beati Nicolai, Severi & Ambroſii, ejus electio poteſt rata haberi; unde *idem Ambroſius in epiſtola ad Vercellenſes* ait de ſe ipſo [Imo Gratianus ex verbis Ambroſii in epiſt. xxiii. §. xxv. alias lxxxii. ad Vercellenſes, A. D. 396. Mediolano in *Liguriam*]

XXV. De

Lib. I. Pars II. Tit. viii. Rub. iii.

XXV. *De eodem.*

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiam. Sed ſi non deeſt humilitas, competens ſacerdotio; ubi cauſa non hæret, vitium non imputatur. Itaque ordinationem meam occidentales epiſcopi judicio, orientales & exemplo probarunt. *Simplicius papa* [epiſt. II. ad Jo. Ravennatem A. D. 482. Roma in *Æmiliam*, Concil. tom. iv. pag. 1068.] *Diſt.* xxi. C. ix.

XXVI. *Non eſt invitus aliquis ad epiſcopatum trahendus.*

UBI didiciſti iſta, quæ in epiſcopum & confratrem noſtrum Gregorium, non dilectione, ſed invidia perpetraſti? Quem inexcuſabili violentia pertrahi ad te paſſus es atque vexari, ut ei tantum honorem, non per animi tranquillitatem, ſed per amentiam (ſicut dicendum eſt) irrogares? Neque enim talia potuiſſent fieri ſanitate conſilii. Nolumus exaggerare quod geſtum eſt, ne cogamur judicare quod dignum eſt. Nam privilegium meretur amittere qui permiſſa ſibi, abutitur poteſtate. *Et infra*. Denunciamus autem, quod ſi poſt hoc aliquid tale præſumſeris, & aliquem ſeu epiſcopum, ſeu presbyterum, ſeu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis eccleſiæ vel Æmilienſis, noveris auferendas. *Gregorius Antonio ſubdiacono* [papa I. lib. II. epiſt. xvi. Indict. x. A. D. 592. Roma in *Dalmatiam*.] *Diſt.* xxxiv. C. vii.

XXVII. *De eodem.*

HOnoratus Archidiaconus Salonitanæ eccleſiæ a ſanctæ memoriæ prædeceſſore meo, miſſa ſupplicatione popoſcerat, ut ab antiſtite ſuo invitus provehi ad fortioris gradus ordinem, contra morem, nullo modo cogeretur. Hoc enim fieri ſibi non cauſa provehendi, ſed cauſa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc ſanctæ memoriæ prædeceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri, coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum Archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis in corde retineret. Cumque & a nobis hæc eidem ſummopere fuerint interdicta, non ſolum mandata Dei negligens, ſed etiam ſcripta noſtra contemnens, præfatum Archidiaconum, quaſi ad fortiorem honorem provehens, conatus eſt callide degradare. Unde actum eſt, ut eo de Archidiaconatus loco ſubmoto, alium adſciſceret, qui ejus obtemperare moribus potuiſſet. Quem Honoratum Archidiaconum arbitramur antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe, niſi quod eum vaſa ſacra ſuis parentibus dare prohibuerat: quam cauſam ſubtili voluimus, & tunc ſanctæ memoriæ prædeceſſor meus, & nunc ego, indagatione perquirere. Sed ipſe ſui ſuorumque actuum conſcius, perſonam ad judicium poſtpoſuit deſtinare: unde experientiam tuam præſentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conveniens in Salona Natalem fratrem noſtrum & coepiſcopum, ſaltem tot ſcriptis admonitum ſuadeat adhortari, ut ſupramemoratum Archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat. Quod ſi facere contumaciter (ut conſuevit) forte diſtulerit, uſum ei pallii (qui ab hac ſede conceſſus ſibi fuerat) ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ contradices. Quem ſi, etiam amiſſo pallio, adhuc in eadem pertinacia perſeverare perſpexeris, Dominici quoque corporis & ſanguinis eundem antiſtitem participatione privabis. *Item Pelagius clero Catinenſi* [apud Anſelmum lib. vi. c. xl. A. D. 580. Roma in *Siciliam*, Concil. tom. v. pag. 955. Eſt Pelagius II. qui circa A. D. 578. ad *clerum Catinenſem*, & ad *Eucarpum Meſſanenſem* ſcripſit de eligendo epiſcopo Catinenſi *Elpidio diacono*, Conciliorum tom. v. pag. 955. Gregorius Magnus, Pelagii II. ſucceſſor, epiſt. xxii. alias xxi. lib. x. alias viii. ad *Leonem Catinenſem* epiſcopum ſcribens Indictione iii. ſive A. D. 600. memorat Pelagii II. præceptum ad *Elpidium*, ejuſdem *Leonis*, ut ait, deceſſorem. Quare non ad Pelagium I. ſed ad Pelagium II. pertinet epiſtola ad *Elpidium Catinenſem* epiſcopum, Concil. tom. v. pag. 810. niſi duos *Elpidios Catinenſes* epiſcopos ſub totidem Pelagiis ſummis pontificibus fingere velimus, primum circa A. D. 555. alterum poſt A. D. 580.] *Ibidem* C. viii.

XXVIII. *Non licet ante electionem pro indemnitate eccleſiæ paciſci, aut juramentum facere.*

TAlia quidem jamdudum ad fratrem & coepiſcopum noſtrum Eucarpum de viſitatione Catinenſis eccleſiæ ſcripta direximus, ut in eis judicium noſtrum potuiſſetis agnoſcere. Verumtamen quia quoſdam ibi non ſana intentione, ſed pravis ſtudiis diſſenſiones ſuſcitare, veſtra etiam relatione cognovimus, qui, ſcientes, ſe ad epiſcopatum nec ætate, nec ſcientia, nec vitæ meritis poſſe perduci, ad hoc tantummodo inquietare eccleſiam volunt, ut ſibi de his, quæ ex ipſa præſumta ſunt, impunitatem futurus pro- viii. Q. iii. C. i.

 mittat

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. III. mittat epiſcopus, & fiat rapinæ ſecuritas epiſcopatus ambitio; hoc & vos duximus commonendos, ut decretum in Elpidium diaconum, factum & ſubſcriptum ab omnibus, quos veſtra relatio deſignavit, ad nos cum prædicti viſitatoris epiſtola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *Et poſt pauca.* Cum igitur huc filius noſter magnificus vir Leo prætor veniſſet, retulit nobis de ſingulis quæ illic mota ſunt, & quomodo vota prope totius civitatis in Elpidio diacono concordarent. Unde quia de memorati viri teſtimonio dubitare omnino non poſſumus; idcirco, ſicut dictum eſt, Elpidium diaconum ad nos facite properare, nec expectetis ulterius, ut admonitio ad eum noſtra debeat deſtinari. Quem tamen hoc per veſtram dilectionem in præſenti juſſione ſpecialiter admonemus, ne cui ſe aliquid dare, vel daturum eſſe promittat; ſed neque de eccleſiaſticis præteritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquam audeat facere ſive promittere, aut quaſi factus epiſcopus, ea, quæ direpta ſunt, non reperat, ſed apud eos, a quibus direpta ſunt, permanere libere patiatur, ſciens, quod ſi tale aliquid fecit, vel fecerit, nec a nobis omnino permittitur valere ipſa promiſſio: & cum judicii noſtri, quod de ipſo habuimus, damno, paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit. *In geſtis Urbani* II. *legitur* [circa A. D. 1089. *Romæ*.]

XXIX. *Poſt electionem, pro indemnitate eccleſiæ licet electo juramentum præſtare.*

Diſt. LXXIV. C. II. ARtaldus Arelatenſis * epiſcopus, Narbonenſis eccleſiæ ſuffraganeus, Romam conſecrandus ad dominum Urbanum papam venit; ſuus quippe archiepiſcopus conſecrare nolebat, quoniam poſt electionem ſuam propter bona eccleſiæ conſervanda, Canonicis juravit. Conſecratus itaque eſt a domino papa Urbano, ante purgatus hujuſmodi juramento: *de juramento, quod Canonicis noſtræ eccleſiæ feci poſt electionem, nullam conventionem, ut ante eligerer, feci. Narbonenſis vero archiepiſcopus nullius præter id criminis cauſa, conſecrationem noſtram omiſit me ſciente; neque mihi criminis conſcius ſum, propter quod a ſacerdotio me repellat.* Auguſtinus *in libro contra Manichæos* [Ex verbis S. Auguſtini lib. XXXII. c. X. contra Fauſtum Manichæum, in ſummam redactis, circa A. D. 402. in *Africa*]

* Imo Helenenſis. *Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum de Emendat. Gratiani pag.* 500.

XXX. *Reprehendendus eſt qui cum prodeſſe poteſt, electionem de ſe factam refugit.*

VIII. Q. I. C. VIII. OLim juſſus eſt frater præmortui fratris uxorem ducere, ut non ſibi, ſed illi ſuſcitaret ſobolem, ejuſque nomine vocaret qui inde naſceretur. Qui ſi recuſaret, diſcalceatus uno pede conſpui ſolebat in faciem. Nunc Evangelii quiſque prædicator ita debet in eccleſia laborare, ut defuncto fratri, ideſt Chriſto, ſuſcitet ſemen, qui pro nobis mortuus eſt, & quod ſuſcitatum fuerit, nomen ejus accipiat. At vero qui electus ab eccleſia, miniſterium evangelizandi renuerit, ab ipſa eccleſia digne meritoque contemnitur. Qui enim & ſibi prodeſt & eccleſiæ, bene intelligitur utroque pede calceatus, unde illud: *quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona?* Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, diſcalceati illius non figuratum ſignificavit, ſed in ſe impletum portabit opprobrium. *Item Gregorius* [l. lib. VI. epiſt. IV. Cyriaco epiſcopo CPolitano A. D. 597. Roma *CPolim*]

Iſa. LII. 7. *Rom.* X. 15.

XXXI. *De eodem.*

VIII. Q. I. C. IX. IN ſcripturis veſtris vos magnopere requiem quæſiſſe narratis; ſed per hoc ad paſtoralem ſollicitudinem vos congrue veniſſe oſtenditis, quia ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt; ita fugientibus, offerendus. Et ſicut ſcriptum eſt: *nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron*: et rurſus idem egregius prædicator dicit: *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus Chriſtus mortuus eſt: et ſi hoc eſt, ſupereſt, ut qui vivunt, non jam ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.* Et paſtori ſanctæ eccleſiæ dicitur: *Simon Johannis amas me? Paſce oves meas.* Ex quibus verbis colligitur, quia ſi is, qui valet, omnipotentis Dei oves renuit paſcere, oſtendit, ſe paſtorem ſummum minime amare. Si enim Unigenitus Patris pro explenda utilitate omnium, de ſecreto Patris ad publicum noſtrum egreſſus eſt; nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretum noſtrum præponimus utilitati proximorum? Quies itaque nobis ex corde appetenda eſt, & tamen pro multorum lucro aliquando poſtponenda. Nam ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere, ita (ſi deſit qui prædicet) occupationis onus libenti neceſſe eſt humero ſubire. Quod ex duorum prophetarum opere docemur, quorum unus prædicationis officium vitare cona-

Ebr. V. 4. II. *Cor.* V. 14. & 15. *Jo.* XXI. 17.

conatus eſt; & alter appetiit. Nam mittenti ſe Domino Hieremias reſpondit dicens: *a, a, a, Domine Deus, neſcio loqui, quia puer ego ſum*. Et cum omnipotens Deus ad prædicandum perſonam quæreret, dicens: *Quem mittam? Et quis ibit nobis?* Ultro ſe Iſaias obtulit, dicens: *Ecce ego: mitte me*. En ab utriſque exterius diverſa vox prodiit; ſed non a diverſo fonte dilectionis manavit. Duo quippe ſunt præcepta caritatis, *Dei videlicet amor & proximi*. Per activam ergo vitam prodeſſe proximis cupiens Iſaias, officium prædicationis appetiit. Per contemplativam vero Hieremias amori conditoris ſedulo inhærere deſiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter appetiit unus, hoc laudabiliter alter expavit. Iſte, ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet; ille, ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. Sed hoc in utriſque eſt ſubtiliter intuendum; quia is, qui recuſavit, plene non reſtitit: & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſquam miniſteria ſacra audeat, aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbe contradicat. *Idem in Moralibus* [lib. xxxv. c. xiv. §. xxx. alias c. xiii. A.D. 590. Romæ.]

Lib. I. Pars. I. Tit. viii. Rub. iv. — Ierem. i. 6. — Iſa. vi. 8.

XXXII. *Sublimitatis locus etſi ſit ſuſcipiendus ex obedientia cum imponitur, indecenter tamen appetitur.*

SCiendum ſummopere eſt, quod obedientia aliquando, ſi de ſuo aliquid habeat, eſt nulla: aliquando autem ſi de ſuo aliquid non habuerit, minima. Nam cum hujus mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur, is, qui ad percipienda hæc, obedit, obedientiæ ſibi virtutem evacuat, ſi ad hæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit qui ad accipienda hujus vitæ proſpera, libidini propriæ ambitionis ſervit. Rurſus cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra adipiſci & contumeliæ jubentur; niſi ex ſemetipſo animus hæc appetat, obedientia ſibi meritum minuit, quia ad ea, quæ in hac vita deſpecta ſunt, invitus nolenſque deſcendit. *Et paulo ſuperius*: Obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repreſſa arbitrii ſui ſuperbia gladio præcepti ſe immolat. Quo contra, hariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta ſit virtus obedientiæ, demonſtretur. Ex adverſo ergo melius oſtenditur quid de ejus laude ſentiatur. Si enim *quaſi peccatum hariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere*, ſola eſt, quæ fidei poſſidet meritum, obedientia: ſine qua quiſque infidelis eſſe convincitur, etiamſi fidelis eſſe videatur. *Item Auguſtinus* [lib. xix. de Civit. Dei c. xix. A. D. 426. in *Africa*.]

viii. Q. i. C. x. — Ibid. §. xxviii. — i. Reg. xv. 22.

XXXIII. *De eodem.*

QUi *epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*. Exponere voluit quid ſit *epiſcopatus*, quia nomen eſt *operis*, non *honoris*. Græcum eſt enim, atque inde ductum vocabulum, quod ille, qui præficitur illis, quibus præficitur, *ſuperintendit*, curam eorum ſcilicet gerens; ἐπὶ quippe *ſuper*; σκοπὸς vero *intentio* eſt. Ergo *epiſcopos*, ſi velimus, latine *ſuperintendentes* poſſumus dicere, ut intelligat non ſe *epiſcopum* qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe. Itaque a ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita teneatur atque adminiſtretur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium ſanctum quærit caritas veritatis; negocium juſtum ſuſcipit neceſſitas caritatis quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ: atque intuendæ vacandum eſt veritati. Si autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter caritatis neceſſitatem. Sed nec ſic omnimodo veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimatur juſta neceſſitas. *Ex Concilio Bonifacii* [papæ III. A.D. 606. *Romæ*, ex Anaſtaſio in vita, Concil. tom. v. pag. 1616.]

Ibidem C. xi. — i. Tim. iii. 1. — Concilium Aquiſgranenſe A.D. 816. Concil. tom. vii. pag. 1323.

RUBRICA. IV

De tempore electionis.

I. *Nullius epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertiam depoſitionis alterius.*

NUllus, pontifice Romano vivente, aut epiſcopo civitatis ſuæ, præſumat loqui, aut partes ſibi facere, niſi tertio die depoſitionis ejus, adunato clero & filiis eccleſiæ: & tunc electio fiat. *Item Gregorius* [papa I. epiſt. xxxix. lib. vi. Mariniano Ravennati A.D. 597. Roma in *Æmiliam*]

Diſt. lxxix. C. vii.

II. *Quod*

LIB. I. PARS II. TIT. VIII. RUB. V. & VI.

II. *Quod ultra tres menſes non differatur electio epiſcopi.*

Diſt. L. C. XI.

POſtquam quemquam criminaliter cadentem in locum, de quo lapſus eſt, nulla permittit ratio revocari, & ultra tres menſes eccleſiam vacare pontifice ſtatuta ſanctorum canonum permittunt, ne cadente paſtore Dominicum gregem hoſtis (quod abſit) antiquus inſidiando dilaniet; fratrernitas veſtra deprecationi eorum conſentire & in loco lapſi debet epiſcopum ordinare.

RUBRICA. V

De decreto electionis.

I. *Electio epiſcopi debet fieri cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati.*

Gregorius [lib. II. epiſt. XIX. indict. X. ad Benenatum A.D. 592. Roma in *Campaniam*]

Diſt. LXI. C. XII.

EPiſcopus, dum fuerit poſtulatus, cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum, ad nos ſacrandus occurrat.

RUBRICA. VI

I. *In quibus locis epiſcopi ſunt conſecrandi.*

Anacletus [epiſt. II. Iſidoriana c. II. Concil. tom. I. pag. 527.]

Diſt. LXXX. C. III.

EPiſcopi non in caſtellis, neque in modicis civitatibus debent conſtitui; ſed presbyteri per caſtella & modicas civitates atque villas debent ab epiſcopis ordinari & poni; ſinguli tamen per ſingulos titulos ſuos. Et epiſcopus non ab uno, ſed a pluribus epiſcopis debet ordinari, & (ut dictum eſt) non ad modicam civitatem (ne vileſcat nomen epiſcopi) ſed ad honorabilem locum titulandus & denominandus eſt. Presbyter vero ad qualemcumque locum, in eo conſtitutæ eccleſiæ, eſt præficiendus. *Item Leo papa* [I. epiſt. LXXXVII. c. II. A.D. 442. Roma in *Africam*. Deeſt tamen hoc caput in nova editione Leonina]

II. *De eodem.*

Ibidem C. IV.

ILlud ſane, quod ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſervari, ut non in quibuslibet locis, neque quibuſcunque caſtellis, & ubi ante non fuerunt, epiſcopi conſecrentur: cum ubi minores ſunt plebes, minoreſque conventus, presbyterorum cura ſufficiat. Epiſcopalia autem gubernacula nonniſi in majoribus populis & frequentioribus civitatibus oportet præſidere, ne (quod ſanctorum Patrum divinitus inſpirata decreta vetuerunt) viculis & poſſeſſionibus vel obſcuris & ſolitariis municipiis tribuatur ſacerdotale faſtigium. *Item ex Concilio Laodicenſi* [c. LVII. incerti anni, Concil. tom. I. pag. 1514. in *Phrygia Pacatiana*]

III. *De eodem.*

Ibidem C. V.

NOn debere in vicis & in villis epiſcopos ordinari, ſed viſitatores, ideſt, qui circumeant, conſtitui. Hos autem, qui ante ad hoc ordinati ſunt, nihil agere cenſemus ſine conſcientia epiſcopi civitatis. Similiter autem presbyteri nihil ſine præcepto & conſilio epiſcopi agant. *Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo* [lib. XII. epiſt. XXXI. reſponſo VIII. A.D. 603. Roma in *Angliam*]

IV. *Epiſcopales ſedes non longo intervallo disjungi debere.*

Ibidem C. VI.

FRaternitatem tuam ita volumus ordinare epiſcopos, ut ſibi ipſi epiſcopi longo intervallo minime disjungantur, quatenus nulla ſit neceſſitas, ut in ordinatione epiſcopi convenire non poſſint. Nam epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus aut quatuor epiſcopis, fieri nullatenus debet.

RUBRICA. VII

De confirmatione electionis.

I. *Epiſcoporum confirmatio regulariter ſpectat ad metropolitanum, niſi aliquis immediate ſubfuit Romanæ eccleſiæ.*

In Nicæno Concilio [c.iv.A.D.325. in *Bithynia*, Concil. tom.II. pag. 40.]

EPiſcopi ab omnibus, qui ſunt in provincia ſua, debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit vel urgente neceſſitate, vel itineris longitudine, tres debent in unum congregari, itaut ceterorum, qui abſentes ſunt, conſenſum literis teneant. Poteſtas ſane vel confirmatio pertinebit per ſingulas provincias ad metropolitanum. *Item ex Nicæno Concilio* [c.vi. Ibidem pag. 41.] *Diſt.lxiv. C.i.*

II. *Non erit epiſcopus qui præter metropolitani conſcientiam fuerit ordinatus.*

ILlud generaliter clarum eſt, quod ſi quis præter ſententiam metropolitani factus fuerit epiſcopus, hunc magna ſynodus definivit epiſcopum eſſe non oportere. *Item ex Nicæno Concilio* [Ibidem eodem Canone vi.] *Ibidem C.viii.*

Diſt.lxv. C.v.

III. *Confirmatio vero metropolitani ſpectat ad primatem, vel patriarcham.*

MOS antiquus perduret in Ægypto, vel Libya, & Pentapoli, ut Alexandrinus epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quoniam quidem & Romano epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam ceteraſque provincias honor ſuus unicuique ſervetur eccleſiæ. *Item ex eodem* [Can.vii. Ibidem]

Cæſar Baronius A. D. 325. § cxxiii. & ſequentibus.

Ant. Pagius A. D. 325. §. xxxiv. & ſequentibus.

IV. *De eodem.*

QUoniam mos antiquus obtinuit & vetuſta traditio, ut Æliæ, ideſt Hieroſolymorum epiſcopo honor deferatur, habeat conſequenter honorem, manente tamen metropolitanæ civitatis propria dignitate. *Item Leo epiſcopus* [I. epiſtola 5. al. lxxxvii. ad Africanos cap.i. & iv. A. D. 445. Roma in *Africam*]

Hieron. Aleander de Regionibus ſuburbicariis Diſſert. II.cap.II.& iv.

Diſt.lxv. C.vii.

V. *Ante confirmationem electionis diſcutienda eſt conditio electi.*

MIramur, tantum apud vos per occaſionem temporis impacati aut ambientium præſumtionem, aut tumultum valuiſſe popularem, ut indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium & gubernatio eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum, & ubi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupavit, etiamſi moribus atque actibus non offendit, ipſius tamen initii ſui eſt pernicioſus exemplo: et difficile eſt, ut bono peragantur exitu quæ malo ſunt inchoata principio. Quod ſi in quibuslibet eccleſiæ gradibus providenter ſcienterque curandum eſt, ut in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum; quanto magis elaborandum eſt, ut in electione ejus, qui ſuper omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi, quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi eſt illa beati Pauli Apoſtoli per Spiritum Dei emiſſa præceptio, qua in perſona Timothei, omnium ſacerdotum Chriſti numerus eruditur, & inde unicuique noſtrum dicitur: *manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis*? Quid eſt cito *manus imponere*, niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? * Et quid eſt *communicare peccatis alienis*, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum qui rectum tenet in eligendo ſacerdote judicium; ita gravi ſemetipſum afficit damno qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat indignum. Non enim in cujuſquam perſona prætermittendum eſt quod inſtitutis generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta collatus. *Et infra.* Merito ſan-

Diſt.lxi. C.v.

I.Tim.v.22.

Diſt.lxxviii.C.iii.

Leo I. eadem epiſt.C.i.

** Leo ibid.C.iv.*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. VII. ſanctorum Patrum venerabiles ſanctiones, cum de ſacerdotum electione loquerentur, eos demum ſacris adminiſtrationibus idoneos cenſuerunt, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis uſque ad provectiores annos per diſciplinæ eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet: ut unicuique teſtimonium prior vita præberet: nec poſſet de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro caſtis moribus, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur. Si enim ad honores mundi ſine ſuffragio temporis, ſine merito laboris, indignum eſt pervenire, & notari ambitus ſolent quos probitatis documenta non adjuvant; quam diligens, & quam prudens habenda eſt diſpenſatio divinorum munerum, & cæleſtium dignitatum? *Item Gregorius ſcribit Johanni epiſcopo* [papa I. lib. XII. epiſt. VI. A. D. 603. Roma in *Picenum*.] (*Diſt.* LXI. C. VIII.)

VI. *De eodem.*

Diſt. LXXXV. C. I. Io. Diac. lib. III. c. XII.

FLorentinum, Archidiaconum eccleſiæ Anconitanæ, qui ad epiſcopatum electus fuerat, ſcripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere, ſed ita ætatis ſenio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non poſſit aſſurgere, adiicientes, & illum ita tenacem exiſtere, ut in domo ejus amicus nunquam ad caritatem introeat. Ruſticus autem, diaconus ejuſdem eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, ſed (quantum aſſeritur) pſalmos ignorat. Florentium vero diaconum eccleſiæ Ravennatis, qui ab omnibus electus memoratur, ſollicitum eſſe novimus. Sed qualis ſit interius, omnino neſcimus. Ideoque fraternitas tua una cum fratre noſtro & coëpiſcopo Armenio, ſupraſcriptæ eccleſiæ Anconitanæ viſitatore, illuc feſtinet accedere, & diligenter de vita ac moribus ſingulorum requirere, ſi nullo ſint crimine conſcii, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato Archidiacono dictum eſt, quia nunquam amicus domum ejus ingreſſus eſt, ſi ita ſe veritas habeat, & utrum ex neceſſitate, an ex tenacitate talis ſit, aut ſi ita ſit ſenex, ut ad regendum non poſſit aſſurgere, vel ſi tactis ſacroſanctis Evangeliis (ſicut nobis nunciatum eſt) jusjurandum præbuerit, nunquam ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono quantos pſalmos minus teneat, ſcrutandum eſt. Florentio autem diacono Ravennati, ſi nullum (ſicut diximus) crimen eſt, quod obſiſtat, apud epiſcopum ejus neceſſe eſt agere, ut ei debeat ceſſionem concedere: non tamen ex noſtro mandato, vel dicto, ne contra ſuam voluntatem eum cedere videatur. *Item Gregorius Salonæ conſiſtentibus* [I. lib. V. epiſt. XXVI. A. D. 596. Roma in *Dalmatiam*.]

VII. *De eodem.*

I. Q. VII. c. I.

EGO autem veſtræ dilectioni providens, & meæ animæ omnipotentis Dei judicium pertimeſcens, ejuſdem Maximi cauſam ſubtiliter exquiri deſidero, ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt, ſi non per ſimoniacam hæreſim, ideſt præmia quibuſdam ſe eligentibus præbendo, ad ſacerdotale pertingere conatur officium. Tunc enim liber pro vobis apud Deum interceſſor erit, ſi non obligatus de ſuis, ad locum interceſſionis venerit. *Leo epiſcopus* [papa I. epiſt. XII. c. V. alias epiſt. LXXXIV. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem A. D. 445. Roma in *Macedoniam*.]

VIII. *Cum vota eligentium in duas ſe diviſerint partes, quis eorum alteri ſit præferendus.*

Diſt. LXIII. C. XXXVI.

SI forte (quod nec reprehenſibile, nec irreligioſum judicavimus) vota eligentium in duas ſe diviſerint partes, metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus juvatur ſtudiis & meritis, ita tamen, ut nullus detur invitis & non petentibus, ne plebs invita epiſcopum non optatum contemnat, aut oderit. *Item Gregorius Mediolanenſibus* [Papa I. lib. VIII. epiſt. LXV. A. D. 600. Roma in *Inſubriam*.]

IX. *Irrita ſit electio, quæ non a catholicis facta probatur.*

IX. Q. I. C. VI. Io. Diac. lib. IV. C. XXIV.

NOS in hominem, qui non a catholicis eligitur, nulla præbemus ratione conſenſum, nec, ſi alicujus præſumtionis uſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus.

RU-

RUBRICA. VIII
De electione Romani Pontificis.

I. *Poteſtas eligendi Romanum pontificem fuit olim propter tyrannorum, ſchiſmaticorum & hæreticorum diſſenſiones tradita Imperatoribus ab eccleſia.*

Leo I. [imo VIII. Antipapa A. D. 963. Gratiani *caput ſpurium*.]

PRincipibus vero atque Imperatoribus electiones Romanorum pontificum, atque aliorum epiſcoporum referendas, uſus & conſtitutio tradidit pro ſchiſmaticorum, atque hæreticorum diſſenſionibus, quibus nonnumquam eccleſia Dei concuſſa periclitabatur: contra quos legibus fideliſſimorum Imperatorum frequenter eccleſia munita legitur. Repræſentabatur ergo electio pontificum catholicorum principibus, ut eorum auctoritate roborata, nullus hæreticorum vel ſchiſmaticorum auderet contraire, & ut ipſi principes, tanquam devotiſſimi filii, in eum conſentirent, quem ſibi in patrem eligi viderent, & in omnibus ſuffragatores exiſterent, ſicut Valentinianus beato Ambroſio legitur dixiſſe: *noli timere, quia Deus, qui te elegit, ſemper te adiuvabit, & ego adjutor tuus & defenſor (ut meum ordinem decet) ſemper exiſtam*. Item *ex hiſtoria eccleſiaſtica* [caput ſpurium]

Diſt. LXIII. C. XXVII.
Baronius A.D. 774. §. X. & ſequentibus, A.D. 964. §. XXII.
Pagius A. D. 774. §. XIII. XIV. A.D. 964. §. VI. VII.
Carolus Cointius A. D. 817. §. XIX.
Florus Lugdunenſis de Electionibus epiſcoporum cap. VI.

II. *Imperator jus habet eligendi pontificem.*

HAdrianus papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res eccleſiæ poſtulavit. Carolus vero Romam veniens Papiam obſedit, ibique relicto exercitu, in ſancta reſurrectione ab Hadriano papa Romæ honorifice ſuſceptus eſt. Poſt ſanctam vero reſurrectionem reverſus Papiam, cepit Deſiderium regem. Deinde Romam reverſus, conſtituit ibi ſynodum cum Hadriano papa in patriarchio Lateranenſi in eccleſia ſancti Salvatoris: quæ ſynodus celebrata eſt a CLIII. epiſcopis religioſis & abbatibus. Hadrianus autem papa cum univerſa ſynodo tradiderunt Carolo jus & poteſtatem eligendi pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, dignitatem quoque Patriciatus ei conceſſerunt. Inſuper archiepiſcopos, & epiſcopos per ſingulas provincias ab eo inveſtituram accipere definivit, &, ut, niſi a rege laudetur & inveſtiatur epiſcopus, a nemine conſecretur: & quicumque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodavit; & niſi reſipiſceret, bona ejus publicari præcepit. *Item Leo papa*. [Imo Antipapa. Caput ſpurium.]

Diſt. LXIII. C. XXII.
Baronius & Pagius ubi ſupra.
Bellarminus in Catalogo. A.D. 1145.
Cointius A. D. 774. §. CXIII.
Io. Mabillonius de re diplomatica lib. III. C. III. §. XVI.

III. *Electio Romani pontificis ad jus attinet Imperatoris.*

IN ſynodo congregata Romæ in eccleſia ſancti Salvatoris ad exemplum beati Hadriani Apoſtolicæ ſedis antiſtitis, qui Domino Carolo victorioſiſſimo Regi Francorum ac Langobardorum Patriciatus dignitatem ac ordinationem Apoſtolicæ Sedis & inveſtituram epiſcoporum conceſſit, ego quoque Leo ſervus ſervorum Dei epiſcopus cum cuncto clero ac Romano populo conſtituimus, confirmamus & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam auctoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni I. Regi Teutonicorum ejuſque ſucceſſoribus hujus regni Italiæ in perpetuum facultatem eligendi ſucceſſorem, atque ſummæ Sedis Apoſtolicæ pontificem ordinandi, ac per hoc archiepiſcopos ſeu epiſcopos, ut ipſi ab eo inveſtituram accipiant, & conſecrationem, unde debent; exceptis his, quos Imperator pontificibus & archiepiſcopis conceſſit: & ut nemo deinceps cujuſque dignitatis vel religioſitatis, eligendi vel Patricium vel Pontificem ſummæ Sedis Apoſtolicæ, aut quemcumque epiſcopum ordinandi, habeat facultatem abſque conſenſu ipſius Imperatoris: quod tamen fiat abſque omni pecunia, & ut ipſe ſit Patricius & Rex. Quod ſi a clero & populo quis eligatur epiſcopus, niſi a ſupradicto inveſtiatur Rege, & laudetur, non conſecretur. Si quis contra hanc regulam & Apoſtolicam auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubjacere decernimus, & niſi reſipuerit, irrevocabili exilio puniri, vel ultimis ſuppliciis feriri. *Stephanus papa* [caput ſuſpectum.]

Diſt. LXIII. C. XXIII.
Baronius A.D. 964. §. XXII.
Pagius A. D. 964. §. VI. VII.

IV. Pre-

Lib. I. Pars ii. Tit. viii. Rub. viii.

IV. *Præſentibus legatis Imperatoris ordinetur pontifex Romanus.*

Diſt. lxiii. C. xxviii.
Baronius A.D. 816. §. ci.
Daniel Papebrochius in Propylæo pag. 127.
Natalis Alex. Sæculo x. Art. ii.

QUia ſancta Romana eccleſia, cui auctore Deo præſidemus, a pluribus patitur violentias, pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia abſque Imperiali notitia pontificis fit conſecratio, nec canonico ritu & conſuetudine ab Imperatore directi interſunt nuncii, qui ſcandala fieri vetent; volumus, ut cum inſtituendus eſt pontifex, convenientibus epiſcopis & univerſo clero eligatur, præſente ſenatu & populo, qui ordinandus eſt: & ſic ab omnibus electus præſentibus legatis imperialibus conſecretur; nulluſque ſine periculo ſui, juramenta vel promiſſiones aliquas nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne vel eccleſia ſcandalizetur, & imperialis honorificentia minuatur. *Idem* [imo Gratianus.]

V. *Revocatur rationabiliter præfata auctoritas, data Imperatoribus eligendi ſummum pontificem.*

Ibidem.

VErum quia Imperatores quandoque, modum ſuum ignorantes, non in numero conſentientium, ſed primi diſtribuentium, immo exterminantium, eſſe voluerunt; frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapſi, catholicæ matris eccleſiæ unitatem impugnare conati ſunt, ideo ſanctorum ſtatuta patrum adverſus eos prodierunt, ut ſemet electioni non infererent, & quiſquis eorum ſuffragio eccleſiam obtineret, anathematis vinculo innodaretur, ſicut ſcriptura quoque divina dicit, quod Ezechias *diſſipavit excelſa & contrivit ſtatuas & ſuccidit lucos & confregit ſerpentem æneum, quem fecerat Moyſes,* videlicet quia illum ſerpentem Deus fieri juſſerat, ne ſerpentina morte populus interiret; ideo ipſe populus colere & venerari eum cœperat, & idcirco deſtruxit iſte quem jubente Deo, fecerat ille. Ac per hoc magna auctoritas iſta eſt habenda in eccleſia, ut ſi nonnulli ex prædeceſſoribus & majoribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem & ſuperſtitionem, ſine tarditate aliqua & cum magna auctoritate a poſteris deſtruantur. Poſtremo præſentibus legatis Imperatorum & inconſultis, electiones Romanorum pontificum leguntur celebratæ, & tandem iidem Imperatores religioſo mentis affectu præfatis privilegiis renunciaverunt, multa inſuper donaria eccleſiæ conferentes: *unde Gregorius* IV. *ſcribit* [imo Ivo Parte v. c. xvi. carptim ex Guillelmo Bibliothecario in vita Hadriani II. A. D. 867. *Romæ*.]

IV. Reg. xviii 4.

VI. *Inconſultis legatis Imperatoris Hadrianus ad pontificatum eligitur.*

Diſt. lxiii. C. xxix.
Baronius A.D. 867. §. cxlvi.
Pagius A. D. 867. §. xxvi.

CUm Hadrianus II. ad Romanum pontificatum ab eccleſia Dei genitricis Dominæ noſtræ, quæ dicitur *ad præſepe*, traheretur, ad Lateranenſe patriarchium certatim a populo & clero & proceribus deportatus eſt: quod audientes miſſi Ludovici Imperatoris moleſte tulerunt & indignati ſunt, ſcilicet, quod dum præſentes eſſent, non fuerunt invitati, nec optatæ a ſe futuri præſulis electioni intereſſe meruerunt: qui accepta ratione, quod non cauſa contemtus Auguſti, ſed futuri temporis proſpectu hoc commiſſum fuerat, ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præſulum mox expectandi, per hujuſmodi fomitem induleſceret, omnem indignationem medullitus ſedaverunt, & ad ſalutandum electum & ipſi humiliter acceſſerunt. *Item pactum conſtitutionis Imperatoris primi Ludovici cum Romanis pontificibus* [A.D. 817. *Aquiſgrani*.]

Diſt. lxiii. C. xxx.
Baronius A.D. 817. §. x.
Cointius A. D. 817. §. vi.
Juſti Fontanini Summum imperium Sedis Apoſtolicæ in Comaclum tom. i. cap. vii. pag. 74. 75. 76. to. ii. cap. xxiv. xxv. xxvi. xxvii pag. 72. 73. 74. 75. 76. & ſequentibus, editionis Romanæ.

VII. *Renunciat Rex privilegio de eligendo ſummo pontifice, & libere illius electionem concedit Romanis.*

EGo Ludovicus Imperator Auguſtus ſtatuo & concedo per hoc pactum confirmationis noſtræ tibi beato Petro principi Apoſtolorum, & pro te vicario tuo domino Paſchali ſummo pontifici & univerſali papæ & ſucceſſoribus ejus in perpetuum, ſicut ab anteceſſoribus noſtris uſque nunc in veſtra poteſtate & ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis, Romanam civitatem cum Ducatu ſuo & ſuburbanis atque viculis omnibus, & territoriis ejus montanis, atque maritimis littoribus, & portubus ſeu eunctis civitatibus, caſtellis, copidis, ac villis in Tuſciæ partibus. *Item infra*. Quando divina vocatione, hujus ſacratiſſimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno noſtro aut Francus, aut Langobardus, aut de qualibet gente homo, ſub noſtra poteſtate conſtitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice aut privatim conveniendi, aut electionem faciendi; nulluſque in civitatibus, aut in territoriis ad eccleſiæ beati Petri Apoſtoli poteſtatem

ſtatem pertinentibus, aliquod malum propterea facere præſumat; ſed liceat Romanis cum omni veneratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo pontifici exhibere ſepulturam, & eum, quem divina inſpiratione & beati Petri interceſſione omnes Romani uno conſilio atque concordia, ſine aliqua promiſſione, ad pontificatus ordinem elegerint, ſine aliqua ambiguitate vel contradictione, more canonico conſecrare: & dum conſecratus fuerit, legati ad nos vel ad ſucceſſores noſtros, Reges Francorum, dirigantur, qui inter nos & illum amicitiam & caritatem & pacem ſocient. *Item Leo* IV. *Lothario & Ludovico Auguſtis* [A. D. 847. Roma in *Galliam*, apud Ivonem Parte IV. c. CLXXXXI.]

LIB. I. PARS II. TIT. VIII. RUBR. VIII.

VIII. *Pactum inter Papam & Imperatores, quod nullum impedimentum præſtetur per quemcumque, quominus electio ſummi pontificis canonice fiat.*

Diſt. LXIII. *C.* XXXI.

Ant. Auguſtin. lib. 1. *Dial.* XIX. *in fine.*

INter nos & vos pacti ſerie ſtatutum eſt & confirmatum, quod electio & conſecratio futuri Romani pontificis nonniſi juſte & canonice fieri debeat. *Conſtitutio Henrici* [I. Imperatoris, Germaniæ Regis II. & Ottonis I. Imp. cum Romanis pontificibus A. D. 1014. & 964.]

Baronius A. D. 847. §. X.

Pagius A. D. 847. §. VIII. *& ſequentibus.*

IX. *De eodem.*

Diſt. LXIII. *C.* XXXII.

COnſtitutio primi Henrici, & primi Ottonis cum Romanis pontificibus.

Ut nullus miſſorum noſtrorum cujuſcumque impeditionis argumentum in electione Romani pontificis componere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum pontificum neque liber, neque ſervus ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum patrum antiqua admiſit conſuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod ſi quis contra hanc noſtram conſtitutionem [venire] præſumſerit, exilio tradatur. *Item conſtitutio Ottonis* [nondum Imp. A. D. 962. in *Germania*.]

Baronius A. D. 962. §. 1. *& ſequentibus.*

Idem A. D. 1014. §. VI.

X. *Juramentum domini Ottonis, quod fecit domino papæ Johanni.*

Diſt. LXIII. *C.* XXXIII.

TIbi domino Johanni papæ ego Rex Otto promittere & jurare facio per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per hoc lignum vivificæ Crucis, & per has reliquias Sanctorum, quod ſi, permittente Domino, Romam venero, ſanctam Romanam eccleſiam, & te rectorem ipſius, exaltabo ſecundum meum poſſe, & vitam nunquam aut membra, neque ipſum honorem, quem habes, mea voluntate aut meo conſilio aut meo conſenſu, aut mea exhortatione, perdes: & in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio: & quicquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem venerit, tibi reddam, & cuicumque regimen Italicum commiſero, jurare faciam illum, ut adjutor tui ſit ad defendendam terram ſancti Petri, ſecundum ſuum poſſe. Sic me Deus adjuvet & hæc ſancta Dei Evangelia. *Decretum Nicolai papæ* [II. in Concilio Romano A.D. 1059. Concil. tom. IX. pag. 1101. *Romæ*.]

Baronius A.D. 964. §. XII.

Juſti Fontanini Summum imperium Sedis Apoſtolicæ in Comaclum tom. 1. *cap.* CV. *pag.* 165. 168. *to.* 1I. *cap.* XLIV. *pag.* 116. 117.

XI. *Quod a Cardinalibus eligendus eſt Romanus Pontifex, & quo ordine.*

Diſt. XXIII. *C.* 1.

IN nomine Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti, ab Incarnatione ejus anno MXLIX. menſe Aprili, indictione XII. propoſitis ſacroſanctis Evangeliis, præſidente quoque reverendiſſimo ac beatiſſimo Nicolao papa in baſilica Lateranenſis patriarchii, quæ cognominatur *Conſtantiniana*, conſidentibus etiam reverendiſſimis epiſcopis, abbatibus, presbyteris, diaconibus, idem venerabilis pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi pontificis, inquit:

1. Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres & coëpiſcopi: inferiora quoque membra non latuit, defuncto piæ memoriæ domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cujus auctoritate, Deo deſervio, quot adverſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubjacuerit, adeo, ut columna Dei viventis jam pene videretur nutare, & ſagena ſummi Piſcatoris, procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profunda ſubmergi; unde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva (quod abſit) mala prævaleant, præcavere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum patrum auctoritate, decernimus atque ſtatuimus, ut, obeunte hujus Romanæ univerſalis eccleſiæ pontifice, in primis Cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes mox Chriſti clericos Cardinales adhibeant: ſicque clerus reliquus & populus ad conſenſum novæ electionis

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. VIII. accedat, nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda pontificis electione, reliqui autem, Diſt. LXII. C. I. ſequaces. Certus vero atque legitimus hinc electionis ordo perpenditur, ſi, perſpectis Leo I. epiſt. II. al. XCII. Reſp. I. diverſorum patrum regulis, ſive geſtis, etiam illa beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur; *nulla* (inquit) *ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus epiſcopis cum metropolitani judicio conſecrati*. Quia vero ſedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſiis, atque ideo ſuper ſe metropolitanum habere non poteſt, Cardinales epiſcopi procul dubio metropolitani vice funguntur; qui videlicet electum antiſtitem ad Apoſtolici culminis apicem provehunt conſecrandum. Eligatur autem de ipſius gremio, ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur, ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii Henrici, qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus, & ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint. Quod ſi pravorum atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura & ſincera atque gratuita fieri in Urbe non poſſit electio, Cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis, licet paucis, jus poteſtatis obtineant eligendi Apoſtolicæ ſedis pontificem ubi congruere viderint. Plane poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcumque hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is, qui electus eſt, in Apoſtolica ſede juxta conſuetudinem inthrozinari non valeat, electus tamen, ſicut papa verus, auctoritatem obtineat regendi eccleſiam Romanam & diſponendi omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem feciſſe cognovimus. Quod ſi quis contra hoc noſtrum decretum ſynodali ſententia promulgatum, per ſeditionem vel præſumtionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit, auctoritate divina & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, fautoribus, ſequacibus, a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus abiiciatur, ſicut Antichriſtus, invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis. Nec aliqua ſuper hoc audientia aliquando ei reſervetur, ſed ab omni eccleſiaſtico gradu in quocumque fuerit prius, ſine retractatione deponatur: cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcumque, tanquam pontifici, reverentiam exhibuerit, aut in aliquo illum defendere præſumſerit, pari ſententia ſit mancipatus.

2. Quiſquis hujus noſtræ decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua præſumtione confundere & perturbare contra hoc ſtatutum tentaverit, perpe-
Pſal. I. 5. tuo anathemate, atque excommunicatione damnetur, & cum impiis (qui *non reſurgent in judicio*) reputetur, omnipotentis contra ſe iram ſentiat & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli (quorum præſumit eccleſiam confundere) in hac vita & in futura furo-
Pſal. LXVIII. 26. rem ſentiat. *Fiat habitatio ejus deſerta, & in tabernaculis ejus non ſit qui inhabi-*
Pſal. CVIII. 10. *tet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua*. Commotus amoveatur ipſe, *atque ejus filii mendicent & deiiciantur de habitationibus ſuis. Scrutetur fœnerator omnem ſub-*
Sap. V. 21. *ſtantiam, & diripiant alieni labores ejus. Orbis terrarum pugnet contra eum*, & cuncta elementa ſint ei contraria, & omnium ſanctorum quieſcientium merita illum confundant, & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. Obſervatores autem hujus noſtri decreti Omnipotentis gratia protegat, & auctoritas beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſolvat. *Item ex Concilio* [Lateranenſi] *Stephani papæ* [IV. A. D. 869. Concil to. VI. pag. 1723. *Romæ*.]

XII. *Anathematizantur omnes præſumentes impedimentum præſtare electioni canonicæ Romani Pontificis.*

Diſt. LXXIX. C. V. SI quis ex epiſcopis vel presbyteris vel monachis vel laicis, contra canonum & ſanctorum patrum inſtituta prorumpens, in gradum filiorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ideſt presbyterorum cardinalium & diaconorum ire præſumſerit, & hanc Apoſtolicam ſedem invadere quilibet ex ſupradictis temtaverit, & ad ſummum pontificalis ordinis honorem adſcendere voluerit, ipſi & ſibi faventibus fiat perpetuum anathema. *Et infra*. Si quis reſiſtere præſumſerit ſacerdotibus atque primatibus eccleſiæ vel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum pontificem, ſecundum canonicam traditionem, anathema ſit. *Item ex concilio Leonis* IV. [ex Anſelmo lib. VI. c. XXVIII. A. D. 853. *Romæ*.]

XIII. *Ana-*

Lib. I. Pars II. Tit. VIII. Rub. VIII.

XIII. *Anathema ſit qui canonicæ electioni Romani pontificis contradicere præſumſerit.*

SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatibus nobilibus, ſeu cuncto clero hujus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, electioni Romani pontificis contradicere præſumſerit, ſicut in concilio beatiſſimi Bonifacii & Stephani paparum legitur ſtatutum, anathema ſit. *Item Symmachus papa* [in Synodo Romana I. c. II. A. D. 499. Concil. tom. IV. pag. 1313. *Romæ*.] *Diſt.* LXXIX. *C.* VI. *Baronius A. D.* 853. §. XXXIV.

XIV. *Quod, papa ſuperſtite, nullus de electione futuri pontificis, eo inconſulto, loquatur.*

SI quis, papa ſuperſtite, pro Romano pontificatu cuiquam quolibet modo favorem præſtare convincitur, loci ſui honore privetur. *Et infra*. Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, papa incolumi, & eo inconſulto, aut ſuperſcriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pittacia promittere, aut ſacramentum præbere tentaverit, aut certe aliquod ſuffragium polliceri, vel de hac cauſa, privatis conventiculis factis, deliberare aliquid aut decernere præſumſerit, loci ſui dignitate vel communione privetur. *Et infra*. Propter occultas fraudes, & conjurationum ſecretas inſidias, quas ſententia hujus diſtrictionis perſequitur, ſi quis ad eccleſiaſticam pertulerit notitiam conſilia eorum, qui contra hanc ſynodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione convicerit, particeps actionis hujuſmodi non ſolum purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione, quæ non indigna ſit, ſublevetur. *Item ex epiſtola Cypriani epiſcopi & martyris* [epiſt. LV. ad Antonianum, alias lib. IV. epiſt. II. A. D. 252. in *Africa*.] *Diſt. eadem C.* II.

XV. *Vivente epiſcopo, alius ſibi ſuccedere non valet.*

FActus eſt Cornelius epiſcopus de Dei, & Chriſti ejus judicio, de clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum antiquorum, & bonorum virorum conſenſu, cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, ideſt cum locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret: quo occupato de Dei voluntate, atque omnium noſtrorum conſenſione firmato, quiſquis jam epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt; nec habeat eccleſiaſticam ordinationem qui eccleſiæ non tenet unitatem. Quiſquis ille fuerit, licet de ſe multum jactans, & plurimum ſibi vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cum poſt primum ſecundus eſſe non poſſit; quiſquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, jam non ſecundus ille, ſed nullus eſt. *Idem* [Ibidem.] VII. Q. I. C. V. *Lud. Thomaſſinus Diſcipl. to.* II. *lib.* II. *C.* I. §. II.

XVI. *Non eſt epiſcopus qui in locum viventis irrepſerit.*

NOvatianus, epiſcopus non eſt, qui Cornelio epiſcopo in eccleſia a ſexdecim coepiſcopis facto, adulter atque extraneus epiſcopus fieri a deſertoribus per ambitum nititur. Et cum ſit a Chriſto una eccleſia per totum mundum in multa membra diviſa; item epiſcopatus unus, multorum epiſcoporum concordi numeroſitate diffuſus; ille poſt Dei traditionem, poſt connexam, & ubique conjunctam catholicæ eccleſiæ unitatem, humanam conatur eccleſiam facere, & per plurimas civitates novos ſuos Apoſtolos mittit, ut quædam recentia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat. Cumque jam pridem per omnes provincias & per urbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi, in ætate antiqui, integri in fide, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti, ille ſuper eos creare alios pſeudo-epiſcopos audet, quaſi poſſit aut totum orbem novi conatus obſtinatione peragrare, aut eccleſiaſtici ordinis compagem diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere, neſciens, ſchiſmaticos ſemper inter initia fervere, incrementa vero habere non poſſe, nec augere quod illicite cœperint; ſed ſtatim cum prava ſua æmulatione deficere. *Et infra*. Qui ergo nec unitatem ſpiritus, nec conjunctionem pacis obſervat, & ſe ab eccleſiæ vinculo, atque a ſacerdotum collegio ſeparat, epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere nec honorem, qui epiſcopatus nec unitatem voluit tenere, nec pacem. *Item Symmachus* [in Synodo Romana I. c. IV. A. D. 499. Concil. tom. IV. pag. 1314. *Romæ*.] *Ibidem C.* VI.

XVII. *Quid*

Lib. I. Pars II. Tit. ix. Rub. I.

XVII. *Quid agendum ſit, ſi papa ante diſceſſum ſuum de futuri pontificis electione cum Cardinalibus non deliberaverit,*

Diſt. lxxix. C. i. SI tranſitus papæ inopinatus evenerit, ut de ſui electione ſucceſſoris, ut ſupra placuit, non poſſit ante decernere, ſiquidem totius in unum convenerit eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus epiſcopus. Si vero (ut fieri ſolet) ſtudia cœperint eſſe diverſa eorum, de quibus certamen emerſit, convincat ſententia plurimorum, ſic tamen, ut ſacerdotio careat qui captus promiſſione, non recto judicio de electione decrevit. *Item Nicolaus papa* [II, in Concilio Lateranenſi A. D. 1059, Concil. tom. ix. pag. 1103.]

XVIII. *De eo, qui ſine concordi electione cardinalium inthronizatur.*

Ibidem C. i. Baronius A. D. 1059. §. xxiii. Pagius A. D. 1059. §. v. Ant. Auguſtinus de Emend. Gratiani pag. 144-145.

SI quis Apoſtolicæ ſedi ſine concordi electione & canonica Cardinalium ejuſdem, ac deinde ſequentium clericorum religioſorum, inthronizatur, non papa, vel *Apoſtolicus*, ſed *apoſtaticus* habeatur. *Honorius Auguſtus ad Bonifacium papam* [I. Ravenna *Romam*, apud Baronium A.D. 419. §. xii.]

XIX. *Si certamine concertantium duo fuerint ordinati.*

Diſt. eadem C. viii. SI duo forte, contra fas temeritate certantes, fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus ſacerdotem, ſed illum ſolum in ſede Apoſtolica permanſurum cenſemus, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum judicium & univerſitatis conſenſus elegerit. *Item Nicolaus papa* [II. in Concilio Lateranenſi A.D. 1059. *Romæ*, Concil. tom. ix. pag. 1103.]

XX. *De eo, qui pecunia vel populari tumultu, non canonica electione, ordinatur.*

Ibidem C. ix. SI quis pecunia vel gratia humana, aut populari ſeu militari tumultu, ſine concordi & canonica electione Cardinalium, & ſequentium religioſorum clericorum fuerit Apoſtolicæ ſedi inthronizatus, non *Apoſtolicus*, ſed *apoſtaticus* habeatur, liceatque Cardinalibus & aliis clericis timentibus Deum, & laicis, invaſorem anathematizare, & humano auxilio ab Apoſtolica ſede pellere. Quod ſi hoc intra Urbem perficere nequiverint, Apoſtolica auctoritate extra Urbem congregati, in loco, in quo eis placuerit, electionem faciant; conceſſa electo auctoritate regendi & diſponendi res in utilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & juxta qualitatem temporis, quaſi inthronizatus ſit.

TITULUS. IX

De conſecratione Prælatorum.

RUBRICA. I

Quis ſit conſecrandus in epiſcopum.

I. *Non conſecretur in epiſcopum, niſi canonice electus.*

Calixtus papa [II. in Concilio Lateranenſi I. œcumenico c. x. A.D. 1123. *Romæ*, Concil. to. x. pag. 897.]

Diſt. lxii. C. iii. NUllus in epiſcopum, niſi canonice electum, conſecret. Quod ſi præſumtum fuerit, & conſecrans & conſecratus abſque recuperationis ſpe deponatur. *Item Nicolaus papa Jo. Ravennati epiſcopo* [papa I. in Synodo Romana A.D. 861. apud Anaſtaſium in vita, Concil. tom. viii. pag. 257.]

II. *De eodem.*

Diſt. lxiii. C. xiii. EPiſcopos per Æmiliam non conſecres, niſi poſt electionem cleri & populi. *Item Pelagius papa Juliano epiſcopo Grumentino* [papa I. apud Anſelmum Lucenſem lib. vi. c. ix. circa A. D. 556. Roma in *Lucaniam*.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. xiv. LIteras caritatis tuæ ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum diaconum tuum ad epiſcopatum eccleſiæ Marcellianenſis a clero & omnibus, qui illic conveniunt, poſtulari. *Et infra*. Hoc itaque dicimus, ut, ſi omnes eum eligunt, & vis eum concedere, gratum no-

Digitized by Google

nobis eſſe cognoſce. Etſi poteſt, ante diem ſanctum feſtinet occurrere, ut vel ſabbato ipſo noctis magnæ poſt baptiſmum cum Dei gratia valeat ordinari. Lib. I. Pars II. Tit. IX. Rubr. II.

RUBRICA. II
A quibus epiſcopus eſt conſecrandus.

I. *Epiſcopi ab omnibus comprovincialibus epiſcopis conſecrentur.*

Item Anacletus [epiſt. Iſidoriana II. c. I. Concil. tom. I. pag. 521. Vide infrà Rubr. IV. c. II. pag. 87.]

ORdinationes epiſcoporum auctoritate Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem provincia ſunt, epiſcopis, celebrandæ ſunt. Quod ſi omnes ſimul minime convenire poterunt, aſſenſum tamen ſuis præbeant apicibus, ut ab ipſa ordinatione animo non declinet. *Item Anicetus papa* [epiſtola Iſidoriana ad Galliæ epiſcopos c. I. Concil. tom. I. pag. 580.] *Diſt. LXXV. C. I.*

II. *Ceteris aſſentientibus, a tribus comprovincialibus ordinetur epiſcopus.*

COmprovinciales epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) ceteris conſentientibus, a tribus epiſcopis juſſu Archiepiſcopi conſecrari poſſunt. *Item Innocentius* [papa I. ad Victricium Rotomagenſem epiſt. II. c. I. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tom. II. pag. 125.] *Diſt. LXIV. C. IV.*

III. *Non ordinetur epiſcopus extra conſcientiam metropolitani.*

EXtra conſcientiam metropolitani nullus audeat ordinare epiſcopum. Integrum eſt enim judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Nec unus epiſcopus præſumat ordinare epiſcopum, ne furtivum beneficium præſtitum videatur. Hoc enim & Synodus Nicæna conſtituit, atque cuſtodiendum definivit. *Item Gelaſius univerſis epiſcopis per Dardaniam* [imo Natali epiſcopo, ex Anſelmo lib. VI. c. XXXIX. circa A. D. 495. Concil. tom. IV. pag. 1226.] *Ibidem C. V.*

IV. *Epiſcopi a ſuo metropolitano, & ipſe ab eiſdem, conſecretur.*

QUia per ambitiones illicitas non pudet quoſdam eccleſiarum jura turbare, ac privilegia, quæ metropolitanis vel provincialibus epiſcopis decrevit antiquitas, temeraria præſumtione pervadere: propter quod etiam communionis Apoſtolicæ deſiderant tenere diſſidium; quo ſcilicet ab ejus auctoritate diviſi vel impune proprias uſurpationes exerceant, non reſpicientes, quia æterno judici rationem tam de catholicæ ſinceritatis injuria, quam de traditionum præjudiciis paternarum, non ſine perpetuæ ſint damnationis interitu redditurі, ſi in hac obſtinatione permanſerint; inſtruendam caritatem veſtram duximus, ut vos omnes in commune, fratres, ſive per Dardaniam, ſive per contiguam quamque provinciam conſtituti, qui vos ſub metropolitanis veſtris eſſe meminiſtis, & ab eiſdem ſubſtitui, decernentes (ſicut vetus conſuetudo depoſcit) unanimiter ſtatuatis antiſtites, & viciſſim ſi metropolitanus humanæ conditionis ſorte deceſſerit, a comprovincialibus epiſcopis (ſicut forma tranſmiſit) ſacrari omnibus modis cenſeatis: nec ſibi quemquam, quod vobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini vindicare: quatenus & inter ipſas adverſantium voluntatum procellas, regulas veterum nullatenus cuſtodire ceſſetis, ſicut perſecutionum tempore diverſarum patres feciſſe conſtanter non dubium eſt. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis ex Concilio Bracarenſi II. c. II. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tom. V. pag. 905.] *Ibidem C. VI.*

V. *De eodem.*

EPiſcopum oportet maxime quidem ab omni Concilio conſtitui; ſed ſi hoc aut pro neceſſitate, aut pro longinquitate itineris difficile fuerit, ex omnibus tres eligantur, & omnium præſentium vel abſentium ſubſcriptiones teneantur, & ſic poſtea ordinatio fiat. Hujus autem rei poteſtas in omni provincia ad metropolitanum pertinet epiſcopum. *Item in Nicæno Concilio* [c. VI. A. D. 325. in *Bithynia* Concil. tom. II. pag. 41.] *Ibidem C. VII.*

VI. *Si, ceteris conſentientibus, ordinationi epiſcoporum duo vel tres contradicant obtineat ſententia plurimorum.*

SAne ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato, ſecundum eccleſiaſticam regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicant, obtineat *Diſt. LXV. C. I.*

Lib. I. Pars II. Tit. ix. Rubr. ii.

neat plurimorum ſententia ſacerdotum. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis ex Concilio Bracarenſi III. cap. I. A.D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 965.]

VII. *De eodem*.

Diſt. lxv. C. I.

NON debet ordinari epiſcopus abſque conſilio & præſentia metropolitani epiſcopi. Adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in provincia ſacerdotes, quos per ſuam debet epiſtolam metropolitanus convocare. Et quidem ſi omnes currerint, bene; ſi autem hoc difficile fuerit, plures oportet concurrere. Qui autem non convenerint, præſentiam ſui per epiſtolas faciant, & ſic omnium facto conſenſu, ordinationem epiſcopi fieri oportet. Si autem aliter, præterquod terminatum eſt a nobis, fuerit factum, talem ordinationem nihil valere decernimus. Si autem ſecundum canones ordinatio epiſcopi fuerit facta; & aliquis cum ſua malitia in aliquo contradixerit, plurimorum conſenſus obtineat. *Item ex Concilio Antiocheno* [1. c. xix. A.D. 341. in *Syria*, Concil. tom. II. pag. 570.]

VIII. *De eodem*.

Ibidem C. II.

EPiſcopus non eſt ordinandus ſine concilio & præſentia metropolitani epiſcopi: cui melius erit, ſi ex omni provincia congregentur epiſcopi. Quod ſi fieri non poteſt, hi, qui adeſſe non poſſunt, propriis literis conſenſum ſuum de ipſo deſignent: & tunc demum poſt plurimorum ſive per præſentiam ſive per literas, conſenſum, ſententia conſona ordinetur. Quod ſi aliter, quam ſtatutum eſt, fiat; nihil valere hujuſmodi ordinationem ſciant. Si vero etiam ſecundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias & domeſticas ſimultates; his contemtis, ſententia de eo obtineat plurimorum. *Item Leo papa urbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo* [Theſſalonicenſi epiſt. xii. c. vi. alias lxxxiv. A.D. 445. Roma in *Macedoniam*.]

IX. *Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopos non ordinet*.

Ibidem C. iv.

DE perſona autem conſecrandi epiſcopi, & de cleri, plebiſque conſenſu, metropolitanus epiſcopus ad fraternitatem tuam referat: quodque in provincia bene placuit ſcire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ, aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus Domini, diu deſit cura paſtorum. *Item ex Concilio Carthaginenſi IV.* [Imo II. cap. xii. A. D. 390. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1162.]

X. *De eodem*.

Ibidem C. v.

PLacet omnibus, ut, inconſulto primate cujuslibet provinciæ, tam facile nemo præſumat, licet cum multis, in quocumque loco, ſine ejus (ut dictum eſt) præcepto, epiſcopum ordinare. Si autem neceſſitas fuerit, tres epiſcopi, in quocumque loco ſint, cum primatis præcepto ordinare debebunt epiſcopum. *Item ex Tarraconenſi Concilio* [Cap. v. A. D. 516. in *Hiſpania*, Conc il. to. iv. pag. 1564.]

XI. *Qui a comprovincialibus ſuis, ſui metropolitani non habita præſentia, fuerit conſecratus, infra duos menſes illius ſe præſentet aſpectibus*.

Ibidem C. viii.

SI quis in metropolitana civitate non fuerit epiſcopus ordinatus, poſteaquam, ſuſcepta benedictione, per metropolitani literas honorem fuerit epiſcopi adeptus, id optimum eſſe decrevimus, ut poſtmodum, ſtatuto tempore, (id eſt impletis duobus menſibus) ſe metropolitani ſui præſentet aſpectibus, ut ab illo monitis eccleſiaſticis inſtructus, plenius quid obſervari debeat, cognoſcat. Quod ſi forte hoc implere neglexerit, in ſynodo increpatus a fratribus, corrigatur. Et, ſi forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit impeditus, hoc ſuis literis indicare metropolitano procuret.

His auctoritatibus datur intelligi, quod epiſcopi a comprovincialibus ſuis debent ordinari. Sed quæritur, ſi in provincia fuerint plurimi epiſcopi, & contigerit forte remanere unum epiſcopum, quid fieri debeat? Ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt epiſcopum, cum provinciales non habeat, cum quibus epiſcopum conſecrare valeat. Cum ergo talis neceſſitas fuerit, quid faciendum ſit, in Sardicenſi concilio definitur, in quo ſic ſtatutum legitur [ex Sardicenſi Concilio c. vi. A. D. 347. in *Dacia*, Concil. to. II. pag. 631.]

XII. *Si*

XII. *Si unus tantum in provincia remanſerit epiſcopus, ad conſecrationem epiſcopi de vinica provincia epiſcopi convocentur.* Lib. I. Pars II. Tit. IX. Rub. III. & IV.

SI forte in provincia unum tantum contigerit remanere epiſcopum, ſuperſtes epiſcopus convocet vicinæ provinciæ epiſcopos, & cum eis ordinet comprovinciales ſibi epiſcopos. Quod ſi facere neglexerit, populi conveniant epiſcopos provinciæ vicinæ, & illi prius commoneant epiſcopum, qui in eadem provincia commoratur, & oſtendant, quod populi petant ſibi epiſcopum rectorem, & doceant, juſtum eſſe, ut veniat ipſe, & cum eis ordinet epiſcopum. Quod ſi literis conventus, tacuerit & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit; tunc ſatisfaciendum populis eſt, ut conveniant ex vicina provincia epiſcopi, & epiſcopum ordinent. *Anicetus papa* [epiſt. Iſidoriana ad epiſcopos Galliæ c. I. Concil. tom. I. pag. 580.] *Diſt.* LXV. C. IX.

XIII. *Ab omnibus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur.*

ARchiepiſcopus ab omnibus ſuæ provinciæ epiſcopis ordinetur. Hoc autem, quod de archiepiſcopi conſecratione præceptum eſt, ut omnes ſuffraganei eum ordinent, nullatenus licet immutari, quia ille, qui præeſt, ab omnibus epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin autem aliter præſumtum fuerit, viribus carere non dubium eſt, quia irrita erit ſecus acta ordinatio. *Anacletus* [papa epiſt. Iſidoriana. II. c. 2. Concil. to. I. pag. 521.] *Diſt.* LXVI. C. I.

XIV. *Quod epiſcopi conſecrandi non a paucioribus, quam a tribus conſecrentur.*

POrro & Hieroſolymitanus primus archiepiſcopus beatus Jacobus, qui *juſtus* dicebatur, & ſecundum carnem *Domini frater* nuncupatus eſt, a Petro, Jacobo & Johanne Apoſtolis eſt ordinatus, ſucceſſoribus ſuis dantibus formam videlicet, ut minus, quam a tribus epiſcopis, reliquiſque omnibus aſſenſum præbentibus, nullatenus epiſcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur. *Ibidem* C. II.

RUBRICA. III

De ſcrutinio fiendo ante conſecrationem.

I. *Quomodo ſit examinandus primo qui in epiſcopum conſecratur.*

QUi epiſcopus ordinandus eſt. *Supra lib.* I. *Parte* I. *Rubr.* IV. *c.* IV. *pag.* 7. *Diſt.* XXIII. C. I.

II. *Metropolitanorum & epiſcoporum examine promoveantur ceteri epiſcopi.*

Ex Concilio Laodiceno [c. XII. incerti anni, Concil. to. I. pag. 1498.]

EPiſcopi, judicio metropolitanorum & eorum epiſcoporum, qui circumcirca ſunt, promoveantur ad eccleſiaſticam dignitatem; ij videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quam rectæ converſationis exemplo. *Diſt.* XXIV. C. IV.

RUBRICA. IV

De ritu conſecrationis.

I. *Qualiter epiſcopus conſecretur.*

Ex Concilio Carthaginenſi [IV. c. II. A.D. 398. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1199.]

EPiſcopus cum ordinatur, duo epiſcopi imponant manus, & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput & cervicem ejus, & uno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant. *Anacletus Romæ epiſcopus* [epiſt. Iſidoriana II. c. 2. Concil. tom. I. pag. 521.] *Diſt.* XXIII. C. VII.

II. *Ordinationes epiſcoporum qua hora fieri debeant.*

ORdinationes epiſcoporum, auctoritate Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem provincia fuerint, epiſcopis, ſunt celebrandæ, qui, ſimul convenientes, ſcrutinium cum pre- *Diſt.* LXXV. C. I.

Lib. I. Pars II. Tit. ix. Rubr. v. & vi. Exod. xxix. 7. 3. Reg. x. 1.

precibus celebrent, manus cum ſanctis Evangeliis imponentes, Dominica die, hora tertia orantes, ſacraque unctione, prophetarum exemplo, Regum capita perungentium, eos more Apoſtolorum & Moyſis ungentes, quia omnis ſanctificatio, conſtat eſſe in ſpiritu ſancto, cujus virtus inviſibilis eſt, ſancto chriſmati permixta: & hoc ritu ſolemnem celebrent ordinationem,

RUBRICA. V

De tempore & hora conſecrationis.

I. *Infra quod tempus eſt conſecrandus.*

Gratianus

Diſt. xxv. §. tempus.

TEmpus autem conſecrationis trium menſium ſpacio clauditur; ultra quod (niſi neceſſitate cogente) epiſcoporum conſecrationes poſt electionem differri non licet.

II. *Ultra tres menſes epiſcoporum non differatur electio.*

In Calchedonenſi concilio [c. xxv. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. to. iv. pag. 778.]

Ibidem C. xl.

QUoniam quidam metropolitanorum (ſicut ad nos perlatum eſt) negligunt greges ſibi creditos, & differunt ordinationes facere epiſcoporum, placuit ſanctæ ſynodo, intra tres menſes fieri ordinationes epiſcoporum, niſi forte inexcuſabilis neceſſitas coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis epiſcoporum hoc non obſervaverit, ipſum debere eccleſiaſticæ condemnationi ſubjacere, redditus vero ipſius viduatæ eccleſiæ integros reſervari apud œconomum ejuſdem eccleſiæ, cenſemus. *Ex auctoritate Pelagii papæ* [forte 1. circa A. D. 555.]

Diſt. c. C. i. *Burchardus lib. i. C. xxv. Anſelmus lib. vi. C. xcii. ex decreto Damaſi. Ivo Parte v. C. cxxxvi. Gratianus, & Innocentius III. epiſt. cxvii. lib. i. ex Pelagio.*

III. *De eodem.*

QUoniam quidam metropolitanorum. *Infra habebis in Titulo de uſu pallii, Rubrica* I.

De hora & die obſervandis in conſecratione, habuiſti proxime *Rubrica* IV. c. II.

RUBRICA. VI

De juramento præſtando obediendi ſuo ſuperiori, & canones ſervandi.

I. *Vota ſuæ promiſſionis ſpondeant quos eccleſiaſtica promovet diſciplina.*

Ex Concilio Toletano XI. [c. x. A. D. 675. in *Hiſpania* Concil. to. vi. pag. 551.]

Diſt. xxiii. C. vi.

QUamquam omnes, qui ſacris mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adſtricti, expedibile tamen eſt, ut promiſſionis ſuæ vota ſub cautione ſpondeant, quos ad promotionis gradus eccleſiaſtica probat diſciplina. Solet enim plus timeri quod ſingulariter pollicetur, quam quod generali ſponſione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto concilio, ut unuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos gradus eſt adſcenſurus, non ante, honoris conſecrationem accipiat, quam placiti ſui annotatione promittat, ut fidem catholicam ſincera cordis devotione cuſtodiens, juſte & pie vivere debeat, & in nullis operibus ſuis, canonicis regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem atque obſequii reverentiam præeminenti ſibi unuſquiſque dependat juxta illud papæ Leonis * edictum: *Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſte ferat, aliquem ſibi eſſe prælatum, ſed obedientiam, quam exegit, & ipſe dependat.* Pœna tamen juxta eccleſiaſticæ conſuetudinis morem, & placitis talium inferenda, & ab iis, qui tranſgreſſores fuerint, perſolvenda eſt.

* *Leo I. epiſt. xii. C. xi. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſ. alias lxxxiv.*

TITU-

LIB. I. PARS II. TIT. X. RUBR. I. & II.

TITULUS. X

De tranſlatione Prælatorum.

RUBRICA. I

De poſſibilitate tranſlationis prælatorum & eccleſiarum.

I. *Neceſſitatis vel utilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt.*

Anterus omnibus epiſcopis [epiſt. Iſidoriana ad epiſcopos provinciarum Bæticæ & Toletanæ, Concil. tom. I. pag. 610.]

MUtationes epiſcoporum, ſcitote, communi utilitate atque neceſſitate fieri licere, ſed non propria cujuſquam voluntate, aut dominatione. Petrus, ſanctus, magiſter noſter, & princeps Apoſtolorum, de Antiochena civitate, utilitatis cauſa, eſt tranſlatus Romam, ut potius ibidem proficere poſſet. Euſebius quoque de quadam parva civitate, Apoſtolica auctoritate, mutatus eſt in Alexandriam. Similiter Felix de civitate, in qua ordinatus erat electione civium, propter doctrinam vitamque bonam, quam habebat, auctoritate ſanctæ Sedis & communi epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum ac populorum conſilio, tranſlatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minori ad majorem qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit, ſed aut vi, aut propria ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut utilitate loci vel populi, non ſuperbe, ſed humiliter ab aliis tranſlatus eſt. Nam ſicut epiſcopi habent poteſtatem ordinare regulariter epiſcopos & reliquos ſacerdotes, ſic quoties utilitas aut neceſſitas coegit, ſupradicto modo & mutare & inthronizare poteſtatem habent, non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate & licentia. Alia etenim cauſa eſt utilitatis, alia avaritiæ & præſumtionis, atque propriæ voluntatis. *Item Pelagius papa Benigno archiepiſcopo* [papa II. epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. V. pag. 931.] VII. Q. I. C. XXXIV.

II. *Non mutat ſedem qui, aliorum ſententia, neceſſitatis vel utilitatis cauſa, a ſua tranſire compellitur.*

SCias, frater dilectiſſime, aliud eſſe cauſam neceſſitatis & utilitatis, aliud præſumtionis ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat ſedem qui non mutat mentem, ideſt qui non avaritiæ cauſa aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel delectationis ſuæ migrat de civitate ad civitatem, ſed cauſa neceſſitatis & utilitatis mutatur. Nam & plurimorum utilitas unius utilitati vel voluntati præferenda eſt. Aliud enim eſt *mutare*, & aliud *mutari*. *Et infra*. Nam aliud eſt ſponte tranſire, & aliud *coacte*, aut neceſſitate venire. Unde non iſti *mutant* civitates, *ſed mutantur*, quia non *ſponte*, ſed *coacte* hoc agunt. *Et infra*. Non ergo bene intelligunt eccleſiaſticas regulas qui hoc negant cauſa utilitatis vel neceſſitatis fieri poſſe, quoties communis neceſſitas aut utilitas perſuaſerit. *In Calchedonenſi Concilio* [c. X. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. to. IV. pag. 775.] VII. Q. I. C. XXXV. *Baronius A. D.* 581. 54.

III. *Nihil habeat commune cum priori qui ab una eccleſia in aliam transfertur.*

SI quis jam tranſlatus eſt ab una eccleſia in aliam; nihil habeat commune cum priori, ſive ſub hac eccleſia conſtitutis martyriis, ſive in parochiis, vel xenodochiis, aut eorum negociis. Eos vero, qui auſi fuerint poſt ordinationem hujus magnæ & univerſalis ſynodi agere quæ prohibita ſunt, ſtatuit ſancta ſynodus cadere de proprio gradu. XXI. Q. II. C. III

RUBRICA. II

De cauſis tranſlationis.

I. *Duæ cauſæ, propter quas licite Prælati poſſunt transferri de una eccleſia ad aliam.*

Pelagius Benigno archiepiſcopo [epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tom. V. pag. 932.]

O*Mnis, qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat & veniebat ad David.* VII. Q. I. C. XXXVI.
Si Rex piiſſimus atque juſtiſſimus David ſciret, peccatum eſſe, perſecutionem 1. Reg. XXII. 2.

M fugien-

Fib. I. Pars II. Tit. x. Rubr. II. fugientes & tranſeuntes de loco ad locum & de civitate ad civitatem recipere; tales nequaquam reciperet, nec ſecum teneret, neque in aliis civitatibus eos collocaret. Qui enim perſequuntur Domini epiſcopos, eoſque de civitatibus ad civitates tranſire compellunt, non eos tantum perſequuntur, quantum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus legatione funguntur. Nec ipſi in hoc peccant epiſcopi, quoniam non *ſponte*, ſed *coacte* hoc agunt; ſed ipſi, qui eos perſequuntur. Nec ipſis epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis, qui eos hoc agere cogunt. *Et infra*. Qui autem negant miſericordiam faciendam fugientibus, ac neceſſitatem patientibus, ipſum Chriſtum negant, qui eſt miſericordia & veritas. *Et infra* Negant miſericordiam, neceſſitatem patientibus, qui, populis indigentibus divinis miniſteriis, & non habentibus proprium epiſcopum, qui eos inſtruat, cauſa utilitatis atque neceſſitatis, ut ex alia civitate, licet minor ſit, in eam, quæ non habet epiſcopum doctiorem vel utiliorem, meliori conſilio, non ſponte tranſeuntem, ſed majorum exhortatione, mutare negant, aut epiſcopum ejectum, & perſecutionem patientem, cauſa utilitatis aut neceſſitatis nolunt inthronizare. *Gregorius* [1.] *ſcribit Joanni epiſcopo Belitrano* [Velitrano, lib. II. epiſt. XI. Indict. X. A. D. 591. Roma in *Latium*.]

II. *Neceſſitate temporis, epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt*.

VII. Q. I. C. XLIV. Io. Diac. lib. III. C. XVII. TEmporis qualitas nos admonet, epiſcoporum ſedes, antiquitus certis civitatibus conſtitutas, ad alia, quæ ſecuriora putamus, ejuſdem diœceſis loca tranſponere, quo & habitatores ſecuri valeant degere, & barbaricum poſſit periculum facilius declinari. Propterea te, Joannem fratrem, & coëpiſcopum noſtrum * Bellitrenſis civitatis, ſedemque tuam in loco, quondam Arenata, ad ſanctum Andream Apoſtolum præcipimus tranſmigrare, quatenus ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere valeas, & illic conſuetudinem ſolemnium feſtive diſponas.

* Vellitrenſis.

RUBRICA. III

De auctoritate, qua fienda eſt translatio.

I. *Non ambitione, ſed ſynodali auctoritate de eccleſia ad eccleſiam tranſeatur.*

Ex Concilio Carthaginenſi [IV. c. XXVII. A. D. 398. *in Africa*, Concil. to. II. pag. 1202.]

VII. Q. I. C. XXXVII. EPiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sane ſi utilitas eccleſiæ popoſcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum epiſcopis porrecto, in præſentiam ſynodi transferatur, nihilominus alio in locum ejus epiſcopo ſubrogato. Inferioris vero gradus ſacerdotes, vel alii clerici, conceſſione ſuorum epiſcoporum, poſſunt ad alias eccleſias tranſmigrare. *Item Calixtus papa omnibus epiſcopis* [Epiſt. II. Iſidoriana c. III. ad omnes Galliarum epiſcopos, Concil. to. 2. pag. 614.

II. *Adulter judicandus eſt epiſcopus, qui ſine auctoritate Romani pontificis ad aliam transfertur eccleſiam*.

VII. Q. I. C. XXXIX. SIcut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut diſponi, niſi a proprio viro, eo vivente, permittitur; ſic nec uxor epiſcopi, quæ ejus eccleſia, vel parochia indubitanter intelligitur, eo vivente, abſque ejus judicio & voluntate, ab altero judicari, vel diſponi, aut ejus concubitu, ideſt ordinatione, frui conceditur: unde ait Apoſtolus: *alligata eſt uxor legi, quamdiu vir ejus vivit: eo vero defuncto, ſoluta eſt a lege viri*. (Rom. VII. 2.) Similiter & ſponſa epiſcopi (quia ſponſa uxorque ejus dicitur eccleſia) illo vivente, ei alligata eſt, eo defuncto, ſoluta eſt, & *cui voluerit, nubat tantum in Domino*, ideſt regulariter. Si enim eo vivente, alteri nupſerit, adultera judicabitur. Similiter & ille, ſi aliam ſponte duxerit, adulter exiſtimabitur, & communione privabitur. Si autem perſecutus in ſua fuerit eccleſia, fugiendum eſt illi ad alteram, eique ſociandus, dicente Domino: *Si perſequuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam*. (Matth. X. 23.) Si autem utilitatis cauſa fuerit mutandus; non per ſe hoc agat, ſed fratribus invitantibus cum auctoritate hujus ſanctæ ſedis faciat; non tamen ambitus cauſa, ſed aut utilitate, aut neceſſitate, ut dictum eſt.

RUBRICA . IV

De pœnis transferentium ſe propria temeritate.

I. *Removendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam redire cogendus.*

Hilarus papa [epiſt. II. c. III. ad Aſcanium & reliquos Tarraconenſis provinciæ epiſcopos A. D. 465. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. to. IV. pag. 1036.]

REmoto ab eccleſia Barcinonenſi, atque ad ſuam remiſſo Irenæo epiſcopo, ſedatis per ſacerdotalem modeſtiam voluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legum deſiderant, quod non licet, obtinere, talis protinus de clero proprio Barcinonenſibus ordinetur epiſcopus, qualem te præcipue, frater Aſcani, oportet eligere, & decet conſecrare, ne, ſi forte aliter factum fuerit, non ſine objurgatione tui maxime nominis retundat noſtra præceptio quod in injuriam Dei (a quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum. *Item Leo epiſcopus urbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicenſi* [papa I. epiſt. XII. c. VIII. alias LXXXIV. A.D. 445. Roma in *Macedoniam*] VII. Q. I. C. XXX.

II. *Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus & propria careat.*

SI quis epiſcopus, ſuæ civitatis mediocritate deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad majorem ſe plebem quacumque ratione tranſtulerit, non ſolum a cathedra quidem pellatur aliena; ſed carebit & propria, ut nec illis præſideat, quos per avaritiam concupivit; nec illis, quos per ſuperbiam ſprevit. Suis igitur terminis quiſque contentus ſit, nec ſupra menſuras juris ſui affectet augeri. *Item ex Concilio Meldenſi* [c. XXX. A. D. 845. in *Gallia*, Concil. tom. VII. pag. 1811.] VII. Q. I. C. XXXI.

III. *Utraque careat eccleſia qui, contemtu minoris, ad majorem aſpirat.*

SI quis de ordine ſacerdotali, contemtu minoris eccleſiæ, ambitioſe & improbe ad potiorem aſpiraverit, canonica erga eum definitio conſervetur, hoc eſt utraque careat. *Item beatus Gregorius* ſcribit Salonitano epiſcopo de eo, qui in Archidiaconatum alterius ſe promoveri conſenſerat [lib. I. epiſt. XIV. & XVI. Indict. X. A.D. 592. Roma in *Dalmatiam*] VII. Q. I. C. XXXII.

IV. *Deponatur qui locum alterius invadere non timet.*

EUm, qui, contra juſtitiæ regulas, in Archidiaconatum alterius ſe provehi conſentit, ab ejuſdem Archidiaconatus honore deponimus: qui ſi ulterius in loco eodem miniſtrare præſumſerit, ſe participatione ſacræ communionis noverit eſſe privatum. *Item in Nicæno Concilio legitur* [c. XV. A.D. 325. in *Bithynia*, Concil. tom. I. pag. 42.] VII. Q. I. C. XI.

V. *Translatio, propria temeritate facta, irrita habetur, & epiſcopus reſtituatur eccleſiæ, cujus ante fuerat, ſi illa vacans ipſum repetit.*

NOn oportet epiſcopum vel reliquos ordines de civitate ad civitatem migrare. Non epiſcopus, non presbyter, non diaconus tranſeat. Si quis autem poſt definitionem ſancti & magni Concilii tale quid agere tentaverit, & ſe hujuſmodi negocio mancipaverit, hoc factum prorſus in irritum ducatur, & reſtituatur eccleſiæ, cujus fuerit epiſcopus aut presbyter aut diaconus ordinatus. *Item Damaſus urbis Romæ epiſcopus ſcribit* [epiſtola Synodica ad Orientales, forte A.D. 382. Concil. tom. II. pag. 900. Roma in *Syriam*.] VII. Q. I. C. XIX.

VI. *De eodem.*

EOS ſacerdotes, qui de eccleſiis ad eccleſias migraverunt, tamdiu a communione habuimus alienos, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus ſunt conſtituti. Quod ſi alius, alio traſmigrante, in locum viventis eſt ordinatus, tamdiu vacet a ſacerdotii dignitate qui ſuam deſeruit civitatem, quamdiu ſucceſſor ejus quieſcat in Domino. *Ibidem C. XIII. Theodoret. lib. V. Hiſtor. eccleſ. cap. XI. & Henricus Valeſius in notis.*

TITULUS . XI

De uſu pallii.

RUBRICA . I

Quibus regulariter pallium debeatur.

I. *Intra tres menſes fidem ſuam exponere & pallium poſtulare a Romana eccleſia quiſque metropolitanus ſtudeat.*

Pelagius papa [forte A.D. 557. *Roma*, apud Anſelmum lib. VI. c. XIII.]

Diſtc. C. I. Vide ſupra Tit. IX. Rubr. V. C. III. pag. 88.

QUoniam quidam metropolitanorum fidem ſuam, ſecundum priſcam conſuetudinem, ſanctæ Sedi Apoſtolicæ exponere detrectantes uſum Pallii neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc epiſcoporum conſecratio, viduatis eccleſiis, non ſine periculo protelatur, placuit, ut ſi quiſque metropolitanus ultra tres menſes conſecrationis ſuæ ad fidem ſuam exponendam, Palliumque ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi, careat dignitate, ſitque licentia metropolitanis aliis poſt ſecundam & tertiam commonitionem, viduatis eccleſiis, cum conſilio Romani pontificis, ordinando epiſcopum, ſubvenire. Si vero conſecrandi epiſcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menſes eccleſia viduata conſiſtat, communione privetur quouſque aut loco cedat, aut ſe conſecrandum offerre non differat. Quod ſi ultra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam eccleſiam, neque ibi, neque alibi conſecrationis donum percipiat, immo metropolitani ſui judicio cedat. *Item Gregorius papa Brunichildæ Reginæ* [lib. VII. epiſt. V. A.D. 597. Roma in *Galliam*.]

Ibidem C. II.

II. *Honor pallii non detur, niſi meritis exigentibus & fortiter poſtulantibus.*

PRiſca conſuetudo obtinuit, ut honor pallii, niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter poſtulanti, dari non debeat. Cauſarum vero merita accipienda ſunt, ut & is, qui poſtulat, mereatur accipere, & fidei ſuæ profeſſionem prius juramento confirmet, & Apoſtolicis decretis atque ſynodalibus ſtatutis ſe obediturum nihilominus caveat. Pallio autem nonniſi certis diebus & intra eccleſiam ad miſſarum ſolemnia cuique metropolitano uti licebit. *Unde Jo. epiſcopus Giliberto Agrippinenſi epiſcopo* [papa VIII. circa A.D. 873. Roma in *Germaniam*, Concil. tom. IX. pag. 238.]

III. *Niſi poſt conſuetam fidei profeſſionem dari non debet pallium.*

Ibidem C. IV.

OPtatum tibi pallium nunc conferre nequivimus quia fidei tuæ paginam minus, quam oporteat, continere reperimus, cum videlicet nullam in ea ſanctarum univerſalium ſynodorum, in quibus fidei noſtræ ſymbolum continetur, nec decretalium pontificum Romanorum conſtitutionum, ſecundum morem, feceris mentionem. Sed nec illam propria ſubſcriptione munieras, nec aliquem, qui hanc jurejurando firmaret, miſeras. *Item Gregorius Aregio epiſcopo Francorum* [lib. VIII. epiſt. CXII. A.D. 599. Roma in *Galliam*.]

IV. *Qui pallium deſiderat accipere, prius illicita a ſe removere promittat.*

Ibidem C. V.

IN ſynodo, quam contra ſimoniacam hæreſim per fratrem & coëpiſcopum noſtrum Syagrium decrevimus congregari, ſanctitatem veſtram volumus intereſſe, atque eidem fratri ita pallium, quod tranſmiſimus, tribui, ſi prius promiſerit illicita, quæ prohibuimus per definitionem ſynodi, a ſancta eccleſia removere: de qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus ſcriptis diſcurrentibus nunciare, ut ipſe, cujus nobis ſanctitas valde experta eſt, nos reddat de omnibus certiores. *Item Jo. Corinthiorum epiſcopo* [lib. IV. epiſt. LV. A. D. 595. Roma in *Achajam*.]

V. *Quod non precibus, aut humani favoris gratia, pallium detur.*

Ibidem C. III. Jo. Diac. lib. III. C. V.

NOvit fraternitas tua, quia prius pallium, niſi dato commodo, non dabatur: quod quia incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apoſtolorum principis tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid percipere, ſub diſtricta interdictione vetuimus

mus. Oportet ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis vel permittatis adduci. Lib. I. Part. I. Tit. xi. Rubr. ii. & iii.

RUBRICA. II

A quo concedendum ſit pallium.

I. *Papa, cum pallium tribuit, nova privilegia concedit, aut renovat antiqua.*

Gregorius Syagrio Auguſtodunenſi [lib. VII. epiſt. CXIII. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

RAtionis ordo omnino nos admonet, ut cum uſu Pallii aliqua privilegia largiri debeamus; ſed quoniam cum honoris augmento cura quoque ſollicitudinis debet excreſcere, ut cultui veſtium, actionis quoque ornamenta conveniant, oportet, ut enixius in cunctis ſtudiis ſe veſtra fraternitas exerceat, & circa ſubjectorum actus ſit vigilans. *Item Jo. epiſcopo primæ Juſtinianæ Illyrici* [lib. IV. epiſt. VIII. A. D. 595. Roma in *Illyricum*.] *Diſt. c. C. IX.*

II. *Uſus pallii conceditur & antiqua privilegia innovantur.*

PAllium vobis, ex more, tranſmiſimus, & vices vos Apoſtolicæ ſedis agere iterata innovatione decernimus. *Item epiſcopis Epiri* [lib. V. epiſt. VII. indict. XIV. A. D. 596. Roma in *Epirum*.] *Ibidem C. X.*

III. *De eodem.*

SCriptorum veſtrorum inſinuatio, fratres cariſſimi, patefecit, Andream * Nicomeditanæ civitatis epiſcopum, Deo propitio, ſolemniter ordinatum: cui pallium nos direxiſſe cognoſcite, atque privilegia conceſſiſſe, quæ prædeceſſores noſtri ejus prædeceſſoribus contulerunt. *Ibidem C. XI.*

* Nicopolitanæ *Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Auguſtini pag. 476.*

RUBRICA. III

De loco & tempore uſus pallii.

I. *Nonniſi ad miſſarum ſolemnia Archiepiſcopo uti pallio licet.*

Gregorius Virgilio epiſcopo Arelatenſi [lib. IV. epiſt. L. A. D. 595. Roma in G*alliam*.]

PAllium tibi tranſmiſimus, quo fraternitas tua intra eccleſiam ad ſola miſſarum ſolemnia utatur. *Item Jo. epiſcopo Ravennati* [lib. II. epiſt LIV. A. D. 593. Roma in *Flaminiam*.] *Diſt. c. C. VII.*

II. *De eodem.*

COntra morem eccleſiaſticum eſt, ſi non patientiſſime toleratur (quod a vobis abſit) etiam injuſta correctio. *Et infra.* Illud, frater cariſſime, tibi non putamus ignotum, quod pene de nullo metropolita in quibuslibet mundi partibus ſit auditum, extra miſſarum tempus uſum ſibi pallii vindicaſſe. Et quod bene hanc conſuetudinem generalis eccleſiæ noveritis, veſtris nobis manifeſtiſſime ſignificaſtis epiſtolis, quibus præceptum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri Johannis papæ nobis in ſubditis tranſmiſiſtis annexum, continens omnes conſuetudines ex privilegio prædeceſſorum noſtrorum conceſſas, vobis, veſtræque eccleſiæ, debere ſervari. Confitemini igitur aliam eſſe generalis eccleſiæ conſuetudinem poſtquam ea, quæ vos geritis, vobis ex privilegio vindicatis. Nulla ergo vobis in hac re (ut arbitramur) poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium metropolitarum etiam a tua eſt fraternitate ſervandus; aut, ſi tuæ eccleſiæ aliquid ſpecaliter dicis eſſe conceſſum, præceptum ve a prioribus Romanæ urbis pontificibus; quod hæc Ravennati eccleſiæ ſint conceſſa, a vobis oportet oſtendi. Quod ſi hoc non oſtenditur, reſtat poſtquam talia agere neque conſuetudine generali, neque privilegio vindicas, ut uſurpaſſe te comprobes quod feciſti. *Et infra.* Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori; dum nihil in epiſcopali cervice ſplendidius fulget, quam humilitas. Oportet ergo fraternitatem tuam, ſi honores ſuos ſibi quibuslibet argumentis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis uſum ex non ſcripto ſequi, aut ex ſcriptis, privilegiis ſe tueri: quod ſi poſtremo nihil horum eſt, aliis metropolitanis hujus te præbere nolumus præſumtionis exemplum. *Ibidem C. VIII.* *Ibidem.*

TITU-

LIB. I. PARS II. TIT. XII. RUB. I. & II.

TITULUS. XII

De renunciatione.

RUBRICA. I

Quis poteſt renunciare.

I. *Qui compos rationis non eſt, renunciare non poteſt.*

Alexander II. [Udoni, Trevirenſi & Theoderico Virdunenſi circà A. D. 1070. Roma in *Galliam Belgicam*, Concil. to. IX. pag. 1134.]

XVII. Q. II. C. II. *Uberius apud Ivonem Parte* VI. C. CCCCXXVIII *Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Auguſtini pag. 523.*

GOnſaldus presbyter, quondam infirmitate ae ſervore paſſionis preſſus, monachum ſe fieri promiſit; non tamen monaſterio aut Abbati ſe tradidit, nec promiſſionem ſcripſit, ſed beneficium eccleſiæ in manu advocati refutavit: ac poſtquam convaluit, mox ſe monachum negavit fieri. Quapropter quia & beati Benedicti Regulas, & præcipue patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorii papæ canonica inſtitutio interdicit, monachum ante unius anni probationem effici, judicamus, & auctoritate Apoſtolica præcipimus, ut præfatus presbyter beneficium & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

RUBRICA. II

De cauſis renunciationis.

I. *Infirmitas corporis qua quis redditur impotens ad officium paſtorale, eſt cauſa ſufficiens ad renunciationem.*

Gregorius in regeſto [lib. VII. epiſt. 2. indict. II. A.D. 599. Roma in *Flaminiam*.]

VII. Q. I. C. XIII. *Io. Diac. lib.* IV. C. XXIX.

QUaliter ordinati a nobis ſacerdotis, corporis, qua notum eſt, impediente moleſtia, Ariminenſis eccleſia paſtorali hactenus ac ſacerdotali ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas veſtra cognovit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti, ſæpius hortaremur, ut, ſi de eadem capitis, qua detinebatur, moleſtia, melioratum ſe eſſe ſentiret, ad ſuam, auxiliante Deo, reverteretur eccleſiam: datis induciis, in hoc quadriennio expectatus eſt. Quem, dum monitu cleri vel civium, illinc venientium, noſque precibus urgentium, inſtantius hortaremur, ut, ſi valeret, cum eis, auxiliante Domino, remearet, data in ſcriptis ſupplicatione nos petiit, ut quia ad ejuſdem eccleſiæ regimen, vel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinetur moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet, eccleſiæ ipſi epiſcopum ordinare deberemus. Unde, quia cunctarum eccleſiarum injuncta cura ſollicitudinis nos conſtringit, ne diutius gregi fidelium deſit paſtoralis cuſtodia, illorum precibus & hujus ex ſui impoſſibilitate renunciatione compulſi, viſum eſt nobis, eidem Ariminenſi eccleſiæ debere epiſcopum ordinari, & datis ex more præceptis, clerum, plebemque ejuſdem eccleſiæ non deſtitimus admonere, quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi proviſione concurrant. Hortamur ergo, ut fraternitas veſtra eum, quem uno conſenſu omnes elegerint, ſicut & ipſi a nobis popoſciſſe noſcuntur, ad ſe faciat evocari: quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite: & ſi ea in eo, quæ in textu heptateuchi continentur, morte multata ſunt, minime, domino opitulante, fuerint reperta, atque fidelium perſonarum relatione ejus quoque vita vobis placuerit, ad nos eum cum decreti veſtri pagina, addita quoque teſtificationis epiſtola, deſtinate, quatenus ejuſdem a nobis eccleſiæ, domino diſponente, conſecretur antiſtes. *Item ex eodem* ad Etherium epiſcopum [lib. XI. epiſt. VII. indict. VI. A.D. 603. Roma in *Galliam*]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XIV.

QUamvis triſte ſit nobis valde, quod loquimur, atque fraterna nos compaſſio potius urgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; ſuſcepti tamen ſollicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſiis cura proſpicere, & ne qua earum poſſit utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, diſponere.

Per-

Pervenit ergo ad nos, quibuſdam referentibus, quendam epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, ut quod mente alienata agere ſoleat, gemitus, & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore, grex (quod abſit) inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel eccleſiæ ipſius utilitates depereant, cauta nos neceſſe eſt proviſione tractare. Et ideo quia viventem epiſcopum ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen abducit, alium loco ejus (niſi recuſante eo) nulla ſinit ratio ordinari: ſed ſi intervalla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe, data petitione, non ſe ulterius ad hoc miniſterium intellectum habere, nec ad alia officia, ſubvertente infirmitate, poſſe fateatur aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolemniter electione, alter, qui dignus fuerit, ſolemniter epiſcopus ordinetur, ſic tamen, ut quouſque eundem epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit, ſumtus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur. Enimvero ſi nullo tempore ad ſanæ mentis redit officium, perſona fidelis ac vitæ probabilis eſt eligenda, quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vinculo conſtringere, eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturum atque efficacem ſe in omnibus exhibere, qui etiamſi epiſcopo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco ejus debeat conſecrari. *Zacharias papa Bonifacio Moguntino Archiepiſcopo* [Epiſt. xi. A. D. 748. Roma in Germaniam, Concil. to. vi. pag. 1521.] Lib. I. Pars II. Tit. xii. Rubr. iii.

III. *Non quælibet corporis imbecillitas ſufficit ad renunciationem.*

Petiiſti, ut cum noſtro conſulto pro ſuperveniente tibi ſenectute, atque corporis imbecillitate, ſi invenire poteris alium in eadem ſede, in qua præes, pro tua perſona debeas collocare. Nos vero, adjutore Deo, conſilium præbemus tuæ ſanctitati, ut pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto, ſedem, quam obtines, Moguntinæ eccleſiæ nequaquam relinquas. Sin vero, ſi Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem perfectum, qui poſſit ſollicitudinem habere & curam pro ſalute animarum, pro tui perſona ordinabis illum epiſcopum, eritque in Evangelio tibi credito, & miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens & confortans eccleſiam Dei. *Item.* Si eundem divina voluerit clementia tui poſt diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoveris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora, qua te de præſenti ſæculo migraturum cognoveris, præſentibus cunctis, tibi ſucceſſorem deſigna, ut huc veniat ordinandus. Hoc nulli alii concedi patimur quod tibi, caritate cogente, largiri cenſuimus. *Item.* De eo autem, quem tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, ut, te vivente, in tuo loco eligatur epiſcopus; hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta Patrum eſſe monſtratur. Sed volumus, ut miniſtret tibi, & ſit in Evangelio Chriſti adjutor. Nimis enim reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt, ut, te vivente, tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc commonemus, ut orare non ceſſes, ut tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum irreprehenſibiliter regere valeat. *Item Liberius papa omnibus epiſcopis* [epiſt. xiv. Iſidoriana. Concil. to. II. pag. 761.]

vii. Q. i. C. xvii. — *Epiſt. i. C. iv. Zachario ad Bonifac. A. D. 741. Concil. to. vi. pag. 1500.* — *Ibid. pag. 1499.*

IV. *Infeſtatio malorum non ſufficit ad renunciationem.*

Suggeſtum nobis eſt, quod pro præteritis laboribus nonnulli veſtrum aſſignatas ſibimet, & a Deo commiſſas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint eas, quas tueri debent eccleſias; & pro ovibus ſibi commiſſis laborare negligant, & monaſteriorum, ſe quieti contradere feſtinent, & vacationem ab epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio atque otio vitam ducere magis appetant, quam in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicente Domino: *beatus qui perſeveraverit uſque in finem*; unde namque eſt beata perſeverantia, niſi de virtute patientiæ? Quoniam ſecundum Apoſtolicam prædicationem, *omnes, qui voluerunt in Chriſto pie vivere, perſecutionem patiuntur*. Ideo, fratres cariſſimi, non vos afflictionis amaritudo a pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere. Conſiderate quanta pro abſolutione noſtri & liberatione creator, Dominuſque noſter pertulit, quibuſve ſe contumeliis afficiendum tradidit, ut nos a vinculo poteſtatis diabolicæ liberaret: *Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus ſanctus conſtituit epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſivit proprio ſanguine*, ut non ſit qui vos decipiat, aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis, ut plebes vobis commiſſas relinquatis, & alicui propter opprobrium malorum hominum quieti vos tradatis, ut ſolummodo ſalvetis, & filios orphanos relinquatis.

Ibidem C. xlvi. — *Matth. x. 22. & xxiv. 13.* — *II. Tim. III. 12.* — *Act. xx. 28.*

RUBRICA . III

Cui facienda eſt renunciatio.

I. *Semper in manu Superioris, ſi habet Superiorem, eſt renunciatio facienda.*

Ex Concilio Moguntino [incerti anni c. XVIII. apud Ivonem Parte VII. c. CIV. & Theodorum Cantuarienſem in Pœnitentiali cap. VI.]

XVIII. Q. II. C. VIII. ABbas poteſt cum humiliatione & cum permiſſione epiſcopi locum ſuum relinquere. Tamen eligant ſibi fratres Abbatem de ipſis, ſi habent. Sin autem de extraneis.

RUBRICA . IV

De ritu renunciationis.

I. *In ſcriptis renunciatio fieri debet.*

Gratianus

VII. Q. I. C. XI. ECce his auctoritatibus patenter oſtenditur, quod, epiſcopo vivente, alius ſuperordinari non poteſt, nec etiam pro ejus ægritudine. Sed illud Gregorii intelligendum eſt: *quod ille, qui ægrotat, alium ſibi ſubſtitui non rogat*. Ceterum, quando aliquis vel ſenectute, vel infirmitate gravatus, ſuſceptum officium adminiſtrare non valet, ſi alium ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Unde in eodem capitulo ſequitur: *Si vero idem Johannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, ut ab epiſcopi honore debeat vacare, eo, petitionem ſcripto dante, concedendum eſt; aliter id facere, pro omnipotentis Dei timore, omnimodo non audemus*. Item ſupra Rubr. III. c. I. & II.

S. Gregor. lib. IX. epiſt. XII.

Ibid. C. XIII. XIV.

RUBRICA . V

De effectu renunciationis.

I. *Renuncians, ad eccleſiam cui renunciat, regreſſum non habet.*

Cyprianus [epiſt. LXXIII. ad Jubajanum A. D. 256. in *Africa*.]

Ibid. C. VIII. QUam periculoſum ſit in divinis rebus, ut quis cedat juri ſuo & poteſtati, ſcriptura ſancta declarat, cum Eſau primatus ſuos inde perdidit, nec recipere poſtmodum potuit quod ſemel ceſſit. *Item in actione* V. *Conſtantinopolitanæ Synodi*.

Genes. XXV. 33.

[imo ex Pſeudo-ſynodo Photiana c. II. A. D. 879. *CPoli*, Concil. tom. VIII. pag. 1525.]

II. *Epiſcopus, qui cauſa humilitatis monachus efficitur, ad pontificatum redire non valet.*

Ibid. C. XIV. HOC nequaquam apud nos habeatur, ut quicumque de pontificali ordine ad monachorum deſcenderit vitam, ulterius poſſit ad pontificatum reverti. *Item*. Præcepit ſancta ſynodus, ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam & pœnitentiæ deſcenderit locum, nequaquam ad pontificatum reſurgat. Monachorum enim vita ſubjectionis habet verbum & diſcipulatus, non docendi vel præſidendi vel paſcendi alios.

Edit. Rom. in hoc caput

Leo Allatius de Synodo VIII. Photiana.

TITU-

TITULUS. XIII
De negligentia ſupplenda Prælatorum.
RUBRICA. I
De malo negligentiæ prælatorum.

I. *Qui non reſiſtit errori, conſentit.*

Innocentius [Imo ſententia carptim ſumta ex epiſt. 1. Cæleſtini. 1. c. 1. ad epiſcopos Galliæ, A.D. 431. Romà in *Galliam* Concil. tom. II. pag. 1612.]

ERror, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, cum minime defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſſis perturbare, perverſos, nihil aliud eſt, quam fovere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſto facinori deſinit obviare. *Item illud Eleutheri papæ omnibus generaliter dicitur* [epiſtola Iſidoriana ad Galliæ provincias, Concil. tom. I. pag. 590.]

Diſt. LXXXIII. C. III. *Vincentius Lirinenſis Commonit. II. in fine.*

II. *Conſentire convincitur qui, cum poſſit, perverſis negligit obviare.*

NEgligere, cum poſſis perturbare perverſos, nihil aliud eſt, quam fovere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare. *Item Anaſtaſius* [Felix III.] *&* *Damaſus* [epiſt. IV. Iſidoriana c. IX. ad Stephanum in Africa epiſcopum, Concil. tom. II. pag. 875.]

II. Q. VII. C. IV.

III. *Malorum impietati favet qui eis obviare ceſſat.*

QUi poteſt obviare & perturbare perverſos, & non facit, nihil eſt aliud, quam favere eorum impietati. Nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſto facinori deſinit obviare. *Item Leo epiſcopus ſcribit Aquilejenſi epiſcopo.* [epiſt. VI. alias LXXVI. cap. V. in fine, A.D. 444. Roma *Aquilejam*.]

XXIII. Q. III. C. VIII.

IV. *Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum.*

INferiorum culpæ ordinum ad nullos magis ſunt referendæ, quam ad deſides & negligentes rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem diſſimulant adhibere medicinam. *Item Caliſtus* [papa I. epiſt. II. Iſidoriana cap. I. ad Galliarum epiſcopos, Concil. tom. I. pag. 612.]

Diſt. LXXXVI. C. I.

V. *Negligentia prælatorum in corrigendo vitia, cadit in diſcrimen animarum.*

JUſtum eſt, ut, qui divina contemnunt mandata, & inobedientes paternis exiſtunt juſſionibus, ſeverioribus corrigantur vindictis, quatenus ceteri talia committere timeant, & omnis gaudeat fraterna concordia, & cuncti ſumant ſecuritatis atque bonitatis exemplum. Nam ſi (quod abſit) eccleſiaſticam ſollicitudinem, vigoremque negligimus, perdit deſidia diſciplinam, & animabus fidelium profecto nocebitur.

XXIII. Q. III. C. IX. *S. Gregor. lib. XII. epiſt. XI.*

RUBRICA. II
De pœnis negligentium prælatorum.

I. *Corripiatur epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit.*

Gregorius Anthemio ſubdiacono Campaniæ [lib. XI. epiſt. XXXI. A. D. 602. Roma in *Campaniam*.]

PErvenit ad nos, fratrem & coëpiſcopum noſtrum Paſchaſium ita deſidem & negligentem in cunctis exiſtere, ut in nullo, quia eſt epiſcopus, agnoſcatur, itaut neque eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſive filii, vel oppreſſi, vel pauperes, ejus erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant; nec aliquam ſupplicantibus ſibi, in quibus juſtum eſt, opem defenſionis accommodet: & (quod eſt gravius dici) conſilia ſapientum & recta ſuadentium, nulla patiatur ratione ſuſcipere, ut, quod per ſe nequit attendere, ab altero

Diſt. LXXXIV. C. I.

Lib. I. Pars II. Tit. xiii. Rubr. iii. ſaltem poſſit addiſcere. Quod ſi ita eſt, non ſine tua culpa eſſe cognoſcas, qui cum objurgare atque coercere, ut dignum eſt, diſtuliſti. Volumus itaque, ut eum coram aliis ſacerdotibus, & quibuſdam de filiis ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & hortari. Si vero (quod non credimus) poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more negligens eſſe tentaverit, ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus, ut hic poſitus diſcere poſſit quid, vel qualiter, ſecundum Dei timorem, agere conveniat ſacerdotem. *Idem ad eundem* [eodem lib. xxxi. epiſt. xxxv. eodem anno, Roma in *Campaniam*.]

II. *De eodem*.

Diſt. lxxxiv. C. ii. NUnciatum eſt nobis, Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, ut immemores honoris ſui, neque erga eccleſias, neque erga filios paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monaſteriorum ſollicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum, ſive pauperum ſe tuitionem impendant. Ideoque hac tibi auctoritate præcipimus, ut, eis a te vocatis, ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas, quatenus ita in hujuſmodi, quæ eos juſte, ſecundum Deum, agere convenerit, vigilantes exiſtant, ut nullum de eis nos denuo murmur exaſperet. Quem vero eorum poſt hoc negligentem eſſe cognoveris, ad nos eum ſine aliqua excuſatione tranſmitte, ut quam ſit grave nolle ab his, quæ reprehenſibilia & valde vituperanda ſunt, corrigi, regularem in ſe valeat diſtrictionem ſentire. *Item Hieronymus* [ad Titum. cap. i. ad verba: *ſed hoſpitalem*. A. D. 386. in *Paleſtina*.]

III. *Populus judicabit epiſcopum, ſua officia non agentem*.

viii. Q. i. C. xxii. Matth. xii. 41, 42. VEreor, ne, quomodo *Regina Auſtri veniens a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis*, judicatura eſt homines temporis ſui, & *viri Ninivitæ*, acta pœnitentia ad prædicationem Jonæ, condemnabunt eos, qui majorem etiam Jona Salvatorem contemſerunt, ſic plurimi in populis epiſcopos judicent ſubtrahentes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea, quæ epiſcopo conveniunt, non exercentes. *Item ex Concilio Antiocheno* [c. xvii. A. D. 341. Concil. tom. II. pag. 578. in *Syria*.]

IV. *Communione privetur epiſcopus, qui eccleſiam ſibi commiſſam adire neglexerit*.

Diſt. xcii. C. vii. SI quis epiſcopus per manus impoſitionem epiſcopatum acceperit, & ſibi miniſterium commiſſum ſubire neglexerit, nec acquieverit ire ad eccleſiam ſibi commiſſam, hunc oportet communione privari, donec ſuſceperit coactus officium; aut certe de eo aliquid integre decreverit ejuſdem provinciæ ſynodus ſacerdotum. *Item ex Concilio Moguntienſi* [imo Cabilonenſi II. c. xl. A. D. 813. Concil. tom. vii. pag. 1281. in *Gallia*.]

V. *Retrudantur in monaſterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt*.

Diſt. lxxxi. C. viii. DIctum eſt nobis, presbyteros propter ſuam negligentiam canonice degradatos, & ſæculariter gradu amiſſo vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde ſtatuimus, ut gradu amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia in monaſterium, aut in canoniam regularem mittantur. Si vero hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, ubicumque ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu, ſæculariter vivere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab eccleſiæ communione ſeparentur.

RUBRICA. III

De ſuppletione negligentiæ Prælatorum.

I. *Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere neglexerit*.

In VII. Synodo [c. xi. A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. to. vii. pag. 606.]

ix. Q. iii. C. iii. CUm ſimus debitores, omnes ſacras regulas cuſtodire, & eam, quæ dicit, in unaquaque eccleſia œconomos eſſe debere, modis omnibus inviolabilem conſervare debemus: &, ſi quidem unuſquiſque metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum, bene utique eſt. Can. xxvi. Concil. Calched. Sin autem ex auctoritate propria Conſtantinopoleos epiſcopis licentia eſt præponendi œconomos in ejus eccleſia; ſimiliter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt, non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſiis. Idipſum autem ſervandum eſt etiam in monaſteriis. *In geſtis Urbani II.* [circa A. D. 1089. *Romæ*.]

II. *Con-*

II. *Conſecrat papa epiſcopum, quem archiepiſcopus noluit conſecrare.*

ARtaldus Arelatenſis epiſcopus, Narbonenſis eccleſiæ ſuffraganeus. *Supra* Tit. VIII. Rubr.III. c.XXIX pag. 74. *Item Gregorius Anthemio ſubdiacono* [lib.ix.epiſt.lxvi.A.D. 601. Roma in *Campaniam*.] viii.Q.ul.C.I.

III. *Committitur inferioribus, ſcilicet clericis, ſupplere defectum epiſcopi in conſtituendo œconomum.*

VOlumus, ut frater noſter Paſchaſius & vicedominum ſibi & majorem ordinet domus, quatenus poſſit vel hoſpitibus ſupervenientibus, vel cauſis, quæ eveniunt, idoneus & paratus exiſtere. Si autem eum negligentem proſpicis, vel ea, quæ dicimus, implere differentem, omnis clericus ejus adhiberi debet, ut communi conſilio epiſcopi eligantur quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari. *Diſt.* lxxxix. C. ii.

TITULUS. XIV.

De ætate & qualitate & ordine præficiendorum.

RUBRICA. I

De ætate præficiendorum.

I. *Nec epiſcopus diaconum ante XXV. annos, nec metropolitanus presbyterum, aut epiſcopum ante XXX. annos ordinare præſumat.*

Ex Concilio Agathenſi [c.xvi. & xvii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. to.iv. pag. 1386.]

EPiſcopus benedictionem diaconatus minoribus XXV. annorum penitus non committat. Sane ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari, etiam & uxorum voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione promiſſa, poſteaquam pariter converſi fuerint, ordinentur. Presbyterum vero vel epiſcopum ante XXX. annos, ideſt antequam ad viri ætatem perfecte perveniant, nullus metropolitanorum ordinare præſumat, ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur. *Item huc faciunt omnia capitula de tempore ordinationis in Parte* IV. *hujus libri I. Titulo* I. *qui eſt de ſacramento ordinis.* *Diſt.* lxxvii. C. vi.

RUBRICA. II

De qualitate præficiendorum.

I. *Primo oportet, epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſive eſſe ſine crimine.*

Gratianus.

QUalem oporteat eum eſſe, qui in epiſcopum eſt ordinandus, diligenter inveſtigemus, Apoſtoli regulam ſequuti, quam in hujuſmodi re Timotheo & Tito ſcribit, dicens: *Oportet epiſcopum eſſe irreprehenſibilem*, ideſt non obnoxium reprehenſioni. Hoc ad Timotheum. Ad Titum autem: *Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine.* Quod, ut Hieronymus ſcribit ad Oceanum, idem eſt. Nomine autem *criminis* quodlibet peccatum intelligitur; unde in eadem epiſtola Hieronymus dicit: *res pene contra naturam eſt, ut ſine peccato aliquis ſit, ſed talis eligatur, cujus comparatione ceteri grex dicantur.* In epiſtola vero ad Titum *crimen* vocatur *criminale* peccatum, vel criminalis infamia; unde ibi legitur: *crimen eſt querela*, ideſt peccatum, accuſatione & condemnatione dignum. Quod autem ſine *crimine* jubetur eſſe qui in epiſcopum eligitur, non ante baptiſma, ſed poſt baptiſma intelligendum eſt, ut a tempore videlicet baptiſmatis nullius criminis conſcientia mentem ejus remordeat. Unde Hieronymus ſcribit in eadem epiſtola ad Titum [cap. i. A. D. 386. in *Paleſtina*.] *Diſt.* xxv. C. ul. §. 1. 1. *Tim.* iii. 2. *Tit.* i. 7. *Epiſt.* lxxxiii.

LIB. I. PARS II. TIT. XIV. RUB. II

II. *A die baptiſmi ſine crimine debet inveniri qui in epiſcopum eligitur.*

Diſt. xxv. C. vi. PRimum itaque *ſine crimine* jubetur eſſe epiſcopus, quod alio verbo ad Timotheum, *irreprehenſibilem* nominatum puto, non quod eo tantum tempore, quo ordinandus eſt, ſit ſine ullo crimine, & præteritas maculas nova converſatione diluerit; ſed qui ex toto tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia mordeatur. Quomodo enim poteſt præſes eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delictum ſimile corruerit? Aut qua libertate corripere peccantem, cum tacitus ipſe ſibi reſpondeat, eadem ſe commiſiſſe, quæ corripit? *Item Hieronymus ſcribit ad Oceanum* [epiſt. LXXXIII. ad Oceanum circa A. D. 390. ex Palæſtina *Romam*. Sententia eſt Hieronymi, ſed verba ſumta ſunt ex collectaneis Bedæ.]

III. *Secundo oportet eum eſſe unius uxoris virum.*

Diſt. xxvi. C. i. 1. Tim. III. 2. VNius uxoris virum, ideſt monogamum poſt baptiſmum. Si enim & ante conjugem habuit, quæ obierit, non ei imputatur, cui prorſus novo homini nec ſtuprum, nec alia, quæ ante fuerunt, jam obſunt. *Idem in Michæam prophetam* [ad cap. II. c. A. D. 387. in *Palæſtina*.]

IV. *Tertio oportet epiſcopum ſobrium eſſe in cibo & potu.*

Diſt. xxxv. C. iv. Mich. II. 9. Matth. XXII. 13. ECcleſiæ principes, qui deliciis affluunt, & inter epulas atque laſcivias pudicitiam ſervare ſe credunt, propheticus ſermo deſcribit: qui eiiciendi ſunt de ſpatioſis domibus, lautiſque conviviis, & multo labore epulis conquiſitis. Et ſi vis ſcire quo eiiciendi ſunt propter malas cogitationes, & ſua opera, Evangelium lege, *in tenebras* ſcilicet *exteriores, ubi erit fletus & ſtridor dentium*. An non confuſio & ignominia eſt, Jeſum crucifixum, pauperem, eſurientem, ſartis prædicare corporibus, & jejuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermones eorum imitemur, ſed converſationem & abſtinentiam. *Item Zoſimus papa* [epiſt. I. c. I. ad Heſychium Salonitanum epiſcopum A. D. 418. Concil. tom. II. pag. 1556. Roma in *Dalmatiam*.]

V. *Quarto, oportet epiſcopum prudentem eſſe, ſcilicet ſcientia ſacræ ſcripturæ & peritia ſæcularium literarum, ac diſpenſatione negociorum mundanorum.*

Diſt. xxxvi. C. II. QUi eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non eſt imbutus, & temporum approbatione divinis ſtipendiis eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat. Non ſolum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant eo ordine, quem contra præcepta patrum crediderunt præſumendum. *Unde in Toletano* [IV.] *Concilio legitur*. [c. xxv. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 1713.]

VI. *Sacerdotibus maxime eſt evitanda ignorantia.*

Diſt. xxxviii. C. I. IGnorantia, mater cunctorum errorum, maxime in ſacerdotibus Dei evitanda eſt, qui docendi officium in populo ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas admonentur, Paulo Apoſtolo dicente ad Timotheum: *Attende lectioni, exhortationi,*
1. Tim. IV. 13. *doctrinæ, & ſemper permane in his*. Sciant ergo ſacerdotes ſcripturas ſacras & canones, & omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina. *Item ex eodem* [c. xxvi. *Ibidem*.]

VII. *Officialem libellum ab epiſcopo excipiant presbyteri, cum ordinantur.*

Ibidem C. I. QUando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a ſacerdote ſuo accipiant, ut ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant, ne per ignorantiam etiam in ipſis divinis ſacramentis Chriſtum offendant. Cum vero ad litanias vel ad concilium venerint, rationem epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrent, vel baptizent. *Item Leo epiſcopus Conſtantinopolitanis*. [papa I. ad clerum & plebem CPolitanæ urbis epiſt. xxvi. c. I. al. XXIII. A. D. 449. Roma *CPolim*.]

VIII. *Inſcientia ſacerdotum nec excuſatione eſt digna, nec venia.*

Ibidem C. II. SI in laicis videtur intolerabilis inſcientia, quanto magis in his, qui præſunt nec excuſatione eſt digna, nec venia? *Item Cæleſtinus orthodoxis omnibus epiſcopis*. [ad epiſcopos Apuliæ & Calabriæ, c. I. A. D. 429. Concil. to. II. pag. 1622. Roma in *Apuliam*.]

IX. *Ca-*

IX. *Canones non licet Sacerdotibus ignorare.*

NUlli ſacerdotum liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod poſſit patrum regulis obviare. Quæ enim a nobis res digne ſervabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permiſſa, frangatur? *Item ex dictis Auguſtini* [imo ex canonibus Bedæ de remediis peccatorum c. I. Concil. to. VI. pag. 1612. circa A.D. 720. in *Anglia*] *Diſt.* xxxviii. C. iv.

X. *Quæ ſacerdotibus neceſſaria ad diſcendum ſint.*

QUæ ipſis ſacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, ideſt *Sacramentorum liber*, *lectionarius*, *antiphonarius*, *baptiſterium*, *computus*, *canon pœnitentialis*, *pſalterium*, *homiliæ* per circulum anni, dominicis diebus & ſingulis feſtivitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi unum defuerit, ſacerdotis nomen vix in eo conſtabit, quia valde periculoſæ ſunt Evangelicæ minæ, quibus dicitur: *ſi cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*. Item *ex concilio Carthaginenſi* III. [c. III. A.D. 397. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1167. *Ibidem* C. v. *Matth.* xv. 14.

XI. *De eodem.*

PLacuit, ut ordinandis epiſcopis vel clericis, prius ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta concilii feciſſe pœniteat. *Item Gregorius* [clero &] *nobilibus civibus neapolitanis* [papa I. lib. VIII. epiſt. XL. A. D. 600. Roma in *Campaniam*.] *Ibidem* C. vii.

XII. *Secularium negociorum imperiti, non ſunt in epiſcopos ordinandi.*

PEtrus Diaconus, quem a vobis electum aſſeritis, omnino (ut dicitur) ſimplex eſt, & noſtis, quia hoc tempore talis in regiminis debet arce conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca utilitate & cantela ſciat eſſe ſollicitus. *Gratianus* *Diſt.* xxxix. C. I.

XIII. *Quinto oportet, quod præficiendus in epiſcopum aut prælatum, adornetur virtutibus & bonis moribus.*

OPortet quoque, epiſcopum eſſe *ornatum & hoſpitalem*. Per ornamenta epiſcopalia, virtutes debent intelligi, quæ a Domino eis repromittuntur, cum dicitur: *Sacerdotes ejus induam ſalutari*. Unde in veteri Teſtamento variis veſtibus ex præcepto Domini ſacerdotes ornati leguntur; quia multimodis virtutibus debet ſplendere vita & pontificis, ut gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, ſed vita, & mores ſanctum faciunt ſacerdotem. Unde ex officio ſuſcepto non licentiam peccandi, ſed neceſſitatem bene vivendi ſe noverint aſſecutos. *Gratianus*. *Diſt.* xl. ante cap. I. I. *Tim.* III. 2. *Pſal.* cxxxi. 9. *Exod.* xxviii. 2.

XIV. *Sexto oportet, quod præficiendus in epiſcopum vel ſacerdotem, ſit hoſpitalis,*

HOſpitalem vero ſacerdotem eſſe oportet, ne ſit in numero eorum, quibus in judicio dicetur: *Hoſpes eram, & non ſuſcepiſtis me*. Qui enim Apoſtolum ſecutus, alios ad hoſpitalitatem debet invitare, quomodo hoſpitalitatis exhortator poterit eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudit? Si enim ſacerdos primum a ſe ipſo, & a domeſtica ſua eccleſia debet exigere quod poſtea populis imperet, ſi primum imitando Chriſtum ipſe debet facere quæ poſtea populum doceat, neceſſe eſt, ut pauperes hoſpitio recipiat, quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos attrahat. Ordinandus itaque ſacerdos ad memoriam revocet, quomodo Abraham & Loth per hoſpitalitatis opera Deo placere & Angelos hoſpitio recipere meruerunt: quomodo Angeli, Sodomis hoſpitalem domum ingreſſi, Loth cum familia ſua liberaverint: quomodo clauſas domos cum hoſpitibus ignis ingreſſus perdiderit: quomodo & ſecundum Hieronymum aliena rapere convincitur qui ultra neceſſaria ſibi retinere probatur: ac ſic ſe per opera pietatis inſtituat, ut & præſentis vitæ ſubſidia & æternæ claritatis præmia a Deo percipiat. Utrumque enim pietati promittitur: unde Apoſtolus ſcribens ad Timotheum ait: *exercere te ipſum ad pietatem. Nam corporalis quidem exercitatio ad modicum utilis eſt. Pietas autem ad omnia utilis eſt, habens promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ*. Ab hac quiſquis alienus fuerit, in ſacerdotem ordinari non poterit. Si enim vidua in eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit hoſpitio, quæ pedes ſanctorum non lavit,

Diſt. xlii. ante C. I. *Matth.* xxv. 35. *Geneſ.* xviii. 8. & xix. 5. *In regula Monachorum* C. de paupertate. I. *Tim.* iv. 8. 9.

quæ

Lib. I. Pars II. Tit. xiv. Regul. II.

quæ omne opus bonum non eſt exequuta, multo magis ſunt prohibendi a ſacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni. Unde quidam hoſpitalitatis opera deſpicientes, in Gangrenſi Concilio excommunicantur: ſic enim in eo ſtatutum eſt: *ſi quis deſpicit eos, qui fideliter agapas, ideſt convivia, pauperibus exhibent, & propter honorem Dei convocant fratres, & noluerint communicare hujuſmodi vocationibus, parvipendens quod geritur, anathema ſit*. Gratianus

C. xi. c. A. D. 324. *Concil. to. II. pag. 429. in* Paphlagonia.

XV. *Septimo oportet, quod præficiendus, ſit doctor & diſciplina correctionis & ſermone prædicationis.*

Diſt. XLIII. *ante* C. I.

Hieronym. ad Oceanum epiſt. LXXXIII.

INnocens & abſque ſermone converſatio quantum exemplo prodeſt, tantum ſilentio nocet. Nam latratu canum & baculo paſtorum lupi ſunt arcendi. In ipſa autem doctrina diſcretum oportet eſſe rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat. *Gratianus.*

XVI. *Octavo oportet, epiſcopum & ſacerdotem, pudicum eſſe.*

Ibidem.

Cant. v. 13.

Ibid. I. 9.

PUdicus quoque debet eſſe ſacerdos, ut & moribus & verbis pudorem indeficienter exhibeat. Unde in Canticis Canticorum *genæ ſponſæ*, ideſt prædicatores, *turturi* comparantur. *Item Auguſtinus ſcribit Joanni epiſcopo Conſtantinopolitano* [imo Gregorius Papa I. lib. II. epiſt. III. A. D. 591. Roma CPolim.]

XVII. *Nono oportet, præficiendum non percuſſorem eſſe, ita ut magis verbis, quam verberibus timeatur.*

Diſt. XLV. C. I.

II. *Tim.* IV. 2.

Concil. Rom. II. C. XVII. *Concil. to.* I. *pag.* 1554. *A. D.* 324.

QUid autem de epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas veſtra novit. Paſtores etenim facti ſumus, non percuſſores. Egregius prædicator dicit: *argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. Nova vero atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. *Item* in quodam Concilio. *Neminem quiſquam peccantem clericum cædere attingat. Non presbyter diaconum, non epiſcopus clericum, vel ſervitorem eccleſiæ ad cædem perducat.* Quod ſi ita cauſa exigit, ideſt ſi incorrigibilis extiterit clericus, triduo privetur honore, ut pœnitens redeat ad matrem eccleſiam. *Gratianus.*

XVIII. *Decimo oportet, præficiendum in epiſcopum non eſſe litigioſum.*

Diſt. XLVII. *ante* C. I.

I. *Tim.* III. 3.

SEquitur: *non litigioſum*. Nihil eſt enim impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati ad lites, in ſubjectos tumide intonant: quod ex arrogantia ſuperbiæ provenire manifeſtum eſt. *Item Leo epiſcopus Anatolio epiſcopo* [epiſt. XXXX. al. LIII. c. I. A. D. 452. Roma CPolim.]

XIX. *Undecimo oportet, præficiendum non eſſe cupidum, neque avarum.*

Diſt. XLVII. C. VI.

Eccl. XVIII. 30.

VIrum catholicum, & præcipue Domini ſacerdotem, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari; dicente quippe ſcriptura ſancta: *poſt concupiſcentias tuas non eas*. Mens enim potentiæ avida nec abſtinere novit a vetitis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum. *Item Gregorius* [papa I. lib. VII. epiſt. CXI. indict. II. A. D. 599. Roma in Galliam.]

XX. *Qui cupiditatem a ſe non abſcindit, bonorum auctori inhærere non valet.*

Ibidem C. VII.

I. *Tim.* VI. 10.

BOnorum auctori inhærere aliter non valemus, niſi cupiditatem a nobis, *quæ omnium malorum radix eſt*, abſcindamus [Gratianus]. *Item* Ambroſius de eo, quod ſcriptum eſt in Evangelio: *hominis cujuſdam divitis fructus uberes ager attulit*. Gratianus.

XXI. *Duodecimo oportet, præficiendum ita bene eſſe præpoſitum domui ſuæ, utpote qui familiam ſuam honeſte educaverit.*

Diſt. XLVII. C. VIII. §. I.

I. *Tim.* III. 4.

Epheſ. v. 28. VI. 4.

Hieronym. ad Oceanum epiſt. LXXXIII.

NEceſſe eſt etiam, ut ille, qui ordinandus eſt, *ſuæ domui ſit bene præpoſitus*, ideſt ſi in laicali habitu uxorem habuerit, vel filios a vitiis ad virtutum ſtudia & verbo & exemplo provocet, ut, quod poſtea præcepturus eſt populis, prius exigat a domeſticis. Unde Apoſtolus Epheſiis ſcribit, ut *uxores ſuas, ſicut ſua corpora, diligant, & filios ſuos non ad iracundiam provocent, ſed enutriant illos in omni diſciplina & correptione*

Do-

Domini. Unde cum ad Timotheum ſcribens, dixiſſet: *Domui ſuæ bene præpoſitum*, ſtatim ſubjunxit, *habentem filios ſibi ſubditos in omni caſtitate, non in accuſatione luxuriæ*: non enim talium cohabitator frontem habet alios redarguendi. Unde de beato Job legitur, quod pro filiis ſuis quotidiana offerebat Deo ſacrificia, offerens holocauſta per ſingulos; quos tanta caritatis perfectione in unum conſtrinxit, ut quiſque illorum in ſuo die convivium fratribus pararet, & ad epulandum ſecum tres ſorores ſuas pariter invitaret. Quod quia Heli facere diſſimulavit, ac falſa pietate ſuperatus, filios delinquentes ferire noluit, ſicut in libro Regum legitur, apud diſtrictum judicem ſemetipſum cum filiis crudeli damnatione percuſſit. Unde ei divina voce dicitur: *Honoraſti filios tuos magis, quam me.* Hinc etiam David erga filios benignitatem, non diſciplinæ ſeveritatem exercens, eorum juventutem experimento didicit pernicioſam, quorum pueritiam vaga licentia permiſit eſſe voluptuoſam. Unus quippe eorum, ſororem ſtupro corrumpens, a fratre ejus, Abſalone videlicet, inter epulas, quas fratribus ſuis fraudulenter paraverat, obtruncatus eſt. Abſalon vero poſtquam veniam a patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas ejus ingreſſus eſt. Demum per invia deſerti patrem perſequens, quercui inhæſit, atque ita ſuſpenſus interiit. Hinc etiam Paulus ad Timotheum ſcribit dicens: *qui ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior*. Jure ergo qui domui ſuæ neſcit præeſſe, in epiſcopum ordinari prohibetur, quia qui in re minima, de qua ſibi familiarior debet cura ineſſe, fidelis non eſt, quomodo in eccleſia Dei (ubi tot ſunt & alieni) ſolli itam diligentiam adhibebit? Unde Hieronymus: *non enim juſtus polluitur ex vitiis filiorum, ſed libertas ab Apoſtolo eccleſiæ principi reſervatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere.*

Lib. I. Pars II. Tit. xiv. Rubr. II. — 1. Tim. III. 4. 5. — Tit. 1. 6. — Job. 1. 5. — 1. Reg. II. 25. — 1. Reg. II. 29. — II. Reg. XIII. 1. — Ibid. 29. — II. Reg. XVI. 21. — II. Reg. XVIII. 8. — 1. Tim. V. 8. — Comment. ad C. 1. epiſt. ad Titum.

RUBRICA. III

De ordine præficiendorum.

I. *Quomodo, & gradatim a minoribus ad majores aſcendendo, promovendus eſt quis in epiſcopum.*

Zoſimus papa [epiſt. 1. c. 1. ad Heſychium Salonitanum, A. D. 418. Concil. tom. II. pag. 1556. Roma in *Dalmatiam*.]

QUI eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non eſt imbutus, ut ſupra Rub. I. C. VI. Diſt. LIX. C. 1.
Item Urbanus papa [imo Zoſimus ibidem]

II. *Ad ſacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus probatus, accedat.*

SI officia ſæcularia principalem locum, non veſtibulum actionis ingreſſis, ſed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferunt; quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cæleſti militia, quæ propenſius ponderanda eſt, & ut ſicut aurum, repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſiderat, cum tiro ante non fuerit, & prius velit docere, quam diſcere? Aſſueſcat in Domini caſtris, in lectorum primitus gradu divini rudimenta ſervitii; nec illi vile ſit, Exorciſtam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri: nec hoc ſaltu, ſed ſtatutis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad presbyterii faſtigium talis accedat, ut nomen ætas impleat, & meritum probitatis ſtipendia ante acta teſtentur. Jure inde ſummi pontificis locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſſio conſacerdotum noſtrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſſim numeroſa popularitas etiam in his locis, ubi ſolitudo eſt, talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, divinos ordines largiuntur. Quod oportet diſtricti ſemper eſſe judicii. Rarum eſt enim omne, quod magnum eſt. *Item Gregorius* [papa I. lib. VII. epiſt. CXI. Indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.] Ibidem C. II.

III. *Cujuslibet meriti laicus ad ſummum non aſpiret ſacerdotium.*

HOc quoque ad nos perveniſſe non diſſimili dignum deteſtatione complectimur, quod quidam deſiderio honoris inflati, defunctis epiſcopis tonſurantur, & fiunt repente ex laicis ſacerdotes, atque inverecunde religioſis præpoſiti ducatum arripiunt, qui nec Diſt. LX. C. II.

eſſe

Lib. I. Pars I. Tit. xv. Rub. I.

eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quod iſti ſubjectis parochianis præſtituri ſint, qui, anteqam diſcipulatus limen attingant, tenere locum regiminis non formidant? Qua de re neceſſe eſt, ut ſi quamvis inculpati ſit quiſque meriti, ante tamen per diſtinctos ordines eccleſiaſticis exerceatur officiis. *Item Cœleſtinus epiſcopis Galliarum* [epiſt. II. c. III. ad epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis A. D. 428. Roma in *Galliam*, Concil. tom. II. pag. 1620.]

IV. *Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium qui eccleſiaſticis non eſt diſciplinis imbutus.*

Diſt. LIX. C. IV.

ORdinatos vero quoſdam epiſcopos, fratres cariſſimi, qui nullis eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra patrum decreta, hujus * uſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus; cum ad epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſſime cautum eſt, debeat perveniri, ut in minoribus initiati officiis, ad majora firmentur. Debet enim ante eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, ut poſſit docere quod didicit. Omnis vitæ inſtitutio hac ad id, quo tendit, ſe ratione confirmat. Qui minime literis operam dederit, præceptor non poteſt eſſe literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creverit, ad meritum ſtipendii ordinem non poteſt pervenire. Solum ſacerdotium inter iſta, rogo, vilius eſt, quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur? *Unde Gelaſius papa* [Imo Cajus papa epiſt. Iſidoriana unica c. VI. Concil. to. I. pag. 930.]

* relatione.

V. *Niſi per diſtinctos gradus quis ad ſacerdotium non aſpiret.*

Diſt. LXXVII. C. I. Baron. A. D. 295. § II.

ILlud nos ſtatuentes vobis omnibus ſervare mandamus, ut omnes ad ordines eccleſiaſticos ſic accedant in eccleſia, qui ordinari merentur, ideſt ſi quis epiſcopus eſſe meretur, ſit primo *Oſtiarius*, deinde *Lector*, poſtea *Exorciſta*, inde ſacretur *Acolythus*, demum vero *Subdiaconus*, demum *Diaconus*, poſtea *Presbyter*. Exinde, ſi meretur, *epiſcopus* ordinetur. *Idem* [imo Gelaſius papa epiſt. IX. c. II. ad epiſcopos Lucaniæ A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. to. IV. pag. 1188.]

VI. *Per quæ intervalla temporum ordinentur qui de monachis in clericatu eliguntur.*

Ibidem C. VIII.

SI quis de religioſo propoſito &c. *Infra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* V. de *Sacramento ordinis*, *Rubrica* IX.

Donatus vero novitius. *Infra eodem Tit.* V. *& Rubrica.*

TITULUS. XV

De officiis eccleſiaſticis, & eorum differentiis.

RUBRICA. I

De officio Papæ.

I. *Primo ad officium papæ pertinet hamo piſcari, cum ſolus Petrus mandatum acceperit, ut hamo piſcem caperet.*

[Ambroſius ad c. V. Lucæ, lib. IV. § LXXIII. A. D. 376. *Mediolani*.]

XXIV. Q. I. C. VIII. Matth. XVII. 26.

ESt aliud Apoſtolicum piſcandi genus: quo genere ſolum Petrum piſcari Dominus jubet, dicens: *mitte hamum & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle*. Item *Julius papa* [epiſt. I. Iſidoriana ad Orientales in fine, Concil. to. II. pag. 480.]

II. *Secundo ad officium papæ pertinet majorem chriſtianæ religionis zelum habere.*

Ibidem C. XIII.

OFficii noſtri conſideratione, non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere, libertas: quibus major cunctis chriſtianæ religionis zelus incumbit. *Item Innocentius* [papa I. in reſcripto ad Milevitanum Concilium A. D. 417. Concil. to. II. pag. 1287. Roma in *Numidiam*.]

III. *Tertium officium papæ eſt fidei quæſtiones terminare.*

Ibidem C. XII.

QUoties Fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres & coepiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, ideſt ſui nominis & honoris auctoritatem, referre debere, ve-

veluti nunc retulit veſtra dilectio, quod per totum mundum poſſit eccleſiis omnibus prodeſſe. *Item Julius papa* [epiſt. II. Iſidoriana ad Orientales c.xxx. Concil. to. II. pag. 491.] Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rub. II.

IV. *Quarto ad officium papæ pertinet majora eccleſiarum negocia definire.*

IDeo huic ſanctæ Sedi præfata privilegia ſpecialiter ſunt conceſſa tam de congregandis Conciliis & judiciis ac reſtitutionibus epiſcoporum, quam & de ſummis eccleſiarum negociis, ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & injuſte damnati reſtitutionem ſumant: & talia ab impiis non præſumantur abſque ultione, nec exerceantur abſque ſua damnatione. *Item Xyſtus papa* [I.] *omnibus rectoribus eccleſiæ ſcribit, dicens* [epiſt. II. Iſidoriana c. II. Concil. to. I. pag. 557.] II. Q. VI. C. X.

V. *Quinto officium papæ eſt oppreſſos defendere & tueri.*

SI quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua adverſitate, licenter hanc ſanctam & Apoſtolicam ſedem appellet, & ad eam, quaſi ad caput, refugium habeat, ne innocens damnetur, aut eccleſia ſua detrimentum patiatur. *Item Gregorius* [imo Julius I. papa epiſt. II. Iſidoriana ad Orientales, c. II. Concil. to. II. pag. 487. *Ibidem* C. IV.

VI. *Sexto ad officium papæ pertinet maxime epiſcoporum eſſe defenſorem. Hinc epiſcopi, gravioribus cauſis pulſati, Apoſtolicam ſedem appellandi habeant facultatem.*

OMnes epiſcopi, qui in aliquibus pulſantur, vel criminantur gravioribus cauſis, quoties neceſſe fuerit, libere Apoſtolicam ſedem appellent, atque ad eam, quaſi ad matrem, confugiant. *Item Marcellus papa* [carptim ex Epiſt. I. Iſidoriana Marcelli I. ad epiſcopos Antiochenæ provinciæ, Concil. tom. I. pag. 948.] *Ibidem* C. V. *Concil. Sardic.* C. VII.

VII. *Quaſi ad matrem, ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam.*

AD Romanam eccleſiam omnes epiſcopi, qui volunt, vel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput ſuum, confugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, atque conſecrationem.: quod omnibus convenit minime denegare epiſcopis, ſed abſque ulla cuſtodia aut excommunicatione vel damnatione, aut expoliatione, libere ire concedatur. *Item Victor epiſcopus* [imo Xyſtus II. epiſt. I. ad Gratum epiſcopum, Concil. tom. I. pag. 811.] *Ibidem* C. VI. *Innocentius* I. *epiſt.* IV.

VIII. *Majorem ſedem appellet qui a proprio metropolitano ſe gravari putaverit.*

SI quis putaverit, ſe a proprio metropolitano gravari, apud patriarcham vel primatem diœceſeos, aut penes univerſalis Apoſtolicæ judicetur ſedem. *Item Zephyrinus Urbis Romæ epiſcopus* [epiſt. I. Iſidoriana ad epiſcopos omnes Sicilienſes, Concil. tom. I. pag. 604.] II. Q. VI. C. XV. *Concil. Calched.* C. IX. & XVII.

IX. *Ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam.*

AD Romanam eccleſiam ab omnibus (maxime tamen ab oppreſſis) eſt appellandum & concurrendum, quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, a ſuis oppreſſionibus releventur; quia non poteſt, nec debet mater oblivisci filium ſuum. *Ibidem* C. VIII.

Hæc & multa alia ad hanc materiam pertinentia vide ſupra Parte I. *Tit.* II. *Rubrica* III. C. I. *pag.* 21.

RUBRICA. II
De officio patriarchæ.

I. *Quid nomine patriarchæ deſignatur.*

[B. Iſidorus lib. VIII. Etymologiarum c. XII. c. A.D. 631. in *Hiſpania*.]

PAtriarcha græca lingua, *ſummus patrum* interpretatur, quia *primum*, ideſt Apoſtolicum, retinet locum: & ideo quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur, ſicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. *Lucius papa* [Imo Stephanus I. epiſt. II. Iſidoriana c. VI. Concil. tom. I. pag. 734.] *Diſt.* XXI. C. I. §. VI.

Lib. I. Pars. II. Tit. xv. Rubr. III.

II. *In quibus locis primates vel patriarchæ debeant ordinari.*

Diſt. LXXX. C. I. URbes & loca, in quibus primates præſidere debent, non modernis, ſed multis ante adventum Chriſti ſunt ſtatuta temporibus: quorum primates, gentiles etiam, pro majoribus negociis appellabant. In ipſis vero urbibus poſt adventum Chriſti Apoſtoli & eorum ſucceſſores patriarchas & primates poſuerunt, ad quos epiſcoporum negocia (ſalva in omnibus Apoſtolica auctoritate) & majores cauſæ poſt Apoſtolicam ſedem ſunt referendæ. *Item Clemens papa* [I. epiſt. I. ad Jacobum fratrem Domini, Concil. tom. I. pag. 91.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. II. IN illis civitatibus vero, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, epiſcoporum primates vel patriarchas beatus Petrus poni præcepit, qui reliquorum epiſcoporum cauſas & majora negocia in Fide agitarent. In illis autem, in quibus dudum apud prædictos ethnicos erant eorum archiflamines, quos tamen minores eſſe tenebant, quam memoratos primates, *archiepiſcopos* inſtitui præcepit. In ſingulis vero reliquis civitatibus ſingulos, & non plures epiſcopos conſtitui præcepit: qui *epiſcoporum* tamen vocabulo potirentur; quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par fuit inſtitutio, ſed unus præfuit omnibus. *Item ex* VI. *ſynodo* [Imo ex conciliabulo ſynodi Trullanæ; ſeu Quiniſextæ c. XXXVI. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tom. VI. pag. 1160.]

IV. *De numero & ordine patriarchalium ſedium.*

Diſt. XXII. C. VI. REnovantes ſancti Conſtantinopolitani concilii &c. *Supra Lib.* I. *Parte* II. *Tit.* II. *Rubrica* II. C. I. *pag.* 21.

Nicolaus I. *Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo* [Concil. to. VIII. pag. 505. c. A. D. 864. Roma in *Galliam*.]

V. *Quod officium patriarchæ inter alia eſt, cauſas devolutas ab archiepiſcopis per appellationem ad ipſum, definire.*

II. Q. III. C. VIII. Ant. Auguſtinus lib. II. Dial. XV. pag. 364-368. COnqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigedodus archiepiſcopus Narbonenſis, quod clericos ſuos, eo invito, ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad eccleſiam ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi jure patriarchatus tui, diſponas: cum hoc nec antiquitas, (cui patres ſanxere reverentiam) habeat; & auctoritas ſanctorum canonum penitus interdicat; niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te, quaſi ad patriarcham ſuum, provocaverint, vel ſi epiſcopus ſuus diceſſerit, res eccleſiæ ſuæ judicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil privilegii babere præ ceteris epiſcopis, niſi quantum ſacri canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, definimus; itaut ſecundum Nicænas regulas ſua privilegia ſerventur eccleſiis, præterquam, ſi Apoſtolica ſedes aliquam eccleſiam vel rectorem ipſius, quolibet ſpeciali privilegio decreverit honorare.

RUBRICA. III

De officio primatis.

I. *Quid nomine primatis importetur.*

Iſidorus Etymologiarum [lib. VII. c. XII. A. D. 631. in *Hiſpania*.]

Diſt. XXI. C. I. §. IV. P*Rimas* græco vocabulo dicitur qui ſit *ſummus* epiſcoporum. Tenet enim vicem Apoſtolicam, & præſidet tam metropolitanis, quam epiſcopis ceteris. *Gratianus*.

II. *Patriarchæ & primates, licet diverſorum nominum, ſunt ejuſdem tamen officii.*

Diſt. XCIX. §. I. ante C. I. DE *primatibus* autem, quorum ſupra mentionem fecimus, quæritur quem gradum in eccleſia obtineant? An in aliquo a patriarchis differant? Quam obedientiam archiepiſcopi eis debeant? *Primatus* & *patriarchæ* diverſorum ſunt nominum, ſed ejuſdem officii. Ab archiepiſcopis, quoties neceſſe fuerit, epiſcopi ad primates appellent; ſed a primatibus ad archiepiſcopos appellare non licet. Debent quoque obedientiam prima-

matibus archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi fuerint ab eis juſte imperata. *Unde Anacletus papa ait* [epiſt. II. Iſidoriana c. IV. Concil. tom. I. pag. 524.] Lib. I. Pars II. Tit. XV. Rub. II.

III. *Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus.*

PRovinciæ multo ante Chriſti adventum tempore diviſæ ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis & beato Clemente prædeceſſore noſtro ipſa diviſio renovata. Et in capite provinciarum (ubi dudum primates legis erant ſæculi, ac prima judiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſionibus, vel injuſtitiis ſuis, ipſoſque appellabant, quoties opus erat, ſicut in lege eorum præceptum erat) ipſis quoque in civitatibus vel locis noſtros *patriarchas* vel *primates*, qui unam formam tenent, licet diverſa ſint nomina, leges divinæ, & eccleſiaſticæ poni, & eſſe juſſerunt, ad quos epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) confugerent, eoſque appellarent, & ipſi nomine *primatum* fruerentur. Reliquæ vero metropolitanæ civitates, quæ minores judices habebant, licet majores comitatibus eſſent, haberent metropolitanos ſuos, qui prædictis juſte obedirent *primatibus*, ſicut & in legibus ſæculi olim ordinatum erat, qui non *primatum*, ſed aut metropolitanorum, aut epiſcoporum nomine fruerentur. *Item ex Concilio Africano* [ſub Anaſtaſio papa A. D. 401. c. VI. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1641.] Diſt. XCIX. C. I.

IV. *Princeps ſacerdotum vel ſummus ſacerdos non appelletur, niſi primæ ſedis epiſcopus.*

PRimæ ſedis epiſcopus non appelletur *princeps ſacerdotum*, aut *ſummus ſacerdos*, aut aliquid hujuſmodi. Sed tantum primæ ſedis epiſcopus. *Item Leo papa urbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo* [epiſt. XII. al. LXXXIV. c. VI. A. D. 445. Roma in *Illyricum*.] Ibidem C. III.

V. *Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopum non ordinet.*

DE perſona autem conſecrandi epiſcopi. *Supra Tit.* IX. *Rubrica* II. *C.* IX. *pag.* 85. Diſt. LXV. C. IV.

Placet omnibus. *Supra eodem Tit. & eadem Rubrica.* C. X. *pag.* 85.

RUBRICA. IV

De officio archiepiſcopi ſeu metropolitani.

I. *Quid nomine metropolitani importetur.*

[Iſidorus lib. VII. Etymologiar. cap. XII. circa A. D. 631. in *Hiſpania*.]

MEtropolitanus a *menſura* civitatum vocatur, ſingulis enim provinciis præeminet: cujus auctoritati & doctrinæ ceteri ſacerdotes ſubjecti ſunt: ſine quo reliquis epiſcopis nihil agere licet. Sollicitudo enim totius provinciæ ipſi commiſſa eſt. *Item Anicetus* [epiſt. Iſidorianâ, c. II. ad Epiſcopos Galliæ, Concil. tom. I. pag. 581.] Diſt. XXI. C. I.

II. *Non vocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent.*

NUlli archiepiſcopi *primates* vocentur, niſi illi, qui *primas* ſedes tenent, quarum epiſcopis Apoſtoli, eorumque ſucceſſores regulariter *patriarchas* vel *primates* eſſe conſtituerunt; niſi aliqua gens deinceps ad Fidem convertatur, cui neceſſe ſit præ multitudine *primatem* conſtitui. Reliqui *metropolitani* nominentur, qui alias *metropoles* tenent. *Item Pelagius papa epiſcopis omnibus* [papa II. epiſt. II. Iſidoriana, Concil. tom. V. pag. 952.] Diſt. XCIX. C. II.

III. *Quomodo civitatum* menſura *dictus eſt metropolitanus.*

SCitote, certam eſſe provinciam, quæ habet X. aut XI. civitates, & unum regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe & unum metropolitanum, alioſque ſuffraganeos X. vel XI. epiſcopos judices: ad quorum judicium omnes cauſæ epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum ac civitatum referantur, ut ab his omnibus juſte & conſona voce diſcernantur, niſi ad majorem auctoritatem fuerit ab iis, qui judicandi ſunt, appellatum. Unde non oportet, ut degradetur vel dehonoretur unaquæque provincia; ſed VI. Q. III. C. II.

apud

LIB. I. PARS II. TIT. XV. RUBR. IV. apud ſemetipſam habeat judices, ſacerdotes, & epiſcopos, ſingulos videlicet ſecundum ordines ſuos; & quicumque cauſam habuerit, a ſuis judicibus judicetur, & non ab alienis, ideſt a ſuis juſtis judicihus provinciæ, & non ab extraneis, niſi (ut jam eſt prælibatum) a judicandis fuerit appellatum. *Item Nicolaus papa* [I. circa A. D. 867. *Romæ*, Concil. tom. VIII. pag. 515.]

IV. *Non aliorum, ſed primatis ſui judicio quiſque ſe ſubiiciat epiſcopus.*

VI. Q. III. C. II. DEnique Suffredus ſi tale in ſe crimen noverat, quo recte poſſet epiſcopatu privari, vel infirmitate ſe ſentiebat forſitan prægavari: qua impeditus, nullis poſſet proximis ſua prælatione prodeſſe, primatis ſui debuerat, & non aliorum diœceſeos antiſtitum præſtolari judicium. Quod ſi quælibet ambiguitas, vel aliqua fortaſſe ſuper ejus examinatione vel epiſcopatus abrenunciatione, oborta fuiſſet contentio, ex more ad Apoſtolicam ſedem referri convenerat, & noſtra in omnibus iis debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omiſſum eſt hactenus, dolemus. Dilectiſſimi igitur gloriam veſtram vehementer efflagito, ut jam dictus Suffredus epiſcopus proprio reſtituatur epiſcopatui, & ſi quid reprehenſione dignum geſſit, poſtea correctione vel digna animadverſione definietur. *Gregorius ſcribit Innocentio & reliquis epiſcopis Surdiniæ ita dicens:* [lib. VII. epiſt. VIII. indict. II. A. D. 598. Roma in *Sardiniam*.]

V. *Metropolitani eſt audire cauſas epiſcoporum, & corrigere eorum exceſſus.*

II. Q. VII. C. XV. MEtropolitanum veſtrum in aliquo poſtponere non præſumatis, excepto, ſi (quod non optamus) contra eundem vos aliquid cauſæ contingat, ut ob hoc ſedis Apoſtolicæ judicium petere debeatis. *Item legi ſtatutum in III. Concilio Toletano* [c. XXI. A. D. 589. in *Hiſpania*, Concil. to. V. pag. 1014.]

VI. *Ultra morem antiquum, a parochianis præsbyteris nihil epiſcopi exigant.*

X. Q. III. C. VI. 1. *Petri* V. 3. QUia cognovimus epiſcopos per parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſævire, & dum ſcriptum ſit: *forma eſtote gregi, neque, ut dominantes in clero,* exactiones diœceſi ſuæ vel damna infligant; ideo cenſemus (excepto quod veterum conſtitutiones a parochiis habere jubent epiſcopos) ut alia, quæ illis hucuſque præſumta ſunt, denegentur; hoc eſt neque in angariis presbyter aut diacones, neque in aliquibus fatigentur indictionibus, ne videamur in eccleſia Dei exactores potius, quam Dei pontifices nominari. His vero clerici tam locales, quam diœceſani, qui ſe ab epiſcopo gravari cognoverint, querelas ſuas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur ejuſmodi præſumtiones avertere. *Item ex Concilio Niceno* [I. c. VI. A. D. 325. in *Bithynia*.]

VII. *Non erit epiſcopus qui præter metropolitani conſcientiam fuerit ordinatus.*

Diſt. LXIV. C. VIII. ILlud generaliter. *Supra Tit.* VIII. *Rubrica* VII. C. II. *pag.* 77. *Item legitur in Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. IV. Concilii III. Bracarenſis circa A. D. 572. Concilior. to. V. pag. 905. in *Hiſpania*.]

VIII. *Quod nec epiſcopi ſine conſenſu metropolitani, nec iſte ſine illorum conſenſu aliquid agere valeant de his, quæ ad communem ſtatum provinciæ ſpectant.*

IX. Q. III. C. I. PER ſingulas provincias oportet epiſcopos cognoſcere metropolitanum ſuum, & ipſum primatus curam ſuſcipere; nihil autem agere reliquos epiſcopos præter eum; *Concil. Antiochen.* C. IX. ſecundum quod antiquitus a patribus noſtris conſtitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus epiſcopus nihil præſumtive aſſumat abſque conſilio ceterorum. *Item ex Concilio Antiocheno* [c. IX. A. D. 341. in *Syria*, Concil. tom. II. pag. 566.]

IX. *Sine metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus.*

Ibidem C. II. PER ſingulas provincias epiſcopos ſingulos ſcire oportet, epiſcopum metropolitanum, qui præeſt, curam & ſollicitudinem totius provinciæ ſuſcepiſſe. Propter quod ad metropolitanam civitatem ab iis, qui cauſas habent, concurratur. Quapropter placuit, eum & honore præcellere & nihil ultra ſine ipſo reliquos epiſcopos agere, ſecundum antiquum patrum noſtrorum canonem, niſi hoc tantum quod unicuique eccleſiæ per ſuam diœceſim competit. Unumquemque enim epiſcopum oportet habere ſuæ diœceſis poteſtatem, ut regat & gubernet ſecundum competentem ſingulis reverentiam,

tiam, & providentiam gerat omnis regionis, quæ ſub ipſius eſt civitate, itaut etiam ordinare ei presbyteros & diaconos probabili judicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cum moderatione, & pondere diſceptare. Ultra autem nihil agere permittitur citra metropolitani epiſcopi conſcientiam: nec metropolitanus ſine ceterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum. *Hyginus papa* [epiſt.I. Iſidoriana c.II. Concil. tom.I. pag.567.] I in. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. v.

X. *Metropolitanus ſine epiſcoporum conſenſu vel præſentia alicujus eorum non audiat cauſas.*

SAlvo in omnibus Romanæ eccleſiæ privilegio, nullus metropolitanus abſque ceterorum omnium comprovincialium epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas: quia irritæ erunt aliter actæ, quam in conſpectu omnium eorum ventilatæ: & ipſe ſi fecerit, coerceatur a fratribus. *Item Anicetus papa* [epiſt. I. Iſidoriana c. I. ad Galliæ epiſcopos, Concil. tom.I. pag.581.] IX. Q.III. C. IV.

XI. *De eodem.*

ARchiepiſcopus nihil de epiſcoporum aut aliis communibus cauſis juxta Apoſtolorum ſtatuta abſque cunctorum illorum agat conſilio. Nec illi aſſumant, niſi quantum ad ſuas pertinet parochias, ſine ſuo conſenſu: quoniam tali gaudet concordia Altiſſimus, & gloriatur in membris ſuis. *Idem* [ibidem c.III.] *Ibidem* C.V.

XII. *De eodem.*

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium comprovincialium præſentia, vel conſilio epiſcoporum aut eorum aut alias cauſas (niſi eas tantum, quæ ad propriam ſuam pertinent parochiam) agere aut eos gravare voluerit, ab omnibus diſtricte corrigatur, ne talia deinceps præſumere audeat. Si vero incorrigibilis, eiſque inobediens apparuerit, ad hanc Apoſtolicam ſedem, cui omnium epiſcoporum judicia referri præcepta ſunt, ejus contumacia referatur, ut vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant. *Item Caliſtus papa* [epiſt. II. Iſidoriana c. III. ad omnes Galliarum epiſcopos, Concil. tom.I. pag.613.] *Ibidem* C.VI.

XIII. *De eodem.*

NUllus primas, nullus metropolitanus diœceſani eccleſiam, vel parochiam, aut aliquem de ejus parochia præſumat excommunicare vel judicare, vel aliquid agere, abſque ejus conſilio & judicio. Sed hoc obſervet, quod ab Apoſtolis & patribus & deceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & a nobis confirmatum; ideſt ſi quis metropolitanus epiſcopus (niſi quod ad ſuam ſolummodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio & voluntate omnium comprovincialium epiſcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit; & quod egerit, irritum erit, & vacuum. Sed quidquid de comprovincialium coepiſcoporum cauſis, eorumque eccleſiarum, & clericorum, atque ſæcularium neceſſitatibus agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi conſenſu comprovincialium agatur pontificum, nec aliquo dominationis faſtu, ſed humili atque concordi miniſtratione, ſicut Dominus ait, *non veni miniſtrari, ſed miniſtrare.* Et alibi: *qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter.* Similiter & ipſi comprovinciales epiſcopi cuncta cum ejus conſilio (niſi quantum ad proprias pertinet parochias) agant, juxta ſanctorum conſtituta patrum, ut uno animo, uno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula. *Ibidem* C.VIII. *Matth.*XX.28. *Matth.*XXIII.11.

Cum ſimus debitores omnes. *Supra Tit.* XIII. *Rubr.*III. C. I. *pag.*98.

RUBRICA. V
De officio epiſcopi.

I. *Quid nomine epiſcopi importetur,*

B. Iſidorus [lib.VII. Etymol. cap.XII. circa A. D. 631. in *Hiſpania*.]

EPiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui epiſcopus efficitur, *ſuperintendat*, curam ſcilicet ſubditorum gerens. Σκοπεῖν enim græce, latine *intendere* dicitur. *Epiſcopi* autem græce, latine *ſpeculatores* interpretantur; nam *ſpeculator* eſt *Diſt.*XXI.C.I.§.1.

Lib. I. Pars. II. Tit. xv. Rubr. v.

eſt præpoſitus in eccleſia, ideo dictus, eo quod ſpeculetur, & perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores & vitam. Pontifex princeps ſacerdotum eſt, quaſi via ſequentium. Ipſe & ſummus ſacerdos, ipſe & pontifex maximus nuncupatur. *Item Auguſtinus*

II. *Qui præeſſe, non prodeſſe deſiderat, epiſcopari non debet.*

QUI epiſcopatum deſiderat. *Supra Tit.* VIII. *Rubr.* III. C. XXXIII. *pag.* 75. *Item Urbanus* [II. circa A.D. 1090. *Romæ*, caput incertum.]

III. *Apoſtolorum in eccleſia locum tenent epiſcopi.*

Diſt. LXVIII. *C.* VI. *In Pſal.* XLIV. ſ. XXXII.

QUorum vices in eccleſia epiſcopi habeant, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit, inquiens: *pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.* Quid eſt: *pro patribus tuis nati ſunt tibi filii? Patres miſſi ſunt Apoſtoli: pro Apoſtolis filii nati ſunt tibi: conſtituti ſunt epiſcopi. Hodie enim epiſcopi qui ſunt per totum mundum, unde nati ſunt? Ipſa eccleſia patres illos appellat, ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus patrum. Non te ergo putes deſertam quia non vides Paulum, quia non vides Petrum, quia non vides illos, per quos nata es. De prole tua crevit, tibi paternitas. Pro patribus tuis nati tibi filii, conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Et infra. *Filios genuit eccleſia conſtituet eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.* Item. *Iſidorus* [Etymolog. lib. VII. c. XII. circa A. D. 631. in *Hiſpania*.]

IV. *Quæ officia ad epiſcopum ſpectant.*

Diſt. XXI. *C.* I.

POntifex enim efficit ſacerdotes atque Levitas: ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit, ipſe quod unuſquiſque facere debeat, oſtendit.

V. *De eodem.*

Diſt. XXV. *C.* I.

AD epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio. *Infra Parte* IV. *Tit.* V. *Rubr.* IV. C. IX. *Item Leo epiſcopus omnibus epiſcopis* [epiſt. ſpuria ad Germaniæ & Galliæ epiſcopos in appendice operum ſancti Leonis editionis novæ, Diſſert. XI. tom. II. pag. 632.]

VI. *De eodem in quibus chorepiſcopi ab epiſcopis differant.*

Diſt. LXVIII. *C.* IV. *Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Auguſtini pag.* 469. *Damaſus epiſt.* V. *Iſidoriana de Chorepiſcopis Concil. tom.* II. *pag.* 876.

QUamvis chorepiſcopis & presbyteris plurima cum epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio; quædam tamen auctoritate veteris legis, quæ dum novellis & eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut eſt presbyterorum & diaconorum & virginum conſecratio, conſtitutio altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere altaria, nec eccleſias conſecrare eis licitum eſt, nec per impoſitionem manuum fidelibus baptizatis vel converſis hæreticis paracletum Spiritum ſanctum tradere, nec chariſmate baptizatorum frontes ſignare: nec publice quidem in miſſa quemquam pœnitentem reconciliare, nec Formatas cuilibet epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt chorepiſcopis, qui ad exemplum & formam LXXII. diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel presbyteris, qui eandem geſtant figuram. Quoniam quamquam conſecrationem habent, pontificatus tamen apicem non habent [Gelaſius papa I. epiſt. IX. c. VI. ad epiſcopos Lucaniæ, A. D. 494. Concil. tom. IV. pag. 1189. Roma in *Lucaniam*.]

VII. *Presbyteri officia non præſumant epiſcoporum aſſumere.*

Diſt. XCV. *C.* II. *Ant. Auguſt. lib.* I. *Dial.* XVII. *pag.* 191.

PResbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus: nec epiſcopali faſtigio debita, ſibimet audacter aſſumere conficiendi chriſmatis: nec conſignationis pontificalis adhibendæ, ſibimet arripere facultatem. *Unde Gregorius ſcribit omnibus epiſcopis.* [verba ſunt Jo. Diaconi in vita S. Gregorii magni lib. II. c. LIV.]

VIII. *Officii epiſcopi eſt beneficia & officia prudenter diſpenſare, ut nec omnia uni: nec laicis aut ſanguine coniunctis res eccleſiæ diſpenſandas committat.*

Diſt. LXXXIX. *C.* I. *Rom.* XII. 4.

SIngula eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis ſigillatim committi jubemus. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent*; ita in eccleſiæ corpore, ſecundum veridicam Pauli ſententiam, in uno eodemque ſpirituali corpore conferendum eſt. Hoc officium uni, alii committendum eſt illud. Neque enim quamtumlibet exercitatæ uni perſonæ uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt, quia ſi totum corpus oculus eſt, non audit.

Sicut

Digitized by Google

Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. v.

Sicut enim varietas membrorum per diverſa officia & robur corporis ſervat & pulchritudinem repræſentat, ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus diſtributa officia & fortitudinem & venuſtatem ſanctæ Dei manifeſtat eccleſiæ. Et ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium ſimulque turpiſſimum eſt, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. *Item Gregorius Jo. Caralitano epiſcopo* [lib. VII. epiſt. LXVII. indict. II. A. D. 599. Roma, in *Sardiniam*.]

IX. *Sæcularibus viris res eccleſiæ non committantur.*

Diſt. LXXXIX. C. V.

INdicatum eſt nobis, quod laicis quibuſdam curam veſtri patrocinii commiſeritis, qui poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprædationibus atque fatigationibus fuerunt deprehenſi: quod ſi ita eſt diſtricte a vobis diſcuti convenit, atque inter eos eccleſiaque veſtræ ruſticos cauſam examinare ſubtilius, & quidquid fraudis inventum fuerit, cum pœna legibus ſtatuta reddere compellantur. De cetero vero cavendum eſt a fraternitate veſtra, ne ſæcularibus viris atque ſub regula veſtra non degentibus, cujuslibet res eccleſiæ committantur, ſed probatis de veſtro officio clericis, in quibus ſi aliquid reperiri poterit pravitatis, ut in ſubditis emendare, quod illicite geſtum fuerit, valeatis, quo videlicet apud vos habitus ſui officium magis convenienter adminiſtrent, quam accuſent. *Unde in Toletano Concil.* X. [c. III. A. D. 656. in *Hiſpania*, Concil. tom. VI. pag. 461.]

X. *Eccleſiaſtica non committat epiſcopus officia propinquis vel favore conjunctis.*

Ibidem C. VI.

DEcenter omnibus placet & in præſenti tale reſcindere factum, & non eſſe de cetero faciendum. Quicumque igitur pontificum deinceps aut ſanguine propinquis, aut favore, perſonis quibuſcumque ſibi conjunctis, talia lucra commendare tentaverit, ad ſuum nefandæ præſumtionis excidium, & quod juſſum fuerit, revocetur in irritum: & qui ordinaverit, annuæ excommunicationi ſubjaceat. Quæ vero ablata fortaſſe fuerint, ab eo, qui tulit, reddantur in duplum. *Hieronymus in Leviticum* [Imo Origenes, Rufino interprete, in c. VIII. Levit. A. D. 217. *Alexandriæ*.]

XI. *Præcipua ſunt officia epiſcopi, contemplatio divinorum, & docere populum.*

Diſt. XXXVI. C. III.

SI quis vult pontifex non tam vocabulo eſſe, quam merito, imitetur Moyſen, & Aaron. Quid enim dicitur de eis. Quod non diſcedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini. Quod autem ejus opus erat? Ut aut a Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt pontificis opera, ut a Deo diſcat, legendo ſcripturas divinas, & ſæpius meditando, aut ut populum doceat. Sed illa doceat, quæ ipſe a Deo didicerat, non ex proprio corde vel ex humano ſenſu, ſed quæ Spiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus, quod facit Moyſes: ad bella non vadit: non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? Orat, & donec orat, vincit populus ejus. Si relaxaverit & demiſerit manus, populus ejus vincitur & fugatur. Oret ergo & ſacerdos eccleſiæ indeſinenter, ut vincat populus, qui ſub eo eſt, hoſtes inviſibiles Amalechitas, qui ſunt dæmones, impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Chriſto. *Item ex concilio Carthaginenſi* [IV. c. XXVI. A.D. 398. in Africa, Concil. tom. II. pag. 1202.]

Levit. VIII. 35.

Exod. XVII. 9.

XII. *Officium epiſcopi eſt ſtudere diſcordes ad pacem revocare.*

Diſt. XC. C. VII.

STudendum eſt epiſcopis, ut diſſidentes fratres, ſive clericos ſive laicos, ad pacem magis, quam ad judicium coërceant. *Item ex concilio Carthaginenſi* IV. [c. LIX. Ibidem pag. 1204.]

XIII. *De eodem.*

Ibidem C. I.

DIſcordantes clericos epiſcopus vel ratione, vel poteſtate ad concordiam trahat. Inobedientes ſynodus per audientiam damnet. *Gelaſius Gerontio & Petro epiſcopis* [Imo ſententia ex epiſt. V. ad Honorium Dalmatiæ epiſcopum in princ. A. D. 493. Concil. tom. IV. pag. 1172. Roma in *Dalmatiam*.]

XIV. *Officium epiſcopi eſt viduis & deſolatis defenſionis & conſequutionis auxilia præbere.*

Diſt. LXXXVII. C. I.

LIcet omnibus de nobis ſperantibus non debeamus, in quantum poſſumus, nos negare plus tamen viduarum & orphanorum cauſas, & impenſius ducimus exequendas: quas

tueri

LIB. I. PARS II. TIT. XV. RUBR. VI. tueri a nobis, vel ab omnibus divina manifeſtat aſſertio. *Item Anaſtaſio epiſcopo* [caput incertum.]

XV. *De eodem.*

Diſt. LXXXVII. C. II. DEfenſionis propriæ deſolatis auxilio, & qui ſuis actibus prodeſſe, pro ætatis infirmitate non poſſunt, exoratum pontificem, decet ſubvenire: quia pupillis tuitionem etiam divinitas juſſit impendi. Et ideo Maximo & Januario, clericalis officij, qui ſe ſolatio parentum, vel propinquorum aſſerunt deſtitutos, auxilium ex noſtra delegatione præſtabis, ut adverſus improbitates adverſariorum ſuorum protecti, tuæ executionis anniſu, noxia commenta non ſentiant. *Item Petrus* [Imo Clemens I. epiſt. I. ad Jacobum, Concil. tom. I. pag. 87.]

XVI. *Qui omnibus præeſt, ſingulos relevare contendat.*

VIII. Q. I. C. XIII. CLemens, ſi tanquam qui omnibus præeſſe te noveris, ſingulos (prout potueris) juva, & ſingulos releva, quia & ſingulorum onus ac ſollicitudinem portas. *Item* [Gelaſius] *Honorio epiſcopo* [caput incertum.]

XVII. *Officium epiſcopi eſt pauperibus juxta poſſibilitatem providere.*

Diſt. LXXXVII. C. IV. DIvinæ retributionis memor, ad pontificalem conſcientiam pertinere non ambigas, egentium commodis piam ſollicitudinem non negare. *Item ex Aurelianenſi Concilio* [I. c. XVI. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1407.]

XVIII. *De eodem.*

Diſt. LXXXII. C. I. EPiſcopus pauperibus vel infirmis, qui, debilitate faciente, ſuis manibus laborare non poſſunt, victum & veſtitum (in quantum ſibi poſſibile fuerit) largiatur. *Ex ſynodo Eugenii papæ* [II. c. XXXV. in Collectione Romana Holſtenii, Parte II. pag. 43. *Romæ* A. D. 826.]

XIX. *Officium epiſcopi eſt magiſtros & doctores in diœceſi congruis locis conſtituere.*

Diſt. XXXVII. C. XII. DE quibuſdam locis ad nos refertur, non magiſtros, neque curam inveniri pro ſtudio literarum. Idcirco in univerſis epiſcopiis, ſubjectiſque plebibus, & aliis locis, in quibus neceſſitas occurrit, omnino cura & diligentia habeatur, ut magiſtri, & doctores conſtituantur, qui ſtudia literarum, liberaliumque artium ac ſancta habentes dogmata, aſſidue doceant: quia in his maxime divina manifeſtantur atque declarantur mandata.

RUBRICA. VI

De officio archidiaconi.

I. *Quid pertinet ad Archidiaconum.*

B. Iſidorus Hiſpalenſis epiſt. ad Ludifredum [Cordubenſem c. A. D. 631. in *Hiſpania*.]

Diſt. XXV. C. I. § XI. ARchidiaconus enim imperat ſubdiaconis, & Levitis: ad quem iſta pertinent miniſteria, ordinatio veſtiendi altaris a Levitis, cura incenſi, & ſacrificii neceſſaria ſollicitudo: quis Levitarum epiſtolam & Evangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſponſoria in Dominicis diebus, aut ſolemnitatibus decantet. Sollicitudo quoque parochiarum & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerit ſacerdoti. Ipſe inquirit parochias cum juſſione epiſcopi, & ornamenta vel res baſilicarum parochiarum: geſta libertatum eccleſiaſticarum epiſcopo idem refert. Collectam pecuniam de communione ipſe accipit, & epiſcopo defert, & clericis partes proprias ipſe diſtribuit. Ab archidiacono nunciatur epiſcopo exceſſus diaconorum: ipſe denunciat ſacerdoti in ſacrario jejuniorum dies atque ſolemnitatum, & ab ipſo publice in eccleſia prædicantur. Quando vero archidiaconus abſens eſt, vicem ejus diaconus ſequens adimplet.

II. *De eodem.*

Diſt. XXIII. C. XV. SUbdiaconus. *Infra Parte* IV. *Tit.* V. *Rubrica* VI.
Acolythus. *Ibidem Rubr. III.*
In Cabilonenſi Concilio. [II. c. XV. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tom. VII. pag. 1275.]

III. *De eodem.*

DIctum eſt, quod in plerique locis archidiaconi ſuper presbyteros parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis cenſum exigunt: quod magis ad tyrannidem, quam ad rectitudinis pertinet formam. Si enim (juxta Apoſtoli ſententiam) *epiſcopi non debent eſſe dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo*, multo minus facere hoc iſti debent. Sint itaque contenti regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram: & quod eis ab epiſcopis injungitur, hoc per parochias exercere ſtudeant, nihil per cupiditatem & avaritiam præſumentes. *Item Caliſtus papa* [II. A. D. 1123. in Concil. Lateranenſi I. c. VII. Concil. tom. X. pag. 897.] *Diſt. XCIV. C. III.* *I. Petr. V. 3. 4.*

IV. *Archidiaconus, archipresbyter, præpoſitus, decanus nec officia, nec beneficia eccleſiaſtica ſine conſenſu tribuant epiſcopi.*

NUllus omnino archidiaconus, aut archipresbyter, ſive præpoſitus, vel decanus, animarum curam vel præbendam eccleſiæ ſine judicio vel conſenſu epiſcopali alicui tribuant. Immo, ſicut ſanctis canonibus conſtitutum eſt, animarum cura, & pecuniarum eccleſiaſticarum diſpenſatio in epiſcopi judicio & poteſtate permaneant. Si quis vero contra hoc facere, aut poteſtatem, quæ ad epiſcopum pertinet, ſibi vindicare præſumſerit, ab eccleſiæ liminibus arceatur. *XVI. Q. VII. C. XI.*

RUBRICA. VII

De officio archipresbyteri.

I. *Quid ad archipresbyteri officium pertineat.*

S. Iſidorus [epiſt. ad Ludifredum Cordubenſem c. A. D. 631. in *Hiſpania*.]

ARchipresbyter vero, ſe eſſe ſub archidiacono, ejuſque præceptis, ſicut epiſcopi ſui, obedire ſciat: &, quod ſpecialiter ad ejus miniſterium pertinet, ſuper omnes presbyteros, in ordine poſitos, curam agere & aſſidue in eccleſia ſtare: & quando epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice ejus miſſarum ſolemnia celebret, & collectas dicat, vel cui ipſe injunxerit. *Diſt. XXV. C. I. §. XII.*

RUBRICA. VIII & IX

De officio decani & præpoſiti.

I. *Nullus in decanum aut præpoſitum eligatur, niſi prius fuerit in presbyterum aut diaconum ordinatus.*

In Concilio Urbani papæ [II. Claromontano c. III. A. D. 1095. Concil. tom. X. pag. 507. in *Gallia*.]

NUllus epiſcopus in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere, nec archipresbyterum, aut decanum, niſi presbyteri ſint, ordinare, præſumat. Quod ut diſtrictius teneatur, auctoritate Apoſtolica prohibemus & interdicimus. *Urbanus papa* [II. in Synodo Beneventana c. I. A. D. 1091. in Synodico Benevent. Card. Urſini pag. 7. & Concil. tom. X. pag. 484.] *Diſt. LX. C. I.*

II. *Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus.*

NUllus in epiſcopum eligatur; niſi in ſacris ordinibus religioſe vivens, fuerit inventus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos primitiva legitur habuiſſe eccleſia. Subdiaconos vero (quia & ipſi altaribus miniſtrant) opportunitate exigente, concedimus; ſi tamen ſpectatæ ſint religionis & ſcientiæ. Quod ipſum non ſine Romani pontificis vel metropolitani ſcientia fieri firmiter permittimus. *Innocentius papa* II. [in Concilio Lateranenſi II. c. X. A. D. 1139. Concil. to. X. pag. 1005.] *Ibidem C. IV.*

III. *Nullus in decanum eligi debet, niſi prudentia & merito clareſcat.*

INnovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum, vel decanum, niſi diaconus, vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel præpoſiti, *Ibidem C. III.*

qui

Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. x. xi. & xii.

qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contemſerint, honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

De horum officiis nihil aliud certum dicendum occurrit, tum quia in Decreti volumine nihil reperimus de eis, tum quia, ut ait Raymundus, circa eorum officia & poteſtates, fere quot ſunt eccleſiæ, tot ſunt conſuetudinum varietates. Ex Tit. *de Conſuetudine* C. *cum olim*.

RUBRICA. X
De officio primicerii.

I. *Quid ad primicerii officium pertineat.*

S. Iſidorus [in epiſt. ad Ludifredum Cordubenſem circa A. D. 631. in *Hiſpania*.]

Diſt. xxv. C. I. §. xiii.

AD primicerium pertinent acolythi, exorciſtæ, pſalmiſtæ, atque lectores: ſignum quoque dandum pro officio clericorum, pro vitæ honeſtate, & officii meditandi, & peragendi ſollicite: lectiones, pſalmum, laudes, offertorium, reſponſoria, quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque & modus pſallendi in choro pro ſolemnitate temporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam neceſſarium fuerit pro reparatione baſilicarum, quæ ſunt in urbe, ipſe denunciat ſacerdoti: epiſtolas epiſcopi pro diebus jejuniorum parochianis per oſtiarios ipſe dirigat. Clericos, quos delinquere cognoſcit, ipſe diſtringat: quos vero emendare non valet, eorum exceſſus ad agnitionem epiſcopi deferat; baſilicanos ipſe conſtituat, & matriculam ipſe diſponat. Quando autem primicerius abſens eſt, ea, quæ dicta ſunt, ipſe exequatur, qui ei aut lege eſt proximus, aut eruditione.

RUBRICA. XI
De officio ſacriſtæ ſive cuſtodis.

I. *Quid ad theſaurarii officium pertineat.*

Iſidorus ibidem

Ibidem §. xiv.

AD theſaurarium pertinet oſtiarii & baſilicarum ordinatio, incenſi præparatio, cura chriſmatis conficiendi, cura baptiſterii ordinandi, præparatio luminariorum in ſacrario, & in ſacrificiis.

RUBRICA. XII
De officiis vicarii.

I. *Non debet eſſe œconomus laicus, ſed clericus.*

Ex Concilio Hiſpalenſi, cui Iſidorus interfuit [Hiſpalen. Concil. II. c. II. A.D. 619. in *Hiſpania*, Concil. to. v. pag. 1666.]

xvi. Q. vii. C. xxii.

IN ix. actione didicimus, quoſdam ex noſtro collegio contra mores eccleſiaſticos, laicos habere in rebus divinis conſtitutos œconomos. Proinde pariter tractantes eligimus, ut unuſquiſque noſtrum ſecundum Calchedonenſium patrum decreta ex proprio clero œconomum ſibi conſtituat. Indecorum eſt enim, laicum vicarium eſſe epiſcopi, & ſæculares in eccleſia judicare. In uno enim eodemque officio non decet diſpar profeſſio. Quod etiam in lege divina prohibetur, dicente Moyſe: *non arabis in bove ſimul & aſino*, (Deut. xxii. 10.) ideſt homines diverſæ profeſſionis in officio uno non ſociabis. Unde & oportet nos & divinis libris & ſanctorum patrum obedire præceptis, conſtituentes, ut hi, qui in adminiſtrationibus eccleſiæ pontificibus ſociantur, diſcrepare non debeant nec profeſſione, nec habitu. Nam cohærere & conjungi non poſſunt quibus & ſtudia & vota diverſa ſunt. Siquis autem epiſcopus poſthac, eccleſiaſticam rem aut per laicalem procurationem adminiſtrandam elegerit, aut ſine teſtimonio œconomi gubernandam crediderit, vere ut contemtor

ca-

canonum, & fraudator eccleſiaſticarum rerum, non ſolum a Chriſto de rebus pauperum judicabitur reus, ſed etiam Concilio manebit obnoxius. Lib. I. Pars II. Tit. xv. Rubr. xiii-xiv. & xv.

Volumus. *Supra Tit.* XIII. *Rubrica* III. C. III. *pag.*99.

RUBRICA. XIII

I. *De officio vicedomini.*

Gregorius [papa I. Clementinæ Patriciæ lib. I. epiſt. XI. indict. IX A. D. 591. *Romæ*.]

DIaconum vero Anatolium, quem ad vos dirigi popoſciſtis; hoc nos facere non poſſe, cauſæ magis modus, quam rigoris auctoritas facit. Vicedominum enim eum conſtituimus, cujus arbitrio epiſcopum commiſimus diſponendum. *Item ex Concilio Calchedonenſi* [c. XXVI. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tom. IV. pag. 778.] *Diſt.* LXXXIX. C. III.

II. *De eodem.*

QUia in quibuſdam eccleſiis (ſicut ad nos pervenit) ſine œconomo epiſcopi res eccleſiaſticas tractant, placuit, omnes eccleſias habentes epiſcopos, etiam œconomos habere de proprio clero, qui gubernent res eccleſiæ cum arbitrio ſui epiſcopi, ut non ſine teſtimonio ſit gubernatio ipſarum rerum eccleſiaſticarum, neque ex hoc eveniat, res ejuſdem eccleſiæ diſpergi, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non obſervaverit, divinis ſubjaceat regulis. *Ibidem* C. IV.

RUBRICA. XIV

De officio presbyteri.

I. *Quid ad presbyteri officium pertineat.*

Iſidorus [Etymol. lib. VII. c. XII. c. A. D. 631. in *Hiſpania*.]

PResbyter græce, latine *ſenior* interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepita ſenectute; ſed propter honorem & dignitatem, quam acceperunt, *presbyteri* nominantur. Unde & apud veteres iidem epiſcopi & presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis eſt, & non ætatis. Ideo autem & presbyteri *ſacerdotes* vocantur, quia ſacrum dant, ſicut epiſcopi: qui licet ſint ſacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paraclitum Spiritum dant, quod ſolis deberi epiſcopis, lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrat. *Diſt.* XXI. C. I. §. XII.

Quære etiam infra Parte IV. *Tit.* V. *Rubrica* IV. *quæ eſt de officiis ordinum ſingulorum.*

RUBRICA. XV

De officio judicis delegati.

I. *Judices delegati, in officio ſuo non præſumant violare jura & privilegia metropolitanorum.*

Leo papa [I. epiſt. XII. c. II. alias LXXXIV. ad Anaſtaſium epiſcopum Theſſalonicenſem A. D. 445. Roma in *Macedoniam*.]

IGitur ſecundum ſanctorum patrum canones, ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, metropolitanos ſingularum provinciarum epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura protenditur, jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præſtitutis nulla aut negligentia, aut præſumtione diſcedant. *Item Hormiſda papa* [epiſt. XXIV. ad Johannem Tarraconenſem epiſcopum A. D. 517. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1466.] XXV. Q. II. C. V.

II. *Privilegia metropolitanorum inconcuſſa oportet ſervari.*

SErvatis privilegiis metropolitanorum, vices vobis Apoſtolicæ ſedis delegamus, ut inſpectis iſtis, ſive ea, quæ a nobis nuper ſunt mandata, ſerventur, ſive ea, quæ de *Ibidem* C. V.

 eccle-

LIB. I. PARS II. TIT. XV. RUBR. XVI. & XVII.

eccleſiaſticis cauſis tuæ relationi contigerit nunciari, ſub tua nobis inſinuatione pandantur. Erit hoc ſtudii ac ſollicitudinis tuæ, ut talem te in his, quæ tibi injunguntur, exhibeas; ut fidem integritatemque ejus, cujus curam ſuſcipis, imiteris.

RUBRICA. XVI

De officio delegati.

I. *Quod judices delegati debent etiam epiſcoporum jura ſervare illæſa.*

Gregorius Romano defenſori Siciliæ [papa I, lib. IX. epiſt. XXXII. A. D. 601. Roma in *Siciliam*.]

XI. Q. I. C. XXXIX. *Io. Diac. lib. IV. C. XXX.*

PErvenit ad nos, quod, ſi quis contra quoslibet clericos cauſam habet, deſpectis eorum epiſcopis, eoſdem clericos tuo facias judicio exhiberi: quod, ſi ita eſt, quia valde conſtat eſſe incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus, ut denuo hoc facere non præſumas. Sed ſi quis contra quemlibet clericum cauſam habuerit, epiſcopum ipſius adeat, ut aut ipſe cognoſcat, aut certe ab ipſo judices deputentur. Aut ſi fortaſſe ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendos judices, ab ipſo executio deputata, compellat. Si quis vero clericus vel laicus contra epiſcopum cauſam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipſe cognoſcas, aut certe te admonente, ſibi judices eligant. Nam ſi ſua unicuique epiſcopo jurisdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi, ut per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur? *Item Symmachus* [imo Gregorius I. ad epiſcopos Siciliæ lib. I. epiſt. I. A. D. 591. Roma in *Siciliam*.]

II. *Subdiaconus delegatus papæ eſſe poteſt.*

Diſt. XCIV. C. I.

VAlde neceſſarium eſſe proſpeximus, ut, ſicut prædeceſſorum noſtrorum fuit judicium, ita uni, eidemque perſonæ omnia committamus, ut, ubi nos eſſe præſentes non poſſumus, noſtra per eum, cui præcipimus, repræſentetur auctoritas. Quamobrem Petro ſubdiacono ſedis noſtræ intra provinciam Siciliæ vices noſtras, auxiliante Deo, commiſimus. Nec enim de ejus actibus dubitare poſſumus, cui, Deo auxiliante, totum noſtræ eccleſiæ noſcimur patrimonium commiſiſſe. *Unde Alexander* [papa I. epiſt. II. Iſidoriana omnibus Epiſcopis, Concil. tom. V, pag. 550.]

III. *Excommunicetur qui Legatum ſedis Apoſtolicæ impedire tentaverit.*

Ibidem C. II.

SI quis autem legationem impedit, non unius, ſed multorum profectum avertit, & ſicut in multis nocet, ita a multis arguendus eſt, & bonorum ſocietate privandus. Et quia Dei cauſam impedit, & ſtatum conturbat eccleſiæ, ideo ab ejus liminibus arceatur. Ab omnibus itaque talis eſt cavendus, & non in communionem fidelium uſque ad ſatisfactionem recipiendus. *Nicolaus papa* [caput incertum.]

IV. *Legatus debet ſuæ legationis literas exhibere.*

Diſt. XCVII. C. II.

NObiliſſimus vir, atque ſtrenuus veſtræ ſublimitatis legatus, licet nullam epiſtolam, juxta conſuetudinem, a vobis noſtro pontificio detuliſſet, licet nunquam Apoſtolicæ ſedis modus fuerit abſque ſignatis apicibus undecumque legationem ſuſcipere; nos tamen vos in illo honorantes, ejuſque gravitatem & eloquiorum illius veridicas cognoſcentes aſſertiones; nihilominus eum & ſicut decuit ſuſcepimus, & ei, ſicut honeſtum fuit, credidimus.

RUBRICA. XVII

De officio judicis ordinarii.

I. *Qui dicatur judex ordinarius & qui arbiter.*

In Concilio Milevitano [II. c. XXIV. A. D. 416. in *Numidia*, Concil. tom. II. pag. 1543.]

II. Q. VI. C. XXXIII.

A Judicibus, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare.

Ad hujuſmodi officium pertinent ea, quæ mox dicentur de officio judicis, & quæ ſupra dicta ſunt de officiis eorum, qui ſunt judices ordinarii, Tit. XV. pag. 104.

RU-

RUBRICA. XVIII
De officio judicis.

De iſta Rubrica vide infra lib. II. Parte I. Tit. IV. Rubrica IV.

TITULUS. XVI
De majoritate & obedientia.

RUBRICA. I
De majoritate multiplici, & varia diſtributione graduum & ordinum in eccleſia.

I. *Graduum & ordinum diſtributio in eccleſia, unitatem conſervat eccleſiaſticam.*

Bonifacius [papa II. in epiſtola Iſidoriana ad Eulalium Alexandrinum, Conciliorum tom. IV. pag. 1684. verba ſunt S. Gregorii lib. IV. epiſt. III. A. D. 595. *Romæ*.]

AD hoc diſpoſitionis proviſio, gradus diverſos & ordines conſtituit eſſe diſtinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diverſitate contextio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum: neque univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſervaret. Quia vero quæque creatura in una eademque qualitate gubernari vel vivere non poteſt, cæleſtium militiarum exemplar nos inſtruit, quia dum ſunt Angeli, ſunt & Archangeli liquet, quia non æquales ſunt, ſed in poteſtate & ordine, ſicut noſtis, differt alter ab altero. Contra illorum ſupercilium ſcribit *Hieronymus ad Evagrium* [epiſt. LXXXV. A. D. 388. in *Paleſtina*.]

Diſt. LXXXIX. C. VII.
Baronius A. D. 419. §. XCII. & ſequent. A. D. 530. §. V.
Et in notis ad Martyrologium die XVI. Octobris.
Bellarmin. lib. II. c. XXV. de Romano Pontifice.

II. *Eſt majoritas ex ordinis ſuperioritate, qua presbyter major eſt diacono, & diaconus ſubdiacono, & ſic deinceps.*

LEgimus in Iſaia: *Fatuus fatua loquetur*. Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut diaconos presbyteris, ideſt epiſcopis, anteferret. Nam cum Apoſtolus perſpicue doceat, eoſdem eſſe presbyteros quos epiſcopos, quid patitur menſarum & viduarum miniſter, ut ſuper eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi teſtimonium: *Paulus & Timotheus ſervi Chriſti Jeſu omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis cum epiſcopis & diaconibus*. Vis & aliud exemplum? In Actibus Apoſtolorum ad unius eccleſiæ ſacerdotes ita Paulus loquitur: *attendite vobis & cuncto gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, ut regeretis eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo*. Ac ne quis contentioſe in una eccleſia plures epiſcopos fuiſſe contendat, audi & aliud teſtimonium, in quo manifeſtiſſime comprobatur, eundem eſſe epiſcopum atque presbyterum: *propter hoc reliqui te in Creta, ut quæ deerant, corrigeres, & conſtitueres presbyteros per civitates, ſicut & ego tibi mandavi. Si quis eſt ſine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ aut non ſubditos. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, quaſi Dei diſpenſatorem*. Et ad Timotheum: *noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per prophetiam, & per impoſitionem manuum presbyterii*. Sed & Petrus in prima epiſtola: *presbyteros, inquit, qui in vobis ſunt, precor compresbyter, & teſtis paſſionum Chriſti, & futuræ gloriæ, quæ revelanda eſt, particeps, regite gregem Chriſti, & inſpicite non ex neceſſitate, ſed voluntarie juxta Deum*. Quod quidem græce ſignificantius dicitur ἐπισκοποῦντες, ideſt *ſuperintendentes*, unde nomen epiſcopi tractum eſt. Parva tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba evangelica, filius tonitrui, quem Jeſus amavit plurimum; qui de pectore Salvatoris doctrinarum

Diſt. XCIII. C. XXIV.
Iſa. XXXII. 6.
Philip. I. 1.
Act. XX. 28.
Ad Tit. I. 5.
1. Tim. IV. 14.
1. Petr. V. 1.
Mar. III. 17.
II. Io. 1.
III. Io. 1.

Lib. I. Pars II. Tit. xvi. Rub. I.

rum fluenta potavit : *preſbyter Electæ dominæ & filiis ejus , quos ego in veritate diligo .* Et in alia epiſtola : *preſbyter Gajo cariſſimo , quem ego diligo in veritate .* Quod autem poſtea unus electus eſt , qui ceteris præponeretur , in ſchiſmatis remedium factum eſt ; ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti eccleſiam , rumperet . Nam & Alexandriæ a Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam & Dionyſium epiſcopos , preſbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum, *epiſcopum* nominabant, quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat , aut diaconi eligant ex ſe quem induſtrium noverint , & archidiaconum vocent . Quid enim facit , excepta ordinatione , epiſcopus, quod preſbyter non faciat ? Nec altera Romanæ urbis eccleſia , altera totius orbis exiſtimanda eſt . Et Galliæ & Britanniæ , & Africa , & Perſis & Oriens & India , & omnes barbaræ nationes unum Chriſtum adorant , unam obſervant regulam veritatis . Si auctoritas quæritur , orbis maior eſt urbe . Ubicumque fuerit epiſcopus ſive Romæ , ſive Eugubii , ſive Conſtantinopoli , ſive Rhegii , ſive Alexandriæ , ſive Tanis ; ejuſdem meriti , ejuſdem eſt ſacerdotii . Potentia divitiarum , & paupertatis humilitas vel ſublimiorem , vel inferiorem epiſcopum non facit : ceterorum omnes Apoſtolorum ſunt ſucceſſores . Sed dicis : quomodo Romæ ad teſtimonium diaconi preſbyter ordinatur ? Quid mihi profers unius urbis conſuetudinem ? Quid paucitatem , de qua ortum eſt ſupercilium , in leges eccleſiæ vindicas ? Omne , quod rarum eſt , plus appetitur . Pulegium apud Indos pipere pretioſius eſt . Diaconos paucitas honorabiles , preſbyteros turba contemtibiles facit . Ceterum etiam in eccleſia Romæ preſbyteri ſedent , & ſtant diaconi , licet paulatim increbreſcentibus vitiis , inter preſbyteros abſente epiſcopo ſedere diaconum viderim , & in domeſticis conviviis benedictionem coram preſbyteris dare . Diſcant qui hoc faciunt , non ſe recte facere , & audiant Apoſtolos : *Non eſt dignum , ut nos relinquentes verbum Dei , miniſtremus menſis .* Sciant , quare diaconi conſtituti ſint . Legant Acta Apoſtolorum : recordentur conditionis ſuæ . *Preſbyter , & epiſcopus* , aliud ætatis , aliud dignitatis eſt nomen . Unde & ad Titum & ad Timotheum de ordine epiſcopi & diaconi dicitur : de preſbyteris omnino reticetur , quia in epiſcopo & preſbyter continetur . Qui provehitur , de minori ad majus provehitur . Aut ergo ex preſbytero ordinetur diaconus , ut preſbyter minor diacono comprobetur , in quem creſcit ex parvo : aut ſi ex diacono ordinatur preſbyter , noverit , ſe laicis majorem , ſacerdotibus eſſe minorem . ***In ſynodo ſancti Silveſtri*** [papæ I. apocrypha, c. vii. Concil. tom. I. pag. 1550.]

Dionyſius Petavius in Diſſertationibus eccleſiaſticis lib. I. C. III.

Et de Hierarchia eccleſiaſtica lib. I. C. XIII. lib. II. C. IV. & V.

Henricus Hammondus pro epiſcopatus juribus Diſſert. II. C. XXVII. XXVIII. XXIX. pag. 119.

Io. Pearſon in Vindiciis epiſtolarum S. Ignatii martyris Parte I. C. XI. pag. 191. edit. I.

Act. VI. 2.

Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 475.

III. *Minores majoribus obedientiam exhibeant .*

Ibidem C. V.

A Subdiacono uſque ad lectores , omnes ſubditi ſint diacono cardinali , viro reverendiſſimo in eccleſia , repræſentantes ei honorem . Porro pontifici preſbyter , preſbytero diaconus , diacono acolythus , acolytho exorciſta , exorciſtæ lector , lectori oſtiarius , oſtiario abbas , abbati monachus obſequium in omni loco repræſentet , ſive in publico ſive in gremio eccleſiæ . *Ex Concilio Laodicenſi* [incerti anni , c. XX. Concil. tom. I. pag. 1511. in *Phrygia Pacatiana* .]

IV. *Diaconus honorem exhibeat preſbytero , & ipſe ab inferioribus honoretur .*

Diſt. XCIII. C. XV.

NOn oportet , diaconum coram preſbytero ſedere , ſed juſſione preſbyteri ſedeat . Similiter autem diaconus honorem habeat a ſequentibus , ideſt a ſubdiaconibus , & omnibus clericis . [ex concilio Toletano IV. c. XXXIX. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tom. V. pag. 1716.]

V. *Diaconi preſbyteris eſſe ſe ſuperiores non cognoſcant .*

Ibidem C. XX.

NOnnulli diaconi in tantam erumpunt ſuperbiam, ut ſe ſe preſbyteris anteponant atque in primo choro ipſi priores ſtare præſumant , preſbyteris in ſecundo choro conſtitutis. Ergo ut ſublimiores ſe preſbyteros agnoſcant , tam hi , quam illi in utroque conſiſtant ordine .

VI. *Eſt majoritas ex officii dignitate , qua archidiaconus major eſt archipreſbytero .*

[S. Iſidorus in epiſtola ad Ludifredum Cordubenſem A. D. 633. in *Hiſpania* .]

Diſt. XXV. C. I. §. XII.

ARchipreſbyter vero ſe eſſe ſub archidiacono , ejuſque præceptis , ſicut epiſcopi ſui , obedire ſciat, & (quod ſpecialiter ad ejus miniſterium pertinet) ſuper omnes preſbyteros in ordine poſitos curam agere , & aſſidue in eccleſia ſtare : & quando epiſcopi

ſui

ſui abſentia contigerit, ipſe vice ejus miſſarum ſolemnia celebret, & collectas dicat, vel cui ipſe injunxerit. *Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum* [cap. I. ad ea verba: *& conſtituas*, A.D. 386. in *Palæſtina*.]

Lib. I. Pars II. Tit. xvi. Rub. I.

VII. *De eodem.*

OLim idem erat presbyter qui & epiſcopus: & antequam diaboli inſtinctu ſtudia vel ſchiſmata in religione fierent, & diceretur in populis: *ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos eſſe putabat, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis eccleſiæ cura pertineret & ſchiſmatum ſemina tollerentur. *Et paulo poſt.* Sicut ergo presbyteri ſciunt, ſe ex eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos, ita epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine, quam diſpenſationis dominicæ veritate presbyteris eſſe majores, & in communi debere regere eccleſiam. *Anacletus* [epiſt. III. Iſidoriana c. III. Concil. tom. I. pag. 529.]

Diſt. xcv. C. v.
Vide notam ad C. I.
I. Cor. I. 12.
Ant. Auguſtinus lib. I. *Dial.* xv. *pag.* 172. *&* 178.

VIII. *Eſt majoritas in jurisdictionis auctoritate, qua Petrus & Paulus Apoſtolis, & cunctis Eccleſiæ prælatis majores ſunt.*

INter beatos Apoſtolos quædam fuit diſcretio poteſtatis, & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen conceſſum eſt a Domino (& ipſi inter ſe voluerunt idipſum) ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis. Et Cephas, ideſt *caput* & principium teneret Apoſtolatus. *Hieronymus de Paulo ſuper epiſtola ad Galatas* [verba ſunt Gloſſæ ordinariæ ad illud epiſtolæ Pauli ad Galatas: *in faciem ejus reſtiti.*]

Diſt. xxII. C. II.

IX. *Minores & majores non dignitate, ſed vita intelligi oportet.*

PAulus Petrum reprehendit; quod non auderet, niſi ſe non imparem ſciret, quia, ut ſubjungit Gratianus, non de officio eccleſiaſticæ dignitatis, ſed de puritate vitæ & ſanctitate converſationis intelligitur. Solus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat. *Ex Concilio Agathenſi* [c. xxII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1387.]

II. *Q.* VII. C. xxxIII.
Ambroſiaſter in epiſtolam ad Galatas II. 14.

X. *Eſt majoritas ex temporis antiquitate, qua major habetur qui prius ordinatur.*

EPiſcoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat, niſi forte ſuperbia elatus, quod pro neceſſitate eccleſiæ epiſcopus juſſerit, implere contemnat. Sane ſi officium archidiaconatus propter ſimpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci ſui nomen teneat & ordinationem eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendum. *Item Gregorius in regeſto lib.* VII. *epiſt.* CXIII. *Syagrio* [Auguſtonenſi A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

Diſt. LXXIV. C. v.

XI. *De eodem.*

EPiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus, ſive ad conſidendum in concilio, ſeu ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re, ſua attendere loca decernimus, & ſuórum ſibi prærogativam ordinum vindicare. *Auguſtinus ad Hieronymum* [epiſt. LXXXII. alias XIX. c. IV. §. XXXIII. A. D. 405. ex Africa in *Palæſtinam*.]

Diſt. xvII. C. vII.

XII. *Eſt majoritas ex vitæ merito, qua major dicitur qui converſationis ſanctimonia proximior Deo eſt.*

QUamquam ſecundum honorum vocabula, quæ jam eccleſiæ uſus obtinuit, epiſcopatus ſit presbyterio major, Auguſtinus tamen in multis rebus Hieronymo minor eſt.

II. *Q.* VII. C. xxxIV.

Digitized by Google

LIB. I. PARS II. TIT. XVI. RUB. II. & III.

RUBRICA . II

De virtute obedientiæ.

I. *Sola obedientia eſt quæ fidei meritum poſſidet.*

Ex Gregorio in Moralibus [lib. xxxv. c. xiv. al. xiii. §. xxix. & xxx. A.D. 590. *Romæ*.]

VIII. Q. I. C. X. SCiendum ſummopere eſt, quod obedientia aliquando, ſi de ſuo aliquid habeat, nulla eſt: aliquando autem ſi de ſuo aliquid non habeat, minima. Nam cum hujus mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur, is, qui ad percipiendum hæc obedit, obedientiæ ſibi virtutem evacuat, ſi ad hæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit qui, ad accipienda hujus vitæ proſpera, libidini propriæ ambitionis ſervit. Rurſum cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra adipiſci & contumeliæ jubentur, niſi ex ſeipſo animus hæc appetat, obedientiæ ſibi meritum minuit, quia ad ea, quæ in hac vita deſpecta ſunt, invitus nolenſque deſcendit. *Et paulo ſuperius.* Obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repreſſa arbitrii ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quo contra, hariolandi peccatum, inobedientia dicitur, ut quanta ſit virtus obedientia demonſtretur. I. Reg. xv. 23. Ex adverſo igitur melius oſtenditur quid de ejus laude ſentiatur. *Si enim quaſi hariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere*, ſola eſt quæ fidei meritum poſſidet, obedientia: ſine qua quiſque infidelis eſſe convincitur, etiamſi fidelis eſſe videatur.

RUBRICA . III

Quis cui obedire teneatur.

I. *Obedientiam minores majoribus debent.*

Auguſtinus [Quæſt. CLIII. in Geneſim, forte circa A.D. 410. in *Africa*.]

XXXIII. Q. V. C. XII. EST ordo naturalis in hominibus, ut ſerviant feminæ viris, & filii parentibus: quia & illic juſtitia eſt, ut infirmior ratio ſerviat fortiori, major ſerviat minori.

A ſubdiacono &c. *Supra Tit.* XVI. *Rubr.* I. C. III. *pag.* 118.

Unde Auguſtinus ait confeſſionum lib. [III. c. VIII. §. XV. circa A. D. 400. in *Africa*.]

II. *Deo maxime ab hominibus & in omnibus obediendum eſt.*

Diſt. VIII. C. II. §. II. GEnerale quippe pactum eſt ſocietatis humanæ, obtemperare regibus ſuis; quanto magis Deo regnatori univerſæ creaturæ ad ea, quæ juſſerit, ſine dubitatione ſerviendum eſt? Sicut enim in poteſtatibus ſocietatis humanæ major poteſtas minori ab obediendum præponitur, ita Deus omnibus. *Gratianus.*

III. *Papæ poſt Deum ab omnibus obedientia debetur.*

Diſt. XCIII. *ante* C. I. OBedientiam autem inferiores ex ordine ſuperioribus debent. Summo vero pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis ipſe inimicus extiterit: nec in eccleſia eſſe poterit qui ejus cathedram deſerit.

De obedientia papæ ſupra traditum eſt de primatu eccleſiæ Romanæ Lib. I. *Parte* II. *Rubrica* IV. *pag.* 26.

Ambroſius contra Auxentium [imo in Commentar. ad Lucæ c. v. lib. IV. §. LXXIII. A. D. 376. *Mediolani*.]

IV. *Obediendum eſt poteſtatibus ſæcularibus.*

II. Q. I. C. XXVIII. MAgnum quidem eſt & ſpeciale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubjecti, ne quis conſtitutionem terreni regis putet eſſe ſolvendam. Si enim cenſum filius Dei ſolvit, quis tu tantus es, qui non putas eſſe ſolvendum? [Gratianus] *Item* Apoſtolus: *omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit.* Rom. XIII. 1.

ta ſit. Item Petrus Apoſtolus generaliter omnibus fidelibus: *Eſtote ſubditi dominis veſtris, ſive regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*. Item *Clemens* [in epiſtola I. Iſidoriana ad Jacobum, Concil. to. I. pag. 96.] Lib. I. Part. I. Tit. xvi. Rubr. iv. 1. Petr. ii. 18.

V. *Obediendum eſt epiſcopis a clericis, & plebibus, etiamſi mali ſint, niſi a fide exorbitaverint.*

SAcerdotes, & reliqui eccleſiæ miniſtri, omniſque plebs epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiamſi ipſi aliter (quod abſit) agant, niſi in fide erraverint. *Idem* [Ibidem epiſt. II. ad eumdem pag. 101.] II. Q. vii. C. viii.

VI. *De eodem.*

QUalis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, divina oſtendit ſcriptura. Si enim Cham quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt, multo ampliori condemnatione digni ſunt qui presbyteris, legatione Dei fungentibus, contumeliam inferunt. *Ex Concilio Pariſienſi* [imo Moguntino A. D. 813. in *Germania*, c. xxii. Concil. tom. vii. pag. 1248.] Ibidem C. ix. Geneſ. ix. 22.

VII. *Non ſunt habendi clerici qui epiſcopali non gubernantur providentia.*

NUlla ratione clerici aut ſacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina & providentia gubernantur. Tales enim *acephalos*, ideſt ſine capite priſca conſuetudo nuncupavit. *Item*. Qui ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter rei & reprobi exiſtunt. Porro ipſi a Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui ſuis doctoribus (qui recte epiſcopi intelliguntur) libenter obediunt. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [I. c. xix. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1407.] Diſt. xciii. C viii.

VIII. *Quod obediendum eſt prælatis religionum a ſuis religioſis.*

ABbates pro humilitate religionis in epiſcoporum poteſtate conſiſtant, & ſi quidem extra regulam fecerint, ab epiſcopis corrigantur: qui ſemel in anno in loco, ubi epiſcopus elegerit, accepta vocatione conveniant. Monachi autem abbatibus omni reverentia & devotione ſubjaceant. Quod ſi quis per contumaciam extiterit indevotus, aut per loca aliqua vagari, aut peculiare aliquid habere præſumſerit; omnia, quæ acquiſierit, ab abbatibus auferantur, ſecundum regulam, monaſterio profutura. Ipſi autem, qui fuerant pervagati, ubi juventi fuerint, cum auxilio epiſcopi, tanquam fugaces, ſub cuſtodia revocentur: & reum ſe ille abbas futurum eſſe cognoſcat, qui in hujuſmodi perſonas non regulariter animadverterit, vel qui monachum ſuſceperit alienum. *Item ex Concilio Arelatenſi* [v. c. II. A. D. 554. in *Gallia*, Concil. tom. v. pag. 781.] xviii. Q. II. C. xvi. Capitular. lib. vi. c. xxvii.

IX. *De eodem.*

MOnaſteria vel monachorum diſciplina ad eum pertineant epiſcopum, in cujus territorio ſunt conſtituta. Ibidem C. xvii.

RUBRICA. IV

In quibus obedientia ſit, & in quibus non.

I. *Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis miſſam cani jubet.*

Eutychianus papa [ex Ivone Part. xv. c. cxvii. Concil. tom. I. pag. 921.]

SI quis epiſcopus, aut abbas presbytero, aut monacho ſuo juſſerit miſſam pro hæreticis cantare, non licet. Non enim expedit obedire eis. *Item Auguſtinus* [partim verba, partim ſenſus ſunt Ambroſii in libro de Paradiſo c. vi. §. xxx. c. A.D. 375. *Mediolani*.] xi. Q. iii. C. xci.

II. *Præceptis non obedire multoties expedit.*

NOn ſemper malum eſt non obedire prælato. Cum dominus jubet ea, quæ Deo ſunt contraria, tunc ei obediendum non eſt. *Item Hieronymus in epiſtolam ad Epheſios* [imo ad Titum c. II. *ſervi dominis ſuis ſubditi*. A. D. 386. in *Palæſtina*.] Ibidem C. xcii.

Lib. I. Pars II. Tit. xvi. Rubr. iv.

III. *De eodem*.

xi. Q. iii. C. xciii. — *Act.* v. 29.

SI Dominus jubet ea, quæ non ſunt contraria nec adverſa ſacris ſcripturis, ſubiiciatur Domino ſervus. Si vero contraria præcipit, magis obediat ſpiritus, quam corpus Domino. *Et infra*. Si bonum eſt, quod præcipit Imperator, jubentis exequere voluntatem; ſi malum, reſponde: *Oportet Deo magis obedire, quam hominibus*. Hoc ipſum & de ſervis apud dominos, & de uxoribus apud viros, & de filiis apud patres, quod in illis tantum debeant dominis, viris, & parentibus eſſe ſubjecti, quæ contra Dei mandata non ſunt. *Item Ambroſius* [potius Auguſtinus in Pſal. cxxiv. §. vii. c. A. D. 420. in *Africa*.]

Ibidem C. xciv.

IV. *Non ſunt audiendi qui contra Deum jubent*.

Auguſtinus lib. viii. *de civit. Dei C.* v. §. x. — *Theodoret. lib.* iii. C. iii. — *Socrates lib.* iii. C. i. — *Sozomenus lib.* v. C. iii.

JUlianus Imperator quamvis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, quibus cum dicebat: *producite aciem pro defenſione reipublicæ, obediebant*. Cum autem diceret eis: *producite arma in Chriſtianos*, tunc cognoſcebant Imperatorem cœli. *Item Auguſtinus* [ſermone lxii. de verbis Evangelii Matth. viii. c. viii. §. xiii. al. vi. de verbis Domini c. A. D. 399. in *Africa*.]

V. *De eodem*.

xi. Q. iii. C. xcvii. — *Rom.* xiii. 1. & 2.

QUi reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid, ſi illud jubeat, quod non debeas facere? Hic ſane contemne poteſtatem. Ipſos humanarum legum gradus adverte. Si aliquid juſſerit curator, nonne faciendum eſt? Tamen ſi contra proconſulem jubeat; non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire. Nec hinc debet minor iraſci, ſi major prælatus eſt. Rurſum ſi aliquid ipſe conſul jubeat, & aliud Imperator, & aliud Deus, quid judicatis? Major poteſtas Deus: da veniam o Imperator: tu carcerem, ille gehennam minatur. Hic jam tibi aſſumenda eſt Fides tua, tamquam ſcutum, in quo poſſis omnia ignita jacula inimici extinguere. *Idem Donatiſtis*. Imperatores ſi in errore eſſent (quod abſit) & pro errore ſuo contra veritatem legem darent, per quam juſti probarentur & coronarentur, non tamen faciendum eſt, quod illi jubent, quia Deus prohibet. Sicut juſſerat Nabuchodonoſor, ut aurea ſtatua adoraretur: quod quidem qui facere noluerunt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores veritatem tenent, & pro ipſa contra errorem jubent, faciendum eſt. Quos quiſquis contemſerit, ipſe judicium ſibi acquirit. Nam inter homines pœnas luit, & apud Deum frontem non habebit, qui hoc facere noluit, quod ei per cor regis ipſa veritas juſſit. Sicut ipſe Nabuchodonoſor poſt miracula ſalutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum propoſuit, ut quicumque blaſphemarent Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in diſperſionem. Et non vultis, ut aliquid tale contra vos jubeant Imperatores Chriſtiani, cum ſciant, a vobis in illis, quos rebaptizatis, Chriſtum exſufflari? *Idem in Pſalmis*. Julianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſervierunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant, niſi illum, qui in cælo erat. Quando volebat, ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat: *producite aciem. Ite contra illam gentem*, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Deum æternum a Domino temporali. *Item Gregorius* [papa I. Moral. lib. xxxv. c. xiv. §. xxviii. & xxix. al. c. xii. A. D. 590. *Romæ*.]

Epheſ. vi. 16. — *Epiſt.* cv. §. vii. *alias* clxvi. *ad Donatiſtas*, *A. D.* 409. — *Dan.* iii. 96. — *Supra C.* xciv.

VI. *Per obedientiam bonum deſerere, numquam malum facere*.

xi. Q. iii. C. xcix.

QUid ergo mirum, ſi peccator homo obedientiæ in præſentis vitæ brevitate ſe ſubiicit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenuit, & cum obedientes remunerat, non relinquit. Sciendum eſt tamen, nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti. Neque enim mala in Paradiſo arbor extitit, quam Deus homini, ne contingeret, interdixit; ſed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus creſceret, dignum fuerat, ut etiam a bono prohiberetur, quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus eſſet, quanto & a bono ceſſans, auctori ſuo ſe ſubditum humilius exhiberet. *Iſidorus* [ſententiæ ſumtæ ex S. Baſilio in Inſtitutis monachorum c. xiv. & ex Smaragdo in Regulam S. Benedicti c. lxix.]

VII. *Non*

VII. *Non eſt obediendum quod contra Deum præcipitur.*

SI is, qui præeſt, fecerit, aut cuiquam quod a domino prohibitum eſt, facere juſſerit; vel quod præceptum eſt, præterierit, aut præterire mandaverit, ſancti Pauli Apoſtoli ſententia ingerenda eſt ei, dicentis: *Sed licet nos, aut Angelus de cælo, evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit*. Idem [huc refer quæ in ſuperiori Rubrica notantur.]

XI. Q. III. C. CI. — *S. Bernardus Serm.* XLI. *de diverſis & epiſt.* VII. §. XII. — *Galat.* I. 8.

VIII. *De eodem.*

SI quis prohibeat vobis quod a Domino præceptum eſt, vel rurſum imperet fieri quod Dominus fieri prohibet, execrabilis ſit omnibus, qui diligunt Deum. *Unde Auguſtinus contra Manichæos* [contra Fauſtum lib. XXII. c. LXXV. c. A. D. 402. in *Africa*.]

Ibid. C. CI. §. II.

IX. *In dubiis obediendum eſt.*

VIr juſtus, ſi forte etiam ſub rege, homine ſacrilego, militet, recte poteſt, illo jubente, bellare, ſi vice pacis, ordinem ſervans, quod ſibi jubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt, vel utrum ſit, certum non eſt, ita ut fortaſſe reum faciat regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem oſtendat ordo ſerviendi.

XXIII. Q. I. C. IV. §. I.

LIBRI · I · PARS · III

De eccleſia materiali, & miniſtris ejus.

TITULUS . I

De ædificandis eccleſiis.

RUBRICA . I

De auctoritate, qua eccleſiæ de novo veniunt conſtruendæ.

I. *Sine nutu ſedis Apoſtolicæ, aut epiſcopi, eccleſia non debet inſtitui.*

Nicolaus papa clero & plebi Nonenſis eccleſiæ [apud Anſelmum lib. V. c. XIII.]

ECcleſia, ideſt *catholicorum collectio*, quomodo ſine Apoſtolicæ ſedis inſtituetur nutu, quando juxta ſacra decreta nec ipſa debet abſque præceptione papæ baſilica noviter conſtrui, quæ ipſam catholicorum intra ſemet amplecti catervam dignoſcitur? *Gregorius in regeſto lib.* XI. *epiſt.* XXI. *Jo. ſubdiacono* [Ravennæ A. D. 601. Roma in *Flaminiam*.)

De Conſecrat. Diſt. I. C. VII. — *Ant. Auguſtinus lib.* II. *Dial.* XIII. *p.* 349. & 352.

II. *Ædificare in diæceſi alterius eccleſiam non licet epiſcopo.*

LAtor præſentium Johannes, frater & coëpiſcopus noſter, indicavit nobis, quod quidam Exſuperantius epiſcopus auſu temerario in diœceſi ipſius oratorium conſtruxit, illudque ſine præcepti auctoritate contra morem præſumſerit dedicare, miſſasque illic celebrare non metuit. Quam rem cum ſumma celeritate ac diſtrictione convenit emendare, nec ulterius tale aliquid attentare permittas.

XVI. Q. II. C. II.

Nemo eccleſiam ædificet. *Infra Rubr.* VIII.

RUBRICA . II

De præjudicio non faciendo antiquis eccleſiis per ædificationem novarum.

I. *Qui res ſuas alicui delegaverit, decimationum proventus priori eccleſiæ auferre non poterit.*

In Moguntinenſi concilio [Imo Confluentino c. VIII. A. D. 922. Concil. tom. IX. pag. 580. in *Germania*.]

SI quis laicus, vel clericus, ſeu utriuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, vel res alicui dare delegaverit, decimationum proventum priori eccleſiæ legitime aſſigna-

XVI. Q. I. C. XLII. — *Burchard. lib.* III. C. CCXLI.

LIB. I. PARS III. TIT. I. RUBR. III. IV. & V.

gnatum, inde abſtrahere, nullam habet poteſtatem. Quod ſi facere tentaverit, talis traditio irrita prorſus dicatur, & ipſe ad emendationem eccleſiaſtica coërceatur cenſura. *Ex Concilio Çabilonenſi* [Imo Arelatenſi VI. c. XX. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tom. VII. pag. 1238.]

XVI. Q. I. C. XLIII.

II. *Antiquiores eccleſiæ nec decimis nec ulla poſſeſſione priventur.*

Capitular lib. I. C. XXXVI.

Concilia Moguntina A. D. 813. C. XLI. Concil. to. VII. pag. 1251. & C. XXII. A. D. 888. to. IX. pag. 410.

ECcleſiæ antiquitus coſtitutæ nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur. *Ex concilio Guarmatienſi* [Imo ex Capitulari Caroli Magni ad Salz. c. III. A. D. 804. in *Germania*, Concil. tom. VII. pag. 1182.]

III. *Antiquiores eccleſiæ propter novas juſtitiam ſuam non perdant.*

XVI. Q. I. C. XLIV.

Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 517.

QUicumque voluerit in ſua proprietate eccleſiam ædificare, & conſenſum & voluntatem epiſcopi habuerit, in cujus parochia eſt, licitum ſit. Verumtamen omnino providendum eſt epiſcopo, ut aliæ eccleſiæ antiquiores propter novas ſuam juſtitiam, aut decimam non perdant, ſed ſemper ad antiquiores eccleſias perſolvantur.

Regino de Eccleſiaſticis diſciplinis lib. I. C. XXVI. pag. 41.

RUBRICA. III

De non conjungendo in eccleſiis clericatu cum monachatu.

I. *Qui eccleſiis quoquomodo militant, monaſteriorum abbates eſſe non poſſunt.*

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano [lib. III. epiſt. XI. A. D. 593. Romà in *Siciliam*.]

XVI. Q. I. C. XXXVIII.

Io. Diac. lib. I. C. LIV.

Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 517.

PResbyteros, diaconos, ceteroſque cujuslibet ordinis, qui eccleſiis quoquomodo militant, abbates per monaſteria eſſe non permittas. Sed aut amiſſa clericatus militia monaſticis non promovehantur ordinibus, aut ſi in abbatis loco permanere decreverint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi, cum unum ex his præ ſua magnitudine diligenter quis non poſſit explere, ad utrumque videatur idoneus,

RUBRICA. IV

De menſura conſtruendarum eccleſiarum.

I. *Excommunicetur qui confinia eccleſiæ frangere tentaverit.*

Nicolaus omnibus epiſcopis [inter decreta Nicolai I. forte A. D. 865. Concil. tom. VIII. pag. 559. *Romæ*.]

XVII. Q. IV. C. VI.

SIcut, antiquitus a ſanctis patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus, ut major eccleſia per circuitum, XL. paſſus habeat, capellæ vero, vel minores eccleſiæ, XXX. Qui autem confinia earum confringere tentaverit, aut perſonam hominis, aut bona ejus inde ſubtraxerit, niſi publicus latro erit, quouſque emendet, & quod rapuerat reddat, excommunicetur.

RUBRICA. V

De reparandis veteribus eccleſiis.

I. *Non accipiant epiſcopi tertiam, niſi dirutas eccleſias reparare voluerint.*

Ex Toletano concilio [XVI. c. V. A. D. 693. in *Hiſpania*, Concil. tom. VI. pag. 1339.]

X. Q. III. C. III.

UNio noſtræ congregationis decernit atque inſtituit, ut *tertias*, quas antiqui canones de parochiis ſuis habere epiſcopos cenſuerunt, ſi eas exigendas crediderint, ab ipſis epiſcopis dirutæ eccleſiæ reparentur. Si vero eas maluerint cedere eccleſiæ, ab earundem eccleſiarum cultoribus ſub cura & ſollicitudine ſui pontificis reparatio eiſdem eſt adhibenda baſilicis. Quod ſi eccleſiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint, ſecundum antiquorum canonum inſtituta, ſi *tertias* ſibi debitas unuſquiſque epiſcopus aſſequi voluerit, facultas illi omnimoda erit, ita videlicet, ut

citra ipſas *tertias* nullus epiſcoporum quidpiam pro regiis inquiſitionibus a parochianis eccleſiis exigat, nihilque de prædiis ipſarum eccleſiarum cuiquam cauſa ſtipendii dare præſumat. Sed & hoc neceſſarium inſtituere duximus, ut plures eccleſiæ uni nequaquam committantur presbytero, quia ſolus per totas eccleſias nec officium valet perſolvere, nec rebus earum neceſſariam curam impendere: ea ratione præcipimus, ut eccleſia, quæ uſque ad x. habuerit mancipia, ſupra ſe habeat ſacerdotem. Quæ vero minus, aliis conjungatur eccleſiis. Si quis ſane epiſcoporum hanc noſtram inſtitutionem parvi penderit, duorum menſium ſpacio ſe noverit excommunicatione mulctari. *Ex Concilio Tarraconenſi* [c.VIII. A. D. 516. in *Hiſpania*, Concilior. tom.v. pag.1565.]

Lib.I. Pars III. Tit. I. Rubr. VI. & VII.

II. *Epiſcopi providentia reparentur eccleſiæ deſtitutæ*,

DEcernimus, ut antiquæ conſuetudinis ordo ſervetur, & annuis vicibus ab epiſcopo diœceſes viſitentur. Et ſiqua forte baſilica reperta fuerit deſtituta, ordinatori ejus reparari præcipiatur, ſicut antiqua traditione novimus eſſe ſtatutum [in decretis Hygini papæ apud Ivonem Parte III. c.XXVI. Concil. tom.I. pag.579.]

X. Q. I. C. X.

III. *D eodem*.

ECcleſiæ deſtitutæ, ubi aut plures ſunt, quam neceſſe ſit, aut majoris magnitudinis, quam, ut ex rebus ad eas pertinentibus reſtaurari poſſint, epiſcopi providentia modus inveniatur qualiter conſiſtere poſſint.

De Conſecr. Diſt. I. C. XLI. § I.

RUBRICA. VI

De permutandis eccleſiis ad alia loca.

I. *Quibus ex cauſis loca ſanctorum mutanda ſint*.

Auguſtinus [apud Ivonem Parte III. c. LXXX.]

TRibus ex cauſis loca ſanctorum tranſmutanda ſunt. I. Cum neceſſitas perſecutorum loca eorum gravaverit. II. Cum difficultas locorum fuerit. III. Cum malorum ſocietate gravantur.

De Conſecr. Diſt. I. C. XXXVI.

Temporis qualitas. *Supra lib.*I. *Parte* II. *Tit.*X. *Rubr.*II. C. II. *pag.*90.

Item papa Nicolaus [imo Concilium Arauſicanum I. c.X. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tom.II. pag.1449.]

II. *Epiſcopus, qui alterius diœceſis eccleſiam ædificat, ejus conſecrationem ſibi vindicare non audeat*,

SI quis epiſcoporum in alienæ civitatis territorio pro quacumque ſuorum opportunitate eccleſiam ædificare diſponit, non præſumat dedicationem: quæ illius eſt, in cujus territorio eccleſia aſſurgit. Ædificatori vero epiſcopo hæc gratia reſervetur; ut quos deſiderat clericos in re ſua ordinari, ipſos ordinet is, cujus territorium eſt: vel ſi ordinati jam ſunt, ipſos habere acquieſcat, & omnis eccleſiæ ipſius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio eccleſia ſurrexit, pertinebit.

XVI. Q. V. C. I.

RUBRICA. VII

De unione eccleſiarum.

I. *Duos epiſcopatus in unum redigere poteſt Apoſtolica auctoritas*.

Gregorius Benenato [papa I. lib.II. epiſt.XXXI. indict.X. A. D. 592. Roma in *Campaniam*.]

ET temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam, atque Miſetanam unire debeamus eccleſias: quoniam nec longe a ſe itineris intervallo ſejunctæ ſunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo eſt, ut ſingulos, ſicut olim fuit, habere debeant ſacerdotes. Quia igitur Cumani caſtri ſacerdos curſum vitæ hujus explevit, utraſque nos eccleſias præſentis auctoritatis pagina univiſſe, tibique commiſiſſe cognoſce: propriumque utrarumque eccleſiarum ſcito te eſſe paſtorem. Et ideo quæcunque tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione, promotioneve, juxta canonum ſtatuta, viſa fue-

XVI. Q. I. C. XLVIII.

Io. Diac. lib. III. C. XIV.

Lib. I. Pars III. Tit. I. Rub. VIII. fuerint,ordinare, atque diſponere,habebis,ut proprius revera ſacerdos, liberam ex noſtræ auctoritatis conſenſu atque permiſſione licentiam. Ubi vero commodius ac utilius eſſe proſpexeris, ibi habitato; ita ſane, ut alteram eccleſiam, a qua corporaliter ad præſens abſenses, ſollicita providentique cura diſponas: quatenus divina illic myſteria ſolemniter, auxiliante Domino, peragantur. *Idem Jo. epiſcopo* [Velitrano lib. II. epiſt. xxxv. indict. x. A.D. 592. Roma in *Latium*.]

II. *De eodem.*

xvi. Q. i. C. xlix. POſtquam hoſtilis impietas diverſarum civitatum, ita peccatis facientibus, deſolavit eccleſias, ut reparandi cas ſpes nullo modo, populo deficiente, remanſerit; majori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo paſtoris moderamine gubernatæ, per invia Fidei, hoſtis callidi rapiantur (quod abſit) inſidiis. Hujus ergo rei ſollicitudine ſæpe commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, ut viciniseas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideo fraternitati tuæ curam, gubernationemque Trium tabernarum eccleſiæ providimus committendam, quam tuæ eccleſiæ aggregari, unirique neceſſe eſt, quatenus utrarumque eccleſiarum ſacerdos recte, Chriſto adiuvante, poſſis exiſtere, quæque tibi de ejus patrimonio, vel cleri ordinatione ſeu promotione vigilanti ac canonica, viſa fuerint, cura diſponere: quippe ut pontifex proprius, liberam habeas ex noſtra præſenti permiſſione licentiam.

RUBRICA. VIII

De dote aſſignanda eccleſiæ ædificandæ.

I. *Eccleſia non eſt ædificanda niſi prius fuerit dotata.*

Ex concilio Aurelianenſi [Imo ex Novella LXVII. c. I. & CXXXI. c. VII. A. D. 538. & 541. *CPoli*.]

De Conſec. Diſt. I. C. IX. NEmo eccleſiam ædificet, antequam epiſcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publice atrium deſignet, & ante præfiniat qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad cuſtodiam, & ad ſtipendia cuſtodum ſufficiant: & oſtenſa donatione ſic domum ædificet: & poſtquam conſecrata fuerit, atrium ejuſdem eccleſiæ ſancta aqua conſpergat [Clemens papa I. epiſt. Iſidoriana II. ad Jacobum, Concil. tom. I. pag. 99.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XI. NEmo per ignorantiam clericus mortuum credat obvoluendum, aut diaconus ſcapulas operire velit palla, quæ fuerit in altari, aut certe, quæ diacono data eſt in menſam Domini. Qui hæc fecerit, vel leviter, quaſi nihil, & negligenter habuerit divina myſteria; diaconus triennio, ſexque menſibus a dominico erit remotus altari, gravi percuſſus anathemate. Quod ſi clericum presbyter non commonuerit, x. annis, & ſex menſibus excommunicatus ſit, propterea quod de Dominicis ſacramentis ſubjecta ſibi non amoverit miniſteria: & poſtea cum grandi humilitate matri reconcilietur eccleſiæ. Pallas vero & vela ſanctuarii, ſi ſordidata fuerint, miniſterio diaconi cum humilibus miniſtris intra ſanctuarium lavent; non eiicientes foras a ſacrario: & velamina dominicæ menſæ abluant, ne forte pelvis Dominici corporis male decidat. Sindonem vero non foris abluant: & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intra ſacrarium miniſtris præcipimus hæc ſancta cum diligentia cuſtodire. Sane pelvis nova comparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipſa pelvis velis apponatur lavandis, niſi quæ ad dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris ſolæ in ea laventur, & in alia, vela januarum. De velis autem januarum oſtiariis ex admonitione majorum: ne quis negligens aut ignarus ad velum januæ domus Domini manus incognite tergat, ſed ſtatim coërcitus diſcat omnis homo, quia velum atrii domus Domini ſanctum eſt. *Item in Bracarenſi concilio* [II. c. V. A. D. 572. in *Hiſpania* concil. tom. V. pag. 897.]

III. *De eodem.*

I. Q. II. C. I. HOc tamen unuſquiſque epiſcoporum meminerit, ut non prius dedicet eccleſiam, niſi antea dotem baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis culpa eſt iſta temeritas, ut ſine luminariis, vel ſine ſubſtan-

ſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, tanquam domus privata, con- LIB. I. PARS III.
ſecretur eccleſia. TIT. II. RUB. I.

TITULUS. II

De conſecratione eccleſiarum.

RUBRICA. I

De cauſa conſecrationis eccleſiarum.

I. *Cauſa, propter quam fienda eccleſiarum conſecratio.*

Gratianus [ex epiſtola I. c. I. Felicis papæ IV. ad omnes epiſcopos I. (ſuſpecta) A. D. 530. Concil. to. IV. pag. 1651.]

MIſſarum celebrationes non alibi, quam in ſacratis Domino locis, abſque magna ne- *De Conſecrat.*
ceſſitate fieri debere, liquet omnibus, quibus ſunt nota novi & veteris Teſta- *Diſt. I. C. I. & II.*
menti præcepta. Tabernaculum enim Moyſen, Domino præcipiente, feciſſe & ſacraſſe
cum menſa & altari ejus & æreis vaſis, & utenſilibus ad divinum cultum explendum, *Exod. XXXI. 11.*
legimus: & non ſolum divinis precibus ea ſacraſſe, ſed etiam ſancti olei unctione, Do-
mino jubente, perliniſſe novimus. Qualiter autem hæc facta ſint, & quomodo ipſa ſacra *Num. VII. 1.*
non alii, quam ſacerdotes, ſacra unctione delibuti, Dominoque cum veſtibus ſanctis ſa-
crati, & levitæ tractabant, ferebant, erigebant, & deponebant; in ipſis inſtitutioni-
nibus, quæ jubente Domino per Moyſen conſcriptæ ſunt, in lege Domini reperitur.
Qualiter ergo David regum piiſſimus amplificaverit cultum Dei, & templum Domino *Levit. VIII. 31.*
ædificare voluerit, ſed propter multum ſanguinem, quem effuderat, prohibitus eſt, & *II. Reg. VII. 12.*
ipſe collegerat expenſas, Solomon quoque filius ejus idipſum, quod ipſe facere optaverat,
jubente & auxiliante Deo, perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad divi- *III. Reg. VIII. per*
nium cultum peragendum conſecravit; in libro Regum legitur. *Et infra*. Fecit ergo Sa- *totum.*
lomon in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſraël cum eo multitudo magna
ab introitu Emath uſque ad rivum Ægypti coram Domino Deo noſtro VII. diebus & VII.
diebus, ideſt. XIV. diebus: & in die VIII. dimiſit populos. Judæi ergo loca, in quibus
Domino ſacrificabant, divinis habebant ſupplicationibus conſecrata: nec in aliis, quam
Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si etiam Judæi, qui umbræ legis deſer-
viebant, hæc faciebant; multo magis nos, quibus veritas patefacta eſt, & gratia per
Jeſum Chriſtum data eſt, templa Domino ædificare, & prout melius poſſumus, ornare, *Io. 4. 17.*
eaque divinis precibus & ſanctis unctionibus ſuis cum altaribus, & vaſis, veſtibus
quoque, & reliquis ad divinum cultum explendum, utenſilibus, devote & ſolemniter
ſacrare, & non in aliis locis, quam in Domino ſacratis, ab epiſcopis, & non a chorepiſcopis
(qui ſæpe prohibiti ſunt niſi, ut predictum eſt, ſumma exigente neceſſitate) miſſas celebra-
re, nec ſacrificia Domino offerre debemus. Et hoc ſi ſumma neceſſitas agere compulerit,
non in domibus (quia in ſacris canonibus ſacrificia in domibus offerri prohibita ſunt) ſed
in tabernaculis, divinis precibus a pontificibus dicatis & in menſis domino ſacratis, & ſa-
cra unctione a pontificibus delibutis pro ſumma, ut præfixum eſt, neceſſitate, & non pro li-
bitu cujuſquam & pigritia agatur. *Et infra*. Si autem, ut legitur in Concilio Laodicenſi
C. XXVI. hi, qui non ſunt ab epiſcopis ordinati, tam in eccleſiis, quam in domibus
exorcizare non poſſunt; multo magis majoris gradus miniſteria, niſi ab eis, qui ad eos
gradus ſunt conſecrati, quibus fungi debent, officia agi vel ſacrificia offerri non licet.
Quod autem (ut paulo ſuperius prælibatum eſt) oblationes in domibus offerri non de-
beant, in eodem concilio C. LVIII. prohibitum habetur ita: *non oportet in domibus
oblationes celebrari ab epiſcopis, vel presbyteris*. Item *ex Concilio Bracarenſi* [II. c. VI.
A. D. 572. in *Hiſpania* Concil. tom. V. pag. 897.]

II. *Non conſecretur eccleſia, quæ propter quæſtum cupiditatis ædificatur.*

SI quis baſilicam non pro devotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificat, ut *Ibidem C. X.*
quidquid de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eo quod ba-
ſilicam in terra ſua quæſtus cauſa condiderit: (quod in aliquibus locis uſque modo
dicitur fieri) hoc de cetero obſervari debet, ut nullus epiſcoporum tam abominabili voto
con-

Google

LIB.I. PARS III. TIT.II. RUBR.II. conſentiat, nec baſilicam, quæ, non pro ſanctorum patrocinio, ſed magis ſub tributaria conditione eſt condita, audeat conſecrare.

RUBRICA. II

De auctoritate, qua eccleſiæ veniunt conſecrandæ.

I. *Olim erat præceptum, ut abſque auctoritate Apoſtolicæ ſedis non dedicaretur eccleſia.*

Gelaſius [Papa I. epiſt. IX. c. XXV. ad epiſcopos per Lucaniam A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1194.]

De Conſecrat. Diſt.I. C.IV. DE locorum conſecratione ſanctorum, quamvis ſuperius ſtrictim fuerit comprehenſum, nobis quoque patefactum eſt, quod abſque præcepto Apoſtolicæ ſedis, non nulli factas eccleſias, vel oratoria ſacrare præſumant. *Idem* [caput incertum.]

II. *De eodem.*

Ibidem C.VI. PRæcepta ſynodalia, quæ ante paucos menſes de ſede noſtra ad provinciam ſunt directa, & antiquis canonibus conſentiunt, & ea, quæ minus eſſe probantur, addidimus: & in utraque parte conſtat ſine ſummi pontificis auctoritate eccleſiam noviter conditam, non poſſe dedicari: teque ex hac baſilica, quæ taliter ad cultum fuerat proceſſionis adducta, ſuſpendiſſe miſſas probabiliter computamus. Sed quia devotus locus non debet a miniſteriorum gratia diu vacuus permanere, frater cariſſime, eorum martyrum nomine, quos relatio continet auctoritatis noſtræ, ſuſcepta ſerie conſecrabis, ut populorum frequentatio, quam illic avide convenire mandaſti, ſervatis regulis eccleſiaſticis & canonibus, integrum habeat firmata religione conventum. *Idem* [ſententiæ ex epiſt. ad epiſcopos Lucaniæ, c. IV. & IX. A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tom. IV. pag. 1189.]

III. *Non dedicentur baſilicæ, quæ præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, ſunt ædificatæ.*

Ibidem C.VI. BAſilicas noviter inſtitutas (non petitis eis more præceptionibus) dedicare non audeant, nec ambiant ſibimet epiſcopi vendicare clericos poteſtatis alienæ. Cum enim decreta venerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis fortaſſe compendio videantur, laxanda credamus: cumque nos contra ſalutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil dicere, & cum ſedes Apoſtolica, ſuperior his omnibus, favente Domino, quæ primis canonibus ſunt præfixa, pio, devotoque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt, quemquam vel pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat & docere: ſatiſque conveniens ſit, ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum. *Idem Jo. epiſcopo Sorano* [circa A.D. 494. *Roma*, apud Anſelmum lib. V. c. VIII.]

IV. *Publicæ proceſſiones non fiant in oratoriis, ſive in eccleſiis, quæ præter voluntatem ſedis Apoſtolicæ conſecrantur.*

Ibidem C.VII. CErtum eſt quidem, & noſtris præceptionibus conſtitutum, ne quis in eccleſia, aut in oratorio, quod ſedis noſtræ non legitur permiſſione dedicatum, proceſſionem publicam putaret impendi: ne conditores furtivis ſubreptionibus contra regularum ſtatuta proſilirent. Sed quia Megetia ſpectabilis femina petitorii nobis oblatione ſuggeſſit, in poſſeſſionibus propriis ſuorum corpuſcula condidiſſe; frater cariſſime, humanitatis intuitu, quod priora ſtatuta non maculet, funeribus & ſepulcris tantum, in comprehenſis petitorio locis, miniſteria noveris pro ſolemnitate præſtanda, ut defunctorum nomine ſolummodo divina celebrentur officia, publica frequentatione & proceſſione ceſſante.

RU-

Lib.I. Pars III. Tit. II. Rubr. III. IV. & V.

RUBRICA. III
De miniſtro conſecrationis.

I. *Epiſcopus, qui alterius diæceſis eccleſiam ædificat, ejus conſecrationem ſibi vindicare non audeat.*

Nicolaus papa [caput incertum.]

SI quis epiſcoporum in alienæ civitatis. *Supra Lib.*I. *Parte* III. *Tit.*I. *Rubrica* VI. C. I. *pag.*125. XVI. Q. V. C. I.

Lator præſentium. *Ibidem Rubrica* I. C. II. *pag.*123.

Ex Concilio Bracarenſi [II. c. V. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tom. V. pag. 897.]

II. *Pro dedicandis eccleſiis nihil exigatur.*

PLacuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas eccleſias epiſcopi invitantur, non quaſi ex debito, munus aliquod a fundatore requirant, ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur, ſi vero paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. *Ex Concilio Aurelianenſi* [Anſelmus lib. V. c. XX. ex *Alexandro* II. Alicubi ex *Gregorio*; alibi ex *Auguſtino*.]

I. Q. II. C. I. *Regino de Eccleſiaſticis diſciplinis lib.* I. C. XXIII. *pag.* 40. & *Baluzius in notis pag.* 543. 544.

III. *De eodem.*

ECcleſia, quæ pactione conſecrata fuerit, potius execrata, quam conſecrata dici debet. I. Q. IV. C. XI.

RUBRICA. IV
De forma conſecrationis.

I. *Precibus divinis conſecrentur eccleſiæ.*

Clemens [epiſt. II. Iſidoriana ad Jacobum, Concil. tom. I. pag. 102.]

ECcleſias per congrua & utilia facite loca, quæ divinis precibus ſacrare oportet, & non a quoquam gravari. *Hyginus papa* [in Decretis apud Ivonem, Concil. tom. I. pag. 579.] *De Conſecrat. Diſt.* I. C. XIII.

II. *Eccleſiarum conſecratio abſque miſſa fieri non debet.*

OMnes baſilicæ cum miſſa debent ſemper conſecrari, & eccleſiæ deſtructæ. *Ibidem* C. II.

RUBRICA. V
De locis non conſecrandis.

I. *Non eſt conſecranda eccleſia, in qua paganus ſepultus invenitur.*

Ex Concilio Aurelianenſi [imo ex Theodoro Cantuarienſi in Pœnitentiali c. I. A. D. 680. in *Anglia*.]

ECcleſiam, ubi paganus ſepultus eſt, non liceat conſecrare, neque miſſas in ea celebrare; ſed jactari foras & mundari oportet. *Item ex Concilio Agrippinenſi* [imo ex eodem Theodoro, *ibidem*.] *Ibidem* C. XXVII.

II. *De eccleſia, in qua fidelium ſive infidelium cadavera ſepeliuntur.*

ECcleſiam, in qua mortuorum cadavera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet. Sed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde evulſis corporibus, & raſis parietibus, vel tignis ejus loci, reædificetur. Sed ſi hæc conſecrata prius fuerit, miſſas in ea celebrare licet: ſi tamen fideles fuerint, qui in ea ſepulti ſunt.

Ibid. C. XXVIII. *Capitular. lib.* V. C. CXI. *Burchard. lib.* III. C. XXXVIII.

Lib.I.Part. III. Tit. II. Rubr. VI. & VII.

RUBRICA. VI

De anniverſaria ſolemnitate conſecrationis eccleſiarum.

I. *Singulis annis dedicationum ſolemnitates celebrentur.*

Felix papa omnibus orthodoxis [papa IV. epiſt. I. c. II. (ſuſpecta) circa A.D. 530. *Romæ*, Concil. tom. IV. pag. 1655.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. XVI. DE eccleſiarum conſecratione quoties dubitatur, & nec certa ſcriptura, nec certi teſtes exiſtunt, a quibus conſecratio ſciatur; abſque ulla dubitatione ſcitote, eas eſſe conſecrandas: nec talis trepidatio facit iterationem, quoniam non monſtratur eſſe iteratum quod neſcitur factum. *Item Gregorius papa de eodem* [Imo idem Felix IV. ibidem C. I.]

II. *Quod octo diebus dedicationum ſolemnitas eſt celebranda.*

Ibidem C. XVII. SOlemnitates dedicationum eccleſiarum, epiſcoporum & ſacerdotum per ſingulos annos ſolemniter ſunt celebrandæ, ipſo Domino exempla dante, qui ad feſtum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam, cum reliquis populis eandem feſtivitatem celebraturus venit, ſicut ſcriptum eſt: *facta ſunt encænia in Hieroſolymis, & hiems erat, & ambulabat Jeſus in templo in porticu Salomonis.* Quod autem octo dierum encænia ſint celebranda, in libro Regum, peracta dedicatione templi, reperietis.

Joan. 10. 22. — III. Reg. VIII. 66.

RUBRICA. VII

De iteratione conſecrationis.

I. *Eccleſia ſemel Deo conſecrata, quando ſit iterum conſecranda.*

Ex Concilio Nicæno [cui hoc caput falſo adſcribitur.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. XX. Diſt. LXVIII. C. III. ECcleſiis ſemel Deo conſecratis non debet iterum conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cujuſcunque ſemine pollutæ fuerint, quia ſicut infans a qualicumque ſacerdote in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti ſemel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus iterum eſt conſecrandus, niſi propter eas cauſas, quas ſuperius nominavimus: ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerit qui eum conſecravit. *Item Jo. papa* [I. epiſt. I. ad epiſcopos Italiæ (ſuſpecta) Concil. tom. IV. pag. 1606.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XXI. Baron. A. D. 525 §. IX. & X. A. D. 526. §. III. Pagius A. D. 526. §. III. ECcleſias Arianorum ubicumque inveneritis, catholicas divinis precibus & operibus abſque ulla mora conſecrate: ſicut & nos fecimus cum pro cauſa Theoderici Regis Conſtantinopoli fuiſſemus. *Item Gregorius in Dialogo* [lib. III. c. XXX. A. D. 591. *Romæ*.]

III. *De eodem.*

De Conſecrat. Diſt. I. C. XXII. ARianorum eccleſia in regione Urbis hujus, quæ Suburra dicitur, cum clauſa uſque ad biennium permanſiſſet, placuit, ut in fide catholica (introductis illuc beati Sebaſtiani, & ſanctæ Agathæ martyris reliquiis) dedicari debuiſſet: quod & factum eſt. [Item ex codice Bibliothecæ Vaticanæ *de moribus & vita Agapiti I. papæ* ad calcem epiſt. I. arum S. Gregorii, forte A.D. 600.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. XXIII. AGapitus papa, vas catholicum, Evangelii tuba, præco juſtitiæ ſacra altaris, ſediſque velamina, ſacrilegis Anthemii infecta fabulis, ſuis catholicis precibus delevit. *Item Julius papa* [Imo Vigilius epiſt. I. c. IV. ad Gutherium, A. D. 538. *Romæ*, Concil. tom. V. pag. 313.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. XXIV. DE fabrica vero cujuslibet eccleſiæ, ſi diruta fuerit, inſtauranda, & ſi in eo loco conſecrationis ſolemnitas debeat iterari, in quo ſanctuaria non fuerint, nihil judicamus officere, ſi per eam minime aqua exorcizata jactetur: quia conſecrationem cujuſlibet

libet eccleſiæ, in qua Spiritus ſancti ara non ponitur, celebritatem tantum ſcimus eſſe miſſarum: & ideo ſiqua ſanctorum baſilica a fundamentis etiam fuerit innovata ſine altaris motione, ſine aliqua dubitatione, cum in ea miſſarum fuerit celebrata ſolemnitas, totius conſecrationis ſanctificatio implebitur. Si vero ſanctuaria, quæ habebat, ablata ſunt, rurſus eorum repoſitione, & miſſarum ſolemnitate reverentiam ſanctificationis accipiet. *Ex Concilio Meldenſi* [Imo ex Capitularium lib. I. c. CXLV. A.D. 872. in *Germania* apud Baluzium tom. I. pag. 730.] Lib. I. Pars II. Tit. II. Rub. I.

VI. *Conſecrantur eccleſiæ, de quarum conſecratione dubitatur.*

Eccleſiæ vel altaria, quæ ambigua ſunt de conſecratione, conſecrentur & ſuperflua altaria deſtruantur. *Item Hyginus papa* [apud Burchardum lib. III. c. XI. & XII. & Ivonem Parte III. c. XIII. & XIV. Concil. tom. I. pag. 579.] *De Conſecrat. Diſt.* I. C. XVIII.

VII. *Quando eccleſia eſt iterum conſecranda, vel ſaltem exorcizanda.*

Si motum fuerit altare, denuo conſecretur eccleſia. Si parietes mutantur, & non altare, ſalibus tantum exorcizetur. Si homicidio, vel adulterio eccleſia violata fuerit, diligentiſſime expurgetur & denuo conſecretur. *Ibidem* C. XIX.

RUBRICA. VIII

I. *Quod in eccleſiis convivia non ſunt facienda.*

Gratianus

Sed licet ipſa convivia deſpicienda non ſint, tamen nec in eccleſia celebrari, nec clericos ad ea convocatos, partes ex iis ſibi tollere oportet. *Ex Laodicenſi Concilio* [c. XXVII. incerti anni in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tom. I. pag. 1512.] *Diſt.* XLII. C. II. *in fine.*

II. *Clerici ad agapen vocati, partes ſibi non tollant.*

Non oportet miniſtros altaris, vel quoslibet clericos ad agapen vocatos, partes tollere, propter injuriam, quæ ex hac occaſione eccleſiaſtico ordini poteſt deputari. *Ibidem* C. II.

TITULUS. III

De conſecratione altaris.

RUBRICA. I

De auctoritate, qua altaria erigi debent.

I. *Abſque epiſcopi permiſſu in eccleſia conſecrata non erigatur altare.*

Ex decretis Hormiſdæ papæ c. X. [circa A. D. 521. *Romæ*, Concil. tom. IV. pag. 1556.] *De Conſecrat. Diſt.* I. C. XXV.

Nullus presbyter in eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab epiſcopo loci fuerit vel ſanctificatum vel permiſſum, ut ſit diſcretio inter ſacrum, & non ſacrum. Nec dedicationem fingat, niſi ſit. Quod ſi fecerit, degradetur, ſi clericus eſt: ſi laicus, anathematizetur. *Ex Concilio Africano* [c. I. A. D. 424. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1654.] *Capitularia Baluzii tom.* I. *pag.* 958. §. CCII. *Burchardus lib.* III. C. XVII.

II. *Evertantur altaria, quæ ſine ſanctorum reliquiis eriguntur.* *Ivo Parte* III. C. XX.

Placuit, ut altaria, quæ paſſim per agros & per villas, tanquam memoriæ martyrum, conſtruuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyris conditæ probantur, ab epiſcopis, qui locis eiſdem præſunt, ſi fieri poteſt, evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non ſinitur; plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut, qui recte ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione devicti teneantur. Er omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, niſi aut ubi corpus, aut reliquiæ certæ ſunt, aut ubi origo alicujus habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine traditur. Nam quæ per ſomnia & per inanes quaſi revelationes quorumlibet hominum ubicumque conſtituuntur altaria, omnino reprobentur. *De Conſecrat. Diſt.* I. C. XXVI. *Concil. Carthag.* V. C. XIV. *Concil. tom.* II. *pag.* 1217.

 RU-

Lib. I. Pars III. Tit. III. Rub. II. III. & IV.

RUBRICA. II

De materia, ex qua altaria eſſe debent.

I. *Chriſmate non ungantur altaria, niſi fuerint lapidea.*

Ex Concilio Hipponenſi [imo Epaonenſi c. XXVI & XXVII. Concil. tom. IV. pag. 1579. A.D. 517. in regno *Burgundiæ*.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. XXXI.

ALtaria niſi lapidea, chriſmatis unctione non ſacrentur. Ad celebranda autem divina officia, ordinem, quem metropolitani tenent, comprovinciales eorum obſervare debebunt.

RUBRICA. III

De miniſtro conſecrationis.

I. *Chriſmatis unctione & ſacerdotali benedictione ſacrantur altaria.*

Ex Concilio Agathenſi [c. XIV. A.D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1385.]

Ibid. C. XXXII.

ALtaria placuit non ſolum unctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.

RUBRICA. IV

De forma conſecrationis.

I. *Veſtimenta ſacra & vaſa pro vetuſtate conſumta, incendantur, & cineres eorum in loco ſacro proiiciantur.*

Clemens ad Jacobum [papa I. epiſt. Iſidoriana II. Concil. tom. I. pag. 98.]

Ibid. C. XXXIX. Burchard. lib. III. C. CXVI.

ALtaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumta, incendio donentur, quoniam non licet ea, quæ in ſacrario fuerint, male tractari; ſed incendio univerſa tradantur. Cineres quoque eorum in baptiſterium inferantur, ubi nullus tranſitum habeat: aut in pariete, aut in foſſis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. *Idem* [ibidem pag. 99.]

II. *Mortui non obvoluantur veſtimentis altaris.*

De Conſecrat. Diſt. I. C. XL.

NEmo per ignorantiam clericorum mortuum credat advolvendum. *Supra Tit.* I. *Rubr.* VIII. C. I. *pag.* 126.

Item Xyſtus papa [I. epiſt. I. Iſidoriana c. I. Concil. tom. I. pag. 557.]

III. *Sacra vaſa nonniſi a ſacratis hominibus contrectentur.*

Ibidem C. XLI.

IN ſancta hac Apoſtolica ſede ſtatutum eſt, ut ſacra vaſa non ab aliis, quam a ſacratis, Dominoque dicatis hominibus contrectentur, ne pro talibus præſumtionibus iratus Dominus plagam imponat populo ſuo, & hi etiam, qui non peccaverunt, pereant, quia perit juſtus ſæpiſſime pro impio. *Stephanus epiſcopus familiari & amico Hilario* [papa I. epiſt. I. Iſidoriana c. III. Concil. tom. I. pag. 731.]

IV. *Nonniſi a ſacratis hominibus ſacra veſtimenta ferantur.*

Ibidem C. XLII.

VEſtimenta eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe & honeſta: quibus in aliis uſibus non debent frui, quam eccleſiaſticis & Deo dignis officiis. Quæ nec ab aliis debent contingi aut ferri, niſi a ſacratis hominibus, ne ultio, quæ Balthaſſar Regem percuſſit, ſuper hæc transgredientes, & talia præſumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima. *Item Hyginus papa* [apud Burchardum lib. III. c. XXXIX. & Ivonem Parte III. c. XLIV. Concil. tom. I. pag. 579.]

V. *In uſus laicorum non licet converti ligna eccleſiæ dedicatæ.*

Ibid. C. XXXVIII.

LIgna eccleſiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, niſi ad aliam eccleſiam: vel igni ſunt comburenda, vel ad profectum in monaſterio fratribus: in laicorum vero uſum non debent admitti.

TITULUS. IV
De oratoriis privatis.
RUBRICA UNICA
De non dicendis miſſis in oratoriis privatis ſine licentia epiſcopi.

I. *In privatis oratoriis licet orare, ſed non miſſas celebrare.*

Ex Concilio Aurelianenſi c. IV. [imo ſententia ex Novella LVIII. A. D. 552. *CPoli*, & ex Capitular. lib. V. c. CCCLXXXIII. & lib. VI. c. CII. apud Baluzium tom. I. pag. 905. & 940.]

Unicuique fidelium in domo ſua oratorium licet habere, & ibi orare: miſſas autem ibi celebrare non licet. *Item ex Synodo* VI. [ex Conciliabulo Quiniſexto c. XXXI. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tom. VI. pag. 1156.] *De Conſecrat. Diſt. I. C. XXXIII.*

II. *In privatis oratoriis abſque conſenſu epiſcopi nullus miniſtrare præſumat.*

Clericos, qui miniſtrant vel baptizant in oratoriis, quæ intra domos ſunt, cum conſenſu epiſcopi loci, hoc facere præcipimus. Si quis vero hoc non obſervaverit, deponatur. *Ex Concilio Agathenſi* [c. XXI. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. IV. pag. 1386.] *Ibid. C. XXXIV.*

III. *Qui extra parochias habent oratoria, his diebus ad parochias redire cogantur.*

Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus eſt, ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit; reliquis feſtivitatibus, ut ibi miſſas audiat, propter fatigationem familiæ, juſta ordinatione permittimus. Paſcha vero, Natali Domini, Epiphania, Adſcenſione Domini, Pentecoſte, & natali ſancti Johannis Baptiſtæ, & ſiqui maximi dies in feſtivitatibus habentur, nonniſi in civitatibus, aut in parochiis audiant. Clerici vero, ſiqui in feſtivitatibus, quas ſupra diximus, in oratoriis (niſi jubente, aut permittente epiſcopo) miſſas celebrare voluerint, a communione pellantur. *Ibid. C. XXXV.*

TITULUS. V
De divinis officiis dicendis in eccleſia.
RUBRICA. I
De uniformatione ſervanda in divinis officiis.

I. *In matutinis & veſpertinis officiis unus & idem ordo ſervetur.*

Ex Concilio Bracarenſi [II. c. I. A. D. 563. in *Hiſpania*, Concil. tom. V. pag. 840.]

Placuit omnibus communi conſenſu, ut unus atque idem pſallendi ordo in matutinis vel veſpertinis officiis teneatur, & non diverſæ ac privatæ, neque monaſteriorum conſuetudines cum eccleſiaſtica regula ſint permixtæ. *Ex Concilio Toletano* XI. [c. III. A. D. 675. in *Hiſpania*, Concil. tom. VI. pag. 546.] *Diſt. XII. C. XIV. Concil. Toletan. IV. C. II.*

II. *Omnes provinciales eundem in pſallendo teneant modum, quem metropolitana ſedes.*

De iis, qui contra Apoſtoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit ſancto Concilio, ut metropolitanæ ſedis auctoritate coacti, uniuſcujuſque provinciæ cives, rectoreſque eccleſiarum, unum, eundemque in pſallendo teneant modum, quem in metropolitana ſede cognoverint inſtitutum: nec aliqua diverſitate cujusque ordinis vel officii a metropolitana ſede ſe patiantur disjungi. Sic enim juſtum eſt, ut inde unuſquiſque ſumat regulas magiſterii, unde honoris conſecrationem accepit, ut juxta majorum decreta, ſedes, quæ uniuſcujuſque ſacerdotalis dignitatis eſt mater, ſit eccle- *Diſt. XII. C. XIII. Epheſin. 14.*

Lib.I. Pars III. Tit.v.Rubr.II. & III. eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Abbatibus ſane indultis officiis, quæ juxta voluntatem ſui epiſcopi regulariter illis implenda ſunt, cetera officia publica, ideſt veſperas, matutinum, ſive miſſam, aliter, quam in principali eccleſia, celebrare non licet. Quiſquis autem horum decretorum violator extiterit, ſex menſibus communione privatus apud metropolitanum ſub pœnitentiæ cenſura maneat corrigendus, quatenus apud illum, & prætéritæ tranſgreſſionis culpam lacrymis diluat, & neceſſariam officiorum doctrinam ſtudioſe addiſcat. Sub iſta ergo regula diſciplinæ non ſolum metropolitanus totius ſuæ provinciæ pontifices vel ſacerdotes adſtringat, ſed & ceteri epiſcopi ſubjectos ſibi eccleſiarum rectores obtemperare ſuis inſtitutionibus cogant.

RUBRICA. II

I. *De ordine officiorum.*

Ex Concilio Agathenſi [c. xxx. A.D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1388.]

De Conſecrat. Diſt. v. C.xiii. CONvenit, ordinem eccleſiæ ab omnibus æqualiter cuſtodiri: unde ſtatuendum eſt, ut (ſicut ubique fit) poſt antiphonas, collationes ab epiſcopis vel presbyteris dicantur, & hymni matutini vel veſpertini diebus omnibus decantentur, & in concluſione matutinarum vel veſpertinarum miſſarum poſt hymnos capitula de pſalmis cantentur, & plebs collecta, oratione ad veſperas ab epiſcopo dimittatur cum benedictione. *Ex Concilio Gerundenſi* [c. x. A. D. 517. in *Hiſpania*, Concil. tom. iv. pag. 1569.]

II. *De eodem.*

Ibidem C.xiv. ID ſemper placuit obſervari, ut omnibus diebus poſt matutinos & veſperas oratio dominica a ſacerdote proferatur. *Gregorius* VII. *in generali ſynodo* [apud Radulphum, propoſitione x. & magna ex parte apud Micrologum c.liv. *forte* A.D. 1078.]

III. *De eodem.*

Ibidem C.xv. IN die Reſurrectionis uſque in Sabbatum in Albis, & in die Pentecoſtes uſque in Sabbatum ejuſdem, III. pſalmos tantum ad nocturnos, III.que lectiones antiquo more cantamus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, ſi feſtivitas eſt, IX. pſalmos & IX.lectiones dicimus. Aliis vero diebus XII.pſalmos,& III.lectiones recitamus. In diebus Dominicis XVIII. pſalmos (excepto die Paſchæ, & Pentecoſtes) & IX. lectiones celebramus. Illi autem, qui, in diebus quotidianis III. tantummodo pſalmos, & III. lectiones celebrare volunt, non ex regula ſanctorum patrum, ſed ex faſtidio & negligentia probantur hoc facere. Romani vero diverſo modo agere cœperunt, maxime a tempore, quo Teutonicis conceſſum eſt regimen noſtræ eccleſiæ. Nos autem & Ordinem Romanum inveſtigantes, & antiquum morem noſtræ eccleſiæ, imitantes antiquos patres, ſtatuimus fieri, ſicut ſuperius prænotavimus.

RUBRICA. III

De hymnis dicendis in officio divino.

I. *Ex Salvatoris & Apoſtolorum docemur exemplo, hymnos cantare.*

Ex Concilio Toletano [IV. c. XIII. A.D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 1709.]

De Conſecrat. Diſt.i. C.lv. DE hymnis canendis, & Salvatoris & Apoſtolorum habemus exemplum. Nam & ipſe Dominus hymnum dixiſſe perhibetur, Matthæo Evangeliſta teſtante: *& hymno dicto, exierunt in montem Oliveti.* (*Matth.xxvi.30.*) Et Paulus Apoſtolus ad Epheſios ſcripſit dicens: *implemini Spiritu, loquentes vobis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus.* (*Ephes.v.19.*) Et quia nonnulli hymni humano ſtudio in laudem Dei atque Apoſtolorum & martyrum triumphos, compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut hi, quos beatiſſimi doctores Hilarius, atque Ambroſius ediderunt: quos tamen quidam ſpecialiter reprobant pro eo, quod de ſcripturis ſanctorum canonum, vel Apoſtolica traditione non exiſtant; reſpuant ergo & illum hymnum, ab hominibus compoſitum, quem quotidie publico, privatoque officio in fine omnium pſalmorum dicimus: *Gloria & honor patri & filio & ſpiritui ſancto in ſæcula ſæculorum amen*; nam & ille *hymnus*, quem nato in carne Chriſto Angeli cecinerunt,

De S. Hilario Hieronymus in Catalogo cap.c. de S. Ambroſio. Auguſtinus lib. I. Retractationum C.xxi.

Luca II. 14.

runt : *Gloria in excelſis Deo , & in terra pax hominibus bonæ voluntatis* , & reliqua , quæ Lib.I. Pars III. Tit. v. Rub.iv.
ſequuntur ibi, eccleſiaſtici doctores compoſuerunt . Ergo nec ipſi in eccleſiis canendi
ſunt , quia in ſanctarum ſcripturarum libris non inveniuntur ? Componuntur miſſæ
ſive preces vel orationes , ſive commendationes , ſeu manus impoſitiones : ex quibus ,
ſi nulla decantetur in eccleſia, vacant officia omnia eccleſiaſtica . Admonet hoc fieri ,
atque hortatur Timotheum Apoſtolus dicens ; *obſecro igitur primum fieri obſecratio-* 1.Tim.II. 1.
nes , orationes , poſtulationes , gratiarum actiones pro omnibus hominibus , pro regibus,
& pro omnibus , qui in ſublimitate ſunt . Sicut ergo *orationes* omnes , ita & *hymnos* in
laudem Dei compoſitos nullus noſtrum ulterius improbet ; ſed pari modo in Gallæcia,
Hiſpaniaque celebret : excommunicatione plectendi qui *hymnum* reiicere fuerint auſi .

RUBRICA . IV

De devotione & diſcretione habenda in officio divino.

I. *Quod mente magis , quam voce Deo pſallendum eſt .*

Gratianus

CUm autem ad eccleſiam venerint , corde magis , quam voce Deo cantandum me- Diſt.XCII.ante C.I.
minerint ; unde *Hieronymus in epiſtolam ad Ephesios* [lib. III. c. v. A. D. 386. in *Paleſtina* .]

II. *Corde , non voce , Deum laudare debemus .*

C*Antantes , & pſallentes in cordibus veſtris Domino* . Audiant hoc adoleſcentuli : Ibidem C.I.
audiant ii , quibus in eccleſia pſallendi officium eſt: Deo , non voce , ſed corde Eph.v. 18.
cantandum . Nec in tragœdorum modum guttur & fauces dulci medicamine liniendæ
ſunt , ut in eccleſia theatrales moduli audiantur , & cantica ; ſed in timore, in opere , in
ſcientia ſcripturarum . *Hieronymus* [Locus incertus . Veſtigium apparet in Regula ex Hieronymi ſcriptis conſarcinata , operum ejus to.IX. pag.326. 335. editionis Romanæ A. D. 1576.]

III. *De immoderata & indiſcreta pſalmorum , ſive officiorum decantatione vitanda .*

NON mediocriter errat qui magno bono præfert mediocre bonum . Nonne ratio- De Conſecrat. Diſt. v. C.XXIV.
nabilis homo dignitatem amittit , qui vel jejunium caritati , aut vigilias præfert
ſenſus integritati , ut propter abſtinentiam immoderatam, atque indiſcretam pſalmorum Nic. Antonius in Bibliotheca Hiſpana veteri tom. II. lib. X. C. III. §. 136. pag.143.
vel officiorum decantationem, aut amentiæ , aut triſtitiæ notam incurrat? Nunquid verbo-
rum flecti multitudine Deus , ut homo , poteſt ? Non enim verbis tantum , ſed corde
orandus eſt Deus. Quapropter melior eſt quinque pſalmorum decantatio cum cordis puri-
tate ac ſerenitate , & ſpiritali hilaritate , quam totius pſalterii modulatio cum anxietate
cordis, atque triſtitia. Cum ergo pro centum animabus pſalmus vel miſſa dicitur, nihil mi-
nus , quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur , accipitur . Audiant itaque qui ea ,
quæ neceſſaria ſunt , corpori ſubtrahunt , illud, quod per prophetam Dominus loquitur:
Ego Dominus odio habens rapinam holocauſtorum . De rapina vero holocauſtum offert qui Iſa.LXI.8.
vel ciborum nimia egeſtate , vel ſomni penuria corpus immoderate affligit . Videat ita-
que quid Apoſtolus dicat : *carnis curam ne feceritis in concupiſcentiis* . Ex *Concilio* Rom.XIII. 14.
Toletano [III. cap. XXIII. A. D. 589. in *Hiſpania*, Concil.tom.v. pag.1014.]

IV. *In ſanctorum ſolemnitatibus divinis officiis , non ſaltationibus , vel cantilenis , populi debent vacare .*

IRreligioſa conſuetudo eſt , quam vulgus per ſanctorum ſolemnitates agere conſuevit. De Conſecrat. Diſt.III.C.II.
Populi , qui debent divina officia attendere , ſaltationibus turpibus invigilant non
ſolum cantica mala canentes , ſed religioſorum officiis perſtrepunt . Hoc etenim , ut ab
omnibus provinciis depellatur , ſacerdotum & judicum a Concilio ſancto curæ com-
mittitur .

RU-

RUBRICA. V

De temporibus, quibus clerici tenentur Deo perſolvere laudes.

I. *De eodem.*

Ex Concilio Nannetenſi [c.ix. incerti temporis.]

Diſt.xci.C.II. Burchardus lib. II. C.civ. Ivo Parte vi. C. clxxxi. Decretal. Greg. ix. lib. iii. tit. xli. C.i.

PResbyter mane, matutinali officio expleto, penſum ſervitutis ſuæ, canendo primam, tertiam, ſextam, nonam, veſperamque, perſolvat, ita tamen, ut horis competentibus & ſignis deſignantibus, juxta poſſibilitatem, aut a ſe, aut a ſcholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis viſitatis, ſi voluerit, ad opus rurale exeat jejunus; ut iterum neceſſitatibus peregrinorum & hoſpitum, ſive diverſorum commeantium, infirmorum quoque, atque defunctorum, ſuccurrere poſſit uſque ad ſtatutam horam pro qualitate temporis & opportunitate. *Ibidem* [Regula S. Benedicti c. xvi. circa A. D. 520. in *Valeria*.]

II. *De eodem.*

Diſt. xci. C.II. Pſal.cxviii.164 Burchard.lib.II C.cv. Ivo Parte vi. C.clxxxii. Pſal.cxviii.164.

EX dictis ſancti Benedicti, propheta dicente: *Septies in die laudem dixi tibi*: qui ſeptenarius ſacratus numerus ſic impletur a nobis, ſi matutini, primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, veſperæ, completoriique tempore noſtræ ſervitutis officia perſolvamus, quia de his dixit propheta: *Septies in die laudem dixi tibi*; nam de nocturnis vigiliis idem propheta ait: *media nocte ſurgebam ad confitendum tibi*. Ergo his temporibus referamus laudes creatori noſtro ſuper judicia juſtitiæ ſuæ.

RUBRICA. VI

De pœna clericorum negligentium intereſſe officiis divinis.

I. *Corripiantur clerici, qui matutinis vel veſpertinis officis ſe ſubtrahunt.*

Pelagius papa [I. forte A. D. 557. apud Anſelmum lib. vii. c. clxv.]

Diſt.xci.C.i.

ELeutherus, frater & coëpiſcopus noſter, queritur, clericos ſuos ſibi contra canones ſuperbire; & id, quod nobis jubentibus facta in ſcrinio cautione promiſit, ut quotidianis diebus vigiliæ in ejus celebrarentur eccleſia, illis contemnentibus implere non poſſe; ſed magis unumquemque ſuis (poſtpoſito eccleſiæ ſervitio) vacare negociis: & ideo experientia tua eos, quos tibi eſſe oſtenderit contumaces, debita objurgatione compeſce, & modis omnibus, vigiliis vacare compelle. *In Carthaginenſi Concilio legitur* [iv. c. li. liii. xlviii. & l. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1204.]

II. *De eodem.*

Ibidem C.iv.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo victum quærat. *Item*. Omnes clerici, qui ad operandum validi ſunt, & artificiola, & literas diſcant. Qui vero non pro emendo aliquid, in nundinis vel in foro deambulant, ab officio ſuo degradentur. Interemtores autem ab officio declinantes, vel negligentius agentes, ab officio ſuo removeantur [Ibidem c. xlix.]

III. *De eodem.*

Ibidem C.III.

CLerici enim, qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deſunt, ſtipendio privati excommunicentur.

IV. *De eodem.*

Ex Aurelianenſi [I. c. xxviii. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1409.]

Ibidem C.v.

CLerici vero, qui ad opus ſanctum adeſſe contemſerint, ſecundum arbitrium epiſcopi eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam. *Item ex Concilio Agathenſi* [c. II. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1383.]

V. *De*

V. *De eodem.*

Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab epiſcopis corripiantur, & ſi qui prioris gradus, elati ſuperbia, communionem fortaſſe contemſerint, aut eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur, itaut cum eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula, gradum ſuum dignitatemque recipiant. *In Concilio Martini papæ* [Bracarenſis C. LXIII. c. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 912.] *Diſt.L.C.XXI.*

VI. *Excommunicetur clericus, qui ab epiſcopo monitus, matutinis vel veſpertinis horis eſſe neglexerit.*

Si quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus eccleſiæ deputatus, intra civitatem aut in quolibet loco fuerit, in quo eccleſia eſt, & ad quotidianum pſallendum officium matutinis horis ad eccleſiam non venerit deponatur a clero, ſi tamen caſtigatus, veniam ab epiſcopo per ſatisfactionem noluerit promereri, *Diſt.XCII.C.IX. Concil.Toletan. I.C.V.*

RUBRICA. VII

De iis, qui prohibentur in divinis officiis publice cantare.

I. *Qui ab epiſcopo non ordinantur, in pulpito non legant, nec pſallant.*

In Concilio Martini papæ [Bracarenſis C.XLV. *ubi ſupra.*]

Non liceat in pulpito pſallere, aut legere, niſi qui ab epiſcopo ſunt ordinati Lectores. *Unde Gregorius* [papa I. lib. IV. epiſt. XLIV. & poſt finem epiſtolarum, in Concilio ab ipſo habito, A. D. 595. *Romæ.*] *Diſt.XCII.C.II.*

II. *Cantandi officium diaconi ſibi non uſurpent.*

In ſancta Romana eccleſia dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis exorta, ut quidam ad ſacri altaris miniſterium cantores eligantur, & in diaconatus ordine conſtituti, modulationi vocis inſerviant, quos ad prædicationis officium, & eleemoſynarum ſtudium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad ſacrum miniſterium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cantor miniſter Deum moribus ſtimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præſenti decreto conſtituo, ut in hac ſede ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque Evangelicæ lectionis officium inter miſſarum ſolemnia exſolvant. Pſalmos vero ac reliquas lectiones cenſeo per ſubdiaconos, vel (ſi neceſſitas exigit) per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum venire tentaverit, anathema ſit. *Ibidem C.I.*

TITULUS. VI

De celebratione miſſarum.

RUBRICA. I

I. *De origine modi celebrationis Miſſarum.*

Ex Synodo VI. [Imo ex conciliabulo Quiniſexto c.XXXII. A.D. 692. *CPoli*, Concil. tom. VI. pag. 1157.]

Jacobus frater Domini ſecundum carnem, cui primum credita eſt Hieroſolomytana eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis epiſcopus, cujus claritas per totum orbem refulſit, in ſcripturis addiderunt nobis miſſæ celebrationem. *De Conſecrat. Diſt.I.C.XLVII.*

Lib. I. Pars III. Tit. vi. Rubr. II. & III.

RUBRICA. II

De ordine pſallendi & adminiſtrandi in miſſa.

I. *Sicut in metropolitana eccleſia, ita ubique miſſarum ſolemnia celebrentur.*

Ex Concilio Gerundenſi [c. 1. A. D. 517. in *Hiſpania*, Concil. tom. iv. pag. 1568.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. xxxi.

INſtitutio miſſarum, ſicut in metropolitana eccleſia agitur; ita in Dei nomine in omnibus provinciis, tam ipſius miſſæ ordo, quam pſallendi, vel miniſtrandi conſuetudo ſervetur.

RUBRICA. III

De frequentatione celebrationis miſſarum in eccleſia.

De Conſecrat. Diſt. II. C. lxxi.

I. *Quotidianum ſacrificium non eſt iteratio paſſionis, ſed commemoratio.*

Rom. vi. 9.

Ant. Arnaldus in Perpetuitate Fidei catholicæ circa Euchariſtiam tomo I. lib. viii. C. viii. ix. x. pag. 607.

Cointius A. D. 831. §. xxxviii. xxxix.

Io. Mabillonius in præfatione ad Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti, Sæculo iv. Parte I. cap. 2.

Et in Annalibus ejuſdem Ordinis tom. II. lib. xxx. pag. 517. 518. 519.

Pagius A. D. 831. §. x. xi. xiii. xiv. xv. xvi.

Pſal. cii. 3.

Matth. vi. 12.

1. Io. 1. 8.

Luc. xxii. 19.

1. Cor. xi. 24. & 25.

Paſchaſius [Radbertus] de Corpore & ſanguine Chriſti [c. ix. pag. 1578. & 1580. operum editionis Jac. Sirmondi, A. D. 831. Corbejæ in *Gallia Belgica*.]

ITeratur autem quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus in carne per unam eandemque mortis paſſionem ſemel ſalvaverit mundum: ex qua morte reſurgens ad vitam, *mors ei ultra non dominabitur*; quia profecto ſapientia Dei patris neceſſarium pro multis cauſis hoc providit. Primo quidem quia quotidie peccamus, ſaltem peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas vivere non poteſt: quia licet omnia peccata condonata ſint in baptiſmo, infirmitas tamen peccati adhuc in carne manet. Unde Pſalmiſta: *benedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas*. Et ideo quia quotidie labimur, quotidie Chriſtus pro nobis myſtice immolatur, & paſſio Chriſti in myſterio traditur: ut qui ſemel moriendo mortem vicerat, quotidie recidiva delictorum per hæc ſacramenta corporis & ſanguinis peccata relaxet. Unde oramus: *dimitte nobis debita noſtra*; quia ſi dixerimus, quod peccatum non habemus, *ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Iteratur autem hoc myſterium & ob commemorationem paſſionis Chriſti, ſicut ipſe ait: *hoc quotieſcunque agitis, in meam commemorationem facite. Quotieſcumque ergo hunc panem ſumitis, & bibitis hunc calicem, mortem Domini annunciabitis donec veniat*. Non itaque ſic accipiendum, donec mors Chriſti veniat, quia jam ultra non moritur; ſed donec ipſe Dominus ad judicium veniat. Interim autem ſemper mors eſt Chriſti pro ſæculi vita poſteris nuncianda, ut diſcant, quia caritate Deus ſuos dilexit, qui pro eis mori dignatus eſt: cui omnes vicem debemus rependere caritatis, quia ad hoc nos prior dilexit, cum eſſemus gehennæ filii, ut diligeremus eum a morte jam liberati. *Alexander papa* [II. forte A. D. 1065. *Romæ*, Concil. tom. ix. pag. 1153.]

De Conſecrat. Diſt. v. C. liii.

Vvalafridus Strabo de rebus Eccl. cap. xxi.

Ivo Parte II. C. lxxxi.

II. *Quot miſſas ſacerdotibus in die celebrare liceat.*

SUfficit ſacerdoti unam miſſam in die una celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt unam miſſam facere, & valde felix qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe ſit. Qui vero pro pecuniis aut adulationibus ſæcularibus una die præſumunt plures facere miſſas, non æſtimo evadere damnationem. *Leo papa Dioſcoro Alexandrino epiſcopo* [epiſt. xi. alias lxxi. c. II. A. D. 445. Romæ in *Ægyptum*.]

Decretal. Greg. IX. lib. III. tit. xli. C. iii.

De Conſecrat. Diſt. v. C. li.

III. *Etiam prima parte diei miſſas celebrare liceat.*

NEceſſe eſt autem, ut quædam populi pars ſua devotione privetur, ſi unius tantum miſſæ (more ſervato) ſacrificium offerre non poſſint, niſi prima diei parte convenerint. Studioſe ergo fraternitatem tuam familiariter admonemus, ut quod noſtræ conſuetudini ex forma paternæ traditionis inſedit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio noſtro Poſſidonio presbytero hanc ad dilectionem tuam epiſtolam dedimus perferendam, qui noſtris pro-

Digitized by Google

proceſſionibus, atque actionibus frequenter interfuit, & toties ad nos miſſus, quid in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritas teneret, agnovit.

Lib. I. Part. III. Tit. VI. Rubr. IV. & V.

RUBRICA. IV

De tempore & hora celebrationis miſſarum.

I. *Sacrificia nonniſi ſuper altare, & in locis Deo ſacratis offerantur.*

De Conſec. Diſt. I. C. XI.

Felix epiſcopus omnibus orthodoxis [papa IV. epiſt. ſuſpecta, Concil. tomo IV. pag. 1654.]

SIcut non alii, quam ſacrati Domino ſacerdotes, debent miſſas celebrare, nec ſacrificia ſuper altare offerre; ſic nec in aliis, quam Domino ſacratis locis, ideſt in tabernaculis, divinis precibus a pontificibus delibutis, miſſas cantare, aut ſacrificia offerre licet, niſi ſumma coëgerit neceſſitas. Sanctius eſt ergo miſſam non cantare, aut non audire, quam in his locis, ubi fieri non oportet: niſi pro ſumma neceſſitate contingat, quia neceſſitas legem non habet, unde ſcriptum eſt: *vide, ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in omni loco, quem elegerit Dominus Deus tuus.* In domibus tamen ab epiſcopis, ſeu presbyteris oblationes celebrari nullatenus licet. *Teleſphorus papa* [epiſt. Iſidoriana ad omnes Chriſti fideles c. II. Concil. tom. I. pag. 560.]

Baron. A. D. 530. §. I.
Pagius A. D. 530. §. IV.
Capitularia lib. VII. C. CCCXCVI. to. I. pag. 1111.
Concil. Mogunt. A. D. 888. C. IX.
S. Gregor. lib. III epiſt. XVIII.
Deut. XII. 13.

II. *Qua hora miſſarum officia ſint celebranda.*

NOcte ſancta nativitatis Domini Salvatoris miſſas celebrent presbyteri, & hymnum Angelicum in eis ſolemniter decantent, quoniam & eadem nocte ab Angelo paſtoribus eſt nunciatus, & ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum, & dicentium: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Reliquis vero temporibus miſſarum celebrationes ante horam diei tertiam minime ſunt celebrandæ, quia & in eadem hora & Dominus crucifixus eſt, & ſuper Apoſtolos Spiritus ſanctus legitur deſcendiſſe. *Gratianus* [Ibidem poſt c. L.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. XLVIII.
Luc. II. 14.

III. *De eodem.*

IN jejuniis quatuor temporum circa veſpertinas horas; in Sabbato vero ſancto circa noctis initium miſſarum ſolemnia ſunt celebranda: unde Leo epiſcopus: *quod a patribus noſtris.* Item Gelaſius: *ordinationes presbyterorum.* Item Pelagius: *dilectionis tuæ ſcripta.* Require in tractatu ordinandorum.

Diſt. eadem C. L.

Neceſſe eſt autem, ut quædam. *Supra Rubr.* III. C. III.

RUBRICA. V

De ritu celebrationis miſſarum.

I. *Sacrificia, nonniſi ſuper altare, & in locis ſanctis offerantur.*

SIcut non alii, quam ſacrati Domino ſacerdotes debent miſſas celebrare. *Supra Rubrica* IV. C. I.

Ibidem C. XI.

Ex Concilio Triburienſi [imo Moguntino c. IX. A. D. 888. in *Germania*, Concil. tom. IX. pag. 407.]

II. *Nonniſi in locis ſacratis miſſarum celebrentur ſolemnia.*

MIſſarum ſolemnia non ubicumque, ſed in locis ab epiſcopo ſacratis, vel ubi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. *Clemens* [I. epiſt. III. Iſidoriana ad omnes epiſcopos, Concil. tom. I. pag. 108.]

Ibidem C. XII.

III. *Sacrificare & miſſas celebrare non licet, niſi in locis Deo ſacratis.*

HIC ergo, ideſt in præſenti vita poſitos oportet nos agnoſcere voluntatem Dei, ubi & agendi, & ſacrificandi locus eſt; quoniam in aliis locis ſacrificare, & miſſas celebrare non licet, niſi in his, in quibus epiſcopus proprius juſſerit, aut ab epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, conſecrata fuerint. Aliter enim non ſunt hæc agenda, nec rite celebranda. *Item Silveſter papa* [in epilogo Concilii Romani II. commenticii, Concil. tom. I. pag. 1541.]

Ibidem C. XIV.

IV. *Ab-*

Lib. I. Pars III. Tit. vi. Rubr. vi.

IV. *Abiiciatur ſacerdos, qui in locis non ſacris miſſas celebrare præſumit.*

De Conſecrat. Diſt.1. C.xv.

Capitular. lib. vi. C.ccl. to. 1. pag. 957.

NUllus presbyter miſſas celebrare præſumat; niſi in ſacratis ab epiſcopo locis, qui ſui particeps de cetero voluerit eſſe ſacerdotii. *Ex Concilio Triburienſi* [imo Moguntino c. 1x. A. D. 888. in *Germania*, Concil. tom. 1x. pag. 407.]

V. *Quomodo in eccleſia combuſta miſſa poſſit celebrari.*

Regino de Eccleſiaſticis diſciplinis lib. 1. C. cccxl. pag. 159.

De Conſecrat. Diſt.1. C.xxx.

Burchard. lib. III. §. lvi.

Ivo. Parte III. C.lix.

COncedimus etiam, ut ſicuti (quod, peccatis noſtris exigentibus perplurimum eſt factum) a Normannis & Sclavis, ab Hungaris & a malis Chriſtianis, ſeu alio qualicumque modo eccleſiæ fuerint incenſæ & combuſtæ, in capellis cum tabula conſecrata miſſas iterum celebrari permittimus, donec eccleſiæ ipſæ reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi eccleſia defuerit, ſub dio, ſeu in tentoriis, ſi tabula altaris conſecrata, ceteraque ſacra miniſteria, ad id officium pertinentia, ibi adfuerint, miſſarum ſolemnia celebrari concedimus. *Item ex Concilio Remenſi C.* vi. [ſumtum videtur ex Concilio Triburienſi, de quo mox.]

VI. *Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.*

De Conſecrat. Diſt.1. C.xlv.

Ivo Parte II. C.ccxxxi.

Regino lib. 1. C.lxvii. pag. 56. & Baluzius in notis pag. 550.

UT calix Domini cum patena, ſi non ex auro, omnino ex argento fiat. *Et infra*, Si quis autem tam pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum calicem habeat. De ære autem aut aurichalco non fiat, quia ob vini virtutem, æruginem facit pariterque vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, aut vitreo calice præſumat miſſam cantare. *Ex Concilio Triburienſi C.* ix. [imo xviii. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tom. ix. pag. 451.]

VII. *In ligneis vaſculis Dominici corporis & ſanguinis ſacramenta non ſunt celebranda.*

Diſtinc. eadem C. xliv.

Decretal. Greg. ix. lib. III. tit. xlI. C. xiv.

Baronius A. D. 755. §. xlv.

Baluzius in notis ad Dialogos Ant. Auguſtini pag. 559. 560.

VAſa, in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria calicis & patena, de quibus Bonifacius martyr, & epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis conficere, reſpondit: *Quondam ſacerdotes aurei ligneis callcibus utebantur, nunc e contrario lignei ſacerdotes aureis utuntur calicibus.* Zephyrinus XVI. Romanus epiſcopus patenis vitreis miſſas celebrari conſtituit. Tunc deinde Urbanus papa omnia miniſteria ſacra fecit argentea. In hoc enim, ſicut & in reliquis cultibus magis & magis per incrementa temporum decus ſubcrevit eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſervi patrisfamilias ſumus, ne decus matris eccleſiæ imminuatur, ſed magis cumuletur & amplificetur, ſtatuimus, ut deinceps nullus ſacerdos ſacrum myſterium corporis, & ſanguinis Domini Noſtri Jeſu Chriſti in ligneis vaſculis ullo modo conficere præſumat, ne, unde placari debet, inde iraſcatur Deus. *Ex epiſtola Euſebii papæ & Silveſtri* [in decretis, Euſebio papæ attributis, & in epilogo pſeudoſynodi Romanæ II. ſub Silveſtro, Concil. tom. I. pag. 1391. & 1542.]

VIII. *Non in ſerico, ſed in puro lineo ſacrificium conſecretur altaris.*

De Conſecrat. Diſt.1. C.xlvi.

Ivo Parte II. C.cxxxiv.

Marc. xv. 46.

Luc. xxiii. 53.

COnſulto omnium ſtatuimus, ut ſacrificium altaris non in ſerico panno, aut in tincto quiſquam celebrare præſumat, ſed in puro linteo, ab epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino procreato, atque contexto, ſicut Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti in ſindone linea munda ſepultum fuit.

RUBRICA. VI

De hymnis dicendis in miſſis.

I. *In novo Teſtamento qui hymni decantati ab Angelis inveniantur.*

LEO IX. [Imo Humbertus epiſcopus Silvæ candidæ contra Græcos A. D. 1054. apud Henricum Caniſium lectionis antiquæ tom. vi. pag. 157. Roma *CPolim.*]

De Conſecrat. Diſt.1. C.liv.

HI duo ſolummodo hymni ab Angelis in novo Teſtamento inveniuntur decantati: *Alleluja*, atque *Gloria in excelſis Deo*: quos pariter in ſeptuageſima intermittimus: quia peccato hominis veteris a conventu Angelicæ jubilationis expulſi in hujus miſeræ vitæ Babylonem, *ſuper flumina ejus ſedemus & flemus, dum recordamur illius Sion*,

Sion, in qua Deum decet hymnus. Quod novem hebdomadibus *Alleluja* intermittimus; non incongrue per novem hebdomadas, novem ordines Angelorum accipimus: quorum decimus ordo per ſuperbiam corruens, angelicum numerum imminuit, & a felicitate perturbavit. Qui dolentes ſuæ diminutionis, & parem ruinam ſibi timentes, a perfecta laude creationis fuere præpediti. Quorum reparationi & conſolationi conſulens omnipotens Deus creator, primum hominem de limo terræ formavit, qui ſui generis multiplicatione damna cæleſtis patriæ reſarciret, atque Angelorum gaudia ſuppleret: qua ſpe angelicus chorus non modicum lætatus eſt. Nec mirum, ſi ex lapſu ipſius hominis fuit perturbatus. Unde novem ordinum concentus in laude creatoris remanſit imperfectus: donec in Chriſto reſurgente reſurrexit lapſus ille protoplaſtus. Ibi augmento ſui collegii & ſpe meliori angelicus exercitus gaviſus, in novum *alleluja* ſurrexit totus, & in eo perſtat devotus. Quem & nos pro modulo noſtro imitantes, a ſeptuageſima, quando lapſus protoplaſti in eccleſia recitatur, *alleluja*, novem hebdomadibus intermittimus, ſcilicet uſque in Paſcha, ubi Chriſtus reſurgens a mortuis, triſtitiam noſtram in gaudium vertit, & *alleluja* nobis reddit.

LIB. I. PARS III. TIT. VI. RUBR. VII. & VIII.
Apocal. XIX. 1.
Luc. II. 14.
Pſal. CXXXVI. 1.
Apocal. XII. 8.
Geneſ. II. 7.

De hymnis canendis. *Supra Tit.* V. *Rub.* III. *C.* I. *pag.* 134.

RUBRICA. VII

De præfationibus dicendis in miſſa.

I. *Quæ præfationes in miſſa ſunt cantandæ.*

De Conſecrat. Diſt. I. *C.* LXXI.

Gelaſius Germaniarum & Galliarum epiſcopis [Imo Pelagius I. epiſt. IX. ſuſpecta, Concil. tom. V. pag. 953.]

INvenimus has novem præfationes in ſacro cathalogo tantummodo recipiendas; ideſt unam in ſabbatis paſchalibus, aliam die Adſcenſionis Domini, tertiam die Pentecoſtes, quartam de natali Domini, quintam de apparitione Domini, ſextam de Apoſtolis, ſeptimam de ſancta Trinitate, octavam de Cruce, nonam de jejunio, in quadrageſima tantummodo dicendam.

Io. Card. Bona rerum Liturgicarum lib. II. *C.* X. §. III.
Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 562.
Pagius A. D. 590. §. V.

RUBRICA. VIII

De reverentia in miſſarum celebratione.

I. *Nonniſi a jejunis hominibus ſacramenta celebrentur altaris.*

Ex Concilio Carthaginenſi C. VIII. [vulgo dicto Africano, A. D. 424. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1644.]

SAcramenta altaris nonniſi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario, quo cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum ſive epiſcoporum, ſive ceterorum commendatio facienda eſt, ſolum orationibus fiat, ſi illi, qui faciunt, jam pranſi inveniantur. *Item Zacharias papa* [in Synodo Romana I. c. XIII. & XIV. A. D. 743. *Romæ*, Concil. tom. VI. pag. 1549.]

Diſtint. eadem C. XLIX.

II. *Cum baculo, aut capite velato ad celebrandum miſſarum ſolemnia clericus non ingrediatur.*

NUllus epiſcopus, aut presbyter, ſeu diaconus ad celebrandum miſſarum ſolemnia præſumat cum baculo introire, aut velato capite orare in eccleſia: & ſi temere præſumſerit, communione privetur. Cum vero ingreſſus fuerit epiſcopus, aut presbyter ad miſſarum ſolemnia celebranda, niſi paſſio aliqua intervenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, ut ab alio epiſcopo vel presbytero ſuppleantur miſſarum ſolemnia. Sed qui initium ponit, ſuppleat uſque ad finem. Si quis vero præſumſerit præter quod poſuimus, agere, a ſacro corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit ſuſpenſus. *Ex Concilio Toletano* VII. [c. II. A. D. 646. in *Hiſpania*, Concil. tom. V. pag. 1839.]

Ibidem C. LVII.

III. *Quis, non niſi jejunus, celebrare præſumat.*

NUllus poſt cibum, potumque, quamlibet minimum, ſumtum, miſſas facere: nullus abſque præventu patentis moleſtiæ miniſter vel ſacerdos, cum cœperit, im-

VII. *Q.* I. *C.* XVI.

Lib. I. Pars III. Tit. VI. Rub. IX.

imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hoc temerare præſumſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit. *Auguſtinus in libro Confeſſionum* [imo libro. I. ad inquiſitiones Januarii, ſeu epiſtola LIV. c. VI. §. VII. & VIII. alias epiſt. CXVIII. c. A. D. 400. in *Africa*]

IV. *Sacramentum corporis Chriſti nonniſi jejuni debemus accipere.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. LIV.

LIquido apparet, quando primo acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ eccleſiæ, quod a jejunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti prius in os Chriſtiani Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Neque enim quia poſt cibos Dominus dedit, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad illud ſacramentum accipiendum convenire debent, aut, ſicut faciebant, quos Apoſtolus arguit & emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Namque Salvator quo vehementius commendaret myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum, a quibus ad paſſionem digreſſurus erat: & ideo non præcepit quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per quos eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur; credo, quod eum morem nemo mutaſſet. Cum vero ait Apoſtolus, de hoc ſacramento loquens: *propter quod, fratres, cum conveneritis ad manducandum, invicem expectate; ſi quis eſurit, domi manducet, ut non ad judicium conveniatis*: ſtatim ſubtexuit: *cetera autem cum venero, ordinabo*. Unde intelligi datur, quia multum erat, ut in epiſtola totum illis agendi ordinem inſinuaret, quem univerſa per orbem ſervat eccleſia; ab ipſo ordinatum eſſe, quod nulla morum diverſitate variatur.

1. Cor. XI. 20. *Ibidem* 34.

RUBRICA. IX

De clericis, qui prohibentur celebrare.

I. *De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat.*

Item Alexander II. ſcribit Gebonardo Vivarienſi epiſcopo [imo Gebehardo Juvavienſi archiepiſcopo, epiſt. XXXVI. A. D. 1065. Roma in *Noricum*, Concil. to. IX. pag. 1139.]

VII. Q. II. C. I. *Ivo Parte VI. C. CDV.* *Paluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 498.* *Chriſtophorus Gevvoldus in notis ad Vviguilei Hundii Metropolim Saliſburgenſem to. I. pag. 57.*

IN literis tuis continebatur ſic: *hic clericus ordinem habet presbyteri: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſentiarum hoc agnovimus, non auſi ſumus concedere ſibi, ut offerret, vel miſſam celebraret*. Quia vero languor non in culpa eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendo, deliberavimus. Conſulimus itaque, ut ſi frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione & miſſarum celebratione omnimodis prohibeatur. Indecens enim eſt & periculoſum, ut in conſecratione Euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero, Dei miſericordia, convaluerit (quandoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa) eum ſacrificare jam non interdicimus. *Item Gelaſius Ruſtico & Fortunato epiſcopis* [A.D. 495. Roma in *Æmiliam*. Caput incertum.]

II. *A regimine ſuſpendatur eccleſiæ, qui frequenter in terram eliditur.*

VII. Q. I. C. II.

NUper Foropopilienſis eccleſiæ clerici una cum Sabino epiſcopo & Pelagio & laicis propria ſuggeſtione referarunt, præſulem ſuum gravi quadam neceſſitate vexari: cujus cum dicerent incurſione frequenter eliſum: quod ne ſcandalum fidelibus videretur ingerere, & eccleſiam Dei ubique poſitam hac offenſione turbare, præcipue cum, eodem ipſo volente, huc ſe perrexiſſe affirmarent, ad dilectionem veſtram ſcripta direximus, ut eccleſiæ, cujus rector tali caſu tenetur adſtrictus, viſitationem congruam redderetis. Verum quia nunc idem ipſe venit huc pontifex, falſaque omnia de ſe jactata diſſeminat, ſub divini contemplatione judicii, veſtræque conſcientiæ, exiſtimationiſque reſpectu, rerum fide ſolertiſſime perquiſita, ſcilicet ſi aliquando vel in domo, vel in proceſſione, vel in alio quocumque loco probetur, repente collapſus, voceſque dediſſe confuſas, & ſpumas ore jactaſſe, quanta fieri poteſt examinatione quæratur. Quod tamen ſive non poſſit aliquorum factum teſtificatione firmari, ſive nunquam contigiſſe dicatur, non putandum eſt poſſe ſufficere; ſed certum, manifeſtumque documentum: quia de tanta re non ſegnius agendum eſt. Faciat rem, tua dilectio, frater

ter Ruſtice, ſui moris, & aptam magno pontifici, ut eum vel XXX. diebus eſſe conſtituas tecum, eumque carnibus indifferenter uti neceſſaria probatione compellas. *Martinus papa* [1. epiſt. ad Amandum Trajectenſem c. A.D. 649. Roma in *Galliam*, Concil. tom. vi. pag. 184.] *Lib. I. Part. II. Tit. vi. Rubr. 9x.*

III. *Qui poſt ordinationem in lapſum ceciderit, myſteria ſacra tractare non debet.*

SI poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & prævaricationis peccato fuerit deprehenſus obnoxius, ideo prohibendus eſt, cum manibus lutulentis atque pollutis myſteria noſtræ ſalutis tractare, *Alexander* II. [in Concilio Romano 1. c. 911. A. D. 1063. *Romæ*, Concil. tom. ix. pag. 1176.] *Diſt. L. C. xii.*

IV. *Non eſt audienda miſſa presbyteri, qui concubinam habet.*

PRæter hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus miſſam audiat presbyteri, *Diſt. xxxii. C. vi.*
quem ſcit concubinam indubitanter habere, vel ſubintroductam mulierem. Unde *Baluzius in no-*
etiam ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: *Quicumque* *tis ad Ant. Au-*
ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris *guſtinum pag.*
noſtri ſanctiſſimi papæ Leonis, & Nicolai de caſtitate clericorum, concubinam palam du- *458.*
xerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Apoſto- *Leo IX. in Con-*
lorum principum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut miſſam *cilio Romano iii*
non cantet, nec Evangelium legat, neque epiſtolam ad miſſam, neque in presbyterio *apud S. Petrum*
cum his ad divina officia, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat: neque *Damiani epiſt.*
partem ab eccleſia ſuſcipiat. Præcipientes etiam ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, *ad Cunibertum*
qui eiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes, caſtitatem ſervaverint, juxta eccleſias, *Taurienſem, tom. iii. Opuſc. xviii. C. vii.*
quibus ordinati ſunt, (ſicut oportet religioſos clericos) ſimul manducent, & dormiant: *Nicolaus II. in Concilio Roma-*
& quidquid eis ab eccleſiis competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut *no C. iii. A. D. 1059. Concil. to.*
ad Apoſtolicam, communem ſcilicet vitam, ſummopere pervenire ſtudeant; quatenus *ix. pag. 1099.*
perfectionem cum his conſecuti, qui *centeſimo fructu* ditantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi. Deinde, ut decimæ, & primitiæ, ſeu oblationes vivorum, & mortuorum eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis, & ut in diſpoſitione epiſcoporum ſint: quas qui retinuerint, a ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur. *De his ſcribit B. Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo* [lib. xii. epiſt. xxxi. interrogat. xi. A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

V. *Quæ illuſio prohibeat a celebratione miſſæ,*

TEſtamentum veteris legis hunc pollutum Domino dicit, & niſi aqua lotus fuerit, ei *Diſt. vi. C. 9.*
uſque ad veſperam intrare eccleſiam non conceditur. Quod tamen aliter intelli- *Deut. xxiii. 10.*
gens populus ſpiritalis, quaſi per ſomnium eum illudi reputat, qui tentatus immunditia, *Beda lib. 1. Hi-*
veris imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus eſt aqua, ut culpam cogitatio- *ſtor. Angl. C.*
nis, lacrymis abluat, & niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe, quaſi uſque ad *xxvii.*
veſperam, cognoſcat. Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio, qua ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidit menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc animus neſciens pertuliſſe, magis dolendus eſt, quam feciſſe. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcircò humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterii, vel miſſarum ſolemnia celebrandi; cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhibere myſterium (pro eo quod ſacerdos alius in loco deeſt) ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alii, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, a perceptione ſacri myſterii prohibere non debet. Sed ab immolatione ſacri myſterii, abſtinere, ut arbitror, humiliter debet: ſi tamen dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit. Nam ſunt quibus ita plerumque illuſio naſcitur, ut eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus non fœdetur turpibus imaginationibus. Qua in re unum ibi oſtenditur, quod ipſa mens rea non ſit tunc, ſed ſuo judicio penitus libera, cum ſe, etſi dormienti corpore, nihil meminit vidiſſe, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa proceſſerit; quia quod cogitavit ſciens, hoc pertulit neſciens; & propter talem pollutionem

Lib. I. Pars II. Tit. VI. Rub. X. nem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. *Ex Concilio Urbico* [potius Autiſſiodorenſi c.X. A. D. 578. in *Gallia*, Concil. tom. V. pag. 958.]

VI. *Preſbyter miſſas non celebret in altari, in quo epiſcopus eadem die celebravit.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. XCVII. IN altari, in quo miſſam epiſcopus cantaverit, preſbyter eo die aliam celebrare non præſumat.

RUBRICA. X

De miniſtris coadjutoribus in celebratione miſſarum.

I. *Quot teſtes epiſcopus ſacrificans ſecum habere debeat.*

Anacletus omnibus epiſcopis [epiſt. I. Iſidoriana c. II. Concil. tom. I. pag. 525.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. LIX. EPiſcopus Deo ſacrificans teſtes ſecum habeat. In ſolemnibus quippe diebus, aut VII. aut V. aut III. Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & ſubdiaconos atque reliquos miniſtros ſecum habeat, qui ſacris induti veſtimentis in fronte & a tergo, & preſbyteri e regione dextera lævaque contrito corde, & humiliato ſpiritu, ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eum a malevolis hominibus, & conſenſum præbentes ſacrificio. Peracta autem conſecratione, omnes communicent qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. *Item Soter papa* [in decretis ei tributis, Concil. tom. I. pag. 587. Burchardus lib. III. c. LXVIII. ſententiam huic ſimilem refert ex Concilio Nannetenſi c. XXX. Eadem ferme in Moguntino I. c. XLIII.]

II. *Niſi duobus præſentibus præsbyter miſſam celebrare non præſumat.*

Ibidem. C. LXI. HOC quoque ſtatutum eſt, ut nullus preſbyterorum miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus ipſe tertius habeatur. Quia cum pluraliter ab eodem dicitur: *Dominus vobiſcum*, & illud in ſecretis: *orate pro me*, aptiſſime convenit, ut ipſius reſpondeatur ſalutationi. *Unde in Toletano Concilio* XI. [c. XIV. A. D. 675. in *Hiſpania*, Concil. tom. VI. pag. 554.]

Micrologus c. II ex decretis Anacleti & Soteris.

III. *Quisquis ſacrificat, ſacerdotem ſibi vicinum habeat, qui cæpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit.*

VII. Q. I. C. XV. Eccleſ. IV. 10. ILlud divini oraculi monentis ſinguli præcaventes, quo ſcribitur: *væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem*, ſummopere nobis verendum eſt, & cavendum, ne horis illis atque temporibus, in quibus Domino pſallitur vel ſacrificatur, unicuique divinis ſingulariter officiis inſiſtenti pernicioſa paſſio vel corporis qualibet invaletudo occurrat, quæ aut corpus ſubito obrui faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro hujuſmodi ergo caſibus præcaventes, neceſſarium duximus inſtituere, ut ubi temporis, vel loci, ſive cleri copia ſuffragatur, habeat, quisquis illic canens Deo, atque ſacrificans, poſt ſe vicini ſolaminis adjutorem, ut, ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, a tergo ſemper habeat qui ejus vicem exequatur intrepidus. *Item ex Concilio Toletano* VII. [c. II. A. D. 646. in *Hiſpania*, Concil. tom. V. pag. 1839.]

IV. *Si ſacerdos neceſſitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur.*

VII. Q. I. C. XVI. Idem fere Concil. Toletan. XI. C. XIV. NIhil contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu præſumatur; neque illa, quæ ſumma veneratione cenſentur, ulla præſumtione ſolvantur, cum ad hoc tantum fieri juſſa ſunt, ne interrupta noſcantur, vel languoris proventu robore ſalutis natura privetur. Non ergo ſolum fragilitati conſulitur humanæ, ſed etiam ſacro honori myſteriorum Dei providetur ſollicitudine. Cenſemus igitur convenire, ut, cum a ſacerdotibus miſſarum tempore ſacra myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo cœptum nequeat conſecrationis expleri myſterium, ſit liberum epiſcopo, vel presbytero alteri conſecrationem exequi cœpti officii. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſteriis competit, quam aut incipientis, aut ſubſequentis benedictione ſint completa ſacerdotis; quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur. Cum enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium perſonarum diverſitas format, ubi efficaciam proſperitatis unitas fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis clerici individuum

viduum ſibi eſſe non ambigant; ſed (ut præmiſſum eſt) præcedentibus, libenter alii pro complemento ſuccedant. Nec tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumtionis perniciem convertatur. Nullus poſt cibum potumque, quamlibet minimum ſumtum, miſſas facere, nullus abſque præventû patentis moleſtiæ miniſter vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hoc temerare præſumſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit. *Ibid. I. Pars III. Tit. VI. Rubr. XI. & XII.*

RUBRICA. XI

De commemoratione pro defunctis in miſſa.

I. *In miſſarum omnibus ſolemnibus pro defunctis oratio fiat.*

Ex Concilio Cabilonenſi [II. c. XXXIX. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1280.]

VIſum præterea nobis eſt, ut in omnibus miſſarum ſolemnibus pro defunctorum ſpiritibus loco competenti in eccleſia Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viventibus, & pro quibuslibet neceſſitatibus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in miſſarum ſolemnibus fundantur. Antiquitus igitur hunc morem ſancta tenuit eccleſia, ut in miſſarum ſolemnibus, & aliis precibus, Domino ſpiritus quieſcentium commendentur, dicente beato Auguſtino: *non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in catholica ſocietate laudamus*. Defunctorum etiam tacitis nominibus, eorum, quos ſub generali commemoratione ſuſcepit eccleſia, ut quibus ad iſta deſunt parentes, aut filii, aut quicumque cognati, vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi. *Innocentius epiſcopus urbis Romæ Decentio Eugubino* [epiſt. I. c. II. A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1246.] *De Conſecrat. Diſt. I. C. LXXII.* *De Cura pro mortuis C. IV.* *Amalarius lib. IV. C. XLII.*

II. *Ante precem non ſunt a ſacerdote nomina recitanda.*

DE nominibus recitandis, antequam precem ſacerdos fecerit, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, ſua oratione commendet, quam ſuperfluum ſit, & ipſe pro tua prudentia recognoſcis: ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen inſinues: quamvis illi incognitum nihil ſit. *De Conſecrat. ibid. C. LXXIII.*

RUBRICA. XII

De pace danda in miſſa.

I. *Ante confecta myſteria pacem non debemus offerre.*

Innocentius Decentio Eugubino [epiſt. I. c. I. A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1246.]

PAcem igitur aſſeris ante confecta myſteria quoſdam populis impertiri, vel ſibi inter ſe ſacerdotes tradere, cum poſt omnia (quæ aperire non debeo) pax ſit neceſſario indicenda, per quam conſtet, populum ad omnia, quæ myſteriis aguntur, atque in eccleſia celebrantur, præbuiſſe conſenſum, ac finita eſſe, pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur. *De Conſecrat. Diſt. II. C. IX.* *Walafridus Strabo C. XXII.*

TITULUS. VII

De audientia miſſarum.

RUBRICA. I

De obligatione audiendi miſſas diebus feſtivis.

I. *Die Dominico miſſas ex integro ſæculares audire debent.* *De Conſecrat. Diſt. I. C. LXIV.*

Ex Concilio Agathenſi [c. XLVII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1391.] *Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 561.*

MIſſas die Dominica ſæcularibus totas audire, ſpirituali ordine præcipimus, ita ut ante benedictionem ſacerdotis egredi populus non præſumat. Quod ſi fecerit,

Lib.I. Pars III. Tit. VII. Rubr. II. & III.

cerit, ab eo publice confundatur. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [I. c. XXVI. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag.1408.]

II. *Populus non ante diſcedat, quam miſſa ex integro celebretur.*

De Conſecrat. Diſt.I. C. LXV.

CUM ad celebrandas miſſas in Dei nomine convenerit populus, ante non diſcedat, quam miſſæ ſolemnitas compleatur: & ubi epiſcopus non fuerit, benedictionem accipiat ſacerdotis.

RUBRICA. II

De pœna non audientium ex integro miſſam præfatis diebus.

I. *Communione privetur qui uſque ad finem, miſſarum ſolemnia non audierit.*

Ex canone Apoſtolorum [X. Concil. tomo I. pag.48.]

Ibidem C. LXII.

OMnes fideles, qui conveniunt in ſolemnitatibus ſacris ad eccleſiam, ſcripturas Apoſtolorum & Evangelium audiant. Qui autem non perſeverant in oratione uſque dum miſſa peragatur, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines eccleſiæ commoventes, convenit communione privari. *Item ex Concilio Carthaginenſi* [IV. c. XXIV. A. D. 398. in *Africa*, Concil. to. II. pag.1202.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. LXIII.

SAcerdote verbum in eccleſia faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur. *Item ex Concilio Carthaginenſi* IV. [c. LXXXVIII. ibidem, pag.1206.]

III. *Excommunicetur qui, prætermiſſo eccleſiæ conventu, ad ſpectacula vadunt.*

Ibidem C. LXVI.

QUI die ſolemni, prætermiſſo eccleſiæ conventu, ad ſpectacula vadit, excommunicetur.

RUBRICA. III

De ſacerdotibus, quorum miſſa audienda non eſt.

I. *Non audiatur miſſa presbyteri concubinam habentis.*

Nicolaus papa [II. in Concilio Romano c. III. A.D. 1059. Concil. tomo IX. pag.1099.]

Diſt. XXXII. C. V.

NUllus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, aut ſubintroductam mulierem. Unde etiam ipſa ſynodus capitulum hoc ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: *quicumque ſacerdotum, diaconorum &c.*

Ibidem C. VI.

Præter hoc autem. *Supra Tit.* VI. *Rubr.* IX. C.IV. *pag.*143.

TITULUS. VIII

De feriis.

RUBRICA. I

De temporibus feriandi in eccleſia.

De Conſecrat. Diſt. III. C. I.

I. *Tempora ad feriandum, in miſſa ſunt laicis annuncianda.*

Cod. lib. III. *tit.* XII. *de feriis lib.* VII. *A.D.* 389.

Leonis Novellâ LIV.

Capitular. lib. I. C. CLVIII. & *lib.* II. C. XXXV.

Ex Concilio Lugdunenſi [incognito, apud Ivonem Parte IV. c. XIV.]

PRonunciandum eſt laicis, ut ſciant tempora feriandi per annum, ideſt omnem Dominicam a veſpera uſque ad veſperam, ne in Judaiſmo capiantur. Feriandi vero per annum iſti ſunt dies: Natalis Domini, ſancti Stephani, ſancti Johannis Evangeliſtæ, Innocentium, Silveſtri, octava Domini, Theophania, Purificatio S. Mariæ, ſanctum Paſcha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Adſcenſio Domini, ſancti dies Pen-

Pentecoſtes, ſancti Johannis Baptiſtæ, XII. Apoſtolorum, & maxime ſanctorum Petri & Pauli, qui mundum ſua prædicatione illuminaverunt: ſancti Laurentii, Aſſumtio ſanctæ Mariæ, Nativitas ſanctæ Mariæ Virginis, dedicatio eccleſiæ ſancti Michaelis Archangeli dedicatio cujuſque oratorii, & omnium ſanctorum; & ſancti Martini, & illæ feſtivitates, quas ſinguli epiſcopi in ſuis epiſcopatibus cum populo collaudaverint: quæ vicinis tantum circummorantibus indicendæ ſunt, non generaliter omnibus. Reliquas vero feſtivitates per annum non ſunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictum vero jejunium, quando fuerit denunciatum, ab omnibus obſervetur. *Ex Concilio Aurelianenſi* [I.c.XXVII. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag.1408.]

Lib. I. Pars III. Tit. VIII. Rubr. II.

Concil. Moguntin. I. C.XXXVI. A. D. 813.

Baluzius in notis ad Dialogos Antonii Auguſtini pag.565.

II. *Ante Adſcenſionem Domini litaniæ tribus diebus celebrentur.*

ROgationes, ideſt litanias, ante Adſcenſionem Domini placuit celebrari, itaut præmiſſum triduanum jejunium in Dominicæ Adſcenſionis ſolemnitate ſolvatur., per quod triduum ſervi & ancillæ ab opere relaxentur quo magis plebs univerſa conveniat: quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur. *Euſebius papa* [epiſt. III. Iſidoriana, Concil. tomo I. pag.1391.]

De Conſecrat. Diſt.III. C.III.

Ant. Auguſtinus lib. I. Dialogo XVI.pag.180.

III. *Servetur ab omnibus feſtivitas Inventionis Dominicæ Crucis.*

De Conſecrat. ibidem C.XIX.

CRucis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ nuper, nobis gubernacula ſanctæ Romanæ eccleſiæ tenentibus, V. nonas Maii inventa eſt, in prædicto Kalendarum die Inventionis feſtum vobis ſolemniter celebrari mandamus. *Gregorius dilectiſſimis civibus Romæ* [papa I. lib. XI. epiſt. III. A. D. 603. *Romæ*.]

Baronius ad Martyrologium die III. Maii.

Severinus Binius in notis ad hanc epiſtolam.

IV. *Nec die Sabbati eſt faciendum, nec die Dominico lavacrum prohibendum.*

PErvenit ad me, quoſdam perverſi ſpiritus homines prava inter vos aliqua, & ſanctæ fidei adverſa ſeminaſſe, itaut die ſabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, niſi antichriſti prædicatores dixerimus: qui veniens, diem ſabbatum, atque Dominicum ab omni faciet opere cuſtodiri? Quia enim mori ſe & reſurgere ſimulat, haberi in veneratione vult Dominicum diem: & quia populum judaizare compellit, ut exteriorem ritum legis revocet, & ſibi Judæorum perfidiam ſubdat, coli vult ſabbatum. Aliud quoque ad me perlatum eſt, vobis a perverſis hominibus eſſe prædicatum, ut Dominico die nullus debeat lavari. Et quidem ſi pro luxuria & pro voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro neceſſitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus. *Innocentius papa* [I. epiſt. I. c. IV. ad Decentium Eugubinum, Roma in *Umbriam*, A. D. 416. Concil. to. I. pag.1246.]

De Conſecrat. ibidem C.XII.

V. *Quod dies Dominica debet eſſe ſemper venerabilis.*

DIem Dominicam ob venerabilem reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti non ſolum in Paſcha celebramus, verum etiam per ſingulas hebdomadas ipſius diei imaginem frequentamus.

Ibidem C.XIII.

RUBRICA. II
De Paſcha ſemper die Dominico celebrando.

I. *Nonniſi die Dominico ſanctum Paſcha celebretur.*

Victor papa, XIII. a Petro, in primo decretali ſuo [epiſt. I. Iſidoriana c. I. Concil. tomo I. pag.592.]

CElebritatem ſancti Paſchæ die Dominica agi debere & prædeceſſores noſtri jam ſtatuerunt, & nos iſtud eadem die ſolemniter celebrari mandamus, quia non decet, ut membra a capite diſcrepent, aut aliter gerant. A quartadecima vero luna primi menſis uſque ad XXI. diem ejuſdem menſis eadem celebretur feſtivitas. Eodem quoque tempore baptiſma celebrandum eſt catholicum; ſed tamen ſi neceſſe fuerit, aut mortis periculum ingruerit, Gentiles ad fidem venientes quocumque loco vel momento, ubicumque evenerit, ſive in flumine, ſive in mari, ſive in fontibus tantum, Chriſtianæ confeſſione credulitatis clarificati baptizentur. Ipſis etiam quod in baptiſmo polliciti ſunt, ſummopere eſt attendendum, ne infideles, ſed fideles inveniantur. Ipſi vero, qui infidelitatis nota aſperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minime reputantur.

Ibidem C.XXII.

Hieron. in Catalogo C.XLIV.

Ambroſius epiſt. XXIII. al. LXXXIII.

Euſebius lib. V. Hiſtoriæ Eccl. C.XXIII.

Beda lib. III. Hiſtoriæ Angl. C.XXV.

Digitized by Google

Lib. I. Pars II. Tit. IX. Rubr. I.

Hæc vero ſtatuta nulla debent improbitate convelli, nulla novitate mutari, quia alia ratio eſt cauſarum ſæcularium, alia divinarum. *Item Pius papa*, VIII. *a Petro Apoſtolo, in primo ſuorum decretalium* [epiſt. I. Iſidoriana c. I. Concil. to. I. pag. 561.]

II. *Nonniſi die Dominico ſanctum Paſcha celebretur.*

De Conſecrat. Diſt. III. C. XXI.

NOſſe vos volumus, quod Paſcha Domini die Dominico annuis temporibus ſit celebrandum. Iſtis enim temporibus Hermes doctor fidei & ſcripturæ effulſit inter nos. Et licet nos idem Paſcha prædicto die celebraremus; quia tamen quidam inde dubitabant, ad corroborandas animas eorum eidem Hermeti Angelus Domini apparuit in habitu *paſtoris*, & præcepit ei, ut Paſcha die Dominico celebraretur ab omnibus. Unde & nos Apoſtolica auctoritate inſtituimus, omnes eadem ſervare debere, quia & nos eadem ſervamus; nec debetis a capite quoquo modo diſſidere. *Ex Concilio Carthaginenſi* IV. [c. LXV. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1205.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XXIII.

Concil. African. C. XL.

PAſchæ ſolemnitas una die & tempore celebranda eſt. *Ex Concilio Carthaginenſi* V. [c. VII. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1216.]

IV. *Dies Paſchæ & Concilii formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur.*

De Conſecrat. Ibidem C. XXIV.

Concil. African. C. XL.

PLacuit, ut dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur. Dies vero Concilii XI. kal. Novembris ſervetur. Scribendum eſt ad ſingularum quarumcumque provinciarum Primates, ut quando apud ſe Concilia aggregant, iſtum diem Paſchæ non impediant. *Item ex Concilio Bracarenſi* II. [imo III. c. IX. A.D. 572. in *Hiſpania*, Concil. to. V. pag. 898.]

V. *Quod in Conciliis venturum Paſcha ſemper annuncietur.*

De Conſecrat. Ibidem C. XXV.

PLacuit, ut poſtquam omnia in Concilio ſacerdotum fuerint ordinata, illud omnimodis obſervetur, ut ſuperventurum ipſius anni Paſcha, quo kalendarum die vel quota luna debeat ſuſcipi, a metropolitano epiſcopo intimetur. Quod ceteri epiſcopi vel reliquus clerus breviculo ſubnotantes, unuſquiſque in ſua eccleſia, adveniente Natalis Domini die, poſt evangelicam lectionem populo annuncient. *Ex Concilio Arelatenſi* I. *quod confirmavit papa* [Silveſter I. c. I. A.D. 314. in *Gallia*, Concil. tomo I. pag. 1427.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. XXVI.

Ambroſius epiſt. XXIII.

Socrates lib. V. C. XXI.

DE obſervatione Paſchæ Dominici ſtatuimus, ut uno die, & tempore per omnem orbem ſervetur, & juxta conſuetudinem literæ ad omnes dirigantur.

TITULUS. IX

De reliquiis & veneratione ſanctorum.

RUBRICA. I

De ſacris imaginibus.

De Conſecrat. Diſtinct. III. C. XXVII.

Io. Diac. lib. III. C. XXX.

Confer epiſt. V. & LIV. libri VII.

Bellarm. de Imaginib. Sanctorum lib. II. C. XVI. in fine.

Natalis Alexander ſæculo VIII. Diſſert. VI. §. IV.

Iacobus Benignus Boſſuetus in Explicat. doctrinæ eccleſiæ catholicæ C. V. pag. 30. editionis Italicæ, Romæ typis Propagandæ Fidei A.D. 1678.

I. *De imaginibus ſanctorum non violandis.*

Gregorius Sereno epiſcopo Maſſilienſi [lib. IX. epiſt. IX. A. D. 600. Romā in *Galliam*.]

PErlatum ad nos fuerat, quod inconſiderato zelo ſuccenſus, ſanctorum imagines, ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes, omnino laudavimus: fregiſſe vero, reprehendimus. Dic, frater, a quo factum ſacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ut, deſpectis aliis fratribus, ſolum te ſanctum eſſe crederes & ſapientem? Aliud eſt enim pictura, aliud per picturæ hiſtoriam quid ſit adorandum, addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in ipſa etiam ignorantes vident quid ſequi debeant: in ipſa legunt qui literas neſciunt. Unde & præcipue gentibus pro lectione pictura eſt.

R U-

RUBRICA. II

De ſacrarum imaginum veneratione.

I. *Imagines ſanctorum, memoria ſunt & recordatio præteritorum.*

Ex ſynodo VIII. [imo VII, act. VI. A.D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo VII, pag. 820.]

VEnerabiles imagines Chriſti non Deos appellant, neque ſerviunt eis, ut Diis, neque ſpem ſalutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum judicium; ſed ad memoriam & recordationem primitivorum venerantur eas & adorant. Sed non ſerviunt eis cultu divino, nec alicui creaturæ. *Hadrianus papa Taraſio patriarchæ* [carptim ex epiſt. Hadriani I. ad Taraſium CP. in VII. ſynodo, Act. II, & in epiſt. ad Carolum M. c. XXXV. Ibid. pag. 700. & pag. 912.] *De Conſecrat. Diſt. III. C. XXVIII*

II. *Non imagine agni, ſed in hominis ſpecie Chriſtus eſt figurandus.*

SExtam ſanctam ſynodum recipio cum omnibus canonibus ſuis, in quibus dicitur: in quibus picturis ſanctarum imaginum agnus, Præcurſoris digito oſtenſus, depingitur, qui in figuram tranſit gratiæ; verum nobis per legem Moyſi præmonſtrans Agnum Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Antiquis ergo figuris & umbris, ad veritatis præfigurationem eccleſiæ ſanctæ traditis, vale dicentes, gratiam & veritatem præferimus, & ſic plenitudinem legis recipimus. Verum ergo Agnum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſecundum humanam imaginem, amodo & in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus. *Ibidem C. XXIX.*

RUBRICA. III

De diſcretione habenda in veneratione ſanctorum.

I. *Valde periculoſum eſt aſſerere & venerari, ut ſanctos, qui ſancti non ſunt.*

Hieronymus ſuper epiſt. Pauli ad Philemonem [ad ea verba: *gratias ago Deo meo*, A.D. 386. in *Paleſtina*.]

SI quis dixerit juſtum injuſtum, & injuſtum juſtum, abominabilis eſt utique apud Deum. Similiter qui ſanctum dicit non ſanctum, & rurſus non ſanctum aſſerit ſanctum, abominabilis eſt apud Deum. *Idem* [Ibidem paullo ſuperius] *XI. Q. III. C. LVII.*

II. *Chriſtum violat qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit.*

SI quis hominem qui ſanctus non eſt, ſanctum eſſe crediderit, & Dei junxerit eum ſocietati, Chriſtum violat, cujus membra ſumus. *Et infra*. Omnes credentes, ſecundum Apoſtolum, Chriſti corpus efficimur. Qui in corpore Chriſti errat & labitur, aſſerens membrum ejus ſanctum eſſe, cum non ſit, vel non eſſe ſanctum, cum ſit, vide quali crimine obnoxius fiat. Iſaias ait: *væ his, qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras*. Dulce puto ſanctimoniam eſſe, *amarum* quod ſanctimoniæ contrarium eſt. *Item Iſaias C. V.* [verſu 13. & 20. Anno ante Chriſtum 758. in *Paleſtina*.] *Ibidem C. LVIII. Rom. XII. 4. I. Cor. VI. 16. Iſa. V. 20.*

III. *Æternæ væ damnationis inveniet & ultionis qui bonos, velut malos, deſerit.*

VÆ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. *Et paulo ſuperius*. Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam: & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes, glorioſique ejus ad eum: & incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur: & exaltabitur Dominus in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia. *XI. Q. III. C. LIX.*

RU-

RUBRICA . IV

De tranſlatione reliquiarum.

I. *Quomodo liceat alicui corpora ſanctorum de loco ad locum transferre.*

Ex Concilio Moguntino [1. c. LI. A.D. 813. in *Germania*, Concil. tomo VII. pag. 1252.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. XXXVII. COrpora ſanctorum de loco ad locum nullus transferre præſumat ſine conſilio principis, vel epiſcoporum, ſanctæque ſynodi licentia.

TITULUS . X

De purificatione poſt partum.

RUBRICA . I

De muliere enixa, quæ non prohibetur intrare eccleſiam.

I. *Mulier enixa gratias actura, Eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur.*

Auguſtino Anglorum epiſcopo Gregorius [I. lib. XII. epiſt. XXXI. interrogat. X. A.D. 624. Roma in *Angliam*.]

Diſt. V. C. I. CUm enixa fuerit mulier, poſt quot dies debeat eccleſiam ingredi, Teſtamenti veteris præceptione didiciſtis, quod pro maſculo XXXIII. pro femina vero LXVI. debet abſtinere diebus: quod tamen ſciendum, quia in myſterio accipitur [Ibidem continenter.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. II. SI mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat eccleſiam, nullo pondere peccati gravatur. Voluptas etenim carnis, non dolor, in culpa eſt. In carnis autem commixtione voluptas eſt, in partu vero prolis gemitus; unde & ipſi primæ mulieri *Gen. III. 16.* dicitur: *in doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare eccleſiam, ipſam ei pœnam vertimus in culpam.

RUBRICA . II

De muliere menſtruata.

Auguſtinus [imo Gregorius papa I. ibidem.]

Diſt. V. C. IV. *Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum C. LXVIII.* *Beda lib. I. Hiſt. Angl. C. XXVII.* PRava autem conſuetudo in conjugatorum moribus irrepſit, ut filios, quos gignunt, mulieres nutrire contemnant, eoſque aliis mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex ſola carnis incontinentia videtur eſſe inventum, quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quod gignunt. Hæ itaque, quæ filios ſuos ex prava conſuetudine aliis ad nutriendum tradunt, niſi prius purgationis tempus tranſierit, viris ſuis non debent admiſceri, quippe & ſine partus cauſa cum in menſtruis conſuetis detinentur, viris ſuis prohibentur miſceri, itaut morte lex ſacra illum feriat, ſi quis vir ad *Levit. XV. 24.* menſtruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum, ex conſuetudine, menſtrua patitur, prohiberi eccleſiam intrare non debet, quia ei naturæ ſuperfluitas in culpam reputari non valet: & per hoc, quod invita patitur, injuſtum eſt, ut eccleſiæ ingreſſu *Matth. IX. 20.* privetur. Novimus itaque, quod mulier, quæ fluxum patiebatur ſanguinis, poſt tergum Domini humiliter veniens, veſtimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea ſtatim ſua infirmitas receſſit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita laudabiliter potuit Domini tangere veſtimentum, cur etiam quæ menſtruum ſanguinis patitur, ei non liceat eccleſiam intrare? Si enim ea bene præſumſit, quæ veſtimentum Domini, in languore poſita, tetigit; quod uni perſonæ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur? Sanctæ autem communionis myſterium in eis diebus percipere non debet prohiberi. Si enim ex veneratione magna percipere non præſumit, laudanda eſt; ſed ſi ſuſceperit, non eſt judicanda. Bonarum quippe mentium eſt, ibi etiam culpas ſuas agnoſcere, ubi culpa non eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur quod venit ex culpa: unde etiam cum eſurimus, ſine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum eſt, ut eſuriamus.

TITULUS. XI

De obſervatione jejuniorum.

RUBRICA. I

De triplici jejunio, uno ſpirituali ſeu a peccatis, & duplici corporali, ſeu moderatæ refectionis, & eccleſiaſticæ inſtitutionis.

De primo jejunio.

I. *Non a cibis, ſed ab iniquitatibus abſtinere, eſt magnum jejunium & generale.*

Auguſtinus ſuper Jo. [Tract. XVII, §. IV. circa A. D. 412. in *Africa*.]

JEjunium autem magnum & generale, eſt abſtinere ab iniquitatibus & ab illicitis voluptatibus ſæculi, quod eſt perfectum jejunium. *Et infra*. In hoc ſæculo quaſi Quadrageſimam abſtinentiæ celebramus, cum bene vivimus, cum ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus abſtinemus. Sed quia hæc abſtinentia ſine mercede non erit, expectamus illam beatam ſpem & revelationem gloriæ magni Dei & Salvatoris Jeſu Chriſti. In illa ſpe, cum fuerit de ſpe ſacta res, accepturi ſumus mercedem denarium. *Et infra*. Denarius ergo, qui accepit nomen a numero *decem*, redditur, & conjunctus *quadragenario*, fit *quinquagenarius*. Unde cum labore celebramus *Quadrageſimam* ante Paſcha: cum lætitia vero, tanquam accepta mercede, *Quinquageſimam* poſt Paſcha. Nam huic, tanquam ſalutari labori boni operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis & felicitatis *denarius*, ut *quinquagenarius* fiat. Significavit ipſe Dominus Jeſus multo apertius, quando poſt reſurrectionem, XL. diebus converſatus in terra eſt cum diſcipulis ſuis; *quadrageſimo* autem die cum adſcendiſſet in cælum, peractis X. diebus, miſit mercedem Spiritus ſancti. *Item* Hieronymus [imo inter Sermones de tempore, Auguſtino tributos, LXV. §. IV.]

(De Conſecrat. Diſt. V. C. XXV. — Tit. II. 12. — Ibidem 13. — Matth. XX. 9. — Act. I. 3. — Act. II. 1.)

De ſecundo jejunio.

II. *Quotidiana jejunia duplicatis vel triplicatis ſunt præferenda.*

NON dico hebdomadas, non dico jejunia duplicata, ſed ſaltem ſingulos dies abſque ciborum luxuria tranſigamus. *Idem* [Hieronymus ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.]

(De Conſecrat. ibidem C. XVIII.)

III. *De eodem.*

SInt tibi quotidiana jejunia, & refectio ſatietatem fugiens. Nihil enim prodeſt tibi biduo vel triduo tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi poſt pariter obſtruatur. [carptim ſumtum ex epiſt. Hieronymi ad Nepotianum. Burchardus lib. XIII, C. XXV. refert ex dictis Pimenii, ſeu verius *Poemen* eremitæ. Vide Roſvveydi Vitas Patrum lib. III. c. XLV. pag. 508. edit. II.]

(Ibidem C. XIX.)

IV. *De eodem.*

SInt tibi jejunia pura, continua, moderataque, ideſt quotidie eſurire, & quotidie prandere. Apoſtolus inquit: *noli adhuc aquam bibere; ſed modico utere vino propter infirmitates tuas*. Curat enim vulnera delinquentis, curatoſque ſanctificat jejunium.

(Ibidem C. XX. — Burchardus lib. XIII. C. XXIV. & XXV. — I. Tim. V. 23.)

De tertio jejunio.

V. *Jejunia non ſolvuntur legitime abſque neceſſitate probabili.*

Euſebius papa [imo Capitulare Regum Francorum incerti anni c. XXIII, apud Baluzium tomo I. pag. 517.]

JEjunia, in eccleſia a ſacerdotibus conſtituta, ſine neceſſitate rationabili non ſolvantur.

(De Conſecrat. ibidem C. XVII.)

RU-

Lib. I. Pars III. Tit. xi. Rubr. ii. & iii.

RUBRICA. II

De prima inſtitutione jejunii.

I. *In Paradiſo abſtinentia, poſt Paradiſum edendi laſcivia cœpit.*

Ambroſius in ſermone de jejunio, qui incipit: *divinum ad patrem* [de Elia & jejunio c. iv. ſ. v. vi. & vii. forte circa A. D. 390. *Mediolani*.]

Diſt. xxxv. C. viii. SExto die beſtiæ ſunt creatæ, & cum beſtiis orta edendi poteſtas eſt & uſus eſcarum. Ubi cœpit cibus, ibi finis factus eſt mundi. Ibi cœpit ſua incrementa neſcire, ubi cœperunt divina circa eum opera feriari & terminari: quo judicio declaratum eſt, quod per cibos mundus habet imminui, per quos deſiit augeri. *Et infra*. Ut ſciamus, non eſſe novellum jejunium, primam illic legem conſtituit de jejunio. *Et infra*. Eoúſque nemo prævaricari noverat, cum adhuc orta non eſſet quæ prima eſt prævaricatio. Indictum eſt jejunium abſtinentiæ, lex a Domino Deo, prævaricatio legis a diabolo, culpa per cibum, latebra poſt cibum, cognitio infirmitatis in cibo, firmitatis virtus in jejunio, ſerpens gulam ſuadet, Dominus jejunare decrevit. Itaque gula a Paradiſo regnantem expulit, abſtinentia ad Paradiſum revocavit errantem. *Et infra*. In principio generis humani ignorabatur ebrietas. Primus Noë vineam plantavit, dedit naturam, ſed ignoravit vini potentiam. Itaque vinum nec ſuo pepercit auctori. *Et infra*. Sed illius ebrietas nobis ſuadet ſobrietatem. Semel enim inebriatus eſt Noë. Ubi enim malum ebrietatis agnovit, jumentum ſuum ad remedium temperavit: non ad vitium effudit. Manebat autem, antequam vinum inveniretur, omnibus inconcuſſa libertas. Nemo ſciebat a conſorte naturæ ſuæ obſequia ſervitutis exigere. Non eſſet hodie ſervitus, ſi ebrietas non fuiſſet. Obrepſerat quidem fraternæ jam prælationis invidia, manebat adhuc paternæ pietatis reverentia. Læſa pietas eſt, dum deridetur ebrietas. Non illis itaque ſolis nocent vina, quos tentant, ſed illis amplius, quorum oculis temulenta ebriorum membra denudantur. *Et infra*. Legimus etiam quod patrem Loth inebriaverunt filiæ in monte, ad quem, timentes incendium Sodomitarum, confugerant, & habitabant in ſpelunca. Fuit itaque ebrietas origo inceſti concubitus, peſſimæ regenerationis partus deterior. At non Abraham vina in ſuo convivio miniſtrabat, ſed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam Angelis hoſpitibus exhibebat. Recte enim illic deerat materia peccati, ubi erat remiſſio peccatorum. Denique annunciavit Dominum Johannes non manducans panem, nec bibens vinum. Qui enim Chriſtum annunciat, ab omni vitiorum incentivo præſtare ſe debet alienum.

Geneſ. xix. 33. — Geneſ. xviii. 4. — Matth. xi. 18.

RUBRICA. III

De temporibus jejuniorum ex præcepto.

I. *Ante ſolemnitatem Paſchæ Quadrageſima eſt celebranda.*

Ex Concilio Aurelianenſi [i. c. xxiv. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1408.]

De Conſecrat. Diſt. iii. C. vi. SAcerdotibus omnibus decretum eſt, ut ante Paſchæ ſolemnitatem, non quinquageſima, ſed quadrageſima teneatur. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis cap. i. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 911.]

II. *Quinta feria ultimæ ſeptimanæ Quadrageſimæ jejunium ſolvi non licet.*

Ibidem C. vii. NOn licet v. feria, fratres, noviſſimæ ſeptimanæ, jejunium ſolvere, & omnem exhonorare quadrageſimam; ſed ſincere abſtinentes totam quadrageſimam perexire. *Ex Concilio Agathenſi* [c. xii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1385.]

III *Exceptis diebus Dominicis, in Quadrageſima non ſolvatur jejunium.*

Ibidem C. ix. PLacuit, ut omnes eccleſiæ filii (exceptis Dominicis) in Quadrageſima, etiam in die Sabbati, ſacerdotali oratione & diſcretionis communione jejunent. *Ex homilia Gregorii papæ* [partim ſumtam videtur ex homilia xvi. S. Gregorii §. v. Sed multa hic ſunt, quæ ibi deſunt.]

IV. *De*

Lib. I. Pars III. Tit. xi. Rubr. iii.

IV. *De obſervatione Quadrageſimæ.*

Quadrageſima ſumma obſervatione eſt obſervanda, ut jejunium in ea (præter dies Dominicos, qui de abſtinentia ſubtracti ſunt) niſi quem infirmitas impedierit, nullatenus ſolvatur: quia ipſi dies decimæ ſunt anni. A prima Dominica igitur Quadrageſimæ uſque in Paſcha Domini, ſex hebdomadæ computantur: quarum videlicet, dies *quadraginta* & *duo* fiunt. Ex quibus dum *ſex* Dominici dies abſtinentiæ ſubtrahuntur, non plus in abſtinentia, quam xxx. & vi. dies remanent. V.G. ſi per ccclxv. dies annus volvitur, & nos per xxx. & vi. dies affligimur, quaſi anni decimas Deo damus. Sed ut ſacer numerus *quadraginta* dierum adimpleatur, quem Salvator noſter ſuo ſacro jejunio conſecravit, quatuor dies prioris hebdomadæ ad ſupplementum xl. dierum tolluntur, ideſt quarta feria, quæ caput jejunii ſubnotatur, & v. feria ſequens, & vi. feria, & Sabbatum. Niſi enim iſtos dies quatuor ſuperioribus xxx. & vi. adjunxerimus, xl. dies in abſtinentia non habemus. Jubemur etiam ab omnipotenti Deo omnium bonorum noſtrorum decimas dare. *Caliſtus papa ſcribens Benedicto epiſcopo* [epiſt. 1. Iſidoriana c. 1. Concil. to. 1. pag. 609.] *De Conſecrat. Diſt. v. C. xvi.* *Ivo Parte iv. C. xxxiv.*

V. *De jejunio quatuor temporum.*

Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrare didiciſti, convenientius nunc per quatuor anni tempora fieri decernimus, ut ſicut annus per quatuor voluitur tempora; ſic & nos quaternum ſolemne agamus jejunium per quatuor anni tempora. *Ex Concilio Moguntino* [1. c. xxxiv. A. D. 813. in *Germania*, Concil. to. vii. pag. 1249.] *Diſt. lxxvi. C. 1.*

VI. *De eodem.*

Conſtituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus hominibus communi jejunio obſerventur, ideſt in Martio, hebdomada prima, in Junio II. in Septembri III. in Decembri IV. *Ex Concilio Salingenſtadii habito* [c. II. A. D. 1022. in *Germania*, Concil. to. ix. pag. 845.] *Ibidem C. ii.*

VII. *De eodem.*

De jejunio autem incerto quatuor temporum hanc certitudinem ſtatuimus, ut ſi kalendæ Martii in quarta feria, ſive antea evenerint, eadem hebdomada jejunium celebretur. Si autem kalendæ Martii in v. aut in vi. feriam, aut in Sabbatum diſtendantur, in ſequentem hebdomadam jejunium differatur. Simili quoque modo ſi kalendæ Junii in iv. feria, aut antea evenerint, in ſequenti hebdomada jejunium celebretur. Et ſi in v. aut in vi. feria aut Sabbato contigerint, jejunium in tertia hebdomada reſervetur. Et hoc ſciendum eſt, quod ſi quando jejunium menſis Junii in vigilia Pentecoſtes evenerit ſecundum prædictam regulam, non ibi celebrari debet, ſed in ipſa hebdomada ſolemni Pentecoſtes, quia vigilia ſimul & jejunium celebrari non debent: & tunc propter ſolemnitatem Spiritus ſancti diacones dalmaticis induantur, & *Alleluia* cantetur, & *flectamus genua* non dicatur. Eodem modo de Septembris menſis jejunio conſtitutum eſt, ut, ſi kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, in tertia hebdomada jejunium celebretur: & ſi in v. aut in vi. aut in Sabbato contigerint, in quarta hebdomada jejunandum erit. Illud vero obſervandum erit in Decembri, ut proximo Sabbato ante vigiliam Natalis Domini celebretur jejunium; quia, ſi vigilia in Sabbato evenerit, ſimul vigiliam, & jejunium celebrari non convenit. *Contra Urbanus papa in Concilio Placentino C. xv.* [uno xiv. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. to. x. pag. 504.] *Ibidem C. iii.* *Nic. Serarius in Moguntiacis lib. 1. C. xxxiii. pag. 118. & lib. v. pag. 711.*

VIII. *De eodem.*

Statuimus etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primum jejunium in initio Quadrageſimæ, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, III. & IV. in Septembri & Decembri more ſolito fiat. *Item ex ſermone Leonis papæ* [1. ſermone 1. c. III. de jejunio Pentecoſtes, c. A. D. 442. *Roma*.] *Diſt. lxxvi. C. iv.*

IX. *De eodem.*

Igitur poſt ſanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini, a mortuis reſurgentis, ac demum in cælum adſcendentis exegimus, poſtque acceptum ſancti Spiritus donum, ſalubriter & neceſſario conſuetudo eſt ordinata jejunii, ut ſi quid forte inter ipſa feſtivi- *Ibidem C. v.*

Ιτ. I. Pars II. Tit. xi. Rubr. iv.

tatum gaudia negligens libertas & licentia immoderata præſumſerit, hoce religioſæ abſtinentiæ cenſura caſtiget. *Ibidem* [Sermone VIII. c. II. de jejunio decimi menſis, c. A. D. 449. *Romæ*.]

X. *De eodem*.

Diſt. xxxvi. C. vi.

HUjus obſervantiæ utilitas, dilectiſſimi, in eccleſiaſticis præcipue eſt conſtituta jejuniis, quæ ex doctrina ſancti Spiritus ita per totins anni circulum diſtributa ſunt, ut lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus. Siquidem jejunium vernum in quadrageſima, æſtivum in Pentecoſte, autumnale in menſe ſeptimo, hiemale autem in hoc, qui eſt x. celebremus; intelligentes divinis nihil vacuum eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſervire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor Evangelia, inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicemus & agamus. *Hieronymus ſuper Zachariam* [ad c. VIII. A. D. 408. in *Paleſtina*.]

XI. *Quare in ſupraſcriptis menſibus jejunia lex imperavit*.

Ibidem C. vii.

JEjunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi menſis domui Judæ & Hjeruſalem in dies feſtos vertetur & gaudium. Veritatem tantum Deus quærit & pacem. In hoc loco noſtrorum multi multa dixerunt, & inter ſe diſſonantia. *& paucis interjectis*. Cogimur ergo ad Ebræos recurrere, & ſcientiæ veritatem de fonte magis, quam de rivulis quærere. *Et paulo poſt*. Jejunium quarti menſis, qui apud latinos vocatur *Jullus*, die VII. & x. ejuſdem menſis illud arbitrantur, quando deſcendens Moyſes de monte Sina, tabulas legis abjecit atque confregit, & juxta Hieremiam, muri primum rupti ſunt civitatis. In v. menſe, qui apud nos vocatur *Auguſtus*, cum propter exploratores terræ ſanctæ ſeditio eſſet orta in populo, juſſi ſunt montem non adſcendere, ſed per XL. annos longius a terra ſancta circumire diſpendiis, ut exceptis duobus, Chaleb, & Joſue, omnes in ſolitudinem caderent. In hoc menſe & a Nabuchodonoſor, & multa poſt ſæcula a Tito & Veſpaſiano templum Hieroſolymis incenſum eſt atque deſtructum: capta urbe Bethel, ad quam multa millia confugerant Judæorum: aratum templum in ignominiam gentis oppreſſæ a T. Annio Ruſo. In ſeptimo vero, qui apud nos appellatur *October*, occiſus eſt Godolias, & Judæ tribus, ac Hieruſalem reliquiæ diſſipatæ. Menſe decimo (qui apud nos *Januarius* dicitur, eo quod *janua* anni ſit atque principium) Ezechiel in captivitate poſitus audivit & cunctus populus captivorum quinto menſe templum eſſe ſubverſum: quod pleniſſime in eodem propheta cognoſcimus. Hoc eſt igitur omne, quod dicitur *dies planctus & jejuniorum*, quos hactenus habuiſtis in luctum, ſciatis vobis (quia cogitavi, ut benefaciam Hieruſalem & domui Juda) in lætitiam & gaudium & ſolemnitates eſſe vertendos: ita dumtaxat, ſi veritatem diligitis & pacem. Juxta anagogen, quia tunc jejunamus, quando ſponſus aufertur a nobis, & non meremur ejus habere præſentiam. Cum reverſus fuerit ad nos Dominus, & cogitaverit, ut benefaciat nobis, tunc omnis triſtitia vertetur in gaudium, & fames priſtina ſermonis Dei, præſentia doctrinarum ejus, & cæleſtis panis ſaturitate penſabitur.

Exod. xxxii. 19. Ierem. lii. 14. Num. xiv. 23. iv. Reg. xxv. 1. Ierem. xxxix. 4. & xli. 1. Ierem. lii. 4. Ezech. xxxiii. 21. Io. xvi. 20.

RUBRICA. IV

De temporibus jejuniorum ex conſilio.

I. *Feria* IV. *&*. VI. *non ſunt jejunia ſolvenda*.

Ex dictis ſancti Apollonii [ſive Apollo, apud Rufinum de Vitis Patrum lib. II. c. VII. pag. 460. editionis II. Heribert Roſvveydi, unde Palladius in Hiſtoria Lauſiaca c. LII. circa A. D. 388. in *Ægypto*. Hujus Apollonii vitam ſcripſit Timotheus Alexandrinus apud Socratem lib. VI. c. XXIX.]

De Conſecrat. Diſt. III. C. xvi.

Clemens Conſtitut. lib. v. C. ult. & lib. vii. C. xxiv

Edmund. Martene Commentar. in regulam S. Benedicti C. XLI. pag. 560.

JEjunia ſane legitima, ideſt IV. & VI. feria, non ſunt ſolvenda, niſi grandis aliqua neceſſitas fuerit, quia IV. feria Judas traditionem Domini cogitavit, & VI. feria crucifixus eſt ſalvator. Videtur ergo qui in his diebus ſine neceſſitate ſolvit ſtatuta jejunia, vel cum tradente tradere Salvatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere. Die autem Dominica nihil aliud agendum eſt, niſi Deo vacandum: nulla operatio in illa die ſancta agatur, niſi tantum hymnis & pſalmis & canticis ſpiritualibus dies illa tranſigatur. *Innocentius papa* [I. epiſt. I. c. IV. ad Decentium Eugubinum, A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. to. II. pag. 1246.]

II. *Ob*

Lib. I. Pars III. Tit. xi. Rubr. iv.

II. *Ob reverentiam ſepulturæ Dominicæ, Sabbato jejunare debemus.*

De Conſecrat. Diſt. iii. C. xiii.

SAbbato vero jejunandum eſſe, ratio evidentiſſima demonſtrat. Nam ſi diem Dominicam ob venerabilem reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti non ſolum in Paſcha celebramus, verum etiam per ſingulos circulos hebdmomadarum, ipſius diei imaginem frequentamus, ac VI. feria propter paſſionem Domini jejunamus; Sabbatum prætermittere non debemus; quoniam inter triſtitiam & lætitiam temporis illius videtur incluſum. Nam utique conſtat Apoſtolos biduo iſto & in mœrore fuiſſe, & a Judæis ſe occultaſſe: (Jo. xx. 10.) quod utique non dubium eſt, in tantum eos jejunaſſe biduo memorato, ut traditio eccleſiæ habeat, iſto biduo ſacramenta penitus non celebrari: quæ forma etiam per ſingulas tenenda eſt hebdomadas propter id, quod commemoratio diei illius ſemper eſt celebranda. Quod ſi putatur ſemel atque uno Sabbato jejunandum, ergo & Dominica & VI. feria ſemel in Paſcha erit utique celebranda. *Auguſtinus ad Januarium* [epiſt. LIV. c. II. §. III. alias CXVIII. c. A. D. 400. in *Africa*.]

III. *De eodem.*

Diſt. xii. C. xi.

MAter, Mediolanum me ſecuta, invenit eccleſiam Sabbato non jejunantem. Cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ Ambroſium epiſcopum. At ille ait: *cum Romam venio, Sabbatum jejuno: cum Mediolani ſum, non jejuno. Sic & tu, ad quam forte eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalum, nec quemquam tibi.* Hoc cum matri renunciaſſem, libenter amplexa eſt.

IV. *De triduo jejunio ante Adſcenſionem.*

ROgationes, ideſt litanias. *Supra Tit.* VIII. *Rubr.* I. C. II. *pag.* 147.
Teleſphorus Romanæ urbis archiepiſcopus omnibus epiſcopis [epiſt. Iſidoriana unica, c. I. Concil. to. I. pag. 560.]

V. *Septem hebdomadibus a carne & deliciis ante Paſcha clerici abſtineant.*

Diſt. iv. C. iv.

STatuimus, ut ſeptem hebdomadas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſortem Domini vocati a carne jejunent, quia, ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum a laicorum converſatione, ita & in jejunio debet fieri diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas omnes clerici a carne & deliciis jejunent, & hymnis, vigiliis atque orationibus inhærere diu noctuque ſtudeant. *Item Ambroſius in libro ſermonum* [ei adſcriptorum, Serm. XV. in Dominica Sexageſimæ §. II. cujus initium: *adeſt tempus*.]

VI. *Septimam hebdomadam Teleſphorus Quadrageſimæ addidit.*

Ibidem C. v.

QUadrageſima VI. ſeptimanas habet, cui addidit Teleſphorus pontifex ſeptimam hebdomadam: & vocatum eſt hoc tempus *quinquageſima*. Gregorius *Auguſtino Anglorum epiſcopo ſcripſit* [in fragmento epiſtolæ ad Auguſtinum ad calcem epiſtolarum S. Gregorii, circa A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

VII. *A quinquageſima jejunandi propoſitum ſumant, quos eccleſiaſtici gradus exornat dignitas.*

Ibidem C. vi. Regula S. Benedicti C. xlix.

DEnique ſacerdotes, & diaconi, & reliqui, quos dignitas eccleſiaſtici gradus exornat, a quinquageſima propoſitum jejunandi ſuſcipiant, quo & aliquid ad penſum ſanctæ inſtitutionis adiiciant, & eorum, qui in laicali ordine conſiſtunt, obſervantiam, ſicut loco, ita & religione præcellant. De ipſa vero die Dominica hæſitamus, quid nam dicendum ſit, cum omnes laici & ſæculares illa die plus ſolito & ceteris diebus accuratius cibos carnium appetant, &, niſi nova quadam aviditate uſque ad medias noctes ſe ingurgitent, non aliter ſe hujus ſancti temporis obſervationem ſuſcipere putant: quod utique non rationi, ſed voluptati, immo cuidam mentis cœcitati adſcribendum eſt; unde nec a tali conſuetudine averti poſſunt: & ideo cum venia ſuo ingenio relinquendi ſunt, ne forte pejores exiſtant, ſi a tali conſuetudine prohibeantur. Ut enim ait Salomon: *Qui multum emungit, elicit ſanguinem.* (Proverb. xxx. 33.) Et *poſt pauca.* Par autem eſt, ut quibus diebus a carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam trahunt originem carnis, jejunemus; a lacte videlicet, caſeo, & ovis. *Et poſt*

Lib. I. Pars III. Tit. XI. Rubr. V. VI. & VII. *pauca*. Ceterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui a carne abſtinet, nequaquam ſumptuoſiora marinarum belluarum convivia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur, ut ebrietates omnino fugiamus; alioquin reſtat, ut omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus.

RUBRICA. V

De cibis, a quibus abſtinendum in diebus jejunii.

I. *In quadrageſima abſtinendum eſt a carne & omnibus, quæ ſementinam trahunt originem.*

Sanctus Gregorius [Ibidem continenter ubi ſupra.]

Diſt. IV. C. VI. PAR autem eſt, ideſt conveniens, ut quibus diebus a carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam trahunt originem carnis, jejunemus, a lacte videlicet, caſeo, & ovis. *Et poſt pauca*. Ceterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui a carne abſtinet, nequaquam ſumptuoſiora marinarum belluarum convivia præparet. Vinum quoque ita permittitur bibere, ut ebrietates omnino fugiamus; alioquin reſtat, ut omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus.

RUBRICA. VI

De horis ſolvendi jejunia.

I. *Ante Miſſarum ſolemnia, circa horam nonam decantata, in Quadrageſima nulli comedere licet.*

Ex Concilio Cabilonenſi [imo ex Capitulari Theodulphi Aurelianenſis c. XXXIX. A. D. 797. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1146.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. L. SOlent plures, qui ſe jejunare putant, in quadrageſima, mox ut ſignum audiunt ad horam nonam, manducare: qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi ante manducaverint, quam veſpertinum celebretur officium. Concurrendum eſt enim ad miſſas, & auditis miſſarum ſolemnibus, ſive veſpertinis officiis, largitis eleemoſynis, ad cibum accedendum eſt. Si vero aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, ut ad miſſam convenire non valeat, æſtimata veſpertina hora, completa oratione ſua, jejunium abſolvere debet.

RUBRICA. VII

De temporibus, in quibus non indicuntur jejunia.

Ex Concilio Gangrenſi [c. XVIII. circa A. D. 324. in *Paphlagonia*, Concil. tomo II. pag. 426.]

Diſt. XXX. C. VII. SI quis, tanquam hoc continentiæ convenire judicans, die Dominico jejunaverit in ejuſdem diei contemtum, anathema ſit. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. LVII. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 912.]

II. *Anathematizantur qui Manichæorum more die Dominica jejunant.*

Ibidem C. XVII. SI quis presbyter propter publicam pœnitentiam a ſacerdote acceptam, abſque aliqua neceſſitate die Dominica pro quadam religione jejunaverit, ſicut Manichæi, anathema ſit. Similiter & quod ab Apoſtolis traditus canon tenet antiquus, placuit, ut per omnes dies Dominicos, & per omnes dies Paſchæ uſque ad Quinquageſimam non proſternat ſe in oratione humilitatis, ſed recto vultu ad Deum orationis fungatur officio, quia in his diebus gaudium Reſurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarum, a carne abſtinet, placuit ſancto Concilio, ut prægustet: & ſi ſic vult abſtinere, abſtineat; ſi autem ſpernit, itaut olera cocta cum carnibus non deguſtet, iſte non obediens, nec ſuſpicionem hæreſis a ſe removens, depo-

deponatur de ordine clericatus. *Melchiades papa* [epiſt. Iſidoriana ad epiſcopos Hiſpaniæ c. III. Concil. tomo I. pag. 1198.] Lib. I, Pars. III. Tit. XI. Rubr. VII.

III. *Diei Dominicæ & quintæ feriæ non eſt celebrandum jejunium.*

JEjunium dominicæ diei, & quintæ feriæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Chriſtianorum & Gentilium, veraciter credentium, & infidelium, atque hæreticorum vera & non falſa diſcretio habeatur. *Ex Concilio Cæſarauguſtano* [c. II. A.D. 381, in *Hiſpania*, Concil. to. II. pag. 1009.] *De Conſecrat. Diſt.* III. C. XIV.

IV. *De eodem.*

NE quis jejunet die Dominica cauſa timoris, aut perſuaſionis, aut ſuperſtitionis: nec quadrageſimarum diebus ab eccleſiis fideles deſint: nec habitent in cubiculorum latibulis ac montium qui in ſuſpicionibus perſeverant; ſed exemplum ac præceptum cuſtodiant ſacerdotum, & ad alienas villas agendorum conventuum cauſa non conveniant. Ab univerſis epiſcopis dictum eſt: *anathema ſit qui hæc commiſerit.* Ambroſius *in ejuſdem diei ſermone, qui ſic incipit* [ſermo, hactenus S. Ambroſio tributus, eſt S. Maximi Taurinenſis, habeturque in homil. III. de Pentecoſte, Biblioth. PP. Lugdunenſis to. VI. pag. 29. c. A.D. 400. in *Liguria*.] *Ibidem* C. XV.

V. *De eodem.*

SCire debet ſanctitas veſtra. Per hos L. dies nobis eſt jugis continuata feſtivitas, ita ut hoc omni tempore neque ad obſervandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidamus. *Et infra.* Inſtar ergo Dominicæ tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies, ut Domini, reputantur. Reſurrectio enim Dominica dies eſt. In Dominica enim reſurgens Salvator, ad homines reverſus eſt, & poſt Reſurrectionem tota quinquageſima cum hominibus converſatus eſt. Æqualis ergo eorum, neceſſarium, ut eſſet feſtivitas, quorum æqualis eſſet & ſanctitas. Sic enim diſpoſuit Dominus, ut ſicut ejus paſſione in quadrageſimæ jejuniis contriſtaremur; ita ejus reſurrectione in quinquageſimæ feriis lætaremur. Non igitur jejunamus in quinquageſima, quia in his diebus nobiſcum Dominus commoratur. *Idem* [Ambroſius] *in Apologia David* [c. VIII. ſ. XLII. c. A.D. 384. *Mediolani.*] *Diſt.* LXXVI. C. VIII.

VI. *De eodem.*

HUnc numerum, L. videlicet, læti celebramus, & poſt Domini paſſionem, remiſſo culpæ totius debito, chirographoque evacuato, ab omni nexu liberi ſuſcipimus advenientem in nos gratiam ſancti Spiritus. Die Pentecoſtes vacant jejunia, laus dicitur Deo, *alleluja* cantatur. *Gratianus* [Ibidem continenter.] *Ibidem* C. VIII.

VII. *Quomodo accipienda ſit vacatio prædicta jejuniorum in præfatis diebus.*

NEceſſario ergo eccleſia conſtituit, ut poſt dies Pentecoſtes jejunia celebrentur. Sed quod in illis L. diebus jejunandum eſſe negatur, ex obſervantiæ neceſſitate intelligitur. *Item Iſidorus* [lib. I. de eccleſiaſticis officiis, c. XLII. A. D. 633. in *Hiſpania*.] *Ibidem* C. VIII.

VIII. *Jejunantes talibus diebus ex devotione, non veniunt reprehendendi.*

POſt Paſcha uſque ad Pentecoſten licet traditio eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandiis relaxaverit, tamen ſi qui monachorum vel clericorum jejunare cupierint, non ſunt prohibendi, quia Antonius & Paulus, & ceteri plures patres antiqui, etiam in his diebus & in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſolviſſe abſtinentiam, niſi die Dominico. *Item Hieronymus ad Lucinium* [epiſt. XXVIII. A.D. 385. e Palæſtina in *Hiſpaniam Bæticam.*] *Ibidem* C. X.

IX. *De eodem.*

UTinam omni tempore jejunare poſſemus: quod in actibus Apoſtolorum diebus Pentecoſtes & die Dominico Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus. Nec hoc dico, quod feſtis diebus jejunandum eſſe putem, & contextas quinquaginta diebus ferias & ſolemnitates auferam; ſed unaquæque provincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta majorum leges Apoſtolicas arbitrentur. *Ibidem* C. XI.

R U-

Digitized by Google

RUBRICA. VIII

De temporibus abſtinendi a carnibus præter quam in jejuniis eccleſiæ.

I. *Quo tempore ab eſu carnium ſit abſtinendum.*

Leo IV. [ſumtum videtur ex homilia Leonis IV. de cura paſtorali, c. A. D. 850. Concil. to. VIII. pag. 37.]

De Conſecrat. Diſt. III. C. XI.

DE eſu carnium apud nos vetuſtiſſima & non improbanda traditio ſemper tenenda eſt, ut a cœnæ termino, quæ ſit in principio noctis quartæ feriæ, quæ luceſcit in quarta feria, uſque in diluculum quintæ feriæ: & ſimiliter a cœna noctis ſextæ feriæ, quæ luceſcit in ſexta feria, non imperite jejunatio uſque ad Sabbati lucem, quantum de diei parte aliquis jejunare maluerit, vel debuerit, protendatur. *Gregorius* VII [in Concilio Romano, c. V. c. VII. A. D. 1078. Concil. to. X. pag. 373.]

II. *Diebus Sabbatorum a carnibus abſtinere debemus.*

De Conſecrat. Diſt. V. C. XXXI.

QUia dies Sabbati apud ſanctos patres noſtros in abſtinentia celebris eſt habitus, nos eorundem auctoritatem ſequentes, ſalubriter admonemus, ut quicumque Chriſtianæ religionis particeps eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die (niſi majori feſtivitate interveniente vel infirmitate impediente) abſtineat.

RUBRICA. IX

De circumſtantiis jejunii.

I. *Abſque puritate mentis jejunia & orationes non proſunt.*

Pius papa [I. epiſt. I. Iſidoriana, c. II. Concil. to. I. pag. 562.]

Ibidem C. XXIII.

NIhil enim prodeſt homini jejunare & orare, & alia religionis bona agere, niſi mens ab iniquitate, & ab obtrectationibus lingua, cohibeatur. *Item Ambroſius de quadrageſima* [inter ſermones, Ambroſio tributos, num. XLI. ac inter Auguſtinianos ex Vignerianis, XIII. Sed ſapit ſtilum Cæſarii Arelatenſis.]

Diſt. LXXXVI. C. XII.

II. *De eodem.*

Cæſarius Arelatenſis homil. III. editionis Baluzii.

QUid prodeſt jejunare viſceribus, & luxuriare venatibus? Abſtinere a cibis, & errare peccatis? *Item Hieronymus* [Vide ſupra Tit. V. Rub. IV. c. III. pag. 155.]

III. *Quod diſcretio ita habenda eſt in jejunio, ut nec ſenſus integritati præferatur.*

De Conſecrat. Diſt. V. C. XXIV.

NOn mediocriter errant qui magno bono præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium caritati, aut vigilias præfert ſenſus integritati, ut propter abſtinentiam immoderatam, atque indiſcretam pſalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut triſtitiæ notam incurrat? Nunquid verborum flecti multitudine Deus, ut homo, poteſt? Non enim verbis tantum, ſed corde orandus eſt Deus. Quapropter melior eſt quinque pſalmorum cantatio cum cordis puritate ac ſerenitate, & ſpirituali hilaritate, quam pſalterii modulatio cum anxietate cordis atque triſtitia. Cum igitur pro centum animabus pſalmus vel miſſa dicitur, nil minus, quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur. Audiat itaque qui ea, quæ neceſſaria ſunt, corpori ſubtrahit, illud quod per prophetam Dominus loquitur: *ego Dominus odio habens rapinam holocauſtorum*. De *rapina* vero *holocauſtum* offert qui vel ciborum nimia egeſtate, vel ſomni penuria corpus immoderate affligit. *Hieronymus* [epiſt. XXXII. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis c. A. D. 383. *Romæ*.]

Iſa. LXI. 8.

IV. *Quod ſobrietas & moderatio in jejuniis habenda eſt.*

De Conſecrat. Diſt. V. C. XIX.

SInt tibi quotidiana jejunia & refectio ſatietatem fugiens. Nihil enim prodeſt tibi, biduo vel triduo tranſmiſſo, vacuum portare ventrem, ſi poſt pariter obſtruatur. *Idem*

R U-

RUBRICA. X
De fructu & validitate jejunii.

CUrat enim vulnera delinquentis, curatoſque ſanctificat jejunium. *Jo. os aureum* [homil. XXIX. ad c. XII. epiſt. ad Ebræos c. A. D. 400. *CPoli*.] *De Conſecrat. Diſt. v. C. XX.*

II. *Ciborum temperantia ſalutem, abundantia contrarium parit.*

NIhil enim ſic jucundum eſt, ſicut cibus bene digeſtus, & decoctus. Nihil ſalutem, nihil ſic ſenſuum acumen operatur: nihil ægritudinem fugat, ſicut moderata refectio. Sufficientia quippe cum nutrimento & ſoſpitatem ſimul procreat, & voluptatem. Abundantia vero morbum facit, & moleſtias ingerit, & ægritudines generat & facit; quod enim facit fames, hoc etiam plenitudo ciborum: magis autem & multo pejora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat ex hac vita pœnali. Exceſſus vero ciborum conſumit, & computreſcere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna: & tunc eum morte crudeli conſumit. *Item Hieronymus* [adverſus Jovinianum lib. II. A. D. 394. in *Paleſtina*.] *Ibid. C. XXVIII.*

III. *Ciborum deliciæ ſi ſuperabundaverint, lædunt.*

NE tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comeſtos, magno partos & perditos labore, doleamus. Olerum & pomorum ac leguminum & facilior apparatus eſt, & arte, impendiiſque coquorum non indiget, & ſine cura ſuſtentat humanum corpus; moderateque ſumtus, quia nec avide devoratur, quod irritamenta gulæ non habet, leviori digeſtione decoquitur. Nemo enim uno aut duobus cibis, hiſque vilibus, uſque ad ſtomachationem ventris, oneratur: quæ diverſitate carnium, & ſaporis delectatione concipitur. Cum variis nidoribus fumant patinæ, ad eſum ſui expleta eſurie, quaſi captivos trahunt; unde & morbi ex ſaturitate nimia concitantur, multique impatientiam gulæ vomitu remediantur; & quod turpiter ingeſſerunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphoriſmis corpora docet craſſa & obæſa, quæ creſcendi menſuram impleverint, niſi cito ablatione ſanguinis imminuantur, in paralyſim, & peſſima morborum genera erumpere: & idcirco eſſe neceſſariam demtionem, ut rurſus habeant in quæ poſſint creſcere; non enim manere in uno ſtatu naturam corporum, ſed aut creſcere ſemper, aut decreſcere, nec poſſe vivere animal, niſi creſcendi capax ſit: unde & Galenus, vir doctiſſimus, Hippocratis interpres, athletas, quorum vita, & ars ſagina eſt, dicit in exhortatione medicinæ, nec vivere poſſe diu, nec ſanos eſſe, animaſque eorum ita nimio ſanguine adipibus, quaſi luto, involutas, nihil tenue, nihil cæleſte, ſed ſemper de carnibus eructare, & ventris ingluvie cogitare. *Idem* [Ibidem paullo inferius.] *Diſt. v. C. XXIX.* *Parte I. Aphor.*

IV. *Multorum infirmitates jejunia ſanant.*

LEgimus, quoſdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes, proſcriptione bonorum, ad ſimplicem menſam & pauperes cibos redactos, convaluiſſe. Caruerant enim ſollicitudine diſpenſandæ domus, & epularum largitate, quæ & corpus frangunt & animam. Irridet Horatius appetitum ciborum, qui conſumti relinquant pœnitentiam. *Ibidem C. XXX.* *Epiſt. II. lib. I. v. 55.*

TITULUS. XII
De immunitate eccleſiarum.

RUBRICA. I
De immunitate eccleſiarum quoad loca.

I. *Apoſtolica auctoritate diſtricte probibetur, & oblationes altaribus factas a laicis auſerri, & eccleſias incaſtellari.*

Caliſtus papa [II. in Concilio I. Lateranenſi c. XIV. A. D. 1123. Concil. to. X. pag. 898.]

SAnctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſanctiſſimo beati Petri, & Salvatoris, & ſanctæ Mariæ rotundæ, aut de aliis eccleſiarum altaribus, *X. Q. I. C. XIV.*

ſive

Lib. I. Pars III. Tit. xii. Rub. I. ſive crucibus, a laicis auferri, penitus interdicimus, & ſub diſtrictione anathematis prohibemus: & eccleſias a laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi, auctoritate Apoſtolica prohibemus. *Nicolaus papa* [forte ex Concilio Salingenſtadienſi c. xii. A. D. 1022. in *Germania*, Concil. tomo ix. pag. 846.]

II. *Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia, niſi clericorum, ponantur.*

xii. Q. i. C. iv. NUlla ædificia in atrio eccleſiæ ponantur, niſi clericorum tantum. *Ex dictis ſancti Benedicti Abbatis* [in regula c. lii. c. A. D. 520. in *Valeria*.]

III. *Quod loca ſacra non aliis uſibus, quam divinis, deputentur.*

Diſt. xlii. C. vi. ORatorium hoc ſit, quod dicitur: nec ibi quidquam aliud geratur, aut condatur, quam quod divinis laudibus conveniat. *Auguſtinus* [epiſt. ccxi. §. vii. alias cix. de regula monachorum c. A. D. 423. in *Africa*.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. vii. IN oratorio præter orandi & pſallendi cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera jugiter impenſa concordent. *Ambroſius ad Marcellinam ſororem epiſt.* XXXIII. [nunc xx. §. 8. & Sermone contra Auxentium §. 2. operum edit. novæ to. II. pag. 854. & 864. A.D. 385. *Mediolani*.]

V. *Imperatoribus eccleſiæ non ſunt obnoxiæ.*

xxiii. Q. viii. C. xxi. COnvenior ipſe a comitibus, & tribunis, ut baſilicæ fieret matura traditio, dicentibus, Imperatorem jure ſuo uti; eo quod in poteſtate ejus eſſent omnia. Reſpondi, ſi a me peteret, quod meum eſſet, ideſt fundum meum, argentum meum, quidvis hujuſmodi meum, me non refragaturum; quamquam omnia, quæ mei ſunt, eſſent pauperum. Verum ea, quæ ſunt divina, Imperatoriæ poteſtati non eſſe ſubjecta. Si patrimonium petitur, invadite: ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? Vultis in mortem? Voluptati eſt mihi. Non ego vallabor circumfuſione populorum, nec altaria tenebo vitam obſecrans; ſed pro altaribus gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad baſilicam eccleſiæ occupandam miſſos cognoſcerem, ne, dum baſilicam vindicant, aliqua ſtrages fieret, quæ in perniciem totius vergeret civitatis. Orabam, ne tantæ urbis, vel totius Italiæ buſto ſu-
§. 16. perviverem. *Et infra*. Mandatur: trade baſilicam, hoc eſt: *dic aliquod verbum in*
Job. II. 9. *Deum, & morere*. Nec ſolum dic adverſus Deum, ſed etiam fac adverſus Deum. Mandatur: trade altaria Dei. Urgemur ergo præceptis regalibus, ſed confirmamur ſcriptu-
Job. II. 10. ræ ſermonibus, quæ reſpondit: *tamquam una ex inſipientibus locuta es*. Et *in ora-*
§. 2. *tione contra Auxentium*. Quid igitur turbamini? Volens, nunquam vos deſeram. Coactus, repugnare, non novi. Dolere potero, potero flere, potero gemere. Adverſus arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ meæ arma ſunt. Talia enim munimenta
§. 3. ſunt ſacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. *Et paullo inferius*. Utinam eſſem ſecurus, quod eccleſia hæreticis minime traderetur! Ad palatium Imperatoris irem libenter, ſi hoc congrueret ſacerdotis officio; ut in palatio magis certarem, quam in eccleſia. Sed in conſiſtorio non reus ſolet Chriſtus eſſe, ſed judex. Cauſam fidei in eccleſia
§. 16. agendam quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat. *Et ſupra ad Marcellinam*. Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe univerſa. Reſpondeo: noli te gravare, Imperator, ut putes, te in ea, quæ divina ſunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te
Matth. xxii. 21. extollere; ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: *quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari*. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad ſacerdotem eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Iterum dicitur mandaſſe Imperatorem: *debeo & ego unam baſilicam habere*. Reſpondi: *non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera*? Adultera eſt enim quæ non eſt legitimo Chriſti conjugio copu-
§. 17. 18. lata. *Infra contra Auxentium*. Meminiſtis, Naboth ſanctum virum poſſeſſorem vineæ ſuæ interpellatum petitione regia, ut vineam ſuam daret, ubi rex ſucciſis vitibus, olus vile
III. Reg. xxi. 1. ſereret, eumque reſpondiſſe: *abſit, ut ego patrum meorum tradam hereditatem*. Regem contriſtatum eſſe, quod ſibi eſſet alienum jus relatione juſta negatum, ſed muliebri conſilio deceptum. Naboth vites ſuas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit ſuam, nos trademus eccleſiam Chriſti? Quid igitur a me reſponſum eſt contumaciter? Dixi enim conventus: *abſit a me, ut tradam Chriſti hereditatem*; ſed

ſed & hoc addidi: *abſit, ut tradam hereditatem patrum, hoc eſt hereditatem Dionyſii, qui in exilio in cauſa fidei defunctus eſt, hereditatem Euſtorgii confeſſoris, hereditatem Miroclis, atque omnium retro fidelium epiſcoporum*. Reſpondi ego: quod ſacerdotis eſt, quod Imperatoris eſt, faciat Imperator. Prius eſt, ut animam mihi, quam fidem auferat. *Et infra*. Tributum Cæſaris eſt, non negatur: eccleſia Dei eſt, Cæſari utique non debet addici, quia jus Cæſaris eſſe non poteſt Dei templum. Quod cum honorificentia Imperatoris dictum, nemo poteſt negare. Quid enim honorificentius, quam, ut Imperator eccleſiæ filius eſſe dicatur? Quod cum dicitur, ſine peccato dicitur: cum gratia dicitur. Imperator enim intra eccleſiam, non ſupra eccleſiam eſt. Bonus enim Imperator quærit auxilium eccleſiæ, non refutat. *Et ſupra*. Si de meis aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mei juris eſſet, libenter offerrem: templo Dei nihil poſſe decerpere, nec tradere, illud quod cuſtodiendum, non tradendum acceperim. Deinde conſulere me etiam Imperatoris ſaluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi ſacerdotis, ſi vult ſibi eſſe conſultum, recedat a Chriſti injuria. Hæc plena humilitatis ſunt, &, ut arbitror, plena affectus ejus, quem Imperatori debet ſacerdos.

(Margin: LIB. I. PARS III. TIT. XII. RUBR. II. — §. 35. 36. — §. 5. 6.)

RUBRICA. II

De immunitate eccleſiarum quoad perſonas.

I. *Omnes clerici vel monachi tutelæ immunitatem habere debent*.

Leo Auguſtus [imo Juſtinianus lib. 1. Cod. tit. III. de epiſcopis & clericis, l. 121, alias XL. circa A. D. 532. CPoli.]

GEneraliter ſancimus, omnes viros reverendiſſimos epiſcopos, necnon presbyteros, XVI. Q. I. C. XL.
ſeu diaconos, & ſubdiaconos, & præcipue monachos, licet non ſint clerici, immunitatem ipſo jure omnes habere tutelæ, ſive teſtamentariæ, ſive dativæ, ſive legitimæ: & non ſolum tutelæ eſſe eos expertes, ſed etiam curæ, non ſolum pupillorum, & adultorum, ſed & furioſi, & ſurdi, & muti, & aliarum perſonarum, quibus tutores, vel curatores a veteribus legibus dantur. Eos tamen clericos, & monachos hujuſmodi habere beneficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas eccleſias, vel monaſteria permanent, non divagantes, neque circa divina miniſteria deſides, cum propter hoc ipſum, beneficium eis indulgemus, ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant. Et hoc non ſolum in vetere Roma, vel in hac regia civitate, ſed in omni terra, ubicumque Chriſtianorum nomen excolitur, obtinere ſancimus. *Auguſtinus in Johannem* [carptim ex Auguſtini tractatu XI. ad cap. III. Johannis §. XIII. & XIV. circa A. D. 412. in *Africa*.]

II. *Hæretici utiliter patiuntur quæ catholici utiliter inferunt*.

QUando vult Deus concitare poteſtates adverſus hæreticos, adverſus ſchiſmaticos, XXIII. Q. IV. C.
adverſus diſſipatores eccleſiæ, adverſus exſufflatores Chriſti, adverſus blaſphe- XXXIX.
matores baptiſmi, non mirentur, quia Deus concitat, ut a Sara verberetur Gen. XXI. 10.
Agar: cognoſcat ſe Agar, & ponat cervicem; quia cum humiliata diſcederet a domina
ſua, occurrit ei Angelus, & dixit: *quid eſt Agar, ancilla Saræ?* Cum queſta Geneſ. XXI. 8. & 9.
eſſet de domina, quid audivit ab Angelo? *Revertere ad dominam tuam*. Ad hoc ergo affligitur, ut revertatur: atque utinam revertatur, quia proles ejus, ſicut filii Jacob, cum fratribus hereditatem tenebit. Mirantur autem, quia commoventur poteſtates Chriſtianæ adverſus deteſtandos diſſipatores eccleſiæ. Si non ergo moverentur, quomodo redderent rationem de imperio ſuo Deo? Intendat caritas veſtra quid dicam: quia hoc pertinet ad reges ſæculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam eccleſiam habere, unde ſpiritaliter nati ſunt. *Et paulo poſt*. Nabuchodonoſor rex decrevit dicens: *quicumque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, Miſach, & Abdena-* Dan. III. 91. & ſeq.
go, in interitu erunt, & domus eorum in perditionem. Ecce quomodo ſævit rex alienigena, ne blaſphemaretur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, ut ſæviant reges Chriſtiani, quia Chriſtus exſufflatur, a quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis regibus a gehennarum igne liberatur? *Et infra*. Quomodo ergo iſti reges non moveantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, ſed ſeipſos de gehenna? Quando vident Chriſtum, a quo liberati ſunt, exſufflari in Chriſtianis?

X Quan-

Digitized by Google

Lib. I. Pars II. Tit. XII. Rub. I. Quando audiunt dici Chriſtiano : dic , te non eſſe Chriſtianum ? Talia facere volunt , & ſaltem talia pati nolunt . Nam videte qualia faciunt , & qualia patiuntur : occidunt animas , affliguntur in corpore : ſempiternas mortes faciunt , & temporales ſe perpeti conqueruntur . *Marcellus papa Maxentio epiſcopo* [epiſt. II. Iſidoriana , Concil. tomo 1. pag.952.]

III. *Eccleſias reſtaurare contritas , non pontifices perſequi , boni principis eſt .*

Diſt. XCVI. C. XVI. BOni principis eſt ac religioſi , eccleſias contritas , atque conſciſſas reſtaurare ; novas ædificare , & Dei ſacerdotes honorare , atque tueri . Unde ſanctos Apoſtolos , eorumque ſucceſſores ſub divina conteſtatione conſtituiſſe legimus , non debere fieri perſecutiones , nec inferri fluctuationes , nec invidere laborantibus in agro Dominico , nec expelli æterni regis diſpenſatores .

Bonifacius epiſcopus ſupplicationis epiſtolam Honorio Auguſto deſtinavit , dicens . [papa I. epiſt. 1. A. D. 419. Roma Ravennam , Concil. tomo II. pag.1582.]

IV. *Recommendat papa Imperatori quietem & defenſionem eccleſiæ .*

Diſt. XCVII. C. I. ECcleſiæ meæ , cui Deus noſter meum ſacerdotium , vobis res humanas regentibus , deputavit , nos cura conſtringit ne cauſis ejus , quamvis adhuc corporis incommoditate detinear , propter conventus , qui a ſacerdotibus univerſis & clericis , & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitantur , apud aures Chriſtianiſſimi principis deſim : Si enim ſecus , quam oporteat , eveniat ; non vos id facere , qui cuncta æqua moderatione componitis , ſed nos per noſtram tacentem deſidiam videbimur , quod civitatis quietem & eccleſiæ pacem pervertere valeat , admiſiſſe . Cum enim humanis rebus divinæ cultor religionis , Domino favente , provideas , noſtra culpa erit , ſi non id ſub veſtra gloria (quam certum eſt divinis rebus ſemper animo promtiori faviſſe) firmo & ſtabili jure cuſtodiatur , quod per tot annorum ſeriem & ſub illis etiam principibus obtinuit , quos nulla noſtræ religionis cura conſtrinxit ; ideſt ut licita ſerventur , & ſub veſtræ imperio clementiæ minime , quæ ſunt illicita formidentur . Ipſa enim eccleſia devotionem tuam , Chriſtianiſſime Imperator , meo quidem ſermone , ſed ſuo venerabili appellat affectu , quam Chriſtus Deus noſter , veſtri fidus rector , & gubernator Imperii , uni deſponſatam ſibi , & intactam virginem ſervat ; ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum fluctus illidi , & quietam faciem tempeſtatis inſolitæ tumore turbari , glorioſiſſime & tranquilliſſime Imperator Auguſte . Ipſa ergo (quæ uni deſponſata , noſtra tamen mater eſt) eccleſia hac pietatem veſtram , legatione , quam ſuis ſacerdotibus commiſit , appellat , præterita , præſentiaque repetit . Vobis (inquit) religioſe imperantibus , crevit meus , qui modo tuus eſt , populus , tam fidus Deo , quam tibi , qui es princeps Chriſtianus . Ecce enim inter ipſa myſteria , inter preces ſuas , quas pro veſtri felicitate dependit Imperii , teſte (apud quem , & de cujus ſede agitur) ſancto Petro , ſollicitis pro religionis obſervantia vocibus clamat ; cum ſollicita petitione miſcetur oratio , ne humanas res , ſolito tentatore occulte ſollicitante , ſemel evulſa diſcordia diſtrahat . Angeretur pluribus , Princeps Chriſtianiſſime , mater eccleſia , niſi apud te ſuarum eſſet cura cauſarum , & niſi in oppreſſionibus idolorum , in hæreticorum correctionibus , fide tua , divino cultu pariter cum Imperio ſemper florente , viciſſet . Habet refugium , pium tuæ manſuetudinis animum , cum ſuæ religionis veneratione conjunctum : cum quidquid huic proficiat , vos agatis , conferatis fratribus , & conſacerdotibus meis probatiſſimis viris , a me , & ab omnibus , (qui eccleſiam faciunt) legatis : quibus (precamur) ſacræ cauſam religionis proſequentibus , ut in urbe veſtræ manſuetudinis hoc animo , quo poſtulatis annuitis , in perpetuum ſtatui univerſalis eccleſiæ conſulatis . [Ibidem eodem anno pag. 1583.]

V. *Reſcriptum Honorii Imperatoris ad Bonifacium papam .*

Ibidem C. I. VIctor Honorius , inclytus , triumphator ſemper Auguſtus ſancto ac venerabili Bonifacio papæ urbis æternæ . Scripta beatitudinis tuæ debita reverentiæ gratulatione ſuſcepimus : quibus recenſitis , egimus omnipotenti Deo maximas gratias , quod ſanctimoniam tuam poſt longum incommodum optatæ redditam didicimus ſanitati . Et ideo revertentibus venerabilibus viris , gaudium noſtrum ſacrorum apicum atteſtatione ſignamus , ac petimus , ut quotidianis orationibus Apoſtolatus tuus ſtudium ac votum

ſuum

ſuum circa ſalutem atque Imperium noſtrum dignetur impendere. Illud autem pietati (Lib. I. Pars II. Tit. xii. Rub. ii.) noſtræ ſatis placitum eſſe cognoſce, quod ſanctimonia tua de eccleſiarum aut populi perturbatione ſollicita eſt. Quæ, ne aliqua ratione poſſit evenire, ſatis clementia noſtra credidit eſſe proviſum. Denique, beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut, ſi quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana forte contigerit, ſciant omnes, ab ambitione eſſe ceſſandum: ac ſi duo contra ſas &c. (*Diſt.* LXXIX. C. VIII.) *ut ſupra*. Et *infra*. Unde id obſervandum eſt, ut omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex ſerenitatis noſtræ admonitione cuſtodiant, nec aliquid ſeditionis conſpirationibus tentare conentur, cum certum ſit nulli partium ſua ſtudia profutura. *Pelagius papa* [1.] *Narſæ patricio & duci in Italia* [A. D. 556. epiſt. III. Concil. tomo v. pag. 792. Roma *Ravennam*.]

VI. *Schiſmaticos & hæreticos ſæculi poteſtates coerceant.*

DE Liguribus, atque Veneticis, & Hiſtriis epiſcopis quid dicam? Quos idonea (XXIII. Q. v. C. XLIII.) eſt excellentia veſtra & ratione, & poteſtate comprimere: & dimittitis, eos in contemtum Apoſtolicarum ſedium de ſua ruſticitate gloriari? Cum, ſi quid eos de judicio univerſalis Synodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam indictionem actum eſt, forte movebat, ad ſedem Apoſtolicam (quomodo factum eſt) electis ali- (*Henricus Card. Noris in Diſſert. de Synodo* v. *cap.* IX.) quibus de ſuis, qui dare & accipere rationem poſſent, dirigere debuerunt; & non clauſis oculis corpus Chriſti Dei noſtri, hoc eſt ſanctam eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare, hujuſcemodi homines principali vel judiciali auctoritate comprimere; quia regulæ patrum hoc ſpecialiter conſtituerunt, ut ſi qua eccleſiaſtici officii perſona, cui ſubjectus eſt, reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit, ſeu ſchiſma fecerit; iſte excommunicetur atque damnetur. Quod ſi forte & hoc contemſerit, & permanſerit, diviſiones & ſchiſma faciendo; per poteſtates publicas opprimatur. Ecce, domine, quod animus veſter forte timidus eſt, ne perſequi videaris, de patrum vobis auctoritate hæc breviter dirigenda curavi; cum mille alia exempla & conſtitutiones ſint, quibus evidenter agnoſcitur, ut facientes ſciſſuras in ſancta eccleſia non ſolum exiliis, ſed etiam proſcriptione rerum & dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri. *Idem* [Pelagius I. in epiſtola II. ibidem pag. 791.]

VII. *Ab eccleſiæ unitate diviſi, a ſæcularibus poteſtatibus coerceantur.*

QUali nos de gloriæ veſtræ ſtudiis, judicio gratulemur, non ſolum veſtram, ſed (XXIII. Q. v. C. XLIV.) multorum ac pene omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his, quæ, vobis præſentibus, ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtram duximus conquerendum. Thracius ſiquidem, atque Maximilianus, nomina tantum epiſcoporum habentes, & eccleſiaſticam ibi unitatem perturbare dicuntur, & omnes eccleſiaſticas res ſuis uſibus applicare, in tantum, ut contra unum eorum, ideſt Maximilianum, uſque ad nos per tam longum iter, neceſſitate compellente, quidam infatigabiliter venientes preces offerrent. Ob quam cauſam Petrum, presbyterum Sedis noſtræ, ſed & Projectum notarium ad eadem loca duximus deſtinandos, ut ea, quæ canonicis ſtatutis a prædictis pſeudoepiſcopis compererint commiſſa, vel digna debeant ibi ultione compeſcere, vel eoſdem ad nos uſque perducere. Et ideo ſalutantes paterno affectu gloriam veſtram, petimus, ut præfatis, qui a noſtra ſede directi ſunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis eſſe alicujus peccati, ſi hujuſmodi homines comprimuntur. Hoc enim & divinæ, & mundanæ leges ſtatuerunt, ut ab eccleſiæ unitate diviſi, & ejus pacem iniquiſſime perturbantes, a ſæcularibus etiam poteſtatibus comprimantur. Nec quidquam majus eſt, unde Deo, ſacrificium poſſitis offerre, quam ſi ordinetis, ut hi, qui in ſuam & in aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compeſci. *Pelagius papa* [1. ibidem epiſt. IV. pag. 793.]

VIII. *Iniquitas pravorum, quamvis bonis proficiat, tamen punienda eſt.*

RElegentes literas excellentiæ veſtræ, de injuria quidem, quam vobis iniquorum (*Ibidem.*) hominum præſumtio ingeſſit, valde doluimus. Sed quia ſcimus, occulto Dei judicio animam veſtram, etſi per aliorum iniquitatem ac ſuperbiam a contaminatione Schiſmatis cuſtoditam, egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona operari conſuevit. Nec enim ſine illius providentia factum eſſe credendum

 eſt,

Ivr. I. Pars III. Tit. XII. Rubr. II.

eſt, ut inſenſati & perverſi homines ad hoc uſque proſilirent, ut ſuam diviſionem, catholicam eſſe credentes eccleſiam, a ſua vos pollutione prohiberent. Sic enim per miſericordiam Dei, etiam neſcientibus illis, hoc factum eſt, ut a Schiſmaticorum communione eruti, catholicæ, quam diligitis ſervari vos contigiſſet eccleſiæ. Quamvis ergo veſtra per illorum ſcelus facta ſit utilitas; nolite tamen impunitam præſumtionem iniquorum hominum graſſari permittere. Si enim hoc, quod in veſtram gloriam præſumſerunt, non fuerit vindicta compreſſum, quod in minoribus non valeant puniri, ambigi ultra non debet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem: & ne eis amplius talia commitendi creſcat ſpes, veſtris coërcitionibus reprimantur. Ad hoc ſiquidem Dei nutu etiam contra vos talia præſumſerunt, ut talia vobis corrigentibus, ab eodem ſcelere alios poſſetis, Deo propitiante, munire. Quales autem ſint qui eccleſiam fugiunt, Eufraſii vos ſcelera (quæ amplius Deus occulta eſſe noluit) evidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis neceſſitudinem, nec caritatem fratris, nec ſacerdotii reverentiam cogitavit. Inceſtuoſo autem adulterio etiam ipſius vindictæ abſtulit modum: quia, ſi adulterium punias, non remanet in quo vindicetur inceſtus. Si inceſtuoſo ingeras pœnam, inultum crimen adulterii remanebit. Ecce de quo collegio ſunt qui, quantum ad ſuperbiam ſuam, injuriam vobis inferre moliti ſunt: & quantum ad providentiam Dei, impollutos vos eccleſiæ ſervaverunt. Auſerte tales ab iſta provincia: utimini oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occaſione. Quod tunc plenius fieri poterit, ſi auctores ſcelerum ad clementiſſimum principem dirigantur, & maxime eccleſiæ Aquilejenſis invaſor, qui & in ſchiſmate, & in eo maledictus nec honorem epiſcopi poterit retinere nec meritum. *Cyprianus in novo genere abuſionis* [imo incertus auctor de XII. abuſionibus ſeculi, c. IX. Hoc opus Cypriano & Auguſtino male adſcribitur]

IX. *Furta & cetera crimina a rege ſunt cohibenda.*

XXIII. Q. V. C. XL. — Iac. Pamelius in argumento hujus tractatus.

REX debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere: parricidas & perjuros non ſinere vivere, filios ſuos non ſinere impie agere. *Auguſtinus ad Vincentium* [epiſt. XCIII. alias XLVIII. c. III. §. IX. A. D. 408. in *Africa*.]

X. *A regibus terræ contra inimicos ſuos petat auxilium eccleſia.*

XXIII. Q. IV. C. XLI.

NON invenitur exemplum in Evangelicis & Apoſtolicis literis, aliquid petitum a regibus terræ pro eccleſia & contra inimicos eccleſiæ. Quis negat non inveniri? Sed nondum implebatur illa prophetia: *& nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram* (Pſal. II. 10.) Adhuc enim illud implebatur, quod in eodem pſalmo paulo ſuperius dicitur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ & principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus.* (Ibidem 1.) Veruntamen ſi facta præterita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorum; in rege illo, qui appellabatur Nabuchodonoſor, utrumque tempus figuratum eſt, & quod ſub Apoſtolis habuit, & quod nunc habet eccleſia. Temporibus itaque Apoſtolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum eſt, quando rex memoratus pios & juſtos cogebat adorare ſimulacrum, & recuſantes in flammam mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo poſt in eodem rege figuratum eſt, cum converſus ad honorandum Deum verum, decrevit in regno ſuo, ut quicumque blaſphemaret Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, pœnis debitis ſubjaceret. (Dan. III. 96.) Prius ergo tempus illius regis ſignificabat priora tempora regum infidelium, quos paſſi ſunt Chriſtiani pro impiis. Poſterius vero tempus ejuſdem ſignificavit tempora poſteriorum regum jam fidelium, quos patiuntur impii pro Chriſtianis. (Auguſtinus ibidem §. X.) Sed plane in eis, qui ſub nomine Chriſti errant ſeducti a perverſis, ne forte oves Chriſti ſint errantes, & ad gregem taliter revocandæ ſint, temperata ſeveritas, & magis manſuetudo ſervatur, ut coercitione exiliorum, atque damnorum admoneantur conſiderare quid, quare patiantur, & diſcant præponere rumoribus & calumniis hominum ſcripturas, quas legunt. Quis enim noſtrum, quis veſtrum non laudat leges ab Imperatoribus datas adverſus ſacrificia paganorum? Et certe longe ibi pœna ſeverior conſtituta eſt. Illius quippe impietatis capitale ſupplicium eſt. De vobis autem corripiendis atque coercendis habita ratio eſt: qua potius admoneremini ab errore diſcedere, quam pro ſcelere puniremini. *Unde Auguſtinus ait ad Bonifacium* [Tribunum, poſtea Comitem Africæ, epiſt. CLXXXV. al. L. c. VII. §. XXVIII. A. D. 417. in *Africa*.]

XI. *Rite eccleſia contra perſecutores ſuos petit auxilium principum.* LIB. I. PARS III. TIT. XII. RUBR. II.

[MAximianus epiſcopus Vagajenſis] auxilium petivit ab Imperatore Chriſtiano [contra hoſtes eccleſiæ] non tam ſui ulciſcendi cauſa, quam tuendæ eccleſiæ ſibi creditæ. Quod ſi prætermiſiſſet, non ejus fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia merito culpanda. Neque enim & Apoſtolus Paulus vitæ ſuæ tranſitoriæ conſulebat, ſed eccleſiæ Dei quando contra illos, qui eum occidere conſpiraverant, conſilium illorum tribuno ut proderetur, effecit: unde factum eſt, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateretur inſidias. *Auguſtinus ad Bonifacium Comitem* [ibidem c. II. §. XI.]

XXIII. Q. III. C. I. — *Act.* XXIII. 17.

XII. *Malos eccleſia juſte perſequitur.*

SI eccleſia vera ipſa eſt, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit, quærant ab Apoſtolo quam eccleſiam ſignificabat Sara, quando perſecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem noſtram cæleſtem Hieruſalem, ideſt veram Dei eccleſiam in illa muliere dicit fuiſſe figuratam, quæ affligebat ancillam. Si autem melius diſcutiamus; magis illa perſequabatur Saram ſuperbiendo, quam illam Sara coercendo. Illa enim dominæ faciebat injuriam, iſta imponebat ſuperbæ diſciplinam. Deinde quæro: ſi boni, & ſancti nemini faciunt perſecutionem, ſed tantummodo patiuntur, cujus putant eſſe in pſalmo vocem ubi legitur: *perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec deficiant*? Si ergo verum dicere, vel agnoſcere volumus, eſt perſecutio injuſta, quam faciunt impii eccleſiæ Chriſti: & eſt juſta perſecutio, quam facit impiis eccleſiæ Chriſti. Iſta itaque beata eſt, quæ perſecutionem patitur propter juſtitiam. Illi vero miſeri, qui perſecutionem patiuntur propter injuſtitiam. Proinde iſta perſequitur diligendo, illi ſæviendo: iſta, ut corrigat, illi, ut evertant. Iſta ut revocet ab errore, illi, ut præcipitent in errorem. *Et infra*. Quod enim dicunt qui contra ſuas impietates leges juſtas inſtitui nolunt, non petiiſſe a regibus terræ Apoſtolos talia, non conſiderant, aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſerviret, quando adhuc illud propheticum complebatur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ & principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus*. Nondum autem agebatur quod paulo poſt in eodem pſalmo dicitur: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*. Quomodo ergo reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea, quæ contra juſſa Domini fiunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim ſervit, quia homo eſt, aliter quia etiam rex eſt. Quia homo eſt, ei ſervit vivendo fideliter, quia vero etiam rex eſt, ſervit leges juſta præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore ſanciendo. *Gregorius Gennadio Patricio & Exarcho Africæ* [papa I. lib. I. epiſt. LXXII. A. D. 591. Roma in *Africam*.]

XXIII. Q. IV. C. XLII. — *Gal.* IV. 26. — *Gen.* XVI. 6. — *Pſal.* XVII. 38. — *Matth.* V. 10. — *Auguſtin. ibid.* C. V. §. XIX. — *Pſal.* II. 1. — *Ibidem* 10. — IV. *Reg.* XVIII. 4.

XIII. *Petit papa, ut Imperator inimicis eccleſiæ obviet.*

SIcut excellentiam veſtram hoſtilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet eam inimicis eccleſiæ ejus omni vivacitate mentis & corporis obviare, quatenus ejus ex utroque triumpho magis ac magis eniteſcat opinio: cum & forenſibus bellis adverſariis catholicæ eccleſiæ pro Chriſtiano populo vehementer obſiſtitis, & eccleſiaſtica prælia, ſicut bellatores Domini, fortiter dimicatis. Notum eſt enim hæreticæ religionis viros, ſi eis (quod abſit) ſuppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer inſurgere, quatenus hæreſeos ſuæ venena ad tabefacienda (ſi valuerint) Chriſtiani corporis membra, transfundant. Cognovimus enim, eos contra catholicam eccleſiam, Domino eis adverſante, colla ſubrigere, & fidem velle Chriſtiani nominis inclinare. Sed eminentia veſtra conatus eorum comprimat, & ſuperbas eorum cervices jugo rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum epiſcoporum admoneri præcipite, ut primatem non ex ordine loci, poſtpoſitis vitæ meritis, faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. Ipſe vero primas non paſſim (ſicut moris eſt) per villas, ſed in una juxta eorum electionem civitate reſideat, quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur. Ex Concilio vero Numidiæ, ſi qui deſideraverint ad Apoſtolicam ſedem venire, permittite: & ſi quilibet

XXIII. Q. III. C. XLVIII.

Lib. I. Pars III. Tit. XII. Rub. III.

libet eorum viæ contradicere voluerit, obviate. Magno profectu excellentiæ veſtræ apud Creatorem gloria proficit, ſi per eam diſperſarum eccleſiarum potuerit ſocietas reſtaurari. Cum enim largita munera ad nominis ſui conſpicit gloriam revocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis ſuæ dignitatem viderit ampliari. Perſolventes prætereа paternæ caritatis affectum, Dominum petimus, qui brachium veſtrum ad comprimendos hoſtes forte efficiat, & mentem veſtram fidei zelo, velut mucronem gladii vibrantis, exacuat. *Leo Auguſtus* [imo Conſtantius Aug. Cod. Theod. lib. XVI. tit. II. §. VIII. A. D. 343. & in l. 2. Cod. Juſtinianei de epiſcopis & clericis.]

XIV. *Quod novarum collectionum, ideſt exactionum & ſordidorum munerum clerici immunitatem acceperunt.*

XVI. Q. I. C. XI. §. III.

JUxta ſanctionem, ſecundum quam dudum meruiſſe perhibemini, fundos, & mancipia veſtra nullus novis collectionibus obligabit, ſed vacatione gaudebitis. *Imp. Honorius & Theodoſius* [Cod. Theod. lib. XVI. tit. II. l. XL. A. D. 412. *Ravennæ.*]

XV. *De eodem.*

Ibidem §. IV.

PLacet rationabilis concilii tenore perpenſo, diſtricta moderatione præſcribere, a quibus ſpecialiter neceſſitatibus, eccleſiæ urbium ſingularum habeantur immunes. Prima quippe illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia, uſibus cæleſtium ſecretorum dedicata, ſordidorum munerum fæce vexentur. Nihil extraordinarium ab hinc, ſuperindictumve flagitetur: nulla ſollicitudo translationis ſignetur. Poſtremo nihil præter canonicam illationem, niſi quam adventitiæ neceſſitatis ſarcina repentina popoſcerit, ejus functionibus adſcribatur. Si quis contravenerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt, exilio perpetuæ deportationis mulctetur. *Item Urbanus papa* [potius Gratianus.]

XVI. *Quod clerici non ſunt imperialibus exactionibus ſubiiciendi.*

XXIII. Q. VIII. C. XXII.

Gen. XLVII. 26.

NAm cum tempore famis cunctorum Ægyptiorum terram ſibi emeret Pharao, atque ſub eadem fame ſuæ ſervituti cuncta ſubiiceret, ſacerdotibus ita neceſſaria ſubminiſtravit, ut nec poſſeſſionibus, nec libertate nudarentur, Domino ex tunc pronunciante: ſacerdotes in omni gente liberos eſſe oportere. *Unde Conſtantinus, & Conſtans* hanc immunitatem dederunt eccleſiæ, dicentes [imo Conſtantius Cod. Teod. lib. XVI. tit. II. l. XVI. A. D. 361. *Antiochiæ.*]

XVII. *De eodem.*

Ibidem Q. VIII. C. XXIII.

Baronius A. D. 361. §. XIV. & XV.

Cod. Theod. Ibidem l. XXVI. A. D. 381.

Baronius hoc anno §. XVI.

Cod. lib. I. tit. de ſacroſanctis Eccleſiis l. XVIII.

IN qualibet civitate, in quolibet opido, vel vico, caſtello, municipio quicumque voto Chriſtianæ religionis meritum eximiæ ſingulariſque virtutis omnibus intimaverit, ſecuritate perpetua potiatur. Gaudere enim & gloriari ex fide volumus ſemper, ſcientes magis religionibus, quam officiis, & labore corporis, vel ſudore noſtram rempublicam contineri. Gratianus quoque, Valentinianus, & Theodoſius decreverunt, dicentes: *univerſos, quos conſtiterit cuſtodes eccleſiarum eſſe, vel ſanctorum locorum, ac religioſis obſequiis deſervire, nullius attentationis moleſtiam ſuſtinere decernimus.* Imperator Juſtinianus: *ſancimus, res ad venerabiles eccleſias, vel Xenones, vel monaſteria, vel ptochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel ſi quod eſt aliud tale conſortium, deſcendentes ex qualicumque curiali liberalitate, ſive inter vivos, ſive mortis cauſa, ſive in ultimis voluntatibus habita a, lucrativorum inſcriptionibus liberas eſſe, & immunes: lege ſcilicet, quæ ſuper hujuſmodi inſcriptionibus poſita eſt, in aliis quidem perſonis ſuum robur obtinente. In parte autem eccleſiaſtica, vel aliarum domuum, quæ his piis conſortiis deputatæ ſunt, ſuum vigorem, pietatis intuitu, mitigante.*

RUBRICA. III
De immunitate eccleſiarum a tributis.

I. *Domus, atria, horti, juxta eccleſiam poſiti, manſus, de quo dotata eſt eccleſia, & decimæ & oblationes, immunes ſunt a tributis.*

In Concilio Pariſienſi [imo Meldenſi c. XXII. A. D. 845. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1838.]

Ibid. C. XXIV.

SEcundum canonicam auctoritatem, & conſtitutionem domini Imperatoris Ludovici de agro eccleſiaſtico & manſo, & de mancipiis, quæ ipſe ſuis capitulis conſtituit,

vel ſi

vel ſi quilibet pro ſepulturæ loco aliquid largitus eccleſiæ fuerit: de decimis etiam, & oblationibus fidelium nullus quemquam presbyterorum aliquem cenſum perſolvere cogat. Nec quiſquam cujuslibet ordinis, aut dignitatis exinde quidquam ſubtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur, & regia poteſtate dare cogatur. *Item Imperator Juſtinianus* [Cod. lib. I. tit. II. l. XXII. al. XVIII. circa A. D. 528. *CPoli*.] Lib. I. Pars III Tit. XII. Rubr. IV.

II. *De eodem.*

SAncimus, res ad venerabiles eccleſias, vel Xenones, vel monaſteria, vel ptochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel ſi quod eſt aliud tale conſortium deſcendentes ex qualicumque curiali liberalitate ſive inter vivos, ſive mortis cauſa, ſive in ultimis voluntatibus habita, a lucrativorum inſcriptionibus liberas eſſe & immunes; lege ſcilicet, quæ ſuper hujuſmodi inſcriptionibus poſita eſt, in aliis quidem perſonis ſuum robur obtinente. In parte autem eccleſiaſtica, vel aliarum domuum, quæ hujuſmodi piis conſortiis deputatæ ſunt, ſuum vigorem, pietatis intuitu, mitigante. *Ambroſius contra Auxentium* [ſermone de tradendis baſilicis poſt epiſt. XXI. edit. novæ ſ. 38. circa A. D. 386. *Mediolani*.] XXIII. Q. VIII. ad C. XXIII.

III. *Ad ordinaria tamen tributa prædia tenentur eccleſiæ, ut remittantur per eum, qui poteſt remittere.*

SI tributum petit Imperator, non negamus. Agri eccleſiæ ſolvunt tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vindicandorum: *Paulo poſt*. Tollant eos, ſi libitum eſt. Imperatori non dono, ſed non nego. *Item Urbanus papa* [II. ſorte A. D. 1090. *Romæ*.] C. XI. Q. I. C. XXVII.

IV. *De exterioribus eccleſiæ ſolvitur tributum.*

TRibutum in ore piſcis, piſcante Petro, inventum eſt, quia de exterioribus ſuis (quæ palam cunctis apparent) tributum eccleſia reddit. Non autem totum piſcem dare juſſus eſt, ſed tantum ſtaterem, qui in ore ejus inventus eſt, quia non eccleſia dari Imperatori, non pontificalis apex, qui in ore capitis eccleſiæ præeminet, ſubiici regibus poteſt. Sed ſane (ut diximus) quod in ore piſcis invenitur, pro Petro & Domino dari jubetur, quia de exterioribus eccleſiæ, quod conſtitutum antiquitus eſt, pro pace & quiete, qua nos tueri & defenſare debent, Imperatoribus perſolvendum eſt. C. XXIII. Q. VIII. C. XXII.

RUBRICA. IV

De immunitate eccleſiarum quoad fugientes ad eas.

I. *Confugientem ad eccleſiam extrahere non licet.*

Ex Concilio Arauſicano [I. c. V. VI. & VII. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tomo III. pag. 1448.]

EOS, qui ad eccleſiam confugiunt, tradi non oportet, ſed loci ſancti reverentia & interceſſione defendi. Si quis autem mancipia clericorum pro ſuis mancipiis ad eccleſiam fugientibus, crediderit occupanda, per omnes eccleſias diſtrictiſſima damnatione feriatur. In eccleſia quoque manumiſſos, & per teſtamentum, eccleſiæ commendatos, ſi quis in ſervitutem vel obſequium, vel ad colonicam conditionem revocare tentaverit, animadverſione eccleſiaſtica coërceatur. *Item Auguſtinus ad Bonifacium* [potius auctor latens ſub nomine Auguſtini, epiſt. inter Auguſtinanas CLXXXVII. nunc VI. ex iis, quæ falſo Auguſtino adſcribuntur.] Diſt. LXXXVII. C. VI.

II. *Non licet alicui hominem de eccleſia rapere.*

MIror, quomodo tam ſubito fidei murum aries ruperit inimici. Novi enim qua religione ſemper ſis eccleſiam veneratus. Quo igitur inſtigante facinore hominem de eccleſia rapuiſti? Tuus, ſi de tuo amico forte præſumeret fugitivus, poſſet procul dubio interceſſoris cauſa veniam promereri. Ergo ſi amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bovem eſt ex homine commutatus. Non ut confundam te hæc ſcribo, ſed ut filium cariſſimum moneo. Eccleſiæ igitur illæſum revoca, quem irreligioſiſſime rapuiſti. Oblatio vero domus tuæ a clericis ne ſuſcipiatur indixi, communionemque tibi interdico, donec peracta pro auſibus vel errore a me definita tibimet pœnitentia, XVII. Q. IV. C. VIII. Dan. IV. 30. 1. Cor. IV. 14.

Lib. I. Pars III. Tit. xii. Rubr. ii.

tia & tempore condonato pro hoc facto, corde contrito, & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo. *Item ex libro Capitularium Moguntiacenſium* [Capitular. lib. i. c. cxxxiv. lib. v. c. xciii. A. D. 805. Verba ſunt Concilii Moguntini c. xxxix. A. D. 813. in *Germania*, Concil. tomo vii. pag. 1250.]

xvii. Q. iv. C. ix.

Burchardus lib. iii. C. cxciv. ex Concilio apud Theodonis villam C. xi.

Ivo Parte iii. C. cxxiii. lib. i. Leges Langobard. tit. xi. C. v.

III. *Fugientem ad eccleſiam nemo audeat abſtrahere.*

REum ad eccleſiam confugientem nemo audeat abſtrahere, neque inde donare ad pœnam, vel ad mortem: ut honor Dei & ſanctorum ejus conſervetur. Sed rectores eccleſiarum pacem & vitam, ac membra ejus ad obtinere ſtudeant: tamen legitime componat quod inique fecit. *Item ex Concilio Toletano* XII. [c. x. A.D. 681. in *Hiſpania*, Concil. tomo vi. pag. 1231.]

IV. *De atrio eccleſiæ, quod* xxx. *paſſibus clauditur, niſi prius data ſecuritate, fugiens non abſtrahatur.*

xvii. Q. iv. C. xxxv.

Ivo Parte iii. C. cxxi.

DEfinivit ſanctum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad eccleſiam, vel reſidentes, inde abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre. Sed eſſe potius iis ipſis, qui eccleſias petunt per omnia licitum in xxx. paſſus ab eccleſiæ januis progredi: in quibus xxx. paſſibus uniuſcujuſque eccleſiæ in toto circuitu reverentia defendatur; ſic tamen, ut hi, qui ad eam confungiunt in extraneis, vel longe ſeparatis ab eccleſia domibus nullo modo abſcedant: ſed in hoc xxx. paſſuum numero abſque domorum extranearum receptaculo progrediendi aditum obtinebunt, quatenus ad requiſitæ naturæ uſum debitis exeant locis & nullo teneantur eventu neceſſitudinis, qui dominicis ſe defendendos commiſerint clauſtris. Si quis autem hoc decretum violare tentaverit; & eccleſiaſticæ excommunicationi ſubjaceat, & ſeveritatis regiæ feriatur ſententia. Ipſos autem, qui ad eccleſiam confugium fecerunt, ſi juxta priſcorum canonum inſtituta, hi, qui eos repetunt, ſacramenta reddiderint, & ſacerdos eccleſiæ ipſius ab eccleſiæ foribus non abſtraxerit, aut fuga talium ſi evenerit, ſacerdoti quærenda eſt, aut damnorum ſententia, ſecundum electionem principis, hujuſmodi ſacerdotibus irroganda. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [i. c. i. & iii. A.D. 511. in *Gallia*, Concil. to. iv. pag. 1404. 1405.]

V. *Ante ſecuritatem acceptam, de atrio eccleſiæ fugitivus non cogatur exire.*

Ibid. C. xxxvi.

ID conſtituimus obſervandum, quod eccleſiaſtici canones decreverunt, & lex Romana conſtituit; ut ab eccleſiæ atriis, vel domo epiſcopi reos abſtrahere omnino non liceat: ſed nec alteri conſignare, niſi ad Evangelia datis ſacramentis, de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri. Itaut ei, cui reus fuerit criminoſus, de ſatisfactione conveniat. Quod ſi quis ſacramenta ſua convictus fuerit violaſſe, reus perjurii, non ſolum a communione eccleſiæ, vel omnium clericorum, verum etiam & a catholicorum communione ſeparetur. Quod ſi is, cui reus eſt, voluerit ſibi intentione faciente componi, & ipſe reus de eccleſia, actus, timore, diſceſſerit, ab eccleſiæ clericis non quæratur. Servus etiam, qui ad eccleſiam confugerit pro qualibet culpa, ſi a Domino pro admiſſa culpa ſacramentum ſuſceperit, ſtatim ad ſervitium Domini ſui redire cogatur, & poſteaquam dato ſacramento, Domino ſuo fuerit conſignatus, ſi aliquid pœnæ pro eadem culpa, qua excuſatur, probatus fuerit pertuliſſe, pro contemtu eccleſiæ, & prævaricatione fidei a communione & convivio catholicorum extraneus habeatur. Si vero ſervus pro culpa ſua ab eccleſia defenſatus ſacramenta Domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolentem a Domino liceat occupari. *Unde Gelaſius papa ſcribit Bonifacio epiſcopo* [Ivo Parte xvi. c. lxviii. pro *Gelaſio* habet *Gregorium*. Caput incertum.]

VI. *Poſt præſtitam ſecuritatem ſervi reſtituantur dominis, qui ad eccleſiam confugerint.*

Ibid. C. xxxii.

MEtuentes dominos famuli, ſi ad eccleſiæ ſepta confugerint, interceſſiones debent quærere, non latebras; ne hæc ipſa præſumtio tarditatis temeritatem augeat retinendi. Filius etenim noſter vir ſpectabilis Petrus queritur, ſervum ſuum in eccleſia ſancti Clementis diutius commorari, cui cum deputaſſet ſacramenta præſtari, illum egredi nulla ratione voluiſſe: & ideo directus ſupradictus homo de præſenti, cum eo, quem elegeris eſſe mittendum, cum de impunitate ejus ſacramenta præbuerit, eum ſtatim facies ad Dominum ſuum modis omnibus remeare: aut ſi in hac pertinacia forte exti-

extiterit poſt ſacramentum ſibi præſtitum, reddatur invitus. *Idem Joanni epiſcopo Viennenſi* [Ivo Parte xvi. c. lxxvii. ubi legitur *Vivanenſi*. Vide Baluzium in notis ad Antonium Auguſtinum pag. 527.]

Lib. I. Pars iii. Tit. xii. Rubr. v.

VII. *Securitate accepta ad ratiocinia reddenda fugitivi ab eccleſia exire cogantur.*

xvii. Q. iv. C. xxxiii.

UXor Felicis, & filiæ, Romam (quia ſic oportuit) pervenerunt. Siquidem hunc ipſum primum ſe ad barbarorum baſilicam conferentem, ſeque bonas cauſas habere jactantem, egredi ſub hac conditione præcipimus, ut, ſi actus ſuos fideliter, & rationabiliter allegaret, nihil circa eum prorſus aſperum fieri, durumque, pateremur. Alioqui ſi contra fidem, & utilitatem dominicam veniſſe probatur, ipſe ſibimet imputaret: atque Domini ordinationi congrue ſubjaceret. Qui, ſuperveniente filio noſtro viro ſpectabili Ortaſio ſic eſt ad ſingula quæque convictus, ut os aperire non poſſet, & vera eſſe quæ huic obiicerentur, voce propria fateretur. Ideoque tenetur cuſtodiæ mancipatus. *Idem Syracuſano, & Conſtantio & Laurentio epiſcopis* [apud Ivonem Parte xiii. c. cxiii.]

VIII. *Eripiatur in libertatem ſervus, cui Chriſtiano, Judæus ſignaculum circumciſionis impreſſit: alioquin ab eccleſia domino ſuo reddatur invitus.*

Ibid. C. xxxiv. Capitular. lib. vii. C. cclxxxvi.

JUdas, qui Judaicæ profeſſionis exiſtit, mancipium ſui juris, quod ante paucos annos ſe aſſerit comparaſſe, nunc ad eccleſiam Venefranam confugiſſe ſuggeſſit, ſicut petitorii tenor annexus oſtendit; eo quod dicat, ſibi ab infantia Chriſtiano, nuper a præfato domino ſignaculum circumciſionis infixum. Quapropter veſtra diligenter inter utrumque, ſollicita cura, rerum fideliter examinet veritatem, quatenus nec religio temerata videatur, nec ſervus hac objectione mentitus, competentis jura domini declinare contendat. *Unde in Aurelianenſi Concilio* [i. c. iI. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1405.]

IX. *Si raptor cum rapta ad eccleſiam confugerit, quid fieri debeat.*

xxxv. Q. i. C. iiI.

DE raptoribus autem id conſtituendum eſſe cenſuimus, ut, ſi ad eccleſiam raptor cum rapta confugerit, & feminam ipſam violentiam pertuliſſe conſtiterit, ſtatim liberetur de poteſtate raptoris, & raptor, mortis vel pœnarum impunitate conceſſa, aut ad ſerviendum ſubjectus ſit; aut redimendi ſe, liberam habeat facultatem. Si vero quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit, poteſtati patris excuſata reddatur, & raptor patri, ſuperioris conditionis ſatisfactione teneatur obnoxius.

R U B R I C A . V

De pœna violantium immunitatem eccleſiæ.

I. *Excommunicetur qui confinia eccleſiæ frangere tentaverit.*

Nicolaus omnibus epiſcopis [inter decreta Nicolai I.]

xvii. Q. iv. C. vi.

SIcut antiquitus a ſanctis patribus ſtatutum eſt. *Supra Tit.* I. *Rubrica* IV. c. I. *pag.* 124.

Item Gelaſius Victori, Conſtantino, Martino, Feliciſſimo, Sereno, & Timotheo epiſcopis [apud Ivonem Parte iiI. c. cxx.]

II. *Ab eccleſiæ arceantur ingreſſu qui aliquid de eccleſia violenter rapiunt.*

Ibidem C. x.

FRater & coëpiſcopus noſter Epiphanius ſua nobis relatione ſuggeſſit, Benenatum, & Maurum Beneventanæ municipes civitatis, in contumeliam religionis acerba nimis & plectibili contumacia proſiluiſſe, qui confugientem ad eccleſiæ ſepta curialem ſuum, ne illic quidem tutum, aut de injuria ſua ſecurum eſſet, ſiverunt, auſi irruptione temerariæ mentis admittere quod nec poteſtatibus quidem, vel principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in ſanctuariis conſtitutum (captata ſacerdotis abſentia) reluctantem, reclamantemque, violenter abſtraherent. Quos (quantum ſua nobis ſuggeſtione patefecit) merito indignos eſſe ſacra communione judicavit. Et ſi revera tanti facinoris conſtat admiſſum noſtra etiam auctoritas in hac parte conſentit. Nec enim jure ad ſupplicandum debet admitti qui admittere ſacrilegium non dubitavit. Nullus enim intra limina tantæ venerationi deputata utrumque ſibi licere exiſtimet pro

LIB.I. PARS III. TIT.XIII. RUB.I. ſuæ voluntatis arbitrio, ut & humilitatem ſibi vendicet, & furorem. Et ideo, fratres cariſſimi, ſupradictos, ſi manifeſta reos facit conquæſtio, ab omnibus parochiarum veſtrarum eccleſiis noſtræ præceptionis auctoritate, prohibete, ut non ſolum hi, qui in injuriam ſanctorum locorum proſiluiſſe probantur, merito conſequantur pro facti ſui qualitate vindictam; verum etiam ceteri a tali præſumtione, ultionis iſtius timore revocentur. *Idem Epiphanio epiſcopo* [apud Ivonem Parte III. c.CXIX.]

III. *Eccleſiarum non eſt dignus ingreſſu qui eas violat.*

XVII. Q. IV. C. XI. AD epiſcopos ceteros direximus juſſionem, ut eos, qui eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum judicent eſſe indignos. *Item ex Concilio Ilerdenſi* [c. VIII. A. D. 524. in *Hiſpania*, Concil. tomo IV. pag. 1612.]

IV. *Segregetur ab eccleſia clericus, qui ſervum vel diſcipulum ſuum ad eam fugientem verberare præſumit.*

Ibidem C. XIX. NUllus clericorum ſervum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad eccleſiam, extrahere audeat, vel flagellare præſumat. Quod ſi fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem non dedit, ſegregetur. Si qui clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali exceſſu contumeliam pertulerit, a pontifice diſtrictius vindicetur. *Item ex Concilio Triburienſi* [carptim ex c. XX. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 451.]

Ibidem C. XX.

V. *Qui de atrio, vel porticibus eccleſiæ fugientem abſtrahit, excommunicetur.*

Capitularia lib. V. C. CCCXXXVII.

Lex Bavarica Tit. I. C. VII. in Friderici Lindenbrogii Codice legum antiquarum pag. 402.

SI quis contumax vel ſuperbus timorem Dei vel reverentiam ſanctarum eccleſiarum non habuerit, & fugientem ſervum ſuum, vel quem ipſe perſecutus fuerit, de atrio eccleſiæ, vel de porticibus, quolibet modo eccleſiæ adhærentibus, per vim abſtraxerit, pro immunitate nongentos ſolidos epiſcopo componat, & ipſe publica pœnitentia juſto judicio epiſcopi mulctetur.

TITULUS. XIII

De rebus Eccleſiæ non alienandis.

RUBRICA. I

De cauſa retentionis rerum mobilium, ſive immobilium in eccleſia.

I. *Quare in primitiva eccleſia prædia vendebantur.*

Melchiades papa [imo Iſidorus Mercator epiſtola de primitiva eccleſia, & munificentia Conſtantini, Concil. tomo I. pag. 1528.]

XII. Q. I. C. XV. FUturam eccleſiam in gentibus Apoſtoli prævidebant: & idcirco prædia in Judæa minime ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fovendos egentes. At vero cum inter turbines, & adverſa mundi ſucreſceret eccleſia, euſque pervenit, ut non ſolum gentes, ſed etiam Romani principes, qui pene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Chriſti & baptiſmi ſacramenta concurrerent: e quibus vir religioſiſſimus Conſtantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per univerſum orbem ſuo degentibus Imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricandi eccleſias, & prædia tribuenda, conſtituit. Denique idem præfatus princeps donaria immenſa contulit, & fabricam templi primæ ſedis beati Petri inſtituit, adeo ut ſedem Imperialem relinqueret, & beato Petro, ſuiſque ſucceſſoribus profuturam concederet. Idem vero præſidens ſanctæ Synodo, quæ apud Nicæam congregata eſt, cum querelam quorumdam clericorum conſpiceret coram ſe deferendam, ait: vos a nemine dijudicari poteſtis, quia Dei ſolius judicio reſervamini. Dii enim vocati eſtis, & idcirco non poteſtis ab hominibus judicari. Ab illo etenim tempore, & deinceps viri religioſi non ſolum poſſeſſiones, & prædia, quæ poſſederant, ſed etiam ſemetipſos Domino conſecrarunt, ædificantes baſilicas

filicas in ſuis fundis in honorem ſanctorum martyrum per civitates, ac monaſteria innumera, in quibus cœtus Domino ſervientium conveniret. *Urbanus papa* [1. epiſt. Iſidoriana c. 1. & II. Concil. tomo 1. pag. 619.] Lib.I. Pars III. Tit.XIII.Rub.I.

II. *Quare prædia fidelium hodie ab eccleſia non alienentur.*

VIdentes autem ſummi ſacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles plus utilitatis poſſe conferre, ſi hereditates, & agros quos vendebant, eccleſiis, quibus præſidebant epiſcopi, traderent, eo quod ex ſumtibus eorum, tam præſentibus, quam futuris temporibus plura & elegantiora poſſent miniſtrare fidelibus, communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipſorum; cœperunt prædia, & agros, quos vendere ſolebant, matricibus eccleſiis tradere, & ex ſumtibus eorum vivere. Ipſæ vero res in ditione ſingularum parochiarum epiſcoporum (qui locum tenent Apoſtolorum) erant, & ſunt uſque adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus: e quibus epiſcopi etiam fideles diſpenſatores eorum, omnibus in communi vitam degere volentibus miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipſæ enim res, fidelium *oblationes* appellantur, quia Domino a fidelibus offeruntur. *Et infra*. Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus, in tantum eccleſiæ, quibus epiſcopi præſident, Domino adminiculante, creverunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus ſit in eis, communem vitam degens, indigens; ſed omnia neceſſaria ab epiſcopo, ſuiſque miniſtris percipit. Ideo ſi aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc avellere nitatur, jam dicta damnatione feriatur. *Item Auguſtinus* [tract. LXII. in Joh. §. v. circa A. D. 412. in *Africa*.] III. Q.I. C.XVI.

III. *De eodem.*

HAbebat Dominus loculos: & a fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta, ubi intelligeremus quod præcepit, non eſſe cogitandum de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, ut nihil pecuniæ ſervetur a ſanctis; ſed ne Deo propter iſta ſerviatur, & propter inopiæ timorem juſtitia deſeratur. *Auguſtinus in Sermone de communi vita clericorum* [imo tract. L. ad c. XII. Joh. §. XI. circa A. D. 412. in *Africa*.] *Ibidem* C.XVII. *Matth.*VI.14.

IV. *Quando eccleſiæ pecuniæ forma inſtituta eſt.*

EXemplum Domini accipe converſantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli miniſtrabant, niſi quia eccleſia ipſius, loculos ſuos habitura erat? Quare furem admiſit, niſi ut ejus eccleſia fures patienter toleret? *Item Proſper* [imo Julianus Pomerius de vita contemplativa lib. II. c. IX. circa A. D. 494. in *Gallia*.] *Ibidem* C.XII.

V. *Quod licite & convenienter eccleſia facultates poſſidet.*

EXpedit, facultates eccleſiæ poſſideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ ſunt, ſed communes eccleſiæ facultates: & ideo quiſquis, omnibus, quæ habuit, dimiſſis, aut venditis, fit rei ſuæ contemtor, cum præpoſitus fuerit factus eccleſiæ, omnium, quæ habet eccleſia, efficitur diſpenſator. Denique ſanctus Paulinus (ut ipſi melius noſtis) ingentia prædia, quæ fuerunt ſua, vendita, pauperibus erogavit. Sed cum factus eſſet epiſcopus, non contemſit eccleſiæ facultates, ſed fideliſſime diſpenſavit: quo facto ſatis oſtendit & propria debere propter perfectionem contemni, & ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ ſunt profecto communes, poſſideri. Quid ſanctus Hilarius? Nonne & ipſe omnia ſua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen quum, merito perfectionis ſuæ, fieret eccleſiæ Arelatenſis epiſcopus, quæ illa tunc habebat eccleſia, non ſolum poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hereditatibus ampliavit. Iſti ergo tam ſancti, tam perfecti pontifices, factis evidenter clamant, poſſe & debere fieri quod fecerunt: qui utique homines tam ſæcularium, quam divinarum literarum ſine ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent, res eccleſiæ debere contemni, nunquam eas debuerant, qui omnia ſua reliquerant, retinere. *Ex Concilio Antiocheno* [XXV. A.D. 341. in *Syria*, Concil. to. II. pag. 580.] *Ibidem* C.XIII. *Concil. Aquiſgranenſe A. D.* 816. C.XXXV.

RUBRICA. II

De diſpenſatione rerum eccleſiæ.

I. *Res eccleſiaſticas epiſcopus diſpenſet.*

xii. Q.i.C.xxiii. EPiſcopus eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, cum ſumma reverentia & timore Dei. Participet autem & ipſe quibus indiget, ſi tamen indiget, tam in ſuis, quam in fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſariis uſibus profuturis, itaut in nullo qualibet occaſione fraudentur, juxta ſanctum Apoſtolum ſic dicentem: *habentes victum, & veſtitum, hujuſmodi contenti ſumus.* (1.Tim.vi.8.) Quod ſi contentus iſtis minime fuerit, convertat autem res eccleſiæ in ſuos domeſticos uſus, & ejus commoda vel agrorum fructus non cum presbyterorum, diaconorumque conſcientia pertractet, ſed eorum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus, filiiſque committat, ut per hujuſmodi perſonas occulte res lædantur eccleſiæ, Synodo provinciæ pœnas iſte perſolvat. Si autem & aliter accuſetur epiſcopus, aut presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quod ea, quæ pertinent ad eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet eccleſiaſtica facultate ſibimet uſurpent, itaut ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi vero, & blaſphemiis tam ſermo prædicationis, quam ii, qui diſpenſant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, ſancta Synodo, id quod condecet, approbante. *In canonibus Apoſtolorum* [c. xi. Concil. tomo i. pag. 4.]

II. *Res eccleſiæ ſint in epiſcopi poteſtate.*

xii.Q.i.C.xxiv. PRæcipimus, ut in poteſtate ſua res eccleſiæ epiſcopus habeat. Si enim animæ hominum pretioſiores illi ſunt creditæ, multo magis oportet, eum curam de pecuniis agere, itaut poteſtate ejus, indigentibus omnia diſpenſentur per presbyteros, & diaconos, & cum timore Dei & omni ſollicitudine miniſtrentur. Ex his autem, quibus indigent &c. *ut ſupra.* Urbanus *papa ait* [i. epiſt. Iſidoriana c.iI. Concil. tomo i. pag. 620.]

III. *Res eccleſiæ quaſi communes epiſcopus diſpenſet.*

Ibidem C.xxvi. RES eccleſiæ, non quaſi propriæ, ſed ut communes & Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios, quam in præfatos uſus ſunt fidelibus diſpenſandæ. *Gelaſius clero, ordini, & plebi Brunduſii* [in Collectione canonum Cardinalis Deusdedit, circa A. D. 494. Roma in *Calabriam*, Concil. tomo iv. pag. 1226.]

IV. *Quod reditus & oblationes fidelium in quatuor partes epiſcopus diſpenſando dividere debet.*

xii.Q.iI.C.xxvi CONceſſo vobis, quem petiſtis, antiſtite, fratre jam & coëpiſcopo meo Juliano, neceſſarium fuit, eodem ad eccleſiam ſuam mox remiſſo, ad vos noſtra ſcripta pariter deſtinari, quibus agnoſceretis, eidem fuiſſe præceptum, ne unquam ordinationes præſumat illicitas. *Et infra.* Reditus & oblationes fidelium in quatuor partes dividat, quarum unam ſibi ipſe retineat, alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuat: fabricis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem divino eſt redditurus examini. *Idem* [epiſt. ix. ad epiſcopos Lucaniæ c. xxvii. A. D. 494. *Romæ*, Concil tomo iv. pag. 1195.]

V. *De eodem.*

xii. Q. iI. C. xxvii. QUatuor autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) convenit fieri portiones: quarum una ſit pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus, ſicut ſacerdotis intererit, integram miniſtris eccleſiæ memoratam dependere quantitatem, ſic clerus ultra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter noverit expetendum. Ea vero, quæ eccleſiaſticis ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat inſtauratio ſanctorum manifeſta, quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in ſuum lucrum præſul impendia his deputata convertat. Ipſam nihilominus adſcriptam pauperibus portionem, quamquam divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur, tamen juxta hoc, quod ſcriptum eſt.

Ut

Ut videant opera veſtra bona & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt, oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, commendari, & bonæ famæ præconiis non taceri. Quapropter nec clericorum quiſpiam &c. *Item Simplicius papa Florentio, Equitio & Severo epiſcopis* [epiſt, 11 I. A.D. 475. *Roma*, Concilio, tomo IV. pag. 1069. E.] Lu. I. Part. II. Tit. XIII. Rubr. III. *Matth. V. 16.*

VI. *De eodem.*

DE reditibus eccleſiæ, vel oblatione fidelium, quid deceat neſcienti nihil licere permittat, ſed ſola ei ex his quarta portio remittatur: duæ eccleſiaſticis fabricis, & erogationi peregrinorum & pauperum profuturæ, ab Onagro presbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur. Ultima clericis pro ſingulorum meritis dividenda. *Et infra*. Cui (ideſt Gaudentio) ſpecialiter hoc præcipimus, ut tres illas portiones, quas triennio dicitur ſibi tantummodo vendicaſſe, reſtituat. *Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano* [papa I. lib. II I. epiſt. XI. A.D. 594. Roma in *Siciliam*.] XII. Q. II. C. XXVIII.

VII. *De eodem.*

COgnovimus de reditibus eccleſiæ noviter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime provenire: ſed epiſcopos locorum diſtribuere tantummodo quartam antiquorum redituum: nunc vero quæſita ſuis uſibus retinere. Quam rem pravam, ſubintroductamque conſuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare feſtinet, ut ſive de præteritis reditibus, ſive de his, quæ obvenient, vel obvenientibus, quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum namque eſt, unam eandemque eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo jure cenſeri, ideſt uſurpationis & canonum. *Idem Auguſtino epiſcopo Anglorum* [lib, XII. epiſt. XXXI. reſponſ. I. A. D. 604. Roma in *Angliam*.] *Ibidem C. XXIX. Io. Diac. lib. IV. C. XXXIV.*

VIII. *De eodem.*

MOs eſt Apoſtolicæ ſedis, ordinatis epiſcopis præceptum tradere, ut de omni ſtipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones; una videlicet epiſcopo, & familiæ ejus propter hoſpitalitatem atque ſuſceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, qnarta eccleſiis reparandis. *Item Concilium Agathenſe* [c. XXII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1387.] *Ibidem C. XXX.*

IX. *De eodem.*

STatuimus (quod omnes jubent canones) ut civitatenſes, ſive diœceſani presbyteri, vel clerici, ſalvo jure eccleſiæ, rem eccleſiæ, ſicut permiſerunt epiſcopi, teneant: vendere autem, aut donare penitus non præſumant. Quod ſi fecerint, vel fecerunt, facta venditio non valebit, & de facultatibus, ſi quas habent proprias, indemnem eccleſiam reddant & communione priventur. *Ibid. C. XXXII.*

RUBRICA. III

I. *De licita diviſione rerum eccleſiæ per præbendas.*

Gratianus.

DE rebus vero eccleſiæ quæritur, an liceat eas per præbendas dividi, ut annuos reditus quiſque ſibi ſpecialiter vindicet. Hoc non poſſe fieri, argumento & auctoritate probatur. Clerici ſucceſſores eorum ſunt, de quibus dicitur: *multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una*. Neceſſe eſt ergo, ut eorum ſequantur vitam, quorum in eccleſia gradum adminiſtrant. Non ergo aliquid proprium ſibi vindicabunt, ſed erunt eis omnia communia. *Idem* [Gratianus.] XII. Q. I. C. XXV. *Act. IV. 32.*

II. *Reſponſio ad queſtionem.*

HIs ita reſpondetur. Sicut perfectione caritatis manente, ſecundum diſcretionem eccleſiarum diſtributio fit eccleſiaſticarum facultatum, dum aliis poſſeſſiones unius eccleſiæ ad diſpenſandum committuntur: ex quibus licet res eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes, primum tamen ſibi, & eccleſiæ ſuæ deſervientibus neceſſaria epiſcopus ſubminiſtret, reliqua, quæ ſuperſunt, fidelium uſibus miniſtraturus; ita & præbendæ eccleſiarum, eadem caritate manente, pie & religioſe poſſunt diſtribui: nec tunc rebus eccleſiæ, ut propriis, ſed ut communibus utilitatibus deſervituris, ut ex his, quæ ſibi aſſignata *Ibidem C. XXVII.*

Digitized by Google

Lib. I. Pars III. Tit. xiii. Rubr. iv. gnata ſunt, primum ſibi neceſſaria percipiat. Si qua vero ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, in communes eccleſiæ uſus expendat.

RUBRICA. IV
De alienatione non fienda rerum eccleſiæ.

I. *Res eccleſiæ epiſcopis aliquo modo alienare non licet.*

In Concilio Agathenſi [c. vii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1384.]

x. Q. II. C. i. CAſellas, vel mancipiola eccleſiæ, epiſcopis (ſicut priſca canonum præcepit auctoritas) vel vaſa miniſterii, quaſi commendata fideli præpoſito, integro eccleſiæ jure poſſideant; jdeſt ut neque vendere, neque per quoſcumque contractus, res, unde pauperes vivunt, alienare præſumant. *Leo & Anthemius Impp.* [Cod. lib. i. tit. ii. l. xiv. §. *ſcientes* A. D. 470. *CPoli*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. I. EA enim, quæ ad beatiſſimæ eccleſiæ jura pertineant, vel poſthac forte pervenerint, tanquam ipſam ſacroſanctam & religioſam eccleſiam, intacta convenit venerabiliter cuſtodiri.

III. *Conſtitutio nova.*

Juſtinianus Cod. lib. i. tit. ii. l. xiv. §. hoc jus A. D. 535. *Novella conſtitutio vii. C. i. Item Novella cxx. C. vi. & vii.* HOc jus porrectum eſt ad omnem locum venerabilem, omneque collegium, quod actio pia conſtituit, ut nec res eorum pignorentur: & hoc perpetuo ſervetur in his rebus immobilibus, quæ ab Imperiali domo prædictis locis applicantur. In ceteris eatenus excipitur, ſi debitum urget. Præterea ſi habeat ſuperflua vaſa, cum debitrix ſit, nec aliunde ſolvere valet, ne quid immobile alienetur, vel diſtrahatur, ea (geſtis habitis coram eo, cujus eſt loci ordinatio) integra vel aliis locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata cuilibet alii vendantur. Qui autem hæc acceperit, contra hane obſervationem iiſdem pœnis ſubjaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ ſunt. Si autem debitum ex mobilibus ſolvi non valet, primo res immobiles ſpecialiter dentur pignori, quarum fructus creditor ſibi reputet tam in ſortem, quam in uſuras uſque ad quartam centeſimæ. Quod ſi nolit creditor ita accipere, tunc ordinator domus apud eum, a quo ordinatur, habitis abſque diſpendio geſtis, juret, majori parte ibidem ſervientium conſentiente, debitum urgere, nec ex mobilibus ſolvi poſſe. Quo ſubſecuto, per xx. dies rem eccleſiæ eſſe venalem, publice ſit notum, ut plus offerenti detur pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emtori non conceditur: & hoc inſcribatur, nihil eſſe factum in ea re ad damnum divinæ domus. Emtore vero non invento, res æſtimata diſtricte, creditori detur in ſolutum, addita in pretio decima parte univerſæ æſtimationis, & accedente conſenſu ordinatoris, & majoris partis ibidem ſervientium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inſpecta ipſius qualitate, & quantitate, & onere: & creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat, in utilitatem divinæ domus proceſſiſſe. Sicut autem alienatio rerum eccleſiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua ſterilis ei detur poſſeſſio, aut alias onerosa, veluti nomine fiſcalium. *Item ex ſynodo habita Romæ ab Eugenio papa* [ii. c. xvi. A. D. 826. Concil. tomo viii. pag. 109.]

IV. *Non licet epiſcopo res eccleſiarum in proprios uſus convertere.*

xii. Q. i. C. xxvii. NUlli epiſcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de ſubjectis plebibus, aliiſque piis locis, in proprios uſus habere, ne majores enormiter locupletentur, & minores tali facto pauperes inveniantur. Contra agens, canonica auctoritate coarctatus exiſtat. [*Gratianus*] Si ergo res eccleſiæ, non quaſi propriæ, ſed quaſi communes habendæ ſunt, cum de communi nullus dicat: hoc meum eſt, nec de rebus eccleſiæ: hæc mea eſt, poteſt aliquis dicere, ne videatur non imitari caritatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium, ſed erant illis omnia communia. *Item ex hiſtoria Euſebii epiſcopi Cæſarienſis* [imo ex ſynodo vii. c. xii. in *Bithynia*, A. D. 787. Concil. tomo vii. pag. 909. Ivo Parte v. c. cccLxxv.] Act. iv. 32.

V. *Abbati vel epiſcopo res eccleſiæ alienare non licet.*

xii. Q. ii. C. xix. *Apoſtolor. C. xxxix.* QUiſquis epiſcopus, vel abbas de ſalariis epiſcopii, vel monaſterii transferre quidquam in principum manus, vel etiam alii perſonæ conferre voluerit, irritum ſit quod actum eſſe conſtiterit, ſecundum canonem ſanctorum Apoſtolorum, qui dicit,

dicit: *Omnium eccleſiaſticarum rerum epiſcopus habeat ſollicitudinem, & diſpenſet eas, tamquam Deo contemplante*. Non liceat autem ei fraudare quidquam ex illis, vel cognatis propriis donare, quæ Dei ſunt: qui ſi pauperes fuerint, ut pauperibus largiantur, ſed non ſub horum occaſione quæ ſunt eccleſiæ defraudentur. Quod ſi epiſcopus excuſationem prætenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrum, vel locum exiſtere, nec principibus ſic tribuatur ager, vel locus, ſed clericis, vel agricultoribus: quod ſi calliditate uſus fuerit princeps, & vel a colono, vel a clerico agrum emerit, ſit irrita venditio, & reſtituatur epiſcopio, & monaſterio. Epiſcopus, vel abbas hoc faciens, abiiciatur, tanquam qui diſperſit quod non collegit. *Item Symmachus papa* [in ſynodo IV. Romana c. IV. ad. VIII. A. D. 502. Concil. tomo IV. pag. 1317.] Lib. I. Pars III. Tit. XIII. Rubr. V.

VI. *Prædia eccleſiæ non licet papæ alienare.*

NOn liceat papæ prædium eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in uſusfructum rura dare, niſi tantummodo domos, quæ in quibuslibet urbibus non modica impenſa ſuſtineantur: qua lege omnes cuſtodes adſtringantur, ut donator, accenſitor, venditor honorem perdat: & qui ſubſcripſerit, anathema ſit cum eo, qui dedit, vel recepit, niſi reſtituatur. Liceat etiam quibuslibet eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus alienata repoſcere: quod non modo in Apoſtolica ſervandum eſt eccleſia, verum etiam univerſis eccleſiis per provincias quidem dicitur id convenire. *Ex Concilio Toletano* IV. [c. LXVII. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1721.] XII. Q. II. C. XV.

VII. *Epiſcopi, qui nihil eccleſiæ conferunt, famulos ejus libertati non donent.*

ET ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt, æterni judicis voce condemnabuntur in futuro, quanto magis hi, qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Quapropter epiſcopi, qui nihil ex ſuo proprio eccleſiæ Chriſti compenſaverunt, hanc divinam ſententiam metuant, & liberos ex familia eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, ut qui res ſuas eccleſiæ Chriſti non contulerit, damnum inferat, & jus eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo liberos ſucceſſor epiſcopus abſque ulla oppoſitione ad jus eccleſiæ revocabit, quia eos non æquitas, ſed improbitas abſolvit. Ibid. C. XXXIX.

RUBRICA. V

De caſibus, in quibus res eccleſiæ alienari poſſunt.

I. *Niſi cauſa neceſſitatis nec epiſcopo liceat rem eccleſiæ uſurpare.*

Ex Concilio Africano [c. XXXIII. Codicis canonum Eccleſiæ Africanæ A. D. 418. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1065.]

NON habenti neceſſitatem nec epiſcopo licet matricis eccleſiæ rem ſui tituli uſurpare. *Unde in Agathenſi Concilio legitur* [imo in Novella VII. c. I.] Ibidem C. I.

II. *Neceſſitate debiti urgentis res eccleſiæ alienari poſſunt.*

HOC jus porrectum eſt. *Supra Rubr.* IV. C. III. *pag.* 174. X. Q. II. C. II.
Item ex VI. *Synodo univerſali* [imo Synodo VIII. c. XV. A. D. 870. CPoli, Concil. tomo VIII. pag. 1134.]

III. *Quod cauſa pietatis res eccleſiæ alienari poſſunt.*

APoſtolicos & paternos canones renovans hæc ſancta & univerſalis Synodus definivit, neminem prorſus epiſcopum vendere, vel utcumque alienare cimelia, & vaſa ſacrata, excepta cauſa, olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet pro redemtione captivorum. Sed nec tradere ſalaria eccleſiarum in emphiteutica pacta, nec alias ruſticas poſſeſſiones venundare, ac per hoc eccleſiaſticos reditus lædere. Quos ad propriam utilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorum ſuſtentationem eſſe decernimus. *Et paulo poſt*. Quiſquis autem poſt hanc definitionem noſtram, contrarium quid huic ſanctæ Sedi ac univerſali Synodo agere tentaverit, deponatur, ut prævaricator divinarum legum, & præceptorum, caſſata videlicet omnino quæ facta eſt in ſcriptis, vel ſine ſcriptis ab epiſcopo venditione, vel emphiteutica traditione, vel alia quali- XII. Q. II. C. XIII.

Lib. I. Pars III. Tit. XIII. Rubr. V. qualibet alienatione, cimeliorum ſcilicet, & ſalariorum locorum. Qui vero perceperit, aut emerit aliquid ex prædictis cimeliis, vel ſalariis, & non reſtituerit eccleſiæ iterum quæ eccleſiæ ſunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphiteuſeos, ſit anathema uſque dum fecerit quod ab hac ſancta & univerſali Synodo confirmatum eſt. Si autem epiſcopus convictus fuerit conſtruxiſſe monaſterium de eccleſiaſticis reditibus, tradat eidem eccleſiæ ipſum monaſterium. *Gregorius* [*papa* I.] *Domitio* [*imo Dono*] *epiſcopo Meſſano* [imo Meſſanenſi lib. VI. epiſt. XXXV. A. D. 597. Roma in *Siciliam*.]

IV. *Pro redemtione captivorum vaſa ſacra non prohibentur alienari.*

XII. Q. II. C. XIV. Cod. lib. I. tit. II. l. XXI. ET ſacrorum canonum & legalia ſtatuta permittunt, miniſteria eccleſiæ pro captivorum eſſe redemtione vendenda. *Item Demetrio & Valeriano clericis Firmanis* [imo in laudata epiſtola ad *Donam*, continenter.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. XVI. SIcut omnino grave eſt, fruſtra eccleſiaſtica miniſteria venundare, ſic iterum culpa eſt, imminente hujuſmodi neceſſitate, res maxime deſolatæ eccleſiæ captivis ſuis præponere, & in eorum redemtione ceſſare. *Unde Ambroſius ait de Officiis* [lib. II. c. XXVIII. §. 137. A. D. 377. *Mediolani*.]

VI. *Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant.*

Ibidem C. LXX. AUrum eccleſia habet, non ut ſervet, ſed ut eroget, & ſubveniat in neceſſitatibus.
Quid opus eſt cuſtodire quod nihil adjuvat? An ignoramus quantum auri, atque
IV. Reg. XXIV. 13. argenti de templo Domini Aſſyrii ſuſtulerint? Nonne melius conflant ſacerdotes propter
alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quam ut ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? Nonne dicturus eſt Dominus: cur paſſus es tot inopes ſame mori? Et certe
Matth. XXV. 42. habebas aurum, unde miniſtrares alimoniam. Cur tot captivi in captivitatem ducti, nec redemti, ab hoſte occiſi ſunt? Melius fuerat, ut vaſa viventium ſervares, quam metallorum? His non poſſet reſponſum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deeſſet. Reſponderet: aurum ſacramenta non quærunt, neque auro placent quæ auro non emuntur. Ornatus ſacramentorum, redemtio captivorum eſt. Vere illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas a morte. Ille vere eſt theſaurus Domini, qui operatur quod ſanguis ejus operatus eſt. *Et poſt pauca*. Nemo poteſt dicere: cur pauper vivit? Nemo poteſt queri, quia captivi redemti ſunt. Nemo poteſt accuſare, quia
§. 142. templum Dei eſt ædificatum. Nemo poteſt indignari, quia humandis fidelium reliquiis
§. 143. ſpacia laxata ſunt. Nemo poteſt dolere, quia in ſepulcris Chriſtianorum requies defunctorum eſt. In his tribus generibus vaſa eccleſiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet. Opus eſt, ut de eccleſia myſtici poculi forma non exeat, ne ad uſus nefarios ſacri calicis miniſterium transferatur. Ideo primum inter eccleſiam quæſita ſunt vaſa, quæ initiata non eſſent, deinde comminuta, poſtremo conflata, per minutias erogationis diſpenſata, egentibus, captivorum quoque pretiis profecerunt. Quod ſi deſunt nova, & quæ nequaquam initiata videantur, in hujuſmodi uſus, quos ſupra diximus arbitror omnia pie poſſe converti. *Item ex epiſtola Leonis papæ univerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis* [epiſt. XVII. alias CIV. A. D. 447. Roma in *Siciliam*.]

VII. *Cauſa etiam meliorationis, ſive utilitatis res eccleſiæ licet alienare ſive diſtrahere.*

XII. Q. II. C. LII. SIne exceptione decernimus, ne quis epiſcopus de rebus eccleſiæ ſuæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, niſi forte aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & cum totius cleri tractatu atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium profuturum eccleſiæ. *Et infra* [imo Concil. Carthag. IV. c. XXXI. & XXXII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1202. & 1203.]

VIII. *De eodem.*

EPiſcopus rebus eccleſiæ, tanquam commendatis, non tamquam propriis, utatur. Irrita enim epiſcoporum venditio, vel commendatio rei eccleſiaſticæ erit abſque conniventia & ſubſcriptione clericorum. *Gratianus*.

IX. *Cauſa*

Digitized by Google

IX. *Cauſa incommoditatis, vel exiguæ utilitatis, res eccleſiæ alienari poſſunt.*

ITem domus urbium vel caſtrorum, quæ eccleſiæ plus incommodi, quam utilitatis afferunt, licet rectoribus eccleſiarum (ſicut in ſuperiori capitulo Symmachi: *non liceat papæ* &c. continetur) vendere vel commutare. *Item ſicut in Agathenſi Concilio legitur* [c. XLV. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1390.] XII. *Q.* II. C. LII. Concil. Rom. IV. C. IV. XII. *Q.* II. C. XX.

X. *De eodem.*

TErrulas, aut vineolas exiguas, & eccleſiæ minus utiles, aut longe poſitas, parvas, episcopus ſine conſilio fratrum (ſi neceſſitas fuerit) diſtrahendi habeat poteſtatem. Servos quoque fugitivos, qui revocati, retineri non poſſunt, ſimiliter epiſcopis diſtrahere licet. *Unde in Toletano Concilio* [III.] *legitur* [IV. A. D. 589. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1010.] *Ibidem* C. LIII.

XI. *Intuitu religionis licet res eccleſiæ alienare.*

SI epiſcopus unam de parochianis eccleſiis ſuis monaſterium dicare voluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio vivat, hoc de conſenſu concilii ſui habeat licentiam faciendi: qui etiam, ſi de rebus eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimentum eccleſiæ non exhibeat, eidem loco donaverit, ſit ſtabile. Rei enim bonæ ſtatuendæ ſanctum concilium dat conſenſum. *Ex Concilio eodem* [imo Toletano IX. c. V. A. D. 655. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 454.] *Ibid.* C. LXXIII.

XII. *Non ultra quinquageſimam partem rerum eccleſiæ monaſterio, quod conſtituit, epiſcopo licet conferre.*

BOnæ rei dare conſultum, & præſentis habetur vitæ ſubſidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium. Quiſquis itaque epiſcoporum in parochia ſua monaſterium conſtruere forte voluerit, & hoc ex rebus eccleſiæ, cui præſidet, ditare decreverit, non amplius ibidem, quam L. partem dare debebit, ut hac temperamenti æquitate ſervata, & cui tribuit, competens ſubſidium conferat, & cui tollit, damna gravia non infligat. Eccleſiæ vero, quæ monaſticis non informabitur regulis, aut quam pro ſuis magnificare voluerit ſepulturis, non amplius, quam centeſimam partem cenſus eccleſiæ, cui præſidet, ibidem conferre licebit, ea tamen cautela ſervata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem aſſumat. *Item Gregorius* [papa I. lib. II. epiſt. XVII. A. D. 593. *Romæ*.] *Ibid.* C. LXXIV.

XIII. *Jure proprietatis res eccleſiæ monaſteriorum ædificiis tradere licet.*

REligioſam vitam eligentibus congrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cujuſquam neceſſitatis occaſio aut deſides faciat, aut robur (quod abſit) converſationis infringat. Idcirco præſenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domum, poſitam in hac urbe regione quarta juxta locum, qui appellatur *ad gallinas albas*, vel hortum juris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui, auctore Deo, præſidemus, in qua Campana, quondam uxor Patricii, manſiſſe dinoſcitur, ſimul & hortum atque hoſpitia, quæ intra eandem domum janua concludit, Floræ abbatiſſæ debeas tradere, proprietatis jure procul dubio poſſidendam: in qua domo monaſterium virginum (ubi cum congregatione ſua habitare poſſit) Chriſto queat adjuvante, conſtruere: & tam ipſa, quam quæ in ejus loco, honoreque ſucceſſerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad ſe pertinentibus (ſicut diximus) quieto, inconcuſſoque jure a nobis, pietatis conſideratione conceſſa, valeat poſſidere. *Ibid.* C. LXXV.

Z R U-

Lib.I, Pars III. Tit.XIII.Rubr. VI.

RUBRICA. VI

De forma ſervanda in rerum alienatione.

I. *Forma obſervanda in alienatione rerum eccleſiæ, cum neceſſitas, aut utilitas illam fieri compulerit.*

[Ex c.VII. Concilii Agathenſis A.D. 506. in *Gallia*, Perperam Gratianus hoc caput refert ex l. XIV. Cod. lib. I. tit. II. *de ſacroſanctis eccleſiis*.]

X.Q.II.C.LII. QUod ſi neceſſitas compulerit, ut pro eccleſiæ neceſſitate, aut utilitate, vel in uſufructu, vel indirecta venditione aliquid diſtrahatur, apud duos, vel tres comprovinciales, vel vicinos epiſcopos cauſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur, ut, habita diſcuſſione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione quæ facta fuerit venditio, vel tranſactio corroboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio non valebit. *Et infra.* Minus vero utiles poſſeſſiones peregrinis, vel clericis, ſalvo jure eccleſiæ, in uſum præſtare permittimus. *In Toletano Concilio* IV. *legitur* [c. XXXVII. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1715.]

II. *Quæ de rebus eccleſiæ in remunerationem præſtantur obſequii, rata permanebunt.*

XII. Q. II. C. LXVI. QUicumque epiſcopi ſuffragio cujuslibet aliquid eccleſiaſticæ utilitatis providerint, & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiſerint, promiſſi ſolutionem eos exſolvere oportebit, itaut ad Concilium comprovinciale deferatur,
1.Tim.V.18. ut eorum conniventia confirmetur, quia (ſicut Paulus ait) *dignus eſt operarius mercede ſua*. Item *ex Concilio Carthaginenſi* C. XXXI. [in Carthaginenſi V. c. IV. A. D. 398. in Africa Concil. tomo II. pag. 1216.]

III. *Primati inſinuetur neceſſitas, quæ res eccleſiæ diſtrahere compellit.*

XVII. Q. IV. C. XXXIX. NUllus res eccleſiæ diſtrahat. Quod ſi reditus non habet, & aliqua nimia neceſſitas cogit, hanc inſinuandam eſſe primati ipſius provinciæ cenſemus, ut cum ſtatuto numero epiſcoporum, utrum faciendum ſit, arbitretur. Quod ſi tanta urget neceſſitas eccleſiæ, ut non poſſit ante primatem conſulere, ſaltem vicinos teſtes convocet epiſcopos, curans ad Concilium referre omnem eccleſiæ neceſſitatem. Quod ſi non fecerit, reus Deo, & ſancto Concilio, venditor, honore amiſſo teneatur. *Item epiſtola Leonis univerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis* [ſupra Rubr. V. c. VI.]

IV. *De forma, quæ nunc obſervatur.*

§. Irrita. SIne exceptione. *Supra Rub.* V. c. VII. *pag.* 176.
Item, ſicut in Agathenſi Concilio legitur [ſupra Rubr. V. c. X.]

V. *Hæc forma non requiritur, cum res alienanda modica eſt, & neceſſitas imminet.*

XII. Q. II. C. LIII. TErrulas, aut vineolas exiguas, & eccleſiæ minus utiles, aut longe poſitas, parvas, epiſcopus ſine conſilio fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat poteſtatem. Servos fugitivos quoque, qui revocati, retineri non poſſunt, ſimiliter epiſcopis diſtrahere liceat. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [III. c. XXIII. A.D. 538. in *Gallia*, Concil. tomo V. pag. 301.]

VI. *Forma ſervanda in alienatione rerum monaſteriorum.*

Ibidem C. XLI. ABbatibus, presbyteris, ceteriſque miniſtris, de rebus eccleſiaſticis vel ſacro miniſterio alienare vel obligare abſque permiſſu & ſubſcriptione epiſcopi ſui, nihil liceat. Quod ſi præſumſerit degradetur communione conceſſa: & quod temere præſumtum aut alienatum eſt, ordinatione epiſcopi revocetur. *Ex Concilio Agathenſi* [c. LVI. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1392.]

VII. *Sine licentia epiſcopi quidquid abbas vendiderit, irritum deducatur.*

XVII. Q. IV. C. XL. IN venditionibus, quas abbates facere præſumunt, hæc forma ſervetur, ut quidquid ſine epiſcopi licentia venditum fuerit, ad poteſtatem epiſcopi revocetur. Mancipia vero

vero monachis donata ab abbate non liceat manumitti. Iniuſtum enim putamus, ut monachis, quotidianum rurale opus facientibus, ſervi eorum libertatis otio potiantur. [*Gratianus*] Etiamſi epiſcopo conſentiente, monaſterii poſſeſſio ab abbate data fuerit, nullius momenti erit donatio, niſi forte in eccleſiæ fabricam erigendam donatio proceſſerit: quo caſu tantum ei donare licet, quantum eccleſiæ parietes concludunt. *Sed obiicitur illud Melchiadis papæ* [Caput incertum.]

LIB. I. PART. III. TIT. XIII. KVS. VII.

VIII. *Forma obſervanda in alienatione rerum eccleſiarum parochialium.*

PLacuit per omnia magno Concilio, ut nullus proprii arbitrii temeritate aliam eccleſiam, niſi cui uſus antiquorum parentum canonica inſtitutione ſubjacere perhibetur, ſepulturæ cauſa adire procuret, niſi infirmitatis cauſa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negocio progreſſus. Ad hæc ſi quis prælatus contra hoc agere fategerit, eccleſiaſtico vinculo ſe ſubdi cognoſcat. [*Gratianus*] Sed aliud eſt ex temeritatis ſuperbia uſum antiquorum parentum non ſequi, atque aliud rationabili occaſione novam ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis papæ auctoritatem nititur qui ſuperbia, vel odio ductus, ſive vanis perſuaſionibus, aut variis munuſculis illectus ſepulturam ſuorum parentum ſequi contemnit. Secundum Gregorium autem, liberam habet ultimam voluntatem qui certæ rationis cauſa novum ſuo corpori quærit hoſpitium: Vel (ut quidam diſtingunt) libera eſt ultima voluntas cujuſque non in ſepultura eligenda, ſed in teſtamento conficiendo. Unde & *teſtamentum* appellatur, quia eo quiſque libere teſtatur quod poſt ſuum deceſſum de propriis rebus fieri velit. Sed non videtur libera teſtatoris voluntas, cum, ſecundum Auguſtinum, pro numero filiorum debeat fieri teſtamentaria diſtributio facultatum, veluti ſi quis habeat unum filium: Chriſtum putet alterum. Si vero duos, Chriſtum faciat tertium, & ſic per ordinem, & ſecundum Leonem, quiſque medietatem eorum, quæ Chriſto teſtatur, eccleſiæ jubetur relinquere, apud quam fidei ſacramenta ſuſcepit. Sed illud Auguſtini non eſt jubentis, ſed dehortantis, ne quis iratus filium ſuum exheredaret, atque totum Chriſto relinqueret.

XIII. Q. I. C. VII.

Sermo. III. ad fratres in eremo. falſo Auguſtino adſcriptus.

Decretal. Greg. IX. lib. III. tit. XXVIII. C. I.

RUBRICA. VII

De pœna alienantium res eccleſiæ præter formam juris.

I. *De epiſcopo, qui nulla neceſſitate res eccleſiæ vendit.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarenſis c. XIV. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 907.]

SI quis epiſcopus, nulla neceſſitate eccleſiaſticæ rationis compulſus, in clero ſuo, aut forte ubi forte non eſt presbyter, de rebus eccleſiaſticis aliquid præſumſerit vendere, res ipſas eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & injudicio epiſcoporum deiiciatur, auditus & convictus; & tamquam furti aut latrocinii reus ſuo privetur honore.

X. Q. I. C. VIII.

Concil. Carthag. IV. C. XXXII. & Carthag. V. C. IV.

II. *De eodem.*

APoſtolicos. *Supra Rubr.* V. c. III. *pag.* 175.

Item ex Concilio Leonis papæ [forte IV. circa A. D. 853. Caput incertum.]

III. *Res eccleſiæ epiſcopus alienare vel uſurpare non præſumat.*

MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, ut nullus epiſcoporum, vel ſacerdotum rem tituli ſui uſurpare præſumat; ſed neque ſalarium a Chriſtianis, ſanctis locis oblatum, cauſa amicitiæ, vel timoris, vel muneris pertentet auferre, ne eccleſia Dei ad nihilum redigatur: quod qui facere præſumſerit epiſcopus, vel ſacerdos, canonicam ſine dubio ſubeat ultionem: & quod eccleſiæ injuſte ablatum eſt, reddere compellatur; itaut deinceps nullas vires pro his ad litigandum, vel poſſidendum habere poſſit.

XII. Q. II. C. XVIII.

Item ex Concilio Agathenſi [c. LIII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1392.]

Lib. I. Pars II. Tit. xiii. Rub. viii. IV. *De poſſeſſione eccleſiaſtici juris quidquid a pontifice, vel presbytero diſtrahitur, inane & vacuum habeatur.*

xii. Q. ii. C. xxxvi. QUidquid parochiarum presbyter de eccleſiaſtici juris poſſeſſione diſtraxerit, inane habeatur & vacuum, vindicatione comparantis, & actione vendentis. *Item Urbanus papa* [imo Caliſtus II. in Concilio Lateranenſi I, c. xxii. A. D. 1123. Concil. tomo x. pag. 899.]

V. *Alienationes & ordinationes factæ ab intruſis ſine conſenſu clericorum, irritæ ſunt.*

Ibid. C. xxxvii. ALienationes omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, aut abbatis, qui ſecundum eccleſiæ ſuæ uſum conſecrandus eſt; alienationes, dico, quocumque modo factas, necnon & ordinationes perſonarum ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorum eccleſiæ, ſive per ſimoniam itidem factas, irritas judicamus. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus clericus præbendam ſuam, ſive beneficium aliquod eccleſiarum aliquo modo alienare præſumat: quod ſi præſumtum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & ultioni canonicæ ſubjacebit. *Ex Concilio Ilerdenſi* [c. xvi. A. D. 524. in *Hiſpania*, Concil. tomo iv. pag. 1614.]

VI. *Epiſcopo defuncto, vel adhuc in extremis agente, nihil de rebus ejus eſt uſurpandum.*

Ibid. C. xxxviii. HÆC hujus placiti conſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri, ut, defuncto antiſtite, vel etiam adhuc in ſupremis agente, nullus clericorum cujuslibet ordinis, officii, graduſve ſit, quidquam de domo præſumat, vel quod de utilitate inſtrumenti domus eſſe agnoſcitur, ideſt mobilis, & immobilis rei eccleſiaſticæ, conetur invadere, nihil furto, nihil dolo ſupprimens, auferens, atque abſcondens. Sed is, cui domus commiſſa eſt, ſubjunctis ſibi uno, vel duobus fideliſſimis clericis, omnia uſque ad tempus pontificis ſubſtituendi debeat conſervare, & his, qui in domo inveniuntur, clericis conſuetam alimoniam adminiſtrare. Subſtitutus autem antiſtes ſuſceptæ ſedis commoda ordinabit, velut Deus imperabit, ut eis uti cum his debeat, quos cognoverit diſciplinæ & caritati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quod ſi quiſquam poſt hæc cujuslibet ordinis (ut ſuperius dictum eſt) clericus quacumque occaſione, de omni facultate quidpiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſſiſſe, reus ſacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur: quia durum eſt, ut hi, quos conſtat in ſervitio Domini cum primæ ſedis antiſtite deſudaſſe, ab his, qui ſuarum rerum incubatores, vel utilitatibus ſervientes, atque vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpecti aliquatenus crucientur.

Abbatibus, presbyteris &c. *Supra Rubrica ſuperiori* c. VI. *pag.* 178.

Item ex Concilio Agathenſi [c. xlix. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1391.]

VII. *Qui in clero conſtituti ſunt, de rebus eccleſiæ nihil alienare præſumant.*

Ibid. C. xxxv. DIaconi, vel presbyteri, in parochia conſtituti, de rebus eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & ſacerdotes nihil de rebus eccleſiæ ſibi commiſſæ (ut ſuperius comprehenſum eſt) alienare præſumant. Quod ſi fecerint, convicti in Concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo proprio aliud tantum reſtituant, quantum viſi ſunt præſumſiſſe. *Et infra.* Libertos tamen, quos ſacerdotes, vel diacones de eccleſia ſibi commiſſa facere voluerint, actus eccleſiæ proſequi jubemus. Quod ſi facere contemſerint, placuit eos ad proprium reverti ſervitium.

RUBRICA. VIII

I. *De pœna recipientium res eccleſiæ præter formam juris.*

Ex Synodo VIII. [c. xv. A. D. 870. *CPoli*, Concil. tomo viii. pag. 1135.]

xii. Q. i. L. C. xiii. §. 1. QUI vero emerit aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel ſalariis, & non reſtituerit eccleſiæ iterum, quæ eccleſiæ ſunt, vel non dederit ad incidendum chartam

chartam venditionis, vel emphiteuſeos, ſit anathema uſque dum fecerit quod ab hac ſancta & univerſali ſynodo confirmatum eſt. Si autem epiſcopus convictus fuerit conſtruxiſſe monaſterium de reditibus eccleſiaſticis, tradat ipſum eidem eccleſiæ monaſterium. Lib. I. Part. III. Tit. XIII. Rub. IX.

RUBRICA. IX

I. *De poteſtate repetendi res alienatas.*

Pelagius Hoſtilio epiſcopo [forte circa A. D. 557. *Romæ.*]

AUguſtino ſedis noſtræ notario ſuggerente, didicimus, quod ei dilectio tua directis apicibus indicaſſet, quoſdam de clero tuo, & maxime parochiarum ad te pertinentium, non pauca ſacrata vaſa vel miniſteria diſtraxiſſe, & aliqua hujuſmodi perpetraſſe, quæ a religioſo aliena ſunt propoſito; caritatem vero tuam (ut hoc competenti ſollicitudine debeat inſequi vel ulciſci) noſtræ præceptionis auctoritate cupis communiri. Qua de re præſentibus mandamus affatibus, ut competentis vivacitatis inſtantia, quidquid de ſacratis vaſis vel miniſteriis a quolibet clericorum uſurpatum vel diſtractum fuiſſe compereris, ſine cujuſquam moræ interventu exigere non dimittas, & eccleſiaſticis uſibus reformare. *Item ex Synodo Ancyrana* [c. XV. A.D. 314. in *Galatia*, Concil. tomo I. pag. 1473.] XII. Q. II. C. II.

II. *Res eccleſiæ, quæ abſente epiſcopo diſtrahuntur, ad jus eccleſiaſticum revocentur.*

SI qua de rebus eccleſiæ, cum epiſcopus non eſt, presbyteri vendiderint, placuit, reſciſſo contractu, ad jus eccleſiaſticum revocari. In judicio autem erit epiſcopi conſtitutum, ſi pretium debeat recipi, nec ne, propterea quod ſæpe contingit, diſtractarum rerum reditus ampliorem ſummam pro accepto pretio reddi. *Gelaſius* [papa I. Juſtino Archidiacono, & Fauſto Defenſori, apud Ivonem Parte III. c. CLI.] XII. Q. II. C. XLII.

III. *De eodem.*

VOlaterranæ eccleſiæ actus vel patrimonium, quod hactenus comperimus deſtitutum poſt damnationem Echariſti, quo fuerat depravante diſperſum, curæ veſtræ decrevimus eſſe delegandum, ut diligentia (qua vos pro utilitatibus eccleſiæ exiſtimamus eſſe vigilantes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ, & revocetis, ſiqua ſint vendita, aut donata mancipia. Poſſeſſiones etiam, quas ab Eumantio, & Opilione epiſcopis, vel ceteris quovis jure videritis teneri (quia contra conſtituta ſynodi ab epiſcopis prædia alienari nullo potuerunt commento) nihilominus revocentur. Sit emtoribus ad eum recurſus, qui præſumſit aliquid de eccleſiaſticis rebus illicita venditione diſtrahere, itaut penſiones annuas ad pontificem deferatis: cui privilegia ſua integra convenit omni ratione ſervari, ut ejus diſpenſatione, portiones proveniant conſuetæ, itaut portionem quartam, quæ ad eos pertinet, ſua pontifex ordinatione diſtribuat, prout cujuſque locum, meritumque cognoſcit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum eſt, ut quartam clericis eroget pro conſideratione ſuæ electionis, antiſtes. Fabricarum etiam portio, ſciente epiſcopo & diſponente, veſtra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicujus rei patiamini generari. *Ex Concilio Agathenſi* [c. XXXIII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1388.] *Ibidem C. XXV.*

IV. *Epiſcopus heredem non habens, non alium, quam eccleſiam heredem inſtituat.*

EPiſcopus, qui filios, aut nepotes non habens, alium, quam eccleſiam, reliquit heredem; ſiquid de eccleſia non in eccleſiæ cauſa aut neceſſitate præſumſerit; quod diſtraxit aut donavit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab heredibus ejus, indemnitatibus eccleſiæ conſulatur. XII. Q. II. C. XXXIV. *Concil. Hiſpal.* I. C. I. *A.D.* 590.

TITU-

Lib. I. Pars III. Tit. XIV. Rubr. I. & II.

TITULUS. XIV

De rebus eccleſiæ non uſurpandis ſive rapiendis.

RUBRICA. I

De gravitate ſceleris uſurpantium res eccleſiæ

I. *Eccleſiæ pecuniam auferens, ut homicida damnetur.*

Stephanus papa [imo Anacletus epiſt. I. Iſidoriana c. II. Concil. tomo I. pag. 518.]

XII. Q. I. C. I. QUi Chriſti pecunias & eccleſiæ aufert, fraudat, & rapit, ut homicida in conſpectu judicis deputabitur. *Item Anacletus* [& Lucius I. epiſt. Iſidoriana c. VI. Concil. tomo I. pag. 724.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. VI. QUi abſtulerit aliquid patri, vel matri, dicitque, hoc peccatum non eſſe, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit; mater vero noſtra eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter generavit. Ergo qui Chriſti pecunias, & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt. *Item Pius papa* [I. epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tomo I. pag. 574.]

III. *Sacrilegii crimen incurrit qui prædia eccleſiaſtica invadit.*

Ibidem C. V. PRædia divinis uſibus tradita quidam humanis uſibus applicant, & Domino cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, ut ſibi inſerviant. Quapropter ab omnibus illius uſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia uſibus ſecretorum cœleſtium dicata a quibuſdam irruentibus vexentur: quod ſi quiſquam præſumſerit, ut ſacrilegus judicetur. *Item Bonifacius papa* [potius ex capitularium libro VI. c. CCCCV. apud Baluzium tomo I. pag. 1001. c. A. D. 710. in *Gallia*.]

IV. *Quidquid Domino conſecratur, ad jus pertinet ſacerdotum.*

Ibidem C. II. NUlli liceat ignorare, omne quod Domino conſecratur, ſive fuerit homo, ſive animal, ſive ager, vel quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum Domino erit, & ad jus pertinebit ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui quæ Domino, & eccleſiæ, cui competunt, aufert, vaſtat, invadit, vel eripit, & uſque ad emendationem, eccleſiæque ſatisfactionem, ut ſacrilegus judicetur, &, ſi emendare noluerit, excommunicetur.

RUBRICA. II

De bonis decedentium epiſcoporum non uſurpandis.

I. *Poſt mortem epiſcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.*

Ex Concilio Calchedonenſi [c. XXII. A. D. 451. Concil. tomo IV. pag. 785.]

Ibidem C. XLIII. NOn liceat clericis poſt mortem epiſcopi ſui, rapere res, pertinentes ad eum, ſicut jam præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si vero hoc fecerint, periclitari ſe noverint in proprio gradu. *Item Gregorius Maximiano Syracuſano epiſcopo* [lib. III. epiſt. XI. A. D. 593. Roma in *Siciliam*.]

II. *Quod, mortuo epiſcopo, omnia bona ſua deſcribantur.*

Ibidem C. XLV. *Io. Diac. lib. II.* C. XXIII. CAritatem tuam commonere curavimus, ut, ſi quiſpiam epiſcoporum de hac luce migraverit, vel (quod abſit) pro ſuis fuerit remotus exceſſibus, convenientibus œconomis, cunctiſque clericis prioribus, atque in ſui præſentia inventarium eccleſiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro conficiendi inventarii labore, tollatur. *Et infra*. Viſitatores eccleſiarum, clericique eorum, qui cum ipſis per non ſuæ civitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant, te diſponente,

te, ſubſidium. Juſtum namque eſt, ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium. *Item Innocentius* II. [in Concilio Lateranenſi II. c. v. A. D. 1139. Concil. tomo x. pag. 1003.] Lib. I. Pars II. Tit. xiv. Rub. III.

III. *De eodem*.

ILlud, quod in ſacro Calchedonenſi Concilio conſtitutum eſt, irrefragabiliter conſervari præcipimus, ut videlicet decedentium bona epiſcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus eccleſiæ, & ſucceſſoris ſui in libera œconomi & clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cetero illa deteſtabilis & ſæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumſerit, excommunicationi ſubjaceat. Qui vero morientium presbyterorum, vel clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubjiciantur. *In ſexta ſynodo legitur* [ex Conciliabulo Quinisexto c. xxxv. A. D. 692. CPoli, Concil. tomo vi. pag. 1160.] xii. Q. ii. c. xlvii.

IV. *Res epiſcopi morientis metropolitano non licet invadere*.

NOn liceat alicui metropolitano, mortuo epiſcopo, qui ſub eo eſt, aut res ejus, aut eccleſiæ ſuæ auferre: ſed ſint ſub cuſtodia cleri eccleſiæ defuncti epiſcopi uſquedum alius ordinetur epiſcopus. Si vero clerici in eccleſia non fuerint, tunc metropolitanus illibata omnia epiſcopo, qui ibi ordinabitur, reddat. *Unde Gregorius* [imo Gratianus ibidem continenter.] Ibid. c. xlviii.

V. *Alienam eccleſiam non licet invadere*.

SIcut eccleſia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardore alienas invadere non oportet. Ibidem eodem c.

RUBRICA. III

De pœna uſurpantium ſeu rapientium bona eccleſiæ.

I. *Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona arripere*.

Item ex Concilio Urbani [II.] papæ [Claromontano c. xxxi. A. D. 1095. in Gallia, Concil. tomo x. pag. 509.]

DE laicis quæſtio facta eſt, qui, morientibus epiſcopis, ſive aliis clericis, res defunctorum invaſas, eccleſiæ, pauperibuſque ſurripiunt: contra quos commune totius Concilii anathema prolatum eſt, ipſo papa hujuſmodi ſententiam promulgante. Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem, epiſcoporum ſeu presbyterorum, aut aliorum clericorum res invaſerit, uſque ad ſatisfactionem excommunicetur. Epiſcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum ſeu archidiaconorum manus, aut ſecundum mortuorum judicium pro ipſorum ſalute, in eleemoſynas diſpenſentur, aut ſucceſſori, qui futurus eſt, reſerventur. Idipſum de presbyterorum, ſeu clericorum aliorum rebus per epiſcopum, vel per ſupradictas perſonas, aut cui, deficientes commiſerint, fiat. Si quis autem adverſus iſta præſumſerit, anathema ſit. *Item Gregorius* VII. [in Concilio Romano v. c. I. A. D. 1078. Concil. tomo x. pag. 371.] Ibidem c. xvi.

II. *Excommunicationi ſubjaceat qui eccleſiaſtica prædia invadit*.

QUicumque militum, vel cujuſcunque ordinis, vel profeſſionis perſona, prædia eccleſiaſtica a quocumque rege, ſeu ſæculari principe, vel ab epiſcopis invitis, ſeu abbatibus, aut aliquibus eccleſiarum rectoribus, ſuſceperit, vel invaſerit, vel de rectorum depravato, ſeu vitioſo conſenſu tenuerit, niſi eadem prædia eccleſiis reſtituerit, excommunicationi ſubjaceat. *Nicolaus papa definit*, *ſcribens Frotarlo archiepiſcopo Budigalenſi* [Abeſt ab epiſtolis Nicolai I. ſed exſtat in veteri collectione canonum, forte A. D. 867. Roma in Galliam.] Ibidem c. xv.

III. *Invaſoribus rerum eccleſiaſticarum quæ pœna ſit impenenda*.

DE viro nefando, Burgando nomine, qui, rabie inſana commotus, diabolicis ſe irretire laqueis non dubitavit, atque gentilium more, per abrupta itinera & compita inſidians, vobis in veſtræ eccleſiæ villa una cum clericis veſtris manentibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decertantibus, paneque ſpiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ ſalutis deſiderium habentibus, Ibidem c. xvii. Sirmondus Concil. Galliæ tomo iii. pag. 311.

ſancta

Lib. I. Pars III. Tit. XIV. Rubr. III. ſancta beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitare, collectis malitiæ ſuæ ſequacibus, & iniquitatis complicibus, neſarias invaſiones & deprædationes violentas inferre dæmoniaco auſu præſumſit: &, ut epiſtolæ veſtræ textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraque Dominici corporis & ſanguinis vaſa, inſuper & ſanctum chriſma pollutis arripere manibus, quaſi vilia, & ad uſum communem apta præſumſit; dilectio nos veſtra conſuluit, ſi ipſe, vel qui cum eo in tam impio & iniquo ſcelere ſuerunt, ad pœnitentiam quandoque, gratia tacti divina, venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo conſtringatis, noſtræ inſtitutionis cenſuram expoſcere curaſtis. De quibus (ſi tamen ita eſt) jubemus, cum ad pœnitentiam reverti acceleraverint, uno anno extra eccleſiam Dei conſiſtere, cujus ſacratiſſima vaſa extra ritum fidei Chriſtianæ diripiendo auſerre non dubitaverunt. Secundo vero anno ante fores eccleſiæ ſine communione maneant. Tertio vero anno eccleſiam Dei ingrediantur, & inter audientes aſtent ſine oblatione, non manducantes carnem, neque bibentes vinum præter Natalis & Reſurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno, ſi his prioribus tribus eorum fructuoſus fuerit pœnitentiæ labor, communioni fidelium reſtituantur, totaque mentis intentione ſpondentes talia ſe ulterius numquam ſacturos, corpus & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur: & uſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium, & vini potatione maneant pænitentes. *Item Symmachus papa* [in Synodo VI. Romana A. D. 504. Concil. tomo IV. pag. 1372. E.]

IV. *Qui res eccleſiaſticas vendit, ad altare non audeat accedere.*

XII. Q. II. C. XXI. INdigne ad altare Dei properare permittitur qui res eccleſiaſticas audet invadere, aut injuſte poſſidere, aut iniqua vel injuſta defenſione in eis perdurat. *Et paullo poſt.* Debet tamen eſſe proviſio, ut vindictam admonitio præcedat, & res uſurpatas injuſte qui abſtulit, aut injuſte ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus reſtituat. Quod ſi neglexerit, & neceſſitas compulerit, demum prædonem ſacerdotalis diſtrictio maturata percellat. *Et infra.* Valde iniquum ergo, & ingens ſacrilegium eſt, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel ſalute, ac requie animarum ſuarum unuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab iis, quibus hæc maxime ſervari convenit, ideſt, Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus, & ſuper omnia a principibus & primis regionum, in aliud transferri, vel converti permittatur. Propterea qui hæc non prævideri, & aliter quam ſcriptum eſt, prædia eccleſiæ tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, vel injuſte defenderit aut retinuerit: niſi cito ſe correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate, feriatur: ſitque accipienti, & danti, & poſſidenti anathema, & inſtitutæ pœnæ contubernium aſſiduum. Nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat qui a religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas, ſine aliqua pietatis conſideratione, diſpergit. *Nicolaus* [I] *Adoni Viennenſi archiepiſcopo* [epiſt. LIX. c. III. A. D. 862. Roma in *Galliam*, Concil. tomo VIII. pag. 457.]

V. *Excommunicentur qui principum auctoritate res invadunt eccleſiæ.*

Ibid. C. XXIII. DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis, principum a quibusdam invaduntur atque diripiuntur, ſancimus, ut prius conſulatis principem ad reſecandam tam præſumtivam factionem, & cognoſcendum utrum illius ſit conceſſio, an invaſoris præſumptio. Quod ſi principis inordinata fuerit largitio, ipſe ſit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem invaſoris declaratur præſumtio, uſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus. *Nicolaus Majorico, Sereno, & Jo. epiſcopis* [forte Gelaſius, apud Ivonem Parte III. c. CL. c. A. D. 494. *Romæ*.]

VI. *Divini muneris participatione privetur qui eccleſiaſtica privilegia calcat.*

Ibid. C. XXIV. QUi & divinis, & humanis legibus incivili damnatione calcatis, & reverentia religionis abjecta vel eccleſiaſtica privilegia calcare contendunt, vel ubilibet in pauperum proſilire diſpendium, nec hujuſmodi ſaltem commoniti convictique nequitiam ſopire conſentiunt, atque illata ſacris rebus detrimenta ſarcire, merito divini muneris participatione ſunt privandi, ut hujus perceptione careant, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Cœleſtinus vero præsbyter fratris & coëpiſcopi noſtri Sereni, qui contra pontificale judicium, contraque Apoſtolicæ ſedis mandata prorumpens, ſupradictis communionem ſacram miniſtrare præſumſit, cum non potuerit

Digitized by Google

tuerit ignorare ſententiam proprii ſacerdotis, ab officio protinus eccleſiaſtico pellatur, ut nullus eccleſiæ miniſtrorum contra pontificalia inſtituta venire contendat. *Lib. I. Pars III. Tit. XIV. Rubr. III.*
Item ex Concilio Agathenſi [c. XXVI. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1387.]

VII. *De clericis, qui eccleſiæ documenta ſupprimunt, aut adverſariis tradunt.*

SI quis de clericis documenta, quibus eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere damnabili & punienda obſtinatione præſumſerit, quidquid per abſentiam documentorum damni eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno eccleſiæ, impie ſollicitati a traditoribus, aliquid acceperint, ſuperiori ſententia teneantur. *XII. Q. II. C. XXXIII.*
Jo. papa IV. [imo I. epiſt. I. Iſidoriana ad Zachariam archiepiſcopum, Concil. tomo IV. pag. 1604. E.]

VIII. *In quadruplum reſtituat qui rem invadit eccleſiæ.*

IN antiquis eccleſiæ ſtatutis decretum eſt, ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, ſed cum multiplicatione omnia reſtituat. Unde & in Evangelio ſcriptum eſt, quod: *ſi aliquid defraudavi, reddo quadruplum*. Et in legibus ſæculi cautum habetur: *qui rem ſurripit alienam &c.* ut infra *in auctoritate Euſebii papæ*. Item *Gregorius ad Conſtantiam Reginam Galliæ* [papa I. epiſt. XXXIII. lib. IV. A. D. 595. Roma in *Galliam*.] *Ibidem C. VII.* *Luc. XIX. 8.* *XII. Q. II. C. X.*

IX. *Pro tenore ſæcularium legum puniantur invaſores rerum eccleſiaſticarum.*

CUM devotiſſimam Dominam ſciam de cæleſti vita, atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare, culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea, quæ pro timore omnipotentis Domini ſunt ſuggerenda, ſiluero, * & te ſanctiſſimam de eccleſiaſtica pace ſedulo non commonuero. Nimis me Juliani fratris & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtavit, maxime cum villæ ſuæ, videlicet eccleſiæ, a nequiſſimis prædonibus ſint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combuſtæ: & dum iidem maligni juxta noſtri prædeceſſoris Bonifacii decreta pro violata immunitate illud emendare noluerint, dum & ſæculi leges hæc eadem ita ſe habere voluerint, lege vulgari teſte, in qua ſic ſcribitur: *Si quis manu armata uſque ad* IV. *homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille, qui prior eſt, pro illicita præſumtione componat ſolidos nongentos. Sequaces vero ejus unuſquiſque ſolidos* LXXX. *Si vero incendium fecerint, ibi novies tantum componant. Si prædam vero, in quadruplum reſtituant.* [In vetuſtis codicibus, & apud Burchardum lib. XI. c. XXVI. ac Ivonem Parte XIII. c. XXXVI. hoc caput cum ſuperiori conjunctum eſt. Sed in vulgata Gregorii epiſtola non habetur.] *Ibidem C. VIII.* ** Quæ ſequuntur, in epiſtolis S. Gregorii non ſunt.* *Leges Langobardorum lib. I. Tit. XVII. l. 1. pag. 543. edit. Lindenbrogii.*

X. *De eodem.*

SI ſæculi leges talem juſtitiam habere voluerunt, lex divina cur inferior eſſe debebit? Cum in ipſius veritatis præſentia a Zachæo collaudatum ſit, ut, ſi aliquem defraudarat, in quadruplum reſtitueret? Et quia ſummum in rebus bonum eſt, juſtitiam colere, ac ſua cuique jura ſervare, & in ſubjectos non ſinere quod poteſtatis eſt, fieri, ſed quod æquum eſt, cuſtodiri: quod & vos diligere, & omnino confidimus ſtudere. Quapropter Excellentiæ veſtræ menſe Novembri præſentis anni, ſecunda indictione, Petrum fratrem, & coepiſcopum noſtrum a gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranſmirtemus, ut fratribus ejuſdem provinciæ in unum congregatis immunitas & præſumtio, & ſacrilegium canonica auctoritate, & veſtra regia dignitate, talem terminum accipiant, ne poſthac membra diaboli, filii nequam, in ſancta eccleſia (te etiam ibi regnante) talia præſumant. *Item Euſebius papa* [I. epiſt. I. Iſidoriana, Concil. tomo I. pag. 1188. B] *XII. Q. II. C. IX.* *Luc. XIX. 8.*

XI. *Eccleſiæ rem ſurripiens, in decuplum reſtituat quod abſtulit.*

IN legibus ſæculi cautum habetur: *qui rem ſurripit alienam, illi, cui res direpta eſt, in decuplum, quæ ſublata ſunt, reſtituat*. Et in lege divina legitur: *maledictus omnis, qui transfert terminos proximi ſui: & dicet omnis populus: amen*. Talia ergo non præſumantur abſque ultione, nec exerceantur abſque ſua damnatione. Proinde ſi quis eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum eſt, rapuerit, vel conſenſerit facientibus, ut ſacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum reſtituat, & canonice pœniteat. *Contra Gregorius ſcribit Auguſtino Anglorum epiſcopo de his, qui furtim aliquid auferunt de eccleſia* [papa I. lib. XII. epiſt. XXXI. reſpon. IV. A. D. 604. Roma in *Angliam*] *Ibidem C. X.* *Symmachus in Synodo Romana V. Concil. tomo IV. pag. 1365. D* *Deut. XXVII. 17.* *Burchard. lib. XI. C. XXVII.* *Ivo Parte XII. C. XXXVII.*

XII. *Honeſtum eſt, ut eccleſia rem ſibi ablatam repetens, ſine augmento illam exigat & recipiat.*

XII. Q. I. C. XI. FRaternitas tua ex perſona furis penſare poteſt qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes ſubſidia, furtum perpetrant, & ſunt alii, qui hac in re ex inopia delinquunt. Unde neceſſe eſt, ut quidam damnis, quidam vero verberibus: & quidam diſtrictius, quidam vero levius corrigantur. Et cum paulo diſtrictius agitur, *Vide notas Guſſanvillei.* ex caritate agendum eſt, & non ex furore, quia ipſi hoc præſtatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *Et infra*. Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de eccleſiis abſtulerint, reddere debeant. Sed abſit, ut eccleſia cum augmento recipiat quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat. *Symmachus epiſcopus eccleſiæ catholicæ urbis Romæ* [in Synodo Romana VI. A.D. 504. Concil. tomo IV, pag. 1374. C. D]

XIII. *Eadem plectitur pœna qui res eccleſiæ, & domum epiſcoporum invadit.*

XVI. Q. I. C. LVIII. SImiliter & hoc ad omnium eccleſiarum notitiam, veſtra cunctorumque exhortatione & judicio cenſemus pervenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia epiſcoporum res eccleſiæ non dubitantur eſſe. Si in eorum facultatibus ſimili fuerit crudelitate graſſatum, pervaſores rerum memoratarum prædicta canonum diſtrictionis feriantur vindicta, ut, qui moribus propriis, ac nulla conſcientiæ caſtigatione corriguntur, ſaltem eccleſiaſticæ & canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis.

TITULUS, XV

De præbendis & dignitatibus in eccleſia,

RUBRICA. I

Quibus præbendæ & dignitates conferri debeant.

I. *Columbas vendit qui eccleſiam indiſciplinatis committit.*

Origenes [tractatu XV. ad c. XXI. Matthæi, forte circa A. D. 217. in *Ægypto*.]

XVI. Q. IX. C. IX. *Iſai. LVI. 7. Matth. XXI. 13.* ET hoc diximus ſecundum ſimplicem intellectum. Juxta moralem autem talia dicemus: & primum quidem de templo, de quo per prophetam dixit Deus: *domus mea domus orationis vocabitur*. Ergo ſecundum corporalem circumciſionem carnis, & ſecundum corporales legis feſtivitates & ſacrificia conſequenter, & templum Dei æſtimabitur, quod ex lapidibus inſenſatis erat conſtructum; primum quidem a Salomone, deinde reparatum ab Eſdra; poſtea vero poſt Chriſti adventum a Romanis deſtructum. Et illa æſtimabatur domus orationis, qua deſtructa, neceſſe eſt, ut Judæi, quaſi non jam habentes domum orationis, jam non habeant privilegium ſpeculationis Dei, nec poſſint ſecundum legem, Deo ſervire. Hoc ergo facto, omnia Chriſtus ejecit in miniſterio actuum ſpiritalium ſuorum: & tunc viſibiliter fecit quod ſemper inviſibiliter agit, ejiciens vendentes & ementes de templo, & menſas nummulariorum evertens, & cathedras vendentium columbas, ad correctionem populi, ut non pro mundanis feſtivitates in nomine Dei celebrent; nec emtionibus, & venditionibus vacent in loco non competenti, in quo non debent emere & vendere, ſed orationibus vacare qui congregantur, quaſi in domo orationis. Nunc autem arbitror templum Dei, ex lapidibus vivis conſtructum, eſſe eccleſiam Chriſti. Sunt autem multi in ea, non ſicut decet, viventes ſpiritaliter, ſed ſecundum carnem militantes: qui & domum orationis, de lapidibus vivis conſtructam, faciunt ſpeluncam eſſe latronum actibus ſuis, non eccleſia Dei dignis, ſed ſpelunca latronum. Qui enim conſiderat in multis eccleſiis talium Chriſtianorum peccata, qui arbitrantur quæſtum eſſe pietatem, & eum deberent de Evangelio vivere, ſecundum quod vivere decet ſervos Dei, hoc non faciunt, ſed divitias & multas poſſeſſiones acquirunt, nonne dicet, ſpeluncam latronum factam eſſe ſub illis eccleſiam? Ut recte dicat *Pſal. XIX. 10.* Chriſtus ad eos propter diſſipationem eccleſiæ ſuæ: *quæ utilitas in ſanguine meo, dum de- *Lege Michæam, ſcendo in corruptionem*? Item ipſe per * Oſee tali modo: *væ mihi, quoniam factus ſum, Mich. VII. 1. ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe, & ſicut qui racemum in vindemia, cum non ſint botri*

ad

ad manducandum primogenita! Væ animæ meæ, quia periit timoratus a terra, & qui corrigat, in omnibus hominibus non eſt! Et cum intellexeris Jeſum dicentem talia, & lugentem peccata noſtra, aſpice ſimul & illud, quod in Evangelio ſcribitur: *cum vidiſſet Hieruſalem, flevit ſuper eam, & dixit: quia ſi cognoviſſes & tu*. Et rationabiliter flevit ſuper Hieruſalem, & rationabilius flebit ſuper eccleſiam, ædificatam quidem, ut eſſet domus orationis, factam autem propter turpia lucra, & luxus quorundam (quod utinam non eſſet) principum populi, ſpeluncam latronum. *Et infra*. Et arbitror, convenire verbum de venditoribus columbarum eis, qui tradunt eccleſias avaris, & tyrannicis, & indiſciplinatis, & irreligioſis epiſcopis, aut presbyteris. Propter quod & cathedras tantummodo appellavit Evangeliſta everſas eſſe ab Jeſu. Et utinam audirent hæc cum dicentis admonitione ſcripturæ qui gloriantur de cathedris Moyſi, in quibus ſedent, & vendunt omnes eccleſias columbarum, & tradunt eas talibus præpoſitis, ad quos recte dicatur a Domino per Hieremiam prophetam: *principes populi me non cognoverunt. Filii enim ſunt inſipientes, & non intelligentes: ſapientes ſunt ad malefaciendum, bene autem facere neſciunt*. Item *Hieronymus ad Damaſum papam* [carptim in regula ex dictis Hieronymi conſarcinata, de qua ſupra Tit.v. Rubr.iv.c.iiI. pag.115.]

Lib. I. Pars iiI. Tit. xv. Rub. iI. & iiI.
Luc. xix. 41.
Matth. xxi. 12.
Jerem. iv. 22.

II. *Qui ſumtibus propriis ſuſtentari poſſunt, ab eccleſia ſtipendia non accipiant.*

CLericos autem illos convenit eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum & opibus ſuis ſuſtentari poſſunt, ſi, quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium profecto committunt, & per abuſionem talium, judicium ſibi manducant & bibunt. *Item ex Concilio Agathenſi* [c. xxxvi. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1389.] I. Q. I. C. vi.

III. *Juxta meritum laboris, clericis ſtipendia ſacerdotes diſtribuant.*

CLerici omnes, qui eccleſiæ fideliter, vigilanterque deſerviunt, ſtipendia, ſanctis laboribus debita, ſecundum ſervitii ſui meritum, per ordinationem canonum a ſacerdotibus conſequantur. Ibidem C. x.

IV. *De eodem.*

NUllus epiſcopus in eccleſia ſua. *Supra lib.* I. *Parte* iI. *Tit.* XV. *Rubr.* VIII. c. I. *pag.* 113. Diſt. ix. C. i.
Ad hoc propoſitum facere videntur capitula libri I. *Partis* iI. *Rubricæ* iiI. *pag.* 68.

RUBRICA. II

A quo præbendæ & dignitates conferri debeant.

I. *Regulariter a prælato conferri debent.*

NUllus omnino archidiaconus. *Supra lib.* I. *Parte* iI. *Tit.* XV. *Rubr.* VII. c. IV. *pag.* 113. xvi. Q. vii. C. xi.
Paſchalis papa [forte iI. circa A. D. 1107. Caput incertum.]

II. *De eodem.*

SIcut Domini veſtimentum ſciſſum non eſt, ſed de eo ſortiti ſunt; ita nec eccleſia ſcindi debet, quia in unitate tota conſiſtit. In poteſtatem ergo proprii epiſcopi eccleſiæ reducantur, & ab ipſo, ſicut in ſacris canonibus cautum eſt, ordinentur; alioquin & eccleſiæ ipſæ, & clerici earundem, divinis deſtituantur officiis. Ibidem C. ix.
Ad hoc facere videntur capitula Libri I. *Partis* iI. *Tit.* XV. *Rubr.* V. *pag.* 109.

RUBRICA. III

De pœna eorum, qui beneficia a laicis ſuſcipiunt, & qui illa conferre præſumunt.

I. *De manu laici epiſcopatus vel abbatia ſuſcipi non debet.*

Gregorius vii. in generali ſynodo [imo in Concilio vii. Romano c. i. & iI. A. D. 1080. Concil. tom. x. pag. 381.]

SI quis deinceps epiſcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter epiſcopos vel abbates habeatur, nec ulla ei, ut epiſcopo, ſeu Ibidem C. xii.

[Tit. I. Pars III. Tit. xv. Rubr. III.] abbati audientia concedatur. Inſuper ei & gratiam beati Petri, & introitum eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. *Item*. Si quis Imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet ſæcularium poteſtatum, aut perſonarum, inveſtituram epiſcopatuum, vel alicujus eccleſiæ dignitatis, dare præſumſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe eſſe ſciat obſtrictum. *Idem* [in Concil. v. Romano c. II. A. D. 1078. ibidem pag. 372.]

II. *Qui per laicos eccleſias obtinet, & qui ei manus imponit, communione privetur.*

[xvi. Q. vii. C. xiii.] QUoniam inveſtituras eccleſiarum contra ſtatuta ſanctorum patrum a laicis perſonis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in eccleſia, immo ruinam ſanctæ religionis oriri, ex quibus Chriſtiana religio conculcatur; decernimus, ut nullus clericorum inveſtituram epiſcopatus, vel abbatiæ, vel eccleſiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus laicæ perſonæ, viri, vel feminæ ſuſcipiat. Quod ſi præſumſerit, recognoſcat, inveſtituram illam Apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & ſe uſque ad condignam ſatisfactionem excommunicationi ſubjacere. *Item ex Canone Apoſtolorum* [xxxi. incerti anni, Concil. tomo I. pag. 50.]

III. *De eodem.*

[Ibidem C. xiv.] SI quis epiſcopus, ſæcularibus poteſtatibus uſus, eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omneſque, qui illi communicant. *Item ex Chronica Anaſtaſii* [ex ejus hiſtoria eccleſiaſtica pag. 55. edit. regiæ, A. D. 508. & 516. ad annum xx. Anaſtaſii Imp.]

IV. *De eodem.*

[Ibidem C. xv. Baronius A. D. 516. §. xl. Symmachus papa epiſt. viii. ad Orientales A. D. 512. Concil. to. iv. pag. 1301.] SAne, Theſſalonicenſi epiſcopo communicante, ob metum Imperatoris Anaſtaſii, Timotheo Conſtantinopolitano epiſcopo, quem Concilium Calchedonenſe anathematizaverat, xl. epiſcopi Illyrici & Græciæ convenientes in unum per profeſſionem in ſcriptis factam, ut a proprio metropolitano, diſceſſerunt ab eo, & Romam mittentes, Romano communicare in ſcriptis profeſſi ſunt. *Et paulo poſt*. Cum Dioſcorus [junior] manus impoſitionem accepiſſet, receſſerunt multitudines populorum, dicentes, quia niſi ſecundum quod ſanctorum continent Apoſtolorum canones, fiat, non recipietur epiſcopus: Principes enim inthronizaverunt eum. *Item Paſchalis papa* [II. in fragmento inedito Concilii Guaſtalenſis, A. D. 1106. in *Æmilia*.]

V. *Excommunicetur qui per laicos eccleſias obtinet.*

[xvi. Q. vii. C. xvi. Can. Apoſtolor. xxxi. Concil. Nicænum II. C. iii.] SI quis clericus, abbas, vel monachus per laicos eccleſias obtinuerit, ſecundum ſanctorum Apoſtolorum canones, & Antiocheni Concilii capitulum, excommunicationi ſubjaceat. *Idem* [ibidem c. I. A. D. 1106. Concil. tomo x. pag. 749.]

VI. *Qui per laicos eccleſias obtinet, & qui ei manus imponit, communione privetur.*

[xvi. Q. vii. C. xvii.] COnſtitutiones ſanctorum canonum ſequentes, ſtatuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora in antea inveſtituram eccleſiæ, vel eccleſiaſticæ dignitatis de manu laica acceperit, & ipſe, qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, & communione privetur. *Idem* [imo ex Concil. Romano Alexandri II. A. D. 1059. c. v. Concil. tomo IX. pag. 1100.]

VII. *De eodem.*

[Ibidem C. xviii. * Hæc deſiderantur in eodem Concilio.] NUllus laicorum, eccleſias vel eccleſiarum bona occupet, vel diſponat. Qui vero ſecus egerit, juxta beati Alexandri * capitulum ab eccleſiæ liminibus arceatur. *Item Alexander* II. [Ibidem c. vi. vii. & viii.]

VIII. *Nullus clericus per laicos eccleſiam obtineat.*

[xvi. Q. vii. C. xx.] PEr laicos nullo modo quilibet clericus vel presbyter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec pretio. Nullus habitum monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens, ut ab-

ut abbas fiat. Nullus presbyter duas habeat eccleſias. *In ſynodo Symmachi papæ Laurentius Mediolanenſis epiſcopus dixit* [in ſynodo IV. Romana c. III. A. D. 502. Concil. tomo IV. pag. 1336.] Liv. I. Pars III. Tit. xv. Rub. IV.

IX. *Non habeat laicus in eccleſia aliquid ſtatuendi facultatem.*

NOn * placuit, laicum ſtatuendi in eccleſia, præter papam Romanum, habere aliquam poteſtatem: cui obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi. *Item in Concilio eodem Gelaſius epiſcopus eccleſiæ Syracuſanæ dixit* [ibidem continenter.] XVI. Q. VII. C. XXIII.

* *licuit.*

X. *Eccleſiaſticas dignitates laici diſponere non debent.*

LAicis, quamvis religioſis, nulla de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur attributa facultas. *Item Caliſtus papa* [Habetur inter decreta MSS. Paſchalis II. c. V. ſub nomine *Caliſti*, ut notatur in Romana editione, forte A. D. 1106. *Romæ*.] *Ibidem* C. XXIV.

XI. *Laicus ſacrilegus habetur, qui diſpoſitionem rerum eccleſiaſticarum uſurpat.*

SI quis principum vel aliorum laicorum diſpoſitionem, ſeu dominationem rerum, ſive poſſeſſionum eccleſiaſticarum ſibi vindicaverit, ut ſacrilegus judicetur. *Ibidem* C. XXV.

RUBRICA. IV

I. *In una eccleſia duo prælati eſſe non debent.*

Hieronymus ad Ruſticum monachum [epiſt. IV. c. A. D. 400. e Palæſtina in *Galliam*.]

IN apibus princeps unus eſt: grues unam ſequuntur ordine literario: Imperator unus: judex unus provinciæ: Roma, ut condita eſt, duos fratres ſimul habere reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ utero Eſau & Jacob bella geſſerunt. Singuli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi, & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. *Sic illud Agathenſis Concilii intelligendum eſt* [c. LVII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1391.] VII. Q. I. C. XLI. *Geneſ.* XXV. 22.

II. *Duobus monaſteriis unus abbas præeſſe non poteſt.*

UNum abbatem duobus monaſteriis præſidere interdicimus. *Unde in Remenſi Concilio legitur* [Burchardus lib. III. c. II. refert ex Concilio Remenſi c. VIII. atque ita Ivo Parte III. c. XXIX. Sed in nullo Remenſi Concilio canon iſte occurrit. Eſt in Epaonenſi c. IX. in regno *Burgundiæ* A. D. 517. Concil. to. IV. pag. 1577.] XXI. Q. I. C. IV.

III. *Una eccleſia duobus ſacerdotibus dividi non poteſt.*

SIcut in unaquaque eccleſia unus presbyter debet eſſe; itaque, quæ ſponſa, vel uxor ejus dicitur, non poteſt dividi inter plures presbyteros; ſed unum tantummodo habebit ſacerdotem, qui eam caſte & ſincere regat, Unde interdicimus, ut nullus præſumat eccleſiam inter duos, vel plures dividere, quia eccleſia Chriſti uxor & ſponſa debet eſſe, non ſcortum, ſicut Caliſtus papa teſtatur. *Ex Concilio Toletano* [XVI. c. V. A. D. 693. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 1340.] XXI. Q. II. C. IV. *Epiſt.* II. *Iſidoriana* C. III. *Concil. tomo* I. *pag.* 614.

IV. *In duabus eccleſiis non debet eſſe unus rector, ſed duo: nec eccleſiæ ſint valde tenues.*

SEd & hoc neceſſario inſtituendum deligimus, ut plures eccleſiæ uni nequaquam committantur presbytero: quia ſolus per totas eccleſias nec officium valet perſolvere, nec populis ſacerdotali jure occurrere, ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere, ea ſcilicet ratione, ut eccleſia, quæ uſque ad decem habuerit mancipia, ſuper ſe habeat ſacerdotem. Quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur eccleſiis. Si quis ſane epiſcoporum hanc noſtram conſtitutionem parvipenderit, ſpaciis duorum menſium ſe noverit excommunicatione mulctari. *Additur in canone*. Ita nempe, ut poſtquam ab hoc excommunicationis interdicto ad ordinis ſui remeaverit locum, cunctas hujus canonis ſanctiones modis omnibus ſtudeat adimplere. *Item ex Concilio Urbani, habito Placentiæ* [c. XV. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo X. pag. 504.] X. Q. III. C. III.

Lib.I. Part.II. Tit. xv. Rub. iv.

V. *Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta.*

Diſt.xx.C.I. SAnctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio, irrita habeatur: & in qua eccleſia quilibet titulus eſt, in ea perpetuo perſeveret. Omnino autem in duabus aliquem titulari non liceat; ſed unuſquiſque in qua titulatus eſt, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim epiſcopi diſpoſitione unus diverſis præeſſe poſſit eccleſiis, canonicus tamen præbendarius niſi unius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. Si quæ tamen capellæ ſunt, quæ ſuis reditibus clericos ſuſtentare non poſſint, ea cura ac diſpoſitio præpoſito majoris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat: & tam de poſſeſſionihus, quam de eccleſiaſticis capellarum officiis ipſe provideat. *In eodem etiam Concilio antiquis novem præfationibus decima addita eſt, quæ ita ſe habet.* Æquum & ſalutare &c. quæ unigenitum tuum ſancti Spiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. *In duabus eccleſiis aliquem connumerari poſſe ſeptima ſynodus probibet, dicens* [c. xv. A.D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo VII. pag. 610.]

VI. *In duabus eccleſiis clericus conſcribi non debet.*

xxi.Q.i.C.i. CLericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus eccleſiis. Negociationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium, & ab eccleſiaſtica conſuetudine penitus
Matth.vi.24. alienum. Audivimus enim ex ipſa Dominica voce, quod *nemo poteſt duobus dominis ſervi-*
i.Cor.vii.17. *re: aut enim unum odio babebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Unuſquiſque enim*, ſecundum Apoſtolicam vocem, *in quo vocatus eſt, in boc debet manere, & in una locari eccleſia*. Quæ enim per turpe lucrum in eccleſiaſticis rebus efficiuntur, aliena conſiſtunt a Deo. Ad vitæ vero hujus neceſſitatem ſtudia ſunt diver-
Act.xx.34. ſa. Ex his ergo qui voluerit, acquirat corporis opportuna. Ait enim Apoſtolus: *ad ea, quæ mibi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ*: & hæc quidem in hac Deo ſervanda urbe. Ceterum in villis, quæ foris ſunt, propter inopiam hominum indulgeatur. *Unde in Calchedonenſi Concilio ſtatutum eſt* [c.x. A.D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 782.]

VII. *De eodem.*

xxi.Q.i. C.ii. CLericum in duarum eccleſiis civitatum eodem tempore conſcribi non oportet.

VIII. *Cadit a priori eccleſia qui de altera ſe intromittit.*

xxi.Q.ii. C.iii. SI quis jam translatus eſt ab una eccleſia in aliam. *Supra lib.*1.*Part.*II. *Tit.*X. *Rubr.*I. c.III. *pag.*89.

Unde Gregorius [1. lib. II. epiſt. XIII. indict. XI. ad Agnellum A.D. 593. Roma in *Campaniam*. Sed alia eſt ſententia B. Gregorii, ac Gratianus putare videtur.]

IX. *Diſpenſari poteſt quis, ut duabus eccleſiis præſit.*

xxi.Q.i.C.v. RElatio cleri ſimul & populi, Tarracinæ degentis, nos valde lætificat ob hoc, quod de
Jo.Diac. lib.iii. C.xv. tua fraternitate bona teſtatur: & quia, defuncto Petro pontifice ſuo, te ſibi cardinalem poſtulant conſtitui ſacerdotem, eorum vota neceſſario complenda eſſe prævidimus. *Et infra*. Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum Domino noſtro facere feſtinato, ut digna te merces ante ejus conſpectum in die retributionis inveniat. Quidquid vero de prædictæ rebus eccleſiæ, vel ejus patrimonio, ſeu cleri ordinatione, promotioneve & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, ſolerter atque canonice ordinare, facereque provideris, liberam habebis (quippe ut ſacerdos proprius) modis omnibus facultatem. Illud quoque fraternitatem tam ſcire neceſſe eſt, quoniam ſic te prædictæ Tarracinenſis eccleſiæ cardinalem eſſe conſtituimus ſacerdotem, ut & Fundenſis eccleſiæ pontifex eſſe non deſinas, nec curam, gubernationemque ejus prætereas, quia ita fraternitatem tuam ſæpedictæ Tarracinenſis eccleſiæ, ſicut præfati ſumus, præeſſe præcipimus, ut antedictæ Fundenſis eccleſiæ tibi jura, poteſtatemve nullo modo ſubtrahamus.

TITULUS, XVI

Quod eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

RUBRICA. I

Quod pure & libere præbendæ conferantur.

I. *De his, qui eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia vendunt.*

Gregorius Rotomagenſi epiſcopo & Gallicis omnibus [caput incertum.]

SI quis dator, vel acceptor Dei eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia (quæ quidam præbendas vocant) ſub pecuniæ interventu ſuſceperit, ſive dando emerit, ſive accipiendo vendiderit, a Simonis non excluditur perditione, Sed ſi perſeverans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui ſub religionis obtentu Deo famulari voluerit, ſi quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto fruſtratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod injuſte receperit, reſtituere, & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere. *Item Gregorius* VII. *papa* [in Synodo Romana v. c. III. A. D. 1078, Concil, tomo x, pag. 171.] 1. Q. III. C. II.

II. *Ab officio ſuſpendatur epiſcopus beneficia vel officia eccleſiaſtica vendens.*

SI quis epiſcopus præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, vel aliqua officia eccleſiaſtica vendiderit, vel aliter, quam ſtatuta ſanctorum patrum præcipiunt, ordinaverit, ab eccleſiæ officio ſuſpendatur. Dignum eſt enim, ut, ſicut gratis epiſcopatum accepit, ita membra ejuſdem epiſcopatus gratis diſtribuat. *Item ex Concilio Urbani papæ* [II. in Concil. Claromontano A. D. 1095. Nonnulla ſumta videntur ex c. VII. hujus Concilii. Sed Gratianus ſumſit ex collectione Bernardi Papienſis, Concil. tomo x. pag. 509. E.] Ibidem C. II.

III. *Non altaria, nec præbendas epiſcopis vendere licet.*

QUæſitum eſt de epiſcopis, qui altaria, monaſteriis data, frequenter redimi compellebant pecunia, quia quidam Simoniacæ pravitatis uſus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut eccleſiæ, vel decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos *altaria* nuncupantur, monaſteriis datæ, ſæpius ab epiſcopis ſub palliata avaritia vendantur, mortuis nimirum, ſeu mutatis clericis, quos *perſonas* vocant. Nos, auctore Deo, venalitatem omnem tam ex rebus, quam ex miniſteriis eccleſiaſticis propellentes, hoc ulterius fieri, auctoritate Apoſtolica prohibemus, ſicut & præbendas omnes venumdandas interdicimus. Porro quæcumque altaria, vel decimas ab annis XXX. & ſupra ſub hujuſcemodi redemtione poſſediſſe monaſteria noſcuntur, quiete deinceps & ſine moleſtia qualibet eis poſſidenda firmamus, ſalvo utique epiſcoporum cenſu annuo, quem ex eiſdem altaribus habere ſoliti ſunt. *Item Paſchalis papa* [I. apud Anſelmum lib. XIII. c. XXXIII. & apud Magiſtrum Sententiarum lib. IV. diſt. XXV. c. A. D. 810. *Romæ*.] Ibidem C. IV.

IV. *Qui eccleſiaſtica beneficia emunt, eccleſiam emere quoque probantur.*

SI quis objecerit, non conſecrationem emi, ſed res, quæ ex conſecratione proveniunt, penitus deſipere probatur. Nam cum corporalis eccleſia, aut epiſcopus, aut abbas, aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo proficiat, ſicut nec anima ſine corpore corporaliter vivit, quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit. Nullus igitur emat eccleſiam, vel præbendam, vel aliquid eccleſiaſticum: nec paſtellum, nec paſtum antea, vel poſtea pro hujuſmodi ſolvat. Ibidem C. VII.

RU-

Lib.I. Pars III. Tit.xvii.Rub.i.

RUBRICA. II

I. *Quod plene cum juribus ſuis & pertinentiis & ſine diminutione aliqua præbendæ conferantur.*

Innocentius papa [II.in Concilio II. Lateranenſi c.II. A. D. 1139. Concil. tomo x. pag.1102.]

I.Q.III. C.xv. SI quis præbendas, vel prioratum, ſeu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam eccleſiaſticam, ſeu quodlibet ſacramentum eccleſiaſticum, utpote chriſma, vel oleum ſanctum, & conſecrationes altarium, vel eccleſiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquiſierit, honore male acquiſito careat, & emtor atque venditor & interventor nota infamiæ percellantur: & nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante, vel poſt a quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat, quoniam ſimoniacum eſt; ſed libere abſque diminutione aliqua collata ſibi dignitate atque beneficio perfruatur. *Item Innocentius* [forte II. circa A. D. 1129.]

II. *Beneficiis eccleſiaſticis monachus presbyter perfruatur.*

xvi.Q.i.C.xxii. SI monachus ad clericatum promoveatur, beneficia ei pleniter, & annonæ & decimæ donentur abſque ulla minoratione, & dilatione, ut quanto melius poſſit, juxta poſſibilitatem ſuam, quando neceſſitas extiterit, ad opera eccleſiaſtica, & ipſam reſtaurandam eccleſiam, adjutorium faciat.

TITULUS. XVII

De clerico non reſidente in eccleſia vel præbenda.

RUBRICA UNICA

De pœna eorum, qui in ſuis eccleſiis reſidere, ſive ſervire contemnunt.

I. *In monaſterio deputetur epiſcopus, qui in eccleſia ſua reſidere contemnit.*

Gregorius Anthemio ſubdiacono [lib.v. epiſt. xxiii. A. D. 596. Roma in *agrum Picentinum.*]

vii.Q.i.C.xx. Io.Diac. lib.iii. C.xxxvii. PErvenit ad nos, Amalphitanæ civitatis epiſcopum in eccleſia reſidere non eſſe contentum, ſed foris per diverſa loca vagari: quod videntes alii, nec ipſi in caſtro ſe retinent, ſed ipſius exemplum ſequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes ipſi potius ad ſuam hoſtes deprædationem invitanr, idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut ſupradicto epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cetero facere non præſumat; ſed in eccleſia ſua, ſacerdotali more, reſideat: quem ſi forte non emendari poſt tuam interminationem cognoveris, in monaſterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut, quid facere debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas. *Item ex Concilio Carthaginenſi* [v. c. v. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1216.]

II. *Nulli epiſcoporum conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ſe eccleſiam conferre.*

vii.Q.i. C.xxi. PLacuit, ut nemini ſit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam eccleſiam in diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutius, quam oporteat, conſtitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere. *Item ex eodem* [imo ex Concil. I. Niceno c. xvi. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo II. pag. 49.]

III. *Excommunicentur clerici, qui, relicta ſua eccleſia, ad eam redire noluerint.*

Ibidem C.xxiii. SI qui vero ſine reſpectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes, receſſerint ab eccleſia ſua ſive presbyter, ſive diaconus, vel in quocumque eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint, non debent ſuſcipi in alia eccleſia, ſed cum omni neceſſitate cogantur, ut redeant ad eccleſiam ſuam. Quod ſi per-

ſi permanſerint, excommunicari eos oportet. *Item ex Concilio Antiocheno* [c. III. A. D. 341. in *Syria*, Concil. tomo II. pag. 575.] Lib. I. Pars III. Tit. XVIII. Rubr. Unica.

IV. *De eodem.*

SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deſerta ſua eccleſia, ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentet, quo migravit, perpetuo permanere, ulterius miniſtrare non debet: præſertim ſi ab epiſcopo ſuo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod ſi poſt evocationem ſui epiſcopi non obedierit, ſed inobediens perſeveraverit, omni modo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquando ſpem reſtitutionis habere, decernimus. Si vero propter hanc culpam depoſitum alius epiſcopus ſuſceperit, & ipſe a communi ſynodo pœnam merebitur increpationis, tamquam eccleſiaſtica jura diſſolvens. *Item ex eodem* [c. XXI. ibidem pag. 579.] VII. Q. I. C. XXIV. *Concil. Calchedon.* C. XX.

V. *Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire.*

EPiſcopum de diœceſi ad diœceſim alteram non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi a populis fuerit violenter attractus, neque ſi etiam hoc ei ab epiſcopis ſuadeatur; manere autem eum debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc olim a patribus conſtitutam, decernimus. *Item ex Concilio Calchedonenſi* [c. V. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 781.] VII. Q. I. C. XXV.

VI. *De eodem.*

PRopter eos epiſcopos, ſive clericos, qui de civitate, ad civitatem tranſeunt, placuit, definitiones datas a ſanctis patribus, habere propriam firmitatem. *Ibidem* C. XXVI.

TITULUS XVIII

De clerico ægrotante vel debilitato.

RUBRICA UNICA

Quod clerici propter morbum ſive ægritudinem non ſint a ſuis beneficiis, aut prælaturis amovendi, & alii loco eorum ſubſtituendi.

I. *Pro moleſtia corporis ſuo honore non privetur epiſcopus.*

Gregorius papa ad Anatolium CPolitanum diaconum [lib. IX. epiſt. XLI. A. D. 601. Roma *CPolim*.]

SCripſit mihi tua dilectio piiſſimum domnum noſtrum reverendiſſimo fratri meo Johanni primæ Juſtinianæ epiſcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere ſuccedi, ne fortaſſe dum epiſcopi jura eadem civitas non habet, (quod abſit) ab hoſtibus pereat. Et quidem nuſquam canones præcipiunt, ut pro ægritudine epiſcopo ſuccedatur, & omnino injuſtum eſt, ut, ſi in moleſtia corporis irruit, honore ſuo privetur ægrotus: atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex ejus depoſitione veniat; ſed ſuggerendum eſt, ut, ſi qui eſt in regimine, ægrotat, diſpenſator illi requiratur talis, qui poſſit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine eccleſiæ, ipſo non depoſito, conſervare ac in cuſtodia civitatis implere, ut nec omnipotens Deus offendatur, neque civitas inveniatur eſſe neglecta. *Idem in epiſtola ad Candidum* [lib. II. epiſt. V. indict. X. A. D. 592. Roma in *Tuſciam*.] VII. Q. I. C. I. *Jo. Diac. lib.* IV. C. XXXIX.

II. *Flagellatis a Deo afflictio addi non debet.*

CUm percuſſio corporalis, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, non debet a nobis addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ (quod abſit) offenſa reſpiciat. *Item Gregorius Clementino epiſcopo primati Byzaceno* [potius *Maximiano*, lib. III. epiſt. XIII. A. D. 594. Roma in *Siciliam*.] VII. Q. I. C. II. *Jo. Diac. lib.* IV. C. XXXIII.

III. *Infirmitatis cauſa loco ſuo quis privari non debet.*

VII. Q. I. C. III. PRæſentium latoris Adeodati querelam, qui ſe ſui presbyteratus loco incongrue dicit expulſum, licet ſubditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo judicavimus apertius retexendam. Aſſerit namque a Quintiano, fratre & coepiſcopo noſtro, in loco ſuo quibusdam ſe ſuis ordinandis negociis relaxatum, ægritudiniſque cauſa per duorum menſium ſpacium ſuæ ſe eccleſiæ defuiſſe: cujus rei occaſionem captantem prædictum fratrem noſtrum, alium loco ejus illic presbyterum ordinaſſe. Hortamur igitur fraternitatem tuam, ut cauſam ejus ſollicite, diſtricteque perquiras: & ſi manifeſtæ ægritudinis (ſicut dicitur) cauſa, eccleſiæ ſuæ eum defuiſſe repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præjudicium generari, ſed in locum ſuum ſine aliqua eum ſac dubietate reſtitui. *Et infra*. Illud autem caritatem tuam ſpecialiter admonemus, ut ſi vera fuerit hujus ſuggeſtio, atque in ſuam fuerit ordinationem reſtitutus, de presbytero, qui in locum ejus ordinatus eſt, ſubtiliter, diſtricteque debeas eſſe ſollicitus. Et ſi quidem ſine datione aliqua ad eundem ordinem pervenerit, ut in ſimoniacam hæreſim non potuiſſet incidere, in alia qnacumque vacante eccleſia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quidpiam (quod avertat Dominus) fuerit tale repertum, ipſo etiam presbyteratus privetur ordine, quem non cauſa replendæ neceſſitatis eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe. *Item Nicolaus* [I.] *Alvino Januenſi archiepiſcopo* [imo Adalvvino, vel Adalbino Juvavienſi archiepiſcopo c. A.D. 865. Roma in *Noricum*, ex decretis Nicolai papæ I. per Jo. Cochlæum, Concil. tomo VIII. pag. 556.]

IV. *Pro infirmitate, vel ægritudine pontifices non ſunt abiiciendi, nec in eorum loco ſunt ſubſtituendi alii.*

Ibidem C. IV. *Hundii Metropolis tomo I. pag. 5. edit. Gewoldi.* POntifices, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abjiciendi non ſunt: nec alios in loco eorum conſecrari oportet, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quod ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt, ſacerdotes expleant. In his vero, quæ his præſumere non licet, vicinorum, uſque ad recipiendam ſanitatem, epiſcoporum auxilia ſubrogentur: & hoc cum cautelæ ſtudio peragatur, ne per neceſſitatis occaſionem, præſumtionis pullulet ambitio. Epiſcopos vero, qui Dominici gregis ſuſceperunt curam, atque ſollicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere non oportet, ut accepti talenti pulcritudo non deleatur, ſed certamine eorum ſalubriter augeatur, & triplicetur. *Gregorius in regeſto* [lib. VII. epiſt. 1. indict. II. A. D. 599. Roma *Ravennam*.]

V. *Epiſcopo gravato infirmitate alius ſubrogari poteſt.*

VII. Q. I. C. XIII. QUaliter ordinati a nobis. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XII. *Rubr.* II. c. I. *pag.* 94.

VI. Quamvis triſte. *Ibidem* c. II.

TITULUS. XIX

De his, quæ fiunt a prælato ſine conſenſu ſui capituli.

RUBRICA. I

De his, quæ circa negocia eccleſiarum ſuarum prælati non debent agere ſine conſenſu capituli ſui.

I. *In ordinationibus ſuis conferendis debet prælatus habere conſenſum capituli ſui.*

Concilium Carthaginenſe IV. [c. XXII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1201.]

Diſt. XXIV. C. VI. EPiſcopus ſine Concilio clericorum ſuorum, clericos non ordinet, itaut civium convenientiam & teſtimonium quærat. *Unde in Carthaginenſi Concilio* IV. *legitur* [c. XXIII. ibidem pag. 1202.]

II. *In cauſarum definitionibus debet prælatus conſenſum habere ſui capituli.*

XV. Q. VIII. C. VI. EPiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum clericorum; alioquin irrita erit ſententia epiſcopi, niſi clericorum præſentia confirmetur. *Unde Gregorius ſcribit Johanni epiſcopo Corinthiorum* [imo Panormitano, lib. XI. epiſt. II. A. D. 603. Roma in *Siciliam*.]

III. *Ad*

Lib. I. Pars III. Tit. XIX. Rubr. II.

III. *Ad vindictam facilis non debet eſſe epiſcopus.*

SI quid igitur de quocumque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juſte poſſit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita; ſed præſentibus ſenioribus eccleſiæ tuæ, diligenter eſt veritas perſcrutanda: & tunc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. *Item ex Concilio Carthaginenſi* [III. c. VIII. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1168.] *Diſt.* LXXXVI. C. XXIII.

IV. *De eodem.*

SI autem presbyteri, vel diaconi fuerint accuſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis proprius epiſcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſati petierint, ideſt una ſecum in presbyteri nomine ſex, in diaconi tribus, ipſorum cauſam diſcutiat, eadem dierum & dilationum, & a communione remotionum, & diſcuſſione perſonarum inter accuſatores, & eos, qui accuſantur, forma ſervata. Reliquorum autem clericorum cauſas, etiam ſolus epiſcopus loci agnoſcat, & finiat. XV. Q. XII. C. V.

V. *In alienatione rerum eccleſiarum debet prælatus habere conſenſum capituli ſui.*

SIne exceptione. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XIII. *Rubr.* V. c. VII. *pag.* 176. XII. Q. I. C. III.

RUBRICA. II

De his, quæ prælatus contra res eccleſiarum ſuarum poteſt.

I. *Epiſcopus res modici pretii, ad eccleſiam pertinentes, poteſt ſine conſenſu canonicorum alienare.*

TErrulas, aut vineolas. *Supra Tit.* XIII. *Rubr.* V. c. X. *pag.* 177. *Ibidem* C. LIII.

Beatus Hieronymus Damaſo papæ ſcribit dicens [nihil hujuſmodi apud Hieronymum. Caput incertum eſt.]

II. *Epiſcopus poteſt ſine conſenſu capituli alienationes facere decimarum & oblationum in ſuſtentationem religioſorum & ſpiritualium virorum.*

QUoniam quidquid habent clerici, pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum & hoſpitum invigilare debent, maxime curandum eſt illis, ut de decimis, & oblationibus, cœnobiis, & Xenodochiis qualem voluerint & potuerint, ſuſtentationem impendant. Liberum eſt enim monachis, & ſpiritalibus viris Deum timentibus & colentibus decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure ſuo in dominium illorum & uſum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. Quod autem beatitudo tua quæſivit, utrum uſus decimarum & oblationum ſæcularibus provenire poſſit, novit veſtra ſanctitas, omnino non licere, proteſtantibus hoc divinis auctoritatibus paternorum bonorum. Quamobrem ſi aliquando fuerint ab his male detenta quæ divini juris eſſe noſcuntur, & in uſum transſerint monachorum & ſervorum Dei, epiſcopo tamen loci illius præbente conſenſum, conſtabunt eis omnia perpetua firmitate, & ſtabilitate ſubnixa. Clericos autem illos convenit eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur. Qui autem bonis parentum & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium profecto committunt, & per abuſionem talium, judicium ſibi manducant & bibunt. XVI. Q. I. C. LXVIII.

Huc faciunt capitula Libri I. *Partis* III. *Rubricæ* V. *pag.* 175.

III. *Prælatus res eccleſiæ, detentas a quibuſcumque, ſine etiam conſenſu capituli poteſt revocare.*

AUguſtino noſtræ ſedis notario. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XIII. *Rubr.* IX. c. I. *pag.* 181. XII. Q. II. C. I.

TITULUS. XX

Religioſæ domus epiſcopis ſint ſubjectæ.

RUBRICA. I

Qua auctoritate domus religioſæ conſtruendæ ſint.

I. ſine conſcientia epiſcopi monaſteria nullus ædificet.

In Concilio Calchedonenſi legitur [c. IV. A.D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 781.]

XVIII. Q. II. C. X. QUidam, monachorum habitu utentes indifferenter per civitates incidunt, nec non & monaſteria, & ſeipſos præſumtione propria commendant. Placuit igitur, neminem aut ædificare, aut conſtruere monaſteria, aut oratorii domus ſine conſcientia ipſius civitatis epiſcopi. *Unde in Agathenſi Concilio legitur* [c. XXVII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1387.]

II. Sine permiſſione epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere.

Ibidem C. XII. DE monachis, monaſterium novum (niſi epiſcopo aut permittente, aut probante) nullus incipere, aut fundare præſumat. *Item ex eodem* [c. XVIII, ibidem pag. 1392.]

III. De eodem.

Ibidem C. XIII. CEllulas novas, aut congregatiunculas monachorum abſque epiſcopi notitia prohibemus inſtitui. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [I. c. XXII. A.D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1408.]

IV. Abſque epiſcopi, vel abbatis voluntate nullus monachorum cellulam conſtruere præſumat.

Ibidem C. XIV. NUllus monachus, congregatione monaſterii derelicta, ambitionis & vanitatis impulſu cellulam conſtruere ſine epiſcopi permiſſione vel abbatis ſui voluntate, præſumat. *Unde in Calchedonenſi Concilio legitur* [c. VIII. A.D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 781.]

RUBRICA. II

I. Domus religioſæ cui ſubjaceant.

Ibidem C. X. §. I. CLerici in ptochiis & in monaſteriis, aut martyriis conſtituti, ſub poteſtate ſint ejus, qui in ea eſt civitate epiſcopus, ſecundum traditionem ſanctorum patrum, nec per præſumtionem recedant a ſuo epiſcopo. Eos vero, qui auſi fuerint reſcindere hujuſmodi inſtitutionem quocumque modo, vel ſi noluerint ſubjacere proprio epiſcopo, ſi quidem fuerint clerici, pro perſonarum ordinatione ſubjaceant condemnationibus canonum. Si vero laici, vel monachi fuerint, communione priventur. *Item*. Clerici, qui pauperum diſpoſitioni vel monaſteriorum, vel martyriorum præſunt, ſub poteſtate ſingularum civitatum epiſcoporum, ſecundum canonum traditionem perdurent, neque per ſuam temeritatem epiſcopi ſui moderationem declinent. Qui autem hujuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubvertere auſi fuerint, & epiſcopo ſuo non obedierint, ſi quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubjaceant; ſi autem monachi, vel laici ſunt, a communione ſuſpendantur [Concil. Toletan. IV. c. LI. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1717.]

II. Abbates, & alia officia per epiſcopos debent inſtitui.

Ibidem C. I. HOc tantum ſibi in monaſteriis vindicent ſacerdotes, quod præcipiunt canones, ideſt monachos ad converſationem ſanctam præmonere, abbates, aliaque officia inſtituere, atque extra regulam facta corrigere. Quod ſi aliquid in monachos, canonibus interdictum, præſumſerint, aut uſurpare quidquam de monaſterii rebus tentaverint, non deerit ab illis ſententia excommunicationis. *Item ex Concilio Carthaginenſi* IV. [c. XCVII. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

III. *Exa-*

III. *Examinetur ab epiſcopo religioſis feminis præponendus.* LIB. I. PARS. II. TIT. XX. RUB. III.

QUi religioſis feminis præponendus eſt, ab epiſcopo loci comprobetur. *Ex Concilio Aurelianenſi* [I. c. XIX. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1407.] XVIII. Q. II. C. XI.

IV. *In epiſcoporum poteſtate abbates conſiſtant.*

ABbates pro humilitate religionis. *Supra lib.* II. *Parte* II. *Tit.* XVI. *Rubr.* III. c. VIII. *pag.* 121. *Ibidem* C. XVI.
Item Paſchalis papa [forte II. c. A. D. 1110. *Romæ*.]

V. *Epiſcopalia nullus miniſtret abbatibus, qui alicui epiſcoporum noluerint ſubeſſe.*

ABbatibus, qui neque ſub epiſcopo, neque ſub metropolitano, neque ſub primate, neque ſub patriarcha ſunt, nullus prorſus epiſcoporum epiſcopalia quælibet adminiſtret. Cum enim ſe nulli epiſcopo omnino ſubeſſe profiteantur, conſequens eſt, ut nullus epiſcoporum, quæ ſua ſunt, eis, tamquam extraneis, largiatur. *Unde Gregorius ſcribit Vitali Defenſori Sardiniæ* [lib. VII. epiſt. LXVI. A. D. 599. Roma in *Sardiniam*.] *Ibidem* C. XVIII.

VI. *Utilitates monaſterii a proprio epiſcopo debent diſponi.*

COgnovimus etiam, quod monaſteria ſervorum Dei, vel etiam feminarum pro ſuo quiſque libitu, & diverſarum cauſarum executione, perturbent: quod omnino graviter ſuſcepimus, tuamque experientiam ex hoc commonemus, ut nequaquam hoc uſurpare, denuo accepta noſtra auctoritate, permittas; ſed epiſcopis loci illius ſub cujus degunt moderamine, curæ ſit eorum cauſas, utilitateſque diſponere. Valde enim eſt incongruum, ut, omiſſo eo, alius quilibet eorum ſe cauſis admiſceat. Sed ille eorum vitam competenti, regularique debet moderatione diſponere, qui pro commiſſis eorum ſibi animabus compellitur reddere rationem. *Gregorius* [I. lib. VII. epiſt. XVIII. *in fine*, indict. I. A.D. 598. ad Marinianum Ravennatem, Roma in *Flaminiam*.] *Ibidem* C. XIX.

VII. *Gratia viſitandi & exhortandi, monaſterium epiſcopus adire poteſt.*

VIſitandi, exhortandique gratia ad monaſterium, quoties placuerit, ab ejuſdem civitatis antiſtite accedatur; ſed ſic caritatis officium illic epiſcopus impleat, ut gravamen aliquod monaſterium non incurrat. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [forte I. c. XIX. A.D. 511. in *Gallia*, ex Burchardo lib. VIII. c. LXVII. Sed aliter profert vulgatus canon apud Labbeum tomo IV. Concil. pag. 1407.] *Ibidem* XXVIII.

VIII. *Frequenter epiſcopi monaſteria viſitent, & quæ corrigenda ſunt, corrigant.*

NOn ſemel, ſed ſæpius in anno epiſcopi viſitent monaſteria monachorum: &, ſi quid corrigendum fuerit, corrigatur. *Ibidem* C. XXIX. *Sub Parte* VII. C. LXXXV.

RUBRICA. III

Domus religioſæ ſæculari uſui committendæ non ſunt.

I. *Neque commatres ſibi facere, neque ad feminas accedere monachis licet.*

Gregorius Valentino abbati [lib. III. epiſt. XL. A. D. 594. *Roma*.]

PErvenit ad nos, quod in monaſterio tuo paſſim mulieres adſcendant, & (quod eſt gravius) monachos tuos ſibi commatres facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occaſione humani generis inimicus ſua eos (quod abſit) calliditate decipiat, ideo hujus te præcepti ſerie commonemus, ut neque mulieres in monaſterio tuo deinceps qualibet occaſione permittas adſcendere, neque monachos tuos ſibi commatres facere. Nam ſi hoc denuo ad aures noſtras quocumque modo pervenerit, ſic te ſeveriſſimæ noveris ultioni ſubdendum, ut emendationis tuæ qualitate ceteri ſine dubio corrigantur. *In Calchedonenſi Concilio* [c. XXIV. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 778.] *Ibidem* C. XX.

II. *Mo-*

II. *Monaſteria, quæ ſemel Deo ſunt dedicata, monaſteria ſemper perſeverent.*

XIX. Q. III. C. IV. QUÆ ſemel dedicata ſunt monaſteria cum conſilio epiſcoporum, maneant perpetuo monaſteria: & res, quæ ad ea pertinent, monaſteriis reſervari oportet, nec poſſe ea ultra fieri ſæcularia habitacula. Qui vero permiſerint hoc fieri, ſubjaceant his condemnationibus, quæ per canones conſtitutæ ſunt. *Item in Synodo* VII. c. XXIII.

[imo c. XIII. licet paullo aliter legatur in verſione Anaſtaſii, A. D. 787. in *Bithynia*, Conc. tomo VII. pag. 607.]

III. *Qui loca ſacra communia diverſoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur.*

Ibidem C. V. QUoniam a quibuſdam viris quædam venerabiles domus ſurripiuntur, tam videlicet epiſcopia, quam monaſteria, & facta ſunt communia diverſoria. Si quidem voluerint hi, qui hæc retinent, reddere ea, ut ſecundum antiquitatem reſtaurentur, bene, & optime eſt. Alioquin, ſi de ſacrato catalogo fuerint, hos deponi præcipimus; ſi vero laici, vel monachi, excommunicari, quos nimirum coſtat, condemnatos eſſe a patre & filio, & ſpiritu ſancto, & deputabuntur ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, quia Deo adverſantur, qui dicit: *nolite facere*
Io. II. 16. *domum patris mei, domum negotiationis.*

Ad hoc faciunt capitula Libri I. *Partis* III. *Tit.* V. *Rubricæ* IV. *pag.* 132.

TITULUS. XXI

De capellis monachorum & aliorum religioſorum.

RUBRICA UNICA

Quid juris habeant monachi ſive religioſi in capellis ſuis.

I. *Monachi in capellis, ſibi ab epiſcopis cum omni jure ſuo conceſſis, habebunt temporalia & ſpiritualia, & inſtitutiones.*

Jo. papa Iſaac Syracuſano [forte papa VIII. Iſaaco Lingonenſi, incerti anni. *Romæ*.]

XVI. Q. I. C. I. VIſis literis caritatis veſtræ, quibus ſatis perpenditur quanto ſtudio huic ſanctæ ſedi reverentiam exhibetis, non modice gaviſi ſumus. Nunc itaque ſuper ea, quæ conſuluiſtis, ut cariſſimo fratri, benigne diſcretum conſilium damus. Delegavit enim nobis pia manſuetudo veſtra, utrum eccleſiæ pro quiete monachorum a ſanctis conciliis, catholiciſque epiſcopis eis traditæ, per ſacerdotes ab eis ordinatos; & inveſtitos debeant inſtitui. Addidit quoque fraternitas tua, litem & ſeditionem inter clericos, monachoſque ex hac cauſa non modicam eſſe ortam: quod inſtigatione verſuti hoſtis
II. Cor. II. 11. eſſe factum nemo ambigat. Habet enim mille nocendi modos: nec ignoramus aſtutias ejus. Conatur namque a principio ruinæ ſuæ unitatem eccleſiæ reſcindere, caritatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare. Dolet enim ſatis & erubeſcit, caritatem, quam in cælo nequivit habere, homines conſtantes ex lutea materia tenere in terra. Unde oportet (quantum fragilitati noſtræ conceditur) ut omnes aditus nocendi, ejus verſutiæ diligentiſſime muniamus, ne mors ingrediatur per portas noſtras. Conſilio itaque multorum fratrum diligenter acquiſito decernimus, ut amodo eccleſiæ monachis traditæ, per ſuos ſacerdotes inſtituantur. Divinæ enim leges habent & ſæculares, ut cujus eſt poſſeſſio, ejus fiat inſtitutio. Et ſi in dando (quod majus eſt) facilis fuit caritas, ſit facilior in concedendo quod minus eſt, ſancta largitas. Majus enim fuit poſſeſſionem dare, quam ſit inveſtituram concedere. Quomodo poſſeſſoris jura cognoſcentur, & ſuarum rerum ſibi tributa reddentur ubi quod ſuum eſt, per alterum datur, & cum voluerit, aufertur? Humani moris eſt illum vereri, cujus judicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur; unde fit, ut in partem epiſcopi ad ſerviendum ſacerdos proclivior fiat: & ſic epiſcopus quod ſancte & religioſe dederat, quadam ſimulata auctoritate ad ſe trahat. Sic itaque privatur mercede, quam conſequuturus fuerat, tum quia ficta caritate aufert quod dederat; tum quia pravorum ſacerdotum diſcordias, &

ſciſ-

ſciſſuras, amantium lites & diſſenſiones inter epiſcopos ſeminantium, verbis nimis factus credulus, quod prius fucate moliebatur lucrari, poſt, detecta fraude, conatur quadam uſurpatione ex toto auferre. Quorum avertentes calliditates, & hoſtis verſuti ſuaſiones, deinceps omnino licentiam monachis damus, ſuarum eccleſiarum inveſtitores fieri; ita tamen, ut judicio ſynodi, ſi contra ſacerdotium agere præſumſerint, mulctentur, & felici mucrone epiſcopi ſacerdotum piacula reſecentur. *Urbanus papa* II. *dicens* [forte in Concilio Claromontano A. D. 1095. in *Gallia*.] Lib. I. Part. III. Tit. XXII. Rub. I.

II. *In capellis, propriis expenſis fundatis, monachi habebunt temporalia, epiſcopus vero ſpiritualia.*

SAne, quia monachorum quidam, epiſcopis jus ſuum auferre contendunt, ſtatuimus, ne in parochialibus eccleſiis, quas tenent, abſque epiſcoporum conſilio presbyteros collocent; ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatum conſenſu, ſacerdoti committant, ut ejuſmodi ſacerdotes, de populi quidem cura epiſcopis rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus, ad monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant: & ſic ſua cuique jura ſerventur. *Idem*. In parochialibus eccleſiis presbyteri per epiſcopos inſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & his quæ ad epiſcopum pertinent. *Item ex Concilio apud Faventiam habito* [forte apud Placentiam A. D. 1095. in *Æmilia*.] xvi. Q. I. C. vi.

III. *Quorumcumque monachorum eccleſiæ, epiſcoporum ſubdantur regimini.*

STatuendum nobis eſt, quatenus eccleſiæ quorumcumque monachorum in ſingulis parochiis ſitæ, epiſcoporum (ut decet) divinitus ſubdantur regimini, eiſque debita obſequia exhibeant. *Gratianus* [ibidem.] *Ibidem* C. vii.

IV. *De eodem.*

ECce Urbanus papa prohibet inveſtituras parochialium eccleſiarum per monachos fieri, quas Johannes papa eis conceſſit: ſed illud Johannis papæ intelligendum eſt de illis capellis, quæ cum omni jure ſuo ab epiſcopis monachis conceduntur. Iſtud autem Urbani intelligitur de illis, quas abbates in propris prædiis ædificant, in villis, vel in caſtellis ſuis. Tales & ſi jus territorii habeant, tamen poteſtatem gubernandi populum, & ſpiritualia miniſtrandi non habent; quod etiam de epiſcopo intelligendum eſt. xvi. Q. v. ante C. i.

TITULUS. XXII

De jurepatronatus.

RUBRICA. I

Quibus conveniat juſpatronatus.

I. *Juſpatronatus convenit fundatoribus ſeu dotatoribus eccleſiarum.*

Gelaſius Senecioni epiſcopo [forte papa I. c. A. D. 494. *Romæ*.]

PIæ mentis amplectenda devotio eſt, qua ſe Julius nobis in re *Juliana* ſui juris fundaſſe perhibet eccleſiam, quam in honorem ſancti Viti confeſſoris ejus nomine cupit conſecrari. Hanc igitur, frater cariſſime (ſi ad tuam diœceſim pertinere non ambigis) ex more convenit dedicari. Collata primitus donatione ſolemni, quam miniſtris eccleſiæ deſtinaſſe ſe præfati muneris teſtatur oblator, ſciturus ſine dubio, præter proceſſionis aditum, qui omni chriſtiano debetur, nihil ibidem ſe proprii juris habiturum. *Idem* [forte c. A. D. 494. *Romæ*.] xvi. Q. vii. C. xxvi.

II. *De eodem.*

FRigentius vero petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit in re ſua, quod *Sextilianum* vocatur, baſilicam ſe ſanctorum Michaëlis Archangeli, & Martini confeſſoris pro ſua defenſione fundaſſe. Et ideo, frater cariſſime, ſi ad tuam pertinet parochiam benedictionem ſupramemoratæ baſilicæ, ſolemni veneratione, depende. Nihil tamen ſibi *Ibidem* C. xxvii.

fun-

Digitized by Google

LIB. I. PARS III. TIT. XXIII. RUB. II. fundator ex hac baſilica noverit vindicandum, niſi proceſſionis aditum qui chriſtianis omnibus in commune debetur. *Item Pelagius papa Melito ſubdiacono* [forte I. papa c. A. D. 557. Romæ. De Melito abbate in Angliam miſſo S. Gregorius lib. IX. epiſt. XLVIII.]

III. *Ille debet abbas inſtitui, quem ſua congregratio & poſſeſſionis dominus ordinari popoſcerit.*

XVIII. Q. II. C. IV. ABbatem in monaſterio illum volumus ordinari, quem ſibi de ſua congregatione, & monachorum electio, & poſſeſſionis dominus, & (quod magis obſervandum eſt) ordo vitæ ac meritum popoſcerit ordinari.

RUBRICA. II

De multiplici jure, quod patroni habent in eccleſiis, quarum patroni ſunt.

I. *Fundatores eccleſiarum, ſi inopes eſſe cæperint, ab eis alimenta accipiant.*

In Toletano Concilio [IV. c. XXXVIII. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1716.]

XVI. Q. VII. C. XXX. QUicumque fidelium devotione propria de ſacultatibus ſuis eccleſiæ aliquid contulerint, ſi ſorte ipſi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant. *Unde in Canonibus invenitur* [Concil. Toletan. IX. c. I. A. D. 655. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 452.]

II. *Heredes ejus, qui eccleſiam conſtruxit, quoque pro ea ſollicitudinem gerere debent.*

Ibidem C. XXXI. FIliis, vel nepotibus, ac honeſtioribus propinquis ejus, qui conſtruxit vel ditavit eccleſiam licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, ut, ſi ſacerdotem ſeu miniſtrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honeſta conventione compeſcant, aut epiſcopo vel judici corrigenda denuncient Quod ſi talia epiſcopus agere tentet, metropolitano ejus hæc inſinuare procurent. Si autem metropolitanus talia gerat, regis hæc auribus intimare non differant. Ipſis tamen heredibus in eiſdem rebus non liceat quaſi juris proprii poteſtatem præferre: non rapinam, non frandem ingerere non violentiam quacumque præſumere; ſed hoc ſolum in ſalutarem ſollicitudinem adhibere, quod aut nullam noxam operatio nocens attingat, aut multam, vel aliquam partem ſalutaris mercedis aſſumat. Si quis vero deinceps hæc monita temerare præſumſerit, & male rapta cum confuſione reſtituet, & excommunicationis annuæ ſententiam ſuſtinebit. *Item ex Toletano Concilio* IV. [imo IX. c. II. *ibidem* pag. 451.]

III. *Fundatores eccleſiæ ordinandos in ea epiſcopo offerant.*

Ibidem C. XXXII. DEcernimus, ut quamdiu fundatores eccleſiarnm in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam permittantur habere ſollicitam, atque rectores idoneos in eiſdem baſilicis iidem ipſi offerant epiſcopis ordinandos. Quod ſi tales forſitan non inveniantur ab eis, tunc quos epiſcopus loci probaverit Deo placitos ſacris cultibus inſtituat, cum eorum conniventia ſerv ituros: quod, ſi ſpretis eiſdem fundatoribus, rectores ibidem præſumſerit epiſcopus ordinare; & ordinationem ſuam irritam noverit eſſe, & ad verecundiam ſuam alios in eorum loco (quos iidem ipſi fundatores condignos elegerint) ordinari.

Abbatem. *Supra Rubr.* I. c. III.

IV. *Epiſcopus non poteſt patronum privare jurepatronatus.*

Item ex Romana ſynodo [Eugenii II. & Leonis IV. c. XXI. A. D. 826. & 852. Concil. tomo. VIII. pag. 109.]

Ibid. C. XXXIII. MOnaſterium vel oratorium canonice conſtructum, a dominio conſtructoris, eo invito, non auferatur, liceatque, illi presbytero, cui voluerit, pro ſacro officio illius diœceſis, cum conſenſu epiſcopi, ne malus exiſtat, commendare. *Item Gregorius papa* [I. lib. VII. epiſt. XXXI. indict. I. Secundino epiſcopo Tauromitano A. D. 598. Roma in *Siciliam*.]

V. *De*

V. *De eodem.* Lib. I. Parte III. Tit. XXIII. XVIII.

RAtionis ordo non patitur, ut monaſterium contra voluntatem ſundatorum ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum quis debeat vindicare. *Unde Gregorius* XVI. Q. VII. C. XXXIV.
[uno Capitularia lib. v. c. XCIX. A. D. 819. in *Germania*, apud Baluzium tomo I. pag. 841.]

VI. *Epiſcoporum providentia a fundatoribus eccleſiæ honoretur.* Ibidem C. XXXV.

COnſiderandum eſt de eccleſiis, quæ inter coheredes diviſæ ſunt, quatenus, ſi ſecundum providentiam & admonitionem epiſcopi ipſi coheredes eas voluerint tenere, & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, in epiſcopi poteſtate maneat, utrum eas conſiſtere permittat, aut reliquias inde auferre velit. Lib. III. legum Langobard. tit. I. C. XLIV. Burchard. lib. III. C. XLI. Ivo parte III. C. XLV.

RUBRICA. III

I. *Laici presbyteros de eccleſiis non eiiciant.*

Leo IV. Carolo Regi [III, apud Ivonem parte III. c. CII, incerti anni.]

COntra ſanctorum patrum cenſuras videtur exiſtere, ſi ſæcularis, vel laicus, presbyteros ab eccleſiis, in quibus, tempore ordinationis eorum, nominati vel introducti fuerint, videtur expellere. *In Concilio Moguntinenſi* [I. c. XXIX. A. D. 813. in *Germania*, Concil. tomo VII. pag. 1249. Capitularium lib. v. c. XLIII. apud Baluzium tomo I. pag. 814.] XVI. Q. VII. C. XXIX.

II. *Non liceat laicis presbyteros de eccleſia eiicere.*

LAici presbyteros de eccleſiis non eiiciant, neque in eis conſtituant ſine conſenſu epiſcoporum ſuorum. *Ex Concilio Cabilonenſi* [II. c. XLII. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo. VII. pag. 1281.] Ibid. C. XXXVII.

III. *Abſque epiſcoporum conſenſu laici presbyteros de eccleſiis non eiiciant.*

INventum eſt, quod multi arbitrii ſui temeritate, & (quod eſt gravius) ducti cupiditate, presbyteris quibuslibet abſque conſenſu epiſcoporum eccleſias dant, vel auferunt. Unde oportet, ut, canonica regula ſervata, nullus abſque conſenſu epiſcopi ſui cuilibet presbytero eccleſiam det: quam ſi juſte adeptus fuerit, hanc nonniſi gravi culpa & coram epiſcopo canonica ſeveritate amittat. Ibid. C. XXXVIII.

RUBRICA. IV

I. *Reliquiæ auferantur eccleſiarum, ſi heredes contendant de eis.*

Ex Concilio Triburienſi [c. XXXII, A.D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 357.]

SI plures heredes contenderint de communi eccleſia, auferri jubeat epiſcopus reliquias ſacras, & eccleſiam claudi donec communi conſenſu & conſilio epiſcopi ſtatuant ibi presbyterum, & unde vivat. Ibid. C. XXXVI.

TITULUS. XXIII
De parochiis.
RUBRICA. I
De diviſione parochiarum.

I. *Singuli ſacerdotes proprias debent habere eccleſias.*

Dionyſius epiſcopus Severo epiſcopo [epiſt. II. Iſidoriana, Concil. tomo I. pag. 819.]

ECcleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus: parochias & cœmeteria eis diviſimus, & unicuique jus proprium habere ſtatuimus, ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ terminos aut jus invadat, ſed ſit unuſquiſque ſuis terminis contentus: & ta- XIII. Q. I. C. I.

LIB. I. PARS III. TIT. XXIII. RUB. II. & III.

liter eccleſiam & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat, ut ante tribunal æterni judicis ex omnibus ſibi commiſſis rationem reddat; & non judicium, ſed gloriam pro ſuis actibus accipiat.

RUBRICA. II

De his, in quibus jus parochiæ conſiſtit.

I. *Jus parochiæ conſiſtit in his, quod omnes parochiani audiant miſſas diebus feſtivis in ſuis parochiis.*

Ex Concilio Agathenſi [c. XXI. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1386.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. XXXV.

SI quis etiam extra parochias, in quibus legitimus eſt ordinariuſque conventus, oratorium in agro habere voluerit reliquis feſtivitatibus, ut ibi audiat propter fatigationem familiæ, juſta ordinatione permittimus. Paſcha vero, natali Domini, epiphania Domini, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & natali ſancti Johannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in feſtivitatibus habentur, nonniſi in civitatibus, aut in parochiis audiant. Clerici vero, ſi qui in feſtivitatibus, quas ſupra diximus, (niſi jubente aut permittente epiſcopo) miſſas celebrare voluerint, communione pellantur. *Leo IV.* [Ivo parte III. c. CLI. citat ex Gelaſio, Anſelmus ex Leone.]

II. *Secundo conſiſtit in decimis perſonalibus, quæ eccleſiæ parochiali debentur.*

XVI. Q. I. C. XLV. *Anſelmus lib. V. C. LIII.*

DE decimis juſto ordine non tantum nobis, ſed etiam majoribus viſum eſt, plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari. *Hieronymus ad Damaſum papam* [in epiſt. de oblationibus altaris, & in regula ex ejus ſcriptis collecta cap. *de contemplatione, oratione, & lectione*, forte A. D. 378. e *Palæſtina Romam*.]

III. *Tertio conſiſtit in oblationibus, quæ dandæ ſunt ſacerdoti parochiali, qui pro populo orare debet.*

X. Q. I. C. XIII.

QUia ſacerdotes pro omnibus orare debent, quorum eleemoſynas & oblationes accipiunt, qua fronte præſumunt laici oblationes, quas Chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt, vel comedere vel aliis concedere, cum ipſi non debeant ex officio ſuo pro populo orare? Ob hoc, papa glorioſe, mittere oportet illos præſumtores in excommunicationem perpetuam, ut & ceteri metum habeant, & amplius hoc in eccleſia ne fiat. *Urbanus papa II.* [forte A. D. 1090. Caput incertum.]

IV. *Quarto conſiſtit in ſuſceptione ſacramentorum, ſcilicet pœnitentiæ & aliorum, quæ nonniſi a parochiali presbytero de ſua, aut ſuperioris auctoritate ſuſcipienda ſunt.*

De Pœnit. Diſt. VI. C. III.

PLacuit, ut deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti, ad pœnitentiam ſuſcipere ſine ejus conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

V. *Quinto conſiſtit in cœmeterio.*

ECcleſias ſingulas &c. *Supra Rubr.* II. c. I. *pag.* 201.

RUBRICA. III

De diviſione unius parochiæ in plures, vel unione plurium in unam.

I. *Ubi multitudo excreſcit fidelium, ibi epiſcopi ſunt ordinandi.*

XVI. Q. I. C. LIII. *Sirmondus in notis ad Concilia Galliæ tomo I. pag. 621.*

Gregorius junior [nempe III.] Bonifacio [Moguntino epiſt. I. A. D. 738. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1468. D]

PRæcipimus, ut juxta ſacrorum canonum ſtatuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ ſedis debeas ordinare epiſcopos; pia tamen contemplatione, ut non vile-

vileſcat dignitas epiſcopatus. [*Gratianus*] Sicut duo epiſcopatus ſupraſcripto modo in unum poſſunt redigi, & unus in duos valet dividi, ſic etiam epiſcopus de baptiſmalibus & parochianis eccleſiis facere poteſt cum conſenſu ſuorum clericorum: quod cum factum fuerit, illa pars populi, quæ novis eccleſiis ſupponitur, a jure prioris eccleſiæ abſoluitur. Hoc niſi fieri poſſet, multitudo eccleſiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptiſmales eccleſias in una terminatione facere non poteſt. Lib. I. Part. III. Tit. XXIV. Rub. I.

RUBRICA. IV

Quod parochiarum termini nulla temporis præſcriptione mutantur.

VIde Capitula infra in Tit. de *præſcriptionibus*.

TITULUS. XXIV

De cenſibus, exactionibus, & procurationibus.

RUBRICA. I

De cenſibus.

I. *Non debet epiſcopus aliquid a monaſterio exigere præter conditiones, quas dedicationis tempore conſtituerit.*

Gelaſius papa [forte Pelagius papa I. ex Anſelmo lib. VII. c. CXLV. c. A. D. 557. *Romæ*.]

ELeutherus, frater & coëpiſcopus noſter, queritur, quod mater ejus in caſa, quæ *Caſtellum* dicitur, oratorium conſtruxerit ac dedicaverit, & in eodem loco monachos conſtituerit, ex quibus unus eſt presbyter. Hoc autem tempore dedicationis inter epiſcopum Cardellum (cujus ipſa diœceſis eſt) & matrem ſuam aſſerit conveniſſe, ut quidquid dedicationis vel natalis martyrum die, quorum in eodem monaſterio reliquiæ ſunt, per fidelium oblationes intraverit, medietatem quidem habeat ipſum monaſterium, medietas autem epiſcopo offeratur. Contra quam conventionem Marium presbyterum (ſive ſciente, ſive neſciente epiſcopo) monachis ipſis, vel presbytero, qui ex eis eſt, vim dicitur intuliſſe, & frequentes moleſtias generare, itaut memoratum presbyterum prope cæciderit, & miſſas eum facere nullo modo permittat, dicens, ut quaſi penſionis nomine aliquid ſtatuere debeat. Hæc igitur omnia diligenter te examinare jubemus, & ſi apud te evidenti ratione conſtiterit, quod tempore, quo dedicatum eſt ipſum monaſterium, conditiones ſuperius poſitæ convenerint, ſervari eas ex noſtra auctoritate præcipimus: nec aliquid amplius exinde ab aliquo exigatur. Sin vero nil tale conſtiterit, mediante te, quid epiſcopo ipſi nomine eulogiæ offerri debeat, inter ipſos monachos & presbyterum volumus definiri, ſalvo tamen eo, ut presbyter Gaudentius, qui etiam monachus eſt, miſſas in monaſterio ſuo (ſicut conſuevit) facere a nullo ulterius debeat prohiberi. *Item Urbanus* II. [imo Calliſtus II. in Concil. I. Lateranenſi c. XIX. A. D. 1123. *Romæ*, Concil. tomo X. pag. 899.] XVIII. Q. II. C. XXX.

II. *Conſueta ſervitia epiſcopis monaſteria exhibeant.*

SErvitium, quod monaſteria, aut eorum eccleſiæ a tempore Gregorii VII. uſque ad hoc tempus fecerunt, & nos concedimus. [*Gratianus*] Canonica ergo jura, quibus monaſteria ſubjecta non ſunt, ſynodales exactiones intelliguntur. Non enim cogendus eſt abbas (ſicut in Concilio Turonico ſtatuitur) ad ſynodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat. Sunt etiam quædam ſervitutis officia, ut angariæ operum, crebræ receptiones, annuæ exactiones, mulctationes peccantium, a quibus omnibus monaſteria libera ſunt. *In Pariſienſi Concilio legitur* [imo Meldenſi c. LXIII. A. D. 845 in *Gallia*.] *Ibidem* C. XXXI.

LIB. I. PARS III. TIT. XXIV. RUB. II. & III.

III. *De agro eccleſiaſtico presbyter non cogatur cenſum perſolvere.*

SEcundum canonicam auctoritatem. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XII. *Rubr.* III. c.I. *pag.* 166.

RUBRICA. II

De exactionibus.

I. *A clericis & piis locis ultra ſtatuta patrum epiſcopus aliquid non exigat.*

In Concilio Leonis papæ [IV. c. XXVI. A.D. 853. *Romæ*, Concil. tomo VIII. pag. 110.]

XVI. Q. I. C. LXII. NUlli epiſcoporum liceat a ſubjecto ſacerdote, vel alio quolibet clero, & piis locis dationes ultra ſtatuta patrum exigere, aut ſuper poſita in angariis inferre; ſed cum optimus ſit perſpector, ita proſpiciat, ut univerſæ ſibi oves commiſſæ a ſe maxime alantur, atque in neceſſitatibus adjuventur, non illicitis exactionibus opprimantur, quia Dominus paſcere, & docere nos docuit, & omnibus miniſtrare, non terrenis lucris, vel avaritiis delectari. *Item ex* VI. *ſynodo* [c. IV. A.D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo VII. pag. 598.]

II. *Epiſcopus turpis lucri gratia nihil a monachis vel clericis ſuis exigere debet.*

Ibidem C. LXIV. PRædicator veritatis Paulus divinus Apoſtolus, ac ſi canonem ponens Epheſiorum presbyteris, immo vero & omni ſacratæ multitudini, ita fiducialiter perhibuit: *argentum, & aurum, aut veſtem nullius concupivi: omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos*, beatius exiſtimans dare, quam accipere. (Act. XX. 33.) Propter quod & nos docti ab eo definimus, epiſcopum nullatenus turpis lucri gratia excogitare ad excuſandas excuſationes in peccatis expetere aurum vel argentum, aut aliam ſpeciem ab epiſcopis, vel clericis, vel monachis, qui ſub ipſo ſunt. Ait enim Apoſtolus: *iniqui regnum Dei non poſſidebunt: nec debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis.* (I. Cor. VI.; II. Cor. XII 14.) Et infra. Præcepit enim & Petrus Apoſtolorum ſummus: *paſcite qui in vobis eſt, gregem Dei, non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum, non turpis lucri gratia, ſed voluntarie, neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis; & cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilis gloriæ coronam.* (I. Petr. V. 2.) Ex Concilio Bracarenſi II. c. II. [imo III. c. II. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 896.]

III. *Præter honorem cathedræ nihil epiſcopus per diœceſes exigat.*

X. Q. III. C. I. PLacuit, ut nullus epiſcoporum per ſuas diœceſes ambulans, præter honorem cathedræ ſuæ, ideſt duos ſolidos, aliud aliquid per eccleſias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in eccleſiis parochialibus requirat; ſed illa tertia pars pro luminaribus eccleſiæ vel reparatione ſervetur: & ſingulis annis epiſcopo inde ratio fiat. Nam ſi tertiam partem illam epiſcopus tollat, lumen & ſartatecta abſtulit eccleſiæ. Similiter & parochiales clerici ſervili more in aliquibus operibus epiſcopo ſervire non cogantur, quia ſcriptum eſt: *neque ut dominantes in clero.* (I. Petr. V. 2.)

Ad hæc faciunt capitula Libri I. *Partis* III. *Tit.* XII. *Rubr.* II. *&* III. *pag.* 161. *&* 166.

RUBRICA. III

De procurationibus.

I. *Ultra morem antiquum a parochianis presbyteris nihil epiſcopi exigant.*

X. Q. III. C. VI. QUia cognovimus epiſcopos &c. *Supra Lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XV. *Rubr.* IV. c. VI. *pag.* 108. *Item ex Concilio Cabillonenſi* [II. c. XIV. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1275.]

II. *A parochianis ſtipendia nonniſi cum caritate epiſcopi exigant.*

Ibidem C. VII. CAvendum eſt, ne cum epiſcopi parochias ſuas peragrant, quandam damnoſam erga ſubditos, ſeu erga ſocios tyrannidem exerceant: nec (quod abſit) cum caritate ſed cum quadam judiciaria invectione ſtipendia ab eis exigant. Obſervandum etiam modis omnibus, ut, ſi quando eis peragrandæ parochiæ neceſſitas incumbit, in confirmandis

mandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quam in deprædandis, & ſpoliandis hominibus & ſcandalizandis fratribus operam dent. Et ſi quando eis ad peragendum miniſterium ſuum a fratribus aut ſudditis aliquid accipiendum eſt, hoc ſummopere obſervare debent, ne quem ſcandalizent, aur gravent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, ut & verbi Dei prædicator, ubi proprii ſumtus deſunr, a fratribus accipiat, & item fratres illius potentia non graventur, exemplo Apoſtoli Pauli, qui, ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat. *Item ex Toletano Concilio* IV. [imo VII. c. IV. A.D. 646. in *Hiſpania*. Concil. tomo V. pag. 1840.] Lib. I. Part. I. Tit. XXV. Rub. I. II. *Theſſ.* III. 8.

III. *Ultra duos ſolidos a parochianis eccleſiis epiſcopus non præſumat accipere.*

INter cetera denique, quæ communi conſenſu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium presbyterorum Gallœciæ provinciæ ſolertiſſime diſcernere decuit: quas contra pontificum ſuorum rapacitates neceſſitas (ut comperimus) tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices (ut evidens inquiſitio patefecit) indiſcreto moderamine parochianas eccleſias prægravantes, dum in exactionibus ſuperflui frequenter exiſtunt, pene uſque ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdam baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cetero quod conſtat hactenus inordinate præſumtum: non amplius, quam duos ſolidos unuſquiſque epiſcoporum præfatæ provinciæ per ſingulas diœceſis ſuæ baſilicas juxta ſynodum Bracarenſem, annua illatione ſibi expetat inferri. Monaſteriorum tamen baſilicis ab hac ſolutionis penſione ſejunctis. Cum vero epiſcopus diœceſim viſitat, nulli præ multitudine oneroſus exiſtat, nec unquam quinquagenarium numerum evectionis excedat, aut amplius, quam una die per unamquamque baſilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero pontificum eorundem aliter, quam decrevimus, agendum præſumerit, correctioni procul dubio canonum ſubjacebit; tanquam conſtitutorum ſynodalium tranſgreſſor, & priſcorum patrum edictorum corruptor. *Item epiſcopis Siciliæ Gregorius* [I. lib. XI. epiſt. XXII. A.D. 603. Romæ in *Siciliam*.] X. Q. III. C. VIII.

IV. *Sacerdotes ab epiſcopis ultra modum non graventur.*

RElatum eſt nobis, ſanctæ memoriæ deceſſoris mei temporibus per ſervum Dei diaconem, qui tunc eccleſiaſtici patrimonii curam geſſit, fuiſſe diſpoſitum, ut ſacerdotes, per diverſas veſtras diœceſes conſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minime debuiſſent. Summa enim præfixa fuerat, vobis (ut audio) conſentientibus, quæ ab eis ſacerdotibus pro laboribus clericorum dari debuiſſet. Atque hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minime cuſtoditur. Unde, fraternitatem veſtram admoneo, ur ſubjectis veſtris non graves ſtudeatis exiſtere. *Ibidem* C. IX.

TITULUS. XXV

De decimis, primitiis, & oblationibus.

RUBRICA. I

De jure, quo decimæ a populo ſacerdotibus debeantur.

I. *Quod lege quodammodo naturali decimæ debentur.*

Ex Concilio Moguntinenſi [c. XXXVIII. A.D. 813. in *Germania*. Apud Burchardum lib. III. c. CXXXIII. & Ivonem parte III. c. CXCIX. Concil. tomo VII. pag. 1250.]

DEcimas Deo & ſacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, & Jacob promiſſis inſinuat, deinde lex ſtatuit, & omnes ſancti doctores commemorant. *Paſchalis* II. [c. A. D. 1110. *Romæ*. Caput incertum.] XVI. Q. VII. C. VI. *Capitularia lib.* V. C. CLXV.

II. *Quod lege divina decimæ jubentur ſolvi.*

DEcimas a populo ſacerdotibus ac levitis eſſe reddendas divinæ legis ſanxit auctoritas. *Gregorius* VII. [in Concil. V. Romano c. VI. A. D. 1078. Concil. tomo X. pag. 371.] XVI. Q. I. C. XLVII. *Num.* XVIII. 21.

III. *Quod*

Digitized by Google

Lib.I. Pars III. Tit.xxv. Rubr. II. & III.

III. *Quod lege canonica clericis a laicis decimæ debeantur.*

XVI. Q. VII. C. I.

* *Quæ ſequuntur non habentur in canone Gregorii, ſed in collectione M.S. Cardinalis Deuſdedit lib. III.*

Malach. III. 10.

DEcimas, quas in uſum pietatis conceſſas eſſe canonica auctoritas demonſtrat, a laicis poſſideri, Apoſtolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab epiſcopis vel regibus, vel quibuslibet perſonis eas acceperint, niſi eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. * Oportet autem congruentius nos decimas & primitias, quas jure ſacerdotum eſſe ſancimus, ab omni populo accipere, quas fideles, Domino præcipiente, offerunt, juxta illud vaticinium Malachiæ prophetæ: *inferte omnem decimationem in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea*, Has vero decimas ſub manu epiſcopi fore cenſemus, ut ille, qui ceteris præeſt, omnibus juſte diſtribuat, nec quidquam perſonæ honorabilius exhibeat, unde alii ſcrupuloſo corde moveantur; ſed ſint omnia communia, quia inhoneſtum videtur, ut alii ſacerdotem habeant, alii vero detrimentum patiantur. Sed ſicut una eſt fides catholica, ita neceſſe eſt, ut ille, qui proviſor eſt loci, quamvis multæ ſint eccleſiæ, omnibus tamen fideliter diſtribuat,

R U B R I C A . II

Quibus eccleſiis decimæ debeantur.

I. *Baptiſmalibus eccleſiis decimæ perſonales dari debent.*

Leo IV. [Ivo parte III. c. CLI. refert ex Gallia.]

XVI. Q. I. C. XLV. DE decimis juſto ordine non tantum nobis, ſed etiam majoribus noſtris viſum eſt, plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari. *Ex Cabillonenſi Concilio* II. c. XIX. [A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1276.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. XLVI. QUeſti ſunt præterea quidam fratres, quod eſſent aliqui epiſcopi & abbates, qui decimas non ſinerent dari ad eccleſiam, ubi illorum coloni miſſas audiunt. Proinde decrevit ſacer iſte conventus, ut epiſcopi & abbates de agris & vineis, quæ ad ſuum, vel fratrum ſtipendium habent, decimas, ad eccleſias ſuas deferri faciant. Familiæ vero ibi dent decimas ſuas, ubi eorum infantes baptizantur, & ubi per totum anni curriculum miſſas audiunt. *Unde in Moguntinenſi Concilio ſtatutum invenitur* [imo in Confluentino c. VIII. A. D. 922. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 580.]

III. *Decimæ prædiales dari debent eccleſiæ, intra cujus tamen parochiam ſitum eſt prædium, & hoc, niſi aliud obtineat conſuetudo.*

Ibidem C. XLII. SI quis laicus vel clericus, vel utriuſque ſexus perſona propietatis ſuæ loca vel res alicubi dare delegaverit, decimationum proventum priori eccleſiæ legitime aſſignatum inde abſtrahere nullam habeat poteſtatem. Quod ſi facere tentaverit, traditio irrita prorſus ducatur, & ipſe ad emendationem eccleſiaſtica coerceatur cenſura.

R U B R I C A . III

De quibus rebus decimæ debeantur.

I. *Fideliter decimas dat qui omnium ſuorum decimas ſolvit.*

Ambroſius ſermone XL. [inter vulgatos Ambroſii nomine.]

XVI. Q. VII. C. IV. QUicumque recognoverit in ſe, quod fideliter non dedit decimas ſuas, modo emendet quod minus fecit. Quid eſt fideliter decimas dare, niſi, ut nec pejus, nec minus aliquando Deo offerat aut de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negocio, aut de ipſa venatione? *Item ex Concilio Rotomagenſi* [Burchardus lib. III. c. CXXX. & Ivo parte III. c. CXCVI. citant ex Concilio Rotomagenſi c. III. At canon deeſt in editis Conciliis Rotomagenſibus.]

II. *Ex-*

Lib. I. Part. II. Tit. xxv. Rubr. iv.

II. *Excommunicentur qui ſacerdotibus decimas dare nolunt.*

Omnes decimæ terræ ſive de frugibus, ſive de pomis arborum Domini ſunt, & illi ſanctificantur. Boves & oves, & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt; quidquid decimum venerit ſanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur ſi quis mutaverit & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.* Sed quia modo multi inveniuntur decimas dare nolentes, ſtatuimus, ut, ſecundum Domini noſtri præceptum, admoneantur ſemel & ſecundo, & tertio. Quod ſi non emendaverint, anathematis vinculo feriantur uſque ad ſatisfactionem & emendationem congruam. xvi. Q. vii. C. v. Levit. xxvii. 30.

RUBRICA. IV

De pœna decimas non ſolventium.

I. *Communione privetur qui decimas vel oblationes extra epiſcopi conſcientiam tenere voluerit.*

Anaſtaſius papa [imo Capitular. lib. vii. c. vii. apud Baluzium tomo I. pag. 1033. c. A. D. 803. in *Germania*.]

Statuimus, ut ſi quis oblationes eccleſiæ, vel decimas, quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptiſmalem eccleſiam dare voluerit præter conſcientiam epiſcopi, vel ejus, cui hujuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum eorum voluerit agere conſilio, bannum noſtrum componat, & communione privetur. *Item* [in Concil. Ticinenſi A. D. 855. in *Gallia Ciſalpina*, Concil. tomo viii. pag. 148.] xvi. Q. i. C. lv.

II. *Juxta diſpoſitionem epiſcopi decimæ diſtribuantur.*

In ſacris canonibus præfixum eſt, ut decimæ juxta epiſcopi diſpoſitionem diſtribuantur. Quidam autem laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis ſuas habent baſilicas, contemta epiſcopi diſpoſitione non ad eccleſias, ubi baptiſmum, & prædicationem & manus impoſitionem, & alia Chriſti ſacramenta percipiunt, decimas ſuas dant; ſed vel propriis baſilicis, vel aliis eccleſiis pro ſuo libitu tribuunt: quod omnimodis divinæ legi & ſacris canonibus conſtat eſſe contrarium. Unde veſtram poteſtatem, ut eos corrigatis, expetimus. *Item Symmachus epiſcopus eccleſiæ catholicæ Urbis Romæ dixit* [in ſynodo vi. Romana, A. D. 504. Concil. tomo iv. pag. 1373.] *Ibidem* C. lvi.

III. *Anathema ſit qui præter epiſcopi conſcientiam decimas vel oblationes diſpenſare voluerit.*

In canonibus in Gangrenſi eccleſia, Apoſtolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus, quæ miniſtris eccleſiæ debentur, & de his, quæ in uſus pauperum conferuntur, ſcriptum habetur: *ſi quis oblationes eccleſiæ accipere, vel dare voluerit præter epiſcopi conſcientiam, vel ejus, cui hujuſcemodi ſunt officia commiſſa, nec cum ejus voluerit agere conſilio, anathema ſit*. Et iterum in eodem Concilio Gangrenſi: *ſi quis oblata Deo, dederit vel acceperit præter epiſcopum vel ejus conſenſum, qui ab eo conſtitutus eſt ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema ſit*. Valde iniquum ergo & ingens ſacrilegium eſt, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum vel pro ſalute, vel requie animarum ſuarum unuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab his, a quibus maxime ſervari convenit, ideſt Chriſtianis & Deum timentibus hominibus, & ſuper omnia a principibus & primis regionum, in aliud transferri vel converti. *Et infra*. Generaliter vero quicumque res eccleſiæ confiſcare, aut competere, aut pervadere periculoſa ſua infeſtatione præſumſerit, niſi ſe citiſſime per eccleſiæ, de qua agitur, ſatisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res eccleſiæ juſſu vel largitione principum, vel quorundam potentum, aut quadam invaſione aut tyrannica poteſtate retinuerint, & filiis vel heredibus ſuis (ut a quibuſdam jam factum audivimus) quaſi hereditarias reliquerint, niſi cito res Dei, admoniti a pontifice agnita veritate, reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim eſſe cenſemus, ut cuſtodes potius chartarum, quam defenſores rerum creditarum (ut præceptum eſt) judicemur. *Et infra*. Ferro enim xvi. Q. i. C. lvi. *Concil. Gangren. C. vii. & viii. Concil. tomo II. pag. 422.*

Lib. I. Pars II. Tit. xxv. Rub. iv. enim abſcindenda ſunt vulnera, quæ fomenta non ſentiunt. Similiter & illi extorres debent fieri ab eccleſia, qui ſacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: *auferte malum ex vobis*. Univerſa ſynodus ſurgens acclamavit: *ut ita fiat, rogamus, dictum eſt octies. Iſta ſerventur precamur. Dictum eſt decies, ut in perpetuum maneant & veſtra auctoritate firmentur. Dictum eſt duodecies: exaudi Chriſte. Symmacho papæ vita dictum eſt duodecies*.

Deut. xiii. 5. 1. Cor. v. 13.

IV. *De eodem*.

xvi. Q. vii. C. i. DEcimas, quas in uſu pietatis. *Supra in Rubr.* I. c. II. *pag.* 206.

V. *De eodem*.

Ibidem C. v. OMnes decimæ terræ. *Supra Rubr.* II. e. I. *pag.* 207.
Ait namque Hieronymus ſuper Malachiam [in c. III. A.D. 408. in Paleſtina.]

VI. *Reus apud Deum habeatur, qui ſacerdotibus decimas non ſolverit*.

xvi. Q. i. C. lxv. Malach. iii. 7. *REvertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixiſtis: in quo revertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis me. Et dixiſtis: in quo configimus te? In decimis, in primitiis; in penuria vos maledicti eſtis, & me configitis gens tota*. Nunc ſequamur ordinem prophetæ: *quia mihi non reddidiſtis decimas, & primitias, idcirco in fame, & penuria maledicti eſtis, & vos me ſupplantatis, ſive fraudatis, atque privatis gens tota. Pro gente, quæ in Ebraico ſcribitur goi, annum*, LXX. *tranſtulerunt* ἔτος *pro* ἔθνος, *& eſt ſenſus: ecce annus expletus eſt, & nihil in meos theſauros, ſed in veſtra horrea comportaſtis, & pro decimis & primitiis, quæ parva erant, ſi a vobis darentur, ubertatem poſſeſſionum veſtrarum & omnem frugum abundantiam perdidiſtis. Ut autem ſciatis, me hoc iraſcente perfectum, quia fraudaſtis me parte mea, hortor vos atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea, hoc eſt in theſauros templi, & habeant ſacerdotes atque levitæ, qui mihi miniſtrant, cibos: & probate me, ſi non tantas pluvias effudero, ut cataractæ cæli apertæ eſſe credantur, & effundam vobis benedictionem uſque ad abundantiam*. Verbum *effuſionis*, nomen largitionis oſtendit. Sed fieri poteſt, ut agros irrigantibus pluviis, ſit quidem fertilitas; verum aut locuſta *aut bruchus, aut ærugo, aut eruca deſtruant & labores hominum pereant*. Propterea

Malach. iii. 11. jungit, & dicit: *& increpabo pro vobis devorantem*, locuſtam videlicet, & reliqua, quæ diximus: *& non corrumpet fructum terræ veſtræ*. Et *infra*. Si quando fames & penuria, & rerum omnium egeſtas opprimunt mundum, ſciamus hoc ex Dei ira deſcendere, qui in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynam, fraudari ſe loquitur, & ſuas poſſeſſiones poſſumus decimas & primitias interpretari. Si quis doctus & eruditus in lege Dei, poteſt ceteros erudire, non debet & ſuæ aſſignare prudentiæ ingenioque quod poſſidet; ſed gratias agat primum Deo, qui cuncta largitur; deinde ſacerdotibus ejus ac magiſtris, a quibus doctus eſt. Si enim non egerit gratias, ſed ſibi ſcientiam vindicaverit, in penuria maledicetur. Quod ſi intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos a Deo eruditus eſt, humiliaverit ſe, & in horreum Dei intulerit cibos, hoc eſt ſcripturæ ſanctæ alimenta in eccleſia populis miniſtraverit, ſtatim aperientur ſuper eum cataractæ cæli, & effundetur pluvia ſpiritalis, & mandabit Deus nubibus ſuis, ut pluant ſuper eum imbrem: & abundantia rerum omnium perfruetur. *Item Auguſtinus* [in homiliis Auguſtino tributis, lib. L. homil. XLVIII. §. 3.]

VII. *Quia decimæ non redduntur, indictio fiſci acceſſit*.

xvi. Q. vii. C. viii. MAjores noſtri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæſari cenſum reddebant. Modo autem quia diſceſſit devotio Dei, acceſſit indictio fiſci. Noluimus partiri cum Deo decimas, modo autem tollitur totum. Hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus.

R U-

Lib. I. Pars III. Tit. XXV. Rub. V. VI. & VII.

RUBRICA . V

De merito & utilitate ſolventium decimas.

I. *Decimæ Sacerdotibus ſunt reddendæ.*

Auguſtinus [ſive auctor Sermonum de tempore, ſerm. CCXIX. nunc CCLXXXVII. §. 1. & 2.]

DEcimæ tributa ſunt egentium animarum. Quod ſi decimas dederis, non ſolum abundantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatem corporis & animæ conſequeris. Non igitur Dominus Deus præmium poſtulat, ſed honorem. Deus enim noſter, qui dignatus eſt totum dare, decimam a nobis dignatus eſt recipere; non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturam. Sed ſi tardius dare, peccatum eſt, quanto pejus eſt non dediſſe? De militia, de negocio, de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrena & cæleſtia poſſis præmia promereri, quare pro avaritia duplici benedictione fraudaris? Hæc eſt enim Dei juſtiſſima conſuetudo, ut ſi tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. Dabis impio militi quod non vis dare ſacerdoti. Benefacere ſemper Deus paratus eſt, ſed hominum malitia prohibetur. Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invaſit. Et quanti pauperes in locis, ubi ipſe habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit, quia rem a Deo pauperibus delegatam ſuis uſibus reſervavit. Qui ergo ſibi aut præmium comparare, aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri, reddat decimam; etiam de novem partibus ſtudeat eleemoſynam dare pauperibus. XVI. Q. I. C. LXVI.

RUBRICA . VI

In quibus fructus decimarum exponendi ſunt.

I. *Liberum eſt clericis decimas monachis concedere.*

QUoniam quidquid habent clerici pauperum eſt. *Supra Tit.* XIX. *Rubr.* II. c. II. *pag.* 195.

II. *De eodem.*

DEcimæ tributa ſunt egentium animarum. *Supra proxima Rubr.* V.

RUBRICA . VII

De pœna eorum, qui non clericis, ſed laicis, aut conſanguineis decimas diſtribuunt.

I. *De pœna epiſcopi, qui oblationes ſive decimas, neglectis propriæ diœceſis ſacerdotibus, confert laicis, ſive conſanguineis.*

Gregorius [forte papa VII. Caput incertum.]

PErvenit ad nos fama ſiniſtra, quod quidam epiſcoporum non ſacerdotibus propriæ diœceſis decimas atque Chriſtianorum oblationes conferant, ſed potius laicalibus perſonis, militum videlicet, ſive ſervitorum, vel (quod gravius eſt) etiam conſanguineis. Unde ſi quis amodo epiſcopus inventus fuerit hujus præcepti divini tranſgreſſor inter maximos hæreticos, & antichriſtos non minimus habeatur. Et ſicut Nicæna Synodus de Simoniacis cenſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici, ſive pretio, ſive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur. *Ex Concilio Toletano* [IV. c. XXXIII. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1715.] XVI. Q. VII. III.

Lib. I. Pars III. Tit. XXV. Rubr. VIII. IX. X. & XI.

II. *Nihil de jure ſuæ diœceſis epiſcopi præſumant auferre.*

XVI. Q. I. C. IX. CONſtitutum eſt a præſenti Concilio, epiſcopos diœceſes ſuas ita regere, ut nihil ex earum jure præſumant auferre. Sed juxta priorum auctoritatem Conciliorum tam de oblationibus, quam de tributis, ac frugibus tertiam conſequantur. Quod ſi amplius quidpiam ab eis præſumtum extiterit, per Concilium reſtauretur, appellantibus aut ipſis conditoribus, aut certe propinquis eorum, ſi jam illi a ſæculo diſceſſerunt.

RUBRICA. VIII
De decimis non redimendis.

XVI. Q. VII. C. VIII. DEcimas, quas in uſum pietatis conceſſas. *Supra Tit.* XXV. *Rubr.* I. c. III. *pag.* 206. *Item Paſchalis* II. *papa* [& S. Gregorius lib. XII. epiſt. XXXI. ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum reſpon. II. A. D. 604. Roma in *Angliam*.]

Baluzius in notis ad Ant. Auguſtinum pag. 521.

RUBRICA. IX
De his, qui decimas ſolvere non tenentur.

I. *De propriis laboribus monachi & canonici decimæ minime ſolvere cogantur.*

XVI. Q. I. C. XLVII. CEterum a monachis, ſive clericis, communiter viventibus, nulla ratio ſinit, ut milites aut epiſcopi, aut perſonæ quælibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis propriis extorquere debeant. Unde beatus Gregorius ſic ait: *communi vita viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia nobis quid erit loquendum? Cum omne, quod ſupereſt, in cauſis piis ac religioſis erogandum ſit, dicente Domino: quod ſupereſt date eleemoſynam: & ecce omnia*

Luc. XI. 41. *munda ſunt vobis.*

RUBRICA. X
De primitiis.

Gratianus

XIII. Q. I. C. I. §. 2. NAm Moyſes præcepit filiis Iſrael, ſicut legitur in Deuteronomio: *in loco, quem elegerit Dominus Deus veſter, ut ſit nomen ejus in eo, illuc omnia, quæ præcipio con-*

Deut. XII. 11. *feretis holocauſta, & hoſtias, ac decimas, & primitias manuum veſtrarum, & quidquid præcipuum eſt in muneribus veſtris, quæ voviſtis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro, vos, & filii, ac filiæ veſtræ, famuli, & famulæ, atque Levita, qui in veſtris urbibus commoratur.*

II. *De eodem.*

REvertimini ad me. *Supra Rubr.* IV. c. VI. *pag.* 208.

RUBRICA. XI
De oblationibus.

I. *Ad miſſarum ſolemnia ſemper aliquid eſt offerendum.*

Gregorius VII. [in Concilio V. Romano c. XII. A. D. 1078. Concil. tomo X. pag. 374.]

De Conſecrat. Diſt. I. C. LXIX. OMnis Chriſtianus procuret ad miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moyſem dixit: *non apparebis in conſpectu meo vacuus:* etenim in collectis ſanctorum patrum liquido apparet, quod omnes Chriſtiani offerre aliquid Deo ex uſu ſanctorum patrum debent. Ad ipſum enim prius eſt confugiendum, qui noſtræ curare poſſit animæ paſſiones. Verum homines præpoſtero ordine, ante ſibi opem ab hominibus accerſunt. Ubi autem humana ſubſidia defecerint, tunc opinantur divini

divini poſtulandam favoris gratiam. *Unde in Carthaginenſi Concilio* IV. [c. xcv. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo I I. pag. 1207.] Lib. I. Pars III. Tit. XXV. Rubr. XI.

II. *Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſiis negant.*

QUi oblationes defunctorum, aut negant eccleſiis, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur. *Item ex Concilio Vaſenſi* [I I. c. IV. A. D. 442. in *Gallia*, Concil. tomo I I I. pag. 1457.] XIII. Q. II. C. IX.

III. *De eodem.*

QUi oblationes defunctorum retinent, & eccleſiis tradere demorantur, ut infideles, ſunt ab eccleſia abiiciendi, quia uſque ad inanitionem fidei pervenire certum eſt hanc pietatis divinæ exacerbationem; quia & fideles de corpore recedentes votorum ſuorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Hi enim tales, quaſi egentium necatores, nec credentes judicium Dei, habendi ſunt. Unde & quidam patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit congruente ſententia, qua ait: *amico quidpiam rapere furtum eſt, eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium.* Item *ex Concilio Agathenſi* [c. IV. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1383.] Ibidem C. X.

IV. *Qui oblata eccleſiis, aut teſtamento relicta retinere præſumſerit, excommunicetur.*

CLerici, vel ſæculares, qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamento relictas retinere perſtiterint, aut id, quod ipſi donaverint eccleſiis vel monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut ſancta ſynodus conſtituit, veluti necatores pauperum, quouſque reddant, excludantur eccleſiis. Si quis autem clericus furtum eccleſiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur. Ibidem C. XI.

V. *Oblationes eccleſiæ laicis uſurpare non licet.*

QUia ſacerdotes pro omnibus orare ſolent. *Supra Tit.* XXIII. *Rubr.* II. c. III. *pag.* 202.

VI. *Minime auferantur a laicis oblationes altaribus vel crucibus factæ.*

SAnctorum patrum canonibus. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XII. *Rubr.* I. c. I. *pag.* 159. *Item Damaſus papa* [caput incertum; refertur autem inter Decreta Damaſi apud Labbeum, Concil. tomo II pag. 885.] Ibidem C. XIV.

VII. *Eccleſiarum oblationes ſub laicorum dominio non teneantur.*

HAnc conſuetudinem, quæ contra ſanctam eccleſiam catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, ut nullo modo unquam oblationes, quæ intra ſanctam eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorum detineantur, ſed tantummodo ſacerdotibus, qui quotidie Domino ſervire videntur, liceat comedere, & bibere, quia in veteri teſtamento prohibuit Dominus panes ſanctorum comedere filiis Iſrael, niſi tantummodo Aaron, & filiis ejus: qui panes longe erant ab iſtis panibus, qui nunc in ſancta eccleſia offeruntur, quia illi ſub umbra legis erant: qui vero modo ſub gratia ſunt Spiritus ſancti, toto mundo evangelio coruſcante, lucidiores eſſe videntur. Qua fronte aut qua conſcientia oblationes vultis accipere qui vix valetis pro vobis, nedum pro aliis, Deo preces offerre? Quia pravum eſt, & contra Dominicum præceptum, detrimentum animæ ſuæ infert qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur: quia omnibus ſanctis patribus, noſtriſque prioribus placuit, hanc ſanctionem fieri: & nos ſimiliter in eiſdem perſiſtere volumus, ut nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt; ſi in perpetua damnatione noluerit perſiſtere. Si quis vero contra hanc regulam noſtram, & contra regulam ſanctorum CCCXVIII. patrum, qui in Nicæno Concilio hoc conſtituerunt, temerarius præſumtor fuerit, & de cetero oblationes de ſacris eccleſiis auferre molitus fuerit, ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus. Reſponderunt omnes: *fiat fiat.* Ibidem C. XV. 1. Reg. XXI. 4.

LIBRI · I · PARS · IV

TITULUS . I

De ſacramentis in communi.

RUBRICA . I

I. *Quid ſit ſacramentum.*

Auguſtinus lib. x. de Civitate Dei [cap. v. c. A. D. 413. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XXXII. *Inviſibilis ſacrificii ſacramentum.*

SAcrificium viſibile, * inviſibile eſt ſacramentum, ideſt ſacrum ſignum. *Item alibi* [de Catechizandis rudibus c. xxvi. §. 50. & epiſt. al. cxxvi. nunc cv. c. III. §. 12.]

II. *De eodem.*

SAcramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma. *Idem lib.* II. *de Doctrina chriſtiana* [c. 1. §. 1. c. A. D. 426. in *Africa*,]

III. *Quid ſit ſignum.*

Ibid. C. XXXIII. SIgnum eſt res præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid ex ſe, faciens ex ſe in cognitionem venire.

RUBRICA . II

Ex quibus conſtant ſacramenta, ſive quibus perficiuntur.

I. *Sacramentum conſtat ex verbo & re ſenſibili.*

Auguſtinus Homilia LXXX. [imo tract. LXXX. ad c. xv. Jo. §. 3. & ſermone de catachlyſmo, Auguſtino adſcripto c. III. §. 3. in principio, c. A. D. 412. & 429. in *Africa*.]

I. Q. I. C. LIV. DEtrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum etiam ipſum, tanquam viſibile verbum. *Et infra.* Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo? Non quia dicitur, ſed quia creditur. Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens. *Stephanus* V. [apud Ivonem parte I. c. CXIV. & part. II. c. XCI. ad Stilianum epiſcopum Neocæſareæ, forte c. A. D. 887. Roma in *Cappadociam*.]

II. *Omnia ſacramenta crucis ſignaculo perficiuntur.*

De Conſecrat. Diſt. V. C. X. NUnquid non omnia chriſmata ſacerdotalis myſterii crucis figura perficiuntur? Nunquid baptiſmatis unda niſi cruce ſanctificata, peccata relaxantur? Et, ut cetera prætereamus, ſine crucis ſignaculo quis ſacerdotii gradus aſcendit?

RUBRICA . III

I. *De virtute inexiſtente ſacramentis.*

DEtrahe verbum. *Proxime ſupra Rubr.* II. c. I.

II. *Qid divina virtus in ſacramentis operetur.*

I. Q. I. C. LXXXIV. §. 2. Gregorius papa [I. imo verba Iſidori Hiſpalenſis lib. VI. Etymol. c. XIX. A. D. 600. in *Hiſpaniam*.]

S. Iſidorus de Officiis cap. XXV. *&* XXVI. *Bellarminus de effectu Sacramentorum lib.* II. *cap.* XXVII. *Guillelmus Eſtius in lib.* IV. *Sent. Diſt.* I. §. 14.

MYſterium itaque, fratres, ob hoc dicitur, quia ſecretam & reconditam habet diſpenſationem. *Sacrificium* autem, quaſi *ſacrum factum*, quia prece myſtica conſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ paſſionis. *Et infra.* Sacramentum vero in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, ut aliquid ſignificare intelligatur, quod ſancte accipiendum eſt. Sunt autem ſacramenta, *baptiſmus, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti*: quæ ob id *ſacramenta* dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum virtus divina ſecretius ſalutem eorundem ſacramentorum operatur. Unde & a *ſecretis* virtutibus, vel *ſacris* ſacramenta dicuntur: quæ ideo fructuoſe penes eccleſiam fiunt, quia ſanctus in ea manens ſpiritus eorundem ſacramentorum latenter operatur effectum.

R U-

RUBRICA. IV

De diviſione ſacramentorum.

I. *Sacramentorum alia ſunt neceſſitatis, alia dignitatis.*

Gratianus

SEd notandum eſt, quod ſacramentorum alia ſunt *neceſſitatis*, alia *dignitatis*. Quia enim neceſſitas non habet legem, ſed ipſa ſibi ſacit legem, illa ſacramenta, quæ ſaluti ſunt *neceſſaria*, quia iterari non poſſunt, cum ſint vera auferri vel amitti non debent, ſed cum pœnitentia rata eſſe permittuntur. Illa vero ſacramenta, quæ ſunt *dignitatis*, niſi digne fuerint adminiſtrata, itaut digni digne a dignis provehantur, dignitates eſſe deſinunt, non ut minuatur veritas ſacramenti, ſed ut ceſſet officium adminiſtrandi vel loco, vel tempore, vel promotione. 1. Q. 1. C. XXXIX. §. 1.

RUBRICA. V

Unde efficacia ſacramentorum proveniat.

I. *Non merita ſacerdotum, ſed virtus divina ſacramenta ſanctificat.*

Gregorius [carptim ex ſententiis S. Gregorii c. A. D. 600. *Romæ*.]

MUlti ſæcularium hominum, cum plus ſacerdotum vitam, quam ſuam diſcutiunt, 1. Q. 1. C. LXXXIV.
in magnum contemtionis divinorum ſacramentorum crimen incurrunt: magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, feſtucam tenuem in aliorum *Matth. VII. 3.*
conſpiciunt oculis, quam dum incaute feſtinant evellere, erroris in foveam dilabuntur. Minus quidem conſiderantes, quod non eos ſacerdotum vita læderet, ſi ipſi humiliter bonis ſacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quam propriam vitam, vel vitæ negligentias dijudicant, ſpernunt ſancta monita, & ſpiritualia dona. Unde fit, ut non ſolum ab eis dicta reſpuant, ſed (quod eſt deterius) divina etiam myſteria contemnant, ut nec corporis communionem aut ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, eorum miniſterio confectam aſſumant, putantes, hanc minus eſſe ſanctificatam, ſi illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in quam magnum laqueum incidunt, ut divina & occulta myſteria plus ab aliis ſanctificata poſſe fieri credant, cum unus, idemque ſpiritus ſanctus in eccleſia, diffuſa per totum orbem terrarum, incomprehenſibiliter ea myſteria & occulte atque inviſibiliter, & operando ſanctificet, & benedicendo benedicat! *Item Gregorius* [imo Iſidorus lib. VI. Etymolog. c. XIX. c. A. D. 600. in *Hiſpania*]

II. *De eodem.*

UNde ſive per bonos, ſive per malos miniſtros intra Dei eccleſiam diſpenſetur, ſacramentum tamen eſt, quia ſpiritus ſanctus myſtice illud vivificat, qui quondam Apoſtolico in tempore viſibilibus apparebat operibus: nec bonorum meritis diſpenſatorum amplificatur, nec malorum attenuatur, *quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*. Hoc de *corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti*, hoc etiam de *baptiſmate*, & *chriſmate* ſentiendum eſt, & tenendum, quia virtus divina ſecretius operatur in eis, & divina ſolummodo hæc eſt virtus ſive poteſtas, non humanæ efficaciæ. *Auguſtinus in ſermone de remiſſione peccatorum* [potius Origenes, Rufino interprete, homil. XIV. ad c. XXIV. Levitici c. A. D. 217. in *Ægypto*.] *Ibidem. §. IV.* *1. Cor. III. 7.*

III. *Non merito hominum, ſed virtute Spiritus ſancti peccata remittuntur.*

UT evidenter hoc oſtenderet Dominus, a Spiritu ſancto, quem donavit ſuis fidelibus, 1. Q. 1. C. LXXXII.
dimitti peccata, non meritis hominum, quodam loco ſic ait reſurgens a mortuis: *accipite Spiritum ſanctum*: & continuo ſubjecit: *ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei*, hoc eſt *Spiritus ſanctus dimittit, non vos*. Proinde ſicut is, quem ſacerdos tolerat in eccleſia, eſt tamen extra eccleſiam, & extra corpus, cujus caput eſt Chriſtus, ſi ei *Io. XX. 22.*

LIB. I. PARS IV. TIT. I. RUB. VI. ſi ei oſtiarius non aperuerit, ita non ideo extra eccleſiam eſt, & non eſt de corpore, ſi quis paſtoris præjudicio compellitur foris eſſe. *Item Ambroſius de ſacramentis* [imo de myſteriis cap. v. §. 27. & 28. c. A. D. 387. *Medidani* .]

IV. *Deus non meritum perſonarum, ſed ſacerdotum officia conſiderat.*

I. Quæſt. I. C. LXXXIII. CUm ſcriptura tibi teſtetur, quod ad Jeroboam preces ignis deſcendit de cælo, &
Iudic. VI. 21. rurſus precante Elia ignis eſt miſſus, qui ſacrificia conſumeret; datur intelligi,
quod Deus non merita perſonarum conſiderat, ſed officia ſacerdotum. *Et paullo poſt*. Ignis
III. Reg. XVIII. 38. illis viſibilis mittebatur, ut crederent: nobis inviſibilis operatur, qui credimus. *Et infra*. Crede ergo adeſſe Dominum Jeſum, invocatum precibus ſacerdotom, qui ait:
Matth. XVIII. 20 *Ubi fuerint duo, vel tres, ibi & ego ſum*. Item Gregorius [forte c. A. D. 600. Caput incertum.]

V. *Sacramentis malitia non nocet epiſcopi, aut ſacerdotis.*

I. Q. I. C. LXXXIX. NOn nocet malitia epiſcopi, neque ad baptiſmum infantis, neque ad eccleſiæ conſecrationem; quia baptiſma a Deo datur, non ab homine venit. Sic & euchariſtia, & omnia quæcumque in altari ponuntur, non ab homine, ſed a Deo ſanctificationem accipiunt. *Auguſtinus in libro quæſtionum veteris & novi Teſtamenti* [incertus auctor ſub nomine Auguſtini, quæſtione XI. ex veteri Teſtamento.]

VI. *Sacerdotes nomen Domini invocant, Dominus autem benedictionem præſtat.*

Ibid. C. XCVI. DIctum eſt a Deo in Numeris ad Moyſen & Aaron ſacerdotes: *vos ponite nomen meum*
Numer. VI. 27. *ſuper filios Iſrael: ego Dominus benedicam eos*, ut gratiam traditio per miniſterium
Exſtat apud Alcuinum interrogatione CCXXVIII. in Geneſim. ordinati transfundat hominibus, nec voluntas ſacerdotis obeſſe, aut prodeſſe poſſit, ſed meritum benedictionem poſcentis. Quanta autem ſit dignitas ordinis ſacerdotalis, hinc advertamus. Dictum eſt enim de nequiſſimo Caipha interfectore Salvatoris inter cetera: *Hoc autem a ſemetipſo non dixit; ſed cum eſſet princeps ſacerdotum anni illius, prophetavit*.
Ioh. XI. 51. Per quod oſtenditur, Spiritum ſanctum, datorem gratiarum, non perſonam ſequi aut digni aut indigni; ſed ordinationem traditionis; ut quamvis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere, niſi fuerit ordinatus; ut officium miniſterii exhibeat. Dei autem eſt effectum tribuere benedictionis.

RUBRICA. VI

De effectu ſacramentorum.

I. *Talem effectum ſacramenta efficiunt, qualis eſt qui accedit, ut ſumat.*

Auguſtinus contra Petilianum [contra literas Petiliani lib. II. c. LII. §. 120. c. A. D. 402. in *Africa*.]

I. Quæſt. I. C. LXXXVIII. §. 7. NOs dicimus, tale cuique ſacrificium fieri, qualis accedit, ut offerat, & qualis accedit, ut ſumat: & eos de ſacrificiis talium manducare, qui ad illa tales acce-
Tit. I. 15. dunt, quales & illi ſunt. Itaque ſi offerat Deo malus, & accipiat inde bonus, tale cuique eſſe, qualis quiſque fuerit, quia & illud ſcriptum eſt: *omnia munda mundis*. Per hanc ſententiam veridicam & catholicam etiam vos, Optati, ſacrificio non eſtis polluti, ſi facta ejus diſplicent vobis; non utique panis illius panis luctus erat, ſub cujus iniquitatibus Africa tota lugebat. Sed panem luctus omnibus vobis communem eſſe, om-
Auguſtin. ibid. CLIV. §. 12. nium veſtrum malum ſchiſmatis facit. *Item*. Gratias Deo, quia tandem confeſſus es, poſſe valere invocatum nomen Chriſti ad aliorum ſalutem, etiamſi a peccatoribus invocetur. Hinc ergo intelligendum eſt, cum Chriſti nomen invocatur, non obeſſe aliorum ſaluti aliena peccata. [Gratianus.]

II. *De eodem.*

I. Q. I. C. XCVII. §. VI. DOminus in patria ſua præſens & verus affuit, non per malum miniſtrum, ſed per ſeipſum nihil potuit, quia fidem non invenit. Pro perfidia aliorum non caruit ſua veritate. Quod ut plane in omnibus ſacramentis oſtenderet, bis eſt transfiguratus,
Matth. XIII. 57. cum eſſet in carne. In *una* transfiguratione, ſicut Sol, apparuit mirabilis, ut fides credentium augeretur ad contemplandam cæleſtem gloriam ſuper ſe elevatam. In *altera*, ut peregrinus & incognoſcibilis, de ſe dubitantibus ire longius ſe finxit, & ne agnoſceretur,

tur, oculos eorum tenuit. Ad quid illud, niſi, ut quia per fidem non erat in cordibus Lib. I. Pars iv. Tit. I. Rubr. vii.
eorum, longius ſe ab eis recedere oſtenderet, & quia ipſum non credebant eſſe quod
erat, viderent & eum alium quam erat? Ecce in utraque viſione ſua erat præſentia, & *Matth.* xvii. 2.
veritas: ſed in una exercebatur fides, ut magis crederent, quam credebant; in altera
tenebatur incredulitas, ne etiam agnoſcerent quod videbant. Sacramentum ergo corpo- *Luc.* xxiv. 28.
ris & ſanguinis ſui aliis eſt ad ſalutem, aliis ad judicium. Fides etiam quamvis ſit vera, *Iacob.* II. 17.
tamen ſine operibus mortua eſt. *Auguſtinus in lib.* II. *contra Parmenianum* [contra epiſtolam Parmeniani lib. II. c. x. ſ. 22. c. A. D. 410. in *Africa*.]

III. *De eodem.*

OMnia ſacramenta cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſu- 1. Q. 1. C. lxxviii.
mentibus, ſicut & verbum Dei. Unde dictum eſt: *quæ dicunt facite, quæ autem* *Matth.* xxiii. 3.
faciunt, facere nolite. Item *in lib.* IV. *de Trinitate* [imo ſummatim ex Auguſtino tract. vi. ſ. 15. & tract. lxii. in Johan. ſ. 1. c. A. D. 412. in *Africa*.]

IV. *Sancta nocent malis, & mala proſunt bonis.*

ET ſancta malis poſſunt obeſſe: bonis ſunt ad ſalutem, malis ad judicium. Unde *De Conſecrat.* Diſt. II. C. lxvi.
Apoſtolus: *qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit*,
non quia res illa mala eſt, ſed quia malus male accipit quod bonum eſt: non enim mala 1. *Cor.* xi. 29.
erat buccella, quæ tradita eſt Judæ a Domino. Salutem medicus dedit; ſed quia ille, qui indignus erat, accepit, ad perniciem ſui accepit. Et mala proſunt bonis, ſicut Angelus Satanæ profuit Paulo. Per malum enim fit bonum, cum bene accipitur malum. *Auguſtinus* [de Baptiſmo contra Donatiſtas lib. III. c. xvi. ſ. 21. c. A. D. 412. *ibid*.]

V. *Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem ſpiritus habere non poſſunt.*

MUltæ autem operationes ſunt Spiritus ſancti, quas Apoſtolus cum quodam loco 1. Q. 1. C. xxxviii.
quantum ſufficere arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit: *Omnia autem hæc* *Act.* viii. 13.
operatur unus, atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult. Cum ergo aliud ſit ſacramentum, quod habere etiam Simon magus potuit; aliud prophetia, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, ut in Saul; aliud operatio ejuſdem Spiritus, quam niſi boni habere
non poſſunt, ſicut eſt finis præcepti caritas: de corde puro & conſcientia bona & fide non 1. *Reg.* x. 6. & 10.
ficta, quodlibet hæretici & ſchiſmatici accipiant, caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum eſt catholicæ unitatis & pacis, nec eſt in omnibus, quia nec ejus ſunt omnes.

RUBRICA. VII
De miniſtris ſacramentorum.

I. *Sacramentorum miniſtri, boni & juſti eſſe debent, alias diſpenſando ſacramenta graviter peccant.*

[Ambroſius lib. II. de pœnitentia c. xi. ſ. 104. c. A. D. 389. *Mediolani*.]

NEmo, in peccatis poſitus, arrogare ſibi debet auctoritatem, aut uſurpationem ſa- *De Pœnit. Diſt.* I. C. lvi.
cramentorum, quia ſcriptum eſt: *peccaſti? quieſce*. Et *paulo poſt*. Didicimus ergo,
& agendam pœnitentiam, & eo agendam tempore, quo culpæ deferveſcat luxuria, & *Exod.* iii. 5.
in captivitate peccati poſitos reverentiores, non uſurpatores eſſe debere. Nam ſi Moyſi propius accedere geſtienti, ut cognitionem myſterii cæleſtis hauriret, dicitur: *ſolve calceamentum pedum tuorum*; quanto magis nos animæ noſtræ pedes exuere vinculis corporalibus, & greſſus omnes mundi iſtius nexu debemus abſolvere? *Auguſtinus in epiſt. Johannis* [in hanc ſententiam ſunt aliqua hujus capitis apud Auguſtinum tract. vii. ſ. 6. in epiſt. Jo. Sed ipſa verba habentur apud eundem Auguſtinum in Pſalm. cxii. verſ. *qui regis* ſ. 9. c. A. D. 415. in *Africa*.]

II. *De his, qui ſanctis male utuntur.*

PRophetavit & Saul malus Rex, & tunc prophetavit eum David ſanctum perſequeretur. 1. Q. 1. C. lxxix.
Et infra. Non ergo ſe jactent qui forte ſine caritate habuerint hoc munus Dei ſanctum, ſed videant qualem rationem habituri ſunt cum Deo qui ſanctis non ſancte utuntur.

Ex

Digitized by Google

LIB. I. PARS IV. TIT. I. RVB. VII. Ex his erunt, qui dicturi ſunt: *In nomine tuo prophetavimus*. Non illis dicetur: mentimini; 1. *Reg.* XIX. 23. Sed dicetur *non novi vos*. &c. Spiritum ergo prophetiæ dicendi ſunt habuiſſe, *Matth.* VII. 22. non meritum. *Item Hieronymus in Aggæum* [in cap. I I. Aggæi. Verum apud Hieronymum paullo aliter legitur c. A. D. 387. in *Palæſtina*.]

III. *Quiſque non tam ſanctificatur ex hoſtiis, quam pro peccato polluitur.*

1. Q. 1. C. LXXX. O Propheta, qui altari tantum extructo, & domo mea diruta, hoſtias mihi offers in altari, & victimis ejus ſanctificari te putas; ſcito quoniam ſanctum quidem eſt quod offertur in altari; ſed non tam ſanctificaris ex hoſtiis, quam ex mortuis operibus pollueris [Auguſtinus lib. I I. contra epiſtolam Parmeniani c. v. §. 10. c. VI. §. 11. c. X. §. 20. & c. XI. §. 24. c. A. D. 400. in *Africa*.]

IV. *Sacramenta quamvis obſint indigne tractantibus, proſunt tamen digne ſumentibus.*

Ibid. C. XCVIII. PEr Iſaiam Dominus dicit: *facinoroſus, qui ſacrificat mihi vitulum, quaſi qui canem occidat, & qui coquit ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quaſi blaſphemus?* Et *infra*. Quilibet ubilibet offert ſacrificium tali cor- *Iſa.* LXVI. 3. de vel factis, hoc ut mereatur audire, perniciem ſibi infert, non illis bonis qui accipiunt ab eis ſacramenta eadem, qui ſecundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorum, quamvis non ſe inde corporaliter ſeparent. *Infra*. Sacrificia impiorum eis ipſis oberunt, qui offerunt impie. Nam unum atque idem ſacrificium propter nomen Domini, quod invocatur & ſemper ſanctum eſt, & tale cuique fit, qua- *Proverb.* XXI. 27. li corde ad accipiendum acceſſerit: *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit*. Non ait: *aliis*, ſed *ſibi*: Et *infra*. Hoc pene in omnibus talibus 1. *Cor.* XI. 29. quæſtionibus intelligendum admonemus, ſcilicet quia omnia ſacramenta cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſumentibus. *Infra*. Spiritus ſanctus in eccleſiæ præpoſito, vel miniſtro ſic ineſt, ut ſi fictus non eſt, operetur per eum Spiritus ſanctus & ad ejus mercedem in ſalutem ſempiternam, & eorum regenerationem, vel ædificationem, qui per eum ſive conſecrantur, ſive evangelizantur. Si autem fictum eſt, quoniam veriſſime ſcriptum eſt: *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*, deeſt quidem ſaluti ejus, & auferat ſe a cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu; miniſterium *Sap.* I. 5. tamen ejus non deſerit, quo per eum ſalutem operatur aliorum. *Item Hieronymus in Aggeum prophetam* [in cap. I I. c. A. D. 387. in *Palæſtina*.]

V. *De eodem.*

1. Q. 1. C. LXI. SIc populus iſte hæreticorum omnium eſt in conſpectu meo, dicit Dominus, omne quod fecerint, quod mihi obtulerint, vel vota, vel pro ſalute, vel pacifica, vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocauſtum, ſive eleemoſynas, ſive jejunia, ſive victus continentiam & corporis caſtitatem, contaminata erunt in conſpectu meo. Quamvis enim ſancta videantur ſpecie ſui quæ offeruntur a talibus, tamen quia tacta ſunt ab eo, qui pollutus in anima eſt, omnia polluuntur. *Item in Amos* [c. V. A. D. 408. *ibid*.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. LXII. ODit Deus ſacrificia hæreticorum, & a ſe proiicit: & quoties ſub nomine Domini fuerint congregati, deteſtatur fœtorem eorum, & claudit nares ſuas. *Item in Oſeæ* [c. VI. A. D. 408. *ibid*.]

VII. *De eodem.*

Ibidem C. LXIII. ILli offerunt panem ſacrilegum, & dant eleemoſynas, & ſectari videntur humilitatem. Quæ ego, ſi vere fiant, holocauſta interpretor. Cum autem ſcientiam Dei reliquerint, fruſtra, truncato capite fidei, cetera membra ſe habere jactant. *Item Innoc. cap.* VII. [Innocentius I. epiſt. XVIII. cap. I I. ad Alexandrum Antiochenum, c. A. D. 41. Roma in *Syriam*, Concil. tomo I I. pag. 1269.]

VIII. *Sacerdotes hæreticorum, Chriſti honoribus non digni habentur.*

Ibid. C. LXXIII. ARianos præterea, ceteraſque hujuſmodi peſtes, quia eorum laicos, converſos ad Dominum, ſub imagine pœnitentiæ, ac ſancti Spiritus ſanctificatione per manus impoſi-

poſitionem ſuſcipimus, non videtur clericos eorum, cum ſacerdotii, aut miniſterii cu- LIB. I. PARS IV. TIT. I. RUB. VIII.
juſpiam ſuſcipi debere dignitate. Quoniam quibus ſolum baptiſmum ratum eſſe permitti-
mus (quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti perficitur) nec Spiritum
ſanctum eos habere ex illo baptiſmate, illiſque myſteriis arbitramur. Quoniam cum a
catholica fide eorum auctores deſciſcerent, perfectionem Spiritus, quam acceperant,
amiſerunt: nec dare ejus plenitudinem poſſunt (quæ maxime in ordinationibus operatur)
qui per impietatis ſuæ perfidiam potius, quam fidem dixerim, perdiderunt. Propter quod *Innocentius I. epiſt. XXII. ad epiſcopos Macedoniæ C. III. apud Labbeum to. II. pag. 1274.*
fieri non poteſt, ut eorum profanos ſacerdotes dignos Chriſti honoribus arbitremur. Quo-
rum laicos imperfectos (ut dixi) ad ſancti Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ
imagine recipimus. *Item*. Si, ut legitur, *qui tetigerit immundum immundus erit*, quomodo
tribuitur quod munditia ac puritas conſuevit accipere? *Et infra*. Qui particeps factus *Levit. VII. 19.*
eſt damnati, quomodo debeat honorem accipere, invenire non poſſum. *Item Gregorius* *Num. XIX. 21.*
[I. lib. I. epiſt. XXIV. A. D. 591. Romæ *CPolim*.]

IX. *Manus immunda tacta inquinat non mundat.*

NEceſſe eſt, ut eſſe munda ſtudeat manus, quæ diluere ſordes curat, ne tacta, quæ- I. Q. I. C. LXXIII.
que deterius inquinet, ſi ſordida ſequens, lutum tenet. Scriptum namque eſt:
mundamini qui fertis vaſa Domini. Domini enim *vaſa* ferunt qui proximorum animas, *Iſa. LII. 11.*
ad interiora perducendas; in converſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt. *Auguſtinus*
[lib. IV. de Trinitate c. XIV. §. 19. c. A. D. 410. in *Africa*.]

X. *De eodem.*

NEque poteſt id rite offerri, niſi per ſacerdotem juſtum & ſanctum, nec, niſi ab eis acci- I. Q. I. C. XCV.
piatur quod offertur, pro quibus offertur, atque id ſine vitio ſit, ut pro vitioſis
mundandis poſſit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro ſe offerri ſacrificium Deo volunt. *Ebr. VII. 27.*
Item Clemens [epiſt. II. apocrypha ad Jacobum fratrem Domini, Concil. tomo I. pag. 100.]

XI. *Qui digne ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur divinum.*

TAles ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tra- *Diſt.* XXIII. C. IV
ctare. Melius eſt enim Domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne
opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant. *Augu-*
ſtinus contra hæreticos [ſumtum ex Auguſtini tract. V. in Evangel. Jo. §. 15. c. A. D. 412. in *Africa*.]

XII. *Sacramenta ſive a malis, ſive a bonis, dum tamen in foro eccleſiæ diſpenſantur, vera & rata ſunt.*

SI juſtus fuerit miniſter, computo eum cum Paulo, qui gloriam ſuam non quærit, I. Q. I. C. XXX.
dicens: *ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit*. Qui vero I. *Cor.* III. 6.
fuerit ſuperbus miniſter, cum diabolo computatur, ſed non contaminatur domus Chriſti,
quia per illum purus fluvius tranſit, & venit ad fertilem terram. Scio, quia lapis ex aqua
fructum ferre non poteſt: & ſi per lapideos canales tranſit aqua ad areolas, in canali lapi-
deo nihil generatur, ſed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus
ſacramenti, ut lux pura, ab illuminandis excipitur, ſed per immundos tranſiens, non
coinquinatur. *Item contra Petilianum* [lib. III. c. IX. §. 10. c. A. D. 391. *ibidem*.]

XIII. *Non fugiantur ſacramenta, a quocumque miniſtrentur.*

NEque in homine bono aliquis Dei ſacramenta fugiat, neque in homine malo. I. Q. I. C. XXXVI.

RUBRICA. VIII

De ſacramentis, quæ dantur, vel accipiuntur extra eccleſiam.

I. *Sacramenta ab hæreticis, & ſchiſmaticis in forma eccleſiæ diſpenſata, vera & rata ſacramenta ſunt.*

Auguſtinus [lib. ſententiarum per Proſperum Regienſem collectarum c. XV. c. A. D. 426.]

EXtra catholicam eccleſiam non eſt locus veri ſacrificii. *Item ad Donatiſtas* *Ibidem* C. XXXI.
[contra Donatiſtas lib. V. c. XX. §. 27. c. A. D. 412. in *Africa*.]

Lib. I. Part. iv. Tit. I. Rubr. viii.

II. *De eodem.*

1. Q. 1. C. xxxii. — Ibidem C. xxxiii. — *Auguſt. lib.* iv. *de baptiſmo contra Donatiſtas* C. xii. §. xviii.

SIc autem Deus adeſt ſacramentis, & verbis ſuis, per qualeslibet adminiſtrentur, & ſacramenta Dei ubique recta ſunt, ſicut mali homines, quibus nihil proſunt, ubique perverſi ſunt. *Item*. Nec foris ergo, ſicut nec intus quiſquam, qui ex parte diaboli eſt, poteſt, vel in ſe, vel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt. *Idem ad Demetrium* [imo ad Emeritum epiſt. cxxiv. nunc lxxxvii. §. 9. A. D. 405. *ibidem*.]

III. *Sacramenta, quæ non mutantur, catholicis & hæreticis communia probantur.*

1. Q. 1. C. xxxiv. — 1. *Reg.* xxiv. 9. & xxvi. 19.

SAcramenta, quæ non mutaſtis, ſicut habetis, approbantur a nobis, ne forte, cum veſtram pravitatem corrigere volumus, illis myſteriis Chriſti, quæ in veſtra pravitate depravata non ſunt, ſacrilegam faciamus injuriam. Neque enim Saul depravaverat unctionem, quam acceperat: cui unctioni tantum honorem Rex David, pius Dei ſervus, exhibuit. *Item ad Donatiſtas* [ſententia ſumta ex lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. xii. & xiii. c. A. D. 412. in *Africa*.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. xxxv.

SIcut ficti, veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur; ſic & illa, quæ ſchiſmatici vel hæretici, ſi non aliter habent, nec aliter agunt, quam vera eccleſia, cum ad nos veniunt, non emendamus, ſed potius approbamus. *Auguſtinus de baptiſmo* [contra Donatiſtas lib. vi. c. xliv. §. 76. *ibidem*.]

V. *Hominum malitia ſacramenta non profanat.*

Ibid. C. xxxvii. — *Matth.* xi. 24. — *Ezech.* xvi. 51. — *Luc.* xvii. 14. — *Luc.* i. 11.

NOnne Sodomitæ ethnici erant, ideſt Gentiles? Pejores ergo erant Judæi, quibus Dominus dicit: *tolerabilius erit Sodomis in die judicii, quam vobis*: & quibus propheta dixit: *juſtificaſtis Sodomam*, ideſt: in comparatione veſtra juſta facta eſt. Numquid tamen ideo ſacramenta divina, quæ apud Judæos erant, talia erant, quales ipſi erant? Quæ Dominus quoque ipſe percepit, & ad ea celebranda leproſos, quos mundaverat, miſit: & ea Zachariæ miniſtranti Angelus aſtitit, eumque in templo ſacrificantem exauditum eſſe nunciavit. Hæc eadem ſacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis pejoribus, quam ſint ethnici; quandoquidem Sodomitis in malitia prælati ſunt, & tamen illa ſacramenta erant in utriſque integra atque divina. Nam & ipſi gentiles, ſi quid divinum & rectum in doctrinis ſuis habere potuerunt, non improbaverunt ſancti noſtri, quamvis illi per ſuas ſuperſtitiones & idolalatriam, & ſuperbiam, ceteroſque perditos mores, deteſtandi eſſent, & niſi corrigerentur, divino judicio puniendi. *Leo in libro de blaſphemia ſancti Spiritus* [imo Auguſtinus ſerm. lxxi. c. xxiii §. 37. de verbis Evangelii. Matth. c. xii. alias ſerm. xi. de verbis Domini c. A. D. 410. *ibidem*.]

VI. *Etiam per malos boni colliguntur.*

1. Q. 1. C. lviii.

SPiritus ſanctus in ſancta eccleſia (etiam iſto tempore, quo, velut granum cum palea trituratur) ſic operatur, ut nullius veram confeſſionem aſpernetur, nullius ſimulatione fallatur, atque ita reprobos fugiat, ut etiam per illorum miniſterium probos colligat.

VII. *De eodem.*

ESt unitas eccleſiæ. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* I. *Rubr.* II. c. IV. *pag.* 18.

VIII. *Sacramenta extra eccleſiam in forma eccleſiæ data, licet vera ſint in ſe, non tamen habent effectum ſalutis.*

Gratianus.

Diſt. xxxii. C. vi. §. 4.

CEterum ſchiſmaticorum, & hæreticorum ſacramenta, quoniam extra eccleſiam ſunt, juxta ſanctorum patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini, & Hieronymi, formam quidem ſacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cum ipſi, vel eorum ſacramentis initiati, per manus impoſitionem ad catholicam redierint unitatem. *Auguſtinus contra Donatiſtas* [lib. iv. c. iv. §. v. A.D. 412. in *Africa*.]

IX. *De eodem.*

SIcut urgeri videor, cum mihi dicitur: ergo hæreticus dimittit peccata? Sic & ego 1. Q. 1. C. XLVII.
urgeo, cum dico: ergo qui cœleſtia mandata non ſervat, avarus, raptor, fœnerator, invidus, verbis, non factis ſæculo renuncians, dimittit peccata? Si per vim ſacramenti Dei, ſicut & ille, ita & ille. Si per meritum ſuum, nec ille, nec ille. Illud enim ſacramentum & in malis hominibus, Chriſti eſſe cognoſcitur. In corpore autem unicæ columbæ incorruptæ, ſanctæ, pudicæ, non habentis maculam aut rugam, nec ille, *Epheſ. v. 27.*
nec ille invenitur, ut, ſi cujus manus eſſet arida, verum quidem eſſet membrum, quamvis ſine ſanguine & inefficax eſſet & mortuum, ſic & fides cum ſit vera, tamen ſine operi- *Iacob. II. 17.*
bus mortua eſt. *Item.* * Sic ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, ta- **Abſunt hæc ab Auguſtini operibus*
men non ſit templum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit: quomodo neque in avaritia in eodem nomine baptizatus ſit templum Dei, ſi ab avaritia non recedat, quæ eſt idolorum *Coloſſ. III. 6.*
ſervitus. *Auguſtinus* [carptim ſumtum ex Auguſtino de Baptiſmo contra Donatiſtas lib. III. c. XXIII. §. 23. circa A. D. 412. *ibidem*.]

X. *Licet ſacramenta miniſtrent mali, remiſſionem peccatorum tamen non præſtant.*

REmiſſionem peccatorum avari non dabant, quæ per orationes ſanctorum, ideſt per co- 1. Q. 1. C. XXXIX.
lumbæ gemitus datur. Quicumque baptizet, ſi ad ejus pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: *ſi cui dimiſeritis* *Ioh. XX. 22.*
peccata, remittuntur illi; ſicui tenueritis, tenebuntur. Foris quidem nec ligari aliquid poteſt, nec ſolvi, ubi non ſit qui aut ligare poſſit, aut ſolvere. Sed ſolvitur qui cum columba fecerit pacem, & ligatur qui cum columba non habet pacem, ſive aperte foris ſit, ſive intus eſſe videatur [Gratianus.]

XI. *De eodem.*

SCiendum vero eſt, quod ſacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam damnan- 1. Q. 1. C. XCVII. §. 7.
da, falſa, & inania, non quantum ad ſe, cum ſint ſancta & vera, etiam ab hæreticis celebrata; ſed quia cum illicite dantibus perfidis, ſint ad judicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt Spiritum ſanctum. *Irrita* & non *vera* dicuntur, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo *damnanda*, ut ea dari, vel recipi ab hæreticis non approbetur, ſed interdicatur. Non enim quantum ad ſe, polluta ſunt, quamvis ab hæreticis pollui dicantur. Unde Gregorius communionem Arii *v. ſupra C. LXXII.*
vocat *excerationem*: & Innocentius * vocat Bonoſi ordinationem, *damnationem*, non **Ibid. C. XVII.*
quod ita in ſe ſint, ſed quia male dantibus, vel accipientibus id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Oſee, ſacrificia eorum panem luctus vocat, non quantum ad ſe, ſed *In Oſee C. IX.*
quantum ad effectum: quod ipſemet oſtendit ſubjungens: *quicumque comederit ex eo, contaminabitur, quia ſibi ad judicium ſumet.* Auguſtinus [lib. II. contra epiſtolam Parmenjani c. XIII. §. 30. forte circa A. D. 400. in *Africa*.]

XII. *De eodem.*

DE iis, qui ab eccleſiæ catholicæ unitate ſeparati ſunt, nulla jam quæſtio eſt, quin 1. Q. 1. C. XCVII. §. 6.
& habeant, & dare poſſint, & quin pernicioſe habeant, pernicioſeque tradant extra vinculum pacis. *Et infra*. Neutri ſacramento injuria facienda eſt. *Et infra*. Sicut non recte habent qui ab unitate diſcedunt, ſed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; ſic etiam non recte dat qui ab unitate recedit, ſed tamen dat: & ideo quod ab eo accepit, venienti ad unitatem non iteratur. *Infra*. Sicut redeunti non redditur quod & foris habebat, ſic venienti repetendum non eſt quod etiam foris accepit. Unde conſequenter intelligitur, perverſitatem hominum eſſe corrigendam; ſanctitatem autem ſacramentorum in nullo perverſo eſſe violandam. Conſtat enim, eam in perverſis & ſceleratis hominibus, ſive in eis, qui intus ſunt, ſive in eis, qui foris ſunt, impollutam atque inviolabilem permanere: & quia dicuntur eam mali polluere, quantum in ipſis eſt, dicuntur, cum illa impolluta permaneant. Sed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad judicium. *Infra*. Quomodo catholici non glorificant Deum, qui promiſſa ejus, nullis hominum ſceleribus, quominus implerentur, impediri poſſe confidunt? Qui ſacramenta ejus tam debita veneratione proſequuntur, ea, ſi etiam ab indi-

Lib. I. Pars iv. Tit. I. Rubr. ix. gnis tractata fuerint, illis ſua perverſitate damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtrentur. *Gratianus* [ibidem continenter.]

XIII. *De eodem.*

i. Q. i. eod. cap. EX bis verbis Auguſtini conſtat, in omnibus tam apoſtatis, quam hæreticis, vel damnatis permanere Chriſti ſacramenta vera, quantum ad ſe, & ſancta: & niſi pœnitentia, vel indulgentia ſubventum fuerit, ad damnationem uſurpatoris pervenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quod *vera*, & *ſancta* ſunt, cum uſurpatores ſuos æque perimant, ac ſi eſſent mala, & noxia? Craſſus aurum ſitivit, & aurum bibit. Æque periit vero auro, ſicut vero veneno. *Item*. Aurum æque verum eſt in arca furis, ſicut in theſauris regis; ſed a fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur: a rege autem licite habetur, licite datur & accipitur. Ideo ipſe fur, & communicator furti (niſi forte de conſcientia furti ſe purgaverit) ut perhibet *Gelaſius ad Anaſtaſium Imperatorem*, uterque juſte & digne damnabitur.

RUBRICA. IX

A quibus miniſtris ſacramenta non ſunt accipienda.

I. *Ab hæreticis ſcienter ſacramenta non ſunt accipienda, niſi baptiſmi ſacramentum in caſu neceſſitatis.*

[Gloſſa interlinearis ad Malachiæ cap. II. ex Hieronymo.]

i. Q. i. C. lxxvi. Malach. II. 2. MAledicam benedictionibus veſtris, hoc eſt quidquid a vobis benedicitur, a me erit maledictum. *Item ex Concilio Laodicenſi* [c. xxxii. c. A. D. 364. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo i. pag. 1519.]

II. *Hæreticorum benedictio maledictio eſt.*

i. Q. i. C. lxvi. NOn oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniam magis ſunt maledictiones, quam benedictiones. *Urbanus* II [Gratianus ex epiſt. xvii. Urbani II. ad Lucium præpoſitum S. Juventii, c. A. D. 1100. Roma *Ticinum* in Gallia Ciſalpina, Concil. tomo x. pag. 440.]

III. *A miniſtris peccatoribus ſacramenta poſſunt recipi, quamdiu ab eccleſia tolerantur.*

Diſt. xxxii. C. vi. §. 4. AD hoc vero, quod ſubjungitur in eadem epiſtola, id eſt, utrum ſit utendum ordinationibus, & reliquis ſacramentis, a criminoſis exhibitis, ut ab adulteris, & ſanctimonialium violatoribus, vel bujuſmodi; ad hoc, inquam, reſpondemus: ſi ſchiſmate, vel hæreſi ab eccleſia non ſeparantur, eorundem ordinationes, & reliqua ſacramenta *ſancta* & *veneranda* non negamus, ſequentes beatum Auguſtinum, qui ſuper Johannem de bujuſmodi tam copioſe, quam veraciter diſſerit, Ait enim: (Tract. v. ad Cap. Jo. §. 8. & 11.) *baptizat ſervus ſive bonus, ſive ſervus malus. Non ſciat ille, qui baptizatur baptizari, niſi ab illo, qui ſibi tenuit baptizari poteſtatem.* Et *paulo poſt*. Non horreat columba miniſterium malorum. Reſpiciat Domini pietatem. *Et infra*. Attamen deceſſores noſtri Nicolaus & Gregorius a miſſis ſacerdotum, quos tales revera eſſe conſtiterit, fideles abſtinere decreverunt, ut & peccandi licentiam ceteris auferrent, & bujuſmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent. (Gregorius VII. lib. II. epiſt. xlv. A. D. 1075. Concil. tomo x. pag. 101.) Scribit hoc prædeceſſor noſter Gregorius Rodulfo Duci Sueviæ & Bertulfo Duci Carentanorum inter cetera: *officium ſimoniacorum, & in fornicatione jacentium, ſcienter nullo modo recipiatis; & quantum poteſtis tales a ſanctis miniſteriis, ut oportuerit, probibeatis &c.* Item *Nicolaus papa ad conſulta Bulgarorum* [c. lxxi. A.D. 866. Roma in *Bulgariam*, Concil. tomo viii. Pag. 541.]

IV. *De manu ſacerdotis, qui ab eccleſia toleratur, licite ſacramenta ſumuntur.*

xv. Q. viii. C. v. SCiſcitantibus vobis, ſi a ſacerdote, qui, ſive deprehenſus in adulterio, ſive de hoc ſola fama reſperſus eſt, debeatis communionem ſuſcipere, nec ne, reſpondemus: non poteſt aliquis, quantumcumque pollutus ſit, ſacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt, nec poteſt Solis radius, per cloacas & latrinas tranſiens, aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiſcumque ſacerdos ſit, quæ ſancta ſunt, coinquinare non poteſt. Idcirco ab eo, uſquequo judicio epiſcoporum repro-

reprobetur, communio percipienda eſt; quoniam mali bona adminiſtrando, ſe tantummodo lædunt; & cerea fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis vero lumen in tenebris adminiſtrat, & unde aliis commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni ſacerdote Chriſti myſteria; quia omnia fide Chriſti purgantur. Fides eſt enim, quæ hunc mundum vincit: & quia non dantis, ſed accipientis ſit, dicente beato Hieronymo: *ad credendum in anima omni baptiſmus eſt perfectus, & in omni ſacerdote corpus Chriſti eſt perfectum*. Qui rurſus ſacræ ſcripturæ concordans ait: *priusquam audias, ne judicaveris quemquam, atque ante probationem accuſationis illatæ neminem a tua communione ſuſpendas, quia non ſtatim qui accuſatur reus eſt, ſed convincitur criminoſus*. Auguſtinus [in libro ſententiarum, per Proſperum Regienſem collectarum c. xv. c. A. D. 426.]

Lib. I. Pars iv. Tit. I. Rubr. x. — *Act.* xv. 11. — 1. *Jo.* v. 5. — *In epiſt. de ſeptem gradibus.* — *Eccl.* xi. 8.

V. *Sacramenta data extra eccleſiam, ideſt forma eccleſiæ non ſervata, nullius ſunt virtutis.*

EXtra catholicam eccleſiam non eſt locus veri ſacrificii. *Item Ambroſius in libro de initiandis rudibus* [ſeu de Myſteriis c. iv. §. 23. c. A. D. 387. *Mediolani*.]

1. Q. 1. C. lxxi.

VI. *De eodem.*

NOn ſanat baptiſmus perfidorum, non mundat, ſed polluit, * quia in diluvio aquarum multarum ad Dominum non approximatur, quia, ut per Apoſtolum dicitur, *quidquid non eſt ex fide, peccatum eſt*, & ipſis qui faciunt, & quibus faciunt non ſolum non prodeſt, ſed & ad judicium eſt. Item *Leo papa ad Nicetam epiſcopum* [Aquilejenſem, epiſt. cxxix. al. lxxix. c. vii. A. D. 458. Roma *Aquilejam*.]

Ibidem C. 1. — * *Addita ſunt ab Algero lib.* iii. *C.* i. *&* xiii. — *Pſal.* xxxi. 6. — *Rom.* iv. 5.

VII. *Per manus impoſitionem confirmentur qui ab hæreticis baptiſma accipiunt.*

HI qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, cum antea baptizati non fuiſſent, ſola invocatione Spiritus ſancti per impoſitionem manuum confirmandi ſunt, quia formam tantum baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumſerunt. Et hanc regulam (ut ſcitis) ſervandam omnibus eccleſiis prædicamus, ut lavacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: *unus Deus, una fides, unum baptiſma*: cujus ablutio nulla iteratione temeranda eſt. Sed diximus, ſola ſanctificatio ſancti Spiritus invocanda, ut, quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis ſacerdotibus conſequatur.

1. Q. 1. C. lii. — 1. Q. 1. C. lvii. — *Epheſ.* iv. 5.

RUBRICA. X

De his, quibus ſacramenta non ſunt diſpenſanda.

I. *Adultos, recipientes ſacramenta, oportet eſſe mente devotos.*

Auguſtinus de pœnitentia [in lib. de Pœnitentiæ medicina. c. ii. potius homil. 1. c. ii. nunc Sermone cccli. c. ii. §. 2. forte circa A. D. 418. in *Africa*.]

OMnis, qui jam ſuæ voluntatis ſactus eſt arbiter, cum accedit ad ſacramenta fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare. *Idem contra Donatiſtas* [carptim ex Auguſtino de unico baptiſmo contra Donatiſtas lib. iv. c. iv. §. 5. A. D. 412. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. *C.* xcvi.

II. *De eodem.*

SIc ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit, quomodo neque in avaritia in eodem nomine baptizatus, fit templum Dei, ſi ab avaritia non recedat, *quæ eſt idolorum ſervitus*. Innocentius *papa* [1. epiſt. c. viii. ad Decentium Eugubinum A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo ii. pag. 1248.]

1. Q. C. xlvii. — *Coloſſ.* iii. 5.

III. *Non pœnitentibus ſacramenta non ſunt danda.*

ILlud ſuperfluum videmus adjectum, ut de epiſcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium eſt. Nam idcirco de presbyteris dictum eſt, quia epiſcopi, occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Ceterum ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum, & benedicere & tangere chriſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere. Nam * *non* pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta

Diſt. xcv. *C.* iii. — *Alcuinus ſive alius de Divinis officiis C.* xxxvi. — * *Vox non, deeſt apud Labbeum.*

Digitized by Google

menta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi? His ergo, frater cariſſime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, reſpondere curavimus.

RUBRICA XI

I. *De ſacramentis non iterandis.*

1. Q. 1. C. xcvii.

DE iis, qui ab eccleſiæ. *Supra Rubrica* VIII. c. XII. *pag.* 219.

II. *Secundo aut tertio nemo confirmetur.*

Ex Concilio Tarraconenſi c. VI. [imo Cabilonenſi II. c. xxvii. A.D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo vii. pag. 1278.]

De Conſecrat. Diſt. v. C. viii.

Additio III. Capitular. C. xxvi. tomo 1. Baluzii pag. 1161.

DIctum eſt nobis, quod quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, epiſcopis ignorantibus tamen, ab eiſdem epiſcopis confirmentur. Unde viſum eſt nobis, eandem confirmationem, ſicut nec baptiſma, iterari minime debere: quia bis, vel ter vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non ſæculo, ſed ſoli Deo ſub habitu regulari vel clericali religioſiſſime famulari decretum eſt. *Gregorius* II. [epiſt. xiii. c. iv. ad Bonifacium A. D. 726. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo vi. pag. 1449.]

III. *De eodem.*

De Conſecrat. ibidem C. ix.

DE homine, qui a pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis iteratio prohibenda eſt.

TITULUS II

De ſacramento baptiſmi.

RUBRICA I

De neceſſitate ſacramenti baptiſmi.

I. *Sine ſacramento viſibili & fide inviſibili nemo ſolvitur.*

Auguſtinus in Jo. [imo gloſſa ordinaria in cap. III. Jo. *niſi quis*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. 1.

Gloſſa ibidem ad verſ. ex aqua

NEceſſarium eſt viſibile ſacramentum aquæ ad ablutionem viſibilis corporis, ſicut neceſſaria eſt doctrina inviſibilis fidei ad ſanctificationem inviſibilis animæ. *Idem*. Renaſcitur homo *ex aqua* viſibili, ſacramento & ſpiritu inviſibili intellectu, ut ſymbolum baptiſmi viſibiliter accipiat, & ſpiritalem intellectum ipſius ſymboli perficiat, vel ex aqua viſibili, & ſpiritu ſancto. *Cyprianus* [lib. iv. epiſt. vii. nunc epiſt. lxix. A.D. 255. in *Africa*.]

II. *De eodem.*

De Conſecrat. ibid. C. cxxvii. §. 2.

Num. xix. 7. & 19.

Ibidem viii. 7.

Ibidem xix. 9.

Exod. xvi. 15.

SI fide Trinitatis mundatus non fuerit, in reſurrectione apud ſanctorum collegium immundus erit. Si die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo non poterit emundari. Omnis, qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aſperſus ex hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Iſrael, quia qui aqua aſperſus non eſt expiationis, immundus erit, & manebit ſpurcitia ejus ſuper eum. *Et iterum*. Et locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: *accipe levitas de medio filiorum Iſrael, & purificabis eos, & ita facies eis purificationem eorum. Circumſperges eos aqua purificationis*. Et iterum. *Aqua aſperſionis purificatio eſt*. Unde apparet, aſperſionem quoque aquæ inſtar ſalutaris lavacri obtinere: & quando hæc in eccleſia fiunt, ubi ſit & accipientis & dantis fides, integra ſtare omnia & conſummari ac perfici poſſe Domini majeſtate & fidei veritate. *Et infra*. Spiritus vero ſanctus non dimenſuratur, ſed ſuper credentem totus infunditur. Nam ſi dies omnibus æqualiter naſcitur, & ſi Sol ſuper omnes pari & æquali luce diffunditur, quanto magis Chriſtus Sol & dies verus in eccleſia ſua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur? Cujus æqualitatis ſacramentum videmus in Exodo eſſe cele-

celebratum, cum de cælo manna deflueret, & futurorum præfiguratione alimentum panis cæleſtis, & cibum Chriſti venientis oſtenderet. Illic enim ſine diſcrimine vel ſexus, vel ætatis, Gomor a ſingulis æqualiter colligebatur; unde apparebat, Chriſti indulgentiam, & cæleſtem gratiam poſtmodum ſecuturam, æqualiter omnibus dividi ſine ſexus varietate, ſine annorum diſcrimine, ſine acceptione perſonæ ſuper omnem Dei populum ſpiritalis gratiæ munus infundi. Plane eadem gratia ſpiritalis, quæ æqualiter in baptiſmo a credentibus ſumitur, in converſatione atque actu noſtro poſtmodum vel minuitur, vel augetur, ut in Evangelio Dominicum ſemen æqualiter ſeminatur; ſed pro varietate terræ aliud aſſumitur, aliud in multiformem copiam vel XXX. vel LX. vel C. numeri fructu exuberante cumulatur. *Et paullo poſt*. Quod ſi aliquis in illo movetur, quod quidam ex his, qui ægri baptizantur, ſpiritibus adhuc immundis teneantur, ſciat, diaboli nequitiam pertinacem uſque ad aquam ſalutarem valere; in baptiſmo vero omnis nequitiæ ſuæ virus amittere: quod exemplum cernimus in Rege Pharaone, qui diu reluctatus, & in ſua perfidia demoratus, tamdiu reſiſtere potuit, & prævalere, donec ad aquam veniret, quo cum veniſſet, & victus eſt, & extinctus. Mare autem illud ſacramentum baptiſmi fuiſſe declarat beatus Apoſtolus Paulus dicens: *nolo enim vos ignorare, fratres, quia patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, omnes per mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari*: & addidit, dicens. *Hæc autem omnia figuræ noſtræ fuerunt*. Quod hodie etiam geritur, ut per Exorciſtas voce humana & poteſtate divina flagelletur, & uratur, & torqueatur diabolus: & cum exire ſe, & homines Dei dimittere ſæpe dicat; in eo tamen, quod dixerit, fallat, & id, quod per Pharaonem prius geſtum eſt, eodem modo obſtinationis & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam Dei ſalutarem, atque ad baptiſmi ſanctificationem venitur, ſcire debemus & fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo, Deo dicatus, divina indulgentia liberatur. *Auguſtinus ad Petrum Diaconum* [imo S. Fulgentius de Fide, ſeu de regula veræ Fidei ad Petrum c. xxvi. §. 67. circa A. D. 523. in *Africa*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. I. Rubr. I.

Matth. xiii. 3. 8.

Exod. xiv. 28.

1. Cor. x. 1.

III. *Qui ex viro & muliere concipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmo ſalvatur.*

FIrmiſſime tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum peccato originali naſci, impietati ſubditum, mortique ſubjectum, & ob hoc natura iræ filium naſci: de qua dicit Apoſtolus: *Eramus enim & nos natura filii iræ, ſicut & ceteri*: a qua ira nullus liberatur, niſi per fidem mediatoris Dei & hominum hominis Jeſu Chriſti. *Item*. Firmiſſime tene & nullatenus dubites, non ſolum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui ſive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, ſive cum de matribus nati, ſine ſacramento ſancti baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & filii, & Spiritus ſancti, de hoc ſæculo tranſeunt, ſempiterno igne puniendos, quia & ſi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, tamen originalis peccati damnationem carnali conceptione & nativitate traxerunt. *Jo. Chryſoſtomus* [imo Chromatius Aquilejenſis antiſtes Homilia in Matthæum circa A. D. 400. *Aquilejæ*, ex Juſti Fontanini Hiſtoria literaria Aquilejenſi nondum edita lib. III. c. IV.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. iii.

Epheſ. ii. 3.

C. xxvii. §. 68.

IV. *De eodem*.

NOn poteſt quis gratiam doni cæleſtis accipere, niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde peccati per pœnitentiæ confeſſionem, per donum baptiſmi ſalutaris. *Auguſtinus de baptiſmo parvulorum* [imo de peccatorum meritis & remiſſionibus lib. 2. c. xxv. §. 15. c. A. D. 412. in *Africa*.]

De Pœnit. Diſt. I. C. xli.

Ibid. C. iv.

V. *Præter baptiſmum Chriſti parvulis nulla ſalus promittitur*.

NUlla præter baptiſmum Chriſti ſalus promittitur infantibus; quia infantes, ſi per ſacramentum, quod ad hoc eſt divinitus inſtitutum, in credentium numerum non tranſeant, profecto in tenebris manent. *Auguſtinus de baptiſmo parvulorum* [ſeu de peccatorum meritis & remiſſionibus lib. II. c. xxvi. §. 42. c. A. D. 412. ibidem]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. cxlii.

VI. *De eodem*.

SI baptizata eſt caro Chriſti, quæ ſine peccato erat, propter exemplum imitationis, quanto magis baptizanda eſt caro mortis propter evitandum judicium damna-

Ibid. C. cxliii.

Lib. I. Pars iv. Tit. ii. Rubr. ii. iii. & iv. Auguſtinus ibid. C. xxviii. §. 43.

nationis ? Sicut vero in tempore circumciſionis qui de circumciſo naſcebatur, fuit circumcidendus, ſic nunc qui de baptizato naſcitur, erit baptizandus. Sacramentum enim baptiſmi ſacramentum eſt regenerationis. Quare ſicur qui non vixerit, mori non poteſt; ita qui natus non fuerit, renaſci non poteſt: ex quo conficitur, neminem in ſuo parente renaſci potuiſſe non natum; & quamvis parenti poſt converſionem propria peccata non obſunt; tamen illis obſunt, qui ab eo generantur. Parenti propter hoc non obſunt, quia renatus eſt; illis autem, qui de illo nati ſunt, niſi eodem modo renaſcantur, quæ a parente contracta ſunt, oberunt; quia etiam innovatus pater, non de novitate, ſed de reliquiis vetuſtatis carnaliter gignit, & filii ex parentum reliqua vetuſtate in peccati carne propagati, damnationem ſacramento regenerationis evadunt. *Item in eodem* [lib. i. c. xvi. §. 11. c. A. D. 412. *ibidem*]

VII. *Quæcumque per concupiſcentiam naſcitur, per baptiſmum regeneratur.*

De Conſecrat. Diſtinct. iv. C. xxvii.

QUiſquis ex concupiſcentia carnis, & lege peccati & mortis carnaliter generatur, regenerari ſpiritaliter opus habet, ut non ſolum ad regnum Dei perducatur, ſed etiam a damnatione peccati liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte naſcuntur, ſic etiam per Chriſtum in juſtitia & vita æterna in baptiſmo renaſcuntur.

RUBRICA. II
De origine aquæ baptiſmalis.

I. *Unde aſperſionis ſanctificatio exordium ſumſit.*

Cyprianus [lib. iv. epiſt. vii. nunc lxix. ad Magnum, A. D. 255. in *Africa*.]

Ibid. C. xxvii. Ezech. xxxvi. 25. Num. xix. 12.

NEc quemquam movere debet, quod aſpergi, vel perfundi jubentur ægri, cum gratiam Dominicam conſequuntur, quando ſcriptura ſancta per Ezechielem prophetam loquatur, & dicat: *aſpergam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris, & ab omnibus ſimulacris veſtris: & mundabo vos, & dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum dabo in vobis.* Item in Numeris: *qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc* VII. *diebus fuerit immundus, aſpergatur de hac aqua die* III. *&* VII. *& ſic mundabitur.*

RUBRICA. III
De his, quibus conſtat aqua baptiſmalis.

I. *Non tam ablutione corporis, quam fide cordis baptiſma conſiſtit.*

Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi [imo Lanfrancus in libro de ſacramentis. Sententia eſt apud Auguſtinum tract. lxxx. ad c. xv. Jo. c. A. D. 1059. in *Anglia*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. ci. Act. xv. 9. 1. Petr. iii. 21.

VErus baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis, quam fide cordis, quemadmodum Apoſtolica doctrina tradidit, dicens: *Fide mundans corda eorum.* Et alibi: *ſalvos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum.*

II. *De eodem.*

DEtrahe verbum. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* I. *Rubrica* II. c. I. *pag.* 212.

RUBRICA. IV
De virtute baptiſmi & ejus cauſa.

I. *Aqua baptiſmi non purgaret peccata, niſi tactu Dominici corporis eſſet ſanctificata.*

Jo. Chryſoſtomus [imo Chromatius Aquilejenſis antiſtes in Matthæum. A. D. 400. *Aquilejæ*. Ex Fontanini Hiſtoria literaria.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. x.

NUnquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium potuiſſent, niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent.

R U-

RUBRICA. V
De miniſtris baptiſmi.

I. *Nemo, niſi ſacerdos, baptizare præſumat.*

Iſidorus [de Officiis lib. II. c. xxvi. c. A.D. 610. in *Hiſpania*.]

CONſtat, baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe traditum, ejuſque myſterium nec ipſis diaconibus explere eſt licitum abſque epiſcopo, vel presbytero, niſi (his procul abſentibus) ultima languoris neceſſitas cogat: quod & laicis fidelibus plerumque permittitur, *Item Pelagius papa* [I. epiſt. ix. c. vii. ad epiſcopos Lucaniæ A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo iv. pag. 1190.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xix.

II. *Nihil eorum, quæ ſunt decreta primis ordinibus, vindicent ſibi diaconi.*

DIaconos propriam conſtituimus ſervare menſuram, nec ultra tenorem, paternis canonibus deputatum, quippiam tentare permittimus: nihil eorum in ſuo miniſterio penitus applicare, quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas. Abſque epiſcopo vel presbytero baptizare non audeant, niſi, prædictis fortaſſis ordinibus longius conſtitutis, neceſſitas extrema compellat: quod & laicis chriſtianis facere plerumque conceditur. *Et infra*. Sacri corporis prærogationem ſub conſpectu pontificis ſeu presbyteri (niſi his abſentibus) jus non habeant exercendi: *Ex Concilio Carthaginenſi* v. [imo iv. c. xcix. & c. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

Diſt. xciii. C. xiii.
Ibidem C. viii.

III. *Non præſumat mulier baptizare.*

MUlier, quamvis docta & ſancta, viros in conventu docere, vel aliquos baptizare non præſumat, niſi neceſſitate cogente. *Unde Auguſtinus ad Fortunatum* [Ivo Parte I. c. cxci. refert ex S. Auguſtino ad Fortunatum, Sed in eo libro nihil hujuſmodi.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xx.

IV. *Laici, neceſſitate cogente, baptizare poſſunt.*

IN neceſſitate, cum epiſcopi, aut presbyteri, aut quilibet miniſtrorum non inveniuntur, & urget periculum ejus, qui petit, ne ſine iſto ſacramento hanc vitam finiat, etiam laicos ſolere dare ſacramentum, quod acceperunt, ſolemus audire. *Auguſtinus ad Fortunatum* [item ex Ivone *ibidem*.]

Ibidem C. xxi.
Tertullian. de baptiſmo c. xvii

V. *Valet baptiſma, etiamſi per laicos miniſtratur.*

SAnctum eſt baptiſma per ſeipſum, quod datum eſt *in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*, itaut in eodem ſacramento ſit etiam auctoritas traditionis per Dominum noſtrum ad Apoſtolos; per illos autem ad epiſcopos, & alios ſacerdotes, vel etiam laicos Chriſtianos, ab eadem origine & ſtirpe venientes. *Et infra*. Nam cum illa hiſtoria narratur, omnes, qui audiunt, prope ad lacrymas movet, cum in navi quadam fidelis nullus eſſet præter unum pœnitentem, cœpit imminere naufragium. Erat quidam ibi non immemor ſuæ ſalutis, & ſacramenti vehementiſſimus flagitator: nec erat aliquis, qui dare poſſet, niſi pœnitens ille. Acceperat enim; ſed pro peccato, de quo agebat pœnitentiam, amiſerat ſanctitatem; ſed non amiſerat ſacramentum. Nam ſi hoc amittunt peccantes; cum reconciliantur poſt pœnitentiam quare non iterum baptizantur? Dedit ergo quod acceperat: & ne periculoſe vitam finiret non reconciliatus, petiit ab eo ipſo, quem baptizaverat, ut eum reconciliaret. Et factum eſt: & ſic naufragium evaſerunt. Cognitum habes quod fecerunt. Nemo extitit eorum, qui non pium animum ita crederet, ut conſiliis eorum in illo periculo Dominum crederet adfuiſſe. Motus enim animus religioſus & ſupplex, ab homine exegit ſacramentum, a Deo ipſe impetravit ſanctitatem. Quod ſi forte hoc, quod narravi, de his, qui, naufragio imminente, periclitabantur, non vult aliquis credere (non enim hoc ſcripturarum divinarum auctoritas, ſed incerto auctore fama commendat) non repugnabo; ſed interrogabo: ſi aliquid tale contingat, quid futurum eſt? Non enim poteſt quiſquam dicere, relinquendum eſſe illum, qui, morte imminente, baptizari deſiderat. Quem baptizatum a pœnitente quiſquis non credit contigiſſe, oportet, ut credat, poſſe contingere. *Iſidorus* [Sententia, ut videtur, ex capitularium lib. v. c. vi. tomo I. pag. 547. A. D. 757. in *Germania*.]

De Conſecrat. Diſtinct. iv. C. xxxvi.

Lib. I. Pars iv. Tit. ii. Rub. v.

VI. *Non iteretur baptiſma, quod a pagano miniſtratur.*

De Conſecrat. iſt. iv. C. xxiii. ROmanus pontifex, non hominem judicat, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus ſit qui baptizat. *Item Nicolaus* [I.] *ad Conſulta Bulgarorum cap.* IV. [c. civ. A. D. 866. Roma in *Bulgariam*, Concil. tomo VIII. pag. 548.]

VII. *De eodem.*

Ibidem C. xxiv. A Quodam Judæo, neſcitis utrum Chriſtiano, an pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis; & quid de iis ſit agendum, conſulitis. Hi profecto, ſi in *nomine ſanctæ Trinitatis*, vel *tantum in Chriſti nomine*, ſicut in actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt (unum quippe idemque eſt, ut ſanctus exponit Ambroſius) conſtat, eos non eſſe denuo baptizandos. *Auguſtinus contra Creſcentium* [imo contra Creſconium Grammaticum lib. III. c. VI. A. D. 406. in *Africa*.]

VIII. *Sicut per bonum, ita per malum miniſtrum æque baptiſmus miniſtratur.*

Ibidem C. xxv. SI inter bonos miniſtros cum ſit alius alio melior, non eſt melior baptiſmus, qui per meliorem datur, nullo modo eſt malus qui etiam per malum datur, quando idem baptiſmus datur: & ideo per miniſtros diſpares Dei munus æquale eſt, quia non illorum, ſed ejus eſt. *Idem ſuper Jo. part.* I. *tractat.* V. [hinc inde acceptum ex tract. V. ad c. I. §. 6. c. A. D. 412. *ibidem*.]

IX. *Non merita miniſtrorum, ſed virtus Chriſti in baptiſmate operatur.*

Ibidem C. xxvi. Auguſtin. ibid. §. 8. 11. 15. 18. BAptiſmus talis eſt, qualis eſt ille, in cujus poteſtate datur; non qualis eſt ille, per cujus miniſterium datur. *Item*. Quid noverat Jo. Baptiſta? Dominum. Quid non noverat? Poteſtatem Dominici baptiſmi in nullum hominem a Deo tranſituram; ſed miniſterium plane tranſiturum; poteſtatem a Domino in neminem miniſtrorum, miniſterium & in bonos & in malos. Non exhorreat columba miniſterium malorum; reſpiciat Domini poteſtatem. Quid tibi faciat malus miniſter, ubi bonus eſt Dominus? Quid te impedit malitioſus præco, ubi benevolus eſt judex? *Item infra*. Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. *Item*. Ego dico, & nos dicimus omnes, quia juſtos oportet eſſe omnes per quos baptizatur. (1. Cor. III. 6.) Juſtos oportet tanti judicis miniſtros, ſi miniſtrare juſte voluerint. Si autem noluerint eſſe juſti qui in cathedra Moyſi ſedent, (Matth. XXIII. 2.) ſecurum me fecit magiſter meus, de quo Spiritus ejus dixit: *hic eſt qui baptizat*. Item *infra*. Non timeo adulterum, non ebrioſum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: *hic eſt qui baptizat*. Item *tract.* VI. [ad caput I. §. 8. *ibidem*.]

X. *De eodem.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xxii. CUm baptizat malus ex aliqua vel ignorantia eccleſiæ, vel tolerantia (aut enim ignorantur mali, aut tolerantur, ut palea, quouſque in ultimo ventiletur area) illud, quod datum eſt, unum eſt, nec impar propter impares miniſtros, ſed par, & æquale propter *hic eſt qui baptizat*. Auguſtinus *de unico baptiſmo lib.* VIII. [imo VII. carptum ex c. LIII. de baptiſmo contra Donatiſtas §. 101. & 102. *ibidem*.]

XI. *An approbetur baptiſma, quod a non baptizato præſtatur.*

Ibidem C. xxxi. SOlet etiam quæri, utrum approbandum ſit baptiſma, quod ab eo, qui non accepit, accipitur; ſi forte hoc curioſitate aliqua didicit quemadmodum dandum ſit, & utrum nihil interſit quo animo accipiat ille, cui datur, cum ſimulatione, an ſine ſimulatione. Si cum ſimulatione, utrum fallens, ſicut in eccleſia, vel in ea, quæ putatur eccleſia, an jocans, velut in mimo. *Et infra*. Veruntamen ſi quis ſorte me, in eo concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus meritis, quorum ſententias ſequi mallem, urgeret, ut dicerem quid ipſe ſentirem; ſi eo modo affectus eſſem, quo eram, cum iſta dictarem, nequaquam dubitarem habere eos baptiſmum, qui ubicumque & a quibuſcunque illud verbis evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent, quamquam eis ad ſalutem ſpiritalem non prodeſſet, ſi caritate caruiſſent, qua catholicæ inſererentur eccleſiæ: (1. Cor. XIII. 2.) ſi enim *habeam fidem, ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil ſum*. Sicut jam præteri-

Digitized by Google

teritis majorum ſtatutis non dubito etiam illos habere baptiſmum, qui, quamvis fallaciter id accipiant, in eccleſia tamen accipiunt, vel ubi putatur eſſe eccleſia, ab eis, in quorum ſocietate id accipitur, de quibus dictum eſt: *ex nobis exierunt*. Ubi autem neque ſocietas ulla eſſet, ita credentium, neque ille, qui ibi acciperet, ita crederet; ſed totum ludicre, & mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus eſſet baptiſmus, qui ſic daretur? Divinum judicium per alicujus revelationis oraculum concordi oratione, & impenſis ſupplici devotione gemitibus implorandum eſſe cenſerem, ita ſane, ut poſt me dicturos ſententias, ſi quid jam exploratum & cognitum afferrem, humiliter expectarem. *Auguſtinus ait* [tractatu v. ad c. 1. Jo. §. 18. c. A. D. 412. *ibidem*.] Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rubr. v. / Jo. I. 19.

XII. *Baptiſma ſive per bonum, ſive per malum miniſtretur, iterari non debet.*

Dedit baptiſmum Judas, & non baptizatum eſt poſt Judam: dedit Johannes & baptizatum eſt poſt Johannem, quia qui datus eſt a Juda, baptiſmus Chriſti erat, qui autem a Johanne datus eſt, Johannis erat. Non Judam Johanni; ſed baptiſmum Chriſti etiam per Judæ manus datum baptiſmo Johannis etiam per manus Johannis dato recte præponimus. *Item*. Quos baptizavit Johannes, Johannes baptizavit; quos autem baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit. Sic ergo quos baptizat ebrius, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, ſi baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizat. *Item*. Quod ſacramentum tam ſanctum eſt, ut, nec homicida miniſtrante, polluatur. I. Q. I. C. XLVI.

XIII. *De eodem.*

Sicut urgeri. *Supra Tit.* I. *Rubr.* VIII. c. IX. *pag.* 219.
Auguſtinus ſuper Johannem [tract. v. ad c. 1. §. 6. & 18. c. A. D. 412. *ibidem*.]

XIV. *Et per bonos & per malos miniſtros æque baptizat Chriſtus.*

Aliud eſt baptizare per miniſterium, aliud baptizare per poteſtatem. *Item*. Ergo baptizabant diſcipuli ejus, & ibi adhuc erat Judas inter diſcupulos ejus. Si quos ergo baptizavit Judas, non ſunt iterum baptizati: & quos baptizavit Johannes, iterum baptizati ſunt? Plane iterum; ſed non idem erat baptiſmus. Quos enim baptizavit Johannes, baptizavit Johannes; quos autem baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit. *Item*. Per hanc enim poteſtatem, quam Chriſtus ſolus ſibi tenuit, & in neminem miniſtrorum transfudit, quamvis per miniſtros ſuos baptizare dignatus ſit, per hanc ſtat unitas eccleſiæ, quæ ſignificatur per columbam, de qua dictum eſt: *una eſt columba mea, una eſt matris ſuæ*. Si enim, ut jam dixi, fratres mei, transferretur poteſtas a Domino ad miniſtrum, tot baptiſmata eſſent, quot miniſtri eſſent, & jam non ſtaret unitas baptiſmi. Intendite, fratres: antequam veniret Dominus noſter Jeſus Chriſtus ad baptiſmum, deſcendit columba in aquam: cognovit Johannes quoddam proprium ei, cui hoc dictum eſt: *ſuper quem videris ſpiritum deſcendentem, ſicut columbam, & manentem ſuper eum, ipſe eſt qui baptizat in Spiritu ſancto*. Noverat autem, quia ipſe baptizabat in Spiritu ſancto; ſed quia tali proprietate, ut poteſtas ab eo non tranſiret in alterum, quamvis eo donante, hoc ibi dicit. *Item*. Jam *vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis*. Quare non ait: mundi eſtis propter baptiſmum, quo loti eſtis; ſed ait *propter verbum, quod locutus ſum vobis*, niſi quia & in aqua verbum mundat? *Item*. Si fuerit miniſter juſtus, computo illum cum Paulo, computo illum cum Petro: cum iſtis computo juſtos miniſtros. Quia vero juſti miniſtri gloriam ſuam non quærunt (miniſtri enim ſunt) pro ducibus haberi nolunt: ſpem in ſe poni erubeſcunt. Ergo computo cum Paulo juſtum miniſtrum. Quid enim dicit Paulus? *Ego plantavi, Apollo rigavit; ſed Deus incrementum dedit*. Idem *in libro de baptiſmo* [lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. §. 2. circa A. D. 412. *ibidem*] De Conſecrat. Diſt. iv. C. xxxix. / Cant. vi. 8. / Jo. I. 33. / Tract. lxxx. §. 2. / Tract. v. §. 15. / Beda ad Rom. x. / I. Cor. III. 6.

XV. *Nec baptiſma, nec baptizandi poteſtatem, ſchiſmatici amittunt.*

Nullus autem illorum negat, habere baptiſmum etiam apoſtatas, quibus utique redeuntibus, & per pœnitentiam converſis, dum non redditur, amitti non potuiſſe judicatur. Sic & illi, qui per ſacrilegium ſchiſmatis ab eccleſiæ communione diſcedunt, habent utique baptiſmum, quem, priuſquam diſcederent, acceperunt. Nam & ipſi, ſi redeant, non eis iterum datur. Unde oſtenditur, illud, quod acceperunt in unitate poſiti, non potuiſſe amittere ab unitate ſeparatos. Quod ſi haberi foris poteſt, etiam De Conſecrat. Diſt. iv. C. xl.

Lib. I. Pars iv. Tit. ii. Rubr. v. dari cur non poteſt ? Si dicis : non recte foris datur , reſpondemus : ſicut non recte foris habetur , & tamen habetur ; ſic non recte foris datur , & tamen datur . Sicut autem per unitatis reconciliationem incipit utiliter haberi quod extra unitatem inutiliter habebatur ; ſic per eandem reconciliationem incipit utile eſſe quod extra eam inutiliter datum eſt . *Item* . Hæretici ſacramenta , & ſcripturas habent ad ſpem , non ad ſalutem . Aug. ibid. lib. iii. C. xix. §. 2. *Item* . Perfidus & blaſphemus ſi in perfidia & blaſphemia permanſerit , nec extra eccleſiam , nec intra eccleſiam remiſſionem accipit peccatorum : aut ſi propter vim ſacramenti ad punctum temporis accipit , & foris & intus eadem vis operatur , ſicut vis nominis Chriſti expulſionem dæmonum foris etiam operabatur. *Idem* [idem ibidem lib. v. c. xx. §. 27.]

Ibidem lib. iv. C. xi. §. 17.

XVI. *Mali non ſua poteſtate ſed Chriſti virtute baptiſmum miniſtrant* .

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xi. QUomodo exaudivit Deus homicidam deprecantem , vel ſuper aquam baptiſmi , vel ſuper oleum , vel ſuper eucbariſtiam , vel ſuper capita eorum , quibus manus imponitur ? Quæ tamen omnia & fiunt , & valent etiam per homicidas , ideſt per eos , qui oderunt fratres : etiam in ipſa intus eccleſia. (1. Io. iii. 15.) Cum dare nemo poſſit quod non habet , quomodo dat homicida Spiritum ſanctum , & tamen ipſe intus etiam baptizat ? Deus ergo dat , etiam ipſo baptizante , Spiritum ſanctum . Quapropter ſacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos ; ipſam vero gratiam nonniſi per ſe ipſum , vel per ſanctos ſuos : & ideo remiſſionem peccatorum vel per ſeipſum facit , vel per illius columbæ membra , quibus ait : *Si cui dimiſeritis , dimittentur , & ſi cui tenueritis , tenebuntur* . Manus autem impoſitio ſi non adhiberetur ab hæreſi venienti , quamquam extra omnem culpam eſſe judicaretur , propter caritatis tamen copulationem , (quod eſt maximum donum Spiritus ſancti , ſine quo non valent ad ſalutem quæcumque alia ſancta in homine fuerint) manus hæreticis correctis imponitur . Induunt autem homines Chriſtum aliquando uſque ad ſacramenti perceptionem , aliquando & uſque ad vitæ ſanctificationem . Atque illud primum , & bonis , & malis poteſt eſſe commune : hoc autem alterum proprium eſt bonorum & piorum . Non ob aliud viſum eſt quibuſdam etiam egregiis viris antiſtitibus Chriſti (inter quos præcipue beatus Cyprianus eminebat) non eſſe poſſe apud hæreticos , vel ſchiſmaticos baptiſmum Chriſti , niſi quia non diſtinguebatur ſacramentum ab effectu vel uſu ſacramenti : & quia ejus effectus atque uſus in liberatione a peccatis , & cordis rectitudine apud hæreticos non inveniebatur , ipſum quoque ſacramentum non illic eſſe putabatur . Sed convertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem (cum etiam hi , qui in ipſa unitate perverſi ſunt , & perdite vivunt , appareant , remiſſionem peccatorum nec dare poſſe , nec habere) quia non malignis , ſed bonis filiis dictum eſt : *Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei , ſi cui tenueritis, tenebuntur* : habere tamen , & dare , & accipere baptiſmi ſacramentum , ſatis eluxit paſtoribus eccleſiæ catholicæ , & ovem , quæ foris errabat , & dominicum characterem foris accipiebat , venientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem ab errore , corrigi ; characterem tamen dominicum in ea agnoſci potius , quam improbari . Quandoquidem ipſum characterem multi , & lupi , & lupis infigunt , qui videntur quidem intus eſſe ; veruntamen ad illam ovem , quæ etiam ex multis una eſt , non pertinent . Cum malus tradit baptiſmum bono , ideſt in unitatis vinculo , veraci converſione mutato , inter bonum ſacramentum , quod traditur , & bonum fidelem , cui traditur , tradentis malitia non ſeparat : & cum illi, veraciter ad Deum converſo, peccata dimittuntur ab eis , quibus ipſe veraci converſione conjungitur , Spiritus ſanctus ea dimittit , qui datus eſt omnibus ſanctis , ſibi caritate coherentibus , ſive ſe noverint corporaliter , ſive non noverint. Similiter cum alicujus peccata tenentur , ab eis utique tenentur , a quibus ille cordis pravitate disjungitur, ſive notis corporaliter , ſive ignotis. Omnes mali ſpiritaliter a bonis ſejuncti ſunt . Si autem etiam corporaliter aperta diſſenſione ſeparentur , pejores fiunt : * ſed nihil intereſt ad baptiſmi ſanctitatem quanto quiſque pejor id habeat , & quanto pejori tradat . Poteſt tamen tradere ſeparatus , ſicut poteſt habere ſeparatus ; ſed quam pernicioſum eſt habere , tam pernicioſum eſt tradere . Ille autem , cui traditur, poteſt ſalubriter accipere, ſi ipſe non ſeparatus acceperit, urgente mortis neceſſitate . Cur hæretici foris baptizare non poſſunt ? An quia pejores ſunt eo ipſo , quod foris ſunt ? Sed nihil intereſt ad integritatem baptiſmi quanto pejor id tradat . Neque enim tantum intereſt inter malum & pejorem , quantum intereſt inter bonum & malum : & tamen cum baptizat malus , non aliud dat , quam bonus . Ergo & cum baptizat pejor , non aliud

Margin notes: 1. Io. iii. 15. — Auguſt. in. ibid. C. xxi. §. 29. — Io. xx. 23. — Aug. C. xxii. §. 30. — Aug. C. xxiv. §. 34. — Aug. lib. vi. C. i. §. 1. — Io. xx. 23. — Aug. lib. vi. C. xv. §. 6. — Ibidem C. v. §. 7. — * Eugippius lib. ii. C. ccxxiv. — Auguſtin. lib. vi. C. xxiv. §. 43.

aliud dat, quam ille, qui minus eſt malus. An forte non ad hominis meritum, ſed ad ipſius baptiſmi ſacramentum pertinet, ut foris dari non poſſit? Si hoc ita eſſet, nec haberi foris poſſet: & toties baptizari neceſſe eſſet, quoties recedens quiſque ab eccleſia, reverſus ad eccleſiam remeaſſet. His, qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur, quia ſpiritus diſciplinæ effugiet fictum, aut in ipſo temporis puncto per vim ſacramenti dimiſſa, iterum per fictionem replicantur: ut & illud verum ſit: *quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*, & illud: *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*, ideſt, ut induat eum Chriſto ſanctitas baptiſmi, & exuat eum Chriſto pernicies fictionis. Nam redire dimiſſa peccata, ubi fraterna caritas non eſt, apertiſſime Dominus in Evangelio docet in illo ſervo, a quo Dominus dimiſſum debitum petivit, eo quod ille conſervo ſuo debitum nollet dimittere. Sic non impeditur baptiſmi gratia, quominus omnia peccata dimittant, etiamſi odium fraternum in ejus, cui dimittuntur, animo perſeverat. Solvitur enim heſternus dies, & quidquid ſupereſt, ſolvitur etiam ipſa hora, momentoque ante baptiſmum, & in baptiſmo. Deinceps autem reus eſſe continuo incipit non ſolum conſequentium, ſed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimiſſa ſunt. *Item Auguſtinus de unico baptiſmo lib.* III. [imo de baptiſmo contra Donatiſtas lib. III. c. XI. §. 16. *ibidem*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. V. — *Auguſt. C.* XII. §. 19. — *Gal.* III. 27. — *Sap.* I. 5. — *Pſal.* LXXXIX. 4.

XVII. *De eodem.*

NUnc autem, non ſicut hæreſis hæreticorum eſt, ſicut error ipſorum eſt, ſicut ſacrilegium diſſenſionis ipſorum eſt; ſic etiam baptiſma, quod Chriſti eſt, dici debet ipſorum. *Idem lib.* V. [c. XIII. §. 15. *ibidem*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. *C.* XLVI.

XVIII. *De eodem.*

CUm tantum valet baptiſmus per hominem contemtibilem, quantum per Apoſtolum datus, ita nec illius, nec illius eſſe cognoſcitur, ſed Chriſti. *Item.* Invenimus dictum ab Apoſtolo: *gloriam meam, quamvis utique in Domino, & miniſterium meum, & prudentiam meum, & Evangelium meum, quamvis utique a Domino impertitum, atque donatum*. Baptiſmus autem meus nemo eorum dixit omnino. Non enim omnium æqualis eſt gloria, nec miniſtrant omnes æqualiter, nec æquali prudentia ſunt omnes prædιti: & in evangelizando alius alio melius operatur: & ideo dici poteſt: alius alio doctior in ipſa doctrina; alius autem alio magis, minusve baptizatus dici non poteſt, ſive ab inferiori, ſive a majore baptizetur. *Idem in libra* IV. [de baptiſmo contra Donatiſtas c. XV. §. 22. *ibidem*.]

Ibidem C. XLVII. — *Auguſtin. Ibid. C.* XIV. §. 16. — II. *Theſſ.* II. 20. — *Rom.* XI. 13. — *Epheſ.* IV. 1. — II. *Timot.* II. 8.

XIX. *De eodem.*

SAtis oſtendimus, ad baptiſmum, qui verbis evangelicis conſecratur, non pertinere cujuſquam vel dantis, vel accipientis errorem; ſive de Patre, ſive de Filio, ſive de Spiritu ſancto aliter ſentiat, quam cæleſtis doctrina inſinuat. *Idem de unico baptiſmo lib.* VI. [contra Donatiſtas lib. III. c. X. §. 15. *ibidem*.]

De Conſecrat. Diſtinct. IV. *C.* XLVIII.

XX. *Non tranſit ad aquam baptiſmatis malitia benedicentis.*

NOn eſt aqua profana, & adultera, ſuper quam nomen Dei invocatur, etiamſi a profanis, & ab adulteris invocetur; quia nec ipſa creatura, nec ipſum nomen adulterum eſt. *Idem* [de baptiſmo contra Donatiſtas lib. IV. c. I. §. I. *ibidem*.]

Ibidem C. L.

XXI. *Extra eccleſiam baptiſmus accipi poteſt, ſed non prodeſt.*

ECcleſia paradiſo comparata indicat nobis, poſſe quidem ejus baptiſmum homines etiam foris recipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem vel percipere, vel tenere. Nam & flumina de fonte paradiſi, ſicut ſcriptura teſtatur, etiam foras largiter manaverunt. Nominatim quippe commemorantur: & per quas terras fluant, & quia extra paradiſum conſtituta ſunt, omnibus notum eſt: nec tamen in Meſopotamia, vel in Ægypto, quo illa flumina pervenerunt, eſt felicitas vitæ, quæ in paradiſo commemoratur. Ita fit, ut cum paradiſi aqua ſit extra paradiſum, beatitudo tamen non ſit extra paradiſum. Sic ergo baptiſmus eccleſiæ poteſt eſſe extra eccleſiam; munus autem beatæ vitæ nonniſi intra eccleſiam reperitur.

Ibidem C. XLV. — *Geneſ.* II. 8. & 10.

RU-

Digitized by Google

RUBRICA. VI
De forma baptiſmi.

I. *Baptizandi quare exorcizentur, & exſufflentur.*

Rabanus Maurus de Inſtitutione clericorum [lib. I. c. XXVII. c. A. D. 847. in *Germania*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXI.

POſtquam ſe baptizandus per confeſſionem veræ fidei in alterius commendaverit dominium, & per abrenunciationem a prioris poſſeſſoris ſe alienaverit ſervitio, exſufflatur ab eo ſæva poteſtas, ut per pium ſacerdotis miniſterium Spiritui ſancto cedat fugiens ſpiritus malignus. *Ex Canonibus Apoſtolorum* [c. L. Concil. tomo I. pag. 52.]

II. *De his, qui ſemel, non tertio in baptiſmate merguntur.*

Ibidem C. LXXIX.

SI quis presbyter, aut epiſcopus non trinam merſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate (quod dari a quibuſdam jubetur in morte Domini) deponatur. Non enim dixit nobis Dominus: *in morte mea baptizate; ſed euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*. Item *Gregorius Leandro epiſcopo* [Hiſpalenſi lib. I. epiſt. XLI. A. D. 591. Roma in *Hiſpaniam*.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. LXXX. Concil. Toletanum IV. C. V.

DE trina merſione baptiſmatis nihil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis, quia in una fide nihil officit ſanctæ eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus, ut, dum tertio infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, neque iſtud aliquid obſiſtit, baptizandos ſemel in aquis mergere; quia dum in tribus ſubſiſtentiis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate vel ter, vel ſemel immergere, quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in una poteſt divinitatis ſingularitas deſignari. *Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Philippenſes* [imo ad Epheſios lib. II. ad c. IV. verſu: *Unus Dominus*, A.D. 386. in *Palæſtina*.]

Io. Diac. lib. I. c. LII.

IV. *De eodem.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXXXI.

EOdem modo & *in Patrem, & in Filium, & in Spiritum ſanctum* baptizamur, & ter mergimur, ut Trinitatis unum appareat ſacramentum: & non baptizamur in nominibus Patris & Filii & Spiritus ſancti; ſed in uno nomine, quod intelligitur Deus. *Infra*. Poteſt unum baptiſma & ita dici, quod licet ter baptizemur propter myſterium Trinitatis, unum baptiſma reputetur.

RUBRICA. VII
De immerſione, quæ regulariter fit in baptiſmo.

I. *De his, qui in nomine Chriſti ſemel tantum merguntur.*

Pelagius Gaudentio epiſcopo [forte c. A.D. 557. Rom. e, ex Ivone Parte I. c. CLXI.]

Ibid. C. LXXXII.

MUlti ſunt, qui in nomine ſolummodo Chriſti una etiam merſione ſe aſſerunt baptizare. Evangelicum vero præceptum, ipſo Deo & Domino & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto tradente, nos admonet in nomine Trinitatis trina etiam merſione ſanctum baptiſma unicuique tribuere, dicente Domino Jeſu Chriſto diſcipulis ſuis: *ite baptizate omnes Gentes in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*.

Matth. XXVIII. 19.

RU-

RUBRICA. VIII
De ſuſcipientibus baptiſmum in adulta ætate.

I. *Alterius profeſſio non valet ei, qui pro ſe reſpondere poteſt.*

Auguſtinus de baptiſmo [lib. IV. c. XXIV. c. A. D. 412. in *Africa*.]

CUm pro parvulis alii reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio ſacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi pro ſe reſpondere non poſſunt. At ſi pro eo, qui reſpondere poteſt, alius reſpondeat, non itidem valet: ex qua regula illud in evangelio dictum eſt, quod omnes cum legitur, naturaliter movet: *ætatem habet, ipſe pro ſe loquatur*. Ex *Concilio Carthaginenſi* IV. [c. XXXIV, A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1172.] *De Conſecrat. Diſtinct. IV. C. LXXVII.*

II. *Aliorum teſtimonio ægrotantes ſunt baptizandi.*

ÆGrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum eſt. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [lib. I. c. XXVII. c. A. D. 847. in *Germania*.] *Ibidem C. LXXV.*

III. *Ante baptiſmum diabolo & ejus operibus abrenunciare debemus.*

PRimum interrogatur paganus, ſi abrenunciat diabolo & omnibus damnoſis operibus ejus, atque fallacibus pompis, ut primum reſpuat errorem, & ſic appropinquet ad veritatem; poſſitque juxta Apoſtolum, deponere veterem hominem ſecundum priſtinam converſationem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, abnegans impietatem, & ſæcularia deſideria. *Auguſtinus de pœnitentia* [c. II. ſeu ſermone CCCLI. c. II. §. 2. c. A. D. 418. in *Africa*.] *Ibidem C. XCV. Epheſ. IV. 22. Coloſſ. III. 8. Tit. II. 12.*

IV. *Non tranſit ad novam vitam quem non pœnitet veteris vitæ.*

OMnis, qui jam ſuæ voluntatis factus eſt arbiter, cum accedit ad ſacramenta fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam noo poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli immunes ſunt; nondum enim uti poſſunt libero arbitrio. *Item* [Auguſtinus epiſt. CCLXV. ad Seleucianam §. 7. alias epiſt. CVIII. c. A. D. 420. *ibidem*.] *De Conſecrat. Diſt. IV. C. XCVI.*

V. *Ante baptiſmum pœnitentiam agere debemus.*

AGunt homines ante baptiſmum pœnitentiam de ſuis prioribus peccatis, ita tamen, ut etiam baptizentur, ſicut ſcriptum eſt in actibus Apoſtolorum, loquente Petro ad Judæos, ac dicente: *agite pœnitentiam, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.* *Ibidem C. XCVII. Act. II. 38.*

RUBRICA. IX
De baptiſmo parvulorum.

I. *Aliorum fide & profeſſione parvuli baptizantur.*

Iſidorus de officiis libro VII. [imo lib. II. c. XXIV. c. A. D. 610. in *Hiſpania*.]

PArvuli, alio profitente, baptizantur, quia adhuc loqui, vel credere neſciunt: ſicut etiam ægri & muti, & ſurdi, quorum vice alius profitetur, ut pro eis reſpoodeat; dum baptizantur. *Auguſtinus de libero arbitrio lib.* III. [c. XXIII. §. 67. A. D. 395. in *Africa*.] *De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXXIV.*

II. *Parvulis in fide offerentium prodeſt baptiſma.*

ILlud perſcrutari homines ſolent, ſacramentum baptiſmi Chriſti quid parvulis proſit, cum, eo accepto, plerumque moriuntur, priuſquam ex ſe quidquam cognoſcere potuerint: qua in re ſatis pie recteque creditur prodeſſe parvulo fides eorum, a quibus conſecrandus offertur: & hoc eccleſiæ commendat ſaluberrima auctoritas, ut ex eo quiſquis ſentiat quid ſibi proſit fides ſua, quando io aliorum quoque beoeficio, qui pro- *Ibidem C. VII.*

LIB. I. PARS IV. TIT. II. RUB. IX.

propriam nondum habeat poteſtatem, commoda ſit. *Auguſtinus* [epiſt. xcvIII. ad Bonifacium epiſcopum §. 5. & 10. alias epiſt. xxIII. A. D. 408. *ibidem*.]

III. *Sacramentum fidei, non propria fides, parvulum facit fidelem.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LXXVI. NIhil eſt aliud credere, quam fidem habere: ac per hoc cum reſpondetur, parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei ſacramentum, & convertere ſe ad Deum propter converſionis ſacramentum, quia & ipſa reſponſio ad celebrationem pertinet ſacramenti. *Item infra*. Parvulum etſi nondum fides illa, quæ in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen ipſius fidei ſacramentum fidelem facit. Nam ſicut credere reſpondetur; ita etiam fidelis vocatur, non rem ipſam mente annuendo, ſed ipſius rei ſacramentum percipiendo. *Idem de baptiſmo parvulorum* [ſive de peccatorum meritis lib. 1. c. XIX. §. 25. c. A. D. 412. *ibidem*.]

IV. *Offerentium fides parvulos facit fideles.*

Ibid. C. LXXVIII. PArvuli, *fideles* recte vocantur, quia *fidem* per verba geſtantium quodammodo profitentur; & per eorundem verba diabolo & mundo abrenunciant; & hoc fit vi ſacramenti & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit eccleſiæ. Parvulus autem, qui baptizatur, ſi ad annos rationales veniens non crediderit, nec ab illicitis abſtinuerit, nihil ei prodeſt quod parvulus accepit. *Item Auguſtinus in libro de meritis & remiſſione peccatorum* [lib. 1. c. XXV. §. 38. *ibidem*.]

V. *De eodem.*

Ibid. C. LXXIX. *Rom. X. 10.* MAter eccleſia os maternum parvulis præſtat, ut ſacris myſteriis imbuantur, quia nondum poſſunt corde proprio credere ad juſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem: nec ideo tamen eos quiſquam fidelium infideles appellare poteſt: quod a *credendo* utique nomen eſt; quamvis hoc non ipſi, ſed alii pro eis inter ſacramenta reſponderint. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtan-

Ibidem C. XIX. §. 25. tium quodammodo profitentur, cur etiam non prius pœnitentes habeantur, cum per eorumdem verba geſtantium diabolo, & huic ſæculo renunciare monſtrantur? *Vide Auguſtinum in epiſt.* XXIII. *ad Bonifacium* [nunc XCVIII. §. 1. c. A. D. 408. *ibidem*.]

VI. *Parvulis baptizatis parentum perfidia non nocet.*

Ibidem C. LXXX. QUæris a me, utrum parentes baptizatis parvulis ſuis noceant, cum eos dæmoniorum ſacrificiis ſanare conantur. Et ſi non nocent, quomodo eis proſit, cum baptizantur, parentum fides, quorum eis non poteſt obeſſe perfidia? Ubi reſpondeo, tantam illius ſacramenti, hoc eſt baptiſmi ſalutaris eſſe virtutem in ſancta compage corporis Chriſti, ut ſemel generatus per aliorum ſpiritalem voluntatem, deinceps non poſſit vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, cui nulla ſua voluntate conſentit. *Et anima* enim

Ezech. XVIII. 4. *patris mea eſt*, inquit, *& anima filii mea eſt. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Non autem peccat ipſa, cum parentes ei omnino neſcienti, vel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorum. Sed ideo ex Adam traxit quod ſacramenti illius gratia ſolveretur, quia nondum erat anima ſeparatim vivens, ideſt altera anima, de qua diceretur: *& anima patris mea eſt, & anima filii mea eſt*. Jam itaque cum homo in ſe ipſo eſt ab eo, qui genuit, alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſenſione non tenetur

I. Q. IV. C. VIII. obnoxius. *Et infra*, [§.2.] Quando autem in parvulum majores peccant, offerentes eum atque obligare conantes dæmonum ſacrilegis vinculis, non eſt anima utrorumque communis, ut etiam culpam poſſint habere communem, non enim ſic communicatur culpa per alterius voluntatem, quemadmodum communicatur gratia per ſancti Spiritus unitatem. *Item paullo ſuperius*. Regenerans ergo Spiritus in majoribus offerentibus, & parvulo oblato renatoque commmunis eſt: ideo per hanc ſocietatem unius ejuſdemque Spiritus prodeſt offerentium voluntas parvulo oblato. *Et infra*. Poteſt enim & in hoc, & in illo homine eſſe unus Spiritus ſanctus, etiamſi ſe invicem neſciant, per quem ſit utriuſque gratia communis. Non autem poteſt Spiritus unus hominis eſſe, hujus, & illius, per quem, peccante altero, & altero non peccante, ſit tamen culpa communis. Ac per hoc poteſt parvulus ſemel ex parentum carne generatus Dei ſpiritu regenerari, ut ex illis obligatio contracta ſolvatur: non poteſt autem ſemel Dei ſpiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari, ut obligatio, quæ ſoluta eſt, iterum contrahatur. Et ideo ſemel perceptam par-

parvulus Chriſti gratiam non amittit, niſi propria impietate. *Et paullo poſt* [§. 3.]. Verumtamen recte dicuntur parentes, vel quicumque majores, filios, ſeu quoslibet parvulos baptizatos, dæmoniorum ſacrilegiis obligare conantes, ſpiritaliter homicidæ. Lib. II. Pars I. Tit. II. Rub. IX. Nam in illis quidem interfectionem non faciunt, ſed, quantum in ipſis eſt, interfectores fiunt. 1 Recte illis dicitur, quando ab hoc ſcelere prohibentur: *nolite occidere parvulos veſtros*. Dicit enim & Apoſtolus: *Spiritum nolite extinguere*; non quia ille extingui poteſt, ſed quantum in ipſis eſt, extinctores ejus merito dicuntur, qui ſic agunt, ut extinctum velint. 1. Theſſ. 5. 19. *Et infra* [§. 5.]. Nec illud te moveat. Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria. *Et infra*. Offeruntur quippe parvuli ad percipiendam ſpiritalem gratiam, non tam ab eis, quorum geſtantur manibus (quamvis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt) quam ab univerſa ſocietate ſanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet, quod offeruntur, & quorum ſancta atque individua caritate ad communionem ſancti Spiritus adjuvantur. Tota hoc ergo mater eccleſia, quæ in ſanctis eſt, facit, quia tota omnes, tota ſingulos parit. *Item infra* [§. 7.] Difficillimam ſane quæſtionem tibi propoſuiſſe viſus es in extremo inquiſitionis tuæ; ea videlicet intentione, qua ſoles vehementer cavere mendacium. Si conſtituam, inquis, ante te parvulum, & interrogem, utrum cum creverit, futurus ſit caſtus, vel ſur non ſit futurus, ſine dubio reſpondebis: *neſcio*. Et utrum in eadem parvula ætate conſtitutus, cogitet aliquid boni, vel mali, dices: *neſcio*. Si itaque de moribus ejus futuris nihil audes certi promittere, & de ejus præſenti cogitatione, quid eſt illud, quod quando ad baptiſmum offeruntur, pro eis parentes, tamquam fidei dictores, reſpondent & dicunt, illos facere, quod illa ætas cogitare non poteſt; aut ſi poteſt, occultum eſt? Interrogamus enim eos, a quibus offeruntur, & dicimus: credit in Deum? De illa ætate, quæ, utrum ſit Deus, ignorat, reſpondent: credit: & ad cetera ſic reſpondetur ſingula, quæ quæruntur. Unde miror, parentes in iſtis rebus, tam fidenter pro parvulo reſpondere, ut dicant, eum tanta bona facere, quæ ad horam, qua baptizatur, baptizator interrogat; tamen eadem hora ſi ſubiiciam, erit caſtus qui baptizatur, aut non erit fur? neſcio: utrum audet dicere aliquis, aliquid horum erit, aut non erit: ſicut mihi ſine dubitatione reſpondet, quod credat in Deum, & quod ſe convertat ad Deum. *Et infra*. [§. 8.] Ecce facio quantum poſſum, Dominus adjuvet, ut quod poſtulas, poſſim. [§. 9.] Nempe ſæpe ita loquimur, ut, Paſcha appropinquante, dicamus, craſtinam, vel perendinam Domini paſſionem, cum ille ante tam multos annos paſſus ſit, nec omnino niſi ſemel illa paſſio facta ſit. Nempe ipſo die Dominico dicimus: *Hodie Dominus reſurrexit*, cum, ex quo reſurrexit, tot anni tranſierint. Cur nemo tam ineptus eſt, ut nos ita loquentes arguat eſſe mentitos, niſi, quia iſtos dies ſecundum illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinem nuncupamus, ut dicatur ipſe dies, qui non eſt ipſe, ſed revolutione temporis ſimilis ejus: & dicatur illo die fieri propter ſacramenti celebrationem quod non illo die, ſed jam olim factum eſt? *Et infra*. Itaque parvulum &c. *infra*. [§. 10.] Cum autem homo ſapere cœperit, non illud ſacramentum repetet, ſed intelliget, ejuſque veritati conſona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non poteſt, valebit ſacramentum ad ejus tutelam adverſus contrarias poteſtates, & tantum valebit, ut ſi ante rationis uſum ex hac vita emigraverit, per ipſum ſacramentum commendante eccleſiæ caritate, ab illa condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, chriſtiano adjutorio liberetur. Hoc qui non credit, & fieri non poſſe arbitratur, profecto infidelis eſt, etſi habeat fidei ſacramentum: longeque melior eſt ille parvulus, qui, etiamſi fidem nondum habeat in cogitatione, non ei tamen obicem contrariæ cogitationis opponit, unde ſacramentum ejus ſalubriter percipit. *Idem Bonifacio contra Pelagianorum hæreſim* [contra duas epiſtolas Pelagianorum lib. I. c. XXII. §. 40. circa A. D. 420. in *Africa*.]

VII. *Aliorum fides in baptiſmo parvulos ſalvat.*

In eccleſia Salvatoris per alios parvuli credunt, ſicut ex aliis ea, quæ in baptiſmo remittuntur, peccata traxerunt. ¹ De Conſecrat. Diſt. IV. C. CXXX. Nec illud cogitetis, eos vitam habere non poſſe, qui fuerint expertes corporis & ſanguinis Chriſti, dicente ipſo: *niſi manducaveritis carnem meam &c.* Io. VI. 54. Idem *contra Julianum* [lib. VI. c. XVII. §. 52. alias c. VI. A. D. 419. *ibidem*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. ii. Rubr. x.

VIII. *Quod parvuli quandiu in uteris maternis exiſtunt, baptizari non poſſunt, ſed neceſſe eſt, ut prius ex utero naſcantur.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xxxv. SI quidquid in homine eſt, quando baptizatur, baptizari, & ſanctificari putandum eſt; dicturus es, & ipſa in illo baptizari & ſanctificari, quæ in inteſtinis, & veſſica ſunt per digeſtionem corporis digerenda; dicturus es, baptizari & ſanctificari hominem in matris utero conſtitutum; ſi ad hoc ſacramentum accipiendum gravidam neceſſitas cogat, & ideo baptizari jam non debere qui naſcitur. Poſtremo dicturus es & ipſas baptizari & ſanctificari febres, quando baptizantur ægroti. *Auguſtinus contra Julianum.* [lib. vi. c. xiv. §. 41. alias c. v. *ibidem*.]

IX. *Non baptizatur cum matre quidquid in ejus corpore eſt.*

Ibidem C. cxiv. SI ad matris corpus id, quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata eſt, aliquo mortis urgente periculo, cum eum geſtaret in utero. Nunc vero cum etiam ipſe baptizatur, non utique bis baptizatus habebitur. Non itaque ad maternum corpus, cum eſſet in utero, pertinebat. *Iſidorus ſententiarum lib.* I. [de ſummo bono c. xxiv. c. A. D. 625. in *Hiſpania*.]

X. *Quare non baptizatur cum matre qui in ejus utero eſt.*

Ibidem C. cxv. QUi in maternis uteris ſunt, ideo cum matre baptizari non poſſunt, quia qui natus adhuc ſecundum Adam non eſt, renaſci ſecundum Chriſtum non poteſt. Neque enim dici regeneratio in eo poterit, quem generatio non præceſſit. *Et infra.* Qui ſcelerate vivunt in eccleſia, & communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant, nihil ad mundationem proficere ſibi. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. lxv. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 911.]

XI. *De eodem.*

Ibidem C. cxvi. Concil. Neocæſarienſe c. vi. SI qua mulier prægnans deſideraverit gratiam baptiſmi percipere, quando voluerit, habeat poteſtatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui naſcitur, proptereaque uniuſcujuſque propria voluntas in confeſſione monſtratur.

RUBRICA. X
De effectu baptiſmi.

I. *In baptiſmo concupiſcentia extinguitur, non ut non ſit, ſed ut non obſit.*

Auguſtinus de baptiſmo parvulorum [ſeu ſententia ex Auguſtino de peccatorum meritis & remiſſionibus lib. I. c. xxxix. §. 69. circa A. D. 412. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. ii. PEr baptiſmum Chriſti id agitur, ut evacuetur caro peccati: evacuatur autem non ut in ipſa vivente carne concupiſcentia conſperſa & innata repente abſumatur, & non ſit; ſed ne obſit mortuo quæ oberat nato. Nam ſi poſt baptiſmum vixerit atque ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet cum qua pugnet, eaque, adjuvante Deo, ſuperet, ſi non in vacuum gratiam ejus ſuſceperit, ſi reprobatus eſſe noluerit. Nam nec grandibus hoc præſtatur in baptiſmo, niſi forte miraculo ineffabili omnipotentiſſimi creatoris, ut lex peccati, quæ ineſt in membris repugnans legi mentis, penitus extinguatur, & non ſit, ſed ut quidquid mali ab homine, factum, dictum, cogitatum fuerit, cum eidem concupiſcentiæ ſubjecta mente ſerviret, totum aboleatur, & velut factum non fuerit, habeatur. *Idem de baptiſmo parvulorum* [lib. 2. c. xxxii. & xxxiii. §. 60. & 61. *ibidem*.]

II. *Per fidem & baptiſmum juſtificamur a peccatis.*

Ibidem C. viii. FIlius Dei carnem peccati ſuſcepit, & pœnam ſine culpa, ut in carne peccati, & culpa ſolveretur & pœna. Per fidem ergo & baptiſmum ejus a peccato homo per juſtificationem, & a morte liberatur per reſurrectionem. Parvuli etiam baptizati inter credentes reputantur per ſacramenti virtutem, & offerentium reſponſionem. Qui vero non

Jo. iii. 5. ſunt baptizati, inter non credentes judicantur, ex Evangelio Johannis: *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Ambroſius *de ſacramento* [lib. 2. c. iv. §. 12. & c. v. §. 15. A. D. 384. *Mediolani*.]

III. *Per*

Lib. I. Pars vi. Tit. ii. Rub. x.

III. *Per aquam baptiſmi de terreno fit homo cæleſtis.*

PEr aquam baptiſmi tranſitus eſt de terrenis ad cæleſtia. Hoc eſt enim Paſcha, ideſt *De Conſecrat. Diſt. iv. C. ix.*
tranſitus ejus, tranſitus a peccato ad vitam, a culpa ad gratiam, ab inquina-
namento ad ſanctificationem. Qui per hunc fontem tranſit, non moritur, ſed reſurgit.
Non omnis aqua ſanat, ſed aqua ſanat, quæ habet gratiam Chriſti. Aliud eſt elementum,
aliud conſecratio; aliud opus, aliud operatio. Aqua opus eſt: operatio Spiritus ſan-
ctus eſt. Non ſanat aqua, niſi Spiritus ſanctus deſcenderit, & aquam illam conſecra-
verit, ſicut legiſti, quod cum Dominus noſter Jeſus Chriſtus formam baptiſmatis daret,
venit ad Johannem, & ait illi Johannes: *ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me*? *Matth. iii. 14.*
Reſpondit illi Chriſtus: *ſine modo. Sic enim decet nos implere omnem juſtitiam.* Vide,
quia omnis juſtitia in baptiſmate conſtituta eſt. Ergo quare Chriſtus deſcendit, niſi ut *Ambroſius ibidem c. v. §. 16.*
caro iſta mundaretur, caro, quam ſuſcepit de noſtra conditione? Non enim ablutio pec-
catorum ſuorum Chriſto neceſſaria erat, qui peccatum non fecit, ſed nobis erat neceſſa-
ria, qui peccato manemus obnoxii. *Et paullo poſt.* Deſcendit Chriſtus, deſcendit & *Ibidem §. 18.*
Spiritus ſanctus. Quare Chriſtus prior deſcendit, poſtea Spiritus; cum forma, & uſus
baptiſmi hoc habeat, ut ante fons conſecretur; & tunc deſcendat qui baptizandus eſt?
Et paucis interjectis. Chriſtus autem ante deſcendit; ſecutus eſt Spiritus: qua ratione? Ut
nunquam ipſe egere Dominus Jeſus ſanctificationis myſterio videretur. Sed ſanctificaret
ipſe, ſanctificaret & Spiritus. *Jo. Chryſoſtomus* [ſeu Chromatius Aquilejenſis antiſtes Homilia in Matthæum
circa A. D. 400. *Aquileja*. Ex Juſti Fontanini Hiſtoria literaria Aquilejenſi nondum edita lib. iII. c. iv.]

IV. *De corpore & ſanguine Chriſti participat qui per baptiſma membrum ejus efficitur.*

NUlli eſt aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis, ſangui- *De Conſecrat. Diſt. iv. C. cxxxi.*
niſque Dominici participem fieri, quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur,
nec alienari ab illius panis, caliciſque conſortio, etiamſi, antequam panem illum come-
dat, & calicem bibat, de hoc ſæculo in unitate corporis Chriſti conſtitutus, abſcedat.
Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipſe hoc,
quod illud ſacramentum eſt, invenit. *Auguſtinus in Enchiridio* [c. 121. forte A. D. 421. in *Africa*.]

V. *In baptiſmate omnla peccata moriuntur.*

UT oſtenderet Apoſtolus, nos mortuos eſſe peccato, *an ignoratis* (inquit) *quo- Ibid. C. cxxxiii.*
niam quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? *Rom. vi. 2.*
Si ergo hinc oſtendimur mortui eſſe peccato, quia in morte Chriſti baptizati ſumus, pro-
fecto & parvuli, qui baptizantur in Chriſto, peccato moriuntur, quia in morte ipſius
baptizantur. Nullo enim excepto dictum eſt: *quicumque enim baptizati ſumus in Chri- Ibid. 3.*
ſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus: & ideo dictum eſt, ut probaretur, mortuos nos
eſſe peccato. Cui autem peccato parvuli renaſcendo moriuntur, niſi quod naſcendo traxe-
runt? Ac per hoc etiam ad ipſos pertinet quod ſequitur: *conſepulti enim ſumus illi per Ibidem 4.*
baptiſmum in mortem. Et *infra*. Baptizatis itaque in morte Chriſti, in qua non ſolum
majores, verum etiam parvuli baptizantur, ait: *ſic vos exiſtimate mortuos quidem eſſe*
peccato, viventes autem Deo in Chriſto Jeſu. Idem *in eodem* [c. xiiii. *ibidem*.]

VI. *Sicut baptiſma nulli negatur, ita nemo eſt, qui non peccato moriatur.*

A parvulo recens nato uſque ad decrepitum ſenem ſicut nullus prohlbendus eſt a ba- *De Conſecrat. Diſtinct. iv. C. cxxxiv.*
ptiſmo, ita nullus eſt, qui non peccato moriatur in baptiſmo. Sed parvuli tantum
originali; majores autem etiam omnibus iis moriuntur peccatis, quæ male vivendo addi-
derunt ad illud, quod naſcendo traxerunt. *Idem de baptiſmo parvulorum* [lib. 1. c. xv. & xvi.
§. 20. & 21. c. A. D. 412. *ibidem*.]

VII. *Non ſolum originalia, ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmo.*

REgenerante autem carne tantummodo contrahltur peccatum originale. Regene- *Ibid. C. cxxxvi.*
rante autem Spiritu, non ſolum originalium, ſed etiam voluntariorum fit remiſſio
peccatorum. Proinde recte poteſt dici, parvulos ſine baptiſmo de corpore exeuntes in
damnatione omnium mitiſſima futuros. Multum autem fallit & fallitur qui eos in
damnatione prædicat non futuros, dicente Apoſtolo: *per unius delictum in omnes homines Rom. v. 12.*
ad condemnaticiiem &c. *Auguſtinus* [lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſionibus c. xxvi. §. 19. c. A. D. 412. *ibidem*.]

VIII. *Baptizati, Chriſto incorporantur, & ejus membra fiunt.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. CXLIII. XLIV.

AD hoc baptiſmus valet, ut baptizati Chriſto incorporentur, ut membra ejus habeantur, & conſepeliantur: & oblati per ſacramentum caritatemque fidelium reconcilientur Deo, ut in illo vivi, ſalvi, liberati, redemti, & illuminati fiant. *Idem.* Quis autem neſciat, credere, eſſe infantibus baptizari? Non credere autem, non baptizari? *De baptiſmo parvulorum Auguſtinus* [ſummatim ex lib. II. c. VII. §. 9. c. A. D. 412 *ibidem*.]

IX. *Vetus infirmitas in baptizato non penitus abſumitur.*

ibid. C. CXLVI.

NOn ex quo quiſque baptizatur, omnis vetus infirmitas in eo abſumitur. Sed renovatio incipit remiſſione omnium peccatorum, & intelligentia, & operatione ſpiritalium. Cetera vero in ſpe facta ſunt, donec etiam in re fiant: quod erit in reſurrectione. Nam in baptiſmo quamvis plena fiat remiſſio peccatorum, nondum tamen plena eſt novitas, & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio non ſolum in corpore, ſed etiam in animo, qui eſt homo interior: in quo ſi perfecta eſſet novitas, non diceret Apoſtolus, *quod renovatur de die in diem*. Idem *eodem libro*. Hoc meminiſſe debemus, tantummodo omnium peccatorum plenam perfectamque remiſſionem baptiſmo fieri; hominem vero non totum commutari continuo, ſed in bene proficientibus de die in diem, novitate creſcente, commutari quod vetuſtum & carnale eſt, donec ita renovetur, ut animalis infirmitas corporis ad firmitatem ſpiritalem, incorruptamque perveniat &c. Hæc autem lex peccati, de qua dicit Apoſtolus: *non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*, non ſic manet in membris eorum, qui renati ſunt, tanquam non ſit ejus facta remiſſio, ubi omnino plena & perfecta fit remiſſio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quibus ſeparabamur a Deo; ſed manet in vetuſtate carnis, tanquam ſuperatum, & peremtum, ſi non illicitis conſenſionibus quodammodo reviviſcat, & in regnum proprium dominationemque revocetur. Ab hac autem vetuſtate carnis (in qua eſt lex iſta peccati vel peccatum jam remiſſum) uſque adeo ſpiritus vita diſcernitur, in cujus novitate baptizati per Dei gratiam renaſcuntur, ut tales etiam in præſenti non ſolum non in peccato, ſed etiam nec in carne eſſe dicantur (cujus deſideria non ſequuntur) ſed in ſpiritu. Ipſa vero carne corruptibili bene utitur qui membra ejus ad bene operandum convertit non ſecundum deſideria carnis vivens lege peccati: quod licet jam remiſſum eſt, in vetuſtate tamen carnis manet, qua bene utuntur fideles conjugati, qui ex eo, quod ſunt in Chriſti novitate, dominari ſibi libidinem non patiuntur. Ex eo autem, quod adhuc trahunt ad vetuſtatem regenerandos immortaliter filios, mortaliter generant cum ea propagine peccati, qua renati, obnoxii non tenentur, & qui naſcuntur, renaſcendo ſolvuntur. *Item.* Sicut facta & dicta, & cogitata iniqua animæ & corpori pertinent; licet autem quantum ad motus jam prætererunt, & non ſunt; eis tamen præteritis reatus eorum manet, niſi peccatum per remiſſionem ſolvatur; ſic contra in hac non jam præterita, ſed adhuc manente lege concupiſcentiæ, reatus ejus ſolvitur, & non erit, cum fit in baptiſmo plena remiſſio peccatorum.

II. Cor. IV. 16. — *Auguſtin. ibid. c. XXVII. §. 44.* — *Ibid. C. XXVIII. §. 41.* — *Rom. VI. 12.* — *Ibid. §. 46.*

RUBRICA. XI

De ficte accedentibus ad baptiſmum.

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XXXI.

SOlet etiam quæri. *Supra Tit.* II. *Rubr.* V. c. XI. *pag.* 226.

I. *Sicut in veteri teſtamento quidam ſpiritales, ita in novo quidam carnales inveniuntur.*

Auguſtinus de baptiſmo [ſententia ex lib. I. c. XV. §. 24. c. A. D. 412. *ibidem*.]

Ibidem C. CII.

SIcut in ſacramentis veteris Teſtamenti vivebant quidam ſpiritales, ad novum ſcilicet Teſtamentum, quod tunc occultabatur, occulte pertinentes; ſic & nunc in ſacramentis novi Teſtamenti, quod jam revelatum eſt, plerique vivunt animales: qui proficere ſi nolunt ad percipienda quæ ſunt ſpiritus Dei, quo eos hortatur ſermo Apoſtolicus; ad vetus Teſtamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant bapti-

baptiſmum, ipſo profectu & acceſſu, ad novum pertinent: & ſi, priuſquam ſpiritales fiant, ex hac vita rapiuntur, cuſtoditi per ſacramenti ſanctitatem, in terram viventium computantur, ubi eſt ſpes noſtra & portio Dominus. Nec invenio quid verius inveniatur in eo, quod ſcriptum eſt: *imperfectum meum viderunt oculi tui*, quando quidem ſequitur: *& in libro tuo omnes ſcribentur*. Item [*Auguſtinus ibid.lib.* II. C.XIV.§. 19.]. Non intereſt, cum de ſacramenti integritate tractatur & ſanctitate, quid credat, aut quali fide imbutus ſit ille, qui accipit ſacramentum. Intereſt quidem plurimum ad ſalutis viam, ſed ad ſacramenti quæſtionem nihil intereſt. *Item infra*. Manifeſtum eſt, fieri poſſe, ut fide non integra integrum in quoquam maneat ſacramentum baptiſmi. *Item cap.* XV. Si poſſent ſinguli diligenter interrogari, tot diverſitates opinionum fortaſſis, quot homines numerarentur: *animalis enim homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei*. Nunquid tamen ideo non integrum ſacramentum accipiunt? Aut nunquid ideo ſi profecerint, & opinionum varietatem carnalium emendaverint, denuo, quod acceperant, repetendum eſt? Accipit quiſque ſecundum ſidem ſuam; ſed quantum capit, gubernante illa miſericordia Dei, de qua præſumens idem Apoſtolus dicit: *ſi quid aliter ſapitis, id quoque nobis Deus revelabit*. Auguſtinus [imo ſententia ſummatim ex lib. I. de baptiſmo c. XII. §. 12. c. A. D. 412. *ibidem*]

I.Cor.II. Pſal. CXXXVIII. 16. I.Cor.II.

II. *Quomodo proſit baptiſmus ei, qui ficte accedit.*

TUnc valere incipit ad ſalutem baptiſmus, cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit, quæ, corde in malitia, vel ſacrilegio perſeverante, peccatorum abolitionem non ſinebat fieri.

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XLIII.

RUBRICA. XII

De ſuſcipientibus baptiſmum extra eccleſiam.

I. *Qui extra eccleſiam ſuſcipiunt baptiſma, aut in peccato mortali baptizantur, effectum non conſequuntur.*

SIcut urgeri videor. *Supra Tit.* I. *Rub.* VIII. c. IX. *pag.* 219.
Idem Auguſtinus contra teſtatur in libro de baptiſmo, dicens [imo ſummatim ex lib. VI. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 2. §. 1. c. A. D. 412. *ibidem*.]

II. *Baptiſmus Chriſti, etſi nulla perverſitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu.*

ETiam corde tardiores, quantum exiſtimo, intelligunt, baptiſmum Chriſti nulla perverſitate hominis, ſive dantis, ſive accipientis poſſe violari. Sed quia aliud eſt ſacramentum ab effectu ſacramenti, cum eos, qui in ipſa unitate eccleſiæ perdite vivunt, conſtet, remiſſionem peccatorum nec dare, nec habere poſſe, quia non malignis, ſed bonis filiis dictum eſt: *ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei: ſi cui tenueritis, tenebuntur*. Patet ergo, hæreticos tantum dare, vel accipere ſacramentum baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum. *Idem Sermone* XI. *de verbis Domini, de blaſphemia in Spiritum ſanctum*.

I. Q. I. C. XLVIII.

III. *De eodem.*

COrporalia ſacramenta, quæ portant & celebrant etiam ſegregati ab unitate corporis Chriſti, formam poſſunt exhibere pietatis. Virtus vero pietatis inviſibilis, & ſpiritalis ita in eis non poteſt eſſe, quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore.

Ibidem C. XLIX.

IV. *De eodem.*

ECcleſia Paradiſo. *Supra Tit.* II. *Rubrica* V. c. XX. *pag.* 229.
Auguſtinus in eccleſiaſticis regulis [imo Gennadius de Eccleſiaſticis dogmatibus c. XXII. c. A. D. 493. *in Gallia*.]

RU-

RUBRICA. XIII

De baptiſmo non iterando.

I. *Non iteratur baptiſmus, qui in nomine Trinitatis præſtatur.*

De Conſecrat. Diſtinct. iv. C. xxviii.

SI qui apud illos hæreticos baptizati ſint, qui in ſanctæ Trinitatis confeſſione baptizant & veniunt ad nos, recipiantur quidem, ut baptizati, ne ſanctæ Trinitatis invocatio, vel confeſſio annulletur. Sed doceantur integre, & inſtruantur quo ſenſu ſanctæ Trinitatis myſterium in eccleſia teneatur: & ſi conſentiunt credere, vel acquieſcunt confiteri, purgati jam fidei integritate confirmentur manus impoſitione. Si vero parvuli ſunt, vel hebetes qui doctrinam non capiant, reſpondeant pro illis qui eos offerunt, juxta morem baptizandi: & ſic per manus impoſitionem chriſmate communiti eucbariſtiæ myſteriis admittantur. *Leo papa* [1. epiſt. II. c. xviii. alias epiſt. xcii. circa A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

II. *Non iteratur baptiſmus, cujus formam integram conſtat collatam.*

Ibid. C. xxxviii.

HI, de quibus ſcripſiſti, qui ſe baptizatos ſciunt, ſed cujus fidei fuerint, qui eos baptizavere, ſe neſcire profitentur, quolibet modo formam baptiſmatis acceperint, rebaptizandi non ſunt, ſed per manus impoſitionem, invocata virtute Spiritus ſancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi ſunt. *Auguſtinus ſuper Jo. ad Oroſium* [imo incertus auctor in quæſtionibus ad Oroſium quæſt. lix. vulgo Auguſtino tributis.]

III. *De eodem.*

Ibid. C. xxix.

QUamvis unum baptiſma ſit, & hæreticorum, eorum ſcilicet, qui *in nomine Patris, & filii & Spiritus ſancti baptizantur*, & eccleſiæ catholicæ; tamen quia foris & extra eccleſiam baptizantur, non ſumunt baptiſmum ad ſalutem, ſed ad perniciem, *habentes nimirum ſpeciem virtutis*, virtutem autem ejus abnegantes. Et ideo eos eccleſia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati ſunt. Ipſa eſt profecto forma ſacramenti. Ideo cum reverſi fuerint, accipiunt virtutem Spiritus ſancti, quem ii, qui extra eccleſiam baptizantur, nondum habent. *Item Pelagius Gaudentio epiſcopo* [forte papa I. circa A. D. 557. *Romæ*.]

Judæ 1. 19.

IV. *Baptizantur qui tantum in nomine Domini baptizati probantur.*

De Conſecrat Diſt. iv. C. xxx.

SI revera hi de hæreticis, qui in locis, dilectioni tuæ vicinis, commorari dicuntur, ſolummodo ſe in nomine Domini baptizatos fuiſſe forſitan confitentur, ſine cujuſquam dubitationis ambiguo, eos, ad catholicam fidem venientes, in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Sin vero apud dilectionem tuam, eorum, qui converti volunt, manifeſta confeſſione claruerit, quod in nomine Trinitatis fuerint baptizati, ſola reconciliationis impenſa gratia, catholicæ ſociare fidei maturabis, ut, tali diſpoſitione ſervata, nihil aliter, quam quod evangelica jubet auctoritas, temeritatis cujuſquam ſpiritu videatur effectum [Auguſtinus lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. §. 2. circa A. D. 412. in *Africa*.]

V. *Quod in fide ſanctæ Trinitatis non iteratur baptiſmus ab hæreticis præſtitus.*

Ibid. C. xxxii.

OStenditur, illos impie facere, qui rebaptizare conantur orbis unitatem, & nos recte facere, qui Dei ſacramenta improbare nec in ipſo ſchiſmate audemus. In quo enim nobiſcum ſentiunt, in eo etiam nobiſcum ſunt. In eo autem a nobis receſſerunt, in quo a nobis diſſentiunt. *Item*. Sacramentum baptiſmi eſt quod habet qui baptizatur, & ſacramentum dandi baptiſmi eſt quod habet qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, ſi ab unitate receſſerit, ſacramentum baptiſmi non amittit, ſic etiam ordinatus, ſi ab unitate receſſerit, ſacramentum dandi baptiſmi non amittit; nulli enim ſacramento injuria facienda eſt. Si diſcedit a malis, utrumque diſcedit: ſi permanet in malis, utrumque manet. Sicut ergo acceptatur baptiſmus, quem non potuit amittere qui ab unitate diſceſſerat; ſic acceptandus eſt baptiſmus, quem dedit ille, qui ſacramentum dandi, cum diſcederet, non amiſerat. *Item*. Si ad baptiſmum fictus acceſſit; dimiſſa ſunt ei peccata: an non ſunt dimiſſa? Eligant quod volunt; utrumlibet elegerint, ſufficiet nobis. Si dimiſſa dixerint; quomodo ergo ſpiritus diſciplinæ effugiet fictum, ſi in iſto ficto remiſſio-

Auguſtin. ibid. §. 2. paullo ſuperius.

Eodem lib. 1. C. xii. §. 18.

miſſionem operatus eſt peccatorum? Si dixerint, non eſſe dimiſſa; quæro, ſi poſtea fictionem ſuam corde concuſſo, & vero dolore fateretur, an denuo baptizandos judicarent? Quod ſi dementiſſimum eſt dicere, fateantur vero baptiſmo Chriſti baptizari poſſe hominem, & tamen cor ejus in malitia vel ſacrilegio perſeverans peccatorum abolitionem non ſinere fieri, atque ita intelligant, in communicationibus ab eccleſia ſeparatis poſſe homines baptizari, ubi Chriſti baptiſmus eadem ſacramenti celebratione datur & ſumitur: qui tamen tunc proſit ad remiſſionem peccatorum, cum quis reconciliatus unitati, ſacrilegio diſſenſionis exuitur, quo ejus peccata tenebantur, & dimitti non ſinebantur. *Auguſtinus ad Donatiſtas* [imo carptim ex epiſt. XCIII, c. XI. §. 46. ad Vincentium Donatiſtam; alias epiſt. XLVIII. circa A. D. 408. in *Africa*.]

LIB. I. PART IV. TIT. II. RUBR. XIII.

Sap. 1. 5.

VI. *Non iteretur ſacramentum quod extra eccleſiam miniſtratur.*

NOn in vobis mutamus, in quibus nobiſcum eſtis (in multis enim eſtis nobiſcum, nam & de talibus dictum eſt: *quoniam in multis erant mecum*) ſed ea corrigimus, in quibus nobiſcum non eſtis: & ea vos accipere volumus, quæ non habetis illic, ubi eſtis. Nobiſcum autem eſtis in baptiſmo, in Symbolo, in ceteris Dominicis ſacramentis. In ſpiritu autem unitatis & vinculo pacis, & in ipſa denique catholica eccleſia nobiſcum non eſtis. *Item*. Iſti autem, cum quibus agimus, vel de quibus agimus, non ſunt deſperandi: adhuc enim ſunt in corpore: ſed non quærunt Spiritum ſanctum, niſi in Chriſti corpore, cujus habent foris ſacramentum; ſed rem ipſam non tenent intus, cujus eſt illud ſacramentum: & ideo ſibi judicium manducant & bibunt. *Gregorius Quirino epiſcopo, & ceteris in Hibernia epiſcopis* [imo in *Iberia* lib. IX. epiſt. LXI. A. D. 601. Roma in *Iberiam*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XLIII.

Pſal. LIV. 19.

Auguſtin. epiſt. CLXXXV. cap. XI. §. 50. ad Bonifacium comitem alias epiſt. L.

VII. *Quomodo recipiantur in eccleſia qui apud hæreticos in nomine Trinitatis baptizantur.*

AB antiqua patrum inſtitutione didicimus, ut, qui apud hæreſim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad ſanctam eccleſiam redeunt, aut unctione chriſmatis aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei ad ſinum matris eccleſiæ revocentur. Unde Arianos per impoſitionem manus Occidens, per unctionem vero ſancti chriſmatis ad ingreſſum ſanctæ catholicæ eccleſiæ Oriens reformat. Monothelitas vero & alios ex ſola vera confeſſione recipit, quia ſanctum baptiſma, quod ſunt apud hæreticos conſecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impoſitionem manus Spiritum ſanctum acceperint, vel iſti propter profeſſionem veræ fidei, ſanctæ & univerſalis eccleſiæ viſceribus fuerint uniti. *Beda Homilia* [XXXVI. ad c. III. Johannis c. A. D. 720. in *Anglia*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XLIV.

Petrus Guſſanvilleus in notis ad hanc epiſtolam.

VIII. *Non eſt rebaptizandus qui ab hæreticis baptizatur.*

SIve hæreticus, ſive ſchiſmaticus, ſive facinoroſus quiſque in confeſſione ſanctæ Trinitatis baptizet; non valet ille, qui ita baptizatus eſt, a bonis catholicis rebaptizari, ne confeſſio, vel invocatio tanti nominis videatur annullari. *Gregorius Bonifacio epiſcopo* [papa III. epiſt. I. c. I, ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum A. D. 738. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1468.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. LI.

IX. *Baptizati a paganis, in nomine Trinitatis baptizentur.*

QUos a paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ita habetur, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. *Ex Concilio Carthaginenſi* IV. [imo III. c. XXXVIII. A.D. 397. in *Africa*, Concil. tom. II. pag. 1172. C.]

Ibidem C. LII.

X. *Neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri licet.*

NOn licet fieri rebaptizationes & reordinationes, vel translationes epiſcoporum. *Ex epiſtola Auguſtini ad Maximinum* [epiſt. XXIII. §. 2. alias epiſt. CCIII. c. A. D. 392. in *Africa*.]

Ibidem C. CVII.

XI. *De eodem.*

REbaptizare hæreticum hominem, qui hæc ſancta ſanctitatis ſigna perceperit, quæ chriſtiana tradidit diſciplina, omnino peccatum eſt: rebaptizare autem catholicum, immaniſſimum ſcelus eſt. *Ex Concilio Arelatenſi* II. [imo I. c. VIII. A. D. 314. in *Gallia* Concil. tomo I. pag. 1428. Perperam *Arianis* legi pro *Afris* animadvertunt Antonius Auguſtinus in editione Romana, A. D. 1582. & Ferdinandus Mendoza de confirmando Illiberitano, Concil. lib. I. cap. II.]

Ibidem C. CVIII.

XII. *De*

Digitized by Google

LIB. I. PART. IV. TIT. II. RUBR. XIII.

XII. *De Arianis, quando baptizentur & quando non.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. CIX.

DE Arianis, qui propria lege ſua utuntur, placuit, ſi ad eccleſiam aliqui de hac hæreſi venerint, interrogent eos noſtræ fidei ſacerdotes ſymbolum: & ſi pervidement, eos *in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto* eſſe baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant Spiritum ſanctum. Qui, ſi interrogati non reſponderint hanc Trinitatem, baptizentur. *Gregorius* IV. *Bonifacio* [imo II. epiſt. XIII. c. IX. ad Bonifacium Moguntinum, A. D. 726. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI, pag. 1449.]

XIII. *Baptizentur parvuli, de quibus ignoratur, an ſint baptizati.*

Ibidem C. CX.

PArvulos, qui a parentibus ſubtracti ſunt, & an baptizati ſint, ignorant, hos, ut baptizare debeas ſecundum patrum traditiones, ſi non fuerit, qui teſtificetur, ratio poſcit. *Ex Concilio Carthaginenſi* V. [c. VI. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1216.]

XIV. *De eodem.*

Ibidem C. CXI.

PLacuit de Infantibus, quotles non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem idonei de traditis ſibi ſacramentis reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos, ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione privari. Hinc etiam legati Maurorum, fratres noſtri, conſuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt. Similiter & de eccleſiis, quoties ſub earum conſecratione hæſitatur, agendum eſt, id eſt, ut ſine ulla trepidatione conſecrentur. *Item Leo papa Leoni Ravennæ epiſcopo* [papa I. Neoni Ravennati epiſcopo epiſt. CXXXV. cap. I. alias XXXVII. A. D. 458. Roma in *Flaminiam*. Sed vide Benedictum Bacchinum ad Agnellum Differt. III. pag. 216. edit. I.]

XV. *De eodem.*

Ibidem C. CXII.

CUm itaque baptiſmi ſui nihil recordetur qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſſit, qui ſciat conſecratum, nec ille, qui conſecratur; ſcimus quidem inexpiabile eſſe facinus quoties juxta hæreticorum damnata a ſanctis patribus inſtituta cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire, Apoſtolica reclamante ſententia, quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confeſſionem, unum in baptiſmate ſacramentum. Sed in hoc nihil ſimile formidatur, quoniam non poteſt in iterationis crimen venire quod omnino factum eſſe neſcitur. Atque ideo quoties perſona talis inciderit, ſollicita primum examinatione diſcutite, & longo tempore (niſi forte ſupremus finis immineat) indagate, utrum nemo penitus ſit, qui teſtimonio ſuo juvare poſſit ignorantiam neſcientis: & cum conſtiterit, hunc, qui baptiſmatis indiget ſacramento, ſola inaniter ſuſpicione prohiberi, accedat intrepidus ad conſequendam gratiam, cujus in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium; nec vereamur huic ſalutis januam aperire, quam numquam ante docetur ingreſſus. *Idem* [epiſt. II. c. XVI. alias epiſt. XCII. ad Ruſticum Narbonenſem c. A. D. 441. Romà in *Galliam*.]

XVI. *De eodem.*

Ibidem C. CXIII.

SI nulla extant indicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt, ut renaſcantur, ne manifeſte pereant: in quibus, quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum. Qui autem poſſint meminiſſe, qnod ad eccleſiam veniebant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab eorum memoria alienum eſt, conferendum eis videtur quod collatum eſſe neſcitur, quia non temeritas intervenit præſumtionis ubi eſt diligentia pietatis. *Auguſtinus contra Julianum*

XVII. *De eodem.*

Ibidem.

SI ad matris corpus. *Supra Tit.* II. *Rubr.* IX. c. IX. *pag.* 234.

XVIII. *De eodem.*

HI qui baptiſmum ab hæreticis. *Supra Tit.* I. *Rubr.* IX. c. VII. *pag.* 221.

R U-

Lib. I. Part. iv. Tit. ii. Rub. xiv. & xv.

RUBRICA. XIV

De pœna rebaptizatorum.

I. *De his, qui ignoranter bis baptizantur.*

[Ex Pœnitentiali Theodori Archiepiſcopi Cantuarienſis c. vi. c. A. D. 680. in *Anglia*, in Lucæ Dacherii Spicilegio tomo ix. pag. 52.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. cxvii.

QUi bis ignoranter baptizati ſunt, non indigent pro eo pœnitere, niſi quod ſecundum canones ordinari non poſſunt, niſi magna aliqua neceſſitas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati ſunt, quaſi iterum crucifixerunt Chriſtum. Per VII. annos pœniteant IV. & VI. feria, & tres quadrageſimas jejunent, ſi pro vitio aliquo fecerint. Similiter ſi pro munditia putaverint, tribus annis ſimiliter pœniteant. *Felix papa* [III. epiſt. VII. ad univerſos epiſcopos, *Romæ* A.D. 488. Concil. tomo IV. pag. 1076. B.]

II. *De his, qui ex induſtria bis baptizantur.*

Ibid. C. cxviii.

EOs, quos epiſcopos, presbyteros, vel diaconos fuiſſe conſtiterit, & ſeu optantes forſitan, ſeu coactos, lavacri illius unici ſalutariſque claruerit feciſſe jacturam, uſque ad exitus ſui diem in pœnitentia (ſi reſipiſcant) jacere convenit: nec orationi non modo fidelium, ſed ne catechumenorum quidem omnimodis intereſſe, quibus laica tantum communio in morte eſt reddenda. De clericis autem, & monachis, aut puellis Dei, aut ſæcularibus, ſervari præcipimus hunc tenorem, quem Nicæna ſynodus circa eos, qui lapſi ſunt, vel fuerint, ſervandum eſſe conſtituit; ut ſcilicet qui nulla neceſſitate, nullius rei timore, atque periculo ſe, ut rebaptizentur, hæreticis impie dediderunt. Si tamen eos ex corde pœniteat, III. annis inter audientes ſint, VII. autem annis ſubjaceant inter pœnitentes, manibus ſacerdotum duobus annis, etiam oblationes modis omnibus non ſinantur offerre; ſed tantummodo ſæcularibus in oratione ſocientur; nec confundatur, Deo colla ſubmittere qui eum non timuit abnegare. Pueris autem, quibus (quod adhuc impuberes ſunt) a *pubertate* vocabulum eſt, ſeu clericis, ſeu laicis, aut etiam ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur ætatis, aliquandiu ſub manus impoſitione detentis, reddenda communio eſt, nec eorum eſt expectanda pœnitentia, quos excepit a coërcitione cenſura.

RUBRICA. XV

De ſupplentibus vicem baptiſmi.

I. *Effuſio ſanguinis implet vicem baptiſmi.*

Auguſtinus de unico baptiſmo [contra Donatiſtas lib. IV. c. XXII. §. 29. c. A. D. 412. in *Africa*.]

Ibid. C. xxxiv.
Lib. II. Retractat. C. xviii.
Luc. xxiii. 40.
Epiſt. lxxiii. ad Iubajanum.

BAptiſmi vicem aliquando implere paſſionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum eſt: *hodie mecum eris in paradiſo*, non leve documentum idem beatus Cyprianus aſſumit: quod etiam atque etiam conſiderans, invenio, non tantum paſſionem pro nomine Chriſti, id quod ex baptiſmo deerat, poſſe ſupplere; ſed etiam fidem, converſionemque cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt. Neque enim latro ille pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis facinorum ſuorum, nec, quia credidit paſſus eſt; ſed dum patitur, credidit. Quantum itaque valeat etiam ſine viſibili ſacramento baptiſmi, quod ait Apoſtolus: *corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*, in illo latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inviſibiliter, cum myſterium baptiſmi, non contemtus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit. *Et infra*. Et ſicut in illo latrone quod ex baptiſmi ſacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non ſuperbia, vel contemtu, ſed neceſſitate defuerat; ſic infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia omnipotentis implere credenda eſt, quod non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad juſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem. Ideo cum alii pro eis reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio ſacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi reſpondere non poſſunt. *Item*. Alienum quippe

Rom. x. 10.
Lib. I. Retract. C. xxviii.

Digitized by Google

Lib. I. Part. IV. Tit. II. Reg. XVI. opus eſt, cum credit per alterum, ſicut alienum opus fuit, cum peccavit in alterum. *Item*. * Sicut autem in latrone, quia per neceſſitatem corporaliter baptiſmus defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem ſpiritaliter affuit; ſic & cum ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit, quia latroni adſuit, perficitur ſalus: quod traditum tenet univerſitas eccleſiæ cum parvuli infantes baptizantur: qui certe nondum poſſunt credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem: quod latro potuit. Quin etiam flendo, & vagiendo cum in eis myſterium celebratur, myſticis ipſis vocibus obſtrepunt, & tamen nullus Chriſtianorum dixerit, eos inaniter baptizari. *Item*. Quibus rebus omnibus oſtenditur, aliud eſſe ſacramentum baptiſmi, aliud converſionem cordis; ſed ſalutem ex utroque compleri. Nec, ſi unum eorum defuerit, ideo putare debemus conſequens eſſe, ut & alterum deſit, quia & illud ſine iſto poteſt eſſe in infante: & iſtud ſine illo potuit eſſe in latrone; complente Deo ſive in illo, ſive in iſto quod non voluntate defuiſſet. Cum vero ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem involvi, & baptiſmus quidem poteſt ineſſe, ubi converſio cordis defuerit. Converſio autem cordis poteſt quidem ineſſe, non percepto baptiſmo; ſed contemto baptiſmo, non poteſt. Neque enim ullo modo dicenda eſt converſio cordis ad Deum, cum Dei ſacramentum contemnitur. *Item* [Gennadius de dogmatibus Eccleſiaſticis c. XLI. alias LXXIV. c. A. D. 492. in *Gallia*]

Contra Iulianū Pelagianum lib. VI. C. X. §. 29. alias 104.

**Lib. IV. contra Donatiſtas C. XXIII. §. 30.*

Ibidem C. XXV. §. 32.

II. *Quamvis recte vivant catechumeni, ſine baptiſmo tamen ſalvari non poſſunt.*

De Conſecrat. Diſtinct. IV. C. XXXVII.

CAtechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere non credimus, excepto martyrio, ubi tota baptiſmi ſacramenta complentur. Baptizandus confitetur fidem ſuam coram ſacerdote, & interrogatus, reſpondet. Hoc & martyr coram perſecutore facit, qui & confitetur fidem ſuam, & interrogatus reſpondet. Ille poſt confeſſionem vel aſpergitur aqua, vel intingitur; & hic vel aſpergitur ſanguine, vel contingitur igne. Ille manus impoſitione pontificis accipit Spiritum ſanctum; hic habitaculum efficitur Spiritus ſancti, dum non eſt ipſe, qui loquitur; ſed Spiritus ſanctus, qui loquitur in illo. Ille communicat Euchariſtiæ in commemorationem mortis Domini; hic ipſi Chriſto commoritur. Ille confitetur, ſe mundi actibus renunciaturum; hic ipſi renunciat vitæ. Illi peccata omnia remittuntur, in iſto extinguuntur.

RUBRICA. XVI

De ritu baptiſmi.

I. *Generale baptiſma nonniſi in Sabbato ſancto Paſchæ, & Pentecoſte celebretur.*

Siricius papa Himerio Tarraconenſi [epiſt. I. c. II. A. D. 385. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tom. II. pag. 1018.]

Ibidem C. XI.

Concil. Triburienſe C. XII.

NOn ratione auctoritatis alicujus, ſed ſola temeritate præſumitur, ut paſſim ac libere nataliciis Chriſti, ſeu apparitione, nec non & Apoſtolorum, ſeu martyrum feſtivitatibus, innumeræ, ut aſſeris, plebes baptiſmi myſterium conſequantur, quum hoc ſibi privilegium & apud nos, & omnes eccleſias dominicum ſpecialiter paſcha defendat cum ſua Pentecoſte. *Item Leo* [I. epiſt. XVI. c. III. ad epiſcopos per Siciliam conſtitutos A. D. 447. Roma in *Siciliam*.]

II. *Quare in prædictis temporibus baptiſma celebretur.*

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XIII.

PRoprie in morte Crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis potentia baptiſmi novam creaturam condidit ex veteri; ut in renaſcentibus & mors Chriſti operetur, & vita, dicente beato Apoſtolo Paulo: *an ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in morte, ut quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus &c*: quæ latius magiſter gentium ad commendandum ſacramentum baptiſmatis diſputavit, ut appareret, ex hujus doctrinæ ſpiritu regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem eſſe, & illud tempus electum, in quo per ſimilitudinem, formamque myſterii, ea, quæ geruntur in membris, his, quæ in ipſo ſunt capite geſta, congruerent, dum in baptiſmatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina demerſio, & ab aquis elevatio reſurgentis inſtar eſt de ſepulcro. Ipſa igitur operis qualitas docet celebrandæ

Rom. VI. 3. 4. 5. 6.

gene-

generaliter gratiæ eum eſſe legitimum diem, in quo orta eſt & virtus muneris, & ſpecies actionis: ad cujus rei confirmationem plurimum valet quod ipſe Dominus Jeſus Chriſtus poſteaquam reſurrexit a mortuis, diſcipulis ſuis (in quibus omnes eccleſiarum præſules docebantur) & formam & poteſtatem tradidit baptizandi dicens: *euntes ergo nunc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & Spiritus ſancti*: de quo utique eos ante paſſionem potuiſſet inſtruere, niſi primo voluiſſet intelligi, regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Additur ſane huic obſervantiæ etiam Pentecoſtes ex adventu Spiritus ſancti ſacra ſolemnitas, quæ de paſchalis feſti pendet articulo: & cum ad alios dies alia feſta pertineant, hæc ſemper ad eum diem, qui reſurrectione Domini eſt inſignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, & eos, quos a die Paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitat, ut quibuslibet neceſſitatibus impediti deſiderii ſui effectum dono Spiritus ſancti conſequantur. *Et infra*. Hoc autem nos non ex noſtra perſuaſione defendere, ſed ex apoſtolica auctoritate ſervare, ſatis idoneo probamus exemplo, ſequentes beatum Apoſtolum Petrum, qui in eo die, quo omnium credentium numerum promiſſus Spiritus ſancti replevit adventus, trium millium populum ſua prædicatione converſum lavacro baptiſmatis conſecravit. Quod ſancta ſcriptura, quæ Apoſtolorum actus continet, fideli hiſtoria docet, dicens: *his auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: quid faciemus viri fratres?* Petrus vero ad illos: *pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti*. Item. *Ibidem* c. XIV.

Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XVI.
Matth. XXVIII. 19.
S. Leo ibid. C. IV.
Act. II. 37.
S. Leo ibid. C. VI.

III. *De eodem*.

SI quis autem Epiphaniæ feſtivitatem (quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt) ob hoc exiſtimat privilegium habere baptiſmatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptiſmum ſancti Johannis acceſſerit, ſciat, illius baptiſmi aliam gratiam, aliam fuiſſe rationem, nec ad eandem pertinuiſſe virtutem, qua per Spiritum ſanctum renaſcuntur: de quibus dicitur: *qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*. Dominus enim nullius indigens remiſſione peccati, nec quærens remedium renaſcendi ſic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hoſtiamque pro ſe emundationis offerri, ut, qui factus erat ex muliere, ſicut Apoſtolus ait, fieret & ſub lege, quam non venerat ſolvere, ſed adimplere, & adimplendo finire, ſicut beatus Apoſtolus prædicat dicens: *finis autem legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti*. Baptiſmi autem ſui in ſe condidit ſacramentum, quia *in omnibus primatum tenens*, ſe docuit eſſe principium: & tunc regenerationis potentiam ſanxit, quando de latere ipſius profluxit ſanguis redemtionis, & aqua baptiſmatis. *Ex Concilio Gerundenſi* [c. IV. A. D. 517. in *Hiſpania*, Concil. tomo IV. pag. 1568.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XIV.
Jo. I. 13.
Matth. III. 13.
Gal. IV. 4.
Matth. V. 17.
Rom. X. 4.
Coloſſ. I. 18.

IV. *In ſolemnitate paſchali & Pentecoſten catechumeni baptizentur*.

DE catechumenis baptizandis id decretum eſt, ut in paſchæ feſtivitate, vel Pentecoſtes quanto majoris celebritatis major celebritas eſt, tanto magis ad baptizandum veniant. Ceteris ſolemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, quibus quocunque tempore convenit baptiſmum non negari. *Item Leo papa* [I. Sententia eſt ex epiſt. XVI. c. V. alias epiſt. IV. A. D. 447. Roma in *Siciliam*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. XV.

V. *Neceſſitate cogente quolibet tempore baptizare licet*.

SI qui neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari. *Item Gelaſius clero & plebi Tarentinæ* [imo Gregorius II. in Commonitorio ſeu Capitulari c. V. A. D. 714. Roma in *Bavariam*, apud H. Caniſium initio tomi V. Antiquæ Lect. edit. II. pag. 2. & in Concil. tomo VI. pag. 1453. C.]

Ibidem C. XVI.

VI. *Niſi neceſſitate cogente inter Paſcha & Pentecoſten nullus baptizare præſumat*.

VEnerabilis baptiſmi ſacramentum niſi in feſtivitate paſchali, & Penteconſtes tradere non præſumat epiſcopus, exceptis ægritudine laborantibus, quibus, urgente mortis periculo, talibus oportet (ne in æternum pereant) remediis ſubveniri. *Idem* [Gelaſius I. epiſt. IX. c. X. ad epiſcopos Lucaniæ, Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1191.]

Ibidem C. XVII.
Gregorius II. epiſt. IV.

Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rubr. xvii.

VII. *De eodem*.

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xviii. BAptizandi, ſibi quiſpiam paſſim quocumque tempore nullam credat ineſſe fiduciam præter paſchale feſtum, & Pentecoſtes venerabile ſacramentum, excepto dumtaxat graviſſimi languoris incurſu, in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat.

RUBRICA. XVII
De exorciſmo & catechiſmo.

I. *Si ne exorciſmis, & exſufflationibus nullus baptizetur.*

[Ex auctoritatibus præteritorum ſedis Apoſtolicæ epiſcoporum de gratia Dei, & libero voluntatis arbitrio, c. ix. quæ auctoritates habentur poſt epiſtolam I. Cœleſtini papæ I. Concil. tomo II. pag. 1617.]

Ibidem C. liii. SIve parvuli, ſive juvenes ad regenerationis veniant ſacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam exorciſmis, & exſufflationibus clericorum, ſpiritus ab eis immundus abiiciatur. *Rabanus Maurus de Inſtitutione clericorum* [lib. I. c. xxv. c. A. D. 847. in *Germania*.]

II. *Officium baptizandi catechumeni præveniant.*

Ibidem C. liv. ANte baptiſmum catechizandi debet hominem prævenire officium, ut fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *Item*. Prius ipſe Chriſtus cœci nati oculos luto & ſputo facto ſuperlinivit, & ſic ad aquas Siloë miſit, quia prius debet baptizandus fide incarnationis Chriſti inſtrui, & ſic ad baptiſmum jam credulus admitti, ut ſciat cujus gratiæ in eo eſt particeps, & cui jam debitor fiat deinceps. *Ex Concilio Bracarenſi* II. [imo III. c. I. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 896. D.]

Joan. ix.

III. *Quo tempore catechumeni ad exorcizandum ſint deferendi.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. lv. ANte xx. dies baptiſmi ad purgationem exorciſmi catechumeni concurrant, in quibus xx. diebus omnino ſymbolum, quod eſt, credo in Deum patrem omnipotentem, ſpiritaliter doceantur. *Nicolaus papa* [I. ex Ivone Parte I. c. lxxxii.]

IV. *In unaquaque eccleſia baptizandi catechizari poſſunt.*

Ibidem C. lvii. CAtechiſmi baptizandorum a ſacerdotibus uniuſcujuſque eccleſiæ poſſunt fieri, ſicut in hac ſancta Romana eccleſia (cui, deo auctore, miniſterium famulatus noſtri adhibemus) ſolemniter fieri comprobantur. *Ex Concilio Laodicenſi* [c. xlvi. c. A. D. 364. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo I. pag. 1520.]

V. *De eodem*.

Ibidem C. lviii. BAptizandos oportet fidei ſymbolum diſcere, & v. feria ultimæ ſeptimanæ, vel epiſcopo, vel presbyteris reddere. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. xlix. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 911.]

VI. *De eodem*.

Ibidem lix. NOn licet ante duas ſeptimanas Paſchæ, ſed ante tres, ad baptiſmum ſuſcipere aliquem. Oportet autem, ut in his diebus qui baptizandi ſunt, ſymbolum diſcant, & in v. feria noviſſimæ ſeptimanæ hoc epiſcopo, vel presbytero reddant.

VII. *Antequam baptizentur quilibet ſunt examinandi.*

[Ex Concilio Carthaginenſi IV. c. lxxxv. A. D. 389. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1206.]

Ibidem C. lx. BAptizandi nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini, & carnium, ac manus impoſitionis crebra examinatione baptiſmum percipiant. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [lib. I. c. xxvii. c. A. D. 847. in *Germania*.]

VIII. Ba-

Digitized by Google

Lib. I. Part. iv. Tit. ii. Rubr. xvii.

VIII. *Baptizandi quare exorcizentur & exſufflentur.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. lxi.

POſtquam ſe baptizandus per confeſſionem veræ fidei in alterius commendaverit dominium, & per abrenunciationem a prioris poſſeſſoris ſe alienaverit ſervitio, exſufflatur ab eo ſæva poteſtas, ut per pium ſacerdotis miniſterium ſpiritui ſancto cedat fugiens ſpiritus malignus. *Auguſtinus de ſymbolo lib.* I. [imo in ſermone ad Catechumenos c. I. ſ. 2. A. D. 393. in *Africa*.]

IX. *De eodem.*

Ibidem C. lxii.

SIcut noſtis, fratres cariſſimi, & parvuli exſuffluantur & exorcizantur, ut pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit homines, ut poſſideret homines. Non ergo creatura in inſantibus exorcizatur, aut exſufflatur, ſed ille, ſub quo ſunt qui ſub peccato naſcuntur. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [lib. I. c. xxvii. c. A. D. 847. in *Germania*.]

X. *Quare ſignetur baptizandus in fronte & corde.*

Ibidem C. lxiii.

POſtea ſignatur baptizandus ſignaculo ſanctæ crucis tam in fronte, quam in corde, ut ab eo tempore ipſe apoſtata diabolus in vaſe ſuo priſtino ſuæ interemtionis cognoſcens ſignaculum jam ſibi deinceps illud ſciat eſſe alienum [Idem ibidem continuo.]

XI. *Quare ſuper eum orationes deinde dicantur.*

Ibidem C. lxiv. Concil. Carthag. iii. C. v.

EX hinc jam dicuntur ſuper eum orationes, ut fiat catechumenus. Tunc datur baptizando ſal benedictum in os, ut per ſol typicum ſapientiæ ſale conditus fœtore careat iniquitatis, & nec a vermibus peccatorum ultra putrefiat, ſed magis illæſus ſervetur ad majorem gratiam percipiendam. *Beda ſuper librum Regum* [in Eſdræ lib. II. c. IX. c. A. D. 720. in *Anglia*.]

XII. *Quare ſale initietur catechumenus.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. lxv.

SAl cæleſtis ſapientiæ, quo initiantur catechumeni, in cunctis operum noſtrorum ſacrificiis jubemus offerre. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [eodem lib. I. c. xxvii. A. D. 847. in *Germania*.]

XIII. *Quare iterum exorcizentur.*

Ibidem C. lxvi.

DE hinc iterum exorcizatur diabolus, ut ſuam nequitiam agnoſcens, & juſtum ſuper ſe Dei judicium timens, recedat ab homine, nec jam contendat eum arte ſua ſubvertere, ne baptiſmum conſequatur, ſed magis honorem Deo creatori ſuo exhibens, reddat opus factori ſuo. *Gregorius Homilia* XXIX. *in Evangelia* [ſ. 4. c. A. D. 591. *Romæ*.]

XIV. *Sacerdotes exorcizando dæmonia pellunt.*

Ibidem C. lxvii.

SAcerdotes cum per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia eiciunt? *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum* [lib. I. c. xxvii. A. D. 847. in *Germania*.]

XV. *Quare ſaliva nares & aures tanguntur.*

Ibid. C. lxviii.

POſtea tanguntur ei nares, & aures cum ſaliva, & dicitur ei verbum illud evangelicum, quod Jeſus, quando ſurdum, & mutum ſanavit, tangens cum ſputo linguam ejus, & mittens digitos in auriculam ejus dixit: *eppheta, quod eſt adaperire*. *Marc. vii. 34.* Hoc enim ſacramentum hic agitur, ut per ſalivam typicam ſacerdotis & tactum ſapientia, & virtus divina ſalutem ejuſdem catechumeni operetur, ut aperiantur ei nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, ut aperiantur illi aures ad audiendum mandata Dei, ut aperiantur ei ſenſus in intimo corde ad reſpondendum. *Ambroſius de ſacramentis* [lib. I. c. I. ſ. 3. A. D. 384. *Mediolani*.]

XVI. *Quare nares, non ora baptizandorum epiſcopus tangat.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. lxix.

PRopter gloriam muneris, & operis non os tangit epiſcopus, ſed nares. Quare nares? Ut bonum odorem accipias pietatis æternæ. *Ex Concilio Carthaginenſi* IV. [c. xc. xci. xcii. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

XVII. *Emer-*

Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rubr. xviii.

XVII. *Energumeni omnibus diebus exorcizentur.*

De Conſecrat. Diſt. v. C. xi.

OMni die exorciſtæ energumenis manus imponant. Energumeni vero pavimenta domorum Dei verrant, quibus aſſidentibus in domo Dei victus quotidianus per exorciſtas opportuno tempore miniſtretur.

RUBRICA. XVIII

De ſacra unctione baptizatorum.

I. *Quare a ſacerdote inungantur.*

Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum [lib. I. c. xxvii. c. A. D. 847. in *Germania*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. lxx.

DEinde a ſacerdote inungitur, ut ſacrum baptiſma cum fide accepta cuſtodiatur. Ungitur tunc illius pectus de oleo ſanctificato cum invocatione ſanctæ Trinitatis, ut nullæ reliquiæ latentis inimici in eo reſideant. Sed in fide ſanctæ Trinitatis mens ejus confortetur. Ungitur & inter ſcapulas de eodem oleo, ut undique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam roboretur. *Item*. .Conſecratur poſt hæc fons, & ad ipſum baptiſmum catechumenus accedit. *Innocentius papa* [I. epiſt. I. c. III. ad Decentium A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1246.]

Rabanus ibid. C. xxviii.

II. *Baptizatos presbyteris chriſmate ungere licet.*

De Conſecrat. Diſt. iv. C. cxix.

PResbyteris (ſeu extra epiſcopum, ſive præſente epiſcopo baptizent) chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur epiſcopis, cum tradunt Spiritum paraclitum. *Ex regeſto Gregorii ad Januarium epiſcopum Caralitanum* [lib. III. epiſt. IX. A. D. 591. Roma in *Sardiniam*.]

III. *Baptizatos, in frontibus presbyteris ungere non licet.*

Ibidem C. cxx.

PResbyteri baptizatos infantes ſignare ſacro in frontibus chriſmate non præſumant; ſed presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut epiſcopi poſtmodum ungere debeant fronte. *Ex Concilio apud Bellovacum* [imo ex Pœnitentiali Theodori c. iv. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

IV. *Chriſmatis pannum ſecundo linire, & ſuper alium baptizatum mittere licet.*

Ibidem C. cxxi.

SI quis voluerit chriſmate pannum iterum linire, & ſuper alium baptizatum mittere, non eſt abſurdum. *Ex Concilio Lugdunenſi* [ex Burchardo lib. iv. c. lxxii. & Ivone Parte I. c. cclxvi.]

V. *De veteri chriſmate baptiſma conſecrare non licet.*

Ibidem C. cxxii.

SI quis de alio chriſmate, quam de illo novo, quod proprii epiſcopi largitione, vel conceſſione acceperit, baptizare (niſi præoccupante morte) tentaverit, pro temeritatis auſu ipſe in ſe ſuæ damnationis protuliſſe ſententiam manifeſtatur. *Ex Concilio apud Valentiam* [imo ex Carthaginenſi iv. c. xxxvi. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1203.]

VI. *Chriſma conficere, & per ſuas diœceſes deſtinare omni tempore epiſcopo licet.*

Ibid. C. cxxiii.

PResbyteri, qui diœceſanas regunt eccleſias, non a quibuslibet epiſcopis, ſed a ſuo, nec per minorem clericum, ſed per ſe ipſos, aut per illum, qui ejuſdem ordinis ſit, ante Paſchæ ſolemnitatem chriſma petant. *Ex Concilio Arauſicano* [I. c. II. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tomo III. pag. 1447.]

VII. *Qui baptizandi officium recipit, ſine chriſmate proficiſci non debet.*

Ibidem C. cxxv.

NUllus miniſtrorum, qui baptizandi recipit officium, ſine chriſmate uſquam debet progredi, quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. De eo autem, qui in baptiſmate, quacumque neceſſitate faciente, chriſmatus non fuerit, in confirmatione ſacerdos commonebitur. Nam inter nos chriſmatis ipſius, nonniſi una benedictio eſt. Non præjudicantes cuiquam, hoc dicimus, ſed ut neceſſaria habeatur chriſmatio. *Ambroſius de Sacramentis* [lib. II. c. v. §. 14. A. D. 384. *Mediolani*.]

VIII. *Quo-*

Lib. I. Pars iv. Tit. iI. Rubr. xix.

VIII. *Quomodo fontem baptiſmi Trinitatis præſentia conſecrat.*

VEnit ſacerdos ad fontem, dicit precem, invocat Patris nomen, præſentiam & Filii, & Spiritus ſancti, utitur verbis cæleſtibus: cæleſtia verba, quæ Chriſti ſunt. Præſentia Trinitatis adeſt: operatur ſermo æternus, ubi deſcendit Spiritus. Primo, quaſi columba deſcendit, ut increduli vocarentur ad fidem. In principio ſignum debuit eſſe; in poſterioribus debet eſſe perfectio. Apoſtolis enim Spiritus ſanctus datus eſt in igneis linguis propter incredulos: nobis jam in plenitudine eccleſiæ non per ſigna, ſed per fidem veritas eſt colligenda. *Rabanus in epiſtolam ad Ephesios* c. LIII. [imo lib. 1. de inſtitutione clericor. c. xxviii. A. D. 847. in *Germania*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. lxxi. — *Matth.* iiI. 16. — *Ambroſius ibid* §. 15. — *Act.* iI. 2. & 3.

IX. *Quare baptizatus a presbytero ungatur in cerebro.*

POſtquam aſcendit baptizatus de fonte, ſtatim ſignatur in cerebro a presbytero cum ſacro chriſmate, ſequente ſimul & oratione, ut regni Chriſti particeps fiat, & a Chriſto Chriſtianus poſſit vocari. *Ambroſius de ſacramentis tractatu* 1I. [lib. 1I. c. viii. §. 14. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Conſecrat. Diſtinct. iv. C. lxxxviii.

X. *De forma, qua utitur ſacerdos in ungendo.*

EMerſiſti, veniſti ad ſacerdotem. Quid tibi dixit? *Deus*, inquit, *Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu ſancto, conceſſitque tibi peccata tua, ipſe te ungat in vitam æternam*. Vide ubi unctus es, in *vitam*, inquit, *æternam*. Item [de ſacramentis lib. iiI. c. 1. §. 5. & c. 1I. §. 8. *ibidem*.]

Ibid. C. lxxxix.

XI. *Quare unguentum ſuper capita baptizatorum ponatur.*

ACcepiſti myſterium, hoc eſt unguentum ſupra caput. Quare ſupra caput? Quia ſenſus ſapientis in capite ejus. *Et infra*. Sequitur ſpiritale ſignaculum, quod audiſti hodie legi, quia poſt fontem ſupereſt, ut perfectio fiat, quando ad invocationem ſacerdotis Spiritus ſanctus infunditur. *Rabanus de Inſtitutione clericorum* [lib. 1. c. xxix. A. D. 847. in *Germania*.]

Ibidem C. xc. — *Eccleſ.* iI. 14.

XII. *Quare candida veſtis traditur Chriſtianis.*

POſt baptiſmum traditur Chriſtiano *veſtis candida*, deſignans innocentiam, & puritatem Chriſtianam, quam poſt ablutas veteres maculas ſtudio ſanctæ converſationis immaculatam ſervare debet, repræſentandam ante tribunal Chriſti. Cuncti vero renati, *albis* induuntur veſtibus ad myſterium reſurgentis eccleſiæ. *Item*. Utuntur ergo baptizati *albis veſtibus*, ut quorum primæ nativitatis faciem vetuſti erroris pannus fuſcaverat, habitus ſecundæ regenerationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur enim poſt ſacram unctionem caput ejus myſtico velamine, ut intelligat ſe diademate regni, & ſacerdotali dignitate potiri. *Ambroſius de myſterio* [imo de iis, qui initiantur myſteriis c. vii. §. 34. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. C. xci.

XIII. *De eodem.*

ACcepiſti poſt baptiſmum *veſtimenta candida*, ut eſſet indicium, quod exueris involuptatem peccatorum, & indueris innocentiæ caſta velamina.

Ibidem C. xcii.

RUBRICA. XIX

De ſuſcipientibus infantes in baptiſmo.

I. *Neceſſitate cogente in baptiſmo & confirmatione idem compater eſſe poteſt.*

Hyginus papa [imo Theodorus in Pœnitentiali c. iv. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

IN catechiſmo, & baptiſmo, & in confirmatione unus patrinus fieri poteſt, ſi neceſſitas cogit. Non eſt tamen conſuetudo Romana; ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiunt. *Ex decreto Leonis papæ* [potius Vualafridus Strabo de Eccleſiaſticis officiis c. xxvi. A. D. 842. in *Germania*.]

Ibidem C. c.

II. *Non*

Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rubr. xx. & xxi.

II. *Non plures, ſed unus parvulum in baptiſmo ſuſcipiant.*

De Conſecrat. Diſt.iv.C.ci.

NOn plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedant, quam unus, ſive vir, ſive mulier. In confirmatione quoque idipſum fiat. *Ex Concilio Moguntinenſi* [imo ex Theodori Pœnitentiali c. iv. A. D. 680. in *Anglia*.]

III. *Qui non eſt baptizatus, nec confirmatus, alium in baptiſmate, vel chriſmate tenere non debet.*

Ibidem C.cii.

IN baptiſmate, vel in chriſmate non poteſt alium ſuſcipere in filiolum qui non eſt baptizatus, vel confirmatus. *Ex Concilio Antiſſiodorenſi* [c. xxv. A. D. 578. in *Gallia*, Concil. tomo v. pag. 960.]

IV. *Abbati vel monacho commatres habere non licet.*

Ibidem C.ciii.

NOn licet abbati, vel monacho de baptiſmo ſuſcipere filios; nec commatres habere. *Ex ſermone ſancti Auguſtini poſt Paſcha Domini, qui ſic incipit: Hodiernus dies.* [Caput incertum.]

V. *Qui in baptiſmo parvulos ſuſcipiunt, pro eis apud Deum fidejuſſores exiſtunt.*

Ibidem C.cv. Sermo de tempore clxiii. nunc clxviii.

VOs ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, ut vos cognoſcatis fidejuſſores apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere: ideoque ſemper eos admonete, ut caſtitatem cuſtodiant; juſtitiam diligant, caritatem teneant. *Et paullo poſt.* Ante omnia ſymbolum, & orationem Dominicam, & vos ipſi tenete, & illis, quos ſuſcepiſtis de ſacro fonte, oſtendite.

RUBRICA. XX

De circumciſione.

I. *Sicut nunc in baptiſmate, ita olim in circumciſione remittebantur peccata.*

Gregorius in Moralibus [lib. iv. c. iI. nunc c. iII. A. D. 590. *Roma*.]

De Conſecrat. Diſt.iv.C.v.

QUod autem apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus ſacrificii, vel pro his, qui de Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium circumciſionis. *Auguſtinus ad Valerium contra Julianum* [de nuptis & concupiſcientia lib. II. c. xi. §. 24. c. A. D. 420. in *Africa*.]

II. *Originale peccatum nunc in baptiſmate, olim in circumciſione remittebatur.*

Ibidem C.vi. Rom.iv.11.

EX quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei (quod erat tunc ſignaculum juſtitiæ fidei) ad ſignificationem purgationis valebat, & parvulis originalis veteriſque peccati, ſicut & baptiſmus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo eſt inſtitutus.

RUBRICA. XXI

De baptiſmo Johannis.

I. *In Johannis baptiſmate non erat peccati remiſſio.*

Auguſtinus in Enchiridio [c. xlix. c. A. D. 421. §. 14. in *Africa*.]

Ibid.C.cxxxiv.

NOn regenerabantur qui baptizabantur baptiſmo Johannis; ſed quodam præcurſorio illius miniſterio, qui dicebat: *parate viam Domino*, huic uni, in quo ſolo renaſci poterant, parabantur. Hujus enim baptiſmus eſt non in aqua tantum, ſicut fuit Johannis; verum etiam in Spiritu ſancto, ut de illo ſpiritu regeneretur quiſquis in Matth.iii.13. Chriſtum credit: de quo Chriſtus regeneratus regenerationem non cognovit. *Et in-* Luc.iii.4. *fra*. In aqua baptizari voluit a Johanne, non ut ejus iniquitas ulla dilueretur, ſed ut ma- Marc.i.8. gna commendaretur humanitas. Ita quippe nihil in eo baptiſmus habuit, quod ablueret, ſicut mors nihil invenit, quod puniret.

II. *De*

II. *De eodem*.

D Edit baptiſmum Judas. *Supra Libro* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* V. c. XII. *pag.* 227.

RUBRICA. XXII

I. *De baptiſmo Chriſti*.

C Hriſtus ad baptiſmum deſcendit, non ut caro mundaretur. *Supra Libro* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XI. c. II. *pag.* 235.

II. *De eodem*.

D Ominus enim nullius indigens. *Supra Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XVI. c. III. *pag.* 243.

RUBRICA. XXIII
De baptiſmo diſcipulorum Chriſti.

I. *Diſcipuli Chriſti ejus baptiſmate creduntur abluti*.

Auguſtinus epiſt. ad Seleucianam [epiſt. cclxv. §. 5. alias epiſt. cviii. c. A. D. 420. in *Africa*.]

Q Uando ab Hieroſolymis exiit Jeſus cum diſcipulis ſuis in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, baptizabat non per ſeipſum, ſed per diſcipulos ſuos, quos intelligimus jam fuiſſe baptizatos, ſive baptiſmo Johannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſive (quod magis credibile eſt) baptiſmo Chriſti. *Item*. Reſpondit Dominus Petro: *qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus*: ubi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerit. *Idem ad Vincentium Victorem* [lib. iii. de anima & ejus origine, c. ix. §. 12. c. A. D. 419. *ibidem*.]

De Conſecrat. Diſt. iv. *C.* cxlvii. *Ioh.* iii. 22. *Ioh.* xiii. 10.

II. *Apoſtoli omnes Chriſti baptiſmate baptizati creduntur*.

S I eos, de quibus non ſcriptum eſt, utrum fuerint baptizati, ſine baptiſmo de hac vita receſſiſſe contendimus, ipſis calumniamur Apoſtolis, qui, præter Apoſtolum Paulum, quando baptizati fuerint, ignoramus; ſed ipſos baptizatos eſſe per hoc nobis innoteſcere potuit, quod beato Petro Apoſtolo Dominus ait: *qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet*.

Ibid. C. cxlviii. *Act.* ix. 18. *Ioh.* xiii. 10.

TITULUS. III
De ſacramento confirmationis.

RUBRICA. I
De neceſſitate ſacramenti confirmationis.

I. *Poſt baptiſma, confirmationis ſacramentum præſtetur*.

[Urbanus papa epiſt. Iſidoriana c. vii. omnibus Chriſtianis, Concil. tomo i. pag. 621.]

O Mnes fideles per manus impoſitionem epiſcoporum Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, ut pleni Chriſtiani inveniantur; quia cum Spiritus ſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & conſtantiam dilatatur. *Melchiades papa Hiſpaniarum epiſcopis* [epiſt. Iſidoriana c. ii. Concil. tomo i. pag. 1397.]

De Conſecrat. Diſt. v. *C.* i.

RUBRICA. II

De myſterio ſacramenti confirmationis.

I. *Manus impoſitionis ſacramentum dignius eſt ſacramento baptiſmi.*

De Conſecrat. Diſt.v.C.III.

DE his vero, ſuper quibus rogaſtis vos informari, ideſt utrum majus eſſet ſacramentum manus impoſitio epiſcoporum, aut baptiſmus, ſcitote, utrumque magnum eſſe ſacramentum. Et ſicut unum a majoribus fit, ideſt a ſummis pontificibus, quod a minoribus fieri non poteſt; ita & majori veneratione venerandum & tenendum eſt. Sed ita conjuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut ab invicem (niſi morte præveniente) nullatenus poſſint ſegregari, & unum ſine altero rite perfici non poteſt. *Euſebius papa* [epiſt. Iſidoriana III. ad epiſcopos Tuſciæ & Campaniæ, Concil. tomo I. pag. 1191.]

II. *Non ab aliis, quam ab epiſcopis manus impoſitionis ſacramentum perfici poteſt.*

Ibidem C.IV.

MAnus quoque impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi a ſummis ſacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur peractum eſſe; nec ab aliis, quam ab illis, qui eorum tenent locum, umquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumtum fuerit, irritum habeatur & vacuum, & inter eccleſiaſtica numquam reputabitur ſacramenta. *Item Gelaſius* [I. epiſt. IX. c. VI. ad epiſcopos Lucaniæ, A.D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1189.]

III. *Presbyteri ultra ſuum modum tendere non præſumant.*

Diſt.xcv.C.I.

PResbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus, nec epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter adſumere, non conficiendi chriſmatis, non conſignationis pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

RUBRICA. III

De effectu ſacramenti confirmationis, ejus materia, & loco ubi confertur.

I. *Quid conferat Spiritus ſanctus in baptiſmate, quid in confirmatione.*

Melchiades [epiſt. Iſidoriana c. I. Concil. tomo I. pag. 1198. B.]

De Conſecrat. Diſt.v.C.II.

SPiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inviſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. In baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur: & quamvis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſalvat mox in pace beati ſæculi recipiendos. Confirmatio armat & inſtituit ad agones mundi hujus & prælia reſervandos. Qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus pervenit ad mortem, confirmatur morte, quia non poteſt peccare poſt mortem. *Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum lib. I. cap.* XXX. [c. A. D. 847. in *Germania*.]

II. *Quare confirmationis ſacramentum baptizato tradatur.*

Ibidem C.V.

NOviſſime a ſummo ſacerdote per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipſe in baptiſmate conſecutus eſt per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chriſmate in capitis ſummitate per ſacerdotem; per pontificem vero in fronte, ut in priori unctione ſignificetur Spiritus ſancti ſuper ipſum deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam. In ſecunda quoque, ut ejuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, & ſcientiæ, & virtutis, venire in hominem declaretur.

RU-

RUBRICA. IV
De non iterando ſacramento confirmationis.

DIctum eſt nobis, quod quidam. *Supra Lib.*I.*Parte* IV.*Tit.*I.*Rubr.*XI.c.1I.*pag.*222.

II. *De eodem.*

DE homine, qui a pontifice. *Supra ibidem* c. 11I.*pag.* 222.

RUBRICA. V
De ritu ſacramenti confirmationis.

I. *Ad confirmationem nonniſi jejuni veniant.*

Ex Concilio Aurelianenſi [imo ex capitulari Hetardi Archiepiſcopi Turonenſis, c.xxxv. A.D.818. in *Gallia*, apud Baluzium in Capitular. tomo 1. pag. 1293.]

UT jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis; & moneantur confeſſionem dare prius, ut mundi donum ſancti Spiritus valeant accipere: & quia nunquam erit Chriſtianus, niſi confirmatione epiſcopali fuerit chriſmatus. *Ex Concilio Meldenſi* c. VI. [imo ex Concilio Pariſienſi c. xxxIII. A. D. 829. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1621.] *De Conſecrat. Diſt.*v.*C.*vI.

II. *Epiſcopi nonniſi jejuni baptizatos confirment.*

UT epiſcopi nonniſi jejuni per impoſitionem manuum Spiritum ſanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, Paſcha videlicet, & Pentecoſte a jejunis celebrari debet baptiſmus, ita etiam traditionem ſancti Spiritus a jejunis pontificibus convenit celebrari. *Ibidem* C.vII. *Ad titlo* II.*Capitular.* c. vI. *Baluzio.* 2. *pag.* 1137.

RUBRICA. VI
De ſuſcipientibus infantes in confirmatione.

NOn plures ad ſuſcipiendum. *Supra Rubr.* XIX. c.1I.*pag.*248.

II. *De eodem.*

IN baptiſmate, vel in chriſmate. *Supra ibidem* c. 11I.*pag.*248.
Innocentius Exſuperio Toloſano [imo caput incertum.]

III. *De eodem.*

SI quis ex uno conjugio filium, aut filiam alterius de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, vel Chriſtianitatis miniſterium dederit, ambo, & vir & uxor, compatres exiſtunt parentibus infantis, quia vir & mulier caro una effecti ſunt. xxx.Q.Iv.C.uI.

TITULUS. IV
De ſacramento Euchariſtiæ.

RUBRICA. I
De interpretatione hujus vocis *Euchariſtia.*

Gregorius papa [imo Iſidorus lib. vI. Etymologiar. c.xIx. c. A.D.631. in *Hiſpania*.]

PAnis & calicis ſacramentum græce *Euchariſtia dicitur*, latine *bona gratia* interpretatur. I.Q.I.C.LXXXIV. §.3.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. ii.

RUBRICA . II

De inſtitutione ſacramenti Euchariſtiæ, & ejus cauſſa.

I. *Viſibiles creaturæ in Chriſti corpus & ſanguinem inviſibiliter convertuntur.*

Euſebius Emiſſenus [imo Eucherius Lugdunenſis epiſt. de Paſchate circa A. D. 440. in *Gallia*, inter opera S. Heronymi tomo ix. edit. Rom. pag. 361.]

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xxxv.

QUia corpus aſſumtum ablaturus erat ab oculis noſtris, & illaturus ſideribus, neceſſarium erat, ut die cœnæ ſacramentum nobis corporis, & ſanguinis ſui conſecraret, ut coleretur jugiter per myſterium quod ſemel offerebatur in pretium: ut, quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemtio, perpetua eſſet etiam redemtionis oblatio, & perennis victima illa viveret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia, vere unica, & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Unde merito cæleſtis confirmat auctoritas, quia *caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. (Io. vi. 56.) Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inviſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate convertit, ita dicens: *accipite, & comedite. Hoc eſt enim corpus meum*. (Matth. xxvi. 26.) Et ſanctificatione repetita: *accipite, & bibite. Hic eſt ſanguis meus*. Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum; ita pari poteſtate in ſpiritalibus ſacramentis ubi præcipit virtus, ſervit effectus. Quanta itaque, & quam celebranda beneficia divinæ benedictionis operetur, attende: & ut tibi novum, & impoſſibile videri non debeat quod in Chriſti ſubſtantiam terrena & mortalia convertantur, te ipſum, qui in Chriſto es regeneratus, interroga. Dudum alienus a vita, peregrinus a miſericordia, a ſalutis via intrinſecus mortuus exulabas. Subito initiatus Chriſti legibus & ſalutaribus myſteriis innovatus, in corpus eccleſiæ, non videndo, ſed credendo tranſiliiſti, & de filio perditionis, adoptivus Dei filius fieri, occulta puritate meruiſti. In menſura viſibili permanens, major factus es te ipſo inviſibiliter ſine quantitatis augmento, cum ipſe atque idem eſſes; multo alter fidei proceſſibus extitiſti. In exteriori nihil additum eſt, & totum in interiori mutatum eſt, ac ſic homo Chriſti filius effectus, & Chriſtus in hominis mente formatus eſt. Sicut ergo ſine corporali ſenſu, præterita vilitate depoſita, ſubito novam indutus es dignitatem; & ſicut hoc, quod in te Deus læſa curavit, infecta diluit, immaculata deterſit, non ſunt oculis, nec ſenſibus tuis credita; ita cum reverendum altare cæleſtibus cibis ſatiandus aſcendis, ſacrum Dei tui corpus, & ſanguinem fide reſpice, honora, mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maxime hauſtu interiore aſſume. *Hieronymus ſuper Matthæum* [lib. iv. ad c. xxvi. c. A. D. 400. in *Palæſtina*.]

Paſchaſius Radbertus in epiſt. ad Frandegardum pag. 1619. operum edit. Pariſien. an. 1618. ex Euſebio Emiſſeno.

II. *In veritate ſui corporis & ſanguinis Chriſtus diſcipulis ſuis præſentavit quod Melchiſedech ſacramentaliter obtulit.*

De Conſecrat. Diſtinct. ii. C. xxxviii.

ACcipite & comedite. Hoc eſt corpus meum. Poſtquam typicum Paſcha fuerat completum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paſchæ tranſgreditur ſacramentum, ut, quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech ſummi Dei ſacerdos panem & vinum offerens, fecerat, ipſe quoque in veritate ſui corporis, & ſanguinis repræſentaret. *Idem in libro de membris Domini* [caput incertum.]

Matth. xxvi. 26.

Paſchaſius Radbertus in eumdem Matthæi locum lib. xii. pag. 1096.

III. *Idem eſt ſacerdos & ſacrificium.*

De Conſecrat. Diſtinct. ii. C. xxxix.

SAcerdos Dei patris dictus eſt filius Dei non ſecundum divinitatem, ſed ſecundum humanitatem, in qua ſe pro nobis per paſſionem & mortem ſuam acceptabile ſacrificium Deo obtulit, ut ipſe eſſet ſacerdos qui & ſacrificium.

RU-

RUBRICA. III

De materia ſacramenti Euchariſtiæ.

I. *Panis, & vinum, & aqua in ſacramentis ſunt offerenda.*

Alexander papa [epiſt. 1. Iſidoriana, c. IV. Concil. tomo I. pag. 546.]

IN ſacramentorum oblationibus, quæ inter miſſarum ſolemnia Domino offeruntur, paſſio Domini miſcenda eſt, ut ejus, cujus corpus & ſanguis conficitur, paſſio celebretur, itaut repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantum & vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur. Non enim debet, ut a patribus accepimus & ipſa ratio docet, in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere ejus in paſſione ſua profluxiſſe legitur. *Item Cyprianus Cæcilio fratri ſalutem* [lib. II. epiſt. II. nunc epiſt. LXIII. A. D. 253. in *Africa*.] *De Conſecrat. Diſt. II. C. I.*

II. *Vinum ſine aqua, vel e converſo in ſacramentis offerri non licet.*

SIc in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc ſacramentum ſpiritale, & cæleſte perficitur. Sic vero calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum [idem eadem epiſt. *ibidem*.] *Ibidem C. II.*

III. *De eodem.*

SCriptura dicit: *quotieſcumque enim ederitis panem iſtum & calicem iſtum biberitis, mortem Domini annunciabitis quoaduſque veniat.* Quotieſcumque ergo calicem in commemorationem Domini, & paſſionis ejus offerimus, id, quod conſtat Dominum feciſſe, faciamus. Sed vide, frater cariſſime, ſi quis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter vel ſimpliciter non hoc obſervavit, & tenuit, quod nos Dominus facere & exemplo & magiſterio ſuo docuit, poteſt ſimplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi. Nobis vero non poterit ignoſci, qui nunc a Domino admoniti, & inſtructi ſumus, ut calicem Domini cum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. LV. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 911.] *Ibidem C. III. 1. Cor. XI. 23.*

IV. *Præter vinum, & aquam, & panem in ſacramento nihil debet offerri.*

NOn oportet, aliquid aliud in ſacramento offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore ejus ſanguis effluxit, & aqua. Hæc tria unum ſunt in Chriſto Jeſu. Hæc hoſtia & oblatio Dei in odorem ſuavitatis. *Ex Concilio Carthaginenſi* III. [c. XXIV. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1170.] *De Conſecrat. Diſt. II. C. IV.*

V. *De eodem.*

IN ſacramento corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipſe Dominus tradidit. Hoc eſt panis & vinum aquæ mixtum. *Et infra.* Nec amplius in ſacrificiis offeratur, quam de uvis, & frumentis. *Item ex* VI. *Synodo* [imo ex Conciliabulo Quinſexto c. XXVIII. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tomo VI. pag. 1154.] *Ibidem C. V.*

VI. *Prohibetur, ne ſacrificio altaris quis uvas conjungat.*

DIdicimus, quod in quibuſdam eccleſiis ſacerdotes ſacrificio oblationis conjungant uvas, quæ, ſecundum uſum, in altari offeruntur, & ſic ſimul utraque populo diſpenſent. Præcipimus igitur, ut nullus ſacerdos hoc ulterius faciat; ſed in remiſſionem peccatorum populo oblationem ſolam diſtribuat, & uvas ſeorſum benedictas populus, qui petierit, accipiat, & fructuum gratias agat. *Julius papa epiſcopis per Ægyptum* [imo ex Concilio Bracarenſi IV. c. II. A. D. 675. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 562. 563.] *Ibidem C. VI.*

VII. *Re-*

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. iii.

VII. *Reprobantur varii errores quorundam contra materiam hujus ſacramenti.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. vii.

CUm omne crimen atque peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur; quid de cetero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificii oblatione erratur? Audivimus enim, quoſdam, ſchiſmatica ambitione detentos, contra divinos ordines, & Apoſtolicas inſtitutiones lac pro vino in divinis ſacrificiis dedicare. Alios quoque intinctam Euchariſtiam populis pro complemento communionis porrigere: quoſdam etiam expreſſum vinum in ſacramento Dominici calicis offerre. Alios vero pannum lineum muſto intinctum per totum annum reſervare, & in tempore ſacrificii partem ejus aqua lavare, & ſic offerre. Quod quam ſit evangelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ contrarium, & conſuetudini eccleſiaſticæ adverſum, non difficile ab ipſo fonte veritatis probabitur, a quo ordinata ipſa ſacramentorum myſteria proceſſerunt. Cum enim magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, non illis lac, ſed panem tantum, & calicem ſub hoc ſacramento cognovimus dediſſe. Legitur enim in evangelica veritate: *accepit Jeſus panem, & calicem, & benedicens dedit diſcipulis ſuis.* Ceſſet ergo lac ſacrificando offerri, quia manifeſtum & evidens evangelicæ veritatis exemplum illuxit, quod præter panem, & vinum aliud offerri non licet. Illud vero, quod pro complemento communionis, intinctam tradunt Euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio teſtimonium recipit, ubi Apoſtolis corpus ſuum & ſanguinem commendavit. Seorſum enim panis, & ſeorſum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Chriſtum præbuiſſe non legimus, excepto illo tantum diſcipulo, quem intincta buccella magiſtri proditorem oſtenderet, non quæ ſacramenti hujus inſtitutionem ſignaret. Nam quod de expreſſo botro, idest de uvarum granis populus communicatur, valde eſt omnino confuſum; ſed ſi neceſſe ſit, botrus in calice comprimatur, & aqua miſceatur, quia calix Dominicus, juxta canonum præcepta, vino, & aqua permixtus debet offerri; quia videmus in aqua populum intelligi; in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & jungitur: quæ copulatio & conjunctio aquæ, & vini ſic miſcetur in calice Domini, ut mixto illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti eſſe incipit ſine nobis. Si vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Ergo quando botrus ſolus offertur, in quo vini tantum efficientia deſignatur, ſacramentum noſtræ ſalutis negligitur, quod per aquam ſignificatur. Non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur. Et ideo quia jam ex hoc plurima, & multiplex majorum manavit ſententia, omnis deinceps talis error atque præſumtio ceſſare debet, ne perverſorum inordinata compago ſtatum veritatis enervet. Et ideo nulli deinceps licitum ſit aliud in ſacrificiis divinis offerre, niſi juxta antiquorum ſententiam Conciliorum, panem tantum & calicem, vino & aqua permixtum. De cetero aliter, quam præceptum eſt, faciens, tamdiu a ſacrificando ceſſabit, quamdiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus ad gradus ſui officium redeat, quod amiſit. *Ambroſius de ſacramentis* [hinc inde ex libro v. c. 1. §. 1. 2. 3. & 4. A. D. 384. *Mediolani*.]

Matth. xxvi. 26.

VIII. *Quare in ſacrificio aqua vino miſcetur.*

De Conſecrat. Diſtinct. ii. C. lxxxiii.

IN calicem mittitur vinum: & quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis: quomodo ergo Melchiſedech panem & vinum obtulit? Quid ſibi vult admixtio aquæ? Rationem accipe. *Et paucis interjectis.* Juſſit Deus Moyſi, ut tangeret petram de virga. Tetigit petram: & petra undam maximam ſudit, ſicut Apoſtolus ait: *bibebat autem de conſequenti eos petra. Petra autem erat Chriſtus*; non immobilis *petra*, quæ populum ſequebatur: & tu bibe, ut te Chriſtus ſequatur. Vide myſterium. *Moyſes*, hoc eſt propheta; *virga*, hoc eſt verbum Dei, ſacerdos verbo Dei tangit petram, & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergo ſacerdos calicem, redundat aqua in calice, ſalit in vitam æternam. Et bibit populus Dei, qui Dei gratiam conſecutus eſt. Didiciſti ergo hoc. Accipe & aliud. *Et paucis interjectis.* De latere ejus aqua fluxit & ſanguis. Quare aqua? Quare ſanguis? Aqua, ut emundaret; ſanguis, ut redimeret. Quare de latere? Quia unde culpa, inde gratia. Culpa per feminam, gratia per dominum Jeſum Chriſtum. *Item.* Audi pſalmum. Vide, quemadmodum aptus ſit cæleſtihus ſacramentis. *Dominus paſcit me, & nihil mihi deerit* &c. *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*

Geneſ. xiv. 18.
Exod. xvii. 6.
1. Cor. x. 4.
Jo. xix. 33.
Geneſ. I.
Ambroſius ibid. C. iii. §. 13.
Pſalm. xxii. 1. & ſeq.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. iv.

ſunt. Virga imperium; baculus paſſio eſt, hoc eſt æterna divinitas Chriſti; ſed etiam paſſio corporalis. Illa creavit, hæc redemit: *paraſti in conſpectu meo menſam* &c. *&* *poculum tuum inebrians, quam præclarum eſt!* Idem. Quotieſcumque bibis, remiſſionem accipis peccatorum, inebriaris Spiritu. Unde & Apoſtolus ait: *nolite inebriari vino, ſed implemini Spiritu ſancto*. Item. Vino enim qui inebriatur, vacillat & titubat. Spiritu qui inebriatur, radicatus in Chriſto eſt. Et ideo præclara ebrietas, quæ ſobrietatem mentis operatur! Item. *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie &c.* Sanguine Chriſti pacificata ſunt omnia vel in cælo vel in terra. Sanctificatum eſt cælum: dejectus eſt diabolus ubi verſatur homo, quem ille decepit. *Et paulo poſt*. Dixi vobis, quod ante verba Chriſti quod offertur, panis dicatur: ubi Chriſti verba deprompta fuerint, jam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Quare in oratione Dominica, quæ poſtea ſequitur, ait: *panem noſtrum*? Panem quidem dixit. Sed ἐπιούσιον dixit, hoc eſt *ſuperſubſtantialem*.

Ibidem §. 17. — *Epheſ. v. 18.* — *Ambroſius ibid. C. iv. §. 23 & 24.*

RUBRICA. IV

De forma verborum, quibus Euchariſtiæ ſacramentum conficitur.

I. *Ante conſecrationem eſt panis, ſed verbis Chriſti in ejus convertitur corpus.*

Ambroſius de Sacramentis [lib. iv. c. iv. §. 14. 15. ibidem.]

PAnis eſt in altari uſitatus ante verba ſacramentorum: ubi acceſſit conſecratio, de pane fit caro *Chriſti*. Hoc igitur adſtruamus. Quomodo poteſt qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio autem quibus verbis eſt, & cujus ſermonibus? Domini Jeſu. Nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur. Oratione petitur pro populo, pro regibus, pro ceteris. Ubi venitur, ut conficiatur venerabile ſacramentum, jam non ſuis ſermonibus ſacerdos; ſed utitur ſermonibus Chriſti. Ergo Chriſti ſermo hoc conficit ſacramentum. Quis ſermo Chriſti? Nempe is, quo facta ſunt omnia. Juſſit Dominus, & factum eſt cælum. Juſſit Dominus, & facta eſt terra. Juſſit Dominus & facta ſunt maria. Juſſit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vides ergo quam operatorius ſit ſermo Chriſti! Si ergo tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Et ſic* quod erat panis ante conſecrationem, jam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem, quia ſermo Chriſti creaturam mutat, & ſic ex pane fit corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice miſſum fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis. Sed forte dicis: ſpeciem ſanguinis non video: ſed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, ut nullus horror cruoris ſit, & pretium tamen redemtionis operetur. Didiciſti ergo, quia quod accipis, corpus eſt Chriſti. Vis ſcire, quia verbis cæleſtibus conſecratur? Accipe quæ ſunt verba: dicit ſacerdos: fac nobis (inquit) hanc oblationem adſcriptam, rationabilem, acceptabilem, quod eſt corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui pridie quam pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem, reſpexit ad cælum ad te, ſancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque Apoſtolis ſuis & diſcipulis ſuis tradidit dicens, accipite & edite ex hoc omnes. Hoc eſt enim corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter & calicem poſtquam cœnatum eſt, pridie quam pateretur, accepit, reſpexit ad cælum ad te, ſancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, Apoſtolis ſuis & diſcipulis ſuis tradidit dicens: *accipite & bibite ex eo omnes. Hic eſt enim ſanguis meus*. Omnia illa verba Evangeliſtæ ſunt uſque ad *accipite*, ſive *corpus*, ſive *ſanguinem*. Inde verba ſunt Chriſti: *accipite, bibite ex eo omnes*. Hic eſt enim ſanguis meus. Vide ſingula: *qui pridie*, inquit, *quam pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem*. Antequam conſecretur, *panis* eſt. Ubi autem verba Chriſti acceſſerint, *corpus eſt Chriſti*. Denique audi dicentem: *accipite & edite ex eo omnes. Hoc eſt enim corpus meum*. Et ante verba Chriſti calix eſt vini & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redimit. Ergo videte quantis generibus potens eſt ſermo Chriſti univerſa convertere. Deinde ipſe Dominus Jeſus teſtificatur nobis, quod corpus ſuum accipiamus, & ſanguinem ſuum. Nunqu d

De Conſecrat. Diſt. II. C. LV.

Guitmundus Averſanus libro III. de corpore & ſanguine Domini.

Algerus Scholaſticus de corpore & ſanguine Domini lib. I. C. VII.

Lanfrancus Archiepiſ. Cantuarienſis contra Berengarium, de corpore & ſanguine Domini C. VIII.

Geneſ. I. I. & ſeq.

**Hic ſummatim refertur ſententia verbis hinc inde collectis.*

Ambroſius ibid. C. v. §. 21. 22. & 23.

Luc. XXII. 19.

Matth. XXVI. 27. 28.

Exod. XV. 13.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rub. iv. quid debemus de ejus fide, & teſtificatione dubitare? *Auguſtinus lib.* IV. *de Trinitate* [imo lib. III. c. IV. §. 10. circa A.D. 400. in *Africa*.]

II. *Spiritus ſanctus inviſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. LX.

CORpus & ſanguinem Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum rite ſumimus ad ſalutem ſpiritalem in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis: quod cum per manus hominum ad illam viſibilem ſpeciem perducitur, non ſanctificatur, ut ſit tam magnum ſacramentum, niſi, operante inviſibiliter ſpiritu Dei, cum hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur. *Ambroſius de ſacramentis* [imo de myſteriis c. VIII. IX. §. 47. 48. 49. 50. forte c. A.D. 384. *Mediolani*.]

III. *Oſtenditur argumentis & exemplis, quod præter naturam ſubſtantia panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti poſſunt converti.*

Ibidem C. LXIX. REvera mirabile eſt, quod manna Deus pluerit patribus, & quotidiano cæli paſce-
Deut. VIII. 3. bantur alimento. Unde dictum eſt: *panem Angelorum manducavit homo*. Sed
Pſal. LXXVII. 25. panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca, quam
Exod. XVI. 14. accipis, iſte panis vivus, qui de cælo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicumque hunc manducaverit, non morietur in æternum, quia corpus eſt
Io. VI. 35. Chriſti. Conſidera nunc, utrum præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt vitæ. Manna illud de cælo, hoc ſupra cælum. Illud cæli, hoc Domini cælorum: illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alterum ſervaretur; hoc alienum ab omni corruptione: quod quicumque religioſe guſtaverit, corruptionem ſen-
Exod. XVII. 6. tire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis e Chriſto. Illos ad horam ſatiavit aqua, te ſanguis diluit in æternum. Judæus bibit & ſitit. Tu cum biberis, ſitire non poteris: & illud in umbra, hoc in veritate. Si illud quod miraris, umbra eſt; quantum iſtud eſt, cujus & umbram miraris? Audi, quia umbra eſt quæ apud patres facta eſt: *bibebant*, inquit, *de conſequenti eos petra, petra autem erat Chriſtus. Sed non*
I. Cor. X. 4. & 5. *in pluribus eorum complacitum eſt Deo. Nam proſtrati ſunt in deſerto*. Hæc autem in figuram facta ſunt noſtra. Cognoviſti præſtantiora: potior eſt enim lux, quam umbra, veritas
Ambroſius ibid. C. IX. §. 50. & 51. 52. 53. 54. quam figura, corpus auctoris, quam manna de cælo. Forte dicas: aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus. Quantis igitur utimur exemplis? Probemus, non hoc eſſe, quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quam
Exod. IV. 3. & 4. naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur? Virgam tenebat Moyſes. Projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides igitur, prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis, & virgæ! Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu: ſubito de fontium venis ſan-
Exod. VII. 20. & ſeq. guis cœpit erumpere; & non erat potus in fluviis. Rurſus a prophetæ prece cruor ceſ-
Exod. XIV. 21. & ſeq. ſavit fluminum, aquarum natura remeavit. Circumcluſus erat undique populus Ebræorum; hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus. Virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpecie congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum converſus contra naturam in ſui fontis revertit exordium. Nonne
Ioſu. III. 16. claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam aperta eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura?
Exod. XV. 23. & ſeq. Merrha fluvius amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubito gratia temperavit. Sub Eliſæo propheta uni ex filiis prophetarum excuſſum eſt ferrum de
IV. Reg. VI. 6. ſecuri, & ſtatim merſum eſt. Rogavit Eliſæum, qui amiſerat ferrum: miſit etiam Eliſæus lignum in aquam, ferrum natavit. Utique & hoc præter naturam factum cognoſcimus. Gravior eſt enim ferri ſpecies, quam aquarum liquor. Advertimus igitur majoris eſſe virtutis gratiam, quam naturam: & adhuc tamen propheticæ benedictionis
III. Reg. XVIII. 38. numeramus gratiam? Quod ſi tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud, quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quod ſi tantum valuit ſermo Eliæ, ut ignem de cælo deponeret, non valebit Chriſti ſermo,
Pſal. CXLVIII. 5. ut ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti: *quia ipſe dixit, & facta*

Digitized by Google

facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt. Sermo igitur Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare, quam mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? Suis utamur exemplis, incarnationiſque exemplo aſtruamus myſterii veritatem. Nunquid naturæ uſus præceſſit cum Dominus Jeſus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare conſueverat. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit: & hoc, quod conficimus corpus, ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt. Veræ ergo carnis illius ſacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus: *hoc eſt corpus meum*. Ante benedictionem verborum cæleſtium alia ſpecies nominatur. Poſt conſecrationem *corpus* Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit *ſanguinem ſuum*. Ante conſecrationem aliud dicitur. Poſt conſecrationem *ſanguis* nuncupatur. Et tu dicis: *amen*, hoc eſt, *verum eſt*. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.

Lib. I. Pars IV. Tit. IV. Rub. V. & VI.

Matth. XXVI. 26.

RUBRICA. V

Ex quibus conſtet ſacramentum Euchariſtiæ.

I. *Sacramento, & re ſacramenti ſacrificium eccleſiæ conficitur.*

Auguſtinus in ſententiis Proſperi [imo Lanfrancus Cantuarienſis contra Berengarium c. x. A. D. 1059. in *Anglia*.]

HOc eſt, quod dicimus: hoc modis omnibus approbare contendimus, ſacrificium ſcilicet eccleſiæ duobus confici, duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inviſibili Domini noſtri Jeſu Chriſti carne, & ſanguine; ſacramento, & re ſacramenti, ideſt corpore Chriſti, ſicut Chriſti perſona conſtat, & conficitur Deo, & homine, cum ipſe Chriſtus verus ſit Deus, & verus homo, quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem ſacrificium eccleſiæ ſacramento, & re ſacramenti, ideſt corpore Chriſti. Eſt igitur ſacramentum, & res ſacramenti, ideſt corpus Chriſti. *Item*. Caro ejus eſt, quam forma panis opertam in ſacramento accipimus, & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis ſacramentum eſt ſanguinis, carne, & ſanguine, utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali ſignificatur viſibile Domini noſtri Jeſu Chriſti corpus, palpabile, plenum gratia omnium virtutum, & divina majeſtate. *Item*. Sicut ergo cæleſtis panis, qui vere Chriſti caro eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, cum revera ſit ſacramentum corporis Chriſti, illius videlicet, quod viſibile, palpabile, mortale in cruce eſt ſuſpenſum, vocaturque ipſa immolatio carnis, quæ ſacerdotis manibus ſit, Chriſti paſſio, mors, crucifixio, non rei veritate, ſed ſignificante myſterio. Sic ſacramentum fidei, quod baptiſmus intelligitur, fides eſt.

De Conſecrat. *Diſt.* II. C. XLVIII.

Lanfranc. ibid. c. XIV.

Auguſtin. epiſt. XCIX. §. 9. *ad Bonifacium Comitem, alias epiſt.* XXIII.

RUBRICA. VI

De miniſtris ſacramenti Euchariſtiæ.

I. *Solus ſacerdos eſt miniſter conſecrans hoc ſacramentum.*

[Iſidorus lib. VII. Etymologiar. c. XII. c. A. D. 631. in *Hiſpania*.]

SAcerdos autem nomen habet compoſitum ex græco, & latino, quaſi *ſacrum dans*. Sicut enim rex a *regendo*, ita ſacerdos a *ſacrificando* vocatus eſt. Conſecrat enim, & ſacrificat. *Clemens* [epiſt. II. apocrypha ad Jacobum fratrem Domini, Concil. tomo 1. pag. 98.]

Diſt. XXI. C. 1. §. 2.

II. *De miniſtris, a quibus contrectanda ſunt ſacramenta Dominica.*

TRibus gradibus commiſſa ſunt ſacramenta divinorum ſecretorum, ideſt presbytero, diacono, & miniſtro, qui cum timore, & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis Dominici cuſtodire debent *fragmentorum*. *Infra*. Tanta in altario certe holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur, ſed cum timore & tremore clericorum, & diligentia conſu-

De Conſecrat. *Diſt.* II. c. XXIII.

Digitized by Google

Lib. I. Pars IV. Tit. IV. Rub. VII.

mentur. Qui autem reſidua corporis Domini, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent ſanctæ portioni miſcere cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum funditur. Si igitur mane dominica portio editur, uſque ad ſextam jejunent miniſtri, qui eam conſumſerunt: & ſi tertia, vel quarta acceperint, jejunent uſque ad veſperam. Sic ſecreta ſanctificatione æterna cuſtodienda ſunt ſacramenta. *Et infra*. Præcipimus etiam, ne umquam extero clero eccleſiæ ſive laico de fragmentis oblationum Chriſti ponatur ad menſam. Unde ſcis tu, qui paſſim ſanctuarii panes indignis impendis, unde noſti ſi a mulieribus mundi ſunt hi, quibus impendis? Hinc & David ab Abimelech ſacerdote interrogatus, cum panem ſibi ad comedendum poſceret, ſi mundus eſſet a muliere, cum ſe mundum ante triduum profiteretur, panes propoſitionis manducavit. *Ex Concilio Remenſi* c. 1I. [apud Reginonem de Eccleſiaſticis diſciplinis lib. 1. c. cxx. pag. 77. circa A. D. 552. in *Gallia Belgica*.]

III. *Sacerdotes per ſe ipſos hoc ſacramentum adminiſtrare debent.*

De Conſecrat. Diſt. II. c. XXIX. Baluzius in notis ad Reginonem pag. 554.

PErvenit ad notitiam noſtram, quod quidam presbyteri in tantum parvi pendant divina myſteria, ut laico, vel feminæ ſacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus prohibetur, ne ſacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis ſancta ſanctorum committuntur. Quod quam ſit horribile, quamque deteſtabile, omnium religioſorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præſumtio ulterius fiat; ſed omnimodis presbyter per ſemetipſum, infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubjacebit [Hieronymus in Sophoniam c. 11I. c. A. D. 387. in *Palæſtina*.]

IV. *Miniſtri hujus ſacramenti debent eſſe bonæ & ſanctæ vitæ.*

1. Q. 1. C. XC.

SAcerdotes, qui Euchariſtiæ ſerviunt, & ſanguinem Domini populis ejus dividunt, impie agunt in legem Chriſti, putantes Euchariſtiam imprecantis facere verba, non vitam; & neceſſariam eſſe tantum ſolemnem orationem, & non ſacerdotum merita: de quibus dicitur: *& ſacerdos, in quo fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino.* (Levit. XXI. 21.) *Gelaſius Elpidio epiſcopo* [apud Ivonem Parte 1I. c. xc. & Parte vi. c. cx.]

V. *De eodem.*

1. Q. 1. C. XCII.

SAcroſancta religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reverentiam vendicat, ut ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, non audeat pervenire. Nam quomodo ad divini myſterii conſecrationem cæleſtis ſpiritus invocatus adveniet, ſi ſacerdos, & qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur.

Huc refer capitula Libri I. *Partis* IV. *Tit.* I. *Rub.* VI. *pag.* 214.

RUBRICA. VII

De veritate ſacramenti Euchariſtiæ.

I. *De veritate corporis, & ſanguinis Chriſti nulli ambigere licet.*

Leo epiſcopus [1. epiſt. xxvi. al. xxiii. c. 1I. ad clerum & plebem CPolitanam A. D. 449. *Romæ*.]

De Conſecrat. Diſtinct. II. c. XXXVIII.

IN quibus iſti ignorantiæ tenebris, in quo hactenus deſidiæ torpore jacuere, ut nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in eccleſia Dei in omnium ore tam conſonum eſt, ut nec ab infantium linguis veritas corporis, & ſanguinis Chriſti inter communis ſacramenta fidei taceatur? Quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impertitur, hoc ſumitur, ut accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus. *Idem*. [imo Ambroſius in c. xvii. Luc. lib. viii. c. vii. §. 56. Jo. vi. 56.]

II. *De eodem.*

Diſtinct. eadem ibidem. Ambroſius in Luc. c. XXII lib. X. c. IX. §. 49. de myſteriis c. IX. §. 52.

ESt cibus refectionis, eſt cibus ſanguinis. Sicut enim caro Domini vere eſt cibus, ita ſanguis vere noſter eſt potus. *Idem*. Eſt etiam corpus, de quo dictum eſt: *caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. Circa hoc corpus aquilæ ſunt, quæ alis circumvolant ſpiritalibus. *Idem*. Unde & corpus Chriſti edimus, ut vitæ æternæ poſſi-

poſſimus eſſe participes. *Ibidem*. Cujus clare argumentis utimur, ſuis utamur exemplis, incarnationiſque exemplo aſtruamus myſterii veritatem. *Et infra*. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus Chriſtus, partus ex Virgine? *Ambroſius de catechizandis rudibus* [imo Auguſtinus contra Fauſtum lib. xx. c. xiii. c. A. D. 402. in *Africa*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

III. *Non natura naſcitur, ſed conſecratione nobis conficitur corpus & ſanguis Chriſti.*

Panis & calix non qualibet, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur. Proinde quod ita fit nobis, quamvis ſit panis, & calix, alimentum eſt reurrectionis, non ſacramentum religionis: non, quod benedicimus, gratiaſque agimus Domino in omni ejus munere, non tantum ſpiritali, verum etiam corporali. *Idem* [Auguſtinus] *de officiis* [imo de myſteriis c. ix. §. 54. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xxxix.

IV. *Quod ante benedictionem, & panis & vinum eſt, poſt benedictionem corpus & ſanguis Chriſti.*

Ante benedictionem verborum cæleſtium alia ſpecies nominatur: poſt benedictionem corpus ſignificatur. *Idem ibidem*. In illo ſacramento Chriſtus eſt. *Item**. Qui manducaverit hoc corpus, fiet ei remiſſio peccatorum. *Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi* [imo Lanfrancus c. xiii. A. D. 1059. in *Anglia*.

Ibidem C. xl.

* *Ambroſius lib.* iv. *de Sacramentis* C. v. §. 24.

V. *Sub ſpecie viſibili panis & vini inviſibilem Chriſti carnem & ſanguinem honoramus.*

Nos autem in ſpecie panis, & vini, quam videmus, res inviſibiles, id eſt Chriſti carnem, & ſanguinem honoramus: nec ſimiliter comprehendimus has duas ſpecies, ex quibus conſecratur Dominicum corpus, quemadmodum ante conſecrationem comprehendebamus, cum fideliter fateamur ante conſecrationem eſſe panem, & vinum quod natura formavit: poſt conſecrationem vero Chriſti carnem, & ſanguinem, quod benedictio conſecravit [Ivo Parte ii. c. x. & Concil. tomo ix. pag. 1011. A. D. 1059. & in Concilio Romano vi. A. D. 1079. Concil. tomo x. pag. 378. *Romæ*.]

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xli.

VI. *Confeſſio magiſtri Berengarii.*

Ego Berengarius, indignus eccleſiæ ſancti Mauricii Andegavenſis eccleſiæ diaconus, cognoſcens veram, catholicam, & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipue eam, de qua hactenus infamatus ſum: quæ aſtruere conatur, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe; nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento manibus ſacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Apoſtolicæ ſedi & ore & corde profiteor de ſacramentis Dominicæ menſæ eandem fidem me tenere, quam Dominus & venerabilis papa Nicolaus & hæc ſancta Synodus auctoritate evangelica & Apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit: ſcilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramentum; ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolum ſacramento, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri; jurans per ſanctam, & homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti Evangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuncio. Quod ſi ego ipſe aliquando cotra hæc aliquid ſentire, aut prædicare præſumſero, canonum ſeveritati ſubjaceam. Lecto, & perlecto ſponte ſubſcripſi.

Hanc confeſſionem fidei de corpore, & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, a Berengario Romæ coram cxiii. epiſcopis factam, miſit papa Nicolaus per urbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad quæcumque loca fama pravitatis ejus pervenire antea potuit, ut eccleſiæ, quæ prius doluerant de averſo, atque perverſo, poſtea gauderent de reverſo, atque converſo. *Ambroſius de officiis* [imo lib. vi. de ſacramentis c. 1. §. 2. & 3. & 4. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xlii.

Franciſcus de Roye ad hunc can. de vita, hæreſi, & pœnitentia Berengarii pag. 62.

Io. Mabillonius in Analectis tomo ii. *pag.* 477.

Et in Annalibus ordinis ſancti Benedicti tomo iv. *lib.* lxi. *pag.* 585. *& alibi ſæpe.*

Baronius A. D. 1059. §. xiii.

Pagius A. D. 1059. §. ii. *& alibi ſæpe.*

Ant. Auguſtinus lib. ii. *Dial.* xii. *pag.* 345.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

VII. *Quare elementorum ſpecies reſerventur, cum ſit vere Chriſti corpus & ſanguis.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xliii. FOrte dicas: quomodo vera caro, quomodo verus ſanguis, qui ſimilitudinem non video carnis, non video ſanguinis veritatem? Primo omnium dixi tibi de ſermone
Jo. vi. 67.
Chriſti, qui operatur, ut poſſit mutare & convertere genera, & inſtituta naturæ: deinde, ubi non tulerunt ſermonem Chriſti diſcipuli ejus, ſed audientes, quod carnem ſuam daret manducare, & ſanguinem ſuum ad bibendum, recedebant. Solus autem Petrus di-
Jo. vi. 69.
xit: *verba vitæ æternæ habes, & ego a te quo recedam?* Ne igitur plures hoc dicerent, & ne veluti quidam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia Redemtoris, ideo in ſimilitudine quidem accipis ſacramentum; ſed veræ naturæ gratiam, virtutemque conſeque-
Jo. vi. 51.
ris. *Ego ſum*, inquit, *panis vivus, qui de cælo deſcendi*. Auguſtinus [imo Beda ex Auguſtino in 1. Cor. c. x. c. A. D. 720. in *Anglia*.]

VIII. *Poſt benedictionem panis efficitur corpus Chriſti.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. lxi. NOn omnis panis, ſed accipiens benedictionem Chriſti, fit corpus Chriſti. *Auguſtinus* [Imo hinc inde excerptum ex Paſchaſio de corpore & ſanguine Domini, ex Rabano Mauro de ſacramento Euchariſtiæ, & ex Algero ſcholaſtico.]

IX. *Non ſolum ſub figura, ſed etiam in veritate Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum celebratur.*

Ibid. C. lxxii. UTrum ſub figura, an veritate hoc myſticum calicis ſacramentum fiat, Veritas ait:
Jo. vi. 56.
caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Alioquin quomodo ma-
Ibidem 52.
gnum erit: *panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, niſi vera ſit caro? Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit Dominus hunc panem, & vinum in myſte-
S. Thomas Parte iii. Q. lxxv. Art. viii.
rio vere carnem ſuam, & ſanguinem ſuum conſecratione Spiritus ſancti potentialiter creari, quotidie pro mundi vita myſtice immolari, ut, ſicut de Virgine per Spiritum ſanctum vera caro ſine coitu creatur, ita per eundem ex ſubſtantia panis, & vini myſtice idem corpus Chriſti conſecretur. Corpus Chriſti, & veritas, & figura eſt. *Veritas* dum corpus Chriſti, & ſanguis virtute Spiritus ſancti in veritate ipſius & panis & vini ſubſtantia efficitur. *Figura* vero eſt id, quod exterius ſentitur. Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit, quia quotidie peccamus, ſaltem peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas vivere non poteſt. Et ideo, quia quotidie labimur, Chriſtus
Paſchaſius C. xii.
quoque myſtice pro nobis immolatur. Intra catholicam eccleſiam in myſterio corporis Chriſti nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur ſacerdote, quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur creatoris, & in virtute Spiritus ſancti. Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per Spiritum ſanctum hanc ſuam efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. Unde & ſacerdos, *jube*, inquit, *hæc perferri per manus Angeli tui ſancti in ſublime altare tuum in conſpectu divinæ majeſtatis tuæ*. Ut quid perferenda in lucem depoſcit, niſi, ut intelligatur, quod iſta fiant in ejus ſacerdotio? Hanc ergo oblationem *benedictam*, per quam nos benedicamur: *adſcriptam*, per quam omnes in cælo adſcribamur: *ratam*, per quam in viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur: *rationabilem*, per quam a beſtiali ſenſu exuamur: *acceptabilem*, ut, qui nobis ipſis diſplicuimus, per hanc acceptabiles ejus unico filio ſimus: nihil rationabilius, ut quia nos jam ſimilitudinem mortis ejus in baptiſmo accepimus, ſimilitudinem quoque carnis ejus ſumamus & ſimilitudine pretioſi ſanguinis potemur, itaut veritas non deſit in ſacramento, & ridiculum nullum fiat paganis, quod creatorem occiſi hominis bibamus. Si enim diſcipuli pa-
Jo. vi. 54.
tienter ferre nequiverunt quod Dominus dixit: *qui non manducat carnem meam* &c. ſed
Ibidem 61.
dixerunt: *durus eſt hic ſermo*, quomodo ferrent iſta increduli? Credendum eſt, quod in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Cujus enim potentia creantur prius, ejus utique verbo ad melius procreantur. Reliqua omnia, quæ ſacerdos dicit, aut clerus chori cantat, nihil aliud, quam laudes, & gratiarum actiones ſunt, aut certe oblationes & fidelium petitiones. Unde & ſacerdos dicit prius, Evangeliſtarum verba aſſumens: *qui pridie quam pateretur* &c. Porro deinceps ſunt verba Dei, poteſtate & omni efficientia plena: *accipite & manducate. Hoc eſt corpus meum*. In hoc ergo creatur illud corpus. *Gregorius in Homilia paſchali* [imo Remigius Antiſſiodorenſis epiſcopus de celebratione miſſæ c. A. D. 890. in *Gallia*, in Bibliotheca PP. Lugdunenſi tomo xvi. pag. 957. E.]

X. *Quod*

Digitized by Google

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

X. *Quod verum corpus Chriſti continetur in hoc ſacramento, quod etſi in multis conſecretur, non tamen plurima corpora, ſed unum eſt in omnibus.*

De Conſecrat. Diſt. I. C. LXXXIII §. 1.

TAnta eſt eccleſiæ unitas in Chriſto, ut unus ubique ſit panis corporis Chriſti, & unus ſit calix ſanguinis ejus. Calix enim, quem ſacerdos catholicus ſanctificat, non eſt alius, niſi ipſe, quem Dominus Apoſtolis tradidit; quia, ſicut divinitas verbi Dei una eſt, quæ totum implet mundum, ita, licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud conſecretur corpus, non ſunt tamen multa corpora Chriſti, neque multi calices, ſed unum corpus Chriſti, & unus ſanguis cum illo, quod ſumſit in utero Virginis, & quod dedit Apoſtolis. Divinitas enim verbi replet illud, quod ubique eſt, & conjungit, & facit, ut, ſicut ipſa una eſt, ita conjungatur corpori Chriſti, & unum corpus ejus ſit in veritate. Unde animadvertendum eſt, quia ſive plus, ſive minus quis inde percipiat, omnes æqualiter corpus Chriſti integerrime ſumunt, & generaliter omnes, & ſpecialiter unuſquiſque. *Item.* Myſterium fidei dicitur, quia credere debes, quod ibi ſalus noſtra conſiſtit. Providens enim nobis Dominus dedit hoc ſacramentum ſalutis, ut, quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt, per iſtud ſacramentum corporis ſui, peccatorum remiſſionem conſequamur. Quotidie enim ipſe comeditur, & bibitur in veritate; ſed integer, & vivus, atque immaculatus manet: & ideo magnum, & pavendum eſt myſterium, quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum myſterium ſit, unde corpus, & ſanguis dicitur? Figuram panis, & vini habet, faciente Domino, quia non habemus in uſu carnem crudam comedere, & bibere ſanguinem. *Ambroſius* [carptim ſumtum ex lib. IV. de ſacramentis c. IV. & VI. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

Alcuinus, ſive alius de divinis officiis C. XL. de celebratione miſſæ.

XI. *Poſt conſecrationem licet figura panis & vini remaneat, tamen nihil eſt, niſi corpus & ſanguis Chriſti.*

De Conſecrat. Diſt. I. C. LXXXIV.

Pſal. CXXXIV. 6.

OMnia quæcumque voluit, Dominus fecit in cælo & in terra. Et quia *voluit*, licet figura panis, & vini hic ſit, omnino nihil aliud, quam caro Chriſti, & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Unde ipſa veritas ad diſcipulos, *hæc*, inquit, *caro mea eſt pro mundi vita*. Et, ut mirabilius loquar, non alia plane, quam quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de ſepulcro. Hæc, inquam, ipſa eſt, & ideo Chriſti caro eſt, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur, & cum digne percipitur, vitam utique æternam in nobis operatur. Panem quidem iſtum, quem ſumimus in myſterio, illum utique intelligo panem, qui manu ſancti Spiritus formatus eſt in utero Virginis, & igne paſſionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus eſt cibus hominum. Unde ipſe ait: *ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi*. Et item: *panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*. Ex his namque duabus ſententiis aperte datur intelligi, quia panis iſte, & ille, non duo, ſed unus panis, & una caro procul dubio unum corpus efficitur. Illud vere, illud ſane, quod ſumtum eſt de Virgine, quod paſſum eſt, & ſepultum, quod reſurrexit, & in cælum aſcendit, & ſedet ad dexteram Dei Patris, & quod eſt venturum judicare vivos, & mortuos. *Hilarius* [forte Paſchaſius Radbertus c. IV. circa A. D. 840. in *Gallia*.]

Paſchaſius Radbertus de corpore & ſanguine Domini C. 1.

Io. VI. 52.

Petrus Chryſologus ſermone LXVII.

Pſal. LXXVII. 25.

Io. VI. 51.

XII. *Corpus Chriſti, quod ſumitur, & figura eſt in ſpecie, & veritas in ſubſtantia.*

De Conſecrat. Diſt. I. C. LXXXIX.

COrpus Chriſti, quod ſumitur de altari, figura eſt, dum panis, & vinum extra videtur. Veritas autem, dum corpus, & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur. *Idem* [Hilarius] *de Trinitate lib.* VIII. [§. 13. 14. 15. 16. 17. circa A. D. 360. in *Gallia*.]

XIII. *Verum Chriſti corpus & ſanguinem ſumimus in ſacramento, per cujus ſumtionem unum efficimur cum Chriſto.*

Ibid. C. LXXXII.

IN Chriſto pater, & Chriſtus in nobis unum in his eſſe nos faciunt. Si vere igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumſit, & vere homo ille, qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, noſque vere ſub myſterio carnem corporis ejus ſumimus, & per hoc, unum erimus, quia pater in eo eſt, & ille in nobis; quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cum naturalis per ſacramentum proprietas perfectæ ſacramentum ſit unitatis? Non eſt humano, aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentam, atque impudentem prædicationem, dictorum cæleſtium ſanitati, alienæ, atque impiæ intelligentiæ perver-

S. Hilarius lib. IV. de Trinitate §. 14.

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. vii.

verſitas extorquenda. Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ diximus, niſi ab eo didicimus, ſtulte atque impie dicimus. Ipſe enim ait: *caro mea* (Jo. vi. 56. & 57.) *vere eſca eſt, & ſanguis meus vere eſt potus. Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* De veritate carnis, & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra vere caro eſt, & vere ſanguis eſt: & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat plane his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum negant. Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo, dum ſecundum hoc, quod nos ſumus, in Deo eſt. Quod autem in eo per ſacramentum communicatæ carnis & ſanguinis ſimus, ipſe teſtatur dicens: (Jo. xiv. 19.) *Et hic mundus jam me non videt: vos autem me videbitis, quoniam ego vivo; & vos vivetis; quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.* Si voluntatis tantum unitatem intelligi vellet, cur gradum quendam, atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit, niſi, ut, cum ille in patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſus in nobis per ſacramentorum ineſſe myſterium crederetur? Ac ſic perfecta per mediatorem unitas doceretur, cum nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in patre, & in patre manens ipſe maneret in nobis: & ita ad unitatem patris proficeremus, cum eo, qui naturaliter, ſecundum nativitatem, ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quod autem in nobis naturalis hæc unitas ſit, ipſe ita teſtatus eſt: *Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, ejus tantum in ſe aſſumtam habens carnem, (Jo. vi. 57.) qui ſuam ſumſerit. Perfectæ autem hujus unitatis ſacramentum ſuperius jam docuerat, dicens: *Sicut miſit me vivens pater, & ego vivo per patrem, & qui man-* (Ibid. 58.) *ducaverit meam carnem, & ipſe vivet per me.* Vivit ergo per patrem, & quomodo per patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam reſumitur, ut id, de quo agitur, ſecundum propoſitum exemplum aſſequamur. Hæc ergo vitæ noſtræ cauſa eſt, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus, victuris nobis per eum, ea conditione, qua vivit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter ſecundum carnem per eum vivimus, ideſt naturam ſuæ carnis adepti, quomodo non naturaliter ſecundum ſpiritum in ſe patrem habeat, cum vivat ipſe per patrem? *Item infra.* Hæc autem idcirco commemorata a nobis ſunt, quia voluntatis tantum inter patrem, & filium unitatem hæretici mentientes, unitatis noſtræ ad Deum utebantur exemplo, tanquam nobis ad filium, & per filium ad patrem obſequio tantum, ac voluntate religionis unitis, nulla per ſacramentum carnis, & ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur, cum & per honorem nobis datum Dei Filii, & per manentem in nobis carnaliter filium, & in eo nobis corporaliter, & inſeparabiliter unitis, myſterium veræ ac naturalis unitatis ſit prædicandum. *Idem* (Paſchaſius c. xv.) Corpus Chriſti, quod ſumitur de altari, figura eſt, dum panis, & vinum extra videtur; veritas autem, dum corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur. *Ambroſius de Sacramentis libro* II. [imo lib. vi. c. i. §. 1. c. A.D. 384. *Mediolani.*]

XIV. *Veram Chriſti carnem, & verum ejus ſanguinem manducamus, & bibimus.*

(*De Conſecrat. Diſtinct.* II. C. LXXXIV. — *Algerus lib.* I. C. XII. — *Guitmundus lib.* III. — Jo. vi. 51.)

SIcut verus eſt Dei Filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi filius ex ſubſtantia patris; ita vera caro, ſicut ipſe dixit, quam accipimus, & verus ejus ſanguis eſt potus. *Item paullo poſt: Ego ſum*, inquit, *panis vivus, qui de cælo deſcendi.* Sed caro non deſcendit de cælo, hoc eſt carnem in terris aſſumſit ex Virgine. Quomodo ergo deſcendit de cælo, & panis vivus? Quia idem Dominus noſter Jeſus conſors eſt, & divinitatis, & corporis, & tu quia accipis panem divinæ ejus ſubſtantiæ, in illo participaris alimento. *Hieronymus ad Helvidium.* [quæſtion. II. c. A.D. 405. e Palæſtina in *Galliam.*]

XV. *In*

XV. *In cæna Chriſtus fuit & conviva & convivium.*

NEc Moyſes dedit nobis panem verum, ſed Dominus Jeſus ipſe conviva & convivium, ipſe comedens, & qui comeditur. *Auguſtinus epiſtola ad Irenæum.* [imo Ambroſius epiſt. xxiv. alias lxii. §.1. ad Irenæum c. A. D. 380. *Mediolani*.] *De Conſecrat. Diſtinct.* II. C. XXXVII.

XVI. *Corpus, quod ex Virgine ſumtum eſt, a fidelibus quotidie accipitur.*

COrporeum illud manna nunc eſt tanti res miraculi, quia venit quod perfectum eſt. Perfectum autem panis de cælo, corpus ex Virgine: de quo ſatis Evangelium te docet. *Idem* [Auguſtinus] *in pſalmum* XXXIII. *Homil.* II. [enarratione II. §.10. forte c. A. D. 410. in *Africa*.] *Ibidem* C. XCI.

XVII. *Verum Chriſti corpus & verum ejus ſanguinem quotidie accipimus.*

ACceſſerunt ad Jeſum Judæi, ut crucifigerent: nos ad eum accedamus, ut corpus ejus, & ſanguinem accipiamus. *Item infra.* Vere magnus Dominus, & magna miſericordia ejus vere, qui nobis dedit manducare corpus ſuum, in quo tanta perpeſſus eſt, & ſanguinem bibere. *Idem in pſalm.* XLV. *ad Judæos*: jam & ſecuri bibite ſanguinem, quem fudiſtis. *Idem in pſalmum* LXV. §. 5. Ipſum ſanguinem, quem per inſaniam fuderunt, per gratiam biberunt. *Item in pſalmum* XCVIII. §.1. De carne Mariæ carnem accepit: & quia ipſa in carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adoraverit. *Item in pſalmum* XXXIII. *enarratione* I. §. 10. David ferebatur manibus ſuis. Manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo David; ſed ſecundum literam non invenimus: in Chriſto autem invenimus. Ferebatur enim Chriſtus manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum, ait: *hoc eſt corpus meum.* Ferebatur enim illud corpus in manibus ſuis. *Idem ſuper Jo. tractatu* XXXI. §.9. Quouſque biberent ſanguinem, quem fuderant, de ſua ſalute deſperaverunt. *Idem in pſalmum* LIV. [§.9.] Judæi paſcebantur, tanquam de petra Domini. Nam & nos de cruce Domini paſcimur, quia corpus ipſius manducamus. *Et infra.* Habent ergo impii epulas ſuas, habent & pii ſuas. Audi epulas piorum: *beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam.*

Ibidem C. XCII. *Lanfrancus Guitmundus lib.* II. *Algerus lib.* I. C. IX. & XII. *Auguſtin. ibid.* §.4. I. *Reg.* XXI. 13. *Matth.* XXVI. 26.

RUBRICA. VIII

De exiſtentia ſpecierum panis, & vini in hoc ſacramento, ſive ſubjecto.

I. *Poſt conſecrationem non ſubſtantia, ſed ſpecies remanet.*

Gregorius in Homilia paſchali [imo Lanfrancus de corpore & ſanguine Domini c. XX. A. D. 1059. in *Anglia*.]

SPecies & ſimilitudo illarum rerum vocabula ſunt, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis, & vini. Unde in fine cujuſdam miſſæ oratur, & dicitur: *perficiant in nobis quæſumus, Domine, tua ſacramenta, quod continent, ut quod nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Poſtulat quippe ſacerdos, ut corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis & vini nunc geritur, manifeſta viſione, ſicut revera eſt, quandoque capiatur: de qua viſione Dominus in evangelio ſecundum Johannem ait: *qui diligit me, diligetur a patre, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* Quamvis non improbabiliter quidam exponant hoc loco carnis, & ſanguinis veritatem, ipſam eorundem efficientiam, ideſt peccatorum remiſſionem.

De Conſecrat. Diſt. II. C. XXXIV. *Jo.* XIV. 21.

II. *De eodem.*

COrpus Chriſti. *Supra Rubrica* VII. c. XII. *pag.* 261.

RU-

RUBRICA. IX

De excellentia hujus ſacramenti ſuper omnia alia.

I. *Nulla oblatio corpori & ſanguini Chriſti comparari valet.*

Alexander papa, v. a Petro [epiſt. 1. Iſidoriana c. IV. Concil. tomo 1. pag. 546.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. VIII.

NIhil in ſacrificiis majus eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis Chriſti: nec ulla oblatio hac potior eſſe poteſt; ſed hæc omnes præcellit, quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atque ab omnibus veneranda: & ſicut potior eſt ceteris, ita potius excoli, & venerari debet.

II. *De eodem.*

RE vera mirabile eſt. *Supra Tit.* III. *Rubrica* IV. c. III. *pag.* 256.

RUBRICA. X

De ſacra communione, & ejuſdem frequentatione.

I. *Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter, qui poſt conſecrationem communicare contemnit.*

Caliſtus papa [potius Anacletus epiſt. 1. Iſidoriana c. II. Concil. tomo 1. pag. 516.]

Ibidem C. X.

PEracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia. *Ex Concilio Toletano* XII. [c. v. A. D. 681. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 1229.]

II. *Quiſque ſacerdos quoties miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat.*

Ibidem C. XI.

REIatum nobis eſt, quoſdam de ſacerdotibus non tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in uno die videntur offerre. Sed ſi uno die plurima per ſe offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus a communione ſuſpendant, & in ſola tantum extrema ſacrificii oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumant, quaſi non ſit toties illi vero & ſingulari ſacrificio participandum, quoties corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit: *nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Certum eſt, quod hi, qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti. Quicumque ergo ſacerdotum deinceps divino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia communionis, anno uno repulſum ſe noverit. Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus eſt tenendum, ut quotieſcumque ſacrificans corpus, & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat. *Gelaſius papa Majorico & Johanni epiſcopis* [forte papa 1. ex Ivone Parte II. c. LXXXIX.]

1. Cor. x. 18.

III. *Corpus Chriſti ſine ejus ſanguine ſacerdos non debet accipere.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. XII.

Micrologus C. XIX.

Algerus lib. II. C. VIII.

COmperimus autem, quod quidam ſumta tantummodo corporis ſacri portione, a calice ſacri cruoris abſtineant. Qui procul dubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejuſdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt pervenire. *Auguſtinus* [imo Gennadius de eccleſiaſticis dogmatibus c. LIII. circa A. D. 492. in *Gallia*.]

IV. *Euchariſtiæ communionem qui quotidie accipit, nec reprehenditur, nec commendatur.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. XIII.

QUotidie Euchariſtiæ communionem percipere nec laudo, nec vitupero. Omnibus tamen Dominicis diebus communicandum ſuadeo, & hortor. Si tamen mens ſine affectu

affectu peccandi ſit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Euchariſtiæ perceptione, quam purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cetero voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus: & confidens de Domini miſeratione, qui peccata piæ confeſſioni donare conſuevit, accedat ad Euchariſtiam intrepidus & ſecurus. Sed hoc, de illo dico, quem capitalia & mortalia peccata non gravant. *Idem*. Dixerit quiſpiam, non quotidie accipiendam Euchariſtiam: alius affirmet quotidie: faciat unuſquiſque quod ſecundum fidem ſuam pie credit eſſe faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus & ſanguinem Domini ſi ſaluberrimum ſacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter ſe, aut quiſquam eorum ſe alteri præpoſuit, Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum ſuam ſuſceperit Dominum, alter dixit: *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum*. Ambo honorificantes Salvatorem diverſo & contrario modo; ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti. Ad hoc valet quod manna ſecundum propriam voluntatem in ore cujuſque ſapiebat. *Ambroſius* [de ſacramentis lib. IV. c. VI. §. 28. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

Lib. I. Pars IV. Tit. IV. Rubr. XI.
Vualafridus de rebus eccl. C. XII.
Algerus lib. I. C. X. & XXII.
Burchardus lib. V. C. XV. & XVI.
Ivo Parte II. C. XXV. XXVI.
Auguſtin. epiſt. LIV. ad Januarium C. III. §. 4. alias epiſt. CXVIII. A. D. 400.
Luc. XIX. 6.
Matth. VIII. 8.
Sap. XVI. 21.

V. *Qui ſemper peccat, cæleſtem medicinam ſemper accipiat.*

SI quotieſcumque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam. *Hilarius epiſcopus* [forte Auguſtinus epiſt. LIV. ad Januarium c. III. §. 4. c. A. D. 400. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XIV.
I. Cor. XI. 26.

VI. *Non abſtineat a communione Domini qui excommunicari non meretur.*

SI non ſunt tanta peccata, ut excommunicetur quis, non ſe debet a medicina corporis & ſanguinis Domini ſeparare. *Fabianus papa ait* [forte Concil. Turonenſe III. c. I. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1269.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XV.
Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum lib. I. C. XXXI.
Beda in I. Cor. C. XI.

VII. *Ter in anno quiſque fidelium communicet.*

ETſi non frequentius, ſaltem in anno ter laici homines communicent (niſi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur) in Paſcha videlicet, & Pentecoſte, & natali Domini. *Soter papa* [imo Concil. Cabilonenſe II. c. XLVII. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo VII. pag. 1281.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XVI.

VIII. *In cœna Domini ſacram communionem debemus accipere.*

IN cœna Domini a quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur, quæ, quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis his, quibus pro gravibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit, eccleſiaſticus uſus demonſtrat: cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis, & ſanguinis Dominici ſacramenta reconcilientur.

Ibidem C. XVII.

RUBRICA. XI

De pœna non communicantium ſtatutis diebus ab eccleſia.

I. *Proiiciatur ab eccleſia qui a communione ſacramenti ſe pro luxuria avertit.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarenſis cap. LXXXIII. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 914.]

SI quis intrat in eccleſiam Dei, & ſacras Scripturas audit, & pro luxuria ſua avertit ſe a communione ſacramenti, & in obſervandis myſteriis declinat conſtitutam regulam diſciplinæ, illum talem proiiciendum de eccleſia catholica eſſe decernimus, donec pœnitentiam agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ, ut poſſit, communione percepta, indulgentiam promereri. *De Concilio Agathenſi* [I. c. XVIII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1186.]

Ibidem C. XVIII.

Digitized by Google

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. xii. II. *Non habeantur catholici qui his tribus temporibus communicare deſpiciunt.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xix. SÆculares, qui in natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte non communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur. *Ex Concilio Toletano* I. [c. xiii. A. D. 400. in *Hiſpania*, Concil. tomo ii. pag. 1225.]

III. *Corripiantur qui in eccleſia communicare contemnunt.*

Ibidem C. xx. HI, qui intrant in eccleſiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admoneantur. Quod ſi non communicant, ad pœnitentiam accedant. Si communicant, non ſemper abſtineant. Si non fecerint, abſtineantur.

RUBRICA XII

I. *De reverenti diſpoſitione præambula ad digne ſumendum hoc ſacramentum.*

Ex Concilio Illiberitano [imo ex libro, qui circumfertur Auguſtini nomine, *de vera & falſa pœnitentia* c. xv. §. 31.]

De Pœnit. Diſt. v. C. i. ante finem. Io. Trithemius in Catalogo C. xvii. CAveat præterita, quem vera delectat pœnitentia: non prius ad Domini corpus accedat, quam confortetur bona conſcientia. Sed in hac ſeparatione tremendum Dei judicium cogitet, ubi & majus, & terribilius impœnitentes ſeparabit in ignem. Gemat, quod nondum audet ſumere quem multum deſiderat cibum ſalutarem. *In octava Synodo Baſilius epiſcopus dixit* [imo ex Baſilii regulis brevioribus, Rufino interprete, c. cxxxiv. apud Holſtenium in codice Regularum tomo i. pag. 252. edit. i. circa A. D. 361. in *Ponto*.]

II. *Quod nonniſi cum bona conſcientia accedendum eſt ad hoc ſacramentum.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xxv. TImorem docet nos Apoſtolus dicens: *qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit.* Fidem vero edocet nos ſermo Domini, dicens: *hoc eſt corpus meum, quod pro vobis dabitur. Hoc facite in meam commemorationem.* Et *infra.* Apoſtolus de unigenito Dei filio: *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Cum ergo anima fidem habet his dictis, & conſiderat magnificentiam gloriæ ipſius, & admiratur nimietatem humilitatis, quomodo tantus, ac talis obediens fuit patri uſque ad mortem pro noſtra vita; puto, quia provocari poſſit ad affectum, & dilectionem ipſius, & Dei patris, *qui unico filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Et *infra.* Talem ergo affectum & fidem præparare debet in animo ſuo is, qui panem, & calicem Domini percipit. *Auguſtinus Quæſt.* xxx. *in Numeros* [circa A. D. 410. in *Africa*.]

1. Cor. xi. 29. Luc. xxii. 19. Philip. ii. 8. Rom. viii. 32.

III. *Non a quo, ſed ante quem offeratur, conſiderandum eſt.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xxvi. Num. xvi. 36. 37. & 38. ET dixit Dominus ad Moyſen, & ad Eleazarum filium Aaron ſacerdotem: *tollite thuribula ærea de medio exuſtorum, & ignem alienum hunc ſeminate ibi, quia ſanctificaverunt thuribula peccatorum horum in animabus ſuis & fac ea laminas ductiles, circumpoſitionem altari, quoniam oblata ſunt ante Dominum, & ſanctificata ſunt, & facta ſunt in ſignum filiis Iſrael.* Sed notandum novo modo dicta ſanctificata pœna eorum, a quibus peccatum hoc fuerat perpetratum, quia per eos exemplum datum eſt ceteris, quo timerent. Circumpoſitionem autem altari eum ex eis fieri voluit, addidit dicens: *quoniam oblata ſunt ante Dominum, & ſanctificata facta ſunt in ſignum filiis Iſrael.* Non ergo in eis reprobari voluit, quod a talibus oblata ſunt; ſed hoc potius attendi, ante, quem oblata ſint, ideſt quia ante Dominum, ut plus in eis valeret nomen Domini, ante quem oblata ſunt, quam peſſimum meritum eorum, a quibus oblata ſunt. *Auguſtinus* [tractatu xxvi. ad c. vi. Johannis. §. 11. circa A. D. 412. *ibidem*.]

IV. *Spiritaliter magis, quam corporaliter corpus Chriſti debemus accipere.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xxiv. Matth. vi. 12. PAnem cæleſtem ſpiritaliter manducare, eſt innocentiam ad altare apportare. Peccata etſi ſunt quotidiana; vel non ſint mortifera, antequam accedatis, attendite, quod dicatis: *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Si *dimittis*, dimittetur tibi: ſecurus accede, panis eſt, non venenum. Sed vide, ſi *dimittis*.

Nam

Digitized by Google

Nam ſi non dimittis, mentiris: & ei mentiris, quem non fallis. Mentiri Deo potes, Lib. I. Pars IV. Tit. II. Rubr. XIII.
Deum fallere non potes. *Ex Concilio Illiberitano* [imo ex Burchardo lib. v. c. XXII. & ex Ivone Parte II. c. XXXII.]

V. *Ante ſacram communionem ab uxore quiſque abſtineat.*

OMnis homo ante ſacram communionem a propria uxore abſtinere debet tribus, aut *De Conſecrat. Diſt. II. C. XXI.*
quatuor, aut octo diebus, nec inter catholicos connumerabitur qui in iſtis
videlicet temporibus, Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini, non communicaverit.
Auguſtinus in libro reſponſionum ad Januarium [epiſt. LIV. ad Januarium c. VI. §. 7. 8. circa A. D. 400. in *Africa*.]

VI. *Sacramentum corporis Chriſti nonniſi jejuni debemus accipere.*

LIquido apparet, quando primum acceperunt diſcipuli corpus, & ſanguinem Domini, *Ibidem C. LIV.*
non eos accepiſſe jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ
eccleſiæ, quod a jejunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit ſpiritui ſancto, ut in
honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius dominicum corpus intraret, quam ceteri
cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Neque enim, quia poſt cibos
dedit Dominus, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad illud ſacramentum accipiendum
convenire debent, aut, ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit, & emendat, menſis ſuis iſta
miſcere. Namque Salvator quo vehementius commendaret myſterii illius altitudi-
nem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ diſcipulorum, a quibus ad
paſſionem digreſſurus erat. Et ideo non præcepit quo deinceps ordine ſumeretur, ut
Apoſtolis, per quos eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam, ſi hoc ille
monuiſſet, ut poſt alios cibos ſemper acciperetur, credo, quod eum morem nemo
variaſſet. Cum vero ait Apoſtolus, de hoc ſacramento loquens: *propter quod, fratres,* *1. Cor. XI. 20.*
cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis eſurit domi manducet, *Ibidem 34.*
ut non ad judicium conveniatis; ſtatim ſubtexuit: *cetera autem cum venero, ordinabo.*
Unde intelligi datur (quia multum erat, ut in epiſtola totum illum agendi ordinem inſi-
nuaret; quem univerſa per orbem ſervat eccleſia) ab ipſo ordinatum eſſe, quod nulla mo-
rum diverſitate variatur. *Hieronymus in Malachiam* [imo in c. I. Joëlis A. D. 408. in *Paleſtina*.]

VII. *De eodem.*

QUi ſanctus ſacerdos eſt, & comedit in Paſcha Domini, accingatur balteo caſtita- *De Pœnit. Diſt. I. C. LXVI.*
tis, & audiat cum Apoſtolis: *ſint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in*
manibus veſtris. Qui autem peccator eſt, & quem remordet propria conſcientia, *Luc. XII. 35.*
cilicio accingatur, & plangat vel propria delicta, vel populi, & ingrediatur eccleſiam,
de qua propter peccata fuerat egreſſus: & cubet, vel dormiat in ſacco, ut præteritas
delicias, per quas offenderat Deum, vitæ auſteritate compenſet.

RUBRICA. XIII

Quando nocturna pollutio impedit acceſſum ad hoc ſacramentum.

I. *De multiplici genere illuſionis.*

Gregorius Anglorum epiſcopo Auguſtino [lib. XII. epiſt. XXXI. ad interrogationem XI. c. A. D. 603. Roma in *Angliam*.]

TEſtamentum veteris legis hunc pollutum Domino dicit, &, niſi lotum aqua, etiam *Diſt. VI. C. I.*
uſque ad veſperam intrare eccleſiam non concedit: quod tamen aliter intelligens *Beda Hiſtor. Anglor. lib. I. c. XXVII.*
populus ſpiritalis, quaſi per ſomnium eum illudi reputat, qui tentatus immunditia, ve-
ris imaginibus in cogitatione inquinatur: ſed lavandus eſt aqua, ut culpam cogitationis *Deut. XXIII. 10.*
lacrymis abluat, & niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe quaſi uſque ad veſpe-
ram cognoſcat. Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio, qua ſubtiliter penſari
debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex
naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem

 cum

Digitized by Google

LIB. I. PARS IV. TIT. II. RUBR. XIV. cum ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quam feciſſe. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterii, vel miſſarum ſolemnia celebrandi, cum fortaſſe, aut feſtus dies exigit, aut exhibere myſterium (pro eo, quod ſacerdos alius in loco deeſt) ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alii, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, a perceptione ſacri myſterii prohibere non debet, ſed ab immolatione ſacri myſterii abſtinere (ut arbitror) humiliter debet, ſi tamen dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit. Nam ſunt quibus ita plerumque illuſio naſcitur, ut eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus, non fœdetur turpibus imaginationibus. Qua in re unum ibi oſtenditur, quod ipſa mens omnino rea tunc non ſit, ſed ſuo judicio penitus libera, cum ſe, etſi dormienti corpore, nihil meminit vidiſſe, tamen in vigiliis corporis, meminit in ingluviem cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa proceſſerit, quia quod cogitavit ſciens, hoc pertulit neſciens, & propter talem pollutionem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. *Item Iſidorus ſententiarum lib.* I. [imo lib. III. c. VI. c. A. D. 625. in *Hiſpania*.]

II. *Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi.*

Diſt. VI. C. III. NON eſt peccatum, quando nolentes, in imaginibus nocturnis illudimur. Sed tunc eſt peccatum, ſi antequam illudamur, cogitationis affectibus prævenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent, ſed innoxie, ſi non concupiſcendo occurrunt. *Item.* [§. 1.] Qui nocturna illuſione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe perſentiat inquinatum; tamen hoc, ut tentaretur, culpæ ſuæ tribuat, ſuamque immunditiam ſtatim fletibus tergat.

RUBRICA. XIV
De indigne accedentibus ad hoc ſacramentum.

I. *Inficiuntur, non mundantur ſceleroſi, qui communicare non deſinunt.*

Iſidorus [lib. I. ſententiarum de ſummo bono c. XXIV. *ibidem*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XXIV. QUi ſcelerate vivunt in eccleſia, & communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant, nil ad emundationem ſibi proficere, dicente propheta: *quid eſt, quod dilectus meus fecit in domo mea ſcelera multa? Nunquid carnes* *Jerem.* XI. 15. *ſanctæ auferent a te malitias tuas*? Et Apoſtolus: *probet*, inquit, *ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* *1. Cor.* XI. 28. Auguſtinus [imo Proſper in ſententiis c. CCCXXXIX. nunc CCCXLI. c. A. D. 426. in *Gallia*.]

II. *Sacramentum, non veritatem Chriſti corporis accipit qui ab eo diſcordat.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. LXV. QUi diſcordat a Chriſto, nec manducat carnem ejus, nec ſanguinem bibit, etiamſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſuæ præſumtionis quotidie indifferenter accipiat.

III. *Sancta nocent malis, & mala proſunt bonis.*

ET ſancta malis poſſunt obeſſe. *Supra Tit.* I. *Rubr.* VI. c. IV. *pag.* 215.

IV. *Et qui indigne accipit, tantum corpus Chriſti accipit.*

[Auguſtinus lib. V. de baptiſmo contra Donatiſtas c. VIII. §. 9. c. A. D. 412. in *Africa*.]

Ibidem C. LXVIII. SIcut Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed male accipiendo locum in ſe diabolo præbuit, ſic indigne quiſque ſumens Dominicum ſacramentum, non efficit, ut, quia malus eſt, malum ſit, aut, quia non ad ſalutem accipit,

cipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini & ſanguis Domini njhilominus erat in illis, quibus dicebat Apoſtolus: *qui manducat indigne, judicium ſibi manducat & bibit*: Gregorius papa [imo Hieronymus in c.1. Malachiæ ad illa verba ver. 7. *& dicitis in quo polluimus* c. A.D. 400. in *Paleſtina*.] Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rubr. xv. 1. *Cor.* xi. 29.

V. *Homo, quantum eſt in ſe, polluere dicitur hoc ſacramentum, quod indigne ſumit.*

POlluimus itaque panem, ideſt corpus Chriſti, quando indigne accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus. [Ambroſius lib. I. de pœnitentia c. ix. §. 87. c. A.D. 384. *Medialani*.] 1. Q. 1. C. lxxxiv. §. 4.

VI. *De eodem.*

NOnnulli ideo poſcunt pœnitentiam, ut ſtatim ſibi reddi communionem velint. Hi non tam ſe ſolvere cupiunt, quam ſacerdotem ligare. Suam enim conſcientiam non exuunt, ſacerdotem induunt, cui præceptum eſt: *nolite ſanctum dare canibus, neque miſeritis margaritas veſtras ante porcos*, hoc eſt immundis ſpiritibus ſacræ communionis non impendenda conſortia. *De Pœnitent. Diſt.* 1. C. lv. *Matth.* vii. 6.

RUBRICA. XV

Quibus negandum eſt corpus Chriſti, & quibus non.

I. *Quod manifeſtis peccatoribus non eſt ſtatim communio danda.*

NOnnulli ideo poſcunt pœnitentiam. *Proxime ſupra* c. VI. *Auguſtinus* [imo Gloſſa ordinaria in Pſalm. xlviii. verſ. *manducaverunt & adoraverunt*, ex Auguſtino.]

II. *Non prohibeantur mali menſam Domini manducare.*

NOn prohibeat diſpenſator manducare pingues terræ in menſa Domini, ſed exactorem moneat timere. [Ambroſius de pœnitentia lib. II. c. ix. §. 89. c. A.D. 384. *Mediolani*.] *De Conſecrat. Diſt.* II. c. lxvii.

III. *De eodem.*

SUnt qui arbitrentur, hoc eſſe pœnitentiam, ſi abſtineant a ſacramentis cæleſtibus. Hi ſæviores in ſe judices ſunt, qui pœnam præſcribunt, ſibi declinant remedium, quos vel ob pœnam conveniebat dolere, quia cæleſti fraudarentur gratia. *Cyprianus Euvariſtio confratri* [Imo Eucratio epiſt. II. alias lxi. A.D. 249. in *Africa*.] *De Pœnitent. Diſt.* 1. c. lvi.

IV. *Magis, & hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria.*

PRo dilectione tua & verecundia mutua conſulendum me exiſtimaſti, frater cariſſime, quid mihi videatur de hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus in ejuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeverat, & magiſter & doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum, id quod male didicit, ceteris quoque inſinuat; an talis debeat communicare vobiſcum. Quod ego puto nec majeſtati divinæ, nec evangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor & honor eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur. *Ex Concilio Carthaginen IV.* [imo III. c. xxxv. A.D. 397. in *Africa*, Concil. to. II. pag. 1172.] *De Conſecrat. Diſt.* II. c. xcv.

V. *Poſt converſionem non eſt deneganda gratia communionis.*

SCenicis, atque hiſtrionibus, ceteriſque hujuſmodi perſonis, vel apoſtaticis converſis, vel reverſis ad Dominum, gratia, vel reconciliatio non negetur. *In Moguntienſi Concilio ita ſtatutum eſt* [I. ſub Rabano Mauro c. xxvii. A.D. 847. in *Germania*, Concil. to. viii. pag. 49. 50.] *Ibidem* C. xcvi.

VI. *Non eſt deneganda communio his, qui patibulis ſuſpenduntur.*

QUæſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus poſt confeſſionem Deo peractam, utrum cadavera eorum ad eccleſias deferenda ſunt & oblationes pro eis offerendæ, & miſſæ celebrandæ, an non? quibus reſpondimus. Si omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine, ſecundum canonum juſſum, danda eſt; cur non eis, xiii. Q. II. c. xxx.

qui

Lib. I. Part. IV. Tit. IV. Rubr. XVI. qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſolvunt? Scriptum eſt enim: *non vindicat Deus bis in idipſum.*

Nahum. I. Secundum LXX. VII. *Omnibus pœnitentibus in morte poſitis communio non eſt neganda.*

POEnitentes. *Infra Tit. V. Rubrica.* XIV. c. II.

Leo Epiſcopus Theodoro Forojulienſi Epiſcopo [epiſt. LXXXII. c. V. al. epiſt. XCI. A. D. 452. Romà in *Galliam Narbonenſem*]

VIII. *De eodem.*

De Pœnit. Diſt. I. C. XLIX. §. 2. ITa ergo talium neceſſitati auxiliandum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communis gratia denegetur, ſi eam, etiam amiſſo vocis officio, per indicia integri ſenſus quærere comprobentur. Quod ſi ægritudine aliqua ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poſcebant, ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur, ſervata tamen regula canonum paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum, a fide diſcedendo, peccarunt. *Ex Concilio Africano* [I. Arauſicano c. III. A. D. 441. in *Gallia*, Concil. tomo III. pag. 1448.]

IX. *De eodem.*

XXVI. Q. VI. C. VII. QUi recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit, ſine reconciliatoria manus impoſitione, eos communicare, quod morientis ſufficit reconciliationi, ſecundum definitiones patrum, qui hujuſmodi communionem congrue viaticum nominaverunt: quod ſi ſupervixerint, ſtent in ordine pœnitentium, ut oſtenſis neceſſariis pænitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione recipiant. Clericis quoque deſiderantibus, pœnitentia non eſt neganda. Similiter ſubito obmuteſcens, (prout ſtatutum eſt) baptizari, aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, ut præſentis in ſuo nutu. Amentibus etiam quæcumque pietatis ſunt, conferenda ſunt, *Item ex Concilio Carthaginenſi* [IV. c. LXXVI. A. D. 398. in *Africa*, Concil. to. II. pag 1205. 1206.]

X. *Quod etiam in furiam verſis, aut infirmitatis oppreſſione obmuteſcentibus communio non eſt neganda, ſi pœnitentiam petierint.*

Ibidem C. VIII. IS, qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum invitatus ſacerdos venit, oppreſſus infirmitate, obmutuerit, vel in phrœneſim verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia. Si ſupervixerit, admoneatur a ſupradictis teſtibus, petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit. *Item.* [c. LXXVII.] Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.

RUBRICA. XVI

De duplici modo manducationis, ſcilicet ſacramentali, & ſpiritali.

I. *Non carnaliter, ſed ſpiritaliter Chriſti corpus & ſanguinem debemus accipere.*

Auguſtinus in pſalmum [LIV. §. 23. carptim, circa A. D. 410. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. XLIV. PRima quidem, inquit, hæreſis in diſcipulis Chriſti, velut a duritia ejus ſermonis, facta eſt. Cum enim diceret: *niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit vitam æternam*, illi non intelligentes, dixerunt ad invicem: *durus eſt hic ſermo: quis eum poteſt audire?* Dicentes, quia *durus eſt hic ſermo*, ſe ſeparaverunt ab illo. Remanſit cum XII. Diſcedentibus illis, inſtruxit eos, qui remanſerunt. *Spiritus eſt*, inquit, *qui vivificat: caro nihil prodeſt. Verba, quæ locutus ſum ad vos, ſpiritus & vita ſunt. Intellexiſtis ſpiritaliter? ſpiritus & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter? Etiam ſic illa ſpiritus, & vita ſunt; ſed tibi non ſunt ſpiritus & vita*

Jo. VI. 54. — Tract. XXVII. in Jo. §. 3. & in Pſal. XCVIII. §. 8. — Jo. VI. 62. &c. — In Pſal. LIV.

vita, qui ſpiritaliter non intelligis. Spiritaliter intelligite quæ locutus ſum. Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi: ſpiritaliter intellectum vivificabit vos. Caro autem non prodeſt quidquam. Sed quomodo illi intellexerunt. Carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadavere venditur, aut in macello dilaniatur. *Sciens autem Jeſus ait: hoc vos ſcandalizat, quia dixi: do vobis carnem meam manducare, & ſanguinem meum bibere? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi prius erat.* Quid eſt hoc? Hinc ſolvit quod illos moverat. Hinc aperuit, unde fuerant ſcandalizati. Hinc plane, ſi intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus ſuum. Ille autem dixit, ſe adſcenſurum in cælum, utique integrum: *cum videritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius, certe vel tunc videbitis, quia non eo modo, quo putatis, erogat corpus ſuum, vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non conſumitur morſibus.* Item *infra*. Donec ſæculum finiatur, ſurſum eſt Dominus: ſed tamen etiam hic etiam nobiſcum eſt veritas Dominus. Corpus enim Domini, in quo reſurrexit, uno loco eſſe oportet: veritas autem ejus ubique diffuſa eſt. *Auguſtinus in epiſtola ad Irenæum* [imo in Pſalm. xcv, & Ambroſius ad Irenæum epiſt. lxxvi. claſſe II.]

Lib. I. Pars iv. Tit. II. Rub. xvi.
Tract. xxvi. *in Jo.* §. 4.
Tract. xxx. *in Jo.* §. 1.

II. *Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit, accipitur, & quomodo non.*

NOn hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem effuſuri ſunt illi, qui me crucifigent. Ipſum quidem, & non ipſum. Ipſum inviſibiliter, non ipſum viſibiliter. Unde & ſubditur. Etſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, neceſſe eſt tamen illud inviſibiliter intelligi. *Hieronymus in Leviticum* [imo Origenes Homil. vii. in Leviticum, Rufino interprete, circa A.D. 219. in *Ægypto*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. xlv.

III. *Corpus, & ſanguinem Chriſti nulli, ſecundum ſe, accipere licet.*

DE hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa vero, quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe, nulli edere licet. *Auguſtinus in ſermone de verbis Evangelicis* [Beda in 1. Cor. c. xi. ex quodam ſermone Auguſtini de verbis Evangelicis, forte circa A.D. 410. in *Africa*, & A. D. 720 in *Anglia*.]

Ibidem C. xxxvi.

IV. *Dupliciter convenit corpus Chriſti manducare, & ſanguinem ejus bibere.*

QUid eſt, Chriſtum *manducare*? Non hoc ſolum eſt, in ſacramento corpus ejus accipere. Multi enim indigne accipiunt: de quibus ait Apoſtolus: *qui manducat panem, & bibit calicem Domini indigne, judicium ſibi manducat & bibit.* Sed quomodo manducandus eſt Chriſtus? Quomodo ipſe dicit: *qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum in me manet, & ego in eo.* Si itaque in me manet, & ego in illo, tunc manducat, tunc bibit. Qui autem non in me manet, nec ego in illo: & ſi accipit ſacramentum, acquirit magnum tormentum. *Hieronymus in epiſtolam ad Ephesios* [ex eo Gloſſa ordinaria in epiſt. ad Epheſ. c. 1.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. xxvi.
Beda 1. *Cor.* xi.
1. *Cor.* xi. 29.
Jo. vi. 57.

V. *Quot modis Chriſti caro intelligatur.*

DUpliciter intelligitur caro Chriſti, & ſanguis: vel ſpiritalis illa, atque divina, de qua ipſe ait: *caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*: & *niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam æternam*; vel caro, quæ crucifixa eſt, & ſanguis, qui militis effuſus eſt lancea. *Auguſtinus in libro de remedio pœnitentiæ* [imo ex tractatu Auguſtini xxv. in Jo. §. 12. & xxvi. §. 1. c. A. D. 412. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. xlix.
Jo. vi. 56.
Ibidem 55.

VI. *Credere in Chriſtum eſt manducare Chriſtum.*

UT quid paras dentes, & ventrem? Crede, & manducaſti. Credere enim in eum, hoc eſt panem vivum manducare. Qui credit in eum manducat eum: inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibiliter renaſcitur.

De Conſecrat. Diſt. II. C. xlviii.
Ivo P. II. c. iv.

R U-

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. xvii.

RUBRICA. XVII

De effectu hujus ſacramenti.

I. *Non corpus, ſed animam fulcit panis vitæ æternæ.*

Ambroſius [ſummatim ex ejus lib. v. de Sacramentis c. iv. §. 24. circa A. D. 384. *Mediolani*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. lvi.

NOn iſte panis eſt, qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. *Et paullo poſt.* Iſte panis quotidianus eſt. Accipe quotidie quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. *Auguſtinus in epiſtola ad Irenæum* [imo Gloſſa ordinaria ad c. vi. Johannis.]

II. *Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis vivus.*

Ibidem C. lvii.

Jo. vi. 52.

CHriſtus panis eſt, de quo qui manducat, vivit in æternum: de quo ipſemet dixit: *& panis, quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.* Determinat quomodo ſit panis non ſolum ſecundum verbum, quo vivunt omnia; ſed etiam ſecundum carnem aſſumtam pro mundi vita. Humana enim caro, quæ erat peccato obnoxia, & ideo mortua, carni ejus mundæ unita, incorporata, unum cum illa effecta, vivit de ſpiritu ejus, ſicut vivit corpus de ſuo ſpiritu. Qui vero non eſt corpus Chriſti, non vivit de ſpiritu Chriſti. *Idem* [in ſermone II. de verbis Apoſtoli, & apud Bedam in I. Cor. c. x. circa A.D. 417. in *Africa*, & A.D. 720. in *Anglia*.]

III. *Quod Chriſtus viſibiliter in ſacramentis, ſpiritaliter in veritate manducatur & bibitur.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. lviii.

Beda ibidem.

QUi manducant, & bibunt Chriſtum, vitam manducant, & bibunt. Illum manducare eſt refici, illum bibere eſt vivere. Quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritaliter manducatur, & bibitur. *Manducatur* Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus. Nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in ſacramento ſic fit, & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Chriſti. Unuſquiſque accipit partem ſuam: unde & ipſa gratia *partes* vocantur: per partes manducatur, & manet integer totus. Per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quando venit in Virginem: implevit illam, nec receſſit ab illo. *Et infra.* Quod videtur, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant. Quod autem fides poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis. *Et infra.* Iſta ideo dicuntur ſacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem. *Et infra.* Qui accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe. *Idem ſuper Jo.* [ex tract. xxvi. §. 1. & xxvii. §. 11. forte c. A. D. 412. in *Africa*.]

IV. *Quomodo ſpiritaliter corpus Chriſti ſit accipiendum.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. lix.

Jo. vi. 55.

Alcuin. de Divin. offic. C. xl.

CRedere in Jeſum Chriſtum, hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat. Inviſibiliter ſaginatur, quia & inviſibiliter renaſcitur: *& qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Participatione enim filii (quod eſt per unitatem corporis Chriſti & ſanguinis) homo manducans vivit, non ſumens tantum in ſacramento (quod & mali faciunt) ſed uſque ad ſpiritus participationem, ut in corpore Domini, tanquam membrum maneat, & ejus ſpiritu vegetetur: quod eſt, dum ejus mandata ſervat. Ad altare Dei inviſibile (quo non accedit injuſtus) ille pervenit, qui ad hoc præſens juſtificatus accedit. Inveniet illic vitam qui hic diſcernit cauſam ſuam.

V. *Spiritus-ſanctus inviſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat.*

COrpus & ſanguinem. *Supra Tit.* IV. *Rubr.* IV. c. II. *pag.* 256. *Idem* [Beda in I. Cor. c. x. ad verſ. *quia paſſus*, ex Auguſtino c. A. D. 720. in *Anglia*.]

VI. *Du-*

VI. *Duplieiter hoc ſacrametnum intelligitur.*

Lib. I. Pars iv. Tit. iv. Rubr. xviii.

COmmendavit nobis Chriſtus in iſto ſacramento corpus, & ſanguinem ſuum: quod etiam fecit & nos ipſos. Nam & nos ipſius corpus facti ſumus. *Item* [Auguſtinus tract. xxvi. ad c. vi. Johannis, forte c. A. D. 412. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. II. C. lxii.

VII. *Sacrificium altaris ſacramentum eſt unitatis.*

HOc ſacramentum pietatis eſt ſignum unitatis, vinculum caritatis. Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat: accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur. *Et infra.* Hunc itaque cibum, & potum ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt eccleſia in prædeſtinatis.

Ibid. C. lxiii.

VIII. *Quod per ſumtionem corporis Chriſti in hoc ſacramento, unum efficimur ſpiritaliter cum Chriſto.*

IN Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis. *Supra Tit.* IV. *Rubr.* VII. c. VIII. *pag.* 261
Gregorius in Homilia paſchali [nempe Dialogor. lib. iv. c. lviii. c. A. D. 591.]

IX. *De eodem.*

QUis enim fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cælos aperiri? In illo Jeſu Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe? Summa & ima ſociari, terrena cæleſtibus jungi, unumque ex inviſibilibus atque viſibilibus fieri? *Idem.* Uno, inquit, eodemque tempore, ac momento in cælo rapitur miniſterio Angelorum, corpori Chriſti conſociandum: & ante oculos ſacerdotis in altari videtur. *Et infra.* Tanta eſt eccleſiæ unitas in Chriſto, ut unus ubique ſit panis corporis Chriſti, & unus ſit calix ſanguinis ejus. Calix enim, quem ſacerdos catholicus ſacrificat, non eſt alius, niſi ipſe, quem Dominus Apoſtolis tradidit. Quia ſicut divinitas verbi Dei una eſt, quæ totum implet mundum; ita, licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud conſecretur corpus, non ſunt tamen multa corpora Chriſti; neque multi calices, ſed unum corpus Chriſti, & unus ſanguis cum illo: quod ſumſit in utero Virginis, & quod dedit Apoſtolis. Divinitas enim Verbi replet illud, quod ubique eſt, & conjungit ac facit, ut, ſicut ipſa una eſt, ita conjungatur corpori Chriſti, & unum corpus ejus ſit in veritate. Unde animadvertendum eſt, quia ſive plus, ſive minus quis inde percipiat, omnes æqualiter corpus Chriſti integerrime ſumunt, & generaliter omnes, & ſpiritaliter unuſquiſque. *Item.* Myſterium fidei dicitur, quia credere debes, quod ibi ſalus noſtra conſiſtit. Providens enim nobis Dominus dedit hoc ſacramentum ſalutis, ut, quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt; per iſtud ſacramentum corporis ſui peccatorum remiſſionem conſequamur. Quotidie enim ipſe comeditur, & bibitur in veritate; ſed integer, & vivus, atque immaculatus manet. Et ideo magnum, & pavendum eſt myſterium, quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum myſterinm ſit, unde corpus, & ſanguis dicitur? Figuram panis & vini habet, faciente Domino, quia non habemus in uſu carnem crudam comedere, & bibere ſanguinem.

Ibid. C. lxxiii. §. 1.

Alcuinus ſive alius de Divinis officiis c. xl.

Remigius Antiſſiodorenſis in Canonem miſſæ.

RUBRICA. XVIII
De figura hujus ſacramenti.

I. *In ſanguine agni Chriſti ſanguis, qui nunc vere ſumitur, olim præfigurabatur.*

Gregorius Homilia paſchali [xxii. in Evangel. circa A. D. 591. *Romæ*]

QUid ſit ſanguis agni, non jam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper utrumque poſtem ponitur, quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. *Item.* Hæc ſalutaris victima illam nobis mortem unigeniti per myſterium reparat: qui, licet ſurgens a mortuis, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur; tamen in ſeipſo immortaliter, & incorruptibiliter vivens, iterum in hoc myſterio moritur: ejuſque ubique corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem patitur: ejus ſanguis jam non in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pen-

De Conſecrat. Diſt. II. C. lxxiii.

Ex S. Gregorii Dialogis lib. iv. c. lviii.

Lib. I. Pars I. Tit. IV. Rub. XIX. ſemus quale ſit pro nobis hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſſionem unigeniti filii ſemper imitatur. *Auguſtinus* [tract. xxvi. ad c. vi. Jo. §. 12. circa A. D. 412. in *Africa*]

II. *Quomodo manna & aqua de petra ſint idem cum noſtro cibo.*

[De Conſecrat. Diſt. II. C. LXXXI. 1. Cor. x. 3.]

INquit Apoſtolus: *omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt*. Spiritalem utique eandem. Nam corporalem aliam, quia illi manna, nos aliud: & adjungit: *& omnes eundem potum ſpiritalem biberunt*; aliud illi, aliud nos, ſed ſpecie viſibili: quod tamen idem eſt virtute ſpiritali.

III. *De eodem.*

RE vera mirabile eſt, quod manna. *Supra Tit.* IV. *Rubr.* IV. c. III. *pag.* 256.

RUBRICA. XIX
De modo exiſtendi Chriſtum in hoc ſacramento.

I. *Quomodo per partes Chriſtus manducatur, & integer remanet.*

Auguſtinus in Sermone de verbis Evangelii [potius Beda in 1. Cor. c. x. ex Auguſtino, circa A. D. 710. in *Anglia*.]

Ibidem C. LXX. Jo. vi. 58.

INvitat Dominus ſervos, & præparavit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? Et tamen ait: *qui manducat me, vivet propter me*. Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur: nec occiditur, ut manducetur, ſed mortuos vivificat. Quando manducatur, reficit, ſed non deficit. Non ergo timeamus, fratres, manducare iſtum panem, ne forte finiamus illum: & poſtea quid manducemus, non inveniamus. Manducatur Chriſtus, vivit manducatus, quia ſurrexit occiſus: nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in ſacramento ſic fit, & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Chriſti. Unuſquiſque partem ſuam accipit, unde & ipſa gratia partes vocantur: per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. *Idem in Sermone Dominicæ* v. *poſt Epiphaniam* [imo ex Miſſali Ambroſiano in præfatione Dominicæ v. poſt Epiphaniam, *Mediolani*.]

II. *Corpus Chriſti in ſingulis portionibus ſinguli totum accipiunt.*

De Conſecrat. Diſtinct. II. C. LXXVII. Algerus lib. I. c. XV. Gvitmundus lib. I.

SInguli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt: nec per ſingulos minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis. *Hilarius* [imo Euſebius Emiſſenus, ſeu potius antiquus auctor in homil. v. de Paſcha, & Paſchaſius Radbertus de corpore & ſanguine Domini c. XVII. circa A.D. 840. in *Gallia*.]

III. *De eodem.*

De Conſecrat. Diſtinct. II. C. LXXVIII. Exod. XVI. 18.

UBi pars eſt corporis, eſt & totum. Eadem ratio eſt in corpore Domini, quæ in manna, quod in ejus figura præceſſit: de quo dicitur: *qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus paraverat, invenit minus*. Non eſt omnino quantitas viſibilis in hoc æſtimanda myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis. *Auguſtinus in Sermone de verbis Domini* [Beda ex eo 1. Cor. c. x. & ibi Gloſſa ordinaria, forte circa A. D. 417. in *Africa*.]

IV. *Quamvis quotidie manducetur Chriſtus, integer tamen permanet vivus.*

De Conſecrat. Diſt. II. C. LXXV. Jo. VI. 58. Auguſt. de oper. apoſtolarum & ſerm. XVII. c. I. Hilarius in Conſtantium c. XIV. Nicephorus Calliſtus lib. XIII. Hiſtor. Eccleſiaſt. c. VII.

QUi *manducat me, vivit propter me*. Non ergo, fratres, timeamus manducare panem iſtum, ne forte finiamus illum, & poſtea quod manducemus, non inveniamus. Manducetur Chriſtus: vivit manducatus, quia ſurrexit occiſus: nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in ſacramento ſic fit: *& norunt fideles*, quemadmodum manducent carnem Chriſti. Unuſquiſque accipit partem ſuam, unde & ipſa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus. Per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem, quando venit in Virginem. Implevit illam, nec receſſit ab illo. Veniebat in carne, ut eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem, ut Angelos paſceret.

RU-

RUBRICA. XX

De diviſione ſacramenti Euchariſtiæ.

I. *Quare tres partes ſiunt de corpore Chriſti.*

Sergius papa [imo Amalarius lib. III. c. xxxv. de divinis officiis. A. D. 827. in *Gallia*.]

TRiforme eſt corpus Domini. Pars oblata, in calicem miſſa, corpus Chriſti, quod jam reſurrexit, monſtrat. Pars comeſta, ambulans adhuc ſuper terram. Pars in altari uſque ad miſſæ finem remanens, corpus jacens in ſepulcro: quia uſque ad finem ſæculi corpora ſanctorum in ſepulchris erunt. *De Conſecrat. Diſt. II. C. xxII. Rabanus de inſtitutione cleric. lib. I. c. xxxII. in fine Gloſſa ordinar. in I. Cor. c. xI.*

RUBRICA. XXI

De repræſentatione dominicæ paſſionis in hoc ſacramento.

I. *Dum hoſtia frangitur, paſſio Chriſti ad memoriam revocatur.*

Auguſtinus in ſententiis Proſperi [imo Lanfrancus de corpore & ſanguine Domini c. XIII. A. D. 1059. in *Anglia*.]

CUm frangitur hoſtia, dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio, ejuſque ſanguinis de latere effuſio deſignatur? *Item* [Auguſtinus] *in Pſalm.* XX. [xxI. in præfatione II. expoſitionis, circa A. D. 410. in *Africa*.] *De Conſecrat. Diſt. II. C. xxxvII*

II. *Quomodo Chriſtus ſemel ſit immolatus, & quomodo quotidie immoletur.*

SEmel Chriſtus mortuus eſt, *juſtus pro injuſtis*, & ſcimus, & certum habemus, & ſpe immobili retinemus, quia *Chriſtus reſurgens a mortuis, jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur*. Verba iſta Apoſtoli ſunt. Tamen ne obliviſcamini, quod factum ſemel eſt, in memoria noſtra omni anno fit. Quoties Paſcha celebratur, nunquid toties Chriſtus moritur? Sed tamen anniverſaria recordatio quaſi repræſentat, quod olim factum eſt: & ſic nos facit moveri, tamquam videamus in cruce pendentem Dominum, non tamen irridentes, ſed credentes. *Idem in libro ſententiarum Proſperi* [imo Lanfrancus de corpore & ſanguine Domini c. xv. ex Auguſtini epiſt. xcvIII. §. 9. ad Bonifacium epiſcopum, circa A. D. 1059. in *Anglia*.] *Ibidem C. LI. I. Petr. III. 18. Rom. vI. 9.*

III. *Quomdo Chriſtus ſemel ſit immolatus, & quomodo quotidie immoletur.*

SEmel immolatus eſt Chriſtus in ſemetipſo, & tamen quotidie immolatur in ſacramento. Quod ita intelligendum eſt, quia in manifeſtatione ſui corporis, in diſtinctione membrorum omnium verus Deus, & verus homo ſemel tantum in cruce pependit, offerens Patri ſeipſum hoſtiam vivam, & paſſibilem mortalem, vivorum, & mortuorum redemtionis efficacem; eorum ſcilicet, quos altitudo divini conſilii redimendos judicavit, præſcivit, prædeſtinavit, vocavit modis, atque temporibus, quibus id fieri congruebat. *Ambroſius in epiſtolam ad Ebræos* [imo Hilarius Diaconus in c. x. epiſt. ad Ebræos, circa A. D. 384.] *De Conſecrat. Diſt. II. C. LII.*

IV. *Hoſtia, quæ ſemel oblata eſt, in recordationem ſuæ mortis quotidie offertur.*

IN Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia ad ſalutem ſempiternam potens. Quid ergo nos? Nonne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidem, ſed ad recordationem mortis ejus, & una eſt hoſtia, non multæ. Quomodo una, & non multæ? Quia ſemel oblatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius, idipſum, & ſemper idipſum. Proinde unum eſt hoc ſacrificium, alioquin, quoniam in multis locis offertur, multi ſunt Chriſti? Nequaquam, ſed unus ubique eſt Chriſtus, & hic plenus exiſtens, & illic plenus. Sicut enim quod ubique offertur, unum eſt corpus, & non multa corpora; ita & unum ſacrificium. Pontifex autem ille eſt, qui hoſtiam obtulit, nos mundantem: ipſam vero offeramus etiam nunc, quæ tunc oblata conſumi non poteſt. Quod nos faci- *Ibidem C. LIII. Io. Chryſoſtom. in eamdem epiſt. homil. xvII.*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. i. facimus, in commemorationem ſit ejus, quod factum eſt. *Hoc enim facite*, ait, *in meam commemorationem*.

Iteratur. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* VI. *Rubr.* III. c. I. *pag.*138.

RUBRICA. XXII
De cuſtodia Euchariſtiæ.

I. *Pro infirmantibus Euchariſtia ſemper debet eſſe parata.*

Ex Concilio Guarmacienſi [imo ex Capitular. lib. i. c. clv. lib. v. c. lvii. lib. vi. c. clxxviii. circa A. D. 810. in *Germania*.]

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xciii. PResbyter Euchariſtiam ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur. *Ex Concilio Arelatenſi.* [Burchardus lib. v. c. ii. & Ivo Parte II. c. ix. citant ex Concilio Aurelianenſi c. v. Verius ex Theodori Pœnitentiali c. iv. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

II. *Pœnitentia ejus, qui non bene ſacrificium cuſtodit.*

Ibidem C. xciv. QUi bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus, vel aliud aliquod animal illud comederit, xl. diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars ejus ceciderit, & non inventa fuerit, xxx. dies pœniteat. *Ex decreto Pii papæ* [imo ex Theodoro ibidem c. li.]

III. *Pœnitentia ejus, cujus negligentia aliquid de ſanguine ſtillat.*

Ibidem C. xxvii. *Gregorii* iiI. *excerpta ex Patrum dictis* c. xxviii. SI per negligentiam aliquid de ſanguine Domini ſtillaverit in terram, lingua lambetur & tabula radetur. Si non fuerit tabula, ut non conculcetur, locus corradetur, & igne conſumetur, & cinis intra altare condetur, & ſacerdos xl. dies pœniteat. Si ſuper altare ſtillaverit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla pervenerit, iv. diebus pœniteat. Si uſque ad tertium, ix. diebus pœniteat. Si uſque ad quartum, xx. diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat, calice ſuppoſito: & aqua ablutionis ſumatur, & juxta altare recondatur. *Ex Pœnitentiali Bedæ presbyteri* [imo ex Theodori Pœnitentiali c. l. c. A. D. 680. in *Anglia*.]

IV. *Quæ ſit imponenda pœnitentia ei, qui ſacrificium evomit.*

De Conſecrat. Diſt. ii. C. xxviii. SI per ebrietatem, vel voracitatem, Euchariſtiam evomuerit, xl. diebus pœniteat, ſi laicus eſt. Clerici, vel monachi, ſeu diaconi, & presbyteri, lxx. diebus pœniteant. Epiſcopi xc. ſi pro infirmitatis cauſa evomuerint, vii. diebus peniteant.

TITULUS. V
De ſacramento pœnitentiæ.
RUBRICA. I
De definitione pænitentiæ.

I. *Quid ſit pœnitentia.*

Ambroſius in quodam ſermone Quadrageſimæ [imo incertus auctor in ſermone ix. ei adſcripto §. i. de quadrageſima.]

De Pœnitent. Diſt. i. C. xxxix. POEnitentia vera eſt dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quiſque commiſit. *Ambroſius ubi ſupra* [imo idem auctor ibidem.]

II. *De eodem.*

Ibidem POEnitentia eſt & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo incertus auctor, Ambroſii nomine in ſermone ix. §. i. de quadrageſimæ ad verba: *ecce nunc*.]

III. *De*

III. *De eodem*.

POEnitentia eſt quædam dolentis vindicta, puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. *De Pœnitent. Diſt. iii. C. iv.*

RUBRICA. II

De poſſibilitate peccandi poſt baptiſmum.

I. *Hæreſis Joviniani fuit, baptizatos ex aqua & Spiritu ſancto non poſſe peccare criminaliter*.

[Gratianus §. 4.]

HÆreſis Joviniani: ſi vere ex aqua, & Spiritu ſancto quis renatus fuerit, ulterius criminaliter peccare non poteſt: vel ſi criminaliter peccat, aqua tantum, non Spiritu probatur eſſe renatus: cui ſententiæ illud epiſtolæ Johannis conſentire videtur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius manet in eo: & non poteſt peccare, quia ex Deo natus eſt: In hoc enim manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli*. Et in fine epiſtolæ: *omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum*. Hieronymus *contra Jovinianum* [lib. II. in principio, aliquot verbis omiſſis: A. D. 390. in *Palæſtina*.] *De Pœnitent. Diſt. II. C. xxxix.* *I. Io. iii. 9. 10.* *Ibidem 14.*

II. *Confutatur multipliciter prædicta hæreſis*.

SI enim, inquit, omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, & a diabolo tentari non poteſt, quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur, dicens: *filioli cuſtodite vos a ſimulacris?* Et in eadem rurſus epiſtola: *ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, Si confiteamur peccata noſtra, fidelis & juſtus eſt Deus, ut remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis*. Exiſtimo, quod Johannes baptizatus ad baptizatos ſcripſerit, & quod omne peccatum a diabolo ſit. Ille peccatorem ſe confitetur, & ſperat remiſſionem poſt baptiſma, peccatorum. Et Jovinianus meus dicit: *ne tangas me, quoniam mundus ſum*. Quid ergo? Contraria ſibi Apoſtolus loquitur? Minime. In eodem quippe loco, cur hoc dixerit ſtatim ediſſerit: *filioli mei hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum, juſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi. Et in hoc ſcimus, quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus. Qui dicit, ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in eo veritas non eſt. Qui autem ſervat verbum ejus, vere in hoc perfecta caritas Dei eſt*. Hieronymus [Ibidem paullo poſt §. 1.] *De Pœnitent. Diſt. II. C. xl.* *I. Io. v. 21.* *Ibid. i. 8. & ſeq.* *I. Io. ii. 1. & ſeq.*

III. *De eodem*.

HOc ad credentes poſt baptiſma loquitur, & advocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit: ſi quid peccaveritis, advocatum habetis apud patrem Chriſtum, & ipſe propitiatio pro peccatis veſtris; ne eos diceres non plena fide baptiſma conſecutos, ſed *advocatum*, inquit, *habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, & non ſolum pro Johannis, illorumque peccatis, ſed etiam pro totius mundi. In toto autem mundo, & Apoſtoli ſunt, omneſque credentes. Ex quibus liquido comprobatur, poſt baptiſma poſſe peccari. Fruſtra enim habemus advocatum Jeſum Chriſtum, ſi peccari non poteſt. *Idem* [Ibidem continuo.] *De Pœnitent. Diſt. II. ibidem in medio.* *I. Io. ii. 1.*

IV. *De eodem*.

PEtrus Apoſtolus, ad quem dictum fuerat: *qui lotus eſt, non habet neceſſe, ut iterum lavet*. Et: *tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*; ab ancilla perterritus negat. Et ipſe Dominus: *Simon, Simon, ecce* (inquit) *Satanas poſtulavit vos, ut cribraret, ſicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ne deficeret fides tua*. Et *infra*: ſi non peccamus poſt baptiſma cur nobis poſcimus, peccata dimitti, quæ in baptiſmate jam ſunt dimiſſa? Quid oramus, ne intremus in tentationem, & ut liberemur *De Pœnitent. Diſt. ii. mox ibid.* *Io. xiii. 10.* *Matth. xvi. 18.* *Luc. xxii. 31.*

Lib. I. Pars. iv. Tit. v. Rubr. ii. *Matth.* vi. 13.

mur a malo, ſi diabolus tentare non poteſt jam baptizatos? Aliud autem eſt, ſi ad catechumenos hæc oratio pertinet: & non convenit fidelibus, & Chriſtianis. *Idem* [Ibidem continenter.]

V. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. ii. *mox.* *Ebr.* vi. 4. *& ſeq.*

PAulus, electionis vas, caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ne aliis prædicans ipſe reprobus inveniatur. *Et infra.* Ad Ebræos quoque ſcribens ait: *impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtaverunt donum cæleſte, & participes facti ſpiritus ſancti, guſtaveruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtūteſque ſæculi futuri, & prolapſi ſunt, renovari iterum ad pœnitentiam, rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium Dei & oſtentui habentes.* Certe eos, qui illuminati ſunt, & guſtaverunt Dei donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtaveruntque bonum Dei verbum, negare non poſſumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non poſſunt, quomodo nunc Apoſtolus dicit: *& prolapſi ſunt?* Verum ne Montanus, & Novatus hic rideant, qui contendunt, non poſſe renovari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt ſibimet filium Dei, & oſtentui habuerunt, conſequenter hunc errorem ſolvit, & ait: *confidimus autem de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſalutis, tametſi ita loquimur. Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis ſuis, & nunc miniſtratis.* Et revera grandis injuſtitia Dei eſſet, ſi tantum peccata puniret, & bona opera non ſuſciperet. Ita *loquutus ſum*, inquit Apoſtolus, *ut vos a peccatis retraherem, & deſperationis metu faceretis cautiores.* Idem [Ibidem paullo inferius §. 4.]

Hieronym. in epiſt. ad Marcellam

Ebr. vi. 9. 10.

VI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. ii. infra *Apoc.* ii. 2. 3. 4. 5.

JOhannes Apoſtolus, immo in Johanne Salvator, ſcribens Angelo Epheſi eccleſiæ, *ſcio*, inquit, *opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti: ſed habeo adverſum te, quod caritatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera tua fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.* Similiter & ceteras eccleſias, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardis, Philadelphiam, Laodiceam ad pœnitentiam provocat; &, niſi revertantur ad opera priſtina, comminatur: & in Sardis paucos habere ſe dicit, qui non coinquinaverunt veſtimenta ſua, & ambulaturi ſunt cum eo in albis, quia digni ſunt. Cui autem ſcribit: *memento unde cecideris*: & *ecce miſſurus eſt Diabolus ex vobis in carcerem, ut tentemini*; &: *ſcio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ*; &: *in mente habe qualiter acceperis, & audieris*; &: *ſerva.* Et *pœnitentiam age*, & reliqua? Utique dicit ei, qui credidit, & baptizatus eſt, & ſtans quondam, corruit per delictum. *Idem* [Ibidem.]

Ibid. 9. 10. 11.

VII. *Exemplis etiam veteris Teſtamenti prædicta hæreſis improbatur.*

De Pœnitent. Diſt. ii. *eod. c.* §. 5. *Pſalm.* xxv. 1. 2.

DAvid, electus ſecundum cor Domini, qui omnes ejus fecerat voluntates, & qui in quodam pſalmo dixerat: *judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, & in Domino ſperans, non infirmabor. Proba me Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum*; poſtea tentatus a diabolo, & poſt peccatum pœnitens, loquitur: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam.* Magnum peccatum, magna deleri vult miſericordia. Salomon amabilis Domini, & cui bis Deus fuerat revelatus; quia amator mulierum fuit, a Dei amore diſceſſit. Manaſſen impiiſſimum regem poſt captivitatem Babylonicam in priſtinam dignitatem liber dierum reſtitutum refert. Et Joſias, vir ſanctus in campo Mageddo ab Ægyptio rege confoditur. Jeſus quoque filius Jozedech, ſacerdos magnus, quamquam in typo præceſſerit Salvatoris, qui noſtra peccata portavit, & alienigenam ſibi ex gentibus copulavit eccleſiam; tamen ſecundum litteram poſt ſacerdotium ſordidatus inducitur, & ſtat diabolus a dextris ejus, & candida illi deinceps veſtimenta redduntur. Superfluum eſt de Moyſe, & Aaron ſcribere, quod ad aquam contradictionis offenderint Deum, & terram repromiſſionis non intraverint. *Idem.*

Pſalm. l. 1.

Pſalm. cviii. 6. *Num.* xx. 12.

VIII. *Item*

VIII. *Item arguitur ex caſu diaboli.*

CEcidit Lucifer. *Supra Lib.*I. *Parte* II. *Tit.* II. *Rubr.* III. c.I. *pag.* 13.

RUBRICA. III

De poſſibilitate pœnitentiæ, & indulgentiam conſequendi de omni peccato.

I. *Improbatur error negontium, indulgentiam dari pœnitentibus.*

Cyprianus [lib. IV. epiſt. II. ad Antonianum, nunc epiſt. V. A.D. 252. in *Africa*.]

MIror autem, quoſdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent lapſis pœnitentiam, aut pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam, cum ſcriptum ſit: *memento unde cecideris, & age pœnitentiam: & fac priora opera.* Quod utique ei dicitur, quem conſtat cecidiſſe, & quem Dominus hortatur per opera rurſus exſurgere, quia ſcriptum eſt: *eleemoſyna a morte liberat*; & non utique ab illa morte, quam ſemel Chriſti ſanguis extinxit, & a qua nos ſalutaris baptiſmi, & redemtoris noſtri gratia liberavit, ſed ab ea, quæ per delicta poſtmodum ſerpit. *Hieronymus* [Damaſo epiſt. XVIII. circa A. D. 378. e Palæſtina *Romam*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. XVII. — *Apoc. II. 5.* — *Tob. IV. II.*

II. *De eodem.*

IMportuna in Evangelio mulier tandem meruit audiri: & clauſo cum ſerris oſtio, media licet nocte, ab amico panes amicus accepit. Deus ipſe, qui nullis ſe viribus ſuperari poteſt, publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus ſtetit. Quorſum iſta, tam longo repetita principio? Videlicet, ut parvum magnus aſpicias, ut dives paſtor morbidam non contemnas ovem. Chriſtus in Paradiſum de cruce latronem intulit: & ne quis aliquando ſeram converſionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium. Chriſtus, inquam, prodigum filium revertentem lætus amplectitur, & nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quæ remanſerat, humeris boni paſtoris advehitur. * Ubi vero peccator intelligens vulnus ſuum, tradidit medico ſe curandum, ibi non eſt virga neceſſaria, ſed ſpiritus lenitatis. *Idem* [imo Ambroſius de Pœnitentia lib. I. c. III. §. 19. A. D. 384. *Mediolani*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. XVIII. — *Luc. XVIII. 4. & XI. 27.* — *Ibidem 5.* — *Luc. XVIII. 13.* — *Jon. III. 4.* — *Luc. XXIII. 41.* — *Luc. XV. 20. & ſeq.* — *Matth. XVIII. 12.*

* Hæc deſunt in epiſt. Hieronym.

III. *De eodem.*

QUam indignum autem, cum apud homines valeat certaminis gratia, ut apud Deum non valere aſſeratur? Nam ſæpe in hoc athletarum ſæculari certamine etiam victos, quorum fuerunt certamina probata, vulgus hominum cum victoribus coronare conſuevit, maxime quos viderit, aut forte, dolo, aut fraude excluſos victoria. Chriſtus ergo athletas ſuos, quos viderit gravibus pauliſper ceſſiſſe ſuppliciis, ſine venia patietur manere? Nunquid non habebit remunerationem laboris, qui etiam quos proiicit, non in æternum proiicit? *Et infra*. [c. VII. §. 32.] Dicis Petro excuſanti, ne ejus pedes lavares: *niſi lavero tibi pedes, non habebis partem mecum.* Quod ergo iſti poſſunt conſortium tecum habere, qui claves regni non ſuſcipiunt, negantes, quod dimittere peccata debeant? Quod recte quidem de ſe fatentur. Non enim habent Petri hereditatem qui Petri ſedem non habent, quam impia diviſione diſcerpunt. *Idem* [de Pœnitentia lib. I. c. VII. §. 58. 59. 60. *ibidem*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. III. §. 2. — *Pſal. LXXXVI. 8.* — *Jo. XIII. 8.*

IV. *Quod homo per pœnitentiam indulgentiam poteſt a Deo ſuſcipere quorumcumque peccatorum.*

QUantuslibet ergo mortui fœtor ſit, aboletur omnis, ubi ſacrum redoleverit unguentum, & ſurgit defunctus, & ſolvi jubentur ejus vincula, qui adhuc in peccato eſt. Tollitur velamen de facie ejus, quod veritatem gratiæ, quam acceperat, obumbrabat. Sed quia venia donatus eſt, revelare faciem, aperire vultum jubetur. Non habet enim quod erubeſcat, cui peccatum dimiſſum eſt. In tanta vero Domini gratia, tantoque divini muneris miraculo cum oporteret univerſos lætari, commove-

De Pœnitent. Diſt. I. C. III.

Lib. I. Pars. iv. Ita.v.Rubr.iii. *Jo.* xi. 47. *Jo.* xii. 11.

movebantur impii, & adverſus Chriſtum concilium congregabant. Lazarum quoque interficere volebant. Nonne merito eorum ſucceſſores vos fore cognoſcitis, quorum duritiei heredes eſtis. Nam & vos indignamini, & contra eccleſiam congregatis concilium, quia videtis mortuos in eccleſia reviviſcere, & peccatorum indulta venia reſuſcitari. Itaque quod in vobis eſt per invidiam, rurſus vultis interficere ſuſcitatos. Sed Jeſus non revocat beneficia: immo cumulo ſuæ liberalitatis amplificat. Reviſit ſollicite ſuſcitatum, & celebrata reſurrectionis gratia, lætus ad cœnam venit. *Idem* [eodem lib. II. c. IV. §. 24. *ibidem.*]

V. *De eodem.*

De Pœnitent. *Diſt.* I. C. LIV.

IIs poteſtatis ſuæ gratiam negat (quæ in remiſſionem peccatorum eſt) qui cæleſtem ejus poteſtatem diabolico fultam ſuffragio vindicarent: eoſque aſſerit diabolico uti ſpiritu qui ſepararent eccleſiam Dei, ut omnium temporum hæreticos, & ſchiſmaticos comprehenderet, quibus indulgentiam negat, quia omne peccatum circa ſingulos eſt, ac univerſos. *Et infra.* [c. v. *nunc* c. IV. §. 27.] Quid mirum, ſi ſalutem negatis aliis, qui veſtram recuſatis? Licet & illi nihil a vobis differant, qui a vobis pœnitentiam petunt. Arbitror enim, quod etiam Judas potuiſſet tanta Dei miſeratione non excludi a venia, ſi pœnitentiam non apud Judæos, ſed apud Chriſtum geſſiſſet. *Gratianus* [poſt c. LVII. eadem] Diſtinctione.]

VI. *Argumentatio, quod non omni peccanti venia promittitur.*

Ibidem C. LVIII. I. *Jo.* v. 15. *Eccl.* XII. 13.

QUod autem omni peccanti, auctoritate Ambroſii venia promittitur, falſum videtur. Quibuſdam enim venia denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officii. Unde Johannes in epiſtola ſua: *eſt peccatum ad mortem. Quis orabit pro eo?* Alibi quoque legitur: *quis medebitur incantatori vulnerarato a ſerpente?*

VII. *De eodem.*

De Pœnitent. *Diſt.* I. C. LIX. I. *Reg.* II. 25.

SI ſacerdos peccaverit quis orabit pro eo? *Idem* [Gratianus ibidem poſt c. LIX.]

VIII. *Reſponſio.*

De Pœnitent. *Diſt.* I. eod. c. *Matth.* II. 45. *Lib.* I. *de Pœnitentia* C. VIII. *nunc* c. II. §. 42. *Pſal.* LXXXII. 1. *Ambroſius ibid.* c. IX. *Ebr.* I. 3. *Exod.* XXXII. 31. II. *Machab.* XV. 15. *Aug. de corrept. gratia* c. XII. I. *Jo.* v. 15.

SEd hujuſmodi interrogationes non ſemper negationem inferunt, ſed potius difficultatem, vel raritatem notant, ut eſt illud Evangelii: *quis putas eſt fidelis ſervus, & prudens &c.* Hinc etiam Ambroſius: *Deus, quis ſimilis nunc tibi? Non utique nullus, quia imago patris filius eſt.* Similiter igitur accipiendum: *quis orabit pro eo?* Hoc eſt ſingularis vitæ aliquis debet orare pro eo, qui peccavit in Dominum. *Et infra.* Nam quomodo Johannes diceret: *non orandum pro delicto graviori*, qui legiſſet Moyſen rogaſſe, & impetraſſe ubi erat prævaricatio voluntaria. Qui ſciret, etiam Hieremiam rogaſſe? Poteſt etiam, ſecundum Auguſtinum, aliter intelligi illud Johannis: *eſt peccatum ad mortem &c.* ut nulla ſit ejus, & ſuperiorum contrarietas. Ait enim: *eſt peccatum ad mortem*, non pro illo dico, ut roget quis: de quo peccato quoniam non expreſſum eſt, poſſunt multa, & diverſa ſentiri. Ego autem dico, id eſſe peccatum, fidem, quæ per dilectionem operatur, deſerere uſque ad mortem. *Hieronymus* [in c. v. epiſtolæ ad Epheſios, A. D. 386. in *Palæſtina*.]

IX. *De eodem.*

De Pœnitent. *Diſt.* I. C. LXX.

ECcleſia Chriſti glorioſa eſt, non habens maculam, neque rugam, aut aliquid iſtiuſmodi. Qui ergo peccator eſt, & aliqua ſorde maculatus, de eccleſia Chriſti non poteſt appellari, nec Chriſto ſubjectus dici. Poſſibile autem eſt, ut quomodo eccleſiæ, quæ prius rugam habuit, & maculam, in juventutem & munditiam poſtea reſtituta eſt; ita & peccator currat ad medicum, quia non habent opus ſani medico, ſed malehabentes, ut curentur vulnera ipſorum, & fiant de eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti.

R U-

RUBRICA . IV

De pronitate Dei ad indulgendum pœnitentibus.

I. *Liberaliſſimus eſt Deus ad indulgendum pœnitentibus.*

Ambroſius de Paradiſo [imo lib. I. de pœnitentia c. XI. §. 54. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

LIbenter ignoſco, promte indulgeo: *miſericordiam malo, quam ſacrificium*, quia per ſacrificium juſtus commendatur, per miſericordiam peccator redimitur. *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*. In lege ſacrificium, in Evangelio miſericordia eſt. Lex per Moyſen data eſt, per me gratia. *Jo. Chryſoſtomus de reparatione lapſi* [ſeu epiſt. V. ad Theodorum lapſum, c. A. D. 380. e Syria in *Ciliciam*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. XLVIII. Oſee. VI. 6. Matth. IX. 13. Jo. I. 17.

II. *De eodem.*

TAlis (mihi crede) talis eſt erga homines pietas Dei: numquam ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincere, & ſimpliciter offeratur. Etiamſi ad ſummum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, ſuſcipit, & libenter amplectitur: facit omnia, quatenus ad priorem revocet ſtatum: & quod eſt adhuc præſtantius, & eminentius, etiamſi non potuerit quis explere omnem ſatisfaciendi ordinem, quantulamcunque tamen, & quamlibet brevi tempore geſtam, non reſpuit pœnitentiam. Suſcipit etiam ipſam, nec patitur, quamvis exiguæ, converſionis perdere mercedem. *Hieronymus* [in c. IX. Danielis, c. A. D. 410. in *Palæſtina*.]

De Pœnitent. Diſtinct. III. C. XXVIII.

III. *Licet venia pœnitentibus ſit promiſſa, non tamen negligenter, ſed cum inſtantia eſt poſtulanda.*

PRædixerat Hieremias LXX. annos deſolationis templi: poſt quos rurſus veniret populus in Judæam, & ædificaretur templum & Hieruſalem: quæ res Danielem non facit negligentem, ſed magis provocat ad rogandum, ut, quod Deus per ſuam promiſit clementiam, per horum impleat preces, ne negligentia ſuperbiam, & ſuperbia pariat offenſam. Denique in Geneſi legimus c. & XX annos pœnitentiæ conſtitutos ante diluvium, qui, quia tanto tempore, hoc eſt c. annis, noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat, ut & XX. alii compleantur; ſed infert ante quod poſtea fuerat comminatus. Unde & ad Hieremiam dicitur ob duritiam cordis populi Judæorum: *ne ores pro populo hoc, quia non audiam te*. Et ad Samuel: *uſquequo luges ſuper Saul*? Et: *ego abjeci eum*. In cinere igitur, & ſacco poſtulat impleri quod promiſerat Deus, non quo eſſet incredulus futurorum, ſed ne ſecuritas negligentiam, & negligentia pareret offenſam.

De Pœnitent. Diſt. I. C. LXXV. Hierem. XXIX. I. & III. 3. Genes. VI. 3. Hierem. VII. 16. I. Reg. XVI. I. Dan. IX. 2.

RUBRICA . V

De neceſſitate pœnitentiæ.

I. *Neceſſaria eſt peccatoribus pœnitentia ad divinam gratiam conſequendam.*

Auguſtinus ad Vincentium [epiſt. XCIII. c. XIII. §. 53. alias epiſt. XLVIII. c. A. D. 408. in *Africa*.]

NEminem * putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire. *Item Hieronymus* [epiſt. LXV. ad Pammachium & Oceanum A. D. 390. in *Palæſtina*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. XLIII.

* Nec quemquam

II. *De eodem.*

SEcunda poſt naufragium tabula eſt culpam ſimpliciter confiteri. Imitati eſtis errantem, imitamini & correctum. Erravimus juvenes, emendemur ſenes: jungamus gemitus, lacrymas copulemus. *Item Auguſtinus in ſermone de pœnitentia* [potius apud Bedam in II. Cor. c. XII. ubi tamen poſtrema capitis verba non habentur, c. A. D. 720. in *Anglia*.]

Ibid. C. LXXXI.

III. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. i. C. lxiii.

NOn ſufficit mores in melius commutare, & a præteritis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfiat Domino per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis, & jejuniis.

RUBRICA. VI

De effectu & utilitate pœnitentiæ.

I. *Per pœnitentiam pœnitens conſequitur veniam peccatorum.*

Gratianus

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxiii.

DAvid quoque per pœnitentiam adulterii ſimul & homicidii veniam impetravit: de cujus pœnitentia in eodem libro Hieronymus ad Ruſticum ſcribit [in epiſt. ad Ruſticum de Pœnitentia, circa A. D. 405, e Palæſtina in *Galliam*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. xxiv. II. Reg. xii. 13. Pſal. l. 3. & ſeq.

TOtam pœnitentiam peccatoris oſtendit pſalmus l. quando ingreſſus eſt David ad Betſabee uxorem Uriæ, & a Nathan prophetante correctus, reſpondit dicens: *peccavi*, ſtatimque meruit audire: *& Dominus abs te abſtulit peccatum*. Adulterio enim junxerat homicidium, & tamen converſus ad lacrymas, *miſerere*, ait, *mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam* &c. Magnum enim peccatum magna indigebat miſericordia. Unde jungit, & dicit: *multum lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego agnoſco, & delictum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccavi*. Rex enim erat: alium non timebat: *& malum coram te feci,* (*Rom. xi. 32.*) *ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris*. Concluſit enim Deus omnia ſub peccato, ut omnibus miſereatur, tantumque profecit, ut dudum peccator, & pœnitens (*Pſal. l. 15.*) tranſierit in magiſtrum, & dicat: *docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur*. Confeſſio enim & pulcritudo coram eo, ut, qui ſua confeſſus fuerit peccata, & dixerit: (*Pſal. xxxvii. 6.*) *putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ*, fœditatem vulnerum in ſanitatis decorem commutet.

III. *Per pœnitentiam quis efficitur de eccleſia.*

ECcleſia Chriſti. *Supra Rubr.* II. *c.* IX. *pag.* 280.
Hieronymus in Malachiam [imo in c. xii. Oſee, c. A. D. 410. in *Palæſtina*.]

IV. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxxv. Oſee. xii. 9.

NE forte peccati tardius memores revertantur, *adhuc*, inquit, *ſedere vos faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtivitatis*, ut, quod facit baptiſma, hoc faciat pœnitentia, & habitent in tabernaculis Salvatoris, hoc eſt in eccleſiis. *Gratianus.*

V. *Pœnitentia liberat a pœna peccati debita.*

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxvi. Hieronym. lib. II. contra Jovinianum.

AChab quoque (ut Hieronymus contra Jovinianum ſcribit) rex impiiſſimus, ut ſententiam Dei ſubterfugeret, & everſio domus ejus differretur in poſteros, jejunio impetravit, & ſacco: de quo ad eundem Ruſticum ſcribit idem Hieronymus, dicens [Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum, circa A. D. 405. e Palæſtina in *Galliam*.]

VI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxvii. III. Reg. xxi. 6. 19. 29.

AChab rex impiiſſimus vineam Nabuthæ cruore poſſedit: & cum Jezabel, non tam conjugio ſibi, quam crudelitate conjuncta, Eliæ increpatione corripitur, hæc dicit Dominus: *occidiſti, & poſſediſti*. Et iterum: *in loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Nabuthæ, ibi lingent ſanguinem tuum: & Jezabel canes comedent ante muros Jezrael*. Quod cum audiſſet Achab, ſcidit veſtimenta ſua, & poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam, jejunavitque & dormivit in cilicio. Factuſque eſt ſermo Domini ad Eliam dicens: *Quoniam reveritus eſt Achab faciem meam, non inducam malum in diebus ejus*. Unum ſcelus, Achab, & Jezabel, tamen converſo ad pœnitentiam Achab, pœna differ-

diſfertur in poſteros, & Jezabel in ſcelere perſeverans, præſenti judicio condemnatur. [Gratianus] *Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. vi.*

VII. *De eodem.*

NInivitæ quoque, quos Dominus in Evangelio commendat, pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, & ex miſericordia Domini indulgentiam conſecuti, ſubverſionis interitum ſubterfugere meruerunt. *Ambroſius* [in c. 1. Lucæ lib. II. §. 31. circa A. D. 376. *Mediolani.*] *De Pœnitent. Diſt. III. C. xxix. Jonæ. III. 10.*

VIII. *Pœnitentia revocat divinam ſententiam.*

NOvit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum. *Hieronymus* [in Amos c. IX. circa A. D. 408. in *Paleſtina.*] *De Pœnitent. Diſt. I. C. lxiv.*

IX. *De eodem.*

SI agamus pœnitentiam, ipſum quoque ſuæ pœnitebit ſententiæ. Rurſum, juxta eundem Hieremiam, promittit proſpera. Si negligentia diſſolvamur, & illum pœnitebit ſponſionis ſuæ, promiſſaque mutabit. Cujus rei exemplum, Ninivitas, & Hieruſalem habere poſſumus, quorum alii de imminentibus ſuppliciis liberati ſunt, alii quæ patribus promiſſa fuerant, perdiderunt. *Idem ſuper Danielem* [ad c. IV. circa A. D. 410. *ibidem.*] *Ibidem C. lxvii. Jerem. xvii. 25.*

X. *De eodem.*

Q*Uamobrem, rex, conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum. Forſitan ignoſcet Deus delictis tuis.* Si prædixit ſententiam Dei, quæ mutari non poteſt, quomodo hortatur ad eleemoſynas & miſericordias pauperum, ut Dei ſententia commutetur? Quod facile ſolvitur Ezechiæ regis exemplo, quem Iſaias dixerat eſſe moriturum, & Ninivitarum, quibus dictum eſt: *adhuc* XL. *dies, & Ninive ſubvertetur.* Et tamen ad preces Ezechiæ, & Ninive, Dei ſententia commutata eſt, non vanitate judicii, ſed eorum converſione, qui meruere indulgentiam. Alioquin & in reverentiam loquitur Deus, ſe mala minari ſuper gentem; & ſi bona fecerit, minas clementia commutare. Rurſum bona agenti ſe aſſerit polliceri: & ſi male fecerit, dicit ſe ſuam mutare ſententiam, non in homines, ſed in opera, quæ mutata ſunt. Neque enim Deus hominibus, ſed vitiis iraſcitur: quæ cum in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatum eſt. Dicamus & aliter. Fecit quidem Nabuchodonoſor juxta Danielis conſilium, miſericordias in pauperes: & idcirco uſque ad menſem XII. in eum eſt dilata ſententia. Sed quia poſtea ambulans in aula Babylonis, gloriatur, & dicit: *nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei?* Bonum miſericordiæ perdidit malo ſuperbiæ. *Gregorius* [imo Gratianus ex epiſt. B. Pauli ad Ebræos. c. VI. 1.] *Ibidem C. lxviii. Dan. iv. 24. & 25. iv. Reg. xviii. 13. Iſa. xxxvii. 1. Jon. iii. 4. Dan. iv. 27.*

XI. *Pœnitentia facit reviviſcere bona per peccatum mortificata.*

PAulus quoque ſcribens ad Ebræos ait: *intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectionem feramur*, non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis: dicens *opera mortua*, priora bona ſignificat Apoſtolus, quæ per ſequens peccatum erant mortua, quia hi peccando, priora bona irrita fecerunt. Hæc ſicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam reviviſcunt, & ad meritum æternæ beatitudinis ſingula prodeſſe incipiunt, etiam illa, quæ peccatis inveniuntur admixta. Unde Auguſtinus: *pium eſt credere &c.* & Hieronymus: *non eſt injuſtus Deus &c.* Apoſtolus etiam ſcribens ad Ebræos, cum fidem & dilectionem, & bona opera eorum breviter commemoraſſet, horum omnium mercedem, quam amiſerant peccando, poſt pœnitentiam a Domino eos recepturos oſtendit. Porro qui per prophetam dixit: *ſi averterit ſe juſtus a juſtitia ſua*, ipſe per eundem prophetam promiſit dicens: *ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit univerſa præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet.* Hieronymus [ad c. III. Malachiæ, circa A. D. 408. in *Paleſtina.*] *De Pœnitent. Diſt. iv. C. xix. §. 2. Auguſt. de vera & falſa pœnitentia, c. xiv. Hieronymus in c. I. Aggæi. Ebr. vi. 10. Ezech. xxxiii. 14. & ſeq.*

XII. *Pæ-*

Lib. I. Pars IV. Tit. V. Rubr. VI.

XII. *Pœnitentia opera per peccatum ſordidata reddit Deo accepta.*

Diſt. I. C. XV. Malach. III. 3. 1. Petr. IV. 17. Ezech. IX. 6.

E*T purgabit filios Levi: tempus eſt enim, ut judicium incipiat a domo Dei*. Et alibi ſcribitur: *a ſanctis meis incipite*. In filiis autem Levi omnem ſacerdotalem intellige dignitatem. Si autem ſacerdotes purgandi ſunt, & colandi, ut purum aurum remaneat, & argentum, quid de ceteris eſt dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati, tunc offerent Domino juſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod offerunt pro Juda, & Hieruſalem, hoc eſt pro his, qui Dominum confitentur, & pacem ejus mente conſpiciunt, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui, ut, quomodo in principio placuerunt Deo, ſic poſt peccatum & pœnitentiam, placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum ſorde purgati. *Auguſtinus* [lib. I. homil. XLI. circa A. D. 410. in *Africa*.]

XIII. *Pœnitentia meretur gloriam æternam.*

De Pœnitent. Diſt. VII. C. III.

QUi egerit veraciter pœnitentiam, & ſolutus fuerit a ligamento, quo erat adſtrictus, & a Chriſti corpore ſeparatus, & bene poſt pœnitentiam vixerit, ſicut ante pœnitentiam vivere debuit, poſt reconciliationem, quandocumque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, a populo diaboli ſeparabitur. *Item Gregorius Secundino* [papa I. lib. VII. epiſt. LIV. indict. II. A. D. 599. *Romæ*.]

XIV. *Pœnitentia reſtituit ad honorem, ſive dignitatem amiſſam.*

Diſt. L. C. XVI. Vide notas Gaſſendi.

QUia ſanctitas tua hoc a nobis requiſivit, ut ſibi de ſacerdotali officio, poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemus, dum ſe dicit de hoc canones diverſos legiſſe, & diverſas ſententias inveniſſe, alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe; ideo nos generales ſynodos a Nicæna incipientes hanc cum reliquis quatuor veneramur, quia ipſam ſequentes ceteræ in cunctis canonicis ſententiis unanimiter concordant. Nos vero præcedentes patres ſequi debemus, quia, auctore Deo, a ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite itaque incipientes, uſque ad quartum altaris miniſtrum hanc formam ſervandam cognovimus, ut ſi ut minorem major præcedit honore, ita & in crimine. Et quem major ſequitur culpa, majori plectatur vindicta, & ſic pœnitentia credatur eſſe fructuoſa. Quid enim prodeſt triticum ſeminare, & fructum illius non colligere? Aut domum conſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam igitur ſatisfactionem, credimus poſſe rediri ad honorem. *Et infra*. Ad fontem miſericordiæ recurrentes, Evangelii proferamus ſententiam: *gaudeo*, inquit, *ſuper uno peccatore pœnitentiam agente magis, quam ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia*: & ovem perditam (nonagintanovem non errantibus relictis in deſerto) humero pii paſtoris ad ovile reportatam, Dominus ipſe teſtatur. Si ovis perdita errans poſt *inventionem* ad ovile humero reportatur; cur poſt pœnitentiam, ad eccleſiæ miniſterium lapſus non revocetur? Sicut in Apocalypſi dicitur de miniſtro eccleſiæ: *memento unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac*. Quid enim eſt gravius aut carnale delictum admittere, ſine quo pauci inveniuntur, aut Dei filium jurejurando negare? In quo tamen hunc ipſum beatum Petrum Apoſtolorum principem (ad cujus ſacrum corpus indigni ſedemus) lapſum eſſe cognoſcimus; ſed poſt negationem pœnitentia ſecuta eſt: & poſt pœnitentiam miſericordia data, quia poſtea ab Apoſtolatu eum non expulit qui ante quidem ipſum ſe negare prædixit. *Item Gratianus*.

Luc. XV. 7. Apoc. II. 5.

XV. *De eodem.*

Diſt. L. C. XXVIII.

QUicumque igitur pro criminibus ſuis digne Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorii & Auguſtini, Hieronymi, & Iſidori, gradum priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui autem non odio criminis, ſed timore vilitatis, vel ambitione honoris falſas Deo pœnitentias offerunt, in priſtini honoris gradum reparari minime poterunt. *Idem Auguſtinus* [imo Hieronymus ad c. III. Michææ, circa A. D. 387. in *Palæſtina*.]

XVI. *Pœnitentia reſtituit ad officia prima.*

Ibidem C. XIX. Iſa. XXXVII. 7. Pſal. L. 9.

C*Um exaudiero eos, dabo eis virtutem ſpiritus mei, & implebo eos judicio meo, & fortitudine*. Animadverte in præſenti loco, poſſe docere aliquem poſt peccatum, ſi tamen vitia priſtina, pœnitentia digna, diluerit. Unde David poſt adulterium & homicidium loquitur in pſalmo: *aſperges me hyſſopo & mundabor, lavabis me, & ſuper*

nivem

nivem dealbabor. Nec ſua tantum puritate contentus eſt, ſed inſert: *redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me*. Cumque hoc feceris, *docebo*, ait, *iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur*. Item *Auguſtinus de Pœnitentia* Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. vii. Pſalm. l. 14.
[imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. xii. §. 27.]

XVII. *Pœnitentia facit hominem participem bonorum, quæ fuerint in eccleſia.*

LAboret itaque pœnitens in eccleſiæ eſſe, & ad eccleſiæ unitatem tendere. Niſi enim unitas eccleſiæ ſuccurrat, niſi quod deeſt peccatori, ſua operatione compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum eſt enim (& pietas fidei expoſtulat credere) quod omnes eleemoſynæ totius eccleſiæ, & orationes, & opera juſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam ad converſionem ſuam. *Ambroſius* [Serm. xlvii. de fide Petri, alias ſub nomine Auguſtini, habeturque inter ſermones de ſanctis ccxii. alias xvi. Adſcribitur etiam Maximo Taurinenſi, apud quem exſtat hom. iii. de Pœnitentia Petri.] *De Pœnitent. Diſt.vi.C.i.§.i.*

XVIII. *Per pœnitentiam quicumque homo ſurgit ad majorem gratiam, quam habuit ante caſum.*

FIdelior factus eſt Petrus poſtquam fidem ſe perdidiſſe deflevit, atque ideo majorem gratiam reperit, quam amiſit. Tanquam enim bonus paſtor, tuendum gregem accepit, ut, qui ſibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipſe interrogationis tentatione nutaverat, ceteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate devotionis, eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait Dominus: *tu es Petrus &c.* Petra enim dicitur eo quod prius in nationibus fidei ſundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile, totius operis Chriſtiani compagem, molemque contineat. *Idem* *D. ſt.i.C.liv.* *Matth.xvi.18.*
[in apologia David, c. II. §. 6. circa A. D. 384. *ibidem*.]

XIX. *De eodem.*

SAncti, qui conſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi forte, ut homines, corruunt naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine, acriores ad currendum reſurgunt, pudoris ſtimulo majora reparantes certamina, ut non ſolum nullum attuliſſe exiſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiva cumulaſſe. Ergo ſi currentium non ſolvitur curſus, cum aliqui forte ceciderint; non luctantium contentio, ſed inoffenſa manent certamina. Quin & plerique poſt unum, vel alterum lapſum gratia majore vicerunt; quanto magis agonem pietatis ingreſſi, non debent unius prolapſionis offenſione cenſeri, cum beatus ſit qui ſe potuit reparare poſt lapſum? *De Pœnitent. Diſt.iii.C.xxv. §.2.*

RUBRICA. VII

De qualitate, & conditionibus decem ſalutaris pœnitentiæ.

I. *Primo pœnitentia debet fieri intra unitatem eccleſiæ.*

Auguſtinus de pœnitentia [imo lib. L. homil. xlix. nunc ſerm. cccxcii. §. 3. c. A. D. 415. in *Africa*.]

AGite pœnitentiam, qualis agitur in eccleſia, ut oret pro vobis eccleſia. Nemo dicat ſibi occulte: *ago apud Deum, ago; novit Deus, qui mihi ignoſcit, quia in corde ago*. Ergo ſine cauſa dictum eſt: *Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo*. Ergo ſine cauſa claves datæ ſunt eccleſiæ Dei, fruſtramus evangelium Dei, fruſtramus verba Chriſti: ſi promittimus vobis quod ille negat, nonne vos decipimus? Job dicit: *ſi erubui in conſpectu populi confiteri peccata mea*, atque ideo ſi non potuiſtis habere, vel noluiſtis pudicitiam conjugalem, ſeu continentiam, & deviaſtis a propoſito, vel vinculo conjugali, vel devotione continentiæ, ſit in vobis dolor, & humilitas pœnitentiæ. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de pœnitentia c. xii. §. 27.] *De Pœnitent. Diſt.i.C.xliv.* *Matth.xviii.18.* *Iob. xxxi. 31. apud lxx. expreſſius.*

II. *De eodem.*

LAboret itaque pœnitens in eccleſia eſſe, & ad eccleſiæ unitatem tendere. Niſi eum unitas eccleſiæ ſuccurrat; niſi quod deeſt peccatori, ſua operatione compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum eſt enim (& pietas fidei expo- *De Pœnitent. Diſt.vi.C.i.*

ſtulat

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. vii.

ſtulat credere) quod omnes eleemoſynæ totius eccleſiæ, & orationes, & opera juſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam ad converſionem ſuam [Auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XVII. §. 33. c. A. D. 428. *ibidem* .]

III. *Pænitentia debet eſſe feſtina* .

De Pœnitent. Diſt. VII. C. VI.

Luc. XXIII. 43.

NUllus expectet, quando jam non poteſt peccare. Arbitrii enim quærat libertatem, ut dolere poſſit commiſſa, non neceſſitatem. Qui prius itaque a peccatis relinquitur, quam ipſe relinquat, ea non libere, ſed quaſi neceſſitate condemnat. Licet enim latro veniam meruiſſet in fine de omni ſuo crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & perſeverandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus eſt qui tunc primum in cruce Chriſtum confeſſus eſt. *Item Ambroſius* [lib. I. de pœnitentia c. I. nunc c. I. & I L. §. 4. & 5. A. D. 384. *Mediolani*]

IV. *Pænitentia debet habere ſpem veniæ* .

De Pœnitent. Diſt. I. C. L.

NEmo poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperaverit indulgentiam. Sed negant, his oportere reddi communionem, qui prævaricatione lapſi ſunt. *Et infra*. Deus autem nullum crimen excepit, qui peccata donavit omnia. *Auguſtinus in Homilia de pœnitentia* [homil. L. c. XI. nunc ſerm. CCCLX. de pœnitentia c. IV. §. 9. c. A. D. 415. in *Africa* .]

V. *Pænitentia debet eſſe voluntaria* .

De Pœnitent. Diſt. I. C. LXXXV.

JUdicet ſe ipſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, & mores convertat in melius, ne, cum jam non poterit, etiam præter voluntatem, a Domino judicetur. Et cum in ſe protulerit ſeveriſſimæ ſententiam medicinæ, veniat ad antiſtites, per quos illi claves in eccleſia miniſtrantur, & tamquam bonus incipiens jam eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis ſacrorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, ut in offerendo ſacrificium contribulati cordis devotus & ſupplex id tamen agat, quod non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum. [Auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. IX. §. 24.]

VI. *Pænitentia debet eſſe lacrymoſa* .

De Pœnitent. Diſt. IV. C. XLII. §. 2.

REcte enim pœnitens quidquid ſordis poſt purificationem contraxit, oportet, ut abluat, ſaltem lacrymis mentis. Sed ſatis durus eſt, cujus mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare; ſed ſciat culpabiliter ſe durum qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lacrymis non oſtendit. Non itaque eſt, ut quis excuſet, ſe non habere fontem lacrymarum, qui nonnunquam lacrymis oſtendit dolorem temporalium. *Ambroſius de Pœnitentia* [lib. II. c. X. §. 9. c. A. D. 384. *Mediolani* .]

VII. *De eodem* .

De Pœnitent. Diſt. I. C. LXXIX.

Matth. V. 5.

Luc. VII. 13.

FLeat pro te mater eccleſia, & culpam tuam lacrymis lavet. Videat te Chriſtus mœrentem, ut dicat: *beati triſtes, quia gaudebitis* . Amat, ut pro uno multi rogent. Denique in Euangelio, motus viduæ lacrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium ejus reſuſcitavit [Gratianus .]

VIII. *Pænitentia debet eſſe debitis circumſtantiis veſtita* .

De Pœnitent. Diſt. V. C. I.

IN pœnitentia autem, quæ peccatorem conſiderare oporteat, Auguſtinus in libro de pœnitentia [*imo auctor de vera & falſa pænitentia* c. XIV. & XV. §. 29. & 30] docet, dicens: conſideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perſeverantia, in varietate perſonæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipſius vitii multiplici executione. Oportet enim pœnitere fornicantem ſecundum excellentiam ſui ſtatus, aut officii, & ſecundum modum meretricis, & in modo operis ſui, & qualiter turpitudinem ſuam peregerit, ſi in loco ſacro, aut cui debuit excellentiam fidei (ut ſunt domus dominorum, & aliorum multorum) ſi in tempore orationi conſtituto, aut in feſtivitate ſanctorum, & in tempore jejunii. Conſideret quantum perſeveraverit, & defleat, quod perſeveranter peccaverit, & quanta virtus fuerit in pugnatione. Sunt enim qui non ſolum non vincuntur, ſed ultro ſe peccato offerunt, nec expectant tentationem, ſed præveniunt voluptatem, & pertractant ſecum quam multiplici actione vitii delectabiliter peccent. Omnis iſta varietas confitenda eſt, & deflenda, ut cum cognoverit quod peccatum eſt multum, cito inveniat Deum propitium. In cognoſcendo augmentum peccati, inveniat ſe,

ſe, cujus ætatis fuerit, cujus ſapientiæ, & ordinis, & ſtatum omnem alterius non peccantis. Immoretur in ſingulis iſlis, & ſentiat modum criminis, purgans lacrymis omnem qualitatem vitii. Defleat virtutem, qua interim caruit. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor de verâ & falſa pœnitentia c. ix. §. 24.] Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. vii.

IX. *Pœnitentia debet eſſe integra, ut de omnibus peccatis ſimul fiat.*

SUnt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectentur, non animadvertentes, Dominum ſimul mutum, & ſurdum a dæmonibus liberaſſe, per hoc docens nos, nunquam, niſi de omnibus, ſanari. Si enim vellet ex parte peccata reſervari, habenti ſeptem dæmonia, manente uno, proficere poterat, ſex expulſis. Expulit autem VII. ut omnia crimina ſimul eiicienda doceret. Legionem autem ab alio eiiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum poſſideret, oſtendens, quod etiamſi peccata ſint mille, oporteret de omnibus pœnitere. Laudatus eſt enim Dominus, quando, ejecto dæmonio, locutus eſt mutus. Nunquam aliquem ſanavit, quem non omnino liberavit. Totum enim hominem ſanavit in Sabbato, quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit, judicans, pœnitentem oportere ſimul dolere de omni crimine orto in anima, & corpore. Scio enim Deum inimicum omni criminoſo. Quomodo ergo qui crimen reſervat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei conſequeretur veniam, ſine quo nemo unquam invenit gratiam. Hoſtis enim Dei eſt, dum offendit perſeveranter. Quædam enim impietas infidelitatis eſt ab illo, qui juſtus, & qui juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam. Jam enim foret ſine pœnitentia invenire gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptiſmi puritatem confitentem conatur adducere. *Gregorius in Iſaiam* [imo lib. ix. epiſt. xxxix. ad Theoctiſtam Patriciam, A. D. 601. *Romæ*.] De Pœnitent. Diſt. iii. C. xiii. Matth. xii. 22. Luc. viii. 2. Marc. v. 9. Matth. ix. 33.

X. *Pœnitentia debet eſſe, quantum ad actum interioris diſplicentiæ, habitualiter continua.*

SUnt qui dicunt, pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire. Recte eos paſtoris primi percutit ſententia, qui ait: *contigit illis illud veri proverbii, canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti*. Magna eſt enim contra peccatum virtus pœnitentiæ, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret. *Et infra*. Pœnitentiam vere agere eſt commiſſa plangere, & iterum plangenda declinare. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. xix. §. 35.] De Pœnitent. Diſtinct. iii. C. vi. §. 2. II. Petr. II. 22.

XI. *De eodem.*

POEnitere enim eſt pœnam tenere, ut ſemper puniat, in ſe ulciſcendo quod commiſit peccando. Pœna enim proprie dicitur læſio, quæ punit, & vindicat quod quiſque commiſit. Ille igitur pœnam tenet, qui ſemper punit quod commiſiſſe dolet. Pœnitentia itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. *In eodem*. [lib. c. xiii. §. 28.] De Pœnitent Diſt. iii. C. iv. §. 2.

XII. *De eodem.*

SI Apoſtolus etiam peccata, per baptiſmum dimiſſa, continue plorat, nobis ſuper fundamentum Apoſtolorum poſitis, quid præter plorare reſtat? Quid, niſi ſemper dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si autem pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu enim gaudeat, & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pœnitentia. Dixit enim Dominus: *vade, & amplius jam noli peccare*. Non dixit: *ne pecces*, ſed: *nec voluntas peccandi in te oriatur*. Quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pœnitentia cuſtodiatur? Hinc ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, ſi contigerit, ſemper doleat, & non ſit ſatis quod doleat; ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat. *Item Gregorius in æſtivum tempus* [id eſt homil. xxxiv. in Evangel. c. A. D. 593. *Romæ*.] Ibidem C. v. Rom. vi. 13. Jo. viii. 11.

XIII. *De eodem.*

POEnitentiam agere digne non poſſumus, niſi modum quoque ejuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitenten- De Pœnitent. Diſt. iii. C. vi.

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. vii. tentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelet? *Item Smaragdus* [in expoſitione regulæ S. Benedicti c. iv. pag. 343. edit. an. 1577. & Iſidorus de ſummo bono lib. II. c. xiii. ex S. Gregorio lib. ix. epiſt. xxxix. *Romæ*, & in *Hiſpania* c. A. D. 601. 625. & 810.]

XIV. *Pœnitentia debet eſſe vera, & non ficta.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. ix. ILle pœnitentiam digne agit, qui, quæ commiſit, ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi ſiquis lavet laterem crudum, quia quanto magis laverit, tanto magis lutum facit. *Item Auguſtinus* [homil. xli. nunc ſerm. cccxciii. c. A. D. 412. in *Africa*.]

XV. *De eodem.*

Ibidem C. x. *Matth.* xvi. 19. POEnitentes (ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo, & vos cum catena paſcetis. Qua, inquis, catena? *Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in cælo.* Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam? Pœnitentiam agis, genua figis, & rides, & ſubſannas patientiam Dei? Si pœnitens es, pœnitet te: ſi non pœnitet, pœnitens non es. Si ergo pœnitet, cur facis, quod male feciſti? Si feciſſe pœnitet, noli facere. Si adhuc facis, certe non es pœnitens. *Item Iſidorus de ſummo bono* [lib. II. c. xvi. c. A. D. 625. in *Hiſpania*.]

XVI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. xi. IRriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet, nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Canis reverſus ad vomitum, & pœnitens ad peccatum. Multi enim lacrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt: quoſdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere conſtat, quia, inconſtantia mentis, nunc recordatione peccati lacrymas fundunt; nunc vero revi-

Iſa. I. 16. viſcente uſu, ea, quæ fleverunt, iterando committunt. Iſaias peccatoribus dicit: *lavamini, mundi eſtote.* Lavatur itaque, & mundus eſt qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit. Lavatur, & non eſt mundus qui plangit quæ geſſit, nec tamen deſerit, ſed poſt lacrymas ea, quæ fleverat, repetit. *Item in libro ſoliloquiorum Auguſtinus* [imo Iſidorus in ſynonymis lib. I. in fine c. A. D. 610. *ibidem*.]

XVII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. xii. INanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius. Frequenter peccans, & lugens, vix veniam meretur. Nihil poſſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Nihil valet veniam a malis poſcere, & mala denuo iterare. Perſiſte ergo in confeſſione. Eſto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepiſti, tenere non deſinas. Propoſitum bonæ vitæ conſerva jugiter. *Item Gregorius in Paſtorali* [Parte III. admonitione xxxi. A. D. 590. *Romæ*.]

XVIII. *De eodem.*

Ibidem C. xiii. QUi admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, conſiderare ſollicite ſciant, quia flendo, inaniter ſe mundant, qui vivendo, ſe nequiter inquinant; cum idcirco ſe lacrymis lavant, ut mundi ad ſordes redeant. *Item* [idem *ibidem*.]

XIX. *De eodem.*

Ibidem C. xv. QUi admiſſa plangit, nec tamen deſerit, pœnæ graviori culpæ ſe ſubiicit, quia ipſam, quam flendo impetrare potuit veniam, contemnit. *Item* [idem *ibidem*.]

XX. *De eodem.*

Ibidem C. xv. *Iſa.* I. 16. L*Avamini, mundi eſtote.* Poſt lavacrum enim mundus eſſe negligit quiſquis poſt lacrymas vitæ innocentiam non cuſtodit. Lavantur ergo, & nequaquam mundi ſunt qui commiſſa flere non deſinunt, ſed rurſus flenda committunt. *Item* [idem *ibidem*.]

XXI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. xvi. BAptizatur quippe a mortuo qui mundatur fletibus a peccato. Sed poſt baptiſma mortuum tangit qui culpam poſt lacrymas repetit. *Idem in Moralibus* [lib. I. c. ultimo ibid.]

XXII. *De*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. viii.

XXII. *De eodem*.

INcaſſum quippe bonum agitur, ſi ante vitæ terminum deſeratur, quia & fruſtra velociter currit qui priuſquam ad metas veniat, deficit. *Gratianus* [ibidem poſt c. xvii.] *De Pœnitent. Diſt. iii. C. xvii.*

XXIII. *Sub qua intelligentia ſunt accipienda prædicta verba doctorum*.

SEd verba definitionis non ad diverſa tempora, ſed ad idem tempus referuntur, videlicet, ut tempore, quo defleт mala, quæ commiſit, non committat quod adhuc eum flere oporteat. Quod ex ſubſequentibus verbis ejuſdem auctoritatis datur intelligi, dum dicitur: *nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat*. Auguſtinus *in homilia de Pœnitentia* [imo in Enchiridio c. lxv. §. 17. forte c. A. D. 421. in *Africa*.] *Ibidem C. xvii. §. 2.*

XXIV. *Pœnitentia debet eſſe æqua & juſta ſecundum proportionem peccatorum*.

IN actione pœnitentiæ, ubi tale crimen commiſſum eſt, ut is, qui commiſit, a Chriſti etiam corpore ſeparetur, non tam conſideranda eſt menſura temporis, quam doloris: *cor enim contritum, & humiliatum Deus non ſpernit*. Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum notitiam, niſi per verba, vel quæcumque alia ſigna procedit, cum ſit coram illo, cui dicitur: *gemitus meus a te non eſt abſconditus*, recte conſtituuntur ab his, qui eccleſiis præſunt, tempora pœnitentiæ, ut ſatisfiat etiam eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata. Extra eam quippe non remittuntur. Ergo cum tanta eſt plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta corporis, & ſanguinis Domini differenda ſint, auctoritate antiſtitis debet ab altario removeri ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari. *Ambroſius de pœnitentia*. [lib. 2. c. 11. nunc. c. 11I. §. 10. A. D. 384. *Mediolani*.] *De Pœnitent. Diſt. 1. C. lxxxiv.* *Pſalm. l. 19.* *Pſalm. xxxvi.* *Auguſt. in epiſt. liv. ad Ianuar. c. iii. §. 4.*

XXV. *De eodem*.

DEus definitionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam ſacerdotibus ſuis ſine ulla exceptione conceſſit. Sed qui culpam exaggeravit, exaggeret pœnitentiam. Majora enim crimina majoribus abluuntur fletibus. *De Pœnitent. Diſt. 1. C. lxxviii.*

RUBRICA. VIII
De multiplici ſpecie pœnitentiæ.

I. *De triplici ſpecie pœnitentiæ*.

Auguſtinus ad Felicianum [imo ſerm. cccli. c. II. §. 2. & 3. alias homiliarum lib. 2. homil. ultima c. II. circa A. D. 415. in *Africa*.]

TRes ſunt actiones pœnitentiæ, quas mecum veſtra eruditio recognoſcit. Sunt enim uſitatæ in eccleſia, & diligenter attendentibus notæ. Una eſt, quæ novum hominem parturit, donec per baptiſma ſalutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum. *Et paulo poſt*. Omnis enim, qui jam arbiter voluntatis ſuæ conſtitutus eſt, cum accedit ad ſacramenta fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli ſunt immunes. Nondum enim uti poſſunt libero arbitrio: quibus tamen ad conſecrationem, remiſſionemque originalis peccati prodeſt eorum fides, a quibus offeruntur. *Et infra*. Altera vero pœnitentia, eſt, cujus actio per totam iſtam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetua ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt. Primo, quia vitam æternam incorruptibilem, immortalemque nullus deſiderat, niſi cum vitæ hujus temporalis, corruptibilis, mortaliſque pœniteat. Non enim ſic quiſque in vitam novam per ſanctificationem baptiſmi naſcitur, ut quemadmodum deponit ibi omnia peccata præterita, ita etiam ſtatim mortalitatem ipſam carnis, corruptionemque deponat. *Et infra* [c. ix. *nunc* c. iv. §. 7.] Tertia eſt actio pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quæ legis Decalogus *Ibid. C. lxxxi.*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Kvor. viii. — *1. Cor. xi. 31.* — *Beda 1. Cor. xi.* — *Matth. vi. 12.*

logus continet, & de quibus Apoſtolus ait: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*. In hac ergo pœnitentia majorem quiſque in ſe ſeveritatem debet exercere, ut a ſe ipſo judicatus non judicetur a Deo, ſicut idem Apoſtolus ait: *ſi enim nosmetipſos judicaremus, a Domino non utique judicaremur*. Et *infra* §. 3. [*imo ſupra* c. 11I. §. 6.] Eſt etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: *Remitte nobis debita noſtra* &c. Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo, ſed illa utique, quæ humana fragilitate, quamvis parva, tamen crebra ſubrepunt. *Gratianus* [ad c. LXXXVII.]

II. *Alia diviſio pœnitentiæ.*

De Pœnitent. Diſt. 1. C. LXXXVII §. 5. — *Act. II. 38.* — *Ad c. XI.*

EST enim pœnitentia alia interior, alia exterior. Interior pœnitentia eſt illa, de qua Auguſtinus ait: omnis, qui ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus eſt, non poteſt inchoare novam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ. *Item*. De eadem Petrus in Actibus Apoſtolorum legitur dixiſſe: *pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*: quod de interiori pœnitentia, non exteriori dictum accipitur. De exteriori vero pœnitentia Ambroſius ait ſuper epiſtolam ad Romanos: *gratia Dei in baptiſmate non quærit gemitum, vel planctum; non opus aliquod, ſed ſolum contritionem cordis, & omnia gratis condonat*. Gratianus [ibidem ad c. XXII.]

III. *Alia diviſio pœnitentiæ.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXII. §. 2. — *In epiſt. ad Rom. VI.* — *Apud auctorem libri de vera & falſa pœnitent. c. XIII. §. 28.*

SIcut enim caritas alia eſt incipiens, alia eſt proficiens, alia eſt perfecta; ſic pœnitentia alia eſt incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem caritati, licet nondum perfectæ, in baptiſmo datur venia peccatorum, ut, quamvis poſtea graviter aliquis ſit peccaturus, tunc tamen intelligatur eſſe renatus, non aqua tantum (ſicut Jovinianus tradidit) ſed aqua, & ſpiritu, ſicut Hieronymus contra eum ſcribit; ſic & incipientium pœnitentiæ venia non negatur, quæ quadam ratione perfecta poteſt dici, quia toto corde gemit, & dolet, licet & alia ratione poteſt dici imperfecta, quia non uſque in finem duratura. Secundum primum modum perfectionis intelligitur illud Johannis oris aurei: *perfecta pœnitentia* &c. Juxta ſecundum modum perfectionis illud Auguſtini intelligitur: *pœnitentia eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe*. [Heſychius *in Leviticum* lib. 1I. ad c. x. Levitici, forte c. A. D. 600. in *Syria*.]

IV. *Alia diviſio pœnitentiæ.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXXV. in fine — *Sap. 1. 4.*

SIcut vera pœnitentia veniam promeretur, ita ſimulata Deum irritat, quia *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*. Hoc autem ſancti patres irremiſſibile peccatum, & blaſphemiam in Spiritum ſanctum dixerunt, in ſceleribus uſque ad finem vitæ perſeverare, de ſalute ſui deſperare, & de potentia, & miſericordia redemtoris diffidere. *Johannes os aureum in epiſtolam ad Ebræos* [homil. XXXI. in c. XII. epiſt. ad Ebræos, c. A. D. 400. *CPoli.*]

V. *Falſa eſt pœnitentia, quæ non ex diſplicentia peccati, ſed ex malevolentia animi procedit.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXXVI — *Matth. XXVII. 5.* — *Genes. XXV. 34.* — *Genes. IV. 9.* — *Genes. III. 9.*

JUdas pœnituit, ſed male: laqueo namque ſe ſuſpendit. Pœnituit etiam Eſau, ſed male: magis autem iſte neque pœnituit. Lacrymæ quippe illæ non erant pœnitentiæ, ſed animi violenti, & indignationis internæ: quod ex ejus operibus aperitur. *Et infra*. Non igitur negemus, obſecro, peccata noſtra, neque nos impudentia duros efficiat. Sponte noſtra puniamus, ne pendamus non ſponte ſupplicia. Audivit Cain a Deo: *Ubi eſt Abel frater tuus*? Et dixit: *Neſcio: nunquidnam cuſtos fratris mei ſum ego*? Vides quomodo ex hoc peccatum reddiderit gravius? Verum non ita pater ejus, audiens: *Adam ubi es*? Dixit: *audivi vocem tuam Domine, & timui, quoniam nudus ſum, & abſcondi me*? Magnum bonum eſt, ut quis peccata ſua agnoſcat, & memoriam eorum perſeveranter retineat. Nullum invenitur delictorum tale remedium, ſicut eorum continuata memoria. *Item Hieronymus ſuper Matthæum* [ad c. XXVII. c. A. D. 400. in *Palæſtina*.]

De Pœnitent. Diſtinct. III. C. XXXVIII. — *Gloſſa ordin. & Beda ad eundem Matthæi locum.*

VI. *Falſa eſt pœnitentia ejus, qui non emendat peccatum, quod commiſit.*

NIhil Judæ profuit egiſſe pœnitentiam, per quam ſcelus corrigere non potuit. Si quando frater ſic peccat in fratrem, ut emendare valeat quod peccavit, poteſt ei dimitti. Sin autem permanet opera, fruſtra voce aſſumitur pœnitentia. Hoc eſt, quod de

Digitized by Google

de eodem infeliciſſimo Juda dicitur: *& oratio ejus fiat in peccatum*, ut non ſolum emendare nequiverit proditionis nefas, ſed proprii homicidii ſcelus addiderit. *Item Innocentius* II. [in Concilio II. Lateranenſi c. XXII. A. D. 1139. Concil. tomo X. pag. 1007. & 1008.] Ext. I. Pars. IV. Tit. V. Rub. VIII.

VII. *Falſa eſt pœnitentia, cum non de omnibus peccatis, ſed de uno ſolo, aut de aliquibus agitur.*

De Pœnitent. Diſt. V. c. VIII.

FRatres noſtros epiſcopos & presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in Infernum protrahi patiantur. Falſam enim pœnitentiam eſſe conſtat, cum, ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur, aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt: *qui totam legem obſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus*, ſcilicet, quantum ad vitam æternam. Sicut enim ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio, vel curiali, vel negociali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet; aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi non offenſo cuilibet ſatisfaciat, aut ſi non indulgeat offendenti offenſus, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat. *Gregorius* [papa VII. in ſynodo V. Romana c. V. A.D. 1078. Concil. tomo X. pag. 173.]

Gregorius VII. in Concil. Rom. VII. c. V. A. D. 1080. Concil. tomo X. pag. 382. Concil. Vrbani II. c. XVI. A. D. 1089. Melphiæ in Apulia Concil. tomo X. pag. 477. Iacob. II. 11.

VIII. *Falſa eſt pœnitentia, quæ non ſecundum auctoritatem Patrum pro qualitate criminum ipſorum imponitur.*

De Pœnitent. Diſt. V. C. VI.

FAlſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem ſanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur: ideoque miles, vel negociator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi, culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit: vel qui bona alterius injuſte detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoſcat, ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi negocium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat. Bona, quæ injuſte abſtulit, reſtituat, arma deponat, ulteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum epiſcoporum pro defendenda juſtitia: ne tamen deſperet. Interim quid quid boni facere poterit, hortamur, ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam, *Auguſtinus in epiſtola ad Macedonium* [epiſt. CLIII. c. VI. §. 20. 21. alias epiſt. LIV. c. A.D. 414. in *Africa*.]

IX. *Falſa eſt pœnitentia, cum res aliena, per quam contractum eſt peccatum, non reſtituitur.*

SI res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: ſed, ut dixi, cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amittit, ſive patiendo malos, ſive ipſe male vivendo: nec aliud habet, unde reſtituat. Huic certe poſſumus dicere: redde quod abſtuliſti: niſi cum habere credimus, & negare. Ubi quidem ſi aliquos ſuſtinet cruciatus, repente dum exiſtimatur habere quod reddat, non eſt iniquitas: quia, ſi non eſt, unde reddat ablatam pecuniam, tamen dum eam per moleſtias corporales reddere compellitur, peccati, quo male ablata eſt, pœnas luit. Sed non inhumanum eſt etiam pro talibus intercedere, non ad hoc, ut minime reſtituantur aliena, ſed ne fruſtra homo in hominem ſæviat. *Et paulo poſt*. Illud vero fidentiſſime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quantum honeſte poteſt) ad reddendum non compellit, ſocium eſſe fraudis, & criminis. Nam miſericordius opem noſtram talibus ſubtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat: ac non potius adjuvat, ſed obviat ſubvertendo, atque opprimendo. Sed nunquid nos ideo aut exigere, aut exigendum tradere vel poſſumus, vel debemus? Agimus quantum epiſcopalis facultas dat, & humanum quidem nonnumquam, ſed maxime, & ſemper divinum judicium comminantes. Nolentes autem reddere quos novimus, & male abſtuliſſe, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, obteſtamur, quoſdam clam, quoſdam palam, ſicut diverſitas perſonarum diverſam videtur poſſe, vel velle accipere medicinam. Si vero rem alienam quis conſecraverit, non eandem, ſed æſtimationem ejus reſtituere debet. *Ambroſius de pœnitentia* [lib. II. c. IX. forte c. A. D. 374. *Mediolani*.] XIV. Q. VI. c. I.

X. *Fal-*

LIB. I. PARS. IV. TIT. V. RUB. IX. X. *X. Falſa eſt pœnitentia, quando de pœnitentia agitur pœnitentia.*

XVII. Q. IV. C. III. *Gloſſa* SIc eos, qui pœnitentiam agunt, hoc ſolum timere oportet, ne ipſius pœnitentiæ agant pœnitentiam.

RUBRICA . IX

De partibus pœnitentiæ.

I. *Tres ſunt partes pœnitentiæ, ſcilicet contritio, confeſſio, & humilitas ſatisfactionis.*

Johannes os aureum [in homilia de Pœnitentia, c. A. D. 400. *CPoli*.]

De Pœnitent. Diſt. III. c. VIII. PErfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ſufferre. *Et infra.* In corde ejus contritio, in ore confeſſio, in opere tota humilitas: hæc eſt perfecta & fructifera pœnitentia.

RUBRICA . X

De tempore, quo agenda eſt pœnitentia.

I. *Quod in vita ſola præſenti poteſt quis pœnitere.*

Leo papa [I. epiſt. LXXXII. cap. II, alias epiſt. XCI. Theodoro epiſcopo Forojulienſi, A. D. 452. Roma in *Galliam Narbonenſem*.]

De Pœnitent. Diſt. I. c. XLIX. SI autem aliquis eorum, pro quibus Domino ſupplicamus, quocumque interceptus obſtaculo, a munere indulgentiæ præſentis exceſſerit, & priuſquam ad conſtituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit; quod manens in corpore non receperit, conſequi exutus carne non poterit. *Leo papa* [I. epiſt. II. c. VII. ad Ruſticum Narbonenſem, alias epiſt. XCII, c. A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

II. *Tempus pœnitentiæ eſt uſque ad ultimum articulum vitæ.*

De Pœnitent. Diſt. VII. c. I. NEmo deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt, quia nonnumquam quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiori perficitur. *Auguſtinus de differentibus pœnitentiam* [imo homiliarum lib. L. homil. XLI, nunc ſerm. CCCXCIII. de pœnitentibus, ſed carptim; nam hæc eadem B. Cæſario Arelatenſi adſcribuntur, c. A. D. 410. in *Africa*.]

III. *Pœnitentia, quæ differtur uſque ad ultimum vitæ, dubia eſt, & ſecuritatem non habet.*

Ibidem C. II. SI quis poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exit. Si ſecurus hinc exierit, ego neſcio. Pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem autem dare non poſſumus. Nunquid dico, damnabitur? Sed non dico, liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? Vis quod incertum eſt, evadere? Age pœnitentiam, dum ſanus es. Si ſic agis, dico tibi, quod ſecurus es, quia pœnitentiam egiſti eo tempore, quo & peccare potuiſti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. *Auguſtinus* [eadem homilia ſeu ſermone, *ibidem*.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. IV. SI quis autem, &c. *Et infra.* Baptizatus, ad horam ſecurus hinc exit: fidelis bene vivens, ſecurus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus, cum ſanus eſt, & poſtea bene vivens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Unde ſecurus ſum, dico, & ſecuritatem do: unde non ſum ſecurus, pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. *Et poſt pauca.* Sed unde ſcis, inquis, ne forte Deus dimittat mihi? Verum dicis. Unde? Neſcio. Illud ſcio, hoc neſcio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia neſcio. Nam ſi ſcirem tibi nihil prodeſſe, non tibi darem. *Item.* Si ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem.

Digitized by Google

rerem. Duæ res ſunt: aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quid horum tibi futurum ſit, neſcio. Ergo tene certum, dimitte incertum. *Gratianus* [ex libro de vera & falſa Pœnitentia, c. XVII. §. 33.] Lib. I. Part. IV. Tit. V. Rub. XI.

V. *De eodem.*

QUod quoniam vix licet, de ejus ſalute Auguſtinus potuit dubitare. Credo quidem illi, qui dixit: *quacumque hora ingemuerit, & converſus fuerit, vita vivet.* Dixit *converſum*, non tamen *verſum* vita vivere. *Verſum* quidem puto, qui dolet de crimine, *converſum*, qui dolet de omni ejus, quam expoſuimus varietate. *Vertitur* a peccato qui jam vult dimittere peccatum. *Convertitur* qui jam totus & omnino *vertitur*; qui jam non tantum pœnas timet, ſed ad bonum Domini contendere feſtinat. Quæ *converſio* ſi contigerit alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de ejus remiſſione. Sed quoniam vix, vel raro eſt tam juſta *converſio*, timendum eſt de pœnitente ſero: quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet ſatisfactionem: maxime cum filii, quos illicite dilexerit, ſint præſentes: uxor, & mundus ad ſe vocent. Multos enim ſolet ſerotina pœnitentia decipere; ſed quoniam Deus ſemper potens eſt, ſemper etiam poteſt in morte juvare quibus placet. Cum itaque opus ſit, non hominis, ſed Dei, fructifera pœnitentia, inſpirare eam poteſt quandocumque vult ſua miſericordia, & remunerare ex miſericordia quos damnare poteſt ex juſtitia. Sed quoniam multa ſunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculoſiſſimum eſt, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum eſt, cui Deus tunc inſpirat. Si quis eſt igitur, qui veram tunc quærat pœnitentiam, expectet Dei clementiam, majorem ſentiens Dei bonitatem ſua nequitia. Sed ſi etiam ſic converſus evadat, vita vivat, & non moriatur. Non tamen promittimus, quod evadat omnem pœnam. Nam prius purgandus eſt igne purgationis, qui in aliud ſæculum diſtulit fructum converſionis. Hic autem ignis, etſi æternus non ſit, miro tamen modo eſt gravis. Excellit enim omnem pœnam, quam umquam paſſus eſt aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inventa eſt pœna, licet mirabilia paſſi ſint martyres tormenta: & multum nequiter iniqui tanta ſuſtinuerunt ſupplicia. Studeat ergo quilibet ſic delicta corrigere, ut poſt mortem non oporteat talem pœnam tolerare. Quædam enim peccata ſunt, quæ ſunt mortalia, & in pœnitentia fiunt vitalia, non tamen ſtatim ſanata.

De Pœnitent. Diſt. VII. C. VI. §. 2.

Ezech. XXXIII. 11.

RUBRICA. XI
De iteratione pœnitentiæ.

I. *Argumentatio contra eos, qui pœnitentiam negabant poſſe iterari.*

Auguſtinus de pœnitentia [imo Gratianus.]

HÆc de caritate breviter ſcripſimus propter eos, qui pœnitentiam negant iterari poſſe, aſſerentes, quod ſicut caritas ſemel habita numquam amittitur, ita pœnitentia ſemel vere celebrata, nulla ſequenti culpa maculatur. Si vero criminalis culpa illam aliquando ſequitur, vera pœnitentia non fuit, nec veniam unquam a Domino impetravit. Quod ex definitione ipſa pœnitentiæ, & multorum auctoribus probare contendunt. Ut enim ait *Ambroſius in quodam ſermone quadrageſimæ* [imo incertus auctor ſermone XXV. §. 1. in Appendice tomi II. operum Sancti Ambroſii edit. novæ pag. 425.]

De Pœnitent. Diſt. III. in principio

II. *De eodem.*

POEnitentia eſt & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. *Idem [Ambroſius] de unica pœnitentia* [in lib. II. de unica pœnitentia c. X. A. D. 384. *Mediolani*.] Ibidem C. I.

III. *De eodem.*

REperiuntur qui ſæpius pœnitentiam agendam putant, qui luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent, quia ſicut unum baptiſma, ita & unica pœnitentia. Verum præteriti ſemper nos debet pœnitere peccati: ſed hoc delictorum leviorum. At ego facilius inveni qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam. *Item Auguſtinus* [imo Gennadius de eccleſiaſticis dogmatibus c. LIV. c. A. D. 490. in *Gallia*.]

Ibidem C. I. *S. Gregorius M. epiſt.* XXXIX. *lib.* IX. *& homil.* XXXIV. *in Evangel.*

IV. *De*

IV. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. III. SAtisfactio pœnitentiæ eſt peccatorum cauſas excidere, nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere. *Item de pœnitentia* [Auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. VIII. §. 22.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. IV. POEnitentia eſt quædam dolentis vindicta, puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. *Et infra.*

VI. *De eodem.*

Ibidem. COntinue dolendum eſt de peccato: quod declarat ipſa dictionis virtus. Pœnitere enim eſt *pœnam tenere*, ut ſemper puniat in ſe ulciſcendo quod commiſit peccando. Pœna enim proprie dicitur læſio, quæ punit & vindicat quod quiſque commiſit. Ille igitur pœnam tenet, qui ſemper punit quod commiſiſſe dolet [Gratianus ibidem.]

VII. *De eodem.*

Ibidem. POEnitentia itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. [idem auctor de vera & falſa pœnitentia c. VIII.]

VIII. *De eodem.*

Ibidem C. V. SI Apoſtolus etiam peccata, per baptiſmum dimiſſa, plorat, nobis etiam, ſuper fundamentum Apoſtolorum poſitis, quid præter plorare reſtat? Quid niſi ſemper dolere in vita? Ubi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si autem pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu enim gaudeat, & ſperet de gratia, quamdiu ſuſtentatur a pœnitentia. Dixit enim Dominus: *vade, & amplius jam noli peccare*. Non dixit: *nec pecces*: ſed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo ſervabitur, niſi dolor continue in pœnitentia cuſtodiatur? Hic ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, ſi contigerit, ſemper doleat: & non ſatis quod doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat. *Item Gregorius in æſtiv. temp.* [nempe homil. XXXIV. in Evangel. c. A. D. 593. *Romæ*.]

Rom. VI. 13.

Jo. VIII. 11.

IX. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. VI. POEnitentiam agere digne non poſſumus, niſi modum quoque ejuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æſtibus anhelet? *Smaragdus* [in expoſitione regulæ S. Benedicti c. IV. c. A. D. 800. in Gallia Belgica. Iſidorus de ſummo bono lib. II. c. XIII. ex S. Gregorio lib. IX. epiſt. XXXIX. *Romæ*, & in Hiſpania c. A. D. 601. & 605.]

X. *De eodem.*

Ibidem C. IX. ILle pœnitentiam digne agit, qui quæ commiſit, ſic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quaſi ſi quis lavet laterem crudum, quia quanto magis abluerit, tanto magis lutum facit. *Item Auguſtinus* [homil. XLI. ſeu ſermone CCCXCIII. c. A. D. 415. in *Africa*.]

XI. *De eodem.*

Ibidem C. X. POEnitentes (ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo, & vos cum catena paſcetis. Qua, inquis, catena? *Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in cælo*. Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam? Pœnitentiam agis, genua figis, & rides, & ſubſannas patientiam Dei? Si pœnitens es, pœnitet te: ſi non pœnitet, pœnitens non es. Si ergo pœnitet, cur facis quod male feciſti? Si feciſſe pœnitet, noli facere. Si adhuc facis, certe non es pœnitens. *Item Iſidorus de ſummo bono* [lib. II. c. XVI. c. A. D. 625. in *Hiſpania*.]

Matth. XVI. 19.

XII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XI. IRriſor eſt, non pœnitens qui adhuc agit, quod pœnitet: nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Canis reverſus ad vomitum eſt pœnitens ad pec-

peccatum. Multi enim lacrymas indeſinenter fundunt, & peccare non deſinunt. Quoſdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere conſtat: quia inconſtantia mentis nunc recordatione peccati lacrymas fundunt, nunc vero reviviſcente uſu, ea, quæ fleverant, iterando committunt. Iſaias peccatoribus dixit: *lavamini, mundi eſtote*. Lavatur itaque, & mundus eſt qui & præterita plangit, & flenda iterum non admittit. Lavatur, & non eſt mundus qui plangit quæ geſſit, nec tamen deſerit, & poſt lacrymas ea, quæ fleverat, repetit. *Item in libro ſoliloquiorum Auguſtini* [imo Iſidorus in ſynonymis lib. 1. in fine, *ibidem*.] Lib. I. Pars IV. Tit. V. Rubr. XI. Iſa. I. 16.

XIII. *De eodem*.

INanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius. Frequenter peccans, & lugens vix veniam meretur. Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata; nihil valet veniam a malis poſcere, & mala denuo iterare. Perſiſte ergo in confeſſione, eſto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepiſti, tenere non deſinas. Propoſitum bonæ vitæ conſerva jugiter. *Item Gregorius in Paſtorali* [Parte III. cap. XXX. admonitione XXXI. A. D. 590. *Romæ*.] *De Pœnitent. Diſt.* III. C. XIII.

XIV. *De eodem*.

QUi admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, conſiderare ſollicite ſciant, quia flendo inaniter ſe mundant qui vivendo ſe nequiter inquinant, cum idcirco ſe lacrymis lavent, ut mundi ad ſordes redeant. *Item*. [idem *ibidem*.] *Ibidem* C. XIII.

XV. *De eodem*.

QUi admiſſa plangit, nec tamen deſerit, pœnæ gravioris culpæ ſe ſubjicit, quia ipſam, quam flendo potuit impetrare veniam, contemnit. *Item*. [idem *ibidem*.] *Ibidem* C. XIV.

XVI. *De eodem*.

L*Avamini, mundi eſtote*. Poſt lavacrum enim mundus eſſe negligit quiſquis poſt lacrymas, vitæ innocentiam non cuſtodit. Lavantur ergo, & nequaquam mundi ſunt qui commiſſa flere non deſinunt, ſed rurſus flenda committunt. *Item*. [idem *ibidem*.] *Ibidem* C. XV.

XVII. *De eodem*.

BAptizatur quippe a mortuo qui mundatur fletibus a peccato: ſed poſt baptiſma mortuum tangit qui culpas poſt lacrymas repetit. *Idem in Moralibus* [lib. I. c. ultimo. *ibidem*.] *Ibidem* C. XVI.

XVIII. *De eodem*.

INcaſſum quippe bonum agitur, ſi ante terminum vitæ deſeratur, quia fruſtra velociter currit qui priuſquam ad metaa veniat, deficit: *Gregorius*. [imo Gratianus.] *Ibidem* C. XVII.

XIX. *Reſponſio*.

SEd verba definitionis non ad diverſa tempora, ſed ad idem tempus referuntur, videlicet, ut tempore, quo deflet mala, quæ commiſit, non committat quæ adhuc eum flere oporteat: quod ex ſequentibus verbis ejuſdem auctoritatis datur intelligi, dum dicitur: nam qui ſic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat, aut ignorat. *Item Auguſtinus in Enchiridio* [c. LXXI. §. 19. forte c. A. D. 421. in *Africa*.] *Ibid. de eod.* c.

XX. *De eodem*.

SAne cavendum eſt, ne quiſquam exiſtimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non poſſidebunt, quotidie perpetranda, & eleemoſynis quotidie redimenda. In melius quippe eſt vita mutanda, & per eleemoſynas de peccatis præteritis eſt propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodammodo, ut ea ſemper liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quamvis miſerando deleat jam facta peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur. *Gratianus* [poſt. c. XXI. ibidem.] *Ibidem* C. XVIII.

XX. *Reſ-*

XXI. *Reſpondetur ad auctoritates adductas in oppoſitum*.

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxi. 4.

EX perſona hujuſcemodi pœnitentis etiam illud Smaragdi intelligitur : *ille pœnitentiam digne agit &c.* Et illud Auguſtini: *pœnitentes &c.* Et illud Iſidori: *irriſor,& non pœnitens*. Et illud Iſaiæ : *lavamini, & mundi eſtote*. Item & illud Soliloquiorum : *inanis eſt pœnitentia*. Similiter & illud Gregorii : *qui admiſſa plangunt* : & *baptizatur a mortuo*. Illud autem Ambroſii : *reperiuntur &c.* non ſecundum generalem, ſed ſecundum ſpecialem conſuetudinem eccleſiæ de ſolemni pœnitentia dictum intelligitur, quæ apud quoſdam ſemel celebrata, non iteratur. *Unde Auguſtinus ſcribit ad Macedonium* [epiſt. cliii. c. iii. §. 7. al. epiſt. liv. c. A. D. 414. in *Africa*.]

XXII. *De eodem*.

Ibidem C. xxii.

QUamvis caute & ſalubriter proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ ſemel in eccleſia concedatur, ne medicina vilis, minus utilis eſſet ægrotis : quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemtibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo : quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis ? [Gratianus ibidem continenter.]

XXIII. *De eodem*.

Ibidem.

HAc auctoritate & illud Ambroſii determinatur; & iterum peccatori per primam pœnitentiam venia dari monſtratur, alioquin nequaquam iterum parceret Deus, qui necdum pepercisset. Satisfactio quoque pœnitentiæ : *& vade, & amplius noli peccare*, eumdem cum definitione intellectum habent. Illud autem, quod in libro de pœnitentia dicitur, de perfecta eſt intelligendum. Sicut enim caritas alia eſt incipiens, alia eſt proficiens, alia eſt perfecta, ſic & pœnitentia alia eſt incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem caritati, licet nondum perfectæ, in baptiſmo datur venia peccatorum, ut quamvis poſtea graviter aliquis ſit peccaturus, tunc tamen intelligatur eſſe renatus; non aqua tantum (ſicut Jovinianus tradidit) ſed aqua, & Spiritu (ſicut Hieronymus contra cum ſcribit) ſic & incipientium pœnitentiæ venia non negatur : quæ quadam ratione perfecta poteſt dici, quia toto corde gemit, & dolet; licet alia ratione poteſt dici imperfecta, quia non uſque in finem duratura. Secundum primum modum perfectionis intelligitur illud Johannis Oris aurei : *perfecta pœnitentia* &c. Juxta ſecundum modum perfectionis illud Auguſtini intelligitur : *pœnitentia eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe*. Illud autem : *Si pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur*, dupliciter intelligi poteſt. Si enim, juxta quorundam ſententiam, peccata dimiſſa redeunt, facile eſt intelligere, nihil de venia relinqui, quoniam peccata, quæ prius erant dimiſſa, iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex juſta ſervitute in libertatem manumittitur, iterum vere liber eſt, quamvis ob ingratitudinem in ſervitutem poſtea revocetur : ſic & pœnitenti peccata vere remittuntur, quamvis ob ingratitudinem veniæ, eiſdem poſtea ſit implicandus. Si autem peccata dimiſſa non redeunt, dicitur, nihil relinqui de venia, quia nihil ſibi relinquitur de vitæ munditia, & ſpe æternæ beatitudinis, quam cum venia aſſecutus eſt. Sicut enim argento perfecte purgato nihil ſui decoris relinquitur, ſi ſequenti ærugine fœdatur, non tamen prima, ſed ſequenti ſordidatur; ſic expiato per pœnitentiam nihil de venia dicitur relinqui, cum tamen jam non deletis, ſed adhuc expiandis coinquinetur. *Ait enim Hieronymus ad Ruſticum de pœnitentia* [c. A. D. 405. in *Palæſtina*.]

Supra C. ſatiſfactio.
Supra C. ſi Apoſtolus

XXIV. *Probatur, quod per pœnitentiam non ſemel tantum, ſed ſæpiſſime dimittuntur peccata*.

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxiii.

SEpties cadit juſtus, & reſurgit. Si cadit, quomodo juſtus; ſi juſtus quomodo cadit? Sed *juſti* vocabulum non amittit, quia per pœnitentiam ſemper ſurgit : & non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. *Cui plus dimittitur, plus diligit*. [Gratianus] David quoque per pœnitentiam adulterii ſimul & homicidii veniam impetravit. *Item Ambroſius in Apologia David* [c. ii. §. 5. c. A. D. 390. *Mediolani*.]

Matth. xviii. 22
Luc. vii. 43.

XXV. *De*

XXIV *De eodem*.

ILle rex tantus, ac potens ne exiguo quidem momento manere penes ſe delicti paſſus eſt conſcientiam; ſed præ matura confeſſione, atque immenſo dolore reddidit peccatum ſuum Domino. *Et infra*. Denique Dominum dolor intimi movet affectus, ut Natham diceret: *quoniam pænituit te, & Dominus tranſtulit peccatum tuum*. Maturitas itaque veniæ profundam regis fuiſſe pœnitentiam declaravit, quæ tanti erroris offenſam transduxerit. *Idem in eodem* [c. VII. §. 38. *ibidem*.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXV. — II. *Reg.* XII. 13.

XXV. *De eodem*.

ILlud vero quam mirabile eſt, quod Angelo ferienti plebem ſe obtulit David dicens: *grex iſte quid fecit? Fiat manus tua in me, & in domum patris mei*. Quo facto ſtatim dignus ſacrificio judicatus eſt qui abſolutione exiſtimabatur indignus. Nec mirum, ſi tali ſua oblatione pro populo, peccati ſui adeptus eſt veniam, cum Moyſes, offerendo ſe Domino pro plebis errore etiam peccata deleverit. Texit igitur peccata ſua, an non? Sed quis hoc neget, cum hæc ipſe docuerit propheta, quod remittantur iniquitates, tegantur peccata, non imputentur a Domino? Peccatum remiſſum ſibi eſſe docuit, ſicut ſcriptum eſt: *delictum meum cognoſco, & injuſtitiam meam non operui. Dixi: pronunciabo adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei*. Dixit: *pronunciabo*, & veniam meruit, antequam pronunciaret; quanto magis ubi de ſe pronunciavit dicens: *iniquitatem meam ego agnoſco*, remiſſum eſt ei omne peccatum, licet ſpecialiter de hoc & Nathan propheta reſpondit: *& Dominus tranſtulit peccatum tuum*. Ergo remiſſionem meruit iniquitatis, & texit caritate atque operuit peccata ſua: & texit operibus bonis, nec imputandum eſt ei peccatum, quia non fuit in eo dolus malitiæ, ſed lapſus erroris: deinde quia non fuit improbitatis æſtus, ſed umbra myſterii: & tamen confeſſus eſt delictum ſuum, agnovit iniquitatem, vidit lavacrum, & vidit, & credidit: dilexit multum, ut nimia caritate tegere quemvis poſſet errorem [*Gratianus*] Ecce cujus pœnitentia hic commendatur, cui etiam venia per prophetam data monſtratur: quam graviter poſtea deliquerit, populi multitudo proſtrata oſtendit. *Idem Gregorius in Homilia* x. *ſuper Ezechielem* [lib. 1. §. 44. c. A. D. 600. *Romæ*.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXVI. — II. *Reg.* XXIV. 17. — *Pſal.* XXXI. 5. — *Pſal.* L. 5. — II. *Reg.* XII. 13.

XXVI. *De eodem*.

SIcut Achab rex iniquus a propheta reprehenſus, eum contra ſe divinam ſententiam audiſſet, pertimuit, & magno mœrore deprehenſus eſt, ita ut prophetæ ſuo Dominus diceret: *nonne vidiſti Achab humiliatum coram me?* Quia igitur mei cauſa humiliatus eſt, non inducam malum in diebus ejus: in quibus Domini verbis penſandum eſt, quomodo ei in electis ſuis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deum, ſi ſic ei & reprobi pœnitentia placuit, qui timebat perdere præſens ſæculum: aut quomodo ei gratia ſit ſpontanea afflictio pro culpis in eis, qui placent, ſi hoc ad tempus placuit & in eis qui diſplicebant.

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXIX. — III. *Reg.* XXI. 25.

XXVII. *De eodem*.

NInivitæ quoque. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VI. c. VII. *pag.* 283.
Auguſtinus [imo auctor libri de vera & falſa Pœnitentia, c. V. §. II.]

XXVIII. *Alia argumentatio prædictorum hæreticorum*.

ADhuc inſtant perfidi, qui ſapiunt plus, quam oporteat, non ſobrii, ſed excedentes menſuram. Dicunt enim, etſi ſemel peccanti poſt baptiſmum valeat pœnitentia; non tamen ſæpe peccantibus proderit iterata: alioqui remiſſio, ad peccatum eſſet incitatio. Dicunt enim; quis non ſemper peccaret, ſi redire ſemper poſſet? Dicunt enim Dominum incitatorem mali, ſi ſemper pœnitentibus ſubveniret, & etiam ei placere peccata, quibus ſemper præſto eſt gratia. *Idem*. [Ibidem continuo.]

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXXII.

XXIX. *Reſponſio*.

ERrant autem: immo conſtat multum ei peccata diſplicere, qui ſemper præſto eſt ea deſtruere. Si enim ea amaret, non ita ſemper deſtrueret, ſed conſervaret,

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXXII. §. 2.

atque, ut ſua munera, foveret. Semper deſtruit peccata, quæ invenit, ne ſolvatur quod creavit, ne corrumpatur quod amavit. *Idem* [ibidem ſtatim.]

XXX. *Alia argumentatio.*

De Pœnitent. Diſt. III. ibidem. SUmunt occaſionem hypocritæ iſti ex factis Domini. Quem enim cœcum bis illuminavit? Quem leproſum bis mundavit? Quem mortuum bis ſuſcitavit? Non Lazarum, quem dilexit, non filium viduæ, quem miſertus matri reddidit, non filium diſſipatorem legitur bis ſuſcepiſſe, non filiam Abrahæ bis a dæmonio liberaſſe. In nulla perſona iteravit factum, docens, ut ajunt, non ſæpe a Domino fieri remedium. Dixit mulieri: *vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*, promittens pœnam, non amplius veniam. *Idem* [ibidem §. 12.]

Jo. XI. 12. Luc. XV. 24. Ibidem VII. 17. Matth. XV. 29. Jo. VIII. 11.

XXXI. *Reſponſio.*

De Pœnitent. Diſt. III. ibidem. QUod autem multos cœcos, & diverſo tempore illuminaverit, & multos debiles confortaverit, oſtendit in diverſis illis eadem ſæpe peccata dimitti, ut quem prius ſanavit leproſum, alio tempore illuminet cœcum. Ideo etiam tot ſanavit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cœcos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator. Ideo non ſcribitur aliquis niſi ſemel ſanatus, ut quiſque timeat mergi peccato. Videmus adhuc quotidie in eccleſia ſæpe febricitantes, ſæpe languidos, ſæpe paſſionibus captos, ſæpe liberari, ut appareat toties opus miſerentis, quoties confeſſio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus, quod vilius eſt, & ab ipſo diſſimilius, ſæpe ſanaret, & animam digniorem, & redemtam non toties liberaret? *Medicum* ſe vocat, & non ſanis, ſed male habentibus opportunum (*Marc. II. 17.*). Sed qualis hic *Medicus*, qui malum iteratum neſciret curare, Medicorum enim eſt centies infirmum viſitare, centies curare. Qui ceteris minor eſſet, ſi aliis poſſibilia ignoraret. Memor eſt ſui, qui promiſit: *nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat* (§. 13. *Ezech. XXXIII. 11.*). Quem enim peccatorem excluſit? Et quod omnibus promiſit indulgentiam, aliis promiſſionibus declarat. *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus*, ideſt omnis quantuſcumque, & quoties peccator, cujuſcumque ordinis, etiamſi fuerit ſacerdos, *confitebor & ego eum coram patre meo* (*Matth. X. 32.*), *nam qui invocaverit nomen Domini*, ideſt, ſecundum quod nominatur *Dominus*, ideſt, qui invocaverit eum ad ſe ſerviendo, non contradicendo, ut forſitan ſæpe fecit, *omnis*, ideſt, quicumque ſit ille peccator, *ſalvus erit* (*Joel II. 32.*). Omnem enim animam iſte promiſſor ſaturavit bonis, etiam ſedentem in tenebris & umbra mortis, nullam excipiens animam (*Pſal. CVI. 10. Luc. I. 79.*). Nunc magiſtrum intellexerat diſcipulus ille, qui Corinthios per epiſtolas ſuas voluit corrigere, & ut ipſe teſtatur ter in litteris eos correxit (*2. Cor. XIII. 2.*). Oportebat enim, ut quoties eos videbat cadere, toties juvaret reſurgere. Memor enim erat illius, qui dixerat: *quorum remiſeritis peccata remittuntur eis* (*Jo. XX. 23.*). Scimus autem & primos patres, & in omni tempore eccleſiam Dei ſemper, uſque ſeptuagies ſepties (quod eſt *ſemper*) peccata remittere: quam poteſtatem iſti ab eccleſia auferre conantur. Oportet enim ſic eccleſiam credere, quæ confitetur ſe ſæpe peccare (§. 14.). Negant enim veritatem ſeducti, qui ſe abſque peccato audent jactare. *In multis enim offendimus omnes* (*Jacob. III. 2.*), *nec infans unius diei abſque peccato ſuper terram eſſe poteſt* (*Job. XXV. 4.*). Quapropter eliminandus eſt ab eccleſia iſte error, qui umquam pœnitentibus negat indulgentiam. Non enim inquirit, quid Apoſtolus ſenſerit, qui dixit: *nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum* (*1. Cor. IV. 4.*). Sciens enim & juſtis peccata ſolere contingere, non ſe confirmabat abſque peccato qui ſe novit indiſſolubili vinculo caritatis Chriſto conjunctum (*Rom. VIII. 1.*). Niſi enim ſciret ſæpe juſtos ad veniam venire, quomodo dubitaret, ſe peccare, qui ſe ſciebat ſpiritum Dei habere, & intentione mundiſſima ei ſervire? Cur enim Dominus Petri pedes laviſſet (*1. Cor. VII. 40. Jo. XIII. 5.*), & eccleſiam hoc idem docuiſſet, niſi quia (quoniam quotidiana eſt offenſio) oportet, ut quotidiana ſit remiſſio? Cur docuiſſet orantes dicere: *dimitte nobis debita noſtra* (*Matth. VI. 12.*), niſi ipſe miſericors perſeveraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere? *Item Auguſtinus ad Macedonium* [epiſt. CLIII. c. III. §. 7. alias epiſt. LIV. c. A. D. 414. in *Africa*.]

XXXII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſtinct. III. C. XXXIII. IN tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam poſt actam pœnitentiam, poſt altaris reconciliationem, vel ſimilia, vel graviora committant, & tamen Deus facit etiam ſuper tales oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam antea tribuerat largiſſima munera vitæ, ac ſalutis. Et quamvis eis in eccleſia locus humillimæ pœ-

Digitized by Google

poenitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos patientiæ ſuæ non obliviſcitur. *Gratianus* [*ibidem*.] LIB. I. PARS IV. TIT.V.RUB.XII. & XIII.

XXXIII. *De eodem*.

SIve autem quis dicat, primam tantum poenitentiam poſt baptiſmum utilem eſſe, non ſequentem: ſive contendat quis ultimæ tantum veniam dari, non præcedenti: ſemper tamen auctoritati adverſatur, quæ ſæpiſſime veniam poenitenti repromittit. *De Poenitent. Diſt.III.eod.C.*

RUBRICA. XII

A quibus verus poenitens conſulitur abſtinere.

I. *Conſulitur, ut poenitens cohibeat ſe a multis.*

Auguſtinus de poenitentia [imo auctor libri de vera & falſa poenitentia c. xv. §. 30.]

IN his omnibus dolens aut ſæculum derelinquat, aut ſaltem illa, quæ ſine admixtione mali non ſunt adminiſtrata, ut mercatura, & militia, & alia, quæ utentibus ſunt nociva, ut adminiſtrationes ſæcularium poteſtatum, niſi his utatur ex obedientiæ licentia. *Auguſtinus de poenitentia* [imo idem auctor ibidem.] *De Poenitent. Diſt.V.C.I. §. 6.*

II. *De eodem*

COhibeat ſe præterea a ludis & a ſpectaculis ſæculi qui perfectam vult conſequi gratiam remiſſionis. Nam Dina ſi ſe cohibuiſſet, ſi inter ſuos remanſiſſet, ab extraneo raptore corrupta non fuiſſet. Tanto igitur magis ſibi caveat, & cohibeat ſe anima, quæ ſæpe, vel ſemel corrupta eſt, & rapta. Timeat jam docta experimento quod ignoravit virgo: eligat quem imitetur, non ſequatur quem animus ſuus damnet. Se enim judicat qui fructus poenitentiæ non habentem a ſe non elongat. Laudet enim, & amet quos digne fructificare non ignorat. Quærat fructus dignos, etſi non dignos poenitentiæ. Sunt enim fructus digni, virtutum fructus, qui non ſufficiunt poenitentibus. Poenitentia enim graviores expoſtulat, ut ſic pacetur eccleſia, ut pacata dolore, & gemitibus, mortuis impetret veniam. *Item Leo Papa*. [I. epiſt. II. c. XI. ad Ruſticum, alias epiſt. XCII. c. IX. c. A. D. 443, Roma in *Galliam*.] *Ibidem §.9.* *Geneſ.XXXIV. I.*

III. *Poenitens negociationis lucra abiiciat.*

QUalitas lucri negociantem aut excuſat, aut arguit: quia eſt & honeſtus quæſtus, & turpis. Veruntamen poenitenti utilius eſt etiam diſpendia pati, quam periculis negociationis adſtringi, quia difficile eſt inter ementis, vendentiſque commercium non intervenire peccatum. *De Poenitent. Diſt.V.C.II.*

RUBRICA. XIII

De difficultate congrue agendi poenitentiam.

I. *Difficulter agitur congrua poenitentia.*

Ambroſius [de Poenitentia lib. II. c. X. §. 96. c. A. D. 384. *Mediolani*.]

FAcilius autem inveni qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint poenitentiam peccati, ubi acquirendæ ambitio dignitatis, ubi vini effuſio, ubi ipſius copulæ conjugalis uſus. Renunciandum ſæculo eſt, ſomno ipſi minus indulgendum, quam natura poſtulat: interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus eſt ſuſpiriis, ſequeſtrandus orationibus, vivendum ita, ut in tali vita huic moriatur uſui, ſeipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur. *Joannes Chryſoſtomus*. [imo auctor operis imperfecti in Matthæum hom. XL.] *De Poenitent. Diſt.I.C.LVI.§.2.*

II. *De eodem*.

QUis aliquando vidit clericum cito poenitentiam agentem? Sed & ſi deprehenſus humiliaverit ſe, non ideo dolet, quia peccavit, ſed confunditur, quia perdidit gloriam ſuam. *Ibid.C.LXXXVII.*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rubr. xiv.

RUBRICA. XIV
De ſolemni pœnitentia.

I. *Quod pœnitentia ſolemnis imponitur pro crimine publico & vulgatiſſimo, quod univerſam commoveat urbem.*

[In Concilio Carthaginenſi III. c. xxxII. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo. II. pag. 1171.]

xxvi. Q. vi. C. xiv. PResbyter inconſulto epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi, abſente epiſcopo, ultima neceſſitas cogat. Cujuſcumque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſam commoverit eccleſiam, ante abſidam manus ei imponatur. *In Agathenſi Concilio legitur* [c. xv. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tom. iv. pag. 1385. 1386.]

II. *De eodem.*

Diſt. L. C. lxiii. POEnitentes tempore, quo pænitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput a ſacerdote (ſicut ubique conſtitutum eſt) conſequantur. Si autem comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutaverint, abiiciantur. Et niſi digne pœnituerint, non recipiantur. Juvenibus etiam pœnitentia non facile committenda eſt propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte poſitis non eſt negandum. *Item ex eodem.* [ita refert ex eodem Concilio Burchardus lib. xix. c. xxxvi. verum hæc eadem depromta ſunt ex antiquis Pontificalibus ac Pœnitentialibus Romanis, & habentur in Pœnitentiali Theodori Archiepiſcopi Cantuarienſis c. xi. circa A. D. 68 o. in *Anglia*.]

III. *De eodem.*

Ibidem. IN capite Quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt pœnitentiam, ante fores eccleſiæ ſe repræſentent epiſcopo civitatis ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu, & vultu proteſtantes. Ibi adeſſe debent decani, ideſt archipresbiteri parochiarum, & presbyteri pœnitentium, qui eorum converſationem diligenter inſpicere debent, &, ſecundum modum culpæ, pœnitentiam per præſatos gradus injungere. Poſt hæc eos in eccleſiam introducat, & cum omni clero ſeptem pœnitentiæ pſalmos in terram proſtratus epiſcopus cum lacrymis pro eorum abſolutione decantet. Tunc reſurgens ab oratione (juxta quod canones jubent) manus eis imponat, aquam benedictam ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu & crebris ſuſpiriis denunciet eis, quod, ſicut Adam projectus eſt de Paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab eccleſia abiiciuntur. Poſt hæc jubeat miniſtris, ut eos extra januas eccleſiæ expellant. Clerus
Geneſ. III. 19. vero proſequatur eos cum reſponſorio: *in ſudore vultus tui veſceris pane tuo &c.* ut videntes ſanctam eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam, atque commotam, non parvipendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini cœna rurſus ab eorum decanis & eorum presbyteris eccleſiæ liminibus repræſententur. Hanc pœnitentiam nulli unquam clericorum agere conceditur, atque ideo hujuſcemodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur. *Unde in Carthaginenſi Concilio V. ſtatutum legitur* [c. xi. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1217.]

IV. *Pœnitentia ſolemnis non eſt imponenda clericis, niſi prius a ſuis ordinibus degradatis.*

xxvi. Q. vi. C. lxv. COnfirmandum eſt, ut, ſiquando presbyteri, vel diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe ſit removere, non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tamquam fidelibus laicis, imponatur, neque unquam permittendum eſt, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur. *Item Siricius papa.* [epiſt. 1. ad Himerium Tarraconenſem c. xiv. A. D. 385. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tomo II. pag. 1022.]

V. *De eodem.*

Ibid. C. lxvi. ILlud quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & poſt pœnitudinem, ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipiſci, quia quamvis ſint omni peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui du-

Digitized by Google

dudum fuerunt vaſa vitiorum. *Item Leo Papa* [1. epiſt. 1I. c. 1I. ad Ruſticum Narbonenſem E. alias epiſt. xcII. circa A. D. 443. Romæ in *Galliam*.] Leo. I. Pars iv Tit. v. R. vii. xiv.

VI. *De eodem.*

ALienum eſt a conſuetudine eccleſiaſtica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconii gradu fuerint conſecrati, ii pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi. Quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: ſacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa. *Innocentius epiſcopus ſcribit Victori Rotomagenſi epiſcopo.* [imo Gratianus *ibidem*.] xxvi. Q. vi. C. xxvii.

VII. *Pœnitentia ſolemnis non eſt iteranda.*

EST quædam pœnitentia, quæ ſolemnis appellatur, quæ ſemel tantum in eccleſia conceditur, de qua Ambroſius ait (a) *Sicut unum eſt baptiſma, ita unica eſt pœnitentia*. Item (b) *non eſt ſecundus locus pœnitentiæ*. (c) Merito reprehenduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant; quia luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent. *Item Auguſtinus ad Macedonium.* [Epiſt. cliii. c. 1II. ſ. 7. alias Epiſt. liv. c. A. D. 414. in *Africa*.] Diſt. L. C. lxi. ſ. 2. (a) *Lib.* II. *de Pœnitentia* C. x. ſ. 95. (b) *Hugo de S. Victore de Sacramentis* P. xiv. C. iv. (c) *Ambroſ. ibid.*

VIII. *De eodem.*

QUamvis caute, & ſalubriter proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ ſemel tantum in eccleſia concedatur, ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemtibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo: quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? [Gratianus *ibidem*.] xxvi. Q. vi. C. lxxi. & de Pœnit. Diſt. III. C. xxxii.

IX. *De eodem.*

HAc auctoritate illud Ambroſii determinatur, & iterum peccatori poſt primam pœnitentiam veniam dari monſtratur. Alioquin nequaquam iterum parceret Deus, qui nedum pepercisset. *Unde in Carthaginenſi Concilio IV. legitur* [c. lxviii. & lxix. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1205.] *De Pœnitent.* Diſt. III. C. xxii.

X. *Solemniter pœnitentes non debent ad ſacros ordines promoveri.*

EX pœnitentibus quamvis ſit bonus, clericus non ordinetur. Si per ignorantiam epiſcopi factum fuit, deponatur a clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens epiſcopus ordinaverit talem, etiam ipſe ab epiſcopatu ſuo ordinandi dumtaxat poteſtate privetur. Simili ſententiæ ſubjacebit epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut ſecundam. *Item Innocentius* [Papa I. epiſt. vi. Agapito, Macedonio, & Mariano epiſcopis Appulis, circa A. D. 404. Roma in *Apuliam*, Concil. tomo II. pag. 1262.] Diſt. L. C. lvi.

XI. *Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt.*

CAnones apud Nicæam conſtituti pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. *Ibidem* C. lx.

XII. *De eodem.*

ILlud quoque nos. *In hac eadem Rubrica* c. V. *pag.* 300.
Ex Toletano Concilio [1. c. II. A. D. 400. in *Hiſpania*, Concil. tomo II. pag. 1225.]

XIII. *De eodem.*

PLacuit, ut pœnitentes non admittantur ad clerum, niſi tamen ſi neceſſitas, aut uſus exegerit, & tunc inter oſtiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut Evangelium aut epiſtolam non legant. Si qui autem ante ordinati ſunt diacones, inter ſubdiacones habeantur, ita ut manum non imponant, nec ſacra contingant. Eum vero pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus graviſſimiſ- *Ibidem* C. lxviii.

LIB. I. PARS IV. TIT. V. RUB. XIV.

ſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio, divino fuerit reconciliatus altario. *Leo papa* [1. epiſt. II. c. XII. ad Ruſticum, alias epiſt. XCII. c. X. c. A. D. 441. Romæ in *Galliam*.]

XIV. *Solemniter pœnitentes non debent militiam ſæcularem exercere.*

De Pœnitent. Diſt. V. C. III.

CONtrarium eſt omnino eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem, cum Apoſtolus dicat: *nemo militans Deo, implicat ſe negociis ſæcularibus*. Unde non eſt liber a laqueis diaboli qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare. *Item ex Nicæno Concilio* [c. XI. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo II. pag. 48.]

XV. *Decennio pœniteant qui poſt pœnitentiam ad ſæcularem militiam redeunt.*

Ibidem C. IV.

SI qui vero per Dei gratiam vocati, primo quidem oſtenderunt fidem ſuam, depoſito militiæ cingulo: poſt hoc autem ad proprium vomitum reverſi ſunt, ut & pecunias dent, & ambirent redire rurſum ad militiam, iſti decem annis ſint inter pœnitentes poſt primum triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus vero præcipue illud obſervetur, ut animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. Quicumque enim cum omni timore, & lacrymis perſeverantibus, & operibus bonis converſationem ſuam, non verbis ſolis, ſed opere, & veritate demonſtrant, cum tempus ſtatutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus jam cœperint communicare, licebit epiſcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerint lapſum; & ſufficere ſibi, quod intra eccleſiam introierint arbitrantur, iſti omnimodo tempora ſtatuta complebunt. *Item ex Concilio Aurelianenſi* [1. c. XI. A. D. 511. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1405.]

XVI. *A communione ſuſpendantur qui poſt pœnitentiam ad ſæcularia redeunt.*

Ibidem C. V.

DE his, qui, ſuſcepta pœnitentia, religionem ſuæ profeſſionis obliti, ad ſæcularia relabuntur; placuit, eos & a communione ſuſpendi, & ab omnium catholicorum conviviis ſeparari. Quod ſi poſt interdictum, cum eis quiſque præſumſerit manducare, & ipſe communione privetur. *Item Nicolaus papa* [forte 1. c. A. D. 864. Roma in *Galliam*, Concil. tomo VIII. pag. 560.]

XVII. *Et qualitas criminum, & contritio pœnitentium in ſatisfactione imponenda a ſacerdote conſideretur.*

XXVI. Q. VII. C. III.

DE his vero, qui pro criminibus pœnitentiam egerunt, & ad cingulum militiæ convertuntur, conſtat, eos contra ſacras regulas agere. Verum quia crimina non æqualia ſunt, perhibeſque, alios horum propter nimiam hebetudinem in deſperationem cecidiſſe, alios ob hoc ad paganos fugiſſe, tibi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca, & tempora religionis illius, & modum culpæ, necnon & pœnitentiam, & gemitus hominum, ad confeſſionem venientium præſens poſitus inſpicere vales. *Item Siricius papa* [epiſt. 1. c. V. ad Himerium Tarraconenſem, A. D. 385. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tomo II. pag. 1019.]

XVIII. *Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur.*

XXXIII. Q. II. C. XII.
Socrates lib. V. C. II.
Caſſiodorus lib. XI. epiſt. 4.

DE his vero non incongrue dilectio tua ſedem Apoſtolicam credidit conſulendam, qui, acta pœnitentia, tanquam canes, & ſues ad vomitus priſtinos, & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus quia jam ſuffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut ſola citra eccleſiam fidelibus oratione jungantur. Sacris myſteriorum celebritatibus (quamvis non mereantur) interſint. A dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correcti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur: quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubveniri: quam formam, & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus. *Item Leo papa* [1. epiſt. II. c. X. ad Ruſticum, al. epiſt. XCII. c. VIII. c. A. D. 443. Roma in *Galliam*.]

XIX. *Ec-*

XIX. *Eccleſiaſticum non forenſe judicium pœnitentes expetant.*

ALiud quidem eſt debita juſte repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem oportet a multis etiam licitis abſtinere, dicente Apoſtolo: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Unde ſi quis pœnitens habet cauſam, quam negligere forte non debeat, melius expetit eccleſiaſticum, quam forenſe judicium. *Item ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. LXXXII. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 914.] *De Pœnitent. Diſt. I. C. LXV.* *I. Cor. VI. 12.*

XX. *Solemniter pœnitentes non debent communicare niſi in articulo mortis.*

SI quis de corpore exiens noviſſimum, & neceſſarium communionis viaticum expetit, non denegetur. Quod ſi in deſperatione poſitus, poſt acceptam communionem iterum ſanus fuerit factus, tantum orationis particeps ſit; ſacramentum vero non accipiat, donec conſtitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis ſunt, & deſiderant accipere ſacramentum, cum conſideratione, & probatione epiſcopi accipere debent. XXVI. Q. VI. C. VI.

XXI. *De eodem.*

DE his vero, qui pro criminibus. *Supra hac eadem Rubrica* c. XVII. *pag.* 302.

XXII. *De eodem.*

POEnitentes tempore quo primam. *Supra eadem Rubrica* c. II. *pag.* 300.

RUBRICA. XV

De impœnitentia.

I. *Impœnitentia eſt peccatum irremiſſibile.*

Hieronymus [in c. I. Amos, c. A. D. 408. in *Palæſtina*.]

S*Uper tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum.* Juxta tropologiam hoc poſſumus dicere. Primum peccatum eſt cogitaſſe quæ mala ſunt. Secundum cogitationibus acquieviſſe perverſis. Tertium quod mente decreveris, opere compleviſſe. Quartum poſt peccatum non agere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto. *Idem* [epiſt. LXV. ad Pammachium, & Oceanum c. A. D. 390. *ibidem*.] *De Pœnitent. Diſt. I. C. LXXI.* *Amos. I. 3.*

II. *De eodem.*

SEcunda poſt naufragium tabula eſt culpam ſimpliciter confiteri. Imitati eſtis errantem, imitamini & correctum. Erravimus juvenes, emendemur ſenes: jungamus gemitus & lacrimas copulemus. *Idem* [imo Rabanus in c. III. Lamentationum Jeremiæ c. A. D. 840. in *Germania*.] *Ibidem C. LXXII.*

III. De *eodem.*

QUia divinitatis natura clemens eſt & pia, magiſque ad indulgentiam, quam ad vindictam prona, quia non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat: ſi quis poſt lapſum peccatorum ad veram pœnitentiam ſe convertit, cito a miſericorde judice veniam impetrabit. *Idem in Malachiam* [imo Hieronymus in c. XII. Oſee c. A. D. 410. in *Palæſtina*.] *Ibid. C. LXXIII.*

IV. *De eodem.*

NE forte peccati memores tardius revertantur, *adhuc*, inquit, *ſedere vos faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtivitatis*, ut quod facit baptiſma, hoc faciat pœnitentia, & habitent in tabernaculis Salvatoris, hoc eſt, in eccleſia. *Idem* [in c. IX. Danielis, c. A. D. 410. *ibidem*.] *Ibid. C. LXXIV.*

V. *De*

Lib. I. Pars iv. Tit. v. Rub. xv.

V. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. 3. C. lxxv. — *Jerem.* xxix. 1. & iii. 7. — *Geneſ.* vi. 3. — *Jerem.* vii. 16. — 1. Reg. xvi. 1. — *Dan.* ix. 3.

PRædixerat Hieremias lxx. annos deſolationis templi, poſt quos rurſum veniret populus in Judæam, & ædificaretur ibi templum, & Hieruſalem: quæ res Danielem non facit negligentem, ſed magis provocat ad rogandum, ut, quod Deus per ſuam promiſit clementiam, per horum impleat preces, ne negligentia ſuperbiam, & ſuperbia pariat offenſam. Denique in Geneſi legimus, centum & xx. annos pœnitentiæ conſtitutos ante diluvium: qui quia tanto tempore, hoc eſt, centum annis noluerunt agere pœnitentiam, nequaquam expectat, ut & xx. alii compleantur, ſed infert ante, quod poſtea fuerat comminatus. Unde & ad Hieremiam dicitur, ob duritiam cordis populi Judæorum: *ne ores pro populo hoc, quia non audiam te*. Et ad Samuel: *uſquequo luges ſuper Saul? Et ego abjeci eum*. In cinere ergo, & ſacco poſtulat impleri quod promiſerat Deus, non quo eſſet incredulus futurorum, ſed ne ſecuritas negligentiam, & negligentia pareret offenſam. *Gratianus* [poſt c. lxx. *ibidem*.]

VI. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. 1. C. lix.

HÆc eſt blaſphemia in Spiritum ſanctum, quam neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittendam Dominus in evangelio aſſeruit. Sive autem delectatione peccati, ſive deſperatione veniæ uſque ad mortem quis in peccato perſeveret, juſtum eſt, ut ſine fine puniatur qui ſine fine peccavit. *Unde Gregorius* [lib. iv. Dialogor. c. xliii. c. A. D. 593. *Romæ*.]

VII. *De eodem.*

Ibidem C. lx.

VOluiſſent iniqui, ſi potuiſſent, ſine fine vivere, ut potuiſſent ſine fine peccare. Oſtendunt enim quia in peccato ſemper vivere cupiunt qui nunquam deſinunt peccare, dum vivunt. Ad magnam ergo juſtitiam judicantis pertinet, ut nunquam careant ſupplicio qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato. *Item Cyprianus de lapſis* [circa medium, A. D. 251. *Carthagine*.]

VIII. *Impœnitentibus venia concedi non poteſt.*

Diſt. 1. C. lxxvii. — *Exod.* xxxii. 31.

SI quis præpropera feſtinatione temerarius remiſſionem peccatorum dare ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini præcepta reſcindere, non tantum nihil prodeſt, ſed obeſt lapſis. Provocaſſe eſt iram, non ſervaſſe ſententiam, nec miſericordiam prius Dei deprecandam putare, ſed contemto Domino de ſua facilitate præſumere. *Et infra*. Mandant aliqua martyres fieri, ſi juſta, ſi licita, ſi non contra ipſum Dominum, & Dei ſacerdotes facienda: ſit obtemperantis facilis & prona conſenſio, ſi petentis fuerit religioſa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, ſed ſi ſcripta non ſunt in Domini lege, quæ mandant, ante eſt, ut ſciamus, illos de Deo impetraſſe quod poſtulant; tunc facere quod mandant. Neque enim ſtatim videri poteſt de divina majeſtate conceſſum quod fuerit humana pollicitatione promiſſum. Nam & Moyſes pro peccatis populi petiit, nec tamen peccantibus veniam, cum petiiſſet, accepit. *Item Gratianus* [imo Heſychius in Levitic. c. x. ac ibi Gloſſa ordinaria, c. A. D. 550. in *Ægypto*.]

IX. *Judas non vere pœnituit cum deſperans ſe ſuſpendit.*

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxxiv §. 2. — *Matth.* xxvii. 6. — *Jo.* iv. 34.

JUdas, inquit, *peccavi tradens ſanguinem juſtum*; ſed in pectore habuit ignem alienum, quo inflammante cucurrit ad laqueum. Indignus autem remedio fuit, quia non pura mente pœnituit. Culpam vero ejus non auferunt ſacerdotes, qui doloſe offert, nec in eo poſſunt epulari, quorum cibus eſt peccatorum remiſſio. Unde verus ſacerdos ait: *meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris*, ideſt ut peccatores converſi, & pœnitentes ſalventur. Non eſt enim acceptum Deo ſacrificium, niſi verum & ſincerum. *Item Heſychius*. [lib. ii. ad c. x. Levitici, forte c. A. D. 550. *ibidem*]

X. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. iii. C. xxxv. — *Levit.* x. 16.

INter hæc hircum, *qui oblatus fuerat &c.* quia omne peccatum per pœnitentiam deletur, & qui prædictum peccatum alterius doctrinæ, & blaſphemiæ commiſerunt, ſalvati non ſunt; cauſam mortis eorum legiſlator exponit: *inter hæc hircum, qui oblatus fuerat &c.* Quia ſcilicet non comederunt filii Aaron, quod pro peccato erat in loco ſan-

ſancto , ideſt pœnitentiam commiſſi peccati in eccleſia peragi non fecerunt : quibus hoc præceptum eſt , quos Chriſtus in eccleſia vicarios ſuos conſtituit . Ipſe enim oblationis ſuæ ſanguinem , quæ pro noſtro ſanguine oblata eſt , in ſanctum , ideſt in cælum , in conſpectu patris obtulit . Debet autem comedi hoc ſacriſicium in loco ſancto , ſcilicet in eccleſia, in propitiationem peccatorum . Unde addit : *quemadmodum præceptum eſt mihi* , ideſt quemadmodum præcepi, & mandavi. Moyſes enim gerit perſonam Chriſti. Exuſtum reperit , quia in Spiritum ſanctum peccaverant , ab intelligibili igne Spiritus oblatio pro pœnitentia oblata eſt . Voluntarie enim peccantibus non relinquitur hoſtia pro peccato . Nam ſicut vera pœnitentia veniam promeretur , ita ſimulata Deum irritat , quia Spiritus ſanctus *diſciplinæ effugiet fictum* . Hoc autem ſancti Patres irremiſſibile peccatum , & blaſphemiam in Spiritum ſanctum dixerunt , in ſceleribus uſque ad finem vitæ perſeverare , de ſalute Dei deſperare, & de potentia & miſericordia Redemtoris diffidere . *Item Leo papa* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XVIII. §. 34.]

Lib. I. Pars IV. Tit. VI. Rub. I. & II. — *Ebr. x. 26.* — *Sap. I. 4.*

XI. *De eodem* ,

QUi autem impœnitens moritur , omnino moritur , & æternaliter cruciabitur . Qui enim impœnitens finitur , ſi ſemper viveret , ſemper peccaret . At Dei eſt miſerentis , quod operatur finem peccantis : ob hoc etiam ſine fine torquebitur , quia nunquam ditabitur virtute , ſemper plenus iniquitate , ſemper ſine caritate torquebitur ſine fine . *Item Leo papa in ſermone* : inter omnia [ſermone III. de paſſione Domini c. III. circa A. D. 445. *Romæ* .]

De Pœnitent. Diſt. III. C. VI. ad extremum .

XII. *Impœnitentia eſt maximum peccatorum*

SCeleratior omnibus , o Juda , & infelicior extitiſti , quem non pœnitentia revocavit ad Dominum , ſed deſperatio traxit ad laqueum . Expectaſſes conſummationem criminis tui , & donec ſanguis Chriſti pro omnibus funderetur peccatoribus , informis lethi ſuſpendium diſtuliſſes . *Ex* VIII. *Synodo* [imo in regula S. Baſilii , Rufino interprete , interrog. XXVIII. apud Holſtenium in codice regularum P. I. pag. 111. circa A. D. 371. in *Ponto* .]

De Pœnitent. Diſt. III. C. XXXIX

XIII. *Impœnitentes , tanquam ethnici habentur* .

ERga eum , qui peccata ſua non punit , tales eſſe debemus , ſicut Dominus præcepit , dicens : *ſit tibi ſicut ethnicus , & publicanus* . Et ſicut Apoſtolus docuit , dicens : *ſubtrahite vos ab omni fratre ambulante inordinate , & non ſecundum traditionem , quam tradidimus vobis* .

XXVI. Q. VII. C. XI. — *Matth. XVIII. 17.* — *II. Theſſ. III. 6.*

TITULUS . VI
De prima parte pœnitentiæ , ſeu de contritione .
RUBRICA . I

I. *Quid ſit contritio* .

[Auctor ſermonum de Quadrageſima , Ambroſii nomine , ſermone I.]

POEnitentia vera eſt dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quiſque commiſit. *Rub.* I. *præcedentis tituli* V. c. I. *pag.* 276.

De Pœnitent. Diſt. I. C. XXXIX.

RUBRICA . II
De cauſis doloris contritionis .

I. *Quare dolendum ſit de peccato commiſſo* .

Ambroſius [de Pœnitentia lib. II. c. XI. §. 102. A. D. 384. *Mediolani* .]

NIhil eſt, quod tam ſummo dolori ſit , quam, ſi unuſquiſque poſitus ſub captivitate peccati , recordatur , unde lapſus ſit , atque unde deciderit, & quod ad corporea atque terrena ab illa ſpecioſa ac pulchra divinæ cognitionis intentione deflexerit . *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XIV. §. 29.]

Ibid. C. LVI. § 4.

Lib. I. Pars iv. Tit. vi. Rubr. iii. iv. & v.

II. *Dolendum eſt de peccatis, quia per peccatum de virtutibus homo ſe ſpoliat.*

De Pœnitent. Diſt. v. C. 1. §. 2.

DOlendum eſt enim, & dolore purgandum non ſolum, quia peccavit, ſed etiam quod ſe virtute privavit. Nam licet ſperet, ſe conſecuturum veniam, dolere tamen poteſt, quia non promeruit, unde remunerari confidat. Anxietur & doleat, quod modo effugiens de præteritis pœnam, miſer non inde expectet gloriam, cujus omne tempus (quoniam breviſſimum eſt) debuit decertaſſe ad conſequendum præmium. Defleat etiam, quoniam in uno offendens, factus eſt omnium per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quiſque peccator fit culpabilior, quo eſt Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit. Etiam alio modo, offendens in uno reus eſt omnium, quia omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio. Nam ſi quis cadit in avaritiam, largitatem deſtruit, & etiam caſtitatem minoravit. Amore enim pecuniæ vel violaret caſtitatem, vel ſaltem minus amaret. Si enim propter Deum tanta adhuc caſtitas ineſt, ut nolit eam perdere, tamen ſaltem minori gaudio, minore affectu tuetur eam, ubi videt inde procedere damnum pecuniæ. Sicque & in aliis, quæ etiamſi non expellantur, tamen per conceptionem unius vitii, vel ſatis, vel parum minuuntur, vel intentione deteriorantur. Unde omnis virtus cuicumque crimini eſt deflenda, & de omnibus indulgentia eſt petenda. *Idem* [ibidem continuo.]

III. *Dolendum eſt etiam, quia aliis occaſio, ſive exemplum fuit mali.*

Ibid. eod. C. §. 2.

ANimadvertere etiam oportet, & animadvertendo deflere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmavit: etiam quod exemplum extitit mali in operatione ſui criminis, cui magis profuiſſet, ſi aliis cauſa fuiſſet converſionis. Gemat itaque aliorum vitam in ſua corruptam, vel incorruptam non conſervatam, & commodum proximi, quod dediſſet exemplo boni. Doleat de triſtitia, quam peccando bonis intulit, & de lætitia, quam eis non adhibuit: & non ſolum cogitet quid & qualiter fecerit, ſed quam injuſte Deum (ut diximus) peccando offenderit. Timeat illam veritatis ſententiam: *non poteſtis duobus dominis ſervire*. Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit, dum in uno peccato perſeveraverit, ex contaminatione mali perdiderit, ut qui ſervivit diabolo per crimen, Dei, quam obtulit, amiſerit ſervitutem.

Matth. vi. 24.

RUBRICA. III

De neceſſitate contritionis peccatorum.

SUnt omnia capitula, quæ ſupra in Rubr. V. tituli præcedentis de neceſſitate pœnitentiæ poſita ſunt pag. 281.

RUBRICA. IV

De qualitate contritionis.

HUc faciunt omnia capitula, quæ de qualitate pœnitentiæ in Rubrica VII. præcedentis tituli poſita ſunt pag. 285.

RUBRICA. V

De utilitate contritionis.

I. *Quod per contritionem ſine ſacramentali actuali confeſſione fiat remiſſio peccatorum.*

Gratianus.

De Pœnitent. Diſt. i. ante C. 1.

SUnt enim qui dicunt, quemlibet, criminis veniam, ſine confeſſione facta eccleſiæ, & ſacerdotali judicio, poſſe promereri, juxta illud Ambroſii ſuper Lucam [ad c. xxii. v. 88. A. D. 376. Mediolani.]

II. *De*

II. *De eodem*.

PEtrus doluit, & flevit, quia erravit ut homo: non invenio quid dixerit: invenio quod fleverit. Lacrymas ejus lego, ſatisfactionem non lego. *Item Johannes Chryſoſtomus* [imo Ambroſius *ibidem*.] *De Pœnitent. Diſt.I.C.I.* *Luc.XXII.62.*

III. *De eodem*.

LAcrymæ lavent delictum, quod voce pudor eſt confiteri. *Item propheta* [David anno A. D. 1034. *Hieroſolymis*.] *Ibid.C.II.*

IV. *De eodem*.

SAcrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non deſpi ciet. Item [*idem* ibid.] *Ibidem C.III. Pſal.L.19.*

V. *De eodem*.

DIxi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti &c.. Quod Auguſtinus exponens, ait [imo Gloſſa ordinaria ex Auguſtino & Caſſiodoro.] *Ibid.C.IV.*

VI. *De eodem*.

MAgna pietas Dei, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimiſerit. Nondum pronunciat ore, & tamen Deus jam audit in corde, quia ipſum dicere, quaſi quoddam pronunciare eſt. Votum enim pro opere reputatur. *Cod. l. I. tit. de epiſcopis & clericis. Idem* [imo auctor operis imperfecti in Matthæum homil. XXV.] *Ibid.C.V.*

VII. *De eodem*.

SIcut auctoritas teſtatur, voluntas remuneratur, non opus: voluntas autem in cordis contritione, eſt, opus vero in oris confeſſione. Luce clarius conſtat, cordis contritione, non oris confeſſione peccata dimitti. *Item Proſper* [imo Julianus Pomerius lib. II. de vita contemplativa c. VII. c. A. D. 496. in *Gallia*.] *Ibid.C.XXX.§.I.*

VIII. *De eodem*.

POrro illi, quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipſis confeſſa, nec ab aliis publicata, ſi ea confiteri, aut emendare voluerint, Deum, quem habent teſtem, ipſum habituri ſunt & ultorem. Et quid eis prodeſt humanum vitare judicium, cum ſi in malo ſuo permanſerint, ituri ſint in æternum, Deo retribuente, ſupplicium? Quod ſi ſui ipſius judices fiant, & veluti ſuæ iniquitatis ultores, hic in ſe voluntariam pœnam ſeveriſſimæ animadverſionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus reſtinguent æterni ignis incendia. *Et infra* [ibidem.] *Ibid.C.XXXII.*

IX. *De eodem*.

FAcilius Deum ſibi placabunt illi, qui non humano convicti judicio, ſed ultro crimen agnoſcunt: qui aut propriis illud confeſſionibus produnt, aut, neſcientibus aliis, (quales occulti ſunt) ipſi in ſe voluntariæ excommunicationis ſententiam ferunt, & ab altari, cui miniſtrabant, non animo, ſed officio ſeparati, vitam ſuam, tanquam mortuam, plangunt, certi, quod reconciliato ſibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo, non ſolum amiſſa recipiant, ſed etiam cives ſupernæ civitatis effecti, ad gaudia ſempiterna perveniant. *Idem* [imo Gratianus.] *Ibid.C.XXXIII.*

X. *De eodem*.

HOc idem probatur auctoritate illa prophetica: *in quacumque hora peccator converſus fuerit, & ingemuerit* (non enim dicitur: *ore confeſſus fuerit*, ſed tantum: *converſus fuerit & ingemuerit*) *vita vivet, & non morietur*. Hinc etiam *propheta* ait [Joel. c. II. ante A.D. 800. in *Judæa*.] *Ibid. eod. C. Ezech.XVIII.21.*

XI. *De eodem*.

SCindite corda veſtra, & non veſtimenta [Gratianus ibidem.] *Ibid.C.XXXIV. Joel II.13.*

XII. *De*

Lib. I. Pars iv. Tit. vi. Rub. v.

XII. *De eodem.*

OStendens in contritione cordis, quæ in ejuſdem ſciſſione intelligitur, non in confeſſione oris, quæ pars eſt exterioris ſatisfactionis, quam *ſciſſuram veſtium* nominavit, a parte totum intelligens, peccata dimitti. Hinc etiam per eundem *prophetam* Dominus ait: [nempe Joel II. 13. & Zachar. I. 3. ante A. D. 800. & 410. *ibidem*.]

XIII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. I. C. xxxiv. COnvertimini ad me in toto corde veſtro, & convertar ad vos [Gratianus continuo.]

XIV. *De eodem.*

Ibidem. C*Onverſio* autem dicitur, quaſi *cordis* undique *verſio*. Si autem cor noſtrum undique a malo ad Deum vertitur, mox ſuæ converſionis fructum meretur, ut Deus ab ira ſua ad miſericordiam converſus, peccati præſtet indulgentiam, cujus primo præparabat vindictam. Unde datur intelligi, quod, etiam ore tacente, veniam conſequi poſſumus. Hinc etiam leproſi illi, quibus Dominus præcepit, ut oſtenderent ſe ſacerdotibus, *Luc. xvii. 14.* in itinere, antequam ad ſacerdotes venirent, mundati ſunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quod antequam ſacerdotibus ora noſtra oſtendamus, ideſt peccata noſtra confiteamur, a lepra emundamur. Hinc etiam Lazarus vivus de monumento prodiit: non *Jo. xi. 44.* prius de monumento eſt eductus, & poſtea a Domino ſuſcitatus; ſed lapide remoto, quo monumentum claudebatur, in ſepulcro revixit, & foras vivus prodiit. Hinc etiam, ut Dominus oſtenderet, quod non ſacerdotali judicio, ſed largitate divinæ gratiæ peccator emundatur, leproſum tangendo mundavit, & poſtea ſacerdoti ſacrificium ex lege *Matth. viii. 3.* offerre præcepit. Leproſus enim tangitur, cum reſpectu divinæ pietatis mens peccatoris *Luc. xxii. 63.* illuſtrata compungitur. Unde poſt trinam negationem Petrus, Domino eum reſpiciente, profudit amaras lacrymas, quibus culpam negationis ſuæ diluit. Leproſus ſemetipſum ſacerdoti repræſentat, dum peccatum ſuum ſacerdoti pœnitens confitetur: ſacrificium ex lege offert, dum ſatisfactionem, eccleſiæ judicio ſibi impoſitam, factis exequitur. Sed antequam ad ſacerdotem perveniat, emundatur, dum per contritionem cordis ante confeſſionem oris, peccati venia indulgetur. Hinc etiam medici negantur reſuſcitare aliquem, ut reſuſcitatus confiteatur, dum per prophetam dicitur: *nunquid medici* *Pſal. lxxxvii. 11.* *reſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?* Idem [ibidem continenter.]

XV. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. I. C. eod. ITem a mortuo (ut auctoritas ait) *perit confeſſio, velut ab eo, qui non eſt*. Unde pœnitens ille, qui timore octavæ territus exclamaverat: *Domine, ne in furore tuo ar-* *Gregor. in Pſal. I. pœnit.* *guas me, neque in ira tua corripias me*: poſtea ſupplicans ajebat: *ſalvum me fac propter miſericordiam tuam, quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui: in Inferno autem nullus* *Eccl. xvii. 27.* *Pſalm. vi. 2.* *Ibid. 5. 6.* *tibi confitebitur*. Si ergo nullus confitebitur, niſi reſuſcitatus, nemo autem vivit æternæ gehennæ filius, & perpetua damnatione dignus; patet, quod antequam quiſque confiteatur peccatum, a reatu ſuæ prævaricationis, quo æterna ſibi debebantur ſupplicia, per gratiam internæ compunctionis abſolvitur. *Item* [Gratianus continuo.]

XVI. *De eodem.*

Ibid. C. eod. §. 2. SI antequam quiſque confiteatur, a Domino reſuſcitatur, vel reſuſcitatus vivit, dum confitetur, vel poſt reſurrectionem iterum mortuus eſt, & confitetur; ſed ſicut antequam mortuus reſuſcitaretur, confiteri non poterat, ſic poſt reſurrectionem mortuus confiteri non valet. Reſtat ergo, ut reſuſcitatus vivat, dum peccatum confitetur. Habet itaque ſuſcitatorem ſuum ſibi præſentem, ſeque inhabitantem. *Unde Auguſtinus ait in pſalmum* LXII. [imo LXX. concione II. §. 4. ſed verba ſunt ex Gloſſa ordinaria in hunc pſalmum, circa A. D. 410. in *Africa*.]

XVII. *De eodem.*

Ibidem C. xxxv. REſuſcitatus corpore vivit, abſente ſuſcitatore; non autem ſic reſuſcitatus in anima. [*Gratianus ibidem*.]

XVIII. *De*

XVIII. *De eodem.*

CUm enim Deus ſit vita animæ, anima vero vita corporis, ſicut corpus vivere non poteſt, abſente anima, ita nonniſi, Deo præſente, anima vivere valet. Habet itaque anima ſibi Deum præſentem per gratiam, qua vivens peccatum ſuum confitetur, eamque vita, quæ Deus eſt, inhabitat, quam inhabitando vivere facit. Si autem illam inhabitat, ergo templum Spiritus ſancti facta eſt, ergo illuminata eſt, ergo a tenebris peccatorum expiata eſt, ergo templum diaboli eſſe deſiit, quæ ad lucem venit, cujus reſpectus tenebras fugat. *Nulla enim*, ut ait Apoſtolus, *conventio Chriſti ad Belial*, nulla participatio lucis ad tenebras, nulla communicatio juſtitiæ, & iniquitatis, nullus conſenſus Dei cum idolis. *Item* [*ibidem*.] *De Pœnitent. Diſt.1.C.xxxv.* *II.Cor.vi.15.*

XIX. *De eodem.*

UT Chriſtus ait: *omnis, qui odit malum, in luce agit: qui autem in luce agit*, ſicut Auguſtinus ait, in Chriſto operatur. Qui autem in Chriſto operatur, ejus filius probatur. Cujus enim opera quiſque facit, ejus filius eſſe perhibetur. Unde quibuſdam Dominus ait: *ſi filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite*. Item: *vos ex patre diabolo eſtis, quia opera patris veſtri facere vultis*. Nemo autem filius Dei & diaboli eſſe poteſt. *Nemo enim*, ut ipſe ait, *duobus dominis ſervire poteſt*. Item, ut Johannes ait in epiſtola ſua [1. c. III. verſ. 9. forte circa. A. D. 97.] *De Pœnitent. Diſt.1.C.eod.* *Io.III.20.* *Io.VIII.39.* *Matth.VI.24.*

XX. *De eodem.*

QUi *natus eſt ex Deo, non peccat* [Gratianus ibidem.]

XXI. *De eodem.*

ERgo nec eſt filius diaboli. Solo enim peccato, diaboli filii ſumus: ergo de ejus regno tranſlati ſumus in regnum caritatis filii Dei, & ſumus erepti de poteſtate tenebrarum, & facti ſumus filii lucis. Cum ergo ante confeſſionem, ut probatum eſt, ſumus reſuſcitati per gratiam, & filii lucis facti, evidentiſſime apparet, quod ſola cordis contritione ſine confeſſione oris peccatum remittitur [item Jo. Apoſtolus epiſt. 1. c. III. verſ. 15. forte circa A. D. 97.] *De Pœnitent. Diſt.1. C.xxxvi.* *Coloſſ.1.13.*

XXII. *De eodem.*

O*Mnis, qui non diligit, in morte manet* [Gratianus *ibidem*.] *De Pœnitent. Diſt.1.C.xxxvii.*

XXIII. *De eodem.*

SI ergo vivit, & diligit: ſi diligit, dilectio in corde eſt: dilectio autem in malo non eſt. Eſt enim fons proprius bonorum, in quo non communicat alienus. Ergo bonus eſt iſte factus per gratiam ante confeſſionem peccati: non itaque malus eſt. Bonus enim, & malus aliquis ſimul eſſe non poteſt. Quod ſi malus non eſt, membrum diaboli non eſſe probatur. Nec ergo dignus eſt gehenna, quæ diabolo, & membris ejus ſolummodo debetur; ſicut æterna beatitudo ſolummodo membris Chriſti paratur. Non ergo in confeſſione peccatum remittetur, quod jam remiſſum eſſe probatur. Fit itaque confeſſio ad oſtenſionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ. *Ibidem.*

TITULUS. VII
De ſecunda parte pœnitentiæ, ſeu de confeſſione, quæ fit miniſtris eccleſiæ.

RUBRICA. I
De neceſſitate confeſſionis.

I. *Ubi eſt taciturnitas confeſſionis, venia non eſt ſperanda criminis.*

[Gratianus.]

TAciturnitas peccati ex ſuperbia naſcitur cordis. Ideo enim peccatum ſuum quiſque celare deſiderat, ne iniquitas ſua aliis manifeſta fiat, ne talis reputetur apud homines foris *De Pœnitent. Diſt.1.C.xxxvii §.15.*

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rubr. i. foris, qualem ſe jamdudum exhibuit divino conſpectui. Quod ex fonte ſuperbiæ naſci nulli dubium eſt. Species etenim ſuperbiæ eſt, ſe velle videri juſtum, qui peccator eſt: atque his hypocrita convincitur, qui ad imitationem primorum parentum tergiverſatione Geneſ. iv. 9. verborum peccata ſua levigare contendit: vel ſicut Cain, peccatum ſuum reticendo penitus ſupprimere quærit. Ubi autem ſuperbia regnat, vel hypocriſis, humilitas locum habere non valet. Sine humilitate alicui veniam ſperare non licet: nec ergo ubi eſt taciturnitas confeſſionis, venia ſperanda eſt criminis. *Gratianus*.

II. *Argumenta, quod ſine confeſſione nullus conſequatur veniam peccatorum.*

De Pœnitent. Diſt. i. C. xxxvii. §. 1. ALii e contrario teſtantur, dicentes: ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis neminem a peccato poſſe mundari, ſi tempus ſatisfaciendi habuerit. Unde Dominus per prophetam ait: *dic tu iniquitates tuas, ut juſtificeris*. Item *Ambroſius* in libro de Iſa. xliii. 26. Paradiſo. [c. xiv. §. 71. c. A.D. 375. *Mediolani*.]

III. *De eodem.*

Ibid. C. xxxviii. NOn poteſt quiſquam juſtificari a peccato, niſi ante fuerit peccatum confeſſus. *Idem in ſermone* XL. [imo incertus auctor ſermone IX. §. 1. de quadrageſima.]

IV. *De eodem.*

Ibid. C. xxxix. Iſa. xliii. 26. E*Cce nunc tempus acceptabile adeſt, in quo confeſſio a morte animam liberat. Confeſſio aperit Paradiſum; confeſſio ſpem ſalvandi tribuit*. Unde ſcriptura dicit: *dic tu iniquitates tuas, ut juſtificeris*. His verbis oſtenditur, quia non meretur juſtificari qui in vita ſua peccata non vult confiteri. *Johannes os aureum*. [forte Chromatius Aquilejenſis homil. in *Matthæum* c. A. D. 400. *Aquileja*.]

V. *De eodem.*

Ibid. C. xli. NOn poteſt quis gratiam doni cæleſtis accipere, niſi purgatus fuerit ab omni ſorde peccati per pœnitentiæ confeſſionem, per donum baptiſmi ſalutaris. *Item Auguſtinus*. [In lib. de continentia c. vi. §. 15. c. A. D. 395. in *Africa*.]

VI. *De eodem.*

Ibid. C. xlii. NUllus debitæ gravioris pœnæ accipit veniam, niſi qualemcumque, etſi longe minorem, quam debeat, ſolverit pœnam. Ita enim impertitur a Deo largitas miſericordiæ, ut non relinquatur etiam juſtitia diſciplinæ. *Auguſtinus* [ad Vincentium Rogatiſtam epiſt. xciii. c. xiii. §. 53. alias epiſt. xlviii. c. A.D. 408. in *Africa*.]

VII. *De eodem.*

Ibid. C. xliii. NEminem putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire. *Idem de pœnitentia.* [imo ſermone cccxcii. ad conjugatos c. iii. §. 3. alias homil. xlix. ex libro l. homiliar. circa A. D. 415. in *Africa*.]

VIII. *De eodem.*

Ibid. C. xliv. Matth. xviii. 18. AGite pœnitentiam, qualis agitur in eccleſia, ut oret pro vobis eccleſia. Nemo dicat ſibi: occulte ago, apud Deum ago: novit Deus, qui mihi ignoſcit, quia in corde ago. Ergo ſine cauſa dictum eſt: *quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo*. Ergo ſine cauſa claves datæ ſunt eccleſiæ Dei: fruſtramus evangelium Dei, fruſtramus verba Chriſti. Promittimus vobis quod ille negat. *Item Ambroſius in libro de Paradiſo* [c. xiv. §. 71. circa A. D. 375. *Mediolani*.]

IX. *De eodem.*

Ibid. C. xlvii. Geneſ. iii. 13. S*Erpens decepit me, & manducavi*. Venialis culpa, quam ſequitur profeſſio delictorum. Ideo non deſperata mulier, quæ non reticuit Deo, ſed magis confeſſa peccatum eſt: quam medicinalis ſecuta ſententia eſt. Bonum eſt condemnari in peccato, & flagellari in delicto, ut cum hominibus flagellemur. Denique Cain, quia voluit crimen negare, indignus judicatus eſt, qui puniretur in peccato, ſed remiſſus eſt ſine præſcriptione pœnæ, fortaſſe non tam reus majori crimine parricidii (illud enim commiſit Geneſ. iv. 9. in fratrem) quam ſacrilegii, quod Deo credidit mentiendum, dicens: *neſcio*. *Nunquid*

ego

Digitized by Google

ego cuſtos fratris mei ſum? Et ideo accuſatori diabolo ejus accuſatio reſervata eſt, ut cum Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rub. i.
ejus Angelis flagelletur qui cum hominibus noluit flagellari. *Gratianus*. [ibidem.]

X. *De eodem*.

DEnique, ut perſpicue appareat, neminem ſine confeſſione a peccato mundari, ab ipſius humani generis principio ſumamus exordium. Peccato tranſgreſſionis primi parentes corrupti, a Domino ſunt requiſiti de culpa, ut peccatum, quod tranſgrediendo commiſerant, confitendo delerent. Serpens autem de culpa requiſitus non eſt, quia per confeſſionem non revocabatur ad vitam. *Idem* [ibidem continenter.]

De Pœnitent. Diſt. i. C. lx. §. 2. — *Geneſ. iii. 13.*

XI. *De eodem*.

CAin quoque cum primæ prævaricationi fratricidium addidiſſet, ſimiliter a Domino de culpa requiſitus eſt, dum ei dicitur: *ubi eſt Abel frater tuus*? Sed quia ſuper-bus peccatum ſuum confiteri noluit, potius mendaciter negando, Deum fallere conatus eſt, dicens: *numquid cuſtos fratris mei ſum ego*? Indignus venia judicatus eſt. Unde in deſperationis profundum merſus eſt, dum ait: *major eſt iniquitas mea, quam, ut veniam merear*: vagus & profugus exiit a facie Domini, ſignificans, eos, qui peccatum ſuum confiteri diſſimulant, reſpectu divinæ miſerationis indignos haberi. Reges quoque, qui ignorantia ducti, in Abraham deliquerant, nonniſi eodem orante ſanari meruerunt: in quo figuratur, quod paſſiones morum non ſanantur, niſi orationibus eccleſiæ. Moyſi quoque præcepit Dominus, ut lepra ſive in cute, ſive in domo, ſive in veſte, ſive in crine appareret, ſacerdoti oſtenderetur; & juxta ejus arbitrium, ſeparata, ejus judicio contaminaretur, vel mundaretur. *Idem* [ibidem.]

Ibidem. — *Geneſ. iv. 9.* — *Ibidem.* — *Ibid. 13.* — *Geneſ. xii. 17. & xxvi. 6.* — *Luc. v. 13. & 14.*

XII. *De eodem*.

SAul quoque, cum a Spiritu maligno vexaretur, non poterat ad ſanæ mentis officium redire, niſi prius David pſalterium arriperet, & coram eo pſalleret, & ita ab ejus vexatione ceſſaret diabolus. In quo myſtice oſtenditur, quod quicumque diabolo propter peccatum mancipatur, ab ejus dominio eripi non valet, niſi David, id eſt eccleſia pſalterium accipiat, & coram eo pſallat, id eſt ſpiritualis gratiæ eum participem faciat, & ſalubriter admonendo, & pie pro eo orando, & exempla boni operis ſibi præbendo, diabolum ab ejus inviſibili vexatione compeſcat. David quoque, cum adulterium commiſiſſet, & homicidium, non ante audivit a propheta: *tranſtulit a te peccatum tuum Dominus*, quam ipſum peccatum confiteretur. Prius enim prophetæ, peccatum redarguenti, confeſſus eſt, & poſtea audivit: *tranſtulit Dominus peccatum tuum a te*. Achab quoque cum de innocentis ſanguinis effuſione ſententiam comminantis Dei audiret, induit ſeipſum cilicio, ſatisfaciens Deo per pœnitentiam. Unde Dominus ad Eliam ait: *quoniam Achab reveritus eſt faciem meam, non inducam malum in diebus ejus*. Ninivitæ cum audirent: *adhuc* XL. *dies, & Ninive ſubvertetur*, ex edicto regis, & principum, pœnitentiam egerunt, dicentes: *quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem*? Hac humilitate ſatisfactionis imminentem ſubverſionem evadere meruerunt: quorum exemplis evidenter oſtenditur, quod nullus a Deo conſequatur veniam, niſi primum ſatisfecerit ſibi per pœnitentiam. Nabuchodonoſor quoque propter ſuperbiam ſuam a rationali mente in beſtialem animum commutatus, atque a regno ſuo profugus recedens, non ante regnum recepit, quam converſus, Deum prædicavit. *Idem* [ibidem.]

Ibidem. — *I. Reg. xvi. 23.* — *II. Reg. xii. 13.* — *Ibidem.* — *III. Reg. xxi. 27* — *Ibidem 29.* — *Jon. iii. 4.* — *Ibidem 9.* — *Dan. iv. 30.*

XIII. *De eodem*.

DEnique plebs Iſraëlitica ob culpam ſuæ tranſgreſſionis captivitati tradita, non ante liberari meruit, quam peccata ſua confitens, Danielis & aliorum ſanctorum precibus veniam accepit. *Idem* [ibidem.]

Ibidem. — *Dan. ix. 21.*

XIV. *De eodem*.

IN evangelio quoque, venientes ad Johannem, ut baptizarentur ab eo baptiſmo pœnitentiæ, primo confitebantur peccata ſua, oſtendentes, quod quiſque debet peccata ſua damnando confiteri, & innovationem melioris vitæ promittere, ſi regenerationis deſiderat gratiam accipere. Chriſtus quoque alios legitur ſuſcitaſſe a mortuis, alios a lepra mundaſſe, alios illuminaſſe, aliorum membra paralyſi diſſoluta conſolidaſſe: omnium

Ibidem. — *Luc. iii. 3.* — *Jo. xi. 44.* — *Luc. xvii. 14.* — *Matth. ix. 2. & 30.*

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rub. i. — *Matth.* viii. 3. — *Marc.* i. 41. — *Luc.* v. 13. — *Marc.* x. 49. & *ſeq.* — *Luc.* xviii. 36. & *ſeq.* — *Marc.* v. 39. & *ſeq.* — *Luc.* vii. 14. — *Jo.* xi. 44. — *Pſal.* xxxi. 3. — *Pſal.* lxviii. 16. — *Gloſſa ordinaria ibid.* — *Pſal.* xcix. 2. — *Proverb.* xviii. 3. — *Eccl.* xvii. 27. — *Pſal.* xcix. 4. — *Matth.* iii. 3. — *Act.* xix. 18.

omnium tamen ſanitatem petitio propriæ vocis, vel amicorum legitur præceſſiſſe. Luca enim referente didicimus, quod pro ſocru Petri prius rogatus eſt, quam eam ſanitati redderet. Leproſus vero ille, quem Dominus, deſcendens de monte mundavit, prius clamavit ad eum: *Domine, ſi vis, potes me mundare*: quem poſtea tangendo, mundavit. Cœcus quoque dum clamaret ad eum: *miſerere mei, fili David*, interrogavit Jeſus: *quid vis, ut faciam tibi?* ait: *Rabboni, ut videam lumen*. Tres quoque mortuos audivit, quos aliorum orationibus reddidit vitæ. Quartum quoque, diſcipulo nunciante, audivit; ſed quia defuerunt vivi, qui pro eo precarentur, reſuſcitari non meruit. Quibus nimirum exemplis evidentiſſime datur intelligi, quod ille, quem gravioris culpæ macula inficit, niſi confeſſione proprii oris, vel eccleſiæ interceſſione ſuffragante, ſanari non poterit. Hinc pœnitens ille, qui prius tacendo peccata, flagellari meruerat, poſtea correctus, dicebat: *quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea, dum clamarem tota die*. Hinc Chriſtus ex perſona membrorum ait: *non abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum*. Quod Auguſtinus expoſuit, dicens: puteus eſt humanæ iniquitatis profunditas, in quam ſi cecideris, non claudet ſuper te os ſuum, ſi tu non clauſeris os tuum. Confitere ergo, & dic: *De profundis clamavi ad te, Domine*, & evades. Claudet ſuper illum Dominus, qui in profundo contemnit: a quo mortuo, velut ab eo, qui non ſit, perit confeſſio. Hinc idem propheta ait: *introite portas ejus in confeſſione*; oſtendens ad portas miſericodiæ, nonniſi per confeſſionem peccati, aliquem poſſe pertingere. Hinc etiam beatus Johannes Baptiſta & Salvator noſter exordium prædicationis ſuæ a pœnitentia ſumſerunt, dicentes: *pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum*; oſtendens, neminem ad regna cælorum poſſe pertingere, niſi primum pœnitentia Deo curaverit ſatisfacere. Hinc etiam in Actibus Apoſtolorum legitur, quod credentes veniebant ad Apoſtolos, annunciantes actus ſuos. Ex his omnibus facile monſtratur, ſine confeſſione nullum veniam poſſe promereri. *Idem Gratianus*

XV. *Reſpondetu ad auctoritates adductas, quod ſola contritione ſolverentur peccata.*

De Pœnitent. Diſt. i. C. lxxxvii §. 2. — *Luc.* xxii. 62. 63. — *Pſal.* xxxvi. 27. — *Iſa.* lv. 7. — *Sup. C. lavant.* — *Homil.* xxxi. *in epiſt. ad Ebr.* — *Pſal.* xxxvi. 5.

UNde præmiſſæ auctoritates, quibus videbatur probari, ſola contritione cordis veniam præſtari, aliter interpretandæ ſunt, quam ab eis exponantur. Negationem namque Petri ſecuta eſt ſatisfactio lacrymarum, & trina confeſſio Dominicæ dilectionis, qua penitus delevit peccatum trinæ negationis. Non ergo neceſſaria ſibi erat certa ſatiſfactio peccati, cujus totum vitæ tempus obedientiæ impendebatur ſui conditoris. Imitabatur enim illud propheticum: *declina a malo, & fac bonum*: & illud Iſaiæ: *derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas*. Amplius horum nihil a peccatore exigitur. Non ergo illa auctoritate Leonis papæ, ſatisfactio pœnitentiæ negatur eſſe neceſſaria cuilibet delinquenti; ſed ei tantum, qui, beatum Petrum imitatus, huic ſæculo penitus abrenunciat, & cunctorum vitiorum fomitem in ſe funditus mortificat. *Item* illud Johannis Chryſoſtomi: *lavent lacrymæ quia pudor eſt confiteri*. Et illud aliud quod ſcribitur in epiſtolam ad Ebræos: *non tibi dico, ut te prodas in publicum, neque apud alios accuſes; ſed obedire te volo prophetæ, dicenti: revela Domino viam tuam ante Deum*. Ergo tua confitere peccata apud verum judicem: cum oratione delicta tua pronuncia, non lingua, ſed conſcientiæ tuæ memoria: & tunc demum ſpera miſericordiam te poſſe conſequi. Si habueris in mente peccata tua continue, malum nunquam adverſus proximum tuum in corde retinebis. Non ita intelligendum eſt, *ut ſine confeſſione oris* peccata dicantur dimitti, *ſed ſine publica ſatisfactione*. Secreta namque peccata, ſecreta confeſſione, & occulta ſatisfactione purgantur. *Idem* [Ibidem.]

XVI. *De eodem.*

Ibidem. — *Pſal.* xxxi. 5. — *Sup. C. magna.* — *Ezech.* xxxiii. 12.

ITem illud prophetæ: *dixi, confitebor, & tu remiſiſti* (ideſt remiſſibilem judicaſti) *impietatem peccati mei*. Ita & illud Auguſtini intelligitur: *magna pietas Dei, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimiſerit*, ideſt *remiſſibilia* judicaverit. *Item*. Votum pro opere reputatur, cum deeſt facultas operis. Unde votum confeſſionis reputatur pro opere vocis, cum deeſt facultas confeſſionis. *Item*. Voluntas remuneratur, non opus, ita intelligitur: voluntas facit opus remunerabile, non opus voluntatem. *Item illud*. *In quacumque hora peccator converſus fuerit* &c. *Converti* dicitur qui omnino vertitur. Omnino *vertitur*, cujus opus vox, & cogitatio ita mortificationi deſudat peccati, ſicut prius ſervierat iniquitati. Ita intelligitur & illud: *convertimini ad me* &c. Item: *ſcindite*

Digitized by Google

dite corda veſtra, & non veſtimenta, eis dicitur, qui, nulla intetiori ſatisfactione præcedente, ſed ſola exteriori, ſe Deum poſſe placare confidunt. *Idem* [ibidem continuo.] Lib. I. Pars iv Tit. vii. Rub. II. *Ibid.* II. 12. & 13.

XII. *Reſponſio ad rationes factas, quod contritioni ſine confeſſione venia daretur peccatorum: quæ militant, ſi de contritione loquantur, quæ annexum habet propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi ad arbitrium ſacerdotis.*

CUncta, quæ de leproſis mundatis, vel de Lazaro reſuſcitato inducuntur, ad contritionem cordis, non ad veniam remiſſionis referenda ſunt. Obſtinatio enim animi, & confeſſionis contemtus quædam mors eſt impietatis, & lepra ſuperbiæ, a qua quiſque reviviſcit, dum ſibi per gratiam dolor delicti, & votum confeſſionis inſpiratur. *Idem* [ibidem.] *De Pœnitent. Diſt.* I. *ex c.* LXXXVII.

XIII. *De eodem.*

AD hunc etiam articulum pertinent ea, quæ de viventibus, vel in luce ambulantibus, vel de dilectionem Dei habentibus, vel de habitaculis Spiritus ſancti factis, dicta ſunt, ut hæc omnia quiſque dicatur aſſecutus ex cordis contritione, quam habet, non ex plenaria peccati remiſſione, quam nondum invenit. Sicut enim in baptiſmate remittitur peccatum, & tamen ejus pœna reſervatur; ſic per contritionem cordis quiſque a Deo reſuſcitari dicitur, licet adhuc reatu peccati teneatur. Non ergo præmiſſis auctoritatibus, vel argumentis, ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis, aliquis probatur a peccato mundari. *Ibid.* §. 3.

RUBRICA. II

I. *De qualitate confeſſionis ſacramentalis.*

Auguſtinus de pœnitentia [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. xv. §. 21.]

CAutus ſit, ne verecundia ductus dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit ſacerdotibus manifeſtare. Quidam enim uni celant quæ alii manifeſtanda reſervant: quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia catere, ad quam per fruſta putant totam pervenire. *De Pœnitent. Diſt.* v. *C.* I. §. 3.

II. *Circumſtantiæ, peccatum aggravantes, ſunt confitendæ.*

IN Pœnitentia. *Supra Tit.* V. *Rubrica* VII. c. VIII. *pag.* 286.
Auguſtinus de pœnitentia [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. x. §. 25.]

III. *Confeſſio debet eſſe ore proprio facta.*

QUem pœnitet, omnino pœniteat, & dolorem lacrymis oſtendat: repræſentet vitam ſuam Deo per ſacerdotem, præveniat judicium Dei per confeſſionem. Præcepit enim Dominus mundandis, ut oſtenderent ora ſacerdotibus, docens, corporali præſentia confitenda peccata, non per nuncium, non per ſcriptum manifeſtanda. Dixit enim; *ora monſtrate*: & *omnes*, non unus pro omnibus: non alium ſtatuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus, a Moyſe ſtatutum; ſed qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis. Erubeſcentia enim ipſa partem habet remiſſionis. Ex miſericordia enim hoc præcepit Dominus, ut neminem pœniteret in occulto. In hoc enim, quod per ſe ipſum dicit ſacerdoti, & erubeſcentiam vincit, timore offenſi fit venia criminis. Fit enim per confeſſionem veniale quod criminale erat in operatione. Et ſi non ſtatim purgatur, fit tamen vitale quod commiſerat mortale. Multum enim ſatisfactionis obtulit qui erubeſcentiæ dominans, nihil eorum, quæ commiſit, nuncio Dei denegavit. Deus enim miſericors, & juſtus eſt. Sicut conſervat miſericordiam in juſtitia, ita & juſtitiam in miſericordia. Opus enim eſt miſericordiæ, peccanti peccata dimittere: ſed oportet, ut juſtus miſereatur juſte. Oportet enim, ut non ſolum quid, ſed in quo doleat, conſideret, ſi dignus eſt, non dico, juſtitia, ſed miſericordia. Juſtitia enim ſola damnat; ſed dignus miſericordia eſt qui ſpirituali labore petit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubeſcientiam. [Leo papa epiſt. cxxvi. al. lxxx. ad epiſcopos per Campaniam, Samnium, & Picenum, c. II. A.D. 459. Roma in Campaniam.] *De Pœnitent. Diſtinct.* I. C. LXXXVIII. *Luc.* XVII. 14. *Levit.* XV. 2.

IV. *Con-*

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rubr. iii. & iv.

IV. *Confeſſio ſacramentalis debet eſſe ſecrete facta*,

De Pœnitent. Diſt. i. C. lxxxix.

QUamvis plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem, apud homines erubeſcere non veretur; tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut timent inimicis ſuis ſua facta referare, pro quibus poſſunt legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tum etiam ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocati, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.
Ad iſtam Rubricam pertinent ea, quæ dicta ſunt ſupra Tit. V. *Rubrica* VII. *pag.* 285.

RUBRICA. III
De fructu ſive effectu confeſſionis.

I. *Confeſſio animam purgat a peccatis.*

Auguſtinus [imo Gratianus.]

De Pœnitent. Diſtinct. i. C. lxxxvii. §. 6.
Pſal. lxxxiv. 12.
Luc. xviii. 13.

V*Eritas de terra orta eſt*, ideſt confeſſio ab homine, ut ſe accuſet, & ſic *juſtitia de cælo proſpexit*. Ut publicanus confitens rediit juſtificatus, *juſtitia de cælo proſpicit*, quaſi Deus dicat: parcamus huic, quia non parcit ſibi: ignoſcamus, quia agnoſcit. *Et infra*. De cælo ergo juſtitia proſpexit, ideſt a Deo data eſt juſtificatio confitenti. *Amoroſius in ſermone Quadrageſimæ* [imo incertus auctor ſerm. ix. de quadrageſima §. 1. inter Ambroſii opera.]

II. *De eodem.*

Ibid. C. xxxix.
Iſ. xliii. 25.

ECce nunc tempus acceptabile adeſt, in quo confeſſio a morte animam liberat. Confeſſio aperit paradiſum: confeſſio ſpem ſalvandi tribuit. Unde ſcriptura dicit: *dic iniquitates tuas, ut juſtificeris*. His verbis oſtenditur, quia non meretur juſtificari qui in vita ſua peccata non vult confiteri.

RUBRICA. IV
De iteratione confeſſionis.

I. *Non eſt neceſſarium ad ſalutem, peccata ſemel rite ſacerdoti confeſſa iterum confiteri.*

Auguſtinus [imo Gratianus.]

Ibidem Cap. lxxxvii. §. 2.

NEc eſt neceſſe, ut quæ ſemel ſacerdoti confeſſi fuerimus, denuo confiteamur; ſed lingua cordis, non carnis apud verum judicem ea jugiter confiteri debemus. *Johannes Chryſoſtomus* [homil. xxxi. in epiſt. ad Ebræos c. A. D. 400. CPoli.]

II. *Utile eſt pœnitenti frequenter peccata ſua in conſpectu Dei confiteri.*

Ibidem.
II. Reg. xii. 12.
* Imo Iuliani Pomerii de vita contemplativa C. vii.
Pſal. xxxi. 5.
Sup. C. magna.

NUnc autem ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei pronuncies, & pro eis clementiam ejus depreceris, citius illa delebis. Si autem nunc oblivíſcaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis & nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conſpectu proferentur omnium, tam amicorum tuorum, quam inimicorum, & ſanctorum Angelorum, cæleſtiumque virtutum. Non enim ad David ſolum dicebat: *quæ tu ſecreto feciſti, ego cunctis manifeſtabo*; ſed etiam ad omnes nos hoc dicitur. Similiter & illud* Proſperi intelligitur: *qui crimen ſuum ultro cognoſcunt, & aut illud propriis confeſſionibus produnt, aut neſcientibus aliis, quales occulti ſunt* &c. Aliis neſcientibus, ideſt occulta confeſſione iſtis peccatum ſuum confitentibus, non publice illud manifeſtantibus. *Item* illud prophetæ: *dixi confitebor, & tu remiſiſti*, ideſt remiſſibilem judicaſti impietatem peccati mei. Ita & illud Auguſtini intelligitur: *magna pietas Dei, ut ad ſolam promiſſionem peccata dimiſerit*, ideſt remiſſibilia judicaverit. *Item ibidem*. Votum pro opere reputatur, cum deeſt facultas operis.

ris. Unde votum confeſſionis reputatur pro opere vocis, cum deeſt facultas confeſſio- Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rub. v.
nis. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. x. §. 25.]

III. *Utile eſt, etiam pluribus ſacerdotibus peccata ſua confiteri.*

ET quoniam verecundia magna eſt pœna, qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus mi- *De Pœnitent. Diſtinct. 1. Cap. lxxxviii. §. 2.*
ſericordia. Unde patet, quia quanto pluribus confitebitur in ſpe veniæ turpitudi-
nem criminis, tanto facilius conſequetur miſericordiam remiſſionis. Ipſi enim ſacerdotes
plus jam poſſunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus enim remittunt, remit-
tit Dominus. Lazarum enim de monumento jam ſuſcitatum obtulit diſcipulis ſolvendum: *Io. xi. 44.*
per hoc oſtendens, poteſtatem ſolvendi conceſſam ſacerdotibus. Dixit enim: *quodcum-* *Matth. xviii. 18.*
que ſolveritis ſuper terram, ſolvetur & in cælis, hoc eſt: ego Deus, & omnes ordines
cæleſtis militiæ, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum & confirmant quos
ligatis & ſolvitis. Non dixit: *quos putatis ligare, & ſolvere*, ſed in quos exercetis
opus juſtitiæ, aut miſericordiæ.

RUBRICA. V

De miniſtro, cui confeſſio eſt facienda.

I. *Solus ſacerdos ex officio eſt miniſter, cui confeſſio ſacramentalis eſt facienda.*

QUem pœnitet, omnino pœniteat. *Supra Rubrica* II. c. III. *pag.* 313.
[Theodorus in pœnitentiali: vetius ex Concil. Cabilonenſi II. c. xxxiii. A. D. 813. in *Gallia*, Concil. tomo vii. pag. 1279.]

II. *De eodem.*

QUidam Deo ſolummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam vero *Ibid. C. xc.*
ſacerdotibus confitenda eſſe percenſent, ut tota fere ſancta eccleſia. Quod utrum- *In Capitular. addit. iii. C. lvii.*
que non ſine magno fructu intra ſanctam fit eccleſiam, ita dumtaxat, ut, Deo,
qui remiſſor eſt peccatorum, peccata noſtra confiteamur: & hoc perfectorum eſt, ut
cum David dicamus: *delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcon-* *Capitul. Theodulfi C. xxx.*
di. Dixi: confitebor adverſum me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem
peccati mei. Sed tamen Apoſtoli inſtitutio nobis ſequenda eſt, ut confiteamur altern- *Pſal. xxxi. 4. 5.*
trum peccata noſtra, & oremus pro invicem, ut ſalvemur. Confeſſio itaque, quæ ſoli *Iacob. v. 16.*
Deo fit, quod eſt juſtorum, purgat peccata. Ea vero, quæ ſacerdoti fit, docet qualiter
ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis & ſanctitatis auctor & largitor plerum-
que hanc præbet ſuæ pœnitentiæ medicinam inviſibili adminiſtratione, plerumque me-
dicorum operatione.

III. *De eodem.*

IPſi enim ſacerdotes plus jam poſſunt proficere. *Supra Rubr. proxima* c. III. *hac pag.* 315.
Auguſtinus de pœnitentia [imo auctor libri de verà & falſa pœnitentia c. x. §. 25.]

IV. *Quod quærendus eſt diſcretus & peritus.*

QUi vult confiteri peccata, ut inveniat gratiam, quærat ſacerdotem ſcientem liga- *De Pœnitent. Diſt. vi. C. 1.*
re, & ſolvere, ne, cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo, qui eum
miſericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam ſtultus evi-
tare noluit. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo idem auctor ibidem c. xx. §. 36.]

V. *Confeſſor munere ſcientiæ debet pollere, & benevolus ac compatiens*
eſſe pœnitentibus.

CAveat ſpiritualis judex, ut, ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat mu- *Ibidem §. 3.*
nere ſcientiæ. Oportet enim, ut ſciat cognoſcere quidquid debet judicare. Judi-
ciaria enim poteſtas hoc expoſtulat, ut, quod debet judicare, diſcernat. Diligens igi-
tur inquiſitor & ſubtilis inveſtigator ſapienter & quaſi aſtute interroget a peccatore
quod forſitan ignoret, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varie-
tates ejus non dubitet inveſtigare, & locum, & tempus, & cetera, quæ ſupra dixi-
mus,

Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Reg. v.

mus in exponendo eorum qualitates : quibus cognitis, adſit benevolus , paratus erigere, & ſecum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione , pietatem in alterius crimine , diſcretionem in varietate. Adjuvet confitentem orando , eleemoſynas dando , & cetera bona pro eo faciendo . Semper eum juvet leniendo , conſolando , ſpem promittendo , & cum opus fuerit , etiam increpando ; doleat loquendo , inſtruat operando . Sit particeps laboris qui particeps vult fieri gaudii . Doceat perſeverantiam : caveat , ne corruat , ne juſte perdat poteſtatem judiciariam . *Ambroſius* [lib. 1. de pœnitentia c. 1. §. 8. c. A. D. 384.]

VI. *De eodem* .

De Pœnitent. Diſt. 4. C. xlvii. §. 2. — Eccl. vii. 17.

NAm paſtor ille Evangelicus lapſam ovem vexiſſe legitur , non abjeciſſe . Et Salomon ait : *noli eſſe nimium juſtus* . Debet enim juſtitiam temperare moderatio . Nam quemadmodum ſe tibi curandum præbeat quem faſtidio habeas ? Qui contemtui ſe , non compaſſioni medico ſuo putet futurum ? *Unde in* viii. *ſynodo legitur* [imo in regulis brevioribus S. Baſilii , Rufino interprete , interrogat. xxvii. c. A. D. 371. in *Ponto* .]

VII. *Intimo caritatis affectu pœnitentem debemus ſuſcipere* .

xxvi. Q. vii. C. ix. — Luc. xv. 9.

POEnitentem ex corde ita oportet ſuſcipi , ſicut Dominus oſtendit , cum dicit : *quia convocavit amicos ſuos & vicinos , dicens : congratulamini mihi , quia inveni ovem meam , quam perdideram* . Item *Johannes Chryſoſtomus* [imo auctor operis imperfecti homil. xliii. ad c. xxiii. Matthæi .]

VIII. *Melius eſt errare in miſericordia remittendi , quam in ſeveritate ulciſcendi* .

Ibidem C. xii. — Matth. xxiii. 4.

A*lligant autem onera gravia , & importabilia* &c. Tales ſunt nunc etiam ſacerdotes, qui omnem juſtitiam populo mandant , & ipſi nec modicam ſervant : videlicet, non ut faciendo ſint, ſed, ut dicentes appareant juſti . Tales ſunt & qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt , qui *dicunt & non faciunt* : & ſic, dum pœna præſentis pœnitentiæ fugitur , contemnitur pœna peccati futura . Sicut enim ſi faſcem ſuper humeros adoleſcentis , quem non poteſt bajulare, poſueris , neceſſe habet , ut aut faſcem reiiciat , aut ſub pondere confringatur ; ſic & homo , cui grave pondus pœnitentiæ imponis, neceſſe eſt , ut aut pœnitentiam tuam reiiciat , aut ſuſcipiens , dum ſufferre non poteſt , ſcandalizatus amplius peccet . Deinde & ſi erramus , modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt propter miſericordiam rationem reddere , quam propter crudelitatem? Ubi enim pater familias largus eſt , diſpenſator non debet eſſe tenax . Si Deus benignus eſt, ut quid ſacerdos ejus auſterus ? Vis apparere ſanctus ? Circa vitam tuam eſto auſterus , circa alienam benignus . *Item ex Concilio Laodicenſi* iv. [imo Carthaginenſi iv. c. lxxiv. A. D. 398. in *Africa* , Concil. tomo II. pag. 1205. 1206.]

IX. *Sine perſonarum exceptione, imploranti, pœnitentia imponatur* .

Ibid. C. vi. Eod. Concil. C. lxxv. C. lxxx. C. lxxxii. C. lxxxi. C. lxiv. C. lxxix.

SAcerdos, pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptatione, ſecundum leges, injungat . Negligentiores vero pœnitentes tardius reconcilientur . Omni autem tempore jejunii, manus pœnitentibus a ſacerdotibus imponatur. Diebus autem remiſſionis pœnitentes genua flectant , & mortuos in eccleſiam afferant , & ſepeliant . Die autem Dominico non jejunent . Nam qui Dominico die ſtudioſe jejunat , non creditur eſſe catholicus. Pœnitentes vero , qui leges pœnitentiæ attente exequuntur , ſi caſu in itinere , vel in mari fuerint mortui , ubi eis ſubveniri non poſſit , memoria eorum & oblationibus & orationibus commendetur .

X. *Sacerdos miniſter confeſſionis debet eſſe mundatus ab his vitiis , quæ in aliis deteſtatur* .

Gratianus [ex auctore libri de vera & falſa pœnitentia c. xx. §. 36.]

De Pœnitent. Diſt. vi. C. 1. §. 2. — Petrus Bleſenſis lib. de pœnitentia . — Jo. viii. 7.

SAcerdos itaque , cui omnis offertur peccator , ante quem ſtatuitur omnis languor , in nullo eorum ſit judicandus , quæ in alio judicare eſt promtus . Judicans enim alium qui eſt judicandus , condemnat ſe ipſum . Cognoſcat igitur ſe , & purget in ſe quod alios videt ſibi offerre . Caveat ergo , ut a ſe abjecerit quidquid in alio damnoſum reperit . Animadvertat quod dicitur : *qui ſine peccato eſt , primus in eam lapidem mittat* . Ideo enim liberavit peccatricem , quia non erat qui juſte proiiceret lapidem . Quomodo lapidaret

Digitized by Google

daret qui ſe lapidandum cognoſceret? Nullus enim erat ſine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuiſſe reos. Nam venialia ſemper remittebantur per cœremonias. Si quid igitur in eis peccatum erat, criminale erat. Deteriores itaque in hoc ſunt ſacerdotes, ſe prius non ædificantes, illis, qui Dominum obſervabant inſidiis. In hoc itaque patentiſſimum eſt crimen ſacerdotum, & ultra modum deteſtabile, qui non prius ſe judicant, & alios alligant. Deberent enim in ſe timere crimen, quod in aliis timuere, & deteſtabile eſſe ſenſerunt. *Innocentius* [imo Gratianus ibidem ex eodem auctore c. xi l. §. 27.] Lib. I. Pars iv. Tit. vii. Rub. v.

XI. *Confitendum eſt ſacerdoti, qui ab eccleſia non ſit ſeparatus.*

NEmo digne pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas eccleſiæ, ideoque non petat ſacerdotes, per aliquam culpam ab unitate eccleſiæ diviſos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos: nihil invenit auxilii, ſed augmentum deſperationis. Dixerunt enim: *quid ad nos? Tu videris*. Si peccaſti, tibi ſit: non tibi ſuccurrimus: non peccata tua caritative ſuſcipimus: non comportanda promittimus, non qualiter deponas onus, docemus. Quid enim nobis, & miſericordiæ, qui nec opera ſequimur juſtitiæ? Iſſet ad fratres, iſſet ad illos, qui oraverant pro ſocru Petri febricitante, qui Chananæam improbam miſericordiæ obtulerant. Interrogaſſet Petrum pro ſe lacrymas effundentem, non fugiſſet Mariam & Martham, quæ vitam Lazaro impetraverant: non turbam plorantem, quæ unicum filium acquiſierat viduæ. Ivit ad diviſos, & diviſus periit. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c.x.& xi. §.25.26.] De Pœnitent. Diſt.vi. eod. C.1. §.1. Matth.xxvii.4. Marc.1.30. Matth.xv.23. Luc.xxii.62. Jo.xi.1. Luc.vii.12.

XII. *Confitendum eſt ſacerdoti meliori, quam poteſt.*

QUi ergo confitetur, omnino ſacerdoti meliori, quam poteſt, confiteatur: & ſi peccatum occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam ſacerdotis, ut gratia ſit oblatio muneris. Nam in reſuſcitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderunt: nondum erat ſepulta, nondum extra portam civitatis delata, nondum extra domum in notitiam portata. Intus reſuſcitavit quam intus invenit, relictis ſolis Petro, & Johanne, & Jacobo, patre, & matre puellæ: in quibus figuraliter continentur ſacerdotes eccleſiæ. Quos autem extra invenit, animadvertendum eſt, quomodo ſuſcitavit. Flebat enim turba poſt filium viduæ. Flevit Martha & Maria ſupplicantes pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat ſecuta, lacrymis Mariæ admonita: in quo docemur, publice peccantibus non proprium, ſed eccleſiæ ſufficere meritum. *Idem* [ibidem c. x. §. 25.] De Pœnitent. Diſtinct. 1. C lxxxviii. §.3. Luc.viii.40. Jo.xi.39. Luc.vii.12.

XIII. *In articulo neceſſitatis poteſt quis confiteri proximo ſuo non ſacerdoti.*

TAnta itaque vis confeſſionis eſt, ut, ſi deeſt ſacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non poteſt confiteri coram ſacerdote, quem deſideranti nec locus, nec tempus offert: & ſi ille, cui confitebitur, poteſtatem ſolvendi non habeat, fit tamen dignus venia ex ſacerdotis deſiderio, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim ſunt leproſi, dum irent oſtendere ora ſacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet, Dominum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad ſacerdotes pervenire. Sæpe quidem eos quærunt, ſed ſani, & læti; ſed dum quærunt, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis novit parcere, etſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur a ſacerdote. *Gratianus.* Ibidem §.2. Luc.xvii.14.

XIV. *Nullus ſacerdos audiat confeſſionem parochiani alterius, eo invito.*

QUod autem dicitur, ut pœnitens eligat ſacerdotem ſcientem ligare & ſolvere, videtur eſſe contrarium ei, quod in canonibus invenitur, ut nemo videlicet alterius parochianum judicare præſumat. Sed aliud eſt favore, vel odio proprium Sacerdotem contemnere: quod ſacris canonibus prohibetur: aliud cæcum vitare, quod hac auctoritate quiſque facere monetur, ne, ſi cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadant. *Unde Urbanus* II. [caput incertum.] De Pœnitent. Diſt.vi.C.II. Matth.xv.14.

XV. *Cuilibet ſacerdoti commiſſum (niſi pro ejus ignorantia) alter ſacerdos non ſuſcipiat ad pœnitentiam.*

PLacuit, ut deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet, commiſſum alteri ſacerdoti, ad pœnitentiam ſuſcipere, ſine ejus conſenſu, cui ſe prius commiſit, niſi pro igno- Ibidem C.II. Magiſter ſententiarum iv. Diſt.II.

Lib. I. Pars IV. Tit. VII. Rubr. VI. ignorantia illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit.

RUBRICA. VI
De clavibus eccleſiæ.

I. *Solus Chriſtus auctoritative dimittit peccata.*

Auguſtinus [de peccatorum meritis & remiſſionibus lib. 1. c. XXIII. §. 33. carptim, c. A. D. 415. in *Africa*.]

De Conſecrat. Diſt. IV. C. CXLI. NEmo tollit peccata, niſi ſolus Chriſtus, qui eſt Agnus tollens peccata mundi. *Et infra*. Tollit autem & dimittendo quæ facta ſunt (ubi & originale continetur) & adjuvando, ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi fieri omnino non poſſunt. *Ambroſius* [lib. II. de Cain & Abel c. IV. §. 15. c. A.D. 375. *Mediolani*.]

II. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. 1. C. LI. VErbum Dei dimittit peccata: ſacerdos eſt judex: ſacerdos quidem officium ſuum exhibet, & nullius poteſtatis jura exercet. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo ſæpe laudatus auctor de vera & falſa pœnitentia c. X. §. 25.]

III. *Quod miniſterialem clavium poteſtatem Chriſtus dedit ſacerdotibus.*

De Pœnitent. Diſtinct. 1. C. LXXXVIII. §. 2. IPſi enim ſacerdotes plus jam poſſunt proficere, plus confitentibus parcere: quibus enim remittunt, remittit Dominus. Lazarum enim de monumento jam ſuſcitatum obtulit Dominus diſcipulis ſolvendum, per hoc oſtendens, poteſtatem ſolvendi conceſſam

Jo. XI. 44. ſacerdotibus. Dixit enim: *quodcumque ſolveritis ſuper terram, ſolvetur & in cælis*,

Matth. XVIII. 18. hoc eſt: ego Deus, & omnes cæleſtis militiæ ordines, & omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum, & confirmant quos ligatis & ſolvitis. Non dixit: quos putatis ligare, & ſolvere, ſed in quos exercetis opus juſtitiæ, & miſericordiæ. *Leo epiſcopus Theodoro Forojulienſi epiſcopo*. [papa I. epiſt. LXXXII. alias XCI. c. II. Roma in *Galliam Narbonenſem*, A. D. 452.]

IV. *De eodem.*

Ibid. C. XLIX. §. 2. MEdiator enim Dei, & hominum homo Jeſus Chriſtus hanc præpoſitis eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus pœnitentiæ ſatisfactionem darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorum per januam reconciliationis admitterent. *Ambroſius* [lib. I. de pœnitentia c. II. §. 7. circa A. D. 384. *Mediolani*.].

V. *Soli ſacerdotes, in unitate eccleſiæ exiſtentes, habent uſum poteſtatis clavium.*

Ibidem C. II. DOminus, par jus & ſolvendi eſſe voluit & ligandi, qui utrumque pari conditione promiſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet, nec ligandi habet. *Et infra*. Certum eſt, quod eccleſiæ utrumque licet, hæreſi utrumque non licet. Jus enim hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus. Recte igitur eccleſia hoc vendicat, quæ veros habet ſacerdotes. Hæreſis vendicare non poteſt, quæ ſacerdotes Dei non habet. *Gregorius in Homil.* II. [imo homil. XXVI. in Evangel. circa A. D. 593. *Romæ*.]

VI. *Merito ſe privari facit poteſtate clavium qui hanc injuſte exercet.*

XI. Q. III. C. LX. IPſe ligandi atque ſolvendi poteſtate ſe privat, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubjectorum moribus exercet. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa Pœnitentia c. XX. §. 36.]

VII. *De eodem.*

De Pœnitent. Diſt. VI. C. I. §. 3. CAveat [ſacerdos] ne corruat; ne juſte perdat poteſtatem judiciariam. Licet enim pœnitentia ei poſſit acquirere gratiam, non tamen mox reſtituit in poteſtatem primam. Etſi enim Petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit, & ſæpe lapſis ſacerdotibus reddita ſit dignitatis poteſtas, non eſt tamen neceſſe, ut hoc omnibus concedatur quaſi ex auctoritate. Invenitur enim auctoritas, quæ concedit, & quaſi imperat: invenitur alia, quæ minime concedit, ſed vetat: quæ ſcripturæ non repugnant, ſed concordant, ſi locus & tempus & modus pœnitentiæ pacem adhibeant. Cum enim tot ſint qui labuntur, ut priſtinam dignitatem ex auctoritate defendant, & quaſi auſum peccandi ſibi faciant,

ciant, reſcindenda eſt ſpes iſta. Si vero locus eſt, ubi iſta non concurrant, reſtitui poſ- Lib. I. Pars iv.
ſunt qui peccant. Itaque pontifex juſtus atque diſcretus non cogitur ſacerdotes Tit. vii. Rubr.
ſuos ſemper abiicere, nec mox reſtituere, niſi ſtatutum fuerit a Romano pontifice. vii. & viii.

RUBRICA. VII
De pœna ſacerdotis revelantis confeſſionem.

I. *Deponitur ſacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præſumſit.*

Gregorius [ex Anſelmo Lucenſi MS. lib. xi. c. xxv.]

SAcerdos ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet: *De Pœnitent.*
non propinquis, non extraneis, neque (quod abſit) pro aliquo ſcandalo. Nam ſi *Diſt. vi. C.I.*
hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat.

RUBRICA. VIII
De abſolutione ſive reconciliatione nulli deneganda eam petenti.

I. *Quod abſolutio, ſeu reconciliatio nulli eſt deneganda, qui oris officio, aut inditio aliquo illam poſtulaverit.*

Leo epiſcopus [papa I. epiſt. lxxxii. c. iv. al. epiſt. xci. Theodoro Forojulienſi epiſcopo A. D. 452. Roma in *Galliam Narbonenſem*.]

HIs, qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœni-
tentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec xxvi. Q. vi. C. x.
reconciliatio deneganda; quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec
tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras converſio, dicente Dei ſpi- *Iſa. xxx. 15.*
ritu per prophetam: *cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris*. Et *infra*. Quod ſi ita *ſecundum lxx.*
aliqua ægritudine aggravati ſunt, ut quod paulo ante poſcebant, ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium & circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur, ſervata tamen regula canonum paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum, a fide diſcedendo, peccarunt.

II. *Qui metu mortis reconciliatur, convaleſcens, ſine communione impleat pœnitentiam.*

SI quis de corpore exiens. *Supra Tit.* V. *Rubr.* XV. c. XX. *pag.* 303.

III. *Reus eſt animarum presbyter, qui morientibus pœnitentiam abnegat.*

Julius papa [forte ex Burchardo lib. xviii. c. xxi. & Ivone P. xv. c. xlvii. Concil. tomo I. pag. 525.]

SI presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum; quia Do- *Ibidem C. xii.*
minus dicit: *quacumque die converſus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur*. *Ezech. xviii. 21.*
Vera enim confeſſio in ultimo tempore eſſe poteſt, quia Dominus non ſolum temporis,
ſed etiam cordis inſpector eſt; ſicut latro unius momenti pœnitentia meruit eſſe in
paradiſo in hora ultimæ confeſſionis. *Item Cæleſtinus papa* [I. epiſt. ii. c. ii. ad epiſcopos provinciæ *Luc. xxiii. 43.*
Viennenſis & Narbonenſis, A.D. 428. Roma in *Galliam Narbonenſem*, Concil. tomo II. pag. 1619. 1620.]

IV. *Pœnitentia morientibus non eſt deneganda.*

AGnovimus, pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, *Ibidem C. xiii.*
qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate deſperet, quaſi non poſſit, ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem redimere, quo ſe velle expediri deſiderat & liberari. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? Cum Deus, ad ſubveniendum paratiſſimus, invitans ad pœniten-
tiam ſic promittat peccatori, inquiens: *in quacumque die converſus fuerit, peccata ejus* *Ezech. xviii. 21.*
non imputabuntur ei. Et iterum: *nolo mortem peccatoris, ſed tantum convertatur &* *Ibid. xxxiii. 11.*
vi-

Digitized by Google

Lib. I. Pars iv. Tit. viii. Rub. i. ii. & iii.

Luc. xxiii. 43.

Iſa. xxx. 15. apud lxx.

vivat. Salutem ergo homini adimit quiſquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit, & deſperat de miſericordia Dei qui eum, ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe, non credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium, ad Chriſti dexteram peodens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Cum eſſet in pœna, pœnituit, & per uoius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, propheta hoc taliter aſſerente: *cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris*. Cum ergo ſit Dominus cordis inſpector, quovis tempore oon eſt deneganda pœnitentia, poſtulanti, cum ille ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

TITULUS. VIII
De ſatisfactione.

RUBRICA. I
Definitio ſatisfactionis.

I. *Quid eſt ſatisfactio.*

Auguſtinus [imo Gennadius de eccleſiaſticis dogmatibus c. liv. circa A. D. 492. in *Gallia*.]

De Pœnitent. Diſt. iii. C. iii.

SAtisfactio pœnitentiæ, eſt peccatorum cauſas excidere, oec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.

RUBRICA. II
De neceſſitate ſatisfactionis.

I. *Sine ſatisfactione, ſaltem habita in propoſito, culpa non deletur.*

Idem [Auguſtinus de continentia c. vi. §. 15. circa A.D. 395. in *Africa*.]

De Pœnitent. Diſt. i. C. xlii.

NUllus debitæ gravioris pœnæ accipit veniam, niſi qualemcumque, etſi longe minorem, quam debeat, ſolverit pœnam. Ita enim impertitur a Deo largitas miſericordiæ, ut non relinquatur etiam juſtitia diſciplinæ [*Gratianus*.]

II. *De eodem.*

Ibid. C. lxxxvii. §. 6. Auctor libri de vera & falſa Pœnitentia C. viii. §. 22. Sententia ex Auguſtino in Pſal. l. §. 8. Pſal. l. 5.

EST enim pœnitentia (ut Auguſtinus ait) dolor cordis, quo quiſque in ſe punit quod deliquit. De hac iterum ſatisfactione idem ait in pſalmum l. exponens: *quoniam iniquitatem meam ego cognoſco*; tunc punias, quia ego punio? Ignoſce, quia ego agnoſco. *Et infra*. Sic Deus miſericordiam dat, ut ſervet veritatem, ut non peccata ejus ſint impunita, cui ignoſcit. Ignoſcit enim ſeipſum punienti. Miſeridordia eſt, quod homo liberatur: veritas, quod peccatum punitur.

RUBRICA. III
De quantitate, ſive menſura ſatisfactionis, imponenda pœnitentibus.

I. *Quod ſecundum quantitatem delicti ſatisfactio eſt imponenda.*

In pœnitentiali Theodori [potius in Concilio Vvormatienſi c. xxviii. A.D. 868. in *Germania*, Concil. tomo viii pag. 951.]

xx. Q. i. C. xii.

SI quis inſaniens, aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda eſt, quam ei, qui ſana mente tale quid commiſerit. *Ex Concilio Laodicenſi* [c. ii. circa A. D. 363. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo i, pag. 1516.]

II. *Pro qualitate peccati pœnitentia eſt injungenda.*

xxvi. Q. vii. C. iv

HIs, qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & oratione, confeſſione, ac pœnitentia malorum ſuorum perfectam converſionem demonſtrant, pro qualitate peccati pœoitentiæ tempus attribuendum eſt propter miſericordiam, & bnnitatem Dei. Qui ergo hujuſmodi ſunt, revocandi, & ad communionem ſunt applicandi. *Unde in* viii. *ſynodo* [imo in regulis brevioribus S. Baſilii, Rufino interprete, interrog. cvi. circa A. D. 371. in *Ponto*.]

III. *Tem-*

Digitized by Google

III. *Tempus pœnitentiæ qualitatem ſequatur delicti.* Lib. I. Pars iv. Tit. viii. Rubr. iii.

PRO qualitate delicti tempus pœnitentiæ impendatur. [idem ibidem interrogat. cxciv.] xxvi. Q. vii. C. vii.

IV. *De eodem*

HOC ſit in judicio poſitum eorum, qui præſunt, vel quanto tempore, vel quali modo pœnitere debeant qui delinquunt, quia ætas & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ. Ibid. C. viii.

V. *Quæ ſit falſa pœnitentia.*

FAlſas pœnitentias dicimus. *Supra Tit.* V. *Rubrica* VIII. c. VIII. *pag.* 291. *Leo papa* [1. epiſt. cxxix. c. vi. alias epiſt. lxxix. ad Nicetam epiſcopum Aquilejenſem, A.D. 458. Roma in *Venetiam.*]

VI. *Quod onus injungendæ ſatisfactionis pœnitentibus communiter relinquitur moderandum arbitrio præſidentium.*

TEmpora pœnitudinis, habita moderatione, conſtituenda ſunt tuo judicio, prout converſorum animos proſpexeris eſſe devotos. Pariter etiam habens ætatis ſenilis intuitum, & periculorum qunrumque, aut ægritudinum reſpiciens neceſſitates: in quibus ſi quis ita graviter urgeatur, ut, dum adhuc pœnitet, de ſalute ipſius deſperetur, oportet ei per ſacerdotalem ſollicitudinem communionis gratia ſubveniri. xxvi. Q. vii. C. i

VII. *Æqualitas criminum, & contritio pœnitentium in ſatisfactione a ſacerdote conſideretur.*

DE his vero, qui pro criminibus pœnitentiam egerunt. *Supra Tit.* V. *Rubr.* XIV. c. XVII. *pag.* 302.

Item ex Concilio Carthaginenſi [iii. c. iii. potius ex Africano c. x. A. D. 424. in *Africa*, Concilior. tomo ii. pag. 1644.]

VIII. *Epiſcopi arbitrio, pro qualitate peccati, pœnitentiæ diſtribuantur.*

POEnitentibus, ſecundum differentiam peccatorum, epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. *Unde in ſynodo* VIII. *legitur* [imo in regulis brevioribus S. Baſilii, Rufino interprete, interrogat. cxciv. circa A.D. 371. in *Ponto*.] Ibidem C. v.

IX. *Tempus & modus pœnitendi delinquentibus, præſidentium judicio imponatur.*

HOC ſit in judicio poſitum eorum, qui præſunt, vel quanto tempore, vel quali modo pœnitere debeant qui delinquunt, quia ætas & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ. *Item Hieronymus* [imo ſententia ex epiſt. S. Baſilii ad Amphilochium c. vii. & [ii. & apud vulgatum Alcuinum de divinis officiis c. xiii. circa A. D. 370. in *Ponto*, & A. D. 800. in *Gallia*.] Ibid. C. viii.

X. *Licet ſatisfactio injungenda, communiter arbitraria ſit, pro quibuſdam tamen culpis, menſuræ ejus ſunt a canone deſignatæ.*

MEnſuram autem temporis in agenda pœnitentia idcirco non ſatis aperte præfigunt canones pro unoquoque crimine, ut de ſingulis dicant qualiter unumquodque emendandum ſit, ſed magis in arbitrio ſacerdotis intelligentis relinquendum ſtatuunt, quia apud Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris, nec abſtinentia tantum ciborum, quam mortificatio vitiorum. Propter quod ipſa tempora pœnitentiæ pro fide & converſatione pœnitentium abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda extant: tamen pro quibuſdam culpis pœnitentiæ modi impoſiti. *Iſidorus ad Maſonem epiſcopum* [in præfatione libri de ſummo bono, A. D. 605. in *Hiſpania*.] De Pœnitent. Diſt. i. C. lxxxvi.

XI. *Quare quondam ſeptennis pœnitentia imponebatur.*

HOC ipſum, quod canonum cenſura poſt ſeptem annos remeare pœnitentem in priſtinum ſtatum præcepit *&c.* non hoc ex electione proprii arbitrii ſancti patres, ſed potius ex ſententia divini judicii ſanxerunt. Nam legitur, quod Maria ſoror Aaron prophetiſſa, dum detractionis adverſum Moyſen incurriſſet delictum, illico ſtigmate lepræ perfuſa eſt. Cumque peteret Moyſes, ut emundaretur, præcepit eam Deus extra caſtra ſeptem diebus egredi, & poſt emundationem, rurſus eam in caſtra admitti. Maria ergo ſoror Aaron, caro intelligitur ſacerdotis, quæ, dum ſuperbiæ dedita, ſordidiſſimis cogitationum maculatur contagiis, extra caſtra ſeptem diebus, hoc eſt extra collegium ſan- xxxiii. Q. i. C. xi. Num. xii. 1. & 10.

Lib. I. Pars IV. Tit. VIII. Rubr. [illegible]

ſanctæ eccleſiæ ſeptem annis proiiciatur, ut poſt emendationem vitiorum, loci vel priſtinæ dignitatis recipiat meritum. *Et poſt pauca*. In fine autem epiſtolæ hoc adiiciendum putavi, ut quotieſcumque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius ſententia magis teneatur, cujus antiquior, aut potior extat auctoritas. *Gregorius in æſtivum tempus* [imo Auguſtinus tract. cxxiv. in c. xxi. Johannis §. 5. c. A. D. 412. in *Africa*.]

XII. *Longior datur pœna ſatisfactoria, quam fuerat culpa.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. VII.

PRoductior eſt enim pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad demonſtrationem debitæ miſeriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ, temporaliter hominem detinet pœna; etiam quem jam ad damnationem ſempiternam reum non retinet culpa. *Et paullo poſt*. Ira Dei non eſt, ut hominis, ideſt perturbatio concitati animi, ſed tranquilla juſti ſupplicii conſtitutio.

RUBRICA. IV
De circumſtantiis ſatisfactionis.

I. *Primo ſatisfactio debet eſſe humilis, & voluntaria.*

Idem [imo Origenes homil. III. ad c. III. Judicum, Rufino interprete, circa A.D. 217. in *Ægypto*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. LXIX.

Potius ex Gloſſa ordinaria, quam ex Origene.

VIde benignum Dominum miſericordiam cum ſeveritate miſcentem, & ipſius pœnæ modum juſta, & clementi libratione penſantem. Non in perpetuum tradidit pœnæ delinquentes; ſed *quanto* (inquit) *tempore ſervierunt Baalim, tanto ſerviant Chuſarſaton*, hoc eſt octo annis. Diſce & hoc, o tu auditor, quiſquis ille es, qui tibi conſcius es alicujus erroris, & quanto tempore erraſſe te noſti, quanto tempore deliquiſti; tanto nihilominus tempore humilia teipſum Deo, & ſatisfacito ei in confeſſione pœnitentiæ. Non expectes, ut humiliet te *Chuſarſaton*, & invito neceſſitas extorqueat pœnitentiam: ſed ipſe præveni tortoris iſtius duritiam, quia, ſi te ipſe emendaveris, ſi te ipſe correxeris, pius eſt Deus & miſericors, qui vindictam temperat ab eo, qui illam pœnitendo prævenit. *Gratianus*

II. *Secundo ſatisfactio, ut ſit ſalutaris, debet eſſe in caritate facta.*

De Pœnitent. Diſt. III. C. XLIX. §. 2.

POEnitentia ergo (ut ex præmiſſis apparet) nulli in peccato perſeveranti utilis eſt, non tamen alicui deneganda eſt, quia ſentiet fructum ejus, cum alterius criminis pœnitentiam egerit. Sic itaque pœnitentiæ definitio, & ceteræ auctoritates ſibi conſonantes negant, eum agere pœnitentiam, qui perſeverat in crimine, utilem videlicet ſibi & fructuoſam. *Item Pius papa* [1. epiſt. 1. Iſidoriana c. II. Concil. tomo 1. pag. 562.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XXI.

NIhil prodeſt homini jejunare, & orare, & alia religionis bona agere, niſi mens ab iniquitate revocetur [S. Baſilius in regulis brevioribus, Rufino interprete, interrogat. XVII. c. A.D. 371. in *Ponto*.]

IV. *Tertio pœnitens legem diligat, iniquitatem odio habeat.*

XXVI. Q. VII. C. X.
Pſal. CXVIII 163.
II. *Cor.* VII. 11.
Luc. XIX. 8.

AFfectum illum in ſe recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dixit: *iniquitatem odio habui, & abominatus ſum*. Sed & ea, quæ ſcripta ſunt in pſalmo, atque in quamplurimis aliis, ſed & illa, quæ Apoſtolus dixit ad eos, qui ſecundum Deum contriſtati ſunt: *quantam*, inquit, *operatum eſt hoc ipſum in vobis ſollicitudinem, ſed excuſationem, ſed indignationem, ſed æmulationem, ſed vindictam. In omnibus exhibuiſtis vos caſtos eſſe negocio*; ſed & in his ipſis, in quibus deliquit, agens multa contraria, ſicut & Zachæus fecit.

V. *Quarto debet eſſe integra, ſcilicet de omnibus peccatis ſimul.*

FRatres noſtros epiſcopos, & presbyteros. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VIII. c. VII. *pag.* 291. *Auguſtinus de pœnitentia* [imo auctor libri de vera & falſa pœnitentia c. XV. §. 30.]

VI. *Quinto ſatisfactionis onus cum gaudio & plena obedientia debet ſuſcipi.*

De Pœnitent. Diſt. V. C. I. §. 5.

POnat ſe omnino in poteſtate judicis, in judicio ſacerdotis, nihil ſibi reſervans ſui, ut omnia, eo jubente, paratus ſit facere pro reparanda vita animæ, quæcumque

fa-

faceret pro evitanda corporis morte; & hoc cum deſiderio, quia vitam recuperat infinitam, ut Deus. Cum gaudio enim debet facere immortalis ſuturus quæ faceret pro differenda morte moriturus. Semper deprecetur Deum certus de venia qui omnibus modis, & ſine tædio dubius rogaret poteſtatem terrenam. Abſtineat a multis licitis, qui per libertatem arbitrii commiſit illicita. Semper offerat Deo mentem, & cordis contritionem & deinde quod poteſt de poſſeſſione. Tunc quod offert, ſecurus offerat. *Reſpexit enim Dominus ad Abel, & ad munera ejus.* Sed prius *reſpexit ad Abel*, quam *ad munera*. Sumens enim mentem, quam cognovit humilem, & puram, remuneravit ejus largitatis munera. Ad Cain vero non reſpexit, neque ad ejus munera, mentem enim ejus, quam viderat, quoniam non cognovit, ejus munera non recepit. In judicio enim cordis conſideranda eſt eleemoſyna tribuentis: nec jam conſiderandum eſt quantum, ſed qua mente, qua affectione dat quod poteſt. Vidua enim duobus, quæ habuit, larga minutis, plus omnibus miſit. Qui ergo vult ſua peccata redimere temporalium oblatione, caveat, ut offerat mentem prius. Lib. I. Pars iv. Tit. viii. Rubr. v.

RUBRICA. V

I. *De effectu ſive fructu ſatisfactionis.*

AD *hoc faciunt capitula Tit.*V. *Rubricæ* VII. *pag.*285.

II. *Satisfactio curat præterita peccata, & præſervat a futuris.*

SAtisfactio eſt. *Supra Tit.*V.*Rubrica* XI. c.IV. *pag.*294.
Gratianus.

III. *Satisfactio meretur indulgentiam a Deo.*

ACchab quoque cum de innocentis ſanguinis effuſione ſententiam comminantis Dei audiret, induit ſeipſum cilicio, ſatisfaciens Deo per pœnitentiam. Unde Dominus ad Eliam ait: *quoniam Achab reveritus eſt faciem meam, non inducam malum in diebus ejus.* Ninivitæ cum audirent: *ad huc* XL. *dies, & Ninive ſubvertetur*, ex edicto regis & principum pœnitentiam egerunt, dicentes: *quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem*? Hac humilitate ſatisfactionis imminentem ſubverſionem evadere meruerunt: quorum exemplis evidenter oſtenditur, quod nullus a Deo conſequatur veniam, niſi primum ſatisfecerit ſibi per pœnitentiam. *Gratianus* De Pœnitent. Diſt.I. C.IX.§.I. III.Reg.XXI.29. Jo.III.4.

IV. *Satisfactio facta in peccato mortali, effectum ſuum conſequitur per pœnitentiam, remoto peccato.*

SAtisfactio nanque eſt, dum illius peccati cauſa exciditur, & ejus ſuggeſtionibus aditus non indulgetur, ſed ejus fructus non percipitur impeditus peccato, quod non deſeritur. Percipietur autem, cum ejus pœnitentia fuerit ſubſecuta. Sicut ad lavacrum ficte accedens regenerationis ſacramentum accipit; non tamen in Chriſto renaſcitur; renaſcitur autem virtute ſacramenti, quod perceperat, cum fictio illa de corde ejus receſſerit veraci pœnitentia. *Sicut etiam Auguſtinus ſcribit in libro de pœnitentia* [imo auctor libri de vera, & falſa pœnitentia c. XIV. §. 39.] De Pœnitent. Diſt.III.C.XLIV. §.3.

V. *De eodem.*

PIum eſt credere, & noſtra fides expoſtulat, ut cum grâtia Chriſti deſtruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: & cum deſtruxerit quod ſuum non invenit, amet & diligat bonum, quod in peccante plantavit, *Et hoc ſenſu illud etiam Hieronymi videtur* [in c. I. Aggæi, circa A.D. 387. in *Palæſtina*.] Ibid.C.XLVII.

VI. *De eodem.*

SI quando videris inter multa mala opera peccatorum, facere quempiam nonnulla, quæ juſta ſunt, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter mala multa paucorum obliviſcatur bonorum. Ibid.C.XLVI.

Lib. I. Pars iv. Tit. viii. Rubr. vi. vii. & viii.

RUBRICA . VI

De partibus ſatisfactionis.

I. *Satisfactionis partes ſunt tres, ſcilicet jejunium, oratio, & eleemoſyna.*

Auguſtinus ſermone de pœnitentia [imo Beda in c. xii. epiſt. II. ad Cor. circa A. D. 720. in *Anglia*.]

De Pœnitent. Diſt. I. C. lxiii.

NOn ſufficit mores in melius commutare, & a præteritis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfaciat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis, & jejuniis. *Item Ambroſius in ſermone in Dominica de Abraham* [imo in libro de Elia & jejunio c. xx. §. 75. 76. circa A. D. 390. *Mediolani*.]

II. *Inter iſtas partes ſatisfactionis potior eſt eleemoſyna.*

Ibid. C. lxxvi.
Eccl. x. apud lxx.

MEdicina miſericordiæ tollit peccata magna. Habemus etiam plura ſubſidia, quibus peccata noſtra redimamus: *pecuniam habes, redime peccatum tuum*. Non venalis eſt Dominus, ſed tu ipſe venalis es, Peccatis tuis venundatus es. Redime te operibus tuis. Redime te pecunia tua. Vilis pecunia, ſed pretioſa eſt miſericordia. *Eleemoſyna*, inquit, *a peccato liberat*. Crimina ergo eleemoſynis redimuntur. *Item Johannes Os aureum* [homil. ix. ad c. vi. epiſt. ad Ebræos, circa A. D. 400. *CPoli*.]

Iob. xii. 9.

III. *De eodem.*

Ibid. C. lxxvii.

MEdicamentum fortius, quod maxime operatur in pœnitentia, hoc eſt. Sicut in præceptis medicinæ medicamentum multas quidem herbas accipit, unam autem dominantiſſimam; ſic & in pœnitentia dominantior iſta herba & potentior eſt, & univerſum ipſa efficit. Audi enim quid dixit divina ſcriptura: *date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Gregorius [partim ſumtum ex S. Gregor. Moral. lib. ix. c. xxvii. partim ex commentariis in lib. II. Reg. c. viii. ſub nomine Eucherii Lugdunenſis.]

IV. *Satisfactio etiam fit per flagella, patienter tolerata, quibus pœnitentes quoque in hac vita percutiuntur.*

Ibid. C. lxxxii.
II. Reg. xii. 13.

SI peccatum David, tam deteſtabile, Dominus tranſtulit, quid eſt, quod poſt omnia, quæ de eodem peccato per prophetam ei a Domino dicta ſunt, poſtmodum tanta toleravit? Sed procul dubio Dominus delictum ſine ultione non deſerit. Aut enim ipſe hoc in ſe penitus punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus ſine vindicta laxatur. Sic enim David audire poſt confeſſionem meruit: *Dominus tranſtulit peccatum tuum*: & tamen poſt, multis cruciatibus afflictus, ac fugiens reatum culpæ, quam perpetraverat, exſolvit: ſic nos ſalutis unda a culpa primi hominis abſolvimur. Sed tamen reatum ejuſdem culpæ diluentes, abſoluti quoque adhuc carnaliter obimus, quia delicta noſtra ſive per nos, ſeu per ſemetipſum reſecat etiam cum relaxat. Ab electis enim ſuis iniquitatum maculas ſtudet temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non vult in eis videre.

RUBRICA . VII

De reſtitutione facienda.

I. *Non fit vera pœnitentia, niſi reſtituatur res aliena.*

SI res aliena, propter quam peccatum. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VIII. c. IX. *pag.* 291.

RUBRICA . VIII

De his, quibus non eſt imponenda ſatisfactio pro peccatis.

I. *Quod infirmis, in periculo mortis exiſtentibus, non eſt imponenda ſatisfactio pro peccatis, ſed innoteſcenda tantum.*

Theodorus Cantuarienſis epiſcopus in Pœnitentiali [c. xlviii. ex fragmentis, tomo I. pag. 81. edit. an. 1677. circa A. D. 680. in *Anglia*.]

xxvi. Q. vii. C. i.

AB infirmis, in periculo mortis poſitis, per presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum

& cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudiis pondus pœnitentiæ ſublevandum, & ſi forte migraverint, ne obligati a communione, & conſortio veniæ, fiant alieni: a quo periculo ſi divinitus ereptus convaluerit, pœnitentiæ modum a ſacerdote ſibi impoſitum diligenter obſervet. Et ideo ſecundum auctoritatem canonicam, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus, & conſolationibus eccleſiaſticis ſacra unctione olei inuncti, ſecundum ſtatuta ſanctorum patrum, communione viatici reficiantur. [*Gratianus*] Lib. I. Pars IV. Tit. VIII. Rubr. IX. & X.

RUBRICA. IX
De publica ſatisfactione.

I. *Pro publicis criminibus publica ſatisfactio eſt imponenda.*

EA vero, quæ de publica ſatisfactione, vel oris confeſſione dicuntur, in publicis & manifeſtis criminibus intelligenda ſunt. Peccata nanque Nabuchodonoſor, quæ propheta miſericordiis, & eleemoſynis redimi ſuaſit: peccata quoque Ninivitarum, quæ publica ſatisfactione expiata ſunt, cunctis nota erant. Et publica noxa (ut Auguſtinus teſtatur) publico eget remedio. *Auguſtinus de pœnitentia* [homil. CCCLI. c. IV. §. 9. de utilitate agendæ pœnitentiæ, c. A. D. 415. in *Africa*.] *De Pœnitent. Diſt.* I. C. LXXXVII §. 7. *Dan.* IV. 24. *Ion.* III. 5.

II. *De eodem.*

ID tamen agat, quod non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum, ut, ſi peccatum ejus non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire utilitati eccleſiæ videtur antiſtiti; in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat: non lethali, & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. *Et infra*. Multi enim corriguntur, ut Petrus; multi tolerantur, ut Judas. *Ex Concilio Arauſicano* c. V. [ita referunt Burchardus lib. XI. c. VII. & Ivo P. III. c. CXXVI.] *Ibid.* C. LXXXV. §. 2. *Auguſtin. ibid.* §. 10.

III. *De eodem.*

CAnonica inſtituta, & ſanctorum patrum exempla ſequentes, eccleſiarum Dei violatores, auctoritate Dei & judicio ſancti Spiritus a gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & a conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quoadusque reſipiſcant, & eccleſiæ Dei ſatisfaciant. XI. Q. III. C. CVII.

RUBRICA. X
De ſatisfactione venialium.

I. *Per orationem Dominicam ſatisfactio fit pro venialibus.*

Jo. Chryſoſtomus [imo Auguſtinus in Enchiridio c. LXXI. §. 19. circa A. D. 421. in *Africa*.]

DE quotidianis, brevioribus, levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorum eſt enim dicere: *pater noſter, qui es in cælis*, qui jam taliter patri regenerati ſunt ex aqua, & Spiritu ſancto. Delet omnino hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa, a quibus vita fidelium, ſcelerate etiam geſta, ſed pœnitendo, in melius mutata diſcedit, ſi, quemadmodum veraciter dicitur: *dimitte nobis debita noſtra*, quoniam non deſunt quæ dimittantur; ita veraciter dicatur: *ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. Idest ſi fiat quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt veniam petenti homini ignoſcere. *Item Pius papa* [epiſt. I. Iſidoriana c. II. Concil. tomo I. pag. 562.] *De Pœnitent. Diſt.* III. C. XX. *Matth.* VI. 9. & *ſeq.* *Ibid.* 12.

II. *De eodem.*

NIhil prodeſt homini jejunare, & orare, & alia religionis bona agere, niſi mens ab iniquitate revocetur. *Ibid.* C. XXI.

III. *De eodem.*

EST etiam pœnitentia humilium, & bonorum fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: *dimitte nobis debita noſtra* &c. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VIII. c. I. *pag.* 290.

TITULUS. IX
De Sacramento ordinis.

RUBRICA. I
De cauſa inſtitutionis diverſorum graduum, & ordinum in eccleſia.

I. *Graduum, & ordinum diſtributio eccleſiaſticam unitatem conſervat.*

Ex auctoritate Gregorii, & Bonifacii pontificum [Bonifacii II. epiſt. Iſidoriana II. ad Eulalium Alexandrinum, Concil. tomo IV. pag. 1684. Sed locus eſt apud S. Gregorium lib. IV. epiſt. LII. A. D. 595. Roma in *Galliam*.]

Diſtinct. LXXXIX. C. VII. *Baronius A. D. 530. §. V.* *Et in notis ad Martyrologium die XVI. Octob.* AD hoc diſpenſationis divinæ proviſio gradus diverſos & ordines conſtituit eſſe diſtinctos, ut, dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diverſitate contextio; & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſervaret. Quia vero *Bellarminus lib. II. de Romano Pontifice c. XXV. & Binius in notis ad hanc epiſtolam.* quæque creatura in una eademque qualitate gubernari, vel vivere non poteſt, cæleſtium militiarum exemplar nos inſtruit, quia, dum ſunt Angeli, & ſunt Archangeli, liquet, quia non ſunt æquales, ſed in poteſtate & ordine, ſicut noſtis, differt alter ab altero.

RUBRICA. II
De communi nomine eorum, qui in ordinibus eccleſiaſticis adminiſtrant in eccleſia.

I. *Unde nomen eccleſiaſticorum graduum ſumatur.*

Iſidorus lib. VII. Etymologiarum c. XII. [c. A. D. 631. in *Hiſpania*.]

Diſt. XXI. C. I. CLeros, & *clericos* hinc appellatos credimus, quia Matthias *ſorte* electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum. ΚΛΕΡΟϹ enim græce, *ſors* latine vel *hereditas* dicitur. Propterea ergo dicti ſunt *clerici*, quia de *ſorte* Domini ſunt, vel quia Domini partem habent. Generaliter autem *clerici* nuncupantur omnes, qui in eccleſia Chriſti deſerviunt. *Hieronymus ad quendam ſuum levitam de duobus generibus hominum* [caput incertum.]

II. *De eodem.*

XII. Q. I. C. VII. DUO ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit; ut ſunt clerici, & Deo devoti, videlicet converſi. ΚΛΕΡΟϹ enim græce, latine *ſors*. Inde hujuſmodi homines vocantur *clerici*, ideſt *ſorte electi*. Omnes enim Deus In ſuos elegit. Hi namque ſunt reges, ideſt ſe & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent. Et hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur. *Auctor Sermonis XXI. ad fratres in Eremo inter opera Auguſtini.* Raſio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim victu & veſtitu contenti, nullam inter ſe propietatem habentes, debent habere omnia communia. Aliud vero genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt laici. ΛΑΟϹ enim græce, eſt *populus* latine. His licet temporalia poſſidere, ſed nonniſi ad uſum. Nihil enim miſerius eſt, quam propter nummum Deum contemnere. His conceſſum eſt uxorem ducere, terram colere, inter virum, & virum judicare, cauſas agere, oblationes ſuper altaria imponere, decimas reddere: & ita ſalvari poterunt, ſi vitia tamen benefaciendo evitaverint.

RUBRICA. III
De nominibus & merito ordinum eccleſiaſticorum.

Iſidorus Etymolog. lib. VIII. c. XII. [circa A. D. 631. in *Hiſpania*.]

Diſt. XXI. C. I. §. I. QUorum [*clericorum*] gradus & nomina, ſunt hæc: *oſtiarius, pſalmiſta, lector, exorciſta, acholytus, ſubdiaconus, diaconus, presbyter, epiſcopus*. Ordo epiſcoporum quadri-

dripartitus eſt, ideſt in patriarchis, archiepiſcopis, metropolitanis, atque epiſcopis. *Patriarcha* græca lingua ſummus patrum interpretatur, quia primum, ideſt Apoſtolicum retinet locum: & ideo quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur, ſicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. *Archiepiſcopus* græco interpretatur vocabulo, quod ſit *ſummus Epiſcoporum*. Tenet enim vicem Apoſtolicam, & præſidet tam metropolitanis, quam ceteris epiſcopis. *Metropolitani* autem a *menſura* civitatum vocantur: ſingulis enim provinciis præeminent, quorum auctoritati, & doctrinæ ceteri ſacerdotes ſubjecti ſunt, ſine quibus nihil reliquos agere licet epiſcopos: ſollicitudo enim totius provinciæ ipſis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines uno, eodemque vocabulo *epiſcopi* nominantur. Sed ideo privato nomine quidam utuntur propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps. ΑΡΧΟC enim *princeps*: inde archiepiſcopus princeps epiſcoporum, ſicut metropolitanus a menſura civitatum. Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur epiſcopus, ſuperintendat, ſcilicet curam gerens ſubditorum. ΣΚΟΠΕΙΝ enim græce, latine *intendere* dicitur. Epiſcopi autem græce, latine *ſpeculatores* interpretantur. Nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia dictus, eo quod ſpeculetur, atque perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores, & vitam. Pontifex *princeps* ſacerdotum eſt, quaſi via ſequentium. Ipſe & ſummus ſacerdos, ipſe & pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes, atque levitas: ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit, ipſe quid unuſquiſque facere debeat, oſtendit. Antea autem qui reges erant, & pontifices erant. Nam majorum hæc erat conſuetudo, ut rex eſſet etiam ſacerdos, & pontifex: unde & Romani Imperatores *pontifices* dicebantur. *Vates* a vi mentis appellatus eſt, cujus ſignificatio multiplex eſt. Nam modo ſacerdotem, modo prophetam ſignificat, modo poetam. Antiſtes *ſacerdos* dictus eſt, quod *ante ſtat*. Primus eſt enim in ordine eccleſiæ ſupra ſe nullum habet. Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex græco, & latino, quaſi *ſacrum dans*. Sicut enim rex a regnando, ita ſacerdos a ſacrificando vocatus eſt. Conſecrat enim, & ſacrificat. Sacerdotes autem gentilium *flamines* dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga, deſuper habens lanæ aliquid: quod cum propter æſtum ferre non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis penitus eos capitibus incedere nefas erat. Unde a *filo*, quo utebantur, *flamines* dicti ſunt, quaſi *filamines*. Verum feſtis diebus, filo depoſito, pileum imponebant pro ſacerdotii eminentia. Presbyter græce, latine *ſenior* interpretatur: non modo pro ætate, vel decrepita ſenectute, ſed etiam propter honorem, & dignitatem, quam acceperunt, *presbyteri* nominantur. Unde & apud veteres iidem presbyteri & epiſcopi fuerunt, quia illud nomen dignatis eſt, & non ætatis. Ideo autem & presbyteri ſacerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut & epiſcopi, qui, licet ſint ſacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paraclitum ſpiritum dant: quod ſolis deberi epiſcopis, lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrar. Levitæ ex nomine auctoris vocati. De *Levi* enim *Levitæ* exorti ſunt: a quibus in templo Dei myſtici ſacramenti miniſteria explebantur. Hi græce *diacones*, latine *miniſtri* dicuntur; quia ſicut in ſacerdote conſecratio, ita in diacono miniſterii diſpenſatio habetur. Hyppodiacones Græce, quos nos *ſubdiaconos* dicimus: qui ideo ſic appellantur, quia ſubjacent præceptis, & officiis Levitarum. Oblationes enim in templo Dei a fidelibus ipſi ſuſcipiunt, & Levitis ſuperponendas altaribus deferunt. Hi apud Ebræos Nathinæi vocantur. Lectores a legendo, pſalmiſtæ a pſalmis canendis vocati. Illi enim prædicant populis quid ſequantur, iſti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium; licet & quidam lectores ita miſerabiliter pronuncient, ut quoſdam ad luctum, lamentationemque compellant. Iidem etiam & *pronunciatores* vocantur, quod populo annuncient. Tanta enim, & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longe poſitorum aures adimpleant. *Cantor* autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Hujus duo genera dicuntur in arte muſica, ſicut ea docti homines latine dicere potuerunt, *præcentor*, & *ſuccentor*: præcentor ſcilicet, qui vocem præmittit in cantu, ſuccentor autem, qui ſubſequenter canendo reſpondet. *Concentor* autem dicitur, quia *conſonat*: qui autem non conſonat, nec concinit, nec cantor nec concentor erit. Acholyti græce, latine *ceroſcrarii* dicuntur a deportandis cereis, quando legendum eſt Evangelium, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur; non ad effugandas tenebras, dum ſol eodem tem-

pore

Lib. I. Pars iv. Tit. ix. Rub. iii.

Act. viii. 17.

Lib. I. Pars IV. Tit. IX. Rub. IV. pore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Evangelio legitur: *erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Exorciſtæ ex græco in latinum *adjurantes*, ſive *increpantes* vocantur. Invocant enim ſuper catechumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini Jeſu, adjurantes per eum, ut egrediatur ab eis. *Oſtiarii* iidem & *janitores*, qui in Veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem *oſtiarii*, quod præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clavem, omnia intus extraque cuſtodiunt, atque inter bonos, & malos habentes judicium, fideles recipiunt, & reſpuunt infideles.

RUBRICA. IV
De officiis ſingulorum ordinum.

I. *De officio oſtiarii.*

Iſidorus Hiſpalenſis epiſt. ad Ludiſredum [circa A. D. 633. in *Hiſpania*.]

D. 25. c. 1. §. 1. AD oſtiarium nanque pertinent eccleſiæ claves, ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia, quæ ſunt intus, extraque cuſtodiat, fideles recipiat, excommunicatos, & infideles eiiciat. *Idem*.

II. *De officio exorciſtæ.*

Ibidem §. 2. AD exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. *Idem*.

III. *De officio acholythi.*

Ibidem §. 3. AD acholythum pertinet præparatio luminariorum in ſacrario. Ipſe cereum portat, ipſe ſuggeſta, pro Euchariſtia calices ſubdiaconibus præparat. *Idem*.

IV. *De officio pſalmiſtæ.*

Ibidem §. 4. AD pſalmiſtam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, ſacrificium, reſponſoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. *Idem*.

V. *De officio lectoris.*

Ibidem §. 5. AD lectorem pertinet lectiones pronunciare, & ea, quæ prophetæ vaticinarunt, populis prædicare. *Idem*.

VI. *De officio ſubdiaconi.*

Ibidem §. 6. AD ſubdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Chriſti deferre, & levitis tradere, eiſque miniſtrare. Urceolum quoque, & aquamanile, & manutergium tenere, epiſcopoque, & presbytero, & levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere. *Idem*.

VII. *De officio diaconi.*

Ibidem §. 7. AD diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & diſponere in altario: componere etiam menſam Domini, atque veſtire, crucem ferre, & prædicare Evangelium, & Apoſtolum. Nam ſicut lectoribus Vetus teſtamentum, ita diaconibus Novum prædicare præceptum eſt: ad ipſum quoque pertinet officium precum, & recitatio nominum. Ipſe præmonet, aures haberi Deum. Ipſe hortatur clare: ipſe donat pacem, & ipſe annunciat. *Idem*.

VIII. *De officio presbyteri.*

Ibidem §. 8. AD presbyterum pertinet ſacramentum corporis, & ſanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. *Idem*.

IX. *De officio epiſcopi.*

Ibidem §. 9. AD epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, unctio altaris, & confectio chriſmatis. Ipſe præſcripta officia, & ordines eccleſiaſticos diſtribuit. Ipſe ſacras virgines

gines benedicit : & dum præceſſerit unuſquiſque in ſingulis ipſe tamen eſt prærordinator in cunctis. Hi ſunt ordines, & miniſteria clericorum, quæ tamen auctoritate pontificali in archidiaconi cura, primicerii, ac theſaurarii ſollicitudine dividuntur. Lib. I. Pars. IV. Tit. IX. Rubr. VI.

De officio epiſcopi plura notata ſunt libro I. *Parte* II. *Tit.* XV. *Rubrica* V. *pag.* 109.

De officio vero archidiaconi, primicerii, theſaurarii, ſacriſtæ, & aliorum habes ſupra eodem Titulo XV. *per varias Rubricas poſt* VI. *pag.* 112.

RUBRICA. V

De Tonſura.

I. *Clerici omnes debent portare tonſuram ſive coronam.*

Anicetus papa [in epiſt. Iſidoriana c. IV. Concil. tomo I. pag. 582.]

PRohibete, fratres, per univerſas regionum veſtrarum eccleſias, ut clerici, juxta Apoſtolum, comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. XLI. & LXI. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 911. 912.] Diſt. XXIII. c. XXI.

II. *De eodem, & ut clerici comam non nutriant.*

NON liceat cuilibet myſteria tangere, niſi ſubdiacono, aut acholyto in ſecretario vaſa Dominica. Nec oportet, clericos comam nutrire, & miniſtrare; ſed attonſo capite patentibus auribus, & ſecundum Aaron, talarem veſtem induere, ut ſint in habitu ornati. *Ex Concilio Agathenſi* [c. XX. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1386.] Ibidem C. XXXII. Concil. Carthag. IV. c. XLIV. XLV. Bracaren. II. c. XXIX. Exod. XVIII. 4.

III. *Cogendi ſunt clerici tonſuram deferre.*

CLerici, qui comam nutriunt, ab archidiacono, etiamſi noluerint, inviti detondeantur. Veſtimenta etiam, vel calceamenta eis, niſi quæ religionem deceant, uti, aut habere non liceat. *Gregorius* [papa II. in Concil. Romano I. habito in Baſilica S. Petri c. XVII. A. D. 721 Concil. tomo VI. pag. 1457.] Diſt. XXIII. C. XXII.

IV. *Excommunicandi ſunt clerici, contemnentes portare tonſuram.*

SI quis ex clericis relaxaverit comam, ſit anathema. Ibidem C. XXIII.

V. *A quo ſit inſtituta tonſura, & qualiter contemtum temporalium ſignet.*

DUO ſunt genera hominum. *Supra Rubrica* II. c. II. *pag.* 326.

RUBRICA. VI

De ætate ordinandorum.

I. *Quæ ætas temporis obſervanda ſit in ſingulis ordinibus.*

Zoſimus epiſcopus urbis [ſummatim ex epiſt. I. c. III. Zoſimi papæ ad Heſychium Salonitanum epiſcopum A. D. 418. Romā in *Dalmatiam*, Concil. tomo II. pag. 1557.]

IN ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſervanda, ſi ab infantia eccleſiaſticis myſteriis nomen dederit, ut inter lectores, & exorciſtas quinquennio teneatur. Exinde acholytus, vel ſubdiaconus XIV. annis fiat, & ſic ad benedictionem diaconatus (ſi meretur) accedat, in quo ordine quinque annis, ſi inculpate ſe geſſerit, hærere debebit. Exinde ſuffragantibus ſtipendiis, per tot gradus datis, propriæ fidei documentis presbyteri ſacerdotium poterit promereri: de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummum pontificatum ſperare debebit. *Et infra*. Defenſores etiam eccleſiæ, qui ex laicis fiunt, ſupradicta obſervatione teneantur, ſi meruerunt eſſe in ordine clericatus. *Item Siricius papa* [ad Himerium Tarraconenſem epiſt. I. c. IX. A. D. 385. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tomo. II pag. 1021.] Diſt. LXXVII. c. II. Rabanus de inſtitutione clericor. lib. I. c. XIII.

Lib. I. Part. iv. Tit. ix. Rubr. vi.

II. *De eodem.*

Diſt. lxxvii. C. iii.

QUicumque itaque ſe eccleſiæ voverit obſequiis a ſua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ uſque ad xx. ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per ſacerdotem benedictione percepit, uxore contentus, acholytus, & ſubdiaconus eſſe debebit. Poſteaque ad diaconi gradum (ſi ſeipſum primitus, continentia præeunte, dignum probaverit, accedat. Ubi, ſi ultra quinque annos laudabiliter miniſtraverit, congrue presbyteratum conſequatur. Exinde poſt decennium, epiſcopalem cathedram poterit adipiſci, ſi tamen per hæc tempora integritas ſuæ vitæ, ac fidei ejus fuerit approbata. Qui vero jam ætate grandævus, melioris propoſiti converſatione provocatus, ex laico ad ſacram militiam pervenire feſtinat, deſiderii ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo, quo baptizatur tempore, ſtatim lectorum, aut exorciſtarum numero ſocietur, ſi tamen, eum unam ſe habuiſſe, vel habere, & hanc virginem, accepiſſe conſtet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acholytus, & ſubdiaconus fiat, & ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur. Exinde jam acceſſu temporum presbyterio vel epiſcopatui (ſi eum cleri ac plebis evocaverit electio) non immerito ſocietur. *Item ex* VI. *Synodo* [imo in Concilio quiniſexto c. xv. A. D. 692. *CPoli*, Concil. tomo vi. pag. 1149.]

Siricius ibidem c. x.

III. *Quod ordinandus in ſubdiaconum debet eſſe ætatis* xx. *annorum.*

Ibidem C. iv.

SUbdiaconus non minor xx. annorum ordinetur. Si quis vero in aliquo ordine ſacerdotali præter conſtituta tempora ordinatus fuerit, deponatur. *Item ex Concilio Carthaginenſi* III. [c. iv. A. D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1167.]

IV. *Quod ordinandus ad diaconatum, debet eſſe ætatis* xxv. *annorum.*

Ibidem C. v.

PLacuit, ut ante xxv. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur: & ut lectores populum non ſalutent. *Item ex Concilio Agathenſi* [c. xvi. & xvii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1386.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. vi.

EPiſcopus benedictionem diaconatus minoribus, quam xxv. annorum penitus non committat. Sane ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione promiſſa, poſteaquam pariter converſi fuerint, ordinentur. Presbyterum vero, vel epiſcopum ante xxx. annos, ideſt antequam ad viri perfecti ætatem perveniat, & diaconos ante xxv. nullus metropolitanorum ordinare præſumat, ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur. *Ex Concilio Toletano IV.* [c. xx. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 1712.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. vii. Num. viii. 24.

IN veteri lege ab anno xxv. levitæ in tabernaculo ſervire jubentur: cujus auctoritatem in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt. Nos & divinæ legis, & conciliorum præcepti immemores, infantes & pueros, levitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque, ne ulterius fiat a nobis, & divina lege & canonicis admonemur ſententiis, ut a xxv. annis ætatis levitæ conſecrentur, & a xxx. presbyteri ordinentur. *Bonifacius papa.* [imo Martinus Bracarenſis c. xx. ex Concilio Neocæſarienſi c. xi. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tom. v. pag. 908.]

VII. *Quod in presbyterum ordinandus debet eſſe ætatis* xxx. *annorum.*

Diſt. xxviii. c. i.

SI quis xxx. ætatis ſuæ annos non compleverit, nullus presbyter ordinetur, etiamſi valde ſit dignus. *Item ex Concilio Neocæſarienſi.* [c. xi. A. D. 314. in *Macedonia*, Concil. tom. i. pag. 1487. 1488.]

VIII. *Ante* xxx. *annos presbyter non ordinetur.*

Ibidem C. iv.

PResbyter ante xxx. annorum ætatem non ordinetur, quamvis ſit probabilis vitæ: ſed obſervet uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus xxx. anno baptizatus eſt, & tunc prædicavit. *Unde Zacharias papa Bonifacio epiſcopo.* [Papa I. epiſt. xii. c. A. D. 750. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo vi. pag. 1526. B.]

IX. *Neceſſitate cogente,* xxv. *annorum presbyter ordinetur.*

Ibidem C. v.

SI xxx. annorum non reperiuntur, & neceſſitas expoſcit, a xxv. annis & ſupra levitæ & ſacerdotes ordinentur.

R U-

RUBRICA. VII
De qualitate ordinandorum.

I. *Oportet ordinandos, maxime quibus regimen eccleſiarum committi debet, eſſe immunes a criminibus.*

Auguſtinus in Jo. [tract. XLI. §. 10. ad c. VIII. Johan. c. A. D. 412. in *Africa*.]

APoſtolus Paulus quando elegit ordinandos vel presbyteros, vel diaconos, & quicumque ordinandus eſt ad præpoſituram eccleſiæ, non ait: *Si quis ſine peccato eſt*, hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur: ſed ait: *Si quis ſine crimine eſt*. Sicut eſt homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, ſacrilegium, & cetera hujuſmodi. *Item.* Crimen autem eſt peccatum grave, accuſatione, & damnatione digniſſimum. *Gratianus*. [Ibidem.]

Diſt. LXXXI. C. I. *Beda ad Tit.* I. *Tit.* I. 7. I. *Tim.* III. 10.

II. *De eodem.*

QUolibet itaque horum implicatus ordinari non debet, vel ſi jam ordinatus ante tempus, vel poſt tempus ſuæ ordinationis aliquod eorum admiſiſſe convincitur, ſuſcepti gradus officio privabitur. *Gregorius* [In Paſtorali c. XI. c. A. D. 590. *Romæ*.]

Ibidem.

III. *De eodem.*

SOllicite formidandum eſt, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido novimus, quia cum is, qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui ergo adhuc deſideriis terrenis adſtringitur, caveat, ne diſtricti iram judicis gravius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſe quiſque metiatur, nec locum regiminis aſſumere audeat, ſi in ſe adhuc vitium damnabiliter regnat, nec is quem crimen depravat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum. *Unde Hieronymus ſuper Malachiam*. [ad c. I. c. A. D. 480. in *Palæſtina*.]

Diſt. XLIX. C. I. §. 2.

IV. *Oportet, ordinandum eſſe doctum, virtute præditum, non lucra terrena quærentem.*

SAcerdotes nomen Domini deſpiciunt, & quantum ad ſe, panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique, dato munere, ſacerdotium præſumunt. Panem quoque polluit qui doctrinam Domini in populo male diſpergit, & qui honorat potentem, & deſpicit pauperem. *Et infra.* Si offeratis cœcum ad immolandum, nonne malum eſt &c.? Superius accuſati de panibus, nunc accuſantur de victimis cœcum animal offert qui ordinat indoctum loco docti, magiſtrumque facit qui vix diſcipulus eſſe poterat. Claudum offert qui lucra terrena quærentem locat, utpote pedem in diverſa ponentem, unum in divinis, alterum in carnalibus, cui poteſt inferri illud de libro Regum: *uſquequo claudicas in duas partes*? Languidum offert qui vitioſum pro religioſo habet, quique tardum, & pigrum probat patientem, dicens, illum negligentiæ redarguendum. Indignum eſt enim dare Deo quod dedignatur homo. *Clemens.* [in epiſt. II. ad Jacobum, Concil. tomo I. pag. 100. B.]

Ibidem C. II. III. *Reg.* XVIII. 21.

V. *Qui digne ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur.*

TAles ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim Domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant. *Ioannes Chryſoſtomus*. [imo auctor operis imperfecti in Matthæum, homil. XLIII. ad c. XXII. incertæ ætatis.]

Diſt. XXIII. C. IV.

VI. *Suſcipiens ordines debet re & nomine eſſe ſanctus.*

MUlti ſacerdotes, & pauci ſacerdotes: multi nomine, & pauci opere. Videte ergo, quomodo ſedeatis ſuper cathedram, quia non cathedra facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram. Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Non omnis ſacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus ſacerdos. Qui bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipit cathedræ ab illa, qui male ſederit. Qui male ſederit injuriam facit cathedræ, ideoque malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In judicio enim tuo ſedens, ſi quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium judex es. Si autem bene docueris, & male vixeris, tui ſolius condemnator eris. Nam bene vivendo, & bene docendo, populum inſtruis, quomodo vivere debeat. Bene autem docendo & male vi-

Diſt. XL. C. XII.

Lib. I. Pars. iv. Tit. ix. Rubr. viii.

Idem auctor homil. xxxv. ad c. xx.

vendo Deum inſtruis, quomodo te debeat condemnare. *Item*. Quicumque deſideraverit primatum in terra, inveniet confuſionem in cælo, nec inter ſervos Chriſti computabitur qui de primatu tractaverit: nec unuſquiſque eorum feſtinet quomodo aliis major appareat, ſed quomodo omnibus inferior videatur. Quoniam non qui major fuerit in honore, ille eſt juſtior, ſed qui fuerit juſtior, ille eſt major.

Ad hanc Rubricam faciunt Capitula poſita ſupra Rubrica II. *Tit.* XIV, *pag.* 99. *Faciunt etiam Rubricæ ſequentis Tituli* XV. *pag.* 104.

RUBRICA. VIII
De pœna eorum, qui ordinant non habentes qualitatem ordinandorum.

I. *Annuæ ſuſpenſioni ſubjaceat qui præter canonum formam aliquem ordinat.*

Ex Concilio Arelatenſi III. [imo iv. c. III. A. D. 524. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1623.]

Diſt. lv. C. II.

NUllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc jam prope omnium canonum inſtituta contineant, tamen ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium (ſicut jam diximus) importunitas vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat, neceſſe fuerit, ut nunc ſeveriorem regulam ſibi velint Domini ſacerdotes imponere. Et ideo quicumque ab hac die contra ea, quæ ſuperius. comprehenſa ſunt, clericum ordinare præſumſerit, ab ea die, qua hoc potuerit approbari, anno integro miſſas facere non præſumat. Quam rem ſi quis obſervare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens, miſſas celebrare præſumſerit, eccleſiæ communione privetur, & ab omnium fratrum communione noverit ſe alienum, quia dignum eſt, ut ſeveritatem eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat qui ſalubriter a ſanctis patribus inſtituta obſervare contemnit. *Zoſimus papa*. [in epiſt. i. c. i. ad Iſichium vel Heſychium Solonitanum A. D. 418. Roma in *Dalmatiam*, Concil. tomo II. pag. 1556.]

II. *Ad ſummum ſacerdotium non aſpiret qui divinis ſtipendiis non eſt eruditus.*

Diſt. xxxvi. C. I.

QUi eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non eſt imbutus, & temporum approbatione divinis ſtipendiis eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat: & non ſolum in eo ambitio ineſſicax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta patrum crediderant præſumendum. *Ex Concilio Calchedonenſi* [c. II. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 772.]

III. *Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.*

I. Q. I. C. viii.

SI quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaveritque per pecuniam epiſcopum, chorepiſcopum, presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem, vel manſionarium, vel quemquam omnino, qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſſimi lucri commodo; is, qui hoc attentaſſe probatus fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit: & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negociationem facta, proficiat; ſed ſit alienus a dignitate, vel ſollicitudine, quam pecuniis acquiſivit. Si quis vero mediator tam turpibus & neſandis datis, vel acceptis extiterit, & ipſe, ſi quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat. Si vero laicus aut monachus, anathematizetur. *Unde Hieronymus in Michæam* [ad c. III. Michææ, c. A. D. 387. in *Palæſtina*.]

IV. *Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui a ſe ſcandalizantur.*

Ibidem C. xliv.

HI, quoſcumque de aſſeclis ſuis ordinant clericos, & vitam eorum in ſcandalum populis exponentes, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur. *In Carthaginenſi Concilio* IV. [c. lxviii. & lxix. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1205.]

V. *Non ordinetur clericus ex pœnitentibus.*

Diſt. L. C. lv.

EX pœnitentibus, quamvis ſit bonus, clericus non ordinetur. Si per ignorantiam epiſcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens epiſcopus ordinaverit talem, etiam ipſe ab epiſcopa-

patu ſuo, ordinandi dumtaxat poteſtate, privetur. Similiſ ſententiæ ſubjacebit epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut ſecundam. *Unde Innocentius ait* [papa I. in epiſt. XXIII. c. II. ad epiſcopos in Toletana, ſeu Toloſana ſynodo conſtitutus, A.D. 406. Roma in *Hiſpaniam*, Concil. tomo II. pag. 1277.] Lib. I. Part. IV. Tit. IX. Rubr. IX.

VI. *Poſt baptiſma militantes, vel in foro decertantes, a ſacris ordinibus prohibeantur.*

ALiquantos ex his, qui poſt acceptam baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione verſati ſunt, & obtinendi pertinaciam ſuſceperunt, adſcitos ad ſacerdotium eſſe comperimus: de quorum numero Rufinus & Gregorius perhibentur; aliquantos ex militia, qui cum poteſtatibus obedierunt, ſæva neceſſario præcepta ſunt executi: aliquantos ex curialibus, qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt: aliquantos qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorem ſummi ſacerdotii perveniſſe: quorum omnium neminem, ne ad ſocietatem quidem ordinis clericorum oportuerat perveniſſe. Quæ ſi ſingula diſcutienda mandemus, non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus provinciis, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus. Idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas providere debebit, ut tantæ uſurpationi nunc finis neceſſarius imponatur, eo videlicet conſtituto, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur. Diſt. LI. C. I.

RUBRICA. IX
De examine ſive ſcrutinio in ordine faciendo.

I. *Ante probationem nullus ordinetur clericus.*

Ex Concilio Carthaginenſi III [c. XXII. A.D. 397. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1170.]

NUllus ordinetur clericus, niſi probatus vel epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio. *In Concilio Navatenſi legitur* [imo Nannetenſi c. XI. c. A. D. 890. ſed verus hujus Concilii annus incertus. In *Gallia*, Concil. tomo IX. pag. 471.] Diſt. XXIV. C. II.

II. *Qui ordinandi ſunt, quarta feria ad examinationem conveniant.*

QUando epiſcopus ordinationes facere diſponit, omnes, qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria IV. ante ipſam ordinationem evocandi ſunt ad civitatem una cum archipresbyteris, qui eos repræſentare debent: & tunc epiſcopus a latere ſuo eligere debet ſacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros divinæ legis, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum, ubi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi inſtructi in lege Domini, diligenter inveſtigent, ante omnia ſi fidem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuſcumque muneris cupiditate illecti a vero devient, ut indignum & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint & ille, qui indigne acceſſit, ab altari removebitur, & illi, qui donum ſancti ſpiritus vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur, & ſic ſabbato qui probati inventi ſunt, epiſcopo repræſententur. *In Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. XXIV. A. D. 572. in *Hiſpania* Concil. tomo V. pag. 908.] Ibidem C. V.

III. *De his, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur.*

SI quis presbyter, aut diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt, aut certe cum diſcuterentur, crimina ſua peccata confeſſi ſunt, aut poſt ordinationem ab aliis detecti, abiiciantur ex clero. Similiter vero & de univerſo clericorum ordine ſervetur. Nam hoc ſibi, quod irreprehenſibile eſt, ſacrata catholica defendit eccleſia. *Gregorius.* [Papa I. epiſt. XLVIII. lib. II. indict. XI. A. D. 593. Roma in *Numidiam*.] Ibidem C. VII. Concil. Nicænum c. IX. Epiſt. V. Zachariæ papæ ad Bonifacium: & XV. Q. VIII. C. IV.

IV. *De eodem.*

EStote ergo præcipue in ordinatione ſolliciti, & ad ſacros ordines, niſi provectiores ætate, & mundos opere, nullatenus admittatis, ne forte ſemper eſſe deſinant quod immature eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, prius vitam, I. Q. I. C. CXX.

L. I. Part IV. Tit. IX. Rub. IX. moreſque diſcutite, ut dignos huic officio adhibere poſſitis: non vobis potentia, aut ſupplicatio, quarumlibet ſubrepat perſonarum. Ante omnia autem cautos nos eſſe oportet, ut nulla proveniat in ordinatione venalitas, ne, quod abſit, & ordinatis & ordinantibus periculum ejus immineat. Si quando igitur de his tractari neceſſe eſt, graves expertoſque viros conſiliis veſtris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione penſate.

V. *De eodem.*

QUi Epiſcopus ordinandus eſt. *Supra lib.* I. *Parte* I. *Tit.* I. *Rubrica* I. c. V. *pag.* 7. *Gelaſius.* [papa I. epiſt. IX. c. II. ad epiſcopos per Lucaniam, A.D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo IV. pag. 1188.]

VI. *Per quæ intervalla temporum ordinentur qui de monachis in clericatu eliguntur.*

Diſt. LXXVII. C. III. SI quis de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialibus eruditus ad clericale munus accedit, in primis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo gravi facinore probatur infectus, ſi ſecundam fortaſſe non habuerit uxorem, nec a marito relictam ſortitus oſtendatur. *Idem.* [eadem epiſt. c. II. & III. Ibid. pag. 1188. & 1189.]

VII. *De eodem.*

Ibidem C. IX. MOnachus vero novitius, morum honeſtate fulcitus, continuo lector, vel notarius, aut certe defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat acholytus, maxime ſi huic etiam ætas ſuffragatur. Sexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat, ac ſi modeſtæ converſationis, honeſtæque voluntatis exiſtat, nnno menſe diaconus, completoque anno ſit presbyter: cui tamen, qund annorum interſtitia fuerant collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe devotio. Si vero laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officiis, tanto ſollicitius in ſingulis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, hujuſmodi decet examinare perſonam, quantum inter mundanam, religioſamque vitam conſtat eſſe diſcriminis, quia utique convenientia eccleſiæ miniſteria deputanda ſunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis quod ſacris aptum poſſit eſſe ſervitiis, in enrum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerint hæc aſſequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit, ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia potius divinis cultibus intuliſſe, non legitimæ familiæ Domini computemur procuraſſe compendia. Quorum promotionibus ſuper anni metas ſex menſes nihilominus ſubrogamus, quoniam (ſicut dictum eſt) diſtare couvenit inter perſonam divino cultui deditam, & de laicorum converſatione venientem: quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut eccleſiis ab hac occaſione ceſſantibus, canonum paternorum vetus forma ſervetur. *In Toletano Concilio* IV. [c. XIX. A. D 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1711.]

VIII. *De quibus criminibus aut impedimentis examinandi ſunt ordinandi.*

Diſt. LI. C. V. QUi in aliquo crimine detecti ſunt, qui infamiæ nnta aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, vel qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut deciſione, aliquid minus habere noſcuntur, qui ſecundæ uxoris conjunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt: qui concubinas, aut fornicarias habuerant, qui ſervili conditioni obnoxii ſunt: qui ignoti ſunt, qui neophyti, vel laici ſunt: qui ſæculari militiæ dediti ſunt, qui curiæ nexibus obligati ſunt, qui inſcii literarum ſunt, qui nondum ad XXX. annos pervenerunt, qui per gradus eccleſiaſticos non aſcenderunt, qui ambitu honrem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a deceſſoribus in ſacerdotium eliguntur. Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ civitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprovincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſivit. Quicumque ergo deinceps ad ordinem ſacerdotii poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo eorum deprehenſus fuerit, & examinatus, probabili vita & doctrina extiterit, tunc ſecundum ſynodalia vel decretalia conſtituta, cum omnium clericorum, vel civium voluntate ab univer-

univerſis comprovincialibus epiſcopis, aut certe tribus, in ſacerdotem die Dominica, conſecrabitur, convenientibus ceteris, qui abſentes ſunt, literis ſuis, & magis auctoritate, vel præſentia ejus, qui eſt in metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem comprovincialis ibi conſecrandus eſt, ubi metropolitanus elegerit, metropolitanus autem nonniſi in civitate metropoli cum provincialibus ibidem convenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum ad gradum ſacerdotii indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubjacebit. Lib. I. Pars IV. Tit. IX. Rub. X.

Ad hoc faciunt capitula libri I. *Partis* IV. *Tit.* IX. *Rubricæ* VII. *pag.* 331. *& capitula ſequentis Tituli* X.

RUBRICA. X

De voto caſtitatis adnexo ordinibus ſacris.

I. *Non fiat ſubdiaconus qui ſe caſte victurum non promittit.*

Gregorius Petro ſubdiacono. [lib. 1. epiſt. XLII. A. D. 591. Roma in *Siciliam.*]

NUllum facere ſubdiaconum præſumant epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit. *Et infra.* Quia nullus debet ad miniſterium altaris accedere, niſi cujus caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata. *Innocentius II.* [in Concilio Lateranenſi generali II. c. VI. A. D. 1139. *Romæ*, Concil. 1. tomo X. pag. 1003.] *Diſt.* XXVIII. C. I.

II. *De eodem.*

DEcernimus, ut ii, qui in ordine ſubdiaconatus & ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant. Cum enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium ſpiritus ſancti debeant eſſe, & dici, indignum eſt, eos cubilibus & immunditiis deſervire. *Ex Concilio Toletano* V. [imo IV. c. XVI. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1714.] *Ibidem* C. II.

III. *Caſte ſe victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi.*

QUando presbyteri, aut diacones per parochias conſtituuntur, oportet, eos primum profeſſionem epiſcopo ſuo facere, ut caſte, & pure vivant ſub Dei timore, ut, dum eos talis profeſſio obligaverit, vitæ ſanctæ diſciplinam retineant. *Ex Concilio Toletano* II. [c. I. A. D. 531. in *Hiſpania*, Concil. tomo IV. pag. 1733.] *Ibidem* C. II.

IV. *Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur.*

DE iis, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis clericatus officio mancipavit, ſtatuimus obſervandum, ut mox detonſi, vel miniſterio lectorum traditi in domo eccleſiæ ſub epiſcopali præſentia a præpoſito ſibi, debeant erudiri. At ubi XVIII. ætatis ſuæ compleverint annum, coram totius cleri plebiſque conſpectu voluntas eorum de expetendo conjugio ab epiſcopo perſcrutetur: quibus ſi gratia caſtitatis, Deo inſpirante, placuerit, & promiſſionem caſtimoniæ ſuæ abſque conjugali neceſſitate ſe ſponderint ſervaturos, hi, tanquam appetitores arctiſſimæ viæ, leviſſimo Domini jugo ſubdantur, ac primo ſubdiaconi miniſterium, habita probatione profeſſionis ſuæ, a XX. anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter ac inoffenſe XXV. annum ætatis ſuæ, peregerint, ad diaconatus officium (ſi id ſcienter implere poſſe, ab epiſcopo comprobantur) promoveri debent. Cavendum tamen eſt his, ne quando ſuæ ſponſionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtivos concubitus ultro recurrant. Quod ſi forte fecerint, ut ſacrilegii rei, ab eccleſia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiam auferre non poſſumus, ita ut cum provectæ ætatis in conjugio poſiti renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros ordines aſpirent. *In Anchiritana Synodo.* [imo Ancyrana c. X. A. D. 314. in *Galatia*, Concil. tomo I. pag. 1471.] *Ibidem* C. V. 1. *Cor.* VII. 9. *& ſeq.*

V. *Diaconi non prohibeantur a miniſterio pro nuptiis, ſi in ordinatione dicunt, ſe continere non poſſe.*

DIaconi quicumque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, dicentes, velle, ſe habere uxores, nec poſſe ſe continere, hi, ſi poſtea ad nuptias venerint, ma- *Ibidem* C. VIII.

Lib. I. Part. IV. Tit. IX. Rub. XII. maneant in miniſterio propter eaquod his epiſcopus licentiam dederit. Quicumque ſane tacuerint, & ſuſceperint manus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio ceſſare debent. *Gratianus*.

VI. *De eodem*.

Diſt. XXVII. c. I. §. 2. SI vero diaconus a miniſterio ceſſare voluerit, & contracto matrimonio, licite poteſt uti. Nam etſi in ordinatione ſua caſtitatis votum obtulerit, tamen tanta eſt vis in ſacramento conjugii, quod nec ex violatione voti poteſt diſſolui ipſum conjugium.

RUBRICA. XI
De clericis furtive ſuſcipientibus ordines.

I. *Probibetur, ne quis furtive ordines ſuſcipiat, quod fit cum clandeſtine extra conſcientiam ſui ſuperioris ſuſcipiuntur*.

Innocentius [papa I. epiſt. II. c. I. ad Victricium Rotomagenſem, A. D. 404. Roma in *Galliam*. Concil. tomo II. pag. 1250.]

Diſt. LXIV. c. V. EXtra conſcientiam metropolitani epiſcopi nullus audeat ordinare epiſcopum. Integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Nec unus epiſcopus præſumat ordinare epiſcopum, ne furtivum præſtitum beneficium videatur. Hoc enim & ſynodus Nicæna conſtituit, atque definivit.

II. *Promotus ad ordines minores, & ad ſacrum ſimul, quod eſt etiam furtive ordines ſumere, venit deponendus*.

SUbdiaconus non minor. *Supra Rubr.* VI. c. III. *pag.* 330.

III. *Epiſcopus ex certa ſcientia conferens minores ordines cum ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros ſimul venit deponendus*.

QUi in aliquo crimine. *Supra Rubr.* IX. c. VII. *pag.* 334.

IV. *Epiſcopus ex negligentia ſimul præfata conferens debet privari poteſtate conferendi talem ordinem*.

QUi eccleſiaſticis diſciplinis. *Supra Lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XIV. *Rubr.* III. c. I. pag. 103.

RUBRICA. XII

I. *De tempore ordinis*.

Gratianus

Diſtinct. LXXV. Cap. I. §. I. CEterorum vero ordinationes nonniſi certis temporibus, & diebus, maxime ſacerdotum & levitarum, fieri debent. Veſpera videlicet ſabbati vel mane diei dominicæ continuato jejunio. *Unde Zephyrinus Romanæ urbis archiepiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis* [epiſt. Iſidoriana II. c. II. Concil. tomo I. pag. 607.]

II. *Presbyteri, & levitæ qua hora ordinentur*.

Ibidem C. III. ORdinationes presbyterorum levitarumque tempore congruo, multis coram adſtantibus, ſolemniter agite, & probabiles ac doctos viros ad hoc opus provehite, ut de eorum ſocietate & adjumento plurimum gaudeatis. *Item Leo epiſcopus Dioſcoro Alexandrino epiſcopo* [epiſt. XI. c. I. alias epiſt. LXXI. A. D. 445. Roma *Alexandriam*.]

III. *De eodem*.

Ibidem C. IV. QUod ergo a patribus noſtris propenſiore cura novimus eſſe ſervatum, a vobis hoc volumus cuſtodiri, ut non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis, vel levitica ordinatio celebretur; ſed poſt diem ſabbati ejus noctis, quæ in prima luceſcit ſabbati, exordia deligantur: in quibus his, qui conſecrandi ſunt, jejunis, & a jejunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod ejuſdem obſervantiæ erit, ſi mane, ipſo

ipſo Dominico die, continuato jejunio ſabbati, celebretur: a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quod ad diem Reſurrectionis, ſicut etiam in paſcha Domini, declaratur, pertinere non dubium eſt. *Ex ordine Romano* [vulgato de gradibus eccleſiæ.] Lib. I. Part. IV. Tit. IX. Rub. XIII.

IV. *De eodem.*

QUando, & ubi libitum fuerit uſque ad ſubdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atque presbyteri nunquam, niſi in publica ordinatione. *Gelaſius omnibus epiſcopis* [per Lucaniam epiſt. IX. c. XI. A. D. 494. Concil. tomo IV. pag. 1191.] *Diſt.* LXXV. C. VI.

V. *Presbyteri, & levitæ qua hora ordinentur.*

ORdinationes presbyterorum & diaconorum, niſi certis temporibus & diebus, exerceri non debent, ideſt quarti menſis jejunio, ſeptimi, & decimi; ſed etiam quadrageſimalis initii, ac medianæ hebdomadæ, & ſabbati jejunio circa veſperas, noverint celebrandas, nec cujuslibet utilitatis cauſa ſeu presbyterum, ſeu diaconem his præferre, qui ante ipſos fuerint ordinati. *Pelagius papa Petro epiſcopo Potentino* [forte papa I. c. A. D. 556. Roma in *Lucaniam*, ex Anſelmo lib. VI. c. LIX.] *Ibidem* C. VII.

VI. *De eodem.*

DIlectionis tuæ ſcripta ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum eccleſiæ Grumentinæ diaconem ad epiſcopatum Marcellionenſis eccleſiæ, ſive Cluſitanæ, ab omnibus fuiſſe electum: quod jam ante hoc tempus retuliſtis, & juſſimus, ut veniret, credentes, eos de perſona ejuſdem ab epiſcopo ſuo dimiſſorias accepiſſe: quod ſi modo ſecerunt, facite eum velociter ad urbem Romam occurrere, ut, ſi Deus juſſerit, in ſabbato magno, poſt horam baptiſmi ordinetur: quod ſi ante memoratum diem non occurrerit, cogetur uſque ad quarti menſis jejunia ſuſtinere. *Leo epiſcopus.* [ſumtum ex epiſt. XI. c. II. S. Leonis papæ I. ad Dioſcorum Alexandrinum A. D. 445. Roma in *Ægyptum*] *Diſt.* LXXVI. C. XII.

VII. *Quare ordinationes ſummorum ſacerdotum, ſcilicet epiſcoporum, die Dominica fiant.*

QUod die Dominico ordinationes ſacerdotum celebrentur, non tantum ex conſuetudine, ſed etiam ex Apoſtolica novimus venire doctrina, ſcriptura manifeſtante, quod cum Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto ſpiritus ſancti ad evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes, & orantes impoſuerunt eis manus, ut intelligamus quanta & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum formam per eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiam ipſe ſervaveris, ut his, qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio, niſi in die Dominicæ reſurrectionis, tribuatur, cui a veſpere ſabbati initium conſtat adſcribi, & tantis divinarum diſpenſationum miniſteriis eſt conſecrata, ut quidquid eſt a Domino inſignius conſtitutum, in hujus diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumſit exordium, in hac per reſurrectionem & mors interitum, & vita accepit principium. *Diſt.* LXXV. C. V. *Act.* XIII. 3.

VIII. *Quod mane Dominicæ diei, continuato jejunio, poſſit ſacer ordo conferri.*

QUod ergo a patribus. *Supra in hac eadem Rubrica* XII. c. II. *pag.* 336.

IX. *De eodem.*

DE tempore conſecrationis epiſcoporum. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* IX. *Rubrica* V. *pag.* 88.

RUBRICA. XIII
De vita, & modo conferendi ſingulis ordines.

I. *Qualiter ordinatur epiſcopus.*

In Concilio Carthaginenſi IV. [c. II. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1199.]

EPiſcopus cum ordinatur, duo epiſcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput, & cervicem ejus, & uno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant. [ibid. c. III. eadem pagina.] *Diſt.* XXIII. C. VII. *Pontificale Romanum de conſecratione epiſcopi* P. I. C. XIII.

Lib. I. Pars iv, Tit. ix. Rub. xiii.

II. *Qualiter ordinatur presbyter.*

Diſt. xxiii. C. viii. PResbyter cum ordinatur, epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manus epiſcopi ſuper caput illius teneant. *In Bracarenſi Concilio legitur* [iv. c. iv. A.D. 675. in *Hiſpania*, Concil. tomo vi. pag. 564.]

III. *Presbyter cum ordinatur, debet utroque humero ſtola muniri.*

Ibidem C. ix. ECcleſiaſtica & antiqua inſtitutione præfixum novimus, ut omnis ſacerdos eum ordinatur, orario utroque humero ambiatur, ſcilicet, ut qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera & adverſa, virtutum ſemper ornamento, utroque circumſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificii non aſſumit quod ſe in ſacramento accepiſſe non dubitat? Proinde modis omnibus convenit, ut quod quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis, ſcilicet, ut cum ſacerdos ad ſolemnia miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumſeptus, ſicut & tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, itaut de uno eodemque orario cervicem pariter, & utrumque humerum premens, ſignum in ſuo pectore præparet cervicis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubjacebit. Eaſdem dalmaticas, dilectiſſimo noſtro filio Ciriaco Abbate deferente, tranſmiſimus. *Ex Concilio Carthaginenſi* [c. iv. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo ii. pag. 1200.]

S. Gregor. lib. vii. epiſt. cxi. Aregio epiſcopo.

IV. *Qualiter ordinetur diaconus.*

Diſt. xxiii. C. xi. DIaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus, qui eum benedicit, manus ſuper caput illius ponat, quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur. *Nicolaus papa Rudolfo Bituricenſi archiepiſcopo* [forte circa A.D. 864. Roma in *Galliam*, ex Ivone Parte vi. c. cxxi.]

V. *Reſpondetur ad quæſtionem, qua quæritur, utrum in ordine diaconorum & presbyterorum manus debeant chriſmate inungi.*

Ibidem C. xii. PRæterea ſciſcitaris, utrum ſolis presbyteris, an & diaconibus, debeant, cum ordinantur, manus chriſmatis liquore perungi: quod in ſancta ac Romana eccleſia, cui, Deo auctore, ſervimus, neutris agitur. Sed & quia ſit a novæ legis miniſtris actum, nuſquam (niſi nos fallat oblivio) legimus. Ergo ad beati Innocentii papæ canonica decreta ſanctitatem tuam tranſmittimus: & quæ tibi ſint in conſecrationibus, & ordinationibus obſervanda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum epiſcopum miſſæ, te affatim edocebunt [ex Concilio Carthaginenſi iv. c. v. A.D. 398. in *Africa*, Concil. tomo ii. pag. 1200.]

VI. *Qualiter ordinetur ſubdiaconus.*

Ibidem C. xv. SUbdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu vero archidiaconi accipiat urceolum cum aquamanili, & manutergium. [ibidem eadem pagina.]

VII. *Qualiter ordinetur acholytus.*

Ibidem C. xvi. ACholytus cum ordinatur, ab epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat; ſed ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat, ſe ad accendenda eccleſiæ luminaria mancipatum. Accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti. [ibid. c. vii. eadem pag.]

VIII. *Qualiter exorciſta.*

Ibidem C. xvii. EXorciſta eum ordinatur, accipiat de manu epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi epiſcopo: *accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum* [ibid. c. viii.]

IX. *Qualiter ordinetur lector.*

Ibidem C. xviii. LEctor cum ordinatur, faciat de illo epiſcopus verbum ad plebem, indicans ejus fidem & vitam, atque ingenium. Poſt hoc, ſpectante plebe, tradat ei codicem, de quo

de quo lecturus eſt, dicens ad eum: *accipe, & eſto relator verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtraverint* [ibid. c. 1.] Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. i.

X. *Qualiter ordinetur oſtiarius.*

OStiarius cum ordinatur, poſtquam ab archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat converſari, ad ſuggeſtionem archidiaconi tradat ei epiſcopus claves eccleſiæ de altario, dicens ei: *ſic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* [ibid. c. x.] Diſt. xxiii. C. xix.

XI. *Qualiter pſalmiſta.*

PSalmiſta, ideſt cantor, poteſt abſque ſcientia epiſcopi, ſola juſſione presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi presbytero: *vide, ut quod, ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.* Diſt. xxiii. C. xx.

RUBRICA. XIV

De non per ſaltum, ſed gradatim ſuſcipiendis ordinibus.

I. *Niſi per diſtinctos gradus quis ad ſacerdotium non aſpiret.*

ILlud nos ſtatuentes. *Supra lib.* I. *Par.* II. *Tit.* XV. *Rubrica* III. c. V. *pag.* 104.

II. *Quæ intervalla temporis ſingulis ſint obſervanda.*

IN ſingulis gradibus. *Supra Tit.* IX. *Rubrica* VI. c. I. *pag.* 329.

III. *De eodem.*

QUicumque itaque ſe eccleſiæ. *Supra ibidem.* c. II. *pag.* 330.

Alexander II. *ſcribit Grimaldo Conſtantienſi epiſcopo.* [epiſt. xxxii. Rumoldo, c. A. D. 1065. Roma in *Germaniam*, Concil. tom o 12. pag. 1137.]

III. *Ordinatus in presbyterum, prætermiſſo uno ordine de minoribus, non debet exequi officium ſuperioris ordinis, niſi primo ſuſcepto prætermiſſo.*

SOllicitudo dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrum portitor iſtarum literarum, diaconatus & presbyteratus officium idoneus ſit peragere, nec ne, cum ad id præpoſtero curſu ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, negligentia potius, quam ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Unde nos conſulendo caritati tuæ mandamus, ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas, & ſic deinceps ad majora officia redire eum concedas. Diſt. lii. C. i. Ivo P. vi. C. ccccix.

TITULUS. X

De non ordinandis.

RUBRICA. I

De non ordinandis notabilibus vitiis notatis.

I. *Ordinandi non ſunt notabilibus vitiis maculati.*

Gregorius [papa 1. in paſtorali P. 1. c. xi. circa A. D. 590 *Roma*.]

HInc etiam ſuperna voce ad Moyſem dicitur: *loquere ad Aaron. Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Deo ſuo, nec accedat ad miniſterium ejus.* Ubi & repente ſubjungitur: *ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel parvo, vel grandi, & torto naſo: ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus:* Diſt. xlix. C. i. Levit. xxi. 17. Ibidem 18.

1 in. I. Pars iv. 1iv. x. Rubr. i. Cœcus quippe eſt qui ſupernæ lumen contemplationis ignorat, qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conſpicit, quo greſſus 1. Reg. ii. 9. operis porrigat, neſcit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur: *pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, & impii in tenebris contiteſcent*. Claudus vero eſt qui quidem quo pergere debeat, aſpicit, ſed per infirmitatem mentis vitæ viam perfectæ non valet tenere, quam videt: quia ad virtutis ſtatum, dum fluxa conſuetudine non erigitur, quo per deſiderium Ebr. xii. 12. & 13. innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: *remiſſus manus, & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, ut non claudicans quis erret, ſed magis ſanetur*. Parvo autem *naſo* eſt qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores fœtoreſque diſcernimus. Recte ergo per *naſum* diſcretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Cant. vii. 4. Unde in laude ſponſæ dicitur: *naſus tuus ſicut turris, quæ eſt in Libano*, quia nimirum ſancta eccleſia, quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant per diſcretionem conſpicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolunt, ſæpe ſe quibuſdam exquiſitionibus pluſquam neceſſe eſt, exercentes, ex nimia ſubtilitate ſalluntur. Unde hic quoque ſubditur: *vel grandi, & torto naſo*. Naſus enim *grandis* & *tortus* eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata, quæ dum pluſquam decet, excreverit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. *Fracto* autem *pede*, vel *manu* eſt, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque a honis actibus funditus exſors vacat, quatenus hæc, non ut claudus ſaltem cum infirmitate teneat, ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. *Gibbus* vero eſt quem terrenæ ſollicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad ſuperna reſpiciat, ſed ſolis his, quæ in infimis calcantur, intendit: qui etſi quando aliquid ex bono patriæ cæleſtis audierit, ad hoc nimirum perverſæ conſuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit, quia cogitationis ſtatum erigere non valet quem terrenæ ſollicitudinis uſus curvum tenet. Ex horum quippe ſpecie Pſalmiſta, di- Pſal. cxviii. 107. cit: *incurvatus ſum & humiliatus uſquequaque*. Quorum culpam quoque per ſemetipſam Luc. viii. 14. veritas reprobans, ait: *ſemen autem, quod in ſpinis cecidit, hi ſunt, qui audiunt, & a ſollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum*. Lippus vero eſt, cujus quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In *lippis* quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluenti infirmantes palpebræ groſſeſcunt, quæ, quia infuſione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant, ſed uſu pravorum actuum caligant. *Lippus* itaque eſt, cujus ſenſum natura exacuit, ſed converſationis pravitas Apocal. iii. 18. confundit: cui bene per Angelum dicitur: *collyrio inunge oculos tuos, ut videas*. Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. *Albuginem* vero habet in oculo qui veritatis lucem videre non ſinitur, qui arrògantia ſapientiæ, ſeu juſtitiæ, cœcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt, quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis, ſi ſtultum ſe, peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem ſibi juſtitiæ ſeu ſapientiæ tribuit, a luce ſe ſupernæ cognitionis excludit, & eo claritatem veri luminis nequaquam Rom. i. 22. penetrat, quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat, ſicut de quibuſdam dicitur: *dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt*. Jugem vero habet *ſcabiem*, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In *ſcabie* etenim fervor viſcerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria deſignatur, quia ſi cordis tentatio uſque ad operationem proſilit, nimirum fervor intimus uſque ad cutis *ſcabiem* prorumpit, & foras jam corpus ſauciat, quia, dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur; quaſi 1. Cor. x. 13. enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat: *tentatio vos non apprehendat, niſi humana*, acſi apertè diceret: humanum quidem eſt tentationem in corde perpeti, dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine, in operatione ſuperari. *Impetiginem* quoque habet in corpore quiſquis avaritia vaſtatur in mente: quæ ſi in paucis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. *Impetigo* quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens, membrorum decorem fœdat, quia & avaritia captivam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit, & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque vir-

virtutum per hanc pulchritudo depravatur, & quaſi totum corpus exaſperat, quia per univerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: *radix enim malorum eſt cupiditas*. Ponderoſus vero eſt qui turpitudinem non exercet opere, ſed tamen ab hac cogitatione continua, ſine moderamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem uſque ad opus nefarium rapitur, ſed ejus animus voluptate luxuriæ ſine ullo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt *ponderis*, cum humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. *Ponderoſus* ergo eſt qui totis cogitationibus ad laſciviam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde, & quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ad uſum boni operis in aperto valet aſſurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubiicitur, *panes Domino offerre* prohibetur, ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devaſtant.

Lib. I. Pars. iv. Tit. x. Rubr. II.

1. *Tim.* vi. 10.

RUBRICA. II
De cupidis non ordinandis.

I. *Avari ordinandi non ſunt.*

Gratianus.

Quod autem uſurarii ordinari prohibentur, inde eſt, quod uſuram exercentes, cupiditati deſervire probantur. Cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur, quia tales facile a juſto deviarent.

Diſt. xlvii. *ante* C. 1.

1. *Tim.* iii. 3.

II. *Ratio prima, propter quam avarus prohibetur ordinari, quia nec cupiditate violari ſacerdotes oportet.*

Virum catholicum &c. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* XIV. *Rubrica* II. c. XIX. *pag.* 102.

Gregorius [papa 1. lib. vii. epiſt. cxi. indict. ii. c. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

III. *Secunda ratio, quia qui cupiditatem a ſe non abſcidit, bonorum auctori inhærere non valet.*

Bonorum auctori inhærere aliter non valemus, niſi cupiditatem a nobis, quæ omnium malorum radix eſt, abſcindamus. *Item Ambroſius de eo, quod ſcriptum eſt in Evangelio, hominis cujuſdam divitis fructus uberes ager attulit* [inter vulgatos Ambrosii ſermones, ſerm. lxxxi. ſed excerptum eſt ex homilia vi. S. Baſilii ad illud Luc. xii. *deſtruam horrea mea*, circa A. D. 370. in *Ponto*.]

Ibidem C. vii.

Luc. xii. 18.

IV. *Ratio tertia, quia avarus omnium bona invadit, quorum neceſſitatibus ſubvenire debet.*

Sicut hi, qui per inſaniam, mente tranſlati ſunt, non jam res ipſas, ſed paſſionis ſuæ phantaſias vident; ita etiam mens avari ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, ſemper aurum, ſemper argentum videt, ſemper reditus computat, gratius aurum intuetur, quam Solem. Ipſa ejus oratio, & ſupplicatio ad Dominum aurum quærit. *Et poſt pauca*. Interdum etiam uſuræ arte nequiſſima, ex ipſo auro aurum naſcitur: ſed quid agit? Nec ſatietas unquam, nec finis aderit cupiditati. *Et infra*. Sed ais: quid injuſtum eſt, ſi cum aliena non invadam, propria diligentius ſervo? O impudens dictum! Propria dicis? Quæ? Ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti? Quando in hanc egreſſus es lucem? Quando de ventre matris exiſti, quibus quæſo facultatibus, quibuſve ſubſidiis ſtipatus ingreſſus es? *Et poſt pauca*. Proprium nemo dicat quod eſt commune, quod pluſquam ſufficeret ſumtui, etiam violenter obtentum eſt. *Et infra*. Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia, ut tu quidem eſſes affluens, & abundans, aliis vero deeſſet, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis ſuæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu vero ſuſceptis Dei muneribus, etſi in ſinum tuum redactis, nihil reputas agere iniquum, ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Quis enim tam injuſtus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta ſuum non uſum, ſed abundantiam & delicias facit? Neque enim minus eſt criminis habenti tollere, quam cum poſſis & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines, nudorum indumentum eſt, quod tu recludis; & miſerorum redemtio eſt, & abſolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot te ergo ſcias invadere bona, quot poſſis præſtare quod velis.

Ibidem C. viii

Lib. I. Part. IV. Tit. x. Rub. III.

V. *Indoctus terrena lucra quærens vitiatus ordinari non debet.*

SAcerdotes nomen Domini deſpiciunt. *Supra libro* I. *Parte* III. *Tit.* IX. *Rubrica* VII. c. IV. *pag.* 331.

Auguſtinus in epiſtola ad Titum. [imo ex Gloſſa ordinaria ad c. I. epiſt. ad Titum; ſed ſententia ſumta eſt ex Auguſtino de bono conjugali c. XVIII. c. A. D. 402. in *Africa*.]

RUBRICA. III

De bigamis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt bigami.*

Diſt. XXVI. *C.* II. ACutius intelligunt qui nec eum, qui catechumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandum cenſuerunt, quia de ſacramento agitur, non de peccato. Nam in baptiſmo peccata omnia dimittuntur: & qui dixit: *ſi nupſerit virgo, non peccat*, ſatis declaravit, nuptias non eſſe peccatum. Propter ſanctitatem autem ſacramenti, ſicut femina ſi catechumena vitiata eſt, non poteſt poſt baptiſma inter Dei virgines conſecrari; ita non abſurde viſum eſt, bigamum non peccaſſe, ſed normam ſacramenti amiſiſſe, non ad vitæ meritum, ſed ad ordinationis eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam. Et ſicut plures antiquorum patrum uxores ſignificaverunt, futuras ex omnibus gentibus eccleſias, uni viro ſubditas, ideſt Chriſto; ita noſter antiſtes, ideſt epiſcopus, unius uxoris vir, ſignificat, ex omnibus gentibus unitatem uni viro Chriſto ſubditam. Itaque ſicut duobus dominis ſervire, ſic ab uno Domino apoſtatare, & in alterius ſuperſtitionem ire, non licet. *Ambroſius in epiſtola ad Vercellenſes.* [epiſt. LXXIII. §. 63. c. A. D. 396. *Mediolani.*]

II. *Non peccat bigamus, ſed prærogativa ſacerdotis exuitur.*

Diſt. XXVI. *C.* V. QUi ſine crimine eſt unius uxoris vir, tenetur ad legem ſacerdotii ſuſcipiendi. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogativa exuitur ſacerdotis. *Ex Canone Apoſtolorum* [XVII. Concil. tomo I. pag. 49.]

III. *Secundis nuptiis poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens, ad ſacrum ordinem conſcendere non valet.*

Diſt. XXXIII. *C.* I. SI quis poſt acceptum baptiſma, ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt fieri epiſcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorſus ex eorum, qui miniſterio ſacro deſerviunt. *Unde beatus Gregorius* [imo Gennadius de eccleſiaſticis dogmatibus c. LXXII. in appendice operum S. Auguſtini, circa A. D. 490. in *Gallia*.]

IV. *Duarum matronarum maritus poſt baptiſma, clericus non ordinetur.*

Ibidem C. II. MAritum duarum poſt baptiſmum matronarum, clericum non ordinandum, neque eum, qui unam quidem, ſed concubinam, non matronam habuit; nec illum, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem in matrimonium aſſumſerit: nec eum, qui ſemetipſum quolibet corporis ſui membro, indignatione aliqua, vel juſto, vel injuſto timore ſuperatus, truncaverit. Ne illum, qui uſuras accepiſſe convincitur, aut in ſcena luſiſſe dinoſcitur, nec eum, qui publica pœnitentia mortalia crimina deflevit, neque illum, qui in furiam aliquando verſus inſanivit, vel afflictione diaboli vexatus eſt, neque eum, qui per ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit. *Hilarus papa* [in Concilio Romano c. II. A. D. 465. *Romæ*, Concil. tomo IV. pag. 1061.]

V. *Qui virginem uxorem non duxerit, ad ſacros non accedat ordines.*

Diſt. XXXIV. *C.* IX CUrandum ergo inprimis eſt, ne ad ſacros ordines (ſicut geſtis prioribus ante præſcriptum eſt) quiſquam, qui uxorem virginem non duxerit, aſpiret. *Gregorius urbis Romæ præſul Squillacino epiſcopo* [papa I. lib. II. epiſt. XXV. indict. X. A. D. 591. Roma in *Brutiis*.]

VI. *Bi-*

VI. *Bigamus, vel pœnitens, corpore viciatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat.*

PRæcipimus, ne unquam illicitas ordinationes facias, nec bigamum, aut qui virginem non eſt ſortitus uxorem, aut ignorantem literas, vel qualibet parte corporis vitiatum, vel pœnitentiæ, vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere; ſed ſi quos hujuſmodi repereris, non audeas promovere. *In Neocæſarienſi Concilio* [c. VIII. A. D. 314. in *Cappadocia*, Concil. tomo I. pag. 1487.] *Diſt.* XXIV. C. I.

VII. *Non fiat ſacerdos, cujus xorem evidenter conſtat adulterium admiſiſſe.*

SI cujus uxorem adulterium commiſiſſe, cum eſſet laicus, evidenter fuerit comprobatum, hic ad miniſterium eccleſiaſticum admitti non poteſt. Quod ſi, in clericatu eo jam conſtituto, adulteravit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere ejus conſortium velit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. XXVIII. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 909.] *Ibidem* C. XI.

VIII. *De eodem.*

SI laici uxor in adulterio fuerit deprehenſa, hic talis ad miniſterium eccleſiaſticum nullo modo adducatur. Si autem poſt ordinationem, alicujus clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipſa permanere voluerit, a miniſterio alienus ſit. *Innocentius papa Victori Rotomagenſi epiſcopo* [papa I. epiſt. II. c. V. A. D. 404. Roma in *Galliam* Concil. tomo II. pag. 1250. 1251.] *Ibidem* C. XII.

IX. *Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma viduam duxerit uxorem, non admittatur ad clerum.*

SI quis viduam (licet laicus) duxerit uxorem ſeu ante baptiſmum, ſive poſt baptiſmum, non admittatur ad clerum, quia eodem vitio videtur excluſus. In baptiſmate enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris conſortium relaxatur. *Et infra.* Quod ſi non putatur uxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filii, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filiis habeantur. *Ambroſius ad Vertellenſes* [epiſt. LXIII. §. 64. circa A. D. 396. *Mediolani*.] *Ibidem* C. XIII. *Innocentius ibidem* C. VI.

X. *Qui ſecunda tonjugia ſortitur, clericus non fiat.*

COgnoſcamus, non ſolum hoc de epiſcopo & presbytero Apoſtolum ſtatuiſſe, ſed etiam patres in concilii Nicæni tractatu addidiſſe, neque clericum quemquam debere eſſe qui ſecunda conjugia ſortitus ſit. *In canonibus Apoſtolorum legitur* [c. XVIII. Concil. tomo I. pag. 49.] *Ibidem* C. XIV.

XI. *Spectaculis publicis mancipatam, vel ancillam ducens uxorem, diaconus non fiat.*

SI quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicis ſpectaculis mancipantur, non poteſt eſſe epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſerviunt. *Papa Martinus in minoribus ordinibus conſtitui eos permiſit, dicens* [ex capitulis Martini epiſcopi Bracarenſis c. XLIV. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 911.] *Ibidem* C. XV.

XII. *Inter lectores, vel oſtiarios deputetur ſubdiaconus ſecundam ducens uxorem.* *Ibidem* C. XVII.

SI ſubdiaconus ſecundam uxorem duxerit, inter lectores, vel oſtiarios habeatur, itaut Apoſtolum non legat. *Martinus papa ait* [Bracarenſis c. XLIII. ibidem.]

XIII *Viduam ducens uxorem, ſubdiaconus fieri poteſt.*

LEctor ſi viduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut ſi forte neceſſitas ſit, ſubdiaconus fiat; nihil autem ſupra. Similiter etſi bigamus fuerit. *Ibidem* C. XVIII.

R U-

Lib. I. Pars. iv. Tit. x. Rub. iv. & v.

RUBRICA. IV
De neophytis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt neophyti.*

In Nicæno concilio legitur [c. II. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo II. pag. 45.]

Diſt. xlviii. C. 3. QUoniam multa ſive per neceſſitatem, ſive ex quacumque cauſa, contra regulam geſta ſunt; itaut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel inſtructi, ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent, & continuo, cum baptizati, etiam ad epiſcopatum, vel presbyterium provecti ſunt; recte igitur viſum eſt de cetero, nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus eſt, ut ſit catechumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Evidens namque eſt Apoſtolicum præceptum, dicens: *non neophytum, ne forte elatus in ſuperbiam, in judicium incidat, & laqueum diaboli* (1. *Tim.* iii. 6.). Si vero præcedente tempore aliquod mortale peccatum admiſerit, & convictus duobus, vel tribus teſtibus fuerit, ceſſet a clero, qui hujuſmodi eſt. Si quis vero præter hæc fecerit, tamquam contraria ſtatutis ſancti Concilii gerens, ipſe præcipitabitur de ſtatu ſui cleri. *Beatus Gregorius ſcribit dicens* [papa I. lib. vii. epiſt. cxi. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. ii. SIcut neophytus tunc dicebatur, qui in initio ſanctæ fidei erat eruditione plantatus, ſic modo neophytus habendus eſt qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores ſacros irrepſerit. Ordinate ergo ad ordines adſcendendum eſt. Nam caſum appetit qui ad ſummi loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiant, niſi a novitatis ſuæ humore ſiccentur; ne ſi ante, pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul ad terram deponant fabricam.

RUBRICA. V
De ſervis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt ſervi, niſi a propriis dominis libertatem legitimam conſequantur.*

Leo epiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis [potius ſumtum ex titulo capitis I. epiſt. III. al. I. S. Leonis ad epiſcopos per Campaniam A.D. 443. Roma in *Campaniam*.]

Diſt. liv. c. I. NUllus epiſcoporum ſervum alterius ad clericatus officium promovere præſumat, niſi forte eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eo vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab aliis qui divinæ militiæ eſt aggregandus, ut a caſtris Dominicis, quibus nomen ejus adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur. (*Burchardus lib.* ii. c. xxii. *in fine*) *Item ex Triburienſi Concilio* [ſententia ſumta ex c. xxix. concilii Triburienſis A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo ix. pag. 455.]

II. *De ſervili conditione ad ſacros ordines nullus accedat.*

Ibidem C. II. *Capitular. lib.* I. c. lxxxii. NUlli de ſervili conditione ad ſacros ordines promoveantur, niſi prius a propriis dominis legitimam libertatem conſequantur: cujus libertatis charta ante ordinationem in ambone publice legatur, &, ſi nullus contradixerit, rite conſecrabuntur. Porro ſervus, non canonice conſecratus, poſtquam de gradu deciderit, ejus conditionis ſit, cujus fuerat ante gradum. *Ex Concilio Toletano* IX. [c. xi. A. D. 655. in *Hiſpania*, Concil. tomo vi. pag. 456.]

III. *Poſt libertatis donum, famuli eccleſiæ revocentur in clerum.*

Ibidem C. iv. QUi ex familiis eccleſiæ ſerviturí devocantur in clerum ab epiſcopis ſuis, neceſſe eſt, ut libertatis percipiant donum: &, ſi honeſtæ vitæ claruerint meritis adjuti, tunc demum majoribus fungantur officiis. Quos vero flagitii ſordidaverit incorrigibilis noxa, perpetua ſervitus conditionis religet in catena. *In Concilio Toletano IV. legitur*. [c. lxxiii. A. D. 633. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 1722.]

IV. *Ad*

IV. *Ad clericatum ſuſcipiantur qui, nullo obſequio retento, a dominis ſuis libertatem percipiunt.*

Quicumque libertatem a dominis ſuis ita percipiunt, ut nullum ſibi in eis obſequium patronus retentet, iſti, ſi ſine crimine ſunt, ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur, quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt pro eo, quod adhuc patroni ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promovendi, ne, quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis ſervi. *Gelaſius papa ſcribit Martino & Julio epiſcopis.* [forte ſumtum ex epiſt. ix. c. xiv. & xv. c. A. D. 494. *Romæ*.] *Diſt.* liv. C. v.

V. *Servus, ſi latenter irrepſerit ad ſacerdotium, peculii amiſſione mulctetur.*

Ex antiquis regulis & novella ſynodali explanatione comprehenſum eſt, perſonas obnoxias, cingulo cæleſtis militiæ non præcingi. Sed neſcio utrum ignorantia, an voluntate rapiamini, itaut ex hac cauſa nullus pene epiſcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumſtrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur conſtitutum. Actores ſiquidem illuſtris viri filii noſtri Amandi graviter conqueruntur, homines ſuo juri debitos, alios jam clericos, alios jam diaconos ordinatos, cum non ſolum poſt modernum Concilium, quod tantorum collectione pontificum ſub omnium ſaluberrimæ proviſionis aſſenſu conſtat eſſe perfectum, hujuſcemodi perſonæ ſuſcipi non deberent. Verum etiamſi qui forte in divinæ cultu militiæ ante fuerint, ignorantia faciente, ſuſcepti, eliminati prorſus, & exuti religioſo privilegio ad dominorum ſuorum poſſeſſiones juſta debuerint admonitione compelli: & ideo, fratres cariſſimi, eos, quos ſupradicti viri actores in clericatus officio monſtraverint detineri, diſcuſſos, & obnoxios, approbatos, cuſtodito legum tramite, ſine intermiſſione reſtituite, ita ut ſi quis jam ex his presbyter reperitur in eodem gradu, peculii ſui amiſſione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium præſtet, aut, ſi non habuit ipſe, reddatur. Reliqua vero officia ſciant, neminem poſſe ab hac obnoxietate (ſi convincitur) vendicari, quatenus hoc ordine cuſtodito, nec dominorum jura, nec privilegia ulla ratione turbentur. *Idem Hercuientio, Stephano, & Juſto epiſcopis.* [Ivo Parte vi. c. cccliv. forte c. A.D. 494. *Romæ*.] *Ibidem* C. ix.

VI. *Servus, clericus factus, ſervituti maneat obnoxius.*

Frequens equidem, & aſſidua nos querela circumſtrepit de his pontificibus, qui nec regulas antiquas, nec decreta noſtra, noviter directa, cogitantes, obnoxias poſſeſſionibus, obligataſque perſonas, venientes ad clericalis officii cingulum, non refutant. Nuper enim actores illuſtris feminæ Placidæ petitorii oblatione conquæſti ſunt, Sabinum Marcellianenſis, ſive Cluſitanæ urbis antiſtitem, Antiochum ſervum, juris patronæ ſuæ (abſentis dominæ occaſione captata) ad presbyterii honorem uſque produxiſſe, ejuſque fratrem Leontium clericalis officii privilegio decoraſſe, & ideo, fratres cariſſimi, inter ſupradictos actores, & eos, qui extremæ conditionis repetuntur objectu, cognitionem vobis, noſtra auctoritate, deputamus, ut omni veritate diſcuſſa, ſi revera objectam ſibi maculam juſtæ refragationis non poterit ratione diluere, Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus non defendit, ad ſequendam conditionis ſuæ neceſſitatem modis omnibus reddi jubeatis. Antiochum vero, quia per ſacerdotium reconciliari non poteſt, ſi in ſua eccleſia in hoc, in quo eſt honore, collocare deſiderat domina, non velut redditum ſibi habeat, ſed pro myſteriorum celebratione ſuſceptum. *Item ejuſdem*, [Habetur in epiſt. ix. c. xiv. ad epiſcopos per Lucaniam A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo iv. pag. 1191. 1192.] *Ibidem* C. x.

VII. *Nec ad religioſæ vitæ propoſitum, nec ad clericatus officium, ſine dominorum conſenſu, ſervi admittantur.*

Generalis etiam querelæ vitanda præſumtio eſt, qua propemodum cauſantur univerſi, paſſim ſervos, & originarios, dominorum jura, poſſeſſionumque fugientes ſub religioſæ converſationis obtentu, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad eccleſiaſticum famulatum, conniventibus quoque præſulibus, indifferenter admitti: quæ modis omnibus eſt amovenda pernicies, ne per chriſtiani nominis inſtitutum, aut aliena *Ibidem* C. xii.

LIB. I. PARS IV. TIT. X. RUBR. VI. & VII.

aliena pervadi, aut publica videatur diſciplina ſubverti, præcipue cum nec ipſam miniſterii clericalis hac obligatione fuſcari conveniat dignitatem, cogaturque pro ſtatu militantium ſibi, conditioneque jurgari, aut videri (quod abſit) obnoxia. Quibus ſollicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum, qui monaſteriis præeſſe noſcuntur*, hujuſmodi perſonas apud ſe tenentes non reſtituendas patronis, aut deinceps vel eccleſiaſticæ ſervituti, vel religioſis congregationibus putaverint applicandas, niſi voluntate forſitan dominorum ſuorum, ſub ſcripturæ teſtimonio primitus abſolutas, vel legitima tranſactione conceſſas, periculum ſe proprii honoris non ambigant, communioniſque ſubituros, ſi ſuper hac re cujuſquam verax nos querela pulſaverit. *Magnis quippe ſtadiis*, ſecundum beatum Apoſtolum, *præcavendum eſt, ne fides, & diſciplina domini blaſphemetur* * *Idem*. Nihil perire credimus eccleſiaſticis utilitatibus, ſi quæ ſunt aliena, reddantur.

1. Tim. VI. 1.

* Abſunt hæc ab eadem Epiſtola.

RUBRICA. VI

De filiis presbyterorum aut illegitime natis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt illegitime nati ſine diſpenſatione ſuperioris.*

Urbanus papa II. [in Concilio Melfitano c. XIV. A. D. 1089. in *Apulia*, in Concilio Claromontano c. XXV. & alibi, in *Galia*, Concil. tomo X. pag. 453. 477. & 508.]

Diſt. LVI. C. I. Concil. Lateran. II. ſub Innocentio II. C. XXI.

PResbyterorum filios a ſacris altaris miniſteriis removemus, niſi aut in cœnobiis, aut in canoniis religioſe probati, fuerint converſati. *Idem Urbanus*. [ibidem in iiſdem canonibus continenter.]

II. *Si religioſi inventi fuerint, filii ſacerdotum ordinentur.*

Ibidem C. XI.

NIſi aut in cœnobiis, aut in canoniis religioſe probati fuerint converſari. *Urbanus ſcribit Bartholomæo Turonenſi archiepiſcopo* [Anſelmus lib. VI. c. XXIX.]

III. *Diſpenſat papa cum illegitime nato, ad epiſcopatum.*

Ibidem C. XIII.

CEnomanenſem electum pro eo, quod filius ſacerdotis dicitur, ſi ceteræ virtutes in eum conveniunt, non reiicimus; ſed ſuffragantibus meritis patienter ſuſcipimus; non tamen, ut hoc pro regula in poſterum aſſumatur, ſed ad tempus eccleſiæ periculo conſulitur. *Urbanus Petronio epiſcopo Legionenſi* [forte papa II. c. A.D. 1095. Romæ in *Hiſpaniam*.]

IV. *De eodem.*

Diſt. LVI. C. XIV.

QUia ſimpliciter ad ſedem Apoſtolicam veniens, humiliter peccatum confeſſus es, quod pontificis tui videbatur officium impedire, videlicet, quod ex matre non legitima procreatus ſis, quam, vivente propria uxore, pater tuus cognoviſſe dignoſcitur; nos, Apoſtolicæ manſuetudinis gratia admonente, a ceteris, quæ ſacerdotium impediunt, criminibus, tam tui profeſſione, quam teſtimonio fratrum, qui tecum ſunt, immunem te agnoſcentes, & vitam tuam religioſam audientes, ab hujus te peccati vinculo abſolutum, in ſuſcepto ſacerdotali officio confirmamus.

RUBRICA. VII

De ſolenmiter pœnitentibus non ordinandis.

I. *Non ſunt ordinandi ſolemniter pænitentes.*

EX pœnitentibus, quamvis ſit bonus. *Supra lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* IX. *Rubrica* VIII. c. V. *pag.* 333.

Item Hormiſda papa omnibus epiſcopis per univerſas provincias. [non habetur inter Hormiſdæ epiſtulas. Refertur autem ex Gratiano, Concil. tomo IV. pag. 1556.]

II. *Qui*

Lib. I. Pars IV. Tit. x. Rubr. VIII.

II. *Qui ad pœnitentiam agendam in monaſterio recluditur, presbyter non ordinetur.*

SI ille, qui ultro petit pœnitentiam, quamvis eam perfecte agat, non poteſt epiſcopus, aut presbyter ordinari, itaut, etiamſi per ignorantiam ordinatus fuerit, & poſtea convincitur pœnitentiam accepiſſe, deiiciatur; ille ergo, qui invitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monaſterio, qui utique nihil aliud, quam pœnitens dicendus eſt, qua conſcientia ad ſacerdotium pervenire permittitur? Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel CCXVIII. epiſcoporum, vel reliquorum canonum conſtituta obiiciat, quia quidquid contra illorum definitionem, in quibus ſpiritum ſanctum credimus locutum, dictum fuerit, recipere non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito. *Innocentius* [papa I. epiſt. VI. Agapito & aliis, c. A. D. 404. Roma in *Apuliam*, Concil. tomo II. pag. 1262.] Diſt. L. C. LVIII.

III. *Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt.*

CAnones, apud Nicæam conſtituti, pœnitentes, etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. *Ibidem C. IX. Concil. Nicæn. C. X.*

RUBRICA. VIII

De curialibus non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt curiales.*

ALiquantos ex his. *Supra lib.* I. *Parte* IV. *Rubrica* VIII. c. VI. *pag.* 333. *Idem Felici epiſcopo Nucerino.* [epiſt. IV. c. 2 I. A. D. 402. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1261.]

II. *De quibus laicis qui ad clericatum venire non poſſunt.*

DEſignata ſunt genera laicorum, de quibus ad clericatum pervenire non poſſunt, ideſt ſiquis fidelis militaverit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt poſtulaverit; ſi quis fidelis adminiſtraverit. De curialibus autem manifeſta ratio eſt, quoniam etſi inveniantur hujuſmodi viri, qui debeant fieri clerici, tamen quoniam ſæpius a curia repetuntur, cavendum ab his eſt propter tribulationem, quæ ſæpe de his eccleſiæ provenit. *Idem* [Victricio Epiſcopo Rotomagenſi epiſt. II. c. XI. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tomo II. pag. 1252.] Diſt. LI. C. I.

III. *Non admittantur curiales ad clericatus officium.*

PRæterea frequenter quidam ex fratribus noſtris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendunt, quibus poſtea major triſtitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia, naſcitur de adſcito. Conſtat enim, eos in ipſis muneribus etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inventas eſſe non dubium eſt; & ludorum, & mimorum apparatibus aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certe in exemplum ſollicitudo & triſtitia fratrum, quam ſæpe pertulimus, Imperatore præſente, cum pro his ſæpius rogaremus: quam ipſe, nobiſcum poſitus, cognoviſti: quibus non ſolum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in ſacerdotio jam conſtituti ingens moleſtia, ut redderentur, inſtabat. *Gratianus.* *Ibidem C. II.*

IV. *De eodem.*

CUriales autem, ut ſupra ſcriptum eſt, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter, dum ab eccleſia repetuntur, plurima incommoda eccleſia conſequitur. Vel quia iidem curiales non voto religionis, ſed ut officiorum ſuorum ratiocinia fugiant, ad eccleſiam ſe transferunt. *Unde Gregorius ſcribit omnibus epiſcopis de lege Mauricii Aug.* [lib. VII. epiſt. XI. indict. I. A. D. 598. Roma in *Macedoniam*, *Illyricum*, *Italiam*, *Sardiniam*, & *Siciliam*.] *Diſt. LIII. ante C. I.*

V. *Quare ſit conſtitutum, ne curiales ordinentur.*

LEgem, quam piiſſimus Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, vel rationibus ſunt publicis obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad ec- *Ibidem C. I.*

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rub. ix. & x.

cleſiaſticum habitum veniant, vel in monaſteriis convertantur, veſtræ ſtudui fraternitati tranſmittere, hoc maxime exhortans, quod hi, qui ſæculi actionibus implicati ſunt, in clero eccleſiæ præpropere ſuſcipiendi non ſunt, quia dum in eccleſiaſtico habitu non diſſimiliter, quam vixerant, vivunt, nequaquam ſtudent ſæculum fugere, ſed mutare. Quod ſi etiam tales quoque monaſterium petunt, ſuſcipiendi nullo modo ſunt, niſi prius a ratiociniis publicis abſoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus viris in monaſteriis converti feſtinant, non ſunt te nere ſuſcipiendi, niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita. Et juxta normam regularem debent in ſuo habitu per triennium probari; & tunc monachicum habitum, Deo auctore, ſuſcipere.

RUBRICA. IX
De homicidis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt homicidæ.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarenſis c. xxvi. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 909.

Diſt. l. C. viii.

SI quis viduam aut ab alio dimiſſam duxerit, non admittatur ad clericatum: quod ſi irrepſerit, deiiciatur. Similiter ſi homicidii aut facto, aut præcepto, aut conſilio aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit, & per aliquam ſubreptionem ad clericatum venerit, deiiciatur, & in fine vitæ ſuæ laicam communionem, tantummodo accipiat. *Nicolaus papa* [forte I. Berdefredo Morinenſis eccleſiæ epiſcopo c. A.D. 867. ex *Ivone Parte* vi. c. cxx. Roma in *Galliam*.]

II. *Ad majorem gradum provehi non poteſt clericus, qui paganum occiderit.*

Ibidem. C. v.

CLericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquiſito. Homicida enim eſt. Nam cum diſcreti ſint milites ſæculi a militibus eccleſiæ non convenit eccleſiæ, militibus militare ſæculo, per quod ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit pervenire. *Idem Ubaldo epiſcopo Quadrantino.* [capur incertum.]

III. *Qui defendendo ſe, paganum occiderit, ſacerdotali careat officio.*

Ibidem C. vi.

DE his clericis, pro quibus conſuluiſti, ſcilicet, qui, ſe defendendo, paganum occiderunt, ſi poſtea per pœnitentiam emundati, poſſint ad gradum priſtinum redire, aut ad altiorem adſcendere, ſcito, nos nullam occaſionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum ſi contigerit, ut clericus ſacerdotalis ordinis ſaltem, paganum occiderit, multum ſibi conſulit, ſi ab officio ſacerdotali receſſerit; ſatiuſque eſt illi in hac vita Domino ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter famulari, quam alta indebite appetendo, damnabiliter in profundum demergi. *Ex Concilio Toletano* [I. c. viii. A. D. 400. in *Hiſpania*, Concil. tomo II. pag. 1224.]

IV. *Non promoveatur ad diaconatum qui poſt baptiſmum ad necandum accinctus fuerit.*

Diſt. li. C. iv.

SI quis poſt baptiſmum militaverit, & chlamydem ſumſerit, aut cingulum ad necandos fideles, etiamſi gravia non admiſerit, ſi ad clerum admiſſus fuerit, diaconii non accipiat dignitatem.

RUBRICA. X
De corpore vitiatis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt, corpore vitiati, & maxime qui non caſu vitiati, ſed culpa ſua.*

Hilarus papa [in Concilio Romano c. II. *paullo tamen aliter*, A. D. 465. *Roma*, Concil. tomo iv. pag. 1061.]

Diſt. lv. C. iii.

POEnitentes, vel inſcii literarum, aut aliqua membrorum damna perpeſſi, ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſolvet. *In Canonibus Apoſtolorum legitur* [c. xxiii. Concil. tomo i. pag. 49.]

II. *Qui*

II. *Qui ſemetipſum abſcidit, non ordinetur.*

SI quis abſcidit ſemetipſum, ideſt ſi quis amputavit ſibi virilia, non fiat clericus, quia ſuus eſt homicida, & Dei conditionis inimicus. Si quis cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida. *Item ex Concilio Arelatenſi* II. [c. vii. A. D. 451. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1011.] *Diſt.* lv. C. iv. & v.

III. *Non producantur ad clerum qui ſeipſos abſcidunt.*

HI, qui ſe carnali vitio repugnare neſcientes abſcindunt, ad clerum pervenire non poſſunt. *Innocentius ſcribit Felici Maceriano epiſcopo* [papa i. epiſt. iv. c. i. Roma in *Umbriam*, A. D. 402. Concil. tomo ii. pag. 1160.] *Ibidem* C. v.

IV. *Non eſt ordinandus qui partem digiti ſibi volens abſcidit.*

QUi partem cujuslibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contigerit, dum aut operi ruſtico curam impendit, vel aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit, hos, canones præcipiunt & clericos fieri, &c, & ſi in clero fuerint reperti, non abiici. In illis enim voluntas eſt judicata, quæ ſibi auſa fuit ferrum iniicere. In iſtis vero caſus veniam meruit. *Ex Canonibus Apoſtolorum* [c. xxi. Concil. tomo i. pag. 49.] *Ibidem* C. vi.

V. *Licite ordinatur epiſcopus qui per hominum inſidias eunuchizatur.*

EUnuchus, ſi per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione, ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus. *Ex Concilio Nicæno legitur* [c. i. A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo ii. pag. 19.] *Ibidem* C. viii.

VI. *Quod corpore vitiatus non ſua culpa, niſi timeatur de nimia deformitate, vel periculum ex nimia debilitate, non pellitur ab ordine.*

SI quis a medicis propter languorem deſectus eſt, aut a barbaris exciſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in clero conſtitutum abſtinere conveniet, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini caſtraverunt, ſi inveniuntur alias digniſſimi, tales ad clerum ſuſcipit regula. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. xxi. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 908.] *Ibidem* C. vii.

VII. *Non excluduntur a clero qui a medicis, vel a barbaris, vel dominis exſecantur.*

SI quis pro ægritudine naturalia a medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui a barbaris, aut a dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad clericatus officium promoveri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam religionis, & abſtinentiæ, ſed per abſciſſionem plaſmati a Deo corporis, exiſtimans poſſe a ſe carnales concupiſcientias amputare, caſtraverit ſe, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod ſi jam ante fuerit promotus ad clerum, prohibitus a ſuo miniſterio deponatur. *Item ex Concilio Ilerdenſi* [potius Triburienſi c. xxxiii. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo ix. pag. 458. A.] *Ibidem* C. ix.

VIII. *Non prohibetur a ſacris ordinibus qui medicorum inciſione claudus efficitur.*

SI quis in infirmitate poſitus clericus, medicorum inciſione claudus efficitur, promoveri ad ſacros ordines eum non denegamus. *Stephanus Roberto epiſcopo* [papa v. Roberto epiſcopo Metenſi, circa A. D. 887. Roma in *Galliam Belgicam*, Concil. tomo ix. pag. 371. 374.] *Diſt.* lv. C. x.

IX. *Non prohibetur a clero qui digitum caſu ſibi abſcidit.*

LAtor præſentium, Flavius ſcilicet clericus, ad ſanctam ſedem Apoſtolicam veniens, detulit a te directam nobis epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, eum a Normannis nuperrime captum, ſiniſtræ manus digitum habere abſciſſum, ſciſcitans, ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoveri, an non? Quod & nos reperientes, quia ſolertia *Ibidem* C. xi.

Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. xi. lertia tua magis ſuper hoc ſollicita, a ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam juſtitiæ ſemper ſequi deſideramus, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reverentiam tuam ſcire volentes, quoniam, ſi ita eſt, quod a Normannis digitum ſuum habeat abſciſſum, ad promovendum, ſi alias dignus fuerit, nil ei nocebit, eo quod, quid de his, qui a dominis, vel medicis, ſive a paganis, non ſponte tale quid patiuntur, ſacri cenſeant canones, dilectionem tuam latere non credimus. *Gelaſius ſcribit Rufino epiſcopo* [forte papa i. c. A. D. 494. ex Anſelmo lib. xi. c. lxix. & Ivone Parte vi. c. cxi. Aliqui codices pro *Gelaſio* habent *Pelagium*.]

X. *Non ſunt præſtanda jura ſacerdotii cui oculus erutus eſt.*

Ibidem C. xiii. *Matth.* v. 22. *& ſeq.* SI evangelica admonitio iracundiam nec uſque ad verbum furentem proſilire permittit, ne ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehennæ ignis, quali putamus pœna plectendum eſſe, qui non ſolum pugno impie percuteret in Levitici ordinis hominem miniſterio ſervientem, ſed quaſi non ſufficeret ad cædem manus (ita inſtigante ſe Diabolo) raptus ad iracundiam eſt, ut fuſte non ſolum percuteret, ſed etiam erueret oculum fratris? Et quamvis hujuſmodi exceſſus graviori eſſet pœna plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit, ab officio eum presbyterii removere. Hoc tamen ſollicitudinis tuæ ſit, ut locum etiam pœnitentiæ conſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laica tantummodo communione conceſſa. In loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt, ſecundum canones, ſacerdotii jura concedi; neque enim aliquid ei prodeſt, quod oculum invitus amiſit; cum nec volens, oculum amiſiſſe credendus eſt. Nec ſacratiſſimos canones aliquem caſum in amiſſione oculi, qui ad ſacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe regulis invenimus; ſed hoc tantummodo ad prohibitionem ſuffeciſſe videmus patribus, ut qui careret oculo, ſacerdotii officium adipiſci non poſſit; ſed nec illi ullatenus, quaſi in compenſationem injuriæ, minime ſacratus ordo concedi poterit, qui ad tantam ſacerdotem proprium potuit iracundiam provocare, ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & iſte provectus ſui perderet facultatem.

RUBRICA. XI

De conjugatis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt conjugati.*

Gregorius civibus Neapolitanis. [papa i. lib. viii. epiſt. xl. A.D. 600. Roma in *Campaniam*.]

Diſt. xxviii. C. iv. PRiuſquam ad nos ſcripta veſtra diſcurrerent, Johannem diaconum, qui ab altera parte electus eſt, parvulam habere filiam, ex quorundam relatione cognovimus. Unde ſi rationem voluiſſent attendere, nec alii eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumtione ad epiſcopatum audet accedere qui adhuc longam continentiam, filiola teſte, convincitur non habere. *Ex Concilio Arelatenſi* III. [imo II. c. II. A.D. 452. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1011.]

II. *In conjugium conſtitutus ad ſacerdotium aſſumi non debet.*

Ibidem C. vi. ASſumi aliquem ad ſacerdotium, in conjugii vinculo conſtitutum, non oportet, niſi fuerit promiſſa converſio. *Ex eodem Concil.* III. [ſententia potius, quam verba ſumta ex c. II. in *fine* A. D. 524. Ibid. pag. 1622.]

III. *Non ordinentur diaconi qui caſtitatem non profitentur.*

Ibidem C. vii. PRæterea placuit, ut deinceps non ordinentur diaconi conjugati, niſi qui prius converſionis propoſito confeſſi fuerint caſtitatem.

De hac materia ſupra Tit. IX. *Rubrica* X. *pag.* 335.

RU-

RUBRICA. XII

De obligatis ad ratiocinia non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt ratiociniis obligati, ſicut ſunt tutores, curatores, & procuratores.*

Ex Concilio Maguntienſi c. VIII. [Carthag. I. c. viii. A.D. 348. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 716.]

MAgnus epiſcopus Aſtiagenſis dixit: quid dilectioni veſtræ videtur, procuratores, actores, & executores, ſeu curatores pupillorum, ſi debeant ordinari? Gratus epiſcopus dixit: ſi poſt depoſita univerſa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent, & cum laude, cleri (ſi poſtulati fuerint) honore munerari. Si enim ante libertatem negociorum vel officiorum, ab aliquo ſine aliqua conſideratione fuerint ordinati, eccleſia infamatur. Univerſi dixerunt: recte omnia ſtatuit ſanctitas tua: ideoque ita eſt & noſtra iſta quoque ſententia. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. xlvi. A. D. 572. in Hiſpania, Concil. tomo v. pag. 911.]

Diſt. liv. c. iii.
Baluzius in notis ad Dialogum Ant. Auguſtini pag. 464.

II. *Sine patroni conſenſu non ordinetur qui cujuslibet patrocinio eſt obligatus.*

SI quis obligatus eſt tributo ſervili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet domus, non eſt ordinandus clericus, niſi probatæ vitæ fuerit, & patroni conſenſus acceſſerit.

Ibidem C. vii.

RUBRICA. XIII

De infamibus non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt infames.*

Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus [epiſt. 1. Iſidoriana, c. 1. Concil. tomo I. pag. 710.]

INfames eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, ideſt omnes, qui Chriſtianæ legis normam abiiciunt, & ſtatuta eccleſiaſtica contemnunt. Similiter fures, ſacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, ſepulcrorum quoque violatores, atque ſucceſſorum eorum, reliquorumque patrum Apoſtolorum ſtatuta libenter violantes, & omnes, qui adverſus patres armantur, in omni mundo infamia notantur. Similiter & inceſtuoſos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis publicis fugientes, & qui indigna ſibi petunt loca tenere, aut facultates eccleſiæ abſtrahunt injuſte, & qui fratres calumniantur, aut accuſant, & non probant: vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro ſuis ſceleribus ab eccleſia pulſos, & omnes, quos eccleſiaſticæ, vel ſæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum omnes, nec ſervi ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ deſerviunt, vel non ſunt integri corpore, aut ſanam non habent mentem, vel intellectum, aut inobedientes ſanctorum decretis exiſtunt, aut furioſi manifeſtantur, hi omnes, in quam, nec ad ſacros gradus debent provehi, nec iſti, nec liberti, neque ſuſpecti, nec rectam fidem, vel dignam converſationem non habentes, ſummos ſacerdotes poſſunt accuſare.

vi. Q. i. C. xvii.

RUBRICA. XIV

De apoſtatis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt apoſtatæ.*

In Concilio Aurelianenſi II. [imo Arelatenſi II. c. xxv. A. D. 452. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1014.]

HI, qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſæcularem redeunt converſationem, & poſtmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, ſine pœnitentia communionem penitus non accipiant: quos etiam jubemus, ad clericatus officium non admitti: & quicumque ille ſit, poſt pœnitentiam habitum ſæcularem non præſumat accipere. Quod ſi præſumſerit, ab eccleſia alienus habeatur.

Diſt. l. C. lxii.

RU-

RUBRICA. XV

De ſeditionariis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt ſeditionem facientes.*

In Concilio Carthaginenſi [iv. c. xxvii. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo ii. pag. 1205.]

Diſt. xlvi. C. viii. SEditionarios ſtatuimus numquam ordinandos clericos, ſicut nec uſurarios, nec injuriarum ſuarum ultores.

RUBRICA. XVI

De differentibus baptizari uſque ad ægritudinem, non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt adulti, qui baptizari diſtulerunt uſque ad ægritudinem.*

In Neocæſarienſi Concilio legitur [c. xii. A. D. 314. in *Cappadocia*, Concil. tomo i. pag. 1485.]

Diſt. lvii. C. i. SI quis in ægritudine conſtitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, ſed ex neceſſitate eſt; niſi forte poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.

RUBRICA. XVII

De peregrinis & ignotis non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt peregrini, & ignoti, ſive qui de alia diœceſi ſunt, ſine conſenſu proprii epiſcopi, aut papæ licentia.*

In Sardicenſi Concilio ſtatutum eſt, in quo Januarius epiſcopus legitur dixiſſe [c. xviii. A. D. 347. in *Thracia*, Concil. tomo ii. pag. 650.]

Diſt. lxxi. C. i. ILlud quoque ſanctitas veſtra ſtatuat, ut nulli epiſcopo liceat alterius civitatis eccleſiaſticum hominem ſollicitare, & in ſua diœceſi clericum ordinare. Univerſi dixerunt: *placet*, quia ex his contentionibus ſolent naſci diſcordiæ: & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat [ibidem c. xix.]

II. *Oſius epiſcopus dixit.*

Ibidem C. eod. ET hoc univerſi conſtituimus, ut quicumque ex alia parochia voluerit alienum miniſtrum, ſine conſenſu epiſcopi ipſius, & ſine voluntate, ordinare, non ſit rata ordinatio ejus. *Innocentius* [papa i. Victricio Rotomagenſi epiſcopo epiſt. ii. c. vii. A. D. 404. Roma in *Galliam*, Concil. tomo ii. pag. 1251.]

III. *Clericus unius eccleſiæ in alia non ordinetur.*

Ibidem C. ii. DE aliena eccleſia ordinare clericum nullus præſumat, niſi ejus epiſcopus precibus exoratus concedere voluerit. *Ex Nicæno Concilio* [c. xvii. alias xvi. *in fine*, A. D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo ii. pag. 49.]

IV. *Qui ſine ſui epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit ejus ordinatio.*

Ibidem C. iii. SI quis auſus fuerir alium, qui ad alterum pertinet, in eccleſia ſua ordinare, cum non habeat conſenſum illius epiſcopi, a quo receſſit clericus, irrita ſit hujuſmodi ordinatio. *Ex Concilio Calchedonenſi* [c. xx. A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 784.]

V. *Clericus unius eccleſiæ in alia non ordinetur.*

Ibidem C. iv. CLericos, in ſingulis eccleſiis conſtitutos, ſicut jam definivimus, non liceat in alterius civitatis eccleſiis ordinari, ſed quieſcant in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias civitates perdiderunt, & ex neceſſitate ad alias

ec-

eccleſias migraverunt. Si vero quicumque epiſcopus poſt definitionem iſtam, ad alium epiſcopatum pertinentem clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ ſynodo & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu excommuicatos manere, quamdiu ipſe clericus revertatur ad propriam eccleſiam. *Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano* [papa I lib. v. epiſt. XI. A. D. 596. Roma in *Campaniam*.] LIB. I. PARS. IV. TIT. X. RUBR. XVIII. & XIX.

VI. *Apoſtolica permiſſione unius eccleſiæ clericus in altera valet ordinari.*

FRaternitatem tuam a nobis petiiſſe recolimus, ut Gratianum, eccleſiæ Venafranæ diaconum, tuæ concederemus eccleſiæ cardinandum: & quoniam nec epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habeat eccleſiam (hoſte ſcilicet prohibente) quo ſuum debeat miniſterium exhibere, petitionem tuam non prævidimus differendam. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus, eum neceſſario duximus concedendum habituro licentiam diaconum illum, noſtra interveniente auctoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere cardinalem. *Diſt. LXXI. C. V. Io. Diaconus lib. III. C. XX.*

RUBRICA. XVIII

De ambitioſis & importunis non ordinandis.

I. *Importuni, & ambitioſi, ſi ſint, ordines ſunt ab eis repellendi.*

Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi [& aliis epiſcopis Galliarum lib. VII. epiſt. CX. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

SIcut is, qui invitatus, renuit, quæſitus, refugit, ſacris eſt altaribus admovendus, ſic qui ultro ambit, vel importunum ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi, ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat? Itaque, fratres cariſſimi, in ſacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat, ſit ſimplex ſine venalitate conſenſus, pura præferatur electio, ut ad ſumma ſacerdotii, non ſuffragio venditorum provectus, ſed Dei credatur eſſe judicio. *I. Q. VI. C. III.*

RUBRICA. XIX

Ordinandi non ſunt involuntarii, aut inviti.

I. *Punitur epiſcopus annua ſuſpenſione, qui, nulla cauſa exiſtente neceſſitatis, aut utilitatis eccleſiæ, invitum ordinare præſumit.*

In Concilio Aurelianenſi [III. c. VII. A. D. 538. in *Gallia*, Concil. tomo V. pag. 297.]

EPiſcopus, qui invitum, aut reclamantem præſumſerit ordinare, annuali poenitentiæ ſubditus, miſſas facere non præſumat. *Item Gregorius Natali epiſcopo.* [lib. I. epiſt. XIX. A. D. 591. Roma in *Dalmatiam*.] *Diſt. LXXIV. C. I.*

II. *Nullus promoveatur invitus.*

GEſta, quæ nobis, in concilii veſtri confecta ſecretario, direxiſtis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur, plena eſſe cognovimus ſemine jurgiorum, cum uno eodemque tempore una perſona nolens ad ſacerdotii ordinem provehitur, quæ, tanquam immerita, a diaconatus officio removetur. Et ſicut juſtum eſt, ut nemo creſcere compellatur invitus, ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio deiiciatur injuſte. *Simplicius Johanni epiſcopo Ravennati poſt pauca, quibus eum ab illicita ordinatione prohibuit* [Simplicius papa epiſt. II. in fine, Johanni epiſcopo Ravennati, A. D. 482. Roma in *Flaminiam*, Concil. tomo IV. pag. 1069. C.] *Ibidem C. II.*

III. *Privilegium amittit, qui ſua poteſtate non legitime utitur.*

DEnunciamus autem, quod ſi poſt hoc quidquam tale præſumſeris, & aliquem ſeu epiſcopum, vel presbyterum, ſeu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis eccleſiæ vel Æmilienſis, noveris auferendas. *In Concilio Carthaginenſi* [ſumtum ex codice canonum eccleſiæ Africanæ c. XXXI. A. D. 419. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1064.] *Ibid. C. VII. §. 2.*

Lib. I. Pars IV. Tit. X. Rubr. XX. & XXI.

IV. *Punitur qui in caſu neceſſitatis ab epiſcopo promoveri contemnit.*

Diſt. LXXIV. C. III. SI qui clerici ab epiſcopis ſuis promoveri contemſerint; nec illic maneant, unde recedere noluerint. *Item* [ibidem c. XXXI.]

V. *De eodem.*

Ibidem C. IV. PLacuit, ut quicumque clerici, vel diaconi pro neceſſitatibus eccleſiaſticarum rerum non obtemperaverint epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in eccleſia ſua promovere, nec illic miniſtrent in ſuo gradu, unde noluerunt recedere. *Item ex Concilio Agathenſi* [c. XXIII. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1387.]

VI. *De eodem.*

Ibidem C. V. EPiſcoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat, niſi forte ſuperbia elatus quod pro neceſſitate eccleſiæ epiſcopus juſſerit, implere contemnat. Sane ſi officium archidiaconus propter ſimpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci ſui nomen teneat & ordinationem eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendum. *Simplicius papa ſcribit Johanni archiepiſcopo Ravennati.* [epiſt. II. A.D. 483. Roma in *Flaminiam*, Concil. tomo IV. pag. 1068.

VII. *Non eſt invitus aliquis ad epiſcopatum vehendus.*

Ibidem C. VII. UBI didiciſti iſta, quæ in fratrem epiſcopum, & coepiſcopum noſtrum Gregorium. *Supra lib.* I. *Parte* II. *Tit.* VIII. *Rubrica* III. c. XXVI. *pag.* 73.

VIII. *De eodem.*

Ibidem C. VIII. HOnoratus archidiaconus Salonitanæ eccleſiæ. *Supra ibidem* c. XXVII. *pag.* 73. *Innocentius papa* II. [in Concil. Lateranenſi II. generali c. X. A. D. 1139. *Romæ*, Concil. tomo X. pag. 1005. A.]

IX. *De eodem.*

Diſt. LX. C. II. INnovamus autem, & præcipimus, ut nullus in archidiaconum, vel decanum, niſi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero vel decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contemſerint, honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

RUBRICA. XX
De his, qui ſunt minoris ætatis, non ordinandis.

Ordinandi non ſunt qui ſunt minoris ætatis.

CApitula ad hoc faciunt omnia Rubricæ VI. *præcedentis Tituli* IX. *pag.* 329.

RUBRICA. XXI
De lapſis poſt ſuſceptum ordinem, ad ſuperiores ordines non ordinandis.

I. *Ordinandi non ſunt ad ordines ſuperiores qui poſt ſuſceptum ordinem lapſi ſunt.*

In Ilerdenſi Concilio [c. V. A. D. 524. in *Hiſpania*, Concil. tomo IV. pag. 1611.]

Diſt. L. C. III. HI, qui altario ſancto deſerviunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, &, Domino reſpiciente, digne pœnituerint, itaut, mortificato corpore, cordis contriti ſacrificium Deo offerant, maneat in poteſtate pontificis vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiori tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare; ita tamen, ut ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. *Ad Bonifacium ſcribit Auguſtinus* [epiſt. CLXXXV. c. 8. §. 45. ad Bonifacium Comitem, alias epiſt. L. c. A. D. 417. in *Africa*.]

II. *Qua-*

[Lib. I. Pars iv. Tit. x. Rubr. xxii. & xxiii.]

II. *Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pœnitentiam aliquis ad clericatum redeat.*

UT conſtitueretur in eccleſia, ne quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ. [*Diſt.* L. C. xxi.] Alioquin contra claves datas eccleſiæ diſputabitur, de quibus dictum eſt: *quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt in cælo*. [*Matth.* xvi. 19.] Sed ne forte etiam de ceteris criminibus ſpe honoris eccleſiaſtici animus intumeſcens ſuperbe ageret pœnitentiam, ſeveriſſime placuit, ut poſt actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo ſit clericus, ut deſperatione temporalis altitudinis, medicina major & verior eſſet humilitatis. Nam & ſanctus David de criminibus mortiferis pœnitentiam egit: [II. *Reg.* xii. 13. & xxiv. 17.] & tamen in honore ſuo perſtitit, & beatum Petrum, quando amariſſimas lacrymas fudit, utique Dominum negaſſe pœnituit: & tamen Apoſtolus manſit; ſed non ideo ſupervacua putanda eſt poſteriorum diligentia, qui ubi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo ſalus tutius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas invenire medicinas multorum experimenta morborum. Verum in hujuſmodi cauſſis ubi per graves diſſenſionum ſciſſuras non hujus, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages jacent, detrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis caritas ſincera ſubveniat.

RUBRICA. XXII

De arreptitiis vel epylepticis ad ſuperiores ordines non promovendis.

I. *Ordinandi non ſunt arreptitii, vel epyleptici.*

Pius papa [forte I. ex Ivone P. II. c. cxxv. Concil. tomo I. pag. 578.]

COmmuniter definimus, ut nullus de iis, qui, aut in terram arrepti, a dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant altaribus miniſtrare, vel indiſcuſſe ſe ingerant ſacramentis divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti, ſine hujuſmodi paſſionibus in terram probantur eliſi, qui tamen & ipſi tamdiu erunt ab officii ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpacio per diſcretionem epiſcopi inveniantur ab incurſu dæmonum liberati. *Nicolaus papa*. [caput incertum.] [*Diſt.* xxxiii. C. iii.]

II. *De eodem.*

CLerici, qui in adoleſcentia a dæmonibus cognoſcuntur obſeſſi, ad ſuperiorem ſacri regiminis gradum accedere non poſſunt. *Gelaſius papa* [ad epiſcopos per Lucaniam epiſt. ix. c. xix. A. D. 494. Roma in *Lucaniam*, Concil. tomo iv. pag. 1194.] [*Ibidem* C. iv. *Concil. Arauſicanum* I. C. xvi. & ivo P. xi. C. civ.]

III. *De eodem.*

USque adeo ſane comperimus illicita quæque prorumpere, ut dæmonibus, ſimilibuſque paſſionibus irretitis miniſteria ſacroſancta tractare tribuatur. [*Ibidem* C. v.] Quibus ſi in hoc opere poſitis aliquid propriæ neceſſitatis occurrat, quis fidelium de ſua ſalute confidat, ubi miniſtros ipſos curationis humanæ tanta proſpexerit calamitate vexari? Atque ideo neceſſario removendi ſunt, ne quibuslibet pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremo ſi corpore ſauciatum fortaſſis, aut debilem nequaquam ſancta contingere lex divina permiſit, quanto magis doni cæleſtis diſpenſatores eſſe non convenit (quod eſt deterius) mente percuſſos.

RUBRICA. XXIII

De feminis non ordinandis.

I. *Ordinandæ non ſunt feminæ.*

Soter papa epiſcopis Italiæ. [epiſt. II. Iſidoriana, Concil. tomo I. pag. 586. A.]

SAcratas Deo feminas vel monachas ſacra vaſa vel ſacratas pallas penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedem: [*Diſt.* xxiii. C. xxv. *Concil. Laodic.* C. xliv.]

Lib. I. Part. iv. Tit. xi. Rub. i.

dem: quæ omnia reprehenſione plena eſſe & vituperatione, nulli certe ſapientum dubium eſt. Quamobrem hujus ſanctæ ſedis auctoritate hæc omnia vobis reſecare funditus, quantocitius poteritis, cenſemus: & ne peſtis hæc latius divulgetur per omnes provincias, abſtergi citiſſime mandamus. *Ex Laodicenſi concilio* [c. xi. ex interpretatione Iſidori Mercatoris, c. A. D. 320. in *Phrygia Pacatiana*, Concil. tomo i. pag. 1518.]

II. *Viduæ vel ſeniores, presbyteræ appellantur.*

Diſt. xxxii. C. xix.

MUlieres, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, ſeniores, univiræ, & matricuriæ appellantur, in eccleſia, tamquam ordinatas, conſtitui non debere.

TITULUS. XI

De miniſtris ſacri ordinis.

RUBRICA. I

De his, qui poſſunt conferre omnes ordines, & qui nonniſi minores tantum.

I. *Miniſter, a quo omnes ordines poſſunt & debent regulariter conferri, eſt epiſcopus.*

In Concilio Carthaginenſi. [iv. c. xxii. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo ii. pag. 1201.]

Diſt. xxiv. C. vi.

EPiſcopus ſine concilio clericorum ſuorum clericos non ordinet, itaut civium conniventiam & teſtimonium quærat. *In Concilio Toletano.* [imo Hiſpalenſi ii. c. v. A. D 619. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 1665.]

II. *Epiſcopus ordines conferens, debet totam ordinationem complere.*

Diſt. xxiii. C. xiv

QUorundam clericorum, dum unus ad presbyterium, duo ad Levitarum miniſterium ſacrarentur, epiſcopus oculorum dolore detentus fertur manum ſuam ſuper eos impoſuiſſe tantum, & presbyter quidam illis contra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Sed quia jam ille examini divino relictus, humano judicio accuſari non poteſt, ii, qui ſuperſunt, gradum ſacerdotii, vel levitici ordinis, quem perverſe adepti ſunt, amittant. *In* VII. *ſynodo legitur* [c. xiv. ex verſione Anaſtaſii Bibliothecarii, A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. tom. vii, pag. 607.]

III. *Abbas, ſacerdos extans, ſubditis ſuis in monaſterio ſuo conferre poteſt tonſuram & duos ordines minores.*

Diſt. lxix. C. i.

QUoniam videmus, ſine manus impoſitione a paruula ætate tonſuram cleri quoſdam accipientes, nondumque ab epiſcopo manus impoſitione percepta, ſuper ambonem irregulariter in collecta legentes; præcipimus amodo id minime fieri. Idipſum quoque obſervandum eſt etiam inter monachos. Lectoris autem manus impoſitionem licentia eſt abbati ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, ſi dumtaxat eidem abbati manus impoſitio facta noſcatur ab epiſcopo (ſecundum morem præficiendorum abbatum) dum conſtet, illum eſſe presbyterum. Simili etiam modo, ſecundum antiquam conſuetudinem, chorepiſcopos præceptione oportet epiſcopi promovere lectores. *In Calchedonenſi Concilio* [c. vi. ex verſione Mercatoris A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo iv. pag. 781.]

IV. *Epiſcopus neminem ordinare debet abſolute, ſcilicet ſine titulo.*

Diſt. lxx. C. i.

NEminem abſolute ordinari presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet in eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, niſi manifeſte in eccleſia civitatis, ſive poſſeſſionis, aut in martyrio, aut in monaſterio qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum. Eos autem, qui abſolute ordinantur, decrevit ſancta Synodus vacuam habere manus impoſitionem, & nullum tale factum valere ad injuriam ipſius, qui eum ordinavit. *Ex Concilio Urbani* II. *habito Placentiæ* [c. xv. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo x. pag. 504.]

V. *Ir-*

V. *Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta.* Lib. I. Pars. iv. Tit. xi. Rub. ii. & iii.

SAnctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuo perſeveret. Omnino autem in duabus aliquem titulari non liceat, ſed unuſquiſque in qua titulatus eſt, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim epiſcopi diſpoſitione unus diverſis præeſſe poſſit eccleſiis, canonicus tamen præbendarius niſi unius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. Si quæ tamen capellæ ſunt, quæ ſuis reditibus clericos ſuſtentare non poſſint, ea cura, ac diſpoſitio præpoſito majoris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat, & tam de poſſeſſionibus, quam de eccleſiaſticis capellarum officiis ipſe provideat. *In eodem etiam Concilio antiquis novem præfationibus decima addita eſt, quæ ita ſe habet.* Æquum & ſalutare, & te in veneratione vel aſſumtione beatæ Mariæ collaudare, benedicere & prædicare, quæ & unigenitum tuum ſancti ſpiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. *Diſt. lxx. C. ii.*

RUBRICA. II
De epiſcopo non baptizato, & ordinante.

I. *Epiſcopus non baptizatus nullos ordines conferre poteſt.*

Unde in Nicæno Concilio. [c. xix. ex interpretatione Mercatoris A.D. 325. in *Bithynia*, Concil. tomo ii. pag. 50.]

SI quis confugerit ad eccleſiam catholicam de Pauliniſtis & Cataphrygis, ſtatutum eſt, rebaptizari eos omnimodo debere. Siqui vero clerici erant apud eos, ſi quidem inculpati fuerint, & irreprehenſibiles, rebaptizandi ſunt, & rurſus etiam ab epiſcopo eccleſiæ catholicæ ordinentur. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehenſi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconos, & de omnibus, qui in eodem clero inveniuntur, eadem forma ſervabitur. *Hinc etiam Iſidorus ait.* 1. Q. 1. C. lii.

[ex Ivone P. 1. c. ccxciv. & Burchardo lib. iv. c. c. Non habetur tamen inter opera S. Iſidori.]

II. *De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur.*

SI quis per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum rebaptizari, & ipſe ulterius non ordinetur. Sed Romanus pontifex non hominem judicat, qui baptizat, ſed Spiritum Dei ſubminiſtrare gratiam credit baptiſmi, licet paganus ſit qui baptizat. *Ibidem C. lix. Capitular. lib. v. C. vi.*

RUBRICA. III
De epiſcopo non ordinato, & ordinante.

I. *Epiſcopus non ordinatus in ſacerdotem, nullos ordines poteſt conferre, quia ordo ſacerdotalis videtur eſſe ſubſtantiale ordinis epiſcopalis.*

DIctum eſt a Deo in Numeris. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* I. *Rubr.* V. c. VI. *pag.* 214. *Ad hoc facit* c. iii. *Rubricæ* I. *ſupra pag.* 356.

Leo epiſcopus [ſententia ſumta ex epiſt. vi. c. iii. ad Aquilejenſem epiſcopum, alias epiſt. lxxxvi. A. D. 444. Roma in *Venetiam*.]

II. *Epiſcopus in ſacerdotem ordinatus, prætermiſſo aliquo alio ordine, non poteſt conferre ordinem, quem prætermiſit.*

GRatia ſi non gratis datur, vel accipitur, gratia non eſt. Simoniaci autem non gratis non accipiunt: igitur gratiam, quæ maxime in eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent: ſi autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare poſſunt. Quid ergo dant? Profecto quod habent. Quid autem habent? Spiritum utique mendacii. Quomodo hoc probamus? Quia, ſi Spiritus veritatis (teſtante ipſa veritate) de qua procedit, gratis accipitur, procul dubio Spiritus mendacii eſſe convincitur, qui non gratis accipitur. *Ibidem C. i. Deuſdedit in Simoniacos*

RU-

RUBRICA. IV

De epiſcopo ordinante clericos alterius diœceſis ſine licentia proprii epiſcopi.

I. *Nullus epiſcopus debet ordinare clericos alterius diœceſis ſine licentia proprii epiſcopi, aut papæ.*

Caliſtus papa [in epiſt. Iſidoriana II. c. III. Concil. tomo I. pag. 613.]

IX. Q. II. C. I. C. II. C. T. de re judicata. Deuter. XIX. 14. Proverb. XXII. 28.

NUllus alterius terminos uſurpet, nec alterius parochianum judicare, vel ordinare, aut excommunicare præſumat; quia talis judicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata erit, nec vires ullas habebit; quoniam nullus alterius judicis, niſi ſui, ſententia tenebitur, aut damnabitur. Unde & Dominus loquitur dicens: *ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.* Cæleſtinus papa [potius Calliſtus in eadem epiſt. Iſidoriana *ibidem*.]

II. *In alterius eccleſia, niſi eo vocante, nulli aliquid agere licet.*

Ibidem C. III.

NUllus primas, nullus metropolitanus, nulluſque reliquorum epiſcoporum alterius adeat civitatem, aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cujuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cujus juris eſſe dignoſcitur, aut quidquam ibi diſponat, vel ordinet, aut judicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumſerit, damnabitur, & non ſolum illi, ſed cooperatores, eique conſentientes; quia ſicut ordinatio, ita eis & judicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, qualiter judicabit? Nullatenus procul dubio judicabit, aut judicare poterit. *Ex Concilio Antiocheno* [c. XXII. A. D. 341. in *Syria*, ex verſione Mercatoris, Concil. tomo II. pag. 587.]

III. *Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit, minime accedat epiſcopus.*

Ibidem C. VII.

EPiſcopum non debere in alienam irruere civitatem, quæ illi probatur non eſſe ſubjecta, neque in regionem, quæ ad ejus curam minime noſcitur pertinere, ad aliquid ordinandum, neque presbyteros, aut diaconos conſtituere ad alios epiſcopos pertinentes, niſi forte cum voluntate & teſtimonio propriæ regionis epiſcopi. Quod ſi quiſpiam, horum quid tale facere voluerit; irrita quidem erit hujuſmodi ordinatio: & quæ male uſurpaverit, a ſynodo arguantur. Nam, ſi ordinare non potuerit, nullatenus ad alios pertinentem judicare præſumat. *Ex ſynodo Conſtantinopolitana* [I. c. III. A.D. 381. in *Thracia*, ex interpretatione Mercatoris, Concil. tomo II. pag. 958.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. IX.

NON invitati epiſcopi ultra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcumque diſponendis eccleſiaſticis cauſis, ſervata regula, quæ ſupra ſcripta eſt de unaquaque diœceſi. Manifeſtum namque eſt, quod per ſingulas quaſque provincias provincialis ſynodus adminiſtrare & gubernare omnia debeat, ſecundum ea, quæ ſunt in Nicæa definita. *Ex Concilio Antiocheno* [c. XIII. ex verſione ejuſdem Mercatoris A. D. 341. in *Syria*, Concil. tomo II. pag. 585.]

V. *Deponendus venit epiſcopus, qui alterius diœceſis clericos ordinat ſine conſenſu proprii epiſcopi.*

Ibidem C. VI.

NUllum epiſcoporum audere debere ex alia provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in eccleſiis, aut conſecrare ad ſacrum miniſterium: nec ab aliis illuc trahatur epiſcopis, niſi forte per literas rogatus abierit; non ſolum a metropolitano, ſed & ab his, qui cum eo ſunt, omnibus ipſius provinciæ epiſcopis. Quod ſi, nullo invitante, inordinate ſuperveniat, & aliquos vel ordinare præſumſerit, vel quoslibet actus, illi eccleſiæ competentes, qui ad ſe minime pertinent, uſurpare tentaverit, vacua quidem, & inania erunt omnia, quæ geſſerit. Ipſe vero hujus indiſciplinati auſus, & irrationabilis cœpti dignas cauſas expendat, tamquam depoſitus a ſancta ſynodo, & propter hujuſ-

juſmodi præſumtionem jam prædamnatus. *In* VII. *ſynodo legitur* [ſumtum videtur ex c. x. ſed verba ſunt conciliabuli quiniſexti c. xvii. A. D. 691. *CPoli*, Concil. tomo vi. pag. 1152.] LIB. I. PARS II. TIT. XI. RUBR. V. & VI.

VI. *Sine dimiſſoriis literis in aliena eccleſia clericus non ordinetur.*

QUoniam diverſarum eccleſiarum clerici ſuas, in quibus ordinati ſunt, eccleſias relinquentes, ad alios concurrunt epiſcopos, & ignorante epiſcopo proprio, in alienis conſtituuntur eccleſiis, ubi contigit, eos ſine ſui examinatione permanere; præcipimus amodo, ut nullus clericorum omnino, in quocumque gradu ſit, licentiam habeat, ſine dimiſſoriis literis ſui epiſcopi, in altera conſtitui eccleſia. Qui vero hoc amodo non obſervaverit, ad opprobium ejus, qui ordinaverit eum, deponatur tam ipſe, quam qui eum ſine ratione ſuſceperit. *Anacletus* [forte ex Concilio Aurelianenſi III. c. xv. A. D. 538. in *Gallia*, Concil. tomo v. pag. 299.] XXI. Q. II. C. I.

VII. *Ordinans clericos alienæ diœceſis ſuſpenditur per annum a celebratione miſſarum.*

EPiſcopus in diœceſim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel conſecranda altaria irruere non debet. Quod ſi fecerit, amotis his, quos ordinavit, altaris tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum uno anno a miſſarum celebratione ceſſabit. VII. Q. I. C. XXVIII.

VIII. *Ordinati ab alieno epiſcopo ſine licentia proprii epiſcopi, privantur communione.*

ILlud quoque ſanctitas veſtra. *Supra Tit.* X. *Rubr.* XVII. c. I. *pag.* 351.
Urbanus [II.] *papa Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo* [epiſt. XIX. circa A. D. 1096. Romà in *Galliam*, Concil. tomo X. pag. 455.]

IX. *Clerici, ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati, à proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt.*

LUgdunenſis parochiæ clericos, quos contra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ epiſcopo ordinatos literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere, religionis tuæ prudentia poterit, ſi eos alias canonice, & ſine pravitate aliqua ordinatos conſtiterit; ſi tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ perſpexeris promereri. Legimus quippe, ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diœceſi ſancti Chryſoſtomi quoſdam clericos ordinaſſe: quod ſanctus vir omnimodo non feciſſet, ſi ejus detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua arbitrata fuerit, injuncta ſatisfactionis gratia, propter eccleſiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miſerationis intuitu in ſuo quoque honore recipies, ſalva in omnibus ſanctorum canonum diſciplina. IX. Q. II. C. X. *Socrates lib.* VI. *cap.* XII. & XIII. *Hiſtor. Triper. lib.* X. C. XI. *Nicephorus lib.* XIII. C. XIII.

Multa alia capitula vide ſupra Tit. X. *Rubr.* XVIII. *pag.* 351.

RUBRICA. V

De epiſcopo, qui renunciavit dignitati epiſcopali, & ordines confert.

H*Uc faciunt optime capitula præcedentis Rubricæ* IV. *pag.* 358.
Nihil in ſpeciali occurrit de hoc in corpore decreti.

RUBRICA. VI

De epiſcopo hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, aut excommunicato, ſive interdicto, ordinante.

Diſt. XIX. *poſt.* C. VII. *Vide notas editionis Romanæ ad hunc locum. Perperam enim Anaſtaſius a Gratiano reprehenditur.*

Gratianus

ANaſtaſius enim II. favore Anaſtaſii imperatoris, quos Acacius poſt ſententiam in ſe prolatam, ſacerdotes, vel levitas ordinaverat, rite fungi acceptis officiis debere decrevit, ita inquiens.

II. *Or-*

Lib. I. Pars iv Tit. xi. Rub. vi.

I. *Ordinatio, ab epiſcopis hæreticis, ſchiſmaticis, ſimoniacis, ſuſpenſis, excommunicatis, interdictis, ſeu depoſitis, in forma eccleſiæ facta, licet ſit vera, quantum ad veritatem ſacramenti, eſt tamen irrita, quantum ad executionem.*

Anaſtaſius II. [papa ad Anaſtaſium Imperatorem epiſt. I. c. vII. A. D. 497. Roma CPoli, Concil. tomo IV. pag. 1280. 1281.]

Diſt. xix. C. viii. Codex Canonum eccleſiæ Romanæ C. xlvi. Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum C. xv. Jo. I. 33. Jo. xii. 4. Matth. xxiii. & ſeq. I. Cor. 6. & ſeq. Philipp. I. 15. Anaſtaſius ibid. C. viii.

SEcundum eccleſiæ catholicæ conſuetudinem, ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, quod nullum de his, quos baptizavit Acacius, vel quos ſacerdotes, ſive levitas, ſecundum canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptiſma (quod procul ſit ab eccleſia) ſive ab adultero, ſive a fure datum fuerit, ad percipientem munus pervenit illibatum, quia vox illa, quæ ſonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis excluſit, qua declaratur, ac dicitur: *hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto, & igne*. Nam ſi viſibilis Solis iſtius radii cum per loca fœditiſſima tranſeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus nulla miniſtri indignitate conſtringitur. Nam & Judas cum fuerit ſacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apoſtolos pro dignitate commiſſa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta ſenſerunt, declarante hoc ipſum Domino maniſeſtiſſima voce: *ſcribæ*, inquit, *& Phariſæi ſuper cathedram Moyſi ſederunt. Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim, & non faciunt*. Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in eccleſia miniſter pro officio ſuo videtur operari; hoc totum contineri, implente divinitatis effectu; ita ille, per quem Chriſtus loquitur, Paulus affirmat: *ego plantavi, Apollo rigavit, ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus*. A Deo autem non quæritur quis, vel qualis prædicet; ſed quid prædicet, ut invidos etiam bene Chriſtum prædicare affirmet: quo malo ipſe diabolus dejectus eſt, & hoc ipſe prædicare non deſinit. Ideo ergo & hic, cujus nomen dicimus reticendum, male bona miniſtrando, ſibi tantum nocuit. Nam inviolabile ſacramentum, quod per illum datum eſt aliis, perfectionem ſuæ virtutis obtinuit. Quod quidem generaliter verum eſt, niſi aliquorum in tantum ſe extenderet curioſa ſuſpicio, ut imaginentur, prolato a Felice papa judicio, poſtea inefficaciter in ſacramentis, quæ Acacius uſurpavit, egiſſe, ac proinde eos metuere, qui vel in conſecrationibus vel in baptiſmate myſteria tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia videantur. *Innocentius* [I. epiſt. xvIII. c. III. ad Alexandrum epiſcopum Antiochenum A. D. 410. Concil. tomo II. pag. 1269. E. & epiſt. xxII. ad epiſcopos Macedoniæ c. III. ibidem pag. 1274. A. D. 414. Roma in *Syriam* & *Macedoniam*.]

II. *Qui perfectionem ſpiritus non habent, ipſam dare non poſſunt.*

I. Q. I. C. xvii. Epiſt. xxii. C. iii. ad epiſcop. Macedoniæ.

QUI perfectionem Spiritus, quam acceperant, perdiderunt, non ejus dare plenitudinem poſſunt (quæ maxime operatur in ordinibus) quam per ſuam perfidiam perdiderunt. *Et iterum*. Qui honorem non habuit, honorem dare non potuit, nec aliquid ille accepit, quia nil erat in dante. Sed damnationem, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit. *Idem* [eadem epiſt. ad epiſcopos Macedoniæ c. III. in principio ibidem pag. 1273. 1274.]

III. *Simoniacus per pravam manus impoſitionem, non conſecrationem, ſed damnationem præſtat.*

Ibidem C. xviii. Num. xix. 21. Levit. xv. 5. Aggæi II. 14. & 15.

VEntum eſt ad tertiam quæſtionem, quæ pro ſui difficultate longiorem exigit diſputationem, cum nos dicamus, ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impoſitionem habere caput. Ubi vulnus infixum eſt, medicina eſt adhibenda, qua poſſit recipere ſanitatem: quæ ſanitas poſt vulnus ſequuta, ſine cicatrice eſſe non poterit: atque ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt, illic ordinationis honorem locum habere non poſſe decrevimus. Nam ſi, ut legitur, *quod tetigerit immundus, immundum erit*, quomodo ei tribuetur quod munditia, & puritas conſuevit accipere? Sed e contrario aſſeritur, eum, qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe: nec illum aliquid accepiſſe, quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Aquieſcimus, & verum eſt cer-

Digitized by Google

certe, quia quod non habuit, dare non potuit: damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit; & qui particeps effectus eſt damnati, quomodo debeat honorem accipere, invenire non poſſum. Sed dicitur: vera ac juſta legitimi ſacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod vitioſo fuerat injectum. Ergo ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia benedictione ordinationis, crimina vel vitia putantur auferri. Nullus ſit pœnitentiæ locus, quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſuevit. Sed noſtræ lex eccleſiæ eſt, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem, laicam tantum tribuere communionem; nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare. *Nicolaus junior* [papa II. in decreto contra Simoniacos, edito in Concilio Romano A. D. 1059. Concil. tomo IX. pag. 1101. perpetam 1011. & Alexander II. in Concilio Romano I. c. II. A. D. 1063. Concil. tomo IX. pag. 1175.] Lib. I. Part. IV. Tit. XI. Rub. VII. *Innocentius ibidem* C. IV.

IV. *De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit, ſimoniacum eſſe.*

DE cetero ſtatuimus, ut ſiquis in poſterum ab eo, quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit, & conſecrator, & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ſubeant, ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate perſiſtat. I. Q. I. C. CIX.

Huc faciunt plura capitula libri I. *Partis* IV. *Tit.*I. *Rubr.* VIII. *pag.*217.

RUBRICA. VII
De his, cum quibus diſpenſatur, & cum quibus non, ut executionem habeant ſuſceptorum ordinum ab hæreticis, ſchiſmaticis, ſimoniacis, & excommunicatis.

I. *Poſſibilis eſt diſpenſatio in ordinibus, ſuſceptis ab hæreticis.*

Leo papa [I. epiſt. II. reſpon. I. ad Ruſticum epiſcopum Narbonenſem, alias epiſt. XCII. circa A.D. 443. Roma in *Galliam*.]

SI qui clerici ab iſtis pſeudoepiſcopis in eis eccleſiis ordinati ſunt, quæ ad proprios epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu & judicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi talis ordinatio, ita ut in ipſis eccleſiis perſeverent: aliter vana eſt habenda ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita. *Innocentius* [I. epiſt. XXII. c. V. ad epiſcopos Macedoniæ A. D. 414. Roma in *Macedoniam*, Concil. tomo II. pag. 1275. D.] *Ibidem* C. XI.

II. *Diſpenſatur cum ordinatis ab hæreticis, qui coacti, ab eis ordines ſuſceperunt.*

COnſtat, multos vim paſſos, atque invitos, attractos, repugnanteſque ab hæreticis ordinatos; ſed hujuſmodi aliquis ſi poſt talem ordinationem non interfuit cum illi conficerent ſacramenta, ſi communioni eorum participatus non eſt, ſi ſtatim diſcedentibus illis, peſſimo conciliabulo eorum abrenunciavit, & ad eccleſiam rediit, iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis. Ceterum qui poſt menſem, aut amplius redierunt, cum ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos, quamvis nihil ab eis acceperunt, rei ſunt uſurpatæ dignitatis. *Leo Januario epiſcopo Aquilejenſi* [papa I. epiſt. XIV. alias III. ad Januarium epiſcopum Aquilejenſem A. D. 447. Roma in *Venetiam*.] *Ibidem* C. CXI.

III. *Diſpenſatur cum ordinato ab epiſcopo hæretico, ſi iterata ordinatione non fuerit maculatus.*

OMnis cujuslibet ordinis clericus, qui catholicam deſerens unitatem, hæreticæ, vel ſchiſmaticæ conjunctionis contagione ſe maculaverit, ſi ad eccleſiam redierit cum legitima ſatisfactione, & erroris ſui damnatione; hoc in magno beneficio habeat, ſi ademta omni ſpe promotionis, in quo invenitur ordine, permaneat [idem ibidem.] *Ibidem* C. CXII.

IV. *De eodem.*

SAluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ utilitate pleniſſimum eſt, ut ſive presbyteri, ſive diaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam pridem amiſerant, rurſum reverti ambiunt, prius errores I. Q. VII. C. XXI.

 rores

Lib. I. Pars iv. Tit. xi. Rub. vii. rores ſuos, & ipſos auctores errorum damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur, ut ſenſibus pravis etiam perentis, nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne ullum membrum talium poſſit ſocietate violari, cum per omnia illis profeſſio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, ut in magno habeant heneficio, ſi ademta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inveniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant, ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati. *Ex ſynodo Meldenſi* [imo vii. Synodo act. i. in principio A. D. 787. in *Bithynia*, Concil. tomo vii. pag. 39. 40. 41.]

V. *Diſpenſatur cum ordinatis ab hæreticis, niſi in contemtum eccleſiæ & fidei, ſe ab illis fecerint ordinari.*

i. Q. vii. C. iv. CONvenientibus apud Nicæam Bithyniæ, & conſidentibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero & abbate monaſterii ſancti Sabæ, locum tenentibus Hadriani papæ, & Taraſio archiepiſcopo Conſtantinopolis, & Johanne, & Thoma, apocriſariis Apoſtolicarum ſedium orientalium, & ceteris epiſcopis; epiſcopi Siciliæ dixerunt: dignum eſt, ut de futuris inquiramus. *Item*. Baſilius epiſcopus Ancyræ dixit: conſtitutio eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo a ſanctis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorum ſanctis patribus noſtris, & magiſtris, & ſanctis univerſalibus ſex ſynodis, & localibus ſynodis orthodoxis, ut, qui ab aliqua hæreſi revertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ eccleſiæ, ſcripto negare debeant hæreſim ſuam, & confiteri catholicam fidem. *Item*. Taraſius patriarcha dixit: videtur vobis, ut ſedes ſuas retineant qui ab hæreſi revertuntur? Religioſiſſimi monachi dixerunt: ſicut receperunt univerſales ſex ſynodi ab hæreſi revertentes; & nos recipimus. Sancta ſynodus dixit: placet omnibus nobis. Et juſſi ſunt Baſilius epiſcopus Ancyræ, & Theodorus epiſcopus Myræ civitatis, & Theodoſius epiſcopus Amorii ſedere in gradibus & in ſedibus ſuis. *Item*. Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: non oportet nos, qui epiſcopi ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum eſſe doctores. *Item*. Taraſius epiſcopus dixit: malorum doctorum mala eſt doctrina: eccleſia de malis doctoribus ſacerdotes non recipit. *Item*. Johannes apocriſarius orientalium ſedium dixit: hæreſis ſeparat omnem hominem ab eccleſia. *Item*. Taraſius epiſcopus dixit: ecce multi canonici libri & ſynodici & paterni lecti ſunt, & ab hæreſi revertentes, docuerunt nos recipere, ſi aliqua alia cauſa non eſt in eis. *Item*. Petrus apocriſarius papæ dixit: Romæ exulatus eſt Macarius hæreticus a ſancta ſynodo, & xl. dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus papa, & quotidie mittebat ad eum Boniſacium conſiliarum ſuum, & inſtruebat eum commonitoriis verbis ex divina ſcriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, ut eum reciperet in ordine ſuo. *Item*. Taraſius epiſcopus dixit: quid dicitis de Anatolio? Nonne etiam in iv. ſynodo factus eſt princeps? Et ecce ab ipſo Dioſcoro ordinatus eſt? Et nos igitur recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt. *Item*. Vere vox Dei eſt, quoniam non moriuntur filii pro patribus, ſed unuſquiſque in peccato ſuo morietur. *Addatur*. Quoniam ex Deo eſt ordinatio. *Item*. Taraſius patriarcha dixit: audivimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos? ſancta ſynodus dixit: audivimus Domine, & oportet nos recipere. Taraſius patriacha dixit: plures eorum, qui in vi. ſynodo convenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro ordinati ſunt, qui fuerunt principes hæreſeos Monothelitarum, quoniam iſti continuatim in Conſtantinopolitana ſede ſederunt, & ab ultimo eorum, Petro ſcilicet, uſque ad vi. ſynodum, non fuerunt plures, quam xii. anni. Thomas vero, & Johannes, & Conſtantinus ab hæreticis illis archiepiſcopi facti ſunt: & tamen propter hoc non ſunt reprobati. ſancta ſynodus dixit: hoc manifeſtum eſt. Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: ſufficienter oſtenſum eſt, quod ab hæreticis venientes recipiendi ſunt. Si vero quis ſponte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur. *Item*. Taraſius patriarcha dixit: & ego refuto eos, qui ob hujuſmodi cauſam ad fidei ſubverſionem ordinati ſunt, & maxime cum præſentes eſſent orthodoxi epiſcopi, a quibus poterant ordinari. Sic eſt enim paternus intellectus. Si vero ſynodalis fuerit conſonantia, & unitas eccleſiarum de orthodoxis; qui præſumſerit ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubjaceat. Sancta ſynodus dixit: hoc eſt juſtum judicium. *Nicolaus papa* [ii. in Concilio Romano A.D. 1059. *Romæ*, Concil. tomo ix. pag. 1105.]

Concil. tomo vii. pag. 54. 55.
Ibidem pag. 62.
pag. 63.
pag. 66.
pag. 82.
pag. 86.
pag. 91.
pag. 94.

VI. *Diſ-*

VI. *Diſpenſatur cum ordinato ignoranter a ſimoniacis.*

STatuimus decretum de ſimoniacis tripartita hæreſi, ideſt de ſimoniacis ſimoniace ordinatoribus vel ordinatis, & de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis, & de ſimoniacis non ſimoniace a ſimoniacis. Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores, ſecundum eccleſiaſticos canones, a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque ſimoniace a non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non ſimoniace a ſimoniacis ordinatos, miſericorditer per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere. *Urbanus papa* [II. in Concilio Placentino c. III. & IV. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo x. pag. 503.] I. Q. I. C. CVII *Petrus Damian Tom. III. opuſc. XXX. C. I.*

VII. *De illis, qui non ſimoniace a ſimoniacis ordinantur.*

SI qui a ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt, ſi quidem probare potuerint ſe, cum ordinarentur, neſciſſe, eos ſimoniacos eſſe, & ſi tunc pro catholicis habebantur in eccleſia, talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus, ſi tamen eos laudabilis vita commendat. Qui vero ſcienter, ſe a ſimoniacis conſecrari (imo execrari) permiſerint, eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus. *Ibidem* C. CVIII.

VIII. *Non diſpenſatur cum eo, qui ſcienter ordines ſuſcipit a ſimoniaco.*

DE cetero ſtatuimus. *Supra Rubrica* VI. c. IV. *pag.* 361. *Urbanus* II. [epiſt. I. in appendice ad Gebehardum epiſcopum Conſtantienſem, c. A.D. 1093. ex Italia in *Germaniam*, Concil. tomo x. pag. 445.]

IX. *Diſpenſatur cum ordinato ex ignorantia ab hæretico, vel excommunicato, qui ordinem epiſcopalem recepit in eccleſia, ut adminiſtret in ordinibus ſuſceptis; ad ſuperiores vero promoveri non debet, niſi eſſet neceſſitas magna, & converſatio ſancta.*

AB excommunicatis, quondam tamen catholicis epiſcopis, ordinatos, ſi quidem non ſimoniace ordines ipſos acceperunt, & ſi ipſos epiſcopos ſimoniacos non fuiſſe conſtiterit, ad hæc ſi eorum religioſior vita & doctrinæ prærogativa viſa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipſis, quos acceperunt, ordinibus, permanere permittas. Ad ſuperiores autem conſcendere non concedimus, niſi neceſſitas, vel utilitas maxima flagitaverit, & ipſorum ſancta converſatio promeruerit. *Urbanus* [II. in ſynodo Placentina c. IX. X. XI. & XII. A. D. 1095. in *Æmilia*, Concil. tomo x. pag. 504.] IX. Q. I. C. IV.

X. *Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes invadunt, aliquos ordinare non poſſunt.*

ORdinationes, quæ ab hæreſiarchis, nominatim excommunicatis, factæ ſunt, & ab eis, qui catholicorum, adhuc viventium, epiſcoporum ſedes invaſerunt, irritas eſſe judicamus, niſi probare valuerint, ſe cum ordinarentur, eos neſciſſe damnatos. *Ibidem* C. V.
Qui vero ab epiſcopis, quondam quidem catholice ordinatis, ſed in ſchiſmate a Romana eccleſia ſeparatis, conſecrati ſunt, eos nimirum, cum ad eccleſiæ unitatem redierint, ſervatis propriis ordinibus, miſericorditer ſuſcipi jubemus, ſi tamen vita & conſcientia eos commendat. C. X.
Amodo vero quicumque a prædictis ſchiſmaticis, ſanctæque Romanæ eccleſiæ adverſariis ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur. C. XI.
Quamvis autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogente, hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præjudicium ſacris canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur; &, ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet, quod pro neceſſitate factum eſt; ubi enim multorum ſtrages jacet, ibi ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut addatur amplius caritati. C. XII.

XI. *Nunquam diſpenſatur cum eo, qui ſcienter ab hæretico ſuſcepit ordines, qui extra eccleſiam recepit ordinem epiſcopalem.*

ORdinationes. *Ut in capite, quod hic immediate præcedit.*

Lib. I. Pars. IV. Tit. XI. Rubr. VIII. & IX.

RUBRICA. VIII
De non iterandis ordinibus.

I. *Non diſpenſatur cum ordinato, qui bis baptiſmum ſuſceperit.*

EOs, quos epiſcopos. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XIV. c. II. *pag.*241.

II. *De bis, qui ignoranter bis baptizantur.*

QUi bis ignoranter baptizati ſunt. *Supra ibidem* c. I. *pag.*241.

RUBRICA. IX
De non conferendis ordinibus per ſimoniam.

I. *Inaniter ſacerdos dicitur, qui ſimoniace ordinatur.*

Cregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi [lib. VII. epiſt. CXI. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam*.]

I. Q. I. C. II. QUicumque ſtudet pretii datione ſacrum ordinem mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, ſacerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit. *Ambroſius in libro paſtorali* [imo ex Concilio Toletano VIII. c. III. A. D. 653. in *Hiſpania*, Concil. tomo VI. pag. 404.]

II. *Anathematis ſententia damnatur qui ſimoniace ordinatur.*

Ibidem C. VII. REperiuntur quamplurimi, negocio muneris perituri, mercari velle gratiam Spiritus ſancti, dum vile pretium donant, ut pontificalis ordinis ſublime culmen accipiant, obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: *pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti per pecuniam poſſideri.* (Act. VIII. 20.) Proinde quia & uſitatum eſt tantum malum, & majorum frequenter conſtat mucrone ſucciſum, nos quoque huic vulneri cancroſo ignitum (quod ſupereſt adhuc) iniicimus ferrum, decernentes omnino, ut quicumque deinceps propter accipiendam ſacerdotii dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtuliſſe, ex eodem tempore ſe noverit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Chriſti corporis & ſanguinis alienum: ex quo illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium. Quod ſi aliquis extiterit, qui accuſet, ille, qui hunc ordinem munerum fuerit datione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu privetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudatur. Illi vero, qui hac cauſa munerum acceptores extiterint, ſi clerici fuerint, honoris ſui amiſſione mulctentur: ſi vero laici, perpetuo anathemate condemnentur. *Ex Concilio Calchedonenſi* [c. II. ex verſione Iſidori Mercatoris, A. D. 451. in *Bithynia*, Concil. tomo IV. pag. 779.]

III. *Damnetur epiſcopus, qui per pecuniam ordinat.*

Ibidem C. VIII. SI quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaveritque per pecuniam epiſcopum, chorepiſcopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem, vel manſionarium, vel quemquam omnino, qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſſimi lucri commodo; is, qui hoc attentaſſe probatus fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit; & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negociationem facta, proficiat; ſed ſit alienus a dignitate vel ſollicitudine, quam pecuniis acquiſivit. Si quis vero mediator tam turpibus, & neſandis datis, vel acceptis extiterit; & ipſe, ſi quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; ſi vero laicus aut monachus, anathematizetur. *Item ex* VI *ſynodo* [potius ſumtum ex c. XXII. conciliabuli Quiniſexti, A. D. 692 *CPoli*, Concil. tomo VI. pag. 1153.]

IV. *A ſacerdotio ſit alienus, qui per pecuniam ordinat, vel ordinatur.*

Ibidem C. IX. Novell. IV. C. I. Novell. CXXIII. C. II. QUI per pecunias quemquam conſecraverit, vel ab alio conſecratus eſt, alienus eſt a ſacerdotio. *Ex Bracarenſi Concilio* II. [imo III. c. III. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 897.]

V. *Et*

V. *Et qui dat, & qui accipit, ut ordines ſacri præſtentur, anathematizetur.*

PLacuit, ut de ordinatione clericorum epiſcopi munera nulla accipiant; ſed ſicut ſcriptum eſt, quod *gratis*, donante Deo, accipiunt, *gratis* dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impoſitio manuum venundetur, quia antiqua definitio patrum ita de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit, dicens: *anathema ſit danti, & accipienti*. Propterea, quia aliquanti multis ſceleribus obruti ſancto altario indigne miniſtrantes, non hoc teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent, oportet non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum teſtimonium, clericos ordinare. *I. Q. I. C. XXII. Matth. X. 9.*

De iſta materia vide ſupra Rubr. VI. *pag.* 359.

RUBRICA. X

De lapſis.

I. *Inducitur per Gratianum patrum auctoritas, quod criminibus irretiti, a propriis ordinibus deiiciantur.*

Gratianus

EX præmiſſis auctoritatibus liquido monſtratum eſt, quod variis criminibus irretiti, in ſacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de iiſdem quæritur, utrum poſt actam pœnitentiam, vel in propriis ordinibus remanere, aut ad majores gradus conſcendere valeant. Multorum auctoritatibus, variis criminibus irretiti a propriis ordinibus deiiciuntur, & ab acceſſu majorum prohibentur. *Gregorius ait Conſtantino epiſcopo Mediolanenſi* [papa I. lib. IV. epiſt. XVII. A. D. 594. Roma in *Liguriam*.] *Diſt. L. ante C. I.*

II. *Arguitur, quod lapſi, in ſuum ordinem reparari non poſſint.*

SI lapſis ad ſuum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur diſciplinæ, dum pro reverſionis ſpe pravæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. *Et poſt pauca*. Illud autem igitur præ omnibus ſtudete, ut lapſos, in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio aliquo modo revocare ſuadeat, ne hujuſmodi non ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur eſſe vindicta. *Martinus papa Amando epiſcopo* [papa I. Amando epiſcopo Trajectenſi A. D. 649. Roma in *Belgium*, Concil. tomo VI. pag. 383.] *Ibidem C. I.*

III. *Qui poſt ordinationem labitur, depoſitus remanebit.*

QUi ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullumque gradum ſacerdotii poterit adipiſci. *Gregorius Fabiano epiſcopo* [papa I. Sabiniano epiſcopo Jadertino lib. VII. epiſt. XXV. indict. I. A. D. 598. Roma in *Dalmatiam*.] *Ibidem C. II.*

IV. *Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reparari valet.*

PResbyterum, de quo nos, fraternitas tua, latoris præſentium legatione conſuluit, nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum aut permanere, aut revocari poſſe cognoſcas. Circa quem tamen mitius agendum eſt, quia commiſſum facinus facili dicitur profeſſione confeſſus. *Item Johannes* VIII. *Cenomantico Uticenſi epiſcopo* [Venetenſi, circa A. D. 882. Roma in *Galliam*, ex fragmentis epiſtolarum Jo. VIII. Concil. tomo IX. pag. 237.] *Ibidem C. III.*

V. *Poſt peractum homicidium, ſacerdotale officium adminiſtrari non poteſt.*

MIror, minus doctam ſcientiam tuam ſacerdotem putare poſt perpetratum homicidium poſſe in ſacerdotio miniſtrare. Imo (quod eſt ineptius) nobis ſuadere velle, ut ipſi tali præſumtioni præberemus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus tale quid æſtimaret vel poſt quantamcumque pœnitentiam concedendum, cum omnino ſit canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo ſacerdotio privatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus ſaltem remediis curatus, ſalutis poſſit invenire ſuffragium. *Ibidem C. IV.*

VI. *Ad*

LIB. I. PARS. IV. TIT. XI RUB. X.

VI. *Ad majorem gradum provehi non poteſt clericus, qui paganum occiderit.*

CLericum, qui paganum occiderit. *Supra Tit.X.Rubr.* IX. c. II.*pag.*347.

VII. *Qui defendendo ſe, paganum occiderit, ſacerdotali careat officio.*

DE his clericis, pro quibus conſuluiſti. *Supra ibidem* c.III.*pag.*347.

VIII. *Qui homicidii facto, aut præcepto, aut conſilio poſt baptiſmum fuerit conſcius, clericus non ordinetur,*

SI quis viduam, aut ab alio relictam duxerit. *Supra ibidem* c.I. *pag.*347. *Ex Concilio Agathenſi* [c. I. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1391.]

IX. *Epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen committens, cadat ab officio*

Diſt. L. C. VII. SI epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiſerit, aut chartam falſaverit, aut falſum teſtimonium dixerit, ab officii honore depoſitus, in monaſterium retrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, laicam communionem accipiat. *Gregorius Januario epiſcopo Caralitano* [papa I. lib. III. epiſt. XXVI. A. D. 594. Roma in *Sardiniam*.]

X. *De ſacris ordinibus lapſi, reparari non poſſunt.*

Ibidem C. IX. PErvenit ad nos, quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, vel poſt pœnitentiam, vel ante, ad miniſterii ſui officium revocari: quod omnino prohibemus, & in hac re ſacratiſſimi quoque canones contradicunt. Qui ergo poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit, ſacro ordine careat, & ad altaris miniſterium non accedat. *Item Venantio Lunenſi epiſcopo* [lib. IV. epiſt. V. A. D. 595. Roma in *Tuſciam*.]

XI. *De eodem.*

Ibidem C. X. ACcedens ad Gorgonam inſulam fraternitas veſtra diſcutiat id, quod ad nos de Saturnio presbytero parlatum eſt. Pervenit namque ad nos, quia poſtquam pro crimine lapſus ſui a ſacerdotii ordine eſt dejectus, ad explendum miniſterium ſacerdotis præſumſit accedere, & omnipotenti hoſtias immolare. Quod ſi ita factum fraternitas veſtra repererit, eum ſacri corporis & ſanguinis Domini participatione privatum, in pœnitentiam redigat, ita ut uſque ad diem obitus ſui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus ſui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognoverit, ut ei juſte ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat miſereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus poteſtate. *Et infra*. (Ad eundem lib. ead. epiſt. XVI.) Præterea ad fraternitatis tuæ conſulta reſpondens, ſtatuimus, diaconum, & abbatem de Portu Veneris, quem indicas cecidiſſe, ad ſacrum ordinem non debere vel poſſe ullo modo revocari. Quem quidem ſacro ordine privatum in pœnitentiam deputare te convenit, cujus ſi poſtea actus, converſatioque meruerit, priorem inter alios monachos, ubi tu tamen decreveris, ſtandi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos ſimilis culpa conſtringit, ab officio ſuo irrevocabiliter depoſiti, inter laicos communionem accipiant. In Portu autem Veneris loco lapſi diaconi alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, ut nunquam ad ſacri ordinis miniſterium præſumat accedere, ſcriptis cavere decrevimus, ſed eum in Inſula Gorgona, atque Capraria ſollicitudinem de monaſteriis gerere, & in eo, in quo eſt ſtatu, ſine cujuſquam adverſitate manere permittimus. *Idem* [Mariniano epiſcopo Ravennati lib. VI. epiſt. XXXIX. A. D. 597. Roma in *Flamminiam*.]

XII. *Loco lapſi alius ordinandus eſt.*

Ibidem C. XI. POſtquam quemquam criminaliter abſcedentem, in locum, de quo lapſus eſt, nulla permittit ratio revocari, & ultra tres menſes eccleſiam vacare pontifice, ſtatuta ſanctorum canonum non permittunt, ne, cadente paſtore, Dominicum gregem antiquus (quod abſit) hoſtis inſidiando dilaniet, fraternitas veſtra deprecationi eorum conſentire, & in loco lapſi debet epiſcopum ordinare. *Martinus papa* [I. in epiſt. ad Amandum epiſcopum Trajectenſem, A. D. 649. Roma in *Belgium*, Concil. tomo VI. pag. 384.]

XIII. *Qui*

XIII. *Qui poſt ordinationem in lapſum ceciderit, myſteria ſacra tractare non debet.*

SI poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & prævaricationis peccato fuerit deprehenſus obnoxius, omnimodo prohibendus eſt cum manibus lutulentis, atque pollutis myſteria noſtræ ſalutis tractare. *Gratianus*

Diſt. l. C. xiii.

XIV. *Arguitur in contrarium, & exemplis, & auctoritate probatur, quod lapſi poſt peractam pœnitentiam, proprios gradus poſſint adminiſtrare, & ad majores conſcendere.*

MAria enim ſoror Aaron poſtquam lepra percuſſa eſt, quia in Moyſen murmuraverat, acta pœnitentia, a peccato mundata & ſanata eſt, & priſtinam gratiam prophetandi recepit. Aaron autem poſt conflatum vitulum, etiam in ſummum ſacerdotem eſt conſecratus. David poſt adulterium & homicidium Spiritum prophetiæ recepit, & in proprio gradu permanſit. Achab quoque poſt mortem Nabuthæ, viri ſanctiſſimi, per pœnitentiam humiliatus in regia ſede permanſit. Et ut prætereamus multa exempla veteris teſtamenti, Petrus negavit Chriſtum, & tamen poſtea princeps Apoſtolorum factus eſt. Paulus Stephanum lapidavit, & tamen a Deo in Apoſtolum electus eſt. Multi quoque ab hæreſi ad unitatem catholicæ fidei revertentes in ſuis ordinibus ſunt recepti. Alii vero ad epiſcopalem etiam gradum ſunt promoti, utpote Auguſtinus, & alii complures. *Præterea Caliſtus papa de hujuſmodi ſcribit* [epiſt. II. Iſidoriana ad epiſcopos Galliæ c. v. & vi. Concil. tomo 1. pag. 615. 616.]

Ibidem poſt. C. xii. — *Num. xii. 15.* — *Exod. xxxii. 29.* — *I. Reg. xii. 13.* — *III. Reg. xxi. 27. & ſeq.* — *Matth. xxvi. 70. & ſeq.* — *Io. xxi. 15. 16. & ſeq.* — *Act. vii. 57. & ix. 15.*

XV. *Clerici poſt lapſum, in ſuis ordinibus reparari poſſunt.*

POnderet unuſquiſque ſermones ſuos, & quod ſibi loqui non vult, alteri non loquatur. Unde bene ſacra ait Scriptura: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias*. Nos enim indigenus, ut aliquid maturius agamus, nec præcipitemus conſilia, & opera noſtra, neque ordinem corrumpamus. Sed ſi aliquis lapſus quocumque modo fuerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu, ſicuti ait beatus Apoſtolus: *ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpiritales eſtis, inſtruite hujuſmodi in Spiritu lenitatis; conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate; & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Porro ſanctus David de mortiferis criminibus pœnitentiam egit, & tamen in honore permanſit. Beatus quoque Petrus amariſſimas lacrymas fudit, quando Deum negaſſe pœnituit; ſed tamen Apoſtolus permanſit. Et Dominus per prophetam pollicetur dicens: *peccator in quacumque die converſus ingemuerit, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius.* Errant enim qui putant Domini ſacerdotes poſt lapſum, ſi cóndignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare non poſſe, & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum ſacerdotium condigne cuſtodierint. Et ipſi, qui hoc putant, non ſolum errant, ſed etiam contra traditas eccleſiæ claves diſputare & agere videntur, de quibus dictum eſt: *quæcumque ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cælo*. Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut vera eſt. Nos vero indubitanter tam Domini ſacerdotes, quam reliquos fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus; teſtante Domino per prophetam: *nunquid qui dormit non adiiciet, ut reſurgat?* Et propheta David pœnitentiam agens dixit: *redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me*. Ipſe namque poſt pœnitentiam & alios docuit, & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus ſanctæ eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo geſſerint, utrumque facere poſſe. Docuit enim quando dixit: *docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur*. Sacrificium Deo pro ſe obtulit dum dicebat: *ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus*. Videns enim propheta ſcelera ſua mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando, & Domino libando curare aliena. *Et infra*. Mundatur ergo homo a peccato, & reſurgit gratia Dei, lapſus, & in priſtino manet officio, juxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, ut ſententia evangelii maneat in eo: *vade & amplius noli peccare*. Unde ait Apoſtolus: *non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*. *Et infra*. Sententiam fratres, quæ miſericordiam vetat, non ſolum tenere, ſed & audire, refugite, quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus & ſacrificiis.

Ibidem C. xiv. — *Tob. iv. 16.* — *Gal. vi. 1. 2.* — *Ezech. xviii. 21. ſec. lxx.* — *Ex Auguſtino epiſt. clxxxv. C. x. § 45. al. epiſt. l.* — *Matth. xvi. 19.* — *S. Gregor. lib. vii. epiſt. lxv.* — *Pſal. xl. 9.* — *Pſal. l. 14.* — *Pſal. l. 15.* — *Ibidem 19.* — *Io. viii. 11.* — *Rom. vi. 12.*

XVI. In

XVI. *In priſtinum gradum poſt pœnitentiam ſacerdotes revocari poſſunt.*

ET purgabit filios Levi. *Supra Tit.*V. *Rubr.* VI. c.XII. *pag.*284.

XVII. *Lapſi reparari poſſunt.*

QUia ſanctitas tua requiſivit. *Supra ibidem* c.XIV.*pag.*284.
Idem [Gregorius papa I. ſuper Ezechielem lib. I. homil. IX. ad c. II. §. 4. circa A. D. 600. *Romæ*.

XVIII. *Poſt acerrimam pœnitentiam, lapſi reparentur.*

Diſt. L. C. XVII. *Ezech.* II. I. QUid eſt hoc, quod prophetæ jacenti dicitur: *ſta ſupra pedes tuos, & loquar tecum.* Qui enim jacenti loquebatur, cur non ſe, niſi ſtanti, promittit eſſe locuturum? Sed ſciendum eſt, quia alia ſunt, quæ jacentes, alia quæ ſtantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur, ut ſurgat; ſtanti autem præcipitur, ut ad prædicationem proficiſci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confuſione jacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis; ſed cum jam in bono opere ſurgimus, cum jam recti ſtare cœperimus, dignum eſt, ut ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans ergo propheta viſionem ſpiritalem vidit, & cecidit. Cadens vero, jam monitionis verbum ſuſcepit, ut ſurgeret: ſurgens autem præceptum audivit, ut prædicaret. Nam qui adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus, cum jam de æternitatis timore aliquid ſentire cœperimus, dignum eſt, ut ad pœnitentiam cadamus: & dum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcentes, humiliter jacemus, per divini verbi conſolationem ſurgere ad fortiora opera jubemur. *Idem* [lib. XVIII. Moral. c. XXVII. §. 44. alias c. XVI. ad c. XXVIII. Job. circa A. D. 590. *Romæ*.]

XIX. *De eodem.*

IbidemC. XVIII. FErrum de terra tollitur, cum fortis propugnator eccleſiæ a terrena, quam prius tenuit, actione, ſeparatur. Non ergo in eo debet deſpici, quod fuerit, quia jam incipit eſſe quod non fuit.

XX. *Poſt condignam pœnitentiam priſtina recipiat officia.*

CUm exaudiero eos, dabo eis virtutem Spiritus mei. *Supra Tit.* V. *Rubr.* VI. c. XVI. *pag.*284.

XXI. *De eodem.*

JEſus quoque filius Jozedech. *Supra ibidem Rubr.* II. c. VII. *pag.*278.

XXII. *De eodem.*

Ex Concilio Martini papæ [Bracarenſis c. XVII. A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo V. pag. 907.]

Ibidem C. XXII. SI quis presbyter, aut diaconus inventus fuerit aliquid de miniſteriis eccleſiæ venundaſſe, quia ſacrilegium commiſit, placuit, eum in ordinatione eccleſiaſtica non haberi. In judicio tamen epiſcopi dimittendum eſt, ut debeat ſive dignus ſit, ſive indignus in ſuo recipi gradu, quia multoties hoc ipſum, quod de ſacroſancto altario contaminatum eſt, in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt. *Item ex epiſtola cleri Romani miſſa papæ Cypriano* [epiſt. XXX. alias lib. II. epiſt. VII. A. D. 250. Roma *Carthaginem*.]

XXIII. *Reparationis beneficium nonniſi poſt pœnitentiam debet concedi.*

Diſt. L. C. XXVI. ABſit a Romana eccleſia, vigorem ſuum tam prophana facilitate dimittere, & nervos ſeveritatis, everſa fidei majeſtate, diſſoluere, ut, cum adhuc non tantum jaceant, ſed & cadant everſorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum, utique non profutura, præſtentur, & nova per miſericordiam falſam vulnera veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, ut miſeris ad everſionem majorem eripiatur & pœnitentia. Ubi enim poterit pœnitentiæ medicina proficere, ſi etiam ipſe medicus intercepta pœnitentia indulget periculis? Si tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia conducere cicatricem. Hoc non eſt curare, ſed, ſi dicere verum volumus, occidere. *Iſidorus ad Maſſanum epiſcopum* [A. D. 607. in *Hiſpania*, inter opera ejuſdem S. Iſidori, edita Coloniæ Agrippinæ an. 1617. pag. 245.]

XXIV. *Sol-*

XXIV. *Solvitur diverſitas, quæ videtur eſſe in dictis ſanctorum patrum, ubi oſtenditur qui ſint reparandi poſt lapſum, & qui non.*

Diſt. L. C. XXVIII.

DOmino ſancto meritiſque beato fratri Maſſano epiſcopo. Quod in epiſtolis venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quod in canone Ancyrano cap. XIX. legitur: *poſt lapſum corporalem, reſtaurandum honoris gradum poſt pœnitentiam*. Alibi vero legitur: *poſt hujuſmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum*: hæc diverſitas hoc modo ſolvitur. Illos enim ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio. At contra, hi, qui neque a vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vendicare quadam ſuperſtitioſa temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita eſt determinanda ſententia, ut neceſſe ſit, illos reſtaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe merentur divinæ pietatis. Hi enim non immerito conſequuntur ademtæ dignitatis ſtatum, qui per emendationem pœnitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne forte magis ſit ambiguum, divinæ auctoritatis ſententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta ſub typo prævaricatricis Hieruſalem, oſtendit, poſt pœnitentiæ ſatisfactionem priſtinum poſſe reſtaurari honorem: *confundere*, inquit, *o Juda, & porta ignominiam tuam*. Et poſt paulum: *& tu*, inquit, *& filiæ tuæ revertimini ad antiquitatem tuam*. Quod dixit, *confundere*, oſtendit, poſt peccati opus debere quemquam erubeſcere, & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus, verecundam frontem humi proſtratam demergere pro eo, quod dignum confuſione perpetraverit opus. Deinde præcepit, ut poſt ignominiam, & dejectionem nominis ſui, ſive dignitatis, revertatur ad ſuam antiquitatem. Ergo dum quiſque poſt opus confeſſionis ſuæ confunditur, atque ignominiam portans, depoſitionem ſuam cum humilitate luget, revocari, ſecundum prophetam, ad priorem poterit ſtatum. Item Johannes Evangeliſta Angelo Epheſi eccleſiæ, inter cetera, quædam ſimilia ſcribit: *memor eſto unde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: alioquin veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus*. Ecce, in quantum valui, Concilii Ancyrani antiquam plane & plenam auctoritatem ſacris teſtimoniis explanavi, oſtendens, eum poſſe reſtaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ ſatisfactionem noverit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget quæ geſſit, & lugenda ſine ullo pudore religionis, vel timore judicii divini, committit, eum nullo modo ad priſtinum gradum reſtaurari cognoſcas. In fine autem hujus epiſtolæ hoc adiiciendum putavi, ut quotieſcumque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius concilii magis teneatur ſententia, cujus aut antiquior, aut potior extat auctoritas. *Hormiſda papa* [ex Anſelmo lib. XI. c. LXXXVII. Caput incertum.]

Ancyranum Concil. C. XX. ex verſione Dionyſii Exigui.
Rab. Pœnitentiale lib. I. C. I.
Concilium Neocæſar. C. I.
Ezech. XVI. 52.
Ibidem 53.
Apoc. II. 5.

XXV. *Replicatur contra hanc reſponſionem multipliciter.*

Diſt. L. C. XXIX.
Arauſ. anum C. XXIII. & Arelaten. V. C. IV.

SIquis diaconus, aut presbyter poſt acceptam benedictionem leviticam, cum uxore ſua incontinens inveniatur, ab officio ſuo abiiciatur. Ecce manifeſte conſtat, quia, ſecundum titulos antiquorum patrum, ſancto Spiritu ſuggerente, conſcriptos, & ſecundum ſententias CCCXVIII. epiſcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehenſi, aut ipſi confeſſi, aut ab aliis convicti, ad honorem redire non poſſunt. Sed quia forte non deſunt, quibus pro nimia pietate ſupraſcripta ſanctorum patrum ſeveritas minime placeat; ſciant, ſe CCCXVIII. epiſcoporum, qui fuerunt congregati in concilio Nicæno, & reliquos ſtatuerunt canones, ſententias reprehendere, vel damnare. Sed forte major eſt in illis pietas, quam in ſupradictis CCCXVIII. epiſcopis? Major eſt in illis miſericordia, quam in ſancto Johanne Apoſtolico papa? Major caritas, quam in reliquis ſanctis ſacerdotibus, qui hoc exemplo remedia eccleſiarum ſuis definitionibus deliberaverunt? Et ideo aut promta voluntate præceptis illorum conſentiant, aut ſi non fecerint, omnibus illis contrarios ſe, & inimicos eſſe cognoſcant. Quæ eſt iſta juſtitiæ inimica benignitas, palpare criminoſos, & vulnera eorum uſque in diem judicii incurata ſervare? Quod ſi eos duriſſimam pœnitentiam per plures annos videremus agere, tunc nos & ſaluti eorum poſſemus conſulere, & ſtatuta canonum deberemus temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum David imitentur, qui dicit: *lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis ſtratum meum rigabo*: & illud:

C. minor Diſt. L. C. IV.
Pſal. VI. 7.
Pſal. CI. 10.

Lib. I. Pars IV. Tit. X. Rubr. VIII. illud: *cinerem, tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam*; nec eos jejuniis, vel lectionibus vacare videamus, poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent, credentes, quod ſic eis, non acta pœnitentia digna, dimiſerit Deus, quomodo ſacerdotes indulſiſſe videntur. Vere dico, quia illi ipſi, quibus cum periculoſa, & falſa miſericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos cauſam dicturi ſunt, dicentes, quod dum aut aſperitatem linguæ eorum expavimus, aut falſa blandimenta, & periculoſas adulationes ipſorum libenter accepimus; in eiſdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, aut ipſa peccata augere permittimus; non recolentes illud, quod
Num. XVI. 22. in Veteri teſtamento ſcriptum eſt, quia, uno peccante, contra omnes ira Dei deſævit. *Item Hieronymus* [potius ex dictis Hieronymi, & ex c. XXVII. epiſt. S. Baſilii ad *Amphilochium*.]

XXVI. *Difficile eſt poſt lapſum, ad priſtinum gradum redire.*

Diſt. I. C. XXX. QUicumque dignitatem divini gradus non cuſtodiunt, contenti ſiant animam ſalvare. Reverti enim in priſtinum gradum poſt lapſum difficile eſt. *Baſilius* [habetur aliquid ſimile in eadem epiſt. ad Amphilochium eodem c. & in Concil. Aurelianenſi I. c. XII. A. D. 370. & 512. in *Ponto*, & in *Gallia*, Concil. tomo IV. pag. 1407.]

XXVII. *Lapſus poſt pænitentiam, altario tantummodo miniſtret.*

Ibidem C. XXXI. Concil. Neocæſar. C. IX. QUI ſuo gradu ceciderit poſt pœnitentiam, contentus fiat baptizare, communionem infirmis dare, & altario tantummodo miniſtrare. *Ex Concilio Anciritano* [Ancyrano c. I. & ſequentibus ex verſione Iſidori, A. D. 314. in *Galatiæ*, Concil. tomo I. pag. 1470. 1471.]

XXVIII. *De ſacerdotibus, diaconibus, vel laicis, qui idolis thurificant.*

Ibidem C. XXXII. PResbyteros, qui immolaverunt, & poſtea certamen iterum inierunt, ſi ex fide luctati ſunt, & non ex compacto ad oſtentationem, ut caperentur, ipſi fecerunt; hos placuit honorem quidem ſedis propriæ retinere: offerre autem, illis, & ſermonem ad
C. II. populum facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officiis fungi, non liceat. Diaconi ſimiliter, qui immolaverunt, poſtea vero iterum reluctati ſunt, alias quidem honorem habere oportet, ceſſare autem debent ab omni ſacro miniſterio, ita ut nec panem, nec calicem offerant, nec Evangelium pronuncient, niſi forte aliqui epiſcoporum conſcii ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribue-
C. III. re, vel adimere. Penes ipſos ergo erit de his poteſtas. Qui autem fugientes comprehenſi ſunt, vel a domeſticis traditi, vel, ademtis facultatibus, ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiam truſi, proclamaverunt, ſe Chriſtianos eſſe, & eo uſque adſtricti ſunt, ut, manus eorum comprehendentes, violenter attraherent, & funeſtis ſacrificiis admoverent, ut aliquid polluti cibi per neceſſitatem ſumere cogerentur; confitentes jugiter, ſe Chriſtianos eſſe, & luctum rei, quæ contigit, inceſſabiliter oſtendentes omni dejectione, & habitu, & humilitate vitæ; hos, velut extra delictum conſtitutos, a communionis gratia non prohiberi, decernimus. Si vero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, ſtatim recipiantur. Hoc autem ſimiliter & de clericis, & de laicis ceteris obſervari convenit. Perquiſitum eſt autem & illud, ſi poſſunt etiam laici, qui in has neceſſitatis anguſtias inciderunt, ad clericatus ordinem promoveri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccaverint, ſi præcedens eorum
Concil. Nicænum I. C. XI. vita probabilis ſit, ad hoc officium provehi. De his autem, qui negaverunt præter neceſſitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuſcemodi (quod factum eſt ſub tyrannide Licinii) placuit ſanctæ ſynodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. *Gratianus*

XXIX. *Reſponſio ad auctoritates jam inductas, quæ innuere videntur, quod lapſi non venirent reparandi.*

Ibidem eodem C. SED illud Hormiſdæ papæ, deſidioſos & negligentes, non vere pœnitentes, reparari prohibet. Illud autem Hieronymi fatetur, hoc eſſe difficile, non impoſſibile. Baſilius autem circa delinquentes, rigorem juſtitiæ ſervandum oſtendit, quem circa pœnitentes alii relaxandum miſericorditer affirmant. Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſæ auctoritates. Quorum enim crimina manifeſta ſunt ante vel poſt ordinationem, a ſacris ordini-

dinibus deiiciendi ſunt. Quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta, ſecundum ſacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere poſſunt. *Unde Nicolaus papa Carolo epiſcopo, & ejus ſuffraganeis* [imo in geſtis Concilii Vvormatienſis c. XI. A. D. 868. in *Germania*, Concil. tomo VIII. pag. 948.] Lib. I. Pars IV. Tit. XII. Rub. I.

XXX. *Non poteſt reſtitui in ſacerdotium cujus manifeſtum fuerit crimen.*

Sacerdotes, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis manifeſtus ſive oſtenſus fuerit actus, ſacerdotis non poſſunt habere honorem, ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem. *Rabanus archiepiſcopus ſcribit ad Heribaldum* [in Pœnitentiali ad Heribaldum c. X. A. D. 853. e Germania in *Galliam*.] Diſt. L. C. XXXIII. Ivo P. X. C. CLXXX.

XXXI. *Qui ſint poſt lapſum reparandi, vel qui non.*

De his vero viſum eſt nobis ſcribendum, qui ſacros ordines habentes, ante, vel poſt conſecrationem contaminatos ſe eſſe in capitalibus criminibus profitentur: in quibus, ut mihi videtur, hæc diſtantia eſſe debet, ut hi, qui deprehenſi, vel capti fuerint publice in perjurio, furto, aut fornicatione, & ceteris hujuſmodi criminibus, ſecundum ſacrorum canonum inſtituta, a proprio gradu decidant, quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſupra ſe poſitas habere, quas ultra modum vitioſas eſſe conſtat. Nempe inde retrahuntur homines a ſacrificio Dei (ſicut quondam, Heli filiis peccantibus, feciſſe leguntur) & rebelles hinc atque contrarii exiſtentes, eorum pravis exemplis quotidie pejores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis, abſcondite a ſe admiſſis, per occultam confeſſionem coram oculis Dei, præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos graviter deliquiſſe queruntur, ſi ſe per jejunia, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu ſervato, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt. Ibidem C. XXXIV.

TITULUS. XII

De ſacramento extremæ unctionis.

RUBRICA. I

A quibus diſpenſari poteſt hoc ſacramentum.

1. *A ſolis ſacerdotibus, ſive ſimplicibus, ſive epiſcopis, conferri poteſt extremæ unctionis ſacramentum.*

Innocentius papa [I. epiſt. I. c. VIII. A. D. 416. Roma in *Umbriam*, Concil. tomo II. pag. 1248.]

Illud ſuperfluum videmus adiectum, ut de epiſcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium eſt. Nam idcirco de presbyteris dictum eſt, quia epiſcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Ceterum ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum & benedicere, & tangere chriſmate, ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere. Nam non pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi? His ergo, frater cariſſime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, reſpondere curavimus. Diſt. XCV. C. III. Concil. Vvorm. C. LXXII. Ivo P. II. C. LXXV.

RUBRICA. II

Quibus extrema unctio dari debeat.

1. *Quod hoc ſacramentum extremæ unctionis non datur, niſi languidis, & pœnitentibus.*

Illud ſuperfluum. *Quod jam ſupra immediate præceſſit.*

Lib. I, Part. IV. Tit. XIII. Rub. I.

RUBRICA. III

Quæ ſit materia extremæ unctionis.

I. *Materia hujus ſacramenti eſt oleum ſanctum, ab epiſcopo conſecratum.*

Gratianus

Diſt. xcv. C. II, §. 2. Jacob. v. 14. & 15. OLeo vero ſanctificato permittitur eis ungere infirmos. Unde Jacobus ait: *infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros eccleſiæ, qui orent ſuper eum, ungentes eum oleo, & oratio fidei ſalvabit infirmum.* Sed quæritur, an epiſcopis liceat eodem oleo ungere infirmos, vel ſi pœnitentibus hujuſmodi unctio ſit concedenda.

RUBRICA. IV

Qualis ſit ejus effectus.

I. *Effectus hujus ſacramenti principalis eſt quædam ſanatio, ſive medicatio contra defectus, quibus ſpiritualiter quis infirmatur.*

OLeo vero ſanctificato. *Quod jam immediate ante poſitum eſt.*

TITULUS. XIII

De teſtamentis, & ultimis voluntatibus.

RUBRICA. I

De obſervanda ſemper ultima voluntate teſtatoris.

I. *Ultima conſervari debet voluntas.*

Gregorius [ſententia ex lib. IX. epiſt. XX. A. D. 600. Roma in *Sardiniam*.]

XIII. Q. II. C. IV. ULtima voluntas defuncti modis omnibus conſervetur. *Idem Caralitano epiſcopo Venerio* [imo Januario, lib. III. epiſt. IX. A. D. 593. Roma in *Sardiniam*.]

II. *Non ſunt caſſandæ piæ voluntates defanctorum.*

XIII. Q. II. C. XIV. ADmonere te volumus, ne piæ vivorum, aut defunctorum voluntates, tua (quod abſit) remiſſione caſſentur. *Gelaſius* [forte papa I. Caput incertum.]

III. *Teſtatoris arbitrium ſervari oportet.*

Ibidem C. XV. COnſideratio eccleſiaſticæ utilitatis hoc poſtulat, ex juſta diſpoſitione teſtatoris ſervandum arbitrium. *Item ex Concilio Tribarienſi* [c. XV. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 449.]

IV. *De eodem.*

Ibidem C. XVI. UBicumque facultas rerum, & opportunitas temporum ſuppetit *&c. Sicut in eodem capite ſupra legitur in cauſa eorum, qui de diœceſi ad diœceſim tranſierunt. Gregorius Mariano epiſcopo Ravennati* [Mariniano, lib. V. epiſt. I. A. D. 595. Roma in *Flaminiam*.]

V. *Quæ monaſteriis ab epiſcopo conferuntur, revocari non debent.*

XII. Q. V. C. III. QUia Johannes quondam deceſſor tuus dum viveret ſæpius a nobis expetiit, ut ea, quæ in monaſterio illo contulerat, quod juxta eccleſiam ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & hoc facturos nos eſſe promiſimus; fraternitatem veſtram neceſſario duximus adhortandam, ut nil de his, quæ illic contulit, atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui; ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſervari. Hujus igitur monaſterii & collatarum illic rerum, quia in teſta-

teſtamento, quod condidit, feciſſe noſcitur mentionem; ſciendum vobis eſt, non ea nos ideo confirmaſſe, quoniam ſupremam ejus ſequimur voluntatem; ſed quia ex hoc (ſicut diximus) viventi promiſimus. Hæc itaque ſic ſollicite fraternitas veſtra implere feſtinet, quatenus & quæ in ſubſcripto monaſterio conſtituit, & a nobis ſunt firmata, ſerventur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per teſtamentum ſuæ decreverit eccleſiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem. Lib. I. Pars. iv. Tit. xii. Rubr. ii. iii. & iv.

RUBRICA. II

De executorum pœna, qui voluntati teſtatoris contraveniunt, aut eam exequi negligunt.

I. *Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſiis negant.*

In Carthaginenſi Concilio IV. [c. xcv. A. D. 398. in *Africa*, Concil. tomo II. pag. 1207.]

QUi oblationes defunctorum aut negant eccleſiis, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores, excommunicentur. xiii. Q. ii. C. ix.

II. *Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſiis negant.*

QUi oblationes defunctorum retinent, & eccleſiis. *Supra Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XXV. *Rubr.* XI. c. III. *pag.* 211.

III. *Qui oblata eccleſiis, aut teſtamento relicta retinere præſumſerit, excommunicetur.*

CLerici, vel ſæculares, qui oblationes parentum. *Supra eodem Lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XXV. *Rubr.* XI. c. IV. *pag.* 211.

Gregorius Sabino ſubdiacono [lib. viii. epiſt. vi. A.D. 599. Roma in *Æmiliam*.]

IV. *Qui ſacris locis relicta, retinere contendit, ſacrilegium committit.*

SAcrilegium, & contra legem eſt, ſi quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis ſtudiis, ſuis tentaverit compendiis retinere. xvii. Q. iv. C. v.

RUBRICA. III

De eo, quod ſemper Chriſto in teſtamento venit computandum.

I. *Pro numero filiorum, pars hereditatis Deo offeratur.*

Auguſtinus in ſermone [inter ſermones, Auguſtino adſcriptos ad Fratres in eremo Serm. LII.]

SI quis iraſcitur filio ſuo, & moriens exhæredat eum, ſi viveret, non eum placarem? Non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo, ut habeat pacem, cujus appeto hæreditatem? Sed plane ſic faciat, quod ſæpe hortatus ſum. Unum filium habet, putet Chriſtum *alterum*. Duos habet, putet Chriſtum *tertium*. Decem habet, Chriſtum *undecimum* faciat, & ſuſcipio. xiii. Q. ii. C. viii. *Concil. Aquiſgran.* C. cxii. *Ivo P.* iii. C. clxxviii.

RUBRICA. IV

De his, qui teſtari non poſſunt.

I. *Servus teſtamentum facere non poteſt.*

Gelaſius ſcribit Honorio epiſcopo [ex Ivone P. xvi. c. cxi.]

ILlud etiam, ſinceritatem tuam volumus non latere, ad nos fuiſſe perlatum, quod Ampliatus conductor (quem non ſolum ſervum conſtat eſſe eccleſiæ, ſed ita ejus rationi- *Ibidem* C. v.

[margin: I. ııı. L. Pars ıv. Tit. xııı. Rubr. v.] rationibus a multis temporibus implicatum, ut etiamſi eſſet ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) auſu temerario molitus fuerit condere paginam teſtamenti; cujus omne peculium eccleſiaſtico juri, legibus non dubitetur obſtrictum. Quapropter his præſumtionibus vice noſtra tua fraternitas contradicat, nec fieri prorſus aliqua ſubreptione permittat. Ac ſi eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandævus eſſe memoratur, mox ejus ſine dilatione ſubſtantiam præcipiat humanitas tua filiis ejus dumtaxat, quibus patrimonium probatur eſſe commiſſum, ſub fideli deſcriptione contradi, donec univerſis temporibus, quibus hoc patrimonium gubernaſſe cognoſcitur, partes dominicas reddere cogantur indemnes. *Gregorius Januario Caralitano epiſcopo* [lib. vıı. epiſt. vıı. indict. ıı. A. D. 599. Roma in *Sardiniam*.]

II. *Poſt monaſterii ingreſſum nulli relinquitur teſtandi licentia.*

[margin: xıx. Q. ııı. C. vıı.] QUia ingredientibus monaſterium convertendi gratia, ulterius nulla ſit teſtandi licentia, ſed res, eorum ejuſdemque monaſterii juris fiant, aperta legis definitione decretum eſt. *Gregorius Cypriano diacono* [lib. ııı. epiſt. vı. A. D. 593. Roma in *Siciliam*.]

III. *Poſt ingreſſum monaſterii, eidem monaſterio ſunt omnia conferenda.*

[margin: Ibidem C. vııı.] PErlatum eſt ad nos, Petronillam nomine, de provincia Lucania genitam, per exhortationem Agnelli epiſcopi fuiſſe converſam, reſque ſuas omnes, quas habere potuit, licet ſibi jure potuiſſent competere, tamen eaſdem monaſterio, quod ingreſſa eſt, etiam ſpecialiter donationis titulo, contuliſſe. *Conſtitutio nova* [Novella cxxııı. c. xxxvııı. A. D. 541. *CPoli*.]

IV. *De eodem.*

[margin: Ibidem C. ıx. — Cod. lib. ı. tit. ıı. poſt. legem xııı. de ſacroſanctis eccleſiis. — Novella xxvı. — Novella v. C. v.] SI qua mulier, aut vir monaſticam elegerit vitam, & intraverit monaſterium, liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res ejus competere jubemus. Sed ſi perſona liberos habens, antequam de rebus ſuis inter eos diſponat, monaſterium intret, liceat ei poſtea inter eos dividere, legitima non diminuta, & quod eis non dedit, monaſterio competet. Sed ſi omnem ſubſtantiam inter filios dividere voluerit, ſua perſona filiis connumerata, partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere debet. Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequam inter eos dividat, filii legitimam percipiant, reliqua ſubſtantia monaſterio competente.

RUBRICA. V

De quibus clerici teſtari poſſunt, & de quibus non.

I. *De rebus propriis vel acquiſitis epiſcopi heredibus ſuis relinquant.*

Unde in Concilio Agathenſi [c. xlııı. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo ıv. pag. 1391.]

[margin: xıı. Q. ı. C. xıx.] EPiſcopi de rebus propriis vel acquiſitis, vel quidquid de proprio habent, heredibus ſuis, ſi voluerint, derelinquant. Quidquid vero de proviſione ſuæ eccleſiæ fuerit, ſive de agris, ſive de frugibus, ſive de oblationibus, omnia in jure eccleſiæ reſervare cenſuimus. *Ex Concilio Martini papæ* [Bracarenſis c. xv. circa A. D. 572. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 907.]

II. *De eodem.*

[margin: Ibidem C. xx. — Sententia ex C. ıv. Concilii Antiocheni] MAnifeſta autem debent eſſe quæ ad eccleſiam pertinent, his, qui circa ipſos ſunt, presbyteris, & diaconis; ut, ſi epiſcopo contigerit inopinatus tranſitus, res eccleſiæ nullo modo poſſint minui, & perire, neque res propriæ epiſcopi importunitatem patiantur pro rebus eccleſiæ, ut nec eccleſia damnum incurrat, nec epiſcopus in ſuis rebus pro rebus eccleſiæ proſcribatur. *Item ſtatutum eſt in canonibus Apoſtolorum, in quibus legitur* [c. xl. ex verſione Dionyſii exigui, Concil. tomo ı. pag. 51.]

III. *De eodem.*

[margin: Ibidem C. xxı.] SInt manifeſtæ res propriæ epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ, ut poteſtatem habeat de propriis, moriens epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus vo-

voluerit derelinquere: nec ſub occaſione eccleſiaſticarum rerum ea, quæ epiſcopi eſſe probantur, intercidant. Fortaſſis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos. Et juſtum eſt, hoc apud Deum, & homines, ut nec eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis, nec epiſcopus, vel ejus propinqui ſub obtentu eccleſiæ proſcribantur; & in cauſas incidant qui ad eum pertinent, morsque ejus injuriis malæ famæ ſubiiciatur. *Unde Gregorius Lucidio epiſcopo* [imo *Deodato*, ſeu *Deuſdedit*, epiſcopo Mediolanenſi lib. x. epiſt. xlii. A. D. 602. Roma in *Liguriam*.]

Lib. I. Pars iv. Tit. xiii. Rub. v.

IV. *Quomodo de rebus eccleſiæ ſacerdotibus teſtari liceat.*

NUlli dubium eſt, quia ſicut ſacerdotibus res, in epiſcopatu acquiſitas, nulla eſt alienandi licentia, ita de his, quas ante habuerint, quidquid judicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore, quo ad nos fuit, queſtam eſſe recolimus, quod quædam mobilia, quæ Conſtantius deceſſor veſter, Luminoſæ ancillæ Dei filiæ fratris ſui, teſtamenti ſeries legati titulo reliquit, jam epiſcopus acquiſiſſet, decreviſſeque nos, ut, ſi hoc conſtat, nullum ex his eccleſia veſtra præjudicium pateretur: quod & vos oportet recolere, & moleſtiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei ſine cognitione de his, quæ poſſidet, quidquam auferre. *Idem* [lib. iv. epiſt. xxii. *Romæ*, A. D. 594.]

xii. Q. v. C. i.

V. *Prælatus de bonis eccleſiæ nihil poteſt in teſtamento relinquere.*

OBitum Theodori epiſcopi dilectionem tuam jam credimus cognoviſſe. Sed quia teſtamentum condidiſſe dicitur, ſubtiliter te (ne quid de rebus eccleſiæ ſuæ conſumſiſſet) oportet inquirere: & ſi quidem eum exinde aliquid incongrue minuiſſe didiceris, ita age, ut res ab eo, cujus intereſt, modis omnibus reparentur. *Ex Concilio Hiſpalenſi* [habentur quidem nonnulla in hanc rem in Concilio Hiſpalenſi i. c. i. A. D. 590. ſed verba ſunt Concilii Pariſienſis vi. lib. i. c. xvi. A. D. 829. in *Gallia*, Concil. tomo vii. pag. 1612.]

Ibidem C. ii.

VI. *Quæ ante ſuam ordinationem, vel per hereditariam ſucceſſionem acquiſivit epiſcopus, cui vult, derelinquat.*

FIxum ab hinc, & perpetuo manſurum eſſe decrevimus, ut epiſcopus res ſui juris, quas aut ante epiſcopatum, aut certe in epiſcopatu hereditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundum auctoritatem canonicam, quidquid vult faciat, & cui vult conferat. Poſtquam autem epiſcopus factus eſt, quaſcumque res de facultatibus eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine qualibet conditione comparaverit, decrevimus, ut non in propinquorum ſuorum, ſed in eccleſiæ, cui præeſt, jura deveniant. *In Agathenſi Concilio ſtatutum eſt* [c. ii. A. D. 506. in *Gallia*, Concil. tomo iv. pag. 1391. 1392.]

Ibidem C. iv. Burch. lib. i. C. ccxiv. Ivo Part. v. Cap. cccxxviii.

VII. *Quomodo poſſunt eſſe rata quæ de eccleſiæ proprietate teſtamento legantur.*

SI epiſcopus, condito teſtamento, aliquid de eccleſiaſtici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, niſi tantundem de proprii juris facultate ſuppleverit. *Ex Concilio Agathenſi* [c. xxxiii. ibidem pag. 1388.]

Ibidem C. v.

VIII. *Epiſcopus heredem non habens, non alium, quam eccleſiam heredem inſtituat.*

EPiſcopus, qui filios, aut nepotes non habuerit, alium quam eccleſiam, non relinquat heredem. Si quid de eccleſia, non in eccleſiæ cauſa, aut neceſſitate præſumſerit, quod diſtraxit, aut donavit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab heredibus ejus, indemnitatibus eccleſiæ conſulatur.

xii. Q. ii. C. xxxiv.

Lib. I. Part. IV. Tit. XIV. Rubr. I. & Tit. XV. Rubr. I.

TITULUS . XIV
De ſucceſſionibus ab inteſtato.

RUBRICA . I
Quis clerico inteſtato morienti ſuccedat.

I. *Clerico inteſtato morienti, in his bonis, quæ perſonæ intuitu obvenerunt, deficientibus cognatis, ſuccedat eccleſia.*

In Tarraconenſi Concilio ſtatutum eſt [c. XII. A. D. 516. in *Hiſpania*, Concil. tomo IV. pag. 1565.]

XII. Q. V. C. VI. SIcubi defunctus fuerit epiſcopus inteſtatus, poſt defunctionem ab ejus presbyteris & diaconibus de rebus ipſius inventarium fideliter conſcribatur, a minimo uſque ad maximum, ideſt de utenſilibus, & de omni ſupellectile; ita tamen, ut ſi quis exinde vel præſumſiſſe aliquid, vel occulte tuliſſe fuerit convictus, ſecundum furti tenorem, reſtituat univerſa. *Item ex Concilio Triburienſi* [c. XIV. ut refert Burchardus lib. II. c. CCVII. & Ivo P. VI. c. CCLXXXII. Sed non habentur hæc verba in eodem concilio. Simillima leguntur in Novell. CXIX. c. XVIII. apud Julianum Anteceſſ. A. D. 540. *CPoli*.]

II. *De eodem.*

Ibidem C. VII. QUicumque ex gradu eccleſiaſtico ſine teſtamento, & ſine cognatione deceſſerit, hereditas ejus ad eccleſiam, ubi deſervivit, devolvatur. Similiter de ſanctimonialibus.

TITULUS . XV
De ſepulturis.

RUBRICA . I
De eccleſiis, quæ jus habent tumulandi defunctos.

I. *Jus ſepulturæ competit tam cathedralibus, quam parochialibus, ac religioſis locis, quibus jure, vel privilegio eſt conceſſum.*

ECcleſias ſingulas ſingulis presbyteris. *Supra lib.* I. *Parte* III. *Tit.* XXIII. *Rubr.* I. c. I. *pag.* 201.

II. *Ubi quiſque ſibi ſepulturam eligere debet.*

In Triburienſi Concilio. [ſententia ex c. XV. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 449.]

XIII. Q. II. C. VI. UBicumque temporum, vel locorum facultas tulerit, apud majorem eccleſiam, ubi ſedes eſt epiſcopi, ſepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci aſperitatem hoc difficile fuerit, viſum apud eccleſiam, quam religioſorum, canonicorum, vel monachorum, vel ſanctimonialium religioſa congregatio communitér degerit, ſepeliatur. Si autem & hoc ineptum viſum fuerit, ubi quis decimas perſolvebat vivus, ibi ſepeliatur mortuus.

RUBRICA. II

Apud quam eccleſiam debet quis ſepeliri.

I. *Libere poteſt quis eligere ſibi ſepulturam ubicumque velit, dum tamen parochiali eccleſiæ legitima portio relinquatur.*

ULtima voluntas. *Supra lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* XIII. *Rubr.* I. c. I. *pag.* 372.

II. *Obiicitur primo, quod in ſepulturis parentum filii ſint collocandi.*

Hieronymus [in quæſtionibus Ebraicis in Geneſim, & de locis Ebraicis, c. A. D. 387. in *Paleſtina*.]

EBron dicitur eſſe civitas quatuor virorum, quia in ea ſepulti ſunt tres patriarchæ in ſpelunca duplici cum tribus uxoribus ſuis, ideſt Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca, Jacob & Lia, præter ipſum Adam, & Evam uxorem ſuam. Tobia dicit ad filium ſuum: *cum acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepelies, & bonorem habebis matri tuæ omnibus diebus, & cum ipſa compleverit tempus ſuum, ſepelias eam juxta me in uno ſepulcro*. Ibidem. Quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum ſepulcrum, quia una caro ſunt, & quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Auguſtinus* [forte ſententia eſt ex lib. IX. Confeſſionum c. XI. §. 28. circa A. D. 400. in *Africa*.]

XIII. Q. II. C. I
Tob. IV. & XIV.
Matth. XIX. 6.

III. *De eodem.*

UNaquæque mulier ſequatur virum ſuum, ſive in vita, ſive in morte. Ibidem C. III.
[Gratianus.]

IV. *Argumentum in contrarium.*

EContrario Adam (ut aſſeritis) in civitate Arbeæ tumulatus eſt. Sed numquid omnes filii ejus ſepulti ſunt ibi? Tanta multitudo humani generis tam brevi tumulo nnn tam facile poſſet includi. *Item*. Abraham ibi ſepultus eſt. Sed nunquid Iſmael, & Madai, & alii, quos de Cethura genuit, ibi ſepulti ſunt? *Item*. Iſaac ibi poſitus eſt. Sed nunquid Eſau cum eo tumulatus eſt? *Item*. Jacob ibi collocatus eſt. Sed nunquid aliquis filiorum ejus præter Joſeph, ibi ſepultus eſt? Rachel quoque non in Ehron, ſed juxta Bethlem tumulata legitur
[Gratianus ibidem continenter.]

Ibidem
Geneſ. XXIII. 2.
Geneſ. XXV. 10.
XLIX. 30. L. 13.
Geneſ. XXXV. 19.

V. *Reſponſio ad iſta.*

EXemplo igitur iſtorum liquet, quod liberum eſt filiis ſepeliri in ſepulcris patrum ſuorum, & liberum eſt eis alibi pro locorum & temporum opportunitate, corpori ſuo hoſpitium invenire. Non ergo hoc exemplo iſti coguntur ſepeliri in ſepulcris patrum ſuorum. *Item*. Quæ legibus definita ſunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt, arbitrium ſequuntur humanæ voluntatis. A legibus definitum eſt, quibus decimæ ſint perſolvendæ, & ideo danti mutari non licet. Ubi autem quiſquis tumulandus ſit, legibus expreſſum non eſt, & ideo in voluntate tumulandi conſiſtit. *Melchiades papa* [caput incertum. Ex hoc capite ſumtum videtur c. V. Concilii Avenionenſis ſub Nicolao P. III. A. D. 1279. Concil. tomo XI. pag. 1054.] Ibidem

Lib. I. Pars iv. Tit. xv. Rub. iii.

VI. *Obiicitur ſecundo, quod propria temeritate, ſepulturam parentum relinquere non licet.*

xiii. Q. ii. C. vii. PLacuit per omnia magno concilio, ut nullus proprii arbitrii temeritate aliam eccleſiam, niſi cui uſus antiquorum parentum canonica inſtitutione ſubjacere perhibetur, ſepulturæ cauſa adire procuret, niſi infirmitatis cauſa præpeditus, in aliam fuerit regionem quolibet negocio progreſſus. Ad hæc ſi quis prælatus contra hoc agere ſatcgerit, eccleſiaſtico vinculo ſe ſubdi cognoſcat. *Gratianus* [ibidem continuo.]

VII. *Reſponſio ad iſta.*

Ibidem SEd aliud eſt ex temeritatis ſuperbia uſum antiquorum parentum non ſequi, atque aliud rationabili occaſione novam ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis papæ auctoritatem nititur qui ſuperbia, vel odio ductus, ſive variis perſuaſionibus, aut variis munuſculis illectus, ſepulturam parentum ſuorum ſequi contemnit. Secundum * Gregorium autem liberam habet ultimam voluntatem qui certæ rationis cauſa novum ſuo corpori quærit hoſpitium. *Ex Concilio Varenſi* [imo Nannetenſi in c. vi. circa A. D. 890. in *Gallia*, Concil. tomo ix. pag. 470.]

* al. Leonem

VIII. *Intra eccleſiam tamen nullus ſepeliatur, niſi ſit emerita perſona.*

Ibidem C. xv. §. 1. PRohibendum eſt etiam ſecundum majorum inſtituta, ut in eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in porticu, aut in exhedris eccleſiæ. Intra eccleſiam vero & prope altare, ubi corpus & ſanguis Domini conficitur, nullatenus ſepeliantur. *Ex Concilio Moguntienſi* [i. c. lii. A. D. 813. in *Germania*, Concil. tomo vii. pag. 1252.]

IX. *De eodem.*

Ibidem C. xviii. NUllus mortuus intra eccleſiam ſepeliatur, niſi epiſcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles laici.

RUBRICA. III

De utilitate ſepeliendi in locis ſacris.

I. *Quare mortui juxta eccleſiam ſepeliantur.*

Auguſtinus in libro de agenda cura pro mortuis [c. xviii. §. 22. forte circa A. D. 421. in *Africa*.]

Ibidem C. xix. NOn æſtimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus, pervenire, niſi quod pro eis ſive altaris, ſive orationum, ſive eleemoſynarum ſacrificiis ſolemniter ſupplicamus. Quamvis non pro quibus fiunt, omnibus proſint, ſed his tantum, quibus, dum vivunt, comparatur, ut proſint. Sed quia non diſcernimus qui ſint, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, ut nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint & debeant pervenire. Melius enim ſupererunt iſta eis, quibus nec obſunt, nec proſunt, quam eis deerunt, quibus proſunt. Diligentius tamen facit hoc quiſque pro neceſſariis ſuis, quo pro illo fiat ſimiliter a ſuis. Corpori autem humano quidquid impenditur, non eſt præſidium ſalutis, ſed humanitatis officium, ſecundum affectum, quo nemo umquam carnem ſuam odio habet. Unde oportet, ut quam poteſt, pro carne proximi curam gerat, cum ille receſſerit, qui gerebat. Et ſi hoc faciunt qui reſurrectionem carnis non credunt, quanto magis debent facere qui credunt, ut corpori mortuo, ſed tamen reſurrecturo, & in æternitate manſuro, impenſum ejuſ-

Eph. v. 29.

ejuſmodi officium ſit etiam quodammodo ejuſdem ſidei teſtimonium? Quod vero quiſque apud memorias martyrum ſepelitur, hoc tantum mihi videtur prodeſſe defuncto, ut commendans eum etiam martyrum patrocinio, affectus pro illo ſupplicationis augeatur. Lib. I. Pars iv. Tit. xv. Rubr. iv. & v.

RUBRICA. IV

Quibus proſit in eccleſia ſepeliri, & quibus non.

I. *A ſacris locis non juvantur poſt mortem quibus peccata dimiſſa non ſunt.*

Auguſtinus [imo ſumtum ex S. Gregorii Dialogor. lib. iv. c. li. & liii. circa A. D. 593. *Romæ*.]

Quibus peccata dimiſſa non ſunt, a ſacris locis poſt mortem adjuvari non poſſunt: quia quos peccata graviora deprimunt, ſi in ſacris locis ſe ſepeliri faciunt, reſtat, ut de ſua præſumtione judicentur: quia eos ſacra loca non liberant, ſed culpa temeritatis accuſat. *Gregorius* [ibidem c. i.] xiii. Q. ii. C. xvi. *Concil. Triburienſe* C. xvii.

II. *Quibus proſit in eccleſia ſepeliri.*

Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis, ſi in eccleſiis ſepeliantur; quod eorum proximi quoties ad eadem ſacra loca veniunt, ſuorum, quorum ſepulcra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad abſolutionem potius, quam ad majorem damnationis cumulum, eorum corpora in eccleſiis ponuntur. *Ibidem* C. xvii.

RUBRICA. V

De his, quibus interdicitur ſepultura in eccleſia.

I. *Paganis, & infidelibus interdicitur ſepultura.*

Eccleſiam, ubi paganus. *Supra Lib.* I. *Parte* iII. *Tit.* iI. *Rubr.* V. c. I. *pag.* 129.

II. *De eccleſia, in qua fidelium, ſive infidelium cadavera ſepeliuntur.*

Eccleſiam, in qua mortuorum cadavera. *Supra ibidem* c. iI. *pag.* 129.
Ex Concilio Bracarenſi [iI. c. xvi. A. D. 563. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 841.]

III. *Nulla fiat pro illis oratio, qui ſe ipſos interficiunt.*

Placuit, ut qui ſibi ipſis voluntarie aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per ſuſpendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, nulla prorſus pro illis in oblatione commemoratio fiat: neque cum pſalmis ad ſepulturam, eorum cadavera deducantur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam uſurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro ſuis ſceleribus moriuntur. xxiii. Q. v. C. xii.

Lib. I. Parte IV. Tit. XV. Rubr. VI.

IV. *Non eſt denegenda communio his, qui in patibulis ſuſpenduntur.*

QUæſitum eſt ab aliquibus fratribus. *Supra Lib.* I. *Parte* IV. *Tit.* II. *Rubr.* XV. c.VI. *pag.* 269.

RUBRICA. VI

De nihil exigendo pro ſepultura.

V. *Pro ſepultura nihil muneris eſt exigendum.*

Gregorius Januario epiſcopo Sardiniæ [lib. VII. epiſt. LVI. indict. II. A. D. 599. Roma in *Sardiniam*.]

XIII. Q. II. C. XII. Concil. Moguntinenſe C. XXXII. QUæſta eſt nobis Nereida, femina clariſſima, quod ab ea centum ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraternitas veſtra velit exigere. *Et infra*. Hoc autem vitium & nos poſtquam, Deo auctore, ad epiſcopatus honorem acceſſimus, de eccleſia noſtra omnino vetuimus, & pravam denuo conſuetudinem nequaquam Geneſ. XXXIII. 8. uſurpari permiſimus, memores, quia dum Abraham a filiis Ephron, hoc eſt a filiis Act. VII. 16. Seor, ſepulcri terram pretio ad humandum corpus conjugis poſtularet, præmium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari præſumatur, admoneo: ſed ſi quando aliquem in eccleſia veſtra ſepeliri conceditis: ſi parentes ipſius proximi, vel heredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti vero aliquid aut exigi omnimodo prohibemus, ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium. *Hieronymus ſuper Geneſim* [in quæſtionibus Ebraicis ad c. XXIII. Geneſeos, c. A. D. 387. in *Palæſtina*.]

II. *Etiam coacti, de ſepultura pretium non debemus accipere.*

Ibidem C. XIII. POſtquam pretio victus eſt *Ephron*, ut ſepulcrum venderet argento, licet cogente Abraham; *vau* litera, quæ apud illos pro *o* legitur, ablata de ejus nomine eſt, & pro *Ephron* appellatus eſt *Ephran*; ſignificante ſcriptura, non eum fuiſſe conſummatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. Sciant igitur qui ſepulcra venditant, nec coguntur, ut accipiant pretium, ſed a nolentibus quoque extorquent, immutari nomen ſuum, & perire quid de merito eorum, cum etiam ille reprehendatur occulte, qui invitus acceperit. *Ex Concilio Triburienſi* [c. XVI. c. A. D. 895. in *Germania*, Concil. tomo IX. pag. 449.]

III. *De eodem.*

Ibidem C. XIV. Eccli. VII. 37. Ibidem XI. II. Geneſ. III. 19. Pſal. XXIII. 1. IN eccleſiaſtico namque libro ſcriptum eſt: *mortuo non prohibeas gratiam, ſciens, quoniam omnes moriemur*. Et item: *omnia, quæ de terra orta ſunt, in terram convertuntur*. Quid terra terram vendis? Memento, quoniam terra es, & in terram ibis: & quoniam mors tibi futura eſt: appropiat, & non tardat. Recordare, quia etiam non hominis eſt terra: ſed, ut pſalmiſta commemorat: *Domini eſt terra, & qui habitant in ea*. Si terram vendis, invaſione alienæ rei reus teneberis. Gratis accepiſti a Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare; niſi forte proximi, & amici defuncti propter nomen & redemtionem animæ viri gratis aliquid dare velint. *Ex Concilio Varenſi* [imo Nannetenſi c. VI. A. D. 890. in *Gallia*, Concil. tomo IX. pag. 470.]

IV. *De*

IV. *De eodem.*

PRæcipiendum eſt, ſecundum canonum auctoritatem, ut de ſepulcris, & omnibus ſepeliendis nihil muneris exigant: niſi forte qui ſepelitur, vivens juſſerit, eccleſiæ, in cujus atrio ſepelitur, aliquid de ſuis rebus tribuere, aut etiam poſt mortem ipſius, illi, quibus commiſſum eſt ejus eleemoſynam facere, de rebus illius aliquid ſponte dare voluerint: & tamen nullatenus a presbyteris eccleſiæ illius aliquid exigatur, ſive ab illis, qui locis & villis præſunt. XIII. Q. II. C. XV.

RUBRICA. VII

De triſtitia, quæ prohibetur, & quæ non, in morte amicorum.

I. *Nec pro noſtra, nec pro morte aliorum triſtari debemus.*

Cyprianus [in ſermone de mortalitate pag. 163. edit. Oxonienſis, A. D. 252. *Carthagine.*]

QUam præpoſterum eſt, quamque perverſum, ut, cum Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando evocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis ejus imperio pareamus! Obnitimur, & reluctamur, & pervicacium more ſervorum ad conſpectum Domini cum triſtitia & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo præmiis cæleſtibus honorari, ad quem venimus inviti. *Idem paullo inferius.* Nobis quoque ipſis minimis, & extremis quoties revelatum eſt, quam frequenter, atque manifeſte de Dei dignatione præceptum eſt, ut conteſtarer aſſidue, & publice prædicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos, accerſione Dominica de ſæculo liberatos; eum ſciamus, non eos nos amitti, ſed præmitti; recedentes præcedere, ut proficiſcentes, & navigantes ſolent. *Item Johannes Chryſoſtomus in epiſtolam ad Ebræos* [homil. XXV. in c. XI. epiſt. ad Ebræos, forte circa A. D. 404. *CPoli.*] *Ibidem* C. XXV.

II. *Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit.*

UBicumque ſepeliamur, *Domini eſt terra, & plenitudo ejus.* Omnino fit quod oportet fieri; lugere autem, & deplorare, & lamentari eos, qui ex hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit. *Gratianus* [ibidem.] *Ibidem* C. XXVI. *Pſal.* XXIII. 1.

III. *Sub qua interpretatione accipienda ſunt jam dicta ſanctorum.*

HOc autem ex deſperatione futuræ reſurrectionis intelligitur. Unde & Apoſtolus non ſimpliciter ait: *nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini*; ſed addidit: *ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.* Pietatis namque affectu, & humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur, ſicut nonnullos ſanctorum aliorum exequiis pias lacrymas impendiſſe legimus. *Anaſtaſius papa* [in epiſt. Iſidoriana II. ad Nerianum, Concil. tomo II. pag. 1193. Verba ſunt S. Gregorii lib. VII. epiſt. CXII. indict. II. A. D. 599. Roma in *Galliam.*] *Ibidem* *1. Theſſ.* IV. 12.

IV. *Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent, de mortuis triſtari non debent.*

HAbent forſitan illi juſtam longi doloris excuſationem, qui vitam alteram neſciunt, qui de hoc ſæculo ad melius eſſe tranſitum non confidunt; nos autem qui *Ibidem* C. XXVII

Digitized by Google

Can. I. Pars iv. Tit. xvi. Rub. iv. qui novimus, qui hoc credimus, & docemus, contriſtari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentiæ quodammodo genus eſt, contra hoc, quod quiſquis prædicat, torqueri mœſtitia, dicente Apoſtolo: *nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.* Ex *Concilio Toletano* III. [cap. xxii. A. D. 589. in *Hiſpania*, Concil. tomo v. pag. 1014.]

1. Theſſ. iv. 12.

V. *De eodem.*

xiii. Q. ii. C. xxviii. QUi divina vocatione ab hac vita recedunt, cum pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debent ad ſepulcra deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe, aut proximos, aut familias cædere, omnino prohibemus. Sufficiat autem, quod in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporibus famulatus divinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens; *de dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.* Et Dominus non flevit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ hujus ploravit ærumnas reſuſcitandum. Si autem poteſt hoc epiſcopus omnes Chriſtianis prohibere, agere non moretur. Religioſis tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

1. Theſſ. iv. 12. Io. xi. 33.

RUBRICA. VIII

De mortuis, an ſciant quæ hic aguntur, vel non.

I. *Mortui ex ſe neſciunt quæ hic gerantur.*

Auguſtinus de agenda cura pro mortuis [c. xv. §. 18. forte circa A. D. 421. in *Africa*.]

Ibidem C. xxix. FAtendum eſt, neſcire quidem mortuos quid hic agatur, ſed dum hic agitur: poſtea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, qui ſinuntur etiam iſta meminiſſe, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Poſſunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præſto ſunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta ſubjecta ſunt. *Et infra.* Multi quoque ad vivos aliquos ex mortuis venire credunt, ſicut e contrario Paulum ex vivis in Paradiſum raptum eſſe divina ſcriptura teſtatur.

Origenes in C. ii. epiſt. ad Rom. *Incertus auctor ſub nomine Auguſtini de ſpiritu & anima C. xiii. xxiv.*

TITULUS. XVI

De ſuffragiis fidelium defunctorum.

RUBRICA. I

De modis, quibus abſolvuntur, ſive adjuvantur animæ defunctorum.

I. *Animæ mortuorum quatuor modis ſolvuntur.*

Gregorius [ex Burchardo lib. xix. c. cxii. Ivone P. xv. c. cxxiv. caput incertum.]

Ibidem C. xxii. ANimæ defunctorum quatuor modis ſolvuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut carorum eleemoſynis, aut jejunio cognatorum. Curatio vero funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum magis vivorum ſolatia,

tia ſunt, quam ſubſidia mortuorum. Si aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa, oberit pio vilis, aut nulla. *Et infra*. Nec ideo tamen contemnenda, & abiicienda ſunt corpora defunctorum, maximeque juſtorum, ac fidelium. *Et infra*. Ubi & illud ſalubriter diſcitur, quanta poſſit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quas viventibus, & ſentientibus exibemus, ſi neque hoc apud Deum perit, quod exanimis hominum membris officii diligentiæque perſolvitur. LIB. I. PART. IV. TIT. XVI. RUB. II. *Auguſtinus de cura pro mortuis C. II. §. 4. lib. 9. de Civit. Dei C. XII. §. 1. & C. XIII.*

RUBRICA. II

Quibus defunctis, & quibus non, proſunt orationes & eleemoſynæ viventium.

I. *Qui mortui, & qui non, viventium ſacrificiis, & eleemoſynis adjuvantur.*

Auguſtinus in Enchiridio [c. CIX. & CX. §. 29. circa A. D. 421. in *Africa*.]

TEmpus, quod inter hominis mortem, & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt vel requie, vel ærumna pro eo, quod ſortita eſt in carne, dum viveret. Neque negandum eſt, defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari, cum pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in eccleſia fiunt. Sed hæc eis proſunt, qui cum viverent, ut hæc ſibi, ut poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Eſt enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus, ut ei non proſint iſta poſt mortem. Eſt vero talis in bono, ut iſta non requirat, & eſt rurſus talis in malo, ut nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adjuvari. Quocirca hic omne meritum comparatur quo poſſit poſt hanc vitam relevari quiſpiam, vel gravari. *Et poſt pauca*. Cum ſacrificia altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis, propitiationes ſunt, pro valde malis, etſi nulla ſint adjumenta mortuorum, qualeſcumque vivorum conſolationes ſunt. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipſa damnatio. XIII. Q. II. C. XXIII.

II. *De eodem.*

NOn æſtimemus ad mortuos. *Supra Tit.* XV. *Rubr.* III. c. I. *pag.* 378.

Gregorius Bonifacio archiepiſcopo [papa III. Bonifacio Moguntino epiſt. I. c. XI. A. D. 738. Roma in *Germaniam*, Concil. tomo VI. pag. 1468. 1469.]

III. *In pœnitentia defunctis, bona proſunt viventium.*

PRo obeuntibus quippe conſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre: *Ibidem C. XXI.* ſancta ſic tenet eccleſia, ut quiſque pro ſuis mortuis, vere Chriſtianis, offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat: & quamvis omnes peccatis ſubjaceamus, congruit, ut ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis (quamvis Chriſtiani fuerint) tale quid agere licebit. *Hieronymus* [in epiſt. ad Galat. c. VI. ad ea verba, *unuſquiſque onus ſuum*, A. D. 386. in *Palæſtina*.]

IV. *Obiicitur contra.*

IN præſenti ſæculo ſcimus, ſive orationibus, ſive conſiliis invicem poſſe nos *Ibidem C. XX.* adjuvari. Cum autem ante tribunal Chriſti veneris, non Job, non Daniel, nec Noe rogare poſſe pro quoquam, ſed unumquemque portare onus ſuum. *Gratianus* [ibidem continuo.]

V. *Re-*

V. *Reſponſio*.

xiii. Q. I. C. xx. Pſal. xlviii. 8. & 9.

VErum hoc de impœnitentibus accipiendum eſt, de quibus propheta dicit: *non dabit Deo placationem ſuam, nec pretium redemtionis animæ ſuæ*: & *ideo frater non redimet eum, ſed laborabit in æternum, & vivet in finem*. De aliis autem intelligi non poteſt.

RUBRICA. III

De obſervantia certorum dierum, ſolita fieri in officiis mortuorum.

I. *Quare certi dies in mortuorum commemoratione ſervantur*.

Ambroſius de obitu Theodoſii Imperatoris [in oratione de obitu Theodoſii §. 3. A. D. 395. *Mediolani*.]

Ibidem C. xxiv. Geneſ. L. 2. Deut. xxxiv. 8.

QUia alii tertium diem, alii triceſimum, alii ſeptimum, alii quadrageſimum obſervare conſueverunt [in officio mortuorum] quid doceat lectio conſideremus: *defuncto*, inquit, *Jacob, præcepit Joſeph pueris ſuis ſepultoribus, ut ſepelirent eum*: *& ſepelierunt ſepultores Iſrael, & completi ſunt ei* XL. *dies*. *Sic enim dinumerabantur dies ſepulturæ*: *& luxit eum Iſrael* VII. *diebus*. Hæc ergo ſequenda ſolemnitas, quam præſcribit lectio. Sed etiam in Deuteronomio ſcriptum eſt: *quia planxerunt filii Iſrael Moyſen diebus* XXX. *& conſummati ſunt dies luctus*. Utraque ergo obſervatio habet auctoritatem, qua neceſſarium pietatis impletur officium.

De ſacramento matrimonii agetur libro IV. *de* Sponſalibus.

LIBRI PRIMI

DECRETORUM

GRATIANI

Ex nova ordinatione Johannis Cardinalis a Turrecremata

FINIS

FRA-

Digitized by Google

LEGATORIA
ROMA
Via
dei Monti di Creta, 53
Tel 6224613
UMBERTO VALLE
Digitized by Google

Digitized by Google